Google

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

600006545Q

31.

375.

600006545Q

31.

375.

600006545Q

31.

375.

600006545Q

31.

375.

M. TULLII CICERONIS

VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

AD FIDEM

CODICUM MANU SCRIPTORUM

RECENSUIT ET EXPLICAVIT

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

BEROLINI

SUMPTIBUS FERD. DÜMMLERI.

1 8 3 1.

375.

VIRO EXCELLENTISSIMO

CAROLO SIGISMUNDO FRANCISCO

LIBERO BARONI DE ALTENSTEIN

NOBILISSIMI ET SPLENDIDISSIMI ORDINIS DE AQUILA NIGRA
EQUITI CET.

RERUM ECCLESIASTICARUM SCHOLASTICARUM ET
MEDICINALIUM

PER FINES REGNI BORUSSICI

SUMMO PRAEFECTO

S. P. D.

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

VIRO EXCELLENTISSIMO

CAROLO SIGISMUNDO FRANCISCO

LIBERO BARONI DE ALTENSTEIN

NOBILISSIMI ET SPLENDIDISSIMI ORDINIS DE AQUILA NIGRA
EQUITI CET.

RERUM ECCLESIASTICARUM SCHOLASTICARUM ET
MEDICINALIUM

PER FINES REGNI BORUSSICI

S U M M O P R A E F E C T O

S. P. D.

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

Si civis non essem huius regni, in quo Tu, nobilissime Vir, summis muneribus et gestis et gerendis excellentissimum locum obtines, tamen una et consentiens vox hominum doctorum admonere me deberet, ut, si quem huic libro patronum quaererem, Te potissimum eligerem, ad quem deferrem. Dudum enim hoc sibi exteri quoque persuaserint, cum de florente litterarum in hoc regno statu comperiunt, magnam eius rei partem (ne quid amplius dicam) cum iis viris, qui proxime ante Te publicae institutioni praefuerunt, tum praecipue Tibi deberi, qui eam per tria fere lustra moderaris, atque utinam, quam diutissime vitae humanae rationes patiuntur, moderere.

Nunc vero cum ex propinquo mihi praeclaram animi Tui voluntatem admirari liceat, qui acerbissimis, quae cogitari possunt, vitae domesticae vulneribus afflictus, rei publicae servire, in ea gerenda solatium quaerere, communi saluti, non Tuae, prospicere pergas; cumque Tuam erga homines litteris augendis propagandisque deditos summam benivolen-

tiam non ex aliena commemoratione, sed expertus ipse cognorim: cui iustius quam Tibi deferam, si quid habeo, in quo excolendo operam Te Tuaque persona non indignam posuerim? Atqui ipse iudicasti, hisce litteris maximam institutionis scholasticae partem inniti, neque Te praeterit, nullum esse Ciceronis opus, ex quo tot tamque variae res ad omnem antiquitatem pertinentes disci possint, quo tam illustria exempla rei publicae bene maleve gestae, omni orationis splendore ac iucunditate coniunctae, contineantur. Quodcum sperare mihi videar me non fecisse quod ab illustrissimo loco Tuo abhorreat, tum oro obtestorque Te, ut hanc testificationem gratiae et a me et a communibus litteris Tibi debitae ea, qua soles, humanitate accipias. Vale.

Berol. a. d. VIII Cal. Iun. 1831.

PROOEMIUM

En tibi, lector erudite, Ciceronis Verrinarum corpus, cura et diligentia nostra emendatum et explicatum. Ratio fert, ut, quibus in ea re subsidiis usi simus, et quid efficere voluerimus, hoc loco indicemus. Sed quoniam neque licuit mihi neque libuit sic veterem scriptorem tractare, quasi primum eum e libris manu scriptis ederem, magna pars curae meae in examinandis priorum editorum emendationibus et coniecturis ponenda fuit: necesse est, antequam de ratione nostra operae dicamus, de illis breviter exponamus, quid cuique propositum fuerit, quibus subsidiis usus sit, quam fidem mereatur. Sic enim in tractatione singulorum locorum habebis, quo animum intendas, et quasi tabula tibi aperietur, quemadmodum hi libri per trecentos amplius annos habiti tractatique sint. Neque in ea re a Verrinis discedam aut inania nomina editorum editionumque congeram, quae abunde in aliis libris invenies; sed per summa capita progrediar ad eum finem, ut, quid nostrae operae relictum fuerit, intelligas.

Constat principem editionem Verrinarum esse Romanam anni 1471, ex eaque reliquas fluxisse, Venetam a. 1483, qua Garatonius usus est, Ascensianam a. 1511, Iuntinam Florentinam a. 1515 (chartis octonis), quas ipse perlustravi. Earum et inter se magna similitudo est, et cum vulgari secta plurimorum codicum manu scriptorum, quorum ex uno ductam esse Romanam apparet. Gloriatur quidem Philippus Iunta typographus in praefatione ad Thomam Pighinuccium de Petra sancta, brevium apostolicorum scriptorem Verrinas, *in quibus Cicero adeo sui dissimilis fuerit, ut, si revixerit, se ipsum agniturus non fuerit*, a Nicolao *Angelio* Buccinensi *collatis in unum plurimis antiquissimisque exemplaribus* maxima cura diligentiaque recensi-

tas, plurimaque in iis vulnera sanata esse: sed prudenter addit, si qua tamen desint, id exemplarium mendis contigisse. Nam Angelius, si codices mss. adhibuit, certe hi sunt ex eodem genere vulgarium, neque praeter leves quasdam correctiones inveni magnopere, in quo a prioribus discederet. Has igitur editiones, quas in commentario *vetustissimas* aut *principes* appellare soleo, in universum correctos codices vulgares existimare potes, et crisis verborum, si alii codices non essent, in his consistere deberet, essetque maximam partem coniecturalis.

Sed alium superesse fontem emendationis primum demonstratum est in editione *Aldina* Veneta a. 1519, quam curavit Andreas *Naugerius,* patricius Venetus. Hunc Ernestius in praefatione ad Ciceronis orationes scribit multa in textu correxisse partim ex Iuntina aliisque editionibus, partim etiam ex coniectura: quibus verbis si indicare voluit codicibus mss. illum non esse usum, magnopere erravit. Immo Naugerius in Verrinis, quamvis coniecturis, ubi opus videretur, non abstineret, tamen multo magis hoc egit, ut textum vulgarem secundum codicem aliquem diversae cuiusdam familiae corrigeret: Iuntino vero exemplari tamquam emendatissimo e vulgatis ad eam rem usus videtur esse, quod correctum typographis describendum daret. Atque miror eam laudem, quam Naugerius ab aequalibus suis invenit,

datus est, Basileensis altera sive *Hervagiana* et Iuntina (Lucae Antonii) Veneta, quae *Victoriana* appellari solet propterea quod Victorii diligentia cum in reliquis partibus, tum praeclarissime in tertio tomo, qui epistolas continet, versata est. Sed in orationibus nullas eius partes fuisse demonstravit Garatonius in praefatione Tomi I repetitae editionis Graevianae. Etenim praedicatur in titulo Naugerii opera his verbis: *secundus tomus M. Tullii Ciceronis orationes habet ab Andrea Naugerio, patritio Veneto, summo labore ac industria in Hispaniensi Gallicaque legatione excussis permultis bibliothecis, et emendatiores multo factas, et in suam integritatem ad exemplar codicum antiquorum longe copiosius restitutas:* et repetuntur statim coniunctim tres epistolae, quibus olim Naugerius singulos tomos Aldinae Leoni X, pontifici maximo, et Petro Bembo et Iacobo Sadoleto dedicarat. Itaque cum Mario Nizolio, quem Garatonius in praefat. p. XVIII laudat, existimandum videtur, Iuntam exemplar Naugerianum manu huius denuo correctum nactum esse et ad suam editionem adhibuisse. Sed appelletur haec sane, ut ab Aldina Naugeriana discernatur, Victoriana, *) quandoquidem etiam hoc ignoramus, num cuius praeterea opera in recensendo textu versata sit. Nam Naugerius quidem iam anno 1529 ineunte in Gallia legatus ad Franciscum I missus diem supremum obierat. Hoc vero falsum est, quod Ernestius in praef. ad Orationes tradit, non multum ea editione novi adiumenti critici contineri. Immo quam viam Naugerius in Aldina feliciter ingressus erat, ut vulgarem lectionem secundum codicem aliquem alterius familiae emendaret, quamque reliqui omnes tenuerunt, qui in his libris operae pretium fecerunt, eandem in Verrinis, quisquis illi editioni praefuit, persecutus est, praecipue in primis et extremis duabus orationibus. Sed nescio tamen an haec laus *Hervagianae* potius debeatur, et Iuntinus corrector, receptis aliquot, quibus gloriaretur, Naugerii emendationibus, cete-

---

*) Editor quidem sive corrector minus recte appellabitur *Victorius*, sed brevitatis causa etiam nos in annotatione aliquotiens fecimus.

rum Germanicae editionis flores legerit et in suam possessionem converterit. Etenim, quod ad aetatem utriusque editionis attinet, Hervagiana Nonis Februariis a. 1534 absoluta fuit, id quod subscriptio dedicationis docet, Iuntina subscriptione typographi testatur se mense Decembri eiusdem anni absolutam esse, qua in re primum hoc singulare est, cur in titulo annum 1534 profiteatur, cum tomus I mense Augusto anni 1536 absolutus, in titulo annum 1537, et tomus II Iunio mense a. 1535 absolutus item insequentem annum prae se ferat. Moveri coepit ea lis in oratione pro Sextio, quae primum in his duabus editionibus e vetere codice ms. suppleta legitur, sed ita dirempta est a Garatonio (ad Sextianam c. 36) et Orellio, ut Venetum editorem eodem aut simili plane libro vetere usum esse, sed Hervagianae ignarum fuisse censerent. Quod mihi quidem non verisimile videtur in illa festinatione typographorum, qui magis etiam, quam hodie a corporum sive collectionum editoribus nonnullis fieri solet, novissimam quamque editionem praelis subiicere et suam facere consuessent, cum non laudem doctrinae, sed facillimum quaestum peterent. Accedit, quod Ernestius in aliis orationibus singularem utriusque editionis consensum etiam in mendis sese observasse tradit. Sed ne longum faciam aut nimis a proposito meo abeam, in Verrinis animadverti Hervagianam in primis et extremis libris e vetere codice alterius, quam dudum significo, familiae correctam esse, earumque lectionum maximam partem, delectu admodum inconstanter habito, in Victorianam receptam esse, additas autem esse alias partim e simili libro haustas, partim coniectura inventas. Nam novae quidem coniecturae in Hervagiana paucae insunt, (quas tamen Iuntinus editor non sprevit, vide II, 34 §. 83 et III, 40 et 93) plurimae in Victoriana, praesertim in mediis libris, secundo et tertio, in quibus Hervagianae corrector librum ms. non videtur adhibuisse, Iuntinus adhibuit quidem, sed raro, multoque saepius coniect[illegible]dit. *)

*) Fateor [illegible] initio huius editionis typis de-
bendae [illegible] fuisse, quo factum est, ut

Iuntina Veneta editio, cum universa, tum haec pars, de qua dicimus, Orationum, quia propter clarissimum nominis Victoriani maxime celebrabatur, in Gallia statim repetita est a Roberto Stephano, Parisiis 15[illegible], et a Sebast. Gryphio Lugduni, primum 1539: Hervagiana minoris aestimabatur, quamquam in ea repetenda et secundum Iuntinam refingenda a. 1540 librarius Ioach. Camerarii opera et iudicio usus erat: quo factum est, ut aliquot bonae lectiones ex optimis libris ductae diutius et usque ad hanc aetatem in illa editione latuerint. In Verrinis non vidi quicquam proprium a Camerario esse praestatum. Sed P. *Manutius*, cum et ipse Victorianam sequeretur, in editione a. 1540 nonnulla ex coniectura, plerumque recte, correxit aliaque in repetita editione 1559 sublegit, libris autem mss. in his orationibus non videtur usus esse.

Adhuc haec erant: menda vulgaria, quibus et deteriores codices mss. et editiones principes obsidentur, maximam partem correcta aut coniecturis eiusmodi, sine quibus nullus vetus scriptor Romanus, qui quidem legi debeat, e codicibus mss. in lucem edi potest, aut [illegible] codicum ex alio quodam genere lectionibus: praeterea non exiguus numerus correctionum receptus, quibus aut corrupta verborum constructio adiuvaretur, aut sententiarum [illegible] prorsus ut, qui antiqua omnia admirari solerent, iam contenti viderentur esse posse et reliquam aliquam [illegible] emendationem ab ingeniis hominum doctorum exspectare.

Verumtamen quantum superesset ad veram textus restitutionem nova pro consuetudine illius aetatis ratione ostendit Petrus *Nannius*, editis anno 15[illegible] Lovanii [illegible] et castigationibus ad Accusationis Librum II et III (repetitae sunt a. 1553 in secundo tomo Lucubrationum in Ciceronis Orationes, Basileae,) in quibus [illegible]

Hervag. Victor. et *Victor. Hervag.* [illegible] appellarim, quippe eodem anno 1534 editas. [illegible] sed accidit etiam nonnumquam (Div. §. [illegible]) 133.) ut aliquid edi coeptum esse in Victoriana [illegible] item in Hervagiana sit, huic potius tribuendum [illegible] praemittas velim not [illegible] *vag.*

codicis scripturas cum vulgata lectione contulit, dataque occasione quam illae praestarent ostendit, suas etiam coniecturas nonnullas modeste admiscuit. Ipsum codicem non descripsit, neque scimus hodie unde sumptus fuerit, quove pervenerit, sed praestantissimum esse, et omnes eius, quae indicatae essent, varietates totidem fere emendationes habendas esse illico intellectum est. Talem, i. e. eiusdem familiae codicem ex antiquioribus editoribus unus habuerat Naugerius, unde multos locos in Aldina, aliquot fortasse olim omissos etiam in Victoriana restituerat, sed illi tamen pauci sunt, si cum Nanniana messe comparantur. Nannii correctiones Carolus *Stephanus* aut eius corrector (nam hoc verisimilius est) in editione Lutetiana a. 1554 non solum primus recepit, sed illius exemplo videtur excitatus esse, ut reliquas partes Verrinarum ad alium sed eiusdem praestantiae librum veterem ms. diligentius, quam antea a Naugerio et Hervagio factum erat, exigeret. Ne hunc quidem librum novimus, sed puto *) eum esse, qui nunc in bibliotheca regia Parisina numerum 7823 gerit, et Verrinarum libros tres primos et duos extremos continet. Lacuna incipit a lib. I c. 43 §. 111 *in verbis magnum iudicium hominum de istius singu||lari,* nec quicquam post hunc locum Stephanus in vulgari textu correxit. Eo libro is, qui editionem curavit, sic usus est, ut religionis ac diligentiae

iudicii argumento disceeseris, quod codicem suum vulgatae lectioni praetulit. Nam codicis scripturas sine ullo discrimine, bonas, malas, integras, corruptas, recepit, adeo ut nonnunquam manu potius quam mente rem egisse videatur. Neque tamen hoc sic velim intelligi, quasi omnes receperit: immo, cum alias recepisset, quas non deberet, reliquit complures, quas recipere deberet: verumtamen in iis, quae nova attulit, quoniam a coniecturis longissime abfuit, fidem religiose servavit. Sed in describenda editione male accidit, ut iudicium typographi a consilio editoris sive correctoris non raro discreparet. Etenim cum ita institutum esset, ut, si quid in textu mutatum esset, in Appendice variarum lectionum indicaretur, quid *prius* fuisset, si quid in codice vetere legeretur, quod editor recipere nollet, (quamquam hoc non ita frequenter factum est,) lemmati subiiceretur, *vet.* hoc aut illud habere; hoc igitur cum institutum esset, typographus frequenter aut, quod describere deberet, non recepit, *) aut, quod relinquendum esset in Appendice, recepit in textum, aut, quod omnium molestissimum est, nova scriptura in textum recepta, prius aliud lectum esse in Appendice commemorare omisit. Nihilominus Stephanianus textus Verrinarum, quanto magis discrepat a vulgari, tanto praestat, et primus constantia quadam adhibita ad codices melioris familiae reformatus est. Sed hoc ipsum aegre ferens Ernestius, cum nescio quomodo sibi persuasisset, tamquam genus humanum ante lapsum, sic editiones vetustas antequam correctores accessissent, integerrimas fuisse, in quibus si quae maculae certo demonstrari possent, eas lenibus quibusdam remediis elui licitum esse, violentius nihil corrigi oportere, Stephanum iniustissime tractavit in praef. ad Ciceronem p. XXXIV sq. Ibi collectis aliquot varietatibus e primis capitibus Divinationis, quarum vix una in vetustioribus editionibus inveniretur, ostendit, tales cum in una illa oratione quattuor et sexaginta reperirentur, pessime illum in Cicerone versatum esse. Verum est, in pau-

*) Fefellit ea res Orellium, cum non excerperet nisi textus Stephaniani varietates.

cis illis varietatibus forte plura paene menda quam recte scripta esse: sed perlustrarat tamen Ernestius totam orationem, nec poterat non in ea singularia quaedam bona invenisse, quorum aeque, si iustus esse volebat, in universo iudicio rationem habere debebat. Nunc illa damnandi cupiditate sibi ipsi nocuit et uberrimam messem invidit, quin etiam illi contempto saepe poenas dedit, velut Divin. c. 20, ubi magno molimine tamquam singularem lectionem *patronam* e Guelferbytano (2) profert, nec animadvertit dudum sic a Stephano editum esse.

Sed Stephani laus non ab Ernestio solo, sed ab insecutis editoribus omnibus neglecta est praeter unum *Lambinum*, eiusdem fortunae consortem. Is cum anno 1565 Lutetiae Ciceronem ederet, *) Stephanianam editionem, certe in Verrinis, ita secutus est, ut, ubi commodum erat, leviter nec nimis operose suas correctiones applicaret. Eae maximam partem sunt eiusmodi, quibus aut vulgarem scripturam, a qua Stephanum temere discessisse putaret, restitueret, aut sententiam locorum suis aliorumque coniecturis adiuvare vellet: non tam frequenter novae codicum mss. lectiones comparent. Quamquam ne hi quidem Lambino in his orationibus deerant beneficio Errici Memmii (*de Mesmes* Gallicum eius nomen fuit) et Iac. Cuiacii. *Memmius* enim

getur, saepius eum a Stephaniana lectione ad vulgarem, ubi non debebat, redisse, quam novam huic, ubi fieri et poterat et debebat, e constanti usu meliorum librorum opem tulisse. Eadem res est in libris II et III, ubi neuter propriis librorum mss. subsidiis usus erat, Stephanus autem pro simplicitate sua Nanniani libri scripturas omnes receperat, Lambinus suo arbitrio et eligendi potestate fere cum detrimento veritatis usus est. Neque tamen dubito, quin Lambinus, quaecunque e Stephani editione in suam traduxit, propterea quod eiusdem generis libros mss. et ipse adhibuerit, sibi adscribi et suae laudi apponi voluerit. Eum non appellat nisi semel in annotatione ad III, 68 §. 158, ubi se dicit Stephani exempla sequi, quod *impuro* pro *incauto* scripserit, quasi aut Stephani id inventum ac non Nanniani libri scriptura sit, aut solus is locus, ubi illius bonis sese ornarit. Sed Nannii libellum ignorasse tum quidem videtur, non enim nominat hominem ne in indice quidem eorum, quorum opera Ciceronis scripta ante semetipsum emendata sint; Stephanianae autem editionis famam eo facilius pressit, quod nullum editoris sive correctoris nomen extabat.

Itaque Lambiniana editio fidem longe minorem habet quam Stephaniana, quo accedit quod plurimis aut ipsius Lambini aut Franc. *Hotomani* coniecturis *) referta est. Huic enim se totum commiserat Lambinus, huius admiratione captus erat et sagacitatem, imprimis in numeris libri tertii restituendis, venerabatur, quanto cum detrimento veritatis commentarius noster docebit. Verumtamen de coniecturis receptis queri minus convenit, quoniam et Hotomani

---

*) Vult etiam Hotomanus videri libros mss. adhibuisse: sed dispersa ista veteris libri laudandi ratio suspecta esse debet, et abstinui fere a tali commemoratione. Velut Divin. c. 8 §. 26 *omnis* abest a libris mss. iis quos certius novimus, Hotomanus in *uno*, *non tamen valde antiquo*, esse ait. Et sic fere, ubi, quae affert, in aliis codicibus non inveniuntur, anceps res est. Cf. ad IV, 39 extr., V, 2 §. 5. Neque eo libro vetere, quem *Fulvius Ursinus* in notis subinde laudat, multum utare, quamvis in libro IV et V cum optimis nonnunquam faciat. Sed vide ad V, 28 pr.

commentarius extat, et Lambini annotatio in ea potissimum re versatur, ut, quid ipse sine auctoritate veterum librorum coniectura ductus mutarit, defendat. Neque hoc ei tantopere nocuit apud eruditos, quam quod idem sibi licere putavit, quod triginta aut quinquaginta annis ante editoribus licuerat, ut codicum mss. fiducia textum scriptoris fortiter aggrederetur, neque singulis locis, qua id auctoritate fecisset, exequeretur. Aliquando enim ea ratio critices in obscuro exercendae omitti debuit. Atque finem habuit in Lambino, quandoquidem Caroli Stephani sive fama sive infamia latuit, eiusque luminibus cito ab ipso Lambino obstructum est. Sed hic quanto maiore doctrinae laude florebat, maioremque expectationem editionis suae moverat, eo vehementius in reprehensionem hominum doctorum incurrit, quod totum sibi Ciceronem inter manus convertisset. Neque iniuria. Nam cum in annotatione quos locos e codicibus mss. aut certa veterum grammaticorum auctoritate correxerat, non indicasset, coniecturarum autem rationes, quas exponere solebat, plerumque quam dubiae et fallaces essent, intelligerentur: magnam totius negotii dubitationem consequi necesse erat. Poterat ei rei facillime mederi ipse Lambinus, si, cum denuo Ciceronem ederet, singulis locis et quid olim lectum fuisset, et unde nova scriptura ducta esset, apponeret. Ac verisimile est hoc ipsum voluisse, omnia

turbationem textus ortam esse, negligentia repetitoris illius factum est, qui cum sibi proposuisset, quicquid novum in Lambiniana editione esset, excerpere et segregare, hoc non praestitit, sed primum Lambini lectiones passim in textu reliquit, deinde alias omisit, alias non illi, sed aut *v. c.* (i. e. veteri codici, vel nonnunquam veteribus codicibus,) aut *al.* (i. e. aliis) attribuit, quas nemo eruditus adduci posset ut crederet a Lambino damnatas esse, denique novas multas Lambino adscripsit. Vix credibile videtur eam rem latere potuisse. Sed latuit, et repetita editio *), id quod in titulo profitebatur, postremis ipsius Lambini curis emendata videbatur. Itaque omissae lectiones sepultae iacebant, falsó in textum receptae secure propagabantur, Lambinus, vera editione neglecta, e margine repetitae aestimabatur. Primus Ernestius, animadversa repetitoris negligentia, in praefatione ad Ciceronem pag. XXXVIII (seu potius decem annis ante in peculiari dissertatione de editionibus Ciceronis repetita, in Opusculis philol. criticis) docuit, de Lambino iudicari non debere nisi ex vera editione a. 1566. Id quamquam in universum rectissime iudicatum est, tamen eos, qui nostra aetate Lambinianas lectiones excerpserunt, in errorem induxit. Quid ita? Quia non omnes partes repetitae editionis ea, quam reprehendimus, negligentia administratae sunt, nonnullae accuratius tractatae et optimis emendationibus locupletatae. De Verrinis agimus: itaque hoc sufficiat indicasse, primos tres libros negligentissime habitos esse, nec multum, immo parum verae emendationis in margine habere, reliquos quattuor ipsius Lambini manum ita expertos esse, ut margo pro nova recensione haberi debeat, et, si quid in eo *aliis* aut *libris vulg.* adscribatur, quod ipse Lambinus antea ediderit, iudicari possit, id ipsum Lambinum improbasse, si quid ei tribuatur, quod in priore editione non sit, ut intelligatur, id a Lambino postea inventum ac probatum esse. Hoc tantum ex priore

*) Nos usi sumus editione Lugdunensi apud Petrum Santandreanum 1587 accurate secundum veram Lambinianam ita institutam, ut paginae is respondeant.

negligentia remansit, quod complures Lambinianae lectiones quasi furtim in textum immigrarunt, quae deinde pro vulgatis et usu receptis habitae sunt.

Nimirum Lambinus post suam editionem emissam a Franc. *Fabricio* Marcodurano variantes scripturas veteris codicis ms. ad libr. II et III acceperat, accurate in libellum relatas, ut ipse in annotatione editionis repet. principio libri II scribit. Hunc codicem non solum frequenter in annotatione nominat, sed eiusdem videntur esse lectiones *v. c.* quae in margine positae sunt, quin etiam huic adscribenda pleraque omnia, quae repetita editio in illis libris a priore diversa habet. Nam quod Lambinus in nota l. l. addit, *quas* (scripturas) *confirmant duo codices item mss. Cl. Puteani*, quia de illis nihil praeterea traditur, omittendum videtur. Fabricianus codex unde sumptus fuerit, quove pervenerit, ignoramus, sed quin alius fuerit ac Nannianus ille, quamquam integritate proxime ad eum accedit, nobis quidem, ut nunc res est, non dubitandum videtur. In extremis vero duobus libris non minorem operam denuo posuisse Lambinum facile apparet, quod non solum sententiam suam saepe mutavit, sed etiam *vet. cod.* auctoritatem diligentissime, multoque frequentius, quam in alia ulla editionis parte factum est, adiecit, etiam ubi ea scriptura non

[redacted]

de genere meliorum ad erroris suspicionem referri potest, (cf. e. g. IV §. 90. V §. 107. 108. 109.) iudicandum videtur, Lambinum codicum olim collatorum scripturas cum illo recens collato miscuisse, et in utroque genere promiscue nota *v. c.* usum esse.

Repetita igitur editione Lambiniana nova emendandi praesidia, si quis uti volebat, plurima continebantur, nam dubium esse nemini poterat, quin uterque liber, et Fabricianus, et *vet. cod.* in libro IV et V, optimis integerrimisque accensendi essent. Sed Ianus *Gruterus,* qui primus post Lambinum ad Ciceronem recensendum accessit, ita aut stulto quodam amore lectionis, quam vulgatam putabat, captus erat, aut odio et invidia Lambiniani nominis exacerbatus, ut vix et aegre suis ipse libris, ubi Lambino favebant, fidem haberet, nedum ut emendatam scripturam per angustas dubitationum semitas persequeretur. Utebatur Gruterus in Verrinis codicibus Palatinis duobus et uno suo (Gruteriano) e numero deteriorum, sed habebat praeterea inter eas copias, quas Ian. Gulielmus in itineribus collegerat, variantes scripturas codicis Cuiaciani ad libros tres primos et duos postremos, et codicis Metelliani ad librum secundum et partem tertii, et schedas Melchioris Hittorpii ad prima capita libri tertii et aliquot partes libri quarti. *Cuiacianus* liber, id est editum exemplar, in cuius margine veteris cuiusdam codicis variantes scripturae, cuius manu non constat, excerptae erant, etiam inter Lambini subsidia fuerat: ac verisimile videtur eundem fuisse, quem Gulielmus Avarici Biturigum apud ipsum Cuiacium tractarit sive descripserit: sed certo constitui nequit. Nam Lambinus Cuiacianum librum non nominat nisi aliquotiens in annotatione ad librum IV et V, Gulielmi Cuiacianus etiam ad Divinationem et Actionem I et Accusationis librum I pertinet, in qua parte ultimum laudatur a Grutero cap. 42 §. 109, sed verisimile est attigisse §. 111, quo loco Guelferbytanus 2 et Leidensis et Stephanianus desinunt. Cum his enim libris maxime convenit: sed tamen nec Leidensis est, nec Guelferbytanus, siquidem aliquot eius scripturae afferuntur, qui in his non sunt, velut I, 2 §. 6 ubi Cuia-

cianus *est qui mirentur*, 7 §. 18 ubi non *Iunium*, sed *Vivium* habet, 37 §. 94, ubi in verbis *si non quae abstulisti* omittit *si*, et cf. App. IV §. 13. 25. 51. al. Idem ac Stephanianus quominus habeatur, nihil impedit, sed demonstrari non potest, quoniam et Stephanus multa omisit, et in plerisque omnes huius familiae codices consentiunt. Hoc vero falsum est, quod Gruterus significare solet (vide eum ad IV, 10 et 51), unum Cuiacianum librum a Lambino adhibitum esse et vanam esse illius de pluribus mss. praedicationem. Scilicet nolebat quicquam sibi deesse, unde Lambinus profecisse videretur. Qua praestantia liber Cuiacianus in primis et postremis orationibus, eadem *Metellianus* est in mediis. Sed eius variantes scripturae pertinent tantum usque ad lib. III c. 16, ubi a Grutero postremum laudatur, et ad c. 19 ipse Gruterus, deficere eo loco, i. e. desisse iam, Metellianum queritur. Concordare eum librum admirabiliter cum Fabriciano in repetita Lambiniana neminem fugere potest: ego vero unum esse puto, (quod item Grutero in mentem venit ad II, 7) et exiguam, quae invenitur, differentiam ad errorem eorum, qui lectiones excerpserunt aut descripserunt, refero. Cf. ad III, 7 §. 16. Vivebat enim Io. Matalius Metellus iisdem fere locis, quibus Fr. Fabricius (Leodii et Coloniae); neque aliam fuisse [redacted]

Iam si quaerimus, quemadmodum Gruterus his subsidiis suis usus sit, redimus ad illud, quod supra significavimus, eum aut propter superstitionem quandam vulgatae lectionis aut propter odium Lambini magis uti noluisse, quam propter ingenii tarditatem non potuisse. Quid enim aliud dicamus, cum ipsum ad principium libri IV videamus confiteri (sic enim ait,) Lambinianos libros et Cuiacianum et Hittorpianum (Metellianum in mediis orationibus addere poterat) aut ex melioribus exemplaribus descriptos esse, aut librarios minus sibi permisisse in describendo: contra autem fere ubique facere? *) Quodsi Stephanum cognosset primum ac verum recensionis Lambinianae auctorem esse, non dubito quin vel eam ob causam, ut demonstraret Lambinum alienis laudibus falso ornari, Cuiaciani libri auctoritatem frequentius secutus esset. Nunc autem, quia Stephanum ignorans omnia ad Lambinum refert, plurimam partem lectionum Cuiacianarum pressit: neque enim adducor, ut putem Gulielmum in iis enotandis negligentem fuisse, quem in mendis plerumque sedulo haerere videam: et in toto recensendi negotio inconstantissime versatus est. Neque eius diligentia magnopere laudari debet, qui, cum lectionis vulgatae patrocinium suscepisset, una cum textu repetitae Lambinianae non solum plurimas lectiones vere Lambinianas, sed etiam nova menda receperit, et ad posteros propagarit, velut I, 2 §. 6 *omnes* pro eo quod fuit *homines*, III, 75 extr. ubi alterum *dic* omisit, et statim c. 76 init. ubi *magna* pro *mala* dedit, al. quae recoquere nolumus.

Verumtamen pervicit recensio Gruteriana, videbaturque diu tam firmis fundamentis posita, ut hic illic quaedam mutari possent, tota constructio servari deberet. Longe intervallo proximus Io. Georg. *Graevius*, cum anno 1695 orationes edere inciperet, in Verrinis usus est duobus co-

*) Odium autem Lambini in ea re valuisse, non hoc solum testatur, quod eum nunquam cum laude, saepe cum acerba reprehensione nominat, sed etiam quod Nannianas lectiones plerasque recipit: cum Fabricianas, quamquam eaedem Metelliani libri sunt, spernat, et quod, sicubi quid a Lambino praetermissum est, quod in illis libris legatur, mutato consilio cupide id amplectitur et laudat.

dicibus Francianis, a Petro Francio Amstelodamensi cum eo communicatis, quorum prior (sive primus: nam etiam tertius fuit, qui ad Verrinas non pertinet) omnes orationes continebat et sectam vulgarem, non tamen sine aliquo delectu sequitur; Francianus secundus, chartaceus, aliquot orationum, rarissime commemoratur a Graevio cum priore, (I, 16. 37) nusquam, quod sciam, solus, nec ab ipso Graevio dignus videtur habitus esse, qui cum ceteris compararetur. Sed praeterea variantes scripturas duorum codicum se habuisse tradit in praefatione, quarum unas in Gallia olim a viro erudito satis diligenter excerptas e bibliotheca Marg. Gudii sumpserit, alteras e vetustissimo codice bibliothecae regiae Parisinae excerptas a Ioa. de Witt acceperit, quibus ait se multum adiutum esse in his libris emendandis. Verum in ipsa annotatione primum *Regium* codicem non appellat nisi per librum IV et V, deinde alterum illum Gudianum commemorat nusquam. Quid Graevio acciderit ignoramus, sed nihil verisimilius quam quod Madvigius in Epistola ad Orellium suspicatus est, unum codicem a duobus hominibus diverso tempore collatum esse, et Graevium, cum summam excerptorum similitudinem repperisset, Wittianis usum esse, quippe certi codicis, a Gudianis abstinuisse, quae deinde, divenditis libris Gudianis, ad Io. Alb. Fabri-

[redacted]

glexit; *) quamquam in eius vestigia non potuit non frequenter incurrere, cognita Regii codicis praestantia. Quo si diligenter usus esset, eam certe partem Verrinarum restituere poterat: nunc autem cum multa emendasset, plurima reliquit. Neque Galli Olivetus et Lallemandus operae pretium fecerunt: hic quidem codices Parisinos specie tenus adhibuit, quorum nomine et numero, nullo facto discrimine, subinde eam sententiam, quam ipse probasset, confirmaret. Probare autem solet tantum quod alii dudum probarunt, quasi piaculum fuerit, novum aliquid invenire. Qua in re saepe rideas hominem, sed tamen saepius irascare, ubi videris eum, postquam singularem quandam scripturam verbi causa codicis Regii a Graevio prolatam (huic enim maxime aemulatur scilicet) laudavit, subiicere solitum suum *sic quattuor e nostris mss.* (Nam Regium quidem alienum existimat.) Quid malum, inquis, tu tot libros eximiae praestantiae habuisti, neque unquam temptatus es, ut eos tuo iudicio inspiceres, num quid invenire posses, quod non alius ante te protulisset ac laudasset? Sed sic est, et talem sive diffidentiam sui sive fucatam diligentiam in multis Gallis veterum librorum editoribus hac aetate invenias, cf. praefat. nostram ad Supplem. Quintil. p. XX. Quid vero quod Lallemandus in eiusmodi epiphonematis ne fidem quidem videtur servasse, sed ostentationis causa libris suis iniunxit quod in illis non fuerit? Cf. annotationem nostram ad Divin. 2 §. 6. 16 §. 50. Act. I, 8 §. 23. al. Sed satis dictum de nugis: cavendum tamen fuit ne quem deciperent.

Venimus ad *Ernestium,* qui post Graevium in his libris emendandis elaboravit, hominem et ingeniosissimum et eruditissimum, litterarum antiquarum in Germania statorem, de quo quanto uberior dicendi materies suppetit, eo studiosius disputationem nostram praescriptis finibus continebimus.

*) Veram Lambinianam ne cognovisse quidem videtur, certe non adhibuit. Nam ad I, 36 §. 92 Parisienses nuperos editores graviter reprehendit, quod locum interpolarint, laudat Lambinum quod eam coniecturam in annot. posuerit. At hic re vera in textu habet. Nec illum errorem correxit Garatonius: itaque Beckius repetivit. Talia plura sunt.

Videbatur is ab omni superstitione in hoc genere remotissimus esse, qui et fata vulgatae lectionis probe cognosset, et veterum editorum inconstantiam animadvertisset, et magna cum laude de Lambino iudicasset; qui denique, ubi ratio sermonis Latini et usus dicendi aliud videretur flagitare, quam in libris editis esset, fortiter id aggrederetur, neque ullam religionis speciem veritati anteponeret. Et in ea quidem parte a multis illico reprehensus est, nec absolvi potest temeritatis cuiusdam grammaticae sive scholasticae. Nam cum docendo scribendoque suam sibi speciem Latinitatis Ciceronianae informasset, necessariam illam quidem doctori scholastico, sicut in scholis fieri solet, ut asseveremus hoc Latinum esse, hoc non Latinum, sensum nostrum sequentes, non indices et lexica pervolutantes, sic in Cicerone recensendo saepe damnavit quae ferri et possunt et debent, saepe correxit quae alibi probavit, et omnino in hoc genere acrior quam cautior fuit. Sed ea ipsa re cum negari non possit multum eum profuisse accuratiori linguae Latinae cognitioni: tum nescio an, si ratio ineatur, pluribus tamen locis inveniatur verum vidisse, quam falsa docuisse. Verum aliud est, quod miramur ei accidere potuisse, quod, cum tot locis libros Lambinianos, Cuiacianum, Regium vulgatae lectioni praestare vidisset et ipse iudicasset, ea vestigia non modo persequi noluit, sed saepe

ipsius Ernestii nota ad I, 43 med. corrigi debuit. Insunt enim primae tres orationes usque ad illum locum tertiae, et quartus quintusque liber. Non valde antiquum esse dicit Ernestius, vere: nam chartaceus est: sed tamen satis bonum esse, et imprimis saepe cum Cuiaciano consentire, ut ex eo aut ex alio eiusdem generis descriptus videatur. Optime: et ego librum Guelferbytanum *(secundum* appello) cum post Ernestium versarem, omnium proxime accedere ad Stephanianam editionem (et Parisinum D sive 7823) inveni. Hoc igitur duce Ernestius ad fontem omnis emendationis pervenire potuit, sed eo procedere noluit: quin etiam, quod in ipso fuit, totam rem obscuravit. Stephanum iniuste condemnat: Lambinum verbo tenus laudat, sed in ipsa recensione negligit; codicis Guelferbytani vix decimam partem variantium lectionum affert, eiusque cum Regio consensum quodammodo aegre fert et libenter relinquit. Contra ea editiones principes laudat, nec intelligit se frustra laborare et actum agere, cum fugere eum non posset, quicquid in his orationibus emendatum esset, quod infinitum est, contra illas e codicibus alterius generis ductum esse. Sed desperatae rei patrocinium nunquam omittit: excusat quod defendere non potest: qui in glossematis indagandis, ubi res in suspicionibus versatur, plurimum industriae ponit, subito religiosus fit, si codicum illorum auctoritas contra editiones vetustas affertur. Quid quod cupide admodum ac simpliciter animum prodit, ubi in illis quoque aliquod vitium apparet? velut ad III, 96 extr. ubi celeberrimus Nannii codex mendose *subsistere* exhibet pro eo, quod verum est, *sistere*, exclamat quasi Hermaeo invento, *ergo ille codex non est ἀναμάρτητος.* Non vereor, ne quis existimet me Ernestio meritis quicquam detrahere velle: maiora enim sunt, quam quae in dubitationem vocari aut possint aut debeant: sed talis fuit in recensendo Cicerone, partim nimium suus, ubi suspicionibus subito inter legendum obortis indulgebat, partim litterae, non scriptae, sed typis vetustis impressae adeo deditus, ut pleraque recentiorum inventa, Lambini, Graevii, Bentleii, Davisii, fastidiret ac negligeret. Itaque verius eum recognovisse textum Grute-

mania nostra emendatius edendum conferretur. Primum Chr. Dan. *Beckius,* cum M. Tullii opera omnia cum apparatu critico edere instituisset, quae editio in primis quattuor Orationum tomis constitit, in Verrinis, relicto Ernestio, Garatonium ducem secutus est, notisque conscribendis hoc potissimum egit, ut editionem Neapolitanam quasi in compendium mitteret: deinde Christ. Godofr. *Schützius,* cum singulos Ciceronis libros ad proximam quamque editionem, quae laudem meruisset, recognosceret, item Beckium secutus Garatonii iudicium reliquis praetulit. Hi tamen ambo, quo loco rem acceperant, eo reliquerunt. De Schützio non opus esse puto, ut pluribus dicatur: flosculos ille in amoenissimis quibusque locis legit, summa festinatione percurrens, in quibus aliorum iam versata esse diligentia videbatur. Beckius maiora sibi proposuerat, et primum quidem ab eo videtur postulari potuisse, ut, quoniam de ratione Lambinianarum editionum, Ernestii iudicium secutus, in praefatione exposuisset, veram editionem cum repetita accurate conferret, et omissas illius lectiones in notis proferret, erroresque in ea re frequenter commissos corrigeret. Sed hoc adeo non fecit, ut existimandum paene videatur, veram editionem Lambini ne ipsi quidem ad manus fuisse. Deinde, quod ad textus recensionem pertinet, iis sese continuit, quae Garatonius certis rationibus comprobasse videbatur: ultra procedere et vestigiis ab illo indicatis sese committere non ausus. Nec tamen hoc meritissimo viro vitio vertimus, cuius industria quantum inter nostrates antiquitatis studium adiutum sit, grati meminimus: quin etiam putamus, si licuisset ei ad ipsam textus recensionem uti iis libris, quorum variantes scripturas in Addendis commemo[illegible] futurum fuisse, [illegible] denuo aliquo libro ms. nume[illegible] eorum, qui a vul[illegible] lectione dissentiunt, auctum vi[illegible], aliquanto plu[illegible] quoque in ea deserenda licere [illegible]ret.

Insunt enim in [illegible] editione collationes quattuor [illegible] mss. unius [illegible] (ψ) e bibliotheca collegii [illegible] ditione Oxon. a. 17[illegible] alterius *Huydeco*[illegible]

Petr. Burmannus sero ad Ernestium miserat, tertii *Meiningensis* e bibliotheca ducali, quarti *Leidensis* a Petr. Burmanno maiore olim cum editione Graeviana collati. Horum librorum Oxoniensis et Huydecoperanus, qui Verrinas omnes continent, et Meiningensis, qui deficit lib. II, 46 §. 113, e numero deteriorum sive vulgarium sunt, Leidensis, quamquam mendosissime scriptus est, Guelferbytano 2 cum lacunis (vide ad V, 62 §. 162) tum toto proposito simillimus est. Itaque eius usus ad eam rem maxime pertinebat, ut Lambinianae lectionis auctoritas (de Stephano enim ne Beckio quidem quicquam verius innotuerat) iam complurium codicum consensu exploraretur, totaque res, quae etiamtum suspicionibus et coniecturis nitebatur, in clara luce poneretur. Quod cum factum non esset, aut fieri non potuisset, ut supra dixi, res eo, quo Garatonius reliquerat, loco constitit.

Adhuc fata harum editionum ex quo primum typis descriptae sunt et varios emendandi conatus persecuti sumus, ad eum finem, ut quid agendum superesset, fieret perspicuum. Restat igitur, ut de ratione nostrae editionis et de subsidiis, quibus usi sumus, dicamus. Qua in re si plura fortasse de me ipso dicam, quam iucundum est iis qui ad veterem scriptorem praevertendum putent, rogo lectores, ut
id fieri non ob aliam causam credant, quam ut et tarditas

gnam earum partem praetermissam esse ab editoribus, maiorem nondum ad emaculandum textum adhibitam, nec id fieri ubique satis tuto posse, nisi quis codicum auxilio discerneret, quid e fide veterum librorum mss., quid coniectura correctum esset. Praestabant quidem auxilii nonnihil Leidensis et Guelferbytanus, sed illius mendositas, huius commemoratio multo rarior, quam suspicabar fieri debuisse, certo gradu progredi non patiebantur. Itaque ut dubitationem illam tollerem, denuo Guelferbytanum consulendum ratus, anno 1817 a Langero, tum bibliothecae Guelferbytanae praefecto, per litteras petivi, ut eum mihi codicem commodaret. Concessit ille precibus meis, benignissimus, ut inter omnes constat, celebris thesauri custos, nec solum illum Ernestianum librum (Guelf. 2) misit, sed etiam alterum paulo antiquiorem, membranaceum, (catal. Ebertiani nr. 222, in bibliotheca inter Extravag. 265, 2) olim Iac. Frid. Reimmanni, *) quo Ernestius usus non erat. Tum non solum inveni, quod suspicatus eram antea, Ernestium fatali quodam veterum editionum studio captum illo libro, non ita, ut debebat, usum esse, sed patuerunt etiam penitus adyta illa Stephaniana et Lambiniana. Nam cum Guelferbytanus 2 proxime ad Stephanianum lib. vet. accedere videretur, tum antiquior prorsus similis apparebat Lambini codicibus Memmianis, i. e. quibus in rebus Lambinus a Stephano cum ratione discrepat. Laetus inventi, comparatis quae deessent editionibus vetustis, Iuntina quidem et Aldina ex apparatu Ernestiano in bibliotheca senatoria Lipsiensi asservato, (cuius benignitatis meritam gratiam praefectis eius habeo,) fontes cuiusque scripturae explorabam, ac facile inveniebam, omnem emendationem Verrinarum inde ab Aldina editione et propagatam esse ex altero illo genere codicum a vulgata lectione discrepantium et porro repetendam esse. Itaque mihi, dum hoc ago, et singulis locis ob-

---

*) Hoc me Langerus per litteras docuit, sed cf. etiam Reimmannum in Biblioth. hist. litt. Tom. II p. 824 sq. Continet codex praeter Verrinas primas et postremas etiam orationem *de laudibus Pompeii*, quomodo inscribitur.

servata Latinitatis lege usuque scriptoris demonstro, commentarius, qui initio rerum potissimum explicationem spectabat, factus est necessario maximam partem criticus. In mediis libris, II et III, praeter particulam Erfurtensis codicis, a. 1819 liberalissime ad me transmissi, subsidia propria nulla habebam, sed percepta Lambinianae editionis ratione confirmatus iam eodem cursu et quasi impetu per eos libros ad finem contendi. Absolveram commentarium et edere propediem constituebam, cum interim munerum publicorum onus auctum est, et grammaticae Latinae primum conscribendae, deinde augendae et locupletandae continua occupatio intervenit. Ea quidem plurimum virium commentario meo detraxit, cum pleraque, quae tum nove a me observata assensum hominum doctorum tulerunt, in commentario primum posita fuissent, e quo cum alium in librum transferrentur, ipse opus meum expoliare et disturbare cogebar.

Mora interposita, dum damnum resarcire studeo, ad alia avocari me passus sum, quae aeque videbantur necessaria, ad Curtium et Quintilianum emendandum: et interim spes facta est, posse subsidia nostra ad Verrinas eximie augeri. Eaque non vana fuit. Nam et excerpta omnium codicum Parisiensium per aliquot cuiusque libri capita a

[redacted]

libros, B omnes Verrinas complectitur, antiquissimus, aut saeculo tertio decimo aut prius etiam conscriptus, parens fortasse, certe simillimus Lagomarsiniani 29. Sed quae plurimum mihi profuerunt, *Lagomarsinianae* novem codicum Florentinorum collationes, cum antea frustra per litteras petivissem, tandem apparatum nostrum auxerunt, postquam Niebuhrius, Vir summus, e Romana legatione in Germaniam redux, benevole mihi concessit, ut eas Bonnae de suo exemplari editionis Neapolitanae describendas curarem. Tantum enim thesaurum, quem sua sibi manu laboriose collegerat, ex oculis suis exire nolebat, et recte nolebat. Atque inveni ego, qui mea causa improbum eum laborem susciperet, ut singulas litteras notasque de Niebuhrii exemplari in simile meum transferret, tanta cura et diligentia, ut iurare audeam, nihil fieri posse perfectius. Is fuit Theophilus Friedlaenderus, humanissimi patris simillimus filius, qui tum studiorum causa Bonnae versabatur, nunc unus est ex subpraefectis bibliothecae regiae Berolinensis.

Lagomarsinianarum collationum quod consilium, quae ratio sit, olim Bandinius in catalogo codicum Latinorum bibliothecae Mediceae Tom. II p. 487 sq., nuper accuratius Amedeus Peyron in Ciceronis Orationum fragmentis pag. 237 sqq. edit. Stuttg. exposuit. Eas Niebuhrius Romae suo iudicio excerpsit, codicum mss. lectiones, ut existimare par est et apparet, singulari diligentia, nisi quod ad lib. II, 49 adscripsit, se posthac menda nimis foeda omissurum esse, editorum librorum, praeter textum Lambinianum, in aliquot orationibus minore aut nulla ratione habita. Sed de editionibus quidem nulla mihi cura fuit, quas ipse iam accurate contulissem, et perpetuo in commentario conscribendo ante oculos haberem: utinam codicum collatorum numeros verbis explicare et ubi quisque asservetur docere possem. Sed hanc explicationem primum Niebuhrii longinquitas habitationis, et, si fas est dicere, tarditas respondendi ad litteras meas ea de re scriptas, tum clarissimi viri subita mors aliqua ex parte mihi ademit; quamquam ne hoc quidem certo dicere possum, num ipse Niebuhrius de omnibus ex-

ploratum habuerit. Plerosque tamen demonstrare possum, partim ex iis quae Niebuhrius cum Peyronio, Milonianae editore, communicavit, partim ex ipso catalogo bibliothecae Mediceae, siquidem Lagomarsinius laudabili instituto hoc usus erat, ut in ipsis codicibus, quando quemque contulisset, et quem numerum ei dedisset, indicare soleret. Codices mss. in Verrinis collatos numeris ille notavit 1. 5. 6. 14. 27. 29. 42. 45. 48, qui omnes totum corpus Verrinarum continent, praeter 6, in quo desunt libri III. IV. V. Horum

nr. 1 codex membranaceus est saec. XV omnes Ciceronis orationes continens olim bibliothecae S. Bartholomaei Faesulis, in Mediceam sive Leopoldinam translatus: vide supplementa catalogi Bandiniani, Tom. III p. 128.

nr. 6 codex chartaceus S. Marci nr. 106. Quas orationes praeter Verrinas quattuor primas contineat, vide apud Peyronium p. 239.

nr. 14 Mediceus est, plutei XLVIII cod. 14. membranaceus in 4. saeculi XV, solarum Verrinarum, elegantissime exaratus cum variantibus lectionibus et correctionibus alterius manus in margine. Vide Bandinii catalog. codicum Latt. T. II p. 442.

nr. 27 Mediceus, plutei XLVIII cod. 27, membranaceus in fol. minore, solarum Verrinarum, saeculi XV, ni- [redacted]

Codices 5 et 48 nunc quidem indicare non possum, sed non dubito quin aut ipse aliquando, aut alius qui ad praeclaros illius urbis thesauros accesserit, indicaturus sit. Fortasse autem inter eos Riccardianus ille est VII orationum Verrinarum, Poggii manu descriptus, de quo Bandinius in Tomo II p. 517 agit, veno positus in Inventario della libreria Riccardi Firenze nr. 499. Alium codicem Verrinarum in fol. minore saeculi XV ex bibliotheca aedilium ecclesiae Florentinae in Mediceam translatum, putarem esse Lagomars. 5, nisi Bandinius in Supplem. catal. Tom. III p. 525 affirmaret, eum codicem a Lagomarsinio non esse collatum. Interim dum haec patefiant, aut etiam, si non patefiunt, detrimentum eius rei nullum est, quoniam quidem de diligentia collationis constat, neque de nomine, sed de virtute cuiusque libri quaerimus. Virtutem autem in eo maxime praestant codices Lagomarsiniani, quod Lag. 29 per totum opus recensionem quandam inter vulgarem sectam et inter optimam quasi mediam servat, quae res quam originem habere videatur mox videbimus: unde fit, ut eius usus auro non sit aestimandus in extrema parte libri I, et aliquot capitibus quinti (a cap. 62 §. 162 usque ad cap. 67 pr.) quae desunt in codicibus familiae melioris. Lag. 42 autem in ceteris libris vulgarem sectam sequitur, in mediis II et III praestantissimis annumerandus est. Cuius rei quae causa sit, patere iam videtur. Nimirum optimum illud exemplar Verrinarum, ex quo tamquam ex communi fonte omnes libri meliores fluxerunt, olim aut casu quodam, aut quia mediae orationes parum iucundae habebantur, discissum videtur esse, qua in ruptura cum perissent extrema libri I folia, factum est, ut postea primae tres cum extremis duabus, aut etiam hae duae solae, et rursus mediae illae separatim describerentur, hae quidem propter severitatem argumenti rarissime. Iam Lag. 42 hoc singulare habet, quod primae et extremae orationes e libro vulgari, mediae autem e meliore descriptae sunt, quae dissimilitudo cum animadversa esset postea, libri II et III a secunda manu correcti et ad similitudinem cum vulgaribus codicibus

redacti sunt. Ea causa est, cur tot locis *primam manum* commemorari vides, quae ad verum inveniendum unice pertinet. Ceteri Lag. VII, aut post librum secundum VI, cum Oxoniensi et Huydecoperano fere consentientes, vulgarem sectam sequuntur, neque alium usum habent, nisi ut editionum principum fides aestimetur, eaque vitia tollantur, quae aut negligentia aut temeritate editorum contra auctoritatem omnium codicum mss. invecta sunt.

Haec igitur subsidia nactus commentarium per sex ferme annos omissum anno 1828 recognoscere, corrigere, locupletare coepi, simulque typographo describendum dare, lente, ut in tali opere, nec huic uni rei vacans. Quorsum autem haec commemoro? Maxime, ut excusatio mihi contingat ab iis, qui an futuri sint nescio, qui me in tanta copia librorum mss. totam istam curam veterum et recentiorum editionum, quid in quaque bene aut male editum sit, abiicere debuisse censeant. Atque ipse nonnunquam ita faciendum censebam, quoniam omnis illa commemoratio, quid Angelius et Naugerius et Hervagius et Stephanus et Lambinus et reliqui ediderint, fallax est saepissimeque nocet, nisi quasi Lydium lapidem adhibeas codices mss., horum autem scripturis accurate recensitis non valde praeclaris illis nominibus opus est. Sed gravissimum mihi accidit to-

hominis eruditissimi et hercule laboriosissimi operam contempserim, sed quod eam partem laboris, quae in variis lectionibus editionum commemorandis versatur, dudum absolveram, et copiosius quam fieri potuit ab Orellio, quem Aldina et Victoriana et Hervagiana carentem saepissime in auctoribus cuiusque lectionis indicandis falli necesse fuit. Immo dolebam, Orellium tantam operam in editionum quarundam vanis nominibus posuisse, cum interim vim optimarum lectionum ex ipsis libris mss. aut de margine editionis Lambinianae repetitae colligendarum omitteret propterea, quod sine codicibus mss. quam ille margo auctoritatem habeat, intelligi non potest. Receptis autem meliorum codicum lectionibus Orellius aliquanto plus quam Beckius et Schützius Ciceroni profuit, sed cum saepe accideret ut eius iudicium probarem, tum saepius ab eo mihi dissentiendum erat: quocirca totum istud et laudandi et reprehendendi genus, in quo video nonnullos charta abuti, *ille quoque probavit*, aut *miror illum probasse*, procul amovendum ratus, ibi demum quemque nominavi, ubi proprium aliquid afferre vidi, quod aut laudare aut allatis rationibus redarguere deberem. Vanas coniecturas, quales pleraeque sunt Herelii, et alicuius, quem hoc loco appellare inhumanum esset, describere ac refellere omisi: non quod coniecturas oderim, (sine quibus res nostra nusquam procedit,) sed quod fere brevem vitam habent et omitti debent, si textum ex idoneis libris restituere contigit, aut vera locorum explicatio inventa est. *)

Veruntamen interim, dum hic liber typis describitur, ne quid unquam deesset quod suppleremus, duo libri et editi et ad nos perlati sunt, quos nisi excerperemus, manca et imperfecta nostra editio fuisset. Unus est, quam iam aliquotiens laudavi, Epistola critica Io. Nic. *Madvigii*

*) Aliam rem esse de Lambini aliorumque veterum coniecturis apparet, quae nisi convincantur pro codicum mss. lectionibus haberi possunt: sed etiam horum nonnullas temerarias mutationes in verborum collocatione sciens omisi, silentio codicum mss. redarguens.

ad Io. Casp. Orellium de orationum Verrinarum libris II extremis emendandis, Havniae edita a. 1828, in qua sagacissimus auctor, veterem collationem libri ms., quem supra indicavi videri esse Parisinum 7774 A, nactus demonstrat, plurimis locis ex illo libro et reliquis cum eo concordandantibus, imprimis Lambini *v. c.* in margine repetitae, verba oratoris emendari posse. Supplet ea *collatio Havniensis* accuratissime instituta Graevianam codicis Regii, quocirca ubi ambae commemorantur nec dissentiunt, solum *Regium* appello. Diversitates scripturae omnes in criticam materiam nostram recepi, praeter inutilia menda et ea, quae ad orthographiam solam spectant, *epistula, adulescens, pulcherrume, neglegere, intellegere* cum Accusativis in *is* pro *es*, quae sic fere perpetuo in eo codice sunt, sed esse etiam *quadruremis, adpulsa, inpunita*, alia in Parisino 7774 A e meis excerptis video, de quibus praestat semel in alterutram partem decidere, quam semper eundem lapidem volvere. De ipsius Madvigii observationibus pro fide mea excerpsi quae lectoribus nostris non videbantur neganda esse, etiam ex altero eiusdem Madvigii libro, disputatione critica de Asconii Pediani in Ciceronis orationes commentariis Havn. 1828, paulo serius huc perlato excerpta nonnulla nostris subieci, prouti instituta editionis descriptio pa- [redacted]

bendi adhibere potuimus, Fragmenta Verrinarum ab Angelo *Maio,* celeberrimo antiquorum librorum inventore, e codice rescripto *Vaticano* edita in Tomo II Classicorum auctorum e Vaticanis codicibus editorum inde a pag. 390 usque ad pag. 537. Liber is in lucem editum se esse a. 1828 titulo profitetur, sed in hanc urbem demum post medium annum 1830 perlatus est, cum typographi nostri in libro IV versarentur. *) Itaque eo in ipso commentario uti non potui, nisi per librum quintum. Reliqua varietas scripturae in *Appendicem* coniicienda fuit, quam institutam habebam ad eam rem, ut, quicquid variantium lectionum esset, quo usus non essem in commentario, et tamen aliquam ob causam non prorsus indignum esset quod commemoraretur, imprimis quod a vetustis editoribus iam correctum esset, quasi in horreum comportaretur. Verumtamen, quod codicem Vaticanum in ipso textu recensendo adhibere non potuimus, non magnum editioni nostrae detrimentum attulit. Primum quod fragmenta tantum sunt, nec ea ubique satis certo legi potuerunt, **) deinde quod ipse liber, quamvis omnium vetustissimus sit pulcherrimeque scriptus, adeo ut Angelo Maio primorum Caesarum aetate non indignus videatur, tamen integritate cedit iis libris, quos ex illo antiquissimo separatim descriptos ac propagatos esse supra indicavimus. Nam cum eius mendositatem ex paucis paginis Appendicis nostrae cognoscere possis, tum verus parens lectionis vulgaris videtur esse, ita quidem, ut ex eo aut germano quodam primum male descripti videantur illi libri, quos inter vulgares et integros quasi medium tenere videmus, quales sunt Parisinus B (7776) et Lag. 29, deinde ex his, cum nova et pessima interpolatio accessisset, tota

*) Non omittam gratiae significationem, quam Bardilio, Viro nostrarum litterarum peritissimo, debeo, qui primus me perquam humaniter illius libri admonuit, et usum, si non haberem, obtulit.

**) Quocirca silentio eius, ubi Maius lectionem Graevianam posuit, non plane credi potest, nosque *Vaticanum codicem* a *Vaticana editione* discernere debuimus.

[illegible] non raro habet, [illegible] a Cicerone non no- [illegible] II, 62 §. 152, ubi [illegible] Rom. V, 45 pr. [illegible] §. 125. Itaque eius [illegible] ubi nostri melio- [illegible] Lagomars. 29 [illegible] etiam in libro II [illegible] quos meliores ap- [illegible] nova, quae [illegible] prorsus adiu- [illegible] quintum- [illegible] In huius tamen li- [illegible] nisi quae ad or- [illegible] omnem operam posui, [illegible] corrigendam annotationem [illegible] in oculos incurrerent, ma- [illegible] Eadem opportunitate usus [illegible] corrigerem, in excer- [illegible] commissus. Eos enim ante [illegible] praefinito, needum [illegible] consilio capto in primis orationi- [illegible] quod cum non sine mole- [illegible] meritissimum [illegible] praefectum datis [illegible] librorum. Qua me[illegible] gratiam cum illi, tum nas, [illegible] testari omittam) in Appen- nem, et [illegible] quibus exigu[illegible] netur. Quod c[illegible] Vatican. rescriptus p. 34 et meo cu[illegible] opera res confecta vi[illegible] sim in annotatione Ascon[illegible] B Leg. 2 stum ratus perpetuo adscrib[illegible]

Sed alterum librum m[illegible] principio operis nostri aut re[illegible] vulgares,

dice quae aut minus recte a me posita erant, aut de quibus dubitaram, supplevi.

Atque haec hactenus: reliqua annotatio mea, quae in rebus explicandis versatur, interprete non eget: et cupio desinere. Tantum dicam me ab ostentatione variae cuiusdam doctrinae remotum nihil aliud petivisse, quam singulorum locorum explicationem ad eum finem, ut difficultates, quibus adhuc obsepta esset, tollerentur. Itaque quae abunde ab aliis explicata essent, indicatis locis, unde peti possent, omisi. Expatiari quidem in hoc genere quamvis ipsi commentatori iucundum sit, neque volui neque potui: tantum in summo brevitatis studio criticae et grammaticae notae, si aliquid et ipsae rei continere deberent, spatium sibi vindicarunt: neque ad illam rem editiones veterum scriptorum, sed peculiares de rerum doctrina libri destinati sunt. Vale, mi lector, et si libri emendata descriptio tibi placebit, non exiguam huius rei gratiam puta deberi cum duobus amicis meis, quos hoc loco non nominabo, tum erudito iuveni, Aug. Krausio, qui in ea re suam mihi industriam ac diligentiam magnopere probavit.

Scrib. Berolini extremo mense Maio a. 1831.

[illegible] de vita anteacta seu praetura urbana: [illegible] in C. Verrem liber secundus, de iurisdi- [illegible] lib. III Accus. in C. V. lib. tertius de fru- [illegible] frumentaria: lib. IV Accus. lib. quartus in [illegible] lib. V Accus. liber quintus in C. Verrem, de [illegible] Gruterus ceterum servavit Lambinianas inscriptiones, [illegible] argumenti explicationem omisit, librum I inscripsit [illegible] in C. Verrem liber primus, de praetura [illegible] Accusationis in C. Verrem libros ap- [illegible] reliquos tamen [illegible] addidit argumenti significationem de signis. Gru- [illegible] Ernestius. Graevius librum I mendose inscri- [illegible] in C. Verrem seu Accusationis lib. I, cum vo- [illegible] Actionis secundae.

[illegible]

su[illegible] pe[illegible] multos [illegible] plenae [illegible] bus paul[illegible] stia animadv[illegible] virum, nuper [illegible] petivi, ut denu[illegible] liberaliter permis[illegible] rerum Brunsvicensi[illegible]

*) Sic hoc fere stemma [illegible]

Cod. antiquus deperdit[illegible]

Nann. Fabric. (Metell.) libr. II et III. Lag. 42 pr. m. in illis libr. Par. A.

Par. 7774 [illegible] (coll. Havn.) [illegible] Erfurt.

Par. D (Steph.) Cuiac. Guelf. 2 Leid. (Memmiani Lamb.) Guelf. 1.

ruas inscriptiones de Lagomarsinianis codicibus unus ha-este Bandinio in Catalogo bibliothecae Mediceae, Divi-*de constituendo accusatore*, libri I *de praetura ur-*ri II *de iudiciis*, III *de re frumentaria*, IV *de signis*, *ppliciis*, quae videntur a grammaticis inventae esse, nodum Eutyches in Putsch. collectione p. 2174 *Cicero praetura Siciliensi*, Nonius (v. *Longum*) *M. Tullium* *em de praetura Siciliensi*, laudant, uterque librum II na, et Priscianus p. 690 *Cicero*, ait, *in libro Verrina-* *ri est de suppliciis*. In Nanniano codice libri III inscri-enta est *liber secundus* (cum duo tantum in eo codice *lege frumentaria*.

edd. vett. sic accipe: in Ascensiana Divinatio inscribi-*inatio in C. Verrem, quae est lectio I* (voluit *Actio*) libri sic inscribuntur: *Actio prima: Actio II de prae-bana et anteacta vita, ut inquit Asconius:* (liber I) *tio seu Actio III de Iuris dictione: Actio: IIII Actio signis ut Nonius appellat: Actio VI et ultima quae quinta est: de suppliciis, ut ait Nonius Marcellus.* errorem coepisse ab ea, quae vere est, Act. I) In Iun-guli libri inscribuntur *M. T. C. in C. Verrem Accusa-* *I—VII*, in Aldina *Accusationis in C. Verrem liber qui divinatio dicitur*, et sic porro *Accusationis in C.* *s liber II—VII*. Hanc inscriptionem reliqui servarunt d Lambinum, qui plenius et accuratius Divinationem in-*M. T. C. in Q. Caecilium oratio de accusatore in*

rem liber primus, *de vita anteacta seu praetura urbana:* lib. II *Accusationis in C. Verrem liber secundus, de iurisdictione Siciliensi:* lib. III *Accus. in C. V. lib. tertius de frumento, seu oratio frumentaria:* lib. IV *Accus. lib. quartus in C. Verrem:* lib. V *Accus. liber quintus in C. Verrem, de suppliciis.* Gruterus ceterum servavit Lambinianas inscriptiones, sed in Act. I argumenti explicationem omisit, librum I inscripsit *Actionis secundae in C. Verrem liber primus*, *de praetura urbana*, reliquos tamen *Accusationis in C. Verrem libros* appellavit, quarto addidit argumenti significationem *de signis.* Gruterum secutus est Ernestius, Graevius librum I mendose inscripsit *Actionis in C. Verrem seu Accusationis lib. I*, cum voluisset haud dubie *Actionis secundae.*

30
36
38
37
Ins. Aegates
Drepanum
Pelorum prom.
Lilybaeum
Lilybaeum pr.
Mazara
Selinus
Syracusarum situs.

M. TULLII CICERONIS

ORATIONUM VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

30
38
37
Pelorum prom.
Drepanum
Lilybaeum
Selinus
Syracusarum situs.

M. TULLII CICERONIS

ORATIONUM VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

30
38
38
Pelorum prom.
Drepanum
Motya
Lilybaeum
Mazara
Selinus
37
Syracusarum situs.
37

M. TULLII CICERONIS

ORATIONUM VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

30
38
38
37
37
Syracusarum situs.

M. TULLII CICERONIS

ORATIONUM VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

M. TULLII CICERONIS

IN

Q. CAECILIUM

ORATIO

QUAE

DIVINATIO DICITUR.

ARGUMENTUM VETERIS ENARRATORIS,

qui vulgo Asconius Pedianus dicitur, descriptum ex editione Graeviana.

Cn. Pompeio primum et M. Crasso coss. C. Verres perfunctus quaestura, legatione, et praetura urbana, vivo patre C. Verre, et praetextato filio, ac filia nupta,[1]) uxorem habens, cum successisset in Sicilia C. Sacerdoti praetori, eamque non sibi succedente Arrio per triennium tenuisset, atque in ea fuisset libidinose, avare, crudeliterque versatus, succedente tandem in eadem provincia L. Metello, repetundarum reus ab Siculis postulatus est: qui omnes, praeter Syracusanos et Mamertinos, M. Tullium, illo tempore florentem defensionibus amicorum, ad accusandum descendere compulerunt, iam pridem illis necessitudine copulatum, quod quaestor in Sicilia fuisset praetore Sex. Peducaeo, et quod, cum decederet, in illa oratione, quam Lilybaei habuit, multa iis benigne promisisset. Accessit his non ignobilis futura de Verre victoria, quia a Metellis, Scipionibus, et multis aliis nobilibus viris, et praecipue ab Hortensio ipso defenderetur,[2]) facile et principe in senatu propter nobilitatem, et in foro ob eloquentiam rege causarum, et eodem consule designato cum Q. Metello fratre Metellorum, alterius praetoris Siculi, alterius praetoris urbani. His ita constitutis extitit Q. Caecilius Niger, domo Siculus, et quaestor Verris, et eiusdem, ut ipse dicebat, inimicus, qui se potius accu-

---

1) Generi meminit Cicero lib. II, 20.

2) Hortensii oratio pro Verre circumferebatur Quintiliani tempore; vide Instit. orat. X, 1, 23. Sed fictam puto.

satorem contenderet constitui oportere, has afferens causas: unam, quod ab eo laesus, et ob hoc iure illi sit inimicus, quare praevaricator esse non possit: alteram, quod, cum quaestor ei tum fuerit, etiam ipse in quaestura[3]) crimina noverit Verris: tertiam, quod Siculus pro Siculis agat. Huiuscemodi propositionibus Cicero designatus aedilis his sex capitibus respondet, accusatorem eum esse oportere: Qui invitus cogitur religione officii, rogatus ab omnibus Siculis: Qui pro re publica agat: Quem volunt, qui accusant: Quem metuit, qui accusatur: Qui idoneus est facundia et innocentia: Qui hoc facit imitatione maiorum. Divisio principalis una de se ipso, altera de contentione sui et Caecilii.

Divinatio dicitur haec oratio, quia non de facto quaeritur, (haec coniectura,)[4]) sed de futuro, quae est divinatio, uter debeat accusare. Alii ideo putant divinationem dici, quod iniurati iudices in hac causa sedeant, ut, quod velint, praesentire de utroque possint. Alii, quod res agatur sine testibus et sine tabulis, et his remotis argumenta sola sequantur iudices, et quasi divinent.

Agitur autem causa senatoriis iudiciis in invidia apud populum constitutis corruptione multorum, vexatis provinciis omnibus, ac sociis populi Romani fessis toto orbe terrarum,[5]) accusatoribus praevaricatione infamibus, flagitante plebe iudicia equestris ordinis, quae ferme ante annos X victor Sulla sustulerat, cognoscente de pecuniis repetundis M'. Glabrione praetore, et amplissimis quibusque senatorii ordinis iudicantibus, summa expectatione cunctorum.

Si quis vestrum, iudices, aut eorum, qui adsunt, 1
forte miratur, me, qui tot annos in causis iudiciisque 1
publicis ita sim versatus, ut defenderim multos, laeserim neminem, subito nunc mutata voluntate ad accusandum descendere: is, si mei consilii causam rationemque cognoverit, una et id, quod facio, probabit, et in hac causa profecto neminem praeponendum mihi esse actorem putabit.

Cum quaestor in Sicilia fuissem, iudices, itaque 2

---

§. 1. *Descendere]* Qui solam sibi auctoritatem vetustatis sequendam putabunt, ii in ipso statim orationis principio Ciceronem soloece loqui iubebunt. Nam dubium non est quin altera scriptura *descenderim* multo plus externae quasi fidei habeat. Iam vetus enarrator, qui quamvis non sit Quintilianeus ille Asconius, vetustior tamen est codicibus nostris, sic annotavit: *Hoc toto capite soloecismi species continetur, nisi addas et aut idem, ut sit et subito nunc mutata voluntate ad accusandum descenderim, quare multi non descenderim legunt, sed descendere.* Significat igitur, qui libri *descendere* exhibeant, minoris esse fidei; et ita est. Nam Pal. 1. Franc. 1. Lagom. 6. 14. 42. 45. 48 ceteris neque numero neque bonitate (in hac quidem operis parte) pares sunt, Lambini omnibus, Pal. 2. Oxon. ψ Leid. Guelf. ambobus, aliis. Neque ego tamen adducor ut exemplo Car. Stephani, Lambini, Garatonii *descenderim* restituendum censeam. Nam qua illi ratione utuntur ad soloecismum tollendum, ut *miratur me* coniungant, quam diserte exponit Muretus Var. Lectt. XVII, 9 ferri aliquo modo posset, nisi medium intercederet illud *ita sim versatus ut.* Nunc nihil prorsus aliud video, quod quis excusandi causa dicat, nisi oratorem oblitum esse incepti sermonis et verbi modum adiunxisse praegressis, quod ipsum in principio orationis et tam facili tamque usitato constructionis genere vix videtur fieri potuisse. Nos igitur antiquum fuisse mendum putamus, ortum ex eo quod *descendere is* a vetere librario coniungeretur, id quod re vera factum est in Lagom. 1. Verumtamen tantum abest ut quicquam hanc ob causam de fide librorum, in quibus *descenderim* legitur, detrahi velim, ut etiam confirmari videatur magnopere. — *praeponendum mihi esse actorem]* Vulgo post Car. Steph. inverso ordine *esse mihi*, quo nos dedimus Lambini vet. cod. in marg. repetit. Paris. D. Guelf. 1. Lag. 29. Ceteri Lag. cum edd. vett. fere *mihi esse praeponendum actorem.*

ex ea provincia decessissem, ut Siculis omnibus iucundam diuturnamque memoriam quaesturae nominisque mei relinquerem, factum est, uti cum summum in veteribus patronis multis, tum nonnullum etiam in me praesidium suis fortunis constitutum esse arbitrarentur. Qui nunc populati atque vexati cuncti ad me publice saepe venerunt, ut suarum fortunarum omnium causam defensionemque susciperem: me saepe esse pollicitum, saepe ostendisse dicebant, si quod tempus accidisset, quo tempore aliquid a me require-
3 rent, commodis eorum me non defuturum. Venisse tempus aiebant, non iam ut commoda sua, sed ut vitam salutemque totius provinciae defenderem: sese iam ne deos quidem in suis urbibus, ad quos confugerent, habere, quod eorum simulacra sanctissima C. Verres ex delubris religiosissimis sustulisset: quas res luxuries in flagitiis, crudelitas in suppliciis, avaritia in rapinis, superbia in contumeliis efficere potuisset, eas omnes sese hoc uno praetore per triennium pertulisse: rogare et orare, ne illos supplices aspernarer, quos, me incolumi, nemini supplices esse oporteret.

2 Tuli graviter et acerbe, iudices, in eum me locum

me atque auxilium petissent, aut ego, qui me ad defendendos homines ab ineunte adolescentia dedissem, tempore atque officio coactus ad accusandum traducerer. Dicebam, eos habere actorem Q. Caecilium, qui praesertim quaestor in sua provincia fuisset. Quo ego adiumento sperabam hanc a me posse molestiam demoveri, id mihi erat adversarium maxime. Nam illi multo mihi hoc facilius remisissent, si istum non nos-

---

duci restituerunt, sed Gruterus auctoritate duorum Pall. motus, ad Aldinam rediit itemque recentiores usque ad Garatonium. Potest sane utrumque probari, sed si *tuli* Aoristi vim habet, praeferendum *adduci*. — *auxilium petissent] Expectassent* edidit P. Manutius, retinuitque ex Stephaniana Lamb. quamvis in omnibus libris mstis esse diceret *petissent.* Neque exputare possum, qua auctoritate illud alterum editum sit, cum edd. vett. (etiam Ascens. 1511) *petissent* sive *petiissent* habeant. Codicum scripturam restituerunt iam repetitores Lambinianae. — *eos habere]* Hoc verba ordine collocantur in Guelf. 1 Par. D. editt. Steph. Lamb. Tum *in sua provincia* iidem et Leidens. et vet. cod. in marg. Lamb. pro vulg. *in eadem provincia.* Sed ambo Guelf. et Leid. et Par. D. omittunt etiam verba *post me Quaestorem*, quae in editis quidem omnibus post *provincia* leguntur. Quin glossae speciem habeant, neminem puto dubitare, aptius etiam fuisset *cum C. Verre*, neque enim in ea re vis ulla posita est, quod Q. Caecilius post Ciceronem Quaestor fuerit. — Quod sequitur vulgo *dimoveri* Lambinus primus sine codicibus, ut videtur, scripsit *demoveri*, eumque Ernestius imitatus est, satis hodie constare affirmans, ubi sequeretur praep. *de* vel *ab* (addere poterat vel *ex) dimovere* poni non posse. Sed Garatonius contra Lambinum et Graevium disputans multos locos laudavit, in quibus temere ab illis *demovere* scribi putaret. Res est sine dubio difficilis ad diiudicandum, sed ego tamen nullum fere locum apud Ciceronem novi, ubi *dimovere* tuto legatur, nam in plerisque eorum, quos Garat. laudavit, codices mss. recens collati alteram illam formam exhibent. Unus relinquitur ep. ad Att. 4, 16 ubi est *Scaevolae personam dimovi*, hoc est: removi e conspectu, a qua sententia *demovi* alienissimum esset. Hoc autem loco quin optime conveniat *demoveri* nemo dubitare potest, sed codicum auctoritatem desiderant. En adsunt sex Lagom. 1. 6. 14. 27. 45. 48. non sane integerrimi, nam Guelf. ambo habent *dimoveri*, sed in eiusmodi re, si modo de usu scriptoris constat, non superstitiosi esse debemus. Act. 1, c. 17 extr. *demovere*, quod Garat. a Lambino nullis codd. mss. auctoribus scriptum putavit, Lagom. praeter unum omnes et Guelferbytani. Cf. item ad IV, 45, 100.

5 sent, aut si iste apud eos quaestor non fuisset. Adductus sum, iudices, officio, fide, misericordia, multorum bonorum exemplo, veteri consuetudine institutoque maiorum, ut onus huius laboris atque officii, non ex meo, sed ex meorum necessariorum tempore, mihi suscipiendum putarem.

Quo in negotio tamen illa me res, iudices, consolatur, quod haec, quae videtur esse accusatio mea, non potius accusatio quam defensio est existimanda. Defendo enim multos mortales, multas civitates, provinciam Siciliam totam. Quamobrem, quia unus mihi est accusandus, propemodum manere in instituto meo videor, et non omnino a defendendis hominibus sub-
6 levandisque discedere. Quodsi hanc causam tam idoneam, tam illustrem, tam gravem non haberem; si aut hoc a me Siculi non petissent, aut mihi cum Siculis causa tantae necessitudinis non intercederet, et hoc, quod facio, me rei publicae causa facere profiterer, ut homo singulari cupiditate, audacia, scelere praeditus, cuius furta atque flagitia non in Sicilia solum, sed in Achaia, Asia, Cilicia, Pamphylia, Romae denique ante

---

[redacted]

oculos omnium maxima turpissimaque nossemus, me
agente in iudicium vocaretur: quis tandem esset, qui
meum factum aut consilium posset reprehendere? Quid
est, pro deum hominumque fidem! in quo ego rei pu-
blicae plus hoc tempore prodesse possim? Quid est, 3
quod aut populo Romano gratius esse debeat, aut so- 7
ciis exterisque nationibus optatius esse possit, aut sa-
luti fortunisque omnium magis accommodatum sit? Po-
pulatae, vexatae, funditus eversae provinciae, socii sti-
pendiariique populi Romani afflicti, miseri, iam non
salutis spem, sed solatium exitii quaerunt. Qui iudi- 8
cia manere apud ordinem senatorium volunt, querun-
tur, accusatores se idoneos non habere; qui accusare
possunt, iudiciorum severitatem desiderant. Populus
Romanus interea, tametsi multis incommodis difficul-
tatibusque affectus est, tamen nihil aeque in re pu-
blica atque illam veterem iudiciorum vim gravitatem-
que requirit. Iudiciorum desiderio tribunicia potestas

---

§. 6. *meum factum aut consilium]* Graevius e cod. Franc. pr. ordinem verborum invertit *meum consilium aut factum*, scilicet ut λογικωτέρα sententia fieret. Adstipulatur Lallemand. sic habere suos (Parisinos) codices affirmans. Sed ego homini in toto hoc negotio librorum conferendorum levissimo non credo. Nam ex tot aliis codicibus mss. quos accurate collatos habemus, ne unus quidem auctor fit et trium Parisinorum bibl. reg. unus certe 7823, quem D appello et cuius variantibus scripturis ad Stephanianam edit. exactis utor, nihil discedit a vulg. Illa quidem ὑστερολογία neque a ceteris scriptoribus Latinis nec ab ipso Cicerone aliena est: Terent. Heaut. III, 1, 21 *valet atque vivit;* Nep. Pelop. 2 *a quo et tempus et dies erat datus*, tempus enim dicit horam diei; Liv. XXXII, 33 *incendere ac diripere urbes;* Cic. de Legg. I, 22 *quanta instrumenta habeat ad obtinendam adipiscendamque sapientiam.*

§. 7. *Populatae, vexatae]* Ambo Guelf. *vexataeque.* Mox *solatium exitii* iidem et Lambini vet. cod. (Paris. D.) et Leidensis. Cui consensui erat parendum, praesertim cum praecessisset *non salutis spem*, quae verbb. collocatio Ciceronianae rationis imperitos ad alium ordinem instituendum adducere potuit. Scripserunt sic etiam Car. Stephanus et ipse Lambinus, quod omiserunt repetitores.

efflagitata est: iudiciorum levitate ordo quoque alius ad res iudicandas postulatur: iudicum culpa atque dedecore etiam censorium nomen, quod asperius antea populo videri solebat, id nunc poscitur, id iam popu-
9 lare atque etiam plausibile factum est. In hac libidine hominum nocentissimorum, in populi Romani cotidiana querimonia, iudiciorum infamia, totius ordinis offensione cum hoc unum his tot incommodis esse remedium arbitrarer, ut homines idonei atque integri causam rei publicae legumque susciperent: fateor, me salutis omnium causa ad eam partem accessisse rei publicae sublevandae, quae maxime laboraret.

10 Nunc, quoniam, quibus rebus adductus ad causam accesserim, demonstravi, dicendum necessario est de contentione nostra, ut in constituendo accusatore quid sequi possitis habeatis. Ego sic intelligo, iudices: cum de pecuniis repetundis nomen cuiuspiam deferatur, si certamen inter aliquos sit, cui potissimum delatio detur, haec duo in primis spectari oportere, quem maxime velint actorem esse ii, quibus factae esse dicantur iniuriae, et quem minime velit is, qui eas iniurias fecisse arguatur.

---

§. 8. *atque etiam plausibile]* Vulgo *atque plausibile.* Steph. et Lamb. ediderunt *et plausibile* cum Paris. D. Lagom. 29. 42; Gu. rec. cum vulgata consentit, antiquior *atque etiam plausibile*, quod et rei aptum est sensu intensivo (de quo vide Goerenz. ad lib. V de Fin. c. 17 extr.) et rationem ceterarum varietatum explicandarum ostendit. Ex eodem libro manuscr. est paulo post *esse remedium arbitrarer*, gratiore verborum collocatione quam vulgo *remedium esse arbitrarer.*

§. 9. *rei publicae sublevandae]* Maluerunt F. Ursinus et Garat. *sublevandam*, quod pertineret ad *eam partem rei publicae*, quae continetur iudiciis. Sed codicum consensus vulgatam scripturam firmiter tuetur. Intellige igitur [illegible] nocentium, quoniam non convenit oratorem existimare [illegible] litudine quam certa ratione in construendis verbi[illegible]

§. 10. *et qu*[illegible] Car. Stephanus ex codice vet. (fortasse Paris. D [illegible] et Guelf. 2 edidit *maxime*,

quod C. Verres, cui te inimicum esse simulas, maxime existimari vult, Siculos hoc a me non petisse: primum causam inimici tui sublevabis, de quo non praeiudicium, sed plane iudicium iam factum putatur, quod ita percrebruit, Siculos omnes actorem suae causae con-
13 tra illius iniurias quaesisse. Hoc si tu, inimicus eius, factum negabis, quod ipse, cui maxime haec res obstat, negare non audet: videto, ne nimium familiariter inimicitias exercere videare. Deinde sunt testes, viri clarissimi nostrae civitatis, quos omnes a me nominari non est necesse: eos, qui adsunt, appellabo: quos, si mentirer, testes esse impudentiae meae minime vellem. Scit is, qui est in consilio, C. Marcellus: scit is, quem adesse video, Cn. Lentulus Marcellinus: quorum fide atque praesidio Siculi maxime utuntur, quod

---

§. 12. *percrebruit]* Ernestius editt. vett. et cod. Guelf. 2 auctoritate abusus *percrebuit* scripsit, aliis tamen locis v. c. Act. I, 1. lib. II, 3. 23. lib. IV, 43. Phil. XIV, 5 odiosam litteram servavit, corrigendi opinor incuria. Nimirum approbavit ille P. Manutii ad epist. VII, 20 sententiam, in verbis quae derivata essent ab eo, quod est *creber*, ob faciliorem pronuntiandi rationem sicut in verbo *erubescere* fieret, litteram *r* elidi debere. Eandem opinionem nuper defenderunt Buttmannus ad Quint.

omnino Marcellorum nomini tota illa provincia adiuncta est. Hi sciunt, hoc non modo a me petitum esse, 14
sed ita saepe et ita vehementer esse petitum, ut aut causa mihi suscipienda fuerit, aut officium necessitudinis repudiandum.

Sed quid ego his testibus utor, quasi res dubia aut obscura sit? Adsunt homines ex tota provincia nobilissimi, qui praesentes vos orant atque obsecrant, iudices, ut in actore causae suae deligendo vestrum iudicium ab suo iudicio ne discrepet. Omnium civitatum totius Siciliae legationes adsunt, praeter duas civitates: quarum duarum, si adessent, duo crimina vel maxima minuerentur, quae cum his civitatibus C.
Verri communicata sunt. At enim cur a me potissi- 15
mum hoc praesidium petiverunt? Si esset dubium, petissent a me praesidium necne, dicerem, cur petissent. Nunc vero, cum id ita perspicuum sit, ut oculis iudicare possitis, nescio cur hoc mihi detrimento esse debeat, si id mihi obiiciatur, me potissimum esse delectum. Verum id mihi non sumo, iudices, et hoc non 16

Editi *nituntur*, sed *utuntur* scripti ad unum omnes, quorum quidem accuratior notitia est, etiam Pall. et Cui. apud Gruterum.

§. 14. *his testibus]* Fateor me dubium esse animi, an ex uno Guelf. 1 interiiciam *talibus:* nam quamvis videatur librarii interpretantis manum prodere, non est tamen id huius libri ingenium, et singularis quaedam vis, si recte attendas, posita est in verbo, quasi testes non sint ex vulgari genere, sed honorifice appellandi. Itaque in minore editione ante biennium ferme typis descripta adieci: nunc tamen tutius videtur lectoribus committere.

§. 15. *petissent a me praesidium necne]* Verba tria media omittuntur in edd. Steph. et Lamb. fortasse propter cod. Paris. D., nam absunt item a Leid. et Guelf. 2. Mox *id* ante *ita* abest ab iisdem. — *esse delectum]* Lamb. edidit *delectum*, quamvis in Steph. fuerit *dilectum* atque sic vet. cod. in marg. Lamb. (Par. D. item Guelf. 2) exhibere tradantur. Nescio igitur quid sit quod Lambinus in annotatione admoneat lectorem, *dilectum* habere fere omnes libros veteres, et *dilectum militum*, non *delectum* dixisse veteres, ni et ipse h. l. voluit *dilectum* edere. Ceterum res ipsa verissima est, *diligere* in optimis

quod in unaquaque re beneficio senatus populique Romani iuris habui, id mihi tu, C. Verres, eripuisti atque abstulisti: quo nomine abs te sestertium millies ex lege repeto. Si universa, ut dixi, posset loqui provincia, hac voce uteretur: quoniam id non poterat, harum rerum actorem, quem idoneum esse arbitrata est, ipsa delegit. In eiusmodi re quisquam tam impudens reperietur, qui ad alienam causam, invitis iis, quorum negotium est, accedere aut aspirare audeat? Si tibi, Q. Caecili, hoc Siculi dicerent: te non novimus: nescimus qui sis; nunquam te antea vidimus: sine nos per eum nostras fortunas defendere, cuius fides est nobis cognita: nonne id dicerent, quod cuivis probare deberent? Nunc hoc dicunt: utrumque se nosse; alterum se cupere defensorem esse fortunarum suarum, alterum plane nolle. Cur nolint, etiamsi taceant, sa-

---

§. 19. *Senatus populique Romani]* Sic libri mscr. omnes, (et Guelferbytani, de quibus possum affirmare, non per compendium,) sed Carisius p. 116 ed. Putsch. laudat [illegible] *Senati* cuiusque auctoritatem Lambinus et [illegible] editores pluris aestimaverunt quam librorum consensum. — *HS millies]* At Act. pr. extr. et lib. I, 10 *quadringenties* Verrem ex Sicilia abstulisse dicit. Videtur hoc eo pertinere, quod in Servilia duplum, Cornelia quadruplum a damnato exigi [illegible], ut *millies* etiam minus sit, quam quod Cicero ex lege postulare potuerit. Nam quod dicere possis, Ciceronem tum, cum hanc orationem haberet, nondum accurate de [illegible] summa constituere potuisse: edidit haud dubie orationem postquam habuit. — *posset loqui provincia]* Sic Guelf. et. Vulgo *provincia loqui posset.* — *poterat]* Expectaveram *potest*, nam *poterat* dictum [illegible] foisset si *potuisset* — *non esset.*

§. 20. *eiusmodi re]* Sic Guelf. et omnes Lagom. item Steph. et Lamb. Vulgo *huiusmodi*, primum edi coeptum a Naugerio.

§. 21. *etiamsi tac*[illegible] Guelf. ambo et Leid. item Cr. Stephani editio [illegible] videtur inventum esse in Lagom. 99. Cels[illegible] editi essevent, etiam Lamb., sed eius repe[illegible] comprobavit, sicut Lamb. eas ipse secundis cu[illegible] Ciceronem scripsit, sed [illegible] bus, sicut alius [illegible] Asconii [illegible] putavit, [illegible]

; dicunt. Verum non tacent. Tamen his invitissi-.s te offeres? tamen in aliena causa loquere? tamen s defendes, qui se ab omnibus desertos potius, quam s te defensos esse malunt? tamen his operam tuam llicebere, qui te neque velle sua causa, nec, si cu-as, posse arbitrantur? Cur eorum spem exiguam re-[uarum fortunarum, quam habent in legis et in iu-:ii severitate positam, vi extorquere conaris? cur interponis, invitissimis his, quibus maxime lex con-ltum esse vult? cur de quibus in provincia non timc es meritus, eos nunc plane fortunis omnibus naris evertere? cur his non modo persequendi iuris i, sed etiam deplorandae calamitatis adimis potesta-m? Nam, te actore, quem eorum affuturum putas, 22

II. *offeres*] primus dedit Naugerius, antiquiores ex deterioribus codd. L Lagom. praeter 42 omnibus et Oxon. ψ) *offers*. Res patet, sed abile tamen, etiam Steph. edidisse *offers* cum codice Par. D., eundem-: errorem esse in Leid. Sed ambo Guelf. *offeres*. Paulo post *se* omi-Steph. solus sed codicem secutus simillimum Leid. in quo et ipso :ula desideratur. — *neque velle sua causa*] Memorabilis locus, e quo ile de singulorum librorum integritate iudicare possis. Genus dicendi ılo a vulgari sermone remotius imperiti librarii ita corruperunt, ut *am causam* scriberent, quemadmodum in Lagom. omnibus, Huydecop. edd. vett. (puto etiam in codd. Pall.) legitur. Accesserunt contami-ores aliquanto audaciores, quorum ingenium admirere in scripturis ınc. 1 *neque suam causam velle tueri*, Oxon. et eorum, quos Hotom. morat, *neque velle suam causam defendere*. Quo magis Graevio et estio succenseas, quorum alter Franc. codicis lectionem probarit, alter t. editionum corruptelam etiam in textu collocarit. Eam autem sustule-primus Naugerius, eumque secuti erant cum reliquis Steph. et Lamb. ante Paris. D. vel si quos alios huius familiae habuerunt, nam in aff. ambobus (et Leidensi) *velle sua causa* legitur, sicut locum laudat finian. de Fig. 30 p. 217. — *et in iudicii severitate*] Secutus sum in ad-ıda praepositione utriusque Guelf. et edd. Steph. Lamb. auctoritatem.

§. 22. *Nam, te actore, quem*] *Nam*, quod inde ab editione Ald. Lamb. et Gruterianam propagatum est, legitur in codd. Guelff. Par. Lagom. 29. 42. Vett. edd. *nunc*, reliqui Lagom. videntur *num* ex-ere, quod et Graevius ex Franc. pr. recepit et Ernestius probavit, ab hoc loco alienum esse ratus. quidem et Garatonio con-videtur, quoniam causa redditur li, si Caecilius accusatorem

quod in unaquaque re beneficio senatus populique Romani iuris habui, id mihi tu, C. Verres, eripuisti atque abstulisti; quo nomine abs te sestertium millies ex lege repeto. Si universa, ut dixi, posset loqui provincia, hac voce uteretur: quoniam id non poterat, harum rerum actorem, quem idoneum esse arbitrata est,
20 ipsa delegit. In eiusmodi re quisquam tam impudens reperietur, qui ad alienam causam, invitis iis, quorum
6 negotium est, accedere aut aspirare audeat? Si tibi, Q. Caecili, hoc Siculi dicerent: te non novimus; nescimus qui sis; nunquam te antea vidimus; sine nos per eum nostras fortunas defendere, cuius fides est nobis cognita: nonne id dicerent, quod cuivis probare deberent? Nunc hoc dicunt: utrumque se nosse; alterum se cupere defensorem esse fortunarum suarum,
21 alterum plane nolle. Cur nolint, etiamsi taceant, sa-

§. 19. *Senatus populique Romani]* Sic libri mscr. omnes, (et Guelferbytani, de quibus possum affirmare, non per compendium,) sed Charisius p. 115 ed. Putsch. laudat ἀρχαϊκῶς *Senati* eiusque auctoritatem Lambinus et inseq. editores pluris aestimaverunt quam librorum consensum. — HS *millies]* At Act. pr. extr. et lib. I, 10 *quadringenties*
[redacted]

tis dicunt. Verum non tacent. Tamen his invitissimis te offeres? tamen in aliena causa loquere? tamen eos defendes, qui se ab omnibus desertos potius, quam abs te defensos esse malunt? tamen his operam tuam pollicebere, qui te neque velle sua causa, nec, si cupias, posse arbitrantur? Cur eorum spem exiguam reliquarum fortunarum, quam habent in legis et in iudicii severitate positam, vi extorquere conaris? cur te interponis, invitissimis his, quibus maxime lex consultum esse vult? cur de quibus in provincia non optime es meritus, eos nunc plane fortunis omnibus conaris evertere? cur his non modo persequendi iuris sui, sed etiam deplorandae calamitatis adimis potestatem? Nam, te actore, quem eorum affuturum putas, 22

---

§. 21. *offeres*] primus dedit Naugerius, antiquiores ex deterioribus codd. (h. l. Lagom. praeter 42 omnibus et Oxon. ψ) *offers*. Res patet, sed notabile tamen, etiam Steph. edidisse *offers* cum codice Par. D., eundemque errorem esse in Leid. Sed ambo Guelf. *offeres*. Paulo post *se* omisit Steph. solus sed codicem secutus simillimum Leid. in quo et ipso vocula desideratur. — *neque velle sua causa*] Memorabilis locus, e quo facile de singulorum librorum integritate iudicare possis. Genus dicendi paulo a vulgari sermone remotius imperiti librarii ita corruperunt, ut *suam causam* scriberent, quemadmodum in Lagom. omnibus, Huydecop. et edd. vett. (puto etiam in codd. Pall.) legitur. Accesserunt contaminatores aliquanto audaciores, quorum ingenium admirere in scripturis Franc. 1 *neque suam causam velle tueri*, Oxon. et eorum, quos Hotom. memorat, *neque velle suam causam defendere*. Quo magis Graevio et Ernestio succenseas, quorum alter Franc. codicis lectionem probarit, alter vett. editionum corruptelam etiam in textu collocarit. Eam autem sustulerat primus Naugerius, eumque secuti erant cum reliquis Steph. et Lamb. iubente Paris. D. vel si quos alios huius familiae habuerunt, nam in Guelf. ambobus (et Leidensi) *velle sua causa* legitur, sicut locum laudat Rufinian. de Fig. 30 p. 217. — *et in iudicii severitate*] Secutus sum in addenda praepositione utriusque Guelf. et edd. Steph. Lamb. auctoritatem.

§. 22. *Nam, te actore, quem*] *Nam*, quod inde ab editione Ald. per Lamb. et Gruterianam propagatum est, legitur in codd. Guelff. Par. D. Lagom. 29. 42. Vett. edd. *nunc*, reliqui Lagom. videntur *num* exhibere. quod et Graevius ex Franc. pr. recepit et Ernestius probavit, *num* ab hoc loco alienum esse ratus. Mihi quidem et Garatonio contra videtur, quoniam causa redditur cur Siculi, si Caecilius accusatorem

Nunc tantum id dicam, quod tacitus tu mihi assentiare: nullam rem in me esse, quam ille contemnat; nullam in te, quam pertimescat. Itaque magnus ille defensor et amicus eius tibi suffragatur, me oppugnat; aperte ab iudicibus petit, ut tu mihi anteponare: et ait, hoc se honeste, sine ulla invidia, ac sine ulla offensione contendere. Non enim, inquit, illud peto, quod soleo, cum vehementius contendi, impetrare, reus ut absolvatur: non peto: sed ut potius ab hoc, quam ab illo accusetur, id peto. Da mihi hoc: concede, quod facile est, quod honestum, quod non invidiosum: quod cum dederis, sine ullo tuo periculo, sine infamia, 23

---

§. 23. *amicus eius tibi suffragatur*] Etiam hoc loco vulgares libros manifestae corruptelae arguas, qui adiiciant *Hortensius*. Primus interpretamentum sustulit Car. Stephanus nisi fallor Par. D. usus, in quo nomen superscriptum: iactantius Lambinus, ab omnibus libris mss. abesse praedicavit, sed qui illi libri fuerint, profecto non multi, fortasse tres, duo Memmiani, unus Cuiacii, non addidit. Sed Cuiaciani mentionem facit ex Guliel. schedis Gruterus, porro adsunt ambo Guelferbytani, Leidensis, Lagom. 29: contra *Hortensii* nomen praeferunt ambo Palatini, Franc. 1. Huydecop. Lagom. reliqui et, si certa fides silentio, Oxoniensis et Meiningensis. Ex interpretibus Gruterus male Palatinos suos pluris aestimavit quam Cuiacianum, Graevius etiam adversus Franc. suum pro veritate stetit, Ernestius quamvis Guelf. 2 cum Cuiaciano consentire intelligeret, tamen veterem labem recepit. At Cicero ne postea quidem Hortensium nomine appellat, cum nemini dubium esse posset quem diceret. — *non enim, inquit, illud peto*] Guelf. 2 et Leid. omittunt media verba *enim* et *inquit*, atque sic edidit Stephanus (secundum Paris. D.), quem secutus Lamb. tamen *inquit* adiecit. Sed tuetur Guelf. antiquior cum tota familia deteriore, tuetur etiam Asconius, ipsa denique sententia, ut iure illam omissionem negligentiae argumentum in bonis ceteroquin codicibus, id est qui meliori familiae adnumerentur, existimemus. Sed paulo post tres illi codd. cum Steph. et Lamb. consentientes alium verborum ordinem instituunt pro eo qui est vulgo *ut ab hoc potius*. Neque is locus adverbii quasi immutabilis est, ut post illud verbum quod sonum habeat ponatur, certe coniunctionibus adhaerescit, ut *vel potius*, *ac potius* dicatur. — *quod honestum*] Repetitur *est* post *honestum* in codd. Leid. et Guelf. 2. iidem paulo post *is* ante *absolvatur* omittunt, quod item fecit Stephanus (cum Par. D.): utrumque auctoritate cod. Guelf. 1. redarguitur.

illud dederis, ut is absolvatur, cuius ego causa laboro.
24 Et ait idem, ut aliquis metus adiunctus sit ad gratiam, certos esse in consilio, quibus ostendi tabellas velit: id esse perfacile: non enim singulos ferre sententias, sed universos constituere; ceratam unicuique tabellam dari cera legitima, non illa infami ac nefaria. Atque is non tam propter Verrem laborat, quam quod eum minime res tota delectat. Videt enim, si a pueris nobilibus, quos adhuc elusit, si a quadruplatoribus, quos non sine causa contempsit semper ac pro nihilo putavit, accusandi voluntas ad viros fortes spectatosque homines translata sit, sese in iudiciis dominari non
8 posse. Huic ego homini iam ante denuntio, si a me
25 causam hanc vos agi volueritis, rationem illi defendendi totam esse mutandam, et ita tamen mutandam, ut meliore et honestiore condicione sit, quam qua ipse esse vult; imitetur homines eos, quos ipse vidit am-

§. 24. *illa infami*] i. e. discolori signo notata (Act. I, 13 extr.) ut ratio posset iniri, qui iudices corrupti fidem servassent. Factum hoc esse tradit Asconius in iudicio Terentii Varronis, ipsius Hortensii fratris consobrini, ex Asia accusati primum apud L. Furium Praet. repetund. post apud P. Lentulum Suram, Praet. a. 75 ut Pighio videtur,

plissimos, L. Crassum et M. Antonium, qui nihil se
arbitrabantur ad iudicia causasque amicorum, praeter
fidem et ingenium, afferre oportere. Nihil erit quod,
me agente, arbitretur, iudicium sine magno multorum
periculo posse corrumpi. Ego in hoc iudicio mihi Si- 26
culorum causam receptam, populi Romani susceptam
esse arbitror: ut mihi non unus homo improbus op-
primendus sit, id quod Siculi petiverunt, sed omnino
improbitas, id quod populus Romanus iam diu flagitat,
extinguenda atque delenda sit. In quo quid eniti aut
quid efficere possim, malo in aliorum spe relinquere,
quam in oratione mea ponere.

Tu vero, Caecili, quid potes? Quo tempore aut 27
qua in re non modo ceteris specimen aliquod dedisti,
sed tute tui periculum fecisti? In mentem tibi non ve-

---

probavi, sed quod in membris oppositis recte particula adversativa videbatur abesse posse. Neque silentio praetermittendum est, eam ab aliquot deterioris quoque familiae libris abesse, Oxon. ψ et Lag. 5. 27. 48.

§. 26. *Siculorum causam receptam, populi Romani susceptam]* Nam a Siculis rogatus Verrem persequitur, simul vero populo Romano ultro aliquod commodum potentis rei damnatione parere vult. Conferas velim init. libri II in Verr. de Orat. II, 24, §. 101. Quintil. Instit. Prooem. §. 3 *plus quam imponebatur oneris, sponte suscepi.* Lege Hotomanum, nam ex Asconii notula extrema modo vera sunt: „suscipitur aliquid solum propter se, recipitur etiam propter aliud." — *non unus]* Interponunt Par. D. et Guelf. ant. *nisi*, recentior *tm̄*, quod est *tantum*, supplementa librariorum, ut videtur. Tum adiicitur post *omnino* verbum *omnis* primum in edit. P. Manutii; certe non repperi in Iunt. Ald. Basil. Victor. sed haesit posthac usque ad Graevium, qui denuo eiecit, cum neque in Franc. pr. neque in Asconii ms. lemmate invenisset. Rectissime: neque enim ullum codicem ms. novi in quo sit inventum, praeter Iannoctii librum apud Garatonium pessimae notae: interpretatio Asconii videtur peperisse, quae prorsus etiam ad unum verbum *omnino* apta est. — *In quo quid eniti aut]* Omisi *ego* post *quo*, auctoritate meliorum librorum, Guelf. amborum, Leidensis, et Steph. Lamb. editt. Neque *Tu vero*, quod sequitur, ad proxime praegressa referri oportet, sed ad ulteriora *ego populi Romani causam mihi susceptam esse arbitror.*

§. 27. *non modo ceteris specimen aliquod dedisti, sed tute tui*

nit, quid negotii sit causam publicam sustinere? vitam alterius totam explicare, atque eam non modo in animis iudicum, sed etiam in oculis conspectuque omnium exponere? sociorum salutem, commoda provinciarum,
9 vim legum, gravitatem iudiciorum defendere? Cognosce ex me, quoniam hoc primum tempus discendi nactus es, quam multa esse oporteat in eo, qui alterum accuset: ex quibus si unum aliquod in te cognoveris, ego iam tibi ipse istuc, quod expetis, mea voluntate concedam. Primum integritatem atque innocentiam singularem. Nihil est enim, quod minus ferendum sit, quam rationem ab altero vitae reposcere eum, qui non
28 possit suae reddere. Hic ego de te plura non dicam: unum illud credo omnes animadvertere, te adhuc a nullis, nisi ab Siculis, potuisse cognosci; Siculos hoc

---

periculum fecisti] Descripsi totum locum, quo facilius iudices, quam vere Steph. et Lamb. e cod. suo (sive hi plures fuerunt) *ceteris* praeponendum esse voci *specimen* putaverint, quod vulgo apud omnes postponitur. Nam codicibus mss. hac in re illos paruisse ostendit, consensus amborum Guelferbytanorum.

§. 27. *si unum aliquod in te cognoveris]* Obsecutus est Steph.

dicere, cum eidem sint irati, cui tu te inimicum esse dicis, sese tamen, te actore, ad iudicium non affuturos. Quare negent, ex me non audies: hos patere id suspicari, quod necesse est. Illi quidem, ut est hominum genus nimis acutum et suspiciosum, non te ex Sicilia litteras in Verrem deportare velle arbitrantur, sed, quod iisdem litteris illius praetura et tua quaestura consignata sit, asportare te velle ex Sicilia litteras suspicantur.

Deinde accusatorem firmum verumque esse oportet. 29
Eum ego si te putem cupere esse, facile intelligo, esse non posse. Nec ea dico, quae, si dicam, tamen infirmare non possis: te, antequam de Sicilia decesseris, in gratiam redisse cum Verre: Potamonem, scribam et familiarem tuum, retentum esse a Verre in provincia, cum tu decederes: M. Caecilium, fratrem tuum, lectissimum atque ornatissimum adolescentem, non modo non adesse, neque tecum tuas iniurias persequi, sed esse cum Verre, et cum illo familiarissime atque amicissime vivere. Sunt haec et alia in te falsi

---

§. 28. *ut est — nimis acutum*] Guelf. 2 *quod est;* in eodem et Leid. *nimis* omittitur. Potest utrumque probari, sed urbanitas tamen oratoris Siculos propemodum reprehendentis ita placet, ut Guelferbytanum antiq. magis sequendum putem. Ceterum de Siculorum illo ingenio cf. lib. V, 28 §. 71. Quid vero intersit inter *deportandum* et *asportandum* facile intelliges, si teneas *deportare* apud Ciceronem certa quadam significatione sicut *decedere* pertinere ad urbem Romam. Qui *deportat* litteras publicas, vult eas Romae proferre, qui *asportat*, nihil aliud nisi auferre. — *sed quod iisdem*] *Quod* restitui ex ambobus Guelf. et aliquot deterioris familiae, Lagom. 29. 5. 27. Laudat sic etiam Servius ad Virg. Aen. II, 778, ediditque post Stephanum Lambinus. Quod vulgo nunc scribitur *cum* invexit Nangerius.

§. 29. *Potamonem*] Iterum appellat hominem, iam Romae versantem, IV, 20. — *M. Caecilium*] Laudat hominem, quod, quo melior est ille, eo aut desertior aut perfidiosior Q. apparet. — *et cum illo — vivere*] *Et* adiiciendum videbatur ex utroque Guelf. et edit. Car. Stephani (Lamb.) Habet etiam Lagom. 29. — Paulo post item Car. Stephanus (post eum Lamb.) scripserat *sunt et haec et alia*, non ex in-

accusatoris signa permulta, quibus ego nunc non utor:
hoc dico, te, si maxime cupias, tamen verum accusa-
30 torem non esse posse. Video enim permulta esse cri-
mina, quorum tibi societas cum Verre eiusmodi est,
ut ea in accusando attingere non audeas. Queritur
Sicilia tota, C. Verrem ab aratoribus, cum frumentum
sibi in cellam imperavisset, et cum esset tritici modius
HS II, pro frumento in modios singulos duodenos ses-
tertios exegisse. Magnum crimen, ingens pecunia,
furtum impudens, iniuria non ferenda. Ego hoc uno
crimine illum condemnem necesse est: tu, Caecili, quid
31 facies? Utrum hoc tantum crimen praetermittes, an
obiicies? Si obiicies, idne alteri crimini dabis, quod
eodem tempore, in eadem provincia, tu ipse fecisti?
Audebis ita accusare alterum, ut, quominus tute con-
demnere, recusare non possis? Sin praetermittes: qua-
lis erit tua ista accusatio, quae, domestici periculi metu,
certissimi et maximi criminis non modo suspicionem,
32 verum etiam mentionem ipsam pertimescat? Emptum
est ex S. C. frumentum ab Siculis, praetore Verre,
pro quo frumento pecunia omnis soluta non est. Grave

est hoc crimen in Verrem: grave, me agente: te accusante, nullum. Eras enim tu quaestor: pecuniam publicam tu tractabas: ex qua, etiamsi cuperet praetor, tamen ne qua deductio fieret, magna ex parte tua potestas erat. Huius quoque igitur criminis, te accusante, mentio nulla fiet. Silebitur toto iudicio de maximis et notissimis illius furtis et iniuriis. Mihi crede, Caecili, non potest in accusando socios vere defendere is, qui cum reo criminum societate coniunctus est.
Mancipes a civitatibus pro frumento pecuniam exege- 33
runt. Quid? hoc Verre praetore factum est solum? Non: sed etiam quaestore Caecilio. Quid igitur? daturus es huic crimini, quod et potuisti prohibere ne fieret, et debuisti, an totum id relinques? Ergo id omnino Verres in iudicio suo non audiet, quod cum faciebat, quemadmodum defensurus esset, non reperiebat. Atque ego haec, quae in medio posita sunt, com- 11
memoro. Sunt alia magis occulta furta: quae ille, ut istius, credo, animos atque impetus retardaret, benignissime cum quaestore suo communicavit. Haec tu 34
scis ad me esse delata: quae si velim proferre, facile omnes intelligent, vobis inter vos non modo voluntatem fuisse coniunctam, sed ne praedam quidem adhuc esse divisam. Quapropter si tibi indicium postulas dari, quod tecum una fecerit, concedo, si id lege permittitur: sin autem de accusatione dicimus, concedas oportet iis, qui nullo suo peccato impediuntur, quominus alterius peccata demonstrare possint. Ac vide, 35

§. 33. *benign. cum quaestore suo commun.*] Hunc verbb. ordinem pro vulgari *cum q. suo benignissime commun.* restitui ex utroque Guelf. tribus Paris. praeeunte Stephano (et Lamb.)

§. 34. *indicium — dari*] Iuntina *iudicium*, sed correxit iam Naugerius, non Victorius primus, quemadmodum tradit Ernestius. Adsunt etiam codices non pauci. Sic contra Cic. ad Att. II, 24 scribit *indicium postulasse* eum, qui peteret, ut sibi liceret indicem fieri et impunitum abire ipsum.

quantum interfuturum sit inter meam et tuam accusationem. Ego etiam quae tu sine Verre commisisti Verri crimini daturus sum, quod te non prohibuerit, cum summam ipse haberet potestatem: tu contra ne quae ille quidem fecit obiicies, ne qua ex parte coniunctus cum eo reperiare.

Quid? illa, Caecili, contemnendane tibi videntur esse, sine quibus causa sustineri, praesertim tanta, nullo modo potest? aliqua facultas agendi? aliqua dicendi consuetudo? aliqua in foro, iudiciis, legibus aut ratio aut exercitatio? Intelligo, quam scopuloso diffi-
36 cilique in loco verser: nam cum omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii atque eloquentiae multo molestissima. Quamobrem nihil dico de meo ingenio: neque est quod possim dicere; neque, si esset, dicerem: aut enim id mihi satis est, quod est de me opinionis, quicquid est; aut, si id parum est, ego maius id comme-
12 morando facere non possum. De te, Caecili, iam me-
37 hercule hoc extra hanc contentionem certamenque nostrum familiariter tecum loquar: tu ipse quemadmodum existimes, vide etiam atque etiam, et tu te col- [redacted]

causam sociorum fortunasque provinciae, ius populi
Romani gravitatemque iudicii legumque susceperis, tot
res, tam graves, tam varias, voce, memoria, consilio,
ingenio sustinere? Putasne, te posse, quae C. Verres 38
in quaestura, quae in legatione, quae in praetura, quae
Romae, quae in Italia, quae in Achaia, Asia, Pamphyliaque peccarit, ea, quemadmodum locis temporibusque divisa sint, sic criminibus et oratione distinguere? Putasne posse, id quod in huiusmodi reo maxime necessarium est, facere, ut, quae ille libidinose, quae nefarie, quae crudeliter fecerit, ea aeque acerba et indigna videantur esse his, qui audient, atque illis visa sunt,
qui senserunt? Magna sunt ea, quae dico, mihi crede: 39

---

§. 37. *gravitatemque iudicii]* Vulgo *gravitatem.* Quod nos edidimus e Steph. (Lamb.) et ambobus Guelf. cum praegressis *fortunasque provinciae* consentit.

§. 38. *quae C. Verres — peccarit]*. Quam incerta auctoritate a vett. *patrarit* hoc loco editum sit, abunde Garatonius docet, nam praeter unum Lagom. 42 omnes libri manuscripti, quorum varietates paulo accuratius annotantur, *peccarit* exhibent, imprimis ambo Guelf. Par. D. et vet. cod. in margine Lamb. Non debebat igitur Ern. incerta certis praeferre, et relicta Stephani, Lambini, Graevii scriptura denuo ad Gruterianas sordes remigrare. Efficacius ei videbatur verbum, quod fortasse vulgari opinioni indulgeret, quasi *patrare* de maleficiis proprie diceretur: quod falsum est, nam significat in universum idem quod perficere, ad finem perducere. Est autem a Ciceronis usu alienum (nec legitur nisi cum figura ad Att. I, 14 extr.) videturque inter ea verba esse, quae Sallustius ex antiquo sermone recepta suo exemplo ad imitationem insequentium scriptorum commendavit. Cf. Quintil. Inst. VIII, 3, 29 et 44. Eadem res est cum verbo *perpetrare*, quod item Ernestius Ciceroni obtrudere voluit lib. IV, 52.

Putasne posse] Hotomanus interponi iussit *te* ex duobus libris veteribus, secutusque eum est de more suo Lambinus, servantibus etiam repetitoribus. Libri mss., quos nos quidem novimus, praeter Lagom. 6 omnes ignorant, imprimis Guelf. ambo et Cuiac. apud Gruterum. Et videtur pronominis omissio posse excusari, quod iam bis positum fuerit, (cf. Gramm. §. 605 et lib. I, 28 extr.) nec alioqui desunt exempla. Cf. ad. lib. II, 33. — *huiusmodi]* Sic Guelferbytanus 1 et Lagom. tres cum edd. vetustis, tum *hiis* Guelff. ut solent, *his* Steph. recte omnino, cum sua vis pronomini non desit. Vulgo *eiusm.* et *iis.*

§. 39. *mihi crede]* Cf. Donatum ad Terent. Adelph. 1, 2, 21 aptis-

noli haec contemnere. Dicenda, demonstranda, explicanda sunt omnia: causa non solum exponenda, sed etiam graviter copioseque agenda est: perficiendum est, si quid agere aut proficere vis, ut homines te non solum audiant, verum etiam libenter studioseque audiant. In quo si te multum natura adiuvaret; si optimis a pueritia disciplinis atque artibus studuisses, et in his elaborasses; si litteras Graecas Athenis, non Lilybaei, Latinas Romae, non in Sicilia didicisses: tamen esset magnum, tantam causam, tam expectatam, et diligentia consequi, et memoria complecti, et oratione exprimere, et voce ac viribus sustinere. Fortasse dices, Quid ergo? haec in te sunt omnia? Utinam quidem essent: verumtamen ut esse possent, magno studio mihi a pueritia est elaboratum. Quodsi ego haec propter magnitudinem rerum ac difficultatem assequi non potui, qui in omni vita nihil aliud egi: quam longe tu

---

sime hoc loco utentem, in quo et auctoritatem dicentis et contemptum quendam audientis inesse dicat. Ubi non est talis orationis color, nihil impedit quominus et inverso ordine *crede mihi* dicatur. Vide Heusingeros ad Cic. de Off. III, 19. — *aut proficere]* Sic Stephanus (eum-

te ab his rebus abesse arbitrare, quas non modo antea nunquam cogitasti, sed ne nunc quidem, cum in eas ingrederis, quae et quantae sint suspicari potes? Ego, 13
qui, sicut omnes sciunt, in foro iudiciisque ita verser, 41
ut eiusdem aetatis aut nemo aut pauci plures causas defenderint; et qui omne tempus, quod mihi ab amicorum negotiis datur, in his studiis laboribusque consumam, quo paratior ad usum forensem promptiorque esse possim: tamen, ita mihi deos velim propitios, ut,

---

§. 41 *in foro iudiciisque*] Memorabilis consensus est omnium codd. Lagom. praeter unum 45. in repetenda praepositione *in iudiciisque*, cui obsequendum esset, ni aeque firmiter reliqui libri melioris familiae vulgatam tuerentur, quae primum comparet in Hervag. et Vict. editione eiusdem anni 1534. Itaque cum error in propinquo sit nihil mutandum videtur. Regulam vero in ea re nondum ullam certam expertus sum. Nam vetus quidem illa, (v. Heusinger. ad lib. I de Off. 14,) repeti praepositionem ubi diversitas verborum sit, falsa est, si hoc debet consequi, non repeti ubi nulla appareat diversitas. Nam ipse Goerenzius, qui multis exemplis illud probat, fatetur tamen ad lib. II de Legg. 1, 2 etiam similia et cognata verba repetita praepositione quasi dirimi. Cuius rei certum est exemplum lib. I in Verr. 31, 78 *ad vim atque ad arma confugient;* et III 93 extr. *in crimen et in iudicium voco;* et scribere nos debuimus lib. IV, 44 extr. *in instrumento atque in supellectile.* Contra qui semper repeti a Cicerone monosyllabas praepositiones, nisi ubi duorum verborum alterum proprium alterum figuratum sit, docere instituunt, v. c. Martyni-Laguna, cuius verba laudantur ab Henr. Meyero in annotatione ad Cic. Orat. 3 magis etiam videant quo procedant, quamque intolerabilem legem editoribus imponant. Corrigendi enim nullus finis esset, sicut in Orat. l. l. *in formis et figuris* et Verr. lib. I, 21, 57 *per scelus et latrocinium.* Omnino cum tenue plane et incertum iudicium sit, utrum quoque loco auctor verba comprehendere debuerit an dirimere, (nam hanc quidem esse rationem rei puto,) nondum quicquam tutius videtur esse, quam ut codices sequare, quorum praestantiam aliis gravioribus argumentis cognoveris. Itaque nos praepositionem delevimus Act. I extr. lib. III, 74. IV, 14.

qui — ita verser] Guelf. 2 et Leid. et edd. vetustae ante Aldinam *versor.* Sed modus coniunctivus et reliquis libris defenditur et usu scriptoris, cum sit pro *quamvis verser.* — *ita mihi deos*] Sic Ascon. lemma, Guelf. 1 et Lag. 29. Par. D. Vulgo *ita deos mihi*, minus recte: nam sic fere solent scriptores *ita me*, v. c. *dii ament* vel *iuvent*, *ita mihi deos omnes propitios esse velim*, coniunctim, non interposito aliquo verbo.

noli haec contemnere. Dicenda, demonstranda, explicanda sunt omnia: causa non solum exponenda, sed etiam graviter copioseque agenda est: perficiendum est, si quid agere aut proficere vis, ut homines te non solum audiant, verum etiam libenter studioseque audiant. In quo si te multum natura adiuvaret; si optimis a pueritia disciplinis atque artibus studuisses, et in his elaborasses; si litteras Graecas Athenis, non Lilybaei, Latinas Romae, non in Sicilia didicisses: tamen esset magnum, tantam causam, tam expectatam, et diligentia consequi, et memoria complecti, et oratione exprimere, et voce ac viribus sustinere. Fortasse dices, Quid ergo? haec in te sunt omnia? Utinam quidem essent: veruntamen ut esse possent, magno studio mihi a pueritia est elaboratum. Quodsi ego haec propter magnitudinem rerum ac difficultatem assequi non potui, qui in omni vita nihil aliud egi: quam longe tu

---

sime hoc loco utentem, in quo et auctoritatem dicentis et contemptum quendam audientis inesse dicat. Ubi non est talis orationis color, nihil impedit quominus et inverso ordine *crede mihi* dicatur. Vide Hessingeros ad Cic. de Off. III, 19. — *aut proficere]* Sic Stephanus (cum-

[redacted]

miserari, conqueri, et ex illius invidia deonerare aliquid, et in te traiicere coeperit? commemorare quaestoris cum praetore necessitudinem constitutam, morem maiorum, sortis religionem? Poterisne eius orationis subire invidiam? Vide modo: etiam atque etiam considera. Mihi enim videtur periculum fore, ne ille non modo verbis te obruat, sed gestu ipso ac motu corporis praestringat aciem ingenii tui, teque ab institu-
47 tis tuis cogitationibusque abducat. Atque huiusce rei iudicium iam continuo video futurum. Si enim mihi hodie respondere ad haec, quae dico, potueris; si ab

---

coniugationem formari, non habebat in promptu. Etiam Vossius in Aristarchi lib. V (de Analogia lib. III) c. 31 exemplis parum probantibus usus est, et omnem rem cupidius quam verius diiudicavit. Nam in ceteris temporibus perfectis nulla debet dubitatio esse, quin recte Priscianus quartam coniugationem praeceperit. Cf. Gramm. nostram §. 202.

orationis subire invidiam] Asconius videtur plerisque editoribus legisse *invidiae:* mihi hoc parum exploratum est, sed ille fortasse Virgiliano exemplo, in quo dativus casus est, nihil aliud significare voluit, quam oratorem *subeundi* verbo proprie usum esse. Quicquid est, *invidiam* non codicum modo auctoritate tutum est, sed etiam perpetua scriptoris consuetudine, dictumque pro sustinere invidiam, quam tibi illius oratio excitabit. Verbo significabo, rectissime Garaton. figuram quan-

[redacted]

isto libro, quem tibi magister ludi nescio qui ex alienis orationibus compositum dedit, verbo uno discesseris: posse te et illi quoque iudicio non deesse, et causae atque officio tuo satisfacere arbitrabor: sin mecum in hac prolusione nihil fueris, quem te in ipsa pugna cum acerrimo adversario fore putemus?

Esto: ipse nihil est, nihil potest: at venit para- 15
tus cum subscriptoribus exercitatis et disertis. Est tamen hoc aliquid: tametsi non est satis. Omnibus enim rebus is, qui princeps in agendo est, ornatissimus et paratissimus esse debet. Verumtamen L. Apuleium esse video proximum subscriptorem, hominem non aetate, sed usu forensi atque exercitatione tironem. De- 48
inde, ut opinor, habet Alienum, hunc tamen a subsel-

---

§. 47. *magister ludi nescio qui*] Lamb. edidit *nescio qui* pro olim vulgato *nescio quis*, si e Nonio solo (v. *componere*), non satis tuto, sed procul dubio etiam veteres libri manuscripti illud praebuerunt, quoniam et Car. Stephanus edidit cum Par. D. et ambo Guelf. consentiunt. Neque desunt alii libri, quapropter ceteri tacite Lambinum secuti sunt. Verum Guelf. 2 antea *si hoc mihi dic*, post *atque iudicio*, mendose pro *officio*, denique *quem te ipsum in ipsa pugna*. — *si — nihil fueris*] Vix digna quae memoraretur Franc. codicis et Meining. lectio *feceris* esset habenda, nisi corruptos vel ex ea re libros illos agnosceres. Idem usu venit inseq. cap. §. 49. *tum denique se aliquid futurum putet*, ubi idem Mein. et Oxon. et Lagom. omnes praeter 29 *facturum* minus recte exhibent, Guelferbytani codices, uti iam Ernestius de recentiore annotavit, verum confirmant.

is qui] Omittitur *is* in Guelf. 2 et Leid. item in edit. Stephani et Lambini, quod hi sic in pari suo codice (Par. D.) videntur invenisse. Sed nullam habet auctoritatem quod Lamb. etiam ante *satis* omisit *est*.

§. 48. *habet Alienum*] Asconium personatum invenisse *Alienum* simplici *l* scriptum patet ex eius quaestione, utrum nomen proprium an adiectivum sit, cumque illud ab *Alia* flumine deducat, etiam infausti nominis veram scribendi rationem ostendit. Cum eo consentit Servius ad Virg. Aen. VII, 717, quamquam in eo videtur errasse, quod *Aliam* correpta prima vocali fuisse dicit, quod non est necesse. Scriptorum auctoritas pro geminato l est, nam sic est *dies Alliensis* in cenotaphio Pisano et *Allia* in Virgilio Mediceo. Omnino duplex olim scribendi ratio fuit, (sicut quod praecessit in nomine *Apuleii)* sed nobis si una

liis: qui, quid in dicendo posset, nunquam satis attendi, in clamando quidem video eum esse bene robustum atque exercitatum. In hoc spes tuae sunt omnes: hic, si tu eris actor constitutus, totum iudicium sustinebit. At ne is quidem tantum contendet in dicendo, quantum potest, sed consulet laudi et existimationi tuae, et ex eo, quod ipse potest in dicendo, aliquantum remittet, ut tu tamen aliquid esse videare. Ut in actoribus Graecis fieri videmus, saepe illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, mul-

---

probanda sit, haec cum simplici *l* tutior videtur, quoniam scriptorum et lapidum et librorum auctoritas ne huic quidem deest, certe Virgilius Romanus opponitur Mediceo, et apud Livium codices optimi saepe *Aliam* exhibent, cf. Drakenborch. ad Epit. libri V. et Dukerum ad Flor. I, 13, 7 pag. 107; et h. l. enotatum video Paris. D. et omnes Lagom. praeter cod. 45 *Alienum* habere, et deinceps servare. Quid quod in Par. D. infra etiam supra verbum scribitur *propr. nom.?*

a subselliis] Asconii lemma (si recte correctum est, quod est in vett. *sed subs.)* et cod. 29 Lagom. *ab subselliis.* Ceterum pertinet hoc ad laudem hominis, quatenus quidem non rudis est iudiciorum, sed mixtum est cum contemptu, quippe de quo nihil aliud praedicari possit praeter exercitationem. Sic de Orat. lib. I extr. *habitare in sub-*

tum summittere, ut ille princeps quam maxime excellat: sic faciet Alienus: tibi serviet, tibi lenocinabitur; minus aliquanto contendet, quam potest. Iam hoc con- 49
siderate, cuiusmodi accusatores in tanto iudicio simus habituri, cum et ipse Alienus ex ea facultate, si quam habet, aliquantum detracturus sit, et Caecilius tum denique se aliquid futurum putet, si Alienus minus vehemens fuerit, et sibi primas in dicendo partes concesserit. Quartum quem sit habiturus, non video, nisi quem forte ex illo grege moratorum, qui subscriptionem sibi postularunt, cuicunque vos delationem dedissetis. Ex quibus, alienissimis hominibus, ita paratus 50
venis, ut tibi hospes aliquis sit recipiendus. Quibus ego non sum tantum honorem habiturus, ut ad ea,

---

§. 49. *se aliquid futurum*] Plerique omnes codd. mss., exceptis tantum Lag. 29 (qui *aliq. se fut.)* et Guelf. 2 et Par. D, *facturum*, ut in superiore cap. extr. item nonnulli *feceris*. Sed illud iam principes editores recte, hoc mansit usque ad P. Manutium. De loquendi genere, si opus fuerit, vide Burmannum ad Phaedr. III, 7, 17.

et sibi] Codd. plerique omnes *tibi*, etiam Guelf. 2 sed antiq. et Par. D a pr. manu *sibi*, quod postquam Hotomanus coniectura invenit, nemo non recipiendum putavit. — *Quartum*] Turbarunt in hoc verbo codices mss. Nam Lagomarsiniani partim *quarum*, partim *quantum*, Franc. pr. *quare* cet. Nimirum cur *quartus* expectaretur nesciebant librarii. At ille tum fuit quasi legitimus, certe maximus, numerus actorum utriusque partis, cum vetere instituto unus accusaret, unus defenderet (cf. Cic. p. Cluentio c. 70), posthac ante legem Iuliam numerus patronorum usque ad duodenos cresceret. Vide Asconium in argum. orationis p. M. Scauro extr. Accusaverunt autem item quattuor Murenam, quattuor M. Coelium, pro quibus Cicero ne ipse quidem solus dixit. Cf. Ferratium epist. libr. I, 6 et Sylvium ad Cluentianam c. 70.

moratorum] Editiones veteres et codices fere omnes *oratorum*, Guelf. 2 et Par. D. *meatorum*, et hic in marg. *f. mercatorum f. meritorum*, unde fortasse hausit Car. Stephanus quod edidit *meritorum*. Verum invenit magnus Cuiacius Observationum lib. IV, 39 et patet Asconium legisse, dum sic scribit: *Obturbatores quosdam sordidosque causidicos significat, qui adhibebantur ad moram faciendam, dum meliores advocati recrearentur et se denuo compararent ad dicendum;* primusque edidit Lambinus.

quae dixerint, certo loco aut singillatim unicuique respondeam: sic breviter, quoniam non consulto, sed casu in eorum mentionem incidi, quasi praeteriens satisfa-
16 ciam universis. Tantane vobis inopia videor esse amicorum, ut mihi non ex his, quos mecum adduxerim, sed de populo subscriptor addatur? vobis autem tanta inopia reorum est, ut mihi causam praeripere conemini potius, quam aliquos a columna Maenia vestri or-
51 dinis reos reperiatis? Custodem, inquit, Tullio me apponite. Quid? mihi quam multis custodibus opus erit, si te semel ad meas capsas admisero? qui non solum, ne quid enunties, sed etiam ne quid auferas, custodiendus sis. Sed de isto custode toto sic vobis bre-

---

§. 50. *singillatim*] Sic scribo et h. l. et cap. 22 in dissensu codd. quorum Guelf. 1 *singulatim*, Guelf. 2 *sigillatim*, Lag. 29 *singillatim*. Sic et Car. Stephanus. Ernestius quidem sibi parum constat, sed lib. V, 55 et Phil. II, 36 extr. et ipse *singillatim*, sicut illis locis est in optimis; lib. III, 42 extr. in Lagom. omnibus est *sigillatim*. Cf. etiam Oudendorpium ad Caes. B. G. III, 2.

§. 50. *a columna Maenia*] *Maenia* columna ex uno inventa est Asconio, nam libri mss. fere omnes (unum Franc. pr. excipit Graevius) aut *enea*, *aenea*, aut *aerea*, quapropter Car. Stephanus, pro fide sua, [redacted]

vissime respondebo: non esse hos tales viros commissuros, ut ad causam tantam, a me susceptam, mihi creditam, quisquam subscriptor, me invito, aspirare possit. Etenim fides mea custodem repudiat, diligentia speculatorem reformidat.

Verum, ut ad te, Caecili, redeam, quam multa 52
te deficiant, vides: quam multa sint in te, quae reus nocens in accusatore suo cupiat esse, profecto iam intelligis. Quid ad haec dici potest? non enim quaero, quid tu dicturus sis: video mihi non te, sed hunc librum esse responsurum, quem monitor tuus hic tenet: qui, si te recte monere volet, suadebit tibi, ut hinc discedas, neque mihi verbum ullum respondeas. Quid enim dices? an id, quod dictitas, iniuriam tibi fecisse Verrem? Arbitror: neque enim esset verisimile, cum omnibus Siculis faceret iniurias, te illi unum eximium, cui consuleret, fuisse. Sed ceteri Siculi ul- 53
torem suarum iniuriarum invenerunt: tu, dum tuas iniurias per te, id quod non potes, persequi conaris, id agis, ut ceterorum quoque iniuriae sint impunitae atque inultae: et hoc te praeterit, non id solum spectari solere, qui debeat, sed etiam illud, qui possit ulcisci: in quo utrumque sit, eum superiorem esse; in quo alterum, in eo non, quid is velit, sed quid facere possit, quaeri solere. Quodsi ei potissimum cen- 54
ses permitti oportere accusandi potestatem, cui maxi-

---

§. 51. *non esse hos tales viros commissuros]* Asconii annotationi praescribitur *nunquam tales viros commiss.* quod in nullo hucusque vet. codice inventum est. Lamb. tamen edidit *nunquam esse hos tales viros commissuros*, sed hanc sibi ipse secundum Asconium lectionem videtur finxisse.

§. 52. *ad te, Caecili]* Lagom. VII et Huyd. et edd. vett. usque ad Victorium *ad te redeam, Caecili.* — *quid tu dicturus sis]* Steph. Lamb. omittunt *tu*, secundum cod. (Par. D.) et Guelf. 2.

§. 53. *in quo alterum]* i. e. causa, cur Verrem accusare debeat: pertinet igitur ad remotius, ideoque recte ponitur. In Par. D. et Guelf. 2 et Leid. codicibus mirum quantum conspirantibus et ad communem originem referendis item in Lag. 29 legitur *alterutrum.*

mam C. Verres iniuriam fecerit: utrum tandem censes hos iudices gravius ferre oportere, te ab illo esse laesum, an provinciam Siciliam esse vexatam ac perditam? Opinor, concedes, multo hoc et esse gravius, et ab omnibus ferri gravius oportere. Concede igitur, ut tibi anteponatur in accusando provincia; nam provincia accusat, cum is agit causam, quem sibi illa defensorem sui iuris, ultorem iniuriarum, actorem causae
17 totius adoptavit. At eam tibi C. Verres fecit iniuriam,
55 quae ceterorum quoque animos posset alieno incommodo commovere. Minime: nam id quoque ad rem pertinere arbitror, qualis iniuria dicatur, quae causa inimicitiarum proferatur. Cognoscite ex me: nam iste eam profecto, nisi plane nihil sapit, nunquam proferet. Agonis quaedam est, Lilybaetana, liberta Veneris Erycinae: quae mulier ante hunc quaestorem copiosa plane et locuples fuit. Ab hac praefectus Antonii quidam symphoniacos servos abducebat per in-

---

§. 54. *hos iudices]* Editio Ern. errore typogr. *hoc;* moneo, quia recentiores propagarunt. Par. D. Guelf. 2 Leid. *nos,* et hi duo praeterea *inde* frequentissimo mendo, e nota *iud.* orto. Omnino earum litterarum [redacted]

iuriam, quibus se in classe uti velle dicebat. Tum illa, ut mos in Sicilia est omnium Veneriorum et eorum, qui a Venere se liberaverunt, ut praefecto illi religionem Veneris nomenque obiiceret, dixit, et se et omnia sua Veneris esse. Ubi hoc quaestori Caecilio, 56
viro optimo et homini aequissimo, nuntiatum est, vocari ad se Agonidem iubet: iudicium dat statim, *si paret, eam, se et sua Veneris esse, dixisse:* iudicant recuperatores id, quod necesse erat: neque enim erat cuiquam dubium, quin illa dixisset. Iste in possessionem bonorum mulieris intrat: ipsam Veneri in servitutem adiudicat: deinde bona vendit: pecuniam redi-

---

§. 55. *Veneriorum]* h. l. adhuc solus Steph. cum Lambino, quamvis aliis plurimis locis dudum omnes scripserint pro *Venereis.* Extat in Guelf. ant. et Lag. 29. — *nomenque obiiceret]* Stephanus et vet. cod. ad marg. Lambinianae (Par. D.), ac plane cum eo consentiens Guelf. 2 mendose pro *nomenque* exhibent *nomine*, ac paulo post, adiuncto sibi tertio socio Leid., *omnia* omittunt.

§. 56. *si paret]* Iudicialis formula a librariis corrupta et editoribus Tullianis diu ignota. Codd. Lag. 5 a corr. *pateat*, 1. 14 a corr. 45. 48 *appareat*, 14 *apparent*, 29. 5 a pr. m. 6 *parent*, Oxon. *pareret*, Guelf. 2 et Par. D *parretheam et*, Guelf. 1 *parretheam vel si parent et sua*. Cum in edd. vetustis fuisset *si pateret*, primus Lambinus dedit *si pareret*, eaque lectio vulgata facta est. Nec eam in minore editione deseruimus, quamquam Fr. Fabricius integram potius formulam *si paret* servandam censuit, quoniam sic III, 22 et 28, ubi forma orationis alium verbi modum, aliud tempus postularet, in libro suo ms. inventum esset. Neque enim dubium est quin utrumque liceat (ut pro Roscio Com. §. 11 et 12), et *pareret* inesse videbatur in plurimorum librorum scriptura *parent*. Nunc tamen *paret* restituimus, poteramus adeo *parret*, quemadmodum olim scribi solitum esse tradit Festus, ipse reprehendens, quoniam esse vult sicut *apparet*, *comparet*.

intrat] Sic Guelf. antiquior et Par. D. Vulgo *mittit*, quod ipsum Par. in marg. habet sic *f. mittat* et in Guelf. altero recentiore tamquam διττογραφία in textu collocatur: *intrat vel mittat*. Miror qui factum sit ut nihil Stephanus in textu mutarit, nihil Burmannus ex Leid. enotarit, nisi duplicem illam scripturam temere ad librarii negligentiam rettulerunt. Ipse autem Caecilius quod dicitur *in possessionem intrasse* (verbo non infrequenti apud Ictos) eo pertinet, quod Quaestor Lilybaetanus Praetoris mandatu summam curam templi Erycini habuit. Vide lib. II c. 8. Itaque idem bona a muliere abiudicata vendidit et pecuniam redegit, quod, si quem alium in possessionem misisset, ad illum pertineret.

git. Ita, dum pauca mancipia Veneris nomine Agonis ac religione retinere vult, fortunas omnes libertatemque suam istius iniuria perdidit. Lilybaeum Verres venit postea: rem cognoscit: factum improbat: cogit quaestorem suum pecuniam, quam ex Agonidis bonis redegisset, eam mulieri omnem adnumerare et red-
57 dere. Est adhuc, id quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q. Mucius. Quid enim facere po-

---

§. 56. *Lilybaeum]* Guelf. 1 *Tum Lilyb.* et *ad libidinem quaestoris* inverso verbb. ordine.

§. 57. *sed Q. Mucius]* In cuius honorem Asiani diem festum Mucia instituerunt, vide lib. II, 10 et 21. Esse hunc Publii filium, P. N. Pontificem Maximum, Consulem a. u. 659, a. Chr. 95, nunc quidem fere consentiunt omnes, et ipse credo ex epist. ad Attic. VI, 1 extr. Sed Corradus in annotatione ad epist. 17 lib. V ad Att. alterum fuisse putat Quintum Mucium Scaevolam, Q. fil. Q. N. Augurem, illius patris fratrem patruelem, quem Asiae praefuisse Cicero significat lib. I de Orat. c. 17. Asconii personati annotatio ad h. l. de (P.) Rutilio Rufo *Quaestore* Scaevolae, cum *Praetore* suo in coercendis publicanis consentiente, et ob eam causam ab Equitibus Romae damnato, multarum disputationum causam dedit, quapropter miror interpretes Ciceronianos hic silere. Cf. interpretes Livianos ad epitomen libri LXX, Perizonium Animadv. hist. p. 60 sq. Harl. Garaton. ad lib. II in Verr. 10. Frid. Ellendtium in Prolegomenis ad Cic. Brutum ab ipso editum pag. L. Ac

gantius ad hominum existimationem? aequius
ndam mulieris calamitatem? vehementius ad
ris libidinem coercendam? Summe haec omnia
lentur esse laudanda. Sed repente e vestigio
ne, tamquam aliquo Circaeo poculo, factus est
redit ad se atque ad mores suos: nam ex illa
magnam partem avertit: mulieri reddidit quan-
isum est. Hic tu, si laesum te a Verre esse 18
tiar et concedam: si iniuriam tibi factam que- 58
efendam et negabo. Denique de iniuria, quae
a sit, neminem nostrum graviorem iudicem esse
quam te ipsum, cui facta dicitur. Si tu cum

---

criptorum locos excitare omitto, dudum collectos ab Ernestio
t Ellendtio l. l. — *partem avertit]* Unus Lagom. 42 *con-*
i mss. omnes (etiam Par. D.) et vulgo editi *partem ad se*
d Latinum esse nego. Quod Stephanus edidit (sequente Lamb.)
rtit non minus vitiosum videtur: quis enim unquam in tali
raepositionem addidit? *Avertit* et satis est et sic perpetuo
clam abstulit, et ostendit etiam corruptionis opportunitatem
rogressum. Quod vero Lambinus conicit fortasse legendum
ibi quidem mirum quantum ab oratoris elegantia abesse videtur,
rate iam *Circaeo poculo* risum temptarit. Cf. Quintil. VI,
os ad lib. I, 46; IV, 43 extr. Guelf. 2 *aliquo Circes poculo.*

te a Verre] Guelf. 1 *a Verre te.* In Asconii lemmate
itur. Post *sin* voluit Lamb. in marg. repet.

Vulgo *dices;* itaque *quereris* item Futurum putabis contra
ceronis, qui illud *querere* dixisset, nam in Catil. I c. 11 *pa-*
igendum est ex libris *patiere.* At *dicis* est in lemmate Asco-
uelf. ant., neque insolitum debet putari post *si* cum Praesente
podosi Futurum. Vide Ellendt. de formis enuntiatorum con-
pag. 19. — *Denique de iniuria]* Vulgo *deinde:* sed La-
42 Guelf. 2 edit. Steph. (Lamb.) *denique,* Guelf. 1 *denique*
: aptissimum verbum ad locum concludendum et rem confi-
— *graviorem iudicem]* Primus Victorius *vindicem* edidit,
xcepto quidem Car. Stephano omnes secuti sunt, imprudenter.
Nam quomodo coniunges *vindicem de iniuria?* Neque
explicare quod attinet ad iniuriam, cum ipsum nomen *iniu-*
me praecesserit. Est autem alterum illud non solum in Par.
mbobus, sed in deterioris familiae libris quam plurimis, Lag.
nibus praeter 42.

illo postea in gratiam redisti, si domi illius aliquotiens fuisti, si ille apud te postea coenavit: utrum te perfidiosum, an praevaricatorem existimari mavis? Video esse necesse alterutrum: sed ego tecum in eo non pugnabo, quo minus, utrum velis, eligas.

59 Quodsi ne iniuriae quidem, quae tibi ab illo facta sit, causa remanet, quid habes, quod possis dicere, quamobrem non modo mihi, sed cuiquam anteponare? nisi forte illud, quod te dicturum esse audio, quaestorem illius fuisse. Quae causa gravis esset, si certares mecum, uter nostrum illi amicior esse deberet: in contentione suscipiendarum inimicitiarum ridiculum est putare, causam necessitudinis ad inferendum periculum

60 iustam videri oportere. Etenim, si plurimas a praetore tuo iniurias accepisses, tamen eas ferendo maiorem laudem, quam ulciscendo mererere: cum vero nullum illius in vita rectius factum sit, quam id, quod tu iniuriam appellas; hi statuent, hanc causam, quam ne in alio quidem probarent, in te iustam ad necessitudinem violandam videri? qui, si summam iniuriam ab illo accepisti, tamen, quoniam quaestor eius fuisti, non po-

lla tibi facta est iniuria, sine scelere eum accusare on potes. Quare cum incertum sit de iniuria, quemuam horum esse putas, qui non malit, te sine vitueratione, quam cum scelere discedere? Ac vide, quid 19
ifferat inter meam opinionem et tuam. Tu, cum omni- 61
us rebus inferior sis, hac una re te mihi anteferri utas oportere, quod quaestor illius fueris: ego, si uperior ceteris rebus esses, hanc unam ob causam te

---

ff. c. 11 *cuius* (iustitiae) *tanta vis est*, *ut ne illi quidem*, *qui maeficio ac scelere pascuntur*, *possint sine ulla particula iustitiae ivere*, quem locum Facciol. et I. M. Heusingerus, cum probe quid serionis leges postularent intellexissent, huius loci non memores, corriere agressi sunt. Meiningensis codex, ex deterrimis ille quidem, traitur exhibere *sine nonnulla*, quod placuerit fortasse alicui, ac videatur tiam ad alterum illum locum corrigendum pertinere. Sed est tamen orridum et nescio an barbarum *non potes sine nonnulla*. Itaque videtur sic statuendum esse, ut oratorem ipsum super frequentissimam onstructionem verae rationis oblitum dicamus.

non ulla] Sic libri mss. quotquot accuratius novimus, omnes, vet. od. in marg. Lamb. (Par. D.) ambo Guelf. Leid. omnes Lagom. Huydec. ed pari consensu editi, etiam qui e mss. correcti sunt, *nulla*, nimium quod viri docti eam dicendi formam tam insolitam putarunt, ut ne ommemorare quidem vellent. Idem factum est lib. III, 53 extr. et liis locis apud prosarios scriptores factum esse suspicari licet, nam oetas quidem metrum tuetur; itaque Horatius Serm. I, 1, 97 *non unuam;* et Virgilius Aen. X, 717 *non ulli est animus stricto concurere ferro;* II, 726 *non ulla iniecta movebant tela;* et Propertius leg. I, 2, 7 *non ulla tuae medicina figura est*, et reliqui omnes, am ineptus essem, si congererem quod in oculos incurrit. Sane interesse aliquid videtur inter *nullum* et *non ullum*, et hoc idem fere esse uod *ne ullus quidem*. — *horum esse]* Sic uterque Guelf. et Steph. Lamb.) Vulgo *esse horum*.

§. 61. *Ac vide]* Sic non solum ambo Guelf. et editio Stephani, (seuente Lamb.) sed etiam septem Lagomarsiniani, estque omnino verum, um Cicero in eadem ratione pergat, qua demonstrare coepit, iniuriam lam eo valere non debere, ut qui Quaestor fuerit, Praetorem suum acuset. Vulgo tamen *at*. Postea *et tuam* ex Guelf. 1 est. Vulgo *ac*. — *ac una re te]* Codd. omnes et edd. vett. *hac una in re*, sed recte lotomanus praepositionem delendam censuit, esse enim pro *ob hanc nam rem*. Secutus est Lambinus, probavitque Ernestius. *Te* addiit primus Car. Stephanus, quod in principibus edd. exciderat, nam xhibetur in libris mss. omnibus. — *ceteris rebus]* Stephanus *omnibus*

accusatorem repudiari putarem oportere. Sic enim a maioribus nostris accepimus, praetorem quaestori suo parentis loco esse oportere; nullam neque iustiorem, neque graviorem causam necessitudinis posse reperiri, quam coniunctionem sortis, quam provinciae, quam of-
62 ficii, quam publici muneris societatem. Quamobrem si iure posses eum accusare, tamen, cum is tibi parentis numero fuisset, id pie facere non posses: cum vero neque iniuriam acceperis, et praetori tuo periculum crees, fatearis necesse est, te illi iniustum impiumque bellum inferre conari. Etenim ista quaestura ad eam rem valet, ut elaborandum tibi in ratione reddenda sit, quamobrem, qui quaestor eius fueris, accuses; non, ut ob eam ipsam causam postulandum sit, ut tibi potissimum accusatio detur. Neque fere unquam venit in contentionem de accusando, qui quae-
63 stor fuisset, quin repudiaretur. Itaque neque L. Philoni in C. Servilium nominis deferendi potestas est data,

---

rebus, quod esse in *vet. cod.* margo Lamb. refert, et legitur in Guelf. 2. Guelf. 1 *omnibus ceteris rebus*, unde sumpsisse videri potest Lambinus quod Latinitati consulens edidit *ceteris omnibus rebus*.

publici mun. societatem] Vulgo *publicam*, sed *publici* maluit He-

neque M. Aurelio Scauro in L. Flaccum, neque Cn. Pompeio in T. Albucium; quorum nemo propter indignitatem repudiatus est, sed ne libido violandae necessitudinis auctoritate iudicum comprobaretur. Atque ille Cn. Pompeius ita cum C. Iulio contendit, ut tu mecum. Quaestor enim Albucii fuerat, ut tu Verris. Iulius hoc secum auctoritatis ad accusandum afferebat, quod, ut hoc tempore nos ab Siculis, sic tum ille ab Sardis rogatus ad causam accesserat. Semper haec causa plurimum valuit, semper haec ratio accusandi fuit honestissima, pro sociis, pro salute provinciae, pro exterarum nationum commodis inimicitias suscipere, ad periculum accedere, operam, studium, laborem interponere.

Etenim si probabilis est eorum causa, qui iniu- 20
rias suas persequi volunt; qua in re dolori suo, non 64
rei publicae commodis serviunt: quanto illa honestior causa est, quae non solum probabilis videri, sed etiam grata esse debet, nulla privatim accepta iniuria, sociorum atque amicorum populi Romani dolore atque iniuriis commoveri? Nuper cum in P. Gabinium vir for-

---

constat. De illis quidem prorsus incertum, neque Flaccum verisimile est illum fuisse, qui Cos. a. 131 a. Chr. (623 u. c.) fuit, quoniam M. Aemilius Scaurus, celeber gerendis inimicitiis, certe non ante a. 627 u. c. Quaestor fuit. Unum T. Albucium novimus, cuius causa acta est a. 103 a. Chr. (651 u. c.) De eius accusatore C. Iulio Caesare, oratore lepore ac facetiis insigni, vide Ellendt. Prolegg. ad Cic. Brut. p. 81 sqq. Sed vel tironibus notus esse debet ex altero libro Cic. de Oratore. Perierunt et hic et Cn. Pompeius Strabo, eius competitor, alter Aedilicius, alter Consularis a. 87 a Chr.

§. 64. *honestior causa est*] Sic Lagom. 29 et uterque Guelf. et Lamb. vet. cod. (Par. D.) Vulgo *causa honestior*, sine *est*.

in P. Gabinium] Hic est haud dubie Praetor a. 89 a. Chr., 665 u. c. de quo p. Arch. poet. c. 5, *Gabinii, quamdiu incolumis fuit, levitas, post damnationem calamitas. L. Piso* Praetor cum Verre fuit a. 74 a. Chr., 680 u. c. quem Cicero laudat lib. I c. 46. Sed *Q. Caecilius* etsi fieri potest, ut is sit, qui Cos. fuit anno post hanc orat.

tissimus et innocentissimus L. Piso delationem nominis postularet, et contra Q. Caecilius peteret, isque se veteres inimicitias iam diu susceptas persequi diceret: cum auctoritas et dignitas Pisonis valebat plurimum, tum illa erat causa iustissima, quod eum sibi
65 Achaei patronum adoptarant. Etenim cum lex ipsa de pecuniis repetundis sociorum atque amicorum populi Romani patrona sit: iniquum est, non eum legis iudiciique actorem idoneum maxime putari, quem actorem causae suae socii defensoremque fortunarum suarum potissimum esse voluerunt. An, quod ad commemorandum est honestius, id ad probandum non multo videri debet aequius? Utra igitur est splendidior, utra illustrior commemoratio? accusavi eum, cui quaestor fueram, quicum me sors consuetudoque maiorum, quicum me deorum hominumque iudicium coniunxerat?

---

habitam, tamen quod sic nude auctoritate et dignitate a Pisone superatus dicitur, non videtur ex nobilissima Metellorum familia fuisse.

§. 65. *patrona sit*] Sic primus edidit Ernestius ex Guelf. 2 alioquin illius libri bonorum contemptor, sed non fuit quod eam scripturam singularem appellaret, quoniam dudum sic ediderat Car. Stephanus,

an accusavi rogatu sociorum atque amicorum, delectus sum ab universa provincia, qui eius iura fortunasque defenderem? Dubitare quisquam potest, quin honestius sit, eorum causa, apud quos quaestor fueris, quam eum, cuius quaestor fueris, accusare? Clarissimi viri nostrae 66
civitatis, temporibus optimis, hoc sibi amplissimum pulcherrimumque ducebant, ab hospitibus clientibusque suis, ab exteris nationibus, quae in amicitiam populi Romani dicionemque essent, iniurias propulsare, eorumque fortunas defendere. M. Catonem illum Sapientem, clarissimum virum et prudentissimum, cum multis graves inimicitias gessisse accepimus propter Hispanorum, apud quos consul fuerat, iniurias. Nuper Cn. Domi- 67
tium scimus M. Silano diem dixisse propter unius hominis Aegritomari, paterni amici atque hospitis, iniurias. Neque enim magis animos hominum nocentium 21
res unquam ulla commovit, quam haec maiorum consuetudo, longo intervallo repetita ac relata; sociorum querimoniae delatae ad hominem non inertissimum, susceptae ab eo, qui videbatur eorum fortunas fide diligentiaque sua posse defendere. Hoc timent homines; 68
hoc laborant; hoc institui atque adeo institutum referri ac renovari moleste ferunt: putant fore, uti, si paulatim haec consuetudo serpere ac prodire coeperit,

---

§. 65. *delectus sum ab univ.*] Nescio an melius cod. Guelf. antiq. auctoritate abiiciatur verbum *sum*.

§. 67. *M. Silano*] non *D. Silano*, uti mendose codices msti omnes. Patet enim ex libro II in Verr. 47, fragm. orationis pro C. Cornelio secundae apud Ernest. pag. 1249. Cf. etiam Corradum ad Cic. Brutum p. 245 edit. Flor. Consul fuit a. Chr. 109, u. c. 645. Paulo post *Aegritomari* scribendum videbatur ex cod. illo loco libri II, ubi cod. Fabric. sic habet, nec editt. princ. usque ad Iuntinam (incl.) multum abludunt, quae *Acritomari*. Hic autem mss. et editi praeter Graev. *Egritomari*.

§. 67. *ac relata*] Stephanus primus dedit *ac*, ante eum *atque* scribebatur, et est in Lagom. tribus. Etiam post *ac renov.* omnes praeter Guelf. 2; et omnino ea coniunctio imprimis frequens est ante consonas liquidas.

per homines honestissimos virosque fortissimos, non imperitos adolescentulos, aut illiusmodi quadruplatores,
69 leges iudiciaque administrentur. Cuius consuetudinis atque instituti patres maioresque nostros non poenitebat, tum cum P. Lentulus, is, qui princeps senatus fuit, accusabat M'. Aquillium, subscriptore C. Rutilio Rufo: aut cum P. Africanus, homo virtute, fortuna, gloria, rebus gestis amplissimus, posteaquam bis consul et censor fuerat, L. Cottam in iudicium vocabat. Iure tum florebat populi Romani nomen; iure aucto-

---

§. 69. *M'. Aquillium]* Non dicam h. l. de praenomine Aquillii, de quo iam inter viros doctos constat. Cf. Spanhemium de usu et praest. num. diss. X. Codd. quidem mss. *M.* etiam h. l. plerique exhibent. Sed de personis et accusatoris P. Lentuli et M'. Aquillii Ernestius in Indice et qui illum corrigere debuit Schützius bis errarunt, erravit etiam Hotomanus ad h. l. qui hunc M'. Aquillium eum esse dixerit, quem M. Antonius singulari artificio defendit. Itaque eundem bis repetundarum accusatum indices Ciceroniani tradunt, et duos faciunt Lentulos, principes Senatus, ex uno, qui cum Cos. fuisset a. 592, Chr. 162, vitam produxit usque ad a. 633, quo in tumultu Gracchano vulneratus nec multo post mortuus est. Fuit autem hic M'. Aquillius, quem P. Lentulus senex robustus accusavit, alterius pater, Cos. a. u. 625, a. Chr. 129, qui ex Asia victo Aristonico reversus repetundarum postulatus corruptis iudi-

ritas huius imperii, civitatisque maiestas, gravis habebatur. Nemo mirabatur in Africano illo, quod in me nunc, homine parvis opibus ac facultatibus praedito, simulant sese mirari, cum moleste ferunt. Quid sibi 70
iste vult? accusatoremne se existimari, qui antea defendere consueverat? nunc praesertim, ea iam aetate, cum aedilitatem petat? Ego vero aetatis non modo meae, sed multo etiam superioris et honoris amplissimi puto esse, et accusare improbos, et miseros calamitososque defendere. Et profecto aut hoc remedium est aegrotae ac prope desperatae rei publicae iudiciisque corruptis ac contaminatis paucorum vitio ac turpitudine, homines ad legum defensionem iudiciorumque auctoritatem quam honestissimos et integerrimos diligentissimosque accedere: aut, si ne hoc quidem prodesse poterit, profecto nulla unquam medicina his tot incommodis reperietur. Nulla salus rei publicae maior est, 71
quam eos, qui alterum accusant, non minus de laude, de honore, de fama sua, quam illos, qui accusantur, de capite ac fortunis suis pertimescere. Itaque semper ii diligentissime laboriosissimeque accusarunt, qui se ipsos in discrimen existimationis venire arbitrati sunt.

---

§. 69. *cum moleste ferunt*] Indicativum modum editio C. Stephani et uterque Guelf. et Lagom. praeter 42 omnes commendant, nec loci sententia non patitur. Vulgo *ferant*, quod non sane falsum, sed parum salsum dixeris.

§. 70. *consueverat*] Car. Stephanus (Lamb.) *consuerat*, ut Lagom. 2 sed neuter Guelf. Eadem ratio est mox, ubi hi quos dixi libri *et iam aetatis* interponunt. Utrumque non ferendum modo, sed etiam probandum duco, modo de auctoritate constaret.

aegrotae] Guelf. 2 *aegrotante*, Leid. *aegrotanti*, ne hoc quidem male, sed alterum, quod Guelf. 1 confirmat, nihilo deterius.

ac contaminatae] Guelf. 2 et Par. D. *et incontaminatis*, Lag. 6. 2 *et contam.*, quod multis hodie placebit, sed Guelf. 1 vulgatum tuetur. Neque desunt alii loci apud Ciceronem, (ne Livium commemorem, cuius in duobus libris IX et X quinquies *ac* ante *c* notavi) quibus huius coniunctionis positio ante syllabam *con* defendatur: Act. I, 5 § 15 *ac consulere*, p. Coel. 17 *ac continentiae*.

22 Quamobrem hoc statuere, iudices, debetis, Q. Caecilium, de quo nulla unquam opinio fuerit, nullaque in hoc ipso iudicio expectatio futura sit, qui neque ut ante collectam famam conservet, neque uti reliqui temporis spem confirmet, laborat, non nimis hanc causam severe, non nimis accurate, non nimis diligenter acturum. Habet enim nihil, quod in offensione deperdat: ut turpissime flagitiosissimeque discedat, nihil de
72 suis veteribus ornamentis requiret. A nobis multos obsides habet populus Romanus, quos ut incolumes conservare, tueri, confirmare ac recuperare possimus, omni ratione erit dimicandum. Habet honorem, quem petimus; habet spem, quam propositam nobis habemus; habet existimationem, multo sudore, labore vigiliisque collectam: ut, si in hac causa nostrum officium ac diligentiam probaverimus, haec, quae dixi, retinere per populum Romanum incolumia ac salva possimus; si tantulum offensum titubatumque sit, ut ea, quae singillatim ac diu collecta sunt, uno tempore uni-
73 versa perdamus. Quapropter, iudices, vestrum est deligere, quem existimetis facillime posse magnitudinem causae ac iudicii sustinere fide, diligentia, consilio, au-

ACCUSATIONIS
IN
C. VERREM
ACTIO I.

ARGUMENTUM ASCONII PEDIANI EX EDITIONE GRAEVIANA DESCRIPTUM.

Victo Caecilio et accusatione ad se delata, Cicero, cum inquisitionis tempus in Siciliam postulasset dies cx, et cum filio patrui sui Tullii totam provinciam colligendis litteris in Verrem et denuntiandis testimoniis peragrasset diebus L, quia pedestre iter ex Sicilia et propter fugitivos et propter Verris insidias devitabat,[1]) a Vibone transiit. Tum[2]) repente adveniens, cum videret id agi, ut a M'. Glabrione praetore[3]) et ab iis iudicibus, qui tunc erant, ad alium annum aliumque praetorem res tota transiret, eriperetur que sibi reus patrocinio Hortensii ac Metelli, qui tunc consules futuri erant, (per hos enim Verres eludendi iudicii fiduciam sumpserat:) hoc commentus est rationis, ut orationem longam praetermitteret, neque in criminibus declamatione cumulandis tempus absumeret, sed tantummodo citaret testes ad unumquodque crimen expositum, et eos Hortensio interrogandos

1) Ex emendat. Graevii. Vulgo *dubitabat*. Sed ipsam causam falso esse relatam, neque Romam, quod videtur debere intelligi, si absit locus quo transierit, sed a Vibone Veliam festinationis causa transisse Ciceronem, docet Garatonius ex lib. II, 40.

2) Edit. Aldina *tam*.

3) Qui quattuor annis post Consul fuit cum C. Calpurnio Pisone a. u. c. 687, ante Chr. nat. 67. De praenomine eius Manio, quod abest ab edit. Aldina, quodque apud ipsum Ciceronem diu corruptum legebatur M., nunc satis constat. Cf. si opus est Garaton. ad Act. I, 2.

daret. Qua arte ita est fatigatus Hortensius, ut nihil, contra quod diceret, inveniret, ipse etiam Verres, desperato patrocinio, sua sponte discederet in exilium.

Hoc igitur laborat in oratione hac tota Tullius, ut ostendat, non dolo nec astutia, sed necessitate facere id, quod fecit, et magis adversariorum fraudibus occurrat, quam ut ipse sit captiosus. Vult enim, ut diximus, omne hoc tempus, quod est ante Cal. Ian., dispensare in totius causae actionem, ne ad alium praetorem aliosque iudices novis consulibus veniendum sit. Toto igitur hoc libro exhortatio iudicum continetur ad vere iudicandum, minae in adversarios diriguntur omnia temptantes ad corrumpendum iudicium, et expositiones Ciceronis consilii sui iudicibus exhibentur, quasi inter eos tractentur communiter; ubi brevitas quoque obiiciendorum criminum mira arte conficitur. *)

Status. Quantum ad crimina causae repetundarum pertinet, coniectura multiplex inest omnibus libris. Quantum ad specialem intentionem libri huius refertur, qualitas*) negotialis extra scriptum in particula iuris est constituta: inducitur enim postulatio de agendi novo genere, siquidem petit permitti sibi non uti oratione perpetua, sed breviter crimina proponere et ad singula testes dare.

Sunt autem capita orationis haec: an talis reus, cuius damnatio prosit rei publicae; an talia eius consilia ad corrumpendum iudicium; an talia et tam manifesta crimina ad patrocinium desperandum; an huiusmodi ab eo et ab eius suffragatoribus et [redacted]

iod erat optandum maxime, iudices, et quod 1
id invidiam vestri ordinis infamiamque iudicio- 1
landam maxime pertinebat, id non humano con-
:d prope divinitus datum atque oblatum vobis
rei publicae tempore videtur. Inveteravit enim
inio perniciosa rei publicae nobisque periculosa,
on modo Romae, sed et apud exteras nationes
n sermone percrebruit, his iudiciis, quae nunc
ecuniosum hominem, quamvis sit nocens, nemi-
osse damnari. Nunc, in ipso discrimine ordi- 2
ciorumque vestrorum, cum sint parati, qui con-
s et legibus hanc invidiam senatus inflammare
ur, reus in iudicium adductus est C. Verres,
ita atque factis omnium iam opinione damna-
cuniae magnitudine sua spe et praedicatione ab-
. Huic ego causae, iudices, cum summa volun-
expectatione populi Romani actor accessi, non
erem invidiam ordinis, sed ut infamiae communi
rerem. Adduxi enim hominem, in quo reconci-

---

1. *vestri ordinis]* In primis huius orationis versibus ter codices
riant, utrum primae an secundae personae pronomina ponenda
ditur vulgo *vestri*, *vobis*, *vobisque*, plane adstipulante codice
, sed prior cum *vestri* habeat, postea tamen *nobis* et *nobis-*
ibet. Lagom. *nostri* omnes praeter unum 42, tum *nobis* prae-
2. 45. denique *nobisque* praeter 42. 48. Primo loco Lambini
. ad marg. repet. *nostri*, ultimo *nobisque* Stephanus edidit,
Lambino. Sic et ipse optimum puto, ut prius Cicero iudices
telligat, postea semetipsum Senatorum ordine comprehendat,
periculum ne deneget. — *enim iam]* Guelf. 1 *iam enim*.
e nunc sint] Steph. (Lamb.) ex pari illo Guelf. 2 *sunt*, idem
iciorum sine copula, adstipulante etiam Guelf. 1. Male, puto,
e.

2. *et praedicat.] Et* pro vulg. *ac* Lambini vet. cod. et uterque
Itidem antea Guelf. 2 cum Lamb. v. c. in mendosa scriptura
ionibus consentit, cuius origo patet, si veterum more *contionem*
ioa per *c*, scribi didiceris.

liare existimationem iudiciorum amissam, redire in gra-
tiam cum populo Romano, satisfacere exteris nationi-
bus possetis; depeculatorem aerarii, vexatorem Asiae
atque Pamphyliae, praedonem iuris urbani, labem at-
3 que perniciem provinciae Siciliae. De quo si vos se-
vere ac religiose iudicaveritis, auctoritas ea, quae in
vobis remanere debet, haerebit: sin istius ingentes di-
vitiae iudiciorum religionem severitatemque perfrege-
rint, ego hoc tamen assequar, ut iudicium potius rei
publicae, quam aut reus iudicibus, aut accusator reo
defuisse videatur.

2 Equidem, ut de me confitear, iudices, cum mul-
tae mihi a C. Verre insidiae terra marique factae sint,
quas partim mea diligentia devitarim, partim amico-
rum studio officioque repulerim, nunquam tamen ne-
que tantum periculum mihi adire visus sum, neque
4 tantopere pertimui, ut nunc in ipso iudicio. Neque
tantum me expectatio accusationis meae concursusque
tantae multitudinis, quibus ego rebus vehementissime
perturbor, commovet, quantum istius insidiae nefariae,
quas uno tempore mihi, vobis, M'. Glabrioni praetori,

---

§. 3. *ac relig.]* Sic edd. principes et Stephanus cum Lambino, item codd. Guelf. 1 et Lag. 29. Ceteri libri mss. *atque relig.*, editi post Naugerium *religioseque.* — *severitatemque]* Recipiendam putavi P. Manutii coniecturam pro eo, quod in omnibus codd. (praeter Lannoctianum apud Garat.) legitur *veritatemque.* Nam *veritas iudiciorum* dubitatur num usquam recte legatur, et hoc quidem loco praecessit *si vos severe iudicaveritis.* Cf. ad III, 69. — *reus iudicibus]* Sic primum inveni in Victoriana 1534. *Iudiciis* habent edd. vett. etiam Naug. et Hervag. sicut est in plerisque libris mss. sed ambo Guelf. vulgatam nunc scripturam tuentur, ne coniecturis annumeretur.

factae sint] Steph. *sunt* scripsit, tanta illius fides erat adversus codicem ms. Nam fecisse illum non temere, probant vet. cod. in marg. Lamb. et ambo Guelf. Tamen librariorum error est, quoniam *cum* significat *etsi.*

§. [illegible] primus quantum video P. Victorius, Graevius rursu[illegible] non inventum est in codd. Pall. et Franc. Ne[illegible] 29 est, sed defenditur a meliore fam-

sociis, exteris nationibus, ordini, nomini denique senatorio facere conatur: qui ita dictitat, iis esse metuendum, qui, quod ipsis solis satis esset, surripuissent, se tantum eripuisse, ut id multis satis esse possit; nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. Quodsi, 5
quam audax est ad conandum, tam esset astutus in agendo: fortasse aliqua in re nos aliquando fefellisset. Verum hoc adhuc percommode cadit, quod cum incredibili eius audacia singularis stultitia coniuncta est. Nam ut apertus in corripiendis pecuniis fuit, sic in spe corrumpendi iudicii perspicua sua consilia conatusque omnibus fecit. Semel, ait, se in vita pertimuisse, tum, cum primum reus a me factus sit; quod

---

lia librorum Leid. amb. Guelf. adde etiam Pariss. duobus, quos Lallem. laudat, et edit. Steph. Crescit enim oratio. — *conatur*] Sic Naug. recte, et est in Lag. 29 nostrisque Guelferbytanis. Ceteri *conabatur*.

se tantum eripuisse] Quod Garaton. ex Anonymi nota probat pro vulgato *rapuisse* ab auctore profectum esse *eripuisse*, id iam certis utriusque Guelf. et edit. Steph. testimoniis comprobatur. Sic etiam lib. I, 4 §. 10 *aut occulte surripi aut impune eripi*.

§. 5. *astutus in agendo*] Sic ex uno cod. Guelf. 1 scribendum putavi, cum in libris impressis et manuscriptis omnibus esset *obscurus in agendo*. Neque enim is est codex in quem interpolationis suspicio cadat, qui item in Div. c. 17 solus veram scripturam servarit. Ac si omissis auctoritatibus verba per se consideres, *obscurus* ad animum solum videtur pertinere, sicut nostrates dicunt *verschlossen*, Galli *retenu*, minus apte ad agendum applicari et audacibus consiliis opponi; contra audacia tum demum difficile vincitur ubi cum astutia coniuncta est. Vide p. Cluent. c. 65. In Verre quidem singularem *stultitiam* fuisse mox Cicero dicit. — *percommode*] Guelf. 1 *percommodum cadit*, quod etsi videtur aliqua ratione defendi posse, mendum tamen rectius iudicabitur. — *corrump. iud.*] *Corrumpere* equidem h. l. non intellexerim frequentissima illa significatione de sententiis iudicum pecunia emendis, sed latiore sensu idem fere putaverim esse quod eludere, irritum facere, sicut est cap. 10 init. — *fecit*] Olim usque ad Naugerium edebatur *patefecit*, et inventum est in plerisque codicibus deterioris familiae Lagom. septem, Huyd. Meining. aliis haud dubie.

a me reus] Sic Lambin. editio et Guelf. 1 cum Lag. 29. Vulgo *reus a me*. Illud aliquid auctoritatis etiam ab Asconii lemmate habet.

cum e provincia recens esset, invidiaque et infamia non recenti, sed vetere ac diuturna, flagraret, tum ad iudicium corrumpendum tempus alienum offenderet.
6 Itaque cum ego diem inquirendi in Sicilia perexiguam postulavissem, invenit iste, qui sibi in Achaiam biduo breviorem diem postularet, non ut is idem conficeret diligentia et industria sua, quod ego meo labore et vigiliis consecutus sum — etenim ille Achaicus inquisitor ne Brundisium quidem pervenit; ego Siciliam totam quinquaginta diebus sic obii, ut omnium populorum privatorumque litteras iniuriasque cognoscerem: ut perspicuum cuivis esse posset, hominem ab isto quaesitum esse, non qui reum suum adduceret, sed
3 qui meum tempus obsideret. Nunc homo audacissi-
7 mus atque amentissimus hoc cogitat. Intelligit, me ita paratum atque instructum in iudicium venire, ut non modo in auribus vestris, sed in oculis omnium sua furta atque flagitia defixurus sim. Videt, senatores multos esse testes audaciae suae; videt multos equites Romanos, frequentes praeterea cives atque socios, quibus ipse insignes iniurias fecerit; videt etiam tot,

publicis auctoritatibus convenisse. Quae cum ita sint, 8
usque eo de omnibus bonis male existimat, usque eo senatoria iudicia perdita profligataque esse arbitratur, ut hoc palam dictitet, non sine causa se cupidum pecuniae fuisse, quoniam in pecunia tantum praesidium experiatur esse: sese, id quod difficillimum fuerit, tempus ipsum emisse iudicii sui, quo cetera facilius emere posset postea; ut, quoniam criminum vim subterfugere nullo modo poterat, procellam temporis devitaret.
Quodsi non modo in causa, verum in aliquo honesto 9
praesidio, aut in alicuius aut eloquentia aut gratia spem aliquam collocasset: profecto non haec omnia colligeret atque aucuparetur; non usque eo despiceret contemneretque ordinem senatorium, ut arbitratu eius de-

---

quamvis sic Lalamantius sese in codd. suis invenisse scripsisset, et ipse in Guelf. 2 legisset, tamen, quod editiones vett. eam non haberent, repudiavit. At omnes olim praeverterunt Car. Stephanus et Lambinus, quos dudum vidimus accuratius, quam vulgo existimari solet, in his certe orationibus, codd. secutos esse, neque ab illo consensu recedunt Guelf. 1, et Leid. quantum quidem ex silentio Burmanni, qui Leid. librum cum Graev. edit. contulit, coniici potest. In Lag. 29 pro *tum* exhibetur *habet*, quod indicat saltem aliquid eius loco fuisse. Iidem tres atque adeo quattuor codd. verba *ac testimoniis* post *auctor.* omittunt, nec videtur consentaneum, quarum auctoritatem paulo ante secuti simus, hoc loco contemnere. Asconium et Anonymum verisimile est illas voces non legisse, sed Lalamantii negligentia notanda est, qui nihil de codd. Parisinis attulerit. Sed omnino is totus e Graevio ita pendebat, ut nihil aunotatione dignum putaret, nisi ubi ille dubitasset.

§. 8. *in pecunia tantum*] Vulgo *tantum in pecunia praesidium*, verborum collocatione per se satis probabili, sed h. l. cum in repetitione vocis *pecuniae* omnis vis posita sit, minus illa, quam nos e codd. Guelff. restituimus accommodata. Paulo ante pro *dictitet* Guelf. 1 *dicat*. — *posset postea*] Addunt *postea* Steph. (Lamb.) Leid. Lag. 29 ambo Guelf. item lemma schol. anonymi; sed ceteri ante verbum *posset*, Guelf. 1 solus post illud. Ea ipsa variatio videri posset suspecta, verum in ipso verbo nihil prorsus inest, quod displiceat.

§. 9. *aut in alicuius*] Praepositio excidit in repet. Lamb. quam Gruterus expressit, eum ceteri secuti. Est autem in codd. plurimis. Sed Guelf. 1 praeterea *aut eloq.* ne hoc quidem contemnendum.

fingeretur ex senatu, qui reus fieret, qui, dum hic, quae opus essent, compararet, causam interea ante eum diceret.

10 Quibus ego rebus quid iste speret, et quo animum intendat, facile perspicio. Quamobrem vero se confidat aliquid proficere posse, hoc praetore, et hoc consilio, intelligere non possum. Unum illud intelligo, quod populus Rom. in reiectione iudicum iudicavit, ea spe istum fuisse praeditum, ut omnem rationem salutis in pecunia constitueret; hoc erepto praesidio, ut
4 nullam sibi rem adiumento fore arbitraretur. Etenim quod est ingenium tantum, quae tanta facultas dicendi et copia, quae istius vitam, tot vitiis flagitiisque coniunctam, iam pridem omnium voluntate iudicioque da-

---

§. 10. *proficere*] Sic Steph. (Lamb.) Guelf. 1 Lag. 29 alii, aeque Latine quam quod vulgo editur *perficere*. — *hoc praetore*] Vulgo *hoc Glabrione Praetore*, sed versatam esse in hoc loco interpolationem libri ostendunt, in quibus aut *Praetore* omittitur, ut in Guelf. ambobus, aut utrumque verbum *Gl. Pr.* sicut edidit Car. Stephanus, fideliter quidem, sed sine sensu. Asconius autem locum ita explicat, ut appareat eum legisse *hoc Praetore*, addit enim intelligendum esse *Glabrionem*, atque ita solere Ciceronem vel una oratio pro Archia proba-

[redacted]

mnatam, aliqua ex parte possit defendere? Cuius ut 11 adolescentiae maculas ignominiasque praeteream, quaestura, primus gradus honoris, quid aliud habet in se, nisi Cn. Carbonem spoliatum a quaestore suo pecunia publica? nudatum et proditum consulem? desertum exercitum? relictam provinciam? sortis necessitudinem religionemque violatam? Cuius legatio exitium fuit Asiae totius et Pamphyliae, quibus in provinciis multas domos, plurimas urbes, omnia fana depopulatus est, tum

---

dicam, unum illud restat, opinor, ut diiudicetur, utrum *convictam* an *coniunctam* legatur. Et mihi quidem, quamvis plerique omnes editores, imprimis Garatonius, *convictam* acriter tueantur, *vita vitiis flagitiisque convicta* dici vix posse videtur, *vitam convictam* absolute dici posse puto, eam nimirum, cuius tota ratio patefacta sit. Adiuncti enim Ablativi quid aliud significare poterunt, quam rationem, qua quid convictum sit? Sic legimus apud Ciceronem *convictum* aliquem *testimonio*, *iudicio*, *confessione*, *causam ipsa hominum tacita opinione convictam*, iisdemque rebus *vita* potest esse *convicta vitiorum ac flagitiorum omnium*, sed *vitiis* non potest esse nisi *coniuncta*, i. e. copulata cum his et his quasi referta. Ceterum non solum in Guelf. 2 (et edit. Steph.) perspicue *coniunctam* scribitur, sed eadem scriptura ex duobus Pariss. CD (7786 et 7823) multisque Lagomars. notatur.

possit defendere] Uterque Guelf. Paris. D et edit. Steph. *posset*.

§. 11. *nudatum et proditum]* Locum hunc sic laudat Diomedes Grammaticus apud Putsch. p. 463 p. p. *quidnam habet aliud in se, nisi Cn. Carbonem spoliatum a Quaestore suo pecunia publica, nudatum, inquam, a Quaestore et proditum Consulem, desertum* cet. et mehercule facit etiam elegantiorem. Anceps tamen res est, si criticen a fundamentis suis demoveris.

multas domos, plurimas urbes, omnia fana] Lambinus auctoritatem Hotomani maximam partem secutus edidit *plurimas domos, multas urbes, omnia fana*, male, ut pleraque, in quibus a codd. mstis recessit. Nam apparet, Ciceronem gradationem quaesivisse duplicem, cum *domos*, *urbes*, *fana* nominaret, iisque adiungeret Adiectiva *multas*, *plurimas*, *omnia*, cuius figurae causa facile aliquid veritati detraxisse dicatur. Itaque miror sane Graevii Ernestiique iudicium, qui illius acumen probaverint. Voluerat autem Hotom. ipse *urbes multas*, *domos plurimas*, quod Schützius tamquam Lambinianum amplexus est.

depopulatus est, tum cum] *Depopulatus* edidi pro *depeculatus*, tum quod paulo post *fanorum depopulatio* in omnibus et editis et scriptis libris legitur, tum quod h. l. in utroque Guelf. et Leid. et duo-

cum in Cn. Dolabellam scelus suum illud pristinum renovavit et instauravit quaestorium; cum eum, cui legatus et pro quaestore fuisset, et in invidiam suis maleficiis adduxit, et in ipsis periculis non solum deseruit, sed etiam oppugnavit ac prodidit.
12 Cuius praetura urbana aedium sacrarum fuit publicorumque operum depopulatio, simul in iure dicundo bonorum possessionumque contra omnium instituta addictio et condonatio. Iam vero omnium vitiorum suorum plurima et maxima constituit monumenta et indicia in provincia Sicilia; quam iste per triennium ita vastavit, vexavit ac perdidit, ut ea restitui in antiquum statum nullo modo possit, vix autem per multos annos innocentesque praetores aliqua ex parte recreari aliquando,

---

bus Paris. B (7776) C et illis libris, quos Lamb. generaliter manu exaratos vocat, (quos etiam Car. Steph. secutus erat,) *depopulatus* perspicue scribitur; et potiore illud iure fecisse mihi videor, quam Garaton. contendit, pro eo, quod statim sequitur *depopulatio* etiam h. l. legendum esse *depeculatio*. Immo etiam c. 5 *depopulatus* ex iisdem illis libris sibi ac veritati constantibus scribendum est. Omnino fortius videtur esse *depopulari* quam *depeculari*, atque illud hostilem impetum, hoc furtivam surreptionem significare. Deinde addidi *tum* ex iisdem codd. Guelff. et tribus Paris. et 29 et 42 Lagom. aliisque pluribus, in quibus mendose

posse videatur. Hoc praetore Siculi neque suas leges, 13
neque nostra senatusconsulta, neque communia iura tenuerunt: tantum quisque habet in Sicilia, quantum hominis avarissimi et libidinosissimi aut imprudentiam subterfugit, aut satietati superfuit. Nulla res per triennium, nisi ad nutum istius, iudicata est; nulla res tam patria cuiusquam atque avita fuit, quae non ab eo, imperio istius, abiudicaretur. Innumerabiles pecuniae ex aratorum bonis novo nefarioque instituto coactae; socii fidelissimi in hostium numero existimati; cives Romani servilem in modum cruciati et necati; homines nocentissimi propter pecunias iudicio liberati; honestissimi atque integerrimi absentes rei facti, indicta causa damnati et eiecti; portus munitissimi, maximae tutissimaeque urbes piratis praedonibusque patefactae; nautae militesque Siculorum, socii nostri atque amici, fame necati; classes optimae atque opportunissimae cum magna ignominia populi Romani amissae et perditae. Idem iste praetor monumenta anti- 14
quissima partim regum locupletissimorum, quae illi or-

---

§. 13. *imprudentiam]* Steph. illud ipsum habet quod cupiebat Hotom. *imprudentia — satietate*, sed in cod. nullum vestigium nisi quod Paris. C (7823) *satietate* habet. Quod autem ille scribit *subterfugere prudentiam* potius quam *imprudentiam* debuisse, argutius quam verius est. Nam ea prudentia facta est imprudentia, cum quid eam subterfugit.

tam patria cuiusquam] Hoc verbb. ordine primus Stephanus nec nisi per imprudentiam ceteri, nam vulgò olim sicut in codd. deterioribus *cui. tam patria.* Cod. Leid. *paterna*, solus quantum video: sic p. Coelio c. 14 *bona* (i. e. virtutes) *paterna atque avita.*

propter pecunias] *Pecunias* pro *pecuniam* Gruterus tacitus edidit, procul dubio ex suis codd. quibuscum faciunt et Lamb. v. c. ad marginem et uterque Guelf. et Lagom. 29. 42. 48. Sed ediderat sic iam olim Stephanus. — *indicta causa damnati]* Guelf. 1 mendose *inaudita causa:* certe ferri nequit. Nam damnatur aliquis *inauditus*, quamquam ne hoc quidem Ciceronianum, non *causa inaudita.*

opportunissimae] Anonymus explicat in necessariis locis constitutae.

libelli nominum vestrorum consiliique huius in manibus erant omnium; nulla nota, nullus color, nullae sordes videbantur his sententiis allini posse: cum iste repente ex alacri atque laeto sic erat humilis atque demissus, ut non modo populo Romano, sed etiam sibi ipse condemnatus videretur.

Ecce autem repente, his diebus paucis, comitiis consularibus factis, eadem illa vetera consilia pecunia maiore repetuntur, eaedemque vestrae famae fortunisque omnium insidiae per eosdem homines comparantur. Quae res primo, iudices, pertenui nobis argumento indicioque patefacta est: post aperto suspicionis introitu ad omnia intima istorum consilia sine ullo
7 errore pervenimus. Nam ut Hortensius, consul desi-
18 gnatus, domum reducebatur e campo, cum maxima frequentia ac multitudine, fit obviam casu ei multitudini C. Curio; quem ego hominem honoris potius, quam contumeliae causa nominatum volo. Etenim ea dicam,

damus. Renuntiaverunt enim illi, qui redemerunt sive conduxerunt, itaque cum *condicio* utriusque partis sit, *conductio* recte de altera dicitur.

se, si commemorari noluisset, non tanto in con- tum aperte palamque dixisset; quae tamen a me stim, cauteque dicentur, ut et amicitiae nostrae itatis illius habita ratio esse intelligatur. Videt 19 um fornicem Fabianum in turba Verrem: appel- minem, et ei voce maxima gratulatur: ipsi Hor- qui consul erat factus, propinquis, necessariis- ue, qui tum aderant, verbum nullum facit: cum sistit, hunc amplexatur, hunc iubet sine cura nuntio, inquit, *tibi, te hodiernis comitiis esse ctum.* Quod cum tam multi homines honestis- mi essent, statim ad me defertur; immo vero, ut e me viderat, narrabat. Aliis illud indignum, iculum videbatur: ridiculum iis, qui istius cau- testium fide, in criminum ratione, in iudicum te, non in comitiis consularibus positam arbi- tur; indignum iis, qui altius perspiciebant, et ulationem ad iudicium corrumpendum spectare nt. Etenim sic ratiocinabantur, sic honestissimi 20

---

18. *nostrae*] Guelf. 1 *meae*, sed nota facilem corruptionem prae-

19. *fornicem Fabianum*] „*Fornix Fabianus* (sive *Fabius* ut Planc. 7, vel *Fabii*, ut idem de Orat. II, 66) *arcus est*, *iuxta* in *sacra via*, (ima, sive propius forum Rom.) *a* (Q) *Fabio* , Q. Aemiliani filio, Cos. a. 121 a. Chr.) *Censore constructus*, *devictis Allobrogibus Allobrox* (sive potius *Allobrogicus*, nam antiquis nomen omissum est, alicuius editoris coniectura sup- postea) *cognominatus est*, *ibique statua eius posita propterea* . Cf. Spalding. ad Quintil. VI, 3, 67.

voce maxima gratulatur] Deterior mstorum familia, Palatinos dico, et Heydec. Lagom. omnes, cum edd. principibus, *victoriam* , quod nos editionem Stephanianam et codd. Guelff. Chisia- ad Gruterum, quosque generaliter citat Lambinus in annota- cuti sustulimus. E Gruteriana edit. typographorum incuria ex- nec intelligi potest, utrum in seqq. usque ad Ernestium pari er- ... omissum sit. — *consistit*] In eodem mendo mire con- ... Guelf. et edit. Steph. ut pro *consistit* dent *consentit*. ...] Sic ediderat Car. Stephanus et secundum illum Lambi-

namento urbibus esse voluerunt, partim etiam nostrorum imperatorum, quae victores civitatibus Siculis aut dederunt aut reddiderunt, spoliavit nudavitque omnia. Neque hoc solum in statuis ornamentisque publicis fecit, sed etiam delubra omnia, sanctissimis religionibus consecrata, depopulatus est; deum denique nullum Siculis, qui ei paulo magis affabre atque antiquo artificio factus videretur, reliquit. In stupris vero et flagitiis nefarias eius libidines commemorare, pudore deterreor: simul illorum calamitatem commemorando augere nolo, quibus liberos coniugesque suas integras ab istius petulantia conservare non licitum est. At enim haec ita commissa sunt ab isto, ut non cognita sint ab omnibus. Hominem esse arbitror neminem, qui nomen istius audierit, quin facta quoque eius nefaria commemorare possit; ut mihi magis timendum sit, ne multa crimina praetermittere, quam ne qua in istum fingere existimer. Neque enim mihi videtur haec multitudo, quae ad audiendum convenit, cognoscere ex me causam voluisse, sed ea, quae scit, mecum recognoscere.

hominum arrogantium, nomina, qui non tam me impediunt, quod nobiles sunt, quam adiuvant, quod noti sunt: simulat se eorum praesidio confidere, cum interea aliud quiddam iam diu machinetur. Quam spem 16
nunc habeat in manibus, et quid moliatur, breviter iam, iudices, vobis exponam: sed prius, ut ab initio res constituta sit, quaeso, cognoscite. Ut primum e provincia rediit, redemptio est huius iudicii facta grandi pecunia: ea mansit in condicione atque pacto usque ad eum finem, dum iudices reiecti sunt: posteaquam reiectio iudicum facta est, quod et in sortitione istius spem fortuna populi Romani, et in reiiciendis iudicibus mea diligentia istorum impudentiam vicerat, renuntiata est tota conductio. Praeclare se res habebat; 17

---

§. 15. *hominum arrogantium nomina]* „Ut Curionis et Metellorum trium, Hortensii et Scipionis: hi enim Verri palam suffragabantur." Ascon. — *iam diu]* Deest *iam* in lemmate Asconii, sed in nullo codice Ciceroniano. Erravit Ernestius.

§. 16. *vobis exponam]* Addidi *vobis* ex msto Leid. Lag. 29 utroque Guelf. Adiecerat item Steph. (Lamb.) — *ab initio res const.]* Vulgo *ut ab initio res ab eo const. sit*, sed corruptelam in loco versatam esse, ostendunt Guelff. in quorum priore verba *ab eo*, in altero *ab initio* non leguntur. Itaque similiter factum est ut c. 3 *hoc Glabrione Praetore*. Equidem antiquiori libro obsecutus aliquantulum adiuvisse locum mihi videor. — *ea mansit in condicione]* Lectio haec, dudum vulgata, ab Asconio et anonymo interprete fluxit, codd. msti omnes mendose *mansit in ditione* vel *dictione*, quod unus Stephanus revocavit. Sed voculam *ea* primus addi iussit Lamb. in marg. repet.

fortuna pop. Rom.] Hotomanus in cod. msto *reip.* se invenisse tradit idque Lambino persuasit. Sed ineptum aliquid habet fortuna rei publicae, quae non est nisi populi Romani patrona. Quod in lemmate schol. anonymi adiicitur *perfregerat*, id quamquam Garatonio placebat, tamen cum nullus codex auctor accedat, nec alioquin dicendi formula *spem perfringere* probabilis sit, iure relinquetur.

conductio] In Asconiano lemmate *conditio* esse traditur ab Hotomano: verum est de antiquis editionibus, sed recentiores et ipsius Hotomani item praeferunt *conductio*. Quod ille addit de plerisque libris, in quibus et ipsis *conditio* sit, si Ciceronianos intellexit, falsissimum est, neque ulla prorsus causa idonea est, cur a recepta lectione disce-

testes, praesertim Siculos, timidos homines et afflictos, non solum auctoritate deterrere, sed etiam consulari metu et duorum praetorum potestate? Quid faceres pro innocente homine et propinquo, cum propter hominem perditissimum atque alienissimum de officio ac dignitate decedis, et committis, ut, quod ille dictitat,
29 alicui, qui te ignoret, verum esse videatur? Nam hoc Verrem dicere aiebant, te non fato, ut ceteros ex vestra familia, sed opera sua consulem factum. Duo igitur consules et quaesitor erunt ex illius voluntate. Non solum effugiemus, inquit, hominem in quaerendo nimium diligentem, nimium servientem populi existi-

---

§. 28. *innoc. hom.]* Hoc ordine Lamb. v. c. in marg. repet. et ambo Guelf. Vulgo *hom. innoc.* — *qui te ignoret]* Sic Latinitatis ratio postulat, quoniam non de certo quodam homine, sed qui esse possit, dicitur, et exhibet edit. Stephani (Lamb.) cum Guelff. et Lag. 29. Vulgo *ignorat.*

§. 29. *te non fato]* Fuisse Naevii versum *Fato Metelli Romae fiunt Consules* tradit Asconius, cui reposuisse Metellos Saturnium hunc *Malum dabunt Metelli Naevio poetae* exequitur Terentianus Maurus de metris. Neque tamen poetam, si Naevius fuerit, veterem illum et celebrem Cn. Naevium, belli primi Punici scriptorem, fuisse puto, qui mortuus est, Cicerone auctore in Bruto c. 15, a. a. Chr. nat. 204, quo [redacted]

mationi, M'. Glabrionem: accedet etiam nobis illud. Iudex est M. Caesonius, collega nostri accusatoris, homo in rebus iudicandis spectatus et cognitus; quem minime expediat esse in eo consilio, quod conemur aliqua ratione corrumpere, propterea quod iam antea, cum iudex in Iuniano consilio fuisset, turpissimum illud facinus non solum graviter tulit, sed etiam in medium protulit: hunc iudicem ex Calendis Ianuar. non habemus. Q. Manlium et Q. Cornificium, duos seve- 30
rissimos atque integerrimos iudices, quod tribuni plebis tum erunt, iudices non habebimus. P. Sulpicius, iudex tristis et integer, magistratum ineat oportet Non. Decembribus. M. Crepereius, ex acerrima illa equestri familia et disciplina, L. Cassius ex familia cum ad ceteras res, tum ad iudicandum severissima, Cn. Tremellius, homo summa religione et diligentia, tres hi homines veteres tribuni militares sunt designati: ex

---

§. 29. *etiam nobis]* Sic ambo Guelf. et Lagom. praeter 42 omnes, item Huyd. Vulgo *nobis etiam.* Perinde videtur esse, quo loco *etiam* ponatur, cum non ad unum verbum pertineat, sed opponatur ei, quod praecedit, *non solum.* — *in Iuniano consilio]* in causa veneficii Cluentiani, cui quaestioni C. Iunius iudex quaestionis praefuit, a. 74. Vide p. Cluentio imprimis c. 29.

non habemus] Praesens pro Futuro exhibent libri fere omnes Lagom. et Guelf. 1 cum edit. Stephaniana, cui consensui cur non praeamus nulla profecto causa est, probabilis etiam variatio. Sed post in nomine *Manlii* libri, ut solent, non constant: Steph. et Guelff. Lag. 27. 29 *Mallium,* alii Lagom. *Manilium.*

§. 30. *oportet]* Sic Stephanus et vet. cod. in margine Lambinianae repet. nostrique Guelff. Lagom. 29. Vulgo *necesse est.* Mensium nomina, quae plene scripsimus, sic in libris mss. leguntur. Sed qui ille magistratus Sulpicii fuerit, et, si Tribunatus pl. fuerit, cur homo a prioribus duobus dirimatur, et Non. Dec. initurus dicatur, cum satis constet Tribunos plebis a. d. IV Idus Dec. inisse, nemo adhuc excogitavit.

cum ad ceteras] Vulgo *tum:* nos in perspicua re secuti sumus edit. Steph. (Lamb.) quorum lemma Asconii et Guelf. 2 Lag. 29 consentit. Guelf. 1 omittit. — *homines veteres]* simpliciter dici, quod in laude positum sit, insolitum: itaque annotant veteres interpretes esse pro gravibus, antiquae severitatis, sicut *vetus illa ac singularis innocentia* legitur III, 93. Tamen dixerim potius esse exercitatos, rerum

Calendis Ianuariis non iudicabunt. Subsortiemur etiam in M. Metelli locum, quoniam is huic ipsi quaestioni praefuturus est. Ita secundum Calendas Ianuar. et praetore et prope toto consilio commutato, magnas accusatoris minas magnamque expectationem iudicii ad nostrum arbitrium libidinemque eludemus.
31 Nonae sunt hodie Sextiles: hora VIII convenire coepistis. Hunc diem iam ne numerant quidem. X dies sunt ante ludos votivos, quos Cn. Pompeius facturus est. Hi ludi dies XV auferent: deinde continuo Romani consequentur. Ita prope XL diebus interpositis, tum denique se ad ea, quae a nobis dicta erunt, responsuros esse arbitrantur: deinde se ducturos et dicendo et excusando facile ad ludos Victoriae: cum his plebeios esse coniunctos: secundum quos aut nulli, aut perpauci dies ad agendum futuri sunt. Ita defessa ac

---

iudiciorumque gnaros. *Antiqui homines* p. Rosc. Amer. 9 sunt simplices et aperti. — *cons. comm.]* Guelf. 1 *toto commutato consilio*, sed ambo et Steph. (Lamb.) *expect. iudicii*, quod maluimus quam vulg. *iud. expect.*

§. 31 *hora VIII]* Sic Guelff. et codd. *alii*, uti vocantur in marg. Lamb. rep. Vulgo *hora nona*. Eadem varietas est lib. II, c. 37 § 91

refrigerata accusatione, rem integram ad M. Metellum praetorem esse venturam. Quem ego hominem, si eius fidei diffisus essem, iudicem non retinuissem: nunc ta- 32
men hoc animo sum, ut eo iudice, quam praetore, hanc rem transigi malim, et iurato suam, quam iniurato aliorum tabellas committere.

Nunc ego, iudices, iam vos consulo, quid mihi 11
faciendum putetis: id enim consilii mihi profecto taciti dabitis, quod egomet mihi necessario capiendum intelligo. Si utar ad dicendum meo legitimo tempore, mei laboris, industriae diligentiaeque capiam fructum, et ex accusatione perficiam, ut nemo unquam post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad iudicium venisse videatur. Sed in hac laude industriae meae, reus ne elabatur, summum periculum est. Quid est igitur, quod fieri possit? Non obscurum, opinor,

---

§. 31. *refrigerata*] Cic. p. Planc. 23 *crimen de nummis caluit re recenti, nunc in causa refrixit.* — *Metellum praetorem*] Alteram vocem primus adiecit Victorius, et legitur in Guelff. Lag. 29: a ceteris Lagomarsinianis, Huyd., aliis haud dubie deterioribus abest.

§. 32. *hoc animo*] Vulgo *eo*, sed sequor Guelf. 1, Lag. 29.

nunc ego, iudices] Quod Ernestius cum quadam dubitatione coniecit *non ego*, Beckius probavit, Schützius adeo in textum recepit. Iusto ille quidem festinantius, nam si *non* esset, sequi debuit *dareti*s. Et postea eadem ratione quaerit Cicero: *quid est igitur quod fieri possit?* Quod autem subiecit *enim*, eo pertinet quasi dixisset, et id quidem tuto facere possum. De vera consultatione nemo cogitabit.

ex accusatione] Nescio an Ernestio h. l. iure pareatur in abiicienda praepositione. Certe nunc mihi locus non succurrit, quo quis bonus auctor dixerit fere: *ex hac re perficiam, ut doctus et intelligens existimer.* In Guelf. 2 non legitur *et*, quod et ipsum sibi prodesse putat Ernestius.

compositior] A vetere scholiasta anonymo *copiosior* explicatur, quod Graevio vulgatae scripturae praeferendum videbatur, ceteris non item. Neque videtur orator copiam orationis satis modeste praedicare posse, quamvis ea consequatur, si apparatum studiose collectum et diligenter compositum attulerit.

quid est igitur] Guelf. 2 *quid est ergo.* Post Guelf. 1 *atque abscon*, mendose. Item pro *secundum* habet *iuxta vel secundum.*

33 neque absconditum. Fructum istum laudis, qui ex perpetua oratione percipi potuit, in alia tempora reservemus: nunc hominem tabulis, testibus, privatis publicisque litteris auctoritatibusque accusemus. Res omnis mihi tecum erit, Hortensi. Dicam aperte. Si te mecum dicendo ac diluendis criminibus in hac causa contendere putarem, ego quoque in accusando atque in explicandis criminibus operam consumerem: nunc, quoniam pugnare contra me instituisti, non tam ex tua natura, quam ex istius tempore et causa, malitiose, necesse est istiusmodi rationi aliquo consilio obsistere.
34 Tua ratio est, ut secundum binos ludos mihi respondere incipias; mea, ut ante primos ludos comperendinem. Ita fiet, ut tua ista ratio existimetur astuta, meum hoc consilium necessarium.

12 Verum illud, quod institueram dicere, mihi rem tecum esse, huiusmodi est. Ego, cum hanc causam Siculorum rogatu recepissem, idque mihi amplum et praeclarum existimassem, eos velle meae fidei diligentiaeque periculum facere, qui innocentiae abstinentiaeque fecissent: tum, suscepto negotio, maius mihi quid-

suae neque pudeat, neque taedeat; qui quasi de industria in odium offensionemque populi Romani irruere videantur: hoc me profiteor suscepisse, magnum fortasse onus, et mihi periculosum, verumtamen dignum, in quo omnes nervos aetatis industriaeque meae contenderem. Quoniam totus ordo paucorum improbitate 36
et audacia premitur et urgetur infamia iudiciorum, profiteor huic generi hominum me inimicum accusatorem, odiosum, assiduum, acerbum adversarium. Hoc sumo, hoc mihi deposco, quod agam in magistratu, quod agam ex eo loco, ex quo me populus Romanus ex Calendis Ianuar. secum agere de re publica ac de hominibus improbis voluit; hoc munus aedilitatis meae populo Romano amplissimum pulcherrimumque polliceor. Moneo, praedico, ante denuntio; qui aut deponere, aut recipere, aut accipere, aut polliceri, aut sequestres,

---

§. 36. *premitur et*] Haec duo verba absunt a Guelf. ant. — *inimicum accusatorem*] Memmius verba ineleganter perturbari vulgo cum vidisset, *inimicum*, *accusatorem odiosum*, *assiduum*, *acerbum adversarium*, sic coniecit commutato ordine scribendum esse: *inimicum odiosum, accusatorem assiduum, acerbum adversarium*, eumque imitatus est Lambinus. Vim hoc quidem afferre scriptori est, cum nullus vetus liber auctor accedat, quamquam ratio non obscura est. Vide autem num idem consequare, si *inimicum accusatorem* coniungas, reliquis non sine vi cumulatis. Neque enim accusator semper inimicum se profitetur, quin etiam fide et officio ductus accusare potest, nulla propria animi commotione excitatus.

Hoc sumo] Vulgo *hoc mihi sumo*, sed *sumo* sine Dativo personae est *suscipio*. Et abest *mihi* a Steph. edit. et Guelf. ambobus.

secum agere] Edd. vett. usque ad Victorium et codd. Lagom. omnes praeter 27 Huyd. et, quod miror, etiam Steph. editio *secum habere*, mendose.

hominibus improbis] quos in iudicium populi vocare Aedilibus licebat, velut feminas stupri suspectas, Liv. 25, 2, pecuarios, fortasse qui lucos diis sacros depavissent Liv. 33, 42 et 35, 10, alios, qui bonis moribus nocerent. Sed vereor tamen, ne potestatis suae fines Cicero Aedilis supergredi visus esset, si etiam iudiciorum corruptores persequi voluisset.

recipere] dicit Asconius eum, qui pro iudicaturo spondet, quod in hac verborum oppositione verum non est. Mihi quidem *recipere* vide-

aut interpretes corrumpendi iudicii solent esse, quique ad hanc rem aut potentiam aut impudentiam suam professi sunt, abstineant in hoc iudicio manus animos-
13 que ab hoc scelere nefario. Erit tum consul Horten-
37 sius cum summo imperio et potestate, ego autem aedilis, hoc est, paulo amplius quam privatus: tamen haec huiusmodi res est, quam me acturum esse polliceor, ita populo Romano grata atque iucunda, ut ipse consul in hac causa prae me minus etiam, si fieri possit, quam privatus esse videatur.

Omnia non modo commemorabuntur, sed etiam, expositis certis rebus, agentur, quae inter decem annos, posteaquam iudicia ad senatum translata sunt, in
38 rebus iudicandis nefarie flagitioseque facta sunt. Cognoscet ex me populus Romanus, quid sit, quamobrem, cum equester ordo iudicaret, annos prope quinquaginta continuos, in nullo iudice equite Romano iudicante ne tenuissima quidem suspicio acceptae pecuniae

---

tur sequester ab eo, qui *deponit* pecuniam. Itaque ne ordinem quidem verborum muto, quamquam *accip. aut recip.* Lagom. 29 et edit. Lambini exhibet, hic quidem secundum Asconium.

ob rem iudicandam constituta sit; quid sit, quod, iudiciis ad senatorium ordinem translatis, sublataque populi Romani in unumquemque vestrum potestate, Q. Calidius damnatus dixerit, minoris HS XXX praetorium hominem honeste non posse damnari; quid sit, quod, Septimio senatore damnato, Q. Hortensio praetore de pecuniis

---

reliquorum contextu sustulit. Garaton. solum verbum *iudicante* proscripsit, quod omnium maxime tamquam explicatoris imperiti additamentum suspectum est, et, ut sententia procedat, *de* inserendum censet. Equidem hoc paulo audacius fieri puto, sed facillima correctione *in nullo iudice equite Romano — suspicio — constituta sit* scribi posse existimo.

vestrum] Sic Leid. et Guelff. et Steph. Lamb. Vulgo *nostrum*. Pertinere autem illud ait Asconius ad sublatam provocationem ad populum, i. e. ad Tribunos plebis, qua de re cf. ad lib. I, 61 §. 155. Verius igitur Hotoman. ad sublatam Tribunorum potestatem prehendendi et in contionem aut in carcerem ducendi, qui Senatores essent.

HS XXX] Asconius explicat: *Q. Calidius, M. Calidii oratoris* (de quo lege Ciceronem in Bruto 79. 80) *pater, ex praetura Hispaniensi* (quam constat eum gessisse a. 78, cum Praetor in urbe fuisset a. 79 et viginti ferme annis ante Trib. pl. cf. Cic. p. Planc. 29) *accusatus a* (Q.) *Gallio, pro quo postea Cicero dixit* (cum ille a M. Calidio accusaretur, vide Ellendt. prolegg. ad Cic. Brut. pag. CVIII), *atque damnatus, cum sensisset iudicibus pecuniam contra se datam, in eos iudices, qui parvo pretio corrupti se damnaverant, exclamavit: Vel idoneam, inquit, mercedem pro meo capite pacisci debuistis: hoc saltem honestatis esset in vobis, ut hominem praetorium non vili pretio venderetis, et honeste ironice* (cum acerba irrisione) *dictum est.* Sed de pecunia dissensus est librorum: mss. omnes *XXX*, aliquot Lag. addunt *M*, 29 lineolam superinducit numerorum notis, quae idem significet. Edd. vett. usque ad P. Manutium simpliciter *XXX*, is addidit *M*. Contra Hotom. e lemmate Asconii recipiendum censuit *tricies*, et paruerunt Graevius et Ernestius. Scribitur etiam ille numerus multiplicativus nonnunquam numeris, non litteris: vide ad h. orat. extr. Itaque libere iudicare licet. Mihi nunc XXX i. e. quae singuli iudices acceperint, satis videtur, siquidem in causa Cluentiana c. 26 quadragena dabantur.

P. Septimio] Ferebatur enim a Cluentio corruptus Oppianicum condemnasse (anno 74 Verre praet. urb.) quo nomine lis aestimata est, cum alio crimine (anno 72) damnatus esset. Lege orat. p. Cluent. c. 41. Ad infame illud iudicium pertinet etiam, quod postea Cicero de iudicibus a *Verre* subornatis iacit, qua de re cf. lib. I, 61: sed re vera unus est Fidiculanius, p. Cluent. 37: item quod de *senatore* bis corrupto dicit, quem Stalenum esse ex eadem oratione universa disces. Sequitur autem nunc quidem famam vulgarem, in orat. p. Cluentio V annis post habita rem longe aliter exponit, et corruptorem fuisse Oppinianicum ipsum, qui damna-

repetundis, lis aestimata sit eo nomine, quod ille ob rem
39 iudicandam pecuniam accepisset; quod in C. Herennio,
quod in C. Popillio, senatoribus, qui ambo peculatus da-
mnati sunt, quod in M. Atilio, qui de maiestate damnatus
est, hoc planum factum est, eos pecuniam ob rem iudi-
candam accepisse; quod inventi sunt senatores, qui, C.
Verre praetore urbano sortiente, exirent in eum reum,
quem incognita causa condemnarent; quod inventus est
senator, qui cum iudex esset, in eodem iudicio et ab reo
pecuniam acciperet, quam iudicibus divideret, et ab ac-
40 cusatore, ut reum condemnaret? Iam vero quomodo
ego illam labem, ignominiam, calamitatemque totius or-
dinis conquerar, hoc factum esse in hac civitate, cum
senatorius ordo iudicaret, ut discoloribus signis iura-
torum hominum sententiae notarentur? Haec omnia
me diligenter severeque acturum esse polliceor.

14 Quo me tandem animo fore putatis, si quid in hoc ipso iudicio intellexero simili aliqua ratione esse violatum atque commissum? cum planum facere mul-

tus est, demonstrat: cuius inconstantiae causa ab Attio Cluentii accusatore acriter vituperatus se excusat p. Cluent. 50. Verumtamen collato [redacted]

tis testibus possim, C. Verrem in Sicilia, multis audientibus, saepe dixisse, *se habere hominem potentem, cuius fiducia provinciam spoliaret: neque sibi soli pecuniam quaerere, sed ita triennium illud praeturae Siciliensis distributum habere, ut secum praeclare agi diceret, si unius anni quaestum in rem suam converteret, alterum patronis et defensoribus suis traderet, tertium illum uberrimum quaestuosissimumque annum totum iudicibus reservaret.* Ex quo mihi venit in men- 41
tem illud dicere, quod apud M'. Glabrionem nuper cum in reiiciendis iudicibus commemorassem, intellexi vehementer populum Romanum commoveri, me arbitrari, fore, uti nationes exterae legatos ad populum Romanum mitterent, ut lex de pecuniis repetundis iudiciumque tolleretur. Si enim iudicia nulla sint, tantum unumquemque ablaturum putant, quantum sibi ac liberis suis satis esse arbitretur: nunc, quod eiusmodi iudicia sint, tantum unumquemque auferre, quantum sibi, patronis, advocatis, praetori, iudicibus satis futurum sit: hoc profecto infinitum esse: se avarissimi hominis cupiditati satisfacere posse, nocentissimae victo-

---

§ 40. *spoliaret*] Guelf. 2, Leid. *expoliaret*. — *agi diceret*] orator pro *ageretur* posuit, oblitus a quo periodum incepisset *Verrem dixisse*. — *defens. suis*] Abest *suis* a Guelf. 2 et edit. Steph. (Lamb.)

§ 41. *arbitretur*] Edd. principes et Iunt. *arbitrentur*, ut est in deterioribus libris mss. Naugerius deinde scripsit *arbitrarentur*, eumque secuti sunt ceteri, donec P. Manutius *arbitretur* dedit. Hoc demum Graevius correxit et veterem scripturam restituit, quam adhuc servatam esse miror. Nam *quisque* apud Ciceronem non coniungi simpliciter cum numero plurali Garatonius contra Cortium ad Sallustii Catil. V, 6 ostendit. Cf. quae annotavimus ad lib. I, 31 et II, 39. IV, 63. Hoc autem loco singularem numerum ambo Guelf. exhibent, etiam secundus, quem Ernestius falso *arbitrentur* dicit habere.

praetori Steph. (Lamb.) ediderat, et Ernestius ex Guelf. 2 probavit. Idem est in Leid. nec Guelf. 1 aliter videtur voluisse, in quo est *praetoris*. Vulgo *praetoribus*, quasi in singulis causis plus quam unus sit.

42 riae non posse. O commemoranda iudicia, praeclaramque existimationem nostri ordinis! cum socii populi Romani iudicia de pecuniis repetundis fieri nolunt, quae a maioribus nostris sociorum causa comparata sunt. An iste de se unquam bonam spem habuisset, nisi de vobis malam opinionem animo imbibisset? Quo maiore etiam, si fieri potest, apud vos odio esse debet, quam est apud populum Romanum, cum in avaritia, scelere, periurio vos sui similes esse arbitretur.

15 Cui loco, per deos immortales! iudices, consulite
43 ac providete. Moneo praedicoque id, quod intelligo, tempus hoc vobis divinitus datum esse, ut odio, invidia, infamia, turpitudine totum ordinem liberetis. Nulla in iudiciis severitas, nulla religio, nulla denique iam existimantur esse iudicia. Itaque a populo Romano contemnimur, despicimur: gravi diuturnaque iam flagramus infamia. Neque enim ullam aliam ob causam populus Romanus tribuniciam potestatem tanto studio requisivit: quam cum poscebat, verbo illam poscere
44 videbatur, re vera iudicia poscebat. Neque hoc Q.

[redacted]

Catulum, hominem sapientissimum atque amplissimum,
fugit, qui Cn. Pompeio, viro fortissimo et clarissimo,
de tribunicia potestate referente, cum esset sententiam
rogatus, hoc initio est summa cum auctoritate usus:
*Patres conscriptos iudicia male et flagitiose tueri:
quodsi in rebus iudicandis populi Romani existima-
tioni satisfacere voluissent, non tantopere homines
fuisse tribuniciam potestatem desideraturos.* Ipse de- 45
nique Cn. Pompeius, cum primum contionem ad ur-
bem consul designatus habuit, ubi id, quod maxime
expectari videbatur, ostendit, se tribuniciam potesta-
tem restituturum, factus est in eo strepitus et grata con-
tionis admurmuratio. Idem in eadem contione cum di-
xisset, *populatas vexatasque esse provincias, iudicia
autem turpia ac flagitiosa fieri; ei rei se providere
ac consulere velle:* tum vero non strepitu, sed maximo
clamore suam populus Romanus significavit volunta-
tem. Nunc autem homines in speculis sunt: obser- 16
vant, quemadmodum sese unusquisque vestrum gerat 46
in retinenda religione conservandisque legibus. Vident
adhuc post legem tribuniciam unum senatorem vel te-

§. 44. *Patres conscriptos iudicia*] Ambo Guelf. *patres (prēs) ac iudicia*, unde Ernestius cum rarum diceret, senatores etiam extra senatum et in rebus extra senatum (melius dixisset, etiam ubi non alloquerentur) *Patres conscriptos* vocari, existimavit legi posse *praetores ac iudices iudicia — tueri*. Non assentior, et videtur potius *ac* ex nota male intellecta ortum esse. *Patres conscripti* autem pro Patribus simpliciter s. senatoribus leguntur p. Planc. 25 extr. in L. Pison. 8. Nepot. Hannib. 12.

§. 45. *ac flagitiosa*] Vulgo *et*, sed sequor Steph. et Guelf. 1 aliosque multos. Sed Guelf. 2 *atque flag.*

§. 46. *unusq. vestrum*] Steph. (Lamb.) cum Guelf. 2, Lagom. 29 aliisque deterioris familiae *nostrum*. Non reprehendo: quamquam haec est allocutio iudicum et inseq. § populus Rom. de iudicibus iudicaturus dicitur, ubi nemo facile Guelf. 2 probaverit item *nos — nobis* praebentem. Itaque malui cum Guelf. antiq. et vulg. lectione stare.

unum senatorem] Asconii lemma *unum hominem* iure nemini pla-

nuissimum esse damnatum; quod tametsi non reprehendunt, tamen magnopere, quod laudent, non habent. Nulla est enim laus, ibi esse integrum, ubi nemo est,
47 qui aut possit aut conetur corrumpere. Hoc est iudicium, in quo vos de reo, populus Romanus de vobis iudicabit: in hoc homine statuetur, possitne, senatoribus iudicantibus, homo nocentissimus pecuniosissimusque damnari. Deinde est eiusmodi reus, in quo homine nihil sit praeter summa peccata maximamque pecuniam; ut, si liberatus sit, nulla alia suspicio, nisi ea, quae turpissima est, residere possit: non gratia, non cognatione, non aliis recte factis, non denique aliquo mediocri vitio tot tantaque eius vitia sublevata
48 esse videbuntur. Postremo ego causam sic agam, iudices, eiusmodi res, ita notas, ita testatas, ita magnas, ita manifestas proferam, ut nemo a vobis, ut istum absolvatis, per gratiam conetur contendere. Habeo autem certam viam atque rationem, qua omnes illorum conatus investigare et consequi possim: ita res a me agetur, ut in eorum consiliis omnibus non modo aures hominum, sed etiam populus Romanus interesse

[redacted]

videatur. Vos aliquot iam per annos conceptam huic 49
ordini turpitudinem atque infamiam delere ac tollere
potestis. Constat inter omnes, post haec constituta
iudicia, quibus nunc utimur, nullum hoc splendore atque dignitate consilium fuisse. Hic si quid erit offensum, omnes homines non iam ex eodem ordine alios magis idoneos, quod fieri non potest, sed alium omnino ordinem ad res iudicandas quaerendum arbitrabuntur.
Quapropter primum ab diis immortalibus, quod spe- 17
rare mihi videor, hoc idem, iudices, opto, ut in hoc 50
iudicio nemo improbus, praeter eum, qui iampridem inventus est, reperiatur: deinde, si plures improbi fuerint, hoc vobis, hoc populo Romano, iudices, confirmo, vitam mehercule mihi prius, quam vim perseverantiamque ad illorum improbitatem persequendam defuturam.

Verum quod ego laboribus, periculis, inimicitiis- 51
que meis tum, cum admissum erit, dedecus severe me persecuturum esse polliceor, id ne accidat, tu tua

---

bis displicebunt, et interpolationem grammatici agnosces de simili loco c. 3 init. cogitantis.

§. 49. *ac tollere*] Haec duo verba accesserunt primum in Hervag. 1534 et Victoriana eiusdem anni, absunt enim a codd. deterioribus, septem Lagom. Franc. Hein. Oxon. Eadem prorsus condicio est verbi *constituta*, tantum quod Franc. non memoratur, sed Huyd. omittentibus accedit. Eandem rem lib. I, 7 init. sic dicit: *ut hoc constet, post hunc statum rei publicae, quo nunc utimur, simili splendore et dignitate consilium nullum fuisse.*

atque dign.] Parendum censui ambobus Guelf. omittentibus quod vulgo interponitur *hac dignitate.*

§. 50. *ab diis*] Guelf. 1 *a diis.* — *opto*] Sic Steph., quod legi in codicibus manuscriptis Lambinus diserte affirmat, fidemque faciunt ambo Guelf. et Leid. Vulgo *peto.* Illud legitur etiam orat. II in Catil. 7 §. 15 *nunquam ego a diis immortalibus optabo.* Sed quod idem Lambinus de suo et tacitus quidem adiecit *quod sperare debere mihi videor*, in eo Hotomano, cuius alioquin auctoritatem maximi facit, non paruit, quippe qui bene monuerit, non semel ea locutione usum esse Ciceronem, ut in Lael. 4, de Orat. II, 28 §. 122.

auctoritate, sapientia, diligentia, M'. Glabrio, potes providere. Suscipe causam iudiciorum; suscipe causam severitatis, integritatis, fidei, religionis; suscipe causam senatus, ut is hoc iudicio probatus cum populo Romano et in laude et in gratia esse possit. Cogita, quo loco sis, quid dare populo Romano, quid reddere maioribus tuis debeas; fac tibi paternae legis Aciliae veniat in mentem, qua lege populus Romanus de pecuniis repetundis optimis iudiciis severissimisque in-
52 dicibus usus est. Circumstant te summae auctoritates, quae te oblivisci laudis domesticae non sinant, quae te noctes diesque commoneant, fortissimum tibi patrem, sapientissimum avum, gravissimum socerum fuisse. Quare si Glabrionis patris vim et acrimoniam

---

§. 51. *auctoritate, sapientia*] Hoc ordine verbb. Steph. (Lamb.) Lag. 29, Guelf. 1 (de altero nunc nobis non constat). Vulgo *sapientia* praeponitur. — *Cogita, quo loco sis*] Additur vulgo inde a Victorio et Manutio *cogita qui sis*, quae verba potiore iure denuo eiicientur, quam quo sunt intrusa. Nam absunt a codicibus mss. quotquot sunt, et omissa sunt, quae illius fuit veterum librorum observantia, a Stephano (Lamb.) videnturque omnino ex Divin. c. 6 temere huc translata esse.

legis Aciliae] Mendose Guelff. Leid. *leges Aciliae veniant*, ex-

ceperis ad resistendum hominibus audacissimis; si avi Scaevolae prudentiam ad prospiciendas insidias, quae tuae atque horum famae comparantur; si soceri Scauri constantiam, ut ne quis te de vera et certa possit sententia demovere: intelliget populus Romanus, integerrimo atque honestissimo praetore, delectoque consilio, nocenti reo magnitudinem pecuniae plus habuisse momenti ad suspicionem criminis, quam ad rationem salutis.

Mihi certum est non committere, ut in hac causa 18
praetor nobis consiliumque mutetur. Non patiar rem 53
in id tempus adduci, ut Siculi, quos adhuc servi designatorum consulum non moverunt, cum eos novo exemplo universos arcesserent, eos tum lictores consulum vocent; ut homines miseri, antea socii atque amici populi Romani, nunc servi ac supplices, non modo ius suum fortunasque omnes eorum imperio amittant, verum etiam deplorandi iuris sui potestatem non habeant. Non sinam profecto, causa a me perorata, 54
quadraginta diebus interpositis, tum nobis denique re-

---

rem ob causam, quam quod ille *P.* senior fuisse videatur, quam ut nepotem instituere potuerit. Sed huius Glabrionis aetatem nescimus et videtur omnino secundum Cic. in Brut. 68 sero ad summos honores pervenisse. M. autem Aemilii *Scauri* principis senatus et in exercendis inimicitiis fortissimi, Consulis a. 115 et 107, ex Caecilia filiam a vitrico Sulla Glabrioni ereptam et Cn. Pompeio collocatam esse Plutarchus in Sulla c. 33 tradit. Ea tamen in domo Glabrionis pepererat M'. Glabrionem, cuius mentionem facit Asconius in comment. ad Ciceronis orationem p. M. Scauro.

§. 53. *adduci*] I. Fr. Gronovius Obs. V, 19 *duci* scribendum coniecit, et Ernestius in textum recepit, sed apte Garatonius contendit, ut dicatur *res in eum locum adducitur*, sic etiam *in id tempus* posse dici. — *eorum imperio*] Consulum intellige, non lictorum, quae Ernestii fuit opinio. Illi enim Verris patroni impedituri sunt, quominus Siculi fortunas recuperent, vel adeo calamitates suas fletu prosequantur.

spondere, cum accusatio nostra in oblivionem diuturnitatis adducta sit: non committam, ut tum haec res iudicetur, cum haec frequentia totius Italiae Roma discesserit, quae convenit uno tempore undique comitiorum, ludorum, censendique causa. Huius iudicii et laudis fructum et offensionis periculum, vestrum; laborem sollicitudinemque, nostram; scientiam, quid agatur, memoriamque, quid a quoque dictum sit, omnium puto esse oportere.

55 Faciam hoc non novum, sed ab iis, qui nunc principes nostrae civitatis sunt, ante factum, ut testibus utar statim: illud a me novum, iudices, cognoscetis,

§. 54. *respondere* Steph. Leid. ambo Guelf.; nam Ernestium, ut saepe, festinatio fefellit ut putaret in Guelf. 2 esse *responderi*, quae Lambini correctio Stephanianae lectionis est. Vulgares autem libri *respondeant*, quod si probatur, quidni etiam, subintellecto ex Consulum nomine Hortensio, et si quis alius Verri advocatus erit, *respondere*?

in oblivionem diuturnitatis] Librorum manuscriptorum et olim impressorum scripturam inepte corrupit Hervagiana (1534) fecitque *diuturnitate*, quod ceteri praeter Stephanum et Lambinum statim arripuerunt, repetitores adeo Lamb. *diuturnitatis* mendose ab aliis edi notarunt. Inde factum puto, ut recentem correctionem etiam Grutero persuaderent. At oratorie, si quid aliud, dici Ernestius et Garatonius fa-

[redacted]

ita testes constituam, ut crimen totum explicem; d interrogando, argumentis, atque oratione firmatum testes ad crimen accomodem: ut nihil inter usitatam accusationem atque hanc novam intersi quod in illa tunc, cum omnia dicta sunt, telantur, hic in singulas res dabuntur; ut illis quoeadem interrogandi facultas, argumentandi dicen: sit. Si quis erit, qui perpetuam orationem acionemque desideret, altera actione audiet: nunc pod facimus, (ea ratione facimus, ut malitiae illo-

---

r testes (vid. lib. I c. 9 extr.) ut eos reus eiusque patronus inet et refutaret si posset, cuius altercationis propria quaedam praeit Quintil. Instit. VI, cap. 4. Hoc se quoque facturum dicit testes ad crimen accommodabo; sed novum hoc additurum, ipse crimen totum, i. e. generaliter, explicet, et suis testium ibus admixta argumentatione firmet, itaque veritatem rerum quasi iudicum constituat. Luculli illi nimis orationi perce- ratio ab oratione perpetua non abhorret, sed cre- mpit. Itaque lib. I, 11 init. ne desideratam quidem esse orapetuam dicit: *Etenim sic me ipsum egisse memoria tenetestibus interrogandis omnia crimina proponerem et ex-* Quod quomodo perfecerit, iam accuratius ostendit: *ut, cum in medio proposuissem* (id est h. l. *crimen totum expli-* perpetua oratione) *tum denique testes interrogarem.* Hoc eam ob causam exposui, ut appareat quantopere verae senest Hotomani coniectura, probata ea quidem a Lamb. et Ga- i h. l. translato verbo *interrogando* sic scribendum censuit: *constituam, ut interrogando crimen totum explicem.* Nebreves has singulorum criminum propositiones interrupturus testium interrogationibus, sed eas perpetuae orationis spe- e voluit, quamquam universa actio videri poterat testium in- Ceterum quod in lemmate Asconii *ut* additur ante *ubi,* sic etiam in Iannoctii codice prorsus incertae auctoritatis :, probari non debuit: nam, ut omittam consensum Ciceroodicum longe graviorem, nocet etiam sententiae, propterea uae sequuntur, non explicandis prioribus inserviunt, sed acce-

Verrem eiusque patronos dicit, quibus testes dantur. Sed uelf. 1 deest *testes* ante *dantur.*

tione facimus] Non immerito Asconius in hac locutione of- quam putat medelam adhiberi posse, ut repetitum *facimus*

rum consilio nostro occurramus) necessario fieri intel-
56 ligat. Haec primae actionis erit accusatio. Dicimus, C. Verrem, cum multa libidinose, multa crudeliter in cives Romanos atque socios, multa in deos hominesque nefarie fecerit, tum praeterea quadringenties sestertium ex Sicilia contra leges abstulisse. Hoc testibus, hoc tabulis, privatis publicisque auctoritatibus ita vobis planum faciemus, ut hoc statuatis, etiamsi spatium ad dicendum nostro commodo, vacuosque dies habuissemus, tamen oratione longa nihil opus fuisse. Dixi.

---

deleatur, ea et ipsa displicet. Probaverunt eam tamen Hotom. et Lambinus, ceteri in parenthesi, quam induxit Gruterus, acquieverunt. Guelf. 1 non habet *ea*, omnes Lagom. *intelligant*.

§. 56. *atque socios*] Sic codices mss. longe plurimi, Lagom. praeter 42 omnes, Steph. Guelf. ambo. Vulgo *atque in socios*. Cf. ad Div. c. 13.

quadringenties] Lagom. omnes CCCC vel $\overline{CCCC}$: etiam Steph. CCCC. Nos ex Guelff. nihil adnotavimus. Sed res patet.

Dixi extremum, quod vel solius Asconii auctoritate addi poterat, extat etiam in Guelf. ant. et edit. Stephaniana. Nam de verbo sollemni abunde constat per Ciceronem har. oratt. lib. II, 30 et Quintilia-[redacted]

ACCUSATIONIS IN C. VERREM

LIBER PRIMUS.

[DE PRAETURA URBANA.]

TEXTUM ASCONII PEDIANI, QUI DICITUR, EX EDITIONE GRAEVIANA DESCRIPTUM.

inceps haec omnia non dicta, sed scripta sunt contra eum: a factum est. Fingit Cicero, adesse in iudicio Verrem, comatum, et respondere citatum, et defendi. In ceteris enim ibus defensor futurus, accusationis officium his libris, qui rum [1]) nomine nuncupantur, compensare decrevit, et, quocusare multos indecorum Tullio videbatur, in una causa vim atis et eloquentiae demonstrare. Nam et bene intelligentes m virtutem oratoriam, quaecunque in criminationibus constiest, hic expressam vident: et contra ex hoc defensionum vim eris orationibus et nervos eius ex hac virtute cognoscunt, quae rimendo exprimitur reo. Igitur rerum scena sic facta est, it Tullius, non autem acta res est. Adest, inquit, Verres, det, defenditur. Ergo cum prima actione accusatus sit ac us Verres, nunc, velut defensus iterum (sic enim mos erat) tera actione, accusatur ad ultimum rursus oratione perpetua.[2])

Crimina repetundarum et alia pleraque ex[1]) anteacta vita saepe firmantur: sumitur etiam hinc saepe defensio. Omnis enim confirmatio ab attributis personae et negotio sumi solet: ergo attributa personae maxime in anteacta vita quaeri solent, negotio[2]) in ipso crimine. Libros igitur pro qualitate criminum Tullius dividens, anteactis unum dedit, hunc scilicet solum, crimini ipsi repetundarum quattuor: unum de iure dicendo: alterum de re frumentaria: tertium de signis: quartum de suppliciis. Ad hanc enim similitudinem poeta Virgilius Minoem, iudicem apud inferos, tamquam si praetor sit rerum capitalium, quaesitorem appellat: dat ibi sortitionem, ubi urnam nominat; dat electionem iudicum, cum dicit consiliumque vocat; dat cognitionem facinorum, cum dicit vitasque et crimina discit.

Ergo hic liber, qui de anteacta vita est, statum necesse est coniecturalem habeat. Capita autem, quae ipse Tullius fecit dividendo totam hanc accusationem, sunt haec: primum in quaesturam; deinde in legationem et vicequaesturam;[3]) tertio in praeturam urbanam; quarto in praeturam Siciliensem. Nam cum omnes eius actus quaesturae nomine, legationis, praeturae urbanae, Siciliensisque, quadripartita librorum divisione cognoscantur; anteacta eius omnia hoc libro comprehensa sunt ad eorum fidem, quae post dicentur. Prooemia sane huius libri in simulatione constituta sunt, quasi verae accusationis, in Verrem audentem adesse atque defensum, in exhortatione iudicum ad recte iudicandum, tum in minis contra adversarios, et in exhibenda ratione officii [redacted]

Neminem vestrum ignorare arbitror, iudices, hunc 1
per hosce dies sermonem vulgi, atque hanc opinionem 1
populi Romani fuisse, C. Verrem altera actione re-
sponsurum non esse, neque ad iudicium affuturum.
Quae fama non idcirco solum emanarat, quod iste certe
statuerat ac deliberaverat non adesse; verum etiam,
quod nemo quemquam tam audacem, tam amentem,
tam impudentem fore arbitrabatur, qui tam nefariis cri-
minibus, tam multis testibus convictus, ora iudicum
aspicere, aut os suum populo Romano ostendere au-
deret. Est idem Verres, qui fuit semper, ut ad au- 2

---

§. 1. *responsurum non esse*] Male omnino Victorius *fuisse* ediderat, quem alii usque ad Gruterum secuti sunt. Priores et Stephanus (Lamb.) recte *esse*, quod et in nostris codd. omnibus legitur.

certe statuerat] Ernestius legendum esse *certo* pronuntiat, et videtur utique hoc sibi persuasisse, *certe* non posse sic cum verbis *sciendi* ac *statuendi* coniungi. Quod adeo verum non est, ut, si computatio ineatur, etiam saepius *certe scio* quam *certo scio* inveniatur. Nam ut hoc loco *certe* codicum consensu facile defenditur, sic *certe scio* aut omnibus in libris aut in praestantissimis legitur pro Archia poeta extr. Phil. III, 6 extr. (in Vatic.) Epist. VII, 3 extr. Sallust. Catil. in orat. Caesaris, cap. 51, 16. Cf. nostrarum oratt. lib. III, 44 §. 104 ubi, cum *certe* in omnibus libris sit, Ernestius *certo* voluit, item III, 87 init. Discrimen autem, quod Garatonius ad locum Philipp. interesse statuit inter *certe* (certa quadam ratione) et *certo*, et per se obscurum est, et ipsum ad corrigendos potius locos, quam explicandos pertinet.

testibus convictus] Sic post Stephanum ediderat Lamb. pro vulg. *victus e vet. cod.*; idem e Cuiaciano notatum invenit Gruterus, Ernestius in Guelf. 2, sed tantum in utroque erat vett. editionum et Palatinorum codd. studium, ut verbum non Ciceronianum pro elegantiore amplecti mallent. Iam vero, postquam Garatonius annotavit, *convictus* apud anonymum interpretem et Priscianum (p. 1155 Putsch. lib. 18 p. 159 Krehl.) legi de veritate eius lectionis nemo dubitavit. Eadem est in Guelf. ambobus, Lag. 29. 42, sed in illis non *testibus*, sed *iudicibus* (vel *indicibus*) *convictus*, mendose, opinor: nam *indicibus* in tota causa Verrina locus non est, iunguntur que *crimina et testes* et alibi et in his oratt. lib. I. 7 §. 20, lib. V, 16 *tot criminibus testimoniisque convictus*.

dendum proiectus, sic paratus ad audiendum: praesto est, respondet, defenditur: ne hoc quidem sibi reliqui facit, ut in rebus turpissimis cum manifesto teneatur, si reticeat et absit, tamen impudentiae suae pudentem exitum quaesisse videatur. Patior, iudices, et non moleste fero, me laboris mei, vos virtutis vestrae fructum esse laturos. Nam si iste id fecisset, quod prius statuerat, ut non adesset, minus aliquanto, quam mihi opus esset, cognosceretur, quid ego in hac accusatione comparanda constituendaque elaborassem; vestra vero
3 laus tenuis plane atque obscura, iudices, esset. Neque hoc a vobis populus Romanus expectat, neque eo potest esse contentus, si condemnatus sit is, qui adesse noluerit, et si fortes fueritis in eo, quem nemo sit ausus defendere. Immo vero adsit, respondeat; summis

---

§. 2. *sic paratus*] Steph. omisit *paratus*, et deesse eam vocem in Cuiaciano libro annotavit Gruterus. Sed quamvis ille liber bonus sit, non potest tamen omnis vitii expers haberi, sicut hoc loco convincitur a Guelff.

reliqui facit] Est e Stephani codice, clam per repetitiones Lamb. ad Gruterum propagatum. Nam antea *fecit*, quod in deterioribus codd. est, VII Lag. Huyd. Mein. aliis haud dubie. Hoc igitur locum obtinuit, [redacted]

[illegible], summo studio potentissimorum hominum defenditur; certet mea diligentia cum illorum omnium cupiditate, vestra integritas cum illius pecunia, testium constantia cum illius patronorum minis atque potentia: tum demum illa omnia victa videbuntur, cum in contentionem certamenque venerint. Absens si iste es- 4
set damnatus, non tam sibi consuluisse, quam invidisse vestrae laudi videretur. Neque enim salus ulla rei pu- 2
blicae maior hoc tempore reperiri potest, quam populum Romanum intelligere, diligenter reiectis ab accusatore iudicibus, socios, leges, rem publicam senatorio consilio maxime posse defendi: neque tanta fortunis omnium pernicies potest accidere, quam opinione populi Romani rationem veritatis, integritatis, fidei, religionis ab hoc ordine abiudicari. Itaque mihi videor 5
magnam et maxime aegram et prope depositam rei pu-

---

§. 3. cum *illius pecunia*] Sic auctoribus Guelff. libris scribendum, vis est enim aliqua in repetitione eiusdem verbi. Et ediderant sic Steph. et Lambinus. Sed in edit. repetita, certe Santandreana, eius lectio typothetarum errore male indicatur, scribitur enim *istius*. Paulo post omnis addidi ex codd. Guelff. Lag. 29. 42, editione Steph. (Lamb.)

§. 4. *non tam sibi*] Interposuit *ipse* Naugerius ex aliquo libro meo codd., qui neque optimi neque deterrimi habent, meorum in uno Lag. Qui eiiciendum sit, vix potest dubitari. Debebat enim potius *ipsi* esse propter oppositionem.

rei publicae maior] Sic verba collocata primum sunt in Stephaniana, sic deinde per repet. Lamb. propagatum. Antea *mai. reip.*

pernicies potest accidere] Laudat Ernest. hanc Ruhnkenii (ad Rutil. Lup. pag. 3) emendationem pro vulg. *accedere;* debebat tamen animadvertere eam P. Manutio potius tribuendam, ex cuius edit. (a. 1540) etiam Steph. et Lamb. receperunt. Nec desunt nostri codd. sed Guelf. 1 *potest pernicies* inverso ordine.

§. 5. *mihi videor magnam* cet.] Ex Nonio Marcello s. voce *deponere* p. 643 Goth. Hotomanus post *videor* inserendum censuit *iudices* et inseruit Lambinus; quem cum insequentes editores deseruissent, nuper demum Garatonius extitit, qui id accuratius commendaret. Sane vox haec aliena est a sententia loci, et poterat facile ob propinquum *videor* excidere. Saepenumero enim in codd. mstis pro *iudices* scriptum legitur *vid. inde* vel, quae longius abeunt, *modo, iuxta.* Sed videtur

blicae partem suscepisse, neque in eo magis meae, quam vestrae laudi existimationique servisse. Accessi enim ad invidiam iudiciorum levandam vituperationemque tollendam, ut, cum haec res pro voluntate populi Romani esset iudicata, aliqua ex parte mea diligentia constituta auctoritas iudiciorum videretur; postremo, ut esset hoc iudicatum, ut finis aliquando iudiciariae con-
6 troversiae constitueretur. Etenim sine dubio, iudices, in hac causa ea res in discrimen adducitur. Reus est enim nocentissimus: qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimum posse; sin absolvitur, desinemus nos de iudiciis transferendis recusare.

Tametsi de absolutione istius neque ipse iam sperat, nec populus Romanus metuit: de impudentia singulari, quod adest, quod respondet, sunt qui mirentur; mihi, pro cetera eius audacia atque amentia, ne hoc

---

tamen anceps negotium contra tot Ciceronis codd. non grammatico, sed illius librariis credere.

postremo, ut esset hoc iudicatum, ut finis cet.] Locus male temptatus, in quo *ut esset hoc iudicatum* pro *utut* sive *utcunque* dictum esse Gronov. Observ. III, c. 6 docuit. Sic etiam Act. I, 8 §. 23 *quan-*

[redacted]

quidem mirandum videtur. Multa enim et in deos et
in homines impie nefarieque commisit, quorum scele-
rum poenis agitatur, et a mente consilioque deducitur.
Agunt eum praecipitem poenae civium Romanorum, 3
quos partim securi percussit, partim in vinculis neca- 7
vit, partim implorantes iura libertatis et civitatis in
crucem sustulit. Rapiunt eum ad supplicium dii pa-
trii, quod iste inventus est, qui e complexu parentum
abreptos filios ad necem duceret, et parentes pretium
pro sepultura liberum posceret. Religiones vero cae-
rimoniaeque omnium sacrorum fanorumque violatae, si-
mulacraque deorum, quae non modo ex suis templis
ablata sunt, sed etiam iacent in tenebris, ab isto re-
trusa atque abdita, consistere eius animum sine furore
atque amentia non sinunt. Neque iste mihi videtur 8
se ad damnationem solum offerre, neque hoc avaritiae
supplicio communi, qui se tot sceleribus obstrinxerit,
contentus esse: singularem quandam poenam istius im-
manis atque importuna natura desiderat. Non id so-
lum quaeritur, ut, isto damnato, bona restituantur iis,
quibus erepta sunt: sed et religiones deorum immor-
talium expiandae, et civium Romanorum cruciatus mul-
torumque innocentium sanguis istius supplicio luendus
est. Non enim furem, sed ereptorem; non adulterum, 9

---

ad annum 1531 legebatur, quo in duabus simul Vict. et Hervag. nostra lectio ex codice melioris familiae ducta comparet.

§ 7. *iste inventus est*] Priscian. lib. VII p. 742 Putsch. 307 Kr. *quod iste unus inventus est*, recepitque in textum Lambinus. Idem [illegible] l. l. *ex complexu*, altero (lib. 18 p. 1155 P. p. 160 Kr.) *a* [illegible] utrumque male. Sed hae citationes, praesertim prior locus, ubi de forma Genitivi agitur, hanc habent vim, ut verbum *liberum* contra [illegible] Guelff. et Leid. tueantur, qui omittunt. Et tamen nescio quid nobis faciendum fuerit, cum abesse certe possit.

§ 8. *ad damn. solum offerre*] Verum hunc verborum ordinem ex [illegible] (Lamb.) edit. et Guelf. ambobus restituimus. Vulgo *ad damnat.* [illegible] *solum.*

sed expugnatorem pudicitiae; non sacrilegum, sed hostem sacrorum religionumque; non sicarium, sed crudelissimum carnificem civium sociorumque, in vestrum iudicium adduximus: ut ego hunc unum eiusmodi reum post hominum memoriam fuisse arbitrer, cui damnari expediret.

4 Nam quis hoc non intelligit, istum absolutum, diis hominibusque invitis, tamen ex manibus populi Romani eripi nullo modo posse? Quis hoc non perspicit, praeclare nobiscum actum iri, si populus Romanus istius unius supplicio contentus fuerit, ac non sic statuerit, non istum maius in sese scelus concepisse, cum fana spoliarit, cum tot homines innocentes necarit, cum cives Romanos morte, cruciatu, cruce affecerit, cum praedonum duces, accepta pecunia, dimiserit, quam eos, si qui istum tot, tantis, tam nefariis sceleribus coopertum iurati sententia sua liberarint? Non est, non est in hoc homine cuiquam peccandi locus, iudices: non is est reus, non id tempus, non id consilium, (metuo

---

§. 9. *damnari exped.*] Ut animus furiis agitatus quiesceret soluta poena. V. Gronov. ad Tacit. Ann. XV, 68.

tamen ex] Pro *tamen* edd. princ. et codd. deteriores *eum*. Na-

rogantius apud tales viros videar dicere,) ne
em est is, cui reus tam nocens, tam perdi-
ictus, aut occulte surripi, aut impune eripi
lis ego iudicibus non probabo, C. Verrem
es pecuniam cepisse? sustinebunt tales viri,
atoribus, tot equitibus, tot civitatibus, tot
honestissimis ex tam illustri provincia, tot
privatorumque litteris non credidisse? tan-
Romani voluntati restitisse? Sustineant.
s, si istum vivum ad aliud iudicium per- 11
erimus, quibus probemus, istum in quae-
niam publicam, Cn. Carboni consuli datam,
quibus persuadeamus, istum alieno nomine
ibus urbanis, quod priore actione didici-
niam abstulisse. Erunt, qui et in eo quo-
iam eius reprehendant, quod aliquot nomi-
apite, quantum commodum fuerit, frumenti
detraxerit. Erunt etiam fortasse iudices,

---

ecuniam cepisse] Guelf. 1 *pecuniam contra leges cep.* ;. 29 et 27 vulgari ordine, sed et ipsi *pecuniam*, cum *mias.* Lex appellatur *de pecuniis captis III*, 30, sed em sufficit *pecunia.*

ibus] Vulgo additur *Romanis*, sed abest ab utroque Guelf. arque in hac testium enumeratione recte abesse, cum etiam di praecesserint.

l aliud iudicium — poterimus] Intellige peculatus. Olim m editum fuit *potuerimus*, quod extat in Lagom. VII oblivionem venit nisi negligentia repetitorum Lamb. Alio- usa fuit cur mutaretur; quin etiam Heinrichio acutissimo mmentario ad Cic. libros de rep. p. 204 unice probatur. nostram §. 510. At futurum quod simplex dicimus perti- *iemus*, alterum pertineret ad *probemus*, utrumque verum trum rei aptius.

quoque] Addatur hic locus unicus quidem quantum scio ed indubius, aliis perpaucis, quos Forcellinus in lex. v. *et* Agesil. 6. Liv. 41, 24 fin. Celsi in praef. ad fin. Colu- r. praef. libri 12. Dubium est, quod adhuc legitur in ple- Cic. Epist. V, 2 versus fin. *addam et illud etiam*, nam odd. nonnullis.

qui illum eius peculatum vel acerrime vindicandum putent, quod iste M. Marcelli et P. Africani monumenta, quae nomine illorum, re vera populi Romani et erant et habebantur, ex fanis religiosissimis et ex urbibus sociorum atque amicorum non dubitaverit auferre. Emer-

12 serit ex peculatus etiam iudicio: meditetur de ducibus hostium, quos accepta pecunia liberavit; videat, quid de illis respondeat, quos in eorum locum subditos domi suae reservavit; quaerat non solum, quemadmodum nostro crimini, verum etiam quo pacto suae confessioni possit mederi; meminerit, se priore actione, clamore populi Romani infesto atque inimico excitatum, confessum esse, duces praedonum a se securi non esse percussos, se iam tum esse veritum, ne sibi crimini daretur, eos ab se pecunia liberatos; fateatur id, quod negari non potest, se, privatum hominem, praedonum duces vivos atque incolumes domi suae, posteaquam Romam redierit, usque dum per me licuerit, retinuisse: hoc in illo maiestatis iudicio si licuisse sibi ostenderit, ego oportuisse concedam. Ex hoc quoque evaserit: proficiscar eo, quo me iam pridem vocat popu-

[redacted]

sane vi sua consilia senatoria, quaestiones omnium perrumpat, evolet ex vestra severitate: mihi credite, artioribus apud populum Romanum laqueis tenebitur. Credet iis equitibus Romanis populus Romanus, qui ad vos ante producti testes, ipsis inspectantibus, ab isto civem Romanum, qui cognitores homines honestos daret, sublatam esse in crucem dixerunt. Cre- 14
dent omnes v et xxx tribus homini gravissimo atque ornatissimo M. Annio, qui, se praesente, civem Romanum securi percussum esse dixit. Audietur a populo Romano vir primarius, eques Romanus, L. Flavius, qui suum familiarem Herennium, negotiatorem ex Africa, cum Syracusis amplius centum cives Romani cognoscerent lacrimantesque defenderent, pro testimonio dixit securi esse percussum. Probabit fidem et auctoritatem et religionem suam L. Suetius, homo omnibus ornamentis praeditus, qui iuratus apud vos dixit, multos cives Romanos in lautumiis istius imperio crudelissime per vim morte esse multatos. Hanc ego causam cum agam beneficio populi Romani de loco superiore, non vereor, ne aut istum vis ulla ex populi Romani suffragiis eripere, aut a me ullum munus aedilitatis amplius aut gratius populo Romano esse possit.

---

scripturam omnibus litteris expressam *ratione* pro vulg. *recte* in textum reciperem. Habet enim haud dubie non levem veritatis notam. Cf. Goerenz. ad Cic. de Fin. I, 10 §. 32. Sic de Off. III, 13 §. 55 *domus aedificata ratione*, sed imprimis frequens videtur fuisse *ratione facere* vel *fieri*. Exemplis a Goer. allatis adde ad Att. XII, 44 *quod domi te inclusisti, ratione fecisti.* Cf. libr. III in Verr. c. 84.

ante producti] Vulgo *antea*, sed *ante* Guelff. et edit. Steph. (Lamb.) Sic c. 8 *ante damnatorum*. I, 42 *ante facta*. Et solent sic imperiti librarii corrumpere: vid. editores ad lib. III de Off. 28 extr. de nat. deor. I, 15 med. nos ad lib. III, 81. IV, 47 init.

§. 14. *cum Syracusis]* Delevi *cum*, quod in edd. post *eum* additur, quia non legitur in utroque Guelf. Leid. aliis, et facile subintelligi potest. — *L. Suetius]* Lamb. codicem vet. annotat praeferre *Suetonius*, at Guelf. 1 *Senectius*, ex altero nihil annotavi.

6 Quapropter omnes in hoc iudicio conentur omnia:
15 nihil est iam, quod in hac causa peccare quisquam, iudices, nisi vestro periculo, possit. Mea quidem ratio cum in praeteritis rebus est cognita, tum in reliquis explorata atque provisa est. Ego meum studium in rem publicam iam illo tempore ostendi, cum longo intervallo veterem consuetudinem rettuli, et rogatu sociorum atque amicorum populi Romani, meorum autem necessariorum, nomen hominis audacissimi detuli. Quod meum factum lectissimi viri atque ornatissimi, quo e numero e vobis complures fuerunt, ita probaverunt, ut ei, qui istius quaestor fuisset, et ab isto laesus inimicitias iustas persequeretur, non modo deferendi nominis, sed ne subscribendi quidem, cum id postularet,
16 facerent potestatem. In Siciliam sum inquirendi causa profectus: quo in negotio industriam meam celeritas reditionis, diligentiam multitudo litterarum et testium

---

§. 15. *quo e numero]* Sic Steph. editio et Lambinus e vet. cod. et uterque Guelferbytanus. Vulgata lectione *quo in numero* offensio repetitae praepositionis vitatur, sed ea ipsa causa videtur fuisse corrigendi. Tum *probaverunt* iidem codd. et alii Lagom. pro forma con- [redacted]

declaravit, pudorem vero ac religionem, quod, cum ve-
nissem senator ad socios populi Romani, qui in ea
provincia quaestor fuissem, ad hospites meos ac ne-
cessarios causae communis defensor deverti potius,
quam ad eos, qui a me auxilium petivissent. Nemini
meus adventus labori aut sumptui, neque publice, ne-
que privatim, fuit. Vim in inquirendo tantam habui,
quantam mihi lex dabat: non quantam habere poteram
illorum studio, quos iste vexarat. Romam ut ex Si- 17
cilia redii, cum iste atque istius amici, homines lauti
et urbani, sermones huiusmodi dissipassent, quo ani-

---

§. 16. *deverti]* Sic Stephanus primus, additque Lambinus esse in libris mss. omnibus, at Guelf. 2 cum Leid. *diverti;* ex Lagom. doleo nihil esse enotatum. Verum praestat non movere Camarinam.

qui a me] Guelf. 1 omittit *a*, etiam Stephaniana editio codicem fideliter secuta. Nam mendum esse persuasum mihi est. Vide tamen Burmann. ad Ovidii Metam. VII, 295. Tum Guelf. 2 *ac sumptui* falso, mox ambo *in* ante *inquirendo* omittunt, et Leid. dicitur habere *in quaerendo*. Leid. saepe mendosus, nec Guelf. 2 errorum expers, sed et optimi in talibus rebus peccant, quae observatio non erit inutilis, si quando necesse sit corrigere.

illorum studio] Corrigendum putavi invitis libris quod vulgo est *istorum studio, quos iste vexarat.* Nam si Verres est *iste*, non possunt illi, qui ei opponuntur, et ipsi *isti* vocari. Commutari autem pronomina *ille* et *iste* a librariis quaevis fere pagina clamat. Cf. nos ad III, 68. IV, 27 extr.

§. 17. *urbani]* Nova haec est significatio huius verbi, qua viginti annis post non se magis uti, quam iuniores significat, 8 epist. ad Appium Pulchrum: *te hominem non solum sapientem, verum etiam, ut nunc loquimur, urbanum.* Neque alibi apud eum legitur. Cf. Quintil. Instit. VIII, 3, 34 et Vavassorem de vi et usu quorundam vocabulorum s. v. *Aether*, huius tamen loci immemores. Appellantur igitur homines frequenter in circulis conviviisque elegantibus versantes, et *conversatione*, ut cum Quintiliano VI, 3, 17 loquar, eruditi ad inveniendum quid in quaque re ridiculi speciem habeat, ut tunc Ciceronis minas accusatorias suo more interpretantes deridebant.

huiusmodi] Sic plerique omnes codd. utriusque familiae, (nisi quod Steph. et Guelf. 2 *eiusmodi)* vulgo *huiuscemodi*, quod fere soliti sunt imperitiores et librarii et editores simplici formae praeferre, videtur enim, quod dicunt, *fortius* esse, sed saepius est φορτικόν. Cf. ad IV, 3. 8. 16.

mos testium retardarent, me magna pecunia a vera accusatione esse deductum, tametsi probabatur nemini, quod et ex Sicilia testes erant ii, qui quaestorem me in provincia cognoverant, et hinc homines maxime illustres, qui, ut ipsi noti sunt, sic nostrum unumquemque optime norunt: tamen usque eo timui, ne quis de mea fide atque integritate dubitaret, donec ad re-
7 iiciendos iudices venimus. Sciebam in reiiciendis iudicibus nonnullos memoria nostra pactionis suspicionem non vitasse, cum in ipsa accusatione eorum in-
18 dustria ac diligentia probaretur. Ita reieci iudices, ut hoc constet, post hunc statum rei publicae, quo nunc utimur, simili splendore et dignitate consilium nullum fuisse. Quam iste laudem communem sibi ait esse mecum: qui cum P. Galbam iudicem reiecisset, M. Lucretium retinuit; et, cum eius patronus ex eo quaereret, cur suos familiarissimos, Sex. Paeduceum, Q. Considium, Q. Iunium reiici passus esset, respondit, quod eos in iudicando nimium sui iuris sententiaeque
19 cognosceret. Itaque iudicibus reiectis, sperabam, iam

§. 17. *ad reiiciendos]* Steph. et hic et paulo post Participium per

onus meum vobiscum esse commune; putabam non solum notis, sed etiam ignotis probatam meam fidem esse et diligentiam. Quod me non fefellit. Nam comitiis meis, cum iste infinita largitione contra me uteretur, populus Romanus iudicavit, istius pecuniam, quae apud me contra fidem meam nihil potuisset, apud se contra honorem meum nihil posse debere. Quo quidem die primum iudices citati in hunc reum consedistis, quis tam iniquus huic ordini fuit, quis tam novarum rerum, iudiciorum, iudicumque cupidus, qui non aspectu consessuque vestro commoveretur? Cum in eo vestra 20 dignitas mihi fructum diligentiae referret, id sum assecutus, ut una hora, qua coepi dicere, reo audaci, pecunioso, profuso, perdito spem iudicii corrumpendi praeciderem; ut primo die, testium tanto numero citato, populus Romanus iudicaret, isto absoluto rem publicam stare non posse; ut alter dies amicis istius ac defensoribus non modo spem victoriae, sed etiam voluntatem defensionis auferret; ut tertius dies sic hominem prosterneret, ut, morbo simulato, non, quid responderet, sed quemadmodum non responderet, deliberaret. Deinde reliquis diebus his criminibus, his testibus, et urbanis et provincialibus, sic obrutus atque oppressus est, ut his ludorum diebus interposi-

---

sos esse ac suum iudicium sequi solere." Potest etiam illud esse pro *audivi*, sed sic loquimur haud raro.

§. 19. *tam iniquus]* Sic edit. Stephaniana, et annotavit Lambinus in nonnullis libris mss. legi. In eorum numero sunt Guelff. et Lag. 29 a pr. manu. Vulgo *inimicus*, quorum verborum confusione nihil frequentius. Cf. ad II, 69 §. 167. Post pro vulg. *conspectu* item Guelff. et Lag. 29 cum Steph. *aspectu*, et iidem omnes cum Lambino *vestra dignitas mihi*, cum vulgo alio ordine verborum sit *vestra mihi dignitas*.

§. 20. *isto absoluto]* Correxi vulgatum *ipso*, sine libris, sed satis certa ratione. Nam confundi scribendo etiam illa pronomina nimium multi loci testantur, quos quaeras in indice.

tis, nemo istum comperendinatum, sed condemnatum iudicaret.

8 Quapropter ego, quod ad me attinet, iudices, vici:
21 non enim spolia C. Verris, sed existimationem populi Romani concupivi. Meum fuit cum causa accedere ad accusandum: quae causa fuit honestior, quam a tam illustri provincia defensorem constitui et deligi? rei publicae consulere: quid tandem rei publicae honestius, quam in tanta invidia iudiciorum adducere hominem, cuius damnatione totus ordo cum populo Romano et in laude et in gratia posset esse? ostendere ac persuadere, hominem nocentem adductum esse: quis est in populo Romano, qui hoc non ex priore actione abstulerit, omnium ante damnatorum scelera, furta, flagitia, si unum in locum conferantur, vix cum huius parva
22 parte aequari conferrique posse? Vos, quod ad vestram famam, existimationem, salutemque communem pertinet, iudices, prospicite atque consulite. Splendor vester facit, ut peccare sine summo rei publicae detri-

§. 21. *quae causa fuit honestior*] Vulgo *iustior*, quod primi edi-

[redacted]

tabulis aut in testibus omnis expectatio iudicum est? Dixi prima actione, me planum esse facturum, C. Verrem HS quadringenties contra leges abstulisse. Quid? hoc planius egissem, si ita narrassem: Dio quidam fuit Halesinus, qui, cum eius filio, praetore Sacerdote, hereditas a propinquo permagna venisset, nihil habuit tum neque negotii, neque controversiae. Verres, simul ac tetigit provinciam, statim Messana litteras dedit, Dionem evocavit, calumniatores ex sinu suo apposuit, qui illam hereditatem Veneri Erycinae commissam esse dicerent, hac de re ostendit se ipsum cogniturum. Possum deinceps totam rem explicare, deinde 28
ad extremum id, quod accidit, dicere, Dionem HS decies centena milia numerasse, ut causam certissimam

§. 27. *contra leges*] Vulgo *contra legem*. Pluralem praebuerunt Guelf. codd. et Lag. 29, eumque ipsius auctoris consuetudo postulat, vid. Act. I extr. lib. I, c. 4 *contra leges pecuniam cepisse*. Erant enim iam complures, ne id fieret, leges latae.

Sacerdote] Hotomanus e suo codice hominem praenomine *C.* auxit, nec iniuria; appellatur enim sic longe saepissime: si modo ille cod. alicuius momenti in re critica esset. Nunc et illum video plerumque cum deterrimis facere, et sunt tamen satis multi loci, ubi *Sacerdos* solo nomine appellatur, v. c. lib. III c. 92 ter. Et tamen non negabo, Hotomanianam scripturam vel coniecturae laudem mereri.

habuit tum] Adiecit *tum* Car. Stephanus (Lamb.) quamquam extat iam prius in Ascensiana, estque illa particula minime otiosa in melioribus omnibus.

Messana] Nihil certius quam *Messana* de coniectura Hotomani et aliorum olim hominum doctorum scribendum esse pro vulg. *Messanam*, quamquam libri mss. omnes in addenda littera *m* conspirant. Postulat hoc res ipsa, quoniam nihil propius Italiae quam Messana, probat etiam repetita eiusdem rei narratio lib. II c. 7. Itaque non magnopere quaeram, quam vere Lallemandus Ablativum in duobus codd. Pariss. exstare tradiderit, nisi quod singulare videri merito debet, hominem ex istis praestantissimis libris nunquam quicquam protulisse, quod non alii prius invenerint.

§. 28. HS *decies*] Non prorsus omittendum esse puto, contra usum paene constantem Adverbio numerali addi h. l. *centena milia*, cum vulgo HS *decies*, *vicies* cet. simpliciter dicantur. Attigi hoc olim in Gramm. L. L. §. 115. Apud poetas quidem praeeunte Horatio Serm. I, 3, 15 de magna pecunia usitatum est *decies centena*.

ut bis ageretur, constitutum est. Verum, ut opinor, Glaucia primus tulit, ut comperendinaretur reus; antea vel iudicari primo poterat, vel amplius pronuntiari. Utram igitur putas legem meliorem? opinor illam veterem, qua vel cito absolvi, vel tarde condemnari licebat. Ego tibi illam Aciliam legem restituo, qua lege multi semel accusati, semel dicta causa, semel auditis testibus, condemnati sunt, nequaquam tam manifestis, neque tantis criminibus, quantis tu convinceris. Puta te non hac tam atroci, sed illa lege mitissima causam dicere. Accusabo: respondebis: testibus editis, ita mittam in consilium, ut, etiamsi lex ampliandi faciat potestatem, tamen isti turpe sibi existiment non primo iudicare.

10 Verum, si causam cognosci opus est, parumne co-
27 gnita est? Dissimulamus, Hortensi, quod saepe experti in dicendo sumus. Quis nos magnopere attendit unquam, in hoc quidem genere causarum, ubi aliquid ereptum aut ablatum a quopiam dicitur? nonne aut in

---

§. 26. *Glaucia primus*] Est C. Servilius Glaucia in Praetura occisus a. 100 a. Chr., cuius legem repetundarum nuper e fragmentis disiectis [redacted]

aut cuiusquam oratoris eloquentiam quaereret. Etenim 11
sic me ipsum egisse memoria tenetis, ut in testibus interrogandis omnia crimina proponerem et explicarem, ut, cum rem totam in medio posuissem, tum denique testem interrogarem. Itaque non modo vos, quibus est iudicandum, nostra crimina tenetis, sed etiam populus Romanus totam accusationem causamque cognovit.

Tametsi ita de meo facto loquor, quasi ego illud mea voluntate potius, quam vestra iniuria adductus fecerim. Interposuistis accusatorem, qui, cum ego mihi 30
c et x dies solos in Siciliam postulassem, c et viii sibi in Achaiam postularet: menses mihi tres cum eripuissetis ad agendum maxime appositos, reliquum omne tempus huius anni me vobis remissurum putastis, ut, cum horis nostris nos essemus usi, tu, binis ludis interpositis, quadragesimo post die responderes, deinde ita tempus duceretur, ut a M'. Glabrione praetore et a magna parte horum iudicum ad praetorem alium iudicesque alios veniremus. Hoc si ego non vidissem, 31
si me non omnes noti ignotique monuissent, id agi, id cogitari, in eo elaborari, ut res in illud tempus reiiceretur: credo, si meis horis in accusando uti voluissem, vererer, ne mihi crimina non suppeterent; ne

---

§. 29. *in medio posuissem]* Vulgo *proposuissem*, sed nostrum edit. Steph. (Lamb.) et Lag. 29 et Guelff. exhibent, quod placuit et auctoritatis causa librorum, et ne idem verbum nimis prope rediret, et quod *in medio proponere* alibi apud Ciceronem non legitur, *in medio ponere* usitatum est. Nam legitur in Verr. lib. V, 61 §. 159, de orat. I, 3 §. 12, de nat. deor. 1, 6 init. — *accusationem]* Guelf. 1 *actionem*. Idem non *C et X*, sed *C et XX*[ti]. Aliquot versibus post pro *tu* Guelff. et edit. Steph. *tum*.

§. 31. *Hoc si ego]* Naugerius et insecuti editores ediderunt *Haec*, Steph. *hoc* restituit e melioribus libris mss., quod et ab initio in editis fuerat, et in magna parte etiam deterioris familiae codd. est.

in eo elabor.] Vulgo *laborari*, id esset in angustiis versari, quod nondum verum est. Itaque praefero nunc scripturam Steph. Leid. Guelff. quae ad effectum rei pertinet. Cf. ad I, 1. IV, 38. V, 61. Lag. 29 *id eo orari*, Lag. 42 *id laborari*.

obtineret, praeterea greges equarum eius istum abigendos curasse, argenti vestisque stragulae quod fuerit, curasse auferendum. Haec neque cum ego dicerem, neque cum tu negares, magni momenti nostra esset oratio. Quo tempore igitur aures iudex erigeret animumque attenderet? Cum Dio ipse prodiret, cum ceteri, qui tum in Sicilia negotiis Dionis interfuissent; cum per eos ipsos dies, per quos causam Dio diceret, reperiretur pecunias sumpsisse mutuas, nomina sua exegisse, praedia vendidisse; cum tabulae virorum bonorum proferrentur; cum, qui pecuniam Dioni dederunt, dicerent se iam tum audisse, eos nummos sumi, ut Verri darentur; cum amici, hospites, patroni Dionis, homines honestissimi, haec eadem se audisse dicerent.
29 Opinor, cum haec fierent, tum vos audiretis, sicut audistis; tum causa agi vere videretur. Sic a me sunt acta omnia priore actione, ut in criminibus omnibus nullum esset, in quo quisquam vestrum perpetuam accusationem requireret. Nego esse quicquam a testibus dictum, quod aut vestrum cuipiam esset obscurum,

---

§. 28. *vestisque*] A Stephaniana et Lambiniana edit. abest *que*, item [redacted]

ribo, quae mihi turpia dictu videbuntur, neque quid istum audire, verum etiam, quid me deicere, considerabo. Vos, quaeso, date hoc et lite pudori meo, ut aliquam partem de istius im-ia reticere possim. Omne illud tempus, quod 33 itequam iste ad magistratus remque publicam ac-habeat per me solutum ac liberum. Sileatur de nis eius bacchationibus ac vigiliis; lenonum, alea-, perductorum nulla mentio fiat; damna, dede-quae res patris eius, aetas ipsius pertulit, prae-tur; lucretur indicia veteris infamiae; patiatur ita reliqua, me hanc tantam iacturam criminum . Quaestor Cn. Papirio consule fuisti abhinc an- 34 uattuordecim: ex ea die ad hanc diem quae fe-

---

33. *perductorum*] Asconius ad h. l. „*Lenones* sunt scortorum, *ores* etiam invitarum personarum et in quibus stupra exercita vindicantur." Satis igitur perspicuum, esse illos pravae libi-istores, qui a nostratibus *Kuppler* vocantur. De Verre ado-cf. V. 13 §. 33, estque idem crimen obscenum, quod in C. An-Phil. II, 18 Cicero iacit: *Sumpsisti virilem togam, quam sta-liebrem stolam reddidisti.* — *lucretur indicia*, i. e. condo-i, dum non commemoro et persequor.

tiatur] Volebam et ipse aliquando corrigere *patitur* vel *patie-*...modi aliquid Schützius coniecisse videtur, nam eius annota-typographis male descripta est: verum nunc non opus videtur et concinnitati orationis datum intelligo.

34. *Cn. Papirio consule*] Vulgo *consuli*, quod et Asconius tra-iis exemplaribus legi, dum ipse tamen *consule* explicat de tem-line vide quantum auctoritatis merito tribuas Guelf. ant., in quo s litteris *consule* legatur. Verum esse hoc inde intelligitur, ii Verres Quaestor fuerit mox Cicero pluribus verbis nec quasi i dicit, cum hoc quidem loco de temporis tantum termino, unde sua repetiturus sit, dicat. Quod vero annus ab uno Consule ap-, eam habet causam, quod, cum alter Consul Cinna ineunte anno, iquanto ante medium et solstitium aestivum, occisus esset, (vide am de bell. civil. I, 78,) *Carbo, nullo suffecto collega solus uno Cos. fuit.* Verba sunt Velleii lib. II c. 24.

nos quattuordecim] Servata communi Rom. numerandi ratione t *quindecim* dicere, siquidem Consules illi fuerunt L. Cornelius quartum, Cn. Carbo iterum a. 84, haec autem oratio habita a. 70.

oratio deesset; ne vox viresque deficerent; ne, quem nemo prima actione defendere ausus esset, eum ego bis accusare non possem. Ego meum consilium cum iudicibus, tum populo Romano probavi; nemo est, qui alia ratione istorum iniuriae atque impudentiae potuisse obsisti arbitretur. Etenim qua stultitia fuissem, si, quam diem, qui istum eripiendum redemerunt, in cautione viderunt, cum ita caverent, si post Calendas Ian. in consilium iretur, in eam diem ego, cum potuissem vitare, incidissem?

32 Nunc mihi temporis eius, quod mihi ad dicendum datur, quoniam in animo est causam omnem exponere, habenda ratio est diligenter. Itaque primum illum
12 actum istius vitae turpissimum et flagitiosissimum praetermittam. Nihil a me de pueritiae suae flagitiis audiet, nihil ex illa impura adolescentia sua, quae qualis fuerit, aut meministis, aut ex eo, quem sui simillimum produxit, recognoscere potestis. Omnia

---

§. 31. *cum iudicibus]* Sic Steph. (Lamb.) et legitur in Guelf. 2, quamquam ab eo *tum*, quod sequitur, abest. Initio capitis dixerat *non modo vos, quibus est iudicandum, sed etiam populus Rom.* cui dicendi rationi adverbia *cum — tum* magis quam *tum — tum* respondent.

Ne diutius teneam: pecunia attributa, numerata est: profectus est quaestor in provinciam: venit expectatus in Galliam ad exercitum consularem cum pecunia: simulac primum ei occasio visa est, (cognoscite hominis principium magistratuum gerendorum et rei publicae administrandae,) aversa pecunia publica, quaestor consulem, exercitum, sortem, provinciamque deseruit. Video quid egerim: erigit se: sperat, sibi auram posse aliquam afflare in hoc crimine voluntatis dissensionisque eorum,

---

§ 34. *Ne diutius teneam]* *Vos teneam* temere edidit Lamb. uti capite 11 *ne me vox viresque deficerent.*

expectatus in Galliam] Hoc verbb. ordine Steph. (Lamb.) et Guelf. uterque. Vulgo *in Gall. exp.* Deinceps secundum unum Guelf. antiquiorem in textus descriptione verba *quaestor consulem* omiseram, et quae abieceram, defectum coniunctionis non parum ad hanc membratim dicendi formam pertinere ratus. Videbatur etiam *quaestor* interpretandi causa adiectus esse, ut *sors* explicaretur, quod verbum cum a vett. editionibus et codd. deterioris familiae abesset, primus adiecit Stephanus. Nunc lectoribus permittendum videtur, qui figuram συναθροισμὸν agnoscent, vid. Quintil. VIII, 4, 26. Quod ad historiam pertinet, *simulac primum occasio ei visa est* oratorie explicandum, nam haud dubie Verres non antequam Sulla in Italiam cum exercitu redisset, Carbonem deseruit, id quod inseq. anno 83 factum est, quo Cn. Carbo provinciam Proconsul obtinuit.

§ 35. *voluntatis dissensionisque]* Quod vulgo nunc post P. Manutium editur *assensionisque*, non nititur nisi lemmate Asconii, incerta prorsus auctoritate. Neque *assensio* locum habet, nisi quis ante quippiam contenderit. Sed Ernestium et Garatonium in eo puto errasse, quod *voluntatem* ad Verrem referentes, cui illi Sullani faverent, similiter *assensionem* quoque dici opinabantur. Mihi quidem et *voluntas* simpliciter dictum videtur, quod quis de re publica sentiat, et *dissensio* referri ad civium partes diversas. Itaque verterim „Meinung und verschiedene Ansicht." Hac igitur Verres se sperat adiutum iri. Sed mendum in illis verbis inest: *sperat sibi auram posse afflari.'* Nam aura sive *ventus* (siquidem *ventum popularem* similiter dicit Cicero pro Cluentio c. 47) non *afflatur* sed *afflat;* potest aliquis afflari aurā, quoniam ventus non modo *alicui*, sed etiam *aliquem* afflare dicitur, quin etiam poetica licentia aliqua res potest afflari alicui, v. g. amor et pulchritudo Veneris quasi halitu, sed *aura* cum sit illud, quod afflat aliquid v. c. opem et auxilium, ipsa certe non potest alicui afflari, id est afferri sive dari. Itaque scribendum est aut *sperat se aura posse afflari*, aut *sibi auram posse afflare*, intransitive, ut dicimus,

cisti, in iudicium voco. Hora nulla vacua a furto, s lere, crudelitate, flagitio reperietur. Hi sunt anni c sumpti in quaestura, et legatione Asiatica, et praet urbana, et praetura Siciliensi. Quare haec eadem (quadripartita distributio totius accusationis meae.

13 Quaestor ex senatusconsulto provinciam sorti es: obtigit tibi consularis, ut cum consule Cn. Carb esses, eamque provinciam obtineres. Erat tum diss sio civium; de qua nihil sum dicturus quid sentire bueris: unum hoc dico, in eiusmodi tempore ac se statuere te debuisse, utrum malles sentire atque fendere. Carbo graviter ferebat, sibi quaestorem (tigisse hominem singulari luxuria atque inertia; rumtamen ornabat eum beneficiis officiisque omnib

---

Sed hic ipse annus criminum, quae quidem in iudicium vocentur, pers est. Itaque *ad hanc diem* minus accurate intelligendum.

a furto, scelere] Edd. vett. usque ad Steph. (excepta tamen l vagiana 1534) *a scelere*, quod et est in codd. deterioribus, Lagom. dem praeter 42 omnibus. Gruterum, vulgaris lectionis vindicem, fef saepe mihi memorata repetitae Lamb. negligentia.

quadripartita distributio] Sic *divisio bipartita* apud Var. L. L. V (IV) 3, *tripartita* apud Cic. de Off. III, 2 legitur.

[redacted]

Ne diutius teneam: pecunia attributa, numerata est: profectus est quaestor in provinciam: venit expectatus in Galliam ad exercitum consularem cum pecunia: simulac primum ei occasio visa est, (cognoscite hominis principium magistratuum gerendorum et rei publicae administrandae,) aversa pecunia publica, quaestor consulem, exercitum, sortem, provinciamque deseruit. Video 35
quid egerim: erigit se: sperat, sibi auram posse aliquam afflare in hoc crimine voluntatis dissensionisque eorum,

---

§. 34. *Ne diutius teneam]* *Vos teneam* temere edidit Lamb. uti capite 11 *ne me vox viresque deficerent.*

expectatus in Galliam] Hoc verbb. ordine Steph. (Lamb.) et Guelf. uterque. Vulgo *in Gall. exp.* Deinceps secundum unum Guelf. antiquiorem in textus descriptione verba *quaestor consulem* omiseram, et *que* abieceram, defectum coniunctionis non parum ad hanc membratim dicendi formam pertinere ratus. Videbatur etiam *quaestor* interpretandi causa adiectus esse, ut *sors* explicaretur, quod verbum cum a vett. editionibus et codd. deterioris familiae abesset, primus adiecit Stephanus. Nunc lectoribus permittendum videtur, qui figuram συναθροισμὸν agnoscent, vid. Quintil. VIII, 4, 26. Quod ad historiam pertinet, *simulac primum occasio ei visa est* oratorie explicandum, nam haud dubie Verres non antequam Sulla in Italiam cum exercitu redisset, Carbonem deseruit, id quod inseq. anno 83 factum est, quo Cn. Carbo provinciam Proconsul obtinuit.

§. 35. *voluntatis dissensionisque]* Quod vulgo nunc post P. Manutium editur *assensionisque*, non nititur nisi lemmate Asconii, incerta prorsus auctoritate. Neque *assensio* locum habet, nisi quis ante quippiam contenderit. Sed Ernestium et Garatonium in eo puto errasse, quod *voluntatem* ad Verrem referentes, cui illi Sullani faverent, similiter *assensionem* quoque dici opinabantur. Mihi quidem et *voluntas* simpliciter dictum videtur, quod quis de re publica sentiat, et *dissensio* referri ad civium partes diversas. Itaque verterim „Meinung und verschiedene Ansicht." Hac igitur Verres se sperat adiutum iri. Sed mendum in illis verbis inest: *sperat sibi auram posse afflari.* Nam *aura* sive *ventus* (siquidem *ventum popularem* similiter dicit Cicero p. Cluentio c. 47) non *afflatur* sed *afflat;* potest aliquis afflari aurā, quoniam ventus non modo *alicui*, sed etiam *aliquem* afflare dicitur, quin etiam poetica licentia aliqua res potest afflari alicui, v. g. amor et pulchritudo Veneris quasi halitu, sed *aura* cum sit illud, quod afferat aliquid v. c. opem. et auxilium, ipsa certe non potest alicui afflari, id est afferri sive dari. Itaque scribendum est aut *sperat se aura posse afflari*, aut *sibi auram posse afflare*, intransitive, ut dicimus,

quibus Cn. Carbonis mortui nomen odio sit: quibus illam relictionem proditionemque consulis sui gratam sperat fore. Quasi vero id cupiditate defendendae nobilitatis aut studio partium fecerit, ac non apertissime consulem, exercitum, provinciamque compilarit, et propter impudentissimum furtum aufugerit. Est enim obscurum et eiusmodi factum eius, ut possit aliquis suspicari, C. Verrem, quod ferre novos homines non potuerit, ad nobilitatem, hoc est ad suos, transisse, nihil fecisse
36 propter pecuniam. Videamus, rationes quemadmodum
rettulerit. Iam ipse ostendet, quamobrem Cn. Carbo-
14 nem reliquerit: iam se ipse indicabit. Primum brevitatem cognoscite. *Accepi,* inquit, *vicies ducenta triginta quinque milia quadringentos X et septem num-*

---

quae optimis scriptoribus frequentissima constructio est. Sic igitur feci leni mutatione. Nam confusione illarum terminationum nihil in libris manuscriptis frequentius. Vide ad V, 18 §. 46; 40 §. 103; et cf. III, 3.
mortui] Interfecti potius iussu Cn. Pompeii Lilybaei. Cf. Cic. Epist. IV, 21. — *relictionem]* Codices mss. omnes et editi usque ad Victor. *reiectionem.* Mendum est vulgare, cf. ad §. 22 et ad I, 55 §. 145, III, 55 §. 127 et App. IV §. 72. Sed Stephanus tamen pro religione sua edidit.
ferre novos homines] Olim vulgati et VII Lagom. Huyd. Mein.

Quodsi illinc inanis profugisses, tamen ista tua fuga nefaria, proditio consulis tui conscelerata iudicaretur. Malus civis, improbus consul, seditiosus homo Cn. Carbo fuit. Fuerit aliis: tibi quando esse coepit? Posteaquam tibi pecuniam, rem frumentariam, rationes omnes suas exercitumque commisit. Nam si tibi antea displicuisset, idem fecisses, quod anno post M. Piso. Quaestor cum L. Scipioni consuli obtigisset, non attigit pecuniam, non ad exercitum profectus est; quod de re publica sensit, ita sensit, ut nec fidem suam, nec morem maiorum, nec necessitudinem sortis laederet. Etenim si haec perturbare omnia et permiscere
volumus, totam vitam periculosam, insidiosam, infe- 38
stamque reddemus; si nullam religionem sors habebit, nullam societatem coniunctio secundae dubiaeque for-

---

§. 37. *conscelerata*] Delectatur hoc verbo Cicero, ubi res fortius exprimenda est. Edidimus autem sic pro vulg. *scelerata* ex Guelff. Leid. Lag. 29 Stephaniana et Lambini v. c. in marg. rep.

L. Scipioni] Edd. vett. usque ad annum 1534 et codicum deterior familia (excipio Lag. 29) *L. Pisoni*. Res aperta est, sed diversitatem librorum agnoscas. *M.* autem *Pisonis* laudandi opportunitate cupide utitur Cicero, quod et adolescens illum quasi rectorem studiorum (cf. Asconium ad orat. in L. Pisonem c. 26) et postea iucundissimum amicum Athenis (cf. lib. V de Fin. init.) habuerat, et hoc ipso tempore multus de eo sermo hominum videtur fuisse, quippe qui inseq. anno ex Hispania triumphum egerit praetorius. Hoc illustri dignitatis initio M. Piso tamen post Ciceronem aetate longe minorem remansit, neque Consul factus est nisi biennio post illum a. 61.

§. 38. *et permiscere*] *Ac perm.* Steph. (Lamb.) edidit et habet Guelf. 2. — *insidiosam*] Hanc cum Graevio recepi Lambini emendationem a plerisque probatam, nam quod in libris mss. omnibus legitur *invidiosam*, non congruit sententiae. Esset enim *vita invidiosa* haud dubie cui invideretur, id est quae aliquo aut bono aut malo hominum animos offenderet, sed h. l. vita esse debet, quae alterius culpa, nullis in ea re suis partibus, petitur. Quod autem ab edd. P. Manutii et C. Stephani verbum hoc abest, id ad casum potius quam ad rationem rettulerim, neque enim ulla iusta causa est cur omittatur.

societatem coniunctio] i. e. si, qui munere publico quasi coniuncti sunt, eam coniunctionem, cum externa sit, ad animum pertinere

tum, cum iste rationes referebat, oppressum direptumque erat: non suspicabatur, id quod nunc sentiet, satis multos ex illa calamitate Ariminensium testes nobis in
37 hanc rem reliquos esse. Recita denuo. P. LENTULO L. TRIARIO QUAESTORIBUS URBANIS. RES RATIONUM RELATARUM. Recita. *Ex s. c.* Ut hoc pacto rationem referre liceret, eo Sullanus repente factus est, non ut honos et dignitas nobilitati restitueretur.

---

tum cum] *Tum* primus adiecit Victorius et abest a Lag. VII et 42. Huyd. Factum hoc est triennio post M. Tullio, Cn. Dolabella Coss. ante Chr. 81. composita per Sullam dictatorem re publica. Et Ariminenses quidem in numero municipiorum fuisse, quibus bello captis Sulla agros ademerit, civitatem adimere cum voluerit nequiverit, effici videtur ex de domo c. 30 p. Caec. 35.

§. 37. *Quaestoribus urbanis*] Mazochius in comm. ad tabulas Heracl. p. 343, quod in illis invenisset, mentionem fieri *Quaestoris urbani* eiusve qui aerario praefuturus esset, negavit, recte ambos urbanos dici et utrique curam aerarii adscribi, quoniam urbanum tantummodo exactionibus fiscalibus praefuisse vult. In qua re ille quidem callide pronuntiavit, ut hic ipse locus docet. Sed verum hucusque videtur esse, quod alter accepti tabulas, alter expensi cum ipsius aerarii cura coniunctos confecerit, in re quidem rationum relatarum uterque concurrit.

... ac domesticum malum, non modo existit, ... etiam opprimit, antequam prospicere atque ex... potueris. Itane vero? tu, cum quaestor ad ex... missus sis, custos non solum pecuniae, sed ... consulis, particeps omnium rerum consiliorum... ..., habitus sis in liberum loco, sicut mos ma... ...ebat, repente relinquas? deseras? ad adv...

... *modo non existit*] Sic omnes libri, sed equidem multo ...erim, si alterum *non* deleatur. Quid enim? *Non exi...* ..., nihil aliud est nisi *latere*. Quae haec autem con... *hoc malum occultum non modo latet, verum etiam op...* ... melius, si cum extremis *antequam prospicere possis* ... coniunxeris: non modo existit, antequam prospicias, ... opprimit, antequam cavere possis? Nihil puto manifestius. ... quis autem audax hoc facinus putaverit, negationem delere vel ... facile tota sententia pervertatur, is, quamvis singulare vi... tamen velim sibi persuadeat, nihil in libris scriptis esse fre... quam addi aut omitti illam negandi particulam adversante sen... Conferat Spaldingium ad Quintil. IV, 2, 29 et quos ille lau... ... orat. c. 3 init. ubi nuper lis, quam compositam putabamus, *cadant* an *non cadunt* legendum esset, renovata est; circum... ...tiam codicum in his ipsis orationibus varietates ad Div. c. 9 §. 31, ... I, 9 §. 25. 18 extr. et quae annotavimus ad lib. I, 25 et IV, 57. ... rei exempla duo sunt in ipso limine librorum de rep. nu... ..., ubi codex habet: *qui sunt procul ab aetatis huius* ..., *commemorare eos desino, ne quis se aut suorum ali...* *praetermissum queratur.* Scribendum est *non procul*, ni ve... dictum esse pro *prope*, quod ne Heinrichio quidem credo, ... veteres glossas Graecas parum accuratas non nitenti nisi aeque ... loco Nepotis in Pausania extr. In altero autem loco Cicero... ... rep. c. 2 *Nihil enim dicitur a philosophis, quod quidem re...* ...*teque dicatur, quod ab his partum confirmatumque sit,* ... *civitatibus iura descripta sunt*, editores, quotquot sunt, de... ... agunt, sed fortiter addunt *non* post *quod*. Sed supersunt ... alii loci, quibus idem remedium adhibendum: Phil. XIII, 12 extr. ... *tamen verum, quod in hoc Planco proverbii loco dici solet,* ... *cum non posse, nisi ei crura fracta essent: fracta sunt et* ... scribendum est *illud tamen non verum*. Liv. X, 31 extr. sic ...: *Quinam sit ille, quem non pigeat longinquitatis bellorum* ...*ndo legendoque, quae gerentes non fatigaverunt?* Sententia ..., ut *non* ante *pigeat* deleas, nec tamen hoc facies sine aliqua ... auctoritate.

[illegible] atque instituta [illegible]
[illegible] inimicus, qui fuit h[illegible]
[illegible] proditori creden[illegible]
[illegible] istius gratissi[illegible]
[illegible] ab exercitu su[illegible]
[illegible] quos suis [illegible]

[illegible]

m proditione istius nefaria, tum improbo et falso iudem testimonio, tum multo ex maxima parte istius rtorum ac flagitiorum invidia conflagravit. Quid hoc 16 mine faciatis? aut ad quam spem tam perfidiosum, 42 m importunum animal reservetis? qui in Cn. Carbonem sortem, in Cn. Dolabellam voluntatem neglexerit t violarit, eosque ambos non solum deseruerit, sed tiam prodiderit atque oppugnarit. Nolite, quaeso, iudices, brevitate orationis meae potius, quam rerum psarum magnitudine, crimina ponderare. Mihi enim roperandum necessario est, ut omnia vobis, quae mihi

---

t vulgo fit, a primis illis *tum proditione*, quoniam *tum*, praecedente m, ter referri vix Latinum est; scribendumque ideo esse cum Steph. t Guelf. ant. *cum proditione*, qua re efficitur, ut protasis eiusdem fere atii sit atque apodosis. Iam, si hoc fit, simul intelligitur, quam utitatem habeat interiectum nomen, nimirum ne concurrant ambo *cum*, et e Dolabella *miser* appelletur. Cicero enim nunc quidem totam Doellae calamitatem Verri imputat, et illum dicit primum afflictum atue oppressum esse, quod Verres contra eum extiterit, deinde damnam earum maxime rerum causa, quas Verres, cum ei legatus fuerit, fecit. Ceterum *ac falso* Steph. Guelf. 2 Lag. 29, sed *etiam*, quod nunc vulgo adiicitur post *multo*, consensu omnium fere codicum (nam ex meis unus Lag. 45 tuetur) delevi: primum inveni in repet. Lamb.

§. 42. *aut ad quam]* Sic primum editum est a. 1534 ex aliquo bono libro, nam priores editt. et codd. deteriores Pall. Oxon. Huyd. Leid. Lag. VII cum 42 *ad aliquam.*

in Cn. Carbonem — in Cn. Dolabellam] Haec est omnium omnino librorum mss. lectio, etiam editionum veterum; nam P. Manutius primus in *Cn. Carbone — in Cn. Dolabella* de coniectura edidisse videtur, sed cum Gruterus et Graevius correxissent, denuo reduxit Ernestius, sortem *erga aliquem* coniungi posse negans. Illa vero non coniunguntur, sed oratio densata quodammodo est: cum in utrumque inimicus consurgeret, in altero sortis religionem, in altero suam ipse voluntatis fidem neglexit. *Voluntas* enim haud dubie est Verris, uti superiore capite *iudicium voluntatis* est, quod sua sponte ipse Verres tulit.

eosque ambos] Lag. 29, cod. Cuiacianus apud Gruterum, Steph. editio *ambo*, quod inutili verborum circuitu Lambinus commendat. Obstat quominus recipiamus Guelff. et Leid. consensus. Post Stephanus edidit *non modo deseruerit*, Guelf. 2 et Lag. 29 *non modo deseruit.*

sarios transeas? O scelus! o portentum in ultimas terras exportandum! Non enim potest ea natura, quae tantum facinus commiserit, hoc uno scelere esse contenta: necesse est semper aliquid eiusmodi moliatur: necesse est in simili audacia perfidiaque versetur.

41 Itaque idem iste, quem Cn. Dolabella postea, C. Malleolo occiso, pro quaestore habuit, (haud scio, an maior etiam haec necessitudo fuerit, quam illa Carbonis, ac plus iudicium voluntatis valere, quam sortis debeat,) idem in Cn. Dolabellam, qui in Cn. Carbonem fuit. Nam quae in ipsum valebant crimina, contulit in illum, causamque illius omnem ad inimicos accusatoresque detulit: ipse in eum, cui legatus, cui pro quaestore fuerat, inimicissimum atque improbissimum testimonium dixit. Ille, miser cum esset, Cn. Dolabella,

---

§. 40. *in ultimas terras exportandum*] Ern. *deportandum* scribendum ratus, quoniam alterum in bonam partem, velut de mercibus, dicatur, de aliorum scriptorum, non Ciceronis usu videtur cogitasse, apud quem *deportare* vix aliter quam *decedere* usurpatur, si quis quid ex provincia et longinquis terris Romam et in patriam refert. Cf. ad divin. 9 et ad libr. III, 61. Contra *exportare*, quid impedit, quo-

cum proditione istius nefaria, tum improbo et falso
eiusdem testimonio, tum multo ex maxima parte istius
furtorum ac flagitiorum invidia conflagravit. Quid hoc 16
homine faciatis? aut ad quam spem tam perfidiosum, 42
tam importunum animal reservetis? qui in Cn. Carbonem sortem, in Cn. Dolabellam voluntatem neglexerit ac violarit, eosque ambos non solum deseruerit, sed etiam prodiderit atque oppugnarit. Nolite, quaeso, iudices, brevitate orationis meae potius, quam rerum ipsarum magnitudine, crimina ponderare. Mihi enim properandum necessario est, ut omnia vobis, quae mihi

---

ut vulgo fit, a primis illis *tum proditione*. quoniam *tum*, praecedente *cum*, ter referri vix Latinum est; scribendumque ideo esse cum Steph. et Guelf. ant. *cum proditione*, qua re efficitur, ut protasis eiusdem fere spatii sit atque apodosis. Iam, si hoc fit, simul intelligitur, quam utilitatem habeat interiectum nomen, nimirum ne concurrant ambo *cum*, et cur Dolabella *miser* appelletur. Cicero enim nunc quidem totam Dolabellae calamitatem Verri imputat, et illum dicit primum afflictum atque oppressum esse, quod Verres contra eum extiterit, deinde damnatum earum maxime rerum causa, quas Verres, cum ei legatus fuerit, fecerit. Ceterum *ac falso* Steph. Guelf. 2 Lag. 29, sed *etiam*, quod nunc vulgo adiicitur post *multo*, consensu omnium fere codicum (nam ex meis unus Lag. 45 tuetur) delevi: primum inveni in repet. Lamb.

§. 42. *aut ad quam]* Sic primum editum est a. 1534 ex aliquo bono libro, nam priores editt. et codd. deteriores Pall. Oxon. Huyd. Mein. Lag. VII cum 42 *ad aliquam*.

in Cn. Carbonem — in Cn. Dolabellam] Haec est omnium omnino librorum mss. lectio, etiam editionum veterum; nam P. Manutius primus *in Cn. Carbone — in Cn. Dolabella* de coniectura edidisse videtur, quod cum Gruterus et Graevius correxissent, denuo reduxit Ernestius, *sortem erga aliquem* coniungi posse negans. Illa vero non coniunguntur, sed oratio densata quodammodo est: cum in utrumque inimicus consurgeret, in altero sortis religionem, in altero suam ipse voluntatis fidem neglexit. *Voluntas* enim haud dubie est Verris, uti superiore capite *iudicium voluntatis* est, quod sua sponte ipse Verres tulit.

eosque ambos] Lag. 29, cod. Cuiacianus apud Gruterum, Steph. editio *ambo*, quod inutili verborum circuitu Lambinus commendat. Obstat quominus recipiamus Guelff. et Leid. consensus. Post Stephanus edidit *non modo deseruerit*, Guelf. 2 et Lag. 29 *non modo deseruit*.

tamen facere non audebant, ne forte ea res ad Dola-
18 bellam ipsum pertineret. Tum subito tempestates coortae sunt maximae, iudices, ut non modo proficisci, cum cuperet, Dolabella non posset, sed vix in oppido consisteret; ita magni fluctus eiiciebantur. Hic navis illa praedonis istius, onusta signis religiosis, expulsa atque eiecta fluctu, frangitur in litore: signa illa Apollinis reperiuntur: iussu Dolabellae reponuntur: tempestas sedatur: Dolabella Delo proficiscitur.

47 Non dubito, quin, tametsi nullus in te sensus humanitatis, nulla ratio unquam fuit religionis, nunc tamen, in metu periculoque tuo, tuorum tibi scelerum veniat in mentem. Potestne tibi ulla spes salutis commoda ostendi, cum recordaris, in deos immortales quam impius, quam sceleratus, quam nefarius fueris? Apollinemne tu Delium spoliare ausus es? illine tu templo, tam antiquo, tam sancto, tam religioso manus impias ac sacrilegas afferre conatus es? Si in pueritia non his artibus ac disciplinis institutus eras, ut ea, quae litteris mandata sunt, disceres atque cognosceres, ne postea quidem, cum in ea ipsa loca venisti, potuisti [redacted]

ı ex longo errore et fuga, gravidam, et iam ad 48
um temporibus exactis, confugisse Delum, at-
Apollinem Dianamque peperisse: qua ex opi-
ominum illa insula eorum deorum sacra puta-
itaque eius auctoritas religionis et est, et sem-
t, ut ne Persae quidem, cum bellum toti Grae-
iis hominibusque indixissent, et mille numero

ı passivo verbo utrumque recte dicitur, et *memoriae proditum* delecto Ablativo rei, qua id factum est, qui quidem fere sunt *memoria proditum est*, ubi quid non scriptum, sed a maio-ceptum et fida custode rerum propagatum est. Ut est apud I de orat. 40 §. 181 de Mancino Consulari, quem Tribunus pl. rohibuit, *quia memoria sic esset proditum, quem — pater dedidisset, ei nullum esse postliminium.* Caes. de bell. 2 *Britanniae pars interior ab iis incolitur, quos natos in sa memoria proditum dicunt*, ad quem locum Oudendorp. plures laudat, ubi *memoria proditum* aut legatur adhuc in mplaribus, aut in codicum varietatibus scripturae extet. Adde eri annotationem ad Cic. de rep. II, 31 ea, quae ipse olim disputavi, recolentis.

ad pariendum temporibus exactis] Vulgo *et iam ad pa-icinam, temp. exactis.* Sed omisit *vicinam* Steph. et abesse iciano notavit Gulielmus apud Gruterum. Quo codice cum d ipse usus sit, miror hominem, qui alibi Stephanum per sequatur, in hac eximia scriptura ab instituto suo descivisse. donium puto, si Stephanianam editionem et in hoc ipso loco odicum Guelferbytanorum et Lagomars. 29 (a prima manu) pro eximia qua excelluit Latinitatis peritia, nostram scri-aturum fuisse. Nam etsi fateor me nescire, quorum Co-timonia Gulielmus hic praedicet, unum certe apud ipsum loneum exemplum ex vetere poeta tragico legimus lib. III - *ego tum gravida Expletis iam fere ad pariendum*)ui illo loco sunt *menses expleti ad pariendum*, hic sunt *ıcta*, quae Asconius explicat *menses exactos.* Sed quis ·it de muliere *ad pariendum vicina?*

ısse] restituit Lambinus cum libros mss. tum Hotomani con-itus. Et hic quidem prudenter annotat *ex fuga — fu-ı esse, confugisse* autem, cum erroris finem significet, ad-mire. Verum *fugisse* in Naugerianam, unde reliqui pro-gligentia potius quam consulto videtur immigrasse, certe ., quorum varietatibus utimur, nullus habet.

navium classem ad Delum appulissent, quicqua narentur aut violare, aut attingere. Hoc tu fanı populari, homo improbissime atque amentissim debas? Fuit ulla cupiditas tanta, quae tantam gueret religionem? et, si tum haec non cogital nunc quidem recordaris, nullum esse tantum ı quod non tibi pro sceleribus tuis iamdiu debea

19 In Asiam vero postquam venit, quid ego
49 tus istius prandia, coenas, equos, muneraque ‹
morem? Nihil cum Verre de cotidianis criminibu
rus sum. Chio per vim signa pulcherrima di
tulisse: item Erythris, et Halicarnasso. Tenedo

§. 48. *violare aut attingere*] De Persis satis constat, v dot. lib. VI, 96 sq. At fecerunt alii Persarum populares, v potius mercenarii, Archelao et Menophane ducibus, Mithridati octo ferme ante hunc Verris adventum annis. Vide Appian Mithrid. c. 28, Pausaniam in Laconicis c. 23, Strabonem X, 5, rumtamen factum hoc est non praedandi cupiditate, sed inter simum civium dissensum, dominante Athenis Aristione, cum negotiatores Delum insulam et ab illo et a Mithridate defende

fanum depopulari] Edidit Lamb. *depeculari* contra cod

[redacted]

ecuniam, quam eripuit) Tenem ipsum, qui apud ios sanctissimus deus habetur, qui urbem illam condidisse, cuius ex nomine Tenedus nominaunc ipsum, inquam, Tenem, pulcherrime factum, quondam in comitio vidistis, abstulit magno cum a civitatis. Illa vero expugnatio fani antiquissimi bilissimi Iunonis Samiae, quam luctuosa Samiis quam acerba toti Asiae? quam clara apud omnes? nemini vestrum inaudita? de qua expugnatione legati ad C. Neronem in Asiam Samo venissent, sum tulerunt, eiusmodi querimonias, quae ad m populi Romani pertinerent, non ad praetorem, omam deferri oportere. Quas iste tabulas illinc, signa sustulit? quae cognovi egomet apud istum

---

49. *Tenem ipsum]* Scriptores Graeci fere Τέννην appellant, et que loco codd. vulgares et edd. principes usque ad Naugenum. A patre Cycno, Neptuni filio, qui Colonis imperitabat in propter suspicionem amoris novercae expulsus, parvam civitaedlorum condidit. Vide haec et alia μυϑολογούμενα apud n X, 14, Diodorum Siculum V, 83, Stephanum Byzantinum s. loc. Cf. interpr. Strab. lib. 8 de Corintho p. 380 extr. Cetet est omittendum, haec quidem furta secundum rerum similitum temporis ordinem narrari, siquidem Samum haud dubie ex i decedens depopulatus est, nec Tenedum attigisse videtur, cum in Pamphyliam proficisceretur.

mitio] „Licebat enim mutua haec signa deportare Romam ad ornatum ludorum et rursum sociis reportare." Ascon. Cf. 9 *signis et tabulis forum comitiumque ornari*, et de C. edilitate cum aliis rebus tum peregrinis ornamentis magnifi- IV, 3 §. 6 et 59, §. 133. Neque non est verisimile, illam ilitatem ad annum 99 pertinentem h. l. intelligi.

Iunonis Samiae] Strabo lib. XIV, 1, 14 — τὸ Ἡραῖον, ἱερὸν καὶ νεὼς μέγας, ὃς νῦν πιναχοϑήκη ἐστί· χωρὶς δὲ ους τῶν ἐνταῦϑα κειμένων πινάκων, ἄλλαι πιναχοϑῆκαι ι τινές εἰσι, πλήρεις τῶν ἀρχαίων τεχνῶν· τό τε ὕπαιϑρον στὸν ἐστι τῶν ἀρίστων ἀνδριάντων κ. τ. λ.

omnes] Edd. vett. usque ad P. Manutium et codd. deterrimi (i. e. non 29 et 42) Oxon. Huyd. Mein. et alii haud dubie. ir. *apud deos*. Iidem Lagom. VII et Huyd. *in* omittunt, in idit iam Naugerius.

in aedibus nuper, cum obsignandi gratia veniss
51 Quae signa nunc, Verres, ubi sunt? illa quaero, q apud te nuper ad omnes columnas, omnibus etiam tercolumniis, in silva denique disposita sub divo dimus. Cur ea, quamdiu alium praetorem cum iis dicibus, quos in horum locum sortitus esses, de t consilium iturum putasti, tamdiu domi fuerunt? p eaquam nostris testibus nos, quam horis tuis, uti m

§. 51. *in silva]* Recte Ascon. explicat de *viridario*, loco infruct arboribus opaco: et fortasse ipsum *impluvium* est, cap. 23 extr. I stius in edd. vett. pro eo *in insula* legi tradidit, primumque m Aldum. Sed quas editiones dixerit ignoro, nam in omnibus quibus (etiam Ascens. 1511) *in sylva* perspicue legitur, nec alioquin i probabile est.

disposita sub divo vidimus] Sic omnes Ciceronis codd., v Asconius *sub dio* legit, et explicuit non sane accurate, Graecos Δία dixisse, inde *hoc dium* (sic recentiores edd. at vetustissimae *dius) huius dii* cet. per omnes casus declinari, cum aliter non i neris nisi Ablat. casu *sub dio*. Alio Ciceronis loco e libro dep ap. Columellam, praef. libri 12, itidem legitur *sub dio*, sed num i in libris mstis fuerit non docemur. Quantae dissensiones erudit de scriptura vocis apud Horatium sint, vide apud Garatonium, n terem potius h. l. scripturam tuemur.

sortitus esses] Sic edidi de coniectura mea; codd.

vidisti, nullum signum domi reliquisti, praeter duo,
quae in mediis aedibus sunt; quae ipsa Samo sublata
sunt. Non putasti me tuis familiarissimis in hanc rem
testimonia denuntiaturum, qui tuae domi semper fuis-
sent; ex quibus quaererem, signa scirentne fuisse, quae
non essent? Quid tum hos de te iudicaturos arbitra- 20
tus es, cum viderent, te iam non contra accusatorem 52
tuum, sed contra quaestorem sectoremque pugnare?
Qua de re Charidemum Chium testimonium priore
actione dicere audistis: sese, cum esset trierarchus,
et Verrem ex Asia decedentem prosequeretur, iussu

---

§. 51. *tuae domi semper]* Vulgo *saepe*, sed auget invidiam scriptura meliorum codd. Steph. utriusque Guelf. Antea Guelf. ant. *familiaribus* pro *familiarissimis*.

§. 52. *quaestorem]* intellige urbanum, de cuius in hac re officio fragmentum legis Serviliae est: — *eum qui ex hac lege condemnatus erit, Quaestor praedes facito det de consilii maioris partis sententia, quanti ei censuerint; si praedes dati non erunt, b o n a e i u s f a c i t o p u b l i c e p o s s i d e a n t u r conquirantur que*, pag. 68 edit. Klenz. Apud Livium lib. 38 extr. *In bona deinde L. Scipionis possessum publice quaestores* (i. e. urbanum et eum qui aerario praeerat) *praetor misit*, quamquam illud iudicium non fuit repetundarum, sed peculatus potius. De *sectoribus* a secando dictis vide Ernestium in clave.

Qua de re Charidemum Chium cet.] Totum hoc colon orationis usque ad verba *non ad se pertinere* Ernestius hinc sustulit ac supra post primum factam mentionem direptionis Samicae collocavit. Non sane inepte, sed me quominus sequar impedit partim omnium codd. et veteris interpretis consensus, cuius explicationes vulgarem ordinem sequuntur, partim etiam ratio aliqua, quam mihi videor afferri posse pro vulgata. Nimirum verba *Quas iste tabulas illinc, quae signa sustulit?* certe ad priora illa accurate pertinent, quae, cuiusmodi illa expugnatio fuerit, exponunt. His autem verbis dictis sive scriptis abripuit oratorem indignatio et dolor, omnes illas res nunc remotas esse, ut longiorem parenthesin, quam par erat, sed parenthesin tamen faceret, qua conclusa iam ad superiora redit, seque quamvis illa abscondita sint, tamen habere dicit, quo tum probet abrepta esse.

trierarchus] primum et simul Vict. et Hervagiana: antea fuit *Aristarchus* e codd. vulgaribus, Lag. VII et 42, Meining. quorum h. l. mentio fit, et aliis, qui in ridiculo mendo non nominantur.

Dolabellae fuisse una cum isto Sami; seseque tum scire spoliatum esse fanum Iunonis et oppidum Samum; posteaque se causam apud Chios, cives suos, Samiis accusantibus, publice dixisse; eoque se esse absolutum, quod planum fecisset, ea, quae legati Samiorum dicerent, ad Verrem, non ad se, pertinere.

53 Aspendum vetus oppidum et nobile in Pamphylia scitis esse, plenissimum signorum optimorum. Non dicam illinc hoc signum ablatum esse et illud: hoc dico, nullum te Aspendi signum, Verres, reliquisse; omnia ex fanis, ex locis publicis, palam, spectantibus omnibus, plaustris evecta exportataque esse. Atque etiam illum Aspendium citharistam, de quo saepe audistis id, quod est Graecis hominibus in proverbio, quem omnia intus canere dicebant, sustulit, et in intimis suis

---

§. 52. *se causam — publice dixisse]* Insolitum hoc est, quapropter Ernestius, si quidem a Cicerone profectum esset, cum praecedente potius verbo *accusantibus* coniungi iussit. Cui rei obstat verborum collocatio. *Publice causam dicere* dictum est pro reum esse in causa publica, nam publicam certe *causam* fuisse ne Ernestius quidem negaret, qui dixisse quidem *privatim* potius hominem, cum ipse accusatus esset, scripsit.

aedibus posuit: ut etiam illum ipsum suo artificio superasse videatur. Pergae fanum antiquissimum et san- 54
ctissimum Dianae scimus esse: id quoque a te nudatum ac spoliatum esse, ex ipsa Diana, quod habebat auri, detractum atque ablatum esse dico.

Quae, malum, est ista tanta audacia atque amentia? quas enim sociorum atque amicorum urbes adisti legationis iure et nomine, si in eas vi cum exercitu imperioque invasisses, tamen, opinor, quae signa atque ornamenta ex his urbibus sustulisses, haec non in tuam domum, neque in suburbana amicorum, sed
Romam in publicum deportasses. Quid ego de M. Mar- 21
cello loquar, qui Syracusas, urbem ornatissimam, ce- 55
pit? quid de L. Scipione, qui bellum in Asia gessit, Antiochumque, regem potentissimum, vicit? quid de T. Flaminino, qui regem Philippum et Macedoniam subegit? quid de L. Paullo, qui regem Persen vi ac

---

sinistra cuius digitis chordas carpant, hic autem Aspendius universam cantionem sinistra tantum manu perficere visus sit. Quod unde sit petitum video equidem, sed neque ad hunc locum neque ad ipsum proverbium explicandum valere arbitror. Itaque sic puto: citharista ille tam scite factus erat, ut cantum excitatum prorsus percipere atque intelligere videretur, quod cum spectatoribus non item contingeret, sibi illum canere dicebant, unde dictum ad eos translatum, qui agerent quippiam, cuius utilitas ad neminem alium praeter ipsos perveniret. Hunc igitur musicum suo ipsius artificio superavit Verres, dum sibi illum interius etiam, in intimis aedibus, canere iussit.

suo artificio edidit Steph. (Lamb.) inverso verborum ordine, et legitur in utroque Guelf.

§. 54. *atque ornamenta]* Steph. (Lamb.) *et quae orn.* Guelf. 1 *et ornamenta.*

§. 55. *de T. Flaminino]* Sic Lambinus in marg. repet. edit. secundum Hotom. legi iussit, nam antea frequentissimo vitio, quod et in Lagom. omnibus invenitur, legebatur *Flaminio*, et praenomen aberat, quod non fere solet abesse nec a ceterorum nominibus abest.

Paullo] Edd. vett. usque ad Lambinum et eius repet. *Paulo* secundum codd. plerosque, Lag. VII et 29.

virtute superavit? quid de L. Mummio, qui urbem pulcherrimam atque ornatissimam, Corinthum, plenissimam rerum omnium, sustulit, urbesque Achaiae Boeotiaeque multas sub imperium populi Romani dicionemque subiunxit? Quorum domus, cum honore ac virtute florerent, signis et tabulis pictis erant vacuae: at vero urbem totam templaque deorum omnesque Italiae partes illorum donis ac monumentis exornatas vide-
56 mus. Vereor, ne haec forte cuipiam nimis antiqua et iam obsoleta videantur: ita enim tum aequaliter omnes erant huiusmodi, ut haec laus eximiae virtutis et innocentiae non solum hominum, verum etiam temporum illorum esse videatur. P. Servilius, vir clarissimus, maximis rebus gestis, adest de te sententiam laturus: Olympum vi, copiis, consilio, virtute cepit, ur-

---

§. 55. *Corinthum]* Pertinet huc Strabonis locus lib. 8 p. 381 ab Hotomano laudatus, quo geographus, postquam se Bacchum ab Aristide pictum, qui Corinthiorum olim fuerat, Romae in aede Cereris vidisse dixit, sic pergit: Σχέδον δέ τι καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀναθημάτων τῶν ἐν Ῥώμῃ τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα ἐντεῦθεν ἀφῖκται· τινὰ δὲ καὶ αἱ κύκλῳ τῆς Ῥώμης πόλεις ἔσχον.

ac virtute] Vulgo *et*, nos secuti sumus ambos Guelf. quibuscum [redacted]

bem antiquam et omnibus rebus auctam et ornatam. Recens exemplum fortissimi viri profero: nam postea Servilius imperator populi Romani Olympum, urbem hostium, cepit, quam tu in iisdem illis locis legatus quaestorius oppida pacata sociorum atque amicorum diripienda ac vexanda curasti. Tu, quae ex fanis re- 57
ligiosissimis per scelus et latrocinium abstulisti, ea nos videre, nisi in tuis amicorumque tuorum tectis, non possumus: P. Servilius, quae signa atque ornamenta ex urbe hostium, vi et virtute capta, belli lege atque imperatorio iure sustulit, ea populo Romano apportavit, per triumphum vexit, in tabulas publicas ad aerarium perscribenda curavit. Cognoscite ex litteris publicis hominis amplissimi diligentiam. [Recita. RATIONES RELATAE P. SERVILII.] Non solum numerum signorum, sed etiam uniuscuiusque magnitudinem, figuram, statum, litteris definiri vides. Certe maior est virtutis victoriaeque iucunditas, quam ista voluptas, quae percipitur ex libidine et cupiditate: multo diligentius habere dico Servilium praedam populi Romani, quam te tua furta notata atque perscripta.

---

eum alii, cum vett. editiones et libri mstì, ut videtur, omnes, et hic et paulo post nobiliorem urbem *Olynthum* appellent. Vide Strab. lib. XIV p. 671. Stephanus tamen *Olynthum* reduxit.

in iisdem illis locis] libri mss. omnes (tantum quod Guelf. 1 *iisdem* omittit) atque adeo editi omnes, donec repetitores Lambiniani per negligentiam *illis* perire passi sunt, quem errorem Gruterus ad hanc aetatem propagavit.

§. 57. *et latrocinium]* Edd. vett. et codd. infimi, VII Lag. Huyd. (fortasse alii) *et per latrocinium*. Sustulerunt praepositionem Stephanus et Lambinus, quod cum repet. Lamb. siluissent, Gruterus non animadvertit. — *diligentiam]* Sequitur hic in deterioribus libris mss. editisque omnibus *Recita*. RATIONES RELATAE P. SERVILII. Sed haec verba absunt ab utroque Guelf. et Leid. et adiecta puto ab eo, qui aliquid certe hic recitatum voluerit. Itaque uncis inclusi, ut significarem de fide eorum verborum parum constare.

atque perscripta] Vulgo minus apte *descripta*, neque enim *describere* eam habet in bona Latinitate significationem, quam modo plu-

22 **Dices, tua quoque signa et tabulas pictas ornamento**
58 **urbi foroque populi Romani fuisse. Memini:** vidi simul cum populo Romano forum comitiumque ad-

---

ribus verbis Cicero explicuit, quaecunque ad externam alicuius rei speciem pertinent notare (Germ. beschreiben), sed aut ad distribuendas partes certumque rei ordinem instituendum spectat, aut morum notationem et quasi repraesentationem (quod nostrates *schildern* dicunt) significat. Contra *perscripta*, quod in edit. Stephani et Guelff. et duobus Lambini codd. inventum est, bene convenit cum proximo verbo. Apud Velleium quidem II, 37 est *omnis pecunia — d e s c r i p t a publicis litteris* pro *perscripta*, sed Velleius est, non Cicero. Sed quod idem Lambinus scribi voluit *notatam et perscriptam*, quod referretur ad *praedam*, rationi repugnat, nec opus est allatis quibusdam singularibus exemplis redargui. Sunt enim plane duo membra: Servilius praedam *notatam* habet, Verres furta *notata* habet, quae si in unum contrahuntur, necesse est nomen adiectivum ad proximum construatur. Quodsi sic esset: Servilium diligentius habere suam praedam, quam tua furta *notata*, tum dubitari posset, an *notatam* verius esset, (sicut iure dubitatur in orat. pro leg. Man. 5 *Corinthum patres vestri, totius Graeciae lumen*, utrum *e x t i n c t u m* an *e x t i n c t a m esse voluerunt* legatur) revocandusque esset grammaticus ad eos locos, ubi praedicati aut verbum aut adiectivum referretur non ad primarium nomen, sed ad nomen appositum vel interiectum, qua de re dixi in Gramm. L. L. § 370 not. quatenus ad verbum spectat. De adiectivi numero et genere confer, quem ibi laudavi, Io. Mich. Heusingerum ad locum Nepotis in Them. 7: *Atheniensium urbem, ut propugnaculum o p p o s i t u m*

[redacted]

ornatum, ad speciem magnifico ornatu, ad sensum cogitationemque acerbo et lugubri. Vidi collucere omnia furtis tuis, praeda provinciarum, spoliis sociorum atque amicorum. Quo quidem tempore, iudices, iste spem maximam reliquorum quoque peccatorum nactus est. Vidit enim eos, qui iudiciorum se dominos dici volebant, harum cupiditatum esse servos. Socii vero 59
nationesque exterae spem omnium tum primum abiecerunt rerum ac fortunarum suarum, propterea quod casu legati ex Asia atque Achaia plurimi Romae tunc fuerunt, qui deorum simulacra, ex suis fanis sublata, in foro venerabantur, itemque cetera signa et ornamenta cum cognoscerent, alia alio in loco lacrimantes intuebantur. Quorum omnium hunc sermonem tum esse audiebamus: *Nihil esse, quod quisquam dubitaret de exitio sociorum atque amicorum, cum quidem viderent in foro populi Romani, quo in loco antea, qui sociis iniurias fecerant, accusari et condemnari solebant, ibi esse palam posita ea, quae ab sociis per scelus ablata ereptaque essent.*

---

§. 58. *adornatum — magnifico ornatu]* Hanc similium verborum compositionem non ferens Lambinus Participium deleri voluit contra codices, defendit Garatonius, quamquam plura miscens. Effluxisse puto Ciceroni, non elegantiam quandam in ea re quaesitam. Conferri iubet Garaton. lib. IV, 3, sed illo loco tot verba interiecta sunt, ut offendi nemo possit.

iudiciorum se dominos] Quantum fieri potest maxime variatur in hoc verborum ordine: Asconius enim et Anonymus *qui se iudiciorum dom. dici volebant*, vulgares edd. *qui iudic. dominos se dici volebant*. Steph. et Lamb. *qui iudiciorum se dici dom. volebant*. In qua varietate ego codd. Guelff. cum Lag. 29 secutus sum, neque tamen veterum interpretum rationem contemnam.

§. 59. *abiecerunt* dudum edidit Stephanus eumque secutus Lambinus in vera editione, sed in repetitionis margine, omissa editionis mentione, *vet. cod.* tantum sic habere notatum est. Habent etiam ambo Guelferbytani et Lag. 29. Vulgo *abiicere*. Cf. supra ad cap. 6.

itemque] Ambo Guelf. *item qui*, quod non placet, quia nulla causa est repetendi cum vi aliqua pronominis. Cf. etiam ad libr. IV c. 11 extr.

60 Hic ego non arbitror illum negaturum, sign plurima, tabulas pictas innumerabiles habere: sed opinor, solet haec, quae rapuit et furatus est, nunquam dicere se emisse: quoniam quidem in A iam, Asiam, Pamphyliam sumptu publico et leg nis nomine mercator signorum tabularumque pict
23 missus est. Habeo et istius et patris eius accept bulas omnes, quas diligentissime legi atque dig patris, quoad vixit, tuas, quoad ais te confecisse. in isto, iudices, hoc novum reperietis. Audimus, quem tabulas nunquam confecisse; quae est opinio minum de M. Antonio falsa: nam fecit diligentiss

---

§. 60. *se plurima]* Sic Stephanus (Lamb.) Lag. 29. Guelf. quator. Vulgo *sese*. — *quoniam quidem]* εἰρωνεία μετὰ συγχωρ Ascon. Sed apud eundem adiicitur breviterque explicatur *cum* rio et securibus, quae verba P. Manut. et Lamb. post *nomine* p runt, Lambinus tamen stellulis affixis notavit, ceteri editores ea causam non receperunt, quia legatus *imperium ac secures* non ret. Contra Garatonius docte disputavit, nec tamen aliud quic conficere potuit, nisi legatos saepe inveniri apud scriptores cum ribus et potestate etiam propria aliqua, tamquam legatos populi Ro *imperium* tamen *et secures* legatis tribui, non facile aliquis pr

verum sit hoc genus aliquod minime probandum. Audimus, alium non ab initio fecisse, sed ex tempore aliquo confecisse: est aliqua etiam huiusce rei ratio. Hoc vero novum et ridiculum est, quod hic nobis respondit, cum ab eo tabulas postularemus, usque ad M. Terentium et C. Cassium consules confecisse, postea destitisse. Alio loco, hoc cuiusmodi sit, considerabi- 61
mus: nunc nihil ad me attinet: horum enim temporum, in quibus nunc versor, habeo tabulas, et tuas, et patris. Plurima signa pulcherrima, plurimas tabulas optimas deportasse te, negare non potes: atque utinam neges! Unum ostende in tabulis aut tuis aut patris tui emptum esse: vicisti. Ne haec quidem duo signa pulcherrima, quae nunc ad impluvium tuum stant, quae multos annos ante valvas Iunonis Samiae steterunt, habes quomodo emeris; haec, inquam, duo, quae

---

§. 60. *consules confecisse]* Consules illi fuerunt a. 73 a. Chr., quo ipso anno Verres Siciliae praeesse coepit. Pronomen omissum Lambinum offendit, nam in margine repet. *se confecisse* scribendum existimat. Verum Cicero etiam aliis locis sine idonea causa Accusativum in hac constructione omittit: Act. I, 8 §. 23 *Hic alios negasse audere*, *alios respondisse non putare id perfici posse*, lib. I, 33 §. 84 *respondit in hoc iudicio non persequi*, item I, 38 §. 97. 45 §. 117. II, 38 §. 93. cf. ad Divin. c. 12, et ad lib. II c. 33.

§. 61. *optimas]* primus Stephanus (Lamb.) edidit et negligentia repet. Lamb. permanavit. Deest enim in omnibus Lagom. praeter 29 et procul dubio in reliquis eius sectae, quamquam solus Huydecoperanus commemoratur.

ante valvas] Sic Stephanus et laudatur in margine Lambinianae repetitae sic esse in *r. c.* Est etiam in duobus Guelf. et Lag. 29 a prima manu. Vulgo *ad valvas*. Inepte antea Stephanus *ad pluvium*, sed, opinor, codicem secutus.

habes quomodo emeris] Singulare dicendi genus pro habes in tabulis, sive perscripsisti, fortasse negotiatorum proprium. Lambinus in editione, quam ipse curavit, *habes dicere quomodo emeris* correxerat, sed postea annotationem scripsit, qua ellipsin agnosceret, ut non sine consilio haec quidem varietas lectionis ab repetitoribus omissa videatur.

verum sit hoc genus aliquod minime probandum. Audimus, alium non ab initio fecisse, sed ex tempore aliquo confecisse: est aliqua etiam huiusce rei ratio. Hoc vero novum et ridiculum est, quod hic nobis respondit, cum ab eo tabulas postularemus, usque ad M. Terentium et C. Cassium consules confecisse, postea
destitisse. Alio loco, hoc cuiusmodi sit, considerabi- 61
mus: nunc nihil ad me attinet: horum enim temporum, in quibus nunc versor, habeo tabulas, et tuas, et patris. Plurima signa pulcherrima, plurimas tabulas optimas deportasse te, negare non potes: atque utinam neges! Unum ostende in tabulis aut tuis aut patris tui emptum esse: vicisti. Ne haec quidem duo signa pulcherrima, quae nunc ad impluvium tuum stant, quae multos annos ante valvas Iunonis Samiae steterunt, habes quomodo emeris; haec, inquam, duo, quae

---

§. 60. *consules confecisse]* Consules illi fuerunt a. 73 a. Chr., quo ipso anno Verres Siciliae praeesse coepit. Pronomen omissum Lambinum offendit, nam in margine repet. *se confecisse* scribendum existimat. Verum Cicero etiam aliis locis sine idonea causa Accusativum in hac constructione omittit: Act. I, 8 §. 23 *Hic alios negasse audere, alios respondisse non putare id perfici posse*, lib. I, 33 §. 84 *respondit in hoc iudicio non persequi*, item I, 38 §. 97. 45 §. 117. II, 38 §. 93. cf. ad Divin. c. 12, et ad lib. II c. 33.

§. 61. *optimas]* primus Stephanus (Lamb.) edidit et negligentia repet. Lamb. permanavit. Deest enim in omnibus Lagom. praeter 29 et procul dubio in reliquis eius sectae, quamquam solus Huydecoperanus commemoratur.

ante valvas] Sic Stephanus et laudatur in margine Lambinianae repetitae sic esse in *v. c.* Est etiam in duobus Guelf. et Lag. 29 a prima manu. Vulgo *ad valvas*. Inepte antea Stephanus *ad pluvium*, sed, opinor, codicem secutus.

habes quomodo emeris] Singulare dicendi genus pro habes in tabulis, sive perscripsisti, fortasse negotiatorum proprium. Lambinus in editione, quam ipse curavit, *habes dicere quomodo emeris* correxerat, sed postea annotationem scripsit, qua ellipsin agnosceret, ut non sine consilio haec quidem varietas lectionis ab repetitoribus omissa videatur.

inere coepit. Iste, qui hospitis relinquendi causam erire non posset, alia sibi ratione viam munire ad prum coepit: Rubrium, delicias suas, in omnibus smodi rebus adiutorem suum et conscium, parum te deversari dicit; ad Philodamum deduci iubet. od ubi est Philodamo nuntiatum, tametsi erat igna- 65
, quantum sibi ac liberis suis iam tum mali conueretur, tamen ad istum venit; ostendit, munus il- suum non esse: se, cum suae partes essent hotum recipiendorum, tum ipsos tamen praetores et isules, non legatorum asseclas, recipere solere. Iste, una cupiditate raperetur, totum illius postulatum isamque neglexit: per vim ad eum, qui recipere non bebat, Rubrium deduci imperavit. Hic Philodamus, 26

---

em nunc propter temporum consecutionem dubitare puto, debebat e *offenderet*. Sed utrum *ne quid in ipso se offenderet*, an *offenderetur* velis, perinde est: usitatius illud est, sed alterum hoc qui- loco manuscriptorum auctoritate munitius nec alioqui insolitum. inv. II, 2 *stultitia visa est, a bene inventis alicuius recedere, uo in vitio eius offenderemur*. Cf. Menken. in miscell. nov. Lips. , 1 p. 530. Verres igitur offendit vel offenditur aliqua re sive (κατὰ) nid in ipso hospite suo.

§. 65. *tametsi erat ignarus]* Editiones veteres, una excepta Nauana, *tametsi non erat ignarus*, vel (Crat. Hervag.) *tametsi erat ignarus*, etiam Stephanus. Denuo Lambinus, sicut Victorius et om. iusserant, negationem eiecit, et Gruterus rationi vel potius tenio Nonii Marcelli s. v. *constituere* obsecutus est. Mirum tamen a in codd. longe plurimis (neque enim desunt de numero eorum [illegible] Lagom. ex deterioribus et Guelf. ant.) negationem addi. Sed [illegible] ad c. 15, §. 39. [illegible] quod ipsi sciebant etiam Philo- [illegible] volebant.

[illegible] in his [illegible] offendit, eaque hoc quidem loco [illegible] ad ea quae [illegible] transferri voluit, ut scriberetur [illegible]. Miror [illegible] in eiusmodi coniectu- [illegible] *Iam tum* [illegible] dicatur de primo illo initio ma- [illegible] nondum de supplicio cu- [illegible] libidines ea evaserunt, ut tota [illegible] *mali* omisit Steph., q [illegible] idem facit Guelf. 2.

... ius suum obtinere non potuit, ut hu...
... consuetudinemque suam retineret, labora...
... qui semper hospitalissimus amicissimusque ...
... existimatus esset, noluit videri ip...
... invitus domum suam recepisse: ma...
... ut erat in primis inter suos copio...
... comparat: rogat Rubrium, ut, quos ei co...
... invitet, locum sibi soli, si videatur, rel...
... filium suum, lectissimum adolescentem, ...
... propinquum suum quendam mittit ad coena...
Rubrius ... comites invitat: eos omnes Verres ...
... quod opus esset: mature veniunt: disc...
... sermo inter eos, et invitatio, ut Graeco mo...

... *recepisse*] Vulgo legitur *in domum su*... codd. ... Stephanus et Lambinus, ... Guelf. Leid. Lag. 29 Cuiaciano apud Gruter... praepositionem additam a Ciceronis usu ... eum in domum suam recepi... Erfurtensi ipse inveni, sed *domum meam*, ... est, cum saepissime etiam *domum* cum ... quos locos collegi in Gramm. §. 400.

mittit] ... et codd. vulgares *mitteret*, quod ... *ut* in principio membri. Post veram ... editam neque hoc neque alio quodam ... lectio iam Cuiac. (apud Gruterum) ... testimoniis firmatur. Post Steph. ... nullus meorum.

§. 66. *Graeco more*] Quid sit Graeco more bibere ... velle accurate exponere, sed diversa miscet ... Significat Cicero illum *propinandi* ... ceteris Graecis praeter Lacedaemonios, addo etiam Romanis ... eum, cui bene volentes ... Cf. Cicero ... Tusc. disp. I, 40 de The... pulchre ... mutandis ... Lacedaemonii ...

liberetur: hortatur hospes: poscunt maioribus poculis: celebratur omnium sermone laetitiaque convivium. Posteaquam satis calere res Rubrio visa est, *Quaeso, inquit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non intro vocari iubes?* Homo, qui et summa gravitate, et iam id aetatis, et parens esset, obstupuit hominis improbi dicto: instare Rubrius: tum, ut aliquid responderet, negavit moris esse Graecorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres. Hic tum alius ex alia parte: *Enimvero ferendum hoc quidem non est; vocetur mulier:* et simul servis suis Rubrius, ut ianuam clauderent, et ipsi ad fores assisterent, imperat. Quodubi 67
ille intellexit id agi, atque id parari, ut filiae suae vis afferretur, servos suos ad se vocat: his imperat, ut se ipsum negligant, filiam defendant; excurrat aliquis,

§. 66. *calere res]* i. e. matura esse, bene procedere, cui opponitur *frigere*, parum recte procedere. Locutio generalior est, quam ut [illegible] ad vinum, quod convivas calefaceret, referre debuerit, quamquam idem scite observavit, Ciceronem illius convivii apud Demosthenem de falsa legat. p. 402 sq. Bekk. §. 196, in quo Olynthia mulier ab Aeschine et Phrynone loris caedi iussa sit, descriptionem imitatum [illegible]. Ibi est ὡς δὲ προήει τὸ πρᾶγμα καὶ διεθερμαίνοντο — ὕβριν [illegible] πρᾶγμα καὶ οὐκ ἀνεκτὸν εἶναι.

hominis improbi dicto] Maluit Ernestius *improbe dicto*, sine causa idoneâ. — *tum ut]* Vulgo interiicitur *ille*, sed abest ab edit. Steph. et ab utroque Guelf. et Lambini vet. cod. nec opus esse, si [illegible] interpunctio sit, facile senties.

enimvero ferendum hoc quidem] Apposite loco hoc Donatus usus est ad Terentii Andr. 1, 3 init. et verbum *enimvero* dicit „*significationem habere nimium permoti atque irritati animi.*" Graeci Ἀλλὰ τοῦτο [illegible], Germ. Nun das ist doch. Sed addendam putavi post pronomen [illegible] *quidem*, ex Guelff. et Cuiaciano apud Gruterum et edit. Steph.; [illegible] enim fere apud Ciceronem adiici, ubi accentu opus est. Est etiam Lag. 29. Post Lag. 42 *et vocetur.*

§. 67. *Quodubi ille intellexit id agi]* *Quod* ad orationem continuandam pertinet, fere ut Germ. *nun*, cum sine accentu dicitur. Laudantur lexicis Ciceronis loci in Verrem IV, 66, de Orat. 2, 49, sed quam frequens etiam cum aliis coniunctionibus sit, vide in Gramm. nostra §. 799.

qui hoc tantum domestici mali filio nuntiet. Clamor interea fit tota domo inter servos Rubrii atque hospitis. Iactatur domi suae vir primus et honestissimus: pro se quisque manus affert: aqua denique ferventi a Rubrio ipso Philodamus perfunditur. Haec ubi nuntiata sunt filio, statim exanimatus ad aedes contendit, ut et vitae patris et pudicitiae sororis succurreret. Omnes eodem animo Lampsaceni, simul ut hoc audierunt, quod eos tum Philodami dignitas, tum iniuriae magnitudo movebat, ad aedes noctu convenerunt. Hic lictor istius Cornelius, qui cum eis servis erat a Rubrio quasi in praesidio ad auferendam mulierem collocatus, occiditur, servi nonnulli vulnera-

---

§. 67. *filio nuntiet]* Vulgo *filio suo nuntiet*, sed abest suo codd. Guelff. et Lag. omnibus, haud dubie etiam a ceteris deterioribus quorum Meining. laudatur. Adiecerat primus Naugerius, servaruntque reliqui secure praeter unum Stephanum. — *Clamor interea fit tota domo inter servos Rubrii atque hospitis]* Purgavi hunc locum additamento, quod sumptum e Iulii Rufiniani libello de figuris (p. 2… Ruhnk.) Hotomanus primus recipiendum censuit, *pugna inter servos* cet. Nam huius scriptoris fides in laudandis veterum auctorum locis non tam mihi explorata est, ut integram vocem ab eo contra omnes libros Ciceronianos recipere velim, praesertim cum narrationis ordine

r, ipse Rubrius in turba sauciatur; iste, qui sua cu-
ditate tantos tumultus concitatos videret, cupere ali-
a evolare, si posset. Postridie homines mane in 27
ntionem conveniunt: quaerunt, quid optimum factu 68
t: pro se quisque, ut in quoque erat auctoritatis plu-
mum, ad populum loquebatur: inventus est nemo,
ius non haec et sententia esset et oratio: *Non esse*
timendum, si istius nefarium scelus Lampsaceni ulti
manuque essent, ne senatus populusque Romanus
n eam civitatem animadvertendum putaret. Quodsi
ec iure legati populi Romani in socios nationesque
xteras uterentur, ut pudicitiam liberorum servare ab
orum libidine tutam non liceret, quidvis esse perpeti
tius, quam in tanta vi atque acerbitate versari.
Haec cum omnes sentirent, et cum in eam rationem 69
ro suo quisque sensu ac dolore loqueretur, omnes
eam domum, in qua iste deversabatur, profecti sunt:
edere ianuam saxis, instare ferro, ligna et sarmenta
ircumdare, ignemque subiicere coeperunt. Tum ci-
es Romani, qui Lampsaci negotiabantur, concurrunt:
orant Lampsacenos, ut gravius apud eos nomen lega-
tionis, quam iniuria legati putaretur; sese intelligere

---

§. 68. *homines mane — conveniunt]* Sic Steph. editio et Cuiac. et ambo Guelf. Vulgo *mane hom. veniunt*. IV, 29 *cum in consilium sequentes convenissent.* — *ut in quoque]* Edd. principes et codd. deteriores (Lag. VII et 42) *quoquo*. Bene correxit iam Naugerius. Vide Gramm. nostram §. 709. — *cuius non haec et sententia esset et oratio]* Recte sic vulgo legunt, at Guelf. 2 *ratio* habet, ut Stephanus et Lambinus ediderunt, quamvis in Lambinianae repet. margine ea scriptura *aliorum* dicatur. Itaque nescio an sententiam ipse Lamb. mutavit, quod aliis haud dubie locis accidit. Paulo post de eadem re *Haec cum omnes sentirent, et cum in eam rationem pro suo quisque sensu ac dolore loqueretur.*

§. 69. *ignemque subiicere]* Steph. et ambo Guelf. *ignemque circum subicere* (sic), molesta eiusdem praepositionis repetitione. Mox *tum cives* Steph. Guelf. 2: et additur in Guelf. 1 nomen *Lampsaceni* post *homini scelerato pepercissent*.

hominem illum esse impurum ac nefarium, sed, quoniam nec perfecisset, quod conatus esset, neque futurus esset Lampsaci postea, levius eorum peccatum fore, si homini scelerato pepercissent, quam si legato non pepercissent.

70 Sic iste, multo sceleratior et nequior, quam ille Hadrianus, aliquanto etiam felicior fuit: ille, quod eius avaritiam cives Romani ferre non potuerunt, Uticae domi suae vivus exustus est: idque illi merito accidisse existimatum est, ut laetarentur omnes, neque ulla animadversio constitueretur: hic sociorum ambustus incendio, tamen ex illa flamma periculoque evolavit; neque adhuc causam ullam excogitare potuit, quamobrem commiserit, aut quid evenerit, ut in tantum periculum veniret. Non enim potest dicere, cum seditionem sedare vellem, cum frumentum imperarem, cum stipendium cogerem, cum aliquid denique rei publicae causa gererem; quod acrius imperavi, quod animadverti, quod minatus sum. Quae si diceret, tamen

---

§. 69. *nec perf. — neque]* Lambinus bis *neque* posuit, veritus, opinor, quod et Ernestium video vereri ad Pisonianam c. 15 ut *nec—*

ignosci non oporteret, si nimis atrociter imperando so-
ciis in tantum adductus periculum videretur. Nunc 28
cum ipse causam illius tumultus neque veram dicere, 71
neque falsam confingere audeat; homo autem ordinis sui frugalissimus, qui tum accensus C. Neroni fuit, P. Tettius, haec eadem se Lampsaci cognosse dixerit; vir omnibus rebus ornatissimus C. Varro, qui tum in Asia militum tribunus fuit, haec eadem ipsa se ex Philodamo audisse dicat: potestis dubitare, quin istum fortuna non tam ex illo periculo eripere voluerit, quam ad vestrum iudicium reservare? Nisi vero illud dicet, quod et in testimonio Tettii priore actione interpellavit Hortensius: (quo tempore quidem signi satis dedit, si quid esset, quod posset dicere, se tacere non

---

§. 71. *ordinis sui frugalissimus]* i. e. ordinis plebeii, cui convenit etiam talis laus frugalitatis, sicut laudantur ex eodem homines *parci* et *sobrii*, *diligentes* et *attenti* (intellige ad quaestum honestum) *navi* et *industrii*, *prompti* et *experientes*. Quod ad hominem *frugalissimum* pertineat, comparativum gradum non apud Ciceronem, positivum apud nullum omnino scriptorem inveniri inter doctos constat. Cf. Quintil. Instit. 1, 6, 17 cum Spaldingii annotatione.

Tettius] Sic hominem primus appellavit Naugerius, antea erat *Petricius*, *Petirius*, *Petilius*, quae nomina sunt etiam in mss. Sed eorum varietates recensere inutile est, cum duo tantum aliquam auctoritatem habeant, *Pettius*, ut est apud Steph. et in Pariss. AC, sive *Pectius* Cuiac. Guelf. 2, et *Tettius*, quod in plerisque libris mss. inventum est. In lapidibus sunt et *Pettii*, et *Pecii*, et *Tettii*, sed hi quidem certissimi. Vide Reines. Inscriptt. I, 10. In Guelf. 2 porro legitur *tunc*, quod et in Lag. 42 est et ediderat Steph. Sed paulo post omnes libri *tum*. — *militum tribunus]* Cunctatus sum aliquamdiu revocare hunc verborum ordinem, quem exhiberi ab utroque Guelf. et duobus Pariss. BC et edit. Steph. vidissem, quia nondum alium locum cognovi, quo legitimus quasi ordo *trib. mil.* mutaretur. Sed inest fortasse quaedam oppositio adversus illum apparitorem Praetoris.

in testimonio Tettii] Ne dicam de nomine novis erroribus obnoxio (plerique enim deteriorum *Cettii*, Iunt. *Cecilii)*, verborum ordo est *in Tettii testim.* apud Steph. et in codd. Guelf. 2, Lag. 29. 42. Pariss. tribus. Sed *interpellavit* hic liberius cum neutro pronominis dictum est pro *interiecit*, *interpellans admonuit*. — *quo tempore quidem]* Guelf. 2 *quo tempore ipse quidem*.

posse; ut, quamdiu tacuit in ceteris testibus, scire omnes possemus, nihil habuisse quod diceret:) hoc tum dixit, Philodamum et eius filium a C. Nerone
72 esse damnatos. De quo ne multum disseram, tantum dico, secutum id esse Neronem et eius consilium, quod Cornelium lictorem occisum esse constaret: putasse non oportere esse cuiquam, ne in ulciscenda quidem iniuria, hominis occidendi potestatem. In quo video, Neronis iudicio non te absolutum esse improbitatis, sed illos damnatos esse caedis.

Verum ista damnatio tamen cuiusmodi fuit? Audite, quaeso, iudices, et aliquando misereminì sociorum, et ostendite, aliquid his in vestra fide praesidii
29 esse oportere. Quod toti Asiae iure occisus esse videbatur istius ille, verbo lictor, re vera minister im-

---

§. 71. *tacuit in ceteris testibus]* Codd. deteriores (Lag. VII. Pal. Franciani, Oxon. Huyd. Mein.) et edd. principes *quamdiu in ceteris rebus scire*, i. e. omisso verbo *tacuit*. Naugerius fecit *quamdiu in ceteris rebus tacuerit*, id quod servatum est usque ad Stephanum, et postea repositum. Qui libri verbum addunt, (Pariss. tres, Lag. 29. 42) eo loco collocant, quo nos fecimus, sed *testibus* non exhibent nisi Cuiac. (in var. lectt.) Leid. Paris. C. ambo Guelf. Post *filium eius* non

probissimae cupiditatis: pertimuit iste, ne Philodamus Neronis iudicio liberaretur: rogat et orat Dolabellam, ut de sua provincia decedat, ad Neronem proficiscatur: se demonstrat incolumem esse non posse, si Philodamo vivere atque aliquando Romam venire licuisset. Commotus est Dolabella: fecit id, quod multi 73
reprehenderunt, ut exercitum, provinciam, bellum relinqueret, et in Asiam, hominis nequissimi causa, in alienam provinciam, proficisceretur. Posteaquam ad Neronem venit, contendit ab eo, ut Philodami causam cognosceret. Venerat ipse, qui esset in consilio, et primus sententiam diceret; adduxerat etiam praefectos et tribunos militares suos, quos Nero omnes in consilium vocavit; erat in consilio etiam aequissimus iudex ipse Verres; erant nonnulli togati creditores Graecorum, quibus ad exigendas pecunias improbissimi cuiusque legati plurimum prodest gratia. Ille miser de- 74
fensorem neminem reperire poterat. Quis enim esset aut togatus, qui Dolabellae gratia, aut Graecus, qui eiusdem vi et imperio non moveretur? Accusator autem apponitur civis Romanus de creditoribus Lampsacenorum, qui, si dixisset, quod iste iussisset, per eiusdem istius lictores a populo pecuniam posset exigere. Cum haec omnia tanta contentione, tantis copiis agerentur; cum illum miserum multi accusarent, nemo defenderet; cumque Dolabella cum suis praefectis pugnaret in consilio; Verres fortunas agi suas diceret;

---

§. 74. *defensorem neminem reperire]* Sic Steph. (Lamb.) Guelf. ant. Paris. B C: vulgo *defensorem reperire neminem.* — *civis Rom. de creditoribus Lampsacenorum]* Asconianae notulae praefigitur *et ex creditoribus*, quod Lambinus pro perpetua eius consuetudine in textum recepit, male, opinor: nam nisi ex interpretatione veteris enarratoris quid legerit apparet, istis librariis tantum tribuere auctoritatis adversus omnes libros Ciceronianos periculosum est. Sic etiam Garaton. iudicat.

tantis copiis agerentur] Saepe sic accusatorum *copiae* dicuntur de opibus ceterisque praesidiis, quibus ad condemnandum reum utuntur.

idem testimonium diceret, idem esset in consilio, idem
accusatorem parasset: haec cum omnia fierent, et cum
hominem constaret occisum, tamen tanta vis istius in-
iuriae, tanta in isto improbitas putabatur, ut de Phi-
lodamo amplius pronuntiaretur. Quid ego nunc in al-
75 tera actione Cn. Dolabellae spiritus, quid huius lacri-
mas et concursationes proferam? quid C. Neronis, viri
optimi atque innocentissimi, nonnullis in rebus animum
nimium timidum atque demissum? qui in illa re quid
facere potuerit, non habebat, nisi forte, id quod omnes

§. 74. *idem accusatorem parasset]* Guelf. 2 et Leid. *parare*. Paulo post Lambinus edidit *tanta in isto improbitas esse putabatur*, ubi vulgo et rectius quidem *esse* deest.

§. 75. *in altera actione]* Editiones veteres usque ad Hervagianam *in alteram actionem* habent. Qui illam curavit primus de coniectura certissima, an ex melioribus libris, Ablativos edidit, eumque secuti sunt Manutius, Stephanus, Lambinus. Gruterus ad veteres sordes rediit, quas Ernestius tamquam de suo denuo eluit, cum Graevio (ex cod. Franc. et Asconii lemmate sic emendanti) operae non paruissent. Est etiam in utroque Guelf. — *et concursationes]* Usque ad Stephanum e codd. deterioris familiae *concursiones* edebatur, quod Hotomanus verissima coniectura emendavit, cf. Drakenborchium ad Liv. V, 40. IX, 24. XXXV. et a Garatonio laudatum de permutatione eorum verborum. Sed Stephanus tamen nihil nisi codicis scripturam expressit, nec Lambinus illum secutus audaciae crimen amplius sustinebit, cuius rei fidem faciunt

tum desiderabant, ut ageret eam rem sine Verre et sine Dolabella. Quicquid esset sine his actum, omnes probarent: tum vero quod pronuntiatum est, non per Neronem iudicatum, sed per Dolabellam ereptum existimabatur. Condemnatur enim perpaucis sententiis Philodamus et eius filius. Adest, instat, urget Dolabella, ut quamprimum securi feriantur, quo quam minime multi ex illis de istius nefario scelere audire possent. Constituitur in foro Laodiceae spectaculum acer- 76
bum et miserum et grave toti Asiae provinciae; grandis natu parens adductus ad supplicium; ex altera parte filius: ille, quod pudicitiam liberorum; hic, quod vitam patris famamque sororis defenderat. Flebat uterque, non de suo supplicio, sed pater de filii morte, de patris, filius. Quid lacrimarum ipsum Neronem putatis profudisse? quem fletum totius Asiae fuisse? quem luctum et gemitum Lampsacenorum? securi esse percussos homines innocentes, nobiles, socios populi Romani atque amicos, propter hominis flagitiosissimi singularem nequitiam atque improbissimam cupiditatem?

---

§. 75. *et sine Dolabella]* Addidi praepositionem ex Steph. (Lamb.) editione, Lag. 29 et Guelf. antiq., nam qui recentiorem exaravit, mendose aliquot verba omisit. Sed *ereptum*, i. e. vi extortum, perfectum, ut recte Graevius. — *condemnatur — perpaucis sententiis]* Ernestius: „intellige supra numerum eorum, qui absolverant." — *quam minime multi]* Multos iam audisse fatetur, sed veretur ne eorum numerus amplior etiam fiat.

§. 76. *in foro Laodiceae]* Cur *Laodiceae?* Quia illa extrema fere provinciae Ciliciae urbs erat, vid. ad cap. 38: damnati autem illis dedi solebant, quos iniuria affecissent, ipsum autem iudicium factum videtur Lampsaci. Nomen *Laodicia* scribitur apud Stephanum, quia sic cum multis deterioribus codd. nonnulli etiam boni, ut v. c. in marg. Lamb. et Lag. 29, non Guelff. — *grandis natu]* Edidit Lambinus *hinc grandis* cet. ex coniectura propter sequens *ex altera parte.*

pudicitiam liberorum] Universe dixit, quod proprie ad unam filiam pertinet: cf. supra c. 15 §. 40 sed imprimis p. leg. Man. c. 12. In quo verbo nulla codd. varietas, sicut nec V, 42 §. 109, quamquam *liberum* fere dici ipse Cicero in orat. c. 46 tradidit.

79 quas ad eundem litteras misisti. Recita hunc ipsum locum de testimonio. TESTIMONIUM C. VERRIS IN ARTEMIDORUM. *Non multo post in domum.* Bellumne populo Romano Lampsacena civitas facere conabatur? deficere ab imperio ac nomine nostro volebat? Video enim et ex iis, quae legi et audivi, intelligo, in qua civitate non modo legatus populi Romani circumsessus, non modo igni, ferro, manu, copiis oppugnatus, sed aliqua ex parte violatus sit, nisi publice satisfactum
80 sit, ei civitati bellum indici atque inferri solere. Quae fuit igitur causa, cur cuncta civitas Lampsacenorum

---

consentientibus Guelff. nostris. Verum Asconii notulae praefigitur amplius etiam *testimonium publicum tuum*, quod frustra mihi Garatoni defendere videtur. Nam alia res est, ubi quid ab Asconio explicatur, et ubi praescribitur tantummodo.

§. 79. *Recita hunc ipsum locum de testimonio. Testimonium C. Verris in Artemidorum. Non multo post in domum.* Absunt haec a codd. Guelferbytanis, sed quoniam in aliis codicibus omnibus et edd. vett. item in editione Stephaniana leguntur, retinenda censui. Sed quae praeterea in medio adiecta leguntur: *Recita ex Verris litteris ad Neronem. Ex litteris C. Verris ad C. Neronem* ea fluxerunt ex solius Hotomani opinione, et a Lambino primo temere sunt in ordinem recepta, pro perpetua eius ac servili obedientia erga illum. Gre-

lictum, sed etiam spoliatum auxiliis, pecunia, [illegible] oppugnatum et proditum? Expertus igitur es istius perfidiam tum, cum se ad inimicos tuos contulit, cum in te homo ipse nocens acerrimum testimonium dixit, cum rationes ad aerarium, nisi damnato te, referre noluit.

Tantaene tuae, Verres, libidines erunt, ut eas c[illegible] pere ac sustinere non provinciae populi Romani [illegible] nationes exterae possint? Tune, quod videris, [illegible] audieris, quod concupieris, quod cogitaris, nis[illegible] nutum tuum praesto fuerit, nisi libidini tuae [illegible] tatique paruerit, immittentur homines? expugnabuntur domus? civitates non modo pacatae, verum [illegible] ciorum atque amicorum, ad vim atque a[illegible] fugient, ut ab se atque a liberis suis legati [illegible] mani scelus ac libidinem propulsare [illegible] quaero abs te, circumsessusne sis Lamps[illegible] ritne domum, in qua deversabare, i[illegible] cendere; voluerintne legatum popul[illegible] rere vivum Lampsaceni? Negare [illegible] enim testimonium, quod apud Ner[illegible]

Vulgo *fuit*, pro quo sane malis *erat*. [illegible] comprobantibus Guelff. et Lag. 29. — [illegible] i. e. auxiliis, quae pecunia continebantur [illegible] adiecta coniunctione *auxiliis et* [illegible] Asconius interpretatus est, cuius [illegible] cum assecla suo Lambino male [illegible] Neque potest offendere, quod [illegible] quippe quod in orationibus [illegible]

cum se ad inimicos [illegible] bus *cum ipse se* cet. [illegible] aberrantibus. Stephan[illegible]

§. 78. *atque* [illegible] Steph. edit. et [illegible] *beris*. Post [illegible] nostris aliisque [illegible] *test. tuum*, [illegible]

consuetudine et disciplina lenissimis, porro autem populi Romani condicione sociis, fortuna servis, voluntate supplicibus: ut perspicuum sit omnibus, nisi tanta acerbitas iniuriae, tanta vis sceleris fuisset, ut Lampsaceni moriendum sibi potius quam perpetiendum putarent, nunquam illos in eum locum progressuros fuisse, ut vehementius odio libidinis tuae quam lega-

82 tionis metu moverentur. Nolite, per deos immortales, cogere socios atque exteras nationes, hoc uti perfugio, quo, nisi vos vindicatis, utentur necessario. Lampsacenos in istum nunquam ulla res mitigasset, nisi eum poenas Romae daturum credidissent. Etsi talem acceperant iniuriam, quam nulla lege satis digne persequi possent: tamen incommoda sua nostris committere legibus et iudiciis, quam dolori suo permittere maluerunt. Tu mihi, cum circumsessus a tam illustri civitate sis propter tuum scelus atque flagitium; cum coegeris homines miseros et calamitosos, quasi desperatis nostris legibus et iudiciis, ad vim, ad manus, ad arma confugere; cum te in oppidis et civitatibus amicorum non legatum populi Romani, sed tyrannum li- [redacted]

rls flagitiisque violaris; cum te ex ferro amicorum
opuli Romani eripueris, atque ex flamma sociorum
volaris: hic tibi perfugium speras futurum? Erras:
t huc incideres, non ut hic conquiesceres, illi te vi-
um exire passi sunt.

Et ais, iudicium esse factum, te iniuria circum- 33
essum esse Lampsaci, quod Philodamus cum filio con- 83
lemnatus sit. Quid? si doceo, si planum facio, teste
omine nequam, verum ad hanc rem tamen idoneo —
e ipso, inquam, teste docebo, te huius circumsessio-
is tuae causam et culpam in alios contulisse, neque
eos, quos tu insimularis, esse animadversum. Iam
ihil te iudicium Neronis adiuvat. Recita, quas ad
eronem litteras misit. EPISTOLA C. VERRIS AD NERONEM.
hemistagoras et Thessalus. Themistagoram et Thes-

---

§. 82. *ex flamma]* Sic Guelff. Steph. Lambini v. c. in marg. rep. ulgo *e*. Post Guelf. 1 *evolaveris.*

§. 83. *te ipso, inquam, teste docebo]* Ernestius, ut orationis mem-a in eandem formam coirent, quae nunc disparia videntur, correxit *oceo.* Sed neminem potest naturalis illa sermonis inconcinnitas offen-ere, cuius haud raro exempla inveniuntur, modo interrogationis signa llantur. Nam etiam prius illud *Quid? si doceo* nihil aliud est nisi rma mutata: *age igitur docebo.*

culpam in alios contulisse, neque in eos, quos tu insimularis, se animadversum] Hoc loco cum Lambino et Garatonio, accurate c de re disputante, Asconii auctoritatem codicibus nostris praeferre n dubitavi. Nam cum vulgo et *transtulisse* et *insimularas* legatur, tus enarrator ita ut edidimus non solum laudat, sed etiam interpretandi tione omnem corruptelae suspicionem, quam Gruterus iniecit, remo-t. Et *transtulisse* quidem per se ferri potest, sed *insimularis* quin alto praestet Plusquamperfecto, nemo potest dubitare. (Itaque etiam Manutius recepit.) Accedit quod in utroque Guelf. *insimulares* le-ur, quo quasi gradu ad probandam lectionem nostram uti possimus. g. 29 *insimulabas.*

Recita, quas ad Neronem litteras misit. Epistola C. Verris l Neronem. Themistagoras et Thessalus] Desunt haec verba in roque Guelf., sed cum non obsint certe et apud Steph. inveniantur, ne quidem servanda putavi. Sed in seqq. *Recita* alterum, quod vulgo rbis *Ab accusatore rogatus* praeponitur, ab iisdem illis Guelff. et

salum scribis populum concitasse. Quem popı
Qui te circumsedit: qui te vivum comburere cc
est. Ubi hos persequeris? ubi accusas? ubi de
ius nomenque legati? In Philodami iudicio di
84 actum? Cedo mihi ipsius Verris testimonium:
mus, quid idem iste iuratus dixerit. *Ab accu*
rogatus respondit, in hoc iudicio non persequ
in animo esse, alio tempore persequi. Quid
te iuvat Neronis iudicium? quid Philodami dam
Legatus cum esses circumsessus, cumque, qu
modum tute ad Neronem scripsisti, populo R
communique causae legatorum facta esset insig
iuria, non es persecutus: dicis tibi in animo
alio tempore persequi. Quod fuit id tempus? q
es persecutus? Cur imminuisti ius legationis
causam populi Romani deseruisti ac prodidisti
iniurias tuas, coniunctas cum publicis, reliquisti
te ad senatum causam deferre, non de tam atr

Steph. abest, et delevimus propterea quod ab ipso potius Cice
cta videntur quae sequuntur. Ceterum Asconius laudat *interr*
quod de teste sane est usitatius, quam alterum illud, verum lib. I

[redacted]

niuriis conqueri, non eos homines, qui populum con-
itarent, consulum litteris evocandos curare oportuit?
Nuper, M. Aurelio Scauro postulante, quod is Ephesi 85
e quaestorem vi prohibitum esse dicebat, quo minus
fano Dianae servum suum, qui in illud asylum con-
ıgisset, abduceret, Pericles Ephesius, homo nobilis-
imus, Romam evocatus est, quod auctor illius iniu-
iae fuisse arguebatur: tu, si te legatum ita Lampsaci
ractatum esse senatum docuisses, ut tui comites vul-
erarentur, lictor occideretur, ipse circumsessus paene
ıcenderere; eius autem rei duces et auctores princi-
es fuisse, quos scribis, Themistagoram et Thessa-
ım: quis non commoveretur? quis non ex iniuria,
uae tibi esset facta, sibi provideret? quis non in ea
causam tuam, periculum commune agi arbitraretur?
tenim nomen legati eiusmodi esse debet, quod non
ıodo inter sociorum iura, sed etiam inter hostium
la incolume versetur.

---

§. 85. *M. Aurelio Scauro]* Fortasse eo, qui Cos. fuit a. 646 u. c. 8 a. Chr., nam *nuper* quod dicit, paulo longioris temporis esse potest, . Divin. extr. c. 20: quod illic dicitur *nuper* factum, eo ipso anno 108 fa-um est, ut hoc *nuper* quattuordecim ferme annis remotius fuerit. Potest men etiam ad filium illius pertinere nobis ignotum, sed non debet re-ri ad M. Scaurum, Dolabellae accusatorem, qui ex Aemilia gente et incipis illius bis Consulis filius fuit. Haec Ferratius accurate, ut omnia.

illius iniuriae — arguebatur] Sic Stephaniana (Lamb.) editio et dd. Guelff. cum Lag. 29, vulgo, male concurrentibus litteris, *iniuriae lius*, et *argueretur*. Hoc quidem non displicet, sed constantia ser-nda erat. — *duces et auctores principes]* In hac scriptura libri omnes mss. et olim editi videntur convenire. Primus Naugerius *duces et uctores et principes* edendum curavit, quod adhuc obtinuit in pleris-e omnibus, et rectius est haud dubie quam quod Ernestius maluisse dicit *duces*, *auctores et principes*. Quidni potius coniunctionem rorsus sustulit, ut simile fieret illi, quod est in Epist. lib. X, 6 extr. *enatui bonisque omnibus auctorem, principem, ducem praebeas?* ed praestat *principes* Adiectivum putare et ad utramque Substantivum ferre. — *Themistagoram]* Graeca terminatione — *an* edidit Ste-hanus, et legitur in Lag. 29.

34 Magnum hoc Lampsacenum crimen est libidinis
86 atque improbissimae cupiditatis: accipite nunc avaritiae propemodum in suo genere non levius. Milesios navem poposcit, quae eum praesidii causa Myndum prosequeretur. Illi statim myoparonem egregium de sua classe, ornatum atque armatum dederunt. Hoc praesidio Myndum profectus est. Nam, quid Milesiis

§. 86. *accipite nunc*] In Guelferb. 2 *vero* pro *nunc* legitur, quod idem in marg. repet. Lamb. est, tamquam *aliorum*, sed ipsius est Lambini. Nimirum, quod non semel animadvertisse mihi videor, Lambini vet. cod. in his prioribus libris magis etiam cum recentiore Guelferbytano consentit, quam cum antiquiore.

quae eum — prosequeretur] Cum sit ipsius Verris et oratio et consilium, debebat esse non *eum*, sed *se*. Sed non raro scriptores hoc pronominis reflexivi usu neglecto, omissa quasi alterius persona, ad suam in hac quidem parte redeunt. Sic, ne aliorum Latinitatis auctorum exempla colligam, ipse Cicero de orat. I, 54 de Socrate: *respondit sese meruisse, ut amplissimis honoribus et praemiis decoraretur, et ei victus quotidianus in prytaneo publice praeberetur*; pro Sext. 24 §. 54 *ne noctem quidem consules inter meum discrimen et eorum praedam interesse passi sunt*. Cf. lib. II, 62 §. 151. lib. IV, 39 §. 84. Alterius cuiusdam generis exemplis minus utor, quod ubi consequentia quaedam significatur, in arbitrio scriptorum positum videtur esse, utrum eam ex animo subiecti an ex suo velint proferre; quamquam Cicero, cum reflexiva significatione pronominis *ipsius* ...

se myoparonem pulcherrimum, de decem Mile- navibus electum, L. Magio et L. Fannio, qui

---

i. *quid Milesiis lanae publicae abstulerit]* Lambinus *pu-* ...endum putavit, temere, quid enim est *publice auferre?* Mi-...lim tingendi arte celebris erat (cf. Colum. VII, 2), nec ho-...s in illis regionibus exerceri desiit. Videtur igitur *lana pu-*...ae, quae cum redisset ex publicis pascuis, in officinis tincto- publicis pretiosis coloribus infecta esset. Cf. de hac Verris ...ae elegantiae cura lib. IV, 26. Silere noluimus in Lag. 29 *a* inventum esse, cf. supra ad c. 10. Sed solus sic sibi sapere Neque accipimus, quod idem liber, sed cum Steph. (Lamb.) praebet, *cum vere,* neque enim eiusmodi res est, ut multum — *potest]* quo loco nunc quidem vulgo positum est, fluxit a ...er Lambinianas repetitiones. Nam deteriores codd. et edd. ...t *ullo modo* collocant.

7. *myoparonem pulcherrimum]* Nomen bellici navigii satis ... in his orationibus, imprimis piratici. Sed descriptionem ...stiveris ex rudi mole Schefferiana. Appianus de bell. civ. V, ...iam fratri Augusto narrat donasse a marito Antonio petitos ...σήλους τριηρετικοὺς, ἐπιμίκτους ἔκ τε φορτίδων νεῶν καὶ ..., quos eosdem Plutarchus in vita Antonii c. 35 μυοπάρωνας Uno remorum ordine instructos fuisse ex aliis locis videtur ..., ubi biremibus et triremibus opponuntur.

Magio et L. Fannio] Edd. princ. *L. Mario L. Rabio,* Nau-...xit *L. Magio et L. Rabio,* a quo non descivit nisi Lambinus ...io *et L. Fannio* edens. Nam Stephanianam editionem pro ipso

Myndi habitabant, vendidit. Hi sunt homines, nuper senatus in hostium numero habendos cen hoc illi navigio ad omnes populi Romani hostes, que a Dianio, quod in Hispania est, ad Sinopam, in Ponto est, navigaverunt.

O dii immortales! incredibilem avaritiam, si laremque audaciam! Navem tu de classe populi mani, quam tibi Milesia civitas, ut te prosequer dedisset, ausus es vendere? Si te magnitudo m cii, si te hominum existimatio non movebat: ne quidem cogitabas, huius improbissimi furti, sive nefariae praedae, tam illustrem ac tam nobilem
88 tatem testem futuram? An, quia tum Cn. Dolal in eum, qui ei myoparoni praefuerat, Milesiisque gestam renuntiarat, animadvertere tuo rogatu con est, renuntiationemque eius, quae erat in publica teras relata illorum legibus, tolli iusserat: idcirc

---

lae partes duce Sertorio in Hispania revixissent, Mithridatis cu torio huc illuc commeantes societatem composuerunt.

vendidit] Sic simpliciter non credo hoc Ciceroni. Quid? si tiatoribus illis civitas Milesiorum debebat, ut pignoris capiendi i

ex hoc crimine elapsum esse arbitrabare? Multum te 35
ista fefellit opinio, et quidem multis in locis. Sem- 89
per enim existimasti, et maxime in Sicilia, satis cau-
tum tibi ad defensionem fore, si aut referri aliquid in
litteras publicas vetuisses, aut, quod relatum esset,
tolli coegisses. Hoc quam nihil sit, tametsi ex mul-
tis Siciliae civitatibus priore actione didicisti, tamen
etiam in hac ipsa civitate cognosce. Sunt illi quidem
dicto audientes, quamdiu adsunt ii, qui imperant: si-
mulac discesserunt, non solum illud perscribunt, quod
tum prohibiti sunt, sed etiam causam adscribunt, cur
non tum in litteras relatum sit. Manent istae litterae
Mileti, manent, et, dum erit illa civitas, manebunt.
Decem enim naves iussu L. Murenae populus Mile- 90
sius ex pecunia vectigali populo Romano fecerat, si-

---

§. 88. *elapsum esse arbitrabare]* Sic legebatur olim usque ad repetitiones Lambinianas, in quibus primum inveni *arbitrabere*, fortasse typographorum mendo. Sed ex illis in ceteras editiones fluxit, donec Ernestius hoc quidem correxit, novum autem vitium corrigendo intulit, dum fecit *elapsurum esse arbitrabare.* Omnino tota oratio de illo tempore est, quo in Asia versabatur Verres: ecquid tu illo tempore arbitrabare te omne iam crimen effugisse cet. Et sic libri mss. ad unum omnes.

§. 89. *satis cautum tibi ad defensionem fore]* Sic pro Caecina c. 4 *quo mulieri esset res cautior.* — *priore]* Steph. sola *priori.*

simulac discesserunt] Hoc facile alicui minus verum videatur: neque enim illi simulac Praetor ex illa urbe ad aliam quandam provinciae partem se convertit, quod factum est, litteris publicis perscribunt: esset enim periculosum, si enuntiaretur: sed tum demum libertate sua uti possunt, cum magistratus successore accepto totam provinciam reliquit ac *decessit.* Itaque sic putavi aliquando emendandum esse, et inveni postea etiam in altero Guelferbytano; verum omisi tamen, quoniam *discedere* universe dictum videri potest, in quo et *decessio* insit.

causam] Lag. 29 *causas.*

§. 90. *ex pecunia vectigali populo Romano fecerat]* Quod nunc quidem legitur *populi Romani*, scriptorum librorum nulla certa auctoritate nititur, nec in edd. vett. est, quae aut *P. R.* aut *Po Ro* habent. Primus sic edidit Naugerius, inde per Manutianas, Stephanianas, Lambinianas edd. usque ad recentiores migravit. Sed Dativus disertos ha-

cut pro sua quaeque parte Asiae ceterae civitates: quamobrem unam ex decem, non praedonum repentino adventu, sed legati latrocinio, non vi tempestatis, sed hac horribili tempestate sociorum amissam, in litteras publicas rettulerunt. Sunt Romae legati Milesii, homines nobilissimi ac principes civitatis, qui, tametsi mensem Februarium et consulum designatorum nomen expectant, tamen hoc tantum facinus non modo negare interrogati, sed ne producti quidem reticere poterunt: dicent, inquam, et religione adducti, et domesticarum legum metu, quid illo myoparone factum sit; ostendent, C. Verrem in ea classe, quae contra piratas aedificata sit, piratam ipsum consceleratum fuisse.

---

bet auctores Pall. libros et Oxon. et duos Guelf., et si loci sensum spectes, unice verus est. Nam supra Milesios navem *de sua classe* dedisse scripsit, quod naves populo Romano debebant, sicut Asconius interpretatur, neque verisimile est, earum navium causa aliquid ceteris vectigalibus populi Romani detractum esse. Imperabantur enim naves civitatibus, ex suis vectigalibus populo Romano praestandae. Miror de Lagomarsinianis codd. nihil notari.

tametsi mensem Februarium et consulum designatorum nomen expectant] Figura Zeugma est, cum expectandi verbum, quod ad rem [redacted]

a [illegible] nihil relinqueret, praeterea pecunias [illegible] apud populos, et syngraphas fecerat; argenti caelati grande pondus secum tulerat; (nam ille [illegible] sodalis istius erat in hoc morbo et cupiditate;) [illegible] pondus argenti, familiam magnam, multos ar[illegible] multos formosos homines reliquit. Iste, quod

---

[illegible] C. Malleolo — occiso] Non dicit a quo: credo ab hosti[illegible] potem auctorem consulto suspicioso verbo usum esse, non [illegible] mihi Asconius. Ridicule multi codd. deteriores (Lag. VII [illegible] et 6) a Cn. Dolabella exhibent. — sic copiose profectus [illegible] in his aliquid Ernestium, ut copiose glossam esse arbi[illegible] Quod non facile puto eum cuiquam probaturum, sed tamen [illegible] pro tam adhiberi rarum est. Cic. de senect. 8 Graecas [illegible] avide arripui, ut.

[illegible] occuparat] i. e. fenore collocaverat (Suet. Aug. 39) apud [illegible] illis dederat — ut exerceretur pecunia neque otiosa esset, [illegible] Hotomano. Syngraphas facere Ernestius recte ad priva[illegible] quibus Mall. pecuniam crediderat, pertinere statuit, Grae[illegible] morem fuisse iam Hotomanus ostenderat, cum Romae lit[illegible] fieret nominibus transcribendis in accepti et expensi codici[illegible] et illius et Savinii Iurisperitissimi nuper explicata opinio (vide [illegible] dissertationem de Rom. contractu litterali in Actis Acad. Berol. [illegible] insigniter confirmata est repertis Gaii Institutionibus, ubi [illegible] 134, postquam de transcripticiis nominibus dictum est, et quae[illegible] iis etiam peregrini obligarentur, additur: Praeterea litte[illegible] obligatio fieri videtur chirographis et syngraphis, i. e. si

argenti placuit, invasit; quae mancipia voluit, abduxit;
vina, ceteraque, quae in Asia facillime comparantur,
quae ille reliquerat, asportavit; reliqua vendidit, pe-
92 cuniam exegit. Cum eum ad HS vicies quinquies re-
degisse constaret, ut Romam rediit, nullam litteram
pupillo, nullam matri eius, nullam tutoribus reddidit;
servos artifices pupilli cum haberet domi, circum pe-
des autem homines formosos et litteratos, suos esse
dicebat, se emisse. Cum saepius mater et avia pueri
postularent, uti, si non redderet pecuniam, nec ratio-
nem daret, diceret saltem, quantum pecuniae Malleoli

---

ob praecedentia *fecerat — tulerat.* At illa quidem ex alio tempore sunt, hoc postremum narrationem continuat. Idem vir doctus paulo post frequentibus orationis caesuris offensus verba *quae ille reliquerat* ab interpolatore addita putavit. Verum necessaria esse ad sententiam negari non potest, et pronominis relativi repetitio etiam alibi toleratur. Post Guelf. ant. addit *et* ante *pecuniam exegit.*

§. 92. *ad HS vicies quinquies]* Sic nunc fere editur iussu Halmani, et recte quidem; sed codd. cum *quinquies* omnes expressis litteris scribant, *vicies* tamen numerorum notis exhibent, quamquam sunt etiam qui duplici scribendi ratione coniuncta, sicut est in Guelf. 2, XX *quinquies* habeant, quod debebat aut $\overline{XX}$ *quinquies* esse, aut $\overline{XXV}$ *milia*, ut est supra cap. 14. Inde monstra diversae scripturae nata sunt, [redacted]

inde quasi non, ut quaestor sine praetore pos-
mem referre, (ut tu, Hortensi, ut omnes,) eo-

---

udum putavit, et verbum *perinde* prorsus ex Cicerone sus- sicubi eius oculos fefellit, ut de Off. III extr. Fuisse contra *proinde* deleri vellent, vide apud Graevium ad Epist. X, 24 borchium ad Liv. II, 58 init. et nos in Gramm. Lat. §. 282. dem in editionibus et aliorum scriptorum et Ciceronis summa tia est, sicut paulo post cap. inseq. iidem editores, qui h. l. a secuti sunt, *perinde quasi* servarunt, ubi nos nunc quidem que Lagomarsinianis item *proinde* dedimus, quamquam in et Lag. 48 *perinde*, in Guelf. 2 et Lag. 5. 6 *deinde* legitur. 37 extr. *proinde quasi*, sed III, 19 *perinde loquor quasi* in st. Videturne aliquid ad eam rem facere, utrum ea verba con- separata sint? Quamquam apud Terentium Phorm. II, 3, 35 st *proinde expiscare quasi non nosses.* Mihi si quid sta- est in ea re, *perinde* videtur esse pariter, *proinde* similiter, inde *gleich, so*, proinde *verhältnifsmäfsig*, *demgemäfs*, ut m *proinde quasi* et *proinde ac* scribi, ubi de similitudinis, ut , abusu in re falsa sermo sit. Mitto plura, sed apud Quinti- ico *proinde ac* codicum auctoritate ubique firmari. Cf. Ou- ad Caes. de bell. civ. III, 1.

). *Quaestorem]* Intellige alterum, ne cum Lambino contra li- dem corrigas *quaestores.* — *ut quaestor sine praetore pos- sem referre]* Ernestius primus controversiam de loco movit, diiudicemus, hoc primum statuendum videtur, utrum saepius m sit, ut Quaestor sine Praetore, an Praetor sine Quaestore referret? Illud longe dico frequentius factum esse. Nam cum

Quomodo ex decies HS sexcenta sint facta; quomodo DC eodem modo quadrarint, ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua HS sexcenta facta sint; quomodo Chrysogono expensa lata sint; cur id nomen infimum in li-
93 turaque sit, vos existimabitis. Tamen HS sexcenta milia cum accepta rettulisset, HS quinquaginta milia soluta non sunt; homines, posteaquam reus factus est, alii redditi, alii etiam nunc retinentur; peculia omnium vicariique retinentur.

---

narratur, illum Chrysogono iussit expensa referre. Quasi hoc quicquam Verri profuerit, si pecuniam servo (suo an alieno perinde est) expensa rettulerit. Si alicui dedit, certe acceperat: itaque tenetur reddere, cuius nomine acceperit. Sed in istis nugis diutius non commorabor, hoc tantum annotabo ex nota Graevii apparere, eum Lambini veram editionem non tractasse. Nam eum laudat tamen, quod coniecturam in textu non posuerit. Ille vero posuit, ut cetera fere omnia, quae repetitae editionis curatores in his primis orationibus in margine habent, ita tamen, ut *quadringenta*, non vitiose, ut repetitores, *quadraginta* ediderit. Convertam igitur locum imperitiorum causa Germanice sic: Er stellte auf dem letzten Blatte seines Rechnungsbuches ganz unten an einer schmählich radirten Stelle das Anerkenntniſs dieser Schuld so aus, daſs er die seinem Sclaven Chrysog. ausgezahlten 600000 Sest. dem jungen Malleolus gut schrieb.

facta sint] Garatonius *facta sunt* restituendum censet, quod ...

Haec est istius praeclara tutela. En, cui tuos li- 37
beros committas: en memoria mortui sodalis: en metus vivorum existimationis. Cum tibi se tota Asia spoliandam ac vexandam praebuisset; cum tibi exposita esset omnis ad praedandum Pamphylia: contentus his tam opimis rebus non fuisti: manus a tutela, manus a pupillo, manus a sodalis filio abstinere non potuisti. Iam te non Siculi, non aratores, ut dictitas, circumveniunt, non hi, qui decretis edictisque tuis in te concitati infestique sunt: Malleolus a me productus est, et mater eius atque avia; quae miserae, flentes, eversum a te puerum patriis bonis esse dixe-
runt. Quid expectas? an dum ab inferis ipse Malleo- 94
lus existat, atque abs te officia tutelae, sodalitatis fa-

---

§. 93. *en memoria mortui sodalis: en metus* cet.] Nescio an ex duobus Lambini codd. (dicere videtur Steph. edit. et Cuiacianum) et vetustiore Guelf. edere debuerim *en memoriam — en metum*, cum ne recentior quidem Guelf. et Lag. 29 prorsus dissentiant, quippe qui *memoria — metum* habeant. Sed movit me Ciceroniani sermonis consuetudo, apud quem nusquam non *en* cum Nominativo coniungatur, ne *ecce* quidem Accusativum post se habeat, nisi uno loco de Fin. 2, 30 in vulg. edd. *Ecce miserum hominem, si dolor summum malum est.* Sed illo loco noli dubitare, quin cum optimis libris *ecce* deleas et exclamationis signum addas. Nihil egit Goerenzius, qui *en miserum hominem* Ciceroni obtruderet.

vexandam praebuisset] Vulgo *tradidisset*, nec quicquam annotatur. Sed *praebuisset* Stephanus (Lamb.) edidit, et ego in duobus Guelf. inveni, cui consensui optimorum librorum parui. — *opimis rebus]* Deteriores et edd. principes *optimis*, quod correxit Naugerius. Sed en Stephanus restituit, quia in suo libro invenerat, cuius rei fidem facit Guelf. 2 et Lag. 29. Nimirum ne boni quidem ab eiusmodi vitiis immunes sunt. — *quae miserae, flentes — dixerunt] Misere* cum simplici vocali in nonnullis libris malis (uno Lamb. ambobus Franc. recent. Guelf.) legi mirum non est, quam *ae* nusquam fere non cum lineola curva scribatur *ę*. Sed *misere flere* in hac oratione ridiculum aliquid habet: itaque *miserae* coniungendum cum pronomine, *flentes* ad verbum referendum.

§. 94. *ipse Malleolus]* Sic meliores codd. omnes, et Steph. Lamb. ediderunt, neque tamen adhuc quisquam animadvertit, quamquam ipse Cicero paulo post eodem redit. Vulgo *ille Mall.* — *abs te]* Desunt

gitia cognosceret, fecit perite et callide: volumen eius rerum gestarum maximum isti ostendit: ab homine, quae voluit, in Dolabellam abstulit: istum testem produxit: dixit iste, quae velle accusatorem putavit. Quo ex genere mihi testium, qui cum isto furati sunt, si uti voluissem, magna copia fuisset; qui ut se periculo litium coniunctione criminum liberarent, quo ego vellem descensuros pollicebantur. Eorum ego voluntatem omnium repudiavi.
98 Non modo proditori, sed ne perfugae quidem locus in meis castris cuiquam fuit. Forsitan meliores illi accusatores habendi sint, qui haec omnia fecerunt. Ita est: sed ego defensorem in mea persona, non accusatorem maxime laudari volo. Rationes ad aerarium, antequam Dolabella condemnatus est, non audet referre: impetrat a senatu, ut dies sibi prorogaretur, quod tabulas suas ab accusatoribus Dolabellae obsignatas diceret, proinde quasi exc

§. 97. *dixit iste — putavit]* Absunt haec verba a libris mss. vulgaribus, et addidit primus Naugerius, bono aliquo codice, quod saepe vidimus, usus. Ambo Guelf. ante *produxit* adiiciunt *protulit.*

§. 98. *Forsitan — habendi sint]* edidi ex Guelf. antiquiore et Lag. 29 pro vulg. *sunt*, cum animadvertissem eam dictionem a Ce

[redacted]

endi potestatem non haberet. Solus est hic, qui
unquam rationes ad aerarium referat. Audistis quae- 39
toriam rationem tribus versiculis relatam, legationis
on, nisi condemnato et eiecto eo, qui posset repre-
endere; nunc denique praeturae, quam ex senatus
onsulto statim referre debuit, usque ad hoc tempus
on rettulit. Quaestorem se in senatu expectare di- 99
it; perinde quasi non, ut quaestor sine praetore pos-
it rationem referre, (ut tu, Hortensi, ut omnes,) eo-

---

ibi scribendum putavit, et verbum *perinde* prorsus ex Cicerone sus-
lit, nisi sicubi eius oculos fefellit, ut de Off. III extr. Fuisse contra
lios, qui *proinde* deleri vellent, vide apud Graevium ad Epist. X, 24
t Drakenborchium ad Liv. II, 58 init. et nos in Gramm. Lat. §. 282.
unc quidem in editionibus et aliorum scriptorum et Ciceronis summa
constantia est, sicut paulo post cap. inseq. iidem editores, qui h. l.
ambinum secuti sunt, *perinde quasi* servarunt, ubi nos nunc quidem
x plerisque Lagomarsinianis item *proinde* dedimus, quamquam in
uelf. 1 et Lag. 48 *perinde*, in Guelf. 2 et Lag. 5. 6 *deinde* legitur.
ib. III, 87 extr. *proinde quasi*, sed III, 19 *perinde loquor quasi* in
mnibus est. Videturne aliquid ad eam rem facere, utrum ea verba con-
uncta an separata sint? Quamquam apud Terentium Phorm. II, 3, 35
ertum est *proinde expiscare quasi non nosses.* Mihi si quid sta-
uendum est in ea re, *perinde* videtur esse pariter, *proinde* similiter,
erm. perinde *gleich, so*, proinde *verhältnifsmäfsig, demgemäfs*, ut
alim sane *proinde quasi* et *proinde ac* scribi, ubi de similitudinis, ut
a dicam, abusu in re falsa sermo sit. Mitto plura, sed apud Quinti-
anum dico *proinde ac* codicum auctoritate ubique firmari. Cf. Ou-
ndorp. ad Caes. de bell. civ. III, 1.

§. 99. *Quaestorem]* Intellige alterum, ne cum Lambino contra li-
orum fidem corrigas *quaestores.* — *ut quaestor sine praetore pos-
t rationem referre]* Ernestius primus controversiam de loco movit,
uam ut diiudicemus, hoc primum statuendum videtur, utrum saepius
eri solitum sit, ut Quaestor sine Praetore, an Praetor sine Quaestore
tionem referret? Illud longe dico frequentius factum esse. Nam cum
raetores et Consules saepe plus uno anno in provincia manerent,
uaestoribus singulis annis succederetur, apparet Quaestores plerum-
ue sine Praetore rationem rettulisse. Quo igitur pertinet illud *ut tu,
ortensi, ut omnes?* Nimirum ad Quaestores: nam *omnes* dicit pro
erosque omnes augendi causa. Hinc procedens Cicero, inversa re,
ere dicit, ut etiam Praetor sine Quaestore referat: verum si hoc omnes
raetores fecissent, qua tandem iuris specie Verres in senatu se Quae-
orem suum expectare dicere potuisset? Ernestius igitur et sensum et

dem modo sine quaestore praetor. Dixit, idem Dolabellam impetrasse. Omen magis patribus conscriptis, quam causa placuit: probaverunt. Verum quaestores quoque iampridem venerunt: cur non rettulisti? Illarum rationum ex ea faece legationis quaestoriaeque tuae procurationis illa sunt nomina, quae Dolabellae necessario sunt aestimata. EX LITIBUS AESTI-
100 MATIS DOLABELLAE PR. ET PRO PR. Quod minus Dolabella Verri acceptum rettulit, quam Verres illi expe-

structuram loci corrupit, cum post *Praetore* interpunxit et alteram periodi partem non a verbis *eodem modo*, sed a *posset* incipere iuberet. Sed in errorem incidit, quod *posset* contra Latini sermonis legem esse intellexerat. Debere enim *potest*, cum de re certa dicatur. Verum hoc est, sed succurrunt duo codd. Guelf. in quibus *possit* legitur, quod si Ernestius animadvertisset, non eum amplius Indicativum desideraturum fuisse puto. Neque enim multum hic Coniunctivus a sensu Indicativi differt. Ita prorsus, ut nunc edidi, olim dedit Lambinus: verum in margine repet. scripsisse, sive voluisse secundis curis, tradit *ut Quaestor sine Praetore potest — eodem modo possit sine Quaestore Praetor*, addito semel verbo. Codd. autem *possit* propemodum omnes, sed pro *ut* fere habent *et*, olim editi *et — possit*, hinc nec Vict. Hervag. *ut — posset* fecerunt, Steph. *et — possit*.

idem Dolabellam impetrasse] Impetravit igitur, ut ne prius rationem referret, quam Quaestor advenisset, i. e. ipse Verres. Ille au-

[redacted]

…ius] Omnes codices, quibus utor, Steph. et editt. prine. *C.* … habent, sed altero loco c. 44 *P.* est, nec quicquam diversae … notatur. Itaque cum alteruter corrigendus sit, malui *Gaium* … Guelf. causa, quo mox (in fine proximae paragraphi) …ur, et quod sic etiam lib. II c. 7 extr. librorum auctoritas po… Graevius etiam Praetorem eodem nomine appellat, cum ediderit *…o Sacerdote.* Fecisse eum puto ex auctoritate codicis Franc., …stea ita scriptum in Oxon. ψ inventum est, neque ex Lagom. … a Graeviana lectione diversum enotatur. Sed maior Guelff. …h. auctoritas esse debet.

…ui census esset] Pertinet ad legem Voconiam, qua constitu…t, ne quis, qui centum milia aeris census esset, mulierem here…stamento instituerent. (Neque enim illam legem etiam ad succes… ab intestato pertinuisse cognovimus.) Illam census summam, … l. ubi prorsus supervacuum fuisset, neque post c. 42 addidit propterea quod in illa civitatis opulentia nemo fere civium, cu… hereditate ambigeretur, illam summam non expleret. Voconii … aetate, a. Chr. 169, res aliter se habebat, verumtamen haec …ibuni mens fuerat in lege ferenda, ut ea tenerentur quicunque … in bonis haberent, neque soluti essent, nisi tenues cives. Ita… …s multum a veritate Perizonius in diss. de lege Voconia, et qui …cuti sunt, Graevius et Ernestius et Bachius lib. 2, c. 2, §. 40, …bant, cum statuerent, in illa lege censum nullum constitutum … sed *censos* vocatos esse omnes omnino cives Romanos. Auctor …pitomes Livianae lib. 41 sic scribit: Q. Voc. Saxa Tr. pl. le…lit, *ne quis mulierem heredem institueret;* et Augustinus de …ei. III, 21 similiter latum dicit, *ne quis heredem filiam fa…ceret unicam.* A veritate, inquam, si communem usum intelli…

numeratum Athenis, testibus planum faciam: hinc empta apertissime praetura; nisi forte id etiam dubium
101 est, quomodo iste praetor factus sit. Homo scilicet aut industria, aut opera probata, aut frugalitatis existimatione praeclara, aut denique, id quod levissimum est, assiduitate; qui ante quaesturam cum meretricibus lenonibusque vixisset, quaesturam ita gessisset quemadmodum cognovistis, Romae post quaesturam illam nefariam vix triduum constitisset, absens non in oblivione iacuisset, sed in assidua commemoratione omnibus omnium flagitiorum fuisset: is repente, ut Romam venit, gratis praetor factus est? Alia porro pecunia, ne accusaretur, data. Cui sit data, nihil ad me, nihil ad rem pertinere arbitror: datam quidem esse tum inter omnes recenti negotio facile constabat.
102 Homo stultissime et amentissime, tabulas cum conficeres, et cum extraordinariae pecuniae crimen subter-

---

docuit I. Fr. Gronovius de pec. vet. II, 3 et III, 1. Vulgo usque ad Lallem. et Ernestium *numerata:* atque sic in omnibus codd. est, praeter Guelf. vetust., e quo nihil ab Ernestiana recensione diversum notavi. Sed etiamsi ex hoc silentio nihil statuere velis, res tamen a Gronovio tot locis optimorum auctorum, et ipsius Ciceronis

ıgere velles, satis te elapsurum omni suspicione ar- itrabare, si, quibus pecuniam credebas, iis expensum on ferres, neque in tuas tabulas ullum nomen refer- :s, cum tot tibi nominibus acceptum Curtii referrent?)uid proderat tibi, te expensum illis non tulisse? An iis solis tabulis te causam dicturum existimasti?

Verum ad illam iam veniamus praeclaram praetu- 40
ım, criminaque ea, quae notiora sunt his, qui adsunt, 103
uam nobis, qui meditati ad dicendum paratique ve- imus; in quibus non dubito, quin offensionem negli- entiae vitare atque effugere non possim. Multi enim a dicent: *de illo nihil dixit, in quo ego interfui: lam iniuriam non attigit, quae mihi, aut quae amico eo facta est, quibus ego in rebus interfui.* His mnibus, qui istius iniurias norunt, hoc est, populo omano universo, me vehementer excusatum volo, non

---

ris scripturae auctoribus (Lag. VII. Huyd. Oxon.) legitur *extraordi- ıria pecunia*, ablativo casu, quod Ferratius ita defendit, ut ipsam pe- ıniam extraordinariam crimini esse neget. At in magistratu sane sus- :cta esse debet, neque ea dicitur, quae in tabulis accepti relata non t, sed quae *extra ordinem* venerit. Tum vero absolute *crimen* intel- ʒi nequit. Sed omnis dubitatio ex eo orta videtur, quod Ferratius ac aratonius Manutii illam esse correctionem putarent. At dudum ante anutium sic editum est in Hervag. 1534 et Gryph. 1539, nec est omnino lius editoris emendatio, sed certa scriptura codicum manu exaratorum, ıi meliorem familiam sequuntur. Leid. tamen *iudiciaria pecunia*, men- ıse, ut solet.

satis te elapsurum omni suspic. arbitrabare] Vox *satis* Erne- ium commovit, sive ad *elapsurum* sive ad *arbitrabare* pertineret. os minus offendit, qui *satis elabi* dictum putemus pro satis facile, tis recte.

§. 103. *aut quae]* Abest *quae* ab edd. vett. et codd. vulgaribus ag. VII Huyd. Mein. etiam Leid.) primum addiderunt Vict. et Hervag.

quibus ego in rebus interfui] Praepositionem omittit Guelf. ve- stior, quod nescio an alicui magis ex usu Ciceronis videatur. Verum paulo ante, et Epist. XIII, 36 *qua in re ego interfui*, et aliis lo- s *interesse in aliqua re* legitur. Ceterum imitationem hanc esse emosthenis in Midiana p. 559 perite indicavit Ernestius.

negligentia mea fore, ut multa praeteream, sed quod alia testibus integra reservari velim, multa autem propter rationem brevitatis ac temporis praetermittenda existimem. Fatebor etiam illud invitus, me prorsus, cum iste punctum temporis nullum vacuum peccato praeterire passus sit, omnia, quae ab isto commissa sunt, non potuisse cognoscere. Quapropter ita me de praeturae criminibus auditote, ut ex utroque genere, et iuris dicendi, et sartorum tectorum exigendorum, ea postuletis, quae maxime digna sunt eo reo, cui parvum ac mediocre obiici nihil oporteat.

104 Nam ut praetor factus est, qui auspicato a Chelidone surrexisset, sortem nactus est urbanae provi-

---

§. 103. *Fatebor etiam illud invitus]* Ernestius vix se dubitare dicit, quin Cicero *haud invitus* scripserit: mirum, hominem eruditum non vidisse, haec accusatorie dicta esse, cum semetipse orator quasi reprehendat, quod non omnia rei furta ac flagitia perscrutari potuerit. Omnino autem multa hoc loco accusatoris personae quam veritati aptiora sunt. — *commissa sunt]* Edit. Steph. (Lamb.) Guelff. et Lag. 29 a pr. manu *sint.* Non probo, nam quin vere commissa sint, orator non dubitat: circumlocutio est unius verbi *peccatorum.* — *ex utroque genere]* Guelff. Leid. Steph. *ex* omittunt. — *iuris dicendi]* Sic edd. vett. [illegible] Steph. et Lamb. cum codicibus longe plurimis, quoniam [illegible]

ciae, magis ex sua Chelidonisque, quam ex populi Romani voluntate. Qui principio qualis in edicto constituendo fuerit, cognoscite. C. Annius Asellus mor- 41
tuus est, C. Sacerdote praetore. Is cum haberet unicam filiam, neque census esset, quod eum natura hor-

§. 104. *ex sua Chelidonisque]* Sic libri mss. meliores et Steph. Vulgo *et Chelidonis.*

C. Annius] Omnes codices, quibus utor, Steph. et editt. princ. *C.* praenomen habent, sed altero loco c. 44 *P.* est, nec quicquam diversae scripturae notatur. Itaque cum alteruter corrigendus sit, malui *Gaium* facere, antiquioris Guelf. causa, quo mox (in fine proximae paragraphi) destituimur, et quod sic etiam lib. II c. 7 extr. librorum auctoritas postulat. Graevius etiam Praetorem eodem nomine appellat, cum ediderit *C. Annio Sacerdote.* Fecisse eum puto ex auctoritate codicis Franc., nam postea ita scriptum in Oxon. ψ inventum est, neque ex Lagom. quicquam a Graeviana lectione diversum enotatur. Sed maior Guelff. et Steph. auctoritas esse debet.

neque census esset] Pertinet ad legem Voconiam, qua constitutum erat, ne quis, qui centum milia aeris census esset, mulierem heredem testamento institueret. (Neque enim illam legem etiam ad successionem ab intestato pertinuisse cognovimus.) Illam census summam, neque h. l. ubi prorsus supervacuum fuisset, neque post c. 42 addidit orator, propterea quod in illa civitatis opulentia nemo fere civium, cuius de hereditate ambigeretur, illam summam non expleret. Voconii quidem aetate, a. Chr. 169, res aliter se habebat, verumtamen haec certe Tribuni mens fuerat in lege ferenda, ut ea tenerentur quicunque aliquid in bonis haberent, neque soluti essent, nisi tenues cives. Itaque non multum a veritate Perizonius in diss. de lege Voconia, et qui eum secuti sunt, Graevius et Ernestius et Bachius lib. 2, c. 2, §. 40, abhorrebant, cum statuerent, in illa lege censum nullum constitutum fuisse, sed *censos* vocatos esse omnes omnino cives Romanos. Auctor certe epitomes Livianae lib. 41 sic scribit: Q. Voc. Saxa Tr. pl. legem tulit, *ne quis mulierem heredem institueret;* et Augustinus de Civ. Dei. III, 21 similiter latum dicit, *ne quis heredem filiam faceret, nec unicam.* A veritate, inquam, si communem usum intelligas, sed longe tamen abhorrebant, si rem accurate explicare volebant. Nam ut omittam nullam causam fuisse, cur Voconius cives Romanos nova ratione *censos* appellaret, nisi ipse legis aliquam calumniam ostendere vellet, quae certe tum ei in mentem venire non poterat: obstat Dionis Cassii locus lib. 56, 10, quem Perizonius falso explicare, quam ad vulgarem rationem recte intelligere maluit. Locus, ne quis quaerat, hic est: καθ' ὃν (legem Voconiam) οὐδεμιᾷ αὐτῶν (mulierum) οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἡμίσου μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξῆν. Κληρονο-

tabatur, lex nulla prohibebat, fecit, ut filiam bonis suis

μεῖν οὐσίας ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας (intellige Drachmum) οὐδε-νός nihil aliud est nisi *heredem fieri* alicuius, qui censum habeat ma-iorem (aut non minorem) quam centum milium HS, non, ut Perizoni voluit, ex alicuius mortui bonis plus quam centum milia HS acciper. Vide I. Fr. Gronovium de pec. vet. III, 16, qui in eo tantum errat, quod Graecam verborum constructionem parum recte intellexit, nam κληρο-νομεῖν non cum Genit. personae sed rei coniungitur, et οὐδενός ab οὐσίας pendet. Cf. etiam Iac. Gronovium ad Gellium lib. XX, 1. Ob-stat etiam Asconiana interpretatio ad h. l. corrupta quidem, ut fac cum Wielingio ipsum Asconium sic scripsisse neges, sed quae tam eruditum fontem sapiat, *census vocari qui centum milia* HS *pos-sideat.* Obstat denique recenti memoria repertus Gaius, cuius ve Instit. lib. 2 §. 274 haec sunt: *Item mulier, quae ab eo, qui centum milia aeris census est, per legem Voconiam heres institui non po-test.* Patet igitur, a Voconio certum definitum esse censum, sed Ci-ronem brevitatis causa et quia in Senatore (vid. lib. II, 7 §. 21) de censu dicere nihil attinebat, de censendo tantum, non de modo cens locutum esse. Eum autem modum aliter Dio et Asconius, aliter Gel-lius definiunt, illi enim Sestertium hic aeris s. assium C milia fuis tradunt. Quo in dissensu equidem, quamvis in ea re discedendum mihi sit a Savinii, prudentissimi viri, opinione in dissert. de lege Voco Act. Acad. Berol. anni 1820, non dubitaverim tamen Gaium sequi primum quod de lege tamquam suo tempore valente loquitur, deinde quod ille census centum milium aeris olim primae classis plebis fuerit. Addiderim etiam hoc, in legibus illa aetate verisimile videri vete numerandae pecuniae rationem servatam esse. Progrediente quidem a-tate nemo pecuniam paulo maiorem assibus computabat. Itaque, ut d cam de Asconiana notula, ipse Cassius in abolita (ἐξῆν enim di et lege et omni plebis censendae ratione facile HS intelligere pote ubi asses olim fuerant. Nam omnino ne iusto diutius in illo cens modo immoremur, cito lex illa eo tantum valere coepit, ut testame torum faciendorum ratio, relicta muliere, commutaretur. Quod en directo per testamentum fieri non poterat, ut heres mulier fieret, vulgo fidei commisso per heredem fiduciarium fieri coepit. (Lege Gai Inst. lib. 2 de heredit. fideicommissariis, cf. Cic. de Fin. 2, 17.)

Aliam vero legis Voconiae eludendae rationem h. l. habemus. Na cum in lege *censendi* vox adhibita esset, quamvis illa ex Voconii men idem ferme valeret quod *possidere*, et in Senatore census, qui a Cen soribus fieret, non esset expectandus, C. Annius tamen, cum sua bo in censu non professus esset, se illa lege non teneri putabat. Sed quaeritur, utrum unquam census, an proximo illo quinquennio sive p tius a proxim … census non fuerit. Hanc quidem sente tiam et vet … quo hodie tuentur. Sed parum rect

heredem institueret. Heres erat filia. Faciebant omnia

---

ut mihi videtur. Nam neque hoc loco alteroque paulo post quicquam de proximis Censoribus dicitur, quod certe debebat, nec in ipsa lege hunc calumniandi locum relictum esse, verisimile est. *Neque census esset*, nihil amplius, orator dicit, h. e. nunquam ex quo pater familias sive sui iuris factus est. Atque hoc facile fieri potuisse intelligo. Homo mortuus est anno ante Verrem praetorem, i. e. 679 u. c. Proximi ab eo tempore Censores fuerant L. Philippus et M. Perperna a. 668, superiores a. 665 P. Crassus et L. Caesar, a quibus nullam populi partem censam esse ipse Cicero pro Arch. c. 5 tradit. Creati enim fuerant novorum civium causa, neque rem perficere poterant. Ante hos lustrum conditum est a. 662 a Cn. Domitio et L. Crasso. Ponamus igitur, C. Annium a. 663 patrem familias factum esse, eumque a. 668 rei publicae causa abfuisse, (cf. p. Arch. l. l.) fortasse in exercitu Sullano, aut in magistratu quodam provinciali: (Pighius certe nescio quibus rationibus ductus eum Quaestorem facit eo anno) facile intelliges quomodo fieri potuerit, ut nunquam census sit. Itidem Annia illa, quam c. 43 Cicero dicit, quoniam censa non esset, heredem filiam instituisse nuper, i. e. a. 683 vel 684, quo hasce oratt. scripsit, vidua fieri potuit post a. 668 nec unquam, cum nulli interea Censores essent, censeri. Atque haec quidem sic erant a me ante hos ferme decem annos scripta. Nunc repertis Ciceronis de re publica libris nova quaedam eaque multis disputationibus obnoxia difficultas orta est. Nam lib. III, c. 10 L. Furius contra iustitiae fundamentum in re publica disputans eam iuris mutabilitatem exemplo legis Voconiae de mulierum legatis et hereditatibus ostendisset, sic pergit: *quae quidem ipsa lex, utilitatis virorum gratia rogata, in mulieres plena est iniuriae. Cur enim pecuniam non habeat mulier? cur virgini Vestali sit heres, non sit matri suae? Cur autem, si pecuniae modus statuendus fuit feminis, P. Crassi filia posset habere, si* u n i c a p a t r i e s s e t, *aeris millies, salva lege; mea tricies non posset?* Secundum quem locum video doctissimos hodie iuris Rom. interpretes existimare, lege Voconia exceptam fuisse unicam filiam eique rei maximam auctoritatem ab hoc ipso, quem tractamus, orat. Verrinae loco comparare. Quod si verum esset, praetor Verres non iniquus, sed amens fuisset, qui contra legem Anniae conaretur hereditatem detrahere, quae ad ipsam non callida ut si quaeris improba interpretatione sed ipso iure pertineret, neque intelligeretur, cur orator tam multa de censendo et non censendo diceret, multo maiorem iniustitiam omitteret. Verum res non sic se habet. Queritur Philus lege Voconia ne effici quidem illud, ut pecuniae quidam modus mulieribus constituatur, nam ad Crassi divitis filias (duas enim habebat) tantum pecuniae pervenire posse *salva lege* per legatum, quantum ad unam non perveniret, si liceret sibi eam heredem instituere. Nam finge P. Crassum bis millies possedisse, ex eiusdem illius legis Voconiae

cum pupilla, legis aequitas, voluntas patris, edicta praetorum, consuetudo iuris eius, quod erat tum, cum
105 Asellus est mortuus. Iste, praetor designatus, (utrum admonitus, an temptatus, an, qua est ipse sagacitate in his rebus, sine duce ullo, sine indice, pervenerit ad hanc improbitatem, nescio: vos tantum hominis aud-

---

capite de legatis mulierum millies ad filiam, *si unica ei esset*, *quod* unica esset, pervenire potuit, (dum ne minus ad heredem,) cum pauper Furius integrum suum tricies filiae testamento relinquere posset. Neque hoc loco orationis Verrinae verba *cum haberet unicam filiam* legis causa, sed patriae caritatis narrationisque continuandae gratia adduntur, ad ipsam legem non pertinent nisi haec: *cum sus non esset*. Sic non cogimur accusare veteres Ictos, quod ... momenti exceptionem nobis non tradiderint, neque Augustinum condemnabimus, qui cum legis iniquitatem ex hac ipsa re, quod ne unicae quidem filiae parceretur, probare vellet, in vulgari interpretandi ratione prorsus cum Cicerone pugnaret.

quod eum] Eum cum deesset in vetustioribus, additum inveni primum in Vict. et Hervag. simul, haud dubie ex aliquo libro melioris familiae, nam deteriores omnes omittunt. — *Faciebant omnia cum pupilla, legis aequitas* cet.] Priscian. lib. XVIII p. 1189 Putsch., §. ... Krehl. locum sic laudat, ut *puella* et *leges* habeat. Utrumque Graevius contra Ciceronianos libros in textum recepit, propterea quod ... tutores laudarentur, et c. 42 init. *legibus* fecisse Annius testamentum, item c. 44 bona patria *legibus* tradita liberis dicerentur. Sed magnopere erravit: *legibus* enim illis locis nihil aliud est, nisi quod ...

Sed ne sic quidem verum est, nam Censorum magistratus
ici temporis determinatione adhiberi nequit: Censorum est
qui incepit *qui a Censoribus* — is continuasse existimandus
esse est vel *erit.* Itaque haec verba *qui a Censoribus* —
erit non possunt unum quasi membrum orationis efficere:
ad diversa, mediis omissis. Nam orator edicti verba ea re-
e reprehendenda ipsi videntur, omnique vi incumbit in tem-
eritum *fecit*, cetera, quae ad reprehensionem non pertinent,
ttit. Eaque sic fere explebo (non contendo de singulis verbis,
o quidem hoc capite, nam quis hoc praestiterit?) sed ita ta-
lebo: *Qui ab A. Postumio Q. Fulvio Censoribus*
ea C mil. aeris plusve censi sunt, erunt, quive cum cen-
sint, in Senatum eundi vel equo publico merendi vel suf-
s prima classe ferendi ius habuerunt, habent, si quis eo-
giniem mulieremve heredem fecit fecerit — sequitur: *illi*
mulierive hereditatis nec petitionem nec possessio-
lebo. Quod autem arbitror legem Voconiam anno a. Chr. 174, u.
Coss. Sp. Postumio Albino, Q. Mucio, latam esse, initiumque
et illius legis et Verrini edicti a Censoribus A. Postumio, Q.
, qui illo anno creati sunt, haec causa est. Livium constat ex
libri historiarum XLI ad a. 174 rettulisse de lege Voconia,
ut hoc ab eo factum esse, quod falsam de aetate Catonis opi-
habuerit. Utrum autem verisimilius est, Livium in continua
gestarum narratione invenire non potuisse, quo anno tam cele-
lata sit, ut ob eam rem ad computationem Catonianae vitae
a ei confugiendum fuerit, an Ciceronem, cum recte de Catonis
ibi comperisse videretur, in rebus quae ad hunc pertinerent cum
rerum memoria comparandis errasse? Livii quidem liber XLI la-

cum popul [illegible]
lorum, [illegible]
Asello [illegible]
adoocolo [illegible]
his rebu [illegible]
hanc imp [illegible]

---

capite de [illegible]
quod [illegible]
pauper [illegible]
possel [illegible]
eam [illegible]
dae grat [illegible]
aus [illegible]
[illegible]

eius rei fraudem aut periculum proposuit edicto, quae

Chr. 169) *mortuus est: cum ego quidem LXV annos natus le-em Voconiam voce magna et bonis lateribus suasissem.* Sed go non possum non veterem denuo lapidem movere, quo me quasi vitum hic ipse locus, quo de agitur, trahit. Nam si *ab A. Post. Q. Fulvio Censoribus* significat *post illos Censores*, quae haec erit quendi ratio *post hos aut postea?* Necesse esset deleta praeposi-one scribere *A. Postumio, Q. Fulvio Censoribus.* Sic enim omnes quuntur. Sed ne sic quidem verum est, nam Censorum magistratus a simplici temporis determinatione adhiberi nequit: Censorum est nsere: qui incepit *qui a Censoribus* — is continuasse existimandus t — *census est* vel *erit.* Itaque haec verba *qui a Censoribus* — *it, fecerit* non possunt unum quasi membrum orationis efficere: rtinent ad diversa, mediis omissis. Nam orator edicti verba ea re-it, quae reprehendenda ipsi videntur, omnique vi incumbit in tem-praeteritum *fecit*, cetera, quae ad reprehensionem non pertinent, termittit. Eaque sic fere explebo (non contendo de singulis verbis, de toto quidem hoc capite, nam quis hoc praestiterit?) sed ita ta-n explebo: *Qui ab A. Postumio Q. Fulvio Censoribus stve ea C mil. aeris plusve censi sunt, erunt, quive cum cen-non sint, in Senatum eundi vel equo publico merendi vel suf-agii in prima classe ferendi ius habuerunt, habent, si quis eo-m virginem mulieremve heredem fecit fecerit* — sequitur: *Illi gini mulierive hereditatis nec petitionem nec possessio-m dabo.* Quod autem arbitror legem Voconiam anno a. Chr. 174, u. 580 Coss. Sp. Postumio Albino, Q. Mucio, latam esse, initiumque isse et illius legis et Verrini edicti a Censoribus A. Postumio, Q. ulvio, qui illo anno creati sunt, haec causa est. Livium constat ex pitome libri historiarum XLI ad a. 174 rettulisse de lege Voconia, ed aiunt hoc ab eo factum esse, quod falsam de aetate Catonis opi-ionem habuerit. Utrum autem verisimilius est, Livium in continua rum gestarum narratione invenire non potuisse, quo anno tam cele-ris lex lata sit, ut ob eam rem ad computationem Catonianae vitae nnorum ei confugiendum fuerit, an Ciceronem, cum recte de Catonis etate sibi comperisse videretur, in rebus quae ad hunc pertinerent cum etera rerum memoria comparandis errasse? Livii quidem liber XLI la-er est, ut semet ipse iam de anno legis latae defendere non possit, ed ne in Catonis quidem aetate eum errasse mihi persuadeo. Cato-em obisse a. 149 Marcio et Manilio Coss. consentitur, Livius autem onagen[illegible] Cicero quinque et octoginta annos natum decessisse tra-dit. [illegible] hoc dissensu Drakenborch. ad Livii lib. 39, 40. Nihil aliud [illegible] Livio auctore Quaestorem eum fuisse XXXV, Prae-torem [illegible] lem XLIV aetatis anno, Cicerone teste Consulem [illegible] Utrum probabilius videtur in homine novo et mul-

neque post edictum, neque ante edictum provideri po-
42 tuit? Iure, legibus, auctoritate omnium, qui consule-
bantur, testamentum C. Annius fecerat, non improbum,
non inofficiosum, non inhumanum: quodsi ita fecisset,
tamen post illius mortem nihil de testamento illius novi
iuris constitui oporteret. Voconia lex te videlicet de-
lectabat? Imitatus esses ipsum illum Q. Voconium, qui
lege sua hereditatem ademit nulli neque virgini, neque
mulieri: sanxit in posterum, *qui post eos censores ce-*

---

tis multorum inimicitiis petito? LXV annos natus Cato legem Vo[illegible] niam suasisse traditur a Cicerone de Senect. 5, hoc videtur ab [illegible] Catone didicisse, sed quod addit factum id esse Caepione et Phil[illegible] iterum Coss. (i. e. a. 169) in eo decepit eum ratio de Catonis [illegible] natali, quem quinquennio propiorem sibi facit. Verumtamen quid [illegible] est, quod in ipsa lege Voconia Cicero fuisse tradit (§. 107) *qui post eos Censores census esset?* Hoc sic explico: legem tulisse Vocon[illegible] initio a. 174, fortasse iam extremo anno 175 promulgasse videtur, Cen[illegible] soribus nondum creatis; eamque ob causam sic scripsisse, qui post [illegible] Censores, quorum tum comitia futura essent, factos, creatos, c [illegible] aeris censi essent, ne quis eorum virginem mulieremve heredem ins[illegible] tueret. Vetuit certe de futuro, neque enim, quod a Livio disces, Cen[illegible] sores illo anno lustrum condiderunt, Senatum et equestrem ordinem recensuerunt, plebis censum insequenti anno perfecerunt. Nam hic L[illegible] vii mos est, ut singulis annis primum quid foris, deinde quid in [illegible] publice a magistratibus gestum sit enarret, post de legibus aliisque [illegible] vilibus rebus quasi per saturam referat.

Ceterum vulgo verba *fecit, fecerit* repetuntur: nos omisimus, [illegible] absunt a Guelf. et Leid. item ab Huydecop. et aliis fortasse. Ne[illegible] lis opus est, quod orator ipsa verba recitata de pluribus delegerit.

§. 107. *quae neque]* Sic primum Vict. simul et Hervag. [illegible] *quod neque*, sicut est in Lag. omnibus et Huyd. Mein. Oxon. ut [illegible] desint nisi Guelf. 2 Leid. Steph., e quibus nihil a vulg. nunc scriptu[illegible] diversum enotavi.

non improbum, non inofficiosum, non inhumanum] Inofficiosum testamentum proprie dicitur, quod contra officium pietatis factum [illegible] in quo liberi aut [illegible] immerito aut exheredati aut praeteriti [illegible] Testamentum [illegible] *[illegible]humanum*, quod proprie dictum sit, [illegible] scio nec inve[illegible] [illegible]es cernendae hereditati adiectas p[illegible] tinere videtur [illegible], non *C.* unus editorum all[illegible] dit Lambinus. [illegible] c. 8, Liv. in epit. libri 41. *Ipsum illum]* primus [illegible] deterioribus, *illum ipsum.*

ius, quo post eam legem populus utatur. Qui plurimum tribuunt edicto, praetoris edictum legem annuam dicunt esse. Tu edicto plus complecteris quam lege. Si finem edicto praetoris afferunt Calendae Ian., cur non initium quoque nascitur a Calendis Ian.? An in eum annum progredi nemo poterit edicto, quo praetor alius futurus est: in illum, quo alius praetor fuit, regredietur?

Ac si hoc iuris non unius hominis causa edixis- 110
ses, cautius composuisses. Scribis *si quis heredem* 43
facit, fecerit. Quid si plus legarit, quam ad heredem heredesve perveniat, quod per legem Voconiam ei, qui census non sit, licet? cur hoc, cum in eodem genere

---

§. 109. *quo post] Quod* codd. vulgares et edd. principes. Emendavit Naugerius. — *Calendae Ianuarii — a Calendis Ianuarii]* Si hic hoc *Ianuariae* et *Ianuariis* scribere velis, habebis ex parte certe auctorem ms. Franc. pr., in quo Graevius *Ianuariis* invenit. Apud Quintil. V, 10 §. 76 locum nostrum laudantem vulgo quidem *Ianuarii*; legitur; sed in edit. Campani sic est, ut iam fere eruditorum consensus postulat. Drakenborch. quidem ad Liv. 4, 37 et 41, 16 plerisque locis apud illum scriptorem Adiectivi formam inveniri dicit, ut aliquot aliis, ubi in libris non inveniatur, ex coniectura restituendam putet. Oudendorp. ad Sueton. Othon. 2 Domit. 13 in scripturae diversitate et ipse Adiectivum praebet, quamvis altero loco, cum posset edere, praetermiserit. Itaque tutissimum videbatur de sententia Garatonii ad Phil. III, 1 scribere per compendium *Ian.*, uti fere probatissimi libri.

cur non initium quoque nascitur] Nascatur apud Quintilianum est, idque recepit Lambinus. Id ego nolui imitari, quam anceps Quintiliani sit auctoritas saepe ex memoria locos laudantis, saepe expertus. Sed post *initium* omisi vocem nimium saepe repetitam *edicti* ex auctoritate libri Guelf., quamquam ex aliis nihil affertur.

§. 110. *non unius hominis causa]* Vulgo *non unius causa hominis*, quod per se non damnaverim, sed sequenda erat auctoritas Lag. 29 Guelf. 2 et Steph. (Lamb.) Infra c. 45 *edictum unius hominis causa conscriptum esse.* Antea pro *ac* unus Lag. 29 *at.* — *Quid si]* Sic R. Stephanus et reliqui praeter Gruterum ex mss. melioribus ut Lag. 29 Guelf. 2. Olim fuerat *quod si.* Guelf. etiam *leget*, Lag. 42 *legaverit.* — *ei, qui census non sit, licet]* nimirum quia interpretabantur legem, in qua de censendo dictum esset, ad incensos non pertinere. *Licere* igitur dicit, quod non expressis verbis vetitum est. Scripturam hanc in vett. edd. et codicibus, quantum nobis innotuit, omnibus extantem, (nisi quod libri vulgares *eius* pro *ei* exhibent,) sublata negatione

[illegible], ipsam, ut dixi, Voconiam, omnes [illegible] civili: hoc reperies in omnibus

---

[illegible] esse is, abesse non diserte traditur. Long[illegible] lectionum copia ex Asconii notula et Prisciano [illegible] p. 137 Krehlii accessit et in editiones migravit [illegible] quidem circumfertur, interrogative laud[illegible] in Aldina autem exemplari est *rata ess[illegible]* [illegible], ubi ex professo de vi subiunctivi agit, hunc [illegible] sic refert: *de iure vero civili, si qu[illegible]* [illegible] *is non omnia, quae ea[illegible]* [illegible] *patiatur*, et interpretationem addit „*non deb[illegible]*" [illegible] contra loci sententiam, nisi, quod fecit La[illegible] [illegible]. Sed ne Coniunctivus quidem *ina[illegible]* [illegible] nihil tutius video, quam in codd. Ciceroni[illegible] [illegible], nam si quis ex his omnibus pro [illegible] scripturam sibi concinnaverit: nae is a [illegible], quam qui horum quamvis arripuerit.

[illegible] *Furias, Fusias*] Haec est et principum edi[illegible] et codd. [illegible] quantum scimus omnium lectio (nisi quod L[illegible] [illegible] (pro *Fusias*) habet, et 12 *Furias* omittit.) [illegible] *Fuffias*, eam opinor rationem secutus, qu[illegible] [illegible] quod *Furias*, retinueruntque insequentes e[illegible] [illegible], donec Hotomanus *Fuffias* leges nullas esse [illegible] et [illegible] censuit. In hac sententia ceteri edito[illegible] [illegible], ita ut Gruterus et Graevius, quod vocem in textu r[illegible] [illegible], inviti fecisse videantur. Neque tamen illud satis tutum [illegible] detur. Nam quod dicunt idem nomen esse *Furius* et *Fusius*, [illegible] impedit, quin huic vel illi aut homini aut legi proprium factum [illegible] leges complures Claudias et Clodias diversas legimus, quamvi[illegible] dubie Claudius idem sit quod Clodius. Legem *Fusiam* aliam [illegible] bemus, nisi quae dicitur *Fusia Caninia* de numero servorum [illegible] mento manumittendorum, argumenti maxime ad hunc locum [illegible] hic ex altera parte significari, facile possem contendere, verum [illegible] liquet de eius aetate, nec prorsus absonum fuerit, si quis alia[illegible] Fusiae intercidisse memoriam existimet, cum ne Atiniae quidem [illegible] stamentis extet. Sed de lege Furia et de Voconiae legis ea parte, [illegible] ad legata pertinet, deque [illegible] reliquarumque legum [illegible] [illegible] antiquitatis studiosos [illegible] Ed. Gansii, Antecessoris [illegible] [illegible], librum de iure [illegible] II p. 189 sqq. Sed [illegible] [illegible] habeo, [illegible] nolim. Ea ex [illegible] [illegible] non explent, [illegible] [illegible] *Voconiam*, [illegible] [illegible] collectum esset, [illegible] [illegible]

uo post eam legem populus utatur. Qui plu-tribuunt edicto, praetoris edictum legem annuam t esse. Tu edicto plus complecteris quam lege. em edicto praetoris afferunt Calendae Ian., cur non n quoque nascitur a Calendis Ian.? An in eum anprogredi nemo poterit edicto, quo praetor alius fuest: in illum, quo alius praetor fuit, regredietur?
Ac si hoc iuris non unius hominis causa edixis- 110
cautius composuisses. Scribis *si quis heredem* 43
fecerit. Quid si plus legarit, quam ad heredem lesve perveniat, quod per legem Voconiam ei, qui s non sit, licet? cur hoc, cum in eodem genere

---

109. *quo post]* *Quod* codd. vulgares et edd. principes. Emenlaugerius. — *Calendae Ianuarii* — *a Calendis Ianuarii*] Si o *Ianuariae* et *Ianuariis* scribere velis, habebis ex parte certe m ms. Franc. pr., in quo Graevius *Ianuariis* invenit. Apud , V. 10 §. 76 locum nostrum laudantem vulgo quidem *Ianuarii*; sed in edit. Campani sic est, ut iam fere eruditorum consensus t. Drakenborch. quidem ad Liv. 4. 37 et 41. 16 plerisque locis um scriptorem Adiectivi formam invenire dicit, ut aliquot aliis, ubi s non inveniatur, ex coniectura restituendam putet. Oudendorp. ton. Othon. 2 Domit. 13 in [illegible] diversitate et ipse Adiectirebat, quamvis [illegible] praetermiserit. tutissimum videtur [illegible] Phil. III, 1 scrier compendium *Ian.* [illegible] libri.
r non initium quoque nascitur] [illegible] apud Quintilianum que recepit Lambinus. [illegible] quam anceps Quinsit auctoritas saepe ex memoria locum laudantis, saepe expertus. set *initium* omisi vocem nimium saepe repetitam *edicti* ex aulo libri Guelf., quamquam ex aliis nihil affertur.

110. *non unius hominis causa]* Vulgo *non unius causa homi-* [illegible] se non damnaverim, sed sequenda erat auctoritas Lag. 29 9 et Steph. (Lamb.) Infra c. 45 *edictum unius hominis causa* *riptum esse.* Antea pro *ac* unus Lag. 29 *at.* — *Quid si]* Sic antius et reliqui praeter Gruterum ex mss. melioribus ut Lag. 29 2. Olim fuerat *quod si.* Guelf. etiam *leget*, Lag. 42 *legave-* *ei. qui census non sit, licet]* nimirum quia interpretabantur de censendo dictum esset, ad incensos non pertinere. *Li-* . quod non expressis verbis vetitum est. Scripturam d. et codicibus, quantum nobis innotuit, omnibus extand libri vulgares *eius* pro *ei* exhibent,) sublata negatione

Furias, Fusias, ipsam, ut dixi, Voconiam, omnes praeterea de iure civili: hoc reperies in omnibus statui

---

paret, et in Leid. esse *is*, abesse *non* diserte traditur. Longe autem maior variantium lectionum copia ex Asconii notula et Prisciano p. 1153 Putsch. Tom. II p. 157 Krehlii accessit et in editiones migravit. Nam Asconius, qualis nunc quidem circumfertur, interrogative laudat *rata esse non patietur?* in Aldino autem exemplari est *rata esse patietur:* Priscianus, ubi ex professo de vi subiunctivi agit, hunc locum exempli causa allatum sic refert: *de iure vero civili, si quis novi quid instituerit* (διατυπώσειεν ἄρα) *is non omnia, quae ante acta sunt, rata esse patiatur*, et interpretationem addit „*non debet pati rata esse*" prorsus contra loci sententiam, nisi, quod fecit Lambinus, interrogandi signum adiicias. Sed ne Coniunctivus quidem *instituerit* placet. Quocirca ego nihil tutius video, quam in codd. Ciceronianorum emendata lectione consistere, nam si quis ex his omnibus pro suo iudicio novam quandam scripturam sibi concinnaverit: nae is a veritate longius etiam recesserit, quam qui horum quamvis arripuerit.

leges Atinias, Furias, Fusias] Haec est et principum editionum et codd. nostrorum quantum scimus omnium lectio (nisi quod Lag. 9 *Affinias*, et *Sufias* (pro *Fusias*) habet, et 42 *Furias* omittit.) Primus Naugerius edere coepit *Fuffias*, eam opinor rationem secutus, quod *Fusius* idem nomen esset quod *Furius*, retinueruntque insequentes editores (etiam Stephanus), donec Hotomanus *Fuffias* leges nullas esse ostendit et vocem delendam censuit. In hac sententia ceteri editores acquieverunt, ita ut Gruterus et Graevius, quod vocem in textu reliquerunt, inviti fecisse videantur. Neque tamen illud satis tutum mihi videtur. [redacted]

consumatur? Homo importunissime, cur tantam iniu- 113
riam C. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inussisti, ut liberis eius bona patria, voluntate patris, iure, legibus tradita, eriperes, et, cui tibi esset commodum, condonares? Quibuscum vivi bona nostra partimur, iis praetor adimere, nobis mortuis, bona fortunasque poterit? *Nec petitionem, inquit, nec possessionem dabo.* Eripies igitur pupillae togam praetextam? detrahes ornamenta non solum fortunae, sed etiam ingenuitatis? Miramur, ad arma contra istum hominem Lampsacenos isse? miramur istum de provincia decedentem clam Syracusis profugisse? Nos si alienam vicem pro nostra iniuria doleremus, vestigium istius in foro non esset relictum.
Pater dat filiae: prohibes: leges sinunt: tamen te in- 114
terponis: de suis bonis ita dat, ut ab iure non abeat. Quid habes, quod reprehendas? nihil, opinor. At ego concedo: prohibe, si potes; si habes qui te audiat; si potest tibi dicto audiens esse quisquam. Eripias tu voluntatem mortuis, bona vivis, ius omnibus? Hoc populus Romanus non manu vindicasset, nisi te huic

---

[illegible] in liberis consumere quam inepte Latinis auribus sonet, facile intelliget, qui cogitaverit, industriam praecipue in perficiendo atque elaborando spectari.

§. 113. *Nec petitionem — nec possessionem dabo]* Petitionem Praetor dat, cum permittit ut quis ab aliquo petat, i. e. iure cum persequatur, *non dat*, ubi negat se in ea re iudices daturum. — *sed etiam ingenuitatis]* Quia tum non habebant, unde sibi insignia illa ingenuitatis compararent. — *pro nostra iniuria]* i. e. proinde ac si nobis ipsis iniuria esset illata. Pro Rosc. Am. 21 *prorsus ut vestro consessu hoc conventu pro summa solitudine abuteretur*, i. e. quasi summa esset solitudo. Cf. etiam Gramm. nostram §. 453. — *vestigium istius in foro non esset relictum]* Negationem denuo addidit Gruterus, quoniam et in edd. vett. et in libris mstis esset. Mediae aetatis editores, Manutius, Car. Stephanus, Lambinus omiserant, signo interrogandi addito.

§. 114. *vindicasset]* Sic fecit Naugerius, adstipulantibus, ut videtur, Lag. 29. 42. Ceteri Lagom. codd. et edd. principes *vindicandum esset*, quod nihil est, nisi forte velis scribere *vindicatum isset.*

Furias, Fusias, ipsam, ut dixi, Voconiam, omnes praeterea de iure civili: hoc reperies in omnibus statui

---

paret, et in Leid. esse *is*, abesse *non* diserte traditur. Longe autem maior variantium lectionum copia ex Asconii notula et Prisciano p. 1153 Putsch. Tom. II p. 157 Krehlii accessit et in editiones migravit. Nam Asconius, qualis nunc quidem circumfertur, interrogative laudat *rata esse non patietur?* in Aldino autem exemplari est *rata esse patietur:* Priscianus, ubi ex professo de vi subiunctivi agit, hunc locum exempli causa allatum sic refert: *de iure vero civili, si quis novi quid instituerit* (διατυπώσειεν ἄρα) *is non omnia, quae ante acta sunt, rata esse patiatur*, et interpretationem addit „*non debet pati rata esse*" prorsus contra loci sententiam, nisi, quod fecit Lambinus, interrogandi signum adiicias. Sed ne Coniunctivus quidem *instituerit* placet. Quocirca ego nihil tutius video, quam in codd. Ciceronianorum emendata lectione consistere, nam si quis ex his omnibus pro suo iudicio novam quandam scripturam sibi concinnaverit: nae is a veritate longius etiam recesserit, quam qui horum quamvis arripuerit.

leges Atinias, Furias, Fusias] Haec est et principum editionum et codd. mstorum quantum scimus omnium lectio (nisi quod Lag. 2 *Affinias*, et *Sufias* (pro *Fusias)* habet, et 42 *Furias* omittit.) Primus Naugerius edere coepit *Fuffias*, eam opinor rationem secutus, quod *Fusius* idem nomen esset quod *Furius*, retinueruntque insequentes editores (etiam Stephanus), donec Hotomanus *Fuffias* leges nullas esse ostendit et vocem delendam censuit. In hac sententia ceteri editores acquieverunt, ita ut Gruterus et Graevius, quod vocem in textu reliquerunt, inviti fecisse videantur. Neque tamen illud satis tutum mihi videtur. Nam quod dicunt idem nomen esse *Furius* et *Fusius*,

sententia, pecuniosa mulier, quod censa non erat, testamento fecit heredem filiam. Iam hoc magnum iudicium hominum de istius singulari improbitate, quod C. Verres sua sponte instituisset, id neminem metuisse, ne quis reperiretur, qui istius institutum sequi vellet: solus enim tu inventus es, cui non satis fuerit corrigere voluntates vivorum, nisi etiam rescinderes mortuorum. Tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustu- 112
listi; voluisti ex improviso, si quae res natae essent, ex urbano edicto decernere. Quam postea tibi tu defen-

---

§. 111. *Iam hoc magnum iudicium hominum de istius singulari est.*] In hoc ultimo verbo alter cod. Guelf. desinit et Leid. neque [illegible] praeterea Steph. in vulg. textu mutavit, qui insignis consensus animadvertendus est. Sed, priusquam a codd. illis relinquamur, non parvi momenti addunt Prisciano p. 1153, ut *iam* legatur pro *itaque*. [illegible] *hoc* est hoc primum, sequitur *tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustulisti*, quo altera, qua se Verres prodiderit, ratio additur. Paulo [illegible] Lambinus *C. Verres*, praenomine ex Prisciano, qualis ante Krehlius fecit, addito. Sed habet etiam Lag. 29, nec videntur homines aliter loqui debuisse.

qui istius institutum sequi vellet] Non sine causa Ernestio verba *istius institutum* displicuerunt, cum idem contineant, quod antea erat *quod Verres instituisset*. Neque tamen propterea deleverim, quoniam [illegible] scriptores, quod praecessit, alio modo in eadem periodo repetere solent. — *rescinderes mortuorum*] i. e. tu non solum ea parte edicti, qua futurum tempus spectas, perficis ne homines libera voluntate uti queant, sed altera parte etiam in praeteritum tempus regrederis, et quod olim libere testatum erat, rescindis. Sed ego tamen sentire mihi videor, in hac periodo deesse nomen oppositum *voluntatibus*, et corruptionem hic versatam esse ostendunt Lagom. codicum scripturae varietates, quorum 1. 6. 14. 45. 48 *voluntatis* omittunt, 29 pro eo habet *testamenta*, 27 *viv. volunt.* Puto *testamenta* addenda esse, sed in altera parte sententiae ante *mortuorum*.

§. 112. *Quam postea tibi tu defensionem relinquebas*] Nimirum id cum mulieri in provincia hereditatem ademisset, ut dicere posset, se ex urbano edicto suo decrevisse. In qua defensione maxime sibi ipse nocuit, quod aliter in provinciali atque in urbano edicto scripsisset. Sic etiam P. Manutius. Verum Garatonius hanc ipsam Verris defensionem putat fuisse, quod in edicto provinciali illud caput omiserit, ideoque dicere posset: venia dignus sum, erravi, sed errorem ipse meum in edicto provinciali correxi. Sed haec nulla prorsus defensio est ad-

sit, non caves? Quia non generis, sed hominis causam verbis complecteris; ut facile appareat, te pretio esse commotum. Atque hoc si in posterum edixisses, minus esset nefarium, tamen esset improbum: sed tum vituperari posset, in dubium venire non posset: nemo enim committeret. Nunc est eiusmodi edictum, ut quivis intelligat, non populo esse scriptum, sed C. An-
111 nii secundis heredibus. Itaque cum a te caput illud tam multis verbis mercenarioque prooemio esset exornatum, ecquis est inventus postea praetor, qui idem illud ediceret? Non modo nemo edixit, sed ne metuit quidem quisquam, ne quis ediceret. Nam post te praetorem multi testamenta eodem modo fecerunt: in his nuper Annaea. Ea de multorum propinquorum

---

primus, ut videtur, P. Manutius corrupit. Lambinus verum restituit, sed qui repetitam editionem curarunt ad priores sordes redierunt, et nec Gruterus lectionem stabilivit. — *verbis complecteris]* Sic St... Lag. 29 Leid. Vulgo *amplecteris*, quod etsi non prorsus abiici... sit, longe tamen rarius hoc sensu dicitur. — *te pretio esse commotum]* Num alibi sic dicatur, nescio, sed quin ita dici possit, non est mihi dubium. Herelius tamen in Ruperti libro Philolog. Magaz. Tom. p. 86 coniecit *corruptum*. — *in dubium venire non posset]* Q... edictumne, quod tum dicit potuisse vituperari? At ipsum edictum

[redacted]

tentia, pecuniosa mulier, quod censa non erat, tenento fecit heredem filiam. Iam hoc magnum iuum hominum de istius singulari improbitate, quod Verres sua sponte instituisset, id neminem metuisse, quis reperiretur, qui istius institutum sequi vel- solus enim tu inventus es, cui non satis fuerit rigere voluntates vivorum, nisi etiam rescinderes rtuorum. Tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustu- 112
i; voluisti ex improviso, si quae res natae essent, ex ano edicto decernere. Quam postea tibi tu defen-

§. 111. *Iam hoc magnum iudicium hominum de istius singu- cet.]* In hoc ultimo verbo alter cod. Guelf. desinit et Leid. neque quam praeterea Steph. in vulg. textu mutavit, qui insignis consen- animadvertendus est. Sed, priusquam a codd. illis relinquamur, non m momenti addunt Prisciano p. 1153, ut *iam* legatur pro *itaque*. *hoc* est hoc primum, sequitur *tu ipse ex Siciliensi edicto hoc ulisti*, quo altera, qua se Verres prodiderit, ratio additur. · Paulo Lambinus *C. Verres*, praenomine ex Prisciano, qualis ante Krehfuit, addito. Sed habet etiam Lag. 29, nec videntur homines ali- oqui debuisse.

qui istius institutum sequi vellet] Non sine causa Ernestio verba *is institutum* displicuerunt, cum idem contineant, quod antea erat *d Verres instituisset*. Neque tamen propterea deleverim, quoniam rdum scriptores, quod praecessit, alio modo in eadem periodo re- re solent. — *rescinderes mortuorum]* i. e. tu non solum ea parte ti, qua futurum tempus spectas, perficis ne homines libera volun- uti queant, sed altera parte etiam in praeteritum tempus regrede- et quod olim libere testatum erat, rescindis. Sed ego tamen ire mihi videor, in hac periodo deesse nomen oppositum *volunta- s*, et corruptionem hic versatam esse ostendunt Lagom. codicum scri- ae varietates, quorum 1. 6. 14. 45. 48 *voluntatis* omittunt, 29 pro iabet *testamenta*, 27 *vir. volunt.* Puto *testamenta* addenda esse, in altera parte sententiae ante *mortuorum*.

§. 112. *Quam postea tibi tu defensionem relinquebas]* Nimirum ai mulieri in provincia hereditatem ademisset, ut dicere posset, se irbano edicto suo decrevisse. In qua defensione maxime sibi ipse uit, quod aliter in provinciali atque in urbano edicto scripsisset. etiam P. Manutius. Verum Garatonius hanc ipsam Verris defen- em putat fuisse, quod in edicto provinciali illud caput omiserit, que dicere posset: venia dignus sum, erravi, sed errorem ipse meum dicto provinciali correxi. Sed haec nulla prorsus defensio est ad-

sit, non caves? Quia non generis, sed hominis causam verbis complecteris; ut facile appareat, te pretio esse commotum. Atque hoc si in posterum edixisses, minus esset nefarium, tamen esset improbum: sed tum vituperari posset, in dubium venire non posset: nemo enim committeret. Nunc est eiusmodi edictum, ut quivis intelligat, non populo esse scriptum, sed C. An-
111 nii secundis heredibus. Itaque cum a te caput illud tam multis verbis mercenarioque prooemio esset exornatum, ecquis est inventus postea praetor, qui idem illud ediceret? Non modo nemo edixit, sed ne metuit quidem quisquam, ne quis ediceret. Nam post te praetorem multi testamenta eodem modo fecerunt: in his nuper Annaea. Ea de multorum propinquorum

---

primus, ut videtur, P. Manutius corrupit. Lambinus verum restituit, sed qui repetitam editionem curarunt ad priores sordes redierunt, nec Gruterus lectionem stabilivit. — *verbis complecteris]* Sic Sepp. Lag. 29 Leid. Vulgo *amplecteris*, quod etsi non prorsus abiiciendum sit, longe tamen rarius hoc sensu dicitur. — *te pretio esse commotum]* Num alibi sic dicatur, nescio, sed quin ita dici possit, non mihi dubium. Herelius tamen in Ruperti libro Philolog. Magaz. T. p. 86 coniecit *corruptum*. — *in dubium venire non posset]* Qui [redacted]

sententia, pecuniosa mulier, quod censa non erat, testamento fecit heredem filiam. Iam hoc magnum iudicium hominum de istius singulari improbitate, quod C. Verres sua sponte instituisset, id neminem metuisse, ne quis reperiretur, qui istius institutum sequi vellet: solus enim tu inventus es, cui non satis fuerit corrigere voluntates vivorum, nisi etiam rescinderes mortuorum. Tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustu- 112
listi; voluisti ex improviso, si quae res natae essent, ex urbano edicto decernere. Quam postea tibi tu defen-

---

§. 111. *Iam hoc magnum iudicium hominum de istius singulari* cet.] In hoc ultimo verbo alter cod. Guelf. desinit et Leid. neque quicquam praeterea Steph. in vulg. textu mutavit, qui insignis consensus animadvertendus est. Sed priusquam a codd. illis relinquamur, non parum momenti addunt Prisciano p. 1153, ut *iam* legatur pro *itaque*. *Iam hoc* est hoc primum, sequitur *tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustulisti*, quo altera, qua se Verres prodiderit, ratio additur. Paulo post Lambinus *C. Verres*, praenomine ex Prisciano, qualis ante Krehlium fuit, addito. Sed habet etiam Lag. 29, nec videntur homines aliter loqui debuisse.

qui istius institutum sequi vellet] Non sine causa Ernestio verba *istius institutum* displicuerunt, cum idem contineant, quod antea erat *quod Verres instituisset*. Neque tamen propterea deleverim, quoniam interdum scriptores, quod praecessit, alio modo in eadem periodo repetere solent. — *rescinderes mortuorum]* i. e. tu non solum ea parte edicti, qua futurum tempus spectas, perficis ne homines libera voluntate uti queant, sed altera parte etiam in praeteritum tempus regrederis, et quod olim libere testatum erat, rescindis. Sed ego tamen sentire mihi videor, in hac periodo deesse nomen oppositum *voluntatibus*, et corruptionem hic versatam esse ostendunt Lagom. codicum scripturae varietates, quorum 1. 6. 14. 45. 48 *voluntatis* omittunt, 29 pro eo habet *testamenta*, 27 *vir. volunt.* Puto *testamenta* addenda esse, sed in altera parte sententiae ante *mortuorum*.

§. 112. *Quam postea tibi tu defensionem relinquebas]* Nimirum si cui mulieri in provincia hereditatem ademisset, ut dicere posset, se ex urbano edicto suo decrevisse. In qua defensione maxime sibi ipse nocuit, quod aliter in provinciali atque in urbano edicto scripsisset. Sic etiam P. Manutius. Verum Garatonius hanc ipsam Verris defensionem putat fuisse, quod in edicto provinciali illud caput omiserit, ideoque dicere posset: venia dignus sum, erravi, sed errorem ipse meum in edicto provinciali correxi. Sed haec nulla prorsus defensio est ad-

sionem relinquebas, in ea maxime offendisti, cum tuam auctoritatem tute ipse edicto provinciali repudiabas.

44 Atque ego non dubito, quin, ut mihi, cui filia maxime cordi est, res haec acerba videatur atque indigna, sic unicuique vestrum, qui simili sensu atque indulgentia filiarum commovemini. Quid enim natura nobis iucundius, quid carius esse voluit? quid est dignius, in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque

---

versus accusatorem: nam errasse Praetorem Rom. in edicto compo[illegible] capitale ac flagitiosum est, praesertim cum ab auctoritate priorum [illegible] sponte deflexisset. Nihil aliud vult Cicero, nisi ut eo Verrem [illegible] ut fateatur se non recte fecisse, quod in edicto urbano hereditates [illegible]lieribus ademerit. Utrum errasse, an lucri cupiditate improbe fec[illegible] censendus esset, deinde facile existimari poterat. Ceterum vulgo [illegible] *tu tibi*, postquam sic ediderunt simul Victor. et Hervag. Antea edi[illegible] scripti Lagom. omnes (etiam 29, qui nunc optimus censeri debet) [illegible] *tu*. — *in ea maxime offendisti]* Edidit Graevius *in eam:* invitus, [illegible] dice Garatonio.

§. 112. *Atque ego]* Abest *ego* a Lag. 29. Sed principium hui[us] capitis tantam Ernestio visum est constructionis difficultatem habe[re] ut ad violentam admodum correctionem descenderet. Nam cum Coni[un]ctivus *videatur* offendit, quod nihil habet unde pendeat, cumque i[ntel]ligeret eum pendere debere a vocula *quin*, omnia haec verba *res ha[ec] acerba videatur atque indigna* in finem reiecit. Sed ego existim[o]

[redacted]

consumatur? Homo importunissime, cur tantam iniu- 113
riam C. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inussisti, ut liberis eius bona patria, voluntate patris, iure, legibus tradita, eriperes, et, cui tibi esset commodum, condonares? Quibuscum vivi bona nostra partimur, iis praetor adimere, nobis mortuis, bona fortunasque poterit? *Nec petitionem,* inquit, *nec possessionem dabo.* Eripies igitur pupillae togam praetextam? detrahes ornamenta non solum fortunae, sed etiam ingenuitatis? Miramur, ad arma contra istum hominem Lampsacenos isse? miramur istum de provincia decedentem clam Syracusis profugisse? Nos si alienam vicem pro nostra iniuria doleremus, vestigium istius in foro non esset relictum.
Pater dat filiae: prohibes: leges sinunt: tamen te in- 114
terponis: de suis bonis ita dat, ut ab iure non abeat. Quid habes, quod reprehendas? nihil, opinor. At ego concedo: prohibe, si potes; si habes qui te audiat; si potest tibi dicto audiens esse quisquam. Eripias tu voluntatem mortuis, bona vivis, ius omnibus? Hoc populus Romanus non manu vindicasset, nisi te huic

---

striam in liberis consumere quam inepte Latinis auribus sonet, facile intelliget, qui cogitaverit, industriam praecipue in perficiendo atque elaborando spectari.

§. 113. *Nec petitionem — nec possessionem dabo]* Petitionem Praetor *dat*, cum permittit ut quis ab aliquo petat, i. e. iure cum persequatur, *non dat*, ubi negat se in ea re iudices daturum. — *sed etiam ingenuitatis]* Quia tum non habebant, unde sibi insignia illa ingenuitatis compararent. — *pro nostra iniuria]* i. e. proinde ac si nobis ipsis iniuria esset illata. Pro Rosc. Am. 21 *prorsus ut vestro consessu et hoc conventu pro summa solitudine abuteretur*, i. e. quasi summa esset solitudo. Cf. etiam Gramm. nostram §. 453. — *vestigium istius in foro non esset relictum]* Negationem demum addidit Gruterus, quoniam et in edd. vett. et in libris mstis esset. Mediae aetatis editores, Manutius, Car. Stephanus, Lambinus omiserant, signo interrogandi addito.

§. 114. *vindicasset]* Sic fecit Naugerius, adstipulantibus, ut videtur, Lag. 29. 42. Ceteri Lagom. codd. et edd. principes *vindicandum esset*, quod nihil est, nisi forte velis scribere *vindicatum isset*.

tempori atque huic iudicio reservasset? Posteaquam ius praetorium constitutum est, semper hoc iure usi sumus: si tabulae testamenti non proferrentur, tum, uti quemque potissimum heredem esse oporteret, si is intestato mortuus esset, ita secundum eum possessio daretur. Quare hoc sit aequissimum, facile est dicere: sed in re tam usitata satis est ostendere, omnes antea ius ita dixisse, et hoc vetus edictum translaticiumque esse.

45 Cognoscite hominis aliud in re vetere edictum no-
115 vum: et simul, dum est unde ius civile discatur, adolescentes in disciplinam ei tradite: mirum est hominis ingenium, mira prudentia. Minucius quidam mortuus est ante istum praetorem: eius testamentum erat nullum: lege hereditas ad gentem Minuciam veniebat. Si

§. 114. *tum uti quemque potiss. — si is intestato mortuus esset]* Sic libri mss. (nisi quod Lag. 29 *tunc*) et olim editi omnes. Primum Victor. et Hervagiana simul de lemmate Asconii *proximus quemque* exhibuerunt, post Hotomanus verba *si is intestato mortuus esset* prorsus absona esse et ex annotatione Asconii huc irrepsisse reliquis editoribus omnibus persuasit. Sic errore error paritur: nam As-

[redacted]

ıabuisset iste edictum, quod ante istum et postea omnes
ıabuerunt, possessio Minuciae genti esset data: si quis
estamento se heredem esse arbitraretur, quod tum non
xtaret, lege ageret in hereditatem; aut, pro praede
itis vindiciarum cum satis accepisset, sponsionem fa-
eret, ita de hereditate certaret. Hoc, opinor, iure et
naiores nostri, et nos semper usi sumus. Videte, ut
ıoc iste correxerit. Componit edictum iis verbis, ut 116
uivis intelligere possit, unius hominis causa conscri-
tum esse: tantum quod hominem non nominat, cau-
sam quidem totam perscribit, ius, consuetudinem, ae-

ırum, ex qua etiam legitimi heredes vocantur. Ili igitur legitimi he-
edes cum non essent Minucio, i. e. cum neque sui heredes essent, ec agnati, lege XII tabularum hereditas pertinebat ad gentiles. Vide 'aii Instit. III §. 17. Sunt autem *gentiles* secundum Scaevolam apud ic. in Topicis c. 6 *qui inter se eodem nomine sunt, qui ab inge-uis oriundi sunt, quorum maiorum nemo servitute servivit, qui pite non sunt deminuti.* Observatione autem dignum, Ciceronis ae-te gentilicium ius mansisse adhuc, quod sua quidem Gaius dicit to-m in desuetudinem abisse. Praetoria hoc factum videtur eadem illa quitate, qua si legitimi heredes non essent, etiam cognati ad bono-m possessionem vocarentur. Hic autem intestatus non dicitur mor-ıus esse Minucius, sed testamentum tum non comparuisse, debebat itur nihilominus bonorum possessio dari, quasi is intestatus deces-isset. — *lege ageret in hereditatem aut]* Codicum scriptura con-at. Quod interpretes explicandi causa hic illic corrigere conati sunt, bi habeant. Tu confer Gaii Instit. lib. IV §. 91: *In rem actio du-lex est, aut enim per formulam petitoriam agitur, aut per spon-onem. Si quidem per formulam petitoriam agitur, illa stipu-tio locum habet, quae appellatur iudicatum solvi: si vero per onsionem, illa, quae appellatur pro praede litis et vindi-iarum,* et §. 94 *Ideo autem appellata est pro praede litis et indiciarum stipulatio, quia in locum praedium successit, qui lim, cum lege agebatur, pro lite et vindiciis, id est, pro re et uctibus a possessore petitori dabantur. Litis vindiciarum* igitur sitata in talibus formulis omissione coniunctionis dictum est. Sed ag. 29 post *litis* addit: *fidei usores fructuum.* Volebat qui haec terpretanda sibi sumpsit *fideiussores fructuum.*

§. 116. *intelligere possit]* Lag. 29 *int. posset.* — *causam qui-em totam perscribit]* Graevius e primo Franc. cui accedunt Huyd. t Meining. *proscribit* voluit, vix Latine.

quitatem, edicta omnium negligit. EX EDICTO URBANO. *Si de hereditate ambigitur . . . si possessor sponsionem non faciet.* Quid id ad praetorem, uter possessor sit? nonne id quaeri oportet, utrum possessorem esse oporteat? Ergo quia possessor est, non moves possessione; si possessor non esset, non dares! Nusquam enim scribis, neque tu aliud quicquam edicto complecteris, nisi eam causam, pro qua pecuniam ac-
117 ceperas. Iam hoc ridiculum est: *si de hereditate ambigitur, et tabulae testamenti obsignatae non minus multis signis, quam e lege oportet, ad me proferentur, secundum tabulas testamenti potissimum pos-*

---

§. 116. *si possessor sponsionem non faciet]* Editio Lambini cum repetitionibus et Gruteriana pro *si* habent *et*, quod a Lambino invectum puto, quia in cod. invenisset, sicut est in Lag. 29, *si et poss.* Ferre poteris alterutrum, sed melius est *si*, propterea quod praecessisse videtur membrum, quo de praedibus diceretur, si ad sponsionem faciendam ille paratus esset. Porro Asconius locum sic interpretatur, ut verbum *est* subintelligendum esse dicat: *si possessor est, sponsionem non faciet.* Sed bene fecerunt ceteri editores, quod a tam quaesitae dicendi ratione abhorruerunt. Ernestius solus sic interpunxit. Tantamne igitur Verris amentiam existimavit esse, ut si quis quovis modo hereditatem teneret, cum ne ad iudicium quidem cum eo, qui eandem

[redacted]

de ceteris coniecturam facere possitis, id quod priore
actione cognostis, audite. C. Sulpicius Olympus fuit. 48
Is mortuus est C. Sacerdote praetore, nescio an ante quam Verres praeturam petere coeperit. Fecit heredem M. Octavium Ligurem. Ligur hereditatem adiit: possedit Sacerdote praetore sine ulla controversia. Posteaquam Verres magistratum iniit, ex edicto istius, quod edictum Sacerdos non habuerat, Sulpicii patroni filia sextam partem hereditatis ab Ligure petere coepit. Ligur non aderat. L. frater eius causam agebat: aderant amici, propinqui. Dicebat iste, nisi cum muliere decideretur, in possessionem se ire iussurum. L. Gellius causam Liguris defendebat: docebat, edictum eius

---

§. 125. *C. Sulpicius Olympus]* Libri mss. (de Lagom. dico) fere omnes *Sulpitius*, item omnes *Olympiis* vel *Olimpiis*, sic et edd. princ. Naugerius *Sulpitius Olympius*, et sic mansit donec Lambinus auctore Turnebo in Advers. lib. XXIV, 32 correxit. Nomen enim in veteribus lapidibus invenitur, *Olympius* offensioni fuisset. — *Ligur]* Lag. 29 a pr. manu *Ligus*, item post. Utraque forma in usu est.

sextam partem hereditatis] Lex (XII tab.) de hereditate liberti, si is testamentum fecisset, patrono nihil dabat, si intestatus mortuus esset nec suos heredes relinqueret, totam. Praetor, nisi libertus naturales liberos relinqueret, sive is intestatus decesserat sive testamentum fecerat, dimidiae partis bonorum possessionem dabat patrono et eius liberis virilis sexus, feminae ab hoc iure exclusae erant. Sic Ulpian. XXIV, 4, 5. Verum medebatur etiam huic rei eadem illa, quam supra attigimus, Praetoris aequitas, quod Icti recentiores omisisse videntur, cum Verre auctore filiae patroni saltem tertiae partis eius, quod ad filios perveniret, possessio daretur. Atque hoc videtur posthac servatum esse, donec lex Papia Poppaea mulieribus, quae ius trium liberorum haberent, eadem commoda in hac re, quibus masculi utebantur, concessit. Sed hic de aequitate ipsius edicti non agitur, sed iniuria notatur, quod illa hereditas priore anno venerat. Quamquam et in ea re Verres habebat quod defenderet: petitio enim annua est. Cf. Gai. IV, §. 110. Non tamen earum rerum, quarum petendi ius tum non competebat. — *amici, propinqui]* Lambinus interiecit *et* contra libros.

decideretur] Codd. Lag. (praeter 42) omnes et Huyd. *deciderentur.* Vulgatam primus edidit Naugerius, qui si *deciderent* fecisset, non minus probari posset. — *se ire iussurum]* Franc. pr. et Lagom. praeter 5. 42 *se ire missurum*, unde arbitror fuisse *se missurum*.

bant in provincia, quam nos, qui aequo iure uteremur? an aliud Romae aequum est, aliud in Sicilia? Non enim hoc potest hoc loco dici, multa esse in provinciis aliter edicenda: non de hereditatum quidem possessionibus, non de mulierum hereditatibus. Nam utroque genere video non modo ceteros, sed te ipsum totidem verbis edixisse, quot verbis edici Romae solet. Quae Romae magna cum infamia, pretio accepto, edixeras, ea sola te, ne gratis in provincia male audires, ex edicto Siciliensi sustulisse video.

119 Et, cum edictum totum eorum arbitratu, quamdiu fuit designatus, componeret, qui ab isto ius ad utilitatem suam nundinarentur: tum vero in magistratu contra illud ipsum edictum suum sine ulla religione decernebat. Itaque L. Piso multos codices implevit earum rerum, in quibus ita intercessit, quod iste aliter atque ut edixerat decrevisset. Quod vos oblitos esse

---

§. 118. *quam nos qui — uteremur]* Hotomanus **uterentur** voluit, quem Graevius incondite disputans non refutavit, Ernestius magnopere probavit. Itaque nuper Krehlius in codicum Priscianorum dissensu l. XVIII §. 117 *uterentur* recipere non dubitavit. Eum nos non secuti sumus, propterea quod apud Ciceronem ne ulla quidem scripturae [redacted]

m arbitror, quae multitudo, qui ordo ad Pisonis sel-
m isto praetore solitus sit convenire; quem iste col-
gam nisi habuisset, lapidibus coopertus esset in foro.
ed eo leviores istius iniuriae videbantur, quod erat in
quitate prudentiaque Pisonis paratissimum perfugium,
o sine labore, sine molestia, sine impensa, etiam
ac patrono homines uterentur. Nam, quaeso, redite
memoriam, iudices, quae libido istius in iure di-
ndo fuerit, quae varietas decretorum, quae nundi-
atio, quam inanes domus eorum omnium, qui de iure 120
vili consuli solent, quam plena ac referta Chelido-
s: a qua muliere cum erat ad eum ventum, et in
rem eius insusurratum, alias revocabat eos, inter
os iam decreverat, decretumque mutabat, alias in-
r alios contrarium sine ulla religione decernebat, ac
oximis paulo ante decreverat. Hinc illi homines erant,
i etiam ridiculi inveniebantur ex dolore. Quorum
ii, id quod saepe audistis, negabant mirandum esse,
s tam nequam esse verrinum; alii etiam frigidiores 121
ant, sed, quia stomachabantur, ridiculi videbantur
se, cum Sacerdotem execrabantur, qui verrem tam

ιδὶν ἀεὶ αὐτῶν καραρεῖκειν. De intercessione magistratuum c. de legg. III, 3 et 4 plus semel *ni par maiorve potestas prohi-ssit; par maiorve potestas plus valeto.* Exempla ex rerum memoria llegit Hotom. ex Caesare de bell. civ. III, 20, Valerio Maximo VII, 7.

praetore solitus sit convenire] In omnibus codd. et edd. princ. que ad Naugerium additur *esse* ante *solitus sit.*

§. 120. *iure dicendo]* Sic codd. longe plurimi et Lag. 29. et edd. tt. omnes, etiam Lamb. cum repetitionibus. — *ac referta]* Vulgo *que*, sed sequor codd. Lagom. omnes et lemma Asconii. — *contra-m — ac]* Quod Ernestius negavit sibi videri Adiect. *contrarium* m *ac* posse coniungi, vide Schelleri Observatt. p. 51.

§. 121. *id quod saepe audistis]* Vulgo *ut audistis*, nihil aliud, d Lag. 1. 6. 14. 45. 46 *ut* omittunt, unus 29 (et olim Fulvii Ursini er) quod nos Cicerone dignissimum censuimus. Miror autem, quid , quod Garaton. sic etiam Lambinum aliquando edidisse tradidit, nam que in ipsius editione neque in repetit. ullum eius rei vestigium.

niam dedisse. Recita testimonium C. Fannii. Nolite C. Fannio dicenti credere: noli, inquam, tu, Q. Titini, C. Fannio, fratri tuo, credere: dicit enim rem incredibilem: C. Verrem insimulat avaritiae et audaciae, quae vitia videntur in quemvis potius quam in istum convenire. Dixit Q. Tadius, homo familiarissimus patris istius, non alienus a matris eius genere et nomine: tabulas protulit, quibus pecuniam se dedisse ostendit. Recita nomina Q. Tadii. Recita testimonium Q. Tadii. Ne tabulis quidem Q. Tadii nec testimonio credetur? Quid igitur in iudiciis sequemur? quid est aliud omnibus omnia peccata et maleficia concedere, nisi hoc, hominum honestissimorum testimoniis et virorum bonorum tabulis non credere?

129 Nam quid ego de cotidiano sermone querimoniaque populi Romani loquar? de istius impudentissimo furto, seu potius novo ac singulari latrocinio? ausum esse in aede Castoris, celeberrimo clarissimoque monumento, quod templum in oculis cotidianoque aspectu populi Romani positum est, quo saepenumero senatus convocatur, quo maximarum rerum frequentis- [redacted]

e hominum, audaciae suae monumentum aeternum quere? Aedem Castoris, iudices, P. Iunius habuit dam de L. Sulla Q. Metello consulibus. Is mor- 130 est: reliquit pupillum parvum filium. Cum L. ıvius C. Aurelius consules aedes sacras locavis-, neque potuissent omnia sarta tecta exigere, ne- ii praetores, quibus erat negotium datum, C. Sa- os et M. Caesius: factum est senatusconsultum, us de sartis tectis cognitum et iudicatum non es- uti C. Verres P. Coelius praetores cognoscerent ıdicarent. Qua potestate iste permissa, ut ex C. ıio et ex Q. Tadio cognovistis — verumtamen esset omnibus in rebus apertissime impudentissi-

---

. 130. *L. Sulla, Q. Metello consulibus]* Quia c. 55 intelligitur ıium aedem tuendam redemisse a Censoribus L. Marcio, M. Per-, ipsis quinque annis ante Sullam iterum Consulem (a. 80), in- tes hoc loco haeserunt et Garatonius tandem sibi remedium rep- e visus est, cum coniunxit *L. Sulla — Coss. is mortuus est.* ıuic rei vel insolita verborum collocatio obest, neque ad rem per- quando ille mortuus sit. Verissime Ernestius de repetita locatione transacto quinquennio intellexit, cum Censores non essent in ci- . Idque nunc certius etiam fit praeclara scriptura Lag. 29 *de ılla*, quam noli putare ab interpolatore esse. *Tuendam habuit* est quod *redemerat*, et praepositioni *de* proprius quidam locus, men is vulgaris, est cum verbis *emendi* et *conducere.* Vide lex. ., *Octavius, C. Aurelius]* Illi Consules fuerunt a. 75 a. Chr. quin- io post ultimam locationem, ad quos, cum itidem nulli essent cen- negotium locandi et exigendi devenit. Et locaverunt illi quidem, o P. Iunio. aedem Castoris tuendam L. Rabonio, qui antea illius fuerat, unde apparet, tum quoque non fere nisi gravem aliquam ısam a vetere redemptore recedi solitum esse. Sed molestius ne- ı exigendi Coss. non perfecerant, nec praetores illis substituti: factum est ut extraheretur, et ad praetores insequentis anni per- t, extra ordinem ab senatu ad hoc negotium delectos. Itaque negotium fuit, aedem exigere et probatam sollemniter novo re- ori tradere. — *P. Coelius]* Sic Lag. 29, reliqui duobus exceptis r. Post Fannii praenomen in Lagom. praeter unum 45 omnibus ı.

erumtamen cum esset] Orationis forma homines doctos, qui has nes ediderunt aut illustrarunt, offendit, et quemvis offendere po-

neque praedatus, hoc voluit clarissimum relinquere
dicium latrociniorum suorum, de quo non audire
131 quando, sed videre cotidie possemus. Quaesivit,
aedem Castoris sartam tectam deberet tradere.
nium ipsum mortuum esse sciebat: scire volebat,
quem illa res pertineret. Audit pupillum esse fili
Homo, qui semper ita palam dictitasset, pupillo
pupillas certissimam praedam esse praetoribus,
tum negotium sibi in sinum delatum esse dicebat.
numentum illa amplitudine, illo opere, quamvis sart
tectum integrumque esset, tamen aliquid se inve
rum, in quo moliri praedarique posset, arbitrab

---

test. Sed equidem ante omnia hoc dicam, codicum mss. nullam
varietatem esse. Tum una mihi interpretandi ratio, si Latini
nis indoles atque usus servari debeat, relinqui videtur, ut ipsum Ci
nem interrupisse inceptam orationem, et quasi ad aliena delapsum
revocasse statuas. Huic rei servire particulam *verumtamen*, vid
placet, apud Hor. Tursellinum p. 908 et in Gramm. nostra §. 736.
nisi sic statuas, excidisse aliquid librariorum culpa censendum
Nam transpositiones et correctiones verborum, quas Hotomanus, L
binus, Ernestius, Garatonius temptaverunt, cum audaciores sint,
satisfaciunt quidem auribus. Et miror equidem, quid sit, quod,

quem non pertinent? Non M. Octavio? non L. Liguri? Quis nobis credet? cui nos? quid est, Verres, quod planum fieri testibus possit, si hoc non fit? An id, quod dicunt, leve est? Nihil levius, quam praetorem urbis hoc iuris in suo magistratu constituere, omnibus, quibus hereditas venerit, coheredem praetorem esse oportere. An vero dubitamus, quo ore iste ceteros homines inferiore loco, auctoritate, ordine, quo ore homines rusticanos ex municipiis, quo denique ore, quos numquam liberos putavit, libertinos homines solitus sit appellare, qui ob ius dicendum M. Octavium Ligurem, hominem ornatissimum loco, nomine, virtute, ingenio, copiis, poscere pecuniam non dubitarit?

In sartis tectis vero quemadmodum se gesserit, 49
quid ego dicam? Dixerunt, qui senserunt: sunt alii, qui dicant: notae res atque manifestae prolatae sunt et proferentur. Dixit C. Fannius, eques Romanus, 128
frater germanus Q. Titinii, iudicis tui, tibi se pecu-

---

§. 127. *omnibus quibus]* Additur vulgo *omnibus iis*, quod sustulimus auctoritate Lag. 29. Idem cum plerisque aliis Lag. post *dicendum* pro eo quod vulgo nimis superstitiose scribunt *dicundum*.

loco, nomine] Omisi quod vulgo interponitur *ordine*, quod abest a Lag. 29 et in reliquis Lagom. praeter unum 6 locum mutat. Neque eo opus est, cum *locus* ipse nihil aliud sit nisi ordo equester.

in sartis tectis] *Sarta tecta* substantive h. l. dicta sunt, sicut ad Epist. XIII, 11 *quibus* (vectigalibus) *sarta tecta aedium sacrarum locorumque communium tueri possint*, quasi dicas Germanice *die Baulichkeiten*. Alias fere adiective dicitur aedem vel aliud aedificium *sartum tectum tradere, exigere, in baulichem Zustande*, ut et parietes et tecta (*Dach* und *Fach* nostrates) integra sint. — *se gesserit]* Sic Lag. 29. Vulgo *sese*. Ex eodem post *atque manifestae* pro vulg. *ac man.* dedimus, etiam in his minoribus constantiam aliquam secuti. Tum vulgo *proferuntur*: nos *proferentur* (sicut in margine repet. coniecerat Lambinus) scribendum censuimus ex plerisque Lag. inter quos tamen non est Lag. 29, postulante sententia. Nimirum post habitam orationem perpetuam.

§. 128. *iudicis tui]* Libri mss. Lagomarsiniani omnes *iudiciis tuis*, item Hayd. et edd. princ. usque ad Naugerium. Cod. Iannoctii apud Gruterum *iudicis huius tui*, nisi haec est emendatio, qualis et Lambino denuo recensenti in mentem videtur venisse.

neque praedatus, hoc voluit clarissimum relinquere i
dicium latrociniorum suorum, de quo non audire
131 quando, sed videre cotidie possemus. Quaesivit,
aedem Castoris sartam tectam deberet tradere.
nium ipsum mortuum esse sciebat: scire volebat,
quem illa res pertineret. Audit pupillum esse fili
Homo, qui semper ita palam dictitasset, pupillos
pupillas certissimam praedam esse praetoribus,
tum negotium sibi in sinum delatum esse dicebat.
numentum illa amplitudine, illo opere, quamvis sar
tectum integrumque esset, tamen aliquid se inve
rum, in quo moliri praedarique posset, arbitrab

---

test. Sed equidem ante omnia hoc dicam, codicum mss. nullam
varietatem esse. Tum una mihi interpretandi ratio, si Latini
nis indoles atque usus servari debeat, relinqui videtur, ut ipsum C
nem interrupisse inceptam orationem, et quasi ad aliena delapsum
revocasse statuas. Huic rei servire particulam *verumtamen*, vid
placet, apud Hor. Tursellinum p. 908 et in Gramm. nostra §. 736.
nisi sic statuas, excidisse aliquid librariorum culpa censendum
Nam transpositiones et correctiones verborum, quas Hotomanus, L
binus, Ernestius, Garatonius temptaverunt, cum audaciores sint,
satisfaciunt quidem auribus. Et miror equidem, quid sit quod,
tomanus dudum eam rationem iniecit, quae si verba

. Rabonio aedem Castoris tradi oportebat: is casu 132
upilli Iunii tutor erat testamento patris: cum eo sine
llo intertrimento convenerat iam, quemadmodum tra-
eretur. Iste ad se Rabonium vocat: quaerit, ecquid
it, quod a pupillo traditum non sit, quod exigi de-
eat. Cum ille, id quod erat, diceret, facilem pupillo
raditionem esse, signa et dona comparere omnia, ipsum
emplum omni opere esse integrum: indignum isti vi-
eri coepit, ex tanta aede tantoque opere se non opi-
num praeda, praesertim a pupillo, discedere. Venit 51
pse in aedem Castoris: considerat templum: videt un- 133
ique tectum pulcherrime laqueatum, praeterea cetera
ova atque integra. Versat se: quaerit, quid agat.
Dicit ei quidam ex illis canibus, quos iste Ligari di-
erat esse circa se multos, tu, Verres, hic quod mo-
are nihil habes, nisi forte vis ad perpendiculum co-
umnas exigere. Homo omnium rerum imperitus quae-
it, quid sit ad perpendiculum. Dicunt ei, fere nul-
am esse columnam, quae ad perpendiculum esse pos-
it. Nam mehercule, inquit, sic agamus: columnae ad

---

§. 132. *L. Rabonio]* In nomine permultae codicum varietates, ut
acile est putare; duae tantum manent, *Habonius* Lag. 29. *Kabonius* 1.
. 14. *Habonius* etiam apud Priscianum est p. 1155 Putsch. nec a Kreh-
o *Rabonius* editur nisi de coniectura. — *sine ullo intertrimento]*
'erbum hoc uno loco apud Ciceronem legitur, et differre dicit Asco-
ius a *detrimento*, quatenus ad utriusque partem pertineat et dantis
t accipientis. Intellexit fortasse comparatione instituta fieri intertri-
entum, sicut nostrates dicunt *Verlust*, cum perdit aliqua res cum
ltera comparata. Damnum lucro opponitur, detrimentum ei quod ma-
us meliusve fit, intertrimentum ei, quod exactis rationibus superesse
ebet. — *id quod erat]* Lag. 29 *id* omittit: male, opinor. Post libri
ss. omnes cum edd. princ. *comparare*. Naugerius fecit *comparere*.

§. 133. *considerat templum]* Notandum videtur meorum codd. in
no Lag. 29 inventum esse verbum *considerat*, ceteri cum edd. princ.
sque ad Naug. omittunt. Sed ab illo tamen rursus *pulcherrime* abest.

nihil habes] Lag. 29 *non habes*. — *Nam mehercule]* Sic mss.
mnes: ex editis Victor. Manutiana (1540), Lambin. repet. et ex iis
Gruteriana *Tum*. Restituerunt *nam* recte Graevius et Ernestius. Sic

spectatissimus ordinis sui, P. Tettius tutor. O mi
tis acerbam, o miseram atque indignam praetur
tuam! Ut mittam cetera, quo tandem pudore tales
ros, quo dolore, meretricis domum venisse arbitrami
qui nunquam ulla condicione istam turpitudinem s
issent, nisi officii necessitudinisque ratio coegisset. V
niunt, ut dico, ad Chelidonem. Domus erat plen
nova iura, nova decreta, nova iudicia petebantur: mi
det possessionem: mihi ne adimat: in me iudicium
det: mihi bona addicat: alii nummos numerabant, a
tabulas obsignabant: domus erat non meretricio c
138 ventu, sed praetoria turba referta. Simulac pote
primum data est, adeunt hi, quos dixi. Loquitur Iu
stius: rem demonstrat: petit auxilium: pecuniam p
licetur. Respondit illa, ut meretrix, non inhuman
libenter, ait, se esse facturam, et se cum isto dilige
ter sermocinaturam: reverti iubet: tum discedunt: p
stridie revertuntur: negat illa posse hominem exor
permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confi
53 posse. Vereor, ne quis forte de populo, qui pri
actione non affuit, haec, quia propter insignem tu

tudinem sunt incredibilia, fingi a me arbitretur: ea vos antea, iudices, cognovistis. Dixit iuratus P. Tettius, 139
tutor pupilli Iunii: dixit M. Iunius tutor et patruus: Mustius dixisset, si viveret, sed pro Mustio recenti re de Mustio auditum dixit L. Domitius: qui cum sciret, me ex Mustio vivo audisse, quod eo sum usus plurimum, (etenim iudicium, quod prope omnium fortunarum suarum C. Mustius habuit, me uno defendente vicit,) cum hoc, ut dico, sciret L. Domitius, me scire, ad eum res omnes Mustium solitum esse deferre, tamen de Chelidone reticuit, quoad potuit: alio responsionem suam derivavit. Tantus in adolescente clarissimo ac principe iuventutis pudor fuit, ut aliquamdiu, cum a me premeretur, omnia potius responderet, quam Chelidonem nominaret. Primo necessarios istius ad eum allegatos esse dicebat: deinde aliquando coactus
Chelidonem nominavit. Non te pudet, Verres, eius 140
mulieris arbitratu gessisse praeturam, quam L. Domitius ab se nominari vix sibi honestum esse arbitrabatur? Reiecti a Chelidone capiunt consilium necessa- 54
rium, ut suscipiant ipsi negotium: cum Rabonio tutore, quod erat vix HS quadraginta milium, transigunt HS ducentis milibus. Refert ad istum rem Rabonius:

---

§. 139. *L. Domitius]* Putaverim esse illum L. Domitium Ahenobarbum, qui Consul fuit a. Chr. 54, tum ferme tres et viginti annos natum. Nam si Ahenobarbus fuit, res certa est. Vide Velleium lib. II, 10. Codicum autem mss. notetur inconstantia, in quibus h. l. expressis litteris *Titus* est, post autem *L.* Editorum primus Naugerius correxit.

etenim iudicium] Vulgo *etenim id iudicium*, postquam sic scribi coeptum est in Victoriana, antea Iunt. Naug. Hervag. sicut nos ex plerisque codicibus restituimus. Sunt tamen alii pauci (Huyd. Lag. 5. 6. 27) qui *in iudicium* habeant, Ascens. edit. cum Franc. pr. *in iudicio*, sed *id* in nullo est. *Iudicium* autem *vincere* Ernestius probavit in clave, sic enim *sponsionem vincere* est pro Caecina 31. §. 92.

coactus] Libri mss. Lagom. omnes *actus*.

§. 140. *Refert ad istum]* Lag. 29. 48 *defert*, quod non est huic sententiae aptum.

ut sibi videatur, satis grandem pecuniam et satis impudentem esse. Iste, qui aliquanto plus cogitasset, male accipit verbis Rabonium: negat eum sibi illa decisione satisfacere posse: ne multa, locaturum se esse
141 confirmat. Tutores hoc nesciunt: quod actum erat cum Rabonio, putant id esse certissimum: nullam maiorem pupillo metuunt calamitatem. Iste vero non procrastinat: locare incipit, non proscripta neque edicta die, alienissimo tempore, ludis ipsis Romanis, foro ornato. Itaque renuntiat Rabonius illam decisionem tutoribus. Accurrunt tamen ad tempus tutores: digitum tollit Iunius patruus: isti color immutatus est: vultus, oratio, mens denique excidit. Quid ageret, coepit cogitare: si opus pupillo redimeretur, si res abiret ab eo mancipe, quem ipse apposuisset, sibi nullam praedam esse. Itaque excogitat — quid? nihil ingeniose, nihil, ut quisquam posset dicere, improbe, verum ca-

§. 140. *ut sibi videatur]* Praeclara emendatio Ernestii, quam mirere nemini prius in mentem venisse. Libri autem omnes *videbatur*, in quo modus certe ferri nequit.

§. 141. *hoc nesciunt]* Lag. 29. Vulgo *haec*, sed unum est.

proscripta neque edicta] i. e. neque per libellos publi-

lide: nihil ab isto tectum, nihil veteratorium expectaveritis: omnia aperta, omnia perspicua reperientur, impudentia, amentia, audacia. Si pupillo opus redimitur, 142
mihi praeda de manibus eripitur. Quod est igitur remedium? quod? ne liceat pupillo redimere. Ubi illa consuetudo in bonis praedibus praediisque vendendis omnium consulum, censorum, praetorum, quaestorum denique, ut optima condicione sit is, cuia res sit, cuium periculum? Excludit eum solum, cui prope dicam soli potestatem factam esse oportebat. Quid enim quisquam ad meam pecuniam, me invito, aspirat? quid accedit? Locatur opus id, quod ex mea pecunia reficiatur: ego me refecturum esse dico: probatio futura est tua, qui locas: praedibus et praediis populo cautum est: et, si non putas cautum, scilicet tu, praetor, in mea bona quos voles immittes? me ad meas for-

---

§. 141. *tectum]* Lag. 5. 27. 29. 42 *verum*, quod e superiore versu hic per errorem repetitum videtur.

§. 142. *in bonis praedibus praediisque]* Ernestium temere fecisse, qui, quod difficile esset explicari, *bonis* delerit, facile puto quemvis consensurum. Verum utrum substantive bona sint, an boni praedes et bona praedia, nondum audeo decernere. Neque tamen video quid impediat, quominus et bona vendantur alicuius et praedes praediaque, si satisfacere legi non potuerit: ut autem bona ipsum opus intelligantur, id quod Hotomanus voluit, nec potest fieri nec opus est. Porro *boni praedes et praedia* nunquam coniuncta leguntur, semper sine Adiectivo *praedibus praediisque cavere* cet. simpliciter. Quamquam non dubito quin *boni praedes* et *bona praedia* dici possint, quae tamquam idonea probata sint, ut apud Ciceronem Epist. IX, 16 *bonam copiam eiurare* est profiteri se tantum non possidere, quod satis sit debito solvendo. Sic Asconius ait res praedium *bona praedia* tamquam uno nomine appellari. Itaque redeo unde orsus sum, et Substantivum et Adiectivum videri posse explicari, sed utrum verum sit non posse decerni, priusquam locus probans ex iuris veteris fontibus inveniatur.

si non putas cautum] Sic primum Vict. et Hervag. simul, de coniectura, ut videtur, quamquam certa. Nam Lagom. omnes praeter 42 et edd. principes *cauto.* Post libri mss. praeter Lag. 29 editique omnes usque ad Lambinum *sinas*, nec quod verum est *sines* propagatum est nisi negligentia repetitorum Lambinianorum.

55 tunas defendendas accedere non sines? Operae
143 tium est ipsam legem cognoscere: dicetis, eundem
scripsisse, qui illud edictum de hereditate. LEX O
FACIUNDO QUAE PUPILLI IUNII. Dic, dic, quaeso, cla
C. Verres Pr. urbis addidit. Corriguntur leges
soriae. Quid enim? Video in multis veteribus
bus: *Cn. Domitius L. Metellus, L. Cassius Cn.*
vilius censores addiderunt: vult aliquid eiusmod
Verres. Dic: quid addidit? *Qui de L. Marcio*
Perperna censoribus, socium ne admittito, neve
tem dato, neve redimito. Quid ita? ne vitiosum
fieret? at erat probatio tua. Ne parum locuple
set? at erat, et esset amplius, si velles, populo
144 tum praedibus et praediis. Hic te si res ipsa, si
dignitas iniuriae tuae non commovebat; si pupilli

§. 143. *Lex opere faciundo]* Codices mss. omnes *Ex oper.* emendandum censuit Ant. Augustinus, Brissonius de Form. V, 73, primusque Ernestius in textum intulit. Sed utrumne etiam oper rigi debeat, quaestio est. Nam quamquam in formulis *aere* et *iu* veniuntur, ubi Dativos *aeri*, *iuri* expectaveris (vide Conr. Sch Gramm. Lat. Vol. I p. 202), hoc tamen loco, si semel *ex scriptu* erit, facile est intelligere unde *opere* factum sit. Reliqua *qua* *pilli Iunii* nemo certa quadam ratione explere poterit. itaque

bonitas, propinquorum lacrimae, D. Bruti, cuius praedia subierant periculum, M. Marcelli tutoris auctoritas apud te ponderis nihil habebat: ne illud quidem animadvertebas, eiusmodi fore hoc peccatum tuum, quod tu neque negare posses (in tabulas enim rettulisti) nec cum defensione aliqua confiteri? Addicitur id opus HS ꟾƆLX milibus, cum tutores HS LXXX milibus id opus ad illius hominis iniquissimi arbitrium se effecturos esse clamarent. Etenim quid erat operis? Id, quod 145
vos vidistis. Omnes illae columnae, quas dealbatas videtis, machina apposita, nulla impensa deiectae, eisdemque lapidibus repositae sunt: hoc tu ꟾƆLX milibus locavisti. Atque in illis columnis dico esse, quae a tuo redemptore commotae non sint: dico esse, ex qua tantum tectorium vetus deiectum sit, et novum indu-

---

§. 144. *subierant]* Sic Lag. 29 et lemma Asconii, quod cum reliquorum verborum tempore aptius coit, quam quod vulgo est *subierunt*. Tum Lag. 29 a pr. manu *quod neque tu*, ab altera *tu* deletum est, idem *legem* addit ante *rettulisti*, quod verumne sit an falsum, quis iudicet? Lambinus autem libris invitis *si* ad omnia membra huius periodi repetere ausus est.

§. 145. *ꟾƆLX milibus locavisti]* Omisi quae vulgo numero praemittitur notam HS, quia abest a Lag. 29 et uno alteroque reliquorum.

Atque in illis] Sic mss. et editi omnes, donec Victor. (non Hervagiana) primum dedit *atqui*, male. Satis enim constat copulativas particulas initio orationis nonnunquam poni cum vi quadam ut sint pro *atque etiam*, ubi parum recte olim editores *atqui* vel *at* corrigere solebant, cum non quod opponeretur sed quod augeret in simili genere adhiberetur. Sic est *atque* supra 42 §. 108. 43 §. 110. 47 extr.

tectorium — deiectum sit] Verba *deiectus*, *deletus*, *delectus* perpetuo inter se commutant librarii, qua de re editorum testimonia cumulare quid attinet? Ut supra ubi *columnae deiectae* haud dubie verissime dicebantur, quattuor sunt Lagom. qui *deletae* habent, sed h. l. accedit etiam interpretum dissensus. Codd. quidem plerique *deletum*, pauci *delectum* (Lag. 6 Huyd.) unus 29 *deiectum* cum Prisciano p. 1151 Putsch. Itaque edd. vett. et ipsae *deletum* habent, donec P. Manutius *delitum* dedit, quod adhuc servatum est. Male, opinor: nam ut taceamus de codicum auctoritate, ipsum verbum *delitum* rarissime (in fragm. apud Gramm.) invenitur, de litteris quidem rescriptis. Quodsi color

ctum. Quodsi tanta pecunia columnas dealbari puta-
146 sem, certe nunquam aedilitatem petissem. At, ut videatur tamen res agi, et non eripi pupillo: *Si quid*
56 *operis causa rescideris, reficito.* Quid erat, quod rescinderet, cum suo quemque loco lapidem reponeret? *Qui redemerit, satisdet damni infecti ei, qui a vetere redemptore acceperit.* Deridet, cum sibi ipsum iubet satisdare Rabonium. *Pecunia praesens solvitur.* Quibus de bonis? Eius, qui, quod tu HS ƆƆLX milibus locasti, HS LXXX milibus effecturum esse clamavit. Quibus de bonis? Pupilli, cuius aetatem et solitudinem, etiamsi tutores non essent, defendere praetor debuit: tutoribus defendentibus, non modo patrias eius fortunas, sed etiam bona tutorum ademisti. *Hoc opus*

---

tectorii deterendus fuisset novusque illinendus, videretur sic dici posset, nunc autem quin totum tectorium opus deiectum et novum inductum fuerit, ipsa Ciceronis verba dubitare nos non patiuntur. Observat etiam diligentissimus Garatonius non tenuem videri fuisse inductam materiam, sed quae veterum Rom. in tali opere magnificentia fuerit, marmoratum tectorium et politum, ut, quod Cicero antea dixisset columnas *dealbatas* tantum fuisse, accusatorie rem elevasse videretur. Quicquid est, et sermonis causa et propter fidem librorum scribendum putavi *deiectum.*

petissem] Vulgo *petivissem.* Quod nunc edimus auctoritate Lamb

um suo cuique facito. Lapis aliqui caedendus et 147
ortandus fuit machina sua. Nam illo non saxum, materies advecta est: tantum operis in ista locae fuit, quantum paucae operae fabrorum mercedis runt, et manus pretium machinae. Utrum existiis minus operis esse, unam columnam efficere ab gro novam nullo lapide redivivo, an quattuor illas mere? Nemo dubitat, quin multo maius sit novam re. Ostendam, in aedibus privatis, longa difficie vectura, columnas singulas ad impluvium HS qua-

§. 146. *bonum suo cuique facito]* *Suum cuique* quasi unum nofit, quicquid operi eiusque variis partibus aptum conveniensque robi lapides, proba materies, calx, arena cet. Nihil egit Hotomaum *bono suo quoque* coniecit, quod ne intelligi quidem grammaossit. Expressit tamen Lambinus.

§. 147. *Lapis aliqui* cet.] Vulgo *aliquis*, sed secutus sum Lag. 29 stituenda ea forma, quam imperiti librarii possunt videri corru. Sed Ernestius interrogationis signum apposuit, putatque *nam* igi non posse nisi si subintelligatur *non*. Quod aliter mihi quividetur. Fuit enim haud dubie lapis denuo caedendus et suo loco ina reponendus, ut columnae quae antea pronae essent, iam perculo responderent, sed novis saxis rudibus non opus fuit, eamque usam orator legis verbositatem fraudulentam irridet. Itaque signo ogandi deleto supple ante *nam:* hoc totum fuit. Pergit, omnem tum in ea re fuisse, quantum mercedis pauci fabri tulerint, et um fuerit machinae illius manupretium, i. e. pecunia pro artificonstructione data: nam recte Asconius manupretium ad artem ere dicit. *Mercedis* autem primum in Victoriana (1534), non Hera eiusdem anni, comparet, codd. omnes *mercedes* exhibent. Et ivus quidem *mercedis* videtur necessarius, sed de lemmate Asconii re *manupretii* non licet. Nam tum *machinae* plures fierent, unam tantum fuisse orator velit intelligi, quae non mercedem lasui tulit, quasi mutuo sumpta, sed quam ad hanc ipsam rem retor construendam curavit. Utrum vero *manupretium* an *manus* m divisis verbis scribatur, perinde esse arbitror, nec in ea re m consensum desero.

uattuor illas] Post c. 59 quattuor columnas dealbatas dicit cum nptu, tot enim videntur fuisse, quas Rabonius denuo reposuit.

d impluvium] Quam causam esse dicimus, cur *ad impluvium* tamquam maius aliquid addiderit? Fortasse quia in intimis aedionere difficilius etiam, quam porticum extra facere.

148 dragenis milibus, non minus magnas, locatas. Sed ineptum est de tam perspicua istius impudentia pluribus verbis disputare, praesertim cum iste aperte tota lege omnium sermonem atque existimationem contempserit, qui etiam ad extremum ascripserit *redivivi sibi habeto.* Quasi quicquam redivivi ex opere illo tolleretur, ac non totum opus ex redivivis constitueretur. At enim si pupillo redimi non licebat, non necesse erat rem ad ipsum pervenire: poterat aliquis ad id negotium de populo accedere. Omnes exclusi sunt non minus aperte quam pupillus. Diem praestitui operi faciundo Calendas Decembres: locat circiter Idus Septembres; angustiis temporis excluduntur omnes.
149 Quid ergo? Rabonius istam diem quomodo assequitur?
57 Nemo Rabonio molestus est, neque Calendis Decembribus, neque Nonis, neque Idibus: denique aliquanto ante in provinciam iste proficiscitur, quam opus effectum est. Posteaquam reus factus est, primo negabat se opus in acceptum referre posse: cum instaret Rabonius, in me causam conferebat, quod eum codicem obsignassem. Petit a me Rabonius, et amicos

totam esse patefacturum: tametsi qui poterat esse apertius, quam nunc est, ut uno minus teste haberet Rabonio? Opus in acceptum rettulit quadriennio post, quam diem operi dixerat. Hac condicione, si quis de 150
populo redemptor accessisset, non esset usus: cum

---

opus fuisse, quod Rabonio tanta pecunia locasset, sed aliud maius et sumptuosius. Quod sequitur *porro*, significationem habet non coniungendi solum, sed etiam contrariae reputationis, ut apud Sallust. Iug. 27 *Timebat iram senatus, ni paruisset legatis: porro animus cupidine caecus ad inceptum scelus rapiebat*, quapropter additur etiam *autem*.

qui poterat] Recepi Ernestii emendationem pro vulg. *quid:* debet enim Adverbium esse, cum non sequatur *quam hoc est*, sed *quam nunc est*. Ratio manifesta videtur esse, quin autem aliquid liceat in his vicinis formis *qui*, *quid*, *quod*, dubium esse nequit. Vel h. l. cum ceteri codd. *quid* retineant, unus Lag. 29 *quod* habet. Quod sequitur *ut uno minus teste haberet Rabonio* ad eam regulam revocandum est, qua ablativus casus cum comparativis coniungitur significandi causa, quanto quid vel maius vel minus sit quam aliud, ut Germanice vertas: gesetzt er habe um einen Zeugen den Rab. weniger. Supra c. 45 §. 117 *si protulerit, uno signo ut sit minus, quam ex lege oportet, non des possessionem*. Opportune I. Fr. Gronovius Ovidii simillimum locum laudat e libro XII Metam. vs. 554 *Bis sex Herculeis ceciderunt me minus uno Viribus*, i. e. uno minus duodecim caesi sunt. Nam alter locus ex eleg. 8 ex Ponto lib. I *uno salutaris quam prius ore minus* non aeque convenit. Sed sicut hoc Ciceronis loco Ablativus *uno* apposito Rabonii nomine explicatur, sic illo Ovidiano addito pronomine *me*. Ceterum quod Lambinus scribendum coniecit *haberem* pro vulg. *haberet*, quamquam non est cur reprehendas, necesse tamen non est, quoniam testes sunt et accusatoris et rei.

§. 150. *non esset usus]* Haec verba Hotomanus e Prisc. lib. XVIII p. 1152 Putsch. cum deessent in Ciceronianis libris, restituendos censuit, et restituit Lambinus. Ea Lallemandus in uno Paris. se invenisse testatur, quod non crederem, nisi nunc etiam Lag. 29 auctor idoneus accederet. Omnia iam sunt perspicua, neque disputatione opus viderentur, ni recentissimi editores denuo, quod dicitur, fluctus in simpulo excitassent. Nam Priscianum Putschii obliquis tantum oculis inspicere opus est, ut rideas Ernestium et Beckium, qui cum nondum satis restitutum locum putarent, sibi persuaserint, quae deinde explicationis causa a Prisciano adduntur: *nam si quis accessisset dubitative protulit*, Ciceronis verba continuata esse. Sed Krehlius nuper apud Priscianum edidit *non esset opus* pro olim vulgato *non esset usus*, pa-

die ceteros redemptores exclusisset, tum in eius arbitrium ac potestatem venire nolebant, qui sibi ereptam praedam arbitraretur. Nunc ne argumentemur, quo ista pecunia pervenerit, facit ipse indicium. Primum cum vehementius cum eo D. Brutus contenderet, qui de sua pecunia HS IↃLX milia numeravit; quod

rum animadvertens Graecam interpretationem οὐκ ἂν ἐχρήσατο, qui cum auctores suae scripturae mss. Guelf. Langer. laudet, consentaneum videtur esse putare ceteros cum vulgata consentire. Schützius autem quam temere in h. l. ense critico usus sit, taedet exequi, sed credidit ille quidem proximis antecessoribus suis, lacunam esse clamantibus. Ea vero nulla est. Ait enim Cicero, hac tam leni condicione ut post quadriennio post opus exigeretur et in tabulas referretur, nemo esset tamen, qui contra voluntatem Verris redemisset. Nam primum die ceteros, qui redimere vellent, excluserat, *deinde*, si quis nihilominus ausus esset opus intra tempus praestitutum perficiendum recipere, timebant tamen Verris in exigendo probandoque opere calumniam. Apparet igitur *cum* — *tum* usitatissima ratione quasi *primum* — *deinde* vero intelligenda esse, non quae Schützii fuit opinio, *tum* ad tempus et mensem Decembrem pertinere. Sed satis haec sunto, sicut dixi, de re postquam librorum meliorum scriptura stabilita est, perspicua.

Nunc ne argumentemur] Libri mss. et editiones primae nunc argumentamur, in Victoriana scribi coepit *nam quid argumentamur*, quod reliqui editores servarunt praeter Lambinum, qui de coniectura

ım iste ferre non poterat, opere addicto, praedibus cceptis, de HS ƆƆLX milibus remisit D. Bruto HS cx ıilia. Hoc si aliena res esset, certe facere non poıisset. Deinde nummi numerati sunt Cornificio; quem :ribam suum fuisse negare non potest. Postremo ısius Rabonii tabulae praedam illam istius fuisse cla.ant. Recita nomina Rabonii.

Hic etiam priore actione Q. Hortensius pupillum 58
ınium venisse praetextatum in vestrum conspectum, 151
t stetisse cum patruo testimonium dicente, questus ıt: et me populariter agere atque invidiam commoıre, quod puerum producerem, clamitavit. Quid erat, ortensi, tandem in illo puero populare? quid invi.osum? Gracchi, credo, aut Saturnini, aut alicuius hoinis eiusmodi produxeram filium, ut nomine ipso et .emoria patris animos imperitae multitudinis concita:m. P. Iunii erat, hominis de plebe Romana, filius: ıem pater moriens cum tutoribus et propinquis, tum

§. 151. *et stetisse cum]* Sic pro vulg. *et testes secum* de conctura Erici Memmii Lambinus, quem Gruterus inepte propterea re:ehendit, proinde quasi nihil ipse contra libros admiserit. Lambinus ıidem innumeris locis temeritatis accusari potest, hoc autem ab eo ctissime factum Garatonius et Ernestius iudicarunt. Et supersunt li:i, qui manum emendatricem olim in hoc loco versatam esse ostenınt, unus Parisinus, quem Lallemandus tradit exhibere *stet esse*, si edere volumus, et Lag. 29, in quo legitur *ter esse cum.*

populariter agere] Nam crimen est in re publica optimatium con'iis administrata multitudini et vulgo se venditare eique velle causam obare. Saepe sic Cicero, ut ad seditionem spectare videatur.

cum tutoribus — tum] Egregie sic Lagom. 29, cum vulgo etiam .mo loco *tum* sit. Nam illud quidem commune est, aliquem liberos ›s tutoribus et propinquis commendatos velle, alterum huic rei proıam et praecipue urgendum. Nec quod ter repetitur *tum* debet ofdere, regnat enim affectus, et sunt res inter se cognatae. Etiam hoc ›rsus egregie, quod non unus et alter liber manuscriptus sed omnes ›ent, ut mirari subeat non prius animadversum esse *commendatum* *arit*, pro quo minus ad rem memoriamque hominis mortui accom›date editi *commendandum putavit.* Ille vero P. Iunius hoc sola-

legibus, tum aequitati magistratuum, tum indiciis
152 stris commendatum putavit. Hic istius scelerato
farioque latrocinio bonis patriis fortunisque omni
spoliatus venit in iudicium, si nihil aliud, saltem
eum, cuius opera ipse multos annos est in sordi
paulo tamen obsoletius vestitum videret. Itaque t
Hortensi, non illius aetas, sed causa, non vesti
sed fortuna, popularis videbatur: neque te tam c
movebat, quod ille cum toga praetexta, quam q
sine bulla venerat. Vestitus enim neminem com
vebat is, quem illi mos et ius ingenuitatis dabat: q
ornamentum pueritiae pater dederat, indicium at
insigne fortunae, hoc ab isto praedone ereptum e
153 graviter tum et acerbe homines ferebant. Neque en
hae lacrimae populares magis, quam nostrae, qu
tuae, Q. Hortensi, quam horum, qui sententiam lat

tium mortis habebat, quod filium suum legum praesidio tutum s
quaeret, non eum amplius commendandum arbitrabatur.

§. 152. *scelerato nefarioque latrocinio]* Vulgo de coniectura F
gerii, tamquam certissima codicum scriptura, editur *scelerata la*
tione nefarioque latrocinio. Sed mss. et editiones principes la
tione quidem omnes ignorant, monstrum verbi exhibent *scelera*

nt; ideo quod communis est causa, commune pe-
:ulum, communi praesidio talis improbitas, tamquam
quod incendium, restinguenda est. Habemus enim
eros parvos; incertum est, quam longa nostrum cu-
ıque vita futura sit; consulere vivi ac prospicere
bemus, ut illorum solitudo et pueritia quam firmis-
no praesidio munita sit. Quis est enim, qui tueri
ssit liberum nostrorum pueritiam contra improbita-
n magistratuum? Mater, credo. Scilicet magno prae-
lio fuit Anniae pupillae mater, femina primaria: mi-
s, illa deos hominesque implorante, iste infanti pu-
lae fortunas patrias ademit. Tutoresne defenderent?
ıfacile vero apud istiusmodi praetorem, a quo M.
ırcelli tutoris in causa pupilli Iunii et oratio et vo-
ıtas et auctoritas repudiata est.

Quaerimus etiam, quid iste in ultima Phrygia, 59
id in extremis Pamphyliae partibus fecerit, qualis 154
bello praedonum praedo ipse fuerit, qui in foro po-
li Romani pirata nefarius reperiatur. Dubitamus,
id iste in hostium praeda molitus sit, qui manubias
ıi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit; qui maiore

---

§. 153. *nostrum cuiusque]* Lag. 29 et Heyd. *cuiuslibet*, male: in his verbis *quisque*, *quivis*, *quicunque*, *quilibet*, ut hodie quo- Latine scribentium iudicium fluctuat, sic olim librarii facile sibi uid licere arbitrati videntur esse. Cf. ad IV, 33. — *ac prospicere]* coeptum est *perficere*, sicut unus Lag. 48 habet, reliqui deteriores *figere*. Verum restituit Naugerius, estque in Lag. 29 et 42.

§. 154. *Quaerimus etiam]* Codd. omnes *quaeremus*, et primum exit Lambinus, cuius repetitorum inconstantia ad reliquas editiones ›agatum est. Nec tamen veterem scripturam restituam, quoniam itur in eadem ratione tamquam indignabundi *dubitamus*.
in bello praedonum] Pertinet ad libr. V et captam praedonum ım, cuius praedam omnem Verres, cum publica esset, avertit.
ex L. Metelli manubiis] L. Metellum esse, Consulem a. 119, Cen- m a. 116 ante Christum natum, L. Calvi filium, fratrem Q. Numi- , ostendit Garatonius. Triumphum egit de Delmatibus, unde cogno- Delmatici de more gentis Metellae assumpsit.

pecunia quattuor columnas dealbandas, quam ille o aedificandas locaverit. Expectemus, quid dicant e cilia testes! Quis unquam templum illud aspexit, avaritiae tuae, quin iniuriae, quin audaciae testi set? Quis a signo Vertumni in circum maximun nit, quin is unoquoque gradu de avaritia tua co neretur? quam tu viam tensarum atque pompae modi exegisti, ut tu ipse illa ire non audeas. T tet quisquam, cum ab Italia freto disiunctus esse ciis temperasse, qui aedem Castoris testem tu furtorum esse volueris, quam populus Romanus die, iudices etiam tum, cum de te sententiam fe viderent?

---

§. 154. *a signo Vertumni]* Lag. 29 *Vertuni*, Asconius *I mnus*, de qua varietate nihil opus est addere. Vertumni sign natus in Roma vetere II, 27 in capite duorum vicorum Tusci e rii fuisse dicit: inde viae partem, quae duceret a foro Romano p labrum ad circum maximum, qua currus, in quibus deorum si vehebantur, et pompae ludis circensibus ire solebant, Verres I censendus est, cum Censores non essent, sternendam locasse, se negligenter exigeret, quaestum sibi ex ea re parasse. Cf. lib. I *omnesque dii, qui vehiculis tensarum sollemnes coetus lu*

Atque etiam iudicium in praetura publicum exer- 60
cuit, non enim praetereundum est ne id quidem. Pe- 155
tita multa est apud istum praetorem a Q. Opimio: qui adductus est in iudicium, verbo, quod, cum esset tribunus plebis, intercessisset contra legem Corneliam: re vera, quod in tribunatu dixisset contra alicuius hominis nobilis voluntatem. De quo iudicio si velim dicere omnia, multi appellandi laedendique sunt, id quod

---

qui *viderunt*. Quod *ferrent* in omnibus legitur, (nam unus Franc. pr. qui exhibet *ferent*, mendosus in hac re censendus est,) id cogit fateri etiam *viderent* recte correctum esse.

§. 155. *publicum exercuit]* Bene Ferratius docet Praetori urbano illud iudicium exercendum obtigisse, quod singularis quaestio ea de re constituta esset nulla, quam reliquorum Praetorum unus sortiretur.

intercessisset contra legem Corneliam] i. e. quemadmodum Ernestius in clave explicat, quod aliter intercessisset atque licuit tum Tribunis plebis ex lege Cornelia. Neque enim omnem iis intercedendi potestatem Sulla ademerat, cum constet ex Ciceronis lib. III de Legg. 9 relictam esse auxilii lationem. Verum excesserat ille constitutos iuris sui fines, qui quales fuerint accurate definiri nequit. Eam autem orator nomine tantum causam fuisse damnationis significat, veram fuisse quod aliquem tum potentem hominem libertate dicendi offendisset. Quod quo pertineat Asconii annotatio vel potius annotationis fragmentum ostendere videtur. Scribit enim suasisse Opimium legem, qua Tribunis plebis ius aliorum quoque magistratuum capessendorum redderetur. Illa lex Aurelia fuit, C. Aurelii Cottae Consulis a. 75, qua initium factum est tollendae Corneliae restituendaeque tribuniciae potestatis, qualis olim fuisset. Ceterum, quod ad verba oratoris pertinet, *intercessisset* libri mss. et edd. veteres habent omnes, adeo ut *intercessit* Gruterianae editionis merum vitium esse videatur, quod latius serpsit quam necesse fuit. Sed *re vera* quod dedimus, uno Prisciano l. l. nititur, libri Ciceroniani mss. et olim editi ante Lambinum prorsus ignorant. Is autem de coniectura Hotomani *re* scripsit, quod adhuc locum obtinuit. Necessarium esse eiusmodi verbum fatentur omnes: sed quanto praestat, si semel abeundum sit a codicum fide, illud sequi quod aliquam certe auctoritatem habet, quam quod nullam?

laedendique sunt] Ernestius *sint* contra libros scripsit, Latinitate iubente, ut ait, et priores editores accusat, quod non hoc pridem viderint. Liceat tamen dubitare de corrigendi necessitate, cum multi loci sint, quibus utraque orationis forma quasi misceatur. Pro Flacc. 5 *oratio mea potest esse infinita, si mihi libeat totius gentis Grae-*

mihi non est necesse: tantum dicam, paucos homines, ut levissime appellem, arrogantes, hoc adiutore, Q. Opimium per ludum et iocum fortunis omnibus evertisse.
156 Is mihi etiam queritur, quod a nobis IX solis diebus prima actio sui iudicii transacta sit, cum apud ipsum tribus horis Q. Opimius, senator populi Romani, bona fortunas, ornamenta omnia amiserit? Cuius propter indignitatem iudicii saepissime est actum in senatu, ut genus hoc totum multarum atque eiusmodi iudiciorum tolleretur. Iam vero in bonis Q. Opimii vendendis quas iste praedas, quam aperte, quam improbe fecerit, longum est dicere. Hoc dico: nisi vobis id hominum honestissimorum tabulis planum fecero, fingi
157 a me hoc totum temporis causa putatote. Iam qui ex calamitate senatoris populi Romani, cum praetor iudicio eius praefuisset, spolia domum suam referre, et manubias detrahere conatus sit, is ullam ab sese calamitatem poterit deprecari?

---

corum explicare vanitatem. Tuscul. IV, 31 *si ridere concessum sit vituperatur tamen cachinnatio.* — *id quod mihi]* Sic unus Lag. sed optime nec ut corruptela possit haberi, pro vulg. *quod.*

[redacted]

Nam de subsortitione illa Iuniana iudicum nihil 61
lico. Quid enim? Contra tabulas, quas tu protulisti, udeam dicere? Difficile est: non enim me tua solum t iudicum auctoritas, sed etiam anulus aureus scribae ui deterret. Non dicam id, quod probare difficile est: oc dicam, quod ostendam, multos ex te viros priıarios audisse, cum diceres, ignosci tibi oportere, uod falsum codicem protuleris; nam, qua invidia C. unius conflagrarit, ea, nisi providisses, tibi ipsi tum ereundum fuisse. Hoc modo iste sibi et saluti suae 158
rospicere didicit, referendo in tabulas et privatas et ublicas, quod gestum non esset, tollendo, quod eset, et semper aliquid demendo, mutando, interpo-

---

§. 157. *audeam dicere]* Sic scribi coeptum est in Victoriana, ex ıno aliquo codice, nam sic etiam in Lag. 29 est. Vulgo *audes*. Quod lit Cicero *difficile est*, intelligendum est cum irrisione, sicut ea ıae sequuntur. Significat enim re vera facile esse illas tabulas in ıspicionem falsi vocare, neque vel Praetoris, vel iudicum, vel scribae ıctoritate sese posse deterreri, sed nolle tamen dicere, quae probaonis indigeant. Etiam p. Cluent. c. 33 non Iunii illam fuisse culpam, ed Verris Praetoris ostendit, in cuius codice *interlito*, quoniam noıina iudicum quorundam non essent, qui in consilio fuissent, Iunius ıultatus est. Scribam autem istum eundem fuisse verisimile est, quem 'erres in Siciliam secum ductum in contione anulo aureo donasse traitur lib. III, 80 extr.

C. Iunius conflagrarit] Opus est h. l. manu critica, quae librorum inconstantiae medeatur. Mss. enim omnes *conflagrarit — percndum fuisset*, adversante Latinitate: nam si absoluta est oratio *conlagravit* scribendum est (uti est in Lag. 29 a prima manu et apud Pricianum) sive pendet a *diceres*, corrigendum est *fuisse*. Atque hoc veisimillimum videri debet. Editores autem usque ad annum 1534 coices fideliter expresserunt, tum simul in Hervag. et Victoriana *con'agrarat — fuisset* comparuit, P. Manutius *fuisse* emendavit, reliquit *onflagrarat*. Sic adhuc mansit, nam quod Lambinus edidit *conflagravit — fuisse* cum Latinitas non ferat, tum et ipsum contra codies est.

§. 158. *mutando, interpolando]* Vulgo hic interiicitur *curando ne litura appareat*, in quo Ernestius de Lambini olim sententia *appareet* recte correxit. Sed Lambinus totum hoc colon delendum censuit

tas eorum, quos, cum iste annuerat, in suum consilium sine causa subsortiebatur.

---

§. 158. *quos, cum iste annuerat]* Adieci *cum* de coniectura, Schützius *ubi* non minus recte, sed verisimilitudinem corrumpendi secutus sum. Ceterum codd. in his extremis non mutant, neque opus est ulla mutatione. Ait enim Cicero, sibi decuriae illius ex tribus designatae copiam fieri debuisse quam plenissimam, qua re fieri posset, ut sors ex multis honestis honestissimum quemque iudicem sibi daret, Curtium autem ad arbitrium Verris inde optimos detrahere consuesse, ut non relinquerentur nisi tenues et sordidi eamque ob causam ad corrumpendum faciles. Asconii lemma hoc est: *cuius mihi potestatem largissimam fieri oportebat*, sed longe praestant nostri libri. Quod autem Hotomanus coniecit *cum iis quos iste annuerat*, intelligi nequit, nisi voluit *eos*, quod ipsum Lambinus edidit, sed praeterea *quibus* correxit. Denique in Gronoviana editione *suae* mendose additur post *causa*, quod non commemorarem, cum absit a ceteris libris omnibus, nisi Ernestius, qui illa editione tamquam fundamento suae recensionis usus est, ad nostram aetatem propagasset.

Iuvat postremum animadvertere quemadmodum editores alter alterum in subscriptione libri correxerint. Nam cum Naugerius primum scripsisset *desideratur quippiam*, hoc sic mansit usque ad Lambinum, qui subscripsit *Nihil puto desiderari.* In eum autem coortus Gruterus, quo flagrabat odio in Lambinum, confirmavit *multa deesse.* Atque hoc quasi oraculi dictum repetitum est a reliquis, ex quibus si quaerere velis, quidnam ex divisione totius argumenti deesse putent, nae illi nihil dicere possint, cum etiam ea, quae de causa Opimii

ACTIONIS SECUNDAE
SIVE
ACCUSATIONIS IN C. VERREM
LIBER SECUNDUS.
[DE IUDICIIS s. DE PRAETURA SICILIENSI.]

ARGUMENTUM ASCONII PEDIANI, QUI DICITUR.

Haec sine dubio ad accusationem propositi criminis spectat oratio. Nam in superiore anteactae res sunt expositae: quae quia magis adiuvant accusationem, quam ipsae sint[1]) principales, in unum librum coactae sunt iudicio Ciceronis cursim enumerantis, quae Verres quaestor, quae pro quaestore, quae legatus, quae denique praetor urbanus admiserit. Ubi ventum est ad causam ipsam et Siciliensia crimina, quattuor libros edidit: unum de iurisdictione; alterum de frumento; tertium de signis; quartum de suppliciis. In qua distributione non ordo temporis, sed facinorum genera et momenta servata sunt. Incipit autem a laude Siciliae, et egreditur ad crimen Dionis, deinde Sosippi et Epicratis. Sed de iure Siculorum everso frustra quidam Ciceronem reprehendunt, quod non inde coeperit: cum superiora crimina non egeant eiusmodi tractatu, qui ad sequentia pertinet, et oratoris consilio a magnis iisdemque clarioribus sumendum esset exordium. Itaque post hoc duo criminum genera persequitur ad extremum. Primum de Heraclio; de expressis honoribus ab invitis; de Epicrate Bidino;[2]) deque rebus capitalibus, ubi de Sopatro, de Sthenio: quae omnia sunt de iure dicundo. Alterum de senatoribus; de sacerdotibus; de censoribus creatio a Verre factis; de collatione in statuas; de publicanorum cum Verre convenientia in furtis; de tabulis Carpinatii pecunias Verris extraordinarias continentibus. Genus causae in omnibus Verrinarum libris admirabile. Status principaliter coniectura.

---

1) Edit. Ald. *sunt*.

2) Sic Ernestius, Graevius et superiores *Bideno*. Sed quod ad universam structuram pertinet, locus in edit. Aldina confusus ac perturbatus legitur sic: *itaque post hoc de merodio * expressis honoribus ab invitis, de Epicrate Bideno, deque rebus capitalibus, de Sopatro, de Aenio, de iure dicundo, alterum* cet. ex quibus quomodo ea, quae supra leguntur, facta sint, non docemur. Nec ego rebor, nisi ut ex uno loco de ceteris coniectura fiat.

tas eorum, quos, cum iste annuerat, in suum consilium sine causa subsortiebatur.

---

§. 158. *quos, cum iste annuerat]* Adieci *cum* de coniectura, Schützius *ubi* non minus recte, sed verisimilitudinem corrumpendi secutus sum. Ceterum codd. in his extremis non mutant, neque opus est ulla mutatione. Ait enim Cicero, sibi decuriae illius ex tribus destinatae copiam fieri debuisse quam plenissimam, qua re fieri posset, ut sors ex multis honestis honestissimum quemque iudicem sibi daret, Curtium autem ad arbitrium Verris inde optimos detrahere constat esse, ut non relinquerentur nisi tenues et sordidi eamque ob causam ad corrumpendum faciles. Asconii lemma hoc est: *cuius mihi potestatem largissimam fieri oportebat*, sed longe praestant nostri libri. Quod autem Hotomanus coniecit *cum iis quos iste annuerat*, intelligi nequit, nisi voluit *eos*, quod ipsum Lambinus edidit, sed praeterea *quibus* correxit. Denique in Gronoviana editione *suae* mendose adicitur post *causa*, quod non commemorarem, cum absit a ceteris libris omnibus, nisi Ernestius, qui illa editione tamquam fundamento suae recensionis usus est, ad nostram aetatem propagasset.

Iuvat postremum animadvertere quemadmodum editores alter alterum in subscriptione libri correxerint. Nam cum Naugerius primus scripsisset *desideratur quippiam*, hoc sic mansit usque ad Lambinum, qui subscripsit *Nihil puto desiderari*. In eum autem coortus Gruterus, quo flagrabat odio in Lambinum, confirmavit *multa deesse*. Atque hoc quasi oraculi dictum repetitum est a reliquis, ex quibus si quaerere velis, quidnam ex divisione totius argumenti deesse putent, nae illi nihil dicere possint, cum etiam ea, quae de causa Opimia

aec sine dubio ad accusationem propositi criminis spectat.

Nam in superiore anteactae res sunt expositae: quae agis adiuvant accusationem, quam ipsae sint[1]) principa- unum librum coactae sunt iudicio Ciceronis cursim enu- is, quae Verres quaestor, quae pro quaestore, quae lega- uae denique praetor urbanus admiserit. Ubi ventum est sam ipsam et Siciliensia crimina, quattuor libros edidit: de iurisdictione; alterum de frumento; tertium de signis; m de suppliciis. In qua distributione non ordo temporis, cinorum genera et momenta servata sunt. Incipit autem e Siciliae, et egreditur ad crimen Dionis, deinde Sosippi cratis. Sed de iure Siculorum everso frustra quidam Ci- m reprehendunt, quod non inde coeperit: cum superiora a non egeant eiusmodi tractatu, qui ad sequentia perti- t oratoris consilio a magnis iisdemque clarioribus sumen- sset exordium. Itaque post hoc duo criminum genera situr ad extremum. Primum de Heraclio; de expressis bus ab invitis; de Epicrate Bidino;[2]) deque rebus capita- ubi de Sopatro, de Sthenio: quae omnia sunt de iure di-

Alterum de senatoribus; de sacerdotibus; de censoribus a Verre factis; de collatione in statuas; de publicanorum erre convenientia in furtis; de tabulis Carpinatii pecunias extraordinarias continentibus. Genus causae in omnibus arum libris admirabile. Status principaliter coniectura.

— .. ...

gitiis, ut et viribus quam integerrimis agere, et ad dicendum temporis satis habere possim.

Atque adeo, antequam de incommodis Siciliae dicam, pauca mihi videntur esse de provinciae dignitate, vetustate, utilitate dicenda. Nam cum omnium sociorum provinciarumque rationem diligenter habere debetis, tum praecipue Siciliae, iudices, plurimis iustissimisque de causis: primum, quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque populi Romani applicavit. Prima omnium, id quod ornamentum imperii est, provincia est appellata: prima docuit maiores nostros, quam praeclarum esset ex-

---

§. 2. *ac flagitiis]* Lag. 42 (pr. m.) *atque flag.*

Atque adeo] Senties etiam h. l. vim harum particularum, quae alibi solet esse, corrigendi: dicit enim sibi celeriter ad causam Siciliae: i. e. ad ea maleficia, quibus Verres Siciliam vexarit, perveniendum esse, verumtamen priusquam illud faciat, pauca etiam de dignitate illius provinciae dicenda esse. Cf. hui. or. c. 77 §. 190. — *antequam — dicam]* Coniunctivum modum recepimus ex Lag. 42 Paris. A Vindob. C. Nam cum *priusquam* utrumque modum assumat (cf. Phil. I, 4 §. 11), *antequam* rarissime apud Ciceronem, ne dicam nunquam, ubi de instantibus rebus dicitur, cum Indicativo Praesentis coniungitur. Epist. VII *sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam, ante*

as est. Neque enim tam facile opes Cartha-
ae concidissent, nisi illud et rei frumentariae
t et receptaculum classibus nostris pateret.
Africanus, Carthagine deleta, Siculorum ur- 2
s monumentisque pulcherrimis exornavit; ut,
oria populi Romani maxime laetari arbitraba-
cos monumenta victoriae plurima collocaret.
ille ipse M. Marcellus, cuius in Sicilia vir- 4

---

uae semel in amicitiam nostram venissent] Specioso vo-
r pro eo quod nos diceremus, posteaquam bello subactae
m populi Romani venerunt. Harum enim civitatum laus in
posita est, quod semel victae non defecerunt, earum autem,
atur, quod statim se ad Romanorum amicitiam applicaverunt,
erpetuo manserunt. Ernestius rem prorsus convertit, cuius
a causam fuisse puto, quod alterae vocantur *maxime illu-*
*u*arum numero Syracusas bello subactas ponere necesse ipsi
Sed Ciceronem primum aliquatenus suae causae servire ex-
deinde merito illustres civitates vocari posse Mamertinam,
tanam, Panormitanam, Centuripinam facile fateberis. Ex al-
Syracusae et Agrigentum sunt, nobis quidem ex vetere me-
n gestarum longe clarissimae: sed num illo tempore opibus
cum illis comparari potuerint, iure dubito.

Itaque maioribus nostris] Ultima haec vox desideratur in
aribus, Lag. VII Vindob. III Haydec. (notaturque abesse de-

tutem hostes, misericordiam victi, fidem ceteri Si perspexerunt, non solum sociis in eo bello consu verum etiam superatis hostibus temperavit. Ur pulcherrimam Syracusas, quae cum manu munitiss esset, tum loci natura terra ac mari clauderetur, vi consilioque cepisset, non solum incolumem pa est esse, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem nunentum victoriae, mansuetudinis, continentiae, homines viderent, et quid expugnasset, et quibus percisset, et quae reliquisset. Tantum ille hono habendum Siciliae putavit, ut ne hostium quidem bem ex sociorum insula tollendam arbitraretur. que ad omnes res Sicilia provincia semper usi su ut, quicquid ex sese posset efferre, id non apud nasci, sed domi nostrae conditum putaremus. Qu

---

§. 4. *fidem ceteri Siculi]* Turpiter Gruteriana edit. habet fi *que*, perturbata membrorum aequalitate, contra libros et mss. et editos omnes. Retinuerunt tamen insecuti editores ii, quibus rima est auctoritas, Graevius, Ernestius, alii, sed neminem dubitaturum opinor. — *clauderetur]* Vulgo *claudebatur*, neque constructione, *tum* cum Indicativo, praecedente *cum* et Co quisquam offendere poterat. Verum cur Imperfectum posuit,

ı frumentum, quod deberet, non ad diem dedit? ando id, quod opus esse putaret, non ultro pollia est? quando id, quod imperaretur, recusavit? Itae ille M. Cato Sapiens cellam penariam rei publi: nostrae, nutricem plebis Romanae, Siciliam nomiɔat. Nos vero experti sumus Italico maximo diffiimoque bello, Siciliam nobis non pro penaria cella, l pro aerario illo maiorum vetere ac referto fuisse. ım sine ullo sumptu nostro coriis, tunicis, frumenque suppeditando maximos exercitus nostros vesti-, aluit, armavit. Quid? illa, quae forsitan ne sen- 3
mus quidem, iudices, quanta sunt! quod multis lo- 6
ɔletioribus civibus utimur, quod habent propinquam,

ı mirere, Huydecoperanus ex deterioribus, tamen reliquorum meım, Lagomarsiniani 29 et Parisiensium A B, suffragiis destituti a . suspicione non immunes habendi sunt. Nam imminui oppositorum antiam Ernestio contendenti facile credo.

nominabat] Vulgo *nominavit*, sed iam Lamb. in marg. repet. Im'ectum tempus volebat, cognita haud dubie Fabriciani codicis scri:a, ut nunc patet e Paris. A B et Lagom. 29. 42 (pr. m.) Veriile enim est illud dictum non semel a Catone prolatum esse, sed ro usurpatum, unde factum est, ut in proverbium abierit: Strabo VI, 2 §. 7 καὶ δὴ καλοῦσιν αὐτὴν ταμεῖον τῆς Ῥώμης.

frumentoque suppeditando] Sic unus Lag. 42 (pr. m.) vulgo *supitato*. — *vestivit, aluit, armavit] Armavit* quidem coriis suppeadis, quorum multiplex usus in re militari, imprimis ad scuta et rnacula.

§. 6. *quae forsitan]* Codd. deteriores, Lag. VII Vind. B C Pa- C Huyd. et edd. princ. usque ad Victor. *quod.* Post Lag. 42 (a pr. .) *sentiamus*, cum vulgo legatur *sentimus*. Vide supra ad libr. I, 38. m illi deteriores praeter Huyd. de quo siletur, *civitatibus*, sed *ciıs* correxit iam Naugerius. — *quod multis locupletioribus civibus ıur]* „Nannius coniiciebat *multo*, quod statim recipit in contextum ıbinus, contra libros: scias illi semper pependisse hamum." Gruterus non inepte, quia *multo* non habet quo referatur: sed tamen fecerat Lambinum Car. Stephanus. Ceterum video male vulgo interpungi *d illa*, cet. At cohaerent *illa — quanta sunt*, alioquin Latinitas vitur postulare *quanta sint*. Olim etiam signa interrogandi continueur male, quoniam alterum *quod* causalis particula est. *Illa* autem l. propterea quod ista vicinitas Siciliae plura commoda contineret.

fidelem, fructuosamque provinciam, quo facile exc
rant, ubi libenter negotium gerant; quos illa part
mercibus suppeditandis cum quaestu compendioque
mittit, partim retinet, ut arare, ut pascere, ut neg
tiari libeat, ut denique sedes ac domicilium colloca
Quod commodum non mediocre populi Romani e
tantum civium numerum tam prope ab domo, ta
7 bonis fructuosisque rebus detineri. Et quoniam qu
quaedam praedia populi Romani sunt vectigalia nost
atque provinciae, quemadmodum vos propinquis vestr
praediis maxime delectamini, sic populo Romano
cunda suburbanitas est huiusce provinciae. Iam ver
hominum ipsorum, iudices, ea patientia, virtus, frug
litasque est, ut proxime ad nostram disciplinam illa
veterem, non hanc, quae nunc increbruit, videantu

§. 6. *tantum civium numerum]* Vulgo additur ***Romanorum***, qu
qui cives intelligi debeant, cum *populus Rom.* praecesserit, dub
esse possit. Omittunt autem illud verbum Fabricianus apud Lambin
et Metellianus apud Gulielmum ac Gruterum, item Lagom. 42 a pr. m
Sed denuo notae *p. r.* turbas dederunt: nam Parisini A B et Lag.
42 *rei publicae*, quod velis fortasse ita tueri, ut simul *Roman*
serves: posse enim illud etiam *rei publicae* commodum vocari, q

dumque vestrum publico consilio confugerint: i et illum annum pertulerant, qui sic eos affli- ut salvi esse non possent, nisi C. Marcellus aliquo fato venisset, ut bis ex eadem familia sa-

---

erone, ut praepositio in parte contraria aut repetatur, aut omit- missae hoc certum habe exemplum: lib. IV, 27 *venio nunc non furtum, non ad avaritiam, non ad cupiditatem, sed eius- cious, in quo omnia nefaria contineri mihi atque inesse r.* — *videantur accedere]* Lamb. in marg. repet. *videatur,* r. edit. vulgatam lectionem sequitur. Utrumque dici potest, quidem quod vulgo legitur „hominum ea frugalitas est, ut ad lisciplinam *videantur* accedere" veterem dicendi rationem ma- iere videtur. Neque ulla varietas est in nostris codicibus.

luxuries] Lambinus in marg. repet. e Fabriciano, ut conii- gomars. 42 (a pr. manu), *luxuries* pro vulg. *luxuria,* rectis- a *luxuria* in recto casu rarissime apud Ciceronem legitur, isi de Off. I c. 34, cum *luxuries* plurimis locis inveniatur. ene res in reliquis huius generis, quae sunt *materies, mol- rbaries.* Cf. desideratissimum Schneiderum in Gramm. Lat. ui tamen in eo erravit, quod *planitiam* dudum damnatam sarem de bell. civ. I, 43 denuo profert. De casibus obliquis, m declinationem sequantur cf. ad V, 31 pr.

confugerint] e Nanniano codice a Stephano et Lambino pro intea e vulgaribus codd. (Lag. VII Vindob. 111 Paris. C Huyd.) *confugerent* editum est, servatumque a reliquis.

um annum pertulerant] „M. Lepidi Praetoris, qui accusari

lus Siciliae constitueretur, et postea M. Anto
nitum illud imperium senserant. Sic a maiorib
acceperant, tanta populi Romani in Siculos e
neficia, ut etiam iniurias nostrorum hominum
9 rendas putarent. In neminem civitates ante h
stimonium publice dixerunt. Hunc denique ipsu
tulissent, si humano modo, si usitato more, s
que uno aliquo in genere peccasset. Sed cu
ferre non possent luxuriem, crudelitatem, av
superbiam; cum omnia sua commoda, iura, b
senatus populique Romani unius scelere ac
perdidissent: hoc statuerunt, aut istius iniur
vos ulcisci ac persequi, aut, si vobis indigni
visi, quibus opem auxiliumque ferretis, urbes a
suas relinquere, quandoquidem agros iam ant

---

§. 8. *et postea M. Antonii infinitum illud imperium]*
gebatur ex codd. deterioribus *postquam Ant.* meliores aut *post*
Paris. A, aut *post M.* ut Lag. 42 (pr. m.) 29 et Paris. B et e
non sine causa in repetita Lamb. Quod nunc legimus, Hoto
Asconii nota petivit, et opus haud dubie est repetita coniunctio
in codd. excidit. *Infinitum* vero *imperium* cum Ferratio d
quod nullis certis unius provinciae finibus inclusum erat. Vi

[...] exagitati reliquissent. Hoc consilio a L. Me- 4
tello legationes universae petiverunt, ut quamprimum 10
isti succederet; hoc animo totiens apud patronos de
suis miseriis deplorarunt; hoc commoti dolore postu-
lata consulibus, quae non postulata, sed in istum cri-
mina viderentur esse, ediderunt. Fecerunt etiam, ut
me, cuius fidem continentiamque cognoverant, prope
de vitae meae statu dolore ac lacrimis suis deduce-
rent, ut ego istum accusarem, a quo mea longissime
ratio voluntasque abhorrebat: (quamquam in hac causa
multo plures partes mihi defensionis, quam accusatio-
nis suscepisse videor:) postremo homines ex tota pro- 11
vincia nobilissimi primique publice privatimque vene-
runt, gravissima atque amplissima quaeque civitas ve-
hementissime suas iniurias persecuta est.

At quemadmodum, iudices, venerunt! Videor enim
mihi iam liberius apud vos pro Siculis loqui debere,
quam forsitan ipsi velint: saluti enim potius eorum
consulam, quam voluntati. Ecquem existimatis un-
quam ulla in provincia reum absentem contra inqui-
sitionem accusatoris tantis opibus, tanta cupiditate esse
defensum? Quaestores utriusque provinciae, qui isto

---

§. 10. *plures partes]* Lag. 29 et Paris. A *pluris partis*, *pluris* alias Lag. VII, *partis* Paris. B. Itaque forsitan fuisse olim in omnibus [illegible], sicut est in illis duobus.

§. 11. *amplissima quaeque civitas]* Sic Lambinus in marg. repet. editionis. Nec additum unde sumpserit, sed e Fabriciano esse idem facit Lag. 42 a pr. manu. Vulgo *honestissima*. Idem Lag. 42 ab eadem manu *videor enim mihi iam liberius*, cum vulgo *liberius apud vos iam* haud dubie inconcinne legatur.

saluti enim potius eorum] Vulgo *eorum potius*, sed facile sensus nostram verborum collocationem, quae sonum addat *saluti*, praestare, eamque Pariss. A B cum Lag. 29 et 42 (a pr. m.) exhibent.

Ecquem existimatis] *Et quem* vett. edd. et codd. plerique. Vide Quintil. ad h. l. et Drakenb. ad Liv. V, 36. Neque ego ullum vidi locum, ubi non unus et alter codex in huiusmodi compositis *et* pro remotiore a communi usu particula *ec* haberet.

praetore fuerant, cum fascibus mihi praesto fuerunt.
12 Hi porro, qui successerunt, vehementer istius cupidi, liberaliter ex istius cibariis tractati, non minus acres contra me fuerunt. Videte, quid potuerit, qui quattuor in una provincia quaestores studiosissimos defensores propugnatoresque habuerit, praetorem vero cohortemque totam sic studiosam, ut facile appareret non tam illis Siciliam, quam inanem offenderant, quam Verrem ipsum, qui plenus decesserat, provinciam fuisse. Minari Siculis, si decressent legationem, quae contra istum diceret: minari, si qui essent profecti: aliis, si laudarent, benignissime promittere: gravissimos privatarum rerum testes, quibus nos praesentibus denuntiavimus, eos vi custodiisque retinere. Quae cum
13 omnia facta sint, tamen unam solam scitote esse civitatem Mamertinam, quae publice legatos, qui istum laudarent, miserit. Eius autem legationis principem, civitatis nobilissimum, C. Heium, iuratum dicere audistis, isti navem onerariam maximam Messanae esse publice coactis operis, aedificatam: idemque Mamertinorum legatus, istius laudator, non solum istum bene

[redacted]

sua, verum etiam sacra deosque penates a maioribus traditos ex aedibus suis eripuisse dixit. Praeclara laudatio, cum duabus in rebus legatorum una opera consumitur, in laudando atque in repetendo! Atque ea ipsa civitas qua ratione isti amica sit, dicetur certo loco. Reperietis enim, quae causae benivolentiae sint Mamertinis erga istum, eas ipsas causas satis iustas esse damnationis. Alia civitas nulla, iudices, publico consilio laudat. Vis illa summi imperii tantum po- 14
tuit apud perpaucos homines, non civitates, ut aut levissimi quidam ex miserrimis desertissimisque oppidis invenirentur, qui iniussu populi ac senatus proficiscerentur, aut ii, qui contra istum legati decreti erant, et testimonium publicum mandataque acceperant, vi ac metu retinerentur. Quod ego in paucis tamen usu venisse non moleste tuli, quo reliquae tot et tantae et tam graves civitates, tota denique Sicilia plus auctoritatis apud vos haberet, cum videretis, nulla vi retineri, nullo periculo prohiberi potuisse, quo

---

§. 13. *traditos]* Hoc verbum primus addidit Naugerius, siquidem deest in codd. vulgaribus Lag. VII et Paris. C. — *atque in repetendo]* Vulgo abest *in*, nos et rationem sequimur eam, quod res sunt contrariae, et edit. Lambini et Paris. A B. Item mox *isti* ambo illi Parisini et Lag. 29 cum 42 a pr. m., et corrigendum censuerat Lambinus in marg. edit. repet., hoc est e Fabriciano. Vulgo *illi*.

sint Mamertinis] In Lag. 42 (a pr. m.) *sint* in finem post *ergo istum* reiectum legitur. Mox *satis* abest a Lag. 29 et Paris. tribus.

§. 14. *legati decreti erant]* Sic editur nunc e libro Nanniano et Metelliano, quibus accedunt Lag. duo meliores, item Paris. A B, cum olim fuisset ex deterioribus *legatos decreverant*. Sed quod ex eodem Nanniano edi coeptum est a Stephano *ac mandata* pro eo quod antea fuit *mandataque*, cum reliquorum codicum omnium (praeter Lag. 42) et marginis Lambiniani (i. e. codicis Fabriciani) auctoritas adversetur, non servavi. — *non moleste tuli]* Sic Lagom. 42 (a pr. m.) et vet. cod. in margine Lambinianae repetitae. Vulgo *fero*. Possunt Imperfecta, quae sequuntur, etiam ex Infinitivo *usu venisse* pendere: verumtamen *tuli* concinnius videtur. — *prohiberi potuisse]* Sic e Nanniano libro primi ediderunt Stephanus et Lambinus pro *posse*, quos

minus experirentur, ecquid apud vos querimoniae valerent antiquissimorum fidelissimorumque sociorum.
15 Nam, quod fortasse non nemo vestrum audierit, istum a Syracusanis publice laudari, id, tametsi priore actione ex Heraclii Syracusani testimonio, cuiusmodi esset, cognovistis: tamen vobis alio loco, ut se tota res habeat, quod ad eam civitatem attinet, demonstrabitur. Intelligetis enim, nullis hominibus quemquam tanto odio, quanto istum Syracusanis, et esse et fuisse.

6 At enim istum Siculi soli persequuntur, cives Romani, qui in Sicilia negotiantur, defendunt, diligunt, salvum esse cupiunt. Primum, si ita esset, tamen vos in hac quaestione de pecuniis repetundis, quae sociorum causa constituta est, lege iudicioque sociis,
16 sociorum querimonias audire oporteret. Sed intelligere potuistis priore actione, cives Romanos honestissimos ex Sicilia plurimos maximis de rebus, et quas ipsi accepissent iniurias, et quas scirent alis esse factas, pro testimonio dicere. Ego hoc, quod intelligo, iudices, sic confirmo. Videor mihi grates

---

ceteri editores adversus vett. edd. et libros mstos recte secuti sunt

[redacted]

isse Siculis, quod eorum iniurias meo labore, inimicitiis, periculo sim persecutus: non minus hoc gratum me nostris civibus intelligo fecisse, qui hoc existimant, iuris, libertatis, rerum fortunarumque suarum salutem in istius damnatione consistere. Quapropter 17
le istius praetura Siciliensi non recuso, quin ita me audiatis, ut, si cuiquam generi hominum, sive Siculorum, sive nostrorum civium, si cuiquam ordini, sive aratorum, sive pecuariorum, sive mercatorum probatus sit; si non horum omnium communis hostis praedoque fuerit; si cuiquam denique ulla in re unquam temperaverit: ut vos quoque ei temperetis.

---

§. 16. *meo labore, inimicitiis, periculo]* Sic editum est a Lallemando et Ernestio ex libro Metelliano, cum fuisset *inimicitias.* Nam iste animadvertit Ernestius *inimicitias* provincialium sic non dici, neque honestum fuisse puto Ciceroni fateri se *inimicitias* aliorum iudicio capitali persequi. Addit Lallem. auctoritatem duorum codd. Parisinorum, ego in meis excerptis unum tantum invenio B, sed si quis arbitretur etiam in A sic fuisse, non contendam, quoniam et in Lag. 29. 42.

§. 17. *generi hominum]* Abest *hominum* a Lag. 42 (pr. m.) Post ... libri mss. *sive cuiquam ordini*, hoc quidem mendose, opinor.

sive mercatorum] Garatonius quartum ordinem hominum desiderat *negotiatorum*, atque adeo eam vocem addi iubet, quippe quae ab imperito lectore, eosdem esse mercatores qui negotiatores opinante, eiecta videatur. Recte omnino discrimen mercatorum et negotiatorum non exiguum fuisse dicit. Cf. etiam ad cap. 77. Verum h. l. cum codd. meliores nihil adiuvent, quid superest, nisi ut *negotiatores* ordine mercatorum contineri dicamus? — *ut vos quoque ei temperetis] Ei* accessit e libro Nanniano, suffragantibus Pariss. tribus a pr. manu et Lag. 42 quod cum aegre desiderari sensisset Hotomanus, pro *ut* ita corrigi voluerat, et secum Lambinum in priore edit. traxerat. Iam omnia recte se habent, (quamquam codd. omnes *temperavit* pro *temperaverit* vulgari mendo exhibent) nam coniunctio interiectis compluribus verbis repetita neminem potest offendere. Terent. in Phorm. I, 3 init. *Adeon rem redisse, ut, qui mihi optime consultum velit, patrem ut extimescam*, ad quem locum cf. Ruhnkenium. Livius lib. XXII, c. 11 *edictoque proposito, ut, quibus oppida castellaque immunita essent, uti in loca tuta commearent*, ubi vide Drakenborch. scriptoris locos complures laudantem. Sic in Verr. lib. IV, 23 *ei negotium dedit, ut, quicquid Haluntí esset argenti caelati, aut si quid Co-*

Qui simul atque ei sorte provincia Sicilia [illegible] nit, statim Romae et ad urbem, antequam pa[illegible] sceretur, quaerere ipse secum et agitare cum suis co[illegible] pit, quibusnam rebus in ea provincia maximam [illegible] anno pecuniam facere posset. Nolebat eum agendo [illegible] scere, (tametsi non provinciae rudis erat et tiro,) se[illegible] in Siciliam paratus ad praedam meditatusque ven[illegible]
18 cupiebat. O praeclare coniectum a vulgo in [illegible] provinciam omen communis famae atque ser[illegible] cum ex nomine istius, quid iste in provincia fa[illegible] esset, perridicule homines augurabantur! Etenim [illegible] dubitare posset, cum istius in quaestura fugam et [illegible] tum recognosceret; cum in legatione oppidorum fa[illegible] rumque spoliationes cogitaret; cum videret in foro [illegible]

---

rinthiorum, ut omne statim ad mare ex oppido deporta[illegible] lium lib. II, 37 *Sthenius postulat ut —, ut de his omnibus* [illegible] *se ad leges reiiceret.*

et agitare cum suis coepit] Olim erat *cogitare:* illud ex N[illegible] libro ediderunt Steph. et Lambinus. Cum libro illo consentiunt co[illegible] ces Pallat. sec. et Metellianus apud Gruterum et Lag. 29. 42. Pariss. A B. Sed in libro Nanniano editionibusque Steph. ac Lamb. priore alio ta[illegible] men ordine legitur: *cum suis agitare,* correcto postea in margine Lam[illegible] binianae repetitae et Gruteriana, sine dubio ex auctoritate librorum [illegible] (Fabric.) Paulo ante *ad urbem* haud dubie verum est, nam Praetor, provinciam sortitus, cum transacto in urbe anno, vota pro imperio [illegible] nuncupasset et paludatus exisset, *ad urbem* aliquamdiu morari solebat, donec omnia ad profectionem compararentur. Cf. lib. V, c. 13 extr. Itaque tuto hoc P. Victorius, sive quis alius Iuntinae editioni a. 153[illegible] praefuit, secundum Asconium emendare potuit, quamquam in vett. edd. et libris manuscriptis omnibus *ab urbe* legitur.

§. 18. *a vulgo]* Paris. A Lag. 29 *volgo.* — *quid iste in provin[illegible] cia]* Adiecerat Lambinus in priore edit. *iste* e Prisciano p. 791 Putsch. 368 Tom. I edit. Krehl. codicum auctoritate opinor nulla tunc [illegible] sed in repetita edit. annotavit etiam libros veteres (Fabric.) sic habere. Recte, nam pronomen est in Paris. A B Lag. 29. 42 (pr. m.) neque debet propterea condemnari, quod intra paucos versus saepius repetitur.

perridicule] Adverbium pro Adiectivo *perridiculi* e codd. Nan[illegible] niano et Metelliano recte restitutum est, primum a Stephano et Lam[illegible] bino. Suffragatur de nostris unus Paris. A.

ecinia praeturae: qualis iste in quarto actu improbi-tis futurus esset. Atque ut intelligatis, eum Romae 7 nesisse non modo genera furandi, sed etiam nomina, rtissimum accipite argumentum, quo facilius de sin-plari eius impudentia existimare possitis.

Quo die Siciliam tetigit, (videte, satisne paratus 19 x illo omine urbano ad everrendam provinciam vene-it,) statim Messana litteras Halesam mittit, quas ego tum in Italia scripsisse arbitror. Nam, simulatque e navi egressus est, dedit operam, ut Halesinus ad se Dio continuo veniret: se de hereditate velle cogno-cere, quae eius filio a propinquo homine, Apollodoro Laphirone, venisset. Ea erat, iudices, pergrandis pe- 20

---

§. 18. *in quarto actu]* Sic laudat et explicat Asconius, quasi de bula dictum, sed apud Ciceronem primus edidit Naugerius. Priores ... ex deterioribus libris *in quarto gradu* habent.

sed etiam nomina] nimirum hominum, a quibus aliquid posset ... Sic Asconius, quod simplicius videtur, quam Garatonii ratio ... singulas furandi opportunitates interpretantis. Sic enim illius ...phrasim intelligo.

§. 19. *Siciliam tetigit]* Lambinus in margine repetitae edit. cor-rexit *attigit*, idque Gruterus tacite recepit, uterque fortasse auctori-tatem codicum mss. secutus, ille Fabriciani, hic Metelliani, nam est ... in Lag. 42 (pr. m.) Sed quoniam de illis codicibus dubitatio ... relinquitur, ceterique omnes etiam Paris. A *tetigit* exhibent, tu-tius nobis visum est restituere cum Ernestio, quod olim edebatur. Ce-terum *tangere provinciam* libro I, 10 in hac eadem re, et epist. ad Att. VI, 1 legitur, *attingere Italiam* huius orat. cap. 66.

ad everrendam provinciam] Sic cognita Nanniani codicis lectione Lambinus scribi iam priore editione voluerat, sed cum operae non pa-ruissent, edendum curarunt repetitores. Antea fuit *ad evertendam provinciam* sublata verborum similitudine, in qua ludere voluit orator. Codicum mss. auctoritas in tali re vix expectanda, sed e nostris Nan-niano accedunt tamen Paris. A B. Antea *homine* pro *omine* vulgaris error, sed tamen per omnes codices nostros pervagatus, uno excepto Lag. 42. — *scripsisse]* Lag. 42 (pr. m.) *conscripsisse*, non male. Tum 9 et Paris. A *Alesinus*, quamquam iidem antea aspiratam in nomine ... servant. — *Apollodoro Laphirone]* In marg. repetitionis Lamb. notatur *al. L. Avalerone*, quod Gruterus festinanter aspiciens Lam-binum ipsum edidisse putavit. Est autem Fabriciani codicis lectio, nam

rebus interfuit? hominis honestissimi, tametsi ‹
Romanus virtutis causa iamdiu est, tamen omnium
culorum primi ac nobilissimi. Quid ipsius Q. Ca
24 Dionis, hominis probatissimi ac pudentissimi? (
L. Vecilii Liguris, T. Manilii, L. Caleni? quo
omnium testimoniis de hac Dionis pecunia confi
tum est. Dixit hoc idem M. Lucullus, se de his l
nis incommodis pro hospitio, quod sibi cum eo e
iam ante cognosse. Quid? Lucullus, qui tum in
cedonia fuit, melius haec cognovit, quam tu, Horte
qui Romae fuisti? ad quem Dio confugit? qui de
nis iniuriis gravissime per litteras cum Verre qu
es? Nova tibi haec sunt et inopinata? nunc pri
hoc aures tuae crimen accipiunt? nihil ex Dione,
hil ex socru tua, femina primaria, Servilia, vetere

---

§. 23. *ac pudentissimi]* Non invenio quis hanc lectionem p
protulerit, cum editiones veteres, quibus utor, omnes ante Lambi
prudentissimi habeant, sed Ioach. Camerarius et Hotomanus in
altera illa scriptura loquantur. Verum recte fecerunt Gruterus et
qui, quod *pudentissimi* ediderunt, hominemque de plebe suo et
nomine ornarunt. Pertinet enim haec laus ad infimum genus
qui homines frugi, parci, sobrii sine certa causa vocantur. E

es Q. Dionem, quod hereditas ei venisset, nullam
iam ob causam perdidisse. Quid? haec hereditas 21
uo praetore Dionis filio venerat? Eodem, quo C. An-
ii senatoris filiae, eodem, quo M. Liguri senatori,
. Sacerdote. Quid? tum nemo molestus Dioni fue-
it? Non plus quam Liguri Sacerdote praetore. Quid?
d Verrem quis detulit? Nemo: nisi forte existima-
is, ei quadruplatores ad fretum praesto fuisse. Ad 8
rbem cum esset, audivit, Dioni cuidam Siculo per-
magnam venisse hereditatem: statuas iussum esse in

---

§. 20. *hereditas ei venisset]* Vulgo *obvenisset*. Sed Lambinus in marg. repet. *venisset*, quod e Fabriciano codice esse fidem facit Lag. 42 (pr. m.) Neque aliter solet Cicero, ubi de hereditatibus propinquorum dicit, ut paulo post et cap. 14 pr. 22 pr. item lib. I, 10. Nam obvenit aliquid proprie sorte vel casu, *venit* iure et ordine naturali. Huius generis sunt quae Drakenborchius ad Livium XLIV, 17 collegit, ubi cum legatur *cui praetori classis veniset*, simplex verbum adversus eos, qui de more compositum restituere vellent, defendit.

§. 21. *quo C. Annii senatoris]* Vulgo nunc editur *quo Anniae, P. Annii sen. filiae: P.* praenomen a Naugerio est, sed *C.* codd. nostri omnes praeter Lag. 42, cuius nulla a vulgari scriptura diversitas enotatur. Anniae autem ipsius nomen primum comparet in textu Lambinianae repetitae *(Anneiae)* fortasse ex Fabriciano, sed incerta tamen res est, cum reliqui boni libri ignorent. Ceterum ordo verborum in Par. A B Lag. 29 est *C. Senatoris anii.* — *C. Sacerdote]* Additur vulgo *praetore*, sed id verbum elegantius haud dubie abest a Lag. 29 et Paris. A B.

Non plus quam Liguri] Animadvertant studiosi sermonis Latini hanc dicendi rationem *plus quam* et frequentius *non plus quam*, ubi adverbium *magis* necessarium esse censeas. Sic ad Attic. II, 1 med. *Nam Catonem nostrum non tu amas plus, quam ego.* de Off. lib. III extr. *Neque enim bonitas — esse potest, non plus quam amicitia, si haec non per se expectantur.* Philipp. XI, 7 extr. *nec plus extraordinarium imperium ad id bellum quaesitum est, quam duobus antea maximis Punicis bellis.* de prov. Consul. 10 *rei publicae plus, quam otio meo prospexi.* Phil. XIII, 4 *tum me eius beneficio plus quam pro virili parte obligatum puto.*

statuas iussum esse] Vulgo omnes *heredem statuas iussum esse* cet. quod verbum cum absit ab optimis libris Paris. A B Lag. 29, facile, opinor, interpretem agnosces, qui constructionis causa *illum* subintelligi nollet. Mox *esse multatum* dictum puta pro: multam adscriptam esse in testamento, ne cum Nannio velis *multandam*. Si-

praetores, tot quaestores, tot calumniatores in provi fuissent, hereditas ab his Veneris nomine petita Verres cognoscit: pecuniam per Volcatium accipit, HS cccc milia, ab duobus fratribus. Multorum t monia audistis antea. Vicerunt Agyrinenses fr ita, ut egentes inanesque discederent.

10 At enim ad Verrem pecunia ista non perv
26 Quae est ista defensio? utrum asseveratur in hoc, temptatur? mihi enim nova res est. Verres calum tores apponebat: Verres adesse iubebat: Verres

ita ut in Paris. A B *non* inventum fuisse, eademque particula ab bus Lagom. abesse videatur, quod vix mihi quidem credibile fit. etiamsi haereat in mss. negatio, dubitari tamen nequit quin tolli de quae et alibi importune aut addatur aut omittatur. Vide supra ad c. 15 §. 39. Debemus enim hoc certe doceri, multam tum quidem tam esse. Ceterum Lag. 42 *vigesimo* expressis litteris, 29 XX°. que nunc quidem item illud secuti sumus.

Verres cognoscit] Omisimus *causam*, quod vulgo praep auctoritate libri Metell. et Lag. 42 (pr. m.) quoniam fere absolute vel cognoscendi in his libris legimus. Iidem libri *fere* HS *XX* sed numerum corruptum esse et facile corrumpi potuisse ex vulg. CC etiam Lambinus intellexit, qui in repetita editione et ipse CCC tinere, sed delere praepositionem *ad* HS voluit, quae vulgo ad

nomine quaesisse videtur? Accipite aliam in 25
ecunia non minus impudentem calumniam. So-
t Epicrates fratres sunt Agyrinenses. Horum
hinc duo et xx annos est mortuus: in cuius
to, quodam loco, si commissum quid esset,
et Veneri. Ipso vigesimo anno, cum tot interea

---

ste diceretur. Cf. ad libr. III, 57. Nanniano tamen adstipulat-
et Lag. 42, reliqui omnes bis *de.* — *Testimonia* cet.] Exci-
it Hotomanus *recita:* et adiecit verbum Lambinus, serva-
atra institutum suum repetitae editionis curatores. In Me-
ma littera R. praemissa esse traditur. Ea re motusne sit
m quod Hotomani auctoritatem in omnibus fere sequendam
rit, ignoro. — *Veneris nomine quaesisse videtur]* Erne-
a clausula hexametri offenderet, mutato verborum ordine *vi-
esisse* maluit. Verum neglexerat pro Rosc. Amer. 11 *Quid
maleficiis sceleris abesse videtur?* Plura sed alius gene-
Schellerus Obs. p. 52, nam hoc facile concedimus Erne-
me illam clausulam verbi *videtur* apud Ciceronem inveniri.

Sosippus et Epicrates] Var. lect. in margine repet. Lam-
t Metellianus inter variantes lectiones ad calcem edit. Grae-
Lag. 42 (pr. m.) *Philocrates.* — *duo et XX annos] Duo*
l. omnes et editiones veteres usque ad Hervag. et Victoria-
ribus *duos* factum est. Illud a Nannio admoniti restitue-
mus et postea Gruterus. — *Ipso vigesimo anno — petita est]*

peria, ob iudicia pecuniae dabantur, non erat quae dum, cuius manu numerarentur, sed cuius iniuria
27 gerentur. Comites illi tui delecti manus erant tu praefecti, scribae, medici, accensi, haruspices, prae nes manus erant tuae: ut quisque te maxime cog

---

§. 26. *ob edicta, ob imperia, ob iudicia]* Sic rursus tria codi praestantissimorum, Fabric. (apud Lamb. in marg. repet.) Metell. 42 (pr. m.) Vulgo *ob edicta* abest, et pro *imperiis imperata*, pro *diciis iudicata* leguntur, nisi quod iam in Venet. 1499 *ob edicta* paret. *Edicta* quidem huius loci ut quae maxime esse nemo ex quibus quantum quaestum Romae Verres ceperit intelleximus *peria* autem dici pro rebus imperatis singulare videatur, sed consentaneum est.

non erat quaerendum, cuius manu numerarentur] Potest telligere *tibi*, sed cum hoc difficile sit, tum ex eo, quod oppositum *cuius iniuria cogerentur*, apparet intelligendum esse eum, qui istas nias ab eo, qui daret, reciperet et exigeret. Neque enim agitur de sona dantis, sed accipientis. Verterim igitur Germanice „an Handen es bezahlt wurde," nisi quod nos hac locutione eum telligimus, ad quem pecunia perveniat, non qui in aliquo negotio nuntii personam agat. Item paulo post *non modo tibi datum*, *tua manu numeratum iudicari necesse est*, Ablativus est *tuam manum*. Sentio hoc aliquid insoliti habere, sed locutio fuisse usu argentariorum recepta. Garatonius quidem negat ferri et utroque loco *in* praepositionem addi iubet, altero loco etiam

one, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur: cohors tota tua illa, quae plus mali Siciliae dedit, quam si centum cohortes fugitivorum fuissent, tua manus sine controversia fuit. Quicquid ab horum quopiam captum est, id non modo tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est. Nam, si hanc defensionem probabitis, *Non accepit ipse,* licet omnia de pecuniis repetundis iudicia tollatis: nemo unquam reus tam nocens adducetur, qui ista defensione non possit uti: etenim cum Verres utatur quis erit unquam posthac reus tam perditus, qui non ad Q. Mucii innocentiam referatur, si

---

§. 27. *ut quisque te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat]* Locus in edd. vett. et codd. varie corruptus decurtatus. Nam edd. principes et codd. vulgares (Oxon. Huyd. Lag. 5. 14. 27. Paris. C) prima verba sex omittunt, nec habent nisi a extrema *necess. aliqua attingebat.* In Aldina primum illa accesserunt *quo quisque te maxime cognatione, affinitate,* e cod. vetere, m sic invenitur in Paris. A B Lag. 29 et aliquot deterioribus. Car. nique Stephanus *ut quisque* edere coepit, quod cum ceteri recepis-set, nemo tamen iudicavit, utrum ex aliquo libro Ciceroniano an ex idatione Aquilae Romani nr. 18 mutila illa quidem, sed tamen per-fectam, ductum esset. Quamquam sufficere potuit, necessariam esse correctionem, cum sequeretur *ita maxime.* Sed eam quoque dubitationem tollit nunc Lag. 42, qui simul Fabricianum et Metellianum se-m trahit. — *cohors tota tua illa]* Sic Paris. B Lag. 29: in Paris. A *s tota illa*, Lag. 42 (pr. m.) *tua* omittit. Vulgo *cohors tota illa a.* — *quam si centum cohortes fugitivorum fuissent]* Verte „als enn es hundert Cohorten flüchtiger Sclaven gewesen wären," ne quis esse aliquid cum Ernestio putet.

nemo unquam reus tam nocens] Vulgo *tam reus, tam nocens.* ed *tam reus* dici pro tam multis criminibus reus nemo probaverit. ique Fulvius Ursinus olim e libro suo vet. prius *tam* delendum cen-it, et idem statuit Hotomanus edidit que Lambinus, ut illi voluerant. uctoritatem igitur novae scripturae debilem esse vides, nam Francias liber, quem Graevius laudavit, vix momentum facit. At nunc addo ris. A B, haud paulo meliores auctores. Miror tamen in Lagomarsianis omnibus, quantum intelligo, *tam* servari, alterum autem ante *cens* a libro 29 omitti. Singulare prorsus, quod Lag. 42 (pr. m.) hibere notatur: *nemo tam convictus, tam nocens.*

cum isto conferatur? Neque nunc tam mihi isti Ve
rem defendere videntur, quam in Verre defensionis te
28 ptare rationem. Qua de re, iudices, magnopere vobi
providendum est. Pertinet hoc ad summam rem p
blicam, et ad existimationem ordinis nostri, salute
que sociorum. Si enim innocentes existimari vol
mus, non solum nos abstinentes, sed etiam conti

---

§. 28. *magnopere vobis]* Sic omnes boni, vulgo *vobis mag*
ad summam rem publicam et ad existimationem ordinis n
stri] Hanc ultimam vocem Lambinus in altera edit. recipere voluit
Gulielmus in Metelliano invenerat, unde facilis coniectura, L
in ea re schedas Fabric. secutum esse. Confirmat iam Lag. 42
Sed aliud praeterea Lambinus correxit, quod insequentes editores
git: *ad summam remp.* (in priore edit. *rem)* pro vulg. *ad sum*
reip. etiam hac in re Lagom. 29 et 42 testimoniis adiutus. A
summa resp. sive *res publica* quin ab optimis quibusque Linguae La
tinae auctoribus dici soleat, dubitare nemo iam potest, qui accura
sime ea de re exponentem I. Fr. Gronovium ad Livium lib. XXVI
et XXXVIII, 50 legerit. Ipsius Ciceronis haec sunt: ad Att. lib. I
rogatus ego sententiam multa dixi de summa re publica; p.
cio c. 27 *ut etiam summa res publica mihi domi fuerit ger*
urbs in urbe servanda; in Anton. III, 15 *sententiaeque de s*
re publica libere dici possint. Et Gronovius quidem divisis vo
res publica in hac verborum iunctura scribendum contendit,
Cato dixerit *agere tantam rem publicam*, Livius *ullam rem p*

ostros praestare debemus. Primum omnium opera 11
anda est, ut eos nobiscum educamus, qui nostrae
mae capitique consulant: deinde, si in hominibus
igendis nos spes amicitiae fefellerit, ut vindicemus,
issos faciamus, semper ita vivamus, ut rationem red-
endam nobis arbitremur. Africani est hoc, hominis
beralissimi: (verumtamen ea liberalitas est probanda,
uae sine periculo existimationis est, ut in illo fuit:)
am ab eo quidam vetus assectator ex numero ami- 29
orum non impetraret, uti se praefectum in Africam
uceret, et id ferret moleste: *Noli,* inquit, *mirari, si*

---

§. 28. *Primum omnium]* Abest *omnium* a Lag. 42 (pr. m.) *opera danda est, ut eos nobiscum educamus]* Veteres editiones *ra tanta danda est — ducamus.* Illam vocem Hotom. eiici sit, non inepte iudicans, auribus eam calamo dictata verba excipien- deberi: neque enim quicquam habet, quo referatur. Iudicium eius cuti sunt Lambinus et Gruterus, etiam mss. auctoritate adiuti, et me bitare non patiuntur Lag. 42. 6. 48. Paris. B. Alteram, compositam o simplici, praebuit codex Nannii, ac fortasse etiam Fabricianus, nam mbinus cum in priore edit. Nanniani auctoritate non esset usus, in al- ra acceptis Fabricii schedis emendatiore sic scribi volebat. Accedit nc Lag. 42 (pr. m.). Est hoc verbum in ea re proprium: in Catil. I, 4 *legisti quos Romae relinqueres, quos tecum educeres;* fragm. rat. pro P. Oppio apud Quintil. V, 10, 76 *quos educere invitos provinciam non potuit. — ea liberalitas]* Lag. 42 (pr. m.) *soda- tas*, et Lag. 29 *est ea liber.* alio ordine verborum.

§. 29. *assectator ex num. amic.]* Ex Nanniano codice in textum petitae Lambinianae et ex eo in Gruterianam venerat *et ex.* Etiam Lag. 42 (pr. m.) inventum est, sed ceteri libri nostri omnes igno- at. Vitiosam eam scripturam existimo, recteque fecisse Ernestium, uod coniunctionem denuo eiecit. Turbat enim concinnitatem et dis- imen inducit, quod nullum est. Homo quod urbanis deducendi et lutandi officiis strenue fungebatur, in numero amicorum habebatur vel met ipse potius habebat. Nam Ernestius sine dubio amicum nostro, m vetere dicendi usu aestimavit, cum scribebat non credibile esse, minem tam nihili in numero amicorum Africani fuisse; itaque delen- m sibi totum hoc additamentum videri. Non erat ille quidem ami- s Africani, sed in numero amicorum erat quicunque ingenue natus se volebat. — *uti se praefectum* cet.] *uti* pro olim vulgato *ut* ex argine repet. Lamb. recepit Gruterus, et est in Paris. B Lag. 42.

tu a me hoc non impetras: ego iam pridem ab cui meam existimationem caram fore arbitror, pe ut mecum praefectus proficiscatur, et adhuc im trare non possum. Etenim re vera multo magis petendum ab hominibus, si salvi et honesti esse v lumus, ut eant nobiscum in provinciam, quam hoc lis in beneficii loco deferendum. Sed tu, cum et tu amicos in provinciam, quasi in praedam, invitabas, cum his, ac per eos praedabare, et eos in conti anulis aureis donabas, non statuebas, tibi non so de tuis, sed etiam de illorum factis rationem es reddendam?

30 Cum hos sibi quaestus constituisset, magnos que uberes, ex his causis, quas ipse instituerat consilio, hoc est, cum sua cohorte, cognoscere: illud infinitum genus invenerat ad innumerabiles p

§. 29. *si salvi et honesti esse volumus]* Addidit verba *et ho sti* Lambinus e Nann. item Gruterus ex Metelliano. Absunt a omnibus praeter Lag. 42. — *et cum his] Et* primus dedit Lamb cum quattuor melioribus nostris. Ceteri et olim vulgati *ac.* Sed vulgo *cum illis*, ego parui hac in re vel uni Lag. 42 (pr. m.), niam sequitur *eos*, quod, si *cum illis* antea verum esset, debebat

n corripiendam. Dubium nemini est, quin omnes 12 m pecuniae positae sint in eorum potestate, qui ı dant, et eorum, qui iudicant: quin nemo ve- possit aedes suas, nemo bona patria obtinere, m haec a quopiam vestrum petita sint, praetor bus, cui nemo intercedere possit, det quem ve- licem, iudex nequam et levis, quod praetor ius- iudicet. Si vero illud quoque accedet, ut in ea 31

---

cere iam Hotomanus ostendit Latine non dici: debere *cum con-* Itaque sic edidit Lambinus et confirmant boni nostri omnes. ıod in Nanniano libro est *cum in consilio* ex utraque scriptura tum est, uti saepe fit. Porro ex iisdem quattuor melioribus no- di debet *illud* post *tum*, quo recepto demum patet oppositio: *ıs — tum illud*. Pertinet autem pronomen ad ea quae sequun- ed quod Lambinus ausus est verba *constituere* et *instituere* ıre, et edere: *cum hos sibi quaestus instituisset — ex his quas ipse constituerat* cet. neque probo neque ab ipso o postea probatum videtur, quoniam in repet. edit. margine *ıse* sic scribendum" notatum est. Miror tamen in Lag. 42 (a. m.) ılterum *constituerat* esse, ut Lambinus omnino vestigia cuius- ri scripti secutus videatur. — *pecuniam corripiendam]* In mar- pet. Lambinianae „fort. *corrodendam*." Non meminerat loci c. 2 *Nam ut apertus in corripiendis pecuniis fuit*, cet.

mo vestrum] Vulgo *nostrum* contra libros mss. quibus utor praeter Lag. 42. Sed ille liber, quamvis nobis necessarius sit ecturas editorum a librorum lectionibus discernamus, tamen tot ıs refertus est, ut in eiusmodi re solus audiri nequeat. Sequi- *trum*, neque tamen personarum diversitas est. — *cum haec a m vestrum petita sint] Sint* primum, quod ego intelligere po- legitur in repet. Lamb. in textu, cum in marg. sit: „*al. sunt*," ıos etiam ipse Lamb. priore edit. Incerta adhuc auctoritas nunc r nostris melioribus et uno et altero deteriorum suppletur.

i nemo intercedere possit] Interdicere edd. princ. sed cito re- stitutum est, ut in Ascens. et Hervagiana 1534 et Gryph. 1539. ıli corruptam lectionem retinuerunt, Naugerius, Victor. et P. Ma- Itaque denuo Hotomanus ex Asconio reponi iussit, et firmat ınnii codice Lag. 42 et Paris. B, ut omnis in posterum dubita- mpta sit.

31. *accedet]* Sic iam olim emendatum est in Hervagiana, aliis. ı tamen *accidit* vel *accidet*, Lag. 42 (pr. m.) *decedit*, unus A *accedet*. Codex Ursini et Iannoctianus apud Garat. *Quid*

verba praetor iudicium det, ut vel L. Octavius Balbus iudex, homo et iuris et officii peritissimus, non possit aliter iudicare; si iudicium sit eiusmodi: *L. Octavius iudex esto: si paret, fundum Capenatem, quo de agitur, ex iure Quiritium P. Servilii esse, nequ*

---

vero, *si*, quod probat Garatonius, neque contemno, sed videtur tam emendatricem manum prodere, quo constructio verborum interrupta quidem simplicior fieret. Neque enim quae sequuntur „*non neces erit*" cet. huic protasi respondent, sed cum ad alteram propiorem pertineant, ad priorem tale quid explendae orationis causa cogitamus, *nihil non ex praetoris voluntate fiet*. — *ut vel L. Octavius Balbus iudex]* Gruterus tacitus nomen huius religiosi iudicis (cf. c. p. Cluent. c. 38 ubi *P.* vocatur) praenomine L. auctum edidit. Neque id fecit sine iusta causa, non tantum quod apud Asconium extat, sed quod in libro Metell. videtur fuisse, cuius rei fidem facit Lag. 42 (pr. m.) Observat etiam hoc perite Garatonius, eos, qui honoris causa nomina tur, non fere sine praenomine suo appellari. Vocem *iudex* non prorsus supervacuam putarim, est enim pro *si iudex fuerit*.

si iudicium sit eiusmodi] Verborum duorum priorum *si iudicium* adhuc incerta prorsus auctoritas fuit, quoniam primum compar textu repet. Lamb., unde Gruterus, nimirum qui illum textum stantem veterum editionum scripturam putaret, tacitus recepit. Graevius rursus eiecit, Ernestius etiam reliqua duo verba pros Sed hoc est vim afferre veteri scriptori, neque tamen rem

[redacted]

a duci iussit petitorem, L. Suetium, L. Racilium. ia huiusmodi: qui cives Romani erant, si Siculi t, cum Siculos eorum legibus dari oporteret; qui

---

um in cod. Nanniano *ex iure Quiritium eum P. S. e.* inventum 'raenomen *P.* intercidit in Lag. 29 Paris. A.

uem non oporteat] Nimirum e formula praetoris, in qua de Ser-ondemnando scriptum est, non de Catulo. Iudex igitur aut Ser-iniuste fundum adimet, aut contra formulam praetoris, quem non condemnabit. Hotomanus de eodem homine intellexit, ideoque voluit *et condemnare*, quod miror Lambinum recepisse. Tan-Hotomanianae eruditioni deditus erat. — *eiusdemmodi]* Unus 2 (pr. m.) *eiusmodi*, et repetitum omittit. — *si petit ducas]* rinc. et codd. *si patitur*, inde factum est *si petitur*, quod ni-. Primus P. Manutius in ed. 1540 *si petit* emendavit rectissime, Lambinus recepit et nuper Ernestius. Singulare exemplum ter-nis passivae falso appictae. In rem contrariam cf. ad V, 12 init.

. *Fuficium]* Libri mss. et olim editi magnopere discrepant in hoc e. Lag. 42 (pr. m.) *Suffitium*, Paris. A *Sufficium*, Lag. 6 *Sus-*, 27 *Fusium*, 29 *Fuscium*, reliqui cum edd. vett. *Fusicium.* nus priore edit. *Fufidium* fecit, in textu repet. *Fuficius* primum ret nec ego mutabo. Post *Racilium* Lag. 42 (pr. m.) appellat *um*, 27 *Cacilium*, 6 *Bacilium*. — *cum Siculos eorum legibus porteret]* Explicari hunc locum a Donato ad Terent. Phorm. II, notavit Hotomanus, inde Lambinus horum verborum emendatio-uxit. Legitur enim vulgo *tum si eorum legibus dare oporte-* uod ita explicant ut subintelligant *iudicia*, nec tamen explanant.

32 Siculi, si cives Romani essent. Verum, ut totum genus amplectamini iudiciorum, prius iura Siculorum de-
13 inde istius instituta cognoscite. Siculi hoc iure sunt, ut, quod civis cum cive agat, domi certet suis legibus; quod Siculus cum Siculo non eiusdem civitatis, ut de eo praetor iudices ex P. Rupilii decreto, quod is de decem legatorum sententia statuit, quam illi legem Rupiliam vocant, sortiatur. Quod privatus a populo petit, aut populus a privato: senatus ex aliqua civitate, qui iudicet, datur, cum alternae civitates reiectae sunt. Quod civis Romanus a Siculo petit, Siculus iudex datur; quod Siculus a civi Romano, civis Romanus datur: ceterarum rerum selecti iudices ex civium Romanorum conventu proponi solent. In

---

si Siculi essent, id est quorum causa ageretur, a quibus peterentur, et sic porro.

§. 32. *amplectamini]* Gruterus primus *complectamini*, nec notavit, ut videatur vitium esse editionis. Libri enim veteres omnes *amplectamini*, raro consensu, et videtur *amplecti* hoc loco non esse pro comprehendere, qua significatione sine dubio *complecti* usitatius esset, sed animo persequi et attendere.

quam illi legem] Olim editi et codd. vulgares *quam legem Siculi*, Lag. 29 Paris. A B *quam Siculi legem*, Lag. 42 et Lamb. in marg. rep. (i. e. Fabricianus) *quam illi legem*. Hoc idem videtur Gruterus ex Metelliano enotatum invenisse et edere voluisse, sed pro negligentia sua fecit *quam legem illi*. — *quod Siculus a civi Rom.]* *Civi* et h. l. et paulo post *quod civis cum civi ageret* legit Priscianus lib. VII p. 766 edit. Putsch. c. 13 ed. Krehl. atque addit *sic veteres codices habent*, *quos imperitia quorundam corrupit*, *mutantium scripturas*. Et confirmant ex Ciceronianis libris priore loco Nannianus cum Lag. 42 (pr. m.), altero solus Lagomarsinianus. Itaque etiam initio huius capitis *quod civis cum civi agat* Lambinus et Gruterus ediderunt. Graevius duobus locis illis *civi* scripsit, hoc, quo tutissimum est, retinuit *cive*. Ernestius a vulgari forma non recessit.

ex civium Rom. conventu] Hanc omnium librorum lectionem accurate Garatonius defendit adversus I. Fr. Gronovium Obss. lib. III, c. 22 verba ita transponentem, ut esset *selecti iudices civium Rom. ex conventu*. Nam ille in hac verborum constructione *conventum* ipsum locum, ubi ius redderetur, dici contendit, non cogitans, quam parum e Ciceronis usu dicerentur *iudices civium Romanorum* pro eo quod de-

a suum iudicem venerant, libere civi iudicare bat. Edictum enim hominis cognoscite, quo mnia iudicia redegerat in suam potestatem: *Si peram iudicasset, se cogniturum: cum cognosnadversurum.* Idque cum faciebat, nemo duquin, cum iudex alium de suo iudicio putaret rum, seque in eo capitis periculum aditurum, em spectaret eius, quem statim de capite suo

---

cives Romani. At conventum *civium Rom.* etiam V, 36 m. ostendit, et omnino hominum esse in aliquem locum con- , cum provincialium, tum civium Romanorum: opponi etiam entum Siculorum ex civitatibus, quae ad id forum pertineomanorum ex illa urbe et fortasse etiam ex aliis vicinis. Miium, cum in clave hunc locum comparato illo ex libro V , in textu Gronovianam traiectionem recepisse nec tamen isis motus id fecerit adiecisse.

. *primum suae leges]* Nescio quid Nannius h. l. depravati nam omnia sana sunt. Siculis leges suae ereptae sunt: quis rit? Et quod in cod. vet. *sciae* esse dicit, non moror. Post *d civis cum civi ageret aut eum iudicem dabat*, brevius pro: quod ad eas causas attinebat, ubi civis cum cive litem iec opus Hotom. coniectura, ut post *ageret* gravius interpunro *eum* scribatur *enim*, quem Lamb. quidem secutus est.
i perperam iudicasset] Si qui pro olim vulg. *si quis* e cod.

neralem esse diceret, de qua aliquando dubitatum esset, sed homines dubitare, cum Verrem facere viderent, quae minime multis modis implicata est. Nunc autem quicquid dubitationis loco fuit, sublatum est, quod ex manifesta scriptura Lag. 42 emendationem illam Lambini codicis Fabriciani fide, quam nemo bium vocare audebit, niti.

§. 34. *Selecti e conventu aut propositi ex negotiatori-ces nulli]* *E conventu*, (unus Lag. 42 *ex conv.)* intelligo Sic civitatum, non civium Rom. ut plerique omnes, non solum opponuntur motus, sed etiam cogente, ut opinor, totius huius ratione. Nam orator, cum initio, qui legibus iudicare deberent, disset, nimirum cives et suarum quique civitatum et lege Rupilia titi ex aliis civitatibus, aut senatus, aut selecti iudices et Siculorum civium Romanorum in causis privatis inter Siculos Romanosque, denique iterum cives Rom. in ceteris causis, id est praecipue bus: his igitur expositis, addit quae Verres fecerit, eripuisse Siculis *suas* leges, hoc pertinet ad primam classem causarum culos unius civitatis, de sortitionibus ex lege Rupilia paulo item de senatibus libere iudicare prohibitis. Superest ut de mixtis civium Rom. et Siculorum dicat, in quibus selectos e Siculis, petente Romano, aut e civibus Romanis, petente dari necesse erat. Itaque nisi hoc loco *selecti e conventu* telligantur, unius classis non minimae altera pars litigantium cum civibus Rom. omittetur, quod fieri nequit. *Conventus* omnino vox generalis est, ut nemo negat, et cum dixerit *tum civium Romanorum*, quis dubitet quin *Siculorum* dicere potuerit, ubi ex oppositis negotiatoribus Romanis minum conventus sit, possit facile intelligi. Legi quidem et

nulla, nisi cum nihil interérat istius. Lege iudicia plurimarum controversiarum sublata : omnia: de conventu ac negotiatoribus nulli Quantam potestatem habuerit, videtis: quas t, cognoscite.

ius est Hieronis filius, Syracusanus, homo 14
lomi suae nobilis, et ante hunc praetorem 35
sissimus Syracusanorum: nunc nulla alia ca-
isi istius avaritia atque iniuria, pauperrimus.

---

cuti videtis edictum: si quid cet.] Locum obscurum esse Hotom. questus est, neque ceteri expediverunt. Nisi quid explanarim: talis illa fuit cohors, sicuti edicto Verris testis, quo quidem edicto, si quid senatus aliquis contra em iudicarit, se cum consilio i. e. cum cohorte sua co-, eaque re aperte indicat, neutiquam se dubitare, cohor-quid ipse voluerit esse iudicaturam. Corrigendi ratio, quam editur, ut post *videtis* interpungatur, et vox *edictum* tam-ris eiiciatur, et incerta est, et locum male lacerat.

ntu ac negotiatoribus nulli iudices] Qui iudices in his nis esse debuerint, ignoramus. Ex hoc loco fuisse simul civibus Rom. puto, nisi *conventum ac negotiatores* iv se volumus. — *gesserit]* Sic primus Naugerius: edd. pri- vulgares *gessit.*

...nelius est] Nomen hominis in multis libris et constan-

vitem, seu etiam ornatum supellectile, argento,
36 mancipiis futurum. Audit haec etiam Verres: et p illo suo leviore artificio Heraclium aggredi conat eum roget inspicienda, quae non reddat. Dei quibusdam Syracusanis admonetur, (hi autem q erant affines istius, quorum iste uxores nunquam nas existimavit, Cleomenes et Aeschrio; qui qu apud istum et quam turpi de causa potuerint, e

---

§. 35. *cupiditates et insanias]* *Insaniam* edd. vett. cons mus Lambinus in marg. repet. edit. auctoritati Asconii, ut vid nove illud dictum esse, sed proprie, annotantis, paruit, neque p eo discessum est. Fuisse tamen etiam in Fabriciano fidem fa Lag. 42 (pr. m.). *Insanias* plurali numero dici, cum plures si in quibus insaniverit, nemo mirabitur. Sic V, 41 extr. ubi fl *turpitudinis*, legimus e codicibus *flagitiorum ac turpitud* *tatem*. Cf. de numero plurali nominum abstractorum, quae tur, Gramm. nostram §. 92, quoniam horum utriusque n exemplum repperimus. — *magnam Heraclio pecuniam relic* Lamb. in marg. rep. edit. pro vulg. *venisse* scribendum c ob rem, nemo intellexit. Nunc illud in libris optimis Lag. 42 inveniri, et in aliis duobus bonis Lag. 29 Paris. B. utramque ram coniungi *venisse relictam* cognosco. Quorum librorum tati nemo iam repugnare volet. Post repetitum nomen *Heracl* ne collocatio quidem satis placet, facile censeas tollendum, quoddam in imitatione rumusculorum inesse statuas. — *supe* Vulgo *supellectili*, sed sequendum putavi Lag. 42 (pr. m.) q IV, 44 §. 97 *supellectili* auctoritate meliorum cadit. Supersti

liquis criminibus intelligetis:) hi, ut dico, hominem admonent, rem esse praeclaram, refertam omnibus rebus; ipsum autem Heraclium hominem esse maiorem natu, non promptissimum, et eum praeter Marcellos patronum, quem suo iure adire aut appellare posset, habere neminem; esse in eo testamento, quo ille heres esset scriptus, ut statuas in palaestra deberet ponere: faciemus, ut palaestritae negent ex testamento esse positas, petant hereditatem, quod eam palaestrae commissam esse dicant. Placuit ratio Verri. Nam 37
hoc animo providebat, cum tanta hereditas in controversiam venisset, iudicioque peteretur, fieri non posse, ut sine praeda ipse discederet. Approbat consilium: auctor est, ut quam primum agere incipiant, hominemque id aetatis, minime litigiosum, quam tumultuosissime adoriantur. Scribitur Heraclio dica. Primo 15

---

§. 36. *rem esse praeclaram, refertam omnibus rebus]* Cicerone indignum indicat Garatonius et olim iudicavit Lambinus, cum scribendum in marg. rep. censeret *domum refertam omnibus rebus.* Mihi aliter videtur, nam *res* h. l. pro hereditate dicitur, sicut lib. I, 41 §. 105, et aliter vix facere potuisse Ciceronem intelligo, cum genus neutrum obscurius fuisset, quam ut hac circumlocutione eiusdem vocis uteretur.

praeter Marcellos] quippe communes totius Siciliae patronos. Cf. Divin. 4 extr. et lib. IV, 41. Tum editi libri omnes *iure suo*, sed eadem constantia scripti praeter Lag. 42 et Paris. B, ex quibus nihil diversi a vulg. scriptura enotatum est, *suo iure.* Usus sermonis quin hoc alterum unice tueatur dubium esse nequit, itaque recepi. Quod autem Ernestius paulo post *possit* corrigendum sibi esse putavit pro *posset*, praecedente videlicet Praesente, non cogitavit de sequentibus Imperfectis Cf. etiam Schelleri Obss. p. 53. — *esset scriptus]* Sic solus Lag. 42 (pr. m.) cum in reliquis sit *esset, scriptum*, sed admodum probabiliter. Quae enim ista dicendi ratio, *scriptum est ut debeat facere?* — *palaestrae commissam esse]* Sic emendari iusserat Hotom. et invenerat Nannius in cod. vet. ediditque primum C. Stephanus pro olim vulg. *commisisse*, quod in codd. nostris omnibus praeter Lag. 42 extat. In Paris. A tamen solum est *esse*, et additum recentiore manu *commissam.*

§. 37. *Scribitur Heraclio dica]* Graecum, ut de controversia inter Graecos agens, expressit: γράφεται Ἡρακλείῳ δίκη.

non posse eo die sortiri, quod lex Rupilia veta
bus xxx sortiri dicam, quibus scripta esset. D
nondum fuerant. Sperabat Heraclius, si illum d
fugisset, ante alteram sortitionem Q. Arrium,
38 provincia tum maxime expectabat, successuru
omnibus dicis diem distulit, et eam diem co
ut hanc Heraclii dicam sortiri post dies xxx e
posset. Posteaquam ea dies venit, iste incipit
lare, se velle sortiri. Heraclius cum advocati
et postulat, ut sibi cum palaestritis, hoc est cu
pulo Syracusano, aequo iure disceptare liceat.

---

§. 37. *ex instituto ac lege Rupilia]* Pertinet igitur le
etiam ad eas causas, quae inter populum ac privatum sunt,
inter Siculos eiusdem civitatis, ac fuisse omnino generalis vide
pra quidem c. 13 init. privatos modo non eiusdem civitatis
rat. — *diebus XXX — quibus scripta esset]* Hoc est sine
tra dies triginta, ex quo nomen relatum esset. Alibi fere in
structione Ablativorum numeri ac pronominis intelligitur *post*,
men, quod videtur animadvertendum, si numerale ordinale sit,
h. l. cardinale. *Scripta esset* primus edidit Naugerius, ante
quod et deteriores libros mss. obtinet.

§. 38. *omnibus dicis diem distulit]* *Dicis* in repet. ed
stituere voluerat Lambinus pro *iudiciis*, quod sic invenerat in
briciano. Confirmavit Gruterus de Metelliano, recepitque. Oppor
erat librariorum corruptionibus; miror tamen Namnium, qui

Ieraclium postulasse tres iudices sortitos e lege Rupilia, adssisque iudices selectos ex civitatibus, quae in illud forum ;, voluisse. Quae horum ratio fuerit intelligo: nam supra legitur: „*Quod privatus a populo petit, aut populus a senatus ex aliqua civitate, qui iudicet, datur, cum alitates reiectae sunt.*" Sed quam Heraclius causam habuee lege Rupilia postulandi non intelligo, cum eos supra ipse os dixerit, si quis Siculus cum Siculo non eiusdem civitaaberet. Ac si verum est, quod paulo ante monuimus, leliam generalem esse, et ad omnes causas Siculorum pertisequitur tamen hoc explicandum, qua ratione Heraclius, si pa-Syracusanos pro ipso populo Syracusano habuerit, recusare quominus iudices ex illis civitatibus acciperet, quae in id foenirent. An illa verba veteris instituti *quod privatus a poit aut populus a privato* de populo alieno, non eiusdem ciintelligenda sunt? Non opinor, primum quia Cicero non addide quia postulare videtur aequitas, ut, ubi populus cum cive xat, iudices ex alieno populo sint. Ut dicam igitur, quid mihi nebris videatur, ipsum Ciceronem suae causae nocuisse puto, aestritas *populum* esse Syracusanum dixerit, cum dicere vel*cusanos* esse. Hanc enim causam habuit Heraclius, quia Syeseat adversarii, postulandi ut aequo iure, tamquam inter ciepitaret; adversarii, quia in palaestram plerique omnes Syracuripti essent, publicumque illud institutum esset, postulaverunt, d alios iudices ex vicinis civitatibus perveniret. Haec igitur troversia fuit. Cuius aequior causa fuerit, incertum est: ego i moram quaesisse arbitror. Verum in tota hac re Cicero non is ignorantiam iuris accusat, quam inconstantiam, qua post egam ipse facere instituerit, quod antea postulanti negaverat.

16 cedatur. Quid ego istius in iure dicendo libidinem et
39 scelera commonstrem? quis vestrum non ex urbana iurisdictione cognovit? quis unquam isto praetore, Chelidone invita, lege agere potuit? Non istum, ut nonneminem, provincia corrupit: idem fuit, qui Romae. Cum id, quod omnes intelligebant, diceret Heraclius, ius esse certum Siculis, inter se quo iure certarent, legem esse Rupiliam, quam P. Rupilius consul de decem legatorum sententia dedisset; hanc omnes semper in Sicilia consules praetoresque servasse: negavit se lege Rupilia sortiturum: quinque iudices, quos com-

---

§. 39. *libidinem et scelera commonstrem]* Expressi scripturam Nanniani codicis. Olim vulgabatur *libidinem demonstrem.* Lambinus addidit voces *et scelera*, sed Gruterus e codice Metell. (ut ego ex Lag. 42) unum tantum *scelera*, omissa copula notatum invenerat et sic edidit. Nihil tutius quam codicem praestantissimum etiam in his minutioribus rebus sequi. Nam Ernest. non audio, vocem librariis deberi existimantem. Talis non est ille codex. Antea *dicendo* restitui, pro quo primum in Lambiniana repet. extitit *dicundo*, nec nititur nisi silentio Lag. 6 Paris. A C. Post Lag. 42 (pr. m.) *in urb.* sed idem omittit verba *quis vestrum.* — *quam P. Rupilius Cos. de decem legatorum sententia]* Sic Lamb. et post eum Gruterus e codd. illis quibus nitimur ediderunt: nam antea etiam in priore Lambiniana legebatur *quam Praetor Rupilius ex S. C. de decem* cet. Hoc sic emendatum erat ab Naugerio, cum semel *praetor* natus esset ex male intellectis notis *P. R.* Confer Garatonium. Sed editores paulo post non animadverterunt, eundem Lambinum aliud correxisse, nesciebam antea qua auctoritate, sed non sine causa idonea suspicabar, nunc manifesto intelligo ex Lag. 42 (pr. m.) Legitur enim vulgo *hoc omnes — servasse*, quod cum ad longius antecedens *ius* pertineat, praestat *hanc* ad proximum referri.

negavit se lege Rup. sortiturum] Vulgo *iudices e lege Rup. sortiturum.* Illud Gruterus tacente Lambino e cod. Metell. annotavit et probavit, nec tamen edidit. Mihi maxime veteris libri scriptura placet, quod h. l. omnis vis sententiae in una voce *sortiendi* posita est, cum Verres iudices *electos* dederit. Praeterea si hoc etiam aliquid esse vis, cum hoc loco *iudices* possimus subintelligere, nimium prope eosdem repeti videmus. Iam etiam Lagom. 42 (pr. m.) cum Metelliano consentire video, ut non possit amplius dubitari, quin illa scriptura optimorum librorum sit.

modum ipsi fuit, dedit. Quid hoc homine facias? quod 40 supplicium dignum libidine eius invenias? Praescriptum tibi cum esset, homo deterrime et impudentissime, quemadmodum iudices inter Siculos dares; cum imperatoris populi Romani auctoritas, legatorum decem, summorum hominum, dignitas, senatus consultum intercederet, cuius consulto P. Rupilius de x legatorum sententia leges in Sicilia constituerat; cum omnes ante te praetorem Rupilias leges et in ceteris rebus et in iudiciis maxime servassent: tu ausus es pro

---

§. 40. *Quid hoc homine facias]* optimi codd. Nannianus et Metellianus: itaque Lambinum, qui primus sic pro vulgato *huic homini* edidit, insequentium nemo reliquit. Cf. Ernest. ad orat. II in Rull. 27 *quid pecunia fiet?* Graevius ad eum locum pro dativo imprimis libri Erfurt. auctoritate utitur, sed ille liber in ea parte operis plurimis vitiis inquinatus est. In Verr. lib. I, 16 pr. *quid hoc homine faciatis* constanter scriptum est, I, 35 extr. *quid illo myoparone factum sit.* Cf. ad V, 40. — *quod supplicium dignum libidine eius invenias]* *Libidine* pro vulg. *libidini* Gruterus in codice Metelliano inventum tradit, et ego addo Lag. 42 (pr. m.) Et melius hoc est quam si *dignum* absolute intelligas, dativum cum verbo *invenire* coniungas. *Invenias* edere coepit Lambinus priore, legitur enim etiam in deterioribus nonnullis. Antea fuit *invenies.* Paulo post Graevius edidit *homo teterrime,* quod Gruterus e Pal. sec. notaverat nec receperat. Cf. ad c. 8. A Metell. et Lag. 42 (pr. m.) abest tota haec appellatio. — *iudices inter Siculos]* Sic verba collocantur in melioribus omnibus. Vulgo ex deterioribus *inter Sic. iudices.* — *consulto]* Lag. 29 Paris. A B *consultu.* — *P. Rupilius de X legat.]* Olim legebatur *P. Rupilius praetor ex legatorum sententia,* etiam in Lambiniana priore. Postea idem Lamb. annotavit in Fabriciano nihil esse de *Praetore,* sed quod sibi etiam *de X legatorum sententia* emendandum videretur, in ea re adversari illum librum. Quocirca magis miror, quod Gruterus in Metelliano liquido esse *de X* dixit itaque edidit, quoniam unum librum diversis nominibus laudari iam fere mihi persuasi. Neque ab ea opinione discedo, sed errorem Fabricii esse puto, nam Lag. 42 (p. m.) prorsus Metelliani scripturam repraesentat. Eaque verissima est, quoniam *ex legatorum sententia* nusquam dicitur. *Praetor* autem Rupilius nulla ratione dici potest, quem *pro Consule* in Sicilia fuisse historia docet.

ante te praetorem — et in ceteris rebus — servassent] Olim *praetores — in ceteris rebus — observassent* edebatur, sed prius *et*

nihilo prae tua praeda tot res sanctissimas ducere! tibi nulla lex fuit? nulla religio? nullus existimationis pudor? nullus iudicii metus? nullius apud te gravis au-
41 ctoritas? nullum exemplum, quod sequi velles? Verum, ut institui dicere, quinque iudicibus nulla lege, nullo instituto, nulla reiectione, nulla sorte, ex libidine istius datis, non qui causam cognoscerent, sed qui, quod imperatum esset, iudicarent; eo die nihil
17 actum est: adesse iubentur postridie. Heraclius interea, cum omnes insidias fortunis suis a praetore fieri videret, capit consilium de amicorum et propinquorum

---

adiectum primo inveni in repetita Lamb. in textu quidem, sed dubium esse nequit, quin sic ipse Lambinus voluerit, quoniam in libris meliribus legitur, a deterioribus abest. Cetera Lambinus intacta reliquit, sed Gruterus etiam *Praetorem* singulari numero scripsit, ex Metelliano, cui consentit Lag. 42 et 6: reliqui fere *pr.* certe ex Pariss. nihil a Gruteriana scriptura diversum notatur. Ego denique etiam *servasset* ex Metell. et Lag. 42 (pr. m.) edendum putavi. Nam cum in ceteris eum librum secuti simus et constet utrumque recte dici (*servare* enim legem bis est apud Cic. in epist. II, 17), qui convenit in hoc solo eius auctoritatem sequi? Sed verba *et in iudiciis maxime* me... omittuntur in Metell. et Lag. 42 (pr. m.) — *nullus exist. pudor? nullus]* Nescio an bis *nullius* scribendum sit, nam *nullius iudicii* Lag.

[redacted]

sententia, non adesse ad iudicium. Itaque illa nocte
Syracusis profugit. Iste postero die mane, cum multo
maturius quam unquam antea surrexisset, iudices ci-
tari iubet. Ubi comperit Heraclium non adesse, co-
gere incipit eos, ut absentem Heraclium condemnent.
Illi eum commonefaciunt, ut, si ei videatur, utatur in-
stituto suo, nec cogat ante horam decimam de ab-
sente secundum praesentem iudicare: impetrant. In- 42
terea sane perturbatus et ipse et eius amici et consi-
liarii moleste ferre coeperunt, Heraclium profugisse:
putabant absentis damnationem, praesertim tantae pe-
cuniae, multo invidiosiorem fore, quam si praesens
damnatus esset. Eo accedebat, quod iudices e lege
Rupilia dati non erant; multo etiam rem turpiorem
fore et iniquiorem visum iri intelligebant. Itaque hoc
dum corrigere vult, apertior eius cupiditas improbitas-
que facta est. Nam illis quinque iudicibus uti sese
negat: iubet, id quod initio lege Rupilia fieri opor-
tuerat, citari Heraclium, et eos, qui dicam scripse-

---

§. 41. *condemnent]* Lag. 42 et 29 Paris. B: et placet quia res secundum perficitur. Vulgo *condemnarent*. — *ut si ei videatur, utatur instituto suo]* „Lectionem pro minus sana arguit Metelli codex, in quo *ut si sibi videretur inti tuo ne cogat* supraque illud *ti* collocatum s maiusculum." Gruterus. Lag. 42 (pr. m.) *communere faciunt ut sibi videretur niti suo. Ne cogat* etiam Lag. 29 Paris. A. Sed quidem tamen sana puto, quae reliquorum codicum consensu stant, nisi forte *si sibi videatur* scribendum sit. — *ante horam decimam]* i. e. nona demum hora praeterita, quae *suprema* vocabatur, propterea quod his tribus diei partibus praeteritis et populus de contione et iudices dimittebantur.

§. 42. *turpiorem fore] Fore* accessit in textu repet. Lambinianae, inde migravit in editionem Gruterianam, fortasse ipso nesciente. Quin ex Fabriciano sit dubitare non patitur Lag. 42 (pr. m.) Ernestius autem originis eius ignarus denuo eiecit, tamquam a sententia abhorrens. — *sese negat]* Lag. 29 et 42 (pr. m.) *se negat*. Deinde vulgo *e lege Rup.* nos praepositionem quattuor nostrorum meliorum consensu delevimus.

rant: ait, se iudices ex lege velle sortiri. Quod
pridie, cum multis lacrimis oraret Heraclius, impe
non potuerat: id ei postridie venit in mentem, e
Rupilia sortiri dicas oportere. Educit ex urna
iis ut absentem Heraclium condemnent, imperat
que condemnant.

43 Quae, malum, ista fuit amentia? ecquando t
tionem factorum tuorum redditurum putasti? ecqu
his de rebus tales viros audituros existimasti? P
tur hereditas ea, quae nulla debetur, in praedam p
toris? interponatur nomen civitatis? imponatur h
stae civitati turpissima persona calumniae? neque
solum: sed ita res agatur, ut ne simulatio quidem

§. 42. *ait se iud. ex lege velle sortiri]* Sic primus Grut
Metelliano. Antea edebatur *atque* (Par. B Lag. 29 *aitque*) *se in*
lege Rupilia velle sortiri. Sed utrum *e* an *ex lege* legatur,
bium est, et ipsis librariis dubium fuit. Nam Metellianus *iudices*
lege, Lagom. 42 *videlicet e lege* (illud quidem ex pervulgato
Lambini v. c. in margine (id est Fabricianus) tamen simpliciter *ex*
velle. Itaque *ex* scripsi. Neque enim me obstringo illo discri
quod Goerenzius ad libros de Finibus se repperisse ait, *e lege*
secundum legem, sicut dicatur *e natura vivere.* Fuerit sane
risque in locis, at mox c. 18 *ex lege Rupilia*, et V, 21 *ex le*

itatis ulla adhibeatur? Nam, per deos immortales,
id interest, utrum praetor imperet, vique cogat ali-
em de suis bonis omnibus decedere; an huiusce-
di iudicium det, quo iudicio, indicta causa, fortu-
s omnibus everti necesse sit? Profecto enim negare 18
n potes, te ex lege Rupilia sortiri iudices debuisse, 44
m praesertim Heraclius id postularet. Sin illud di-
s, te Heraclii voluntate ab lege recessisse: ipse te
pedies; ipse tua defensione implicabere. Quare enim
imum ille adesse noluit, cum ex eo numero iudices
aberet, quos postularet? deinde tu cur post illius fu-
m iudices alios sortitus es, si eos, qui erant antea
iti, utriusque dederas voluntate? deinde ceteras di-
s omnes illo foro M. Postumius quaestor sortitus
t: hanc solam tu illo conventu reperiere sortitus.

Ergo, inquiet aliquis, donavit populo Syracusano 45

---

g. 42 de meis, sed haud dubie etiam Metell. Gruteri. Reliqui omnes
dem editi *agitur*. — *huiuscemodi]* omnes libri mss. Editi adhuc
iusmodi. — *everti]* Lag. 42 (pr. m.) *emitti*.

§. 44. *negare non potes]* Lag. 42 (pr. m.) *negari non pot* (sic).
sortiri iudices debuisse] Sic Nannii codex, vulgo *iudicium*. Nihil interesse puto, sed cum ille codex praestantissimus omnium sit, accedunt etiam Paris. A B, Lag. 29, et 42 (pr. m.) qui quidem vulgari errore suum habet *videlicet*. — *ipse tua defensione implicabere]* Edd. princ. *ipse te tua def. implicabere*, unde insequentes editores partim *te* omiserunt (ut Ascens.), partim *tu* correxerunt, et haec quidem ratio obtinuit, donec Ernestius omissa voce sermonem faciliorem reddidit. Recte fecisse eum iam docent quattuor meliores nostri: reliqui cum editionibus principibus consentiunt. — *ille adesse]* Adiicitur *ipse* vulgo, verbum prorsus inutile. Itaque delevi auctoritate Lag. 42 (pr. m.) — *quos postularet]* Vulgo *postularat*, sed Indicativus modus orationis formae hypotheticae non aptus est. Scripsi ex Paris. A et Lag. 42 (pr. m.) *postularet*. Ernestius autem de coniectura dedit *quo postularat*, ut referretur ad *numerum*. Verum *ex eo numero iudices* dicitur fere pro *tales iudices*. — *illo foro — illo conventu]* Dixit bis de eadem re, alterum enim loci est, alterum temporis. In marg. edit. repet. Lamb. est, *alii in illo conventu*, quod intelligendum de coniectura aliorum, nam in nullo edito libro repperi. Cf. ad IV, 56 pr.

illam hereditatem? Primum, si id confiteri velim, men istum condemnetis necesse est: neque enim [...] missum est, ut impune nobis liceat, quod alicui [...] puerimus, id alteri tradere. Verum ex ista repe[...] tis hereditate ita istum praedatum, ut perpauca [...] culte fecerit: populum quidem Syracusanum in m[...] mam invidiam, sua infamia, alieno praemio, perveni[...] paucos Syracusanos, eos, qui se nunc publice lau[...] tionis causa venisse dicunt, et tunc participes prae[...] fuisse, et nunc non ad istius laudationem, sed ad co[...] munem litium aestimationem venisse. Posteaquam [...] mnatus est absens, non solum illius hereditatis [...] qua ambigebatur, quae erat HS tricies, sed omni[...] bonorum paternorum ipsius Heraclii, quae non mi[...] erat pecunia, palaestrae Syracusanorum, hoc est Sy-
46 racusanis, possessio traditur. Quae est ista praetu[...] Eripis hereditatem, quae venerat a propinquo, ve[...] rat testamento, venerat legibus; quae bona is, qui [...] stamentum fecerat, huic Heraclio, ante aliquanto, qu[...]

---

§. 45. *neque enim permissum est, ut — liceat]* Pleonasm[...] ius quidem exemplum omnino simile afferre non possum, sed [...]

est mortuus, omnia utenda ac possidenda tradiderat; cuius hereditatis, cum ille aliquanto ante te praeturam esset mortuus, controversia fuerat nulla, mentionem fecerat nemo. Verum esto: eripe hereditatem 19
propinquis, da palaestritis; praedare in bonis alienis, nomine civitatis; everte leges, testamenta, voluntates mortuorum, iura vivorum: num etiam patriis Heraclium bonis exturbare oportuit? Qui simulac profugit, quam impudenter, quam palam, quam acerbe, dii immortales, illa bona direpta sunt! quam illa res calamitosa Heraclio, quaestuosa Verri, turpis Syracusanis, miseranda omnibus videbatur! Nam illud quidem statim curatur, ut, quicquid caelati argenti fuit in illis bonis, ad istum deferatur, quicquid Corinthiorum vasorum,

---

§. 46. *ante aliquanto, quam est mortuus*] Verbum *aliquanto* abest a vulgari secta codicum, Lag. VII et Paris. C, item editionibus antiquis usque ad P. Manutium. Meliores tres Paris. A B Lag. 29 collocant *aliquanto ante*, id quod etiam in Ascens. inveni. Sed sequitur Lag. 42 qui eum, qui nunc est, ordinem verborum defendat. Ernestius autem *antequam esset mortuus* voluit, male, si quid indico. Nam si consilium significaretur testatoris (quod Icti dicunt *mortis causa*) debebat *antequam moreretur: antequam mortuus esset* inepte sonat, quod Germanice diceres *bevor er gestorben wäre*, quasi posset etiam non vivus testari. Verum ubi simpliciter tempus significatur, Indicativo Perfecti recte utemur.

exturbare oportuit] Gruterus maluit *exturbari*, quo recte Garatonius non opus esse censuit, cum in promptu sit intelligere *te*.

Qui simulac] Sic primus P. Manutius, prius editi et scripti praeter unum Lag. 42 omnes *quae* vel *que*. — *quam acerbe* — *illa bona direpta sunt*] Male Graevius *acerbe* interpretatur sicut est si quis *acerbe conquirere* et *delectum agere* dicitur: nam hoc loco de dolore dictum est, ut facile intelligitur. — *Nam illud quidem*] Lag. 42 (pr. m.) *iam*.

quicquid Corinthiorum vasorum, stragulae vestis] Haec non dubito, quin cum antecedentibus coniungi debeant: nam si ad sequentia pertinerent, non *haec*, sed *hoc* sequeretur. Praeterea de caelato argento idem illud et maxime quidem valet, quod in vulgari interpunctione de vasis Corinthiis et veste stragula tantummodo dictum esset. Orator in hac praedae descriptione nihil aliud distinguit, quam res artificiose factas (adde etiam servos artificio quodam excellentes) et pecuniam: illas facile aliquis ut in tanta hominis improbitate, Verri con-

nemini probaret) sed proximum, paene alterum filium, quem illam pecuniam diceret abstulisse: ostendit se reddere coacturum. Qui posteaquam id audivit, habuit et dignitatis, et aetatis, et nobilitatis suae rationem: verba apud senatum fecit: docuit, ad se nihil pertinere: de isto id, quod omnes videbant, neque ille quidem obscure, locutus est. Itaque illi Syracusani statuam postea statuerunt: et is, ut primum potuit,
49 istum reliquit, de provinciaque decessit. Et tamen aiunt eum queri solere nonnunquam, se miserum, quod non suis, sed suorum peccatis criminibusque prematur. Triennium provinciam obtinuisti: gener, lectus adolescens, unum annum tecum fuit: sodales, viri fortes, legati tui, primo anno te reliquerunt: unus legatus

---

§. 48. *paene alterum filium*] Intelligit *generum Verris*, iuvenem [illegible], quem accusator nusquam non cum honore aliquo verborum appellat. — *et dignitatis*] Coniunctio eleganter addita legitur in uno Lag. 42 (pr. m.) sed etiam in marg. repet. Lamb. Idem liber *verba ne apud senatum fecit*, quod quo pertineat parum intelligo. Fortasse *de re*. — *neque ille quidem*] Lag. 42 (pr. m.) *ne*, et scripsit Lamb. sed priore editione, altera ne mentionem quidem eius rei faciens. Unde videtur coniecturam ipse improbasse. Neque ego *ne ille quidem* obtrudere velim, quoniam h. l. copulativa coniunctio intelligitur, cum sit pro *ac ne obscure quidem*. — *et is, ut*] Lamb. in marg. repet. edit. (i. e. Fabric.) et Lag. 42 *ut* pro vulg. *ubi*, optime: nam *ut primum* usitatum, *ubi primum* ignoro num Cicero coniunxerit in temporis significatione.

§. 49. *sed suorum peccatis*] Optime factum quod e cod. Fabric. (et Metell.) interpretatio concinnitatem loci turbans *suorum comitum* sublata est a Grutero, sed auctore Lambino in annotatione edit. repetitae. Miror Nannium e suo codice non idem annotasse, nam fuisse vocem in illo non possum adduci ut credam. Abest itidem a Lag. 42, sed in hoc praeterea non *et criminibus*, sed *criminibusque*, a Fabricio et Gulielmo neglectum immerito. — *gener, lectus adolescens*] Vulgo *gener electus adolescens*, ut non intelligas quo epitheton pertinere debeat. Ego ex Lag. 42 (pr. m.) *lectus* scribendum putavi, quoniam hoc est epitheton ornans imprimis feminarum et adolescentium. Vide supra divin. 9 §. 29, lib. I, 37 §. 94. IV, 36 init. Etiam *viri lectissimi* sunt I, 6 §. 15, nec iniuria Lambinus p. Quinctio c. 2 init. idem verbum pro vulg. *electissimi* posuit, quamquam eo loco *eligendi* certior quaedam significatio est.

P. Tadius, qui erat reliquus, non ita multum tecum
fuit: qui si semper una fuisset, tamen summa cura
sua tuae, tum multo etiam magis suae famae peper-
isset. Quid est, quod tu alios accuses? quid est,
quamobrem putes te tuam culpam non modo derivare
in aliquem, sed communicare cum altero posse? Nu- 50
merantur illa HS ducenta quinquaginta Syracusanis.
Ea quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum
revertantur, tabulis vobis testibusque, iudices, planum
faciam.

Ex hac iniquitate istius et improbitate, iudices, 21
quod praeda ex illis bonis ad multos Syracusanos, in-
vito populo senatuque Syracusano, venerat, et illa sce-
lera, quae per Theomnastum et Aeschrionem et Dio-

---

§. 49. *non ita multum tecum]* Tres libri, Paris. A B Lag. 29, *non ita tecum multum.* Tum Lag. 42 (pr. m.) repetit *qui si semper tecum una fuisset.* Sed post omnes quattuor pro vulg. *tum tuae, tum,* quod et ratio postulat, exhibent *cum tuae.* — *sed communicare cum altero]* *Altero* editum est a Grutero, secundum cod. Med. quemadmodum Lamb. in marg. repet. e schedis Fabricianis voluerat, pro vulg. *aliquo.* Et confirmat quattuor nostrorum meliorum consensus.

§. 50. *per pseudothyrum]* Sic an *pseudothyron* legendum esset, diu in dubio fuit: nam cum edd. princ. et Iuntina et Naugeriana haberent *pseudotyrum*, mediae aetatis editores, Victorius, P. Manutius, Lambinus in priore edit. *pseudothyron* legerunt, donec a Grutero *pseudothyrum* denuo propagatum est. Neque ulla e nostris codicibus varietas alia notatur nisi quod Paris. A *pseudothyrium.* — *tabulis vobis testibusque]* Vulgo *et testibus*, sed illud Lag. 42 (pr. m.) liber fide dignissimus, si modo segete turpissimorum errorum liberaris, qui hoc ipso loco *nobis* et *videlicet* (ex nota *iud.*).

et illa scelera, quae per Theomnastum cet.] Sic tres Parisini codd. et edd. princ. cum Iuntina: Naugerius dedit *et illa scelera, quoque per Th.* cet., quem secuti sunt Hervag., Victorius, P. Manutius, ita tamen ut partim interpunctionem ineptam ante vocem *quoque* tollerent. Lambinus secundum Hotomani veterem codicem in priore edit. scripsit *etiam illa scelera sunt, quae per Th.* In textu repet. edit. omissis duabus vocibus *illa scelera per Th.* legitur, quam scripturam Gruterus tacitus probavit ab eoque Ernestius accepit. Quam Graevius se re-

mine appellant, honestissimo loco et apud illos d
simo, ubi illius ipsius M. Marcelli, qui eum, quem
pere belli ac victoriae lege posset, conservavit ac
didit, statua ex aere facta est, ibi inauratam isti

---

stituisse dicit lectionem *et illa scelera per Th. facta sunt*, ea i edit. est, sed firmari videtur Lagomars. codd. omnibus, quorum ex iis ab edit. Graev. diversum enotatum est. Verum hoc ego p accidisse, neque cuiusquam negligentiam in tanta mole variarum l unum accuso: quin autem in illis quoque fuerit istud *quae*, Parisi dubitare me non patiuntur. Rebus sic comparatis, cum de fide codicis Hotom. et Iannoctiani apud Garaton. ordine tantum vel ab illo discrepantis parum constet, longe tutissimum existimo eam lectionem, quae librorum auctoritate nitatur, si qua ratione possit. Ea autem ratio est, ut oratorem inchoatam periodum p interpositas sententias non absolvisse statuamus, id quod saep factum est, praesertim ubi verbum primarium idem esse debet, est in parenthesi. Itaque *et* non est pro *etiam*, sed refertur quod multo post sequitur *per eosdem istius — socios* cet.

civitate illa] Addidi pronomen ex Lag. 42 (pr. m.) sanam significari necesse fuit. — *buleuterion nomine appell* Lag. 42 (pr. m.) Vulgo *buleuterium vocant*, Lag. 29 Paris. *leuterium nominant*. — *ubi illius ipsius — facta est]* Lam edebatur ex codicibus vulgaribus *sub illius ipsius M. Marcelli*, *tum* (Aldina et sqq. *cum*) *Syracusanis locum eum eripere victoriae lege posset*, *conservavit et reddidit*, *statua ex* *cta*. Lambinus demum acceptis Fabricii excerptis in altera

alteram filio statuam ponerent; ut, dum istius hominis memoria maneret, senatus Syracusanus sine lacrimis et gemitu in curia esse non posset. Per eosdem 51
istius furtorum, iniuriarum, uxorumque socios, istius imperio Syracusis Marcellia tolluntur maximo gemitu luctuque civitatis: quem illi diem festum cum recentibus beneficiis C. Marcelli debitum reddebant, tum generi, nomini, familiae Marcellorum maxima voluntate tribuebant. Mithridates in Asia, cum eam provinciam totam occupasset, Mucia non sustulit. Hostis, et hostis in ceteris rebus nimis ferus et immanis, tamen honorem hominis, deorum religione conse-

---

posuerint in nullo libro msto est, sed paulatim ab editoribus effictum. Codd. vulgares et edd. principes *istius — posuerunt*, Hervag. et Vict. primum *isti*, P. Manutius *posuerint*. Et sic mansit. In qua scriptura neminem non Perfectum offendet: hoc tollit Lag. 42 (p. m.) et exhibet quod coniectura restitui a quovis audaciore potuit, *ponerent*. Sed idem servat cum reliquis omnibus Genitivum *istius*, eumque puto defendi posse. Fortasse ne eodem quidem loco Verris patris et filii statuae fuerunt, ut etiam hoc variata constructione indicetur.

§. 51. *furtorum, iniuriarum]* Vulgo inverso ordine *iniur. furtorum:* nos secuti sumus quattuor meliorum consensum. — *Marcellia]* unus quidem Lag. 42 (pr. m.) sed sic solet fere Cicero in Graecis verbis diphthongum ει efferre. Sic *Heraclia* urbs II, 50, *Polyclitus* IV, 3, 5 *Thericlia* IV, 18. Etiam *Verrea* postea quae vulgo sunt, perpetuo in illo codice et Lag. 29 sunt *Verria*. — *recentibus beneficiis C. Marcelli debitum] Gaii* praenomen, quod olim *M.* fuerat, Ernestius auctore Fulvio Ursino huic Marcello restituit, nam C. erat, non M. qui post importunam Lepidi dominationem Siculos recreavit, et cuius beneficia recentia etiam lib. IV, 40 praedicantur, cf. etiam hui. libri c. 3. II, 16. IV, 67. Disputavit de festo Marcelleorum, cuius ex illa familia honori constitutum fuerit, Wesselingius Obss. lib. II c. 1, remque eo deduxit, ut Gaium abnepotem M. Marcelli, illius qui Syracusas bello cepit, fuisse statuamus, cuius meritorum causa tota familia divinis propemodum honoribus coleretur: quam disputationem Garaton. ad calcem huius secundi libri Verrinarum recudendam curavit. Res dudum certa fuisset, si Lallemando fides haberi posset, qui C. inventum esse a se in cod. Regio Paris. tradidit, sed adhuc peritiores dubitarunt, nec ego ex tribus Parisinis quicquam eiusmodi notatum inveni. Verumtamen nunc C. Lag. 42 (pr. m.) et in 14 ab altera manu insperato firmatur.

cratum, violare noluit: tu Syracusanos unum die stum Marcellis impertire noluisti; per quos illi a
52 sunt, ut ceteros dies festos agitare possent. At praeclarum diem illis reposuisti, Verria ut agere ut ad eum diem quae sacris epulisque opus es in complures annos locarentur. Iam in tanta i impudentia remittendum aliquid videtur, ne omnia tendamus, ne omnia cum dolore agere videamur. me dies, vox, latera deficiant, si hoc nunc voci

---

§. 51. *Syracusanos unum diem f. Marcellis impertire* Sic Lag. 42 (pr. m.) et 29 et (Fabricianus) in marg. repet. quo Gruteriana scriptura e Metelliano ducta non discrepat quod Gruterus habet *impartire*. Olim vero legebatur *Syracus impertiri* (Iunt. *impartiri*) *vetuisti* ex codd. vulgaribus, nam saltem *Syracusanos*, quod etiam Lambinus priore editione habet *vetare* cum Dativo personae non construi, satis constat. Verum mutari necesse est, in omnibus probatissimos codices sequi dec
agitare] pro vulg. *agere* cod. Metell. auctoritate edidit G atque edere voluerat Lambinus (ex Fabric.). Firmat nunc Lag. 42 (Idem liber solus *possent*, quod Victor. correxit, cum antea ceteros libros *possint* ederetur.

§. 52. *diem illis reposuisti*] Gruterus primus *illis* addidit petita Lambiniana, quam pro fundamento suae editionis habet

n, quam miserum indignumque sit, istius nomine l eos diem festum esse, qui sese istius opera funs extinctos esse arbitrentur. O Verria praeclara! accessisti, quaeso, quo non attuleris tecum istum n? Etenim quam tu domum, quam urbem adisti, d fanum denique, quod non eversum atque exter- reliqueris? Quare appellentur sane ista Verria, e non ex nomine, sed ex manibus naturaque tua stituta esse videantur.

---

gentia peccatum, putare convenit nisi auctoritate Fabriciani et Meni, quia Gruterus propagavit et est in Lag. 42. Reliqui libri *vo-are.* Etiam IV, 18 aliqua varietas est librorum, sed tamen plures vam formam tuentur, eaque constat p. Rosc. Am. 4 §. 9; pro Ra- Posth. 8 §. 21. Porro Lag. 42 (pr. m.) *haec — velint*, mendose, *se* pro vulg. *sese.* — *arbitrentur]* Sic vulgo editur et recte, firrque Lag. 29 et Paris. A B. Sed Lag. 42 *arbitrantur*, reliqui res *arbitrarentur.*

Quo accessisti, quaeso, quo non attuleris] In loco corrupto eam us sum corrigendi rationem, quae proxime ad codd. meliorum scrim accedere videretur. Nam quod vulgo editur legiturque in ple- e codicibus *quoquam si accessisti*, non cohaeret cum praecedente, haerere tamen debet, si condicionalem explicare velis. Beckius em subintelligendum aliquid esse scribit, v. c. *peream, ne vivam,* num fieri hoc possit, dubito. Emendandi pericula multorum omitto, pe quae a codd. scriptura nimium discedunt. Verum in codd. Nann. etell. inventum est *quo accessisti quasi quo non attuleris*, ex verisimillimum videtur, quod Nannius effecit *quo accessisti, quaeso,* est. Nec nisi verborum collocatione differt, quod e scriptura codd. 29 Paris. A B *quo quasi accessisti* coniicere possis, et re vera oniecerunt, *quo quaeso accessisti.* — *tecum istum diem]* Lag. 42 n *tecum diem.* — *adisti]* Sic libri plurimi, eodemque ducunt 29 Paris. B in quibus *audisti.* Vulgo *adiisti.* — *eversum at- extersum]* Lusum in eo, quod *eversum* ab *everrendo* derivavit, tonius bene adversus Graevium tuetur. Frigidus ut sit, at Cicero a remittendum aliquid esse de contentione doloris dixerat. In Lag. pr. m.) est *non extet eversum*, quod ad alium ordinem verborum nere videtur, ut fuerit *extersum atque eversum.* — *quae non]* 42 (pr. m.) *quod non*, mendose, opinor, nam pronomen relativum coniunctivo propriam quandam vim habet, ut *quae* sit fere *quippe* f.

22 Quam facile serpat iniuria et peccandi consuet
53 quam non facile reprimatur, videte, iudices. Bidis
pidum est tenue sane, non longe a Syracusis. H
longe primus civitatis est Epicrates quidam. Huic
reditas HS quingentorum milium venerat a muliere
dam propinqua, atque ita propinqua, ut, ea etiamsi
testata esset mortua, Epicratem Bidinorum legibus
redem esse oporteret. Recens Syracusana erat illa
quam ante demonstravi, de Heraclio Syracusano,
bona non perdidisset, nisi ei venisset hereditas. H
54 quoque Epicrati venerat, ut dixi, hereditas. Coepi
coeperunt eius inimici, nihilo minus eodem prae
hunc everti bonis posse, quo Heraclius esset even
Rem occulte instituunt: ad Verrem per eius interp
tes deferunt. Ita causa componitur, ut item palaest
tae Bidini peterent ab Epicrate hereditatem, que
admodum palaestritae Syracusani ab Heraclio pet

§. 53. *Huic hereditas*] Sic libri omnes, nisi quod in excerpt stris notatur videri Lag. 42 (pr. m.) exhibere *Ei*, melius hercle pr ingratam eiusdem verbi repetitionem. In verbis proximis ut ea

[redacted]

sent. Nunquam vos praetorem tam palaestritam vidistis. Verum ita palaestritas defendebat, ut ab illis ipse unctior abiret. Qui statim, cum praesensisset, iubet cuidam amicorum suorum numerari HS LXXX. Res occultari satis non potuit. Per quendam eorum, 55 qui interfuerant, fit Epicrates certior. Primum negligere et contemnere coepit, quod causa prorsus, quod dubitari posset, nihil habebat. Deinde, cum de He-

---

§. 54. *praetorem tam palaestritam]* Olim edebatur *tam palaestritum* (sicut est in Lag. 1), post Naugerium *palaestricum*, quod in reliquis nostris omnibus praeter Lag. 42 (pr. m.) est. In hoc autem *palaestritam*, cuius lectionis iam Hotomanus et Ursinus mentionem fecerunt, displicere sibi notantes. Sed mihi *praetor palaestrita* prorsus Latine dictum videtur, *praetor palaestricus* minus apte.

unctior abiret] Sic Lamb. in margine repet. (i. e. Fabricianus) et Lag. 42 (pr. m.) Vulgo *discederet*, ut est lib. I, 50 extr. *opimus praeda discedere*. — *Qui statim cum praesensisset]* intellige lucrum se ex ea re facere posse, priusquam etiam res in iudicium esse coepisset: nam ista pecunia orator significat Verrem maioribus inhiantem non futurum fuisse contentum. Multa h. l. ab interpretibus et antiquis et ipso Ernestio sine causa turbata sunt. Nam quod in libris mss. est *quod praesens esset*, ad vulgare mendum referendum et dudum correctum est. — *amicorum suorum]* Sic verba collocantur in tribus meis melioribus, cum vulgo sit *suorum amicorum*. A Lag. 42 absunt ambo, a Fabric. *suorum*. Iidem codd. post pro *LXXX* exhibent numerum *CCC*, bis, sed redire posthac ad alterum numerum negotio aptiorem videntur. — *Res occultari satis non potuit]* Sic liber Metell. et meliores nostri omnes, vett. edd. usque ad Naugerium *potest:* quod in uno Lag. 27 est: postea ex reliquis factum est *posse*, quod quamvis ad sensum nihil differat, non est tamen cur retineatur.

§. 55. *Per quendam eorum, qui interfuerant]* Vulgo *interfuerunt*. Sed necesse est cum Hotom. ex vet. libro *interfuerant* scribi, nam *eorum* aut redundaret et delendum esset, aut non posset referri nisi ad amicos Verris, qui proxime praecedunt, quod item cogitari nequit. — *Primum negligere]* Vulgo *primo:* ego sequor Lag. 42 (pr. m.) Cf. ad librum IV, 61. — *quod dubitari posset]* Sic vulgo. Gruterus ex Metelliano (quod Lambinus in Fabric. improbaverat, et ego in Lag. 42 (pr. m.) inveni) recepit *disputari*, sed neque Graevio neque Ernestio persuasit. Etenim *disputandi* verbum non habet eam, qua opus est, incertitudinis significationem, cum etiam quod certissimum sit, *disputari* possit, sive rationibus ex utraque parte proferendis examinari.

raclio cogitaret, et istius libidinem nosset: commodissimum putavit esse de provincia clam abire: itaque
23 fecit: profectus est Rhegium. Quod ubi auditum est, aestuare illi, qui dederant pecuniam: putare nihil agi posse, absente Epicrate. Nam Heraclius tamen affuerat, cum primum dati sunt iudices: de hoc, qui antequam in ius aditum esset, antequam mentio denique controversiae facta esset ulla, discessisset, putabant nihil agi posse. Homines Rhegium proficiscuntur: Epicratem conveniunt: demonstrant id, quod ille sciebat, se HS LXXX dedisse: rogant eum, ut sibi id, quod ab ipsis abisset pecuniae, curet, ab sese caveat, quemadmodum velit, de illa hereditate cum Epicrate nemi-
56 nem esse acturum. Epicrates homines multis verbis a se male acceptos dimittit: redeunt illi Rhegio Syracusas: queri cum multis, ita ut fit, incipiunt, sese HS LXXX nummum frustra dedisse. Res percrebruit:

---

§. 55. *dederant pecuniam]* Lag. 29 Paris. A B *pec. dederant.* *tamen affuerat]* Nota *tm̄*, ut solet, varie explicata est, sed veteres editores, etsi in marg. Ascens. et Cratandr. *tum* est, nihilominus in textu omnes *tamen* exhibent. Naugerius primus etiam *affuerunt*, cum priores dedissent *abfuerunt*, ut est in codd. multis, in reliquis fere *adfuerunt*. Vict. et Hervag. *tum*, quod male haesit, nam nihil affert sententiae, cum illud alterum argumentationem adiuvet.

mentio denique contror. facta esset ulla] Lag. 42 (p. m.) hoc membrum sententiae omittit mendose. Itaque cum eius absit suffragium, qui tres optimi post eum sunt, Lag. 29 Paris. A B addunt *ulla*, omnes porro libri mss. quibus utimur *denique* eo loco collocant, quo nos posuimus et sensus postulat. Editi *antequam denique*. — *demonstrant id]* Lag. 42 (pr. m.) *et demonstr.* — *ut sibi id]* *Sibi* Gruterus ex repetita Lamb. recepit, neque annotavit quicquam, quod illum vulgarem textum putavit. At neque codd. mss. neque editiones vett. habent *sibi*, ut recte fecisse viderentur Graevius et Ernestius, quod verbum denuo eiecerunt. Nunc tamen video esse in Lag. 42, et adiectum esse a Lambino ex Fabric., servatumque a Grutero quod idem in Metelliano extaret.

§. 56. *dimittit]* Sic cum reliquis convenienter Lag. 42 (p. m.) Vulgo *dimisit*. Idem postea *ut fit*, non *ita ut fit*. — *Res percrebruit]* Lag. VIII i. e. praeter 42 omnes *percrebuit*.

ı ore atque sermone omnium coepit esse. Verres efert illam suam Syracusanam: ait se velle de illis S LXXX cognoscere: advocat multos. Dicunt Bidini 'olcatio se dedisse: illud non addunt, iussu istius. 'olcatium vocat: pecuniam referri iubet. Volcatius nimo aequissimo nummos affert, qui nihil amitteret: eddit inspectantibus multis: Bidini nummos auferunt. Dicet aliquis, Quid ergo in hoc Verrem reprehendis, 57
ui non modo ipse fur non est, sed ne alium quidem assus est esse? Attendite: iam intelligetis hanc peuniam, quae via modo visa est exire ab isto, eam emita revertisse. Quid enim debuit praetor facere,

---

§. 56. *Verres refert illam suam Syracusanam*] Intellige *rem*, t pro *illud suum Syracusanum* positum fuerit: alii *rationem* partim ubintellexerunt, partim temere in textum posuerunt, sed nihil probant. Similiter explicandum puto locum a plerisque omnibus esse rammatico coercitum, lib. I de nat. deor. c. 8 *Longum est ad omnia, uae talia sunt, ut optata magis, quam inventa videantur; sed lla palmaris, quod qui non modo natum mundum introduxeit, sed etiam manu paene factum, is eum dixerit fore sempiternum.* Davisius voluit *sed illud palmare*, quod inter cetera temptamina inime displicet, sed displicet tamen. — *ait se*] Olim usque ad Lamb. epetitam *ait sese*, unde propagavit Gruterus. Lambinum ex Fabric. uxisse, fidem facit Lag. 42 (pr. m.) — *referri iubet*] Sic Lag. 42 pr. m.) vulgo *imperat*. — *qui nihil amitteret*] Lamb. etiam priore dit. scripsit *quippe qui*, quod et necesse non est et libris repugnat nanuscriptis.

§. 57. *quae via modo visa est exire ab isto, eam semita reertisse*] Recepi Hotomani emendationem, accurate illustratam a Garaonio. Vulgo legitur *qua via — eadem semita*, sed intelligi nequit, uomodo, quae via sit, eadem e contrario semita dici possit. Eandem ecuniam fuisse, quae aperte reddita, paulo post clam ad Verrem rederit, hoc vult dicere atque unice debet. Sed *eam* scripsi ex Lag. 42 pr. m.) pro eo quod Hotom. coniecerat *eandem*, qua lectione magis tiam illius coniectura firmatur. — *Quid enim debuit pr. facere*] Locus hic vulgo nunc sic editur, quemadmodum Hotomanus constituendum ensuit: *Quid enim? Debuit praetor — non et in eum animadvertisse?* cum ante illum *quid enim debuit praetor?* coniungeretur. Offendit in eo singularis constructio *debuit praetor non animadvertisse* ro *nonne animadvertisse debuit?* vel *debuitne animadvertisse?*

cum consilio cognita causa, cum comperisset, suum comitem iuris, decreti, iudicii corrumpendi causa, qui in re ipsius praetoris caput existimatioque ageretur, pecuniam accepisse, Bidinos autem pecuniam contra praetoris famam ac fortunas dedisse? non et in eum qui accepisset, animadvertisse, et in eos, qui dedissent? Tu, qui institueras in eos animadvertere, qui perperam iudicassent, quod saepe per imprudentiam fit: hos pateris impune discedere, qui ob tuum iu-

---

Aliam viam ingressus est Lambinus priore editione, qui *fecisse* ... ceret post *praetor*, sic: *quid enim debuit praetor fecisse cum consilio* cet. usque ad *dedisse? non et* cet.? Eaque scriptura cum ... instituti rationem a repetitae editionis curatoribus in textum ... cepta, origo eius latuit Gruterum, qui eam bona fide et ipse ... ret. At ambo editores, Lambinus acceptis Fabricii lectionibus ... tibus, Gruterus ex schedis Gulielmianis, non *fecisse*, quod L... aut coniectura invenit, aut ex aliquo codice deteriore, qualis est Lag. ... recepit, sed *facere* secundum fidem bonorum librorum (nostrorum ... dem quattuor illorum Lag. 29 et 42 Paris. A B) scribere deb... Itaque mirum non est, Graevium et Ernestium, a codicum ope des... cum Lambini corrigendi libidinem experti essent, ad veterem scri... ram remigrasse. In ea autem etiam alia quaedam corrigenda ... erunt: primum quod vulgo legitur *cum consilio re cognita*, rec... dem sic est a Naugerio factum, cum antea fuisset *consilio* ... sicut in plerisque vulgaribus extat, verum Lag. 42 (pr. m.) ...

iam pecuniam aut dandam aut accipiendam putabant?
'olcatius idem apud te postea fuit, eques Romanus, 58
ınta accepta ignominia. Nam quid est turpius inge- 24
ıo, quid minus libero dignum, quam in conventu
ıaximo cogi a magistratu furtum reddere? qui, si eo
ıimo esset, quo non modo eques Romanus, sed qui-
ıs liber debet esse, aspicere te postea non potuisset,
ıimicus, hostis esset, tanta contumelia accepta, nisi
ecum tum collusisset, et tuae potius existimationi ser-
isset, quam suae. Qui quam tibi amicus non modo
ım fuerit, quamdiu tecum in provincia fuit, verum
tiam nunc sit, cum iam a ceteris amicis relictus es,
t tu intelligis, et nos existimare possumus. An hoc
olum argumentum est, nihil isto imprudente factum,
uod Volcatius ei non succensuit? quod iste nec in
'olcatium, nec in Bidinos animadvertit? Est magnum 59
rgumentum: verum illud maximum, quod illis ipsis
idinis, quibus iratus esse debuit, a quibus comperit,
uod iure agere cum Epicrate nihil possent, etiamsi

---

§. 58. *nisi tecum tum collusisset]* i. e. nisi te socium atque lu-
di participem in eo ludo habuisset, qua significatione etiam apud Ictos
eteres dici et lexica vulgaria docent et Brissonius de verbb. sign.
. III, 13 *collusio cum decumanis.* Sed *tum* addere debuimus, si
uid esse codicum mss. et olim editorum consensum volebamus, nam
uod Lag. 42 (pr. m.) habet *tamen*, ad notarum confusionem referen-
ım. Naugerius primus illam particulam abiecit, qua in re miror re-
uos omnes eum secutos esse. — *relictus es]* Sic ratio grammatica
ostulavit ut scriberemus, possumusque id Lag. 42 (pr. m.) auctoritate
cere. Reliqui codd. *relictus sis*, cdd. *sis relictus.* — *An hoc so-
ım* cet.] i. e. Non est hoc solum argumentum, quamvis magnum sit,
men aliud manifestius est. Lag. 42 (pr. m.) *Ad:* possis conicere *At.*

§. 59. *quibus iratus]* Lag. 42 (pr. m.) *quibus ipse iratus*, vi-
ose, opinor. — *a quibus comperit — esse temptatum]* Vulgo *ut a
ibus*, in quo Indicativus maxime offendit, cum causa addatur et *com-
erisset* dicendum fuerit. Sed totum hoc dicendi genus, *ut qui* pro
uippe qui, non videtur Ciceronianum esse, alioquin *utpote qui* semel
ı epist. ad Att. II, 24 cum Indicativo construitur. Rem expediunt
onsulti libri mss. a quibus omnibus *ut* abest, ut abest etiam ab Ald.

adesset, idcirco suum decretum pecunia esse te tum: his, inquam, ipsis non modo illam heredit quae Epicrati venerat, sed, ut in Heraclio Syracu item in hoc, paulo etiam atrocius, quod Epicrat pellatus omnino non erat, bona patria fortunasqu Bidinis tradidit. Ostendit enim novo modo, si quid ab absente peteret, se auditurum. Adeum dini, petunt hereditatem: procuratores postulan se ad leges suas reiiciat, aut ex lege Rupilia d scribi iubeat. Adversarii non audebant contra di exitus nullus reperiebatur. Insimulant hominem dandi causa discessisse: postulant, ut bona posi
60 iubeat. Debebat Epicrates nummum nullum ne

Cratandr. Hervag. Editiones principes habent *aut*, ex eo Vi sive quis alius ei editioni praefuit, *ut* fecit, multis iam nomi suspectum et condemnandum. — *Bidinis tradidit]* Paulum excid structione, nam debuit *his, inquam, ipsis Bidinis*. Nescio utru sit, an vitium sine causa quadam interiore, quod in libris vul (VII Lag. Paris. C) item edd. veteribus *libidini* legitur. Corre gerius, qui unus omnium plurimos tales naevos sustulit. — *al sente]* Ab omnibus libris mss. abest praepositio, sed addidit la gelius. — *dicam scribi]* Codd. vulgares *legem scribi*. Prim gerius *dicam* ex aliquo meliorum, quales e nostris sunt Lag. 2

amici, si quis quid peteret in iudicio, se passuros, iudicatum solvi satisdaturos esse dicebant. Cum omnia consilia frigerent, admonitu istius insimulare coeperunt, Epicratem litteras publicas corrupisse, a qua suspicione ille aberat plurimum: actionem eius rei postulant. Amici

---

la rarissime inveniuntur. Bremius quidem ad Nepotem in vita Attici c. 11 extr. apud prosarios scriptores inveniri prorsus negavit, huius parte loci oblitus. In Philipp. VI, 3, 7 constans in ea quidem re librorum mss. est lectio *horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus*, ubi nunc male edunt *ullam — non possumus*, cum facilius sit *non* delere. Apud Plautum in Epidic. V, ., 56 certum est *Neque ille haud obiiciet mihi*, sed incertum illud Terentii in Andr. 1, 2 extr. *neque tu haud dices tibi non praedictum*. Ex alio genere est, quod non raro fit, ut post negantem sententiam principalem partes eius denuo negativis particulis utantur, sicut est ex. gr. apud Cic. pro Mur. 29 *viri non esse neque exorari neque placari*, et c. 40 *Si nemini nec domi nec militiae odio fuit*, et ad Att. lib. III ep. 7 extr. *quem quidem ego nec quomodo visurus, nec ubi dimissurus sim nescio*. Cf. nos in Gramm. §. 754 et de usu particulae *neque* post *negare* et *nescire* Goerenz. ad Cic. Acad. II §. 78. Paulo etiam propius accedit ad hanc quaestionem usus particularum *ne — quidem* post negationem in eodem orationis membro, sed tamen quod cogitando dissolvatur: in Verr. I, 60 *non enim praetereundum est ne id quidem;* III, 90 *non fugio ne hos quidem mores*, ad Quint. fr. II epist. 5 *non praetermittam ne illud quidem*, cf. Tuscul. I, 23 §. 53. II, 23 §. 56. IV, 22 §. 49, quos locos indicavit Fickenscherus Vir doct. in recens. Gramm. meae Allg. Schulzeit. 1829 p. 683.

si quis quid peteret in iudicio, se passuros] Libri mss. et editt. princ. *iudicio se passuros* habent, quod intelligi nequit: Naugerius interpunctione post *iudicio* facta intelligentiam adiuvit, modo *iudicio petere* recte dicatur. In Victoriana primum adiectum legitur *secum agi passuros;* quae lectio per Manutianas, Lambinianas, Gruterianas edd. in Graevianam permanavit. Lambinus tamen in marg. rep. se velle *iudicium se passuros* notavit, atque id Ernestius Lambini nullam mentionem faciens probavit ac recepit. Ac sane hoc et sententiae aptissimum est et Ciceronis sermoni (cf. III, 28 §. 68) convenit: sed facilius tamen est et firmatur auctoritate Lag. 42 (pr. m.) *si quis quid peteret in iudicio*.

Cum omnia consilia frigerent] intellige quae capiebantur ab adversariis Epicratis. Olim erat *iudicia* ex deterioribus, illud a Lamb. . . Grutero e Fabric. (Metell.) cod. restitutum est, firmaturque nostris quattuor bonis.

recusare, ne quod iudicium neve ipsius cognit absente, de existimatione eius constitueretur: et idem illud postulare non desistebant, ut se ad
61 suas reiiceret. Iste amplam occasionem calumni ctus, ubi videt esse aliquid, quod amici absent crate nollent defendere: asseverat se eius rei i mis actionem daturum. Cum omnes perspicere istum non modo illos nummos, qui per simulat ab isto exierant, revertisse; sed multo etiam eum postea nummos abstulisse: amici Epicrate fendere destiterunt: iste Epicratis bona Bidinos possidere et sibi habere iussit. Ad illa HS n hereditaria accessit ipsius antiqua HS quindeci cunia. Utrum res ab initio ita ducta est? an ad e

§. 60. *ne quod iudicium neve ipsius cognitio]* Vulgo n *novum iudicium, ne qua ipsius cogn.* Sed *neve* libri ms. edd. principes *neque*, Iunt. *neve*, Ald. *ne quae*, donec factum est longissime a Ciceronis manu abit. Verum etiam *novum* delevi quidem Lag. 42 (pr. m.) auctoritate, sed adiuvante sententia. enim illud iudicium novum fuit, quod in istis Graecis civitatibus quentissimum, neque illi detrectare poterant, ne cuius novae rei retur, cum omnia nova essent quae excogitarentur, sed ne qui ad *existimationem* hominis pertineret, et capitale esset

mum ita perducta est? an ita parva est pecunia? an is homo Verres, ut haec quae dixi gratis facta esse videantur?

Hic nunc de miseria Siculorum, iudices, audite. Et Heraclius ille Syracusanus, et hic Bidinus Epicrates, expulsi bonis omnibus, Romam venerunt: sordidati, maxima barba et capillo, Romae biennium prope fuerunt. Cum L. Metellus hinc profectus in provinciam est, tum isti bene commendati cum Metello una proficiscuntur. Metellus simul advenit Syracusas, utrumque rescidit, et de Epicrate, et de Heraclio. In utriusque bonis nihil erat, quod restitui posset, nisi si quid moveri loco non potuerat. Fecerat hoc egregie primo adventu Metellus, ut omnes istius iniurias, quas modo 62 26 63

---

sus utrum ad scribendi negligentiam an ad consilium referenda sint. Primum *educta* pro *ducta*, quod oppositum *perducta* commendare, usus sermonis respuere videtur; tum *est* post *perducta* omittitur, quod maxime placet; tum *homo* abest, denique extrema sic collocantur: *haec quae dixi ut gratis facta videantur esse*.

§. 62. *hinc prof. in prov.]* Recepi *hinc* ex Lag. 42 (pr. m.) quia non is est liber, qui verborum additionibus peccet, contra omittat potius necessaria. Sed is etiam ordinem verbb. mutat, qui fuit *in prov. prof. est*. Idem *simul advenit Syracusas* exhibet, quae lectio etiam in Paris. A et in marg. repet. Lambinianae tamquam aliorum extat, sed Fabric. libri videtur fuisse. Vulgo *simul ac venit Syr.* Quod sequitur *rescidit*, de textu repet. Lamb. in Gruterianum venit, cum olim fuerit *rescindit*, sed in illum venit ex Fabric. quod demonstrat Lag. 42 (pr. m.) qui solus sic exhibet. — *nisi si quid moveri loco non potuerat]* Sic Lag. 42 (pr. m.) et scribi voluit repet. curis Lambinus nisi quod *poterat* contra librum suum veterem (Fabric.) servavit, non aliam puto ob causam, nisi ut tempora concordarent, quamvis veritas aliud postulet. Vulgo *nisi quod — poterat*. Sed *si* repetitur etiam in Lag. 29 et Paris. B.

§. 63. *Fecerat hoc]* Vulgo *haec*, sed unum est quod dicit, quamvis in pluribus rebus demonstratum. Et Gulielmum sic coniecisse scribendum esse tradit Gruterus, ego malim ad Metelliani libri scripturam referre, nam est in Lag. 42 (pr. m.).

§. 63. *Quod Heraclio rest. iuss. ac non cet.*] Insignem habui Lagom. 42 (pr. m.) quod in discrepantia Lambini et Gali scriptura codicum Fabric. et Metell., cum diu dubitassem utri illo codice crederem, litem diremit et verum docuit. Nam cum vul retur, sicut in reliquis libris mss. est, *Heraclium rest. iusserat: n stituebatur: quisquis erat ductus — duci iubebat*, in quo displi tio membratim dissoluta, nec oratoris sententia absolvitur, nec de quemadmodum ipsius Metelli voluntas elusa sit, sed laudantis etiam Metellum, quod omnia fecerit, ut Heraclio bonis everso satisfacer igitur sic ederetur, Lambinus e codice Fabriciano restitui iussit *Heraclium rest. iusserat ac non restituebatur* cet. Gulielmus tem e Metelliano protulit *Quod Heraclio rest. iusserat, non resti tuebatur*. Nunc vero e Lag. 42 intelligimus, utrumque partim partim falsa rettulisse. Nam in illo libro est *quod Heraclio iusserat ac non restituebantur*. Hoc igitur probo et ipse [illegible] sublato mendo in *restituebantur*. *Quod* censeo pronomen [illegible] contractione quadam verborum, ut saepissime fit, positum, [illegible] quod ad res pertinebat, quae, cum Heraclio restitui iussisset, [illegible] non restituebantur, quisquis Senator ab Heraclio in ius vocatus eum in carcerem duci iubebat. Nam *educere* proprie dicitur [illegible] vocando, *ducere* de coniiciendo in vincula. Vide Ernestium [illegible] Tamen *eductus*, etsi extat in libris mss. omnibus, primum [illegible] edi coeptum est a Grutero, antea *ductus* fuerat, Lambinusque [illegible] coniecerat priore edit. *aditus*, altera *editus*.

alia Panhormi] Absunt haec verba a Lag. 42 (pr. m.) [illegible] reres, si constaret eam omissionem non incuria scribendi [illegible] Nam Panormum liberam civitatem fuisse scimus ex lib. III, 6: [illegible] tamen quia conventus illo loco haberi solebat, indicia civium [illegible] civitatum esse poterant. Ceterum in hac editione facere non potui quin *Panhormum* scriberemus, codicum mss., certe optimi [illegible]

ıetore sunt habiti, non servaturum se Metellus osten-·at: decumas, quas iste contra legem Hieronicam ıdiderat, sese venditurum Hieronica lege edixerat. ınia erant Metelli eiusmodi, ut non tam suam prae-am gerere, quam istius practuram retexere videre-. Simul atque ego in Siciliam veni, mutatus est. nerat ad eum illo biduo Letilius quidam, homo non 64
ɜnus a litteris: itaque eo iste tabellario semper usus

---

§. 63. *edixerat]* Sic Steph. et Lambinus scripserunt pro vulg. *di-st*, confirmatque Lag. 42. Optime: nam in tanta re iusto minus est re, cum Metellum et Roma scripsisse et in Sicilia servasse constet.
ut non tam suam praeturam gerere, quam istius praeturam ere videretur] Haec lectio, quam primum apud P. Manutium in 1540 inveni, quamque Lambinus in priore edit. expressit, in al-ita commutavit, ut repetitam *praeturam* omitteret, adhuc certa rum fide non nitebatur, sed verisimillima omnium videbatur esse. In edd. princ. et vulgaribus codd. *ut totam suam pr. retexere -etur* legitur, et Nannius e suo cod. protulit *ut non tum suam etexere videretur*. Quid in Fabr. sive Metell. inventum fuerit, docemur, quamquam Gruterus annotat, videri Gulielmum idem in ll. repperisse, quod Lamb. repetita edit. dare voluerit. Sed erra-ex Lag. 42 intelligo idem fuisse in Fabric. (Metell.) quod in Nan-n: sed ex illo ipso veritas, si ullus coniecturae locus permittendus metur, inveniri poterat. Quid enim verisimilius quam quae media at inter unum verbum bis positum excidisse? Verum adhuc, ut certa fides abfuit. Nunc autem sicut P. Manutius edidit, pror-m Lag. 29 Paris. A B legi invenimus.

§. 64. *Venerat ad eum illo biduo]* i. e. biduo ante quam ego ni. Sic lib. IV, 18 *se paucis illis diebus misisse Lilybaeum*, ante paucos dies; Cat. mai. 14 *P. Scipionis, qui his diebus is pontifex maximus factus est.*
Letilius] Lag. 42 (pr. m.) et Metell. *Lelius*. Sed infra Lag. idem *lium*. — *non alienus a litteris]* Non fuit quod Ernestius cogita-e falsario: iocus est e duplici significatione vocis litterarum fere homo doctus sibi videbatur et litteris operam se dedisse gloriaba-sed eam infelicem fuisse operam significat Cicero ex eo, quod Ver-um ad perferendas litteras adhibebat. Similiter ipsum Verrem orator dicit magis factum ad ferenda, quam ad auferenda signa. Omnis acerbitas et irrisio posita est in voce *itaque*, qua qualis illa in is consumpta opera fuerit intelligitur. Abest *semper* a Lag. 42 m.) mendose, opinor.

gratiam, amicitiam cognationemque commemo
illo tempore a civitatibus laudationes petere, te
solum deterrere verbis, sed etiam vi retiner
Quodnisi ego meo adventu illius conatus ali
repressissem, et apud Siculos non Metelli,
brionis litteris ac lege pugnassem: tam mul
27 evocare non potuissem. Verum, quod institu
65 miserias cognoscite sociorum. Heraclius ille
crates longe mihi obviam cum suis omnibus p
runt: venienti Syracusas egerunt gratias, flent
miam decedere mecum cupiverunt. Quod cu
oppida complura etiam reliqua, quae adire vell
stitui tum hominibus, quo die mihi Messanae

---

§. 64. *in his unam domo]* i. e. a Q. et M. Metellis fr
cii, qui Siciliae praeerat. — *Mirabantur omnes]* Paris. A
tur homines omnes, διττογραφία, sed *homines* admodum p

laudationes petere] Ante Lamb. in margine repet. edit
dationem, quod in reliquis codd. omnibus est, praeter Lag.
bric. Metell.). — *Quodnisi ego]* Sic verba collocantur in Lag.
rectius quam vulgo *quod ego nisi*. Deinde non ille solum,
qui boni *aliquantum* pro vulg. *aliquantulum*.

§. 65. *miserias cognoscite sociorum]* Lamb. in altera e
voluit *sociorum*, e cod. Fabr. ut nunc intelligitur ex Lag. 42.
c. 25 est *de miseria Siculorum audite*, ad quod hoc lo
videtur esse accommodata. — *Syracusas]* Lag. 42 (pr. m.)

sent. Eo mihi nuntium miserunt, se a praetore re-
ieri. Quibus ego testimonium denuntiavi, quorum
mina edidi Metello, cupidissimi veniendi, maximis
uriis affecti, adhuc non venerunt. Hoc iure sunt
cii, ut iis ne deplorare quidem de suis incommo-
s liceat.

Iam Heraclii Centuripini, optimi nobilissimique 66
olescentis, testimonium audistis: a quo HS c milia
r calumniam malitiamque petita sunt. Iste poenis
mpromissisque interpositis, HS cccc extorquenda cu-
rit: quodque iudicium secundum Heraclium de com-
misso factum erat, cum civis Centuripinus inter
cives diiudicasset, id irritum iussit esse: eumque
icem falso iudicasse iudicavit: in senatu esse, locis
mmodisque publicis uti vetuit: si quis eum pulsas-
edixit, sese iudicium iniuriarum non daturum:
cquid ab eo peteretur, iudicem de sua cohorte da-
um, ipsi autem nullius actionem rei sese daturum.
c istius auctoritas tantum valuit, ut neque illum 67
saret quisquam, cum praetor in provincia sua verbo
mitteret, re hortaretur; neque quisquam ab eo quic-

---

§. 66. HS *CCCC extorquenda]* Vulgo *CCC:* sed codd. mss. omnes *C.* Ceterum pro HS in Lag. 42 semper *n. s.* i. e. nummum se-um. — *de compromisso]* Sic Lag. 42 (pr. m.). Vulgo *compro-ss.* — *cum civis Centuripinus inter duo cives diiudicasset]* Sic 42 (pr. m.) et Fabric. nisi quod Lambinus silet de particula *cum.* o *quod* — *duos cives iudicasset*, vel potius *iudicavisset*, ut est dd. Aldina prioribus et codd. mss. plerisque omnibus. Lag. 42 *civis*, sed Lamb. ex Fabric. *cives* laudat, nec omnino iuvat in e codicum testimonia persequi. Sed quantopere nostra scriptura ri praestet non opus est per singula exequi. *Diiudicare inter as sententias* habes Tuscul. I, 11 §. 23. — *falso iudicasse]* o *falsum*, quod miror tam diu toleratum esse. Nunc corrige ex 42 (pr. m.) — *in senatu esse]* Vulgo *ne esset*, quod iam priore Lambinus emendavit, nam *vetare* non construitur apud Ciceronem particula prohibitiva, et sequitur continuo Infinitivus. Nunc illa ctura testimonio Lag. 42 (pr. m.) firmatur.

quam peteret, cum iste calumniae licentiam s
ctoritate ostendisset: ignominia autem illa gravi
diu in illo homine fuit, quamdiu iste in provinci
iniecto metu iudicibus, novo more, nullo exemp
quam rem putatis esse in Sicilia, nisi ad nutum
iudicatam? Utrum id solum videtur esse actum,
est tamen actum, ut haec Heraclio pecunia eripe

---

§. 67. *calumniae licentiam sua auctoritate ostendisset*] mss. *possedisset*. Quod quamvis ferri nequeat, tamen tulerunt ... nus editor et Naugerius: anno 1534 Victor. edidit *praebuisset*, ... vagius *dedisset:* illud Manutius, Lambinus, alii probarunt, hoc p... petitiones Lambinianas ad Gruterum fluxit et inde propagatum ... recentiores omnes. Neque iniuria, nam *licentiam dare* saepe ... *praebere* nusquam, etsi nihil impedit. Sed originem scripturae ... Quanto praestat unum librum sequi, qui quidem aliquid quod ... possit praebet, Lag. 42 (pr. m.), in quo est *ostendisset:* et hanc ... ciani quoque lectionem fuisse commemoratio in marg. repet. Lamb... bat, etsi eam *alior.* esse, non *vet. cod.* scripturam illic notatur. ... *dere* h. l. est polliceri, ut saepe. — *iste in provincia*] Delevi... *sit*, quod vulgo additur, quia abest a Lag. 42 (pr. m.) nec ... videtur in Fabric. quantum quidem intelligo ex eo, quod Lamb... marg. repet. coniecit *in illo homine mansit*, *quamdiu iste in p... vincia fuit.* Revera in Lag. 29 (pr. m.) *fuit* repetitur.

ut haec Heraclio] Vulgo *haec* abest, sed adiecimus pr...

: videbuntur. Sopater quidam fuit Halicyensis, domi suae cum primis locuples atque honestus. inimicis suis apud C. Sacerdotem praetorem rei lis cum accusatus esset, facile eo iudicio est li-is. Huic eidem Sopatro iidem inimici ad C. Ver-cum is Sacerdoti successisset, eiusdem rei no-detulerunt. Res Sopatro facilis videbatur, et erat innocens, et quod Sacerdotis iudicium im-re istum ausurum non arbitrabatur. Citatur reus: agitur Syracusis: crimina tractantur ab accusa-a, quae erant antea non solum defensione, ve-tiam iudicio dissoluta. Causam Sopatri defen- 69
Q. Minucius, eques Romanus in primis splen-atque honestus, vobisque, iudices, non ignotus. erat in causa, quod metuendum, aut omnino dubitandum videretur. Interea istius libertus et

---

68. *Ex multis similibus]* Qui isti nonnulli veteres fuerint, in Hotomanus *millibus* pro *similibus* se invenisse dicit, nescio, ne: nam ineptum est. — *fuit Halicyensis]* Non potest ad h. l. overi dubitatio de plena libertate civitatis Halicyensis, quam ora-I, 6 *immunem ac liberam* fuisse dicit. Neque enim ista liber-d causas capitales eas pertinere potuit, quibus publica salus ac lis in periculum vocatur. A iurisdictione praetoris liberi erant,

parcite et conservate, ut sit qui vobiscum res iudicet, qui in senatu sine ulla cupiditate de bello et pace sententiam ferat. Tametsi minus id quidem nobis, minus populo Romano laborandum est, qualis istius in senatu sententia futura sit. Quae enim eius auctoritas erit? quando iste sententiam dicere audebit aut poterit? quando autem homo tantae luxuriae atque desidiae nisi Februario mense aspirabit in cu-

---

§. 76. *ut sit qui vobiscum res iudicet]* Ex repet. Lamb. in [illegible]terianam fluxit *nobiscum*, priores enim omnes summo consensu quod nos edidimus, neque inepte Beckius hac recepta lectione magis pro iudices notat. Neque libri mss. variant praeter unum Lag. 6, qui habet *nobiscum*. — *sententiam ferat]* Senatores sententias *dicere*, non *ferre* solent, quemadmodum iudices. Itaque Lambinus de Hotomani sententia sic h. l. correxit. Sed cf. Ernestium in clave, locum ex epp. lib. XI, 21 laudantem. — *Tametsi — futura sit]* Totum hoc membrum orationis abest a codd. vulgaribus (Lag. VII Paris. C Oxon. Hisp.) et edd. vett. usque ad Naugerium, qui primus ex aliquo meliorum [illegible] fecit. — *tantae luxuriae atque desidiae]* Genitivos constanter exhibet Lag. 42 (pr. m.) pro Ablativis.

aspirabit in curiam] Servius ad Virg. Aen. XII vs. 352 *ad curiam* laudat. Sed de loco probo praepositionem *in*, ut pro Sulla c. [illegible] *in campum* (Martium). Contra *ad hominem* et *ad rem occupandam* dicimus. *Februario mense* legationes exterarum civitatum et [illegible]

[redacted]

qui cum ei fuissent auctores redimendae salutis, ad Timarchidem venit: expositis suis difficultatibus, hominem ad HS LXXX perducit: eamque ei pecuniam numerat. Posteaquam ad causam dicendam ventum est: 29
tum vero sine metu, sine cura omnes erant, qui So- 70
patrum defendebant. Crimen nullum erat: res iudicata: Verres nummos acceperat. Quis posset dubitare, quidnam esset futurum? Res illo die non peroratur: dimittitur iudicium. Iterum ad Sopatrum Timarchides venit: ait, accusatores eius multo maiorem pecuniam praetori polliceri, quam quantam hic dedisset: proinde, si saperet, videret, quid sibi esset faciendum. Homo, quamquam erat et Siculus, et reus, hoc est et iure iniquo, et tempore adverso, ferre tamen atque audire diutius Timarchidem non potuit: *Facite*, inquit, *quod vobis libet, daturus non sum amplius*. Idemque hoc amicis eius et defensoribus videbatur: atque eo etiam magis, quod iste, quoquo modo se in ea quaestione praebebat, in consilio tamen habebat homines honestos e conventu Syracusano, qui Sacerdoti quoque in consilio fuerant tum,

---

§. 70. *sine metu, sine cura]* Lag. 42 (pr. m.) tantum *sine cura*, sed in eiusmodi omissionibus soli illi libro minime fido. Sed paulo post idem *res erat iudicata*, ubi vulgo *erat* omittitur. Omittendi ... video, addere non solet ille liber: sed orator ipse etiam in ea ... nihil secutus videtur. — *Quis posset dubitare]* Edd. princ. usque ad Hervag. et Vict. *possit*, partim etiam *qui:* sed lectione nunc ... nihil rectius, quamquam ea de nostris solius Lag. 42 auctoritate nititur. — *proinde, si saperet, videret, quid sibi esset faciendum]* ... Fabric. (et Metell.) et Lag. 42 (pr. m.) brevissime sane *proinde videret, saperet:* nihil praeterea. *Videret* sic absolute pro *providere*, *caveret* dici non placet, sed res dubia est. Idem Metellianus et Lag. paulo post *facite quod libet*, omisso pronomine. — *in consilio tamen]* Vulgo *tamen in consilio*, sed sonus, qui est in *consilio*, magnopere commendabat ordinem verborum, qui est in Lag. 42 (p. m.).

Sacerdoti] Codd. praeter unum Lag. 43 *Sacerdotis*, item editt. vett. usque ad Lambinianam repet. in cuius textum haud dubie ex Fabriciano venit, servavitque Gruterus. Cf. ad c. 33 §. 81.

cum est idem hic Sopater absolutus. Hoc rationis ha-
bebant, facere eos nullo modo posse, ut eodem cri-
mine, eisdem testibus, Sopatrum condemnarent iidem
homines, qui antea absolvissent. Itaque hac una spe
71 ad iudicium venitur. Quo posteaquam ventum est,
cum in consilium frequentes convenissent iidem, qui
solebant, et hac spe tota defensio Sopatri niteretur,
consilii frequentia et dignitate, et quod erant, ut di-
iidem, qui antea Sopatrum eodem illo crimine libe-
rant: cognoscite hominis apertam, ac non modo
ratione, sed ne dissimulatione quidem tectam impro-
bitatem et audaciam. M. Petilium, equitem Roman-
quem habebat in consilio, iubet operam dare, q-
rei privatae iudex esset. Petilius recusabat, q-
suos amicos, quos sibi in consilio esse vellet, i-
Verres retineret in consilio. Iste homo liberalis
gat se quemquam retinere eorum, qui Petilio vel-
adesse. Itaque discedunt omnes. Nam ceteri quoq-
impetrant, ne retineantur, qui se velle dicebant a-
utri eorum, qui tum illud iudicium habebant, ade-
Itaque iste solus cum sua cohorte nequissima re-

[redacted]

quitur. Non dubitabat Minucius, qui Sopatrum de- 72
fendebat, quin iste, quoniam consilium dimisisset, illo die rem illam quaesiturus non esset: cum repente iubetur dicere. Respondet, Ad quos? Ad me, inquit, si tibi idoneus videor, qui de homine Siculo ac Graeculo iudicem. Idoneus es, inquit: sed pervellem adessent ii, qui affuerant antea, causamque cognorant. Dic, inquit: illi adesse non possunt. Nam hercule, inquit Minucius, me quoque Petilius, ut sibi in consilio essem, rogavit: et simul a subselliis abire coepit. Iste iratus hominem verbis vehementioribus pro- 73
sequitur, atque ei gravius etiam minari coepit, quod in se tantum crimen invidiamque conflaret. Minucius, 30
qui Syracusis sic negotiaretur, ut sui iuris dignitatisque meminisset, et qui sciret, ita se in provincia rem augere oportere, ut ne quid de libertate deperderet, homini quae visa sunt, et quae tempus illud tulit et causa, respondit: causam sese, dimisso atque ablegato consilio, defensurum negavit, itaque a subselliis discessit: idemque hoc praeter Siculos ceteri Sopatri

§. 72. *rem illam quaesiturus non esset]* *Quaerere rem* pro cognoscere s. quaerere vel inquirere *de re* alibi apud Ciceronem me invenire non memini; sed apud alios reperitur, ut apud Livium XXXIII, 5 *ad coniurationem servorum quaerendam opprimendamque praemissus.* — *Nam hercule]* Repercutit hominem ficto assensu, sed seorsum casuro. Cf. de hoc elliptico usu coniunctionis *nam* ad lib. III, 5 init. et Ernest. in clave. — *inquit Minucius]* Vulgo *Q. Min.* sed abest praenomen a Lag. 42 (pr. m.) et videtur ipsum leporem et venustatem orationis impedire. — *sibi in cons. essem]* Sic idem Lag. 42 (pr. m.) optime: nam in eo, quod vulgo legitur *ut sibi in cons. adessem*, duae constructiones verborum quasi confunduntur.

§. 73. *conflaret]* primus Lambinus scripsit in margine repet. edit. confirmatque de meis unus Lag. 42. Edd. veteres et reliqui codices *conflarit.*

rem augere] Ita Naugerius correxit veterem scripturam, quae eadem est omnium codicum, *rem agere.* Illius patrocinium solus Nannius suscepit, sed neminem movit: cogit enim oppositio, neque *agit* rem negotiator, sed *gerit.*

quam trium iudicum praeclarae leges Corneliae fa
potestatem, hunc hominem tam crudelem, tam s
32 ratum, tam nefarium, nolunt iudicare. Etenim
78 lud est flagitiosum (quod mihi omnium rerum tu
simum maximeque nefarium videtur) ob rem iudi
dam pecuniam accipere, pretio habere addictam f
et religionem: quanto illud flagitiosius, improbius,
dignius, eum, a quo pecuniam ob absolvendum s
peris, condemnare, ut ne praedonum quidem pr
in fide retinenda consuetudinem conservet? Scelu
accipere ab reo: quanto magis ab accusatore? qu
etiam sceleratius ab utroque? Fidem cum propos
ses venalem in provincia, valuit apud te plus is, q
pecuniam maiorem dedit. Concedo: forsitan aliq
aliquando eiusmodi quippiam fecerit. Cum vero fide
ac religionem tuam iam alteri addictam pecunia

---

nus secundum cod. suum *si* delendum censuit, et delevit Lallem
lentibus, ut ait, codd. suis. Quod de codd. dicit vix credidi, et
falsum esse intelligo, sed offendit sane *si qui* pro *qui*, ubi ne
quidem dubitatio, num sint, videtur constitui posse. Cf. Gramm
§. 737. Verum si lectio certa est, ut est, hinc etiam Ant. Aug
coniectura, quam Ferratius quidem contempsit, verisimilis fit,

tiam? Verum veniat sane: decernat bellum Cretensi-
bus; liberet Byzantios; regem appellet Ptolemaeum;
quae vult Hortensius, omnia dicat et sentiat: minus
haec ad nos, minus ad vitae nostrae discrimen, mi-
nus ad fortunarum nostrarum periculum pertinent. Il- 77
lud, illud est capitale, illud formidolosum, illud optimo
cuique metuendum, quod iste, si ex hoc iudicio ali-
qua vi sese eripuerit, in iudicibus sit necesse est,
sententiam de capite civis Romani ferat, sit in eius
exercitu signifer, qui imperium iudiciorum tenere vult.
Hoc populus Romanus recusat, hoc ferre non potest:
clamat permittitque vobis, ut, si istis hominibus de-
lectemini, si ex isto genere splendorem ordini atque
ornamentum curiae constituere velitis, habeatis sane
istum vobiscum senatorem, etiam de vobis iudicem,
si vultis, habeatis: de se homines, si qui extra istum
ordinem sunt, quibus ne reiiciundi quidem amplius

---

§. 77. *illud formidolosum]* Sic omisso *est*, quod in libris mss. nostris praeter Lag. 42 omnibus interponitur, primum extat in Lamb. repetita, ex qua in Gruter. transiit. Sed ex eodem cod. nostro paulo post ordinem verborum correximus, cum vulgo fuisset *iste, ex hoc iudicio si aliqua vi se eripuerit.* — *si ex isto]* Vulgo *hoc*, sed *isto* significantius Paris. A B Lag. 29, quo etiam Lag. 42 pertinet, in quo mendose legitur *es.* — *habeatis sane istum vobiscum* cet.] Sunt h. l. plures codd. lectiones enotatae, una paulo notabilior ex Hotomani vet. cod. in quo pro *vobiscum* simplex *vobis* legatur. Probarunt hoc Lambinus, Graevius, Ernestius: et quidni probent, modo de fide illius codicis constet. Veruntamen, quod ait Ernestius, *habeatis vobis* ita quasi legitime in eiusmodi sensu dici, vereor ut probare possit: *vobiscum habeatis* certe aeque bene dicitur, i. e. sit in vestro coetu, vobiscum una in senatu sententiam dicat. In altera parte periodi edd. princ. omittunt duo verba *istum etiam*, Iuntinus editor addidit *istum*, Nannius denique *etiam* in cumulum quasi adiecit *(istum etiam iudicem):* nec discesserunt reliqui. Sed vetus cod. in Lamb. marg. et Lag. 42 totum locum sic repraesentat: *Habeatis sane istum vobiscum senatorem, etiam de vobis* cet. (quamquam hic alter mendose *habeamus nobiscum — nobis):* neque vere videtur Nannius in suo codice et *istum* et *etiam* esse significasse, quoniam qui *istum* habent libri mss. non item *etiam.* — *si qui extra istum ordinem sunt]* Hotoma-

80 licet unum, quod necesse est, pecuniam acc
Quidni iste neget? At eques Romanus, qui Sop
defendit, qui omnibus eius consiliis rebusque int
Q. Minucius, iuratus dicit pecuniam datam: i
dicit Timarchidem dixisse, maiorem ab accusat

---

§. 79. *hunc hominem in iudicum numero habebimus]* Sic
nii libro ediderunt Lamb. Gruterus alii, antea *iudicum numero*
praepositione, id quod revocarunt Graevius et Ernestius. Nec
bat ad reiectionem nostrae lectionis valere, quod ex uno
dice recepta videbatur, nam illo Nannii libro si caruissent
tionum editores, multo etiam corruptius adhuc circumferretur.
apparet, eandem etiam in Fabriciano (et Metell.) fuisse, unde
nius tradiderit in suo libro esse *in numero iudicum*, tamen
Lamb. editum est *in iudicum numero*, et nunc quidem
Leg. 42 (pr. m.) confirmo. Sed aliud est, quo veritas huius
ex ipso sermonis Latini usu intelligitur. Nimirum diversa
citur habere aliquem *numero* et habere *in numero*. *Numero*
v. gr. iudicis, idem est ac putare iudicem esse, quo eodem
mus habere aliquem parentis, filii *loco*. Hoc probant duo
novio Obs. I, 6 laudati, Nepotis in vita Agesilai: *mirari se*
crilegorum numero haberi, et Sueton. Caes. c. 11 *eos quoque*
riorum numero habuit, i. e. pro sicariis habuit. Apud Cic
non invenio, qui aut *numero aliquo esse*, aut *loco haberi* s.
xerit: sed si hoc sensu dicere voluisset, non *iudicum* sed *iudicis*
bendum ei fuisset, id quod Graevius intellexisse videtur,
sibi corrigendum videri dixit. Sed hic sensus a nostro loco
est, quoniam hoc orator vult: Verrem inter iudices habebimus,

iam dari: dicent hoc multi Siculi, dicent omnes 'enses, dicet etiam praetextatus Sopatri filius,) isto homine crudelissimo patre innocentissimo iaque patria privatus est. Verum, si de pecu- 81 stibus planum facere non possem, illud negare i, aut nunc negabis, te consilio tuo dimisso, vi- imariis, qui in consilio C. Sacerdoti fuerant ti- esse solebant, remotis, de re iudicata indica- teque eum, quem C. Sacerdos, adhibito con- causa cognita, absolvisset, eundem, remoto con- causa incognita, condemnasse? Cum haec con- eris, quae in foro palam Syracusis, in ore at- ı oculis provinciae gesta sunt; negato tum sane, :s, pecuniam accepisse: reperies, credo, aliquem,

---

30. *multi Siculi, dicent omnes Haliryenses]* Lambinum sic ine edit. repet. (ex Fabric.) corrigentem pro vulg. *omnes Si-* emo adhuc secutus est. At illud in omnibus bonis libris est, quod a Lag. 29 Paris. A B *omnes*, quod ad *Halicyenses* per- best. Iam gradatio fit oratoris consilio aptissima.

're innocentissimo — privatus est] Sopatrum credo solum ver- ıctum esse, nam de capitis supplicio non est quod metuamus, ı longe id acrius Cicero egisset. Lag. 42 (pr. m.) addit *pecu- accepta*, quod verum esse tum posset, si *patre innocentis-* ıset pro „quamvis eius pater esset innocentissimus." Sed *pa-* um privare qui potuit praetor?

31. *qui in consilio C. Sacerdoti fuerant]* Sic cod. Nannianus ı edit. Lamb. unde adducebar, ut putarem, sic illum invenisse lis Fabricianis. Et recte. Nam invenio item hoc esse in Lag. et Paris. A B. Vulgo *Sacerdotis*, quod ne respondet quidem ıti *tibi esse solebant*. Idem vitium supra c. 29 §. 70 dudum n est. Tum *iudicavisse* plene quattuor boni Lag. 29. 42. Par. Vulgo *iudicasse*. — *atque in oculis]* Praepositionem primus t Lamb. priore edit. transiitque in alteram et porro. Tuetur meis libris solus Lag. 42. — *negato tum sane — pecuniam ac-* ' *Tum* addidi iussu bonorum librorum omnium, nam quod in et Lag. 29. 42 fuit *nega totum*, magis etiam scripturae verita- nonstrat. Porro Lamb. edidit *te pecuniam accepisse*, in quo tasse Ciceronem corrigere ausus est, sed adiutores invenit Lag. 'aris. B. Sed illis libris contra reliquos bonos tantum non tri- :f. ad lib. I, 23.

nobile, et multis locis saepe commemoratum,
modi, ut in uno omnia maleficia inesse vi
Attendite diligenter: invenietis enim, id faci
tum a cupiditate, auctum per stuprum, cru
83 perfectum atque conclusum. Sthenius est, is
bis assidet, Thermitanus, antea multis propte
mam virtutem summamque nobilitatem, nunc
suam calamitatem atque istius insignem iniuriam
bus notus. Huius hospitio Verres cum esset
cum apud eum non modo Thermis saepenume
isset, sed etiam habitasset; domo eius omnia

---

§. 82. *Dixi iam ante]* Vulgo *antea*, sed sequor optim
Porro *iudices* addidit Lamb. priore, quod omni librorum
destitutum tamen adhuc obtinuit. Id igitur eieci.

invenietis enim] Sic editum est primum a Steph. ex
cod. quocum Metellianus concordat, et e nostris solus Lag.
qui libri *Attendite enim diligenter, invenietis.* Quod L
edidit *in hoc uno* nullo codice nostro firmatur.

§. 83. *suam calamitatem]* Opponitur *istius iniuria*
summam Victor. et Hervag. mansitque invitis codicibus (
Lag. 6 nullius momenti est) usque ad Gruterum. — *non mo*
mis] Cod. Nann. *et cum solum apud eum non modo*
ex quo factum in textu edit. Lamb. repet. *et cum apud*
Thermis saepe non fuisset modo cet. probante Garaton.
Nanniani lectione nihil aliud invenio, quam dubitationem

ae delectationis causa, quam ad invitationes ad-
que nostrorum hominum, suorum amicorum at-
ospitum. Quae posteaquam iste omnia abstu- 84
ı rogando, alia poscendo, alia sumendo: fere-
henius, ut poterat: angebatur tamen animi do-

). *paulo studiosius haec compararat]* Sic et hoc loco et dein-
t Nanniani codicis scripturam prolatam editum est, nam editt.
mparat, Naugerius et reliqui *comparabat*. Codicum autem le-
ı: hic plerique *hoc comparat*, Lag. 42 *hanc compararat;* post
comparabat, 29 *comparat*. Iam Stephan. et Lamb. nescio
causam *studiosius paulo*, inverso ordine. Sed satis de hisce
ıoc dico, per omnia cum Nanniano facere Paris. A B. Erne-
ıtem, qui propterea, quod sequeretur *ferebant*, hoc quidem loco
abat restituendum sibi putavit, satis refutavit Beckius.
rum amicorum] Gruterus ex Pal. sec. *amicorum suorum* con-
nos libros et manu scriptos et editos omnes. Deest *suorum* in
t Lag. 42 a pr. manu.

4. *angebatur tamen animi dolore]* Olim edebatur, sicut est
vulgaribus, *tangebatur*. Post illam Nanniani et Metell. codi-
sim. etiam Fabric.) scripturam cognitam editores in diversa ive-
tephanus simpliciter *angebatur* expressit, ipse Nannius ob me-
em doloris, Lambinus quia alii quoque scriptores sic dicerent,
runt *tangebatur*, Gruterus pro socordia sua in conferendis edd.
as adeo praedicat, quia repetitores Lamb. *angebatur* in textu
t. unice hoc verum esse dicit tamquam antiquitus propagatum.

rima atque antiquissima Thermis in publico po
disset, adamavit: a Sthenio petere coepit, u
tollenda operam suam profiteretur, seque ad
Sthenius vero non solum negavit, sed etiam o
id fieri nullo modo posse, ut signa antiquissin
numenta P. Africani, ex oppido Thermitanoru
columi illa civitate imperioque populi Romani,
rentur.

35 Etenim, ut simul Africani quoque human
86 et aequitatem cognoscatis, oppidum Himeram C

---

nius affectus fuisse dicitur. Contra *tangi dolore* poeticum
Ciceronis sermone alienum, cum *angi cura, incommodis,* dol
quenter ab eo usurpetur, neque tantam vim habeat, quantam G
nicum verbum eadem stirpe ortum. — *et instructam]* Vulgo
ego Lag. 42 (pr. m.) sequor.

§. 85. *iste cupiditate]* Sic idem Lagom. 42 (pr. m.)
meliore quam vulgo *cupiditate iste illa.* — *atque apud*
vagata] i. e. quae omnes terras atque urbes pervaserat. Si
lum ex optimis, sed omnibus omnino libris mss., qui nobis in
editum est post Nannium a Lamb. Grut. Graevio, a quorum
male discessit Ernestius. Quod sit *pervulgatum* aptius esse
mae: at h. l. non fama est, sed cupiditas. — *non solum*
Olim editi et mss. praeter Lag. 42, quos quidem novimus,
solum id negavit. Sed recte pronomen delevit Naugerius, sive
ctura ductus, sive, quod magis videtur, bono aliquo libro ins
Mox *fieri id* Lag. 29 Paris. A B.

§. 86. *Africani quoque hum. et aequitatem]* Postrem

ses quondam ceperant; quod fuerat in primis e clarum et ornatum. Scipio, qui hoc dignum Romano arbitrabatur, bello confecto socios sua ostram victoriam recuperare, Siculis omnibus, gine capta, quae potuit restituenda curavit. Hileleta, quos cives belli calamitas reliquos fecesese Thermis collocarant, in eiusdem agri finieque longe ab oppido antiquo. Hi se patrum m ac dignitatem recuperare arbitrabantur, cum iorum ornamenta in eorum oppido collocaban-Erant signa ex aere complura: in his eximia s tudine ipsa Himera, in muliebrem figuram ha-ue formata ex oppidi nomine et fluminis. Erat Stesichori poetae statua senilis, incurva, cum summo, ut putant, artificio facta; qui fuit Hised et est et fuit tota Graecia summo propter

---

rdum nude vocatur *Africanus*, v. c. supra c. 11. Quod idem libro vet. profert, *agnoscatis*, id in nullo praeterea invennec animadversum ab editoribus. — *dignum — arbitrabatur]* *bitraretur:* sed certe in ea re Lag. 42 auctoritati parendum que interest, quomodo dicatur, utrum de Scipionis voluntate, citer narrandi causa. — *ii sese Thermis collocarant]* De re ib. ad Silium lib. XIV 332, laudatum a Garatonio. — *in eius- finibus]* Bona est haec emendatio in Vict. et Hervag. edit. *dem.* Sic etiam vel *iisdem* Lagom. et Pariss. omnes praeter qui habet *eisdem*, unde videtur corruptela orta. — *in eorum* iic primus Naugerius, prius editi et vulgares de manuscriptis *pido.*

. *eximia pulchritudine]* Vulgo *mira*, sed iam Lambinus in et. voluerat *eximia*, cognita, opinor, Fabriciani codicis scrim firmant nunc Lag. 29 et 42 Paris. A B. Singulare autem, ag. 29 et 42 (pr. m.) notatur *ipse Himera.* — *qui fuit Hi- d et est]* Huius scriptura loci, qualis nunc est, e libro Nandet et eius similibus. Nam mss. ceteri omnes et olim editi dunt *a b e o, qui fuit*, quasi haec esse debeat significatio artifi- etae laus. Sed *Himeraeum* fuisse Stesichorum, saltem voca- propter domicilium, quod illic habuerit, consentiunt auctores. itur *et* ante *est* qua auctoritate additum esset, adhuc nescie- oniam de textu repetitae Lambinianae in Gruterianam et porro

ingenium honore et nomine. Haec iste ad insu
concupiverat. Etiam, quod paene praeterii, ca
quaedam est, ea quidem mire, ut etiam nos, qui
des harum rerum sumus, intelligere possimus,
facta et venuste. Haec et alia Scipio non negl
ter abiecerat, ut homo intelligens Verres aufer
set; sed Thermitanis restituerat: non quo ipse
tos, aut suburbanum, aut locum omnino, ubi e
neret, nullum haberet; sed quod, si domum abs
set, non diu Scipionis appellarentur, sed eorum
quoscunque illius morte venissent: nunc his loci
sita sunt, ut mihi semper Scipionis fore vide
itaque dicantur.

---

migravit. Nunc ex Lag. 42 intelligo ipsum Lambinum e Fabrici
iecisse. Item *tota Graecia* coniectura Lambini videbatur,
repetitorum e priore editione in textum alterius illata ac
Gruterum propagata. Libri enim mss. et olim editi omnes
Graecia. Ac sane verisimile videtur, ita Lambinum initio
lio emendasse, recte quidem, neque enim aliter solet Cicero
in Gramm. Lat. §. 482), verum ea coniectura postea videtur
mata Fabric. et Metell. Nam praepositio a Lag. 42 (pr. m.)

concupiverat] Sic Lag. 42. Vulgo *concupierat.* —

Haec cum iste posceret, ageretur que ea res in 36
enatu, Sthenius vehementissime restitit; multaque, 88
it in primis Siculorum in dicendo copiosus est, com-
memoravit: urbem relinquere Thermitanis esse hone-
tius, quam pati, tolli ex urbe monumenta maiorum,
polia hostium, beneficia clarissimi viri, indicia socie-
atis populi Romani atque amicitiae. Commoti animi
unt omnium: repertus est nemo, quin mori diceret
atius esse. Itaque hoc adhuc oppidum Verres inve-
it prope solum in orbe terrarum, unde nihil eius-
modi rerum de publico per vim, nihil occulte, nihil
nperio, nihil gratia, nihil pretio posset auferre. Ve-
untamen hasce eius cupiditates exponam alio loco:
unc ad Sthenium revertar. Iratus iste vehementer 89
thenio et incensus hospitium renuntiat: domo eius

---

§. 88. *Thermitanis esse honestius]* Vulgo *Thermitanos*, nec mu-
nt codd. praeter Lag. 42 (pr. m.) in quo est *relinqui Thermitanis*.
erminationes verborum activorum et passivorum non raro ab eo qui
mo codicem scripsit permutantur, itaque probo, quod haud dubie iussu
ambini et ex Fabric. in textu Lamb. repetitae est, *relinquere Ther-
mitanis*, quod idem Ernestius de integro coniecit. — *prope solum]*
estituit Naugerius. Antea ex deterioribus, Lag. VII Paris. C Oxon.
nyd. *ipse solum.* — *nihil imperio]* Unus Lag. 42 (pr. m.) mendose
iuria. Tum *nihil gratia* a principibus editt. et codd. item deterio-
as (accedunt h. l. etiam Franc. Meining.) abest. Post *nihil precario*
ag. 42, duo Puteani apud Lambinum, unus Hotom. quod frustra Gara-
nius conatur tueri. — *hasce eius]* Repetita Lambiniana *hosce huius*,
nde ad reliquas pervenit Gruteri negligentia. Nam *eius* libri mss.
mnes, et ipsa ratio postulat. Saepe enim cum *iste* fuerit, eo refe-
antur *eius*, *ei*, *eum*. Vide supra ad I, 17 §. 45.

§. 89. *Iratus — et incensus hosp. renuntiat]* Sic optimi, Paris.
A B Lag. 29 et 42 ipseque adeo Fabric. quem in marg. Lamb. agno-
cere mihi videor. Vulgares *Itaque iste vehementer Sthenio incen-
us hosp. ei renuntiat*, sed *infensus* correctum est in Vict. Hervag.
t quasi callus toti loco inductus. Iam quamvis possis aliquo modo
taque defendere, quod coniungendae orationi inserviat (vide lib. I de
in. 6 §. 19 ibique Bremium et Goerenzium), patet tamen vulnus vul-
atae scripturae male sanatum.

grare maluit. Una nox intercesserat, cum iste
theum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eo
communia, Agathinum ita observabat, ut aliqu
finem ac propinquum. Contemnere etiam sign
lud Himerae iam videbatur, quod eum multo
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio pericul
rent criminisque confingerent. Dicebant se illi
habere quod dicerent. Tum iste his aperte os
et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellet,

§. 89. *utque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ips
rigit orator: migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthen
supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Persp
explicat Garaton. „Qui migrationem faciunt et domicilium mut
mittunt ex domo, quam relinquunt, omnem supellectilem; qu
faciunt, *migrare* dicuntur, licet adhuc in ea domo ipsi consist
novo parato instructoque domicilio denique pedem efferunt
Itaque nihil addo, nisi hoc, nostro sermone, si quis uti vol
liter ludere posse cum verbo *ausziehen*, et apertius etiam.
Hi autem erant inimici] Nihil egit Ernestius, quod
mici uncis inclusit: orator adeo delectatur eiusmodi repetiti
bus sermonem cotidianum imitatur. — *ac prop.]* Paris. A
ac inprop. Fortasse *atque* verum est, quod legitur in edd.
usque ad Naugerium.

§. 90. *Dicebant se illi] Illi* pertinere puto ad *dicerent*,

il atque ad se detulissent,[1] probaturos. Itaque illi non ocrastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo eras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut, m secum sui cives agant de litteris publicis corrus, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; setusque et populus Romanus Thermitanis, quod semr in amicitia fideque mansissent, urbem, agros lesque suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea ges ita Siculis ex senatus consulto de decem legarum sententia dedisset, ut cives inter sese legibus is agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edi): ut de his omnibus causis se ad leges reiiceret.

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes ;om. Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse.

litteras publicas esse corruptas] Vox *publicas* accessit e Nanio, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse aris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb. it, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag. idetur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex m cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus. verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum tuit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.* an quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex e litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel consenuis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* anuntur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fa. notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.

urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros sque*. Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo i de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris no, in Paris. A nec *que* post *leges*. — *inter sese]* Codd. deterioomittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ui . 42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen i Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l. ἐγκατοῖλούσῃ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad lereiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed prolegibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari retur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut ndaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

grare maluit. Una nox intercesserat, cum iste theum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eos communia, Agathinum ita observabat, ut aliquam finem ac propinquum. Contemnere etiam signa lud Himerae iam videbatur, quod eum multo
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi rent criminisque confingerent. Dicebant se illi habere quod dicerent. Tum iste his aperte ost et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellet,

---

§. 89. *atque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ipse rigit orator: migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthenium supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Perspicue explicat Garaton. „Qui migrationem faciunt et domicilium mutant, mittunt ex domo, quam relinquunt, omnem supellectilem; quod faciunt, *migrare* dicuntur, licet adhuc in ea domo ipsi consistant novo parato instructoque domicilio denique pedem efferunt ex Itaque nihil addo, nisi hoc, nostro sermone, si quis uti velit, liter ludere posse cum verbo *ausziehen*, et apertius etiam.

Hi autem erant inimici] Nihil egit Ernestius, quod *inimici* uncis inclusit: orator adeo delectatur eiusmodi repetitionibus bus sermonem cotidianum imitatur. — *ac prop.]* Paris. A *ac inprop.* Fortasse *atque* verum est, quod legitur in edd. usque ad Naugerium.

§. 90. *Dicebant se illi] Illi* pertinere puto ad *dicerent*,

l atque ad se detulissent,[1] probaturos. Itaque illi non
crastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo
eras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut,
n secum sui cives agant de litteris publicis corru-
s, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; se-
usque et populus Romanus Thermitanis, quod sem-
: in amicitia fideque mansissent, urbem, agros le-
sque suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea
es ita Siculis ex senatus consulto de decem lega-
um sententia dedisset, ut cives inter sese legibus
is agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edi-
: ut de his omnibus causis [1]se ad leges reiiceret.

---

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes
om. Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse.
litteras publicas esse corruptas] Vox *publicas* accessit e Nan-
io, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse
aris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb.
it, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag.
detur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex
m cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus.
verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum
uit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.*
n quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex
litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel conse-
nis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* an-
antur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fa-
notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.
urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros*
sque. Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod
Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo
i de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris no-
, in Paris. A nec *que* post *leges*. — *inter sese]* Codd. deterio-
omittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ui
42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen
i Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter
omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l.
ἀνακολουθίᾳ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad le-
reiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed pro
legibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari
retur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut
ndaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

emigrat, atque adeo exit: nam iam ante migrarat. autem inimicissimi Sthenii domum suam statim tant, ut animum eius in Sthenium inflammarent tiendo aliquid et criminando. Ili autem erant in Agathinus, homo nobilis, et Dorotheus, qui hab in matrimonio Callidamam, Agathini eius filiam qua iste audierat. Itaque ad generum Agathini grare maluit. Una nox intercesserat, cum iste D theum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eos communia, Agathinum ita observabat, ut aliquem finem ac propinquum. Contemnere etiam signum lud Himerae iam videbatur, quod eum multo m
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi rent criminisque confingerent. Dicebant se illi habere quod dicerent. Tum iste his aperte ost et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellent,

---

§. 89. *atque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ipse rigit orator: migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthenium supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Perspicue explicat Garaton. „Qui migrationem faciunt et domicilium mutant,

il atque ad se detulissent, probaturos. Itaque illi non ocrastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo teras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut, m secum sui cives agant de litteris publicis corru-is, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; se-tusque et populus Romanus Thermitanis, quod sem-r in amicitia fideque mansissent, urbem, agros le-sque suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea ges ita Siculis ex senatus consulto de decem lega-rum sententia dedisset, ut cives inter sese legibus is agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edi-o: ut de his omnibus causis se ad leges reiiceret.

---

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes gom. Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse.

litteras publicas esse corruptas] Vox *publicas* accessit e Nan-io, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse Paris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb. it, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag. idetur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex su cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus. verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum uit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.* m quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel conse-nis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* an-tantur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fa-notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.

urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros sque*. Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris no-, in Paris. A nec *que* post *leges*. — *inter sese]* Codd. deterio-omittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ui . 42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen i Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l. ἀνακολουθίᾳ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad le-reiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed pro-legibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari retur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut endaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

grare maluit. Una nox intercesserat, cum iste
theum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eos
communia, Agathinum ita observabat, ut aliqua
finem ac propinquum. Contemnere etiam signa
lud Himerae iam videbatur, quod eum multo
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi c
rent criminisque confingerent. Dicebant se illi
habere quod dicerent. Tum iste his aperte osten
et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellent,

---

§. 89. *atque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ipse se
rigit orator: migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthenium
supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Perspicue
explicat Garaton. „Qui migrationem faciunt et domicilium mutant,
mittunt ex domo, quam relinquunt, omnem supellectilem; qui
faciunt, *migrare* dicuntur, licet adhuc in ea domo ipsi consistant
novo parato instructoque domicilio denique pedem efferunt ex
Itaque nihil addo, nisi hoc, nostro sermone, si quis uti velit,
liter ludere posse cum verbo *ausziehen*, et apertius etiam.

Hi autem erant inimici] Nihil egit Ernestius, quod
mici uncis inclusit: orator adeo delectatur eiusmodi repetitionibus,
bus sermonem cotidianum imitatur. — *ac prop.]* Paris. A
ac inprop. Fortasse *atque* verum est, quod legitur in edd.
usque ad Naugerium.

§. 90. *Dicebant se illi]* Illi pertinere puto ad *dicerent*,

atque ad se detulissent, probaturos. Itaque illi non crastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo ras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut, secum sui cives agant de litteris publicis corru-, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; se-isque et populus Romanus Thermitanis, quod sem-in amicitia fideque mansissent, urbem, agros le-que suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea es ita Siculis ex senatus consulto de decem lega-um sententia dedisset, ut cives inter sese legibus s agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edi-: ut de his omnibus causis se ad leges reiiceret.

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes m, Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse. *litteras publicas esse corruptas]* Vox *publicas* accessit e Nan-, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse aris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb. t, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag. idetur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex m cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus. verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum tuit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.* m quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel conse-uis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* an-antur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fa-notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.
urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros sque*. Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo i de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris no-, in Paris. A nec *que* post *leges*. — *inter sese]* Codd. deterio-omittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ui 42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen i Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l. ἀνακολούθῳ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad le-reiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed pro legibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari retur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut adaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

emigrat, atque adeo exit: nam iam ante migrarat. Eum autem inimicissimi Sthenii domum suam statim invitant, ut animum eius in Sthenium inflammarent ementiendo aliquid et criminando. Hi autem erant inimici Agathinus, homo nobilis, et Dorotheus, qui habebat in matrimonio Callidamam, Agathini eius filiam, de qua iste audierat. Itaque ad generum Agathini migrare maluit. Una nox intercesserat, cum iste Dorotheum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eos esse communia, Agathinum ita observabat, ut aliquem affinem ac propinquum. Contemnere etiam signum illud Himerae iam videbatur, quod eum multo magis
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque hor-
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi crearent criminisque confingerent. Dicebant se illi nihil habere quod dicerent. Tum iste his aperte ostendit et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellent, si-

---

§. 89. *atque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ipse se corrigit orator; migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthenium sua supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Perspicue rem explicat Garaton. „Qui migrationem faciunt et domicilium mutant, pr-

[redacted]

mul atque ad se detulissent, probaturos. Itaque illi non procrastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo litteras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut, cum secum sui cives agant de litteris publicis corruptis, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; senatusque et populus Romanus Thermitanis, quod semper in amicitia fideque mansissent, urbem, agros legesque suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea leges ita Siculis ex senatus consulto de decem legatorum sententia dedisset, ut cives inter sese legibus suis agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edicto: ut de his omnibus causis se ad leges reiiceret.

---

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes Lagom. Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse.

litteras publicas esse corruptas] Vox *publicas* accessit e Naugeriano, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse in Paris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb. voluit, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag. 42 videtur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex eodem cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus. Nam verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum restituit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.* verum quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex more litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel consecutionis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* annectuntur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fabric. notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.

urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros legesque.* Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod Car. Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo quasi de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris nostris, in Paris. A nec *que* post *leges.* — *inter sese]* Codd. deteriores omittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ut Lag. 42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen sequi Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter has omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l. de ἀνακολούθῳ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad leges reiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed prout legibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari pateretur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut emendaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

emigrat, atque adeo exit: nam iam ante migrarat. Eum
autem inimicissimi Sthenii domum suam statim invi-
tant, ut animum eius in Sthenium inflammarent emen-
tiendo aliquid et criminando. Hi autem erant inimici
Agathinus, homo nobilis, et Dorotheus, qui habebat
in matrimonio Callidamam, Agathini eius filiam, de
qua iste audierat. Itaque ad generum Agathini mi-
grare maluit. Una nox intercesserat, cum iste Doro-
theum sic diligebat, ut diceres, omnia inter eos esse
communia, Agathinum ita observabat, ut aliquem af-
finem ac propinquum. Contemnere etiam signum il-
lud Himerae iam videbatur, quod eum multo magis
37 figura et lineamenta hospitae delectabant. Itaque hor-
90 tari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi cre-
arent criminisque confingerent. Dicebant se illi nihil
habere quod dicerent. Tum iste his aperte ostendit
et confirmavit, eos in Sthenium, quicquid vellent, si-

---

§. 89. *atque adeo exit: nam iam ante migrarat]* Ipse se corrigit orator: migrare enim tum potius dici poterat, cum Sthenium omni supellectile pretiosa spoliabat et oneratus discedebat. Perspicue rem explicat Garaton, „Qui migrationem faciunt et domicilium mutant, pr

mul atque ad se detulissent, probaturos. Itaque illi non procrastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo litteras publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut, cum secum sui cives agant de litteris publicis corruptis, eiusque rei legibus Thermitanorum actio sit; senatusque et populus Romanus Thermitanis, quod semper in amicitia fideque mansissent, urbem, agros legesque suas reddidisset; Publiusque Rupilius postea leges ita Siculis ex senatus consulto de decem legatorum sententia dedisset, ut cives inter sese legibus suis agerent; idemque hoc haberet Verres ipse in edicto: ut de his omnibus causis se ad leges reiiceret.

---

§. 90. *Itaque illi]* Vulgo *ita*, quod est a Naugerio, sed omnes Lagom. Paris. C *itaque*, et miror e Paris. A B nihil enotatum esse.

litteras publicas esse corruptas] Vox *publicas* accessit e Nanniano, tacentibus Lamb. et Grutero de suis codd. Videtur tamen esse in Paris. A B. — *ut cum secum* cet.] *Cum* addi altera edit. Lamb. voluit, et Gruterus ex Metell. edidit. Nostrorum librorum solus Lag. 42 videtur tueri. Idem Gruterus paulo post *eiusce* pro *eiusque* ex eodem cod. scripsit, manifestum errorem pro lectione variante amplexus. Nam verbum ipsum nullum est, nec possis h. l. copula egere. Verum restituit Ernestius. Sequitur vulgo *cum senatus populusque Rom.* verum quattuor optimi nostri *senatusque et pop. Rom.* prorsus ex more litterarum publicarum, in quibus quae argumentorum vel consecutionis quadam continuatione inter se coniuncta sunt, copula *que* annectuntur. Vide Gramm. nostram §. 333. Fuisse illud etiam ex Fabric. notatum Lambiniana lectio in marg. repet. fidem facit.

urbem, agros legesque] Olim edebatur e vulgaribus *urbes, agros legesque*. Nannius *urbem et agros* e suo vet. libro protulit, quod Car. Steph. Lamb. receperunt, Gruterus contempsit, Graevius denuo quasi de suo restituit. Ceterum *et* non est in reliquis bonis libris nostris, in Paris. A nec *que* post *leges*. — *inter sese]* Codd. deteriores omittunt, meliores habent *sese*, non *se* quod vulgo editur, ni Lag. 42, de quo non diserte traditur, tuetur *se*. Sed praestat tamen sequi Paris. A B Lag. 29. — *de his omnibus causis]* i. e. propter has omnes causas, quod cum Ernestium falleret, mira quaedam h. l. de ἀνακολούθῳ excogitavit. Postulabat Sthenius, ut se Verres ad leges reiiceret, i. e. nihil in se extra ordinem constitueret, sed prouti legibus Thermitanorum institutum esset, rem cognosci ac iudicari pateretur. Sed aliud est quod Ernestium recte vidisse puto, ut emendaretur *haberet* pro *habuerit*. Habebat enim Verres per omnem

91 Iste, homo omnium aequissimus atque a cupidit remotissimus, se cogniturum esse confirmat: parat ad causam dicendam venire hora VIII iubet. Non e obscurum, quid homo improbus ac nefarius cogita neque enim ipse satis occultarat, nec mulier tac potuerat. Intellectum est, id istum agere, ut, cu Sthenium sine ullo argumento ac sine teste damn set, tum homo nefarius de homine nobili atque il tatis suoque hospite virgis supplicium crudelissim meret. Quod cum esset perspicuum, de amic hospitumque suorum sententia Thermis Sthenius Ro mam profugit: hiemi sese fluctibusque committere m luit, quam non istam communem Siculorum temp

38 statem calamitatemque vitare. Iste, homo certus

92

---

praeturam Siciliensem, et Cicero cum a Praesentibus incepisset, iam ad Imperfecta et Plusquamperfecta transierat. Atque sic Lagom. 42.

§. 91. *atque a cupiditate remotissimus]* Vulgares libri edití ante Stephanum (erravit enim Ernestius, qui Aldum adiecisse didit) *a cup. omnium.* Nannius a suo libro, cui posthac etiam bric. et Metelliani testimonium accessit, et nunc accedit Lag. 42 abesse scripserat, sed coniecerat tamen *omni*, quod sic inventum

diligens, ad horam VIIII praesto est, Sthenium citari iubet. Quem posteaquam videt non adesse, dolore ardere atque iracundia furere coepit: Venerios domum Sthenii mittere, equis circum agros eius villasque dimittere. Itaque dum expectat, quidnam sibi certi afferatur, ante horam tertiam noctis de foro non discedit. Postridie mane descendit: Agathinum ad se vocat: iubet, eum de litteris publicis in absentem Sthenium dicere. Erat eiusmodi causa, ut ille ne sine adversario quidem, apud inimicum iudicem, reperire posset, quid diceret. Itaque tantum verbo posuit, 93
Sacerdote praetore Sthenium litteras publicas corrupisse. Vix ille hoc dixerat, cum iste pronuntiat, *Sthenium litteras publicas corrupisse videri:* et hoc praeterea addit homo Venerius, novo modo, nullo exemplo, *ob eam rem* HS *IↃ Veneri Erycinae de Sthenii bonis exacturum:* bonaque eius statim coepit ven-

§. 92. *domum Sth. mittere, equis*] Vulgo *in domum — equites,* quod quidem non reprehendimus, sed exquisitius tamen videtur scriptura cod. Metelliani, nunc a Lag. 42 (pr. m.) confirmata. Equites enim quos proprie habuerit Verres nescimus, servis Veneriis ad omnia ministeria utebatur, eosque, ut scite animadvertit Garatonius, in unam domum *misit*, in plures partes *dimisit*, et equis quidem datis celeritatis causa. Post *dum expectat* Lambinus iam priore edit. correxit, cum vulgo esset *cum expectat*, eamque eius coniecturam a reliquis editoribus tacite probatam nunc unus Lag. 42 de meis confirmat. Sed idem Lag. etiam *discedit*, quod, etsi ne *discessit* quidem sermonis legi refragatur, tamen inter reliqua Praesentia non debet contemni.

ad se vocat] Est ex Lag. 42 aliisque tribus deterioribus. Vulgo *sese*, cuius fortioris pronominis, si propria quaedam vis est, ea hoc certe loco non apparet.

§. 93. *et hoc praeterea*] Vulgo *haec*. Nos singularem numerum probamus auctoritate Paris. A B Lag. 29. 42. Hic tamen etiam *addit* pro vulg. *addidit*, quod et ipsum maxime probandum. — HS *IↃ*] edidi, cum vulgo sit HS *quingenties*, quae pecunia adeo enormis est, ut longe omnes Sthenii facultates excedat. Lamb. de coniectura Hotomani edidit *quingenta* i. e. milia, sicut legi etiam quod nos edidimus volumus: verum numeros malui, ut, quae corrumpendi facultas fuerit, intelligatur. Libri nostri nihil mutant, nisi quod Lag. 42 (p. m.) *NS que*.

num, novum affinem atque hospitem, coepit ho[illegible] Tum ille clare, omnibus audientibus, se id non [illegible] facturum, neque se usque eo Sthenio esse inimi[illegible] ut eum rei capitalis affinem esse diceret. Hic [illegible] repente Pacilius quidam, homo egens et levis, a[illegible] dit: ait, si liceret, nomen absentis deferre se v[illegible] Iste vero, et licere, et fieri solere, et se receptur[illegible] itaque defertur. Edicit statim, ut Calendis Dece[illegible]
95 adsit Sthenius Syracusis. Hic, qui Romam pe[illegible] nisset, satisque feliciter anni iam adverso temp[illegible] navigasset, omniaque habuisset aequiora et plac[illegible] liora, quam animum praetoris atque hospitis, rem [illegible] amicos suos detulit: quae, ut erat acerba et indig[illegible]

---

§. 94. *iste non fuit]* Vulgo *iste* abest, nos addidimus ex P[illegible] A B Lag. 42. Lag. 29 *ista.* — *se id non esse fact.]* Sic La[illegible] Vulgo *sese.* Post notabili consensu Paris. A B Lag. 29 *Sthenio* [illegible] *inimicum.* — *Hic tum]* In Lag. 42 omittitur *tum.* Quin abe[illegible] sit dubium non est, sed coniungi non raro ea verba vid. apud [illegible] Tursell. p. 276, neque ego in eiusmodi omissionibus, nisi certa [illegible] accedit, Lag. 42 multum tribuo. — *nomen absentis]* Paris. A et [illegible] 29 *absentis nomen.*

§. 95. *Romam pervenisset]* Sic voluit Lamb. in marg. rep[illegible] e. c Fabric.) et nos in Paris. A B Lag. 29. 42.(pr. m.) invenim[illegible] Vulgo *venisset*, sed altero augetur difficultas. Post *equora placabili*[illegible] Lag. 42 (pr. m.) mendo poetice ludente. — *ut erat acerba et i*[illegible]

ac videbatur omnibus. Itaque in senatu continuo Cn. 39
Lentulus et L. Gellius consules faciunt mentionem, placere statui, si patribus conscriptis videretur, ne absentes homines in provinciis rei fierent rerum capitalium: causam Sthenii totam et istius crudelitatem et iniquitatem senatum docent. Aderat in senatu Verres, pater istius, et flens unumquemque senatorem rogabat, ut filio suo parceret; neque tamen multum proficiebat: erat enim summa voluntas senatus. Itaque sententiae dicebantur, *cum Sthenius absens reus factus esset, de absente iudicium nullum fieri placere, et, si quod esset factum, id ratum esse non placere.*
Eo die transigi nihil potuit, quod et id temporis erat, 96

---

ae apud Sallust. Iug. 41 legimus *otio et abundantia earum rerum, quae prima mortales ducunt;* apud Livium XXXII, 29 *rebus aliis divinis humanisque, quae per ipsos agenda erant, confectis, consules* cet. nisi tamen quod nimium facile est *agendae* corrigas. Ipse Cic. epist. lib. XVI, 4 *illud, mi Tiro, te rogo, sumptui ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem opus sit.* Verum talem locum, qualis hic esset, ubi post Singularem *res* Neutrum plur. sequeretur, non usquam invenias. Itaque cum repperissem Lambinianam coniecturam tribus bonis libris Lag. 29 et 42 et Paris. B firmari, vel potius ex aliquo eorum simili ductam esse, non amplius dubitavi quin recipienda esset. Sed etiam ex Lag. 42 optimo *et indigna* dedi pro vulg. *atque.*

et L. Gellius] Sic, ut historiae fides postulat, censuitque emendandum Hotomanus, Metell. et Lag. 42 exhibent: ceteri et edd. ante Lamb. *Lucullus.* — *ut filio suo parceret]* Plerique codd. vulgares, Lagom. quattuor, Paris. C Huyd. Mein. et edd. vett. non una sed omnes usque ad Aldinam *parcerent,* quod facile placere possit ei, qui et illorum codicum ingenium et quanto melioribus Naugerius usus sit ignoret. Posse enim post *unumquemque* in subiuncto orationis membro, ubi ex illo verbo intelligantur *omnes,* pluralem numerum poni, satis constat. Cf. ad libr. IV, 63. Verumtamen Naugerius non quod ipsi libuit, sed quod consensus bonorum librorum postulat, dedit; itaque de ea re non iam potest disputatio esse.

§. 96. *quod et id temporis erat]* i. e. quod die iam provecto illa consulis relatio facta erat; non intelligo de anni tempore, ut Ernestius, propterea quod certe non per integrum diem ea de re consultatum est. — Lag. 6 et 42 (p. m.) abest *et.* Non placet, neque quod idem Lag. 42 post habet *consumpserat.*

et ille, pater istius, invenerat homines, qui ‹ tempus consumerent. Postea senex Verres d res atque hospites omnes Sthenii convenit: ro atque orat, ne oppugnent filium: de Sthenio borent: confirmat his, curaturum se esse, ne ‹ per filium suum noceretur: se homines certos ‹ causa in Siciliam et terra et mari esse missuru erat spatium dierum fere triginta ante Calend cembr. quo die iste, ut Syracusis Sthenius ‹
97 edixerat. Commoventur amici Sthenii, spera ut patris litteris nuntiisque filius ab illo furor cetur. In senatu postea causa non agitur. ad istum domestici nuntii, litterasque a patre ‹ ante Calendas Decembr., cum isti etiamtum d nio in integro tota res esset: eodemque ei t

§. 96. *ne opp. filium]* Delevi, quod vulgo additur, *suum*, est in Lag. 42 (pr. m.) nec quicquam confert ad sententiam.
confirmat his, curaturum se esse, ne quid ei — Hanc omnium librorum scripturam Ernestius ad leges Gram scilicet ita exegit, ut *noceatur* edendum sibi putaret. Tam quid multis doceamus? Cf. ad lib. I, 24, et supra hoc libro
esse missurum] Addidi *esse* iussu librorum quattuor

[redacted]

de eadem re litterae complures a multis eius amicis ac necessariis afferuntur. Hic iste, qui prae cupiditate neque officii sui, neque periculi, neque pietatis, neque humanitatis rationem habuisset umquam, neque in eo, quod monebatur, auctoritatem patris, neque in eo, quod rogabatur, voluntatem anteponendam putarit libidini suae: mane Calendis Decembr. ut edixerat, Sthenium citari iubet. Si abs te istam rem pa- 98
rens tuus alicuius amici rogatu, benignitate aut ambitione adductus, petisset; gravissima tamen apud te voluntas patris esse debuisset: cum vero abs te tui capitis causa peteret, hominesque certos domo misisset, hique eo tempore ad te venissent, cum tibi in integro tota res esset, ne tum quidem te potuit, si non pietatis, at salutis tuae ratio ad officium sanitatemque reducere? Citat reum: non respondet. Citat accusatorem: (attendite, quaeso, iudices, quanto opere

---

§. 97. *neque humanit.]* Absunt haec a Lag. 42 (pr. m.) sed incuria videntur omissa. — *neque in eo, quod rogabatur, voluntatem]* Addidit Ernestius de coniectura *amicorum*, ut membra orationis sibi responderent. Verum recte Beckius monuit, etiam in sequentibus *voluntatem patris* dici, nec patrem amicis opponi, verum eiusdem patris auctoritatem voluntati. Scilicet sic nunc iudicare debemus, neque tamen nego commendabilem esse Ernestii illam coniecturam, modo libri aliquid ostenderent. *Neque* autem quod est, scripsimus bonorum nostrorum consensu pro vulg. *nec.*

§. 98. *ambitione adductus]* Vitium orationis sustuli, cum vulgo legeretur *inductus*, neque enim reprehendere vult illum, quasi temere et inconsulto se abripi passus sit, vel malis artibus motus sit, quod est *induci.* Verbum, quo fuit opus, praebuit Lag. 42 (pr. m.) et extabat iam olim in marg. repetitae Lambinianae. — *attendite, quaeso, iudices, quanto opere]* Sic cod. Metellianus. Edd. princ. et codd. vulgares *attendite, quaeso, videte, quantopere*, ad quae verba primum, qui repetitionem Lambinianam curaverunt, appellationem *iudices* adiecerunt, unde in Gruterianam et ceteras transiit. Ipse Lambinus antiquam lectionem retinuit, et in *cod. vet.* superesse in marg. annotavit. Contra in Metelliano apud Gruterum non inventum esse *videte* traditur, itaque alterum, opinor, *iudices.* Nimirum dissensum solvit Lag. 42 in quo cum sit *videlicet*, cumque idem in Fabric. (Metell.) fuisse vi-

gio inter fugitivorum ac praedonum ac tua te nissem; quo tempore omnis illa mea festinati cum periculo capitis ob eam causam, ne tu e eximerere, si ego ad diem non affuissem. Quo tur tibi erat in tuo iudicio optatissimum, me, citatus essem, non adesse: cur Sthenio non p prodesse oportere, cum eius accusator non affu Itaque fecit, ut exitus principio simillimus rep tur: quem absentem reum fecerat, eum absente satore condemnat.

41 Nuntiabatur illi primis illis temporibus, id
100

deatur, hic alter legit *iudices*, alter *videte*, sed ille verius, ut locis apparet, quibus nota *uid.* corrupta est. Coniungere autem que verbum, sicut adhuc fecerunt recentiores editores, contra fi detur esse. Itaque si alterutrum verbum eligendum sit, cum si *simul videte* sequatur, iudicumque appellatione in hac re possimus, non dubitavi delere *videte*, et in ea re nova aucto Lag. 29 Paris. A. — *qui — casus]* Sic quattuor boni nostri *quis*, sed soliti sunt librarii adiectivam formam pronominis inter corrumpere.

§. 99. *condemnari]* scripsi e Lag. 42 (a. m.) pro vulg. de *ad diem non affuissem]* Sic meliores omnes, alio ordine rum quam vulgo est *non aff. ad diem.* Ceterum *adfuissem* et *adfuit* scribitur in Lag. 29. 42 Paris. A. — *quod igitur tibi Tibi* primum additum est in repet. Lambiniana (ex Fabric.), a

quemadmodum nunc apud vos, docuissemque damnationem duci non oportere, x tribunos plebis statuisse, idque de omnium sententia pronun- esse, *non videri Sthenium impediri edicto, minus ei liceret Romae esse.* Cum haec ad istum 101 ntur, pertimuit aliquando et commotus est: ver- ilum in tabulis suis, quo facto causam omnem

---

100. *M. Palicanum]* *Palikanum* editum est a Graevio, auctore , ita se invenisse in argenteo denario testato: cf. Eckhel. doctr. om. V p. 236 sq. Neque dubito quin ita familia illa nomen suum rit, sed Ciceronem puto omissa ista accuratione vulgarem iam illo e scribendi rationem secutum esse. Nostri quidem libri mss. *ca.* — *et cum rem]* Adhuc sine copula scribebatur, quae, cum iungatur res nova, abesse non debet, et reperitur in Lag. 29 et m.) Paris. B, in Paris. A *qui cum.* — *X tribunos plebis]* Nu- stam addidi ex Metell. (Fabr.) libro, partim ob ipsius codicis au em, partim quod consilii gravitas ea voce non inepte significa- Confirmat nunc Lag. 42 (pr. m.) sed in eo libro additum prae- st P R. — *idque de omnium sent. pronuntiatum esse]* Prae- *de* primum addita est in repetita Lambin. cum nota in marg. abere *idque omnium sent.* Sed inter hos *alios* ipse Lambinus editione est, quapropter illud additamentum non ingenio Lam- d fidei codicis Fabric. tribuendum putabam. Et sic est, extat Lag. 42 (pr. m.), a reliquis omittitur — non recte, neque enim tio sine praepositione invenitur

evertit suam. Nihil enim sibi reliqui fecit, quod defendi aliqua ratione posset. Nam si ita defenderet: recipi nomen absentis licet; hoc fieri in provincia nulla lex vetat: mala et improba defensione, verum aliqua tamen, uti videretur. Postremo illo tamen desperatissimo perfugio uti posset, se imprudentem fecisse, existimasse id licere: quamquam haec perditissima defensio est, tamen aliquid dici videretur. Tollit ex tabulis id, quod erat: facit, coram esse delatum.

42 Hic videte, in quot se laqueos induerit, quorum
102 ex nullo se unquam expediret. Primum ipse in Sicilia saepe palam de loco superiore dixerat, et in sermone multis demonstrarat, licere nomen recipere absentis: se exemplo fecisse, quod fecisset. Haec eum dictitasse, priore actione et Sex. Pompeius Chlorus dixit, de cuius virtute antea commemoravi, et Cn. Pompeius Theodorus, homo et Cn. Pompeii, clarissimi viri, iudicio plurimis maximisque in rebus probatissimus, et omnium existimatione ornatissimus, et Posides Ma-

§. 101. *illo tamen]* Adieci *tamen* ex Lag. 42 (pr. m.) quod displicebit fortasse propter eiusdem verbi continuam repetitionem, sed non is est liber qui verba temere addat, et consilium aliquod oratoris apparet, cur hunc locum tantopere urgeat. — *quamquam haec perditissima* cet.] *Haec* temere excidit e Gruter. id quod Ernestius non animadvertens, ipse omisit consulto. — *facit coram esse delatum]* Sic Lagom. 42 (pr. m.). Vulgo *et facit cor. del. esse.* Copulam nemo desiderabit, quae iure omittitur, ubi eo quod sequitur explicatur quod praecesserit.

§. 102. *in quot se laqueos]* Sic primum Gruterus tacite, sed auctore Metell. libro, id quod apparet ex Lag. 42. Ceteri et vulgo editi *in quot laqueos se.* Quod sequitur *expediret* pertinet ad tempus praeteritum, quod tum erat cum se induebat, sed in Lag. 29 et Paris. A additum legitur ante *unquam videri*, quo, nisi mero vitio e prioribus natum est, nescio quid faciam. — *saepe palam]* Sic Lag. 42 (pr. m.). Vulgo *saepe et palam.* Idem *exemplo fecisse quod fecisset*, cum vulgo interiiciatur *id* nimis languide. — *homo et Cn.]* Accesserat *et* in repet. Lamb. (e Fabric. igitur) nec firmatur nisi uno Lag. 42.
Posides Macros] Codd. mss. variant, et primum *Possides* omnes

cros Soluntinus, homo summa nobilitate, existimatione, virtute: et hac actione quam voletis multi dicent, et qui ex isto ipso audierunt, viri primarii nostri ordinis, et alii, qui interfuerunt, cum absentis nomen reciperetur. Deinde Romae, cum res esset acta in senatu, omnes istius amici, in his etiam pater eius hoc defendebat licere fieri: saepe esse factum: iste quod fecisset, aliorum exemplo institutoque fecisse. Dicit 103
praeterea testimonium tota Sicilia, quae in communibus postulatis civitatum omnium consulibus edidit, *rogare atque orare patres conscriptos, ut statuerent, ne absentium nomina reciperentur.* Qua de re Cn. Lentulum, patronum Siciliae, clarissimum adolescentem, dicere audistis, Siculos, cum se causam, quae

---

quod referimus ad veterem pronuntiandi rationem. Tum qui *Matro* exhibeant certo dicere non possum, *Macro* et deteriorum plerique cum edd. vett. et Lag. 29 Paris. B, *Maco* Paris. A, *in agros* Lag. 42 (p. m.) Inde ego coniicio *Macros* fuisse, quod Romani *Longum* dixerunt. Nam etsi *Matro* nomen Graecum est apud Suidam, duo tamen nomina eius generis coniungi non solent: cognomen adiungitur nomini. Is homo dicitur apud nos *Soluntinus*, vulgo *Solentinus*, quod Ernestius h. l. intactum reliquit, cum lib. III, 43 correxisset. Nimirum a Graeco urbis nomine Σολοῦς, Σολόεντος, descendit gentile Σολοεντῖνος, Σολουντῖνος, quemadmodum ostenderunt Cellarius Geogr. antiq. II, 12, 53 et Burmannus ad num. Sic. p. 482. Verum apud Eckhelium nummi huius civitatis unam hanc formam nominis habent, Σολουντίνων. Sed ex utraque Latine fit *Soluntinus*, non *Solentinus*, et sic h. l. Lag. 29 Paris. A B, loco laudato e libro III etiam Lag. 42.

audierunt — interfuerunt] Vulgo legitur *audierint — interfuerint*, sed eius Coniunctivi vereor ut quis rationem reddere possit, immo, si verus esset, oratoris de ea re certitudinem imminuere videretur. In excerptis codicum Lagom. aliquid h. l. perturbatum est, ut certo nequeam statuere, num, quod term. *runt* in Lag. 29 et 42 esse traditur, pertineat ad *audierint* an ad *interfuerint*, sed et olim *interfuerant* fuit in Veneta 1499 et Ascens. et Iuntina, et Huydec. *interfuerunt* exhibet. E Pariss. nihil excerptum est. — *iste quod fecisset — fecisse]* Vulgo *istum:* sed *iste* vet. cod. in marg. edit. Lamb. et Lag. 42 (pr. m.) quod et ratione et sono praestat.

sibi in senatu pro his agenda esset, docerent,
Sthenii calamitate questos esse, propterque han
iuriam, quae Sthenio facta esset, eos statuisse, ut
104 quod dico, postularetur. Quae cum ita essent,
tane amentia praeditus atque audacia fuisti, ut i
tam clara, tam testata, tam abs te ipso promul
tabulas publicas corrumpere auderes? At quemad
dum corrupisti? nonne ita, ut, omnibus nobis
tibus, ipsae te tuae tabulae condemnare possent?
quaeso, codicem: circumfer, ostende. Videtis
totum nomen, coram ubi facit delatum, esse in li
Quid fuit istic antea scriptum? quod mendum ist
tura correxit? Quid a nobis, iudices, expectatis

---

§. 103. *quae sibi in senatu pro his*] Haec est verborum col
tio in quattuor nostris melioribus: vulgo *quae pro his sibi in senatu*
ut hoc, quod dico, postularetur] *Hoc* addidi e libro Nan
unus fecerat Lambinus priore edit. Confirmat nunc Lag. 29 et al
ris. A B.

§. 104. *abs te ipso promulgata*] Codd. mss. *pervagata*,
ita edebatur olim, donec in Hervag. et Vict. eiusdem anni de
ctura nescio cuius receptum est *pervulgata*. Nam eam esse
ram nunc in tanta copia librorum mss. satis certo mihi videor

[redacted]

menta huius criminis? Nihil dicimus: tabulae sunt in
medio, quae se corruptas atque interlitas esse cla-
mant. Ex his etiam tu rebus effugere te posse con- 105
fidis, cum te nos non opinione dubia, sed tuis vesti-
giis persequamur, quae tu in tabulis publicis expressa
ac recentia reliquisti? Is mihi etiam Sthenium litteras
publicas corrupisse, causa incognita, iudicavit, qui de-
fendere non potuerit, se non ex ipsius Sthenii no-
mine litteras publicas corrupisse? Videte porro aliam 43
amentiam: videte, ut, dum expedire sese vult, induat 106

---

rinis. quo loco esset *quae mendosa denique litura.* Corrupta verba huc traxit P. Victorius Var. Lect. III, 2, putavitque legendum *quam mendam ista denique litura correxit*, probabili coniectura, si relinquenda nobis sit omnium codd. scriptura. Ut nunc res est, *menda* fem. gen. non dicitur nisi ab argenteae aetatis scriptoribus de sphalmatis librariorum, apud Ciceronem *mendum* est.

§. 105. *Ex his etiam*] Vulgo *ex istis*. Sed cum res in manibus et accusatoris et iudicum sit, praestabit illa Lag. 42 (p. m.) scriptura.

Is mihi etiam — iudicarit] Edidi quod e principibus edd. ductum adhuc quidem librorum mstorum omnium auctoritate confirmatum est. Hotomanus emendandum censuit *iudicabit*, quod placere potest propter adiecta *mihi* et *etiam*, quae, cum indignationis excitandae causa ponuntur, cum futuro coniungi solent, Germ. und der will mir noch richten? Sed eadem vocabula videntur etiam satis recte coire cum praeterito *iudicarit:* und der hat mir noch einen anderen verurtheilt, der sich jetzt selbst nicht hat rechtfertigen können? Coniunctivum quidem *potuerit* ad Latinitatem aptissimum iudico, ac ne Fabriciano quidem (et Lag. 42) credo, ex quo in textum Lambinianae repetitae et inde in Gruterianam venit *potuit*. — *ex ipsius Sthenii nomine litteras publ. corrupisse*] Non ausus sum cum Graevio et Garatonio praepositionem *ex* eiicere, quamvis ea in cod. Metell. non reperiri notetur, neque extet in Lag. 42, veritus ne quid ex optimae Latinitatis ratione immutarem. Nam partem, unde corruptela extiterit, ubi locum habeat, ea praepositione significari, Ernestius rectissime annotavit, sicut diceretur *ex pedibus laborare*. Lamb. quidem priore editione, ad quam cod. Fabric. nondum usus est, edidit *in ipsius Sthenii nomine*, ad sensum aptissime, sed parum tuto a librorum auctoritate: solum vero Ablativum in hoc quidem verbo et hac significatione vix Latinum puto.

§. 106. *aliam amentiam*] Sic boni omnes, neque recte vulgatam *dementiam* in minore edit. servavi. Nam *dementia* mentis repentina perturbatio est, *amentia* perpetua hebetudo et stultitia.

sibi in senatu pro his agenda esset, docerent, Sthenii calamitate questos esse, propterque han iuriam, quae Sthenio facta esset, eos statuisse, ut
104 quod dico, postularetur. Quae cum ita essent, tane amentia praeditus atque audacia fuisti, ut i tam clara, tam testata, tam abs te ipso promul tabulas publicas corrumpere auderes? At quema dum corrupisti? nonne ita, ut, omnibus nobis ta tibus, ipsae te tuae tabulae condemnare possent? C quaeso, codicem: circumfer, ostende. Videtisne totum nomen, coram ubi facit delatum, esse in lit Quid fuit istic antea scriptum? quod mendum is tura correxit? Quid a nobis, iudices, expectatis a

---

§. 103. *quae sibi in senatu pro his*] Haec est verborum co tio in quattuor nostris melioribus: vulgo *quae pro his sibi in sena* *ut hoc, quod dico, postularetur*] *Hoc* addidi e libro Nann unus fecerat Lambinus priore edit. Confirmat nunc Lag. 29 et 4 ris. A B.

§. 104. *abs te ipso promulgata*] Codd. mss. *pervagata*, ita edebatur olim, donec in Hervag. et Vict. eiusdem anni de ctura nescio cuius receptum est *pervulgata*. Nam eam esse co ram nunc in tanta copia librorum mss. satis certo mihi videor st posse. Atque miror nihil a Nannio vel a Lambino vel a Gulielm tum esse, cum extaret in illorum libris haud dubie quod in La (pr. m.) extat et omnes varietatis notas prae se fert, *promul* Pertinet enim eo quod supra dixerat, Verrem *palam de loco riore* pronuntiasse, se absentis nomen recepturum idque ius esse

ipsae te tuae tabulae] Bene sic Naugerius, cum antea *te condemnare* poneretur. Codd. variant: cum editionibus principib ciunt Lag. 5. 6. 27, omittunt *te* plerique, etiam ex melioribus, n quo nunc edi solet loco firmant Lag. 42 et Paris. C. Corrigendi locus videtur nullus esse. — *Cedo, quaeso, codicem: circu ostende*] Sic edidi, sed mutata paulum interpunctione, ex Nann. e tell. quibus nunc accedit Lagom. 42. Nam Ernestium *cedo* nun additum habere *quaeso* contendentem, ideoque rursus elicientem tavit Schellerus Obss. prolato loco ex Bruto c. 86 *cedo, quaeso,* *tiones*, et quidni habeat, cum pro imperativo sit? — *hoc totum men*] Sic Lag. 42 (pr. m.) Vulgo *totum hoc nomen*.

quod mendum ista litura correxit] Apud Nonium Marcell. p Godofr.. legitur *mendam* feminino genere inveniri apud M. Tullium

menta huius criminis? Nihil dicimus: tabulae sunt in
medio, quae se corruptas atque interlitas esse cla-
mant. Ex his etiam tu rebus effugere te posse con- 105
fidis, cum te nos non opinione dubia, sed tuis vesti-
giis persequamur, quae tu in tabulis publicis expressa
ac recentia reliquisti? Is mihi etiam Sthenium litteras
publicas corrupisse, causa incognita, iudicavit, qui de-
fendere non potuerit, se non ex ipsius Sthenii no-
mine litteras publicas corrupisse? Videte porro aliam 43
amentiam: videte, ut, dum expedire sese vult, induat 106

---

tis. quo loco esset *quae mendosa denique litura*. Corrupta verba huc traxit P. Victorius Var. Lect. III, 2, putavitque legendum *quam mendam ista denique litura correxit*, probabili coniectura, si relinquenda nobis sit omnium codd. scriptura. Ut nunc res est, *menda* fem. gen. non dicitur nisi ab argenteae aetatis scriptoribus de sphalmatis librariorum, apud Ciceronem *mendum* est.

§. 105. *Ex his etiam*] Vulgo *ex istis*. Sed cum res in manibus et accusatoris et iudicum sit, praestabit illa Lag. 42 (p. m.) scriptura.

Is mihi etiam — iudicavit] Edidi quod e principibus edd. ductum adhuc quidem librorum mstorum omnium auctoritate confirmatum est. Hotomanus emendandum censuit *iudicabit*, quod placere potest propter adiecta *mihi* et *etiam*, quae, cum indignationis excitandae causa ponuntur, cum futuro coniungi solent, Germ. und der will mir noch richten? Sed eadem vocabula videntur etiam satis recte coire cum praeterito *iudicavit:* und der hat mir noch einen anderen verurtheilt, der sich jetzt selbst nicht hat rechtfertigen können? Coniunctivum quidem *potuerit* ad Latinitatem aptissimum iudico, ac ne Fabriciano quidem (et Lag. 42) credo, ex quo in textum Lambinianae repetitae et inde in Gruterianam venit *potuit*. — *ex ipsius Sthenii nomine litteras publ. corrupisse*] Non ausus sum cum Graevio et Garatonio praepositionem *ex* eiicere, quamvis ea in cod. Metell. non reperiri notetur, neque extet in Lag. 42, veritus ne quid ex optimae Latinitatis ratione immutarem. Nam partem, unde corruptela extiterit, ubi locum habeat, ea praepositione significari, Ernestius rectissime annotavit, sicut diceretur *ex pedibus laborare*. Lamb. quidem priore editione, ad quam cod. Fabric. nondum usus est, edidit *in ipsius Sthenii nomine*, ad sensum aptissime, sed parum tuto a librorum auctoritate: solum vero Ablativum in hoc quidem verbo et hac significatione vix Latinum puto.

§. 106. *aliam amentiam*] Sic boni omnes, neque recte vulgatam *dementiam* in minore edit. servavi. Nam *dementia* mentis repentina perturbatio est, *amentia* perpetua hebetudo et stultitia.

44 Ac, ne quis forte dubitet, cuiusmodi hoc tot
108 sit negotium: tametsi iamdudum omnibus istius
probitatem perspicuam esse confido, tamen pa
etiam attendite. Videtis illum subcrispo capillo,
grum, qui eo vultu nos intuetur, ut sibi ipsi pe
tus esse videatur? qui tabulas tenet? qui scribit?
monet? qui proximus est? Is est Claudius, qui i
cilia sequester istius, interpres, confector negoti
prope collega Timarchidi numerabatur, nunc ei

mnatus, perscriptum erat. Cum haec igitur conscriberet Verres,
mine hominis nequam abusus est, qui se cognitorem Sthenii
cum nihil minus esset, perscribi pateretur. Verbum est forense,
Brisson. de verbb. significatione, qui explicat „tabula s. libellus,
sententias recitare solebant iudices," et titulus codicis Theodosiani
de sententiis e periculo recitandis. Nostrorum auctorum Corn
Nepos loco celebri in vita Epam. c. 8 eam verbi vim probat:
aliter explicandus ipse Cicero in Verr. lib. III, 79 *quod eorum
num* (scribarum) *fidei tabulae publicae periculaque magistratuum
committuntur.* Quodsi quis haec longius quaesita putet et ad
nii periculum simpliciter esse ad periculum illi creandum,
bonis everteretur, hoc velim cogitet, ad eam rem Verri non
isse cuiusquam cognitoris nomine. Iam damnatus erat Sthenius
nullo cognitore, sed Verres cum tribunorum plebis Rom. decreto
motus esset, ne absentis nomen recepisse videretur, falsum

im locum, ut vix Apronio illi de familiaritate concedere videatur, et qui se non Timarchidi, sed ipsius Verris collegam et socium esse dicebat. Dubitate 109
iam, si potestis, quin eum iste potissimum ex omni numero delegerit, cui hanc cognitoris falsi improbam personam imponeret, quem et huic inimicissimum, et sibi amicissimum esse arbitraretur? Hic vos dubitabis, iudices, tantam istius audaciam, tantam crudeli-

---

Oxon.) *obtineat* s. *optineat* habebant. Gruterus autem ut solet re-it. Lamb. secutus est. Lambinum ipsum sic edere voluisse e cod. ibric. iam apparet consensu reliquorum bonorum. Et verum est: nam m antea qualis *in Sicilia* homo habitus esset Cicero dixisset, iam o loco nunc apud Verrem sit dicere debet. Quod sequitur *et qui — cebat* referendum videtur ad prius illud *qui*. Nam Garatonio accere non possum, qui etiam h. l. *dicit* corrigere se velle significat. ollega enim Verris homo dici non potest, nisi quamdiu in magistratu o erat. In verbis *collega Timarchidi numerabatur* non dubito, iin *Timarchidi* Genitivus casus sit, ut cap. 54 *in Timarchidi potestate*, lib. IV, 10 *in Timarchidi prandium;* cf. ad III, 66 *epistolam imarchidi*. Quin etiam mox itidem *Timarchidi* pro vulg. *Timarhidis* scribendum esse, cum antea suspicatus essem, iam liquido comrobari video Lag. 42 (pr. m.).

§. 109. *Dubitate etiam, si potestis]* Pleraeque edd. vett. sicut d. Huydec. et Lagom. 1. 27 *dubitare*, quod vitium librariorum sustulerunt Iuntinus editor (Nicolaus Angelius) et Naugerius melioribus bris usi. Sed Victorius aliam corrigendi viam ingressus *dubitare iamnum potestis* edidit, omissa *si* vel *sic* (ut est in Ascens.), secuque eum sunt P. Manutius et Lambinus. Verum denuo restituit Gruerus. — *hanc cognitoris falsi improbam personam]* Olim edebatur, t est in plerisque omnibus libris mss., *cui improbam personam imp.* lannius e suo libro Genitivos *falsi cognitoris* adiiciendos censuit, ed ipse parum accurate codicis scripturam rettulisse videtur. Nam Gruterus e Metelliano plenius etiam laudavit, sicut legitur etiam in Lag. 2 (pr. m.), in editione autem minus accurate veterem ordinem verorum retinuit. — *et sibi amicissimum]* Sic in superlativo gradu Lagom. 42 (pr. m.) et 27, quod non erit contemnendum prae vulgata micum. — *Hic vos dubitabitis]* Variatur in codicibus, nam h. l. lannianus (et Lag. 42) *dubitabitis*, altero, si coniectura facienda de ag. 42, *dubitatis*, et tertio in fine capitis, ubi reliqui omnes *dubitabitis*, item *dubitatis*. Hic igitur reliqui boni nostri Lag. 29 Paris. A B lecernant, qui tribus locis liquido Futurum exhibent. Neque aptum

tatem, tantam iniuriam vindicare? dubitabitis exemplum iudicum illorum sequi, qui, damnato Cn. Dolabella, damnationem Philodami Opuntii resciderunt, quod is non absens reus factus esset, quae res iniquissima et acerbissima est, sed cum ei legatio iam Romam a suis civibus esset data? Quod illi iudices multo in leviore causa statuerunt, aequitatem secuti, vos id statuere in gravissima causa, praesertim aliorum auctoritate iam confirmatum, dubitabitis?

45 110 At quem hominem, C. Verres, tanta, tam insigni iniuria affecisti? cuius absentis nomen recepisti, quem absentem, non modo sine crimine et sine teste, verum etiam sine accusatore damnasti? Quem hominem? dii immortales! non dicam amicum tuum

---

videtur praesens, quod adversus Ernestium valeat, propterea quod res non proprie ad hoc iudicium, sed ad rem post illud faciendam pertinet. — *sed cum ei legatio — a suis civibus esset data]* intellig. ... que tamen dum ille profectus esset: nam si profectus, procul dubio iniuria longe etiam atrocior fuisset, cum rei publicae causa abesset. ... ne suscepta quidem legatione cum in eo esset, ut proficisceretur, nomen eius a praetore recipi debebat. Sic facile tollentur difficultates quas Ernestius hoc loco invenit. Sed magis perspicua erit oratio ... *iam* receperis ex quattuor illis bonis nostris Lag. 29 et 42 Paris. ...

apud homines carissimum est, non hospitem, sanctissimum est: nihil enim minus libenter de io commemoro, nihil aliud in eo, quod repre-possit, invenio, nisi quod homo frugalissimus integerrimus te, plenum stupri, flagitii, scele-lomum suam invitavit; nisi quod, qui C. Marii, ’ompeii, C. Marcelli, L. Sisennae, tui defenso-ceterorum virorum fortissimorum hospes fuisset esset, ad eum numerum clarissimorum homi-tuum quoque nomen adscripsit. Quare de ho-violato et de tuo isto nefario scelere nihil que- 111

---

110. *quod apud homines carissimum est]* Ernestius *apud* corrigendum censuit, male, nam *hominum* mentio etiam eo t, ut eum non hominem esse, sed belluam humanitatis sensus m intelligamus, apud quem carissimum amici nomen nullam vim t. Idem Ernestius *gravissimum* putavit emendandum esse, sed ie nihil magis proprium est caritate. — *te plenum stupri]* Sic 2 (p. m.) omisso quod vulgo post *te* interponitur verbo *homi-* — *nisi quod]* Lag. 42 (p. m.) *at si quod*, tum pro *qui C.* ha-*icquid* mendose, ut vides. Sed idem tamen solus *et*, quod vulgo omen *Cn. Pompeii* legebatur, quodque Lambinus iam priore edi-uo iudicio usus omisit, cum reliqui mss. omnes servent, conde-Item ille solus de Lagomarsinianis, sed tamen etiam Paris. A ut videtur) *adscripsit* (sive ille potius *ascripsit)* exhibent, quod ls propter praegressum *invitavit* necessarium sit, in reliquis co-i et editionibus vett. usque ad repetitionem Lamb. mendose scri-*adscripserit.* — *ceterorum virorum fortissimorum]* Codd. et rincipes *ceterorum fortissimorum*, omisso verbo *virorum*, sed sine copula. Eam primum additam inveni in Victor. et Herva-*Virorum* autem adiecit de coniectura, ut opinor, Lambinus sic: *fortissimorum virorum;* post in repetita editione, acceptis a Fabricii variis lectionibus, ordinem verborum invertit, ut est in Lag. 42, sed copulam retinuit. Eam igitur nunc eiecimus iussu um omnium: *virorum* retinuimus propter illorum optimorum aucto-a. Neque assentior Garatonio, qui illud verbum subintelligi po-iam adiici voluit, quoniam ad honorificam hominum appellationem is necessarium videtur. Consule aures, et censebis non recte ab-De copula autem fere omissa cum verbis qualia sunt *reliqui*, *ce-alii* in extrema enumeratione vide Goerenzium ad Cic. de Legg. §. 20, de Fin. III, 15 §. 51.

. 111. *et de tuo isto]* Vulgo *et de isto tuo:* equidem secutus

ror: hoc dico — non iis, qui Sthenium norunt, hic est, nemini eorum, qui in Sicilia fuerunt: nemo enim ignorat, quo hic in civitate sua splendore, qua apud omnes Siculos dignitate atque existimatione sit: sed ut illi quoque, qui in ea provincia non fuerunt, intelligere possint, in quo homine statueris exemplum eiusmodi, quod cum propter iniquitatem rei, tum etiam propter hominis dignitatem acerbum omnibus atque
46 intolerandum videretur. Estne Sthenius is, qui ...
112

---

sum Lag. 29 et Paris. A B et Lag. 42 (pr. m.) quamquam ab eo ... que loco *de* abest. — *hoc dico: non iis* cet.] Oratio ἀνακόλουθος est, propter interiectas enuntiationes: pergere sic debebat: hominem omnes honores in patria facillime adeptum cet. — *in quo homine statueris]* Omisi *tu* auctoritate Lag. 42 (pr. m.) cuius pronominis h... quidem loco nulla vis est. Idem cum vulgari secta postea habet *eiusmodi* contra Lag. 29 Paris. A B. *Exemplum* puta factum ... quod ceteris hominibus proponi potest, si bonum est, ad imitandum, si malum, ad fugiendum. Vocem derivari puto a verbo *eximendi* ... sit quod e multis rebus ut singulare proferas et segreges.

cum propter] Vulgo *tum*, neque in eo offensus est quisquam editorum. At quanto elegantius, immo vere, quattuor boni nostri *cum*—*tum etiam*.

§. 112. *Estne Sthenius is]* Interrogandi particulam *ne* sensu ...

onores domi suae facillime cum adeptus esset, amlissime ac magnificentissime gessit? qui oppidum non aximum maximis ex pecunia sua locis communibus onumentisque decoravit? cuius de meritis in rem ublicam Thermitanorum Siculosque universos fuit aea tabula fixa Thermis in curia, in qua publice erat huius beneficiis scriptum et incisum; quae tabula um imperio tuo revulsa, nunc a me tamen deportata st, ut omnes eius honores inter suos et amplitudiem possent cognoscere. Estne hic, qui apud Cn. 113
'ompeium, clarissimum virum, cum accusatus esset, uod propter C. Marii familiaritatem et hospitium cona rem publicam sensisse eum inimici et accusatores us dicerent, cumque magis invidioso crimine, quam

---

demusne, de Fin. V, 18; *videtisne*, Cat. mai. 10 §. 31 et p. Rosc. Am. 24: terius cum negatione haec: de nat. deor. I, 33 pr. *Omnesne tibi illi rlirare visi sunt, qui sine manibus et pedibus constare deum sse decreverunt?* i. e. num tibi omnes visi sunt? in Verr. III, 77 *la civitatibus omnisne pecunia, quae pro frumento debita est, dissluta est?* Eodemque pertinet genus interrogandi admirabundum imrimis frequens, cum rem nobis parum credibilem videri dicimus, id uod Germ. praemittimus: *ist es möglich dafs.* V. c. I, 18 *Apolliemne tu Delium spoliare ausus es? illine tu templo* cet. et I, 30 §. 77. I, 40 extr. — *nunc a me tamen deportata est] Deportata* e Nann. d. est, confirmaturque Lag. 42 (p. m.) cum olim legeretur (quod et est codd. reliquis nostris) *reportata.* Patet autem Ciceronem illam tablam secum abstulisse Romam ad iudicium. Idem vero Nann. omisso *amen* pro *nunc* habet *inde:* alterum fero, *nunc* necessarium videtur, sed trumque non est in Lag. 42. Hic contra, ut saepissime, pro *tum* exhiet *tamen*, librario nota decepto, melius autem *eius* pro vulg. *huius*.

§. 113. *quod — contra remp. sensisse eum inimici — dicerent]* le coniunctivo verborum *putandi* ac *dicendi* post *quod*, orto illo uidem ex contractione quadam sententiae, pluribus dixi in Gramm. at. §. 551. Locis ibi laudatis hos adde ex his ipsis oratt. Verrinis, b. II, 61 *uno genere circumscribere habetis in animo genus hoc ratorum, quod eos infenso animo atque inimico venisse dicatis.* I, 58 *Quaestores, legatos, praefectos suos multi missos fecerunt, de provincia decedere iusserunt, quod eorum culpa se minus mmode audire arbitrarentur. — cumque magis invidioso — cesseretur]* Codd. msti vulgares (VII Lag.) et principes editiones

vero arcesseretur, ita a Cn. Pompeio absolutus est
in eo ipso iudicio Pompeius hunc hospitio suo di
simum statueret? ita porro laudatus defensusque
omnibus Siculis, ut idem Pompeius non ab h
solum, sed etiam a provincia tota se huius ab
tione inire gratiam arbitraretur? Postremo estne
qui et animum in rem publicam habuit eiusmodi,
tantum auctoritate apud suos cives potuit, ut pe
ret in Sicilia solus, te praetore, quod non modo
culus nemo, sed ne Sicilia quidem tota potuisset,
ex oppido Thermis nullum signum, nullum orn
tum, nihil ex sacro, nihil de publico attingeres; c
praesertim et essent multa praeclara, et tu omnia
114 cupisses? Denique nunc vide, quid inter te, cuius
mine apud Siculos festi dies aguntur, et praecla

quod cum; eum errorem sustulit Naugerius correxitque *quod*
Hotomanus denique simpliciter *cum*, ut ipse quidem dicit, ex
et impressis nonnullis scribendum censuit. Hoc editores insecuti
perunt omnes, ac videtur inventum esse in Paris. B, quippe e
nihil a Gruteriana scriptura diversum enotatum sit. Verum
Lag. 42 (p. m.) *cum quo*, quod viam ostendit ad id, quod et
est, et extat in Lag. 29 Paris. A *cumque*. Iam originem
ruptelae vides et sermonis integritatem agnosces, quod

ferria celebrantur, cui statuae Romae stant inauratae, communi Siciliae, quemadmodum inscriptum videmus, datae: vide, inquam, quid inter te et hunc Siculum, qui abs te est, patrono Siciliae, condemnatus, intersit. Hunc civitates ex Sicilia permultae testimonio suo legationibusque ad eam rem missis publice laudant: te omnium Siculorum patronum una Mamertina civitas, socia furtorum ac flagitiorum tuorum, publice laudat; ita tamen, novo more, ut legati laedant, legatio laudet; ceterae quidem civitates publice litteris, legationibus, testimoniis accusant, queruntur, arguunt; si tu absolutus sis, funditus eversas se esse arbitrantur.

Hoc de homine, ac de huius bonis, etiam in Eryco 47
monte monumentum tuorum flagitiorum crudelitatisque 115

---

§. 114. *a communi Siciliae]* Graece inscriptum sic cogita ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Σικελίας, vide ad lib. I c. 38 pr. Cf. h. lib. 59 *in communi Siciliae conferre* et 63 ibiq. Ursinum. Quod ante Hotom. legebatur *a communi Sicilia* vix Latinum est, sed codd. hoc quidem loco omnes *Sicilia*. Post *scriptum* pro *inscriptum* Lag. 42 (pr. m.) verum praecedit littera *m*. — *legationibusque ad eam rem missis]* hodie vulgatur *ob eam rem*, cuius lectionis fons est in repetita edit. Lambini, ita ut nescias utrum sic ipse Lambinus voluerit, an sua sponte repetitores correxerint. Nam in marg. nihil notatur, et priore Lambinus cum antiquioribus omnibus *ad* edidit. Gruterus autem bona fide repetitae illius editionis textum vulgatum putavit, nec de suis codd. quicquam annotavit. Redii igitur ad veterem scripturam, quam nunc palam etiam libris mss. meis quidem ad unum omnibus defendi.

eversas se esse] *Se* deest in edd. principibus, additur in Ascensiana, idem omittitur in Iunt. et Aldina, sed comparet in Vict. et Basil. ceterisque, neque e codd. quicquam notabatur diversi. At eam voculam nunc video abesse ab omnibus, in uno tamen Lag. 42 servari, id quod satis mihi quidem est.

§. 115. *in Eryco monte]* Cf. ad cap. 8. Nimirum h. l. Ernestius, quamvis in omnibus libris constanter *Eryco* sit, tamen sese item constantiae causa *Erycino* dicit edidisse. Lambinus secundum Hotom. *Eryce* dedit, sicut Lag. 27. 45. 48. Reliqui, qui non *Eryco* vel *Erico*, habent *Eruccio*.

nequitiae fama delectat, ut multis in locis ...
116 vestigia suorum flagitiorum relinqui velint. ...
amore illius hospitae, propter quam hospitii ...
larat. Hoc non solum sciri tum, verum etiam ...
memorari semper volebat. Itaque ex illa ipsa re, ...
accusante Agathino, gesserat, Veneri potissimum ...
beri praemium statuit, quae illam totam accusatio...
iudiciumque conflarat. Putarem te gratum in deos, ...
hoc donum Veneri non de Sthenii bonis dedisses, ...
de tuis; quod facere debuisti, praesertim cum tibi ...
ipso anno a Chelidone venisset hereditas.

117 Hic ego, si hanc causam non omnium Sicul...
rogatu recepissem; si hoc a me muneris non ...
provincia poposcisset; si me animus atque ...
rem publicam existimatioque offensa nostri ordi...
iudiciorum non hoc facere coegisset, atque ...
causa fuisset, quod amicum atque hospitem ...
Sthenium, quem ego in quaestura mea singulariter ...
lexissem, de quo optime existimassem, quem in ...

---

§. 115. *ne vestigia suorum flagitiorum]* Vulgo *scelerum* ...
rum, sed iam non de sceleribus, sed de flagitiis, quae ad libi...
[illegible]

vincia existimationis meae studiosissimum cupidissimumque cognossem, tam crudeliter, scelerate, nefarieque tractasses: tamen digna causa videretur, cur inimicitias hominis improbissimi susciperem, ut hospitis salutem fortunasque defenderem. Fecerunt hoc multi 118 apud maiores nostros: fecit etiam nuper homo clarissimus Cn. Domitius, qui M. Silanum, consularem hominem, accusavit propter Aegritomari Transalpini hominis iniurias. Putarem me idoneum, qui exemplum sequerer humanitatis atque officii, proponeremque spem meis hospitibus ac necessariis, quo tutiorem sese vitam meo praesidio victuros esse arbitrarentur. Cum vero in communibus iniuriis totius provinciae Stheni quoque causa contineatur, multique uno tempore a me hospites atque amici publice privatimque defendantur: profecto vereri non debeo, ne quis hoc, quod facio,

---

§. 117. *tamen digna causa videretur]* Apodosis non respondet principio periodi *Hic ego*, cui aptius esset: „tamen hanc causam dignam existimarem," si orator accurate componere verba voluisset. Verum illud ipsum *videretur* e cod. Fabric. (Metell. apud Gruterum) fluxit, (sed repertum etiam est in quattuor nostris melioribus,) in ceteris libris et edd. primis deest. In Victoriana primum expletur *esset*, quod P. Manutius et Lambinus priore edit. retinuerunt, in altera tandem Fabricianum illud expressit. Recte: nam sine ullo verbo, ut Gruterus et Ernestius ediderunt, sententia male hiaret prorsus contra Ciceronis consuetudinem. Neque verum est, quod Beckius dicit,' debuisse *fuisset:* quasi non etiamnunc illa causa oratori idonea videri possit ac debeat.

§. 118. *fecit etiam nuper]* Quam *nuper*, disces ex annot. ad Divin. c. 20, nimirum ante quadraginta ferme annos. Erat tum Trib. plebis *Cn. Domitius*, Cos. a. 96 a. Chr. 658 u. c. De scriptura nominis *Aegritomari* (ut h. l. mstus Fabric.) cf. ad eundem Div. locum. Lag. 42 *Acritomari*. — *consularem hominem — Transalpini hominis]* Vulgo non *hominem*, sed *virum* appellant, nos autem non potuimus deserere consensum meliorum Lag. et Paris. Porro autem vulgo *Transalpini hospitis*. Nos *hominis* ex Lag. 42 (p. m.) dedimus, nam paene ridicule sonat *transalpinus hospes*. — *sese vitam]* quattuor meliores nostri. Vulgo *vitam esse*.

nibusque faciamus: pauca ex aliis generibus sum
119 Audistis ob ius dicendum Q. Varium dicere p
tores suos isti centum triginta milia nummum d
meministis Q. Varii testimonium, remque hanc
C. Sacerdotis, hominis ornatissimi, testimonio
probari: scitis, Cn. Sertium, M. Modium, equite
manos, sexcentos praeterea cives Romanos mult
Siculos dixisse, se isti pecuniam ob ius dicendum
disse. De quo crimine quid ego disputem, cu
totum positum sit in testibus? quid porro argu
ter, qua de re dubitare nemo possit? An hoc d

---

§. 118. *existimet me]* Adiecit *me* Lambinus priore editio
coniectura, ut videtur, sed firmata nunc Lag. 42.

et de iudiciis] Abest *de* a Lag. 42 (pr. m.)

§. 119. *Q. Varium]* Cod. Metell. et Lag. 42 (pr. m.) *Q*
quod facile explicatur. Quae praeterea Gruterus ad h. l. de L
annotat, et falsa sunt et nihil prosunt. Nam in repet. Lamb.
rium errore typogr. — *centum triginta]* Vulgo *centum et*
sed altera ratione maluit scriptor noster, et invenitur in Lag. 42 (p
Cn. Sertium] insolitum sibi nomen Ernestius arguit. Nec
Nam libri quoque variant: Lag. VII *Sergium*, *Sercium*, *Se*
42 *Sirtium*. E Paris. nihil enotatum est. Mihi *Sentium* corrig
videtur. Tum Lag. 42 (p. m.) non *sexcentos*, sed *C* i. e. cent
dixisse, se isti cet.] *Se* accessit in repet. Lamb. in textu,
marg. est *libros vulgares* eam voculam non habere. Recte.
extat in Lagom. 42, ut Lambinum in hac re Fabricianum secutum

t quisquam omnium, quin is venalem in Sicilia iu-
ictionem habuerit, qui Romae totum edictum at-
omnia decreta vendiderit? et quin is ab Siculis
lecreta interponenda pecunias ceperit, qui M. Octa-
n Ligurem pecuniam ob ius dicendum poposcerit?
Quod enim iste praeterea genus pecuniae cogen- 120
praeteriit? quod non ab omnibus aliis praeteritum
ogitavit? Ecqua res apud civitates Siculas expeti-
in qua aut honos aliquis sit, aut potestas, aut
curatio, quin eam rem tu ad tuum quaestum nun-
tionemque hominum traduxeris? Dicta sunt priore 49
one et privatim et publice testimonia: legati Cen-
pini, Halesini, Catinenses, Panhormitanique dixe-
:, multarum praeterea civitatum, iam vero priva-
plurimi: quorum ex testimoniis cognoscere potu-
, tota Sicilia per triennium neminem ulla in ci-
te senatorem factum esse gratis, neminem, ut le-
eorum sunt, suffragiis, neminem nisi istius im-
› aut litteris; atque in his omnibus senatoribus
tandis non modo suffragia nulla fuisse, sed ne

---

119. *et quin is]* Sic olim edebatur. In repetita Lamb. *et* subla-
t et in marg. notatum sic in libris vulgaribus esse. Verum h. l.
:it Lag. 42, cui plus fido quam repetitorum fidei. — *ob decreta
onenda]* Pertinent ad bonorum possessionem datam, sicut factum
nelii et Epicratis causis. — *pecunias ceperit]* scribi voluit Lamb.
t. edit. margine, cum priore ipse cum ceteris edidisset *pecuniam
erit*. Nihil Gruterus de cod. Metell. annotat, sed recte Lambinus
:lenum secutus, quem nunc adiuvant Lag. 42 (pr. m.) et 29 et
B. In Paris. A est *pecunia susceperit*, quod eodem pertinet.
ıdem librorum cum Lamb. (in repet. edit. marg.) consensus fecit
:uniam mox adiiceremus: alioquin facile cogitando addi posset.

. 120. *Quod enim iste]* Sic plane in Fabriciano esse Lamb. in
annotavit, et Gruterus Metell. auctoritatem adiecit, nosque nunc
l2 (p. m.). Ceteri codd. et edd. princ. pro *iste* habent *est*, so-
rrore, sed quem insequentes editores partim ita correxerunt ut
importunam delerent, partim *quod* adderent ad verbum *prae-*
Iam utroque carebimus.

ı *his omnibus senatoribus cooptandis]* Non praeter eos coopta-

vit, sed illarum civitatum senatus in locum demortuorum ceteris civibus legisse, sed tum a Verre commendatos sine cepisse inter se. Itaque difficultatis nihil in hoc verbo, stius, invenio. Sic explico etiam p. M. Coelio c. 2 ubi dic lanos absentem Coelium in amplissimum ordinem cooptasse non in universum de civibus Puteolanis intelligatur, sed de lius civitatis. — *neque census, neque aetates, neque cete rum iura valuisse*] *Aetates* recepi ex edd. principibus dinam omnibus (et Lag. 42. 5. 27.) Quod a Naugerio pri est *aetatis* et ipsum potest pro accusativo haberi, sed ipse noluit: quapropter reprehendendus videtur. Nam genitivum dum recte aliquis explicare possit non video: *ius* enim aeta est, quo quis aetatis beneficio aliquid adipiscitur, v. c. vacatio militaris, non quod h. l. intelligitur, ne quis ante certam senatum cooptetur. Praeterea duplex genitivus ab oratione abhorret, certe debebat tum „neque ceterarum rerum iura l los." Pluralis autem neminem offendere potest, cum plures mines, plures ac diversae civitates, et in singulis diversa quem quisque censum, quam aetatem habere deberet.

§. 121. *voluerit fieri*] Codd. et edd. vett. (nisi forte cipias) omnes *voluerat*. Correxerat Naugerius, sed vere puto, neque enim Indicativum patitur oratio. — *apud idoneus ut vinceret*] *Istum* primus dedit ex aliquo meliore antea fuit *illum*. Sed alia scripturae varietas postea nius in suo libro vet. sic legi notavit: *Si is pretio apud neus vinceret*. Idem Gruterus de Metelliano tradidit et 42 (pr. m.), praeterea *ut* abest a Lag. 29 et Pariss. A B. binus altera editione verba *ut vinceret*, Ernestius contra *fieret idoneus ut* haud paulo verisimilius tollenda censuit.

ges, sed ne ab senatu quidem populoque Romano itas. Quas enim leges sociis amicisque dat is, qui ibet imperium a populo Romano, auctoritatem lem dandarum ab senatu: hae debent et populi Romani et senatus existimari.

Halesini pro multis ac magnis suis maiorumque 122
iorum in rem publicam nostram meritis atque beneciis, suo iure nuper, L. Licinio Q. Mucio consulius, cum haberent inter se controversias de senatu optando, leges ab senatu nostro petiverunt. Decrevit senatus honorifico s. c. ut his C. Claudius Appii filius Pulcher, praetor, de senatu cooptando leges nscriberet. C. Claudius, adhibitis omnibus Marcelis, qui tum erant, de eorum sententia leges Halesiis dedit: in quibus multa sanxit de aetate hominum, e qui minor triginta ánnis natu; de quaestu, quem

---

§. 121. *ab senatu] Ab* Lag. 29 et 42 Paris. A, alii. Post iidem *e magnis*, quod vulgo est *et magnis*. Iunt. *magnisque*.

§. 122. *C. Claudius Appii fil. Pulcher]* Praetor igitur fuit a. 95 a. Chr.: eundem Aedilem curulem fuisse a. 99, Consulem a. 92 ex auctorum testimoniis intelligitur. Lege ad h. l. Garatonii notam.

ne qui minor triginta annis natu] Primum *qui* pro vulg. *quis* ex cod. Nann. et Franc. dedit Graevius, firmantque de nostris Paris. A B et Lag. 42 (p. m.) qui quidem mendose habent *iniqui*. Sed grammatica huius loci interpretatio multis difficultatibus implicari coepta est a Garatonio, cum contenderet, non *natu* sed *natus* vel invitis libris legendum esse. Verum adiuvatur nunc auctoritate librorum Lag. 29. 42 (pr. m.) Paris. B. In qua docta disputatione hoc unum desidero, quod eius casus, quo ipsi *anni* ponuntur, minorem, quam par fuit rationem habuit. Omnibus enim locis, quibus illa dicendi formula legitur, accusativus est, non ablativus: Nepos de Reg. c. 2 *maiorque annos sexaginta natus decessit*. Tab. Heracleens. edit. Mazoch. compluribus locis *qui minor annos XXX natus est*. Frontin. Strateg. IV, 1, 10 *ne quis minor quinquaginta annos natus hospitio matris familias uteretur*, ubi alii codd. sed non optimi *annis* habent. Ipsius Ciceronis locus pro Rosc. Am. c. 14 etiamsi ita scribatur, ut Garatonius ad h. l. retractata priore sententia vult: *annos natus maior quadraginta* (de qua re nunc nihil statuo, quamvis verborum collocatio vulgatam potius scripturam *(magis* pro *amplius)*, quam hanc postulare videatur) tamen

nos ad hanc rem nihil iuvat. Etiam plenius Liv. lib. XLV, *cum liberis maioribus quam quindecim annos natis prae*[...] *Italiam placeret*, et A. Gellius I, 12 *qui de virgine capien*[...] *pserunt — minorem quam annos sex, maiorem quam a*[...] *cem natam, negaverunt capi fas esse.* Laudat quidem G[...] inter cetera etiam legis Serviliae verba haec: *qui minor ann*[...] *maiorve annos LX gnatus siet*, apud Sigonium de Iud. I[...] Brissonium de Form. II, 24 (edit. Klenz. legis Serviliae p. [...] nisi statuere velimus, auctorem legis temere casus variasse, [...] *minorem annis triginta* ita coniungere, ut *natus* eo non [...] sed ablat. ita positus sit, ut alibi *maior annorum trigi*[...] casu legitur. Unus locus superest Nepotis in vita Hannib. c[...] *Hannibal minor quinque et viginti annis natus, imperator* [...] huic nostro simillimus, et unus Garatonio patrocinans. Sed [...] terpretum Nepotis est, quin hunc corruptum putet, et aut *ann*[...] rigendum aut *natu* scribendum. Illud longe mihi probabilius [...] quam quod recentissimi editores fecerunt, ut *natus* omnino [...] Iam vero si concedis, accusativum etiam cum comparativo [...] *minor* aeque necessarium esse, atque est si absolute dicas [...] *natus*, superest ut h. l. si *natus* receperis, etiam *annos* scrib[...] tra libros, aut *natu* serves cum Paris. A ceterisque codicibu[...] ita adiectum putes, quemadmodum *aetatis annus* hic vel [...] legitur. *Minor quinque et triginta annis* dixit Livius lib. XL[...] dixit Suetonius, et apud Ictos vett. saepe leguntur *minores* [...] *quinque annis: natu* etiam additur in loco ex Edicto Praetoris [...] Ulpianum, Digest. lib. IV tit. 4, l. 1 *Praetor edicit, quod cum* [...] *nore quam viginti quinque annis natu gesta esse dicetur*, [...] *que res erit, animadvertam*, item apud Iulianum Digest. XX[...] tit. V, l. 8 *Sed si minori quam viginti quinque annis nat*[...] *familias crediderit* cet. *Quam* additum nihil prorsus mutat [...] Edicti verba Ulpianus ipse statim explicat: *apparet minoribus* [...]

quod Halesini, antiquissimi et fidelissimi socii at-
e amici, Romae impetrarant, ut apud se ne suf-
giis quidem fieri liceret, id pretio ut fieri posset,
ecit.

Agrigentini de senatu cooptando Scipionis leges 50
iquas habent, in quibus et illa eadem sancta sunt, 123
hoc amplius: cum Agrigentinorum duo genera sint,
ım veterum, alterum colonorum, quos T. Manlius
ıetor ex s. c. de oppidis Siculorum deduxit Agri-
ıtum; cautum est in Scipionis legibus, ne plures
ent in senatu ex colonorum numero, quam ex ve-
e Agrigentinorum. Iste, qui omnia iura pretio ex-
[uasset, omniumque rerum delectum atque discri-
n pecunia sustulisset: non modo illa, quae erant
atis, ordinis, quaestusque permiscuit, sed etiam in
duobus generibus civium novorum veterumque tur-
it. Nam, cum esset ex veterum numero quidam 124

---

§. 123. *et illa eadem]* Sic quattuor boni. Vulgo *et eadem illa.*
T. Manlius praetor] Lamb. in marg. rep. edit. *L. Manlius* voluit,
it etiam in Lag. 42 (p. m.). Sed hunc eundem esse constat, quem
as lib. XXVII, 36 e probatissimis libris correctus *C. Mamilium*
t. Eiusdem libri c. 35 lectio discrepat, sed c. 8 et praenomen
, quod in Manliis locum non habet, certum est, et ipsum nomen
ilii probabilius est quam alterum *Manilii.* Iam vero apud no-
a qui *C. Mamilius* corrigeret, eum non reprehenderem: ipse non
m, quamvis suadeat Pighius ad annum 546 (qui nostris rationibus
est) cum excusatio memoriae in promptu sit. Hoc autem patet,
pertinere ad illum annum 547 u. c. 207 a. Chr. cum tribus annis
M. Valerius Laevinus Agrigentum cepisset et graviter afflixisset,
Scipio autem tertio anno post, 549 u. c., Siciliae praeesset resque
atas componeret. — *in senatu]* Haec verba accesserunt e Nanniano,
que recepta essent in textum repet. Lamb. per Gruterianam ad re-
iores editiones propagata sunt. A codd. nostris praeter unum Lag.
absunt. — *quam ex vetere Agrigentinorum]* Secundum Hotoman.
rum correxerunt Lambinus et Graevius, recte illud Ernestius ex-
itius dicit. — *delectum]* Lag. 42 *dilectum.* Cf. ad divin. c. 4 extr.
civium nov. veterumque turbarit] Illa quod praecedit ita possis
icare ut cogites *iura*, ni praestet universe intelligere, quae perti-
ad eam rem. Sed turpiter interpolavit locum, quisquis est, qui

qui eum leges doceant, consuetudinemque omni
norum demonstrent: ut iste intelligeret, ei se
locum vendidisse, cui ne commercium quide
oporteret. Quorum oratione iste, cum preti
125 accepisset, ne tantulum quidem commotus est.
fecit Heracliae. Nam eo quoque colonos P. R
deduxit, legesque similes de cooptando senatu
numero veterum ac novorum dedit. Ibi non
iste, ut apud ceteros, pecuniam accepit, sed eti
nera veterum ac novorum numerumque permis

---

primus de suo adiecit *civium nov. veterumque delectum or*
que turbavit. Equidem primum inveni in Victor. et Herv
anni, sed omni librorum mss. auctoritate carent.

§. 124. *ex veterum numero]* Sic Naugerius dedit ex aliq
prius editi et Lag. VII et Paris. C *vetere.* — *ut is amplior*
esset] Olim edebatur *his amplius.* Nannius protulit e suo
amplior, unde Lamb. priore *hic amplior* fecit, sed acceptis
lectionibus altera *is amplior* voluit, quod Gruterus etiam ex
recepit. Nostri libri omnes *is*, sed *amplior* non est nisi in
bonis. — *emptum venerunt illum]* Verba collocavi secund
res nostros quattuor. Vulgo *venerunt emptum locum illum*
ex uno Lag. 42 dedi *verum* pro vulgato *sed*, neque enim
mutatio vitio nata videtur. — *cui ne commercium quidem e*
qui ad emendum ne admittendus quidem esset, cum non licer
ordine fieri. Lepide dictum.

Nolite expectare, dum omnes obeam oratione mea 51
civitates. Hoc uno complector omnia, neminem isto praetore senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisset. Hoc idem transfero in magistratus, cu- 126
rationes, sacerdotia: quibus in rebus non solum hominum iura, sed etiam deorum religiones immortalium omnes repudiavit. Syracusis lex est de religione, quae in annos singulos Iovis sacerdotem sortito capi iubeat,
quod apud illos amplissimum sacerdotium putatur: cum 127
suffragiis tres ex tribus generibus creati sunt, res revocatur ad sortem. Perfecerat iste imperio, ut pro suffragio Theomnastus familiaris suus in tribus illis renuntiaretur: in sorte, cui imperare non poterat, ex-

---

§. 125. *dum omnes obeam oratione mea civitates]* i. e. ait Hotm. dum persequar quid in singulis civitatibus fecerit. Laudat Garatonius de hac potestate verbi *obire* Cannegieter. ad Arrian. fab. 38.
Hoc uno complector omnia] Crimine post *complector* nostri libri mss. praeter Lag. 42 omnes, addebaturque in editis ante Gruterum, qui auctoritate libri Metelliani delevit: interpretandi causa adiectum ostendit etiam varians lectio Franc. *nomine*. *Hoc uno* per se satis est, hac una re.

§. 126. *deor. relig. immort.]* Faciliore verborum ordine Lag. 29 Paris. A B *deorum immortal. relig.* — *Iovis sacerdotem sortito capi iubeat]* Sustulit Ernestius vitium typogr. quod ab edit. Gruteriana ad ceteras permanavit, *iubebat*. De amplitudine illius sacerdotii, secundum quod anni a Syracusanis, usque dum coloni pop. Rom. fierent Latinitatis ius acciperent, numerabantur, vide Diodorum lib. XVI, c. 70. Vocabatur ἡ ἀμφιπολία Διὸς Ὀλυμπίου, ipsique flamines ἀμφίπολοι. Praeterea Ciceronem accurate secundum Romanum morem dixisse *capi Iovis Sacerdotem* locus A. Gellii I, 12 a Garatonio allatus probat, qui praeterquam in virginibus Vestalibus, etiam in flaminibus Dialibus, Pontificibus et Auguribus praecipuam illius verbi sedem ac potestatem olim fuisse docet.

§. 127. *ex tribus generibus]* Quaenam illa tria Syracusanorum genera? Nihil me usquam de civium tribus ordinibus legisse memini. Itaque puto de tribus urbis partibus intelligendum esse, quoniam ne in quarta parte, Insula, cives Syracusani habitarent interdictum erat. Vid. lib. IV, 53. — *ut pro suffragio — renuntiaretur]* Dictum hoc est vulgo *pro testimonio*, „bei der Abstimmung." Non cepit hoc sive Lambinus, sive alius, qui in marg. repet. Lamb. locum ita corrigere

ium nomen exisset, ut is haberet id sacerdotium
homo ingeniosus et peracutus, *Optime,* inquit:
scriptum ita est, quot renuntiati erunt. Quot er
quit, *sunt renuntiati?* Respondent, *tres. Numqu*

---

voluit, ut aut *pro suffragio* cum *imperio* coniungeretur, et
poneretur, aut *populi suffragio* scriberetur. — *cui imperare*
terat] Lag. 29 Paris. A B *cum — potuerat*, Lag. 42 (p. m.)
potuerant. Nihil esse puto. Post *erat* abest a Lag. 42 (p.

quidnam acturus esset] Lambinus edidit *facturus* de s
placet, nam explico „quid incipere vellet, quid conaturus ess

per religiones sacrorum] P. Manut. (a. 1540) et Lamb.
ediderunt *religionem*, in altera Lamb. *alios* sic legisse nota
improbarit ipse Lambinus. Verumtamen quamvis ipse a sent
discesserit, cum opportunitas corrumpendi in proclivi fuerit,
nem sacrorum longe rectius dici existimo, quam *religiones*,
hoc usquam legere me memini. — *Iubet iste sibi legem recit*
citari primum comparet in repet. Lamb., haud dubie ex Falc
institutum repetitorum, ut tot aliis locis factum est, in textu
Nam sic etiam est in Lag. 42, cum reliqui omnes scripti et
legem legi exhibeant. Sed unum supererat emendandum, ut
rigeretur pro vulg. *ille*, quod de Verre sine oppositione aliqua,
non est, dici nequit. Et legitur *iste* in Lag. 14. 48. 29 Paris

cuius nomen exisset] Cod. Nannii et vet. cod. in marg. repet.
(Fabric.) *cuium nomen*, neque multum abit Lag. 42 (p. m.) in qu
dose scriptum est *civium*. Habet hoc antiquum legum colorem,
etiam lib. I, 54 *cuia res sit, cuium periculum.* Itaque postliminio

id sacerdotium] Accessit *id* in repet. Lamb. et tuetur Lag. 42
iste in principio seq. periodi primum comparuit in textu illius ed
sed auctores habuit praeter Lag. 42 etiam reliquos tres bonos.

ur oportet, nisi tres sortes coniici, unam educi? Nihil. Coniici iubet tres, in quibus omnibus esset inscriptum nomen Theomnasti. Fit clamor maximus, cum id universis indignum ac nefarium videretur. Ita Iovis illud sacerdotium amplissimum per hanc rationem Theomnasto datur.

Cephaloedi mensis est certus, quo mense sacer- 52
dotem maximum creari oporteat. Erat eius honoris 128
cupidus Artemo quidam, Climachias cognomine, homo sane locuples et domi nobilis. Sed is fieri nullo modo poterat, si Herodotus quidam adesset: ei locus ille atque honos in illum annum ita deberi putabatur, ut ne Climachias quidem contra diceret. Res ad istum refertur, et istius more deciditur: toreumata sane nota et pretiosa auferuntur. Herodotus Romae erat: satis putabat se ad comitia tempore venturum, si pridie venisset. Iste, ne aut alio mense, ac fas erat, comitia haberentur, aut Herodoto praesenti honos ademeretur, (id quod iste non laborabat, Climachias minime volebat,) excogitat, (dixi iamdudum, non est homo acu-

---

erborum ordo hic est *quot ergo sunt, inquit, renuntiati:* a vulgaribus prorsus abest. Ex iisdem quattuor bonis *respondent* dedi pro vulg. *responsum*, quod miror cur veteres illi omiserint. — *nihil]* abest a Lag. 42 (pr. m.) — *esset inscriptum*] Secutus sum quattuor illos bonos. Vulgo enim *scriptum esset*. Iidem *ac nef.* pro vulg. *atque nefarium*.

§. 128. *Cephaloedi*] quattuor nostri et cod. vet. apud Lambinum, est Fabricianus, quoniam priore edit. ipse Lambinus Hotomani sententiam secutus scripsit *Cephaledii*. Vulgo autem adhuc *Cephaledi* fuit. ne quidem falso. Nam diphthongus οι in Graeco nomine est, sive ...φαλοίδιον cum Strabone et Diodoro, sive Κεφαλοιδὶς cum Ptolemaeo vocari debet. Plinius libro III et ipse *Cephaloedis* et ad eum ...minativum hic ablativus videtur revocandus esse. — *Artemo*] Sic ...nus Gruterus e libris mss. pro eo quod olim fuit, *Arthenio*. Recte.

toreumata — auferuntur] *Er trägt davon*, i. e. accipit Verres. ...que enim *auferre* semper de vi dicitur, sed etiam quae quis ab ali... alia ratione impetrat. Ceterum *et* (non *ac*) *pretiosa* Lagom. 29. ... (pr. m.)

§. 130. *ut dies XXXXV inter binos ludos tollerentur*] I XXXV. Sed vulgata scriptura verissima videtur esse, nec pot merus dierum mutari, etiamsi re vera aliquanto pauciores inter ludos dies sint, quin disputationis concinnitas pereat. Verum constat. Dies enim intelligendi sunt inter ludos Romanos et Vi circiter quadraginta, quos Act. I c. 10 Hortensium dicit vel cendo et excusando consumere. Vide Garatonii notam a typog ea parte male habitam, ubi se dicit putare Tullio haec agenti Victoriae pridie Nonas Novembr. aut certe postridie Cal. *Nov.* bratos esse: sic enim debet, non *Decembr.* etsi in Calendariis VI Cal. Nov. fieri dicantur. Sic ex a. d. 13 Cal. Octobres, qui ultimus erat Circensium Rom., usque ad prid. Non. Nov. ipsi fu dies, paulo pauciores si aliam rationem ingrediare.

§. 131. *quemadmodum — creati sint*] Codices mss. [illegible] primusque correxit Lambinus, post eum denuo Ernestius. Recte, quidem iudice. Nam quamvis fieri possit, ut Indicativus [illegible] telligatur, tamquam admirantis, minus tamen ea explicatio ad [illegible] tiam loci et usum scriptoris apta videtur. Ut autem quorundam minum doctorum opinionem probem, qui etiam ab auctoribus [illegible] orationis post pronomina et adverbia interrogativa, ubi [illegible] verbo quodam pendeat, utrumque modum adhiberi promiscue, [illegible] ut certitudo quaedam facti Indicativo significetur, contenderunt, igitur sententiam tantum abest, ut probem, ut satis mirari non [illegible] cur diversissimas res miscere, aut bonorum librorum auctoritati [illegible] aut denique nonnullis in locis lenissima remedia emendandi [illegible] pergant. Nam nihil erat quod Goerenzius locum lib. IV de Fi §. 67 *at quo nituntur homines acuti argumento ad probandum operae pretium est considerare*, huic nostro simillimum dicer enim philosophus eo loco vult referre, quo argumento *nitantur* [illegible]

Herodotus cum Roma revertitur, diebus, ut ipse pu- 130
tabat, quindecim ante comitia, offendit eum mensem, qui consequitur mensem comitialem, comitiis iam abhinc diebus xxx factis. Tunc Cephaloeditani decre-

---

§. 130. *diebus*] e Nannii codice, simulatque prolatum est, a nullo non editore receptum. Sed cum de Fabric. et Metell. sileatur, unum auctorem nunc habeat Lag. 42. — *offendit eum mensem, qui consequitur mensem comitialem*] Verba *qui consequitur mensem* a Lambino altera editione de coniectura adiecta esse, Gruterus affirmat et credibile est, si in Metell. non sunt inventa: sed nihil ego certius existimo, nihil magis necessarium ut intelligi locus possit. Nam si ea verba absint, iam inane fit illud *offendit mensem comitialem*, quem si offendisset, omnia salva fuissent, modo ne ultimo eius die venisset. Sed hoc ipsum de ultimo die non intelligimus nisi ex verbis *comitiis iam abhinc XXX diebus habitis*. Hoc satis fuisset: priora illa expectationem auditorum frustrantur. Quid porro facimus pronomini *eum*, quod certe aliquid post se requirit? Quod nunc editum legimus, ita dictum est, ut debebat Cicero dicere, si eorum qui audirent admirationem improbitate rei gestae excitare vellet. Nam quid incredibilius, quam qui ex itinere redux quindecim ante Calendas diebus se advenire putet, non modo illum mensem in quo tum maxime erat, sed ne insequentem quidem, ad cuius Calendas praesto esse vellet, offendere? Num haec omnia ita gesta sint, num sacerdotum comitia ipsis illis Calendis habita sint, nihil ad Ciceronem: ita narrat, ut auditoribus maxime perspicuum fieri potest, utque fieri certe potuit. Verumtamen haec disputatio, qua coniecturam ingeniosissimam tueri conarer, frustra mihi suscepta est, quandoquidem quod Lambinus de suo adiecisse adhuc visus est, id liquido in Lag. 42 (p. m.) extat. Fuerit hoc igitur certissimum documentum, quam paucorum librorum fide omnis emendatio horum librorum nitatur. Neque mihi persuadere possum illa verba non fuisse a Gulielmo in Metell. inventa, enotare potius oblitum esse arbitror. — *abhinc diebus XXX factis*] Sic Lag. 42. Vulgo *abhinc triginta diebus habitis*, sed etiam in Paris. B primum fuerat *factis*, correctumque deinde *habitis*. Sic etiam in Act. I c. 6 extr. *consularibus comitiis factis*. Unum me commovet quod *abhinc* ubi non referatur ad tempus praesens, i. e. eius qui loquitur, alium locum adhuc nullum cognovi. Lag. 29 *ab me*, quod nisi merum mendum est, ut videtur esse, emendandi viam ostendere videtur, ut fuerit *ante*.

Cephaloeditani decrerunt] Vulgo *decreverunt*. Lambinus altera edit. voluit *fecerunt*, ex Fabric., nam Lag. 42 (pr. m.) *fuerunt*. Sed latere videtur in eo forma verbi contracta, quam restituimus, quoniam eadem est in Lag. 29 Paris. A B.

Nihil sane vafre nec malitiose facere conatus es ut studia cupiditatesque honorum atque ambiti

omnes codd. nostri praeter Lag. 42 et vett. edd. usque ad in quo emendatum est. — *in censu habendo — permittitur*] volebat *et in censu* cet. Lamb. coniecit *in censu autem* Coniunctionis defectus sane offendere possit, verum codd. Post *aestimatio habenda* eodem modo dicitur, ut *censum*, *habere*. Illa enim aetate census qui Romanorum civium modi aestimationem singularum rerum non amplius habebat, census potius civium, quam fortunarum cuiusque aestimatio. *faciendae* Lag. 42. Vulgo *faciundae*. — *et populus cui fidem suarum rerum habeat*] Locus et olim bonorum et recentiore aetate editorum incuria male habitus. Primum mss. vulgares *ei populus*, quod cum non coiret cum Naugerius correxit *eum*, cum deberet *et* facere, quod resp membro *et a populo*. Atque sic legitur re vera in codd. stris melioribus. Tum reliqua ita prorsus, ut edidi, sunt edd. usque ad Gruterum. Hic autem describi passus est *mam — habebat*. Correxit Graevius *cui*, Ernestius *habebat*, sed denuo corruptelae locum fecit, cum ederet cuti eum sunt Beckius et Schützius. Ceterum *fidem* addito genitivo rei, quam alicui credimus ac permittimus, legi, nisi apud Plautum in Persa V, 2, 8: *Toxilus haec vit. Quia ei fidem non habui argenti, eo mihi eas litu'st.* Lag. 29. 42. 1. 48 Paris. A B *diligit*. *pulo — contenditur]* Etiam hoc raro legitur, quia sine accusativo dicimus, postulare ut aliquis aliquid faciat.

ainibus civitatibusque tollerentur, quae res everdae rei publicae solent esse, ostendit, sese in omni civitatibus censores esse facturum. Tanto mer- 133
a praetoris indicto, concurritur undique ad istum acusas. Flagrabat domus tota praetoria studio hoaum et cupiditate: nec mirum, omnibus comitiis tot tatum unam in domum revocatis, tantaque ambiae provinciae totius in uno cubiculo inclusa. Exsitis palam pretiis et licitationibus factis, descriat censores binos in singulas civitates Timarchi. Is suo labore suisque accessionibus, huius neii atque operis molestia consequebatur, ut ad istum e ulla sollicitudine summa pecuniae referretur. Iam

---

§. 132. *ex hominibus civitatibusque tollerentur]* Singularis haec criptura necdum commemorata Lag. 42 (p. m.). Vulgo *ex omnibus atibus tolleret;* nec utrum praestet facile est dicere, sed praemome interpolationis suspicio certe et ab hac lectione et a toto coabest. — *quae res evertendae reip. solent esse]* Addebatur olim a, sed bene factum, quod ignorantis librarii adminiculum exturbaest imprimis Fabric. (Metell.) codicis auctoritate, sed suffragantietiam reliquis praeter paucissimos quosdam. Rarissimum tamen loquendi genus apud Ciceronem, et nescio an hoc uno loco inam, verum frequens admodum apud Sallustium et Livium, vide tium ad Sall. Catil. c. 6. Gronovium et Drakenb. ad Liv. V, 3. um Garatonio dativos potius illos existimes, quam genitivos, conuae in Grammat. Lat. §. 662 collegi, nam genitivum interpretor o pertinere ad aliquam rem faciendam ponatur, dativum ad ratiotalium locutionum revoco, quemadmodum *non solvendo esse* di, ut *idoneus* sive *par* subintelligas.

§. 133. *Flagrabat domus]* Lag. 29 Paris. A B *fragrabat*, Lag. ota *domus praetoris.* — *Is suo labore — molestia consequear]* Offendunt bini ablativi, quapropter etiam eos, qui vulgaris codd. sionis auctores fuerunt, existimo *molestiam* correxisse, nam abas *molestia* a Lamb. demum et Grutero e Nann. et Fabr. (Metell.), etiam Lag. 42, restitutus est. Sed duplices illos ablativos feresi priores quasi absolutos intelligamus, ut sit „cum laborem homiappellandorum et cum iis de pretio dando colloquendi suscepisset." temerarium certe videretur, si quis cum Schütsio omnia haec *hunegotii atque operis molestia* delere vellet. — *summa pecuniae]* optime Lag. 42 (pr. m.) pro vulg. *summa pecunia:* nam quanta

habuerit, eo praesertim numero ac loco, et ca-
tem provinciae cognoscatis. In mulierum cor-
et in omni eiusmodi luxuria atque nequitia mir-
in modum reperiebam hunc Timarchidem ad istius
gitiosas libidines singularemque nequitiam natum
que aptum fuisse: investigare, adire, appellare,
rumpere, quidvis facere in eiusmodi rebus, qu-
callide, quamvis audacter, quamvis impudenter;
dem mira quaedam excogitare genera furandi.
ipsum Verrem tantum avaritia semper hiante
imminente fuisse, ingenio et cogitatione nulla; ut
quid sua sponte faciebat, item ut vos Romae co-
135 vistis, eripere potius, quam fallere videretur.

---

illa pecunia fuerit, *iam* dicit se demonstraturum: nunc pr- molestia sua fructum eius nundinationis percepisse dicit. — *actione]* Lag. 42 (p. m.) *in priore act.* sed ubique in his solus ablativus legitur, sine praepositione. Contra verissim- *multorum testimoniis* pro vulg. *multorum ex testimoniis.*

§. 134. *eo praesertim numero]* Ita or. tert. adv. Anton- *Bambalio quidam, homo nullo numero.* — *eundem mira* *excogitare genera furandi]* Ita dicit quasi homo etiamnunc occupetur: nam quod sequitur *nam ipsum Verrem fuisse* fecta necesse fuit proferre, quia ad certum quoddam tempus tionis provincialis pertinet. Ernestius quidem, quod praegr- tivos actionis imperfectae putaret e verbis *natum atque apt-*

huius erat ars et malitia miranda, quod acutis- tota provincia, quid cuique accidisset, quid cui- opus esset, indagare et odorari solebat: omnium sarios, omnium inimicos diligenter cognoscere, qui, attemptare; ex utraque parte voluntates per- re, facultates et copias; quibus opus esset, me- offerre; quibus expediret, spem ostendere: accu- um et quadruplatorum quicquid erat, habebat in tate: quod cuique negotii conflare volebat, nullo e faciebat: istius omnia decreta, imperia, litteras issime et callidissime venditabat. Ac non solum 136
administer istius cupiditatum; verum etiam ipse seminerat: neque solum nummos, si qui isti ex-

---

135. *huius erat ars]* Sic primum in textu Lambinianae repe-. Antea fuit *eius*, ut legitur etiam in omnibus nostris. Solus (p. m.) *huiusm*. Idem pro *acutissime* habet *accuratissime*. *id cuique accidisset]* Tria haec verba accesserunt e codd. Nann. ic. (Metell.) nunc etiam Lag. 42. Deinde Lambinus edidit, con- ne idem Lagom. *quid cuique opus esset* pro vulg. *quid cuique ecesse*. Item *omnium adversarios* adiectum primum in repet. e Fabric. et posthac a Grutero e Metelliano: inventum est nunc a Lag. 42. Fuisse etiam in Nanniano credo, sed ipse Nannius ni- tulit, fortasse glossema ratus. Sed sic etiam alibi Cicero, velut . 149 *inimici omnes et adversarii sunt*. — *ex utraque parte rspicere]* Vulgo *ex utraque parte causas, voluntates persp.*, scriptura offendere debuit asyndeton, item quod ille *causas* isse dicitur, quo nihil iustius est. Verum animadvertendum est, . *parte* abesse a Lag. 29 Paris. A B, neque *causas* in Lag. 29 B esse, sed *causa*, eamque ipsam vocem non legi in Lag. 42 unde apparere existimo alteram alterius esse interpretationem, et s quidem explicandi gratia adiectum. Itaque delendum censui. *etum offerre]* Sic Lamb. (iam priore edit.) et quattuor nostri es pro vulg. *afferre*. Potest utrumque Latine dici, sed *offerre* terrendi magis significationem habet: sic etiam Epist. XV, 1 *netu oblato*. — *conflare volebat]* Ante repetitas Lamb. curas ur *conflari*, sed recte se habet quod nos edidimus auctoritate 2; ipse enim conflat Timarchides.

136. *neque solum]* Edd. principes et codd. mss. *aeque non* . Ascensiana *atque non solum*, Naugerius dispertitis verbis *me- si aeque: non solum*, quod adhuc obtinuit. Sed in hac scri-

ciderant, tollere solebat, ex quibus pecuniam m
mam fecit, sed etiam voluptatum flagitiorumque is
ipse reliquias colligebat. Itaque in Sicilia non A
nionem, qui nullum oppidum cepit, sed Timarchi
fugitivum omnibus oppidis per triennium scitote
gnasse: in Timarchidi potestate sociorum populi
mani antiquissimorum atque amicissimorum liberos,
tresfamilias, bona fortunasque omnes fuisse. Is
tur, ut dico, Timarchides in omnes civitates, acce
pretio, censores dimisit: comitia, isto praetore, c
sorum ne simulandi quidem causa fuerunt.

55 Iam hoc impudentissime: palam (licebat enim
137 delicet legibus) singulis censoribus denarii trecenti
statuam praetoris imperati sunt. Censores cxxx f
sunt: pecuniam illam ob censuram contra leges c
dederunt; haec denarium xxxix milia palam salvis
gibus contulerunt in statuam. Primum quo tan
pecuniam? Deinde quamobrem censores ad stat
tibi conferebant? Ordo aliqui censorum est? co

---

ptura displicet asyndeton, in Ascens. nimia similitudo initiorum.
stat Lambiniana lectio in marg. repetitae editionis, quae eadem
Lag. 42, *neque solum.* — *in Timarchidi potestate]* Priscianus p.
Putsch., Krehlii lib. VI c. 11 p. 259 *Timarchidi* ex hoc loco la
Res nota: et quamvis codices nostri h. l. non suffragentur, tamen
III, 66 et IV, 12 veterem formam pro vulgari *Timarchidis* haben
uno nomine non videtur scriptor inconstans esse potuisse.

§. 137. *impudentissime]* Adiicitur in Lag. 42 (pr. m.) *stat*
datam, quod ad inscriptionem huius capitis rettulerim. — *pecu*
illam ob censuram] Lallem. h. l. cum in tot locis tacuisset, scr
ram cod. Paris. profert *aliam*, eamque magis ad sententiam Cic.
di[illegible] Non video: nam cum *haec* sequatur, quid aptius h. l. qua
lam dici pecuniam, de qua iam dixit, ab hominibus honoris ca
expressam. Neque in tribus Parisinis, quibus ego utor, quicquam
modi inventum est. — *haec denarium XXXIX milia] Dena*
pro vulg. *denaria* recte emendavit Hotomanus, et receperunt Lam
et Gruterus; poterat idem Hotom. ex Ascens. repetere: et est i
ris B Lag. 42. — *Ordo aliqui censorum est? collegium?]* Si
terpungendum, non ut hucusque factum est, una continuatione

gium? genus aliquod hominum? Nam aut publice civitates istos honores habent, aut generatim homines, ut aratores, ut mercatores, ut navicularii. Censores quidem qui magis, quam aediles? Ob beneficium? Ergo hoc fatebere, abs te haec petita esse: (nam empta non audebis dicere:) te eos magistratus hominibus, beneficii, non rei publicae causa, permisisse? Hoc cum tute fateare, quisquam dubitabit, quin tu istam apud populos provinciae totius invidiam atque offensionem, non ambitionis, neque beneficiorum collocandorum, sed pecuniae conciliandae causa susceperis?

---

id verbum *collegium* scribendum. Quomodo enim explicare velles? Hoc nemo dixit. Neque enim *collegium censorum* coniungere possumus, cum bini censores non efficiant collegium, neque *ordo censorum*, quoniam tam ita deberet: *ordo censorum collegium aliquod est?* Omnino illi in civitatibus censores, cum nullam inter se coniunctionem habeant, neque ordo sunt ut senatores, equites, neque collegium ut Romae tribuni vel praetores, neque certum aliquod hominum genus, ut sunt aratores, mercatores, alii. Ceterum *aliqui* dedimus pro vulgato *aliquis* quattuor meliorum iussu. — *aut generatim]* Libri olim editi et mss. praeter Lag. 6 *aut si generatim*, qua coniunctione addita nihil utare. Delevit primus Victorius. Unde sit nata, difficile est dicere. Lag. 29 *aut arat.* et omittit *ut* ante *navicularii*. Paris. A *aut mercat.*

nam empta non audebis dicere] Vulgo *erepta*, quod cum Ernestius se explicare posse neget, miror cur hanc I. Fr. Gronovii emendationem e vestigiis codicis Metelliani *epta* non receperit. Verum illa non est emendatio, sed constans cdd. principum usque ad Naugerium lectio, certe sic Garat. in Ven. 1493, ego in Ven. 1499, Ascens. Iuntina invenimus, Naugerius primus ex depravato codice *erepta* recepit. Huic etiam meorum codd. mss. omnium auctoritatem adiicio.

Hoc cum tute fateare] Codd. vulgares et edd. vett. *hoc autem tute fatebare*. In Victoriana primum adiectum *hoc autem cum tute fatebere*. A melioribus (Lag. 29. 42 Paris. A B) abest *autem*, porro Parisini quidem *fateare*, neque aliter inventum esse opinor in Lagomarsinianis illis, quamquam excerpta mea *fatebare* exhibent. Atque hoc verissimum haberi debet. — *provinciae totius]* Sic denuo quattuor illi meliores. Vulgo *istius*, cuius pronominis usus hoc quidem loco, cum proxime praecesserit *istam invidiam*, haud dubie offendit.

ciderant, tollere solebat, ex quibus pecuniam mam fecit, sed etiam voluptatum flagitiorumque ipse reliquias colligebat. Itaque in Sicilia non nionem, qui nullum oppidum cepit, sed Timarch fugitivum omnibus oppidis per triennium scitot gnasse: in Timarchidi potestate sociorum popul mani antiquissimorum atque amicissimorum liberos tresfamilias, bona fortunasque omnes fuisse. Ip tur, ut dico, Timarchides in omnes civitates, pretio, censores dimisit: comitia, isto praetore, sorum ne simulandi quidem causa fuerunt.

55 Iam hoc impudentissime: palam (licebat enim
137 delicet legibus) singulis censoribus denarii trecent statuam praetoris imperati sunt. Censores cxxx sunt: pecuniam illam ob censuram contra leges dederunt; haec denàrium xxxix milia palam salvis gibus contulerunt in statuam. Primum quo tan pecuniam? Deinde quamobrem censores ad sta tibi conferebant? Ordo aliqui censorum est?

---

ptura displicet asyndeton, in Ascens. nimia similitudo initium stat Lambiniana lectio in marg. repetitae editionis, quae

qui viro fortissimo atque innocentissimo Sex. Pedu-
caeo praetore habitus esset. Erant enim tum censo-
res legibus facti, delecti a suis civitatibus; quibus, si
quid commisissent, poenae legibus erant constitutae.
Te autem praetore, quis censor aut legem metueret, 139
qua non tenebatur, quoniam creatus lege non erat,
aut animadversionem tuam, cum id, quod abs te eme-
rat, vendidisset? Teneat iam sane meos testes Metel-
lus: cogat alios laudare, sicut in multis conatus est:
modo haec faciat, quae facit. Quis enim unquam
tanta a quoquam contumelia, quis tanta ignominia af-
fectus est? Quinto quoque anno Sicilia tota censetur.
Erat censa praetore Peducaeo: quintus annus cum te
praetore incidisset, censa denuo est. Postero anno
L. Metellus mentionem tui census fieri vetat: censo-
res dicit de integro sibi creari placere: interea Pedu-
caeanum censum observari iubet. Hoc si tuus inimi-
cus tibi fecisset, tamen, si animo aequo provincia tu-
lisset, inimici iudicium grave videretur. Fecit amicus

Sed de Fabric. incerta res: margo enim Lamb. repet. *al. census*, de *stari* nihil, neque Lag. 42. Quod si hoc constaret, Gulielmi coniecturam recipiendam putarem: nunc vulgatam fero.

§. 139. *quis censor aut legem metueret]* Sic optime Lamb. pro olim vulgato *metuerit*, quod prorsus stare h. l. nequit. *Metueret* enim de re non facienda dictum est, et, si verum quaeris, quae ne tum quidem facienda fuit, i. e. ut fere dicere solemus, Imperfectum pro Plusquamperf. positum est. Sicut et nos dicere utraque ratione solemus, wer sollte fürchten vel wer hätte fürchten sollen? Legitur autem *metueret* in quattuor bonis. Porro *quis censor* Lambinus et Lag. 42 pro vulg. *qui*. Recte: est enim non qualis censor, sed quis, cum censuram emisset. — *quae facit]* posteriore edere voluit Lambinus, et edidit Gruterus e Fabric. (Metell.). Antea *fecit*, minus graviter. — *cum te praetore]* Temporis definitio est, nec opus Lambiniana correctione *in te praetorem*. Idem Lambinus post *edicit*, non male. — *tamen, si animo aequo prov. tulisset] Tametsi* an *tamen etsi* legatur, perinde est: illud edd. princ. habent, hoc Muretus e suis codd. (Var. Lect. XI, 17) plerisque insequentibus editoribus harum orationum probavit. Sed utrumque ad sensum falsissimum est. Nam cum duae rationes sint,

xerant. Itaque in tributis imperandis tantum
plebi imponebatur, ut, etiamsi homines tacere
ipsa illum censum repudiaret: id quod intellig
56 lime re ipsa potest. Nam L. Metellus, qui,
quam ego inquirendi causa in Siciliam veni,
Letilii adventu istius non modo amicus, verum
cognatus factus est, is, quod videbat istius
stare nullo modo posse, eum censum observari

---

§. 138. *Itaque illi censores] Illi* est a Lamb. repetita
in cuius edit. contextum cum receptum esset, latuit Gruterum.
in quattuor melioribus. — *locupletissimi cuiusque censum*
rant, *tenuissimi auxerant]* Lamb. et Graevius e codd. Fabr.
et Franc. receperunt *hauserant*, quod miror quemadmodum
rint. Num *censum extenuare* et *haurire* dictum putabant
tates sive rem familiarem minuere et prorsus consumere?
At censorum istud quidem non erat, ipsam rem familiarem
sed aestimationem aut iustam aut iniustam facere, et iniustam
si demerent his, quorum inire gratiam vellent, adderent illis,
temnere se posse putarent. Quid multa? Varietas illa scrip
riis imputanda est, X et S litteras cum alibi saepe, tum in
commutantibus, qua de re vid. Drakenb. ad Liv. lib. XXVI
eundem ad Silium Italic. I, 290, Oudendorp. ad Lucanum X,
que ullum verbum magis in hac re proprium quam hoc *auge*
fer de Off. lib. II, 20 med. *neque vero verbis auget suum*
si quo forte fungitur, sed etiam extenuat. Ceterum Lamb.
(iam pr. edit.) pro vulg. *census* dedit; placet, quoniam *quisq*
Cic. cum singulari numero construitur: sed miror unde accep

. viro fortissimo atque innocentissimo Sex. Peduno praetore habitus esset. Erant enim tum censo. legibus facti, delecti a suis civitatibus; quibus, si id commisissent, poenae legibus erant constitutae. autem praetore, quis censor aut legem metueret, 139
a non tenebatur, quoniam creatus lege non erat, ; animadversionem tuam, cum id, quod abs te eme, vendidisset? Teneat iam sane meos testes Metel: cogat alios laudare, sicut in multis conatus est: ndo haec faciat, quae facit. Quis enim umquam ita a quoquam contumelia, quis tanta ignominia aftus est? Quinto quoque anno Sicilia tota censetur. at censa praetore Peducaeo: quintus annus cum te ietore incidisset, censa denuo est. Postero anno Metellus mentionem tui census fieri vetat: censodicit de integro sibi creari placere: interea Peduanum censum observari iubet. Hoc si tuus inimitibi fecisset, tamen, si animo aequo provincia tuet, inimici iudicium grave videretur. Fecit amicus

de Fabric. incerta res: margo enim Lamb. repet. *al. census*, de r nihil, neque Lag. 42. Quod si hoc constaret, Gulielmi conieum recipiendam putarem: nunc vulgatam fero.

§. 139. *quis censor aut legem metueret]* Sic optime Lamb. pro vulgato *metuerit*, quod prorsus stare h. l. nequit. *Metueret* enim = non facienda dictum est, et, si verum quaeris, quae ne tum quifacienda fuit, i. e. ut fere dicere solemus, Imperfectum pro Plusaperf. positum est. Sicut et nos dicere utraque ratione solemus, sollte fürchten vel wer hätte fürchten sollen? Legitur autem *meet* in quattuor bonis. Porro *quis censor* Lambinus et Lag. 42 pro ;- *qui*. Recte: est enim non qualis censor, sed quis, cum censuemisset. — *quae facit]* posteriore edere voluit Lambinus, et edidit iterus e Fabric. (Metell.). Antea *fecit*, minus graviter. — *cum te ietore]* Temporis definitio est, nec opus Lambiniana correctione *in praetorem*. Idem Lambinus post *edicit*, non male. — *tamen, si imo aequo prov. tulisset] Tametsi* an *tamen etsi* legatur, perinde : illud edd. princ. habent, hoc Muretus e suis codd. (Var. Lect. XI,) plerisque insequentibus editoribus harum orationum probavit. Sed umque ad sensum falsissimum est. Nam cum duae rationes sint,

recens et cognatus voluntarius: aliter enim, si p
vinciam retinere, si salvus ipse in provincia ve
57 esse, facere non potuit. Expectas etiam, quid hi
140 dicent? Si tibi magistratum abrogasset, minore ig
minia te affecisset, quam cum ea, quae in magist
gessisti, sustulit atque irrita iussit esse. Neque
hac re sola fuit eiusmodi, sed, antequam ego in Si
ciliam veni, in maximis rebus ac plurimis: nam
Heraclio Syracusanos tuos illos palaestritas bona
stituere iussit, et Epicrati Bidinos, et pupillo Dre
nitano A. Claudium: et, nisi mature Letilius in Si
liam cum litteris venisset, minus xxx diebus Metel
totam triennii praeturam tuam rescidisset.

---

quibus interpretari possis, ut aut *animo aequo ferre* dicas cum
perinde habere, neque probare, neque reprehendere, aut aestim
illam putes intelligi, non Metelli factum: alterum contra sermonis
est, alterum longe quaesitum. Scribendum erat cum P. Manut
Lambino, sicut nos fecimus. Nam illud iudicium, quamvis inimi
cit tamen gravissimum esse, si id provincia ferat et approbet. Si
Siculi reclamarent et Verrinum censum ut veriorem et praesenti
que fortunarum statui accommodatiorem praeferrent, tum sane illud
iudicium inimici, sed odii et inimicitiarum documentum esset. Sed

**Et quoniam de ea pecunia, quam tibi ad sta- 141
m censores contulerunt, dixi: non mihi praetermit-
dum videtur ne illud quidem genus pecuniae con-
ıtae, quam tu a civitatibus statuarum nomine co-
ıti. Video enim eius pecuniae summam esse per-
ndem, ad HS tricies: tantum conficitur ex testimo-
; et litteris civitatum. Et iste hoc concedit, nec
est aliter dicere. Quare cuiusmodi putamus esse
, quae negat, cum haec tam improba sint, quae**

---

§. 141. *ad* HS *tricies]* Ausus sum aliquid in describendo hoc nu-
› et h. l. et bis paulo post, sed erat aliquid audendum, nisi diu-
quod prorsus esset absurdum circumferri vellemus. Vulgo enim
ur ad HS *CXX milia*, Paris. A B Lag. 29 CXXX, quae pecunia
um quantum infra veritatem est. Nam soli censores suo nomine
XIX milia denarium i. e. CLVI milia HS dederunt, una porro civitas
uripina CCC milia ad statuas contulit. Quantum igitur ab universis
ae civitatibus (65) datum putabimus? certe si decies plus confectum
non quod ultra verisimile sit auxisse eam summam mihi videor. Et
ati quidem ignorantia librariorum numeri certa sunt vestigia: hoc
loco Metell. (Fabr.) Lag. 42 XXLVI, infra c. 69, ubi eadem summa
tur, Lag. 42 CC CC CC et Nannianus Co Co Co habent: cf. Nann.
l. Hoc vero signum cum Garatonio natum puto ex CIↃ, mille-
numeri nota, eidem porro numero superinductam lineolam millies
significare, i. e. decies. Nam vide, ut hoc utar, c. 75, ubi quod
duodecies legitur, in cod. Nann. scriptum est ∞CC, in Lag. 42
= ∞CC. Omissam saepe esse illam lineolam constat. Tria igi-
lia signa cum in codice Nanniano sint, similisque figura ex cor-
cod. Metell. scriptura proveniat, *tricies* HS potius eo numero
cari putavi, quam *vicies*, quod Garatonius voluit. Neque illa
nimia videtur, siquidem una civitas Centuripina eius decimam
m dederit. Unum hoc favet Garatonio, quod c. 69 cod. Metell.
ω ω i. e. CIↃ CIↃ, vicies. Sed, ni error in ea re versatur, uni
duos opponimus. Haec adhuc satis probabiliter disputata vide-
ur, verumtamen certam coniecturae Garatonianae confirmationem
demum adiicere possum, quod capite insequenti, ubi vulgo HS
X *milia capta* leguntur, Lag. 42 (p. m.) reliqua mendose HS *XX*
bens liquido *captum* ostendit, quod stare nequit nisi multiplicati-
numerum praecessisse statuas.

tantum conficitur] Lag. 29 et Paris. B *configitur*, Lag. 42 *con-*
tur. Idem (p. m.) *et litteris*, quod praetulimus vulg. *ac*, constan-
causa. — *improba sint]* Libri mss. omnes *sunt*, obtinuitque hoc

fatetur? Quid enim vis constitui? consumpta omnem istam pecuniam in statuis? Fac ita e men hoc ferendum nullo modo est, tantam al pecuniam auferri, ut in omnibus angiportis pr improbissimi statua ponatur, qua vix tuto
58 posse videatur. Verum ubi tandem aut in quib
142 tuis ista tanta pecunia consumpta est? Consu inquies. Scilicet expectemus legitimum illud quennium: si hoc intervallo non consumpserit denique nomen eius de pecuniis repetundis stat nomine deferemus. Reus est maximis plurimisq minibus in iudicium vocatus. HS tricies ex hoc genere captum videmus. Si condemnatus eris, opinor, id ages, ut ista pecunia quinquennio co matur in statuis: sin absolutus eris, quis erit amens, qui te ex tot tantisque criminibus el post quinquennium statuarum nomine arcessat?

---

vitium etiam editos usque dum Gruterus tacite sustulit. Nam esse, quamvis pervagatum, mihi quidem videtur manifestum ess

qua vix tuto transiri posse videatur] Olim *transire* *deamur* legebatur, sed Gruterus ex Metell., quod et Lamb.

e adhuc consumpta est ista pecunia, et est per- n non consumptum iri: licet iam intelligamus, m esse rationem, quare et iste HS tricies uno conciliarit et ceperit, et ceteri, si hoc a vobis mprobatum, quam volent magnas hoc nomine is capere possint; ut iam videamur non a pe- capiundis homines abstinere, sed, cum genera m pecuniarum capiundarum comprobarimus, ho- iomina turpissimis rebus imponere. Etenim, si 143
res HS cxx milia populum, verbi gratia, Cen-

---

12. *consumpta est]* Sic Lag. 42 (pr. m.) Vulgo *consumpta est*. Item post ille *si hoc a vobis*, pro vulg. *si a vobis hoc*. *ıtam esse rationem, quare — conciliarit]* Edidit Lambinus *one*, cum recte observasset repeti non raro cum pronomine re- ressum nomen, verum rectius fecerunt insecuti editores, qui audiendum putarent, nec, quod et ipsum in marg. repet. an- *qua* pro *quare* reciperent. Nam *quare* saepe est pro *ut* in locis. — *a pecuniis capiundis hom. abstinere]* Vulgo *abs-* ıed alterum var. lectio in marg. repetitae Lambinianae et Lag.). Utrumque recte dicitur, quamquam aliquam causam video, interpolatores *abstinere* noluerint, nimirum quod non fere eronem accusativus personae alterius ei verbo additur. Verum lii scriptores, neque ratio obstat: contra *absterrere* videri pos- ıtius esse dictum. Quicquid est, causa non est idonea, cur a nper probatis in causa dubia discedamus. Ut mox *comproba-* lhuc coniectura nitebatur eius, qui Hervagianam curavit, quam mbinus priore secutus est. Reliquae editiones veteres ante am *comprobaremus*, quod falsum est sine dubio, sed defen- orum mss. consensu. Nunc autem Lag. 42 auctor fit. Gru- a primus *capiundis* et *capiundarum* scripsit pro eo quod in fuit *capiendis*, *capiendarum*. Confirmant nunc Lag. 42 et , reliqui Pariss. etiam *capiundis*, si recte excerpti sunt.

13. *si C. Verres HS CXX milia populum — poposcisset]* :hützius corruptum etiam hunc numerum videri annotavit, vel :ausam, quod non intelligeretur, cur in re ficta tam accurate summam posuisset. De emendatione dubito, quia codd. ni- ant, nisi quod Lag. 42 XX, verum *C milia* satis sunt, certe n summam progredi non videtur debuisse. Alter autem nu- ı quem Verres re vera a populo Centuripino videtur exegisse, editore factus est *CCC milium*, cum in principibus edd. fu- plus littera *CCCC*. Sed codices assentiuntur praeter Lag. 42,

tibus nostris moram accipiundi, sed ut sociis
dandi afferre videamur.

Quodsi quem statuae magnopere delectant,
quis earum honore aut gloria ducitur, is haec
constituat necesse est: primum, averti pecuniam
mum non placere; deinde, ipsarum statuarum mo
quendam esse oportere; deinde illud, certe ab in
59 exigi non oportere. Ac de avertenda pecunia,
144 abs te, utrum ipsae civitates solitae sint statuas
faciundas locare ei, cui possent optima condicione
care, an aliquem curatorem praeficere, qui statuis
ciundis praeesset, an tibi, an cui tu imperasses,

---

qui *CC.* Certius est, quod vulgo editur *si tum id planum*
auctoritate quattuor meliorum Lag. 29. 42 Paris. A B debere
id planum fieret. — *moram accipiundi, sed ut sociis caus*
afferre videamur] Sic optime locus se habet: itaque piget
veterum varios et explicandi et corrigendi conatus, priusquam
tell. optimo vera lectio *afferre* pro *auferre*, quam eandem
tomanus coniectura assecutus erat, in lucem protracta est.
matur ea nunc Lag. 42 (pr. m.), recepta primum est a Graev

aut gloria] Sic quattuor meliores. Vulgo *et gloria.* —
illud] Scribendum videtur *denique.*

§. 144. *Ac de avertenda pecunia]* Transit ad ea, quae
xerat, probanda, in qua quidem continuatione *ac* fere solet
Cod. Nann. et Lag. 42 (pr. m.) *age* temere, opinor, nam ei
non convenit reliquae orationis forma. — *optimo cond. locare]*
hoc *locare* a Lag. 42 (pr. m.), idem *procuratorem*, sed hic

ιerare pecuniam. Nam si per eos statuae fiebant, ιibus tibi iste honos habebatur, audio: sin Timarli pecunia numerabatur, desine, quaeso, simulare, cum in manifestissimo furto teneare, gloriae stuum ac monumentorum fuisse.

Quid vero? modum statuarum haberi nullum pla-' Atqui habeatur necesse est. Etenim sic consi- 145 ιte. Syracusana civitas (ut eam potissimum nomi-) dedit ipsi statuam: est honos; et patri: bella : pietatis et quaestuosa simulatio; et filio: ferri potest; hunc enim puerum non oderant: verum ·iens et quot nominibus a Syracusanis statuas au-: ? Ut in foro statuerent, abstulisti: ut in curia, isti: ut pecuniam conferrent in eas statuas, quae ιae ponerentur, imperasti: ut iidem darent homiaratorum nomine: dederunt: ut iidem pro parte ommune Siciliae conferrent: etiam id contulerunt. civitas cum tot nominibus pecuniam contulerit, aque hoc civitates ceterae fecerint: nonne res ipsa admonet, ut putetis modum aliquem huic cupiti constitui oportere?

. 144. *in manifestissimo furto]* Sic cod. Nannianus, a quo Lag. n abit, nisi in eo quod praepositionem omittit. Superlativum gra- a Cicerone nondum adhibitum legi, sed nihil impedit quominus eatur, et invenitur apud alios argenteae aetatis scriptores. Alia st de verbo *teneri* sine praepositione, hac quidem significatione st pro deprehendi, convinci. Cf. ad lib. III, 64. Facillima h. l. corruptela, etiam a Paris. C abest.

. 145. *hunc enim puerum non oderant]* Amabant contra, nam Hotomanus infamiae cuiusdam suspicionem his verbis contineri atur. — *ut iidem darent homines]* Pertinet ad illud, quod di- pluribus nominibus pecuniam ab iisdem exactam esse: quater igi- ntulerunt, bis ad statuas Syracusis positas, in foro et in curia, n, bis plerique ad eas quae Romae ponerentur, neque enim omnes tur inter aratores contulisse. — *nonne res ipsa]* Sic Lag. 42 (p. m.) et ex usu. Vulgo *non*.

ipsi id confiteri? Vide et perspice, qua defens
usurus. Iam intelliges, hoc tibi de statuis c
61 dum esse. Mihi enim renuntiatur, ita constitu
patronis, hominibus ingeniosis, causam tuam, e
ita abs te institui et doceri, ut quisque ex pro
Sicilia gravior homo atque honestior testimoni
hementius dixerit, sicuti Siculi multi primari
multa dixerunt, te statim hoc istis tuis defens
dicere, *inimicus est propterea, quod arator est.*

---

§. 148. *Nihil egero, inquit]* Sic edidi auctore Garaton cod. Ursini et uno Paris. apud Lallemandum, (video iam duo et B, quibus accedit Lag. 29) pro vulgato *nihil ergo*, quod vi biliter explicari potest. Nam si subintelligeres ex praegressis mis cito ab iusta postulatione sua Siculi desistere viderentur. vet. cod. et Lag. 42 (p. m.) *nihil rogo* habet, sed opportun cum *egero* ita in codd. scribatur, ut litterae *er* unco tantu gnificentur, hinc omnem corrumpendi facultatem derivandam madvertit. — *haec est nata]* Sic quattuor meliores. Vulg *haec.* — *sese ad statuas tuas]* Tuas accessit in textu binianae, in marg. *alii* omittere dicuntur, qua fere significa lectio Fabric. latet. Et sic est, nam extat illud verbum in La

§. 149. *Iam intelliges]* Sic libri mss. et editi omnes. in repetita Lambiniana comparuit *nam*, quod adhuc auctorem mss. nullum invenit, nec inveniet, opinor, nisi mendosum. abest a Lag. 42 (pr. m.).

: uno genere, opinor, circumscribere habetis in mo genus hoc aratorum, quod eos infenso animo ue inimico venisse dicatis, quia fuerit in decumis : vehementior. Ergo aratores inimici omnes et adsarii sunt: nemo eorum est, quin perisse te cupiat. mino praeclare te habes, cum is ordo atque id homum genus, quod optimum atque honestissimum est, uo uno et summa res publica et illa provincia ma-

---

§. 149. *uno genere circumscribere — genus hoc aratorum]* i. e. ..a re ac defensione totum crimen, quod ad aratores pertinet, a a causa separare, removere, tollere. Sic I, 16 *hoc omni tem- Sullano ex accusatione circumscripto*, ubi addita verba *ex ac- one* explicandi rationem docent. Cf. etiam Garat. ad orat. p. . 33 init. Sed iuvat animadvertere quemadmodum Cicero vocem adhibere soleat, nam *uno genere* dicit pro *una re* sive, ut nos nus *hoc uno*, quandoquidem unum illud, quotienscunque res in- t, saepius repetiturus erat. Mox de coniunctivo *dicatis* cf. ad . 113 hui. orat. — *inimici omnes et adversarii sunt]* Ante Lamb. adeo in eius priore recens. legebatur *ergo aratores inimici omnes, sarii*, sine verbo. Additum non hoc solum est in repet. editione, sed rea copula, ut esset *et adversarii.* Sed Gruterus cum *sunt* tacitus sset, copulam non admisit, sed velle se potius *omnes* repetere t. Quodsi Lambinus copulam de suo addidisset, quod sine ea duo a componi non posse putaret, deficerem et ipse, quamquam tum post *aratores* collocandum censerem. Nunc autem ex quattuor bonis intelligo, in ea quidem re Lambinum nihil nisi libros secu- esse, et dubitari potius posse de addendo verbo, quippe quod Lag. 42 supersit. Operae autem pretium est videre hoc loco, nulla fides habenda sit Lallemando, qui cum Gruteri iudicium re- tur, velletque et ipse criticus haberi, sic prorsus ut ille voluerit t inveniri in duobus Parisinis, deduxitque ea affirmatione Be- in errorem, ut pro Tulliana talem verborum compositionem ven- : *Ergo aratores inimici omnes, omnes adversarii?* *nemo eorum est quin]* Libri mss. nostri omnes praeter Lag. 42 *est eorum.* Hic autem *qui non.* Edd. non mutant. Post *id num genus* mss. omnes, editi *id genus hom.* — *praeclare te s]* i. e. bene tecum comparatum est: raro tamen *habeo me, ha- e* personaliter pro impersonali *habet se* sive *res se habet* usur- . Ad Att. VII, 2 *quamquam videbatur se non graviter ha-* etsi tertia persona plus habet excusationis. — *summa res pu-]* Sic Lambinus, etiam priore, et auctores fiunt Lag. 29 Paris. A B. o *summa rei publicae.* Cf. ad c. 10. Neque curo quod dissen-

gato, et eum, qui tibi inimicissimus esse videbitur, qui se spoliatum abs te dicet, ecquid suo nomine in tuam statuam contulerit. Neminem reperies, qui ne-
153 get: etenim omnes dederunt. Quemquam igitur putas dubitaturum, quin is, quem tibi inimicissimum esse oporteat, qui abs te gravissimas iniurias acceperit, pecuniam statuae nomine dederit vi atque imperio adductus, non officio ac voluntate? Et huius ego pecuniae, iudices, quae permagna est, impudentissimeque coacta ab invitis, non habui rationem, neque

---

manum, B C *civem Romanum*. Verum Lag. 42 (p. m.) *rogatum*, ut inseq. capite deteriores fere omnes peccant. Porro autem, quod adhuc intactum fuit, *sive togatum velis*, *sive Siculum*, in nullo libro manuscripto est, nisi forte in Lag. 45 neque desiderabis si sublatum fuerit. — *rogato et eum]* Omissa sunt haec verba in Lag. 42 (p. m).

spoliatum abs te] sic pro vulg. *a te* Lamb. vet. cod. i. e. Fabricianus et meliores nostri. *Esse* additur in edd. Aldina prioribus et Lag. 14. 42.

§. 153. *quem tibi inimicissimum]* Hoc ordine verborum libri mss. omnes, editi *inim. tibi*. Sed Lag. 42 (pr. m.) simpliciter *inimicum*. Peccat hic liber in eodem verbo postea, ubi pro *invitis* et *invitissimis* bis habet *inimicis* et *inimicissimis*. Neque enim mihi persuadeo illis locis vulgatam non esse verissimam. — *Et huius ego pecuniae* cet.] Coniunge *quantum huius pecuniae ab aratoribus* cet. *datum esset*. Nam quam se alteram interpretandi rationem videre dicit Garatonius, ut pecuniae summa ab aratoribus et negotiatoribus coactae illa, quam supra confeceral, non contineatur, eam ego non puto cum Latinitate posse conciliari. Debebat enim non *esset*, sed *est datum*. Neque vero eam omnino desidero, quoniam rectissime sententia constat. Tricies HS ab universa Sicilia statuarum nomine coactum dixerat; iam quo loco indignum esse disputare coeperat, cogi pecuniam ab invitis, de singulis ordinibus, imprimis de aratoribus, dixit. Quod ut magis etiam probaret, futurum videbatur, ut adiiceret etiam, quantum ab illis expressum esset pecuniae. Hoc se dicit non facere, nec facere posse, nimirum quod difficile sit quantum quisque hoc vel illo nomine dederit conquirere, cum pluribus dederint. Veram autem fuisse causam puto, quod longe maior pecunia a civitatibus, quam ab singulis ordinibus contributa erat, propterea quod ad illam pecuniam ex aerariis singularum civitatum non parum conferretur. Itaque maluit universam pecuniam prodere, ut pro portione ab aratoribus, quorum maxima erat multitudo, datum esse existimaretur.

ıre potui, quantum ab aratoribus, quantum ab ne-
ıtoribus, qui Syracusis, qui Agrigenti, qui Pan-
ıi, qui Lilybaei negotiantur, esset coactum: quon-
intelligitis, ipsius quoque confessione ab invitis-
s coactam esse.

Venio nunc ad civitates Siciliae, de quibus fa- 63
ne iudicium fieri voluntatis potest. An etiam Si- 154
inviti contulerunt? non est probabile. Etenim sic
Verrem praeturam in Sicilia gessisse constat, ut,
utrisque satisfacere non posset, et Siculis, et to-
s, officii potius in socios, quam ambitionis in ci-
rationem duxerit. Itaque eum non solum PATRO-
illius insulae, sed etiam SOTERA inscriptum vidi
cusis. Hoc quantum est? ita magnum, ut Latine
verbo exprimi non possit. Is est nimirum SOTER,
salutem dedit. Huius nomine etiam dies festi agi-
ır, pulchra illa Verria, non quasi Marcellia, sed
Marcelliis, quae illi istius iussu sustulerunt. Hu-
ornix in foro Syracusis est, in quo nudus filius
ipse autem ex equo nudatam ab se provinciam
picit. Huius statuae locis omnibus: quae hoc de-

---

154. *iudicium fieri]* Lag. 42 solus *fieri iudicium.* Idem postea
is. — *Itaque cum — Sotera inscriptum vidi]* Ita paulo post
ncisum esse. De *Soteris* cognomine Ernest. in clave satis dixit,
ım inscriptionem bilinguem apud Sponium Itin. Tom. III p. 145,
ım a Garatonio curis secund. in Plancianam p. 36 (repet. Orell. c. 19).
'lius potius *insulae* quam, sicut vulgo est, *istius* scribere malui
itate Lag. 42 (p. m.). Item veterem lectionem plurimorum codicum
i *Latine*, pro qua Naugerius edere coepit *Latino uno verbo.*
ır id enim collocatio verborum postulare. — *Marcellia sed pro*
ılliis] Vocalem *i* h. l. omnes boni, sed in altero verbo offende-
t exhibent *Marcellis.* — *fornix]* Libri longe plurimi, etiam Pa-
B, sed non Lag. 29 vel 42, *fornex.* — *Huius statuae locis*
us] Desideratur *locis* in codd. deterioris familiae fere omnibus,
ı edd. vett. usque ad Aldinam, in qua adeo stellulis lacuna notatur.
ı anno et Victorius et Hervagius ita expleverunt ut *locis erectae*
ıdderent. Quod nunc legimus, ex Fabric. (et Metell.) restituerunt

monstrare videantur, propemodum non minus multas
statuas istum posuisse Syracusis, quam abstulisse.
Huic etiam Romae videmus in basi statuarum maxi-
155 mis litteris incisum, *a communi Siciliae datas.* Quam-
obrem qui hoc probari potest cuiquam, tantos hono-
64 res habitos esse ab invitis? Hic tibi etiam multo ma-
gis, quam paulo ante in aratoribus, videndum et con-
siderandum est, quid velis. Magna res est. Utrum
tibi Siculos publice privatimque amicos, an inimicos
existimari vis? Si inimicos, quid te futurum est? quo
confugies? ubi nitere? Modo aratorum honestissimo-
rum hominum ac locupletissimorum, et Siculorum et
civium Romanorum, maximum numerum abs te aba-

Lamb. et Gruterus. Sed tamen quattuor meliorum iussu *locis omnibus* fiet. — *demonstrare videantur]* Corrupit subtilem sermonis elegantiam Victorianus editor, quod, cum fuisset antea (etiam in Hervag.) *videantur*, ex paucis neque bonis libris *videntur* edidit. Lepida enim inest significatio, quasi hoc iam ipsorum Siculorum consilium esse potuerit, sed significatio tantum. Crassius fuisset *demonstrarent*. Sic tempore ad se rettulit, modo ad Siculos. — *a communi Siciliae]* Genitivum Hotomanus de coniectura ponendum censuit, ut supra c. 46 et infra c. 69; nam codd. quidem vulgares *Sicilia* habent; neque aut Lambinus aut Gruterus cum illi paruissent, de codd. suis quicquam annotarunt. Est autem illud, quod Hotom. coniecit, h. l. in Lag. 29 et 42 Paris. A B, infra in uno Lag. 42.

§. 155. *Quamobrem qui hoc probari potest* cet.] Restitui veterem Naugerii, Victorii, Manutii interpunctionem, a qua recentiores editores, nulla sententiae ratione habita, ita abierunt, ut interrogandi signum post *quamobrem* ponerent.

quam paulo ante in aratoribus] Utraque particula et *paulo* et *in* carent libri mss. deteriores. *In* additum est a Naugerio nec posthac omissum, *paulo* e Nanniano Stephanus, Lambinus, Graevius receperunt, Gruterus noluit. Sed eadem prorsus utriusque verbi auctoritas est. — *existimari vis]* Deteriores *existimare* solito errore, quem primus sustulit Naugerius. Sed Lag. 42 (p. m.) *velis.* Placeret, ni interiectum esset *magna res est*, ex quo suspendere molestum est.

hominum — Romanorum] Sic prorsus de nostris Lag. 42: in ceteris varia omittendi genera. Nam meliores tres (Lag. 29 Paris. A B) verba *hominum ac locupletissimorum* omittunt, deteriores cum vett. edd. alteram partem *et Sic. et civ. Rom.* Quae verba cum in Nanniano

lienasti: nunc de Siculis civitatibus quid ages? Dices, tibi Siculos esse amicos? qui poteris? qui, quod nullo in homine antea fecerunt, ut in eum publice testimonium dicerent, cum praesertim ex ea provincia condemnati sint complures, qui ibi praetores fuerunt, duo soli absoluti; hi nunc veniunt cum litteris, veniunt cum mandatis, veniunt cum testimoniis publicis: qui, si te publice laudarent, tamen id more potius suo, quam merito tuo facere viderentur; hi, cum de tuis factis publice conqueruntur, nonne hoc indicant, tantas esse iniurias, ut multo maluerint de suo more decedere, quam de tuis moribus non dicere? Confitendum est igitur tibi necessario, Siculos inimi- 156
cos esse, qui quidem et in te gravissima postulata consulibus ediderint, et me, ut hanc causam salutisque suae defensionem susciperem, obsecrarint; qui

---

inventa essent, ne Lambinus quidem recepit, sed fecit Gruterus, quia Metellianus accesserat. Idem autem Nannianus etiam *abs te alienasti.*

antea fecerunt] Lag. 42 *fecerant*, mendose, opinor, neque enim convenit reliquis temporibus. — *hi nunc veniunt cum litteris]* Sic scripsimus auctoritate bonorum librorum nostrorum, Paris. A B Lag. 29 et 42, etiam sine illis scripturi unius Metelliani fide, quae adhuc ab omnibus praeter Garatonium neglecta fuit. Illis bonis libris etiam unus et alter e deteriore familia accedunt, ut Pal. sec. apud Gruterum, qui fortasse Lagom. 14 est. Reliqui deteriores *hinc conveniunt*, quod editores quoque principes secuti sunt, donec Angelius fecit *huc conveniunt*, quo repetitionis elegantia tollitur. Garatonius quidem non inepte ex illa syllaba redundante scribendum censuit *hi nunc contra te veniunt*, atque adeo id ille e ms. Iannoctiano, ego ex Lag. 14 enotatum invenimus: saltem haec verba cogitatione addenda putat. Potest hoc fieri, sed constructio tamen alia est, et haec quidem: *hi* Siculi (qui olim tam patientes fuerunt) nunc veniunt, non laudaturi, quod ipsum parum momenti haberet, sed conquesturi de iniuriis tuis. Vides illud *contra te* ultimo verbo contineri, eaque re expectationem oratorie duci.

si te publice laudarent] Graevius secundum unum cod. Francianum, non bonum librum, *publice* delendum censuit delevitque Ernestius; temere. Neque enim sua vi caret.

§. 156. *qui quidem — ediderint — obsecrarint — duxerint — dixerint]* Coniunctivos pro Indicativis Lamb. e Fabric. restituendos censuit,

homine honestissimo et certissimo, tum etiam
eloquentiam legatus a suis civibus electus est, set multas istius et varias iniurias quam aperte vobis planissimeque explicare. Dixerunt Halesini tinenses, Tyndaritani, Hennenses, Herbitenses,

---

restituitque Gruterus (ex Metell.), rectissime. Lag. 42 (pr. m. *ediderint* et *obsecrarint* exhibeat, duo reliqua tamen mendose Paris. A contra *ediderunt* quidem habet, sed reliqua sic ut nunc

prae salute sua levia duxerint] Miror Gruterum edere *pro sal.* neminemque insequentium editorum vitium illud, si rarum, (nam est in Lag. 42,) certe librariorum correxisse. Nam certo est. Nulla enim sunt pericula *pro salute*, nec *pro salute* temnimus vel negligimus, vel leve ducimus aliquid, sed *prae* i. e. si salus ante oculos ponatur, et comparatio instituatur utrum velis eligere, an aliud quid. *Salutem* autem *suam Siculi* Verris contineri putabant, qui cap. inseq. dicantur domos et licturi, nisi ille damnatus fuerit. Etiam *pro* vulgo putatur in ratione locum habere, sed ea non est comparatio ipsarum rerum consequentium, κατά τι, utrum respondeant necne. Altera praepositionis *pro*, quae huic loco adhiberi possit, quatenus *contra*, verbum postulat actionis, non existimationis aut Itaque pro Mil. 2 etiam contra Erfurt. optimum librum scribendum seo *clamores maximos prae salute vestra neglexit*, ut hui. Verres dicitur *pro nihilo prae sua praeda res sanctissimas* aliaque eius generis exempla inveniuntur apud Horat. Tursellinus particulis p. 593.

Etenim ille cum propter cet.] *Ille* e cod. Metell. a Gruter. ceptum, legitur etiam in Paris. B et ut opinor in Lag. nonnullis ex iis forte nihil excerptum est, nisi 29 habere *cum ille*, inver

ıomines tu persuadebis ad honorem atque am- inem tuam pecunias maximas voluntate sua con- e? credo, qui te in tua civitate incolumem esse ıt, hi monumenta tuae formae ac nominis in suis

---

ın esse aliquem antiquissimum nummum Graecum, in quo aspi- totur littera singulari, et in Romanis constanter *Hennam* scribi. editores plerique et accuratissimi in optimis mss. Latinis aspi- esse et rectius sic scribi annotarunt, Drakenborch. ad Silium 93 et ad Livium XXIV, 37. Dukerus ad Florum III, 19, 9. lorpius ad Frontini Strateg. IV, 7, 22 et Lucan. VI, 740, alii, ı nomina sunt in penu critica Tzschuckii ad Pomponium Melam 16. Sed pauci sunt, qui ipsi sic scripserint, nec quisquam re- um apud Ciceronem, quamquam etiam in his orationibus libri on solum optimi, sed etiam plurimi, aspirant. — *Segestani]* Tu- hanc esse nominis scripturam, sed ne alteram quidem *Ege-* Graecorum certe scriptorum et nummorum recentiorum (impri- Rom. aetate) auctoritate carere, docet idem Eckhel. T. I p. 236. libri h. l. nihil mutant. — *enumerare omnes non est necesse]* *numerare*, quod num hoc modo dici possit, iure dubitare mihi ubi non certus quidam numerus conficiendus est, sed separatim rum nomina recensenda. Itaque cum in cod. Metelliano legere- *numerare*, secundum Lambini coniecturam *enumerare* scriben- istimavi. — *Scitis quam multi et quam multa]* Lag. 42 (p. m.) *uam multa*, omissis mediis. Vulgares codd. et vett. edd. *sa- dixerunt*. Correxit ex aliquo meliorum Naugerius. Item *de-* abest a Lag. 42 (pr. m.) et *adeo:* tum *arbitrarentur*.

civitatibus esse cupiebant. Res declarabit, ut c
rint. Iamdudum enim mihi nimium tenuiter Si
rum erga te voluntatis argumenta colligere vi
utrum statuas voluerint tibi statuere, an coacti si
158 De quo homine auditum est unquam, quo
accidit, ut eius in provincia statuae, in locis pu
positae, partim etiam in aedibus sacris, per vim et
universam multitudinem deiicerentur? Tot hom
Asia nocentes, tot in Africa, tot in Hispania, G
Sardinia, tot in ipsa Sicilia fuerunt: ecquo de h
hoc unquam audivistis? Novum est, iudices: in Si
lis quidem et in omnibus Graecis monstri simile.
crederem hoc de statuis, nisi iacentes revulsasque
dissem: propterea quod apud omnes Graecos hic
est, ut honorem hominibus habitum in monum
eiusmodi, nonnulla religione deorum consecrari
159 trentur. Itaque Rhodii, qui prope soli bellum

---

§. 157. *Res declarabit]* Ostendit se nunc de statuis ... cturum, itaque malui secundum Metell. et Lag. 42 (pr. m.) ... *declaravit.*

§. 158. *de quo hom. auditum est]* Vulgo nunc *de quo* ... *hoc*, quod primum comparet in textu repetitae Lambinianae ...

rius cum Mithridate rege gesserunt, omnesque
copias acerrimumque impetum moenibus, litori-
classibusque suis exceperunt, tamen, cum ei
inimici praeter ceteros essent, statuam eius, quae
apud ipsos in celeberrimo urbis loco, ne tum
em in ipsis urbis periculis attigerunt. Ac forsi-
vix convenire videretur, quem ipsum hominem cu-
nt evertere, eius effigiem simulacrumque servare:
tamen videbam, apud eos cum essem, et religio-
esse quandam in his rebus a maioribus traditam,
oc disputari, cum statua se eius habuisse tem-
s rationem, quo posita esset, cum homine vero,
gereret bellum atque hostis esset. Videtis igitur, 66
uetudinem religionemque Graecorum, quae monu-

---

multa displicent, primum illud *cum — gesserint*, quod, cum se-
· *cum essent*, non intelligas, cur non item sit *cum gererent* et
rent, tum verborum confusio poetica *bellum illud*, *prope soli*,
ius, tum *et* quod debebat esse *iidem*. His offensionibus magna
:te medetur Lambini ratio in margine edit. repetitae: *Rhodii*, *qui* —
rint omnesque — *exceperint*, *tamen cum ei regi inim. essent*
[uam adhuc omnes illius ingenio excogitatam, non librorum fide
ı putarunt. Nunc vero ex Lagom. 42 intelligo, Fabriciani codicis
: scripturam, a qua Lag. 42 non discrepat, nisi quod *gesserunt*
et. Eam igitur recepi, sed cum *gesserunt* retinuerim, etiam *ex-*
unt correxi. Neque enim illi coniunctivi perfecti cum reliqua
me concordant: indicativi historiae serviunt. Notandum denique,
rum, qui Lambinum in reliqua constitutione loci non sequeretur,
amen ab eo accepisse et propagasse, primum ut repetitum *eius* ante
tum, tum ut praepositionem *a* omitteret, quae vulgo fuit *a moe-*
ı. Verum absunt haec duo verba etiam a reliquis quattuor bonis
is, in quibus et ordo verborum idem, qui in Fabriciano, est, et
n adiicitur, pro *Rhodii qui* autem *Rhodii cum*, verbis simili-
permutatis. Iam igitur loci scripturam et sententiae veritate et
:um auctoritate satis constitutam arbitror. Nec tamen silendum,
ıg. 42 (p. m.) esse non *apud ipsos*, sed *apud istos*.
Ac forsitan] Sic Lag. 42 (pr. m.) Vulgo abest *ac*, quae tamen
:ula non inutilis videtur ad nexum sententiae. — *et hoc dispu-*
Est ab eodem Lag. 42 (p. m.) Vulgo *disputare*, quod explicare
is, si cogites *eos*. Verum praestat tamen passiva constructio.
vero, quod sequitur, plerique libri *non*; unus Lag. 42 *eius*.

menta hostium in bello ipso soleat defendere, eam summa in pace praetoris populi Romani statuis prae-
160 sidio non fuisse. Tauromenitani, quorum est civitas foederata, homines quietissimi, qui maxime ab iniuriis nostrorum magistratuum remoti consuerant esse praesidio foederis; hi tamen istius evertere statuam non dubitaverunt. Qua abiecta, basim tamen in foro manere voluerunt, quod gravius in istum fore putabant, si scirent homines, statuam eius a Tauromenitanis esse deiectam, quam si nullam unquam positam esse arbitrarentur. Tyndaritani deiecerunt in foro: et eadem de causa equum inanem reliquerunt. Leon-

---

§. 160. *Tauromenitani]* In monstris corruptionum unum tamen hoc omnes et Lagom. et Paris. commune habent ut *me*, non *mi* mediam syllabam efferant. Item sic lib. V, 19 et 64 et plerique omnes mss. neque nummi variant. Videtur igitur tertia vocalis editoribus veteribus deberi, recentiorem pronuntiandi morem seculis. — *maxime — remoti consuerant esse]* Sic edi coeptum est in repetit. Lambiniana ex Fabric. (verisim. Metell.) quocum et Lag. 42 et Nannianus consentit, nisi quod ex hoc ipse Nannius *esse consueverunt* negligenter, opinor, citat. Lag. 29 et Paris. B *remoti consueverant esse.* Reliqui libri mss. omnes et olim editi *maxime — remotissimi consueverant esse,* atque hoc Graevius Ernestiusque restituerunt (tantum quod *consuerant* ex Lamb. retinuerunt) cumulatos superlativos a Ciceronis optimorumque scriptorum usu non abhorrere existimantes. Laudat certe in clavi Ernestius epist. ad Att. XII, 38, Livium libro XLI c. 23, sed malim ego doctissimi Ruhnkenii iudicium ad Vell. II, 27 sequi, sordes has esse et meliorum librorum beneficio atque editorum ingenio eluendas censentis. Neque difficilem illorum locorum emendationem esse invenies, collatis quae ad quemque locum interpretes annotarunt.

non dubitaverunt] Sic Gruterus et de meis codd. Lag. 42. Reliqui *dubitarunt.* — *Qua abiecta basim tamen]* Vulgo *ablata,* quod lenius quam pro re dictum videtur. *Abiecta,* quod nos ex Paris. A B dedimus, cum contemptu dicitur, quasi cadaver. Idem coniecerat scribendum esse Lambinus ex Fabriciani (Metell.) vitio *ablecta.* Lag. 42 *ableta,* 29 *abluta.* Ceterum Latinum accusativum *basim* cum Cicero et lib. IV, 35 et tribus praeterea locis a Conr. Schneidero Gramm. Lat. p. 298 indicatis adhibuerit, nullo *basin,* dedi hoc quoque loco ex Lag. 29. Cf. ad V, 56. — *positam esse]* Addidi *esse* iussu quattuor meliorum. — *Leontinis]* correxerat Hotomanus pro eo quod erat *Leontini*

tinis, misera in civitate atque inani, tamen istius in gymnasio statua deiecta est. Nam quid ego de Syracusis loquar, quod non est proprium Syracusanorum, sed et illorum, et commune conventus illius ac prope totius provinciae? Quanta illic multitudo, quanta vis hominum convenisse dicebatur tum, cum statuae sunt illius deiectae atque eversae? At quo loco? Celeberrimo ac religiosissimo: ante ipsum Serapim, in primo aditu vestibuloque templi. Quodnisi Metellus hoc tam graviter egisset, atque illam rem imperio

---

(sicut codd. vulgares omnes Lag. VII Paris. C Oxon. Huydec.) Putares *Leontii* fuisse, si tale nomen illius urbis inveniretur: nam apud Ptolemaeum III, 4 incertum est. Nimirum nullum est urbis proprium nomen, sed commune cum populo, id quod apparet ex eiusmodi locis, quales sunt apud Liv. XXIV. 30 *Leontinos ire.* har. oratt. lib. III, 24 *Leontinis in foro biduum tenuit.* Ea cur *misera* civitas vocetur, disce ex lib. III, 46. — *sed et illorum, et commune conventus]* Vulgo *sed et illorum commune et conventus*, sed non est haec codicum scriptura, verum Naugerii coniectura: a mss. enim omnibus abest alterum *et.* Debebat autem certe *sed commune et illorum et conventus.* Quanto verius, quod Lag. 42 (p. m.) praebet, nosque edidimus, a reliquis codicibus non diversum, nisi loco, quo particula nunc posita. Dicit igitur, esse illud factum Syracusanorum quidem, sed non proprium illis, verum simul commune factum conventus earum omnium civitatum, quae in illud forum conveniant, i. e. paene totius provinciae. Lambinus priore editione scripsit *sed aliorum commune et conventus*, altera voluit *sed et aliorum commune et conventus*, utrumque de coniectura, neque ea probabili.

Quanta illic mult.] Sic Lag. 42 (p. m.) non *illuc*, ut vulgo. Neque enim Syracusas convenisse illam multitudinem dicere vult, sed Syracusis ad destruendas statuas. Tum vulgo *atque eversae*, nostri quattuor meliores *et.* — *ante ipsum Serapim]* Nomen hoc debemus cod. Fabriciano (Metell.), quocum tamen et reliqui boni et Pal. sec. consentiunt. Codd. vulgares vel *sepim*, vel *sepī*, vel *sepini*, vel *saepe.* Hoc ipsum in principibus edd. legitur. verum paulo post (iam Ascens.) edi coeptum est illud *sepim*, donec Victorius atque insequentes *Iovem* correxerunt. Iam vero nulla correctione opus est. — *illam rem]* Non est rem in libris vulgaribus. Ex Nanniano edere coepit Stephanus, quem secuti sunt omnes. Inde accidit ut nulla mentio fieret aliorum codicum, qui cum Nanniano consentirent. Nunc auctores fiunt quattuor nostri, Paris. A B Lag. 29. 42.

163 coegisset, haec dicerem: Videte, iudices, qu
quam acerbum dolorem sociorum atque amic
mis inusserint istius iniuriae; cum Centur
amicissima et fidelissima civitas, quae tant
cum populo Romano coniuncta est, ut non so
publicam nostram, sed etiam in quovis hom
vato nomen ipsum Romanum semper dilexeri
blico consilio atque auctoritate iudicarit, C.
statuas esse in urbe sua non oportere. Recita
creta Centuripinorum: laudarem illam civitat
quod verissime possem: commemorarem, dec
civium esse Centuripinorum, fortissimorum
morumque sociorum, eos omnes hoc statuisse,
mentum istius in sua civitate nullum esse o
164 Haec tum dicerem, si statuas Metellus non r
set. Velim quaerere nunc ex ipso Metello, q
sua vi et auctoritate mihi ex hac oratione pr
Eadem opinor omnia convenire. Neque enim
ximae statuae deiectae essent, eas ego vobis
iacentes ostendere. Hoc uno uterer, civitat
gravem statuas iudicasse C. Verris demoliend

---

§. 163. *Centuripinos reponere]* Hoc ordine verba sel
Lag. 42 (pr. m.) vulgo inverso. — *Romanum]* Lag. 42. Ve

mihi Metellus non eripuit: hoc etiam addidit, ut quererer, si mihi videretur, tam iniquo iure sociis atque amicis imperari, ut iis ne in suis quidem beneficiis libero iudicio uti liceret: ut vos rogarem, ut coniecturam faceretis, qualem in his rebus in me L. Metellum fuisse putaretis, in quibus rebus obesse mihi posset, cum in hac re tam aperta cupiditate fuerit, in qua nihil obfuit. Sed ego Metello non irascor, neque ei suam purgationem eripio, qua ille apud omnes utitur, ut nihil malitiose neque consulto fecisse videatur.

Iam igitur est ita perspicuum, ut negare non pos- 69
sis, nullam tibi statuam voluntate cuiusquam datam, 165
nullam pecuniam statuarum nomine nisi vi expressam et coactam. Quo quidem in crimine non illud solum intelligi volo, te ad statuas HS tricies coegisse: sed multo etiam illud magis, quod simul demonstratum est, quantum odium aratorum, quantum omnium Si-

---

§. 164. *hoc etiam addidit]* Pariss. et Lag. omnes praeter 6 et 8 *haec*. — *ut vos rogarem]* Abest *ut* a Metell. et Lag. 42.

qualem in his rebus] Sic Gruterus: priores omnes *in iis rebus*, et miror cur Gruterus mutarit. Verum nihil ab eo diversum e codd. nostris enotatum est. Post *rebus* abest a Lag. 42. — *neque ei suam purgationem eripio]* Quae illa fuerit nescimus. Fortasse hoc reprehenderat, quod Centuripini inconsulto praetore honorem praetori habitum sustulissent, qua re dignitas populi Romani laedi videretur. Verum ipsum verbum a Naugerio videtur esse: codices quidem nostri omnes (praeter Paris. B fortasse omissum) et edd. vett. *rogationem*, Lag. 42 *vocationem*, Lag. 1 *narigationem*. Neque tamen ipse aptius excogito. Nam Cicero de Inv. I, 11: *purgatio est*, *cum factum conceditur, culpa removetur.*

§. 165. HS *tricies coegisse]* Vulgo *CXX milia*, sed cf. ad cap. 57.

quod simul demonstratum est] Particip. praeteriti temporis ex Naum. libro restitutum est, cum olim fuerit et in nostris libris praeter Lag. 42 legatur *demonstrandum*, nec discrepat Metell. nisi quod *est* omittit, Lag. 42 non *est* tantum, sed etiam *quantum*, mendose, opinor. Sed idem rectius verba *in te*, quae vulgo adduntur ad *odium*, omittit cum Paris. A B.

ut etiam obesse deberet, tu tua sapientia
70 Etenim rem totam, iudices, breviter cognosc
scriptura Siciliae pro magistro est quidam L
natius, qui et sui quaestus causa, et fortasse q
ciorum interesse arbitrabatur, bene penitus i
familiaritatem sese dedit. Is cum praetorem
omnia fora sectaretur, neque ab eo unquam d
ret: in eam iam venerat familiaritatem consuet
que in vendendis istius decretis et iudiciis tra
disque negotiis, ut prope alter Timarchides n
170 retur. Hoc erat etiam capitalior, quod idem pe
his, qui ab isto aliquid mercabantur, fenori daba

---

et auctorem nunc invenit Lag. 42. Sed *oppositis* auctoritat
meliorum scripsimus pro vulg. *positis.* — *an quorum auct*
Acute Ernestius proprietatis verborum causa *auctoritatem*
tatem locos suos commutasse putat, nam magis convenire ve
nestandi *dignitati*, comprobandi *auctoritati*. Verum pote
in utramque partem disputari. Magis moveor Ernestii ind
non *in ea re*, sed *ea re* scribendum censet. Esse enim pro
Mihi quidem vere videtur monuisse, codd. tamen auctoritatem

§. 169. *In scriptura Siciliae]* Abest *Siciliae* a Lag. 42
bene penitus] Bene pro *admodum* non raro dici apud C
notum est. Vide etiam Horat. Tursellinum ea voce. Inest
quis irrisionis vel potius ioci color. — *in eam iam venerat f*
ritatem consuetudinemque] In cod. Metell. uno verbo min
tur *in eam iam venerat consuetudinem*, a Lag. 42 etiam iam

. feneratio erat eiusmodi, iudices, ut etiam is ius huic cederet. Nam quas pecunias ferebat :pensas, quibuscum contrahebat, eas aut scribae aut Timarchidi, aut etiam isti ipsi referebat :as. Idem praeterea pecunias istius extraordina- randes suo nomine fenerabatur. Hic primo Car- 171 us, antequam in istius tantam familiaritatem per- ,et, aliquotiens ad socios litteras de istius iniu- iserat. Canuleius vero, qui in portu Syracusis s dabat, furta quoque istius permulta nominatim cios perscripserat, ea quae sine portorio Syra- erant exportata: portum autem et scripturam ea- ocietas habebat. Ita factum est, ut essent per- , quae ex societatis litteris dicere in istum et

---

int, qui peterent aliquid, sermonis usu maxime comprobatur. autem vel *iis* alia lex nulla constitui videtur posse, nisi ut simos quosque libros sequamur. Sicut mox Lag. 42 *eiusmodi* ibi vulgo *huiusmodi*, et Paris. A *ferebat his*, in qua colloca- erborum etiam reliqui codd. cum edd. antiquis consentiunt. *etiam is quaestus]* Sic Lamb. in marg. altera edit. eoque per- istrorum quattuor meliorum scriptura *his questus*. Vulgo *hic*, m ceteris minus bene coit. — *eas aut scribae] Eas* Lambi- marg. repet. editionis adiiciendum censuit, corrupta sui codicis a, ut videtur, usus, quae et in Lag. 42 est *aea ait*. Deside- em illud pronomen aures ipsae videntur. — *isti ipsi]* Hoc or- rba collocantur in Lag. 42. 6. 48 et edit. Lamb., meliore opinor, io vulgo leguntur *ipsi isti:* sic mox §. 175 *istos ipsos principes*, , 18 §. 47 *ab istis ipsis Mamertinis*. Post *grandis* Lag. 42; et *primo*, haud male, sed tamen solus, ut errorem suspicari possis.

171. *ea, quae sine portorio — erant exportata]* Non probe mbinus priore edidit, altera in marg. tamquam coniecturam po- *um quae* cet. Nam eas ipsas merces sive cistas mercium ple- iinatim, vel singulatim, ille detulerat. — *portum autem et scri-]* Sic e Nannii codice editum erat a Stephano et Lambino, quem itat Gruterus bonam lectionem, quam eandem etiam Fabric. ha- nam habet Metell.), denuo cum deteriore atque adeo falsissima *turas* mutasse, quia repetitores illud vel recipere in textum, otare ad marginem omiserunt. Verum singularis numerus etiam sque deterioribus est, nec legitur *scripturas* in Lagom. praeter 48.

172 proferre possemus. Verum accidit, ut Carpi qui iam cum isto summa consuetudine, praet ac ratione coniunctus esset, crebras postea litt socios de istius summis officiis in rem commu neficiisque mitteret. Etenim cum iste omnia, cunque Carpinatius postulabat, facere ac de solebat; tum etiam ille plura scribebat ad soci si posset, ea, quae antea scripserat, plane e ret. Ad extremum vero, cum iste iam dec eiusmodi litteras ad eos misit, ut huic frequent viam prodirent, gratias agerent, facturos se, i imperasset, studiose pollicerentur. Itaque soci runt, vetere instituto publicanorum, non qu i ullo honore dignum arbitrarentur, sed quod s

---

§. 171. *et proferre]* Sic quattuor meliores. Valgo *ac*.

§. 172. *re ac ratione]* Olim edebatur *oratione* ex ... Naugerius fecit *ratione* ex aliquo meliore, sed omisit quod i dice, quo utebatur, haud dubie fuit *ac ratione*. E Naug libro editum est *re ac ratione*, quod plenum non extat de in Lag. 42. — *cum iste — tum ille]* Est e Fabric. (Metell.) concordant h. l. quattuor boni nostri. Olim *tum iste*. S etiam scribi *tum etiam ille* ex Lag. 42 (p. m.), non *tum ill*

tibi istam orationem contemnendorum Siculorum atque aratorum statuae illae equestres, quas tu paulo ante, quam ad urbem venires, poni inscribique iussisti, ut omnium iniquorum tuorum animos accusatorumque tardares. Quis enim tibi molestus esset, aut quis ap- 168
pellare auderet, cum videret statuas ab negotiatoribus, ab aratoribus, a communi Siciliae? Quod est aliud in illa provincia genus hominum? Nullum. Ergo ab universa provincia, generatimque a singulis eius partibus, non solum diligitur, sed etiam ornatur. Quis hunc attingere audeat? Potes igitur dicere, nihil tibi obesse oportere aratorum, negotiatorum, Siculorumque omnium testimonia, cum eorum nominibus in statuarum inscriptione oppositis omnem te speraris invidiam atque in-

---

edit. repet. Lamb. ne verbo quidem addito, nec priore lectione notata. Erat autem antea *cupies*, quod etiam in plerisque codd. legitur, ita tamen ut Lag. 42 *cupias* tueatur. Omiserat Lambinus notare, *nec esse* in Fabriciano. Nam sic etiam quattuor nostri boni. — *Eripiunt enim tibi istam orat. contemnendorum Siculorum]* *Enim* accessit in edit. Lamb. repet. sed notato discrimine priorum editionum (adde etiam codicum praeter Fabric. et Lag. 42) in quibus coniunctio deest. Ceterum pro *contemnendorum Siculorum* codex Ursini traditur habere *negotiatorum*, quod olim nonnulli temere receperunt.

iniquorum tuorum] Vet. cod. in margine rep. Lamb. *iniquorum*, quem Fabricianum esse dubitare non patitur consensus Lag. 42, optime, et videtur haec dicendi ratio *iniqui mei*, *tui* nonnemini offensioni fuisse, ut corrigendum videretur *inimicorum*. Est autem Ciceroni minime infrequens, v. c. in Verr. V, 69 pr. pro Planc. 16 §. 40 quibus locis non desunt, qui *inimicos* voluerint. Sic et *invidos suos* dicit epist. VII, 2. Verum hoc Lambinus omisisse videtur, etiam *tuorum* in Fabriciano fuisse. Nam est non solum in Lag. 42, sed etiam in 29 et Paris. A B.

§. 168. *Quod est aliud — genus hominum]* *Humanum* vulgo, nec alia auctoritas alterius lectionis adhuc erat nisi Hotomani veteris codicis. Recepit tamen Lambinus ac servavit alteri editioni. Recte, cum *humanum* quidem insolenter diceretur, et legitur illud in Lagom. 29. 42 Paris. B. — *cum eorum nominibus — speraris]* Emendavit Hotomanus, nam codd. et edd. princ. *sperabis*, Naugerius et insequentes *sperabas*, Nannianus *speras*. Sed recte omnino Hotomanus,

lus iudices poscit, de quibus, ut eos iudices ha... mus, legem ab homine non nostri generis, ... equestri loco profecto, sed nobilissimo, promulga...

175 videmus. Decumani, hoc est principes et quasi... natores publicanorum, removendas de medio litte... censuerunt. Habeo ex iis, qui affuerunt, quos p... ducam, quibus hoc committam, homines hones... mos ac locupletissimos, istos ipsos principes e... ordinis; quorum splendore vel maxime istius, q... gem promulgavit, oratio et causa nititur. Ven... medium; dicent, quid statuerint. Profecto, a... homines novi, non mentientur: litteras enim co... nes de medio removere potuerunt, fidem suam e... ligionem removere non possunt. Ergo equites... mani, qui te suo iudicio condemnarunt, horum...

---

§. 174. *sed nobilissimo*] L. Aurelio Cotta, Praet. eo ann... post Consule. Aureliam gentem et Cottarum familiam fuere n... bilissimam, quamquam e plebeiis erat, quippe quae rei publ... ducentos ferme annos summos magistratus dedisset.

§. 175. *quibus hoc committam*] Edd. princ. usque ad L... codd. vulg. *quibus hoc producam*, Nauger. primus omisit. L... edit. et Gruterus ex Metell. et uno Palatino ita restituerunt ut ... ex illis libris scriberent; atque recte Ernestius contra ...

condemnari noluerunt. Vos nunc, utrum illorum [iud]icium an voluntatem sequi malitis, considerate.

Ac vide, quid te amicorum tuorum studium, quid 72 [tuu]m consilium, quid sociorum voluntas adiuvet. Di- 176 [cam] paulo promptius: neque enim iam vereor, ne quis me magis accusatorie, quam libere dixisse arbi[tret]ur. Si istas litteras non decreto decumanorum ma[gist]ri removissent, tantum possem in te dicere, quan[tum] in litteris invenissem: nunc, decreto isto facto [litte]risque remotis, tantum mihi licet dicere, quantum [pos]sum; tantum iudici suspicari, quantum velit. Dico, [te] maximum pondus auri, argenti, eboris, purpurae, [plur]imam vestem Melitensem, plurimam stragulam, [mul]tam Deliacam supellectilem, plurima vasa Corinthia, [mag]num numerum frumenti, vim mellis maximam Sy[racu]sis exportasse: his pro rebus, quod portorium non [esse]t datum, litteras ad socios misisse L. Canuleium, [qui] in portu operas daret. Satisne magnum crimen 177 videtur? Nullum, opinor, maius. Quid defendet

---

[...]am certam praestare potuisset. *Iudicium* ac *voluntas* decumano[rum] inter se opponuntur, illo Verrem damnabant, hac damnari nolebant. *Vos nunc*] Abest *vos* a Lag. 42 (pr. m.). Nollem factum.

§. 176. *Ac vide*] Vulgo *at*, quod non puto in eiusmodi appella[tione] adhiberi posse. *Ac* principio orationis positum est *und nun*, *at* [ve]rum esset, sequi deberet irrisio *multum te adiuvat amicorum [stud]ium!* Itaque Lag. 42 secutus scripsi *ac*. — *dicam paulo prom[ptiu]s*] Vulgares libri *paulo amplius*, illud ex Nann. (Fabric.) Metell. [Nu]nc etiam Lag. 42 nostrae recensionis auctoribus editur.

quantum possum] Ernestius, quoniam Coniunctivus *velit* sequa[tur], etiam h. l. *possim* mavult. Non probo. Nam quid ipse possit, [iud]ex ipsum est, quid velit iudex, nescit.

§. 177. *crimen hoc videtur*] *Cr. hoc* dedimus pro *hoc cr.* ex [Lag.] 42, sed idem etiam *videretur*, quod non placet propterea quod [tu]m deberet *quid defenderet*. Neque *qui id defendet* recipiam ex [eod]em illo libro, nam *defendere crimen* non videtur dici posse. Nunc [def]endere, ut alibi saepe, est defendendi causa contra dicere. Post [eius]modi consensus quattuor meliorum postulavit ut scriberemus pro [eius]modi.

Hortensius? postulabit, ut litteras Canuleii pro crimen eiusmodi, nisi litteris confirmetur, ina dicet? Clamabo, litteras remotas esse de med creto sociorum erepta mihi esse istius indicia numenta furtorum. Aut hoc contendat numqu factum, aut omnia tela excipiat necesse est esse factum? Placet mihi ista defensio, descend qua enim contentio, aequum certamen proponitu ducam testes, et producam plures eodem te quoniam tum, cum actum est, una fuerunt, nunc que una sint: cum interrogabuntur, obligentur lum iurisiurandi atque existimationis periculo, sed

178 communi inter se conscientia. Si planum fit, h quemadmodum dico, esse factum: num poteris d Hortensi, nihil in istis fuisse litteris, quod Ve laederet? Non modo id non dices, sed ne illud dem tibi dicere licebit, tantum, quantum ego d non fuisse. Ergo hoc vestro consilio et gratia p cistis, ut, quemadmodum paulo ante dixi, et summa facultas ad accusandum daretur, et infi bera potestas ad credendum.

cio condemnari noluerunt. Vos nunc, utrum illorum
iudicium an voluntatem sequi malitis, considerate.

Ac vide, quid te amicorum tuorum studium, quid 72
tuum consilium, quid sociorum voluntas adiuvet. Di- 176
cam paulo promptius: neque enim iam vereor, ne quis
hoc me magis accusatorie, quam libere dixisse arbi-
tretur. Si istas litteras non decreto decumanorum ma-
gistri removissent, tantum possem in te dicere, quan-
tum in litteris invenissem: nunc, decreto isto facto
litterisque remotis, tantum mihi licet dicere, quantum
possum; tantum iudici suspicari, quantum velit. Dico,
te maximum pondus auri, argenti, eboris, purpurae,
plurimam vestem Melitensem, plurimam stragulam,
multam Deliacam supellectilem, plurima vasa Corinthia,
magnum numerum frumenti, vim mellis maximam Sy-
racusis exportasse: his pro rebus, quod portorium non
esset datum, litteras ad socios misisse L. Canuleium,
qui in portu operas daret. Satisne magnum crimen 177
hoc videtur? Nullum, opinor, maius. Quid defendet

---

la tam certam praestare potuisset. *Iudicium* ac *voluntas* decumanorum inter se opponuntur, illo Verrem damnabant, hac damnari nolebant.

Vos nunc] Abest *vos* a Lag. 42 (pr. m.). Nollem factum.

§. 176. *Ac vide*] Vulgo *at*, quod non puto in eiusmodi appellatione adhiberi posse. *Ac* principio orationis positum est *und nun*, *at* si verum esset, sequi deberet irrisio *multum te adiuvat amicorum studium!* Itaque Lag. 42 secutus scripsi *ac*. — *dicam paulo promptius*] Vulgares libri *paulo amplius*, illud ex Nann. (Fabric.) Metell. et nunc etiam Lag. 42 nostrae recensionis auctoribus editur.

quantum possum] Ernestius, quoniam Coniunctivus *velit* sequatur, etiam h. l. *possim* mavult. Non probo. Nam quid ipse possit, penes ipsum est, quid velit iudex, nescit.

§. 177. *crimen hoc videtur*] *Cr. hoc* dedimus pro *hoc cr.* ex Lag. 42, sed idem etiam *videretur*, quod non placet propterea quod sequi deberet *quid defenderet*. Neque *qui id defendet* recipiam ex eodem illo libro, nam *defendere crimen* non videtur dici posse. Nunc *defendere*, ut alibi saepe, est defendendi causa contra dicere. Post *eiusmodi* consensus quattuor meliorum postulavit ut scriberemus pro *huiusmodi*.

rae: cum id quoque constabit, vos iam, me
intelligetis, si illi, qui hoc istius causa decre
equites Romani, nunc iidem in eum iudices e
istum sine dubio condemnarent, de quo litter
quae istius furta indicarent, et ad se missas e
decreto remotas scirent esse — quem igitur
equitibus Romanis, qui istius causa cupiunt
qui ab eo benignissime tractati sunt, condem
cesse esset: is a vobis, iudices, ulla vi aut
absolvi potest?

---

§. 180. *vos iam, me tacito, intelligetis — condemna*
Metell. et Lag. 42 (pr. m.) *vos me iam hoc*, Lag. 29 et Paris.
iam hoc me tacito, unde tuto iam recipere posses *hoc*, ni li
alterum *hoc*, quod statim sequitur, omitterent, eaque re fide
rent. Verum parum hoc esset ad locum emendandum, si
potius, quam interpretatione egeret. Atque illam quidem
quam Ernestius proposuit, ut post *intelligetis* plenius inter
et reliqua per se intelligantur, probare nequeo propter inconc
quam tollere studuit Lambinus vocem *cetera* ingerendo. Neq
tonio quisquam obtemperabit, *si* pro *num* intelligendum esse
quippe cum ille parum reputaverit, coniunctionem tum duplic
versa significatione poni. Confugiendum omnino est ad figu
coluthon. Nimirum orator propter condicionem pluribus

Ac, ne forte ea, quae remota de medio atque 181
pta nobis sunt, omnia ita condita fuisse atque ita
ite latuisse videantur, ut haec diligentia, quam ego
ae expectari maxime puto, nihil eorum investigare,
l assequi potuerit: quae consilio aliquo aut ratione
niri potuerunt, inventa sunt, iudices: manifestis
rebus hominem iam teneri videbitis. Nam quod in
licanorum causis vel plurimum aetatis meae versor,
ementerque illum ordinem observo, satis commode
i videor eorum consuetudinem usu tractandoque
nosse. Itaque ut hoc comperi, remotas esse lit- 74
s societatis, habui rationem eorum annorum, per 182
s iste in Sicilia fuisset: deinde quaesivi, quod erat
tu facillimum, qui per eos annos magistri illius
tatis fuissent, apud quos tabulae fuissent. Scie-

---

9. Neque tamen probo. Pertinet enim *vis* ad opes adversario- *atio* ad eorum astutiam et calliditatem.

181. *erepta nobis]* i. e. mihi vobisque. Sic scripsi ex Lag. 29. m.) Paris. B pro vulg. *vobis*. Post Lag. 29 Paris. A B *abdita*. 2 (pr. m.) *obedire*. — *ut haec diligentia — nihil eorum inve- e]* Vulgo sic editur: *ut hac diligentia — nihil horum investi- nihil assequi potuerit*, in quo *assequi* passive positum nonnul- endit, pluribus excusari posse visum est exemplis aliorum ver- deponentium a Cicerone passive adhibitorum, qualia sunt *adu- criminari*, *dignari*, porro communia esse defendimus *arbitrari* V, 41, *sortiri* lib. II, 15, *admetiri* ad III, 31. Tuebere etiam in or. pro Sulla 20 §. 60, et fortasse *fateatur* in or. II de lege passive posita. Verum *sequi* ne apud Priscianum quidem lib. . 791 Putsch. in accuratissimo indice communium comparet, nec *ui* est: *consequi* Orbilii, Horatiani illius antiquarii, loco quodam munit: *assequi* autem, quamvis in indice habeat, nulla tamen au- te probat. Itaque dudum putavi recte I. Fr. Gronovium in Obss. I, rexisse *haec diligentia* et *investigare*, et nunc video *hec* esse in 2 (pr. m.), *investigare* in Lag. 29 et Paris. A. Praeterea *nihil* libri mss. omnes, editi *horum*. — *cognosse]* Sic Gruterus ex iquo meliorum. Vulgares *cognovisse*, Lag. 42 (p. m.) perpetuo *cognoscere*.

182. *eorum annorum]* Vulgo abest *eorum*, quod adiecimus au- te quattuor meliorum nostrorum. — *apud quos tabulae fuis-* Hoc commate auctiorem locum exhibent Nannianus et Fabricia-

bam enim hanc magistrorum, qui tabulas haberent, consuetudinem esse, ut, cum tabulas novo magistro traderent, exempla litterarum ipsi habere non nollent. Itaque ad L. Vibium, equitem Romanum, virum primarium, quem reperiebam magistrum fuisse eo ipso anno, qui mihi maxime quaerendus erat, primum veni. Sane homini praeter opinionem improviso incidi. Scrutatus sum, quae potui, et quaesivi omnia: inveni duos solos libellos, a L. Canuleio missos sociis suis Syracusis, in quibus erat ratio scripta mensium plurium rerum exportatarum istius nomine sine

nus et Lag. 42, quin etiam reliqui boni, nisi quod hi (Lag. 29 Paris. et praemittunt. Horum in hac parte similem etiam optimum fuisse puto, quem Graevius auctorem Nannianae scripturae laudat. vulgaribus libris illa verba absunt, neque receperunt Gruterus et stius, quod e proxime sequentibus nata putarent. Sed recte non magistros tantum quaesitos ait, sed eos magistros, qui tabulas haberent, ut altero potius loco, si breviter dicendum fuisset, pro tis verbis *magistrorum qui tabulas haberent* simplex pronomen *rum* poni debuisset. Verum haec narratio, in qua delectatio auditorum quaeritur, non nimis verbis adstricta est. Eodem repetitio pronominis *per eos annos*, sicut recepimus ex Nann. Lag. 42 pro vulg. *per eosdem annos*. *Istius* autem ... ror unde in exemplaria venerit, cum libri scripti omnes habeant

Itaque obsignavi statim. Erant haec ex eo 183
, quod ego maxime genus ex sociorum litteris
e cupiebam; verum tantum inveni, iudices, quod
os quasi exempli causa proferre possem. Sed
quicquid erit in his libellis, quantulumcunque
ur esse, hoc quidem certe manifestum erit: de
ex hoc coniecturam facere debetis. Recita
quaeso, hunc primum libellum: deinde illum

l. LIBELLI CANULEIANI.

on quaero, unde cccc amphoras mellis habueris,
antum Melitensium, unde quinquaginta tricli-
lectos, unde tot candelabra: non, inquam, iam

---

t, ut Oudendorpius in Caesare et Suetonio, nolui tamen sine
orum auctoritate eorum exemplum sequi.

13. *Erant haec ex eo genere]* Fortasse hic subest aliquid,
ndetur. Nam Lagom. 42 et Fabric. *Erat ex eodem genere*,
iqui tres meliores nostri *eodem*. Neque tamen his sic uti
quamquam Lambinus in altera recensione sic edere voluit.
rat aliud ex eodem genere, sive *erant alia* vel *plura ex
enere*. Hotomano olim corrigendum videbatur *nec erant haec
nere*, verum haud dubie illi libelli maxime ad rem faciebant.
12 (pr. m.) etiam *cupiam* pro *cupiebam*. *Tantum* minuendi
tum est, Germ. *nur so viel*, unde pendet Coniunctivus.

tulumcunque] Lag. 42 (pr. m.) *quantulum*, 29 et Paris. A
mque. — *debetis]* Lag. 6 et 42. Vulgo *debebitis*.

lli Canuleiani] Vulgo nunc *Libelli Canuleii*. *Iam:* sed
oniectura sua dederat Lambinus priore edit. servatumque est
ribus, itaque propagatum est. Olim fuit *libellus Canuleiani*,
iidem secundum libros mss., sed deteriores *libellum Canule-*
od etiam editum est inde a Naugerio usque ad Lambinum,
ro *Libelli Canuleiani*, prorsus ex more Latini sermonis.

tantum Melitensium] Iure succenseas Grutero, qui quid in
fuerit, lectorem celarit, sed novam scripturam tacitus ex re-
). receperit ac propagarit. Antiquiores enim omnes et ipse
priore *unde tantam Melitensem vestem*, id quod Ernestius
Sed vix tamen feres *tantam vestem* dici pro *tantum ve-*
im illud de magnitudine, hoc de copia ac multitudine certis-
ar: et nunc suffragio Lag. 42 intelligo, quod de coniectura
a videri potuit, e Fabriciano ductum esse.

quaero, unde haec habueris: sed quo tantum ti
fuerit, id quaero. Omitto de melle: sed tantu
litensium; quasi etiam amicorum uxores: tanta
ctorum; quasi omnium istorum villas ornaturus
75 Et cum haec paucorum mensium ratio in his li
184 sit, facite, ut vobis triennii totius veniat in me
Sic contendo: ex his parvis libellis, apud unum
gistrum societatis repertis, vos iam coniectura
qui posse, cuiusmodi praedo iste in illa provi
erit, quam multas cupiditates, quam varias, qua
finitas habuerit; quantam pecuniam non solum n
ratam, verum etiam huiuscemodi in rebus p
confecerit: quae vobis alio loco planius explica
185 Nunc hoc attendite. His exportationibus, quae
tatae sunt, scribit HS LX socios perdidisse e
sima portorii Syracusis. Pauculis igitur mensib
hi pusilli et contempti libelli indicant, furta pr
quae essent HS duodecies, ex uno oppido solo e
tata sunt. Cogitate nunc, cum illa Sicilia sit, h
insula, quae undique exitus maritimos habeat,

§. 183. *tantum tibi]* Sic quattuor meliores. Vulgo *tibi t*

ex ceteris locis exportatum putetis; quid Agrigento, quid Lilybaeo, quid Panhormo, quid Thermis, quid Halesa, quid Catina, quid ex ceteris oppidis; quid vero Messana, quem iste sibi locum maxime tutum arbitrabatur, ubi animo semper soluto liberoque erat, quod sibi iste Mamertinos delegerat, ad quos omnia, quae aut diligentius servanda aut occultius exportanda erant, deportaret. His inventis libellis, ceteri remoti et diligentius sunt reconditi: nos tamen, ut omnes intelligant, hoc nos sine cupiditate agere, his ipsis libellis contenti sumus.

Nunc ad sociorum tabulas accepti et expensi, 76
quas removere honeste nullo modo potuerunt, et ad 186
amicum tuum Carpinatium revertemur. Inspiciebamus Syracusis a Carpinatio confectas tabulas societatis, quae significabant, multis nominibus eos homines versuram a Carpinatio fecisse, qui pecunias Verri dedissent. Quod erit vobis luce clarius, iudices, tum cum eos ipsos produxero, qui dederunt. Intelligetis enim, illa tempora, per quae, cum essent in periculo, pretio sese redemerunt, cum societatis tabulis non solum consulibus, verum etiam mensibus convenire. Cum 187
haec maxime cognosceremus, et iam in manibus tabulas haberemus, repente aspicimus lituras eiusmodi quasi quaedam vulnera tabularum recentia. Statim su-

---

pluribus deleto *est* omnis simul veritas sepulta est. Sic Cicero ad Qu. fr. II, 3 extr. scribens illum cogitare iubet *istam esse Sardiniam.*

tutum arbitrabatur] Lag. 42 *esse* interponit.

§. 186. *pecunias]* pro vulg. *pecuniam* dedimus e Lag. 29. 42 Paris. A B. Vide supra c. 70. — *Quod erit vobis* cet.] Sic Lambinus repet. edere voluit, et exhibet Lag. 42 (p. m.), qui praeterea, sed cum reliquis bonis, accuratius *tum cum.* Vulgo et *quod* et *tum* abest.

§. 187. *lituras eiusmodi quasi quaedam vulnera tabularum recentia]* Restitui *tabularum*, pro eo, quod in edit. Gruteriana nescio quomodo irrepsit, *tabellarum.* Quod admonet Ernestius videri vocem *eiusmodi* redundare, sed orationem contractam esse ex eo quod debe-

spicione offensi, ad ea ipsa nomina oculos ani- que transtulimus. Erant acceptae pecuniae C. VE TIO C. F. sic tamen, ut usque ad alterum R lit constarent integrae, reliquae omnes essent in l Alterum, tertium, quartum, permulta erant ei modi nomina. Cum manifesta res, tum f litura tabularum atque insignis turpitudo t quaerere incepimus de Carpinatio, quisnam Verrutius, quicum tantae pecuniae rationem Haerere homo, versari, rubere. Quod lege e tur tabulae publicanorum, quominus Roma tentur, ut res quam maxime clara ac test posset, in ius ad Metellum Carpinatium voc lasque societatis in forum defero. Fit maxi

---

vel esse: *quae quasi vulnera essent*, verum videtur, itaque quod idem se non impedire ait, si quis *eiusmodi* delere vel

a C. Verrutio C. F.] Adiectae sunt postremae duae litt bris illis optimis, Nann. (Fabr.) Metell. nunc etiam Lag. 42 curatam tabularum descriptionem maxime pertinent. Sup litteris publicis, vel quae publicam fidem habere debent, patris significatio. Sed magis etiam animus advertendus varietatem librorum, quod a Lag. 42 (p. m.) et sine duis

[redacted]

hominum, et quod erat Carpinatii nota cum
etore societas ac feneratio, summe expecta-
nes, quidnam in tabulis teneretur. Rem ad 77
n defero, me tabulas perspexisse sociorum; in 188
lis magnam rationem C. Verrutii permultis no-
esse; meque hoc perspicere ex consulum men-
ratione, hunc Verrutium neque ante adven-
Verris, neque post decessionem quicquam cum
tio rationis habuisse: postulo, ut mihi respon-
ii sit iste Verrutius, mercator, an negotiator,
r, an pecuarius; in Sicilia sit, an iam deces-
Clamare omnes ex conventu, neminem unquam
a fuisse Verrutium. Ego instare, ut mihi re-

---

iunctio *que* delenda erit. Verumtamen efficacius longe esse legitur nemo negabit. — *summe]* dedit Naugerius, recte, edd. et libri mss. nostri praeter Lag. 42 *summa*, quod ne praecedentibus coniungeretur. — *quidnam in tabulis te-* *luidnam* pro *quid* editum est a Grutero fide Metell. (Fabric.) etiam Lag. 42. Tum vulgo *contineretur*, quod si certum em deleri praepositionem, quia *continetur in* aliqua re non iid, sed cum pluribus. Cf. lib. V, 27, et II, 47 extr. *cum in us iniuriis totius provinciae Sthenii quoque causa conti-* Verum quattuor meliorum consensus postulat *teneretur*, est- nisi de furto deprehenso dictum. *Tenetur* enim, quod ma- vinci potest.

. *consulum mensiumque]* *Mensum* Gruterus tradit esse in l. Sed dubito, nam Lag. 42 *ex consulumque rationem* ; omisso verbo. — *postulo ut]* Vulgo abest *ut*, quod redu- n quattuor meliorum. — *mercator an negotiator]* *Negotia-* it ex codd. Nann. Metell. (Fabric.) firmaturque nunc etiam eque quisquam abesse velit. Habes iam quattuor illa genera n. in provincia, de quibus huius libri c. 3 init. dixit: *quos n mercibus suppeditandis cum quaestu compendio- it, partim retinet, ut arare, ut pascere, ut nego- at.* Itaque etiam facile sustulit Naugerius plurimorum codd. im editorum mendum *pecuniarius*. *Iam* primum inveni in ani editione, receptum ex aliquo meliorum, nam a deterio- . — *in Sicilia fuisse Verrutium]* Vulgo *ex Sicilia*, ego n cod. Metell. et Lag. 42 (p. m.) Miror autem Lallemandum

cati mutum atque exanimatum ac vix vivu
tabulas in foro, summa hominum frequenti
adhibentur in exscribendo de conventu vi
litterae lituraeque omnes assimulatae, exp
190 tabulis in libros transferuntur. Haec om
cura et diligentia recognita et collata et ab
honestissimis obsignata sunt.

Si Carpinatius mihi tum respondere
sponde mihi nunc tu, Verres, quem esse
paene gentilem Verrutium putes. Fieri
ut, quem video te praetore in Sicilia fuisse
ex ipsa ratione intelligo locupletem fuisse,

---

idem in Regio Paris. a se inventum tradere, neque enim
a vulgata discedunt. — *quis esset, ubi esset]* Inverso ord
terum *ubi esset, quis esset* edebatur, sed Gruterum in
num secutum esse probat nunc Lag. 42. — *servus sociel*
librarium, qui etiamsi libertus fuerit, a Cicerone tamen,
condicio non pertinebat, poterat servus vocari, quoniam
Ceterum Lag. 42 (p. m.) *servos — conficeret.* Hoc alte
bie recipiendum, nam quod vulgo legitur *confecerit* tem
dit et debebat esse *confecisset*.

§. 189. *hoc postulabam]* Unum est quod Cicero po
vis pluribus interrogationibus constet, ut sese de homine d
ex Lag. 42 (p. m.) restitui *hoc* pro vulg. *haec.* — *in iu*
scientiaque cet.] Optime emendaverat Lambinus iam prius

a provincia non cognoveris. Atque adeo, ne hoc t longius aut obscurius esse possit, procedite in me- m, atque explicate descriptionem imaginemque ta- larum, ut omnes mortales istius avaritiae non iam stigia, sed ipsa cubilia videre possint. Videtis Ver- 78
ium? videtis primas litteras integras? videtis extre- 191
m partem nominis, caudam illam Verris, tamquam luto, demersam esse in litura? Sic habent se ta- ae, iudices, ut videtis. Quid expectatis? quid quae- s amplius? Tu ipse, Verres, quid sedes? quid mo- s? nam aut exhibeas nobis Verrutium necesse est, te esse Verrutium fateare.

Laudantur oratores veteres, Crassi illi et Anto- quod crimina diluere dilucide, quod copiose reo- causas defendere solerent. Nimirum illi non in-

---

. 190. *ne hoc aut]* Collocatio verborum et verbum *aut* est ex Fabr. ll.) Lag. 42. Vulgo ante Gruterum *hoc ne longius*. Sed ex eo- Fabric. (Lamb. in marg.) firmatumque Lag. 42 *atque* adiecimus.

. 191. *Videtis Verrutium]* Mirum quod Lambinus adiiciendum in edit. censuit *liber explicetur*. Voluit nimirum hoc esse pro il- licibus, quos aliis in locis, ubi testimonia aliaeque comprobationes ae erant, adiecit, quosque nos, etiam illis in rebus codd. potius os rati, denuo plerosque sustulimus. Nam sic fuisse in Fabric. ducor ut credam, quoniam Gruterus silet de Metelliano. Verum in Paris. B et Lag. 29 didici esse *Liber explicatur*, ut iam, non probes, intelligas tamen Lambinum aliquem librum Memmii m habuisse. — *caudam illam Verris] Codam* Nannius in cod. enit, et e nostris libris enotatum est ex Paris. B Lag. 15. 27. 45. ex Lag. 6. 42. Adi, si placet, de illa varietate scribendi do- Schneideri grammat. Element. p. 60. — *te esse Verrutium e]* Metell. *te Verrutium fateare* traditur exhibere, Lag. 29 B *Verr. esse.*

audantur — quod — solerent] Erat olim *solebant*, sed modo ctivo edi coepit a Lambino et Grutero ex Fabric. (Metell.), nunc Lag. 42. Verum Ernestius iam etiam *laudabantur* ex conie- edendum sibi esse putavit, quoniam id tota oratio requireret. redo: nunc laudantur quod tunc, cum res erat, ita agere *sole-* et quod *solerent* dixit, id nihil aliud nisi aliorum esse iudicium aliquo significat.

genio solum his patronis, sed fortuna etiam p
terunt. Nemo enim tunc ita peccabat, ut defe
locum non relinqueret: nemo ita vivebat, ut null
vitae pars summae turpitudinis esset expers:
ita in manifesto peccatu tenebatur, ut, cum impu
fuisset in facto, tum impudentior videretur, si
192 ret. Nunc vero quid faciat Hortensius pat
Avaritiaene crimina frugalitatis laudibus depr
At hominem flagitiosissimum, libidinosissimu
quissimumque defendit. An ab hac eius infa
quitia, vestros animos in aliam partem forti
commemoratione traducat? At homo inertior, ign

---

§. 191. *tunc ita]* Lag. 29 Paris. B *tum ita*; Lag. 43 ita t
sed *tunc* et *tamen* perpetuo fere ab hoc librario permutantur.
in manifesto peccatu] Rarior et, si vis, singularis haec form
vulg. *peccato* adhuc nitebatur solo testimonio A. Gellii Noct. A
XIII, 20, qui eam cum analogia probabiliter defendisset, tum
uno et altero antiquissimae fidei libro Tironiano repperisse d
Itaque auctore Hotomano Lambinus, Gruterus, reliqui recep
hil de codicibus suis addentes. At hoc maxime opus erat, nam
modi rebus, nisi quid ipsa sententia requirat, ultra codicum fi
pere periculosum est. Verum res in tuto est, nam unus e
probatissimae fidei liber, Lag. 42 *peccatu* confirmat. Cetera
gia patet: solent enim substantiva verbalia inter formas

agis vir inter mulieres, impura inter viros muliercula
ferri non potest. At mores commodi. Quis contuma-
r? quis inhumanior? quis superbior? At haec sine cu-
quam malo. Quis acerbior? quis insidiosior? quis
delior unquam fuit? In hoc homine atque in eiusmodi
a quid facerent omnes Crassi et Antonii? Tantum,
or, Hortensi: ad causam non accederent, neque in
rius impudentia sui pudoris existimationem amitte-
t. Liberi enim ad causas solutique veniebant, neque
mittebant, ut, si impudentes in defendendo esse no-
sent, ingrati in deserendo existimarentur.

. 192. *impura inter viros muliercula]* Sic libri mss. nostri qui-
omnes, sed editorum magna olim varietas fuit. Nam edd. princi-
uam impura, quod miror Nannium tradere etiam in suo libro
sse, sed ita ut absit *impura*. Victorius et P. Manutius et Lam-
scripserunt *inter mulieres nequam, impura*. Tandem Grute-
cum auctoritate Metelliani constituit, sed, ut dixi, ne ceteri qui-
codices variant. Utique omnis perturbatio inde videtur profecta
quod editores non intelligerent *magis* etiam ad sequentia refe-
esse, ut nemo Verre virilior inter mulieres, muliebrior inter
diceretur. — *ad causam non accederent, neque — amitterent]*
i hunc locum primum ad libri Metell. (et Lag. 42 pr. man.) au-
tem ita ut *hanc* cum Ernestio eiicerem, quod in vulgatis omni-
ci *causam* praeponitur. Neque enim *ad hanc causam* illi ac-
poterant, sed ad *talem* causam non accessissent. Hoc facile
lligetur, si vox ista sublata erit. Deinde reddidi Ciceroni, quod
editor Victorianae nullis codd. usus mutaverat, *neque* pro *ne*.
tot editores, ac ne Garatonium quidem, animadvertisse eam rem,
am hic annotavit Lambinum ex suo vet. cod. voluisse *neque*. Ni-
non unus ille codex est, quem vel solum sequi possemus: sed
omnino (praeter unum fortasse Lag. 29) et codd. et edd. vett.
habent, quo oratio longe concinnior fit.

sse noluissent] Res satis per se loquitur, itaque in tanta depra-
facilitate non moror, quod in Lag. 29 et 42 et Oxon. est *vo-*
ent. Videtur tamen idem Lambinus in Fabriciano invenisse, si
mputandum est, quod *voluissent* in textu repetitae editionis legitur,
in priore fuerit *noluissent*. At Hortensius, si impudens esse vo-
t, non ingratus habebitur. Pertinere autem illud, quod de grato et
to Cicero iacit, ad Hortensium pretiosis muneribus a Verre cor-
um docte annotat Hotomanus, laudatis auctoribus Plinio hist. nat.
XXXIV c. 18 et Quintiliano inst. VI, 3 §. 98 Spald.

ACTIONIS SECUNDAE

SIVE

ACCUSATIONIS IN C. VERR

LIBER TERTIUS.

[FRUMENTARIA.]

ARGUMENTUM EDITORIS.

Tertius hic liber de iniuriis a C. Verre in omni re fr taria provinciae Siciliae commissis est. Prooemio orat iudicibus commendat demonstrando, quam gravem recte legem cum omnes, qui alterum nulla propria laesi iniuria sent, tum ipse sibi praescripserit, qui Verrem tot crim reum persequatur: neque aliam sese causam inimicitiar bere, quam quod omnem improbitatem oderit, cum al eam ipsam in reo diligant (cap. 1—4). Transit deinde rem et causam frumentariam, deprecans, ne in tanta tate iudices animorum oblectationem desiderent (cap. 5) que hoc crimen frumentarium tripertitum sit,

I. primum agit de iniuriis, quae ad frumentum de pertinent (cap. 6—69). Condicionem agrorum dec id est maioris partis provinciae, ostendit (cap. 6), sed Hieronicam legem, qua decumae venire consueverint, tasse, religiose antea observatam et utrisque utilissima et 8). Fecisse hoc Verrem Apronii causa, cuius mores tori gratissimi describuntur (cap. 9). Edicta praetoris prehenduntur, primum quod aratorem tantum dare iusserit, tum decumanus poposcisset, promisso quidem iudicio plum, sed iniquo, cum et aratori petendum esset, et iu cohorte d r cum decumano colludentes (cap. 10—14, dei [illegible] etuerit tollere frumentum ex are [illegible] ie imperarit, ut ante Cal. Sext.

rtatum haberet (cap. 14): tum quod statuerit, ut arator de- uno, quo decumanus vellet, vadimonium promitteret, et iu- sationum profiteretur (cap. 15). Ostendit orator, non posse i prodesse, quod magno decumas vendiderit: pessumdedisse provinciam et successori exhaustam tradidisse (cap. 16 — . 48): neque hoc illum rei publicae gratia fecisse, sed suae lae causa, cum socius decumanorum fuerit (cap. 19, §. 49)).

Sequuntur exempla iniuriarum, primum in privatos homines, iculos (cap. 21 — 23), et cives Romanos (cap. 24 et 25), amplificatione (cap. 26); deinde in civitates, Agyrinensem 27 — 31), Herbitensem (cap. 32 — 35), Acestensem (cap. 36), rensem (cap. 37), Tissensem (cap. 38), Amestratinam (cap. 39), inam (cap. 39, §. 90), item in Halicyenses et Segestanos in- (cap. 40), qua in re copiosius ostenditur, ne senatores qui- populi Rom. exemptos Verri fuisse iniuriae (cap. 41): porro iermitanos, Imacharenses, Hennenses (cap. 42), Calactinos, censes, Hyblenses, Menaenos, ceterosque omnes (cap. 43). uantum fuerit lucrum, clarissime ostenditur in Aetnensium is (cap. 44 et 45) et decumis agri Leontini (cap. 46 — 49), sac etiam alias accessiones pecuniae (cap. 50, §. 118).

taque pessime egisse Verrem concluditur, qui non decu- agno vendiderit, sed provinciam everterit: quod demon- r imminutione profitentium aratorum (cap. 50, §. 119 — 52), eris L. Metelli, qui Verri successit, Romam missis (cap. 55), quin etiam mortibus, quas sibi ipsi aratores nonnulli iverint (cap. 56, §. 129). Sed, quod caput est criminis, m partem eius lucri ad ipsum praetorem pervenisse pro- primum sermonibus ab Apronio in provincia habitis, a non vindicatis (cap. 57 — 61); tum eo, quod cum alii Apronium licerentur et plus sese daturos pollicerentur, his tradere noluerit (cap. 62 — 64); denique ipsis amico- lius iudiciis (cap. 65). Concluditur hoc crimen recitata plicata epistola Timarchidis ad Apronium missa, in qua a multa domus praetoriae continentur (cap. 66 — 68).

I. Altero loco de furtis C. Verris in frumento empto agit r (a cap. 70 — 80): cuius ratione descripta (cap. 70) pri- arguit Verrem, quod pecuniam publicam feneratus sit pu- ais (cap. 70 et 72); deinde Aeneae Halesini testimonio do- Verrem civitatibus pro frumento nummos abstulisse, acce- le publico retinuisse (cap. 73 — 77); tum si quibus civita- pecuniam solverit, ab ea variis nominibus deductiones fieri

passum esse, in gratiam scribarum suorum, quorum unum anulo aureo publice donarit (cap. 78—80).

III. Extremo loco de frumento aestimato dicit (cap. 81 — 97, §. 225), quod cum praetori in cellam sumere liceret, natusque liberaliter aestimarit, Verrem retinuisse pecuniam publicam, pro frumento item pecuniam ab aratoribus, et quidem maiorem, quam quanti frumentum fuerit, (tern... rios pro binis vel ternis Sestertiis) exegisse (cap. 81—87) que posse illum exemplis aliorum, nisi forte unius noce... hominis M. Antonii sese excusare (cap. 88 — 93), et ... illud fiat, animadversione esse dignum (cap. 94 et 95) autem spe eiusdem licentiae corrumpere infame et pern... esse ordini senatorio (cap. 96—97, §. 225).

In epilogo iudices admonet, amissam esse Siciliam p... Rom., ni damnatione Verris recuperetur (cap. 97, §. 226–...

1 Omnes, qui alterum, iudices, nullis impul...
1 micitiis, nulla privatim laesi iniuria, nullo praem... ducti, in iudicium rei publicae causa vocant, pro... debent, non solum quid oneris in praesentia t...

§. 1. *non solum quid oneris in praesentia tollant]* Non solum in editt. vett. usque ad Iuntinam, quae prima habet, ... codd. deterioribus, Pall. Franc. Huyd. sex Lagom. (nam a ce...

etiam quantum in omnem vitam negotii suscipere atur. Legem enim sibi ipsi dicunt innocentiae tumque omnium, qui ab altero rationem vitae re- int; atque eo magis, si id, ut ante dixi, faciunt re commoti alia, nisi utilitate communi. Nam 2 sibi hoc sumpsit, ut corrigat mores aliorum, ac ata reprehendat, quis huic ignoscat, si qua in re a religione officii declinarit? Quapropter hoc etiam s ab omnibus eiusmodi civis laudandus ac diligen- est, quod non solum ab re publica civem impro-

---

lum in Sicilia, sed in omnibus provinciis, ad quam rationem eberet esse *quid oneris non solum in praesentia, sed in omnem suscipiant.* — *in praesentia*] Nulla est codd. varietas, ne quis dorpio ad lib. I de Inv. c. 17 assentiatur, rectius scribi de tem- *n praesenti.* Sed hoc non inveni nisi Epist. lib. II, 10, nec detur alibi legisse apud Ciceronem. — *negotii*] abest ab Erf. quo si Gruterus usus esset, aliquid opinioni suae adiumenti in- et, quoniam tria haec ultima verba abesse maluit. Sed concin- rationis postulat, quae Grutero quidem nunquam curae fuit.

bi ipsi dicunt innocentiae virtutumque omnium] Ante repet. nianam et Gruterianam *indicunt* legebatur, correctum ex Fabric. ell. nunc etiam Lag. 42 (pr. m.). Recte. Nam *legem dicere* a formula est, de qua vide c. 7, cum *indicere* proprium sit mi- vel punientis. Ceterum *ipsi* deest in edd. princ. et vulgaribus primum adiectum ex aliquo meliorum a Naugerio. Idem Metell. gm. Erf. (idem puto esse quae schedae Hittorpii apud Gruterum ur) et Lag. 42 (p. m.) vocem *continentiae* omittunt, quorum au- ti cedendum est, quamvis defendere possis. Post *id* ab Lag. 42) abest, et abesse potest melius quam *hoc*, quod sequitur, in VI t Paris. C editionibusque Aldina prioribus desideratur.

. 2. *a religione*] Sic Lag. 14. 42 (p. m.) Paris. A. Vulgo *ab.*
agis ab omnibus] Lag. 29 pro *magis* habet *vobis*, et cod. 42 .) *tibi* adiicit post *Quapropter.* Mirum hoc: *tibi, vobis, ab ius;* et suspicari possis ea omnia abesse debere.
uod non solum ab re publica] Dedi *quod* pro vulg. *qui*, sicut inus in repet. edit. margine ex Fabriciano (Metelliano Gruteri) vo- ; ipse in fragmento Erfurt. (schedis Hittorpii) inveni, adstipulante 42 (p. m.). Tum *ab rep.* iidem praeter Lag. 42 (in quo videtur *rep.)* sed insuper etiam Lagom. 29 Paris. A B. Vulgares libri ae et editiones *rei publicae*, quod ferri nulla ratione potest, alii 1. 14. 27) *re publica*, quod Ernestius de coniectura posuit, sed

bum removet, verum etiam se ipsum eiusmodi
profitetur ac praestat, ut sibi non modo comm
luntate virtutis atque officii, sed etiam vi quad
3 gis necessaria recte sit honesteque vivendum.
hoc, iudices, ex homine clarissimo atque eloq
simo, L. Crasso, saepe auditum est, cum se
rei tam poenitere diceret, quam quod C. Ca
unquam in iudicium vocavisset: minus enim
omnium rerum voluntates habebat, et vitam su
ribus, quam vellet, observari oculis arbitraba
que ille, his praesidiis ingenii fortunaeque m
tamen hac cura continebatur, quam sibi, nond
firmato consilio, sed ineunte aetate, susceperat

---

ne ipsum quidem usu scriptoris valde commendatur. Itaque
subdita p. domo 9 §. 22 *quod M. Catonem tribunatu*
ses ipse Ernestius praepositionem excidisse putavit, sed certi
plum est in Oratore c. 2 pr. *sed ne opifices quidem se*
removerunt, quamquam Schützius de Lambini coniectura
edidit: et comparari potest p. Roscio Am. 25 extr. *magnitudin*
maleficio summoveri. Posterioris aetatis scriptoribus
Sueton. Tib. 42 *quasi civitatis oculis remotus* et ad
terpretes. — *voluntate virtutis]* h. l. studium virtutis est,
quaedam, quam omnes homines habent ad virtutem. — *vi*

us etiam praecipitur eorum virtus et integritas, ad hanc rem adolescentuli, quam qui iam firmata te descendunt. Illi enim, antequam potuerunt timare, quanto liberior vita sit eorum, qui nemi- accusarint, gloriae causa atque ostentationis ac- unt: nos, qui iam et quid facere et quantulum iu- re possemus ostendimus, nisi facile cupiditates tras teneremus, nunquam ipsimet nobis praecide- us istam licentiam libertatemque vivendi.

Atque ego hoc plus oneris habeo, quam qui ce- 2
s accusarunt, (si onus est id appellandum, quod 4
laetitia feras ac voluptate,) verumtamen ego hoc
lius suscepi, quam ceteri, quod ita postulatur ab
ninibus, ut his abstineant maxime vitiis, in quibus
rum reprehenderint. Furem aliquem aut rapacem

---

§. 3. *praecipitur eorum virtus]* i. e. ut ipsius Ciceronis verbis cogitatione futura eorum virtus praecipitur, sive minus certo de e eorum, quam postea in vita publica probaturi sint, coniectura ur. Hoc longe aptius quam vulg. *perspicitur* codicis Hittorp. (Erf.) itate commendavit Gulielmus, et Garatonius duorum Parisinorum mandi adiecit, si verum est, nam mea excerpta silent. Sed ab illa ne non multum abit Metell. et Lag. 42 (p. m.) *percipitur*. Omnino lla verba permutationi obnoxia esse facile intelligitur. Sed ut ver- etiam addam de vulgata lectione: integritas alicuius hominis ex atione alterius improbi nondum *perspicitur*, neque enim potest ici aliquid, nisi re factisque se proferat atque aperiat: reprehen- autem quivis potest: verum illa ipsa reprehensione, quid homines velit sperare, ostendit. — *et quantulum iudicare possemus]* Ex Nann. *quantillum dicere* (hoc alterum etiam Lag. 42 (p. m.) habet) inus Stephanum secutus in edit. priorem recepit, in altera eius acta mentio est nulla, nescio an ipsius Lambini iudicio. Nam dubie vitium in ea re versatum est.

. 4. *Atque ego hoc]* Sic Lagom. 42 et Erf. et hoc loco et paulo Vulgo nunc quidem *hoc ego*, ante Naugerium secundum deterio- go priore loco aberat. — *hominibus, ut his abstineant — repre- erint]* Ita plane Erfurtensis et Metell. sed Nannianus et Lag. 42 .) in eo vulgaribus obtemperant quod habent *ut ab iis se abst.* etiam *omnibus* pro *hominibus*, et *reprehenderunt*. Sed con- us modus haud dubie sermonis legibus maxime convenit, et,

accusaris? vitanda tibi semper erit omnis avaritiae
suspicio. Maleficum quempiam adduxeris aut crude-
lem? cavendum erit semper, ne qua in re asperior
aut inhumanior fuisse videare. Corruptorem, adulte-
rum? providendum diligenter, ne quod in vita vesti-
gium libidinis appareat. Omnia postremo, quae vin-
dicaris in altero, tibi ipsi vehementer fugienda sunt.
Etenim non modo accusator, sed ne obiurgator qui-
dem ferendus est is, qui, quod in altero vitium re-
5 prehendit, in eo ipse deprehenditur. Ego in uno ho-
mine omnia vitia, quae possunt in homine perdito ne-
farioque esse, reprehendo: nullum esse dico indicium
libidinis, sceleris, audaciae, quod non in istius unius
vita perspicere possitis. Ego in isto reo legem hanc

---

postquam Lambinus recepit, ab omnibus servatus est. Utrum autem dicas *abstineo me vitio*, an *abstineo vitio*, an *abstineo a vitio*, prorsus perinde habendum, unum fortasse illud minus probandum, *abstineo me a vitio*, quandoquidem talis fere accusativus praepositioni iunctus solet esse rei, v. c. *manus abstineo ab aliquo*. — *Maleficum quempiam adduxeris]* Adiecerat Lamb. edit. priore *in iudicium adduxeris*, male, nam quo adductus fuerit, facile ex praegresso *accusandi* verbo patet. Per se quidem eam significationem, qua h. l. positum est, verbum non habet. — *Omnia postremo]* pro *denique* positum, ut paucis rem absolvam et complectar, alibi me legisse non memini. — *is qui]* Lag. 42 (p. m.) omittit *is*. — *in eo ipse deprehenditur]* *Reprehenditur* Paris. A Lag. 14. 48. 42 (p. m.), idemque dicitur fuisse in Metell. et Hittorp. De hoc quidem miror, nam in Erfurt. est, ut debet, *deprehenditur*.

§. 5. *nullum esse dico indicium* cet.] Verbum *dico* Lambinus altera edit. (ex Fabric. haud dubie) primus Ciceroni restituit. Quod quia contra institutam illius editionis rationem statim in textu positum est, fefellit Gruterum, ex cuius silentio auctoritatem libri Metell. pro nobis esse mihi persuadeo. Ipse Lambinus priore editione pro *esse* scripserat *est*, nam ex *reprehendo* certe non possunt haec ultima pendere. Nunc autem *dico* etiam in Paris. A B Lag. 29 fragmento Erfurt. repertum est, ut dubitari de integritate loci non possit. — *in istius unius]* Sic Gruterus tacite. Antea, quod et in plurimis mss. est, *in unius istius*, et restituissem nisi illud in Lag. 42 et, quod plus etiam mihi est, in fragm. Erf. esset, unde verisimile fit Gruterum edidisse ex Metelliano et oblitum notare.

mihi, iudices, statuo, vivendum ita esse, ut isti non modo factis dictisque omnibus, sed etiam oris oculorumque illa contumacia ac superbia, quam videtis, dissimillimus esse ac semper fuisse videar. Patior, non moleste fero, iudices, eam vitam, quae mihi sua sponte antea iucunda fuerit, nunc iam mea lege et condicione necessariam quoque futuram.

Et in hoc homine saepe a me quaeris, Hortensi, 3
quibus inimicitiis aut qua iniuria adductus ad accusan- 6
dum descenderim. Mitto iam rationem officii mei necessitudinisque Siculorum: de ipsis tibi inimicitiis respondeo. An tu maiores ullas inimicitias putas esse, quam contrarias hominum sententias ac dissimilitudines studiorum et voluntatum? Fidem sanctissimam in vita qui putat, potest ei non inimicus esse, qui quaestor consulem suum, consiliis commissis, pecunia tradita, rebus omnibus creditis, spoliare, relinquere, prodere, oppugnare ausus sit? Pudorem ac pudicitiam qui colit, potest animo aequo istius cotidiana adulteria, meretriciam disciplinam, domesticum lenocinium videre? Qui religiones deorum immortalium retinere vult, ei, qui fana spoliarit omnia, qui ex tensarum orbitis

§. 5. *mihi iudices*] Vulgo inverso ordine: secutus sum Paris. A B Lag. 29 Erf. — *Patior, non moleste fero*] Vocem *fero* idem Lamb. altera demum edit. protulit, ex Fabriciano igitur: habet etiam Erfurt. et Lag. 42 (pr. m.). Melius sic esse non puto quemquam negaturum, etsi *moleste patior* quod pertinet ad dicendi rationem non improbo: dicitur enim *indigne pati* et *aegre pati*, quidni igitur etiam *moleste pati?* Singulare tamen esset. Iam sicut nunc est, etiam lib. I init. *patior, iudices, et non moleste fero.* — *sua sponte*] Abest *sua* a Lag. 29 Paris. AB. Tum *ante ineunda* Lag. 42 (p. m.) et *iocunda* Lag. VI cum 29.

§. 6. *An tu maiores* cet.] Pro *tu* in cod. Erfurt. legitur *ne:* vox plane omittitur in Lag. VI Paris. C Huydec. editisque Aldina prioribus. Paulo post *ac volunt.* Lag. 42 et Erf. pro vulg. *et vol.* Sed aliquot versibus interiectis *ac pudicitiam* pro *et pud.* omnes Lagom. Erf. Paris. C. — *Qui religiones — retinere vult*] Malim *retineri*, nam orator quidem ipse non potest omnes retinere, sed cupit quemvis illud facere in sua vita.

bera, cum secures, cum cruces ad civium R
7 supplicia fixas recordetur? An, si qua in
rem meam decrevisset aliquid iniuria, iure
micum esse arbitrarere: cum omnia cont
bonorum rem, causam, rationem, utilitatem
temque fecerit, quaeris, cur ei sim inimic
pulus Romanus infestus est? qui praesertim

---

§. 6. *haberi velit*] Olim edebatur *vult*, sicut est in
bris, etiam bonis, nam *volt* Lag. 29, *habere volt* Pari
velit ex Fabric. Lambinus, ex Metell. Gruterus enotavi
edere coepit, et firmant Erfurt. et Lag. 42. Itaque cum
iunctivus legatur, *velit* et *doleat*, Beckius etiam proximo
putet scribendum coniecit. Nihil impedit, sed nullus tam
ctor fit, neque intelligas, cur eadem res non pertineat et
iterum *velit* scribatur pro *vult*. Nimirum Coniunctivus
nis est, Indicativus ad unum Ciceronem pertinet, neque
ad plures et omnes transitus fit. Ceterum animadverte
personarum permutatio. Nam cum antea Hortensium alloc
tertia persona usus esset, iam ipsum reum appellat, rursu
tria haec membra ad Hortensium convertitur, nullo alio
quod sententia postulat. — *An — iure ei me inimicum*
rere] *Arbitrarer* vulgo legitur, etiam in Erfurt. codice,
personam longe aptiorem esse intelligo, cum de Hortensi
dicere coeperit et etiamnunc dicat. Eam Hotomano debe

pars virilis postulat, pro voluntate populi Ro- oneris ac muneris suscipere debeam? Quid? 4
puae leviora videntur esse, non cuiusvis animum 7
nt movere? quod ad tuam ipsius amicitiam ce- mque hominum magnorum atque nobilium faci- i aditum istius habet nequitia et audacia, quam quam nostrum virtus et integritas? Odistis ho- n novorum industriam; despicitis eorum frugali- ; pudorem contemnitis; ingenium vero et virtu- lepressam extinctamque cupitis: Verrem amatis. :edo: si non virtute, non industria, non innocen- 8
on pudore, non pudicitia; at sermone, at litteris, nanitate eius delectamini. Nihil eorum est: con- e sunt omnia cum summo dedecore ac turpitu- tum singulari stultitia atque inhumanitate oblita. homini si cuius domus patet, utrum ea patere, ire ac poscere aliquid videtur? Hunc vestri ia- s, hunc cubicularii diligunt: hunc liberti vestri, servi ancillaeque amant: hic cum venit, extra m vocatur: hic solus introducitur; ceteri, saepe ssimi homines, excluduntur. Ex quo intelligi eos vobis esse carissimos, qui ita vixerint, ut estro praesidio salvi esse non possint. Quid? 9
iquam ferendum putas esse, nos ita vivere in

. *pro voluntate populi Rom.]* quam erga Ciceronem ostendit, , hominem novum, et quaestorem et nuper aedilem curulem udio fecisset.

. *hominum magnorum]* Sic Lambinus in marg. repet. e Fa- alit, Gruterus postea ex Metell. et Hittorp. (Erf.) edidit, cum retur, quod et in ceteris omnibus mss. est, *omnium maio-* e Lambinus comparativum non ferens, priore edidit *omnium* . *atque nobilium virorum.* — *industriam]* Vulgo *industrias*, olum esset neque sequeretur *frugalitatem*, *pudorem* rel. non erem: nunc Lag. 42 et Erf. scripturam praefero.

. *Nihil eorum]* Sic omnes boni libri nostri pro vulg. *horum*. *vixerint]* Sic solus Lag. 42 (p. m.), quod Ernestius con- ndum. Vulgo *vixerunt*.

rem esse, qui vestras villas suis manubiis or
rem esse, qui cum L. Mummio certet? ut
sociorum urbes, quam ille hostium, spolia
tur, plures hic villas ornamentis fanorum,
fana spoliis hostium ornasse: et is erit ob
vobis carior, ut ceteri libentius suo pericu
cupiditatibus serviant?

5 Verum haec et dicentur alio loco, et
10 nunc proficiscemur ad reliqua, si pauca ant

---

§. 9. *impune eludentem]* absolute dictum, sed subi
nos, homines. Opportune Garatonius laudat Liv. II, 45
insolenterque eludebat hostis, ut fere sit pro nostro
huius argento dominia vestra — ornari] Lectio
quam debemus codici Fabriciano in marg. Lambini et
adde etiam, si diversum esse ab illo Fabr. existimas,
que nunc Lag. 42. Vulgo enim legebatur *domos* vel
codd.) *vestras.* Sed talibus experimentis praestantia
spicitur. Vox antiqua est, sed cuius usum ne posteri
temporibus evanuisse declarat A. Gellius lib. II, 24
est, mutua inter se dominia agitarent, quaeque si
Nonium voce *dominus* restituenda est pro corruptis
Verrem frumentaria: Adria argento dominos vestra
ornari argento dominia vestra, eam igitur vocem iam
gistro olim ad captum discentium correctam esse. C
nostro *Gastgebote.* — *vestro Marte]* haud dubie ridicu
vis et rapinae significentur: acute observavit Ernestius.

[illegible]bis, iudices, deprecati. Superiore omni oratione [illegible]tentos vestros animos habuimus: id fuit nobis [illegible] admodum. Sed multo erit gratius, si reliqua [illegible]is attendere: propterea quod in his omnibus, quae [illegible] dicta sunt, erat quaedam ex ipsa varietate ac [illegible]te rerum et criminum delectatio. Nunc tractare [illegible]m instituimus frumentariam, quae magnitudine [illegible]e fere criminibus ceteris antecellit, iucunditatis [illegible]endo et varietatis minus habebit: vestra autem [illegible]itate et prudentia dignissimum est, iudices, in [illegible]di diligentia non minus religioni tribuere, quam [illegible]ati. In hac causa frumentaria cognoscenda haec 11

[illegible]lo post *fuerimus deprecati* pro *erimus* in margine repetitae, [illegible]imirum, aut e Fabric., correxit. Utrumque Gruterus recepit, [illegible]iter enotatum ex Lag. 42 aut ipse in Erfurt. inveni. Usque ipsa verba pertinet hoc fragmentum codicis Erfurtensis.

[illegible]*eriore]* Lag. 42 (p. m.) *superiori.* — *ex ipsa varietate]* Sic [illegible] primus, codice ms. non mediocris bonitatis usus. Nam no[illegible] praeter unum Lag. 42 *ex iis* aut *ex his*, sicut item olim [illegible] Post *nobilitate* pro *novitate* Lag. 42 (p. m.) et Metell. quod [illegible]ielmus, Garatonius merum mendum putat. Recte hic, neque [illegible] orator concesserit in prooemio, crimen frumentarium nobili[illegible]edere. Porro *et criminum* Lag. 29. 42. Paris. B et Lamb. [illegible]repet. quod sono praestat vulgato *ac criminum.*

criminibus ceteris] Vet. cod. in marg. Lamb. *et re crim.* [illegible]erus, cum in Metell. inventum esset, in textum recepit (quam[illegible]otis scripsit *ac re).* Idem fecerunt Ernestius et Beckius, hoc [illegible]rementes, debere etiam de ipso obiecto criminum dici. Ve[illegible]uam Cicero dicit, *magnitudo iniuriae* obiectum est, magna [illegible]i res de qua agitur, magni pretii est. Mihi quidem *res* tam [illegible]ue pro rei gravitate dictum videtur, ut a Cicerone ita scri[illegible] persuadere mihi non possim. Contra *fere* et aptum est ad [illegible], cum orator etiam ceteris criminibus gravitatem suam servare [illegible]rorsus cum sermonis usu convenit. Videtur igitur illud men[illegible] quod item est in Lag. 42 a pr. m. Sed si accurate agen[illegible]que scriptura coniuncta in illo *et re fere* est. Post *antecel-*[illegible] (p. m.) quod intelligo defendi posse nec tamen necessarium [illegible]*utem auct.]* Abest *autem* a Lag. 42. — *in audiendi dili-*[illegible] Fabric. (Metell.) ediderunt Lamb. repet. et Gruterus: antea [illegible] *diligentiam.* Firmat e meis unus Lag. 42 (p. m.).

cum Siciliam, tam opportunum subsidium
pacis, ad rem publicam adiunxissent, tan
culos tueri ac retinere voluerunt, ut non m

LXXII, quamquam ego quidem nolim nisi duas foeder
et Tauromenium. Relinquentur igitur minimum XXI, q
blici populi Rom. sint, et inter eas praecipuae Syracus
Lilybaeum, Mylae, Herbessus, Camarina, Bidis, Echetla,
tem parvae et bellorum calamitatibus perditae. Nomina
Plinium in celebri catalogo hist. nat. III, 14, ubi mari
XIX, mediterraneas L. Verum is locus, si quis alius,
manum et explicantis doctrinam desiderat: insunt enim
mina inaudita, *Etini*, quos *Elorinos* esse, *Herbulens*
elienses esse puto, et bis commemorantur *Drepanitani*
item *Naxii*, quos paulo ante *Tauromenitanos* factos di
omissi sunt *Lilybaetani* et *Apollonienses*, quorum fr
apud Ciceronem, denique *Capitini*, quos Cicero appell
latent in Plinianis *Cacyrinis*. Quid multa? si de Pli
exemeris tres illas civitates bis commemoratas et Zancl
nius Messeniorum esse dicit, ut relinquantur LXV, a
Lilybaetanos et Apollonienses, conficietur Ciceronian
LXVII. — *Foederatae civitates duae sunt]* Omisit te
quam V, 51 *foederatam* appellat, et V, 22 eandem c
ac Mamertinos habere tradit. Sed aliquid tamen inte
quo factum est, ut cum Messana apud Plinium sit urb
Netum tantum Latinae condicionis ius acceperit. — *imm*
rae] Omisi *civitates*, quod verbum vulgo post *immun*
melius cogitatur, auctoritatem secutus Lag. 42 (pr. m.)
ad nomina civitatum pertinet, *Tauromenitano* etiam h.
Cf. ad II, 66. *Panhorm* ... cum ... Lag. 29 ... B

um dicitur, ut Hispanis et plerisque Poenorum, i victoriae praemium, ac poena belli; aut censo- ocatio constituta est, ut Asiae, lege Sempronia. ae civitates sic in amicitiam fidemque recepimus, dem iure essent, quo fuissent; eadem condicione o Romano parerent, qua suis antea paruissent.
ucae Siciliae civitates sunt bello a maioribus no- 13
subactae: quarum ager cum esset publicus po- Romani factus, tamen illis est redditus, is ager

12. *quod stipendiarium dicitur]* Alibi homines vel civitates ariae vocantur, non vectigal ipsum *stipendiarium.* Hoc offen- tonium. Sed cur non possit atque adeo debeat sic vocari, ne em dixerit. — *et plerisque Poenorum]* Sic primus Naugerius, *erisque* (ut et est in Oxon. et Haydec. Lagom. VI et Paris. C) oribus. — *censoria locatio]* et Romae quidem, cum vectiga- ensium agrorum in ipsa provincia a praetoribus locarentur. e] primus edidit Lambinus de coniectura Hotomani, confir- quidem postea melioribus libris, Lag. 29 Paris. A B, reliqui *Asia.* — *fidemque recepimus]* Paris. A B *accepimus.* o] Lag. 42 (pr. m.) *ante.* Idem (ead. man.) pro *sunt* habet et omittit *Romani.*
— *tamen illis est redditus]* i. e. ut uterentur et possiderent, populo Rom. videretur, manebat enim publicus populi Rom. tium. Harum civitatum neque numerum definit, neque no- it, videlicet quod invitus nunc quidem in hac pertinacia ve- uli Rom. hostium commoratur. Fuisse *septendecim* ex cor- ione V, 47 primus, ut videtur, P. Manutius sibi persuasit, ri omnes, sive illo loco *non eramus* sive *numeramur* legunt, t. Male, nam is numerus nulla re nititur nisi illa lectione, manifesto falsam illo loco docebimus. Ipsum tamen nume- vis orator *perpaucas* civitates esse dicat, noli iusto maiorem um videtur etiam aliquantum minor esse vero. Habemus enim onem, qua ad eum perveniamus, si animadvertamus, quarum nomina in crimine decumano non inveniantur. Nam cum Sicilia agri praeter civitates immunes aut decumani aut cen- rint, apparet, quos inter illos, qui soli praetoris iniuriis expo- ant, non nominarit, eos publicos populi Rom. fuisse. Neque videtur, a Cicerone nonnullas civitates omissas esse, quippe ima sua vel per tenuissima oppidula persecutus sit, huius lib. Recenset autem civitates XXXIV decumanas. Totum autem Sicularum coniicimus ex lib. II, 55 fuisse LXV, i. e. earum, publica curae praetoris commissa esset. Itaque fortasse ratas et quinque immunes ac liberas addes, ut sint omnes

14 institutis fuit. Videte nunc maiorum sapien cum Siciliam, tam opportunum subsidium b pacis, ad rem publicam adiunxissent, tanta culos tueri ac retinere voluerunt, ut non mod

---

LXXII, quamquam ego quidem nolim nisi duas foederatas, et Tauromenium. Relinquentur igitur minimum XXI, quar blici populi Rom. sint, et inter eas praecipuae Syracusae, Lilybaeum, Mylae, Herbessus, Camarina, Bidis, Echetla, ple tem parvae et bellorum calamitatibus perditae. Nomina si q Plinium in celebri catalogo hist. nat. III, 14, ubi maritim XIX, mediterraneas L. Verum is locus, si quis alius, et manum et explicantis doctrinam desiderat: insunt enim civ mina inaudita, *Etini*, quos *Elorinos* esse, *Herbulenses*, q *elienses* esse puto, et bis commemorantur *Drepanitani* et item *Naxii*, quos paulo ante *Tauromenitanos* factos dixer omissi sunt *Lilybaetani* et *Apollonienses*, quorum freque apud Ciceronem, denique *Capitini*, quos Cicero appellat H latent in Plinianis *Cacyrinis*. Quid multa? si de Plini exemeris tres illas civitates bis commemoratas et Zanclaeo nius Messeniorum esse dicit, ut relinquantur LXV, add Lilybaetanos et Apollonienses, conficietur Ciceronianus LXVII. — *Foederatae civitates duae sunt]* Omisit terti quam V, 51 *foederatam* appellat, et V, 22 eandem ca ac Mamertinos habere tradit. Sed aliquid tamen interfu quo factum est, ut cum Messana apud Plinium sit urbs Netum tantum Latinae condicionis ius acceperit. — *imm rae]* Omisi *civitates*, quod verbum vulgo post *immunes* melius cogitatur, auctoritatem secutus Lag. 42 (...

agris vectigal novum nullum imponerent, sed ne legem quidem venditionis decumarum, neve vendundi aut tempus aut locum commutarent, ut certo tempore anni, ut ibidem, in Sicilia, denique ut lege Hieronica venderent: voluerunt eos in suis rebus ipsos interesse: eorumque animos non modo lege nova, sed ne nomine quidem legis novo commoveri. Itaque decu- 15
mas lege Hieronica semper vendundas censuerunt, ut

---

§. 14. *ne legem quidem]* Primus Naugerius addidit *quidem:* deest enim in deterioribus libris, quin etiam Paris. A. — *neve vendundi aut tempus aut locum commutarent]* Genitivus *vendundi* ex Fabric. (Metell.) cod. restitutus est a Lambino et Grutero: antea *vendendis* legebatur, quod notatur inveniri in Lag. VI et 29 Paris. B. Servari potuisse dativum, Ernestio non crediderim, nimis enim abhorret a Ciceronis sermone. Sed eidem Ernestio prorsus assentior, *neve* h. l. contra legem Latinitatis positum esse: nam quod Schellerus in Obss. opponit, dici etiam alibi *neque* sic, ut possit etiam *neve* eius loco poni, verum illud quidem est, neque tamen contra *neve* positum memini, ubi debebat esse *neque.* Nimirum cum *neve* promiscue dicatur pro *aut ne*, quod legitimum est, atque *et ne:* pro eo, quod est *et ne*, poni videtur etiam *neque, nec;* ut recte secundum aliquot libros correxisse putem Heusingerum lib. I de Off. 26 §. 91 *cavendum est ne assentatoribus patefaciamus aures, neu adulari nos sinamus,* pro eo quod fuit *nec*, male Beierum lib. II de Off. 21 §. 73 *videndum erit, ut suum quisque teneat, neve de bonis privatorum publice deminutio fiat*, pro eo, quod in libris est, *neque.* Nam negare usquam ferendum esse *neque (nec)*, ubi poni possit *neve*, temerarium est. Cf. enim praeter locos Cic. divin. 16 §. 52. in Verr. III, 48 extr. Liv. XXIV, 3, 14, in Gramm. §. 535 a me laudatos, hos a docto amico indicatos: Livii XXIII, 3, 3. XXI, 43, 3. Cic. Epist. I, 9 §. 19. Hoc autem de quo agimus loco, ubi simplex *ne* locum non esset habiturum, ne *neve* quidem poni potest. Quid igitur? corrigendumne videtur esse? Non credo, sed dicendi flumine abreptum oratorem censeo, cum *ne — quidem* praecessisset, illud *quidem* omisisse, et alteri *ne* temere iam *neve* subiecisse. In Lag. 42 (p. m.) memorabiliter legitur *decumarum nomine nove vend.* ex quo tamen nihil sani efficio, nam de novo legis nomine post paulo dicitur. Item mendose idem cod. pro *certo tempore* habet *toto terco.*

eorumque animos] Adiecta est copula Fabric. (Metell.) codicis auctoritate a Lamb. altera edit., et confirmant Lag. 42 Paris. A B.

§. 15. *Itaque decumas]* Vulgo *ita*, quod cum non excipiatur insequenti *ut*, ex Lag. 42 *itaque* malui recipere. — *vendundas censuerunt]* Gruterus primus videtur hac forma edidisse, antea enim *vendendas*, ut plerique libri mss. praeter Paris. A et Lag. 42.

iis iucundior esset muneris illius functio, si e gis, qui Siculis carissimus fuit, non solum i commutato imperio, verum etiam nomen mane iure ante Verrem praetorem Siculi semper u hic primus instituta omnium, consuetudinem ribus traditam, condicionem amicitiae, ius so convellere et commutare ausus est.

7 Qua in re primum illud reprehendo et
16 cur in re tam vetere, tam usitata, quicquam ceris. Ingenio aliquid assecutus es? tot hom pientissimos et clarissimos, qui illam provinci te tenuerunt, prudentia consilioque vicisti? Es est ingenii diligentiaeque tuae. Do hoc tibi cedo. Scio, te Romae, cum praetor esses, tuo possessiones hereditatum a liberis ad ali primis heredibus ad secundos, a legibus ad li tuam transtulisse. Scio, te edicta superiorum correxisse, et possessiones hereditatum non dum eos, qui proferrent, sed secundum eos,

---

§. 15. *muneris illius functio]* Germ. *die Leistung je* nam *fungi* verbum proprium est de hac re, cf. c. 86 med. *vobis est statuendum, quid oratorem ipsum orationis*

t testamentum factum, dedisse: easque res no-
ibs te prolatas et inventas magno tibi quaestui
scio: eundemque te memini censorias quoque
in sartis tectis exigendis tollere et commutare,
redimeret, cuia res esset; ne pupillo tutores
nquique consulerent, quo minus fortunis omni-
verteretur: exiguam diem praefinire operi, qua
s ab negotio excluderes, ipse in tuo redemptore
n certam diem observares. Quamobrem novam 17
te in decumis statuisse non miror, hominem in
s praetoriis, in censoriis legibus tam prudentem,
exercitatum: non, inquam, miror, te aliquid ex-
sse: sed, quod tua sponte, iniussu populi, sine
s auctoritate, iura provinciae Siciliae mutaris,
rehendo, id accuso. L. Octavio et C. Cottae 18
libus senatus permisit, ut vini et olei decumas,
gum minutarum, quas ante quaestores in Sicilia
re consuessent, Romae venderent, legemque his
quam ipsis videretur, dicerent. Cum locatio

---

16. *praefinire operi*] Sic emendaverat Hotomanus, cum olim tur *praefiniri*, et confirmatum est quattuor illis nostris, neo puto secuturum fuisse Lambinum in recipienda illa emenda- eius Metell. habuisset. Sed quod Ernestius volebat, ut *quo* ex edd. princ. ederetur, minus probum est. Nam illae edi- pessimis libris ductae sunt (uno Lag. 5), et Naugerius cum tum fidei consuluit, cum *quo* (die) correxit. Difficultatem opter quam Hotomanus addere volebat *cum ipse*, ne illa qui- iptura tollit, additque novam, *quo* pro *ut* sine comparativo Quin contractam et continuatam orationem dicimus, cum debe- *ipsum — observare?*

17. *mutaris*] Lag. 42 (p. m.) *mutaveris*.

18. *quas ante quaestores in Sic. vendere consuessent*] *Ante* o editur. Num igitur huius quoque rei in Verre culpa est? t, sed illi consules fuerunt anno ante Verrem praetorem urba- Dele igitur pronomen *te*, sive quod natum est ex praecedente , sive quod *ante* pro praepositione habitum librarios induxit, ut tivum adderent. Et abesse iam invenio a Lag. 42 (pr. m.).

gemque his rebus, quam ipsis videretur, dicerent] De constru- verbi *videri* cum accusativo, e verbo primario pendente, vide

fieret, publicani postularunt, quasdam res ut a
gem adderent, neque tamen a ceteris censoriis
gibus recederent. Contra dixit is, qui casu tum
mae fuit, tuus hospes, Verres, hospes, inquam, e
miliaris tuus, Sthenius hic Thermitanus. Cons
causam cognoverunt, cum viros primarios atque
plissimos civitatis multos in consilium advocass
de consilii sententia pronuntiarunt, se lege Hier
8 venditturos. Itane vero? prudentissimi viri,
19 auctoritate praediti, quibus senatus legum dicen
in locandis vectigalibus omnem potestatem pe
rat, populusque Romanus iusserat, Siculo uno

Drakenborch. ad Livium VI, 26 init. exemplorum copiam ex
ptore proferentem, ex quibus unum tantum documenti causa
dabo, lib. XXXI, c. 3 *Decrevitque frequens senatus, ut P.*
Consul, quem videretur ei, cum imperio mitteret. In cod.
quae ipsis videretur legebatur atque sic Lambinus priore
postea annotavit in cod. Fabriciano *quam* esse, prioremque
mutavit. Gruterus contra, fortasse quia Lambinum in altera
vidit, *quae* recepit suorum codd. consensum negligens. *Quam*
nostri omnes. Praeterea *diceret* h. l. cum Lambino (in notis
rem edit. cum in repet. legatur iam in textu) et Garatonio
censui pro vulg. *ediceret*, nam *legem dicere* hoc sensu de
alicuius rei faciendae proponenda legitimum est et redit §. 19,

ite, cum amplificatione vectigalium nomen Hieroni-
: legis mutare noluerunt: tu, homo minimi consilii, llius auctoritatis, iniussu populi ac senatus, tota Si-ia recusante, cum maximo detrimento atque adeo itio vectigalium, totam Hieronicam legem sustulisti?
quam legem corrigit, iudices, atque adeo totam 20
lit! acutissime ac diligentissime scriptam, quae lex mibus custodiis subiectum aratorem decumano tra-lit, ut neque in segetibus, neque in areis, neque in rreis, neque in amovendo, neque in exportando fru-nto, grano uno posset arator sine maxima poena udare decumanum. Scripta lex ita diligenter est, eum scripsisse appareat, qui alia vectigalia non ha-ret; ita acute, ut Siculum; ita severe, ut tyrannum: a lege Siculis tamen arare expediret. Nam ita di-enter constituta sunt iura decumano, ut tamen ab rito aratore plus decuma non posset auferri.

Cum haec essent ita constituta, Verres tot annis 21
que adeo saeculis tot inventus est, qui haec non

---

§. 19. *totam Hieronicam]* Lag. 42 (pr. m.) *tum totam* addit.

§. 20. *quae lex omnibus custodiis* cet.] Sic Lamb. in marg. alt. it. ex Fabriciano, ut fidem facit Lag. 42. Vulgo *lex* omittitur. Tum m Lamb. paulo post *neque in exportando frumento* pro eo, quod lgo et in priore Lambiniana legitur *asportando*. Et confirmatur etiam c Paris. A B. Pertinet enim *amovere* ad frumentum ex areis in hor- vehendum, *exportare* ad vendendum aliorsum. Iam constructio itionis, quae vulgo et in plerisque codd. haec est: *tradit, ut — pos-t*, recte Ernestium offendit, ut corrigeret *possit*, quippe quod etiam-n maneret. Sed nos aliud remedium non minus efficax et sermoni am convenientius ex Lag 29. 42 afferimus, in quibus scriptum est *adidit. — constituta sunt iura decumano]* non *decumani*, quod, iusquam Nanniani Fabricianique (Metell.) codd. lectiones innotuissent, ebatur, et legitur in meis omnibus uno excepto Lag. 42. Itaque ex c uno recepi etiam *posset* pro vulg. *possit*, quo id efficitur, ut iam nia referantur ad eam condicionem, quae fuit antequam Verres Si-iae praeesset.

§. 21. *atque adeo saeculis tot]* Hoc alterum *tot* recepimus pro-er consensum quattuor bonorum, interque eos Lag. 42 (p. m.). Vulgo est.

commutaret, sed everteret, eaque, quae iamdiu
lutem sociorum, utilitatemque rei publicae con
comparataque essent, ad suos improbissimos qu
converteret: qui primum certos instituerit nomi
cumanos, re vera ministros ac satellites cupid
suarum; per quos ostendam sic provinciam per
nium vexatam atque vastatam, iudices, ut eam
annis, multorum innocentia sapientiaque recrea
9 queamus. Eorum omnium, qui decumani voca
22 princeps erat Q. ille Apronius, quem videtis:
ius improbitate singulari gravissimarum legation
rimonias audistis. Aspicite, iudices, vultum h
et aspectum: et ex ea contumacia, quam hic i
ditis rebus retinet, illos eius spiritus Sicilienses
fuisse putetis, cogitate ac recordamini. Hic est A
nius, quem in provincia tota Verres, cum undique
quissimos homines conquisisset, et cum ipse s

---

§. 21. *qui haec non commutaret, sed everteret, eaque*
verteret] Codd. vulg. et edd. vett. *commutarit, everterit,* sed
converteret. Itaque recte Lambinus e cod. Nann. duo priora
secutusque eum est Gruterus nullo suorum codicum dissens
morato. Confirmant iam quattuor nostri meliores. Quod se

sui similes duxisset non parum multos, nequitia, luxuria, audacia sui simillimum iudicavit. Itaque istos inter se perbrevi tempore, non res, non ratio, non commendatio aliqua, sed studiorum turpitudo similitudoque coniunxit. Verris mores improbos impuros- 23
que nostis: fingite vobis, si potestis, aliquem, qui in omnibus isti rebus par ad omnium flagitiorum nefarias libidines esse possit: is erit Apronius ille; qui, ut ipse non solum vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa aliqua vorago est aut gurges vitiorum turpitudinumque omnium. Hunc in omnibus stupris, hunc in fanorum expilationibus, hunc in impuris conviviis principem adhibebat: tantamque habet morum similitudo coniunctionem atque concordiam, ut Apronius, qui aliis inhumanus ac barbarus, isti uni commodus ac disertus videretur: ut, quem omnes odissent, neque videre vellent, sine eo iste esse non posset: ut, cum alii ne conviviis quidem iisdem, quibus Apronius, hic iisdem etiam poculis uteretur: postremo,

---

§. 22. *istos]* Lag. 42 *ipsos*, mendose.

§. 23. *nostis]* Sic primus Naugerius ex aliquo bonorum, nam principes ex deterioribus *noscitis* (Lag. VI Paris. C), sicut fere peccant *cognoscere* et rel. pro eo, quod est *cognosse*. — *si pot. aliquem]* Lag. 42 *aliquem si potestis.* — *qui in omnibus isti rebus par] Isti* ex emendatione Manutii est in edit. 1540, codd. enim praeter Iannoctianum (vide Garat.) omnes *istis* videntur habere. Sed vere esse a Manutio correctum, res ipsa clamat. — *is erit Apronius]* Olim *erat*, rectius praebuerunt Nannianus et Metell. nostrique quattuor meliores. Lambinus tamen hoc ordine *is ille erit Apronius.* — *sed etiam corpore]* Omittitur *etiam* in Lag. 42 et Metell. Vide ad c. 1. — *aut gurges]* Ursinus e suo cod. vet. *ac gurges* legendum censuit, idque multis probavit, qui particulae *aut* in rebus inter se similibus locum esse negarent. At hae res similes quidem sunt, non tamen eaedem, ut non possint dirimi. Succedit alterum in alterius locum, quasi *aut dicam gurges.* — *hunc in fanorum expil.]* Alterum *hunc* e cod. Nanniano accessit, quo figura repetitionis completur, et inventum est etiam in quattuor nostris bonis. — *tantamque habet]* In universum dictum est, quod Verres tum in Sicilia probabat. Nam *habebat*, quod vulgo editur, Melliani codicis et quattuor meliorum nostrorum consensui cedere debet.

27 aliis vectigalibus Asiae, Macedoniae, Hispani
liae, Africae, Sardiniae, ipsius Italiae, quae v
sunt, cum in his, inquam, rebus omnibus pu
petitor aut pignerator, non ereptor neque po
soleat esse: tu de optimo, de iustissimo, de ho
simo genere hominum, hoc est de aratoribus,
constituebas, quae omnibus aliis essent co
Utrum est aequius, decumanum petere, an a
repetere? iudicium, integra re, an perdita, fieri
qui manu quaesiverit, an eum, qui digito lici

---

prium in hac re est, cf. c. 12; et *plura*, cum de sola frum
dicatur, vix Latinum. Nunc autem quod probaveramus utiqu
mus in Lag. 29. 42 Par. B, *plura abstulerit* in Paris. A. *pl*
lerit in Lag. 27. — *totum. Edictum]* Sic Lag. 29. 42 Paris. B
liquis mss. et edd. vulgo *recita* post *totum* repetitur. Interp
tem magnopere variat.

traducis] Sic quattuor nostri meliores, ceteri et vulg
Ad sensum nihil magnopere interest.

§. 27. *quae vectigalia sunt]* primus Naugerius edidit
meliorum, nam deteriores et quae ex iis ducta sunt exempl
quae ad vectigalia sunt, sine sensu. Illud explica, quae p
liae vectigales sunt, qualis est ager Campanus ac Stellatis.
runt qui *vectigalia* non ferrent dupliciter posita pro substant
adiectivo: itaque Hotom. ex vetere scriptura coniecit *qua v*
sunt, Lambinus *quae vectigalis sit* etiam edidit, nec mutav
tiam in alt. edit. Ernestius brevissimo remedio usus totum

ıre? Quid? qui singulis iugis arant, qui ab opere
ɔn recedunt, quo in numero magnus ante te
em numerus, magna multitudo Siculorum fuit,
ıcient? cum dederint Apronio, quod poposce-
inquent arationes? relinquent larem familiarem
venient Syracusas, ut te praetore videlicet ae-
re Apronium, delicias ac vitam tuam, iudicio
ratorio persequantur? Verum esto: reperietur 28
fortis et experiens arator, qui, cum tantum de-
ecumano, quantum ille deberi dixerit, iudicio
, et poenam octupli persequatur. Expecto vim
severitatem praetoris: faveo aratori, cupio octu-
ınari Apronium. Quid tandem postulat arator?
isi ex edicto iudicium in octuplum. Quid Apro-
ıon recusat. Quid praetor? iubet recuperato-
cere. Decurias scribamus. Quas decurias? de
: mea reiicies, inquit. Quid? ista cohors quo-
ɔminum est? Volusii haruspicis et Cornelii me-

'. *qui singulis iugis arant]* Vulgo *in sing. iugis*, sed quam-
Varronem de re rust. I, 10 *iugum* dicatur mensura agri esse
ıia ulteriore, ut etiam in quibusdam Germaniae regionibus *ein*
ndes appellatur, tamen quam parum hoc ad Ciceronem per-
pparet; in his certe libris agros metitur *iugeris*, non *iugis*,
ıne magnopere Lambinum reprehendere velim, qui h. l. *iuge-*
terit. Verum collato, quod cap. 51 legitur, *minus multis iu-*
r, faciliorem emendandi viam repperisse mihi visus sum, ut
o *in* deleatur, et orationi ita nitor suus restituatur. Iam con-
rrectionem Lag. 42 auctoritas, a quo abest praepositio.
n. mult.] Lag. 29 *ac magna*, male adiuvans. — *aequo iure]*
is inclusit Ernestius, ut *aequo* cum praetore coniungeretur.
ligo quid difficile insit in vulg. lectione. Verre praetore si-
eminem aequo iure cum Apronio contendere potuisse.

l. *aliquis fortis et]* Lag. 42 *aliqui*. Porro *et* accessit pri-
Lambiniana ex aliquo meliorum: nam deteriores omittunt.
: *recuperatores reiicere]* Vide Ernestii clavem de potestate
ciendi. Nimirum qui non sunt reiecti, iudicant. ut *reiicere*
sit quam pati aliquos facta reiectione de se indicare. *Decu-*
bamus (Metell. Lag. 42 *exscribamus)* verba sunt aratoris.

liae, Africae, Sardiniae, ipsius Italiae, qu
sunt, cum in his, inquam, rebus omnibu
petitor aut pignerator, non ereptor ne
soleat esse: tu de optimo, de iustissi
simo genere hominum, hoc est de ar
constituebas, quae omnibus aliis
Utrum est aequius, decumanum p
repetere? iudicium, integra re, an p
qui manu quaesiverit, an eum, qu

---

prium in hac re est, cf. c. 12; et *plura*, cum
dicatur, vix Latinum. Nunc autem quod pro
mus in Lag. 29. 42 Par. B, *plura abstulerit*
lerit in Lag. 27. — *totum. Edictum]* Sic Lag.
liquis mss. et edd. vulgo *recita* post *totum* rep
tem magnopere variat.

traducis] Sic quattuor nostri meliores, ce
Ad sensum nihil magnopere interest.

§. 27. *quae vectigalia sunt]* primus Naug
meliorum, nam deteriores et quae ex iis ducta sun
quae ad vectigalia sunt, sine sensu. Illud explic
liae vectigales sunt, qualis est ager C mpanus ac
runt qui *vectigalia* non ferrent dupli ter posita
adiectivo: itaque Hotom. ex vetere s riptura
sunt. Lambinus *quae vectigalis sit* tiam edidit, remedio

dici et horum canum, quos tribunal meum v
bere. Nam de conventu nullum unquam ind
recuperatorem dedit: iniquos decumanis aieb
esse, qui ullam agri glebam possiderent. Ve
erat ad eos contra Apronium, qui nondum eti
12 niani convivii crapulam exhalassent. O praec
commemorandum iudicium! o severum edictu
tum perfugium aratorum!

29 Atque, ut intelligatis, cuiusmodi ista i
octuplum, cuiusmodi isti de cohorte recupera
istimati sint: sic attendite. Ecquem putatis d
num, hac licentia permissa, ut tantum ab aratore,
tum poposcisset, auferret, plus, quam deberet
poscisse? Considerate cum vestris animis vos
ecquem putetis, praesertim cum id non solum
tia, sed etiam imprudentia accidere potuerit. I
necesse est. At ego omnes dico plus, ac mult

---

§. 28. *Volusii]* Lag. plerique et Par. B *Volusi.* Par. A
Lag. 42 *Vobisii.* *Reciperator* autem et *reciperare* constanter
Par. B. — *aiebant omnes esse, qui ullam]* Omnes edd. veteres
dicebat esse, qui unam. In marg. repet. Lambinianae *alier*

decumas, abstulisse. Cedo mihi unum ex tri- praeturae tuae, qui octupli damnatus sit: da- ıs? immo vero, in quem iudicium ex edicto tuo latum sit. Nemo erat videlicet aratorum, qui am sibi factam queri posset: nemo decumanorum, rano amplius sibi, quam deberetur, deberi pro- s esset. Immo vero contra, rapiebat et asporta- quantum a quoque volebat, Apronius: omnibus ı locis aratores spoliati ac vexati querebantur: : tamen ullum iudicium reperietur. Quid est hoc? 30
iri fortes, honesti, gratiosi, tot Siculi, tot equi- omani ab homine nequissimo ac turpissimo laesi, m octupli, sine ulla dubitatione commissam, non quebantur? quae causa? quae ratio est? Una illa, s, quam videtis: quod ultro etiam illusos se et s ab iudicio discessuros videbant. Etenim quod iudicium, cum ex Verris turpissimo flagitiosis- ue comitatu tres recuperatorum nomine assedis- asseclae istius, non a patre ei traditi, sed a ricula commendati? Ageret videlicet causam ara- 31

Nann. et Metell. (Fabric.) quibuscum faciunt Lagom. 1 et 42, m mox *decumam*. — *damnatus — postulatum sit]* Omnia sunt a codd. deterioribus Lag. VI et Paris. C, ergo etiam ab rincipibus, donec Naugerius ex aliquo meliorum adiecit.

erietur] Lag. 42 *reperitur*, quod placet, neque tamen satis ipletur.

30. *tot viri]* Accessit *tot* in repetita Lamb. cum nota in mar- esse a vulgaribus libris. Est igitur e Fabric., sicut nunc probat l. A ceteris omnibus abest, sed nequit abesse. Verum mox *uno* ex eiusdem editionis textu sine ulla nota porro propaga- , quod non dubito quin ipsius Lambini commentum sit: nam nec habet. — *ac turpissimo]* Absunt haec a Lag. 42 solo: itaque eo delere. — *illusos se et irrisos]* Vett. edd. et codd. vulga- *tos*. Verum Nannianus ac Metellianus (Fabric.) *irrisos*, quod ı tantum ob causam praefero, quia *irritum* hominem dici κοιη- ν fuerit, sed quia nimis exile est, nec rei gravitati accommo- Accedit nunc testimonium Lag. 42 et (ex silent.) Paris. A. *tritos*. — *ex Verris]* Sic meliores, vulgo *e Verris*.

nior, quam videtur. Nam, qui in decumano iudicium se daturum edixit, idem habuit in e in aratorem in quadruplum daturum. Quis det dicere aratoribus infestum aut inimicum quanto lenior est, quam in publicanum? Ei quod decumanus edidisset sibi dari oporten aratore magistratus Siculus exigeret. Quid re iudicii, quod in aratorem dari possit? Non m inquit, esse istam formidinem: ut, cum exa ab aratore, tamen, ne se commoveat, reliqu iudicii sit. Si iudicio vis a me exigere, re culum magistratum: si hanc vim adhibes, q est iudicio? Quis porro erit, quin malit de tuis dare, quod poposcerint, quam ab asse quadruplo condemnari?

14 Illa vero praeclara est clausula edicti, quod
35 controversiarum, quae essent inter aratorem manum, si uter velit, edicit, se recuperaton

§. 34. *quam videtur*] primus dedit Naugerius ex aliq

Primum, quae potest esse controversia, cum ii petere debet, aufert? et cum is non, quantum ur, sed quantum commodum est, aufert; ille au- unde ablatum est, iudicio suum recuperare nullo potest? deinde in hoc homo luteus etiam calli- c veterator esse vult, quod ita scribit, *si uter recuperatores dabo.* Quam lepide se furari pu- Jtrique facit potestatem; sed utrum ita scripse- i uter volet, an, si decumanus volet, nihil in- : arator enim tuos istos recuperatores nunquam

Quid? illa cuiusmodi sunt, quae ex tempore, ab 36
iio admonitus, edixit? Q. Septitio, honestissimo Romano, resistente Apronio, et affirmante, se lecuma non daturum, exoritur peculiare edictum inum, *ne quis frumentum de area tolleret, an- n cum decumano pactus esset.* Ferebat hanc

---

poni, notavit iam Schellerus in lexico, quem vide probationes ali- lctorum veterum scriptis afferentem. — *et cum is non — aufert]* ius Lambinus, de suo opinor, sed approbatum quattuor meliorum ıte, olim *auferat.* — *homo luteus]* Sic primus edidit Nauge- ;que tamen omnibus persuasit: nam Victorius et Ernestius ve- cripturam *lynceus* revocarunt. Hic adeo se Lambinum in ea dicit: in errorem ductus Gruteri negligentia, qui textum repe- itionis Lambinianum putaret. Sed quam ineptum hoc esset *vult callidus esse!* Melius Hotomanus et hoc loco et alibi quod sit contemptum et nullius pretii, significare docet. Quid *nceus* vix in uno et altero codice e numero deteriorum inve- ›strorum quidem in Lag. 5. 14.

uter volet, recuperatores dabo] Lag. 29. 42 *velit*, hic quidem n: antea in oratione indirecta legitimum fuit. Etiam post *si 'et*, Lag. 42 *velit.* Hoc quidem sive *volet* sive *velit* omittunt inc., restituit Naugerius. — *nunquam volet]* Sic Nannianus Me- ıbr.), olim *numquid volet?* Accedunt illis meliores nostri

6. *honest. equite Rom.]* Sic Lag. 29. 42 Paris. A B. Vulgo *simo homine equiteque Rom.* Talia et Nannius et Fabricius it. — *peculiare edictum]* quod ad singulos homines pertinebat, usam legis universae nomine continens.

quoque iniquitatem Septitius, et imbri frumentum c rumpi in area patiebatur: cum illud edictum repe uberrimum et quaestuosissimum nascitur, *ut ante* *lendas Sext. omnes decumas ad aquam deportatas*
37 *berent.* Hoc edicto non Siculi, (nam eos quidem perioribus edictis satis perdiderat atque afflixerat,) isti ipsi equites Romani, qui suum ius retinere contra Apronium posse erant arbitrati, splendidi mines et aliis praetoribus gratiosi, vincti Apron diti sunt. Attendite enim, cuiusmodi edicta sin *tollat,* inquit, *ex area, nisi erit pactus.* Satis

---

§. 36. *repente]* Omittit hoc verbum Lag. 42, idem *quoent* *mumque* habet, porro *ut* et *Col.* omittit, sed *Sextilis* plen et *decimas.* — *omnes decumas]* Illud edictum, si quid video, teras decumas, quas populo Rom. emptas Siculi darent, pertinet primas quidem suis quique in oppidis publicanis emetiebantur, quam a singulis collegerunt, totam summam, quam populo Ro citi erant, repraesentare tenebantur. In alteris decumis nulla norum mentio fit, has ipsi agrorum possessores usque ad ma tabant, scribae aliique ministri praetorii accipiebant, spectaba ves imponendas curabant. Itaque apparere puto, non posse *cumas* coniungi, sed decumas Ciceronem h. l. dixisse in unive *alteris decumis.* Res tamen eadem est et iniuria, si hanc cau

na vis est ad inique paciscendum: malo enim plus , quam non mature ex area tollere. At ista vis itium et nonnullos Septitii similes non coercet; ita dicunt, Non tollam potius, quam paciscar. hoc opponitur: deportatum habeas ante Calend. iles. Deportabo igitur. Nisi pactus eris, non novebis. Sic deportandi dies praestituta tollere bat ex area; prohibitio tollendi, nisi pactus esset, adhibebat pactioni, non voluntatem.

Iam vero illud non solum contra legem Hieroni- 15
nec solum contra consuetudinem superiorum, sed 38
n contra omnia iura Siculorum, quae habent a se- populoque Romano, ne quis extra suum forum monium promittere cogatur. Statuit iste, ut *ara- lecumano, quo vellet decumanus, vadimonium pro- eret;* ut hic quoque Apronio, cum ex Leontino ue ad Lilybaeum aliquem vadaretur, ex miseris ara- nus calumniandi quaestus accederet. Quamquam

---

. 38. *ne quis — cogatur*] Sic in repet. editione Lambinus volu- corrigi, quod in priore ceterisque omnibus esset *ne — cogantur.* s videtur a Fabricio enotatum repperisse. Iam accedunt Par. A B, m. 29. 42; item aliorum Lagom. et Huydec. vestigia eodem per- lia, quippe in quibus *cogatur* sit. — *quo vellet decumanus*] *Quo* lanus liber, ex quo ab insecutis editoribus receptum est, cum in vett. et codd. plerisque (nostris quidem omnibus praeter unum 12 et Paris. A) legeretur *quod.* — *ex Leontino usque ad Lily- u*] Variant ut solent etiam in his levioribus libri. Primum editi sterrimis mss. *ex Leontinio usque Lilyb.* Naugerius emendavit *tino.* Tum Lambinus priore edit. sine ulla causa *a Leontinis* dit, quod Gruterus negligentissimus editor servavit, Ernestius re- a Naugeriana lectione rursus eiecit. Sed nemo animadvertit, quod inus e Fabric. codice alteris curis edere voluerat, in textum re- e immigrasse novo errore. Illud est, quod nos secuti sumus et r in Lag. 42: Lilybaeum enim non urbem dicit, sed regionem Si- , sicut agrum Leontinum.

ex miseris arat. calumniandi quaestus] *Calumniandis* passiva ication*e*, sicut pro Coel. c. 21 *in legatis insidiandis* legeretur, Hotomanus, recepitque Lambinus. Verum etiam Garatonius pro- sperans aliquando in mss. inventum iri. Quod nondum accidit.

quoque iniquitatem Septitius, et imbri frumentum corrumpi in area patiebatur: cum illud edictum repente uberrimum et quaestuosissimum nascitur, *ut ante Calendas Sext. omnes decumas ad aquam deportatas ha-*
37 *berent.* Hoc edicto non Siculi, (nam eos quidem superioribus edictis satis perdiderat atque afflixerat,) sed isti ipsi equites Romani, qui suum ius retinere se contra Apronium posse erant arbitrati, splendidi homines et aliis praetoribus gratiosi, vincti Apronio traditi sunt. Attendite enim, cuiusmodi edicta sint: *ne tollat,* inquit, *ex area, nisi erit pactus.* Satis haec

§. 36. *repente]* Omittit hoc verbum Lag. 42, idem *quaestuosissimumque* habet, porro *ut* et *Cal.* omittit, sed *Sextilis* plene scribit, et *decimas.* — *omnes decumas]* Illud edictum, si quid video, ad alteras decumas, quas populo Rom. emptas Siculi darent, pertinet. Nam primas quidem suis quique in oppidis publicanis emetiebantur, qui postquam a singulis collegerunt, totam summam, quam populo Rom. polliciti erant, repraesentare tenebantur. In alteris decumis nulla decumanorum mentio fit, has ipsi agrorum possessores usque ad mare deportabant, scribae aliique ministri praetorii accipiebant, spectabant, in naves imponendas curabant. Itaque apparere puto, non posse *omnes decumas* coniungi, sed decumas Ciceronem h. l. dixisse in universum pro *alteris decumis.* Res tamen eadem est et iniuria, si hanc causam praetori fuisse credimus, aeque gravis: nam nisi alteras, quas dare debebat, decumas arator aliunde emere vellet, frumentum de area tollere necesse erat, sed non poterat, priusquam etiam primas decumas decumano dedisset.

§. 37. *quidem superioribus]* Interlicitur vulgo *iam*, quod in nullis libris mss. est, nam deteriores *non* habent, meliores omittunt. Id igitur et ipsi facimus. — *isti ipsi]* Sic libri omnes; P. Manutius *illi ipsi* scripsit: sed videntur h. l. equites Rom. tamquam faventes alioquin Verri aratoribus Siculis opponi. — *cuiusmodi edicta sint]* Edd. vett. omnes *sunt*, nec puto Lambinum pr. edit. ex codice correxisse. Nam ne nunc quidem Coniunctivum tuentur praeter Par. A et Lag. 45. Post *ista vis* e Nann. et Metell. pro olim vulg. *ista vi* editum, quibus sese adiungunt nostri meliores omnes. Ex eodem Nann. et Fabric. *non tollam* pro eo quod erat *ne tollam*, item *opponitur* pro *apponitur*, denique extr. cap. e Nanniano *prohibitio* pro vulg. *cohibitio* scribitur, adiuvante nunc in his omnibus uno Lag. 42. Vides igitur quale etiam inter ipsos meliores discrimen sit.

od fuerit isto praetore, si, quae cohors et qui co-
tatus fuerit, meministis, scire debetis. Quid igitur
t, quod ex hac iniquitate novorum edictorum intel-
i velim, iudices? Iniuriamne factam sociis? at vide-
t. Auctoritatem superiorum repudiatam? non aude-
t negare. Tantum Apronium isto praetore potuisse?
nfiteatur necesse est. Sed vos fortasse, quod vos 16
c commonet, id in hoc loco quaeretis, num quas ex 40
sce rebus pecunias ceperit? Docebo, cepisse maxi-
s, omnesque eas iniquitates, de quibus antea dixi,
quaestus causa constituisse convincam, si prius
d propugnaculum, quo contra omnes meos impe-
usurum se putat, ex defensione eius deiecero.

Magno, inquit, *decumas vendidi.* Quid ais? an
decumas, homo audacissime atque amentissime, ven-
isti? tu partes eas, quas te senatus populusque Ro-
nus voluit, an fructus integros atque adeo bona
tunasque aratorum omnes vendidisti? Si palam
eco iussu tuo praedicasset, non decumas frumenti,
dimidias venire partes, et ita emptores accessis-
nt, ut ad dimidias partes emendas; si pluris ven-
disses tu dimidias, quam ceteri decumas, cuinam mi-

---

§. 40. *num quas*] Edit. Iunt. Paris. A B Lagom. 29. 42 *nunc quas.* – *nunquas.* — *constituisse convincam*] Haec est antiqua lectio, ec Victorius cum *irrupisse* prorsus absone edidisset, Hotomano in- i exercendi occasionem dedit, ut *reperisse* coniiceret. Inde Lamb. priore fecit *reperisse convincam*, sed in repet. marg. notavit co- m veterem (Fabric.) habere *constituisse vincam.* Gruterus *con- cam* restituit, Graevius *vincam* magis probavit. Et de his potest controversia, nam Fabriciano accedunt Metell. et Lagom. 29. 42; *vincam* habent ceteri Lagomarsiniani et Parisini cum Nanniano. i quidem, etsi *vincere* nonnunquam pro *probare* s. *obtinere* ponitur, c tamen *convictio* potius videtur fuisse, quae fit demonstrando 20 alioquin, ni ipsius fuisset quaestus, rationem Verris agendi ab- dam esse.

Quid ais? an] Offendor interrogandi particula, mox repetita: cum- in Lag. 42 non inveniatur *ais*, potius *an* delendum censeo.

rum videretur? Quid vero, si praeco [illegible] nuntiavit, re vera, hoc est lege, edicto, [illegible] plus etiam quam dimidiae venierunt? tamen [illegible] praeclarum putabis, te pluris, quod non licebat, [illegible] ceteros, quod oportebat, vendidisse? Pluris [illegible]
41 vendidisti, quam ceteri. Quibus rebus id [illegible] es? Innocentia? aspice aedem Castoris: [illegible] audes, fac mentionem innocentiae. Diligentia? [illegible] cis lituras tui contemplare in Sthenii Thermit[illegible] mine: deinde aude te dicere diligentem. Ingenio? [illegible] testes interrogare priore actione nolueris, et [illegible] tus os tuum praebere malueris, quamvis et te [illegible]

---

§. 40. *Pluris decumas vendidisti*] Sic Lagom. 42. Vulgo [illegible] *decumas*. Mihi videtur praestare, si nunc dicat orator, [illegible] ipsius rei verba posuerit.

§. 41. *codicis lituras — in Sthen. Th. nomine*] Lag. 29 [illegible] *litura*, plures etiam, nimirum Lagom. omnes praeter 42 et [illegible] omittunt *in*, sicut veteres editiones Aldina priores. — *testes* [illegible] *gare*] Mirum quod non sic dudum corrigere maluerint vulgat[illegible] *rogari*. Nam ea res omnis ad Verrem refertur: quid enim [illegible] ipsius ingenio, si per Hortensium agenda esset? Sed si ipsius [illegible] est *interrogare*. Sic nunc scripsimus adiuti testimonio Lag. [illegible] eodem et Metelliano *tacitus* dedimus pro eo, quod est vulgo [illegible]

quod fuerit isto praetore, si, quae cohors et qui comitatus fuerit, meministis, scire debetis. Quid igitur est, quod ex hac iniquitate novorum edictorum intelligi velim, iudices? Iniuriamne factam sociis? at videtis. Auctoritatem superiorum repudiatam? non audebit negare. Tantum Apronium isto praetore potuisse?
confiteatur necesse est. Sed vos fortasse, quod vos 16
lex commonet, id in hoc loco quaeretis, num quas ex 40
hisce rebus pecunias ceperit? Docebo, cepisse maximas, omnesque eas iniquitates, de quibus antea dixi, sui quaestus causa constituisse convincam, si prius illud propugnaculum, quo contra omnes meos impetus usurum se putat, ex defensione eius deiecero.

Magno, inquit, *decumas vendidi.* Quid ais? an tu decumas, homo audacissime atque amentissime, vendidisti? tu partes eas, quas te senatus populusque Romanus voluit, an fructus integros atque adeo bona fortunasque aratorum omnes vendidisti? Si palam praeco iussu tuo praedicasset, non decumas frumenti, sed dimidias venire partes, et ita emptores accessissent, ut ad dimidias partes emendas; si pluris vendidisses tu dimidias, quam ceteri decumas, cuinam mi-

---

§. 40. *num quas*] Edit. Iunt. Paris. A B Lagom. 29. 42 *nunc quas.* Ald. *nunquas.* — *constituisse convincam*] Haec est antiqua lectio, donec Victorius cum *irrupisse* prorsus absone edidisset, Hotomano ingenii exercendi occasionem dedit, ut *reperisse* coniiceret. Inde Lamb. edit. priore fecit *reperisse convincam*, sed in repet. marg. notavit codicem veterem (Fabric.) habere *constituisse vincam.* Gruterus *convincam* restituit, Graevius *vincam* magis probavit. Et de his potest esse controversia, nam Fabriciano accedunt Metell. et Lagom. 29. 42; *convincam* habent ceteri Lagomarsiniani et Parisini cum Nanniano. Mihi quidem, etsi *vincere* nonnunquam pro *probare* s. *obtinere* ponitur, haec tamen *convictio* potius videtur fuisse, quae fit demonstrando cap. 20 alioquin, ni ipsius fuisset quaestus, rationem Verris agendi absurdam esse.

Quid ais? an] Offendor interrogandi particula, mox repetita: cumque in Lag. 42 non inveniatur *ais*, potius *an* delendum censeo.

pater istius Q. Hortensii, quam Cn. Pompeius, C. Marcellus, qui ab aequitate, ab lege, ab inst
43 non recesserunt? An tibi unius anni aut bienni habenda fuit; salus provinciae, commoda rei fru tariae, ratio rei publicae in posteritatem fuit neglig Cum rem ita constitutam accepisses, ut et popul mano satis frumenti ex Sicilia suppeditaretur, et a toribus tamen arare atque agros colere expediret, effecisti? quid assecutus es? Ut populo Roman scio quid, te praetore, ad decumas accederet,

---

est in Lag. 29 Paris. C. Correxit non immerito Naugerius arbitrabere, quod legitur in codd. plerisque. Sed exquisita lectio est in edit. rep. marg. (itaque ex Fabric.) quam tuetur La *arbitrare.* Nam hanc Praesentis Indicat. formam Ciceroni esse docui in Gramm. L. L. §. 166. Ceterum etiam *arbitrabere* fenditur, falsum est *arbitrabare.* Post *vendideris* abest a Lag. Paris. C et edd. Aldina prioribus. — *quam C. Marcellus]* C teri *M* editum est a Lambino ex cod. Nanniano, ad quem accedit. Cf. ad lib. II, 21.

§. 43. *hab. fuit]* Lag. 42 *fuit habenda.* — *in posteri populo Romano]* Haec verba et quae sunt interiecta desid edd. vett. codicibusque quibus illae nituntur, VI Lag. Par. C Causa satis aperta est *reip.* et *p. R.* notarum similitudine.

ndas arationes relinquendasque curasti. Successit
i L. Metellus. Tu innocentior, quam Metellus? tu
dis et honoris cupidior? tibi enim consulatus quae-
batur, Metello paternus honos et avitus negligeba-
r. Multo minoris vendidit, non modo, quam tu, sed
am, quam qui ante te vendiderunt. Quaero, si ipse 17
cogitare non potuerat, quemadmodum quam plurimo
nderet: ne tua quidem recentia proximi praetoris
stigia persequi poterat, ut tuis praeclaris abs te
ncipe inventis et excogitatis edictis atque institutis
retur? Ille vero tum se minime Metellum [fore] 44
asset, si te ulla in re imitatus esset: qui ab urbe
na, quod nemo unquam post hominum memoriam
t, cum sibi in provinciam proficiscendum putaret,
ras ad Siciliae civitates miserit, per quas horta-
et rogat, ut arent, ut serant in beneficio populi
mani. Et hoc petit aliquanto ante adventum suum:

---

§. 43. *paternus honos et avitus]* Vulgo *honor*, sed forma Cice-
na restituenda iam est ex Paris. A B Lagom. 29. In 42 est *bonus*.
or quod est, indicavi in Gramm. §. 59 non inveniri nisi Philipp.
6 extr. et in fragm. p. Tullio §. 21 edit. Peyron. Tum in pleris-
Habitus: quo uti aliquis possit ad tuendum *Cluentium Avitum*,
apud Quintilianum perpetuo est *Habitus*. Vide Spalding. ad In-
XI, 1, 61.

non potuerat] Sic Lag. 42 solus, quod sciam, sed prorsus ex ser-
s lege. Vulgo *poterat*. — *ne tua quidem]* Deest *quidem* in codd.
ioribus, ideoque in edd. vett. Miror Naugerium non addidisse, sed
uisse Basiliensi editori 1528 adiiciendum.

§. 44. *se minime Metellum fore]* Vulgo *se Met. minime*. No-
verbb. ordo ex Lag. 29. 42 Paris. A B. Sed remanet aliud vitium.
est enim ista coniunctio *se fore putasset?* Est certe Metellus,
futurus est. Delendum censeo *fore*. Neque habet Lag. 42, sed
fore putasset, si recte explico, nihil aliud nisi *putabit*. — *litte-*
— *miserit]* Exquisite Coniunctivum positum agnosces in Lag. 29. 42
. B. Vulgo *misit*. — *serant in beneficio pop. Rom.]* *In* prae-
ionem omnes libri praeter Nannianum agnoscunt, rectissime, nam
ficium est in agris, quos populus Rom. vi ceperat, Siculisque con-
rat, non in serendo. — *Hoc petit]* Dubito an recte et exquisite
42 *Et hoc fecit*. Nannianus *Propter hoc petit*, sed *propter* ni-

et simul ostendit, se lege Hieronica venditurum, ho est, in omni ratione decumarum nihil isti simile b cturum. Atque haec non cupiditate aliqua scribit a ductus, ut in alienam provinciam mittat litteras an tempus; sed consilio, ne, si tempus sationis praete isset, granum ex provincia Sicilia nullum haberem
18 Cognoscite Metelli litteras. Recita epistolam L. M
45 telli. LITTERAE L. METELLI. Hae litterae, iudices, L. Me telli, quas audistis, hoc, quantum est ex Sicilia menti hornotini, exaraverunt: glebam commossit agro decumano Siciliae nemo, si Metellus hanc e stolam non misisset. Quid? Metello divinitus ho nit in mentem, an ab Siculis, qui Romam frequen simi convenerant, negotiatoribusque Siciliae docta quorum quanti conventus ad Marcellos, antiquis Siciliae patronos, quanti ad Cn. Pompeium, cons designatum, ceterosque illius provinciae necess fieri soliti sint, quis ignorat? Quod quidem iu nullo unquam de homine factum est, ut absens

hil videtur aliud esse nisi *P. R. et.* Certe *et* recipiendum vide

ab iis palam, quorum in bona liberosque sum-
nperium potestatemque haberet. Tanta vis erat
:um, ut homines quidvis perpeti, quam non de
mprobitate deplorare et conqueri mallent. Quas 46
: cum ad omnes civitates prope suppliciter mi-
Metellus, tamen antiquum modum sationis nullà
te assequi potuit: diffugerant enim permulti, id
›stendam, nec solum arationes, sed etiam sedes
›atrias, istius iniuriis exagitati, reliquerant.

[on mehercule criminis augendi causa, iudices,
: sed, quem ipse accepi oculis animoque sensum,
vere apud vos, et, ut potero, planissime expo-
Nam, cum quadriennio post in Siciliam venis- 47
sic mihi affecta visa est, ut hae terrae solent,
ibus bellum acerbum diuturnumque versatum est.
ego campos antea collesque nitidissimos viridis-

---

45. *de istius improbitate]* Sic olim ediderant Steph. et Lamb.
niano et inventum est in Lagom. codd. 29. 42 et Paris. B, haud
'erum: nam de *pravitate* Verris, si qua erat, (sed erat aperta
,) amici quererentur, non quorum bona diripuisset. Sed unius
l auctoritatem sufficere putavi, ut verba *et iniuriis* tollerentur,
nter vulgo addita, (sic: *pravitate et iniuriis)* cum praecessisset
vis erat iniuriarum. In extr. sententia idem liber *conquemvel-*
ndo si quis credat fuisse *conqueri vellent*, non ego repugnarim.

46. *assequi potuit]* Sic rectius opinor editum esse ex Nanniano
cum in antiquioribus fuerit *exsequi*. Nec tamen cum Nanniano
si unus Lag. 42. (VII reliqui et Par. A C *exequi*, Par. B *exsequi.)*
c solum] edidi ex Lag. 29. 42 Paris. A B et Lamb. in marg. repet.
abriciano. Vulgo sine coniunctione *non solum.*
ehercule] Lagom. 42 *mehercules.* Post vulgo *dicam*, *iudices.*
os edidimus verborum ordine Lag. 29. 42 Paris. A B, et ex uno
2 *quem ipse accepi*, meliore opinor collocatione verborum, quam
quem accepi ipse.

47. *sic mihi affecta] Mi* Lag. 29 Paris. B. Deinde pro *hae*
Lag. 42 *ut esse terrae solent*, non male. Sed fortasse verbum
liud quam natum est ex pronominis altera forma, *eae*, sicut in
llis edd. vett. (Aldinis Pauli, Lamb.) legitur.

caput est rei frumentariae, campus Leonti
antea species haec erat, ut, cum obsitum vi
nonae caritatem non vererere, sic erat defo
horridus, ut in uberrima Siciliae parte Sici
reremus. Labefactarat enim vehementer ar
19 superior annus, proximus vero funditus ever
48 mihi etiam audes mentionem facere decuma

---

§. 47. *vastatos nunc — videbam]* Lambinus *tunc*, d
certe codd. meorum auctoritas deest. Sed iure etiam si
videretur emendasse, si *nunc videbam* coniungendum esse
vero: tum, cum in Sicilia proficiscebar, videbam, nunc i.
pore, agros esse vastatos. — *Hennensis]* Aspirata nomen
dum esse supra ad lib. II c. 65 docuimus. Sed codices
Paris. B *Ethennensis*, quod ortum puto ex aliorum scr
nensis, nam copula quid faciamus? Similis contentio c
ptura urbis *Machara* an *Imachara*. Hoc quidem loco
Macharensis, infra cap. 42 plerique *Imacharenses*, Nanni
renses, Lag. 29 tum *Ymach.* tum *Mach.* sed Paris. B con
charenses. Pugnat pro *Imacharensibus* Cluverius Sicil.
et persuasit Garatonio. *Murgentinus* omnes, non *Morgant*
Ernestius corrigendum sibi putavit. — *relictus erat ex max.*
Cod. Lag. 42 *ita relictus erat ut ex maxima non solum*
rum esse puto: *ut maximam non solum iugerum, sed ci*
norum multitudinem quaereremus. (Lamb. in rep. marg. vu
reremus, sine idonea causa, nam *quaerere* esse „desiderare"
ostendit ad V, 27, cf. Broukhusium ad Tibull. II, 3, 25.) *In*
plica cultorum, nam quae inculta iacebant, agri non videba

nta improbitate, tu in tanta acerbitate, in tot ac is iniuriis, cum in arationibus et in earum rerum provincia Sicilia consistat, eversis funditus aranus, relictis agris, cum in provincia tam locuplete eferta non modo rem, sed ne spem quidem ullam uam cuiquam feceris, aliquid te populare putabis re, cum dices, te pluris, quam ceteros, decumas idisse? Quasi vero aut populus Romanus hoc vot, aut senatus hoc tibi mandaverit, ut, cum omnes rum fortunas decumarum nomine eriperes, in porm fructu illo commodoque rei frumentariae pon Romanum privares; deinde, si quam partem tuae ae ad summam decumarum addidisses, bene de re ca, bene de populo Romano meritus viderere.

Atque perinde loquor, quasi in eo sit iniquitas reprehendenda, quod propter gloriae cupiditatem, quos summa frumenti decumani vinceret, acer-

---

48. *Tu in tanta improbitate]* Absunt haec verba a plerisque ne, tribus Paris. VII Lag., ut in uno tamen legantur 42. In edivulgares venerunt ex Nanniano. Mox *tot ac tantis* Lag. 42, vulgo *is pror. tam locuplete]* Nullus mss. quibus utor a vulg. disce-Commemoro propterea, quod Priscianus p. 765 Putsch. se h. l. *ti* invenisse testatur, eamque formam consensu bonorum libro-, 1 restituit Lambinus. — *reliquam cuiquam feceris]* Lag. 42 *am.* Idem post pro *dices* habet *dicis*, et addit post *fructu* Lag. 29 *que)*, et verborum ordinem mutat *aut Senatus tibi hoc erit*, et *frumentariae rei Remp.* Sed comma *bene de re* ex eodem adiecimus, sicut Lambinus in edit. repet. haud dubie n Fabricianum voluerat. Exciderat propter repetitionem eorunrborum, sicut fere fit: cf. ad §. 63 et §. 96.

que perinde] Olim addebatur *haec*, quod omissum est primum biniana repetita, et in textu quidem, quare facile fieri potuit ut m fefellerit. Restituissem igitur, cum inveniatur in codd. mss. unum Lag. 42 omnibus, ni hoc ipsum fidem faceret, Lambinum ditioni ex Fabriciano destinasse. Idem Lambinus priore scri*roinde* ex instituto suo. — *summa frumenti decumani]* Olim *decumarum.* Nos sequimur Lag. 29. 42 Paris. A B, quamquam est *summa frumenti decumarum.* Etiam in Fabriciano libro ventum apparet, quia sic Lambinus in marg. repet. voluit.

pseris, ac populo Romano miseris? quid,
partibus doceo te amplius frumenti abstulis
populo Romano misisse: tamenne putamus
tuum in hoc crimine cerviculam iactaturum,
se ac coronae daturum? Haec vos antea, iu
distis: verum fortasse ita audistis, ut auctor
rem haberetis, sermonemque omnium. C
nunc innumerabilem pecuniam frumentario
ereptam, ut simul illam quoque eius vocem
bam agnoscatis, qui se uno quaestu decumaru
20 sua pericula redempturum esse dicebat. A
50 hoc iamdiu, iudices: nego quemquam esse

---

§. 49. *oratio tua]* Sic unus Lag. 42, cum vulgo sit ra
posse ad frequentem eorum verborum confusionem referri.
populare tamen multo magis convenit orationi, quam ratio
eodem libro *ac populo* recepimus pro vulg. *atque*, quod
si vocalis sequeretur. — *et populo se ac coronae datur*
voluerat Lamb. repet. fortasse ex Fabric. (quamquam iam an
phanus coniectura assecutus est) ediditque Ernestius, no
Hic enim *se* post *coronae* posuit, sicut est fere in Nannia
pulo ac coronae se. Lag. 42 *ac populus ac coronae dat.*
stat casum dativum ex illis optimis accipere, ceterorum ve
verborum servare, qui sic habent: *et populo se ad coronam*

antea, iudices] Paris. B Lag. 29 *ante* — *sermonemqu*
Ascens. *hominum*, non male, sed mstum nullum video auc

vocem improbam] Codices deteriores (Lag. VI Paris

uin saepe audierit, socios istius fuisse decumanos. Nihil aliud arbitror falso in istum esse dictum ab iis, qui male de isto existimarint, nisi hoc. Nam socii putandi sunt, quos inter res communicata est. Ego rem totam fortunasque aratorum omnes istius fuisse dico: Apronium, Veneriosque servos, quod isto praetore fuit novum genus publicanorum, ceterosque decumanos, procuratores istius quaestus et administros rapinarum fuisse dico. Quomodo hoc doces? Quo 51
modo ex locatione illa columnarum docui istum esse praedatum: opinor, ex eo maxime, quod iniquam legem novamque dixisset. Quis enim unquam conatus iura omnia et consuetudinem omnium commutare cum vituperatione, sine quaestu? Pergam, atque insequar longius. Iniqua lege vendebas, quo pluris venderes: cur, addictis iam et venditis decumis, cum iam summam decumarum nihil, ad tuum quaestum multum posset accedere, subito atque ex tempore nova nascebantur edicta? Nam ut vadimonium decumano, quocunque is vellet, promitteretur, ut ex area, nisi pactus esset, arator ne tolleret, ut ante Calend. Sext.

§. 50. *falso in istum]* Sic libri meliores Lag. 29. 42 Paris. A B. ego *in istum falso*. Verum cod. 42 *falsum*. Tum Lag 42 *existimant*, et *fortunas omnes aratorum*. — *et administros]* Sic Nannianus et Lag. 42, cum in Veneta 1499 et Ascens. *comministros*, in aliis sit *ministros*. Aptum esse compositum docet Garaton. laudatis 4 *administer istius cupiditatum*, III, 33 *libidinis administros*. — *fuisse*, hoc ordine, edd. antiquae, Aldina et posteriores, et tres VII Lagom. At Lambinus in repet. mendosum censuit, nimirum propter hexametri clausulam, sed corrigendi auctorem praeter edd. Ascens. Iunt. habuit optimum librum manuscriptum.

§. 51. *istum esse praedatum]* Abest *esse* ab Lag. 29 Paris. A B. Lag. 29 *ex isto maxime*. — *addictis iam]* Hac collocatione verum Lag. 42, ceteri *iam addictis*. Ceterum erravit Ernestius quod ba *addictis et* abesse a veteribus edd. dixit. Nihil in quo variat aliud inveni, nisi quod Ascens. Iunt. *venditisque* habent. Quod uitur *iam* omisit Lambinus priore editione, superfluum existimans, opinor. — *ut ante Calend. Sext.]* Sic plenissime Nannianus et

decumas deportatas haberet, haec omnia, iam v decumis, anno tertio te edixisse dico: quae si blicae causa faceres, in vendendo essent prom quia tua causa faciebas, quod erat imprudentia termissum, id quaestu ac tempore admonitus
52 hendisti. Illud vero cui probari potest, te sin quaestu, ac maximo quaestu, tantam tuam info tantam capitis tui fortunarumque tuarum pericula glexisse, ut, cum totius Siciliae cotidie gemitus rimoniasque audires, cum, ut ipse dixisti, rat fore putares, cum huiusce iudicii discrimen ab nione tua non abhorreret: paterere tamen aratores dignissimis iniuriis vexari ac diripi? Profecto, qu quam es singulari crudelitate et audacia, tamen te totam alienari provinciam, tot homines honest mos ac locupletissimos tibi inimicissimos fieri

Lag. 42, ceteri Lagom. et Paris. C, Huydec. cum edd. antiq *ante* omittunt, scilicet ut sit *Calendis Sextilibus*, Paris. A lum. Sed augetur edictorum novorum improbitas ea repetiti quoniam cum proximis arte cohaeret, *haberet* etiam pro v *rent* ex Lag. 42 recepi, gavisusque sum idem ab Ernestio i iectura restitutum. — *iam venditis decumis] Iam* in libris rum excerptis utor, omnibus et hoc quidem loco adiicitur:

nisi hanc rationem et cogitationem salutis tuae pecu-
niae cupiditas ac praesens illa praeda superaret. Et- 53
enim, quoniam summam et numerum iniuriarum, iudi-
ces, vobis non possum exponere; singillatim autem de
uniuscuiusque incommodo dicere infinitum est: genera
ipsa iniuriarum, quaeso, cognoscite.

Nympho est Centuripinus, homo navus et indu- 21
strius, experientissimus ac diligentissimus arator. Is
cum arationes magnas conductas haberet, (quod ho-
mines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia facere
consuerunt,) easque magna impensa magnoque instru-
mento tueretur: tanta ab isto iniquitate oppressus est,
ut non modo arationes relinqueret, sed etiam ex Si-
cilia profugeret, Romamque una cum multis ab isto
eiectis veniret. Fecit ut decumanus Nymphonem ne-
garet ex edicto praeclaro, quod ad nullam aliam rem,
nisi ad huiusmodi quaestus pertinebat, numerum iuge-
rum professum esse. Nympho cum se vellet aequo iu- 54

---

defendere. Paulo ante verba *totam abs te* hoc ordine effert Nann. et Lagom. 29.

§. 53. *et numerum*] Lag. 42 *ac numerum*. Post *vobis iudices* Lamb. priore et Lag. 29 Paris. A B: *expromere* pro *exponere* Lag. 42. *sigillatim* uno excepto (29) Lagom. omnes et edd. vett. Nannianus contra et, si silentio fides habenda, Paris. tres *singillatim*. Cf. quae annotata sunt ad Divin. c. 15 extr.

homo navus] Sic in libris mss. exaratur: Iuntina *gnavus*, ab Ald. deinde *navus* scribi coeptum, servatumque a reliquis felicius quam alibi. Nam scribendi rationem quam Cic. probet dubium non est, ex Orat. 47. — *facere consuerunt*] Contractam, quam dicunt, formam Lagom. 29. 42 Paris. A B, iidem *magnoque instrumento*, probe utramque. Nam in perpetua varietate illarum formarum, nullus tamen fere locus est in his certe orationibus, in quo non aut omnes boni aut aliquot breviorem formam exhibeant. Cf. ad III, 43. IV, 21 extr. V, 12 et 31. — *una cum multis ab isto eiectis*] Olim editum fuit *cum multis una*, sicut fere codd. deteriores Paris. C, quinque Lagom. In aliis paulo melioribus *una* non legitur, Lag. 27 Paris. A B. Relinquuntur igitur duo Lagom. 29. 42 patroni eius ordinis verborum, quem Lambiniana repet. primum habet ex Fabric. ut opinor.

negaret — professum esse] Sic bene primus Lamb. repet. edit. voluit restitui (ex Fabric.) ediditque Gruterus ex Pal. sec. assentienti-

dicio defendere, iste viros optimos recuperatores dat, eundem illum medicum Cornelium, (is est Artemidorus Pergaeus, qui in sua patria dux isti quondam, et magister ad despoliandum Dianae templum fuit,) et haruspicem Volusium, et Valerium praeconem. Nympho, antequam plane constitit, condemnatur. Quanti, fortasse quaeritis. Nulla erat edicti poena certa: frumenti eius omnis, quod in areis esset. Sic Apronius decumanus, non decumam debitam, non frumentum remotum atque celatum; sed tritici septem milia medimnum ex Nymphonis arationibus, edicti poena, non redemptionis aliquo iure tollit.

22 Xenonis Menaeni, nobilissimi hominis, uxoris fun-

55

---

bus Paris. tribus, Lagom. duobus melioribus. Antea editum fuit *vocaret — professum non esse*, sensu inserta negandi particula, utcunque fieri potuit, sublevato. Nam codd. deteriores partim *vocaret* sine *non*, partim *necaret*, unde origo et progressus quasi depravationis patet. Sed annotandum etiam *illo*, quod vulgo *edicto* subiicitur, abesse a cod. Lag. 42 Paris. A B. Tum eundem cod. 42 sic exhibere: *ad nullam aliam rem*, pro vulg. *nullam ad aliam rem*. *Despoliandum* quo Ernestius *dispoliandum* rectius putat, legitur in mss. omnibus, praeter Lag. 29 in quo est *expoliandum*. Vide ad lib. IV, 20.

iste viros cet.] Alio ordine Paris. A B Lag. 29 *dat iste* cet.

Artemid. Pergaeus] Sic coniecerat Hotomanus, voluitque edi Lambinus repet. (Fabr.) et postea inventum est in Paris. A B Lag. 29. 42. Edd. vett. *Pergamenus*. Paris. C *Pergameus*. Illustratur res ex libr. I c. 21 extr. — *dux isti quondam*] Lag. 42 *istius*, quod potest verum esse, potest vero etiam frequenti erroris genere addita vel dempta syllaba *us* natum esse. Certe *Volusium* recipiendum ex eodem, cui accedit Lamb. in repet. auctoritas. Nam ita vocatur idem homo supra cap. 11. Vulgo *Volusianum*. — *antequam plane constitit*] i. e. priusquam adstitisset in iudicio, non, ut Hotom. voluit, priusquam constitit, num ille numerum iugerum professus non esset. Nam talis ellipsis nimis est violenta. — *ex Nymph. arat.*] Haec verba desiderantur in Paris. A B Lag. 29. Hic etiam pro *septem* habet *IIII*. *Edicti poena* e Nanniano libro edi coeptum a Stephano, cum antea esset *edicta*. Codd. deteriores fere *edita*.

§. 55. *Menaeni*] Vulgo h. l. *Meneni*, altero c. 43 *Meneniorum*, codd. hoc loco, quibus utor, omnes *Meneni*, nisi quod Lag. 42 *Moneni*, altero Nannianus et Paris. A *Meneniorum*, quo eodem pertinet Lag. 43

s erat colono locatus: colonus, quod decumanorum iurias ferre non poterat, ex agro profugerat. Vers in Xenonem iudicium dabat illud suum damnatoum de iugerum professione.[*] Xeno ad se pertinere gabat: fundum elocatum esse dicebat. Dabat iste licium, *si paret, iugera eius fundi esse plura, quam*

---

ptura *Menemorum*. Graece urbis nomen fere est Μέναι, unde re- Μεναῖος descendit, et apud Silium Italicum XIV Punic. 266 est *naeis viris*. Sed apud Diodorum lib. XI c. 78 etiam Μέναινον est, s cives Μεναῖνοι aut Μέναινοι. Vide Wesselingii notam ad eum m. Plinius in catal. lib. III, 14 *Menonini*, sed apud Ciceronem s verum est *Menaenus*, siquidem in codicibus saepissime *ae* diphgus simplici *e* praesertim in nominibus peregrinis scribitur. Eam ominis formam (ΜΕΝΑΙΝΩΝ) in nummis perpetuam esse testatur el. doctr. numm. T. I p. 219. — *Xeno ad se* cet.] Vulgo *Xenon*, atina nominis forma tribus hisce locis confirmatur melioribus lit Prisciani testimonio p. 690 Putsch., quapropter recte sic recens praeter Graevium, qui tamen paulo post ipse *Xeno* scripsit. Cf. ideri Gramm. p. 276, ubi quod dicit nominativum casum celeberegumlatoris Atheniensis apud Ciceronem non inveniri, nunc item *olo* libro II de rep. 1. — *fundum elocatum esse*] *Elocatum* mei omnes, ne quis denuo *locatum* velit, quod in vett. aliquot nibus est, nam facit aliquid, quod non additur, cui *locatus* sit. udaeorum gens p. Flacco c. 28 extr. absolute *elocata* dicitur. Sed m mss. *eum* post *fundum*, quod inventum est in Nanniano, non cunt. Paris. A B contra *edicebat*. — *Dabat iste iudicium*] Miquam diu vulgaris error librarii editiones doctorum hominum ocrit. Lag. VI Paris. C Oxon. *dabat teste*, inde editt. *testes*, quod tum est usque ad P. Manutium.

si paret] Vulgo *si pareret*, nam quod editiones veteres, quae ante nanum et Lambinum fuerunt, solito errore *pateret* habent, nunc oror. Sed lis mota est a Garat. ad c. 17 divinationis possetne adeo deberet ipsa formula, quo tempore verbi in actu rerum pro-, etiam in indirecta oratione servari. Atque ut illo loco, quamvis nt codices, optimi tamen *pareret* praeferunt, sic hoc et altero in- 28 Fabriciani certam auctoritatem (vid. ipsum Fabricium ad divin.) nctam cum Lag. 29. 42 sequi malui. Nam idoneam quidem caunullam video, quae impediat, quominus alterutra ratione fiat; sicut modo Indicativum in interiectionibus servamus, modo Coniunctiorationi implicamus. E Paris. B nihil a vulg. diversum enotatur, A *pararet*, C *si alter appareret*. — *eius fundi esse plura*] a *esse* Paris. A B Lag. 29. Edd. vett. usque ad Gruterum, qui

gnis et calcibus concisus esset, qui DCC medimnis decidere noluisset, mille promisit. Eubulidas est Grosphus, Centuripinus, homo cum virtute et nobilitate domi suae, tum etiam pecunia princeps. Huic homini, iudices, honestissimae civitatis honestissimo, non modo frumenti scitote, sed etiam vitae et sanguinis tantum relictum esse, quantum Apronii libido tulit. Nam vi, malo, plagis adductus est, ut frumenti daret, non quan-
57 tum deberet, sed quantum cogeretur. Sostratus et Numenius et Nymphodorus eiusdem civitatis, cum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod iis plus frumenti imperabatur, quam quantum exararant: hominibus coactis, in eorum arationes Apronius venit, omne instrumentum diripuit, familiam abduxit, pecus

---

quod idem adiecit alio esse non posse, erravit, quod Schellerus Obss. p. 57 laudatis exemplis demonstravit. — *concisus esset]* Vulgo nunc fere *conscissus*, sed significatio verbi non convenit. Edd. variant, Iunt. *concisus*, Ald. *conscissus*, etiam mss. librorum auctoritas paene par, nam *conscisus* Paris. A B Lag. 29. — *Eubulidas est Grosphus]* Doricam formam nominis revocavi ex Lag. 42 pro eo quod est *Eubulides.* Sic *Archonidas* infra c. 56 et IV, 26, item miser ille *Philodamus* in libro primo. *Grospus* plerique omnes codd. Lag. etiam 42, 29 *Grossus.* E Pariss. nihil enotatum est. Editorum *Grosphus* primus scripsit Naugerius, antea *Crispus, Grispus.* Idem ex aliquo meliorum *cum — tum* restituit, antea *tum — tum.* — *sed etiam vitae]* Adiectum est *etiam* primum in Lambiniana repetita propagatumque a Grutero. Sed quin illud factum sit Fabric. codicis auctoritate, dubitare me non patitur Lag. 42 consensus. Ab aliis mss. omnibus abest. Tam infirma sunt vulgatae lectionis fundamenta. Sed recte tamen secundum morem Tullianum, ubi crescit sententia, *etiam* additur.

non quantum deberet] Miror neminem Lambinum audisse, qui in marg. repet. *deberet* voluerit pro vulg. *haberet*, non suum iudicium secutus (quippe qui ipse in priore alterum dederit) sed cod. Fabricianum. Iam fiunt auctores boni libri omnes Paris. A B Lag. 29. 42, neque non ipsa ratio poscit; et saepe repetita in his causis aratorum affirmatio non plus sese daturos quam *deberent.* Mirum etiam, si quantum *haberent.*

§. 57. *quam quantum exararant]* probum videtur, annoto tamen in Lag. 42 *exararent* esse. Tum qui fere concordant Lag. 29 Paris. A B *deripuit.*

egit. Postea cum ad eum Nymphodorus venisset etnam, et oraret, ut sibi sua restituerentur; homi- m corripi ac suspendi iussit in oleastro quodam, ae est arbor, iudices, Aetnae in foro. Tamdiu pe- ndit in arbore socius amicusque populi Romani in ciorum urbe ac foro, colonus aratorque vester, amdiu voluntas Apronii tulit.

Genera iamdudum innumerabilium iniuriarum, iu- 58
es, singulis nominibus profero: infinitam multitudi- m iniuriarum praetermitto. Vos ante oculos ani- sque vestros tota Sicilia decumanorum hos impe- , aratorum direptiones, huius importunitatem, Apro- regnum proponite. Contempsit Siculos: non du- homines: nec ipsos ad persequendum vehementes e, et vos eorum iniurias leviter laturos existimavit.
o: falsam de illis habuit opinionem, malam de vo- 24
; verumtamen cum de Siculis male mereretur, ci- 59
Romanos coluit, his indulsit, eorum voluntati et tiae deditus fuit. Iste cives Romanos? At nullis micior aut infestior fuit. Mitto vincla, mitto car-

---

§. 57. *Postea cum]* Edd. vett. et codd. plerique omnes *postea- m*, sed recte nihilominus correxit Naugerius, deesset enim coniun- , nec conveniret Plusquamperf. Coni. Nunc unus Lag. 42 *cum tur.* — *in oleastro quodam]* Naugerius *quadam* de suo edidit, ge- masc. recte Lambinus restituit. — *Aetnae in foro]* Nulla causa cur abundantiam veriti nomen urbis non repetamus, quod legitur in lioribus mss. Nam talia etiam apud Ciceronem multa sunt. Vulgo en omittitur, nec est nisi in Stephaniana et Lambiniana edd. ex niano. — *aratorque vester]* Lag. 42 *noster*. Tum pro *genera* et *summam*, memorabili dissensu, et quem haud facile spernas. Po- t enim videri hoc dicere velle, non singulas inesse iniurias in singu- causis, sed multarum complexum: cum *genera* si dicit, eo referat, od illa exempla tantum sunt, quorum similia alia multa praetereat. supra cap. 20 extr. *genera ipsa* posuit. Item codex post *contem- it singulos* mendose, tum *vehementis*, et *leniter*.

§. 59. *mereretur]* Lag. 42 *mereret*, quod in tropica hac significa- e non accipio. Idem *civis* vetuste bis, *cultus* mendose pro *coluit* . — *At nullis inimicior]* Quod adhuc de coniectura Hotomani Lam-

cerem, mitto verbera, mitto secures, crucem de illam praetermitto, quam iste civibus Romanis te humanitatis in eos ac benivolentiae suae voluit e mitto, inquam, haec omnia, atque in aliud dic tempus reiicio; de decumis, de civium Roman condicione in arationibus disputo: qui quemadmodu essent accepti, iudices, audistis ex ipsis: bona
60 erepta esse dixerunt. Verum haec, quoniam eius causa fuit, ferenda sunt: nihil valuisse aequitatem, ni hil consuetudinem: damna denique, iudices, nulla sunt, quae non viri fortes, magno ac libero animi fecti, ferenda arbitrentur. Quid, si equitibus Ro nis non obscuris, neque ignotis, sed honestis et stribus, manus ab Apronio, isto praetore, sine

---

binus, Gruterus, Ernestius ediderunt, iam testimonio librorum Paris. A B Lag. 29. 42 tutum erit. Reliqui *nullus*. Ceterum primus Naugerius recte dedit: priores et mss. deteriorum *micitior*. — *quam iste civibus] Iste* omissum est primum Lamb. incuria correctoris, vitiumque ab insecutis propagatum. igitur in veterem possessionem. — *erepta esse dixerunt]* V *xere*, sed mihi in corrigenda verbi forma a Ciceronis usu alie monium Lag. 42 suffecit. Vide ad libr. I, 6, ubi quod adhuc IX, 21 *fuere* retinendum statui, nunc optimi Medicei lectione

tatione afferebantur: quid expectatis? quid a me lius dicendum putatis? an id agendum, ut eo ces de isto transigamus, quo maturius ad Apronium imus, id quod ego illi iam in Sicilia pollicitus sum, enire? Qui C. Matrinium, iudices, summa virtute inem, summa industria, summa gratia, Leontinis ıblico biduum tenuit. Atque ab Apronio, iudices, ıne in dedecore nato, ad turpitudinem educato, /erris flagitia libidinesque accommodato, equitem anum scitote biduum cibo tectoque prohibitum: um Leontinis, in foro, custodiis Apronii retentum e servatum, neque ante dimissum, quam ad connes eius depactus est. Nam quid ego de Q. Loludices, dicam, equite Romano spectato atque ho- 61
ı? Clara res est, quam dicturus sum, tota Sicilia errima atque notissima: qui cum araret in Aeıi, cumque is ager Apronio cum ceteris agris esraditus; equestri vetere illa auctoritate et gratia s, affirmavit, se decumanis plus quam deberet,

60. *ego illi]* codices mss. omnes, nisi a quibus *ego* abest, ut) Paris. A B. Graev. *illi ego.* — *pervenire]* ex Nanniano edi- Accedit unus Lag. 42, nam ceteri ut olim vulgabatur, simplex habent. — *summa ind.]* Absunt haec verba a Lag. 42. *tque ab Apronio]* Praepositio abest a Pariss. et VII Lag. Par. III litt. principibus, sed legitur in Victor. et Hervag. rel. Confusio ilitudine litterarum orta, nam *ab* non potest suppleri, *atque* abesse. Et omittere voluit Gruterus, vel mutari in *atqui*, quod ındus levissimus homo ambabus arripuit seque ex Gruterianis : Regio optimo *atqui* edidisse scribit. Verum de Gruterianis mniat, nec quicquam ei credo de Regio. — *in dedecore]* Lag. 42 *·e*, et post pro *educato* habet *educto.* Postremo *ad condicious deiectus est* pro *ad condiciones eius depactus est.* Hoc annianus, (nisi quod *condiciones* servat) sed mendose uterque. erbum *deiici* locum hic non habet. Fortasse autem *depectus* bendum.

61. *vetere illa auctoritate]* Vulgo *et auct.* Sed ea coniuna Naugerio, nec inventa in libris mss. *Veteri* unus Lag. 29.

non daturum. Refertur eius sermo ad Ap
Enimvero iste ridere ac mirari, Lollium nihil
trinio, nihil de ceteris rebus audisse. Mittit
minem Venerios: (hoc quoque attendite, app
a praetore assignatos habuisse decumanum; si h
diocre argumentum videri potest, istum decum
nomine ad suos quaestus esse abusum:) addu
Veneriis atque adeo attrahitur Lollius, commod
Apronius a palaestra redisset, et in triclinio,
62 foro Aetnae straverat, decubuisset. Statuitur
in illo tempestivo gladiatorum convivio. Non
cule haec, quae loquor, crederem, iudices, ta
vulgo audieram, nisi mecum ipse senex, cum
que huic voluntati accusationis meae lacrimans
ageret, summa cum auctoritate esset locutus. S
tur, ut dico, eques Romanus, annos prope xc
in Apronii convivio, cum interea Apronius ca
que os suum unguento confricaret. *Quid est,*

§. 61. *ad Apronium]* Est e Nanniano et ceteris melior
vulgatae cum deterioribus *Apronio.* — *si hoc mediocre] Ha*
ex Nann. nec est nisi in uno Lag. 42, nam ceteri omittunt pr

uit: *tu, nisi malo coactus, recte facere nescis?*
mo quid ageret; taceret, responderet; quid faceret
uique, illa aetate et auctoritate praeditus, nesciebat.
ronius interea coenam ac pocula poscebat. Servi
em eius, qui et moribus iisdem essent, quibus do-
ius, et eodem genere ac loco nati, praeter oculos
llii haec omnia ferebant. Ridere convivae; cachin-
e ipse Apronius: nisi forte existimatis, cum in vino
ue luxu non risisse, qui nunc in periculo atque
io suo risum tenere non possit. Ne multa, iudi-
: his contumeliis scitote Q. Lollium coactum ad
onii leges condicionesque venisse. Lollius, aetate 63
morbo impeditus, ad testimonium dicendum venire
potuit. Quid opus est Lollio? nemo hoc nescit:
o tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo
te interrogatus, nunc se primum diceret audire.

---

§. 62. *illa aetate et auctoritate]* Vulgo inverso ordine, sed nos
i sumus consensum meliorum librorum. — *iisdem]* Lag. 42 *eis*.
Mox *ferebant* e correctione Naugerii: priores et mss. deteriores
nt. — *cachinnare ipse Apronius]* Activam verbi formam passi-
ubstitui iussu librorum meliorum Lag. 29. 42 Paris. A B. Itaque
verbum posthac e numero deponentium eximetur, cum et hoc uno
apud Ciceronem legatur, et apud alios scriptores activa forma po-
. — *in vino atque luxu]* Sic Lag. 42, quem in magna varietate
um sequendum putavi. Nam duo Lagom. *ac lustro*, uti edit. Iun-
plures etiam edd. veteres et codices Franc. Lag. 29. Paris. tres
cro: primum inveni *ac luxu* in Ascens. ac deinde in Crat. Vict.
g. et porro, sed Lambinus in marg. repet. denuo *ac lucro* voluit.
non debet dubitari, quin *luxus* rei maxime conveniat. Etiam mox
atque exitio olim ante Lambin. *ac exitio* contra libros mss. Tum
contumeliis pro *his cont.* Lag. 42.

§. 63. *nemo abs te productus, nemo abs te interrogatus]* Vulgus
nemo abs te interrogatus, omissis quae in medio sunt: sic se-
Lagom. tres Parisini. editt. vett. Tum Nanniani libri scriptura
uit: *nemo tuorum amicorum, nemo prompte abductus, nemo
e interrogatus*, sed editores tamen Nonium Marcell. Grammati-
magis secuti sunt, qui *nemo abs te productus, nemo interroga-*
v. *producere* laudat. Lag. 42 *nemo pro opte abductus, nemo
e interrogatus* exhibet. Iam videtur liberum esse, utrum *nemo*

M. Lollius, eius filius, adolescens lectissimus, p est: huius verba audietis. Nam Q. Lollius, ei filius, qui Calidium accusavit, adolescens et bo fortis, et in primis disertus, cum his iniuriis meliisque commotus in Siciliam esset profecti itinere occisus est: cuius mortis causam fugitiv tinent; re quidem vera nemo in Sicilia dubitat, eo sit occisus, quod habere clausa non potuerit consilia de Verre. Iste porro non dubitabat, qui alium antea studio adductus accusasset, venienti praesto esset futurus, cum esset pare iuriis et domestico dolore commotus.

26 Iamne intelligitis, iudices, quae pestis, qua
64 manitas in vestra antiquissima, fidelissima, pro que provincia versata sit? Iam videtis, quam

---

productus, an *nemo productus a te*, an *nemo abs te* p scribatur, sed *nemo abs te interrogatus* cur deseratur, ca dem video nullam. Porro quod sequitur vulgo *nunc se* pri *dicet audire*, si Nanniano et Lagom. optimo parere volumus, *nunc se primum diceret audire*, nam *hoc* facillime ex suppleri potest, et Verres nihil minus faciet quam ut ipse t rei producat. — *M. Lollius, eius filius]* Sic Gruterus priores et codd. praeter unum Lag. 42 *filius eius*. Sed

n Sicilia, tot hominum furta antea, rapinas, iniqui-
es, ignominiasque perpessa, hoc non potuerit no-
n ac singulare atque incredibile genus iniuriarum
itumeliarumque perferre. Iam omnes intelligunt, cur
versa provincia defensorem suae salutis eum quae-
erit, cuius iste fidei, diligentiae, perseverantiae nulla
ione eripi possit. Tot iudiciis interfuistis: tot ho-
ies nocentes et improbos accusatos, et vestra et
eriorum memoria, scitis esse: ecquem vidistis, ec-
em audistis in tantis furtis, in tam apertis, in tanta
lacia, tanta impudentia esse versatum? Apronius 65
atores Venerios secum habebat: ducebat eos cir-
a civitates: publice sibi convivia parari, sterni tri-
ia, et in foro sterni iubebat: eo vocari homines
estissimos, non solum Siculos, sed etiam equites

---

§. 64. *contumeliarumque perferre]* Edd. veteres, antequam Nan-
libri scripturae innotuerunt, et codd. Paris. omnes, item Lagom.
excepto 42 omnes *ferre*. — *cur — quaesiverit]* Coniunctivum me-
libri omnes iubent, sed in ipsa forma discordant. Nam Lag. 29
aris. A B *quaesierit*, Lag. 42 et Lamb. *quaesiverit*. Itaque hoc
uli, nec tamen obsecutus sum Ernestio *posset* corrigenti. Potest
aeque bene de praesenti re et condicione, ac de consilio praete-
temporis dici. Ante *intelligant* Lag. 42, mendose opinor. Paulo
et ante *improbos* omittit. — *tanta impudentia]* Miror praeposi-
em *in*, quam Lambinus vet. codice laudato praemitti iusserat, in
Lagom. nec Paris. inveniri. Itaque ne ipse quidem recipere au-
sum.

§. 65. *et in foro sterni]* Olim fere *etiam in foro iubebat* edi-
fuit, Lambinus uti nunc editur e suo cod. vet. (Fabric.) protulit,
uterus (e Metell.) recepit: nunc item Lagomarsinianorum optimus
r fit. Sed *etiam* pro *et* in nullo libro manuscripto.
eo vocari] Plerique libri mss. et olim editi *evocari*, sed iam Vi-
eo vocari optime, Hotom. tamen *eo convocari* cum commendas-
asseclam invenit Lambinum. Post *quicum* cum sit e Nanniano
m, praeter illum solius Lag 42 fide nititur. Ceteri *quocum*. Sed
dunt inter se duo illi libri, quod Lag. 42 *vivere*, Nann. ut vulgo
convivium traditur habere. Fortasse Nannius parum fidelis, nam
quidem *vivere cum aliquo* prorsus Ciceronianum videtur et op-
ioni bene servire.

Romanos: ut, quicum vivere nemo unquam pis impurusque voluisset, ad eius convivium tissimi atque honestissimi viri tenerentur. omnium mortalium profligatissime et perditissi scires, cum audires cotidie, cum videres; si quaestu maximo fierent, cum tanto tuo peric paterere atque concederes? Tantum apud te Apronii, tantum eius sermo inquinatissimus ditiae flagitiosae valuerunt, ut nunquam animu
66 cura fortunarum tuarum cogitatioque tangeret? tis, iudices, quod et quantum incendium decum impetu non solum per agros, sed etiam per re fortunas aratorum, neque solum per bona, sed per iura libertatis et civitatis, isto praetore pe rit. Videtis pendere alios ex arbore; pulsari alios et verberari; porro alios in publico cu destitui alios in convivio; condemnari alios et praecone praetoris; bona tamen interea nihi eorum omnium ex agris auferri ac diripi. Q hoc? populi Romani imperium? populi Roman

---

dicia? socii fideles? provincia suburbana? nonne nia potius eiusmodi, quae, si Athenio vicisset, in cilia non fecisset? non, inquam, iudices, esset ulm partem istius nequitiae fugitivorum insolentia nsecuta.

Privatim hoc modo: quid publice? civitates tra- 27
ıtae quemadmodum sunt? Audistis permulta, iudi-
s, testimonia civitatum, et reliquarum audietis. Ac 67
num de Agyrinensi populo, fideli et illustri, breer cognoscite. Agyrinensis est in primis honesta itas Siciliae, hominum ante hunc praetorem locuium summorumque aratorum. Eius agri decumas emisset idem Apronius, Agyrium venit. Qui cum cum apparitoribus, id est cum vi ac minis, venis- poscere pecuniam grandem coepit, ut, accepto o, discederet: nolle se negotii quicquam habere

---

vulgo post *eiusmodi*, omittitur, quod magnopere placet, quippe vinctum. — *Athenio]* Additur in Nann. et Lag. 42 *rex fugitim*, quae scriptura librorum quantumvis laudandorum interpretatio- tamen librarii nimis clare arguit.

civitates tractatae quemadmodum sunt] Vulgo *quemadm. tract.* Sed eo quo edidi verba ordine collocantur in melioribus omnibus, 29. 42 Paris. A B. Hi autem *sint* pro *sunt* exhibent minus recte, vis orationis non paulum imminueretur. Ceterum redii ad veterem Lambinum interpungendi rationem *quid publice?* Nam *publice*, m *civitatibus* coniungas, abundat, nec habet *privatim*, quod recte natur. — *Audistis permulta, iudices, testimonia]* Vulgo *per- a indicia et testimonia*, sed *et* meliores omittunt, tum omnes *iudicia*, Paris. A vero clare *iudices*. De *indiciis* porro nihil usa dicitur, neque convenit civitatibus.

§. 67. *Agyrinensis est] Est* omittitur in Lag. 42, fortasse sicut aris. B est *Agyrinensi est*. *Siciliae civitas* mutato ordine Par. A B 29. *Summorum aratorum*, sine copula 42: quae omnia, etiamsi io digna sunt, tamen parum probo. — *Qui cum eo cum app.]* atur haec recte se habere, sed codd. tamen turbant: Lag. 42 *Qui appar. id est cum vi ac minis eo venisset*, Paris. A B Lag. 29 *cum app. eo cum vi ac minis venisset.* Hoc apparet, *cum vi ac is non*, quemadmodum vulgo fit, *cum minis ac vi* scribendum esse.

dicebat, sed, accepta pecuniā, quam primum aliam civitatem occupare. Sunt omnes Siculi non contemnendi, si per nostros magistratus liceat, sed homines et fortes satis, et plane frugi ac sobrii; et in pri-
68 mis haec civitas, de qua loquor, iudices. Itaque homini improbissimo respondent Agyrinenses, sese decumas ei, quemadmodum deberent, daturos: lucrum, cum ille praesertim magno emisset, non additūros.
28 Apronius certiorem facit istum, cuia res erat. Statim,

---

§. 67. *sed accepta pecunia* cet.] Addi voluit Lamb. in marg. repet. *velle*, in quo nemo ei obsecutus est, ne commemoravit quidem coniecturam. Nec iniuria, nam post adversativam particulam saepe fit ut negatio in affirmationem mutetur. Nescio tamen an ita Fabricianus: nam enotatur verbum e Lagomarsinianis, sed omissa libri nota: quamquam ne sic quidem mutarem. — *aliam civitatem occupare]* Ex uno Lag. 42, sed optimo profecto libro edidi pro vulg. *occurrere*. Nam hoc quomodo Latine dicatur nondum quisquam docuit, nimirum cum Accusativo tali, nam absolute nihil impedio.

sed homines et fortes satis, et plane frugi] Locus particulis nova ratione usurpatis refertus. Nam vulgo sic editur: *sed homines et satis fortes et satis plane frugi ac sobrii, et imprimis haec civitas, de quo loquor, iudices. Itaque homini imprimis improbissimo respondent* cet. In quo et illud *satis plane frugi*, et accumulatio *imprimis improbissimus* offendit. Illi videtur mederi mutata verborum structura, quae est in Lag. 29 Paris. A B, ut non *satis fortes* sed *fortes satis* scribatur, unde opinor facile intelligi, quod sequitur *et satis plane* ortum esse ex repetitione vocis paulo praegressae. Alterum *imprimis* tolli iubet Lag. 42 auctoritas. Lambinus quidem totum locum vehementius correctum sic edidit: *cum sint omnes Siculi non contemnendi, — sed et satis fortes et plane frugi ac sobrii: tum in primis haec civitas.* Alterum vero *in primis* non sustulit ille quidem in priore editione, sed in marg. repet. deleri voluit, quod indicio mihi est, vocem a Fabriciano abfuisse. Sed ne hoc quidem omittendum, quod edidit *omnes Siculi* felici coniectura ductum fecisse, quae confirmatur nunc Lag. 42. Antea enim fuit, quod et in ceteris codd., *homines Siculi.*

§. 68. *cum ille praesertim magno]* Sic verba collocat Lag. 42. Vulgo *cum ille magno praesertim*. Nam *cum praesertim* coniungendum, neque recte latius diducitur. — *cuia res erat]* Additur vulgo *quid rei esset*, quae verba Ernestio suspecta fuerunt, quoniam *certiorem facere* simpliciter in tali oratione dicitur. Non vanam fuisse ma-

tamquam coniuratio aliqua Agyrii contra rem publi-
cam facta, aut legatus praetoris pulsatus esset, ita
Agyrio magistratus et quinqueprimi accitu istius evo-
cantur. Veniunt Syracusas: praesto est Apronius:
ait, eos ipsos, qui venissent, contra edictum praeto-
ris fecisse. Quaerebant, quid? respondebat, se ad
recuperatores esse dicturum. Iste, aequissimus homo,
formidinem illam suam miseris Agyrinensibus iniiciebat:
recuperatores se de cohorte sua daturum minabatur.
Agyrinenses, viri fortissimi, iudicium se passuros esse
dicebant. Ingerebat iste Artemidorum Cornelium medi- 69
cum, et Tlepolemum Cornelium pictorem, et eiusmodi
recuperatores, quorum civis Romanus nemo erat, sed
Graeci sacrilegi, iampridem improbi, repente Cornelii.
Videbant Agyrinenses, quicquid ad eos recuperatores
Apronius attulisset, illum perfacile probaturum: con-
demnari cum istius invidia infamiaque malebant, quam
ad eius condiciones pactionesque accedere. Quaere-
bant, quae in verba recuperatores daret. Responde-

---

gui hominis suspicionem nunc probat Lag. 42, in quo non leguntur. Itaque delevi. Idem liber pro *cuia* habet *quoiam*, in quo priscam scribendi rationem agnosces. — *iudicium se]* Lag. 42 *iuditio se.*

§. 69. *Art. Cornelium medicum et Tlep. Corn. pictorem]* Olim edebatur *Artem. medicum Cornelium, pictorem Tlepolemum*, in quo nihil magnopere discedebatur a tota librorum mss. cohorte, nisi quod hi fere *Artem. medicum, Cornelium pictorem et Tlepolemum.* Nam menda in nomine *Tlepolemi* non moror. Ecce autem Lambinus pr. edit. inter medicum et pictorem medium iniicere coepit *Valerium praeconem*, nec posthac in marg. repetitae quicquam nisi verborum ordinem correxit, ut esset *Artemid. Cornelium medicum, Valerium praeconem, Tlepolemum pictorem.* Eaque Lambiniana constitutio mansit, et dicitur a Grutero e Fabriciano cod. esse. Quod falsum esse facile intelligitur, nam *Valerius praeco* adfuit iam, antequam Lamb. Fabriciani codicis variantes scripturas accepit, et nunc Lag. 42 demonstrat, ex illo codice non esse nisi verborum collocationem. Quin et Artemidorus et Tlepolemus Cornelii existimandi sunt, scilicet Romanis iam nominibus gloriantes, aut falsis, aut Verris opera cum civitate acceptis, quamquam hoc quidem negat Cicero. Nam Lag. 42 sic prorsus: *Corn. med.*

bat, *si paret, adversus edictum fecisse,* quam i iudicio dicturum esse dicebat. Iniquissimis verb probissimis recuperatoribus, conflictari malebant, quicquam cum isto sua voluntate decidere. S tebat iste Timarchidem, qui moneret eos, si sa ut transigerent. Pernegabant. Quid ergo? In los HS quinquagenis milibus damnari mavultis? dicebant. Tum iste clare, omnibus audientibu *damnatus erit,* inquit, *virgis ad necem caedetu* illi flentes rogare atque orare coeperunt, ut su segetes, fructusque omnes, arationesque vacuas nio tradere liceret, ut ipsi sine ignominia molesti discederent.

70 Hac lege, iudices, decumas vendidit Verres cat licet Hortensius, si volet, magno Verrem
29 disse. Haec condicio fuit isto praetore arator

---

ut *Tlepodemum, Cornelium pictorem et eiusmodi.* Itaque *lerium praeconem* rursus amandabimus, unde exortus est, sed nec coniunctionem nec repetitum nomen Cornelium omitt tem errorum. — *Respondebat, si paret]* Olim editum fu *ret*, e deterrimis Lagom. 5. 27 Paris. C, post Hotomanum sed *paret* Lagom. 1. 42. 29. *parret* Paris. B. Vide ad divin.

um praeclare agi arbitrarentur, si vacuos agros pomio tradere liceret. Multas enim cruces propo-is effugere cupiebant. Quantum Apronius edidisset eri, tantum ex edicto dandum erat. Etiamne si s edidisset, quam quantum natum esset? Etiam. omodo? Magistratus ex istius edicto exigere debe-.t. At arator repetere poterat. Verum Artemidoro uperatore. Quid, si minus arator dedisset, quam oscisset Apronius? Iudicium in aratorem in qua-plum. Ex quo iudicum numero? Ex cohorte prae-a praeclara hominum honestissimorum. Quid am-is? Minus te iugerum professum esse dico: recu-atores reiice, quod adversus edictum feceris. Ex numero? Ex eadem cohorte. Quid erit extre-m? Si damnatus eris, (nam dubitatio damnationis, recuperatoribus, quae poterat esse?) virgis te ad em caedi necesse erit. His legibus, his condicio-is, erit quisquam tam stultus, qui decumas venisse tretur? qui aratori novem partes reliquas factas existimet? qui non intelligat, istum sibi quaestui daeque habuisse bona, possessiones, fortunasque orum? Virgarum metu Agyrinenses, quod impe-m esset, facturos se esse dixerunt.

. 70. *ex istius edicto]* Editur *ipsius* male, nam referretur ad ium, cuius mentio proxima. *Istius* voluit Lamb. in marg. repet. ex Fabriciano, et legitur in Lag. 42. — *At arator repetere po-r* Emendavit Naugerius, priores enim et mss. praeter Lag. 42 nostri s *ab aratore petere poterat.* Post pro *quid* Lag. 42 *quod.* *Ex cohorte praetoria]* Nihil interest sed exquisitior tamen haec ura Lag. 42 videtur, quam quod vulgo editur *cohorte praetoris.* *adversus edictum]* Vulgo *adversum*, ingrata consonantia, quapro-in frequentissima confusione secuti sumus Lag. 42. — *poterat]* Naugerium ex deterioribus Lag. VI Par. C *poterit.* Lag. 42 omit-et *caedi necesse.* — *venisse arbitretur]* Lag. 29. 42 Paris. A B *areretur*, mendose. Lag. 42 etiam *novisse.* — *fortunasque ara-m]* *Que* adiecimus ex fide Lagom. 42. Nam *que* extremo loco it.

30 Accipite nunc, quid imperarit, et dissimulate,
71 potestis, vos intelligere, ipsum praetorem, id
tota Sicilia perspexit, redemptorem decumarum
adeo aratorum dominum ac regem fuisse. Im
Agyrinensibus, ut decumas ipsi publice accipiant,
nio lucrum dent. Si magno emerat, quoniam tu
qui pretia diligentissime exquisisti, qui, ut ais,
vendidisti: quare putabas emptori lucrum addi
tere? Esto: putabas. Quamobrem imperabas,
derent? Quid est aliud, capere conciliare pecu
quo te lex tenet, si hoc non est, vi atque im
cogere invitos lucrum dare alteri, hoc est, pec
72 dare? Quid tum? Apronio, deliciis praetoris,
aliquid iussi sunt dare. Putatote Apronio da

---

§. 71. *dissimulate, si potestis]* Addunt vulgo *dissim*
quod pronomen cum ad *dissimulate* pertinere non possit,
phasis causa repetitum videatur, iam Ernestius deleri iussit.
auctores fiunt boni libri omnes, Paris. A B Lag. 29. 42.
id quod — perspexit] Vulgo *quod — perspexerit*,
etius absolute ponitur in Lagom. 42. *Id* autem cum
optimo, tum ne a deterrimis quidem abest, quamquam men
aratorum dominum] Sic libri omnes, unus Nanni
mendose, ut facile intelligitur, verumtamen Lambinus, C

onianum lucellum ac non praetoria praeda vobis bitur. Imperas, ut decumas accipiant: Apronio t lucri tritici medimnum XXXIII. Quid hoc est? civitas ex uno agro plebis Romanae prope mena cibaria praetoris imperio donare Apronio cogi- Tu magno decumas vendidisti, cum tantum lu- decumano sit datum? Profecto, si pretium exqui- es diligenter, tum, cum vendebas, X medimnum us addidissent, quam HS DC postea. Magna praeda

---

rmulae *quid tum?* quae admirationem quandam exprimit, quid velis re, etiamsi quid concedatur tibi. His incommodis medetur scri- libri illius, qui primum *age* non habet, quod facile abest, quippe significans quod insequenti formula inest, deinde omisso *si* ab- sententiam, quasi sic dicas: Iam etiamsi tibi ea, quae dixisti, esse concedamus, quid inde sequitur ad eam rem, de qua hoc loco, num ipse Verres pecunias ceperit? Vos vero, ait orator, Apro- essisse illud lucrum arbitremini, si parva illa pecunia, ac non ma- fuerit. Etiam *putatote* (quod in libro illo scribitur *putato te)* as ad legem Latini sermonis, cum futuro.

ucri tritici medimnum XXXIII] *Lucri* coniecerat Hotomanus et tum est in Lag. 42. Tum *medimnum* correximus cum Hotomano o, quod in plerisque omnibus codicibus et edd. antiquis est *me-* m. Postulat enim ratio grammatica et Lag. 42 *modium* habet. non XXXIIII, sicut in edd. vett. est, meliores omnes. Ad quem um audies milia, quod ipsum verbum h. l. in nullo libro msto exprimitur. Sed in Paris. B lineola inducta est numero, quam are milia veteribus notarum collectoribus credimus. Item sic eliquis locis optimi quique libri, eosque sequemur, ut, ubi ipsum m non legatur, sed audiri debeat, lineolam imponamus.

Quid hoc est] Hoc ordine verborum exhibet Lag. 42. Vulgo *quid oc?* nec ipsum insolitum, nam est statim cap. insequenti et antea t IV, 64 §. 143. Sed tamen alterum frequentius.

lebis Romanae] Edebatur primum *plebi*, tum *plebis*, nunc *ple-* Et haec quidem antiqua scilicet forma genitivi Lambino debetur, m codicem laudanti, sed non Fabricianum illum, ut apparet, si in priore et in repetita editione comparaveris. Quin optimus 2 cum *plenis* habeat, tuetur formam vulgarem eamque unice Ci- usurpatam. Lagom. 29 *plebi*, item Pariss. quantum ex silentio o: reliqui Lagom. videntur *plebis* exhibere.

medimnum] Etiam hoc loco libri mss. *medimna*, a quorum tate recedere quamquam molestum est, necessarium tamen est, notarum rationem confusioni obnoxiam confugiendum. Qui se-

videtur: audite reliqua, et diligenter attendite, quo
minus miremini, Siculos, re necessaria coactos, auxi-
lium a patronis, a consulibus, ab senatu, ab legibus,
73 ab iudiciis petivisse. Ut probaret Apronius hoc tri-
ticum, quod ei dabatur, imperat Agyrinensibus Ver-
31 res, ut in medimna singula dentur Apronio HS. Quid
est hoc? tanto numero frumenti, lucri nomine, impe-
rato et expresso, nummi praeterea exiguntur, ut pro-

---

quitur numerus HS $\overline{DC}$ verus est, si antea medimna sunt 33000, non modii, efficiuntur enim modii 198000, cumque singuli modii sint ternum sestertium, summa conficitur HS 594000, quae paululum ab illa abest. Sed in Lag. 42 notatur esse *L et*, quod quid sit, parum intelligo. — *re necessaria coactos]* Loquendi genus Ciceroni non usitatum, sed Caesar sic dixit lib. I de bell. civ. c. 40 *Necessaria re coactus locum capit superiorem.* Itaque non moror cod. Lag. 42, in quo *re* non legitur. — *a consulibus, ab senatu]* Difficile negotium hoc loco de praepositionibus. Codd. omnes et edd. principes *a patronis consulibus:* unus Lag. 42, sed a sec. manu (ut videtur) *ab consulibus*, Naugerius *a consulibus.* Quae sequuntur in melioribus libris mss. omnes *ab:* in edd. *ab Sen.*, *ab legibus*, *a iudiciis*, donec Lambinus omnes fecit *a.*

§. 73. *quod ei dabatur]* Absunt haec tria verba ab edd. antiquis et codd. deterioribus, ad quos illae descriptae, sex Lagom. uno Par. C, quae causa fuit Ernestio, antiquarum editionum admiratori, cur ea non reciperet, sed a librariis male addita putaret. Verum augeri invidiam hoc additamento intelligitur, nec satis causae est cur reiicias, quod a diligenti lectore suppleri potuerint. Quantum denique a semet ipso descisceret Cicero, si Nanniani ceterorumque meliorum auctoritatem in dubium vocare sustineres? — HS] Lege *Sestertii*, i. e. singuli Sest. qua ratione simplicem pluralem talium verborum poni docuimus Gramm. Lat. §. 119 extr. Vulgo HS *III*, neque aliter codd. praeter Lag. 42, in quo quantum datum fuerit prorsus abest. Quae nobis corrigendi causa fuerit, vide paulo post.

lucri nomine] Antequam haec Nanniani libri scriptura innotuerat, edebatur *in lucri nomen*, quod est in Lagom. praeter 42 omnibus et Paris. C. Duo meliores Parisini *in lucri nomine*, unde cum praecedat littera *i* origo erroris aperta fit. Nec omittendum, *et*, quod est ante *expresso*, accessisse demum in textu repetitae Lambinianae, i. e. Fabriciano, sed legitur tamen etiam in ceteris melioribus nostris omnibus. — *exiguntur]* Sic Lag. 42, ceteri, ut vulgo, *exigentur*, sed Praesens, cum res facta sit, etiam melius videtur. Mox idem liber et

[illegible] frumentum? An poterat non modo [illegible] sed quivis, exercitui si metiendum esset, [illegible] Siculum frumentum, quod illi ex area, si vellet, [illegible]ri licebat? Frumenti tantus numerus imperio [illegible] datur et cogitur. Non est satis: nummi praeterea [illegible]perantur. Dantur. Parum est. Pro decumis [illegible] alia pecunia cogitur: iubes HS XXX lucri dari. Ita ab una civitate, vi, minis, imperio, iniuriaque praetoris eripiuntur tritici medimnum XXXIII, et praeterea HS LX. At haec obscura sunt? aut, si omnes homines velint, obscura esse possunt? quae tu palam egisti, in conventu imperasti, omnibus inspectantibus coegisti, [illegible]

Lamb. *metiendum*, non quod vulgo *metiundum*. Tum *illi* libri nostri omnes, etiam olim editi, ut mirer, unde in repetitam Lambinianam [illegible] venerit. Sed ex ea per Gruterum latius disseminatum est. *Admetiri* sensu passivo positum exemplis non eget, vid. lex. Sed cod. Lag. 42 *meti* mendose. — *Dantur. Parum est*] Lag. 42 *et dantur* et *est* omittit. — *tritici medimnum*] Codd. praeter Lag. 27 [illegible] Lag. 42 *N.* — *et praeterea* HS *LX*] Numerus, si certa est librorum scriptura in fine praecedentis capitis (HS III), haud dubie corruptus. Efficiuntur enim ex tritico HS XCIX milia, quibus ubi adduntur XXX hordei, summa fit CXXIX milium, quem numerum Hotomanianam coniecturam secutus posuit Lambinus in editione. Verum molestum sane est omnem librorum fidem relinquere, praesertim cum illae notae HS III a Lag. 42 absint. Et ut dicam quod sentio, nimis grandis pecunia efficeretur. Quid si *Sestertii* tantum i. e. Sestertii singuli fuerint, scripti quidem HS, quae nota facile duplicari potuit, ut esset HS III? Tum fierent universa LXIII milia vel sexaginta, si numerum rotundum poneret. In his tenebris quicquam pro certo constituere temerarium videtur, cum et hoc accedat, quod in Nann. et Lag. 42 non LX h. l. sed L sint: sed tamen quoniam quod aperte falsum est in textu relinquere non debemus, sed emendandi initium facere, supra HS scripsi, hoc loco LX reliqui, quae scriptura ceterorum librorum omnium, et bonorum quidem, est.

At haec obscura sunt] Recentiores, Crat. Vict. Hervag. rel. *an*, quod sane non displicet, sed refragantur et editiones antiquae et codices, quibus ego utor, omnes, nisi quod, ex solo Paris. A nihil a vulgata diversi notatum est. Verum silentio non omnis fides. Neque non *at* ferri potest, continuat enim orationem, minuitque excusationem, qua uti ille potuerit, quasi dicas Germ. *Aber ist dies vielleicht unbekannt?*

set: demit de capite medimna DC: iubet i
34 pro med. $\overline{\text{VIII}}$ C referri $\overline{\text{VII}}$ D. Hordei decu
78
---

§. 77. *Supraiecit]* Secutus sum unum Lag. 42, sed scri
ptura novam auctoritatem a grammatico vetere, cuius verba
buntur. Vulgo *supra adiecit.* — *Addicitur med.* $\overline{\text{VIII}}$ *C]*
et proxime sequentibus prorsus mihi recedendum fuit ab
computandi corrigendique ratione, quam miror ab editoribus
acceptam esse. Ego secutus sum codices duos optimos,
Nannianum, quibuscum consentit excerptum Arusiani Messi
(olim Frontonis grammatici Exemplis elocutionum) ab Ursin
quod integrum e collectione Frontonianorum Maiana p.
describam: *Dimidio pluris, i. e. duplo. Cicero in fr*
de decumis Herbitensium per triennium, cum primo
tas dicat tritici modium (Mai. *modiis,* item post) *XXXX*
secundo tritici modium XXV milibus DCCC, anno terti
ciente Aeschrione venditas dicunt medimnum VIII mili
(Maius *idem) modium XLVIII milibus DC* (Mai. *XLVII mil*
dupla summa anni proximi (M. *cum proxime): addicit*
mnum (M. *medimnis) VIII milibus C dimidio f*
quam superiore anno. Nam quod dicit Cicero *dimi*
id sic efficitur, quasi dixerit: pluris quam superiore anno,
dimidio huius summae extremae octo milium et centum
Codices autem ceteri et editores ante Hotom. *medimnis*
similes notas exhibent, quae significent duo milia, sed infra
numerus redit, tria milia habent, verumtamen Paris. A B
adiiciunt, indicium veri.

afflicti erant] Sic Lag. 29. 42 Paris. A B. Vulgo *exhau*

non potest: tanta auctoritas est in eorum homi-
fidelitate, tantus dolor in iniuria, tanta religio in
monio. Verum non una te tantum, sed univer-
similibus afflictae incommodis, legationibus ac te-
oniis publicis persequuntur.

Etenim deinceps videamus, Herbitensis civitas, 32
esta, et antea copiosa, quemadmodum spoliata ab 75
ac vexata sit. At quorum hominum? summorum
orum, remotissimorum a foro, iudiciis, controver-
quibus parcere et consulere, homo impurissime,
quod genus hominum studiosissime conservare de-
ti. Primo anno venierunt eius agri decumae tri-
modium XVIII. Atidius, item istius minister in de-
is, cum emisset, et praefecti nomine cum venis-
Herbitam cum Veneriis, locusque ei publice, quo
erteretur, datus esset: coguntur Herbitenses ei lu-
dare tritici modium XXXVII milia, cum decumae

---

§. 74. *dolor in iniuria*] Olim editum fuit *dolor iniuriae*, nunc ianum sequimur, cui consentit optimus Lagomarsinianus, cum in is omnibus sit *iniuriae*. Eadem fere res est in iis, quae sequun- *non una te tantum*, nam ante Nanniani libri notitiam *tantum* apparebat. *Persequuntur* contra fide Lag. 29 Paris. A B nititur, 42 *persequantur*, reliqui et editiones, praeter Graevianam et Er- anam, (in quibus *persequuntur* e Franciano est,) *persequentur*.

§. 75. *ac vexata*] Abest *ac* a Lag. 42. Item ab eodem *hominum* *norum*, *a* ante *foro*. Sed totum hoc *a foro* omittitur in dete- us et edd. principibus. — *tritici modium XVIII*] Olim fuit *me-* *no*, sicut legitur in codd. mss. praeter Lag. 42, in quo haec nota V. Hotomani iussu Lambinus et insecuti editores correxerunt *me-* *num*, intellectis milibus. Hoc quidem verissime, ni forte praestat e verbum callide *med.* Sed quin *modii* sint, non medimna, ratio uentium annorum non patitur dubitare, nam altero fuerunt modium milia, tertio LIV aut XLVII, quo funditus aratores eversos esse ait. igitur, si iam primo fuerint mod. CXXVIII milia? Verum ipse reliqua de. — *Atidius item istius*] Nomen constitutum est ex Nanniano, iores mss. *Attidius*, sed editi olim *Accidius*, Victor. et P. Ma- s de coniectura *accensus* perperam. Sed vulgo adhuc *istius item* ius Nannianum et Lagom. 42. — *ei lucri dare*] Lagom. 42 *lucri* *ei*. — *modium XXXVII milia*] Poteris *milia* omittere, sed in-

rae pretiumque impudentiae: de tritici quide

telligere tamen, unius Lag. 42 auctoritate. Sed vulgo legi *dimnum* de coniectura Hotomani. Codd. quidem ceteri o Lag. 42 *N*, Nannianus *M°*, qua nota Nannius fere mod scribit, cum *Me* sint medimna. — *hoc tantum lucri*] soleret *hoc triticum lucri*, post ex Nanniano editum es *triticum lucri*. Illa scriptura est codd. deteriorum, ha niani: nam meliores e nostris Lag. 29. 42 Paris. A B *tri* omittunt, et quod supra posui exhibent. Post Lag. 42 *tum*

§. 76. *modium XXV DCC*] Numerum ex Lag. 42 et stitui, cum vulgo abessent DCC. Porro *modium* hoc qui omnes praeter Lag. 42, in quo totum verbum omittitur. Hotomanus *medimna* sua inducens, sed is qua libidine his rebus versatus sit, patebit ex sequentibus. — *cum il donum copia*] dedi ex Lag. 42 et Lamb. rep. marg. (Vulgo *sua* abest. Ceterum *praedonum* ex Nanniano, coniecisset Hotom. editum est, cui accedit Lag. 42. Ceter et Lagom., ut olim edebatur, *praedonis*. — *tritici mod* nunc *medimnum*. Sed Lagom. codd. septem *modios*, Pa Nannianus, ut ipse quidem Nannius ait, *modium*, Lag. 42 pecuniae satis est grandis, si modii sunt, quippe quae te tium aestimatione tria milia imperialium aliquantum supe maior, si medimna essent. Numerus vulgo est XXVI, nos et Lag. 42 posuimus. Lag. 29 et Par. B XXVII. Pro *acce* nianus habere dicitur *accessionis*, Lagom. VII et Paris. C quod eodem videri potest pertinere. Neque impedio, si q eadem ratione positum putet, uti ante *lucri*. Sed tam ris. A B et Lag. 42 nihil a vulgata scriptura diversum

quis potest dubitare, quin ad istum praedonem ıtarium, sicut Agyrinense frumentum, pervene- nno vero tertio in hoc agro consuetudine usus gia. Solere aiunt barbaros reges Persarum ac 33 ım plures uxores habere, his autem uxoribus ci- ; attribuere, hoc modo: haec civitas mulieri re- ılum praebeat, haec in collum, haec in crines. pulos habent universos non solum conscios li- ; suae, verum etiam administros. Eandem istius, 77 ; regem Siculorum esse ducebat, licentiam libi- que fuisse cognoscite. Aeschrionis Syracusani est Pipa, cuius nomen istius nequitia tota Sici- rvulgatum est, de qua muliere versus plurimi tribunal et supra praetoris caput scribebantur. eschrio, Pipae vir adumbratus, in Herbitensibus ıis novus instituitur publicanus. Herbitenses cum ınt, si ad Aeschrionem pretium recidisset, se bitrium libidinosissimae mulieris spoliatum iri,

---

agom. 42 si recte explico *merces atque pretium impudentiae.* ı scriptura Victoriana est. Item post *anno tertio vero* Pariss. et VII Lagom. et cdd. principes. Quae nunc obtinet verborum de *anno vero tertio* a Naugerio profecta est, et confirmatur agomars. 42 sed summa auctoritate.

rbaros reges Persarum] Lag. 29 Paris. A B *reges barb. Per-* — *redimiculum praebeat*] Hotom. ad rationem eorum, quae ur, coniecit *in redim.* et Lamb. priore receperat, altera veterem am restitui malebat. — *in crines*] Lag. 42 *scriniis.* Post pro s idem *consotios.*

77. *esse ducebat*] Sic Nannianus; nostri omnes *dicebat.* schrionis — *Pipa*] Lag. 42 *Aescrionis.* Quod idem praebuit, am reliqui meliores et Nannianus, *Pipa* recepimus, pro vulg. Paris. C *Pipera.* Eadem varietas codd. etiam ad seqq. perti- *pretium recidisset*] Pariss. tres, Lagom. VII veterem lectionem tuentur, Lag. 42 *resedisset.* Quod nunc editur est e Nan- nec dubito quin verum sit, ita tamen ut etiam *redisset* Latine dl- Utrumque negavit Ernestius; et voluit *negotium* vel tale quid. *retium* est illud a redemptore promissum, quod nostri dicunt *bot:* id cum exierit ab illo, *recidit* ad illum si res addicitur.

liciti sunt usque eo, quoad se efficere posse arbitra-
bantur. Supraiecit Aeschrio: neque enim metuebat,
ne, praetore Verre, decumana mulier damno affici
posset. Addicitur med. $\overline{\text{VIII}}$ C, dimidio fere pluris,
quam superiore anno. Aratores funditus everteban-
tur: et eo magis, quod iam superioribus annis afflicti
erant ac paene perditi. Intellexit iste, ita magno ve-
nisse, ut amplius ab Herbitensibus exprimi non pos-
set: demit de capite medimna DC: iubet in tabulas
34 pro med. $\overline{\text{VIII}}$ C referri $\overline{\text{VII}}$ D. Hordei decumas eius-
78

---

§. 77. *Supraiecit]* Secutus sum unum Lag. 42, sed accipit ea scriptura novam auctoritatem a grammatico vetere, cuius verba mox laudabuntur. Vulgo *supra adiecit*. — *Addicitur med.* $\overline{\text{VIII}}$ C*]* Hoc loco et proxime sequentibus prorsus mihi recedendum fuit ab Hotomaniana computandi corrigendique ratione, quam miror ab editoribus tam facile acceptam esse. Ego secutus sum codices duos optimos, Lag. 42 et Nannianum, quibuscum consentit excerptum Arusiani Messi in Quadriga (olim Frontonis grammatici Exemplis elocutionum) ab Ursino laudatum, quod integrum e collectione Frontonianorum Maiana p. 373 ed. Rom. describam: ***Dimidio pluris***, *i. e. duplo. Cicero in frumentaria de decumis Herbitensium per triennium, cum primo anno venditas dicat tritici modium* (Mai. *modiis*, item post) *XXXXIIII milibus, secundo tritici modium XXV milibus DCCC, anno tertio, supraiaciente Aeschrione venditas dicunt medimnum VIII milibus* C, *i. e.* (Maius *idem) modium XLVIII milibus DC* (Mai. *XLVII milibus dictis) dupla summa anni proximi* (M. *cum proxime*)*:* ***addicitur medimnum*** (M. *medimnis*) ***VIII milibus C dimidio fere pluris quam superiore anno.*** Nam quod dicit Cicero *dimidio pluris*, id sic efficitur, quasi dixerit: pluris quam superiore anno, et quidem dimidio huius summae extremae octo milium et centum medimnum. Codices autem ceteri et editores ante Hotom. *medimnis* ∞ ∞ vel similes notas exhibent, quae significent duo milia, sed infra, ubi idem numerus redit, tria milia habent, verumtamen Paris. A B numerum VIII adiiciunt, indicium veri.

afflicti erant] Sic Lag. 29. 42 Paris. A B. Vulgo *exhausti*. Porro *vendidisse* unus Lag. 42, mendose, opinor, pro ceterorum librorum scriptura *venisse*. — *med. DC]* Libri et manuscripti et editi ante Hotom. hunc numerum habent, *med.* Lag. 42, *medimna* plene ceteri, quod verum est hoc loco. Item post *medimnis* quidem omnes, sed verum numerum $\overline{\text{VII}}$ D soli Nannianus et Lag. 42. Reliquorum scripturas longum est recensere; sed accedunt fere ad Paris. A B *referri D et* ∞ ∞

;ri Docimus emerat. Hic est Docimus, ad quem :duxerat Tertiam, Isidori mimi filiam, vi abdu-ıb Rhodio tibicine. Huius Tertiae plus etiam, Pipae, plus quam ceterarum, ac, prope dicam, : apud istum in Siciliensi praetura auctoritas quantum in urbana Chelidonis. Veniunt Her-duo praetoris aemuli non molesti, muliercularum marum inprobissimi cognitores, incipiunt po-, poscere, minari: non poterant tamen, cum cu-, imitari Apronium. Siculi Siculos non tam per-ebant. Cum omni ratione illi tamen calumnia-, promittunt Herbitenses vadimonium Syracu-Eo posteaquam ventum est, coguntur Aeschrioni, t Pipae, tantum dare, quantum erat de capite

---

l ad Iuntinam exemplar d. cɔ. cɔ. d. et IIII, unde Naugerius ɑɔ et IIII. Quid Hotomanus computaverit piget transcribere, omni fundamento caret.

8. *ad quem iste deduxerat]* Sic omnes libri mss. nostri prae-ı Lag. 42. quod miror, quia vet. cod. in margine Lamb. repe-em Fabric. omnibus indiciis cognovimus, et ipse hanc scriptu-ur. Quod vulgo editur *qui ad istum deduxerat* a Naugerio est. Sed recte Garatonius observat, quod Docimus aemulus icatur, remque cum Tertia communem habeat, videri illius ma-isse, nomine certe et specie. Cf. V, 12 §. 31, et 31 §. 81, quo oco inter *mulieres nuptas* nominatur, ceteris nobilitate cedens. *toritas potuit]* Vulgo *valuit:* nos secuti sumus Paris. A B et 42, item Fabric. apud Lambinum. In Paris. B supra scriptum illud legitur. — *muliercularum deterrimarum]* Non potui a tare ut Lambinum ceterosque recentiores secutus ex uno Nan-*terrimarum* (s. potius *taeterr.*) scriberem: nam quamvis ille ... habeatur ac praeterea h. l. unus Lag. 42 accedat, in tamen ... quindecim omnes nostri codices et fortasse etiam Nan-tteram ... exhibent. Et quod plus etiam apud me valet, signi-... est. *Taeter* enim foeditatem quandam vel corporis vel ..., *deterrimus* tantum minime bonus est et refertur etiam ... et genus. — *imitari Apr.]* Sic Lag. 42. Vulgo *Apr. imi-*nus significanter, nam gravissimum verbum recte in fine poni-... post ex eodem *illi tamen* ... vulg. *tamen illi.* *est Pipae]* Vulgo *id est.* Sed *hoc* Lag. 42, *hoc est* Paris. B

detis tritici modium CIƆCIƆCIƆ de capite e
quae cum de populi Romani victu, de
nervis, de sanguine detraxisset aerarii, Te
condonavit. Utrum impudentius ab soci
an turpius meretrici dedit? an improbius
mano ademit? an audacius tabulas publica
vit? Ex horum severitate te ulla vis eripi
largitio? Non eripiet. Sed si eripuerit; no

---

sunt, nec opus est veterum editorum errores recoquere.
dubie *modium quinque milibus.* — *tantundem publ.* a
tantidem, nos ex instituto nostro Lag. 42 quamquam
parum gravi, secuti sumus. Nam eodem redit, decumas
pere, et tantundem tritici decumarum nomine ipsum sese
dere. — *Recita test. publicum]* Repetunt vulgo *Testin
cum*, quasi indicium recitatum hic esse illud testimonium
tulus ab omnibus libris et edd. antiquis abest, adiectus a
Hotomani, quin etiam verba, quae ad scribam pertinent,
Paris. A B non leguntur. Item ab his libris quae infra
decumis vendundis C. Verre praetore absunt, sed, cum
gantur, nos nimis severi esse noluimus. — *et accessio*
coniecit *accessione*, recepitque Lambinus. Non impro
invitis libris recipio, potest enim accusativus explicari i
audistis. — *videtis]* ex Nanniano libro editur, pro a
distis. Accedit nunc ad illum Lag. 42. Unus hic li
mod. i. e. *modium*, ceteri nostri *modios.* — *ab sociis*
a sociis, meliores omnes. Sed quod paulo post in La

r frumentum? An poterat non modo Apronius, quivis, exercitui si metiendum esset, improbare lum frumentum, quod illi ex area, si vellet, adri licebat? Frumenti tantus numerus imperio tuo r et cogitur. Non est satis: nummi praeterea imntur. Dantur. Parum est. Pro decumis hordei pecunia cogitur: iubes HS $\overline{XXX}$ lucri dari. Ita ab civitate, vi, minis, imperio, iniuriaque praetoris iuntur tritici medimnum $\overline{XXXIII}$, et praeterea HS $\overline{LX}$. haec obscura sunt? aut, si omnes homines velint, ura esse possunt? quae tu palam egisti, in conu imperasti, omnibus inspectantibus coegisti; qua

---

. *metiendum*, non quod vulgo *metiundum*. Tum *illi* libri nostri s, etiam olim editi, ut mirer, unde in repetitam Lambinianam enerit. Sed ex ea per Gruterum latius disseminatum est. *Ad*-*i* sensu passivo positum exemplis non eget, vid. lex. Sed cod. 42 *meti* mendose. — *Dantur. Parum est*] Lag. 42 et *dantur* t omittit. — *tritici medimnum*] Codd. praeter Lag. 27 *medimna*, 42 *N̊*. — *et praeterea* HS $\overline{LX}$] Numerus, si certa est librorum ura in fine praecedentis capitis (HS III), haud dubie corruptus. untur enim ex tritico HS XCIX milia, quibus ubi adduntur XXX i, summa fit CXXIX milium, quem numerum Hotomanianam conam secutus posuit Lambinus in editione. Verum molestum sane mnem librorum fidem relinquere, praesertim cum illae notae n a Lag. 42 absint. Et ut dicam quod sentio, nimis grandis pe- efficeretur. Quid si *Sestertii* tantum i. e. Sestertii singuli i, scripti quidem HS, quae nota facile duplicari potuit, ut es- HS III? Tum fierent universa LXIII milia vel sexaginta, si nun rotundum poneret. In his tenebris quicquam pro certo consti- temerarium videtur, cum et hoc accedat, quod in Nann. et Lag. 42 X h. l. sed L sint: sed tamen quoniam quod aperte falsum est cta relinquere non debemus, sed emendandi initium facere, supra cripsi, hoc loco LX reliqui, quae scriptura ceterorum librorum um, et bonorum quidem, est.

It haec obscura sunt] Recentiores, Crat. Vict. Hervag. rel. *an*, sane non displicet, sed refragantur et editiones antiquae et codiquibus ego utor, omnes, nisi quod ex solo Paris. A nihil a vul- liversi notatum est. Verum silentio non omnis fides. Neque non ri potest, continuat enim orationem, minuitque excusationem, qua potuerit, quasi dicas Germ. *Aber ist dies vielleicht unbekannt?*

lum obtinemus, verum etiam propter maiorum incom-
modorum et calamitatum metum publica auctoritate
defendimus: unum hoc aliquot senatus consultis re-
prehensum, decretumque est, ut, quibus ille de ca-
pite dempsisset, hi pecunias in aerarium referrent.
Statuit senatus hoc, ne illi quidem esse licitum, cui
concesserat omnia, a populo factarum quaesitarumque
82 rerum summas imminuere. Illum viris fortissimis iu-
dicarunt patres conscripti remittere de summa non
potuisse: te mulieri deterrimae recte remisisse sena-

---

§. 81. *maiorum incomm.]* Recte sic Lambinus sustulit vetus mendum *malorum*, nec desunt boni libri inter nostros auctores.

aliquot senatus consultis] Lambini haec emendatio est in marg. repetitae editionis, cum vulgo post Naugerium sic edatur: *unum hoc illius S. C.* (sive *Senatusconsulto) reprehensum*, antea (in Iuntina) pro *illius* fuerit *aliud*. Codd. mss. *aliquod* aut *aliquid*, et pro *S. C.* vel *Senatusconsulto* Lag. 29 et Paris. B *Senatus consultus*, unde vix probabilior Lambiniana emendatio poterit institui. — *in aer. referrent]* Sic vulgo. Sed Lag. 42. 14. 48 *deferrent*, quod in editione minore secuti sumus propter auctoritatem codicis illius. Nunc facti poenitet, observato verborum discrimine, quo *referimus* quod debemus, *deferimus* ultro quod non debemus, et animadversa frequenti earum syllabarum confusione, cuius insigne documentum videbis lib. IV, 19 §. 40. Neque absimile est, quod paulo post in edd. antiq. et codicibus praeter unum Lag. 42 omnibus *dimittere de summa* legitur, pro eo, quod verum est, *remittere*. Ceterum quod Hotomanus a nemine reprehensus demptionem istam factam putat in gratiam eorum, qui decumas coemerint, falsum videtur, referendamque illam ad bona proscriptorum, Sullanarum partium hominibus, qui mox *viri fortissimi* dicuntur, addicta. Illi enim, quamvis parvo emissent, tamen, si quicquam darent, aegre ferentes, dictatorem precibus videntur fatigasse, donec impetrarent ut de capite remitteret. Cf. in simili re Antonii importunitatem et Caesaris constantiam Philipp. II c. 29. — *a pop. factarum]* i. e. rerum sive vectigalium publicorum. Hotomanus *ab ipso factarum* coniecit scribendum, quasi in rep. unquam ipse imperator sine copiis populi quicquam parare vel possit vel debeat: sed magis etiam reprehendendus Lambinus, cui ne illud quidem satis esset, ni praeterea *partarum* correxisset et in textu posuisset. Nam *facere* pro *comparare* cum in aliis rebus dicitur, tum in augenda re familiari.

§. 82. *recte remisisse]* Lag. 42 *ratione:* quod cum lib. I, 5 et III, 81 probarimus, hic et III, 88 extr. veremur recipere.

tores indicabunt? Ille, de quo legem populus Roma-
nus iusserat, ut ipsius voluntas ei posset esse pro
lege, tamen in hoc uno genere, veterum religione le-
gum, reprehenditur: tu, qui omnibus legibus implica-
tus tenebare, libidinem tibi tuam pro lege esse vo-
luisti? In illo reprehenditur, quod ex ea pecunia re-
miserit, quam ipse quaesierat: tibi concedetur, qui de
capite vectigalium populi Romani remisisti? Atque in 36
hoc genere audaciae multo etiam impudentius in de- 83
cumis Acestensium versatus est: quas cum addixisset
eidem illi Docimo, hoc est Tertiae, tritici mod. $\overline{V}$, et

---

§. 82. *legem — ei posset esse]* Varios corruptionis gradus in his verbis observabis. Nam cum sic prorsus, uti edidimus, habeat Lag. 42 et Fabricianus, (quantum quidem coniicimus de margine Lambinianae repetitae,) primum *lege* peccatum est in aliis etiam bonis. Nam mendum hoc est, cum *legem* vel *rogationem* populus *iubere* dicatur apud Ciceronem p. Balbo 17, Sallust. in Iug. 44, *lege* non fere quod meminerim. Tum pro *ei posset esse*, quod est in melioribus omnibus, in deterioribus mendose legitur *et posse esset*, ex quo in Ascensiana, Aldina, Cratandrina, Hervag. factum est *et posset et esset*, donec Victoriana, quasi data semel corrigendi potestate, protulit hoc, quod adhuc propagatum est, *lege — iusserat, ut ipsius vol. populo Rom. esset pro lege*, non sine aliqua deterioris alicuius codicis auctoritate. Nam Francianus Graevii sic exhibet: *ut ipsius vol. populo Rom. et esse posset pro lege*, cum, quae explicationis causa adscripta essent in margine, locum inter ipsa auctoris verba cepissent. Atqui ne recte quidem *ei* refertur ad populum Rom., pertinet enim ad ipsum Sullam. Nunc autem, fonte errorum indicato, facile sese ipsa veritas tuebitur.

§. 83. *in decumis Acestensium]* Lectis quae Garatonius ad h. l. annotavit, facile *Segestensibus* hic locum esse negabis: nam alibi *Segestani* dicuntur, atque si ab Segestanis immunibus *Segestenses* discernantur, tamquam accolae urbis et vectigales, non convenit tamen eos segregari a veris Segestanis, de quibus certus locus est cap. 40. Vult igitur Garatonius *Acestenses* (Plinio III, 14 *Acestaeos)* hos esse, parvam civitatem prope Segestam, quorum iniuriae alibi non commemorantur. Eodem videntur varietates scripturae in cod. antiq. Lag. 42 pertinere, cum bis *abscestensium*, semel *Ethesensium* sit.

hoc est Tertiae] Quod sequitur verbum *tritici* in plerisque omnibus codd. hoc *Tertiae* nomen elisit: superest tamen in Fabric. apud Lamb. et Lag. 42. Eo adiecto quicquid olim coniiciebatur inutile fit. Numeri qui sequuntur sic ut nos exhibemus in optimis libris inventi

gnetus, qui ex publicis vectigalibus tanta lucri vicarium nullum habet, nihil omnino peculi etiamnunc dubitate, si potestis, utrum tantum rum tritici Venerius apparitor istius sibi accepe
87 huic exegerit. Atque haec ex publico Tissensi stimonio cognoscite. TESTIMONIUM PUBLICUM TISS
Obscure, iudices, praetor ipse decumanus est eius apparitores frumentum a civitatibus exi cunias imperent, aliquanto plus ipsi lucri quam quantum populo Romano decumarum daturi sunt! Haec aequitas in tuo imperio fu praetoris dignitas, ut servos Venerios Siculoru minos esse velles: hic delectus, hoc discrim praetore, fuit, ut aratores in servorum numero
39 servi in publicanorum. Quid? Amestratini mi
88 positis ita magnis decumis, ut ipsis reliqui ni nonne tamen numerare pecunias coacti sunt cuntur decumae M. Caesio, cum adessent le stratini: statim cogitur Heraclius legatus HS XXII. Quid hoc est? quae est ista pra vis? quae direptio sociorum? Si erat Herac natu mandatum, ut emeret; emisset; si non

ɪrat hoc legato permissum? nullo. Cur fecit?
s est. Quis hoc dicit? tota civitas. Recita te-
ium publicum. TESTIMONIUM PUBLICUM. Ab hac
civitate anno secundo simili ratione extortam
ecuniam, et Sex. Vennonio datam, ex eodem
onio cognovistis. At Amestratinos, homines te-
cum eorum decumas medimnis DCCC vendidis-
nobali Venerio, (cognoscite nomina publicano-
cogis eos plus lucri addere, quam quanti ve-
t, cum magno venissent. Dant Banobali medi-
CCCL, HS MD. Profecto nunquam iste tam amens
ut ex agro populi Romani plus frumenti servo
o, quam populo Romano tribui pateretur, nisi
ea praeda, servi nomine, ad istum ipsum per-
. Petrini, cum eorum decumae magno addictae
tamen invitissimi P. Naevio Turpioni, homini
issimo, qui iniuriarum, Sacerdote praetore, da-
s est, HS $\overline{\text{LII}}$ dare coacti sunt. Itane dissolute

---

ЭBL. In editionibus antiquioribus et plerisque codicibus et hic
. post tituli non sunt: in Paris. A utroque loco nec tituli, nec
quibus scribam alloquitur. — *Sex. Vennonio]* Lagom. 42 *sexto*
29 *Vennenio.* E ceteris libris nihil enotatum est; sed in marg.
eadem scriptura, quae cod. 42 est, tamquam *al.* notatur.
nobali Venerio] Variant codd. in scriptura nominis, sed ita
ut verum esse quod vulgatur appareat. Nam *Barichali* altero
ltero *Bariobali* in cod. 42 aliisque est.
dimna DCCCL] Secutus sum codices Nannianum et Lag. 42, a
scriptura ne ceteri quidem abeunt, nisi quod *med. DCCC* ha-
e deinde Paris. A Lag. 29 non HS *MD* sed *XD* sicut etiam su-
Lag. 29 *X* pro *M* vel *CIƆ* fuit. Hotomanus autem quod *medi-*
lene scribi pro eo, quod erat *med.* iussit, editorum iudicia vi-
orrupisse. Tu puta frumenti summam lucri nomine datam, et
m accessionis loco additam.

90. *homini improb.]* Sic Paris. A B et aliquot Lagomarsiniani.
improb. homini. — HS *$\overline{\text{LII}}$ dare]* Totius loci huius restitutio
Nanniano pendet, cuius fidei quia editores, quasi verecundia re-
diorum veterum librorum impediti, sese committere cunctati sunt.
unum Graevium et recentissimos, in tenebris errare quam cer-

gnetus, qui ex publicis vectigalibus tanta lucra fa
vicarium nullum habet, nihil omnino peculii. V
etiamnunc dubitate, si potestis, utrum tantum nu
rum tritici Venerius apparitor istius sibi acceperit,
87 huic exegerit. Atque haec ex publico Tissensium t
stimonio cognoscite. TESTIMONIUM PUBLICUM TISSENSIU
Obscure, iudices, praetor ipse decumanus est, cu
eius apparitores frumentum a civitatibus exigant, p
cunias imperent, aliquanto plus ipsi lucri auferan
quam quantum populo Romano decumarum nomin
daturi sunt! Haec aequitas in tuo imperio fuit, hae
praetoris dignitas, ut servos Venerios Siculorum do-
minos esse velles: hic delectus, hoc discrimen, te
praetore, fuit, ut aratores in servorum numero essent
39 servi in publicanorum. Quid? Amestratini miseri, im-
88 positis ita magnis decumis, ut ipsis reliqui nihil fieret,
nonne tamen numerare pecunias coacti sunt? Addi-
cuntur decumae M. Caesio, cum adessent legati Ame-
stratini: statim cogitur Heraclius legatus numerare
HS $\overline{XXII}$. Quid hoc est? quae est ista praeda? quae
vis? quae direptio sociorum? Si erat Heraclio ab se-
natu mandatum, ut emeret: emisset; si non erat: qui
poterat sua sponte pecuniam numerare? Caesio re-
89 nuntiat se dedisse. Cognoscite renuntiationem ex lit-
teris publicis. LITTERAE PUBLICAE. Quo senatus co

§. 87. *Testimonium publicum Tissens.]* Titulus in Lagom. du-
bus melioribus et Paris. A omittitur, sed cum lacuna saltem in illis.
plus ipsi lucri auferant] Genitivus *lucri* accessit ex Nannian[illegible]
inventus est in Lag. 42. Tum *daturi sint* Lag. 42, sed idem ant
imperant. *Dilectus* et *delectus* in codd. variatur, sed *del.* cod. 42.

§. 88. *Amestratini miseri]* Abest verbum *miseri* a Lagom. 42
Paris. A.

§. 89. *ex litt. publicis. LIT.]* Quod ego dedi ex Lagom.
est, tantum quod lacunam, quae in eo relinquitur, explevi titul[illegible]
Lag. 29 et Paris. B. Vulgo haec sic leguntur, quemadmodum Lamb[illegible]
constituit: *cognoscite renunt. ex litteris. Recita ex litteris publi[illegible]*

…OCLIS PANHORMITANI. Huic eidem Symmacho
…eus Brocchus, senator, homo eo splendore,
…te, qua omnes existimatis, nummos praeter
…um coactus est dare. Venerione servo, te
…, talis vir, senator populi Romani, quaestui
…nc ordinem si dignitate antecellere non existi- 41
…ne hoc quidem sciebas, iudicare? Antea cum 94
…r ordo iudicaret, improbi et rapaces magistra-
…rovinciis inserviebant publicanis: ornabant eos,
…operis erant: quemcunque equitem Romanum
…incia viderant, beneficiis ac liberalitate prose-
…ur: neque tantum illa res nocentibus proderat,
…ı obfuit multis, cum aliquid contra utilitatem
…inis voluntatemque fecissent. Retinebatur hoc
…scio quomodo quasi communi consilio ab illis
…r, ut, qui unum equitem Romanum contume-
…um putasset, ab universo ordine malo dignus
…tur: tu sic ordinem senatorium despexisti, sic 95
…ines iniuriasque tuas omnia coaequasti, sic ha-
…tatutum cum animo ac deliberatum, omnes, qui
…nt in Sicilia, aut qui Siciliam te praetore at-

…tem scilicet Sestertii, mirabili diligentia. Et nescio quomodo
…d Lambino huius scripturae innotuisse necesse est, cum edi-
…*dedit — et medimna DCLIV*. Mox Lag. 42 *ex ipsius*
…um vulgo minus significanter *ex tab. ipsius* sit.

…*naeus Brocchus]* Ausus sum homini praenomen addere ex
…criptura *Cannaeius*. Neque enim deceret Senatorem aliter
… Reliqui fere libri et edd. vett. ante Manutium *Anneus*. Cf.
… 43. Sed *Brochus* simplici littera *c* omnes mss. et edd. us-
…amb. marg. rep. et Gruterum, nisi quod Lag. 42 *Broilius*.

… *ornabant eos qui]* Sic Nannianus: ceteri mss. et olim editi
…, quod Ernestius non bene coire censuit. Quae igitur causa
…brum Nannianum non sequeretur, ex quo solo tot locis emen-
…et? A Lag. 42 vox plane abest. Post pro *retinebatur tum*
… *tamen* exhibet.

… *ad libidines iniuriasque]* Sic idem Lag. 42. Vulgo *ad in-*
…idinesque. — qui habitarent in Sicilia] Nannianus et Lag. 42

96 viri boni difficillime possunt. Spoliasti Si enim muti esse in iniuriis suis; vexasti inviti enim Romam raroque decedunt; eq nos ad Apronii iniurias dedisti: quid enin

---

haberent, quod Garatonius perite defendit. Nam pan res Romanos ait in Sicilia *habitare* potuisse, *habuiss* dia verisimile esse multos: nec aliquem *habere* dici bere, s. possidere vel divitem esse insolens esse. Q facile concedo, tamen *habere in Sicilia* simpliciter sic dum persuadere mihi potui, et confusionem potius ill ne alias quidem infrequentem puto fuisse. — *te iudices iud.* Idem, pro *sese despectos, se desp.* Universam s explicavit Beckius contra Ernestium, qui sibi nescio intellexisse videretur. Nimirum *iudices reiicere* con quae verba male Ernestius commate separavit, ut non *dices* pro allocutione haberi. — *pudentes ac viri boni* in Nanniano, deinde in plurimis libris mss. inventum e *prudentes.* Ceterum sentis *viros bonos* sic coniungi, habeantur, quasi *honesti.*

§. 96. *muti esse in ini. suis]* Edd. principes et *multi esse iniur. suis graves*, Naugerius ex aliquo me cit et *multi* correxit, ut esset *in ulti iniur. s. esse* quomodo explicarint tum homines docti non intelligo. men, donec P. Manutius probabili coniectura, saltem *gravibus* fecit *provinciales.* Hoc hodie quoque obtin

nt, quibus non licet iudicare? Qui, cum sena- summis iniuriis afficis, quid aliud dicis, nisi hoc, mihi etiam istum senatorem? ut hoc amplissi- nomen senatorum non modo ad invidiam impe- m, sed etiam ad contumeliam improborum natum videatur. Neque hoc in uno fecit Annaeo, sed 97
nibus senatoribus; ut ordinis nomen non tantum norem, quantum ad ignominiam valeret. In C. o, clarissimo et fortissimo viro, cum is eo ipso re, primo istius anno, consul esset, tanta impro- usus est, ut, cum eius uxor, femina primaria, as arationes haberet in Leontino, frumentum decumanos auferre iusserit. Hunc tu in hac testem, Verres, habebis, quoniam, iudicem ne

---

pertinet et ab hoc loco alienum est, cum praecesserint *Siculi tiatores*. Rectius Ernestius singularem interpretatus est de uno equite Romano, eademque causa etiam abusus est ut post *Se-* s corrigeret, quoniam unius Annaei iniurias orator tractasset: esceret, si verum esset, unum Senatorem a Verre male habitum od non est verum, solere oratores in universam rem transferre; er partes verum est. — *Qui cum senatores]* Sic Lagom. 42. *quid.* Tum omnes libri mss. *istum Senatorem*, pro quo a e recentiorum ex libro Nanniano editur *istum Senatorium*. c videtur mendose scriptum esse, neque enim Cicero *Senato-* ro *Senatore* dixit, uti fecit Sallustius in altera epist. ad Cae- . 11 extr. *homines nobiles cum paucis Senatoriis*. Ne postea *nomen Senatorium*, quamvis rectissime diceretur, receptumque ecentioribus editoribus, auctoritate librorum mss. comprobatur, omano relinquendum videtur. In Lag. 42 verba *ut hoc am-* *um nomen senatorum*, quippe inter repetitum *Senatorem* in- , mendose exciderunt. Idem *ad* ante *contum.* omittit.

97. *clariss. et fortiss. viro]* Sic interpolavi scripturas codd. um vulgaretur *viro clariss. et fortiss.*, nam Lag. 42 *clarissimo* ihil praeterea, ceteri boni libri *viro clarissimo et fortissimo* - *paternas arationes haberet]* ex Lag. 42 dedi, vulgo *pater-* *b. arationes*. Item et Lambinianus vet. cod. in marg. repet.) *frumentum omne decumanos auferre iusserit* melius quam s *decumas auferre*, quod debebat esse *auferri*. Ac ne illa dicendi ratio *in decumas* pro *tamquam decumas* proba vi-

98 haberes, providisti. Vos autem, iudices, p...
tis, esse quiddam nobis inter nos commune atque
iunctum. Multa sunt imposita huic ordini ...
multi labores, multa pericula, non solum legum ...
diciorum, sed etiam rumorum ac temporum. S...
hic ordo quasi propositus atque editus in altum ...
ab omnibus ventis invidiae circumflari posse vi...
In hac tam misera atque iniqua condicione ...
hoc quidem retinebimus, iudices, ut magistrati...
stris in obtinendo iure nostro ne contemptis...
42 despicatissimi esse videamur? Thermitani ...
99 qui decumas emerent agri sui. Magni sua p...
interesse, publice potius quamvis magno ...
in aliquem istius emissarium incidere. Appos...
Venuleius quidam, qui emeret. Is liceri non ...
illi, quoad videbatur ferri aliquo modo posse, ...
derunt: postremo liceri destiterunt: addicitur ...
tritici medimnum VIII milibus. Legatus Posi...
nuntiat. Cum omnibus hoc intolerandum ...
tamen Venuleio dantur, ne accedat, tritici m...

---

terea HS II. Ex quo facile apparet, quae merces
umani, quae praetoris praeda esse videatur. Cedo
mitanorum mihi litteras et testimonium. TABULAE
IMITANORUM ET TESTIMONIUM. Imacharenses iam omni 100
ento ablato, iam omnibus iniuriis tuis exinanitos,
tum facere miseros ac perditos coegisti, ut Apro-
darent HS XX milia. Recita et decretum de tri-
s, et publicum testimonium. SENATUS CONSULTUM
TRIBUTO CONFERENDO. TESTIMONIUM IMACHARENSIUM.
nenses, cum decumae venissent agri Hennensis
VIII CC, Apronio coacti sunt dare tritici modium
et HS III milia. Quaeso, attendite, quantus nu-
us frumenti cogatur ex omni agro decumano. Nam
omnes civitates, quae decumas debent, percurrit
o mea: et in hoc genere nunc, iudices, versor,

---

99. *tritici mod. VII et praeterea]* Sic Paris. A B et, nisi fallit
spicio, etiam Lag. 42, e quo nihil a vulg. scriptura VI diversum
ur. Lag. 29 IIII, dum V in II abit. *Et* certe in omnibus est me-
s, quod vulgo omittitur. Unde Ernestius sumpserit suum nume-
VIII nescio, ni mendum est. Tum II Lag. 42, XX Lag. 29, reli-
re et edd. principes *CIƆCIƆ milia*, vulgo CIƆCIƆ.
raeda esse videatur] Ab hac quasi legitima structura verborum
it Lag. 42, in quo legitur *esse videatur praeda*.

100. *tributum facere]* libri mss. quantum intelligo omnes, sed
constantia olim editi (Iunt. Naug.) *ferre*, donec Nannius veteris
dicis scripturam commendavit. Et invidiosius dicere videtur *fa-*
quippe quod a singulis colligeretur. Lambiniana lectio *conferre*
coniecturae debetur. Mox XX sine *mil.* Lag. 42 solus.
ecita et decretum] Vulgo abest *et*, sed in libro tam certae au-
tis, qualis est Lag. 42, non videtur sine causa additum esse. In
titulus, qui sequitur, non legitur, sed in ceteris bonis est. Nam
B et Lag. 29 etiam *conferundo*. — *med. VIII CC]* Sic Lag. 42
nnianus. Vulgo CIƆ CIƆ CIƆCC (Lag. 29 *XXX CC*). Sed Nan-
medimnum omnibus litteris scriptum significat: nobis alterum ma-
lacet, sicut post e Nanniano scribimus *tritici mod. XVIII*, cum
g. 42 expressis litteris legatur *modios XVIIII*. Olim i. e. ante
um pro his modium duodeviginti milibus accessionis loco datis
tur, sicut est in plerisque manu scriptis, *mod. LXX ∞ ∞ ∞*.

non in quo singillatim aratores eversi bonis sunt, sed quae publice decumanis lucra data aliquando ex eorum agris atque urbibus expleti

43 saturati cum hoc cumulo quaestus decederent.

101 ctinis quamobrem imperasti anno tertio, ut agri sui, quas Calactae dare consuerant, Caesio decumano darent, quod neque ante te rem illi fecerant, neque tu ipse hoc ita statueras per biennium? Theomnastus Syracusanus in Mutycensem cur abs te immissus est? qui

---

§. 100. *non in quo singillatim]* Haec et quae sequuntur cod. Lag. 42 dedi, sed coniunctivos non hic solum, sed meliores, et *quae* utique omnes et manu scripti et olim editi. Vulgo nunc sic editur *in quo non singulatim aratores* Graevius restituit, cum male Gruterus ex Lamb. repet. gasset) *bonis sunt, sed publice decumanis lucra data* post *expleti atque saturati* omnes libri veteres pro eo, fere obtinet, vitio repet. Lambinianae *saturi.*

§. 101. *Calactinis — Calactae]* Sic primum scriptum Gronoviana de sententia Cluverii in Sicilia antiqua p. 291. *Calatinis* et *Calactae* fuit. Nimirum duo sunt oppida, medio ferme littore Tusci maris, Καλὴ ἀκτή sive Καλακτή, *Calactini* in nummis sunt, et leguntur item har. oratt. IV, 2

vit, ut illi in alteras decumas, id quod in aliis civitatibus ostendam, triticum emere necessa- pter inopiam cogerentur. Iam vero ex Hyblen- 102 actionibus intelligetis, quae factae sunt cum no Cn. Sergio, sexiens tantum, quam quantum sit, ablatum esse ab aratoribus. Recita satio- litteris publicis. Cognoscite pactiones Menae- cum Venerio servo. Recita ex litteris publicis ones sationum et pactiones Menaenorum. Pa- iudices, ab sociis, ab aratoribus populi Ro-

uidem Motye huic loco minus apta videtur, tum quod longius ano remotum, tum quod ager publicus potius populi Romani ipe civitatis diutissime in Carthaginiensium partibus versatae.

2. *quae factae sunt*] Sic Lag. 42 rectissime, nam in vulg. *nt* nec coniunctivus modus placet, nec Graeca dicendi ratio, iana constet. Fuerat etiam in Fabric. vetere codice *factae*. *ens tanto* Lag. 42, unde saltem Adverbii numeralis formam estituimus. — *Recita sationes*] Locus in libris et mss. et ssionibus et additionibus verborum corruptus. Editiones prin- codd. Lag. 1. 5. 45 *Recita sationes et pactiones ex litt. gnoscite pactiones Menenorum cum Venerio servo. recita s publ. Cognoscite etiam* (al. *item) professiones satio- actiones Menen. Recita ex litt. publicis. Patiemini* cet. ias aetatis et codd. Lag. 29 (in marg. suppletus) 14. 27. 48 aliquanto plenius, quod post primum colon itidem adiiciunt *: litteris publicis*. Denique Lambinus aliis eiectis, aliis ad- orum rationem absolvit sic: *Recita sat. et pact. ex litteris Recita. PACT. HYBLENSIUM CUM VENERIO EX LITT. PUBL.* (Hunc Venerium servum apud Hyblen- , cum esset ille Sergius civis Rom.) *Cognoscite item pro- ionum et pactiones Menenorum cum Ven. servo. Recita publ.* Et porro plenus titulus repetitur. Ex his multa fide ptimi et Paris. A B delevimus. Primum verba *et pactiones* Lag. 42, deinde ab omnibus titulus Hyblensium, qui si fuit fuisse necesse est: *Professiones sationum et pactiones Hy- cum Cn. Sergio:* sed cum nihil prorsus eius extet in codd. ego tam insolens ero, ut legere te cogam, quod non fuerit Tum reliqua, quae supra exhibui, sic sunt in Lag. 42, nisi *Menemorum* legitur, de quo nomine vide supra ad cap. 22 pr. *ociis*] Sic Paris. A B Lag. 29: vulgo *a sociis*. Porro Lag. 42 unis. B *ab his*.

mani, ab iis, qui vobis laborant, vobis servi
ita plebem Romanam ab sese ali volunt, ut li
beris suis tantum supersit, quo ipsi ali possint
per summam iniuriam, per acerbissimas cont
103 plus aliquanto ablatum esse, quam natum sit!
iudices, moderandum mihi esse iam orationi
giendamque vestram satietatem: non versabor
genere diutius, et ita cetera de oratione mea
ut tamen in causa relinquam. Audietis Agrigent
fortissimorum virorum, diligentissimorum arator
rimonias; cognoscetis Entellinorum, hominum

---

§. 102. *vobis serviunt*] Blanditur quod olim Lallem
vobis serunt: sed verum esse non puto. Durum verbum
praecedit *laborare*, et ipsa duritie misericordiam indicum
bet. Infra cap. 52 extr. gradatio fit *serere*, *impendere*,
ali possint] Sic libri omnes. Nam quod vulgo editur
nihil aliud est nisi error Gruterianorum typothetarum,
quam homines de Gruteri diligentia susceperant, opinion
propagatus. — *per acerbissimas cont.*] Ante Nannium
summas iniurias. Cum Nanniano faciunt ceteri melior
abest a Lag. 42, mendose, opinor.

§. 103. *ut tamen in causa relinquam*] Lag. 29 et P
in causa tamen relinquam, sed illud alterum videtur

s summaeque industriae, dolorem et iniurias: Hennsium, Gelensium, Soluntinorum incommoda pro-ur: Catinensium, locupletissimorum hominum isimorumque, agros vexatos ab Apronio cogno-: Tyndaritanam, nobilissimam civitatem, Cephaanam, Haluntinam, Apolloniensem, Enguinam, Ca-

---

103. *Entellinorum, hominum summi laboris*] Vulgo additur *gnoscetis: iudices*, quod delevimus auctoritate Lag. 42 et Fapud Lamb. in marg. edit. repetitae. Neque enim illa allocutio edio videtur convenire. Sed quod vulgo omittitur *hominum* us ex libris melioribus quattuor, Lag. 42 et 29, Par. A B item ianae repet. marg. — *Heracliensium, Gelensium, Soluntino*-ic edi voluit Lamb. in marg. repetitae editionis, cum in priore, modum etiam in antiquioribus (Iunt. Naug.) fuit, edidisset *He*-*sium, Iciliensium, Aetnensium, Solentinorum.* Sed de his *ibus* cum alioquin nihil constet, tum in codicibus deterioribus *sium* vel *Conciliensium* invenitur, in melioribus quicquid hoc est omittitur. Neque *Aetnenses* hic locum habent, quoniam postea accuratius narraturus est, *Hennensium* vero, qui pro erisque codicibus inveniuntur, antea mentio facta est. Itaque ria utrumque populum a melioribus abesse facile est intellectu, autem *Gelensium* in Lag. 42 est, id quod argumento est, e no Lambinum recepisse. Quod *Soluntinorum* non *Solentino*-ipsimus, auctoritate eiusdem codicis fecimus: cf. ad II, 42.
Feissimorumque] Addidit Lambinus in priore edit. *populi Rom.* coniecturam quoniam non memorat in marg. repetitae, videtur nasse. In libris certe mss. nullum eius est vestigium.
Funtinam] Vulgo *Halentinam*, Graevius *Alentinam*. De aspicodices discrepant, Lag. 29 Paris. A B *Halintinam*, Lag. 42 *am*, ceteri *Alintinam* vel *Alentinam*. Lib. IV, 23 *Haluntium* men est in omnibus. — *Apolloniensem*] Lag. 42 et 27 *Apol*-*m. Enguinam*] Graecum oppidi nomen cum sit Ἐγγύϊον (apud m Ἔγγυον, Silium Ital. XIV, 249 *Engyon*) appellativum Ἐγ-, facile intellectu est magnam codicum esse diversitatem in exlo duplici *g* et diphthongo *ui*. Et hoc quidem loco deteriores edit. Iuntina *Eginam*, Nauger. *Eggynam*, Lag. 29 et Paris. B *am*, Lag. 42 *Eggumen*. Lib. IV, 44 §. 97 vulgo *Enguinos*, omnes *Inguinos*, Havn. collatio *Eguinos*. V, 72 item vulgo *nos*, Lag. sex *Eguinos*, 45 et Havn. *Eginos*, 29 *Egguinos*. igitur codicum mss. fide praestare paene duplex *g*, verum gramum doctrina *n* adulterinum praevaluit. Cf. Schneiderum de Eleling. Lat. p. 316 sqq. Sed *ui* tamen, non vel *y* simpliciter,

pitinam perditas esse hac iniquitate decumarum intelligetis: Inensibus, Murgentinis, Assorinis, Elorinis Ietinis nihil omnino relictum: Citarinos, Acherinos, parvarum civitatum homines, omnino abiectos esse ac perditos: omnes denique agros decumanos per triennium populo Romano ex parte decuma, C. Verri ex omni reliquo vectigales fuisse; et plerisque aratoribus nihil omnino superfuisse; si cui quid aut relictum aut remissum sit, id fuisse tantum, quantum ex eo, quo istius avaritia contenta fuit, redundarit.

---

vel *yi* scribendum esse loci e quarto quintoque libro evincunt, ad quae accedit Plinius in catal. *Enguinos* enumerans.

decumarum] Sic e Nanniano adhuc est editum pro lectione omnium librorum *decumanorum*. Nunc confirmant Lag. 42 Paris. B.

Inensibus, *Murgentinis*] Vulgo *Murgentini* incipiunt, sequuntur post Elorinos *Hennenses*. Verum Hennensium iniuriae supra expositae sunt, et hoc loco in optimo Lagom. prorsus ignorantur. Contra praeponitur *Murgentinis* vox corrupta *mensibus*. Hi sunt totidem lineolis *Inenses*, quod nomen diligentissimus Garatonius sine codicum ope latere odoratus est in *Hennensibus*. Urbs est *Ina*, vulgaribus geographis parum cognita, sed a Ptolemaeo commemorata circa promontorium Pachynum. Cf. Cluverii descript. Siciliae p. 356.

Ietinis] Codd. omnes et edd. vulgares *Letinis*. Sed nulli sunt *Letini*, itaque recte Graevius hos *Ietinos* esse, quos Plinius *Ietenses* appellat, coniecit, quemadmodum qui apud Ciceronem sunt *Gelenses*, Plinio *Gelani* sunt. Et Graece in nummis Ἰαιτῖνοι, a Diodoro Siculo Ἰετῖνοι dicuntur. — *Citarinos*] Codd. deteriores cum edd. principibus facientes *Ciratarinos*, Lag. 29 et Paris. A *gyratarinos*, Lag. 42 *ginitarinos*, Paris. A *gyratiarinos* scribunt. Ptolemaeus Κητάρια oppidum inter Bathyis fluvii ostium et Panormum habet. Itaque *Cetarinos* scribendum videtur. *Acherinos* omnes habent, praeter Lag. 42, in quo est *Gesthesinos*. Ii cum nulli sint in Sicilia, *Scherini* contra a Plinio inter mediterraneos appellentur, urbsque Σχῆρα sit Ptolemaeo, videtur h. l. sic corrigendum esse potius cum Cluverio p. 381, quam *Achetinos* cum Ernestio in Clave. Nam quo loco utitur Silii Italici XIV, 268 *pubesque liquentis Achaeti*, fluvius haud dubie intelligendus. — *vectigales*] Lag. 29. 42 Paris. B — *is*.

si cui quid aut relictum aut remissum sit] Edebatur quondam secundum Naugerium *quibus quod tum aut remissum aut relictum sit*, in vetustioribus autem proxime ad scripturam deteriorum quos dico codicum *cui quid tum cet*. Nannianus *Si cui quid aut remissum*

...arum mihi civitatum reliquos feci agros, indi- 44
...re optimos ac nobilissimos, Aetnensem et Leon- 104
... Horum ego agrorum missos faciam quaestus ...: unum annum eligam, quo facilius id, quod in... explicare possim. Sumam annum tertium, quod ...entissimus est, et ab isto ita administratus, ut, ...e certe decessurum videret, non laboraret, si ...em in Sicilia nullum omnino esset relicturus. Aetnensis et Leontini decumas agemus. Atten... ...dices, diligenter. Agri sunt feraces: annus ter... decumanus Apronius. De Aetnensibus perpauca 105
...: dixerunt enim ipsi priore actione publice. Me... ...tenetis, Artemidorum Aetnensem, legationis prin..., publice dicere, Apronium venisse Aetnam cum

---

...ictum sit, quod ab insequentibus editoribus receptum iam vulgo ... Verum ordinem verborum cum quem dedi meliores omnes ob... praeterea *autem* adiiciunt ante prius *aut* Lag. 29 Paris. A B, ...amvis ad vinciendam orationem pertineat, tamen neque neces... ...idetur et e proxima voce ortum.

...04. *Aetnensem et Leontinum]* Sic editum fuit a Car. Ste... ...to Nanniano, eaque deinde facta est vulgata lectio. Antea ...*ensium et Leontinorum*, quod legitur in codd. meis omnibus ...Lag. 42, hac quoque in re cum Nanniano congruentem. Ex... i. e. a vulgari consuetudine paulo remotius et tamen non mi... ... dici *Aetnensem* quam *Aetnensium* facile patet. *Ac Leon...* ...didit Lambinus. Post *horum ego agrorum* libri, quos melio... omnes mei. Vulgo *horum agrorum ego*. Item elegantius ... paucis versibus ex uno Lag. 42, sed unicae auctoritatis libro, ...*ratorem in Sicilia nullum omnino* pro vulg. *aratorem nul... Sicilia*. — *decumas agemus]* Accusativum posuit pro prae... *de*, cuius rei in activo modo nullum mihi exemplum suppe... quoniam passive *aguntur iniuriae sociorum* lib. IV, 51 vel ... *vectigalia populi Rom.* pro leg. Man. c. 2 cet. recte dicun... ...eat etiam in activa forma hoc dici.

105. *legationis principem]* Sic unus Lag. 42, in ceteris *eius* adiicitur. Tum *magistratus* ex eodem dedimus, vulgo *magi...* ... Fieri quidem potest, ut unus magistratus fuerit Aetnae, sicut cf. supra cap. 28 ad eumque locum Garatonii notam, sed libro libenter vel soli pareo. Ex eodem post *in medio foro sibi* ...*erarentur*, pro *in foro sibi medio* edidi.

Veneriis; vocasse ad se magistratus; imperasse medio foro sibi lecti sternerentur; cotidie solitu non modo in publico, sed etiam de publico con cum in eis conviviis symphonia caneret, maxi poculis ministraretur, retineri solitos esse arato que ab eis non modo per iniuriam, sed etiam p tumeliam, tantum exprimi frumenti, quantum Ap

106 imperasset. Audistis haec, iudices, quae m omnia praetereo et relinquo. Nihil de luxuri nii loquor, nihil de insolentia, nihil de singu quitia ac turpitudine: tantum de quaestu ac lu cam unius anni et unius agri, quo facilius vo cturam de triennio et de tota Sicilia facere p Sed mihi Aetnensium brevis est ratio. Ipsi co nerunt, ipsi publicas litteras deportaverunt: do

§. 105. *non modo in publ.]* In Lag. 42 desideratur mi dose, censeo, propter similem notam verbi antecedentis. C huius libri. Post *in eius* ambo boni Lagom. et Paris. l Lag. 29 comitari, non infrequenti errore, si fuerit *eis*.

retineri solitos esse aratores] Quod vulgo legitur *reti esse* a Naugerio est, cum editiones vetustae et codd. deter *retinere solitus esset* vel *sit*. Sed haec scriptura eo per melioribus (Lag. 42. 29 Paris. A B dico) reperitur, quod

agro, quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris praetoris, Apronius. Id, quaeso, ex ipsorum testimonio cognoscite. Recita testimonium Aetnensium. Quid 45
ais? dic, dic, quaeso, clarius, ut populus Romanus de suis vectigalibus, de suis aratoribus, de suis sociis atque amicis audiat. $\overline{L}$ *med.*, HS $\overline{L}$. Per deos immortales! unus ager uno anno trecenta milia modium tritici et praeterea HS $\overline{L}$ lucri dat Apronio! Tantone minoris decumae venierunt, quam fuerunt; an, cum satis magno venissent, hic tantus tamen frumenti pecuniaeque numerus ab aratoribus per vim ablatus est? Utrum enim horum dixeris, in eo culpa et crimen haerebit. Nam illud quidem non dices, quod utinam 107
dicas, ad Apronium non pervenisse tantum. Ita te non modo publicis tenebo, sed etiam privatis aratorum pactionibus ac litteris: ut intelligas, non te diligentiorem in faciundis fuisse furtis, quam me in deprehendendis. Hoc tu feres? hoc quisquam defendet?

§. 106. *Recita — Aetnensium*] Adiicitur nunc vulgo etiam titulus TESTIMONIUM AETN. Sed is cum in nullo libro ms. sit, originem debet Lambino. Ne scribae quidem appellatio legitur in melioribus, relicto tamen spatio exiguo in Paris. B Lag. 29.

dic, *dic*] Alterum *dic* abest a Paris. A. — $\overline{L}$ *med. HS* $\overline{L}$] Olim editi et libri mss. fere omnes nihil aliud nisi *L medimna:* Hotomannus genitivo scribi *medimnum*, ut intelligerentur milia, atque addi *L HS* iussit, in quo Lambinus et reliqui ei paruerunt. Recte, ipse enim Cicero continuo docet, et codex Nannianus cum *L med.* omittat, tamen pecuniae summam habet. Sic igitur scripsi, *med.* e Lag. 42, *HS L*, non, ut vulgo, *L HS millia*, e Nanniano, sed lineolam superinduxi. Mox *et praeterea L milia lucri* libri mss.: notam *HS* addi iussit Hotomannus, non invitis libris: nam habet *n. s.* (nummum sest.) Lag. 42, sed omittit contra verbum *milia*, quod lineola inducta supplevimus.

§. 107. *in faciundis fuisse furtis*] Sic Lag. 42, vulgo *in faciendis furtis fuisse*. Mox *reprehendendis* mss. omnes et editt. vetustissimae, sed recte correxisse videtur Naugerius, quem ceteri editores tacite secuti sunt. Confusorum verborum exempla habuisti huius libri §. 4 et 51. Nam dicitur h. l. non de corrigendo, sed de inveniendo.

Hoc tu feres] *Ferre* dictum est eadem ratione, qua mox *susti-*

hoc hi, si aliter de te statuere voluerint, su uno adventu, ex uno agro, Q. Apronium, p quam dixi, pecuniam numeratam CCC mil
108 tritici lucri nomine sustulisse? Quid? hoc soli dicunt? immo etiam Centuripini, qui ag sis multo maximam partem possident: qua tis, hominibus nobilissimis, Androni et Art natus ea mandata dedit, quae publice ad ipsorum pertinebant, de iis iniuriis, quas c turipini non in suis, sed in aliorum finibu runt, senatus et populus Centuripinus legat mittere: ipsi aratores Centuripini, qui numer Sicilia maximus hominum honestissimorum et tissimorum, tres legatos, cives suos, deleg eorum testimonio non unius agri, sed prope t ciliae calamitates cognosceretis. Arant enim cilia fere Centuripini: et hoc in te gravio resque testes sunt, quod ceterae civitates s incommodis commoventur, Centuripini, quod fere finibus possessiones habent, etiam cet vitatum damna ac detrimenta senserunt.

46 Verum, uti dixi, ratio certa est Aetn

pensum magis in Leontino agro est exigendum, ter hanc causam, quod ipsi Leontini publice non multum me adiuverunt: neque enim eos, isto tore, hae decumanorum iniuriae laeserunt; potius a, iudices, adiuverunt. Mirum fortasse hoc vobis ncredibile videatur, in tantis aratorum incommo- Leontinos, qui principes rei frumentariae fuerint, rtes incommodorum atque iniuriarum fuisse. Hoc ae est, iudices, quod in agro Leontino praeter a Mnasistrati familiam glebam Leontinorum pos- nemo. Itaque Mnasistrati, hominis honestissimi optimi viri testimonium, iudices, audistis: cete- Leontinos, quibus non modo Apronius in agris, ne tempestas quidem ulla nocere potuit, expectare . Etenim non modo incommodi nihil ceperunt, etiam in Apronianis illis rapinis in quaestu sunt

---

r meliores nostri, cum in reliquis et olim editis mendose lega- s *diligentia.* Utinam alibi in gravioribus rebus et quid fecis- eur, diligentius indicasset. Statim *in agro Leont.* de suo scri- ae ulla causa. — *non sane multum me*] Sic Lag. 42. Vulgo *sane me multum.* Praestat autem *non sane* iungi illi voci, ad pertinet. — *decumanorum iniur.*] Lag. 42 *decumarum iniur.*

tius etiam, iudices, adiuverunt] Sic adiecta appellatione *iudi-* ambinus in margine repet. editionis edi voluerat, fecitque Grute- eprehensus eo nomine a Graevio, quod parum constaret, utrum Fabric. codice duxisset an ingenio invenisset, quod in nullis nec scriptis nec editis esset. Confidenter loquitur, vultque dili- videri, qui haud dubie parum curiose vetustas editiones inspexit, ibus Aldina prioribus est omnibus, sed in finem sententiae reie- secundam mss. deteriores. In quattuor melioribus nostris eodem legitur quo Lambinus voluit.

qui principes — fuerint] Coniunctivum *fuerint* admodum multi es, interque eos, cui soli plus paene tribuo quam ceteris omnibus, 42, habent pro vulg. *fuerunt.* Pertinet enim hoc interiectum ac- ad totam ratiocinationem. — *audistis*] Sic Lag. 42 et Lambinus rg. repetitae, et omnino sic scribendum pro vulg. *audietis.* Par- nim et de maioribus quidem fere incommodis testimonia iam di- nt: cap. 27 *audistis permulta testimonia civitatum et reli- ms audietis.*

110 compendioque versati. Quapropter, quoniam me L
ontina civitas atque legatio propter eam, quam d
causam defecit, mihimet ineunda ratio et via re
riunda est, qua ad Apronii quaestum, sive adeo
ad istius ingentem immanemque praedam possim
venire. Agri Leontini decumae tertio anno ven
tritici medimnum XXXVI, hoc est, tritici modi
et XVI milibus. Magno, iudices, magno: neque
hoc possum negare. Itaque necesse est, aut d
aut certe non magnum lucrum fecisse decu
Hoc enim solet usu venire iis, qui magno rede
111 Quid, si ostendo, in hac una emptione lucri fa
tici modium C? quid, si CC? quid, si CCC? q
CCCC milia? dubitabitis etiam, cui ista tanta p
quaesita sit? Iniquum me esse quispiam dicet, q
lucri magnitudine coniecturam capiam furti atque
dae. Quid, si doceo, iudices, eos, qui CCCC l
cri faciunt, damnum facturos fuisse, si tua i
si tui ex cohorte recuperatores non inter

---

§. 110. *tertio anno venierunt*] Sic quattuor meliores. V
tertio. Sed Lag. 42 *veneunt*. — *CC et XVI milibus*] S

quis poterit in tanto lucro tantaque iniquitate du-
e, quin propter improbitatem tam magnos quae-
feceris, propter magnitudinem quaestus improbus
volueris? Quomodo igitur hoc assequar, iudices, 47
:iam, quantum lucri factum sit? non ex Apronii 112
is, quas ego cum conquirerem, non inveni: et
in ius ipsum eduxi, expressi, ut conficere se ta-
; negaret. Si mentiebatur: quamobrem remove-
si hae tabulae nihil tibi erant offuturae? si omnino
s confecerat litteras: ne id quidem satis signifi-
illum non suum negotium gessisse? Ea est enim
decumanorum, ut sine plurimis litteris confici
possit: singula enim nomina aratorum, et cum
lis pactiones decumanorum, litteris persequi et
:ere necesse est. Iugera professi sunt omnes ara-
imperio atque instituto tuo: non opinor quem-

---

ma priore edidit: *si, ut tua iniquitas fuit, ex tua cohorte,*
marg. repet. semet ipse ad Nann. (haud dubie etiam ad Fabric.)
it. — *improbitatem tam magnos*] Unus Nann. et iam etiam
g. 42 *improbitatem* pro *iniquitatem* restituunt. Nam oratio-
vitas periret, si verborum varietas intercederet. Sed Lag. prae-
am pro *tam* habet, quod ad errorem librarii refero.

112. *Quomodo igitur*] Lag 42 *quando*, idem omittit allocutio-
ices, tum idem unus tamen defendit vulgarem nunc verborum
quantum lucri, qui de textu Lambinianae repet. in Gruteria-
gravit, cum ceteri habeant *lucri quantum*. Postea *ut confi-
tabulas negaret* recte idem liber, vulgo *tab. se negaret*.
turae] Sic scribitur in duobus Lag. optimis. Vulgo nunc fere
ae. — *satis significat*] meliores omnes, et melius quam vulg.
abat, pertinet enim ad praesentem condicionem.

est enim] Desideratur *ea* in Lag. 42 loco detrusum, opinor, ab
oce. Idem confirmat post Lambini in repet. lectionem *decu-
m* pro olim vulg. *decumarum*, quam frustra tueri conatur Ga-
. Confundi ea verba vidimus supra §. 109. Sed mox, cum
elletur quem necesse sit ea facere, *decumanum* malim scribi
umanorum. — *omnes aratores*] Sic Lag. 42. Ceteri scripti
arat. omnes. Idem *tot supplicia* exhibens cum Nanniano con-
secundum quem iam sic vulgo editur pro eo, quod olim fuit,

quam minus esse professum, quam quantum ... cum tot cruces, tot supplicia, tot ex cohorte ... ratores proponerentur. In iugero Leontini ag... dimnum fere tritici seritur, perpetua atque ae... satione: ager efficit cum octavo, bene ut agatur... rum, ut omnes dii adiuvent, cum decumo: ... quando accidit, tum fit, ut tantum decumae sit ... tum severis, hoc est, ut, quot iugera sint sa...
113 dem medimna decumae debeantur. Hoc cum ... set, primum illud dico, pluribus milibus med... venisse decumas agri Leontini, quam quot mi... gerum sata essent in agro Leontino. Quodsi fie... poterat, ut plus quam decem medimna ex iugero ... rent, medimnum autem ex iugero decumano d... tebat, cum ager, id quod perraro evenit, cum d...

§. 112. *In iugero Leont. agri]* Locum laudat Prisci... bet *hoc iugerum* dici pag. 742, sic: *In iugerum Leonti... dimnum fere frumenti seritur.* Quod ex hoc loco ... conficitur etiam si legas *in iugero.* Nam quod in edd. ... *gere,* poetis relinquendum (cf. ad cap. 23) et male ab Er... tum est. Nam et hoc loco et paulo post non Nanniani...

isset: quae erat ratio decumanis, si quidem de-
e, ac non bona venibant aratorum, ut pluribus
nto medimnis decumas emerent, quam iugera
sata? In Leontino iugerum subscriptio ac pro-
non est plus $\overline{XXX}$. Decumae $\overline{XXXVI}$ medimnum 48
runt. Erravit, aut potius insanivit Apronius?
tum insanisset, si aratoribus id, quod deberent,
m esset, et non, quod Apronius imperasset, ne-
fuisset dare. Si ostendam, minus tribus medi- 114
in iugerum neminem dedisse decumae: concedes,

---

113. *quae erat ratio decumanis — emerent]* Unum Lag. 42
sum in revocando numero plurali, nam vulgo *decumani — eme-*
tur. Cf. supra §. 110. Videtur hoc iam olim aliquis correxisse,
itivus minus aptus est quam dativus; *quae tibi fuit ratio?*
na venibant aratorum] Ante Lambinum secure omnes *venie-*
Ille ad regulam redegit, statimque sepulta mentio est. At mo-
est, nam et hic et infra cap. 50 pr. codices ad unum omnes
rat: et idem codicum consensus Philipp. II, 36 §. 92: neque
ad Livium II, 9 plerique et optimi codices. Tamen ab Heusin-
loc. Phil. iudicio non discedo, corrigendos eos esse locos, cum
regula et aliis formis *veneunt*, *venibunt*, *venierant* constet et
etiam sine dissensu *venibant* in epist. ad Att. V, 20.
est plus $\overline{XXX}$] Vulgo *XXX milium*, sed ipsum verbum in-
bris mss. omnibus non addam. Lambinus edidit *plus quam*
millium de coniectura sua, nec necessaria. Ceterum *subscri-*
ofessio iuxta locata, non vincta, Lag. 42; quod fortasse referen-
rationem formularum, de quibus diximus ad c. 30 §. 71. *Sub-*
videtur esse decumani, quasi ratam facientis professionem.
potius] Vulgo *an potius*. *Aut* quamvis in uno libro Lag. 42
ipiendum tamen non solum propter illius auctoritatem, sed etiam
rei causa. Neque enim quaeritur *utrum* erraverit *an* insaniverit
us, sed simpliciter *num* erraverit seu potius insaniverit, cum er-
llum iusto lenius sit. — *id, quod deberent]* Primam voculam ad-
Lag. 42. Item paulo post *ostendam* pro vulg. *ostendo* ex co-
edi. Sed quod Ernestius voluit *et* in his verbis: *et non quod*
s. imperasset necesse fuisset dare, deleri, in ea re Ciceronis
di usum parum videtur perspexisse, qui ubi alterum verum est,
tius suppleri possit, coniunctionem non omittit. Vide quae in
m. L. L. §. 781 notavi, et grammaticae rationis peritissimum Mat-
m ad Cic. pro Rosc. Am. c. 33.

114. *dedisse decumae]* Non opus est, quod Lambinus coniecit,

110 compendioque versati. Quapropter, quoniam me Leontina civitas atque legatio propter eam, quam dixi, causam defecit, mihimet ineunda ratio et via reperiunda est, qua ad Apronii quaestum, sive adeo qua ad istius ingentem immanemque praedam possim pervenire. Agri Leontini decumae tertio anno venierunt tritici medimnum XXXVI, hoc est, tritici modium CC et XVI milibus. Magno, iudices, magno: neque enim hoc possum negare. Itaque necesse est, aut damnum, aut certe non magnum lucrum fecisse decumanos. Hoc enim solet usu venire iis, qui magno redemerunt.
111 Quid, si ostendo, in hac una emptione lucri fieri tritici modium C? quid, si CC? quid, si CCC? quid, si CCCC milia? dubitabitis etiam, cui ista tanta praeda quaesita sit? Iniquum me esse quispiam dicet, qui ex lucri magnitudine coniecturam capiam furti atque praedae. Quid, si doceo, iudices, eos, qui CCCC mod. lucri faciunt, damnum facturos fuisse, si tua iniquitas, si tui ex cohorte recuperatores non intercederent:

---

§. 110. *tertio anno venierunt*] Sic quattuor meliores. Vulgo *anno tertio*. Sed Lag. 42 *veneunt*. — *CC et XVI milibus*] Sic prorsus et expressis litteris Lag. 42, quod non dubitabo annotare, si cui ad alios locos usui possit esse. Vulgo CCXVI. — *fecisse decumanos*] Plurali numero Lag. 42, cum editi *decumanum* praeferant. Paulo post de pluribus loquitur, *eos qui CCCC mod. lucri faciunt*, et cf. ad §. 113. Videtur enim societas fuisse, cuius magister Apronius fuerit.

§. 111. *modium C*] Lag. 29. 42 *mod.* ceteri et edd. vett. *modios*. Mox verba *quid si CCC?* ex Nanniano accesserunt, ac leguntur in uno Lag. 42. — *dubitabitis etiam*] Sic mss. omnes, item editi olim libri, ut mirer qua ratione in textum Lamb. repet. venerit *dubitatis*, ni mendum est a Grutero quidem non animadversum. Sed verum restituit iam Ernestius. — *coniecturam capiam*] ex Nanniano ediderunt Steph., Lamb., Graevius, cum olim esset *faciam*. Illud unus Lag. 42 de meis. Utrumque aeque recte dicitur. — *Quid si doceo*] Ante Manutium fuit *docebo*, ut Lag. VI Paris. C. — *CCCC mod.*] Sic scribitur in Lag. 42: sed lineolam ego addidi. Vulgo *CCCC millia modium*. — *si tui ex cohorte*] optime restituit Nannius, cui nunc sponsorem, si opus sit, adde nostrum optimum. Olim ex ceteris edebatur pro *si tui* mendose *sit* [illegible]

m suae civitatis in primis honestum ac nobilem, ronem Centuripinum, legarunt ad Apronium, eunquem hoc tempore ad hoc iudicium legatum et m Centuripina civitas misit, ut is apud eum causaratorum ageret, ab eoque peteret, ut ab arato- Centuripinis ne amplius in iugera singula, quam medimna exigeret. Hoc vix ab Apronio in summo 115 ficio pro iis, qui etiamtum incolumes erant, imtum est. Id cum impetrabatur, hoc videlicet imbatur, ut pro singulis decumis ternas decumas liceret. Quodsi tua res non ageretur, a te popostularent, ne amplius, quam singulas, quam ab nio, ut ne plus, quam ternas decumas darent. , ut hoc tempore ea, quae regie, seu potius tyce statuit in aratores Apronius, praetermittam, e eos appellem, a quibus omne frumentum eriet quibus nihil non modo de fructu, sed ne de quidem suis reliqui fecit: ex hisce ternis medi- (quod beneficii gratiaeque causa concessit) quid cognoscite. Professio est agri Leontini ad iuge- 49 XXX. Haec sunt ad tritici medimnum XC, id est, 116

114. *eundem, quem]* Sic Naugerius correxit: codd. enim omnes rique omnes, nam excipiendus Par. A, *eundemque.* Sed recte Naugerio insecutos editores adhaesisse.

115. *in summo benef.]* Abest *in* a Lag. 42. Idem et Paris. B is *pro iis:* et *videlicet* scribitur *vid.* — *a quibus — eripuit]* sitionem omittit Lag. 29. Tu cf. ad lib. I, 10 et exemplis ibi is adde orat. p. Marc. 10 *arma ab aliis posita, ab aliis erepta.* : *hisce ternis]* Encliticam addidi auctoritate plurimorum et optim codicum.

116. *ad iugerum XXX]* Sic Lag. 42 et *iugerum* quidem ex litteris, ne sic putes edi ad solam Hotomani quamquam certis coniecturam. Vulgo olim *iugera,* quod Graevius inepte sic deut *ad* pro *circiter* dictum contenderet. Est vero ea significaositum, sed hoc nullam vim habet ad casum genitivum, quem ius pendere facile patet. — *ad tritici medimnum XC] medires* Paris. et VI Lagom. et editt. Aldina vetustiores. Iidem codd.

quam minus esse professum, quam quantum arasset, cum tot cruces, tot supplicia, tot ex cohorte recuperatores proponerentur. In iugero Leontini agri medimnum fere tritici seritur, perpetua atque aequabili satione: ager efficit cum octavo, bene ut agatur; verum, ut omnes dii adiuvent, cum decumo: quod si quando accidit, tum fit, ut tantum decumae sit, quantum severis, hoc est, ut, quot iugera sint sata, toti-
113 dem medimna decumae debeantur. Hoc cum ita esset, primum illud dico, pluribus milibus medimnum venisse decumas agri Leontini, quam quot milia iugerum sata essent in agro Leontino. Quodsi fieri non poterat, ut plus quam decem medimna ex iugero exararent, medimnum autem ex iugero decumano dari oportebat, cum ager, id quod perraro evenit, cum decumo

---

§. 112. *In iugero Leont. agri]* Locum laudat Priscianus ut probet *hoc iugerum* dici pag. 742, sic: *In iugerum Leontini agri medimnum fere frumenti seritur.* Quod ex hoc loco probare voluit, conficitur etiam si legas *in iugero.* Nam quod in edd. ant. est *in iugere,* poetis relinquendum (cf. ad cap. 23) et male ab Ernestio revocatum est. Nam et hoc loco et paulo post non Nannianus solus, sed meliores nostri omnes, etiam aliquot ex deterioribus *iugero* habent. Invenisse Lambinum etiam in Fabric. ex eo intelligitur, quod cum in priore edit. *iugere* scripsisset, in alterius marg. se reprehendit. Sed idem male primus vulgarem verbb. ordinem et a Prisciano confirmatum *Leontini agri* contra libros mss. nostros quidem omnes mutavit.

cum decumo] Sic Fabric. in marg. Lambinianae repet. et meliores nostri. Olim *decimo.* — *quot iugera sint sata]* Accuratius Coniunctivum poni quam Indicativum, facile intelligas. Sed illum, uti Ernestius coniecit, iubent etiam Lag. 29 et 42 Paris. A.

§. 113. *pluribus milibus medimnum]* Lag. 42 *mille mod.* Sed post *sata essent* ex eodem restituendum videbatur, pro Indicativo *sata erant.* Eum ferri quidem posse, alter similis locus, qui paulo post legetur, demonstrat, verum Coniunctivum a librario esse nemo opinabitur. — *ex iugero exararent]* Verbum compositum unus Lag. 42 tuetur, nam ne Nannianus quidem aliter ac vulg. *ararent.* Sed cum de fructibus ruris dicatur, ipse Nannius secundum auctoris consuetudinem *exarare* putavit necesse esse. — *dari oportebat]* Sic praeclare Lag. 42 pro vulg. *poterat,* quod ne sic quidem in mss. est, sed *poterit.*

m suae civitatis in primis honestum ac nobilem, ronem Centuripinum, legarunt ad Apronium, eunquem hoc tempore ad hoc iudicium legatum et m Centuripina civitas misit, ut is apud eum cauaratorum ageret, ab eoque peteret, ut ab arato- Centuripinis ne amplius in iugera singula, quam medimna exigeret. Hoc vix ab Apronio in summo 115
ficio pro iis, qui etiamtum incolumes erant, imtum est. Id cum impetrabatur, hoc videlicet imbatur, ut pro singulis decumis ternas decumas liceret. Quodsi tua res non ageretur, a te popostularent, ne amplius, quam singulas, quam ab nio, ut ne plus, quam ternas decumas darent. ;, ut hoc tempore ea, quae regie, seu potius tyce statuit in aratores Apronius, praetermittam, e eos appellem, a quibus omne frumentum eriet quibus nihil non modo de fructu, sed ne de quidem suis reliqui fecit: ex hisce ternis medi- (quod beneficii gratiaeque causa concessit) quid cognoscite. Professio est agri Leontini ad iuge- 49
XXX. Haec sunt ad tritici medimnum XC, id est, 116

---

114. *eundem, quem]* Sic Naugerius correxit: codd. enim omnes riqne omnes, nam excipiendus Par. A, *eundemque.* Sed recte augerio insecutos editores adhaesisse.

115. *in summo benef.]* Abest *in* a Lag. 42. Idem et Paris. B is pro *iis:* et *videlicet* scribitur *vid.* — *a quibus — eripuit]* sitionem omittit Lag. 29. Tu cf. ad lib. I, 10 et exemplis ibi s adde orat. p. Marc. 10 *arma ab aliis posita, ab aliis erepta.* *hisce ternis]* Encliticam addidi auctoritate plurimorum et opticodicum.

116. *ad iugerum XXX]* Sic Lag. 42 et *iugerum* quidem exlitteris, ne sic putes edi ad solam Hotomani quamquam certis coniecturam. Vulgo olim *iugera,* quod Graevius inepte sic deut *ad* pro *circiter* dictum contenderet. Est vero ea significaositum, sed hoc nullam vim habet ad casum genitivum, quem *us* pendere facile patet. — *ad tritici medimnum XC] medires* Paris. et VI Lagom. et editt. Aldina vetustiores. Iidem codd.

ex omni fructu atque ex annuo labore relin-
tum aratores Centuripini, qui numerus in a-
tino maximus est, unum in locum convene-

decumarum nomine, nam genitivus hic eadem ratione po-
tiens legimus *lucri* datam esse hanc vel illam pecuniam, e-
accessionis, cap. 61 *mercedis ac praemii*, ubi eandem e-
interpolandi rationem, quam h. l. Lambinus, inierunt veter-

ut cum decumo] Sic Lambinus ex coniectura Hoto-
edit., sed quod idem in nota edit. repetitae, nimirum cum
Fabriciano comperisset, scripsit, sic omnes libros veteres h-
gnificentius quam verius locutus est. Nam et editiones prior-
mss., quibus nos quidem utimur, omnes, etiam Parisini,
propter vanitatem Lallemandi, praeter unum Lag. 42 *dec-*
hibent. Dubium tamen esse nequit, quin hoc quoque loco
pserit, quod bis supra §. 112 et 113 scripsit. Ceterum
si fuerit ut, ne velis cum Schützio intelligere coniunctio-
quum solent scribere. — *Atque hoc in beneficii loco]* He-
vetere suo cod. correxit *atqui*, quae particula ipsi et Lam-
tero, Graevio huic loco aptior visa est, Ernestio non item
videtur. Nam *atque* cum non simpliciter coniungat, sed c-
rum aut aequalium aut maiorum adiiciat, ubi nos copulam
tendimus, saepe fit, ut adiectis adverbiis *insuper*, *tamen*, t-
explicari possit. Sed hoc non satis est, ut *atqui* scribatu-
ptor oppositionem fieri voluerit. Vide locos de Off. II, 13
§. 48 et collectos a Ferd. Handio in Tursellino p. 484 sq.

non modo granum nullum] Veteres editiones *non* -
num ullum ex deterioribus libris, et ipse Lambinus edit.
alterius marg. ex vetere cod. (Fabric.) *modo* et *nullum*
utrumque rectissime, et approbarunt ceteri editores et mss.
meliores vocamus. *Ullum* tamen ex his Paris. B et Lag. 29

ipem suae civitatis in primis honestum ac nobilem, ndronem Centuripinum, legarunt ad Apronium, eundem, quem hoc tempore ad hoc iudicium legatum et stem Centuripina civitas misit, ut is apud eum caum aratorum ageret, ab eoque peteret, ut ab aratoribus Centuripinis ne amplius in iugera singula, quam na medimna exigeret. Hoc vix ab Apronio in summo 115 neficio pro iis, qui etiamtum incolumes erant, imtratum est. Id cum impetrabatur, hoc videlicet imtrabatur, ut pro singulis decumis ternas decumas re liceret. Quodsi tua res non ageretur, a te pos postularent, ne amplius, quam singulas, quam ab onio, ut ne plus, quam ternas decumas darent. nc, ut hoc tempore ea, quae regie, seu potius tynice statuit in aratores Apronius, praetermittam, que eos appellem, a quibus omne frumentum erit, et quibus nihil non modo de fructu, sed ne de is quidem suis reliqui fecit: ex hisce ternis mediis (quod beneficii gratiaeque causa concessit) quid cognoscite. Professio est agri Leontini ad iuge-49 m XXX. Haec sunt ad tritici medimnum XC, id est, 116

§. 114. *eundem, quem]* Sic Naugerius correxit: codd. enim omnes plerique omnes, nam excipiendus Par. A, *eundemque.* Sed recte Naugerio insecutos editores adhaesisse.

§. 115. *in summo benef.]* Abest *in* a Lag. 42. Idem et Paris. B *his pro iis:* et *videlicet* scribitur *vid.* — *a quibus — eripuit]* positionem omittit Lag. 29. Tu cf. ad lib. I, 10 et exemplis ibi ectis adde orat. p. Marc. 10 *arma ab aliis posita, ab aliis erepta.* *ex hisce ternis]* Encliticam addidi auctoritate plurimorum et optimorum codicum.

§. 116. *ad iugerum XXX]* Sic Lag. 42 et *iugerum* quidem exsis litteris, ne sic putes edi ad solam Hotomani quamquam certisam coniecturam. Vulgo olim *iugera,* quod Graevius inepte sic dedit, ut *ad* pro *circiter* dictum contenderet. Est vero ea significane positum, sed hoc nullam vim habet ad casum genitivum, quem *ilibus* pendere facile patet. — *ad tritici medimnum XC] medinos* tres Paris. et VI Lagom. et editt. Aldina vetustiores. Iidem codd.

mod. $\overline{\text{DXL}}$: deductis tritici mod. $\overline{\text{CCXVI}}$, quinti mae venierunt, reliqua sunt tritici $\overline{\text{CCCXXIV}}$. totius summae DXL milium modium tres quinquagesimas; fit tritici mod. $\overline{\text{XXXII}}$ CCCC: (ab omnibus ternae praeterea quinquagesimae exigebantur:) haec iam ad $\overline{\text{CCCLX}}$ mod. tritici. At ego $\overline{\text{CCC}}$ facta esse dixeram: non enim duco in hac ratione quibus ternis medimnis non est licitum decidere rum, ut hac ipsa ratione summam mei promissi pleam, ad singula medimna multi HS binos, singulos semis accessionis cogebantur dare,

---

mox *modios*, post *modiis*, nulla ratione habita, quod milia haec tamen non videntur nisi errores librariorum grammaticorum omissa nota numeri millenarii, restituentium. Sed genitivus qui vulgo modium DXL milibus praemittitur, iussu Lag. 42 enim attinet repetere, cum modo praecesserit cum medimnis,

deductis tritici mod. $\overline{CCXVI}$] Codd. aut *deducti* (Lag. 42), et praeter Lag. 42 *modiis*, item omnes verba *milibus* post *milia*, quae vulgo adiiciuntur, omittunt. Tum pro *milia* et Paris. C *milia*.

fit tritici mod. $\overline{XXXII}$ CCCC] Cratandr. editor primus Nam edd. vetustae *sic*, Nauger. *sit*. Codd. quidem deteriores liores *fit*, quod unice verum. Ceterum vocem *milia* omnes que ullus *modium* omnibus litteris repraesentat. Sed La

num, singulos nummos. Minimum ut sequamur, niam XC med. duximus, accedant eo, novo pessique exemplo, HS XC milia. Hic mihi etiam dicere 117
lebit, magno se decumas vendidisse, cum ex eodem o dimidio ipse plus abstulerit, quam populo Romano miserit? CCXVI agri Leontini decumas vendidi- si ex lege, magno; si, ut lex esset libido tua, vo; si, ut, quae dimidiae essent, decumae vocaren-, parvo vendidisti: multo enim pluris fructus an- Siciliae venire potuerunt, si id te senatus aut po- us Romanus facere voluisset. Etenim saepe de- nae tanti venierunt, cum lege Hieronica venirent, nti nunc lege Verria venierunt. Cedo mihi C. Nor-

---

libus sine coniunctione postponi, quemadmodum significavimus in m. §. 87. — *Minimum ut seq.]* Vulgo *hoc minimum*, sed abest n melioribus. Deteriores autem et cdd. vetustae sic: *singulos mos hoc exemplo ad HS XC m.*, omissis quae in medio sunt et it Naugerius, cui quippe aliquo meliore libro uso plurimum lucis ntiones debent. — *quoniam XC med. duximus, accedant]* Mem librorum auctoritate omisimus *milia*, scripsimus etiam *med.* non ris litteris, quae debebant esse *medimnum*, ut prorsus ad vetera nplaria nostra editio conformaretur. Extremum *milia* deest in uno 42. Post *exemplo* additur in edd. vetustis et codd. plerisque praetio *ad* i. e. circiter, sed ea non est in Lag. 42 et Paris. B nec est ttaria. Ceterum cur Ernestius *accedant* falsum putaverit et *accent* correxerit neutiquam intelligo.

§. 117. *dimidio ipse plus]* Additum est *ipse* e cod. Nanniano, non eo loco positum, quo est in libris melioribus nostris: fuit enim c *dimidio plus ipse*. — *CCXVI agri Leont. decumas]* Lambinus niectura Hotom. ediderat *CCXVI modium milibus*, nos quod in mato invenitur rursus eiecimus, ordinemque verborum eum instius; qui est in Lag. optimo. — *parvo — parvo vendidisti]* Recte tur Ernestius repetitione eiusdem vocis offensus esse: malim aut s deleatur, aut pro altero scribatur *perparvo*, quod cum scriptum *pparvo*, facile elidi potuit. Verum codd. nihil mutant.

saepe decumae] Inverso ordine Lag. 29. Par. A B, et *venerunt* 29 Paris. B. Tum *Verria* meliores omnes, non *Verrea*, sicut dies festus *Verria* scribitur constanter in lib. IV, c. 10 et 67 ge *Verria* Graecorum dicendi rationem facile agnosces. Titulus le deest in melioribus iisdem, sed lacuna relicta in Lagom. 29. 42 s. B.

bani decumas venditas. C. NORBANI DECUMAE VENDITAE AGRI LEONTINI. Atqui tum neque iudicium de modo iugerum dabatur; neque erat Artemidorus Cornelius recuperator; neque ab aratore magistratus Siculus tantum exigebat, quantum decumanus ediderat; nec beneficium petebatur ab decumano, ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret; nec nummorum accessionem cogebatur arator dare, nec ternas quinquagesimas frumenti addere: et tamen populo Romano
50 magnus frumenti numerus mittebatur. Quid vero istae
118 sibi quinquagesimae, quid porro nummorum accessiones volunt? quo id iure, atque adeo quo id potius more fecisti? Nummos dabat arator: quomodo? aut unde? qui, si largissimus esse vellet, cumulatiore mensura uteretur, ut antea solebant facere in decumis, cum aequa lege et condicione venibant. Is nummum

---

§. 117. *Atqui tum] Atqui* verum est h. l. sed in deterioribus codd. et editionibus antiquis *atque* legitur. Tum vulgo *neque enim Artemidorus Corn. recuperator* legitur, minus recte, cum haec non fuerit causa, cur iudicium de modo agrorum daretur. Dele *enim* auctoritate cod. 42, planaque erunt omnia. Idem codex *ab decumano* pro vulg. *a dec.* Sed erroribus non liberum esse ostendunt *exigebant*, *cogebantur* male exarata pro singularibus. Porro *in* omittitur ante *iugera*, quod num tueri velis tecum considera.

§. 118. *atque adeo quo id potius more] More* Graevii Francianus et editiones vetustae habent: *ore* consensum librorum manu scriptorum secuti Naugerius et reliqui ediderunt. Verum recte censeo Ernestium veterum editionum scripturam restituisse; nam *ius* et *mos*, sive exempla aliorum, opponuntur etiam infra, ut quod iure verum non sit, liceat tamen nonnunquam consuetudine hominum. Ad *os* vero a *iure* nulla gradatio fit. Aliud est, in quo a iudicio Ernestii dissentire non possum, quod *potius* tollendum censet. Corrigendi enim significatio plane absolvitur coniunctis verbis *atque adeo*, nec additum usquam invenitur *potius*. Immo cum *atque adeo* idem ferme sit quod *vel potius*, non iniuria hoc alterum a grammatico explicandi causa adiectum putaris. — *condicione venibant]* Si solis codicibus fides habenda, *veniebant* scribendum est pro eo quod Lambinus primus dedit *venibant*, nam sic omnes habent, praeter duos Lag. 42 et 48, in quibus tamen levi errore *veniebat* est. Sed cf. supra ad cap. 47.

at. Unde? de frumento? quasi habuisset, te prae-
t, quod venderet. De vivo igitur aliquid erat re-
andum, ut esset, unde Apronio ad illos fructus ara-
rum hoc corollarium nummorum adderetur. Iam id
ro utrum libentes, an inviti dabant? Libentes?
abant, credo, Apronium: inviti? qua re, nisi vi et
o, cogebantur? Iam iste homo amentissimus in ven-
adis decumis nummorum faciebat accessiones ad sin-
as decumas: neque multum; bina aut terna milia
mmum addebat: fiunt per triennium HS D milia for-
se. Hoc neque exemplo cuiusquam, neque iure
fecit: neque eam pecuniam rettulit: neque hoc

---

§. 118. *aliquid erat resec.]* Hoc verba ordine posita in Lag. 42.
o *erat aliquid resecandum.* Ratio loquendi librariis paulo inso-
or multiplices errores peperit, dum alii *vino*, alii *uno* exhibent.
translatio de medicis aperta est, qui dum vulnus excidunt, vivas
es cavent ne attingant. Simillime p. Flacc. c. 37 *dat de lucro,*
detrahit de vivo. — *nummorum faciebat accessiones]* Car.
hanus et Graevius ex msto Nanniano *HS* pro *nummis* ediderunt:
opinor probari posse, nam hoc loco *nummi* in universum dicun-
ro pecunia numerata. Origo erroris videtur esse in nota. Meo-
certe codicum nullus, ne optimus quidem ille Lagomars., cum Nan-
o facit. — *aut terna milia nummum]* Adieci *nummum* ex Lag. 42
abric. (marg. repet. Lamb.) Abesse poterat, fateor, sed nihil no-
— *HS D milia fortasse]* Sic Lag. 42, neque displicet, quoniam
a alibi postponi numero illud adverbium video, si *circiter* signifi-
v. c. in Oratore c. 56 *Elegit ex multis Isocrati libris triginta*
asse versus Hieronymus. Vulgo *fortasse D milia.* Hunc autem
erum quo pacto invenerit orator, fateor me nescire. Nam Manutiana
, quam Garatonius probat, aperte falsa est, quippe qua quotcunque
dus civitates enumerat in calculum inducantur neque ratio habeatur
nium et earum, quarum agri publici populi Rom. fuerunt. Decu-
mas si statuas fuisse XXXIV, et singulis bina milia quingenos HS
onas, summa trium annorum fit CCLV milium. Itaque nescio an
ficium quoddam accusatorium lateat in eo, quod dicit *ad singulas*
umas, quod cum primum referatur ad decumas singularum civita-
, tum potest tamen etiam ad alteras decumas ab iisdem civitatibus
das referri, ut illa pecuniae summa duplicetur. Quamquam de al-
s quidem decumis separatus ei dicendi locus est. Post *neque iure*
bene idem Lag. 42: sic enim adiuvatur oppositio. Tum librorum

remanserunt, sed etiam, ut permulti locupletes h nes, magni et navi aratores, agros latos ac fe desererent, totasque arationes derelinquerent. Id sciri facillime potest ex litteris publicis civitatum, pterea quod lege Hieronica numerus aratorum qu nis apud magistratus publice subscribitur. Recitat dem, quot acceperit aratores agri Leontini Ver LXXXIIII. quot anno tertio profiteantur. XXXII. quinquaginta aratores ita video deiectos, ut his carii quidem successerint. Quot aratores adve te fuerunt agri Mutycensis? videamus ex litteris blicis. CLXXXVII. Quid? anno tertio? LXXXVI. Cen

---

bent, verum *uti hae*. Deinde *ararent* primus Lambinus edit. potius edendum censuit in repetita edit. i. e. postquam Fabricii dicis variantes accepit, antea *arent* legebatur, quod falsum es cunt sequentia. Sed e nostris quoque unus Lag. 42 Lambinum

latos ac fertiles] Gulielmus emendari voluit *laetos*, qu terus illi omnia tribuens, ut Lambino nihil, temere recepit. Ernestius illud poeticae magis quam prosae orationis scripto Ciceronem decere annotavit. Nam etiam Sallust. Hist. II p ubi *frugum pabulique laetum* agrum dicit. Contra G ipso Cicerone cap. 36 *agros maximos ac feracissimos* cit, et Caes. B. G. II, 4 *latissimos feracissimosque agros*

umum aratores unus ager istius iniuria desiderat, que adeo res publica, quoniam illa populi Romani :tigalia sunt, hunc tot patrumfamilias numerum deerat et reposcit. Ager Herbitensis primo anno hat aratores CCLII, tertio CXX: hinc CXXXII patresfami- extorres profugerunt. Agyrinensis ager, quorum ninum! quam honestorum! quam locupletium! CCL tores habuit primo anno praeturae tuae. Quid? :io anno? LXXX, quemadmodum legatos Agyrinen- recitare ex litteris publicis audistis. Pro dii im- 52
rtales! si ex provincia tota CLXX eiecisses, possesne, 121
eris iudicibus, salvus esse? Unus ager Agyrinen- CLXX aratoribus inanior cum sit, vos coniecturam us provinciae nonne facietis? Atque hoc peraeque omni agro decumano reperietis: quibus aliquid ta- a reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris

---

XVII. Verum ille Lag. postremos numeros invertit, quod ad consem aliquis referre vellet, ni *centum et unum* omnibus litteris ·tum esset. Pariss. servata numerorum collocandorum ratione, quae » est, in ipsis numeris paulum dissentiunt, B CLXXXVI — LXXX II *aratores*; Paris. A CLXXXIII — LXXX *et* IIII *aratores*.
atque adeo resp.] Adiicitur vulgo *nostra*, quod delevimus aucto- : Lag. 42, quod si Romanus loquitur una tantum res publica est ana, cf. cap. 28 init. — *CCLII*] Rursus mutari iussit idem liber. » *ducentos quinquaginta septem*, deinceps *centum triginta se-* . editur: noster numerus itidem congruit, habetque auctorem Lama in marg. repet. — *quam locupletium*] Nanniani cod. auctoriipreta Gruterus editionum veterum scripturam *locupletum* revocait non ille solus, sed nostri meliores omnes alteram formam pro- Alioquin utramque, quales nunc textus scriptorum sunt, probam bimus. Praeferunt quidem *ium* Ruddimannus p. 92 et Forcellinus t. verum *locupletum* non indicant inveniri Tuscul. V, 20 §. 58 et it. IX, 7 med. Similis fere res est in ablativo *e* aut *i*. Vide ad . — *ex litteris publicis audistis*] Verborum collocatio, quae est, *ex publicis litteris*, cum nihil opponatur, minus probabilis iam illa, quam e Lag. 42 reduximus.
. 121. *nonne facietis*] Vulgo *non facietis*, quae interrogandi forma ignatione locum habet: in apodosi num habeat, ignoro et dubito. Cf. 59 §. 145 et ad V, 32 §. 84. *Nonne* quattuor meliores nostri.

remanserunt, sed etiam, ut permulti locupletes homines, magni et navi aratores, agros latos ac fertiles desererent, totasque arationes derelinquerent. Id adeo sciri facillime potest ex litteris publicis civitatum, propterea quod lege Hieronica numerus aratorum quotannis apud magistratus publice subscribitur. Recita tandem, quot acceperit aratores agri Leontini Verres. LXXXIII. quot anno tertio profiteantur. XXXII. II et quinquaginta aratores ita video deiectos, ut his ne vicarii quidem successerint. Quot aratores adveniente te fuerunt agri Mutycensis? videamus ex litteris publicis. CLXXXVII. Quid? anno tertio? LXXXVI. Centum

---

bent, verum *uti hae.* Deinde *ararent* primus Lambinus edidit, sive potius edendum censuit in repetita edit. i. e. postquam Fabriciani codicis variantes accepit, antea *arent* legebatur, quod falsum esse evincunt sequentia. Sed e nostris quoque unus Lag. 42 Lambinum tuetur.

latos ac fertiles] Gulielmus emendari voluit *laetos*, quod Gruterus illi omnia tribuens, ut Lambino nihil, temere recepit. Prudenter Ernestius illud poeticae magis quam prosae orationis scriptorem certe Ciceronem decere annotavit. Nam etiam Sallust. Hist. II poetam agit ubi *frugum pabulique laetum* agrum dicit. Contra Garatonius ab ipso Cicerone cap. 36 *agros maximos ac feracissimos* coniungi dicit, et Caes. B. G. II, 4 *latissimos feracissimosque agros.* Cf. Gronov. ad Liv. XXIII, 46. Sed satis est ad istas elegantias refutandas notare destitui codicum auctoritate. — *arationes derelinquerent]* Non placet quod Lag. 42 *relinquerent* simpliciter habet, tollitur enim gradatio, quae est inter verba *deserere* et *derelinquere.* Cf. ad c. 13 extr. Item postea non placet *magistratum* pro *magistratus*, cum singularum civitatum intelligantur. Tum mirabiliter pro *aratores agri* habet *agrinomi.* — *LXXXIIII — XXXII. II et quinquag.]* In librorum varietate ego Lag. 42 secutus sum, sed, ne quid dissimulem, numerus in medio necessario repetitus in illo libro semel positus est. Sed eadem res est in aliis quoque libris, nam Lag. 29 Paris. A B *triginta tres. et quinquaginta.* Vulgo 83 — 32 — 51. — *video deiectos]* Lag. 29. 42 Paris. A B *deletos*, frequentissima confusione, velut c. 55 pr.

agri Mutycensis] Turba deteriorum *Mutinensis* (edd. vetustissimae *Mitinensis)* Lag. 42 *Mutyensis*, 29 et Paris. A B *Muticensis*, sicut edere coepit Naugerius: Lambinus *Mutyensis* maluit, quod in Gruteriana et Ernestiana remansit, quamvis altero loco c. 43 Ernestius *Motycam* urbem praetulerit. — *CLXXXVII]* Etiam hi numeri mutandi fuerunt auctoritate libri optimi, cum vulgo essent CLXXXVIII — CI —

et unum aratores unus ager istius iniuria desiderat,
atque adeo res publica, quoniam illa populi Romani
vectigalia sunt, hunc tot patrumfamilias numerum de-
siderat et reposcit. Ager Herbitensis primo anno ha-
buit aratores CCLII, tertio CXX: hinc CXXXII patresfami-
lias extorres profugerunt. Agyrinensis ager, quorum
hominum! quam honestorum! quam locupletium! CCL
aratores habuit primo anno praeturae tuae. Quid?
tertio anno? LXXX, quemadmodum legatos Agyrinen-
ses recitare ex litteris publicis audistis. Pro dii im- 52
mortales! si ex provincia tota CLXX eiecisses, possesne, 121
severis iudicibus, salvus esse? Unus ager Agyrinen-
sis CLXX aratoribus inanior cum sit, vos coniecturam
totius provinciae nonne facietis? Atque hoc peraeque
in omni agro decumano reperietis: quibus aliquid ta-
men reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris

LXXXVII. Verum ille Lag. postremos numeros invertit, quod ad confessionem aliquis referre vellet, ni *centum et unum* omnibus litteris scriptum esset. Pariss. servata numerorum collocandorum ratione, quae vulgo est, in ipsis numeris paulum dissentiunt, B CLXXXVI — LXXX et VII *aratores;* Paris. A CLXXXIII — LXXX *et* IIII *aratores.*

atque adeo resp.] Adiicitur vulgo *nostra*, quod delevimus auctoritate Lag. 42, quod si Romanus loquitur una tantum res publica est Romana, cf. cap. 28 init. — *CCLII]* Rursus mutari iussit idem liber. Vulgo *ducentos quinquaginta septem*, deinceps *centum triginta septem* editur: noster numerus itidem congruit, habetque auctorem Lambinum in marg. repet. — *quam locupletium]* Nanniani cod. auctoritate spreta Gruterus editionum veterum scripturam *locupletum* revocavit, at non ille solus, sed nostri meliores omnes alteram formam probant. Alioquin utramque, quales nunc textus scriptorum sunt, probam censebimus. Praeferunt quidem *ium* Ruddimannus p. 92 et Forcellinus in lex. verum *locupletum* non indicant inveniri Tuscul. V, 20 §. 58 et ad Att. IX, 7 med. Similis fere res est in ablativo *e* aut *i*. Vide ad XV, 1. — *ex litteris publicis audistis]* Verborum collocatio, quae vulgo est, *ex publicis litteris*, cum nihil opponatur, minus probabilis est quam illa, quam e Lag. 42 reduximus.

§. 121. *nonne facietis]* Vulgo *non facietis*, quae interrogandi forma in indignatione locum habet: in apodosi num habeat, ignoro et dubito. Cf. ad II 59 §. 145 et ad V, 32 §. 84. *Nonne* quattuor meliores nostri.

per istum erepta Siculis maiorum nostro[...]cia, ius ipsorum, condicionem societatis, foederum reddidisse. Dicit, quanti cuiusqu[...]
124 cumas vendiderit: deinde quid scribit? *Sum[...] est a me opera, ut quam plurimo decumas* [...] Cur igitur, Metelle, non ita magno vendid[...]

---

dum, quod debet esse *quam*, si cum *afflicta* coniungatur, [...]mendi opportunitas: sic supra *deletos* in optt. mendose [...] Cf. §. 47 *Sic mihi affecta visa est*. — *quaestores urbi[...]* stri codices, solus Nannianus *urbanos quaestores*, ordi[...]borum a publica consuetudine alieno. — *ut omnes prae[...]* Mallem et ipse repetitio haec *cum scribit se lege Hiero[...]disse, quid scribit?* abesset, sicut Ernestius omittend[...] sed codices nostri, qui totiens additamenta aut veterum li[...] editorum condemnant, nihil magnopere iuvant; nam quod i[...] omittuntur verba haec: *lege Hieronica vendidisse, quid* [...] petitum pronomen *se* in causa videtur fuisse.

Dicit, quanti] Hotomanus ex vet. cod. *dicit dein qu[...]*dum censuit, ut alterum *deinde*, quod sequitur, deleatur. [...] est illi Lambinus. Sed de vet. cod. Hotomani parum co[...]stris certe nec vola nec vestigium eius, quod se invenis[...] Debet adeo *deinde quid scribit*. Nimirum non interest [...]gulorum agrorum decumae quanti venierint audire, ad illa [...] Metellus de causis addiderit, properandum est. Sequitu[...] comma: *Recita de epistola reliqua*, quod cum non legat[...]ribus et litterae vix inceperint, delevi.

§. 124. *Summa vi data est a me opera]* Sic Fabri[...] Lambinum, et Nannianus, hic quidem paululum in verboru[...]

nimum, singulos nummos. Minimum ut sequamur,
quoniam XC med. duximus, accedant eo, novo pessi-
moque exemplo, HS XC milia. Hic mihi etiam dicere 117
audebit, magno se decumas vendidisse, cum ex eodem
agro dimidio ipse plus abstulerit, quam populo Ro-
mano miserit? CCXVI agri Leontini decumas vendidi-
sti — si ex lege, magno; si, ut lex esset libido tua,
parvo; si, ut, quae dimidiae essent, decumae vocaren-
tur, parvo vendidisti: multo enim pluris fructus an-
nui Siciliae venire potuerunt, si id te senatus aut po-
pulus Romanus facere voluisset. Etenim saepe de-
cumae tanti venierunt, cum lege Hieronica venirent,
quanti nunc lege Verria venierunt. Cedo mihi C. Nor-

---

numeralibus sine coniunctione postponi, quemadmodum significavimus in Gramm. §. 87. — *Minimum ut seq.]* Vulgo *hoc minimum*, sed abest *hoc* a melioribus. Deteriores autem et cdd. vetustae sic: *singulos nummos hoc exemplo ad HS XC m.*, omissis quae in medio sunt et addidit Naugerius, cui quippe aliquo meliore libro uso plurimum lucis hae orationes debent. — *quoniam XC med. duximus, accedant]* Meliorum librorum auctoritate omisimus *milia*, scripsimus etiam *med.* non integris litteris, quae debebant esse *medimnum*, ut prorsus ad vetera exemplaria nostra editio conformaretur. Extremum *milia* deest in uno Lag. 42. Post *exemplo* additur in edd. vetustis et codd. plerisque praepositio *ad* i. e. circiter, sed ea non est in Lag. 42 et Paris. B nec est necessaria. Ceterum cur Ernestius *accedant* falsum putaverit et *accedebant* correxerit neutiquam intelligo.

§. 117. *dimidio ipse plus]* Additum est *ipse* e cod. Nanniano, sed non eo loco positum, quo est in libris melioribus nostris: fuit enim adhuc *dimidio plus ipse*. — *CCXVI agri Leont. decumas]* Lambinus de coniectura Hotom. ediderat *CCXVI modium milibus*, nos quod in nullo msto invenitur rursus eiecimus, ordinemque verborum eum iustituimus, qui est in Lag. optimo. — *parvo — parvo vendidisti]* Recte videtur Ernestius repetitione eiusdem vocis offensus esse: malim aut prius deleatur, aut pro altero scribatur *perparvo*, quod cum scriptum esset *pparvo*, facile elidi potuit. Verum codd. nihil mutant.

saepe decumae] Inverso ordine Lag. 29. Par. A B, et *venerunt* Lag. 29 Paris. B. Tum *Verria* meliores omnes, non *Verrea*, sicut item dies festus *Verria* scribitur constanter in lib. IV, c. 10 et 67 In *lege Verria* Graecorum dicendi rationem facile agnosces. Titulus deinde deest in melioribus iisdem, sed lacuna relicta in Lagom. 29. 42 Paris. B.

scire? Recita litteras L. Metelli, quas ad Cn. Pompeium et M. Crassum consules, quas ad M. Mummium praetorem, quas ad quaestores urbis misit. EPISTOLA L. METELLI. *Decumas frumenti lege Hieronica vendidi.* Cum scribit, se lege Hieronica vendidisse, quid scribit? ita se vendidisse, ut omnes, praeter Verrem: cum scribit, se lege Hieronica vendidisse, quid scribit? se per istum erepta Siculis maiorum nostrorum beneficia, ius ipsorum, condicionem societatis, amicitiae, foederum reddidisse. Dicit, quanti cuiusque agri de-
124 cumas vendiderit: deinde quid scribit? *Summa vi data est a me opera, ut quam plurimo decumas venderem.* Cur igitur, Metelle, non ita magno vendidisti? quia

---

dum, quod debet esse *quam*, si cum *afflicta* coniungatur, obstat etiam mendi opportunitas: sic supra *deletos* in optt. mendose pro *deiectis*. Cf. §. 47 *Sic mihi affecta visa est.* — *quaestores urbis]* omnes nostri codices, solus Nannianus *urbanos quaestores*, ordine certe verborum a publica consuetudine alieno. — *ut omnes praeter Verrem]* Mallem et ipse repetitio haec *cum scribit se lege Hieronica vendidisse, quid scribit?* abesset, sicut Ernestius omittendam censebat: sed codices nostri, qui totiens additamenta aut veterum librariorum aut editorum condemnant, nihil magnopere iuvant; nam quod in Lagom. 42 omittuntur verba haec: *lege Hieronica vendidisse, quid scribit?* repetitum pronomen *se* in causa videtur fuisse.

Dicit, quanti] Hotomanus ex vet. cod. *dicit dein quanti* scribendum censuit, ut alterum *deinde*, quod sequitur, deleatur. Obsecutus est illi Lambinus. Sed de vet. cod. Hotomani parum constat, in nostris certe nec vola nec vestigium eius, quod se invenisse significat. Debet adeo *deinde quid scribit.* Nimirum non interest iudicum singulorum agrorum decumae quanti venierint audire, ad illa potius, quae Metellus de causis addiderit, properandum est. Sequitur vulgo hoc comma: *Recita de epistola reliqua*, quod cum non legatur in melioribus et litterae vix inceperint, delevi.

§. 124. *Summa vi data est a me opera]* Sic Fabricianus apud Lambinum, et Nannianus, hic quidem paululum in verborum ordine mutans, item Lag. 42, nisi quod is pro *summa vi* mendose habet *immani*. Ceteri libri et edd. antiquae *summa data est opera a me*, restituitque Ernestius, parum recte *summa vi operam dare* coniungi existimans. Facile concedo non esse elegans, verum oratio propria cuiusque, nec adeo insolitum *vim* ad animi propositum referri, qualem locum laudat Gruterus Terentii in Adelphis III, 4, 47.

ementi prohibita, aut messe amissa, fructus an-
teribat; tamen incolumis numerus manebat do-
m atque aratorum: tum, qui M. Laevino aut
ilio aut M'. Aquillio praetores in eam provin-
uccesserant, aratores reliquos non colligebant.
e plus Verres cum Apronio provinciae Siciliae
atis importavit, quam aut Hasdrubal cum Poe-
exercitu, aut Athenio cum fugitivorum maxi-
piis, ut temporibus illis, simulatque hostis su-
esset, ager araretur omnis, neque aratori prae-
litteras supplicaret, neque eum praesens ora-
quam plurimum sereret; nunc autem ne post
quidem huius importunissimae pestis quisquam
etur, qui sua voluntate araret, pauci essent re-
qui L. Metelli auctoritate in agros atque ad
arem familiarem redirent? His te litteris, homo 126

---

25. *sementi prohibita]* Ablativum *sementi* unus Lag. 42 iubet, er ceteris par aestimandus est atque adeo gravior, nisi aut res grammatica ratio obstat. Hoc autem loco non modo non obgaudeas eam vocis formam, quam Columella maxime probavit, lliana auctoritate comprobari. Vide Schneideri Gramm. I p. 231.

M'. Aquillio praetores] Vere suspicatus est Garatonius, cum aut Consules aut Proconsules eas res gesserint, notam *Pr.* *rs* potius quam *Praetoribus*, ut vulgo fit, legendum esse. Nam libris nota est, in uno Lag. 42 *praetores* expressis litteris Sed velim tamen consideres, anne necesse sit dempta extrema scribere *in ea provincia*. Ceterum ut de praenomine Aquilnfecta est (quamquam etiam h. l. in plerisque est *M*, in Paris. 29 adeo *P.*): ita de simplici aut duplici *l* in nomine non lique aliud invenimus, quam posse utraque ratione scribi. Comen maior auctoritas, si accurate agendum. in his certe libris lici est. Nam etsi in Divin. c. 21 optimi et hoc loco saltem *ll* habeant, iu quinti tamen libri principio compluribus locis, mi merito censentur simplicem litteram exhibent. Neque di- est de nomine *Popilio*. Sed tanti non est, ut a vulgari ibendi ratione discedamus. Neque recoquemus veteres errores *llio* in multis esse *Popilio*, in aliis *Rutilio*. Post *Asdrubal* — *familiarem]* Abest hoc verbum a Lag. 42. Supra §. 27 *at larem familiarem suum.* Prorsus perinde est, utrum

quit, *penuria.* Si ego accusator totiens de
cerem, vererer, ne animos vestros offender
Clamat Metellus, *nisi litteras misissem:* n
nisi praesens confirmassem: ne id quide
reliquos, inquit, *aratores.* Reliquos! pr
verbo calamitatem provinciae Siciliae sign
55 *aratorum penuria.* Expectate etiam, iud
127 ctate, si potestis, auctoritatem accusationis
aratores istius avaritia eiectos: scribit M
liquos ab se esse confirmatos. Dico agr
arationesque desertas esse: scribit Metell

---

adiicias necne, singulari an plurali utare. Item mox
eodem.

§. 126. *appellet]* libri mss. omnes, at editi nonnulli
appellat minus eleganter. Mox Lag. 42 *haec* pro *hoc,*
pro *huiusmodi.* — *ut temporis]* Ante Lambinum
Omittunt enim *et* de nostris codd. tantum Lag. 42. 45.

Si ego accusator cet.] Intellige sic: at nunc illi Ve
et amici similia dicunt, obtundunt querelis aures vestras,
provincia afflicta sit. — *addit, aratorum penuria]*
Lag. 29. 42 et Paris. A *penuriam.* Nimirum hoc illud
quo paulo ante dixi, proxima coniungendi. Nam ne qu
morem referat, quo soleant verba, quorum sonum ipsum
reliquae structurae accommodare, obstat h. l. repetitio.
tivus *reliquos* pendet a verbo *inquit,* sed construitur
sem. Sed aliud est, in quo Lag. 42 libenter sequerer,

e *penuriam.* Hoc cum scribit, illud ostendit, de-tos fortunis omnibus, expulsos esse populi Romani ios atque amicos. Quibus si qua calamitas pro-r istum, salvis vectigalibus nostris, accidisset, ani-dvertere tamen in eum vos oportebat; praesertim a ea lege iudicaretis, quae sociorum causa esset stituta: cum vero perditis profligatisque sociis, ve-galia populi Romani sint deminuta, res frumentaria, meatus, copiae, salus urbis atque exercituum no-rum in posteritatem istius avaritia interierit: sal-populi Romani commoda respicite, si sociis fide-imis prospicere non laboratis. Atque ut intelliga- 128
ab isto prae lucro praedaque praesenti nec ve-alium nec posteritatis habitam esse rationem, co-scite, quid ad extremum scribat Metellus. *In re-um tamen tempus vectigalibus prospexi.* In reli-

---

127. *deiectos fort. omn.]* Vulgo *deiectos, electos, fort. omn. os. Delectos* solito errore codd. Lag. 29. 42 Paris. B, *electos* A. Ex his tamen Lag. 42 *electos*, quod vulgo sequitur, deleri Et recte. Nam quamvis apud Iureconsultos sit discrimen inter e et *eiicere*, quo tamen illud in tam commota oratione spectare di-Verum interpunctione mutata ablativum cum participio *deiectus* i, qua re gradatio fit quasi haec: *deiectos atque adeo expul-* — *animadvertere tamen]* Lag. 42 *animum advertere*, et *tamen* miter cum 29 et Paris. A B addit. Hoc igitur recepimus. *ctigalia — deminuta]* Lag. 42 et VI deteriores cum Paris. C esque veteres *diminuta.* Equidem in eo acquiesco, quod Ouden-ad Suetonii Caesarem c. 5 statuit, diversa esse verba, et *de-* quod decrescat, sive minus fiat quam fuerit, ideo quod pars ereat aut adimatur, *diminui* vero, quod confringatur aut dissipe-minutiores partes. — *saltem populi Romani commoda]* Re-librorum nostrorum omnium veterumque edd. (Iunt. Ald. Hervag.) aram seu potius verborum collocationem, nam nunc vulgo iam ex no *commoda pop. Rom.* minus recte editur, cum sonus omnis populo Rom. At olim Victorius, Manutius *commoda vestra* serunt.

§. 128. *In reliquum tamen tempus]* Praemittitur in Lag. 29 et B *De epistula Metelli*, in Paris. A *Ex epistola Metelli.* Sed adieci meliorum omnium auctoritate, cetera, uti nunc vulgo se-

quum tempus ait se vectigalibus prospexisse. scriberet, se vectigalibus prospexisse, nisi hoc ostendere, te vectigalia perdidisse. Quid enim quod vectigalibus prospiceret Metellus in decum in tota re frumentaria, si iste non vectigalia p Romani suo quaestu pervertisset? Atque ipse lus, qui vectigalibus prospicit, qui reliquos ar colligit, quid assequitur, nisi hoc, ut arent, possunt, quibus aratrum saltem aliquod satell Apronius reliquum fecit; qui tamen in agris que expectatione Metelli remanserunt? Quid Siculi? quid ille maximus numerus aratorum, modo ex agris eiecti sunt, sed etiam ex civ suis, ex provincia denique, bonis fortunisque ereptis, profugerunt? qua ratione ii revoca quot praetorum innocentia sapientiaque opus illa aratorum multitudo aliquando in suis agr

56 dibus collocetur? Ac, ne miremini, tantam

129 nem profugisse, quantam ex litteris publicis que professionibus cognovistis: scitote, tant tatem istius, tantum scelus in aratores fuisse,

-e decumanorum mortem sibi ipsi consciverint. Centripinum Dioclem, hominem locupletem, suspendisse constat, quo die sit ei nuntiatum, Apronium decumas redemisse. Tyracinum, principem civitatis, eadem ratione mortem oppetisse, dixit apud vos homo nobilissimus, Archonidas Helorinus, cum audisset, tantum decumanum professum esse ex edicto istius sibi deberi, quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset.

Haec tu, tametsi omnium hominum dissolutissimus crudelissimusque semper fuisti, tamen nunquam perpeterere, propterea quod ille gemitus luctusque

---

-tatur ea, quae omnibus nota sunt, sed quae in usu sunt omnibus, -aria, nec pervulgamus notitiae causa, sed ut alii vulgo utantur. -ae si *tota Sicilia illud pervulgatum* fuisset, putaremus per totam -liam passim (i. e. ubique) aratores suspendisse sese. Quod dicere vult, -notam esse omnibus factam, illud est *res pervagata est*, ac pote- sic simpliciter explicare II, 34 §. 85 *cupiditate illa sua nota atapud omnes pervagata.* Sed in libris mss. non raro, in editis semper pervulgatius hodie verbum in locum remotioris successit, Goerenz. ad lib. de Fin. II, 5 §. 15 et III, 2 §. 5; item har. oratt. lib. IV, -r. Supra lib. II, 42 §. 104, ubi adhuc fuit *res abs te ipso pervul-*-, ex optimo libro *promulgata* dedimus. Cf. p. Mur. 11 extr.

Dioclem] Lag. 29 Paris. A *Diocles.* VI Lag. *Dioclenem*, utraque -minatione coniuncta, item sic editiones vetustae (nam *Diodenem* in - mendum est) usque ad Naugerium. — *Tyracinum]* Vulgo *Dyr-*-*chinum*, quod vix poterit haberi nomen proprium. Lambinus e Fa- -ano in repetita edi voluit *Tiracinum:* etiam Lag. 42 *Tiraccinum.* ego feci *Tyracinum*, nomen ductum a palude Syracusana, quam -ius Sequester *Tyraca* appellat. Urbs quoque est in Sicilia, Τυρα- -κα Stephano, oppidani Plinio *Tiracienses*, sive alio quo simili no- -e: vide Wesseling. ad Diodor. Siculum XII, 29. Sed nomine gen- non opus est, cum fuisse illum Helorinum appareat. Deinde eum -ncipem civitatis* ex Lag. 42 fecimus: vulgo *primus civitatis* dici-, insolita appellatione, quamquam *primus* et *vir* et *homo* frequens. Mox *Archonidas Helorinus* item est IV, 26. Sed urbis nomen -nibus quibus legitur locis corrumpi solet, dum primae litterae aut -or. aut *Pelor.* sunt. Cf. ad IV, 26 et lege notas interpretum ad Li-m XXIV, 35 pr. Itaque de aspiratione statues, uti volueris.

propterea quod ille] Ex libro Nanniano *propterea quod* a ple-que editum est pro simplici *quod*, verum cum Gruterus omisisset.

moriam iudiciaque de pecuniis repetund gravissimum, praetorem socios habuisse

57 Non hoc nunc primum audit privatus de ab accusatore: iam antea in sella sedens provinciam Siciliam obtineret, cum ab omn

---

ne Ernestius quidem recipere voluit, contentionis qu tus, quod Graevius illud necessarium dixisset. Et nec non potest haberi, verum Ciceronianae consuetudinis vero cum quattuor meliores itidem auctores fiant, ia controversiam vocari, utrum recipiendum sit. Praete *mitus luctusque — pertinebat* ex Lag. 42 et Lamb. r cum vulgo *illi — pertinebant* edatur.

§. 130. *illud paterere]* ex eodem libro pro *perpe* mis propinquum est, edidimus. Deinde *omnibus mi tendum est* e Nanniano et Lag. optimo scripsimus, ordine verborum *mihi nervis*, non *nervis mihi* huius ritatem secuti sumus. Vulgo *contendendum est*, se exquisitius. Mox *conetur* Lambinus repet. edit. mal vulgatam secutus priore dederat *conentur*. Nec id fec testantur quattuor meliores nostri. Pertinet ad cap. 19

praetorem socios habuisse] P. R. i. e. populum nec Naugerius explicavit *praetorem*. Primus Iuntinus utrumque coniunxit, neque reliqui attenderunt. Sed libris mss. est, alterum in deterioribus, alterum in mel

privatus de inimico, reus ab accusatore] Quidna minis inter praepositiones illas interesse dicamus? Ho

a (id quod commune est) propter imperium, sed
um (id quod istius praecipuum est) propter crude-
tem metueretur, milliens audivit, cum eius animum
persequendum non negligentia tardaret, sed con-
ntia sceleris avaritiaeque suae refrenaret. Loque-
tur enim decumani palam, et praeter ceteros is, qui
d istum plurimum poterat, maximosque agros po-
abatur, Apronius, perparvum ex illis magnis lucris
e pervenire; praetorem esse socium. Hoc cum 131
m decumani tota provincia loquerentur, tuumque
en in re tam turpi nefariaque interponerent: ni-
e tibi venit in mentem existimationi tuae consu-
? nihil denique capiti ac fortunis tuis providere?
tui nominis terror in auribus animisque aratorum
aretur; cum decumani aratoribus ad pactiones fa-
das, non suam vim, sed tuum scelus ac nomen
nerent. Ecquod iudicium Romae tam dissolutum,
perditum, tam nummarium fore putasti, quo ex
o te ulla Salus servare posset, cum planum fieret,
mis contra instituta, leges, consuetudinemque
um venditis, in aratorum bonis fortunisque diri-
dis decumanos dictitasse tuas esse partes, tuam
tuam praedam, idque te tacuisse, et, cum dis-
lare non posses, potuisse tamen perpeti et per-
, quod magnitudo lucri obscuraret periculi ma-
dinem, plusque aliquanto apud te pecuniae cupi-
, quam iudicii metus posset? Esto, cetera negare 132

---

130. *milliens audivit]* Sic Paris. B: vulgo *millies*. — *refre-* quod e Nanniano nunc editur, cum olim a reliquis fuisset *frena-* nos quoque propter consensum Lag. 42 probavimus. Poteris antea *retardaret* ex Lag. 29 scribere. Sed *tardare* apud Ci- m frequens est, *frenare* ποιητικώτερον nec nisi p. Mil. c. 28 §. 77 tur. — *ad se pervenire]* Vulgo *sese*, sed illud in quattuor melio- nostris, aliis quoque deterioribus.

131. *instituta, leges]* Emendavit Hotomannus, quod mendose atur *legis*. Quamvis necessariae rei unus tamen auctor fit Lag. 42.

non potes: ne illud quidem tibi reliquum hoc posses dicere, nihil te eorum audiss tuas aures de infamia tua pervenisse. Q cum luctu et gemitu aratores: tu id nesci mebat tota provincia: nemo id tibi renunti mae querimoniae de tuis iniuriis conventus bantur: ignorabas haec? ignorabas haec omn cum palam Syracusis, te audiente, maximo L. Rubrius Q. Apronium sponsione lacessivit nius dictitaret, te sibi in decumis esse soci te vox non perculit? non perturbavit? non, et fortunis tuis prospiceres, excitavit? Tacui sti etiam lites illorum, et sponsio illa ne fi
58 rasti. Pro dii immortales! hoc aut innocens h peti potuisset? aut quamvis nocens, qui mod Romae fore putaret, non aliqua simulatione

§. 132. *nihil te eorum]* Sic Lag. 42 et Lamb. repet. *rum te*. Post *L. Rubrius* idem liber mstus, vulgo *P.* *Q. Rubrius* vir fortissimus, Verris dissimillimus, lib. I, homo factus ad Verris libidines: neque tamen ea res imp nus hi duo unus sint. At hic *L.* sive *P.* alius videtur

e hominum venditasset? Quid est hoc? Spon- 133
de capite ac fortunis tuis: tu sedes et quiescis? :rsequeris? non perseveras? non perquiris, cui ; Apronius? quis audierit? unde hoc natum, dmodum prolatum sit? Si tibi aliquis ad aurem isset, et dixisset, Apronium dictitare, te sibi ocium; commoveri te oportuit, evocare Apronc illum ante tibi satisfacere, quam tu omnium iationi satisfecisses: cum vero in foro celeber:anta frequentia, hoc, verbo ac simulatione Aproe vera, tibi obiectum esset; tu unquam tantam ı tacitus accipere potuisses, nisi hoc ita sta;, in re manifesta quicquid dixisses, te detesse facturum? Quaestores, legatos, praefectos, 134
os suos multi missos fecerunt, et de provincia

---

132. *simul. exist. se hom. venditasset]* Codd. *non aliqua re populi Rom. existimationi se hominum*, item sic editiones , et praeterea *vendicasset* s. *vindicasset*. Victor. Manutius verbis *pop. Rom.*, quae haud dubie olim explicandi causa qui s dicerentur, adscripta sunt, *non aliqua se simul. existim. m*, sed ineptum verbum *vindicasset* servarunt, quod ne Lam|nidem Nanniani codicis testimonio prodidit. Gruterus tandem it, ut supra legis, in hoc et a Victor. et a Nanniano codice disquod *se* veteri loco retinuit: neque hoc male, soni causa, et te Lag. 42. Nam quod Lallemand. de consensu codd. Parisin. on error sed iam mendacium appellari meretur.

133. *sedes et quiescis]* Abest *et* a Lag. 42. Sed idem verba *seq. non perseveras* omittit. — *si tibi aliquis]* Vulgo *si quis* :d *quis* omnes mss. ignorant, *aliquis* eo quo nos posuimus orıattuor meliores habent. — *evocare Apron.]* Verbum magistraroprium, et frequens in his orationibus, velut I, 10 §. 27, III, 28 :f. p. Deiot. 5 pr. quod auctoritate Lag. 42 et Lamb. repet. popro vulg. *vocare*. Post *ac simul.* meliores. Vulgo *et*. *re manifesta]* Deleri iubet, quod vulgo additur, *tam* Lag. 42, siderabimus praesertim cum mox recurrat. Sed quod idem paulo *'ixisset* habet pro *dixisses*, nec placet, quia sequitur *te*, et ipso videtur ortum esse.

134. *praefectos, tribunos suos]* Minus recte vulgo *suos* post *ctos* ponitur; sed corrigunt errorem meliores libri.

decedere iusserunt, quod illorum culpa se mi[illegible] mode audire arbitrarentur, aut quod peccare ip[illegible] qua in re iudicarent: tu Apronium, homine[illegible] berum, contaminatum, perditum, flagitiosum, q[illegible] modo animum integrum, sed ne animam quid[illegible] ram conservare potuisset, eum in tanto tuo d[illegible] profecto ne verbo quidem graviore appellasses, apud te tam sancta religio societatis fuisset, ut pitis periculum negligeres, nisi rem tam not[illegible]
135 omnibus et tam manifestam videres. Cum [illegible]

---

§. 134. *quod illorum culpa]* Iidem libri h. l. *illorum* [illegible] *eorum* praebent, et paulo post *ipsos* pro *illos*, rectissime, [illegible] iudicabit qui paululum ad eorum pronominum vim animadvert[illegible]

profecto ne verbo quidem graviore appellasses] Loc[illegible] cuius explicandi rationes ab Hotomano et Manutio initas, [illegible] verborum mutationibus coniunctae, hominum doctorum [illegible] tulerunt. Nam Hotomanus totam periodum cum ironia p[illegible] censuit, quasi dicas: *und du solltest den Apronius* [illegible] *mit einem härteren Worte angelassen haben*, *und* [illegible] necesse est corrigere *atque* pro *neque*, quod Lambinu[illegible] vel cum mendacii suspicione serviens in mss. nonnullis i[illegible] tradit. Sed huic sententiae obest etiam confirmativa [illegible] quam et ipsam tollere iure videbitur violentius. Altera [illegible]

onio postea P. Scandilius, eques Romanus, quem
omnes nostis, eandem sponsionem de societate
, quam Rubrius facere voluerat. Institit, oppres-
sion remisit: facta est sponsio HS V̄: coepit Scan-
s recuperatores aut iudicem postulare. Satisne 59
s praetori improbo circumdati cancelli videntur in
provincia, immo vero in sella ac tribunali: ut aut
suo capite iudicium fieri patiatur praesens ac se-
, aut confiteatur, se omnibus iudiciis convinci ne-
e esse? Sponsio est, *ni te Apronius socium in de-*
is esse dicat: provincia tua est: ades: abs te iu-
m postulatur. Quid facis? quid decernis? Recu-
tores dicis te daturum. Bene agis: tametsi qui
s erunt cervicibus recuperatores, qui audeant in
incia, cum praetor adsit, non solum contra volun-
n eius, sed etiam contra fortunas iudicare? Ve- 136
esto: manifesta res est: nemo est, quin audisse
quido diceret: locupletissimus quisque ac certis-

. 135. *postea P. Scand.]* Deest *postea* in Lag. 29 Paris. A B.
HS V̄] Codd. plerique *HS V*, Paris. A B *HS quinque:* adde li-
n, et lege *Sestertium quinque milium*, sicut olim iussit Hoto-
s, non *milibus*, qua de re cf. ad V, 54. Scribere quidem ex-
is litteris, quemadmodum vulgo fit, noluimus.
ocium in decumis] Hoc ordine verba collocantur in quattuor me-
as nostris. Vulgo *in decumis socium*. Sed quod Lambinus ad-
sibi socium, fecit de suo. — *Bene agis]* Graevius e Franciano,
m e Lagom. tres deteriores faciunt, *bene ais* recepit. Potest
ri, sed comica vi h. l. non opus est. Post *qui tantis erunt*
ibus meliores libri, deteriores vulgatae lectionis ordinem *erunt*
s tuentur.

. 136. *nemo est quin aud. se liquido]* Vulgo editur *cum nemo*
quin hoc se audisse liq. diceret, sed sic neque editiones prin-
neque libri mss., in quibus omnibus *cum* omittitur. *Hoc* in uno
42 omittitur, sed facile hoc dabitur praestantissimi libri auctori-
it vocem a librariis additam putemus. *Est* dubium videri possit,
et error facilis sit et sequatur *diceret:* verumtamen patet sic esse
gendum: nemo in Sicilia est, quin, si interrogatus esset, hoc se
se diceret: ex his posset locupletissimus quisque eligi ad dicen-
testimonium. Itaque etiam hac ex re illius libri fides confirmatur.

simus testis esset: nemo erat Sicilia tota, quin sc decumas esse praetoris; nemo, quin audisset id Ap nium dictitasse: praeterea conventus honestus Sy cusis, multi equites Romani, viri primarii, ex quo pia recuperatores reiici oporteret, qui aliter iudi nullo modo possent. Instat Scandilius poscere re peratores. Tum iste homo innocens, qui illam su cionem levare atque ab se removere cuperet, re

60 ratores dicit se de cohorte sua daturum. Pro

137 hominumque fidem! quem ego accuso? in quo m industriam ac diligentiam spectari volo? quid quod ego dicendo aut cogitando efficere aut as debeam? Teneo, teneo inquam, in mediis vectig populi Romani, in ipsis fructibus provinciae Si furem manifesto avertentem rem frumentariam o pecuniam maximam: teneo, inquam, ita, ut neg

---

Tum ex eodem *ac certissimus* dedimus, cum copula vulg Lambini in priore editione corrigendi libidinem taedet c nec libris mss. in hac operis parte et raro consilio adiuta

quin sciret] Sic Lag. 42 et Lambinus in margine. V *sciret*. Porro *quin audisset* iidem. Vulgo *qui non*. T *id Apr.* pro *ita Apr. dictitasse* dedimus. — *reiici]* E

sit. Nam quid hic dicet? Sponsio facta est cum gnitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, ni cium te sibi in decumis esse dictitaret. Expectant mes, quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum minum existimationi te atque innocentiam tuam pro- i velis. Hic tu medicum et haruspicem et praeco- m tuum recuperatores dabis, aut etiam illum ipsum, em tu in cohorte tua Cassianum iudicem habebas, qua res maior esset, Papirium Potamonem, homi- n severum, ex vetere illa equestri disciplina? Scan- nus postulare de conventu recuperatores. Tum iste gat se de existimatione sua cuiquam, nisi suis, com- ssurum. Negotiatores sibi putant esse turpe, id fo- n sibi iniquum eiurare, ubi negotientur. Praetor vinciam suam sibi totam iniquam eiurat. O impu- 138 tiam singularem! Hic postulat se Romae absolvi, in sua provincia iudicarit, se absolvi nullo modo se? qui plus existimet apud lectissimos senatores uniam, quam apud tres negotiatores metum valere? andilius vero negat sese apud Artemidorum recupe- orem verbum esse facturum: et tamen auget atque rat te bonis condicionibus, si tu uti velis: si ex

---

§. 137. *ni socium te sibi]* Sic Lag. 42 et vet. cod. in marg. Lam- , Paris. B C, alii, item edd. veteres. Ex Nanniano propagatum est *tibi*. — *quantae tibi — curae]* Codd. omnes *quanti tibi*, Lag. 42 *ntae — rure*. Correxit Naugerius. Tum Lag. 42 *elegantiam* pro *ocentiam*. — *aut etiam illum]* Lagom. 42 *aut illum etiam*.

Negotiatores sibi putant] Addidi *sibi* e Lag. 42, quae vox no quidem loco videtur abesse posse. Idem tamen liber mendose *quo iueme iurare ubi negotiarentur*. Edd. principes *evitare*.

provinciam suam sibi totam] Elegantiore hac verborum colloca- e Paris. A B Lag. 42 alii. Vulgo *totam sibi*. Edd. vetustae pro *rat* item *evitat*. Tum in Lag. 42 *O* deest.

§. 138. *qui in sua prov. iudicarit]* Sic equidem corrigendum pu- i pro vulg. *iudicavit*, cum in Lag. 42 esset *iudicaret*. Coniuncti- n requirit quod sequitur *existimet*. — *auget atque onerat]* Hotom. *at*, Lamb. *urget* correxerunt, utrumque parum probabiliter, quam-

simus testis esset: nemo erat Sicilia tota, quin sciret decumas esse praetoris; nemo, quin audisset id Apronium dictitasse: praeterea conventus honestus Syracusis, multi equites Romani, viri primarii, ex quo copia recuperatores reiici oporteret, qui aliter iudicari nullo modo possent. Instat Scandilius poscere recuperatores. Tum iste homo innocens, qui illam suspicionem levare atque ab se removere cuperet, recupe-
60 ratores dicit se de cohorte sua daturum. Pro deum
137 hominumque fidem! quem ego accuso? in quo meam industriam ac diligentiam spectari volo? quid est quod ego dicendo aut cogitando efficere aut assequi debeam? Teneo, teneo inquam, in mediis vectigalibus populi Romani, in ipsis fructibus provinciae Siciliae furem manifesto avertentem rem frumentariam omnem pecuniam maximam: teneo, inquam, ita, ut negare non

---

Tum ex eodem *ac certissimus* dedimus, cum copula vulgo addita Lambini in priore editione corrigendi libidinem taedet com... nec libris mss. in hac operis parte et raro consilio adiutus.

quin sciret] Sic Lag. 42 et Lambinus in margine. Vulgo qui *sciret*. Porro *quin audisset* iidem. Vulgo *qui non*. Tum ex ... *id Apr.* pro *ita Apr. dictitasse* dedimus. — *reiici]* Editiones vet.

[redacted]

ossit. Nam quid hic dicet? Sponsio facta est cum ognitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, ni ocium te sibi in decumis esse dictitaret. Expectant mnes, quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum ominum existimationi te atque innocentiam tuam proбri velis. Hic tu medicum et haruspicem et praecoem tuum recuperatores dabis, aut etiam illum ipsum, uem tu in cohorte tua Cassianum iudicem habebas, qua res maior esset, Papirium Potamonem, homiem severum, ex vetere illa equestri disciplina? Scandius postulare de conventu recuperatores. Tum iste egat se de existimatione sua cuiquam, nisi suis, comissurum. Negotiatores sibi putant esse turpe, id foum sibi iniquum eiurare, ubi negotientur. Praetor ovinciam suam sibi totam iniquam eiurat. O impu- 138
entiam singularem! Hic postulat se Romae absolvi, ui in sua provincia iudicarit, se absolvi nullo modo osse? qui plus existimet apud lectissimos senatores ecuniam, quam apud tres negotiatores metum valere? candilius vero negat sese apud Artemidorum recupeatorem verbum esse facturum: et tamen auget atque ierat te bonis condicionibus, si tu uti velis: si ex

---

§. 137. *ni socium te sibi]* Sic Lag. 42 et vet. cod. in marg. Lamni, Paris. B C, alii, item edd. veteres. Ex Nanniano propagatum est *tibi*. — *quantae tibi — curae]* Codd. omnes *quanti tibi*, Lag. 42 *antae — rure*. Correxit Naugerius. Tum Lag. 42 *elegantiam* pro *nocentiam*. — *aut etiam illum]* Lagom. 42 *aut illum etiam*.

Negotiatores sibi putant] Addidi *sibi* e Lag. 42, quae vox .ne oo quidem loco videtur abesse posse. Idem tamen liber mendose *iquo iueme iurare ubi negotiarentur*. Edd. principes *evitare*.

provinciam suam sibi totam] Elegantiore hac verborum collocane Paris. A B Lag. 42 alii. Vulgo *totam sibi*. Edd. vetustae pro *urat* item *evitat*. Tum in Lag. 42 *O* deest.

§. 138. *qui in sua prov. iudicarit]* Sic equidem corrigendum puvi pro vulg. *iudicavit*, cum in Lag. 42 esset *iudicaret*. Coniunctim requirit quod sequitur *existimet*. — *auget atque onerat]* Hotom. *nat*, Lamb. *urget* correxerunt, utrumque parum probabiliter, quam-

provincia Sicilia tota statuas alium idoneum iu aut recuperatorem nullum posse reperiri, postul

139 te, ut Romam rem reiicias. Hic enimvero tu mas, hominem improbum, qui postulet, ibi de tu istimatione iudicium fieri, ubi te invidiosum es telligat: negas te Romam reiecturum; negas de ventu recuperatores daturum: cohortem tuam p nis. Scandilius rem se totam relicturum dicit, tempore esse rediturum. Quid tu ibi tum? qui cis? Scandilium cogis — quid? sponsionem acc facere? Impudenter tollis expectatum existima

140 tuae iudicium: non facis. Quid ergo? Apronio p mittis, ut, quos velit, de cohorte sumat recupera res? Indignum, uni potius ex iniquis sumendi, qu utrisque ex aequis reiiciendi fieri potestatem.

quam *urget* iam legitur in textu Ascensianae et Cratandrina Scandilium *urgere* praetorem condicionibus voluisse a re denudaret enim nimis aperte hominis consilium, quod di lius erat se intelligere: *ornare* autem condicionibus vix p Sed *augere* est superiorem facere, plus tribuere quam sibi. Mox *te* abest a Paris. A B Lag. 29, hic etiam *tu* o

alium idoneum iudicem] Addidi *alium* ex Lag. 42,

[redacted]

ı facis eorum. Quid ergo? estne aliquid, quod impro- fieri possit? Est. Cogit enim Scandilium quinque nilia nummum dare atque annumerare Apronio.

Quid potuit elegantius facere praetor cupidus exi- ıtionis bonae, qui ab se omnem suspicionem pro- ıre, qui se eripere ex infamia cuperet? Adductus 61
in sermonem, invidiam, vituperationem: dictita- ıomo improbus atque impurus, Apronius, socium praetorem: venerat res in iudicium atque discri- : potestas erat isti, homini integro atque inno- i, data, ut, in Apronium cum animadvertisset, sese issima levaret infamia. Quid excogitat poenae? animadversionis in Apronium? Cogit Scandilium ınio ob singularem improbitatem atque audaciam dicationemque nefariae societatis HS V mercedis raemii dare. Quid interfuit, homo audacissime, 141

---

ocus, quo duo dicantur *utrique* numero plurali, quemadmodum Nepotem in Timol. c. 2 *opes utrorumque Dionysiorum* sunt. Livius habet *utraque cornua* lib. XXX, 8, et *utraque oppida* 54, item Sallustius Cat. 5 *quae utraque*, et 30 *hi utrique* de a, Curtius *utraeque acies*, lib. VII, 19. De Caesare cf. Ouden- um ad bell. Gall. I, 53 sed diversa miscentem, de Quintiliano ing. ad Instit. V, 10, 43. In Cicerone tam singulare est, ut non ıdducar ut verum putem. Nam pro Ligar. 12, §. 36 tres dici vi- ', quorum duo in una parte.

stne aliquid, quod — possit? Est] Sic in marg. repetitae Lam- edi voluit manifesto Fabric. codicem secutus. Nam eadem scri- Lag. 42 est, nisi quod *posset* mendose exaratum est. Quin ele- orationis eximie augeatur, nemo potest dubitare.

ui ab se — propulsare, qui] Vulgo nunc *sese — propulsaret*, r ex Lag. 42 recepimus, et Infinitivum, qui in editt. vett. et co- s mss. omnibus est, restituimus. Irrepserat *propulsaret* in Ma- am operarum vitio, et incuria editorum usque ad Ernestium, qui m animadvertit, propagatum est.

HS V mercedis ac praemii dare] Vulgo *V millia*, sed *millia* ıttuor melioribus non est, proque eo in Paris. A lineola inducta o. Tum codd. deteriores et edd. vett. usque ad Nannium *mer- nomine*, sed Nanniano accedunt fidem illi meliores nostri cum fano apud Lambinum. Cf. supra ad c. 48 §. 114.

movetur, si quem aratorum fugae, cala
suspendia denique non permovent: non
tare, quin is tamen, cum vastatam Sic
agros, ex civitatum litteris et epistola
gnoverit, statuat, fieri non posse, ut de
verissime iudicetur. Erit aliquis etiam, q
dissimulare ac negligere possit. Attuli sp
praesente factas de decumarum societate
hibitas iudicari: quid est, quod possit q
nifestius hoc desiderare? Non dubito, q
tisfecerim, iudices: verumtamen progre
non mehercule quo vobis magis hoc persua

---

§. 143. *ac iudicarit]* Vulgo *et*, Lag. 42 *ac*, qu
quens est ante i consonam. Sed aliquanto post omn
perio, ubi vulgo *atque*. *Cum tanta* bis Naugerius d
praeter unum Lag. 42 priore loco *dum*, altero *tum*.

§. 144. *minus commovetur]* Sic quattuor melio
in marg. repetitae. Vulgo *movetur*, et nihil intere
quoniam *commovere* non de ira tantum, sed etiam de
citur, neque differre ea verba alia re videntur nisi
gravius est. — *aliquis etiam]* Sic Lag. 42. Vulgo *eri*
sed *etiam* cum sit pro *nihilominus*, *tamen*, ad unum
non pertinet, itaque elegantius postponitur. — *quod p*

persuasum esse confido, sed ut ille aliquando imntiae suae finem faciat, aliquando desinat, ea se e posse emere, quae ipse semper habuit venalia, , iusiurandum, veritatem, officium, religionem; det amici eius ea dictitare, quae detrimento, ma-, invidiae, infamiae nobis omnibus esse possint. ii amici? O miserum atque invidiosum offensum- 145
paucorum culpa atque indignitate ordinem senan! Albam Aemilium sedentem in faucibus macelli palam, vicisse Verrem, emptos habere iudices, HS cccc milibus, alium HS D, quem minimo, ccc. e ei cum responsum esset, fieri non posse; mulestes esse dicturos, me praeterea causae non deum: *Licet hercle,* inquit, *omnes omnia dicant in : nisi ita res manifesta erit allata, ut responnihil possit, vicimus.* Bene agis, Alba: ad tuam 146

llocandorum. Ceterum idem liber *mehercle*, ut infra pro *Her*-abet *hercle*, et omittit *iam* paulo post. — *putare posse emere*] n codices, quorum excerptis utor, et veteres editiones in eo lunt, quod eiiciunt *posse*, quod in Victoriana primum additur, ssarium videtur. Sed ob illum consensum vide an *putare se* explices *putare* sive sperare *se empturum*.

145. *O miserum atque invidiosum*] Omnes codd. nostri prae-. 42 repetita interiectione *o invidiosum:* sed ne ille quidem *at*-d, si recte explico, t. i. e. *vel.* — *HS CCCC milibus*] Omittiibus in Lag. 42. Paris. A B *milia*. Tum ille *quem ad minimo*. *cet hercle*] Sic Lag. 42. Vulgo *hercules*. Difficile est de his dicere in tanta varietate codd. mss. Sed tamen *hercules* longe ium, ut in Bruto 16 §. 62: *hercule* et *mehercule* imprimis fre-Ciceroni: cf. ad lib. IV, 14 pr. Verum in brevibus responsis et : dictis etiam contractae formae suus videtur locus esse. Cf. zium ad hos locos de Legg. III, 1 *Bene hercle faciunt*, et II, 4 *uidem hercle*. — *in illum*] Correxerat sic Hotomanus, ut ait, vetere: nostri omnes et olim editi *in illo*, praeter Lag. 42, qui .tit, sed tamen et ipse *illo* habet. Idem post *nisi res manif*. *s allata*. Nec tamen a vulgata discesserim.

146. *Bene agis*] Libri olim editi ante Aldinum *ais*, quod Grae-t Franciano et Ernestius ob veterum editionum reverentiam re-int. Codices contra statuunt, nam ex undecim, quibus utor, duo

movetur, si quem aratorum fugae, cala suspendia denique non permovent: non tare, quin is tamen, cum vastatam Sici agros, ex civitatum litteris et epistola gnoverit, statuat, fieri non posse, ut de verissime iudicetur. Erit aliquis etiam, q dissimulare ac negligere possit. Attuli sp praesente factas de decumarum societate, hibitas iudicari: quid est, quod possit q nifestius hoc desiderare? Non dubito, q tisfecerim, iudices: verumtamen progre non mehercule quo vobis magis hoc persua

---

§. 143. *ac iudicarit]* Vulgo *et*, Lag. 42 *ac*, qu quens est ante i consonam. Sed aliquanto post omn *perio*, ubi vulgo *atque*. *Cum tanta* bis Naugerius d praeter unum Lag. 42 priore loco *dum*, altero *tum*.

§. 144. *minus commovetur]* Sic quattuor melior in marg. repetitae. Vulgo *movetur*, et nihil interes quoniam *commovere* non de ira tantum, sed etiam de citur, neque differre ea verba alia re videntur nisi q gravius est. — *aliquis etiam]* Sic Lag. 42. Vulgo *eri* sed *etiam* cum sit pro *nihilominus*, *tamen*, ad unum non pertinet, itaque elegantius postponitur. — *quod p*

rsuasum esse confido, sed ut ille aliquando imtiae suae finem faciat, aliquando desinat, ea se posse emere, quae ipse semper habuit venalia, iusiurandum, veritatem, officium, religionem; deamici eius ea dictitare, quae detrimento, mainvidiae, infamiae nobis omnibus esse possint. amici? O miserum atque invidiosum offensum- 145 aucorum culpa atque indignitate ordinem senam! Albam Aemilium sedentem in faucibus macelli palam, vicisse Verrem, emptos habere iudices, HS cccc milibus, alium HS D, quem minimo, ccc. ei cum responsum esset, fieri non posse; multes esse dicturos, me praeterea causae non den: *Licet hercle,* inquit, *omnes omnia dicant in nisi ita res manifesta erit allata, ut responihil possit, vicimus.* Bene agis, Alba: ad tuam 146

---

ocandorum. Ceterum idem liber *mehercle*, ut infra pro *Herbet hercle*, et omittit *iam* paulo post. — *putare posse emere*] codices, quorum excerptis utor, et veteres editiones in eo mt, quod eiiciunt *posse*, quod in Victoriana primum additur, sarium videtur. Sed ob illum consensum vide an *putare se* tplices *putare* sive sperare *se empturum.*

45. *O miserum atque invidiosum*] Omnes codd. nostri prae42 repetita interiectione *o invidiosum:* sed ne ille quidem *at*, si recte explico, t. i. e. *vel.* — *HS CCCC milibus*] Omittius in Lag. 42. Paris. A B *milia.* Tum ille *quem ad minimo.* *t hercle*] Sic Lag. 42. Vulgo *hercules.* Difficile est de his icere in tanta varietate codd. mss. Sed tamen *hercules* longe m, ut in Bruto 16 §. 62: *hercule* et *mehercule* imprimis freiceroni: cf. ad lib. IV, 14 pr. Verum in brevibus responsis et dictis etiam contractae formae suus videtur locus esse. Cf. um ad hos locos de Legg. III, 1 *Bene hercle faciunt*, et II, 4 *idem hercle.* — *in illum*] Correxerat sic Hotomanus, ut ait, etere: nostri omnes et olim editi *in illo*, praeter Lag. 42, qui it, sed tamen et ipse *illo* habet. Idem post *nisi res manif. allata.* Nec tamen a vulgata discesserim.

46. *Bene agis*] Libri olim editi ante Aldinum *ais*, quod GraeFranciano et Ernestius ob veterum editionum reverentiam ret. Codices contra statuunt, nam ex undecim, quibus utor, duo

144 actas. Quodsi quis sociorum incommod
movetur, si quem aratorum fugae, cala
suspendia denique non permovent: non
tare, quin is tamen, cum vastatam Sici
agros, ex civitatum litteris et epistola
gnoverit, statuat, fieri non posse, ut de
verissime iudicetur. Erit aliquis etiam, q
dissimulare ac negligere possit. Attuli sp
praesente factas de decumarum societate
hibitas iudicari: quid est, quod possit
nifestius hoc desiderare? Non dubito, q
tisfecerim, iudices: verumtamen progre
non mehercule quo vobis magis hoc persua

---

§. 143. *ac iudicarit]* Vulgo *et*, Lag. 42 *ac*, qu
quens est ante i consonam. Sed aliquanto post omne
perio, ubi vulgo *atque*. *Cum tanta* bis Naugerius d
praeter unum Lag. 42 priore loco *dum*, altero *tum*.

§. 144. *minus commovetur]* Sic quattuor melio
in marg. repetitae. Vulgo *movetur*, et nihil interes
quoniam *commovere* non de ira tantum, sed etiam de
citur, neque differre ea verba alia re videntur nisi
gravius est. — *aliquis etiam]* Sic Lag. 42. Vulgo *eri*
sed *etiam* cum sit pro *nihilominus, tamen*, ad unum
non pertinet, itaque elegantius postponitur. — *quod p*

rsuasum esse confido, sed ut ille aliquando im-
tiae suae finem faciat, aliquando desinat, ea se
posse emere, quae ipse semper habuit venalia,
iusiurandum, veritatem, officium, religionem; de-
amici eius ea dictitare, quae detrimento, ma-
invidiae, infamiae nobis omnibus esse possint.
i amici? O miserum atque invidiosum offensum- 145
aucorum culpa atque indignitate ordinem sena-
i! Albam Aemilium sedentem in faucibus macelli
palam, vicisse Verrem, emptos habere iudices,
HS cccc milibus, alium HS D, quem minimo, ccc.
ei cum responsum esset, fieri non posse; mul-
stes esse dicturos, me praeterea causae non de-
n: *Licet hercle,* inquit, *omnes omnia dicant in*
nisi ita res manifesta erit allata, ut respon-
ihil possit, vicimus. Bene agis, Alba: ad tuam 146

---

ocandorum. Ceterum idem liber *mehercle*, ut infra pro *Her*-
bet *hercle*, et omittit *iam* paulo post. — *putare posse emere*]
codices, quorum excerptis utor, et veteres editiones in eo
nt, quod eiiciunt *posse*, quod in Victoriana primum additur,
sarium videtur. Sed ob illum consensum vide an *putare se*
xplices *putare* sive sperare *se empturum*.

45. *O miserum atque invidiosum*] Omnes codd. nostri prae-
42 repetita interiectione *o invidiosum:* sed ne ille quidem *at*-
, si recte explico, t. i. e. *vel.* — *HS CCCC milibus*] Omitti-
us in Lag. 42. Paris. A B *milia*. Tum ille *quem ad minimo*.
et hercle] Sic Lag. 42. Vulgo *hercules*. Difficile est de his
icere in tanta varietate codd. mss. Sed tamen *hercules* longe
m, ut in Bruto 16 §. 62: *hercule* et *mehercule* imprimis fre-
iceroni: cf. ad lib. IV, 14 pr. Verum in brevibus responsis et
dictis etiam contractae formae suus videtur locus esse. Cf.
um ad hos locos de Legg. III, 1 *Bene hercle faciunt*, et II, 4
idem hercle. — *in illum*] Correxerat sic Hotomanus, ut ait,
etere: nostri omnes et olim editi *in illo*, praeter Lag. 42, qui
it, sed tamen et ipse *illo* habet. Idem post *nisi res manif.*
allata. Nec tamen a vulgata discesserim.

46. *Bene agis*] Libri olim editi ante Aldinum *ais*, quod Grae-
Franciano et Ernestius ob veterum editionum reverentiam re-
t. Codices contra statuunt, nam ex undecim, quibus utor, duo

ram improbissimum existimari vult, qui

---

tantum e deterioribus *ais* exhibent. Nec verum est addit, quoniam non sermo sit de facto, sed de eo, *agis* non videri convenire. Nam *bene agere* ad con quasi propositam pertinet, ut Cicero rem manifestam fendi non posset: *du verführst gut.* — *actae vitae* cum fuerit *anteactae*, dedimus ex uno Lag. 42. N quens sit *anteacta* vita in accusando et defendendo, c. 11 bis, ob hoc ipsum, quod scholae verbum est, vid *vitam* dixisse librariique mutasse.

bonorum virorum testimonia] Olim in hoc lo confusio videtur fuisse. Nam codd. deteriores et o tandi causa adiiciunt *de te testimonia*, quod dudum Tum Lag. 29 Paris. A B *virorum bonorum*, sicut es dem Parisini *civitatium*. Verum magis offendit vul lectio, *nihil civitatum auctoritates ac testimonia* *stas quaeris*. Nam Alba *res manifestas* postula dem *manifestae* nullae sunt; neque placet in re div *testimonia*. Itaque cum aliis Lambini probo eme marg. repetitae editionis propositam, quam supra ex priore Hotomani sui coniecturam secutus scripserat *ritates, testimonia, litteras: res manifestas quae* deterius Ernestius *auctoritates ac testimonia*, ser libentissime abiicias, et abiecto eo, ex cuius ultin pravationis deducitur. — *in hac re fidem*] Vulgo *re* Lag. 42 et Lambinus in marg. repet., nec Paris. A alio videtur pertinere. Ceterum *religionem in*

potius gladiator, quam scurra appellatus sit: af-
um rem eiusmodi in decumis, ut Alba fateatur,
um in re frumentaria et in bonis aratorum aperte
amque esse praedatum.

Decumas agri Leontini magno dicis te vendidisse. 63
tendi iam illud initio, non existimandum magno ven- 147
isse eum, qui verbo decumas vendiderit, re et con-
ione et lege et edicto et licentia decumanorum de-
nas aratoribus nullas reliquas fecerit. Etiam illud
endi, vendidisse alios magno decumas agri Leon-
i ceterorumque agrorum, et lege Hieronica vendi-
se, et pluris etiam quam te vendidisse; nec ara-
em quemquam esse questum. Nec enim fuit quod
squam queri posset, cum lege aequissime scripta
irent; neque illud unquam aratoris interfuit, quanti
umae venirent. Non enim ita est, ut, si magno
ierint, plus arator debeat; si parvo, minus: ut fru-
nta nata sunt, ita decumae veneunt: aratoris autem
erest, ita se frumenta habere, ut decumae quam
rimo venire possint: dum arator ne plus decumam
t, expedit ei decumam esse quam maximam. Ve- 148

§. 147. *dicis te vendidisse*] Vulgo *dicit se*. quod melius fortasse
ebitur, quoniam in proxime antecedentibus Albam allocutus sit ora-
non Verrem. Verum sequentia docent, nostram lectionem e Lag. 42
tam veram et eam esse, quae a reliqua libri praestantia non degene-
Cf. etiam mutatae personae exemplum cap. 60 init. *nam quid
dicet? Sponsio facta est cum cognitore tuo* cet.

vendid. alios magno] Abest *magno* a Lag. 42, cumque post pro
lege in eo legatur *ex lege*, fortasse olim unus sensus fuit, qui nunc
t duo, si alterum insuper *vendidisse* sustuleris. — *ne plus decu-
m*] Exquisitam hanc lectionem acceptam ferimus Lag. 42, nam vulgo
uma. Mox olim edebatur *esse quam maximam*. Hotom. in msto
l. *maximi* invenit, eamque meliorem esse scripturam Lambino per-
sit. Verumtamen in repet. edit. ipse Lambinus *maximam* restitui
uit, sine dubio quod Fabricianum sic habere invenerat. Quod cum
sterus non animadvertisset, paucorum et deteriorum librorum scri-
ra usque ad hanc aetatem propagata est. Nam ex undecim nostris
o tantum Paris. C et Lag. 5 *maximi* habeat.

rum, ut opinor, hoc esse vis caput defensionis tu magno te decumas vendidisse, atque aliorum quid agrorum pro portione magno decumas vendidisse, a vero Leontini, qui plurimum efficit, tritici mod

§. 148. *Verum, ut opinor, hoc]* Sic Lag. 29. Aures interp significantius iudicabis esse quam quo vulgo ordine verba coll *verum hoc, ut opinor, esse vis.*

atque aliorum quidem agrorum] Critica huius loci tract ficilis est. Nam cum antea ederetur *Verum hoc, ut opin vis caput defensionis tuae, magno te decumas vendidisse, vero Leontini, qui plurimum efficit, tritici mod. CCXII* (*CCXVI) millibus*: Lambinus in priore editione, praefatus loc sere lacerum et mutilum nunc secundum auctoritatem veteris in integrum a se restitutum, sic scripsit: *age vero agri Leontini plurimum efficit, decumas vendidisti tritici* cet. In repetita editione, eadem praefatione usus, sic excudi voluit, uti nunc le Vides hominis inconstantiam, qui nomine veteris codicis sus diversas lectiones eadem auctoritate commendaverit, ut in illo libro fuerit atque adeo de omni fide illius dubites. tamen quod laudemus, illum unum animadvertisse, subesse ruptelae. Nam in vulgata scriptura et sententiae et verbo esse nemo semel admonitus negabit: nec prodest si cum L omittamus. Debebat certe *et agri quidem Leontini*, binus priore edit. dederat, ipse posthac damnasse videtur, cum neque in codice msto, quantum quidem nos scimus, istud *age vero* conveniat. Alterum autem ex perpetua Lamb

vi milibus. Si doceo, pluris aliquanto potuisse ven-
re, neque his voluisse te addicere, qui contra Apro-
m licerentur, et Apronio multo minoris, quam aliis
ueris vendere, tradidisse: si hoc doceo, poteritne
ipse Alba, tuus antiquissimus non solum amicus,
um etiam amator, absolvere? Dico, equitem Roma- 64
n, hominem in primis honestum, Q. Minucium, cum
similibus ad decumas agri Leontini tritici mod. non
le, non duo, non tria milia, sed ad unas unius agri
umas tritici modium triginta voluisse addere; ei po-
tatem emendi non esse factam, ne res abiret ab
ronio. Negare hoc, nisi forte negare omnia con- 149
uisti, nullo modo potes: palam res gesta est, ma-
o conventu, Syracusis: testis est tota provincia,
pterea quod undique ad emendas decumas solent
convenire. Quod sive fateris, sive convinceris, quot

---

§. 148. *CCXVI mil.]* Sic edd. principes et codd. plerique. Nau-us coepit *CCVI*, quod Hotomanus et Nannius correxerunt: Lag. 29 *XII*, Paris. A B *CCXV*: *milibus* abest ab Lag. 42, sed solo.

potuisse vendere] Delevimus hic pronomen *te* et post *voluisse* cimus auctoritate Lag. 42, nec enim interest, quo loco ponatur. Ex em, sed etiam Lambini marg. post *potueris* posuimus *vendere*, quod se quidem poterat, sed et additum nihil nocet. Extr. cap. *ipse* a dedimus ex Lag. 29 et Par. A B, quod haud dubie praestat ei, d pro perpetua eorum verborum confusione in Lag. 42 et Lamb. g. legitur *iste Alba*. Vulgo quodcunque est pronominis omittitur.

non mille, non duo cet.] Sic expressis litteris non numerorum no-etiam postea Lag. 42, quod cum raro fiat, eo magis servandum cen-nus: itemque quod *mod.* scripsimus non *modium*, et *milia* (post X) omisimus, certo consilio et secundum fidem codicum facta esse a. Sed quod in eodem illo libro legitur *nec duo, nec tria*, nondum stituo, num Latine recte dicatur. Cf. ad V, 42 pr.

ei potestatem] Delevi in principio *et*, quia abest a Lag. 42, nec e coit *et ei potestatem non esse factam*. Copula cum absit, ha-fere eandem vim quam *vero*, *tamen*.

§. 149. *palam res gesta est]* Alio ordine verborum Lag. 29 Pa-A B *res palam gesta est*.

§. 149. *manifestis in rebus teneare]* Olim edebatu *rebus*, donec Nannius sui codicis scripturam *manifestis* rum Fabricianus codex in margine Lambini et Lag. 42 *m bus* sine praepositione habent, quod, nescio an fallar, se non probatur. Nam illae res non sunt, *quibus* culpa V stretur, sed *in quibus* ipsa sit. Et *teneri*, cum signific *esse*, peccatum addita praepositione *in* secum habet. Si *rebus turpissimis cum manifesto teneatur;* III, 76 *i maximis tum manifestis tenetur*, II extr. *in manifesto nebatur*, quamquam eo quidem loco Lag. 29, sed neglig ctus, omittit praepositionem, et II, 59 *cum in manifest teneare* servandum putavimus. Item p. Caec. 2 *facile testibus in re perspicua tenerentur.* Verum III, 89 fa tuimus, quin ex optimis ederemus *cum manifestis flagit* quia putamus explicari posse „cum ita tenebitur, ut flagit festa sint." — *ni ita esset]* Vulgo *nisi;* nos sequimur quoque ob causam, quod Cicero etiam extra sponsionem priam sedem habet, breviorem illam formam ponere solet, *ita.* Tusc. V, 11 Wolf. *ni ita esset;* V, 39 extr. *ni it beret.* — Post vulgo *tuum procurare in decumis neg bantur.* Nostrum ex Lag. 42 dedimus, quocum consen dex, quem secutus edi voluit *tuum procuratorem esse tuum negotium agere loquebantur.* Sed *esse* supplend detur. — *nam si* $\overline{\text{XXX}}$ *tu* cet.] Vulgo plenius *XXX mill tritici*, nos et Lag. 42 et Lamb. cod. ad marg. (Fabricianu benter *modios tritici*, totiens facta mentione, omisimus. significantur non in illis solum libris, sed etiam in Pa

propositam arbitramur fuisse, qui tantum praesens lucrum, nulla opera insumpta, contempserit atque despexerit? deinde ipse Minucius nunquam tanti habere voluisset, si decumas tu lege Hieronica venderes: sed quia tuis novis edictis et iniquissimis institutis plus aliquanto se, quam decumas, ablaturum videbat, idcirco longius progressus est. At Apronio semper plus etiam multo abs te permissum est, quam quod edixeras. Quantum igitur quaestum putamus factum esse per eum, cui quidvis licitum sit, cum tantum lucri voluerit addere is, cui, si decumas emisset, idem non
liceret? Postremo illa quidem certe tibi praecisa est 151
defensio, in qua tu semper omnia tua furta atque flagitia latere posse arbitratus es, magno te decumas vendidisse, plebi Romanae consuluisse, annonae prospexisse. Non potest hoc dicere is, qui negare non potest, se unius agri decumas xxx milibus mod. minoris, quam potuerit, vendidisse; ut etiam, si tibi hoc concedam, Minucio te ideo non tradidisse, quod iam addixisses Apronio: aiunt enim te ita dictitare, quod ego expecto, cupioque te ita illud defendere: verum ut ita sit, tamen non potes hoc, quasi praeclarum aliquid,

---

§. 150. *nunquam tanti habere]* Media vox omittitur in duobus melioribus Lagomars. itemque duobus ex deterioribus. E Parisinis nihil enotatum est. — *sed quia]* Sic Lag. 42 Paris. A B, pro vulg. *sed quod*. Si animadvertere volueris, veteres potissimum *idcirco — quia* et *non idcirco — quod* invenies dixisse, quorum alterum ad rem factam, alterum ad cogitatam pertinet.

§. 151. *praecisa est defensio]* Sic Lag. 42. Vulgo *def. est.*
XXX milibus mod.] Hoc loco Nann. et Lag. optimus *milia* mendose, itaque correximus potius quam ceterorum librorum auctoritate delevimus. Post e Lag. 42 *te ideo:* vulgo *ideo te.* — *te ita illud def.]* Olim, antequam Nanniani codicis scripturae innotuerant, secundum reliquos in ea re concordantes edebatur *te illud*, sine *ita*. Ne Lagom. quidem 42 *ita illud* coniunctim, sed *ita* solum.

praedicare, magno te decumas vendidisse, cum fuis fateare, qui multo pluris voluerit emere.

65 Tenetur igitur iam, iudices, et manifesto tenet
152 avaritia, cupiditas hominis, scelus, improbitas, audac Quid, si haec, quae dico, ipsius amici defensoresqu iudicarunt? quid vultis amplius? Adventu L. Mete praetoris, cum omnes eius comites iste sibi suo i panchresto medicamento amicos reddidisset, aditum ad Metellum: eductus est Apronius: eduxit vir pr rius C. Gallus, senator: postulavit a L. Metello, ut edicto suo iudicium daret in Apronium, *quod per v aut metum abstulisset,* quam formulam Octavianam Romae Metellus habuerat, et habebat in provincia: n impetrat; cum hoc diceret Metellus, praeiudicium de capite C. Verris per hoc iudicium nolle fieri. Te

---

§. 151. *praedicare]* Primum editi et mss. plerique om *dicere*, nisi quod Lag. 27 *dicere.* Naugerius ex coniectura de *dicare*, quod huc usque mansit. Sed fortasse aliquis ex Lag. quam exquisitius volet *praestare* i. e. probare. Mihi vero qu tur *tamquam praeclarum aliquid*, favere illi potius coniectur tur. — *voluerit emere]* e Lag. 42 dedimus pro vulg. *voluerint*

propositam arbitramur fuisse, qui tantum praesens lu-
crum, nulla opera insumpta, contempserit atque de-
spexerit? deinde ipse Minucius nunquam tanti habere
voluisset, si decumas tu lege Hieronica venderes: sed
quia tuis novis edictis et iniquissimis institutis plus
aliquanto se, quam decumas, ablaturum videbat, id-
circo longius progressus est. At Apronio semper plus
etiam multo abs te permissum est, quam quod edixe-
ras. Quantum igitur quaestum putamus factum esse
per eum, cui quidvis licitum sit, cum tantum lucri vo-
luerit addere is, cui, si decumas emisset, idem non
liceret? Postremo illa quidem certe tibi praecisa est 151
defensio, in qua tu semper omnia tua furta atque fla-
gitia latere posse arbitratus es, magno te decumas ven-
didisse, plebi Romanae consuluisse, annonae prospe-
xisse. Non potest hoc dicere is, qui negare non po-
test, se unius agri decumas xxx milibus mod. minoris,
quam potuerit, vendidisse; ut etiam, si tibi hoc con-
cedam, Minucio te ideo non tradidisse, quod iam ad-
dixisses Apronio: aiunt enim te ita dictitare, quod ego
exspecto, cupioque te ita illud defendere: verum ut ita
sit, tamen non potes hoc, quasi praeclarum aliquid,

---

§. 150. *nunquam tanti habere]* Media vox omittitur in duobus melioribus Lagomars. itemque duobus ex deterioribus. E Parisinis nihil enotatum est. — *sed quia]* Sic Lag. 42 Paris. A B, pro vulg. *sed quod.* Si animadvertere volueris, veteres potissimum *idcirco — quia* et *non idcirco — quod* invenies dixisse, quorum alterum ad rem factam, alterum ad cogitatam pertinet.

§. 151. *praecisa est defensio]* Sic Lag. 42. Vulgo *def. est.*
XXX milibus mod.] Hoc loco Nann. et Lag. optimus *milia* mendose, itaque correximus potius quam ceterorum librorum auctoritate delevimus. Post e Lag. 42 *te ideo:* vulgo *ideo te.* — *te ita illud def.]* Olim, antequam Nanniani codicis scripturae innotuerant, secundum reliquos in ea re concordantes edebatur *te illud*, sine *ita*. Ne Lagom. quidem 42 *ita illud* coniunctim, sed *ita* solum.

ctorum, viatorum. *Fac diligentiam adhi*
ad praetoris existimationem attinet. Comm
nio Verrem, et hortatur, ut inimicis eius res
praesidio munitur existimatio tua, si quide

---

§. 154. *peroraro*] Exquisitam hanc Nanniani libri
Car. Stephano et Graevio receptam, et ipse recenti Lag.
confirmatam restitui. Lambinus veterem *perorabo* ret
miror, nam Ernestium quidem Gruterianam suam defend
mirabile videtur. Interest etiam ad sententiam aliquid,
rabo probat, is singularem quandam perorationem expe
qui *peroraro* dicit, praecidit. Est enim quasi dicat „si
tam hanc orationis partem de frumento decumano pereger
tem peroratio non fit, sed exposita re de ista epistola
ad alterum crimen transitur. — *epistolam. Timarch*
Recita epistolam Timarchidis. Timarchides cet. S
melioribus libris omnia absunt, in deterioribus repetitum
Timarchides desideratur, ut fuisse videatur *Recita ep*
marchides cet. Atque sic edidimus, quandoquidem om
scribae allocutionem propter vacuum spatium in nonnullis
lictum minus plerisque probabile videretur. Notandum et
a plerisque omnibus libris mss. et bonis quidem, et ed
abesse. Adiecit Naugerius, a cuius iudicio non dissentio

quod adscribit] Vulgo *adscripsit*, sed Praesenti u
iis, quae sequuntur, et extat in Lag. 42 et marg. Lamb. re
restituendum quoque ex eodem illo libro *assumant* pro
Tum in Lag. 42 *hoc* deest, et Lag. 29 Paris. A B *esse*

i constituitur diligentia atque auctoritate. *Habes virtem atque eloquentiam.* Quam copiose laudatur Apro- 155
us a Timarchide! quam magnifice! Cui ego illum non item placere oportere, qui tantopere Timarchidi protius sit? *habes, sumptum unde facias.* Necesse est, iod redundarit de vestro frumentario quaestu, ad ilm potissimum, per quem agebatis, defluxisse. *Scris, apparitores recentes arripe: cum L. Volteio, qui arimum potest, caede, concide.* Videte, quam valde alitiae suae confidat Timarchides, qui etiam Apronio probitatis praecepta det. Iam hoc *caede, concide;* nne vobis verba domo patroni depromere videtur ad ane genus nequitiae accommodata? *Volo, mi frater, aterculo tuo credas* — consorti quidem in lucris at- e furtis, gemino et simillimo nequitia, improbitate, udacia. *In cohorte carus habebere.* Quid est hoc 67

---

§. 154. *atque eloq.*] Desideratur *atque* in Lag. 42. Deinde idem — *ego illum non putem*, et eundem ordinem verborum etiam ceteri liores, cum vulgo *non putem illum* legatur. *Tanto opere* divisis bis Lag. 29 Paris. A B.

§. 155. *redundarit*] Lambinus correxit, Gruterus et Graevius pro- unt. Codd. *redundaret.* — *recentes arripe*] Lag. 42 et vet. codex marg. Lamb. *recentis.* Deinde *Volteio* edidi, quod ex ipsis vetem librorum aberrationibus liquido olim apparet fuisse: atque eiusdi reliquiae veteris scribendi rationis et diutius et certius in homim nominibus propriis servantur. — *nonne vobis domo*] Olim fuit vs *verba domo:* ex Nanniano correctum est *nonne*, quod etiam in g. 42 quamquam mendose legitur *(neic).* Sed praeterea reliqui boni bis addunt, (Lag. 42 *nobis* mendose), quod item Lamb. voluit in marg. petitae, nisi quod *haec* pro *hoc* habet, quo non opus est. De obsceno usu, qui inest in verbis *caedere*, *concidere* cf. quae laudat Gruterus et rcellinus in lexico: sed hoc tamen loco gladiatorium potius est. — *mi ater fraterculo*] Sic Nannianus et Lag. 42 et vet. cod. in marg. Lamb. abr.). Ceteri ut olim edebatur *Volo mihi fraterculo tuo credas.*

carus habebere] Usque ad Nannium edebatur *habeare*, qui ex o codice *habebere* ut ederetur suasit. Sic etiam Lagomars. 42. Sed usam, quam ille addit, non probo. Dicit enim non optare Timaridem gratiam Apronio apud cohortem, sed eius gratiae illi spem et luciam facere, quo audacius contendat. Nam docent ea, quae sequuntur,

in cohorte? quo pertinet? Apronium doces? qui vestram cohortem te monitore, an sua sponte p nerat? *Quod cuique opus est, oppone.* Qua imp tia putatis in dominatione fuisse, qui in fuga ta probus sit? ait, omnia pecunia effici posse; dare, fundere oportere, si velis vincere. Non hoc mihi molestum est Apronio suadere Timarchidem, quod hoc idem patrono suo praecipit. *Te posti*
156 *omnes vincere solent.* Verre quidem praetore, Sacerdote, non Peducaeo, non hoc ipso Metello. *Metellum sapientem esse.* Hoc vero ferri iam no test, irrideri viri optimi, L. Metelli, ingenium, et temni ac despici a fugitivo Timarchide. *Si V*

---

praecipientis illa verba esse, velut fac ut carus habeare. ha valde miror etiam Lambinum olim vulgatam *habeare* retin Imperativi sensum clarius exprimit. Verumtamen Futurum significat, et facilius corrumpi potuit, siquidem Paris. A B hibent. — *Quod cuique opus est, oppone*] Sic recte L vel sine libris restituendum videretur, pro vulgato *opus* *cunque* unus Lag. 29 liber correctionum plenissimus. *Op* h. l. est obtendere, ante oculos ponere (vorhalten), ut quare, non ut impedias. Sic supra c. 57 *decumani ara ris scelus ac nomen opponunt ad pactiones facien*

bebis, omnia ludibundus conficies. Hic vehemen- erratt Timarchides, qui aut Volteium corrumpi pe- nia putet posse, aut Metellum unius arbitratu gerere turam: sed errat domestica coniectura: quia mul- et per se et per alios multa ludibundos [libidinose] d Verrem effecisse vidit, ad omnes eosdem patere tus arbitratur. Facilius vos efficiebatis ludibundi, e volebatis a Verre, quod multa eius ludorum ge- noratis. *Inculcatum est Metello et Volteio, te atores evertisse.* Quis istuc Apronio attribuebat, aratorem aliquem everterat? aut Timarchidi, cum udicandum, aut decernendum, aut imperandum ali- , aut remittendum, pecuniam acceperat? aut Sex-

---

nt, sed tamen facile nisi quid aliunde momenti accedat, locum tue- r. Quid autem inest in illis verbis, quod contemni Metellum a rchide significet? Puto doctrinae cuiusdam e Graecis fontibus pe- studia ab illis furibus leniter irrideri, quibus novus praetor impli minorum negotiorum curam amico permiserit. — *conficies]* Nan- et Lag. 42; *perficies* cetera turba habet: neque iniuria recentio- lud statim receperunt, quippe reliqui sermonis improbitati con- atius. Post *corrumpi pecunia* inverso ordine quam vulgo idem 42. — *sed errat domest. coni.]* Primus Lambinus in repet. edi *errat*, cum fuisset *erravit*, paruitque Gruterus. Nimirum ille to. Nam sic Lag. 29 et ambo Parisini meliores, nec differt Lag. 42, o mendose legitur *erat*, nec deteriores quidem VI Lagom., qui exhibent. Verum ordinem verborum ex uno 42 constituimus, *coni. domestica.* — *et per se et]* Prius *et* accessit ex eodem d idem male omittit *multa*, et *videt* habet. Post *arbitratur* fere codices, certe meliores omnes. Vulgo praeterquam in edit. *arbitrabatur.* Ceterum Ernestius scire quidem se ait *libi-* dici etiam quasi *pro libidine*, ut IV, 39 pr. (Germ. *willkühr-* sed se tamen semper in eo verbo haesisse. Quod addit a Nau- demum adiectum, magnopere fallitur. Est enim in libris et manu is et impressis omnibus: nec tamen nego importunum videri, et se explicationis causa, quod genus ludorum significetur, adiectum. facere non potui, quin uncis coercendum putarem.

Sextio lictori] Lag. 42 *lictori* omittit, quod nescio an probabile tur, cum facile ipse ex sequentibus cogitatione addas. Lambinus pet. praenomen *L.* addi volebat, cuius ego neque hic neque in li- V, ubi saepius appellatur, vestigium in codd. ullum vidi.

bertus et accensus tuus, et tibi ac libe
bus in rebus coniunctus ac proximus,
scribit, vulgo esse ab omnibus ita dem
tello, tibi Apronium in decumis socium
sciat improbitatem aratorum: ipsi sua
volent. Quod istuc, per deos immortal
causa excitatum esse dicamus in aratore
odium atque tantum? quantam iniuriam
aratores, ut eos etiam libertus et acce
irato animo ac litteris insequatur?

---

§. 156. *omnes ei tunc attr.]* Additur vulgo ad
quod cum facile semetipsum prodat, et consensu m
damnetur, miror quo pacto tam diu se tueri potuerit

§. 157. *et fuerit]* Ex repetitionibus Lambiniani
est ad Gruterianam, Graevianam, Ernestianam. An
mss. omnes *et.* — *concedisne]* Olim fuit *concedes,*
tulit e suo *concedesne,* quod statim ab omnibus prae
ex coniectura *concedes non nunc hoc* edidit, rece
quod in Nanniano dicitur fuisse, legitur etiam in Lag. 2
Lag. 42 *concedisne* habet, idque, cum praecesserit *vi*
detur. Post Lag. 42 *conficere* pro *confingere*, mend
si dii volent] Sic olim vulgo edebatur, sed *volu*
margine Lambiniano notatur, quam significationem e
quod illud inventum est in Fabric. nec probatum. E

que ego huius fugitivi vobis, iudices, episto- 68
lassem, nisi ex ea totius familiae praecepta et
et disciplinam cognosceretis. Videtis, ut mo-
ronium, quibus rebus ac muneribus se insinuet
iaritatem Metelli, Volteium corrumpat, scribas
mque pretio deleniat: ea praecipit, quae vidit;
et alienum hominem, quae domi didicit ipse:
n hoc errat uno, quod existimat easdem vias
um familiaritates esse munitas. Quamquam me- 158
n iratus Metello, tamen haec, quae vera sunt,
Apronius ipsum Metellum non pretio, ut Ver-

---

7. *vobis, iudices, epist.]* Hoc verba ordine collocata leguntur . Sed mox vulgo *nisi ut ex ea*, (Lag. 42 *nisi uti ex ea*,) ur adhuc toleratum esse. Neque enim constat vel sententia ictio verborum, nisi aut *recitari* corrigas, aut *ut* tollas.

inuet] Pronomen ex Nanniano et Lag. 42 accessit, quod ple- es ante nos editores spreverant, propterea quod inveniuntur ronem loci, in quibus *insinuare* intransitive dicitur. Hoc uerat P. Manutius ad IV Epist. 13 ad fin. *nam et comple- familiarissimos, qui me admodum diligunt, multumque at: et in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pudor sit, insinuabo;* post eum Graevius ad hunc locum, et Gera- Philipp. V, 3: *eccui potestas in forum insinuandi fuit.* evius de orat. I, 20 *quod ita nati essemus, ut et blandiri ter insinuare iis, a quibus esset petendum, possemus.* am II, 35 *ut peritus insinuet in causam,* quia *se* a ple- d. abest. Sed hoc tamen non eo pertinet, ut pronomen quam debeat etiam frequentius addi. Cf. p. Caec. 5 *ac se miliaritatem insinuasset;* de leg. agr. II, 5 *cum familia- m eorum sermonem insinuarem;* de amic. 26 *callidus ille s ne se insinuet cavendum est.* Tusc. V, 11 *insinuasse quam philosophiam videtur.* Idem de Livio acuratissimus b. ad lib. IX, 2 §. 8 contra Gronovium pronomen addubi- icat. — *deleniant]* Sic per secundam vocalem codd. omnes; Lag. 29 *declinat*, at p. Mil. c. 35 optimus Erfurtensis *deli- r*amque formam probam existimo cum Conr. Schneidero Elem. 4. — *quod exist. easdem]* Hoc ordine quattuor meliores. *em existimat.* Lag. 29 antiquitatem simulat dum scribitur , ut et *proxumus, epistula, volgo,* talia: modo aliis in re- servaret.

enim ad omnes praetorum filios iidem a
Timarchide, Metelli est filius in provi
sed adolescens bonus ac pudens, dign
nomine. Vester iste puer praetextatu

---

§. 158. *sermone impuro]* Sic Nannianus et La
etiam Fabricianus, nam Lambinus in nota repetita
tendum) editionis nonnullos libros mss. appellat. V
quamvis nemo recte defendere possit, Ernestius tam
tat, ut tertium aliquid *incesto* corrigatur. Nos, o
multa viderimus, codd. mss. dissensus non impediet,
illorum optimorum scripturam putemus.

recuperatores in oratorem nulli] Verba *in*
niano adhuc solo addita legebantur, nunc cognitorem
cipiunt, quamquam in illo ante *recuperatores* posita
re confidendum Nannii diligentiae. Quam igitur pra
Lallemandi codices fuisse, quorum *duos* dicit ea
omittantur, servare? Verum ego hominem impudent
nor, et quos nunquam inspexerit mstos pro optimis
dasse: nam qui factum dicamus, ut nunquam quicqu
tulerit a Nannio praetermissum? cuius generis quam
minem fugere potest.

§. 159. *bonus ac pudens]* An placet *prudens*,
nibus vetustis ac plerisque codd. deterioribus, et, qu
Lag. 42, (qui postea quoque cum Nann. *prudentior*
et nostri quidem Pariss. tres cum Lag. 29 Naugeria
dens tueantur. Mihi vero non placet, qui *pudorem*

...madmodum fuisset, non dicerem, si pueri esse il... culpam ac non patris existimarem. Tune, cum te ...tuam vitam nosses, in Siciliam tecum grandem prae...tatum filium ducebas? ut, etiamsi natura puerum a ...ernis vitiis atque a generis similitudine abduceret, ...suetudo tamen eum et disciplina degenerare non si...et? Fac enim fuisse in eo C. Laelii aut M. Cato- 160
...materiem atque indolem: quid ex eo boni sperari ...ae effici potest, qui in patris luxurie sic vixerit, ...nullum unquam pudicum neque sobrium convivium ...rit? qui in epulis cotidianis, adulta aetate, per ...nnium inter impudicas mulieres et intemperantes ...s versatus sit? nihil unquam audierit a patre, quo ...entior aut melior esset? nihil unquam patrem fa... viderit, quod cum imitatus esset, non, id quod ...issimum est, patris similis putaretur? Quibus in 69
...s non solum filio, Verres, sed etiam rei publicae 161

---

§. 160. *C. Laelii aut M. Catonis]* In Nanniano dicitur esse *aut* *...aelii aut*, cum vulgo neutro loco coniunctio esset, in Lag. 42 al...tantum. Et hoc maxime nobis visum est probabile, cum causa sit ..., cur hoc loco illorum virorum ingenia tam diversa fuisse signifi...r, ut, si unum elegeris, excludas alterum. Ceterum locum hunc ... Gesnerus adhibuit commode, ut apud Quint. II, 8, 12 *materiam* ...deret, pro quo alii maluerant *naturam*. — *audierit a patre]* Ver... ordo institutus est secundum quattuor nostros meliores, cum ... fuerit *a patre aud.* Sed omnes tamen libri mss.; quantum co...mus, mendose *audivit*, item *vidit*. Sed hoc scribendi compendiis ...endum. — *facere viderit]* Est a Lag. 42 et Fabric. (ut opinor, nam ... Lamb. accepisset?) Vulgo *agere*. Sed ad grammaticam rationem ... gravius est, quod *patris similis* in Lag. 42 et 29 Paris. A B extat, ...ssime: nam quod vulgo est *patri similis* (ex Nanniano, cum antea *...lis patri* ex deterioribus editum fuerit,) ea similitudo ad formam per...et, non ad naturam moresque, de quibus hoc loco dicitur. Geni...n item lib. V, 12 §. 30 ex libris mss. et omnibus quidem restitui..., ubi vulgo editi *patri similem* exhibent. Cf. etiam paulo post *...ris similis*.

§. 161. *Verres, sed etiam]* Allocutio rei accessit ex Lagom. 42. ...go deest, sed vestigium superest, dum pro *sed* legitur *verum*. Ne

te Verrem substituisti alterum civitati:
deteriorem, si fieri potest, quod tu eius
non in hominis luxuriosi, sed tantum
162 divisoris disciplina educatus. Quid isto

Lambinum quidem aliter, atque me in Lag. 42, inven
argumento est quod in marg. repet. *Verres verum* s

patriae: qui] Proxima verba usque ad repetitum
in Lag. 42, item propter mendi similitudinem in no
vetustis. Sed *possent esse* ex Lag. 42 nos scripsim
possent. Idem mox *ad* pro *atque civitatis.* —
neque ad] Quod modo de cod. Lag. 42 annotavimus,
nem eorundem verborum, quae in medio sita sunt
contra in omnibus praeter illum librum et Lambinian
terus ea uncis inclusit, Ernestius sustulit, sed satis i
dant. Et statim ex uno Nanniano praepositionem *e*
libris praeter eundem illum Lagomarsinianum abest,
Nannius quidem cum notasset in suo libro vet. *ex* a
hil mutavit: noster autem ille Nanniani geminus etiam
bet: *et improbo et impuro* pro vulg. *atque impuro*
cum nihil deterius sit, constantiae causa recipiendum
nem tamen verborum eundem habet Paris. A. -- *resp*
situ verborum Lag. 42. Vulgo *abs te resp.*

Nunc pro te Verr.] Sic cetera turba mss. Se
tius aliquid recondit: *non prope Verrem sed subs*
quod puto corrigendum esse *substituisses*, ut cum a
iungatur: sed quia sine ancipiti correctione non un

itramur, si est tuus natura filius, consuetudine discipulus, voluntate similis? Quem ego, iudices, quambonum fortemque facile paterer evadere: non enim inimicitiae commovent, si quae mihi cum isto fuerunt: nam si in omnibus rebus innocens fuero que similis, quid mihi istius inimicitiae nocebunt? aliqua in re Verris similis fuero, non magis mihi rit inimicus, quam Verri defuit. Etenim, iudices, modi res publica debet esse, et erit, veritate iuorum constituta, ut inimicus neque deesse nocenti

---

m simul ceteros meliores secuti sumus. Etiam *si* mitius putamus . *qui;* cum aliquem etiam dubitandi locum relinquat.

§. 162. *quamvis bonum]* Duo Basileenses Cratandrina 1528 et g. 1534 *quantumvis* de coniectura exhibent. Quid igitur reliquec. 58 pr. *quamvis nocens?* Sed vide ad c. 16 §. 41. Post vulgo *turae sint:* nos *sunt* ex quattuor melioribus et nonnullis etiam ribus dedimus, quod videtur magis sibi fidentis esse, et a metu remoti. — *Verris similis]* Vulgo *Verri*, quod displicet etiam r id quod praecedit *mei similis*. De codicibus nihil opus est es enim nimis anceps est, veruntamen auctores habeo Lag. 29 A B. Sed vitii genus admonet, ut Taciti locum Annal. I, 32 re conemur. Ibi milites seditiosi traduntur centuriones *pro verberibus mulcasse, sexageni singulos, ut numerum cen-m* (in legione) *adaequarent*. Mirum, militum turbam ita disfuisse, ut sexageni non amplius singulos centuriones circumdan singulas plagas a singulis militibus inflictas vis, ut omnes nione sceleris tenerentur? At ille numerus legionem non explet. multa? Medendi ratio in promptu est. Scribe *sexagenis singu-*cilicet ut plagarum numero centuriones honoris sui admoperen-

veritate iud. const.] Vulgo nunc *severitate* editur, sed de conolim Ascensiani editoris, repetita deinde a Iuntino 1534, et ab eo mpore, ut fieri solet, pro vulgata scriptura habita. Neque ego e *severitate* iudiciorum imprimis frequenter agi, eamque in his ibus paene solam expeti, quippe in quibus agatur de persequenimprobis: eamque ob causam ipse Act. I c. 1 correctionem P. Maomnium codicum scripturae praeferendam existimavi, corrigendum puto, quod in orat. p. Rosc. Amer. 30 §. 54 legitur *L. Cassius ille verissimus et sapientissimus iudex*, ut fiat *severissimus:* tamen h. l. non solum de severitate in persequendis improbis di-, sed etiam de aequitate in tuendis innocentibus, ut prorsus verrequiratur utrisque commune, quod *veritatem* esse puto. Sic

esse crimen decumanum dixeram: ex qu
innumerabilem frumenti numerum per tr
sum a re publica esse ereptumque arat

70 Sequitur, ut de frumento empto vos,
ceam, maximo atque impudentissimo furto
certa, et pauca, et magna dicam brevit
Frumentum in Sicilia emere debuit Verre
consulto et ex lege Terentia et Cassia
Emendi duo genera fuerunt, unum decu

---

etiam pro Quintio c. 2 extr. *tot tantisque difficultat*
tuam, C. Aquilli, fidem, veritatem, misericordi
confugit.

§. 163. *digressa est]* Lambinus, Gruterus, Ernes
invitis libris mss., quantum scio, omnibus. Sed La
et consulto, cf. ad IV, 16, V, 23: ceteri imprudent

crimen decumanum] Recipiendam putavimus La
ex edit. priore pro codicum scriptura *decumarum.*
item 77 pr. *crimen decumanum* sine ulla varietate
videtur omnino aliter posse dici. Mox verba *per tr*
Lag. 42, idem pro *a rep.* habet *id rei publicae.*
tum est secundum Nannianum, cui nunc accedit Lag
ex reliquis codd. edebatur *abreptum.*

empto vos, iud., doceam] Mendose Lag. 42 *no*
enim vocem *iudices* omissam esse, quae fere in co
tari. Notabile etiam, titulum olim marginalem DE FR

n, quod praeterea civitatibus aequaliter esset distri-tum: illius decumani tantum, quantum ex primis de-nis fuisset; huius imperati tritici modium DCCC mi-pretium autem constitutum decumano in modios gulos HS III, imperato HS IIIS. Ita in frumentum

---

s, itaque editiones veteres inter eas lectiones haesitant, sed quas tamen consului una Iuntina *ceterarum*, Ascensiana, illa antiquior, posteriores, Naugeriana, Cratandrina, Hervagiana, Victoriana, *cer-tum*. Atque sic fuit, donec Nannius a suo codice abesse illud sive *rarum* sive *certarum* tradidit; neque tamen invenit nisi unum Car. phanum, qui illi codici pareret, ceteris editoribus Hotomanus persua-legendum esse *alterarum decumarum*. Sic sententiae bene con-tur, nam paulo post eae decumae vocantur *alterae;* etiam facilis atio est, sed miror tamen Hotomanum scribere eam lectionem ex re codice manuscripto perantiquo desumptam esse, et Lambinum que duos libros manu scriptos iactare, Lallemandum denique itidem s e suis solito ἐκφωνήματι laudare. Sic recentioribus editoribus e ignoscemus, quod nubem pro Iunone amplexi Hotomani commen-hucusque propagarunt. Mihi quidem nec ille nec sectatores illius veterum librorum auctoritate persuaserunt, eoque libentius Garato-n laudo, quod, cum nullis codicibus uteretur, Nannianam tamen le-nem, quae etiam Lag. 42 est, veriorem iudicavit. Hoc unum mihi lum manet, anne pro *decumarum* levissima mutatione melius lega-*decumanum*, ut intelligatur *frumentum*.

civitatibus aequaliter esset distributum] Negat Ernestius hunc m verbi *distribuere*, in quo insit imperandi significatio, sicut in bo *describere*, Ciceronis esse, necdum ego similem locum inveni. amquam hoc non impedire videtur, quominus veram esse codicum ipturam putemus, quandoquidem proximae sunt illae notiones.

huius imperati trit.] In codicibus deterioribus desiderantur haec ba *huius imperati*, itaque sine illis olim editum fuit *illius decu-mi tantum, quantum ex primis decumis fuisset, tritici modium CC millia*. Primus deesse aliquid intellexit Hotomanus, voluitque *ius* post *fuisset* addi. Nannius praeterea *imperati* e suo libro pro-it. Nos in Lag. 29 Paris. A B porro invenimus *in annos singulos*, e verba quamquam non nocent, tamen cum paulo post repetantur, l. videntur explicandi causa adscripta esse. In numero *octingento-n milium* paulum variatur, nam Lag. 42 *CCC* sine *D*, Paris. A B g. 29 *DXXX*, sed apparet tamen corruptionis origo.

HS III] legendum esse *terni* docet grammatica ratio, sed *ternos* nes codices praeter Lag. 42, qui numeri notam non litteras ponit.

imperato HS IIIS — HS duodetriciens] Fortiter textum ag-essus sum, nec tamen audacius quam Hotomani rationem secuti ce-

unum de tribus numeris esse falsum, aut *mod. DCCC*, *ternos* aut summam *HS duodetriciens*. Et Hotom. qui mum aggressus scribendum esse *bis et tricies* primum reliquis tam facile persuasit, ut res iam videatur pro At numerum illum litteris in codd. scriptum mutari diffici Quidni praestiterit Nannii ratio pro DCCC scribi DCC quidem longe lenius videtur remedium esse. Veruntam dem probo, cum infra c. 77 idem numerus octingentorum scribaturque adeo litteris expressis in Lag. 42. Quid i suasum est vitium inesse in HS *quaternis*. Pretium scit a ternis ad quaternos sestertios, cum frumentum vel binum semis, vel summum ternum fuerit: cur igitu nos, quamvis per illos annos annona vilissima fuisse di ptum fuerit, ut fere solet scribi, (vides in nota Sestertior rumpendi ratio explicatur et summae constant, fiunt enim i. e. duodetricies HS. Nunc etiam aequitatem Senatus qui pro frumento imperato ternos semis, pro frument ternos solvi voluerit, infra cap. 85. Et singularem con stra ratio accipit a scriptura optimorum codicum §. 174, medimnum fuisse traditur HS XXI.

fere ad nonagiens] Sic omnibus litteris Lag. 42. et *nonagies* — *prope centiens et viciens]* Necessa fuit, sicut Lambinus fecerat. Nam cum vulgo ederetur *cies* (debebat secundum Nannianum *centiens et triciens*) ptura codices mss. abirent, nisi quod ex Lag. 42 *tricen* pro *centies* solum an pro tota summa, enotatum repp sive bis et triciens sive duodetriciens ad nonagiens ad cerentur nisi fere CXX, non videbatur orator dicere mam *prope* ad CXXX fuisse. Si *duodetriciens* ...

ens erogatum est. Hanc pecuniam tantam, datam 164
bi ex aerario inopi atque exhausto, datam ad frumentum, hoc est ad necessitatem salutis ac vitae, datam, Siculis, ut aratoribus, quibus tanta onera res publica imponeret, solveretur, abs te sic laceratam esse co, ut possim illud probare, si velim, omnem te hanc cuniam domum tuam avertisse. Etenim sic hanc rem tam administrasti, ut hoc, quod dico, probari aequisno iudici possit. Sed ego habebo rationem auctoatis meae; meminero, quo animo et quo consilio ad usam publicam accesserim. Non agam tecum accutorie; nihil fingam; nihil cuiquam probari volo, me ente, quod non ante mihimetipsi probatum sit. In 165
c pecunia publica, iudices, haec insunt tria genera torum: primum cum posita esset pecunia apud eas cietates, unde erat attributa, binis centesimis feneus est: deinde permultis civitatibus pro frumento hil solvit omnino: postremo, si cui civitati solvit, tum detraxit, quantum commodum fuit, nulli quod bitum est reddidit.

---

§. 164. *ac vitae]* e Lag. 42 est. Vulgo *et vitae*. Post *ut aratoribus* idem, quod minime contemnendum, vulgo *Siculis aratoribus*. m idem *vellem*, quod si placuerit, corrigendum tamen *possem*.

et quo cons.] Vulgo coniunctio omittitur, quae, cum animi nulla commotio, neque rhetorica figura, iussu Lag. 42 adieci.

cuiquam probari volo] Cuiquam hucusque ex uno Nanniano acssit, nunc auctores fiunt quattuor nostri. Sed et *volo* recepi ex Lam. 42 et de margine Lambinianae repetitae. Vulgo *velim*, cuius Coniectivi aegre rationem intelligas.

§. 165. *primum cum posita esset pecunia]* Omnes edd. veteres *imum eam cum pos. ess. apud eos soc.* omissa voce *pecunia*. A mbino in margine repet. *pecunia* additum est, sed *eam* non delevit, fides codicum, certe unius Lag. 42, qui etiam hac in parte cum Faic. videtur consentire, postulat, sed alio loco, ante *feneratus est*. alit. Gruterus igitur veritati inscius consuluit, quod pronomen prors sustulit.

71 Ac primum hoc ex te quaero, tu, cui publicani ex Carpinatii litteris gratias egerunt, pecunia publica ex aerario erogata, ex vectigalibus populi Romani ad emendum frumentum attributa, fueritne tibi quaestui? pensitaritne tibi binas centesimas? Credo te negaturum: turpis enim est et periculosa confessio. Mihi
166 autem hoc perarduum est demonstrare. Quibus enim testibus? Publicanis? tractati honorifice sunt: tacebunt. Litteris eorum? decreto decumanorum remotae sunt. Quo me igitur vertam? Rem tam improbam, crimen tantae audaciae tantaeque impudentiae, propter

---

§. 165. *Ac primum]* Olim edebatur *at*, quod Naugerius correxit consensu codicum meliorum, Lag. 42 tamen *hanc*. *Primum* quod orator dicit, pertinet ad finem cap. 72, ubi est: *Et quoniam de illa feneratione satis dictum est, nunc de hac tota pecunia aversa, quaeso, cognoscite. — tu, cui publicani — egerunt]* Oratio ἀνακόλουθος est, quae sic fere continuari debebat: *adhibuerisne pecuniam publicam ad quaestum?* Sed quamvis pendeat *tu*, nolim tamen vocalam, sicut fecit Ernestius, tollere, propterea quod ne reliqua quidem apto coitura essent: *ex te quaero, cui publicani gratias egerunt.* Laudat Graevius insignem Livii locum lib. II, 12 *cum C. Mucius adolescens, cui indignum videbatur* cet. *itaque eam indignitatem vindicandam ratus — constituit*, et conferri iubet quae ad eum locum interpretes attulerunt. Et nos ad lib. II, 73 exempla quaedam collegimus pendentium in principio periodi verborum. Ex alio quidem genere, nominativi a reliqua oratione dissentientis, est Act. I, 18 init. *ut Siculi — eos tum lictores consulum vocent*, cuius generis similia collegit Bremius ad lib. II de Fin. c. 33.

§. 166. *publicanis? — litteris eorum?]* Olim edebatur, itemque Lambinus priore edit. propagarat *publicani — litterae*, ita ut haec verba cum sequentibus coniungerentur. In repet. editione Lamb. in marg. *publicanis — litteris* rel. et haec eius nota post librum legitur: „Quanto haec scriptura sit lectione vulgata concinnior, quis non videt? et tamen ne quis existimet ex ingenio meo aut cuiusquam, qui vivat, esse natam, assevero eam esse in duobus codicibus antiquis, quibus usus sum, et in illo Fabriciano comparere plane expressam." Insecuti editores cum *publicanis* recepissent, reliquerant tamen *litterae*, ratione non addita, neque enim ulla fuit, sed incuria; donec Ernestius tamquam ex coniectura etiam *litteris* restituit. In nostris codicibus vulgata olim scriptura comparet, nisi quod unus Lag. 42 Fabriciano adstipulatur. Eorum mihi librorum auctoritas satis est idonea.

piam testium ac litterarum praetermittam? Non fam, iudices: utar teste — quo? P. Vettio Chilone, mine equestris ordinis honestissimo atque ornatisio: qui isti ita et amicus et necessarius est, ut, amsi vir bonus non esset, tamen, quod contra istum eret, grave videretur; ita vir bonus est, ut, etiamsi micissimus isti esset, tamen eius testimonio credi orteret. Admiratur et expectat, quidnam Vettius 167 turus sit. Nihil dicet ex tempore, nihil ex sua votate, nihil, cum utrumvis licuisse videatur. Misit eras in Siciliam ad Carpinatium, cum esset magister pturae et sex publicorum, quas ego Syracusis apud

§. 166. *P. Vettio Chilone]* Edd. usque ad Lambinum *Vectio* et codd. plerique omnes. Est enim hoc discrimen non modo in hoc me, sed etiam in similibus *Attio*, *Pectio*, codicum mss. et lapidum norumque, quod in his fere *Vettius* est, dum scripti libri ita titu-, ut tamen plurimi *ct* exhibeant. Vid. Drakenb. ad Liv. IV, 28, 3; spinam ad Cic. epist. Attic. IV, 5; Ryckium ad Taciti Ann. XV, 3; edict. ad Cic. epist. fam. VII, 14 alios. Sed ex quo tempore in rebus lapidum auctoritas imprimis Manutii, Sigonii, Ursini exemplis er haberi coepit, etiam in editis libris illa scriptura invaluit. Quamn Garatonius quidem ad orat. p. Flacco c. 34 in hoc ipso nomine *tio*, quamvis *Vettii* longe frequentissimi sint, si de singulis agatur, e pronuntiandum existimat. Ceterum Manutius contra libros homini nomen reddidit L., cum fuisset *P.*, propterea quod infra in titulo retur Lucius, frater autem eius Quaestor Verris lib. V, 44 Publius: quo multi secuti sunt, nec immerito. Sed lectio librorum V, 44 quam incerta est, nec tituli huius magna auctoritas, ut praestare atur rem invertere et ex hoc potius loco in titulo *P.* corrigere. *ita et amicus]* Codices et edd. principes *qui isti et amicus: ita* d necessarium videbatur, Naugerius emendavit, sed veram Ciceronis um Lambinus repet. edit. restituit, cum utramque particulam con-lit. Auctor fit codex Lag. 42.

§. 167. *nihil, cum utrumvis]* Vulgo nunc *nihil ut ei utrumvis*, Victorius sic edidit primus, quantum ego cognovi, neque librorum ior auctoritate usus, nisi forte Paris. A, ex quo nihil a vulgari scria dissentiens notatur. Ceteri omnes, quod nos dedimus, exhibent, io cur recedamus nulla prorsus causa idonea apparet.
litteras in Siciliam] hoc ordine Lag. 42. Vulgo *in Sic. litteras*.
scripturae et sex publicorum] Editi libri usque ad Lambinianum *et*

Carpinatium in litterarum allatarum libris, Romae litterarum missarum apud magistrum L. Tullium, familiarem tuum, inveni: quibus ex litteris impudentiam feneratoris, quaeso, cognoscite. LITTERAE MISSAE P. VETTII, P. SERVILII, C. ANTISTII, MAGISTRORUM. Praesto se tibi futurum Vettius, et observaturum, quemad

---

sex publicanorum: Lambinus edidit *et societatis publicanorum.* Ursinus in suo manuscripto *eius societ. publicanorum* esse dixit, terus denique tamquam e libro Hotomani *et eius soc. publicanorum* usque ad hanc aetatem propagavit. Verum et ego et Gruterus in manuscriptis libris nihil aliud invenimus, quam quod supra posui, ullam fidem istis incertis laudationibus habeo. Fieri potest ut emendaverit, quisquis primum *societatis* emendavit, sed vereor ne ea re antiquitatis aliquod vestigium deleverit. *Publica* dicuntur vectigalia publica, v. c. *publica redimere*, *conducere*, *publicum agitare*, *habere*, quorum cum varia genera fuerint, etiam sex quasi coniuncta poterant esse a societate illa conducta: certe *societatem portum et scripturam habuisse* cognovimus lib. ... *allatarum libris, Romae in litterarum]* Desunt haec ... dice Nanniano, (item in Lag. 42 et 45,) itaque sic ediderunt ... phanus et Lambinus. Male, nam Syracusis magister, sive ... magistro, fuit Carpinatius; Romae magister eius anni, ... tii, Tullius. Quae causa erroris fuerit cum facile intelligatur, ... librorum alias laudatissimorum auctoritatem deseremus. ... ipsum cognomine *L.* auximus eiusdem Nanniani auctoritate, ...

rationes ad aerarium referas: ut, si hanc ex fe-
pecuniam populo non rettuleris, reddas societati.
ımus hoc teste, possumus P. Servilii et C. An- 168
magistrorum litteris, primorum hominum atque
stissimorum, possumus auctoritate societatis, cu-
itteris utimur, quod dicimus obtinere? an aliqua
ora aut graviora quaerenda sunt? Vettius, tuus 72
iarissimus, Vettius, tuus affinis, cuius sororem ha-
in matrimonio, tuae uxoris frater, Vettius, frater
quaestoris, testatur litteris tuum impudentissimum
ım certissimumque peculatum: (nam quo alio no-
: pecuniae publicae feneratio est appellanda?) Scri-
tuum dicit, Verres, huius perscriptorem fenera-
s fuisse: ei quoque magistri minantur in litteris:
ısu scribae tum duo magistri fuerunt cum Vettio.

. 168. *magistrorum litteris]* Altera vox accessit ex Nanniano (et
2), quam cum unus Ernestius denuo possessione eiecisset, con-
ıti orationis nocuit. — *aut graviora]* Graevius e codice Fran-
, nullius auctoritatis libro, *an graviora quaerenda sunt*, *cum*
us cet. quae uti digna sunt verbo praetermittantur.
uae uxoris frater, Vettius] Ordinem verborum paulum immutavi
ıg. 42, cum esset vulgo *tuae frater uxoris*, et interpunctionem
post vocem *frater*, propterea quod in hac figura repetitionis ab
ı verbo membra orationis incipiant oportet; si modo repetitio est,
duo verba *Vettius frater* absunt a Lag. 42, sed mendum puto.
quentibus olim verbum *testatur* desiderabatur, quapropter in fine
li stellulae ponebantur, excidisse aliquid significaturae. Nannius
s e codice suo *testatur tuum impud. furtum* protulit, quod cum
[illegible]s recepisset, tamen, quoniam sibi nescio quid de lacuna per-
ıset, in fine haec verba adiecit: *indicaturum se ac patefactu-*
ıminatur. Sed his nos nihil utimur. Verum in Lag. 42 non *te-*
r solum, sed praeterea etiam *litteris* legitur, idemque a Lambino
briciano inventum esse verisimile fit ex marg. editionis repetitae.
: nos adiecimus. — *Scribam tuum dicit*] Praemittitur vulgo *Re-*
reliqua, sed absunt haec verba a Lag. 29. 42 et 27 item Paris. A B,
ne delevimus. Tum *dicit*, nimirum Vettius, de quo ab initio di-
ır. Ernestius *dicunt* correxit, sed non sufficit causa.
t casu scribae] Hotomanus in codice ipsius fortasse manu con-
o se dicit *atenim* invenisse ac probasse. Idem sensisse Lambi-
non est mirum, sed ceteros miror tam cupide incertae auctoritati

Binas centesimas ab sese ablatas ferendum non putant: et recte non putant. Quis enim hoc fecit quam? quis denique conatus est facere, aut posse cogitavit, ut, cum senatus usura publicanos saepe visset, magistratus a publicanis pecuniam pro auderet auferre? Certe huic homini spes nulla sal esset, si publicani, hoc est, si equites Romani
169 carent. Minor esse nunc, iudices, vobis disceptatoribus debet: et tanto minor, quanto est honestius nis iniuriis quam re sua commoveri. Quid ad

---

obsecutos esse. Quid enim? Haeccine causa fuit, cur min persscriptori, quod scribae inter ipsos magistros fuerunt? Non sed significatur magistros facultatem habuisse iniuriae vindicandae pterea quod eiusdem ordinis fuerunt. Porro Ernestius scribas cos damnavit, quod ille casus fuisset, ut tres magistri essent, non esset nisi unus, non ut scribae iidem magistri essent. ctum, nisi hoc potuit ostendere, scribas non fuisse publi blicanorum magistros. Sed cum multi scribae equites quidni etiam publicani? Quod Hotomanus ex suo msto que pro more suo Lambinus, *affuerunt* pro *fuerunt*, rum repertum est. — *ab sese*] Vulgo *se*, illud Lag. 42. *dum* plurimi codd. Lagom. nec tamen ille optimus. *non putant* propter eiusdem verbi terminationem mendose Lag. 42 et Paris. A B. — *usura publicanos*] Sic Lag. 42

ondere cogitas? Utrum factum negabis? an tibi
licitum esse defendes? Negare qui potes? an ut
a auctoritate litterarum, tot testibus publicanis con-
are? Licuisse vero qui? Si mehercule te pecuniam
n praetorem in provincia feneratum docerem, ta-
i effugere non posses: sed publicam, sed ob fru-
itum decretam, sed a publicanis fenore accepto,
licuisse cuiquam probabis? quo non modo ceteri,
tu ipse nihil audacius improbiusque fecisti. Non
ercule hoc, quod omnibus singulare videtur, de
mihi deinceps dicendum est, possum, iudices, di-
i audacius esse aut impudentius, quod permultis
tatibus pro frumento nihil solvit omnino: maior
e praeda fortasse est: sed illa impudentia certe non
r. Et, quoniam de illa feneratione satis dictum 170
nunc de hac tota pecunia aversa, quaeso, co-
scite.

. 169. *an ut]* Lambinus, etiam in margine repet. edit., *cum* legit,
e et contra codices mss. Est *an* hoc facies eam ob causam, *ut*
is litteris convincare? — *pecuniam tuam praetorem]* Hanc scri-
m, quam e vet. cod. (Fabric.) Lambinus in margine repet. edit.
, cum vulgo esset *tuam pecuniam, non populi Romani*, ean-
ego a Lagomarsinio ex cod. 42 enotatam repperi, et unice ve-
se Garatonius probavit. Nam res in eo posita est, quod magi-
tus pecuniam feneratus est, quod ne posthac quidem licuisse do
otomanus, laudato e codicis Iustin. lib. III, tit. 2 rescripto 3 (Im-
ris Gordiani): *Eos qui officia administrant, neque per se ne-
per suppositas personas tempore officii sui in provincia fenus
re posse, saepe rescriptum est:* neque, dum de pecunia quaeri-
ipsius an aliena fuerit, id quod deinceps gravius tractatur. Quic-
vero in seqq. Lambinus et Ernestius de lacuna ante verba *sed pu-
m* suspicati sunt, et re ipsa refutatur, et codd. nostrorum fide re-
itur. Oppositionem facile ipse exequere *quamquam ego non
s illam fuisse pecuniam contendo*, expressa verba si addideris,
nitatem structurae perturbabis. — *sed tu ipse]* Media vocula ac-
t in Lambiniana repet. cum hac nota in marg. *libri vulg. sed ipse.*
ret Lambinum sic e Fabriciano scribi voluisse, et repetitori per-
se, nam habet etiam Lag. 42. Post idem liber *mehercules* et *in
ibus*, tum omittit *est* post *fortasse*, et *pecunia*.

73 Siciliae civitates multae sunt, iudices, ornatae at-
que honestae, ex quibus in primis numeranda est ci-
vitas Halesina: nullam enim reperietis aut officiis fide-
liorem, aut copiis locupletiorem, aut auctoritate gra-
viorem. Huic iste in annos singulos cum sexagena
tritici milia modium imperavisset, pro tritico nummos
abstulit, quanti erat in Sicilia triticum; quos de pu-
blico nummos acceperat, retinuit omnes. Obstupui,
iudices, cum hoc mihi primum Halesae demonstravit
in senatu Halesinorum homo summo ingenio, summa
prudentia, summa auctoritate praeditus, Halesinus Ae-
neas, cui senatus dederat publice causam, ut mihi fra-
trique meo gratias ageret, et simul qui nos ea, quae
171 ad iudicium pertinerent, doceret. Demonstrat, hanc
istius consuetudinem ac rationem fuisse: quod omnis

---

§. 170. *in annos singulos]* In libris olim editis, antequam Nannius sui codicis notitiam dedit, praepositio omittebatur, mss. tamen omnes habent. Post *sexagena* pro vulg. *sexaginta* scripsi, quia sic liquido testatur Nannius in suo libro se invenisse: sed post §. 171 *sexagena* litteris expressis item Lag. 42. Hoc autem loco nihil e nostris codd. diversum a Grut. scriptura *(sexaginta)* enotatum est: neque dubito quin etiam illa ferri possit. Altero singulorum annorum ratio distributivum numerum postulat, cum sint etiam tres homines, quibus pecunia soluta est. Verborum collocatione h. l. paulum offendor, et *tritici* aut antecedere aut subsequi maluerim. — *Obstupui]* retinui, etsi Nannianus et (Fabr.) cod. in margine Lamb. repet. et Lag. 29 feruntur habere *obstipui*, sicut nunc apud Terentium editur et apud Virgilium (cf. ad Aen. I, 513) tuto edi potest. Apud Ciceronem alibi talem varietatem codicum non memini me invenisse. Sed *Halesae*, quod restituendum pro eo quod vulgo propagatum est *Halesiae*, censuit Garatonius, et olim Victorius edidit et exhibent duo meliores Lagomarsiniani, nec potest aliter esse: reliqui Lagg. *Helesae*. — *dederat publice causam]* i. e. negotium dederat. Recte Hotomanus notandam esse insolentiam locutionis dixit, nam Ernestium quod vocem *causam* delevit non laudo, cum ne *dederat* quidem absolute dictum illud, quod hoc loco necesse est, significet. Sed Lag. 42 *publicam*, mendose, opinor, qui postea quoque *docet* pro *doceret*, sicut deteriores omnes *pertinent* pro *pertinerent*.

§. 171. *quod omnis]* Sic unus Lag. 42, ceteri libri mss. *quod cum omnis:* editi inde a Naugerio, deleto *quod*, alteram solam particulam servant.

nti copia decumarum nomine penes istum esset ta, solitum esse istum pecuniam cogere a civita- frumentum improbare, quantum frumenti esset m mittendum, tantum de suo quaestu ac de sua frumenti mittere. Posco rationes: inspicio lit- : video frumenti granum Halesinos, quibus sexa- milia modium imperata erant, nullum dedisse; iiam Volcatio, Timarchidi, scribae dedisse: repe- nus huiusmodi, iudices, praedae, ut praetor, qui ntum emere debeat, non emat, sed vendat; pe- s, quas civitatibus distribuere debeat, eas omnes at atque auferat. Non mihi iam furtum, sed mon- ı ac prodigium videbatur, civitatum frumentum bare, suum probare; cum suum probasset, pre- ei frumento constituere; quod constituisset, id itatibus auferre; quod a populo Romano accepis- tenere.

Quot vultis esse in uno furto peccatorum gradus? 74
172

---

171. *esset Romam]* Sic Lag. meliores, Paris. A B, cum vulgo ordine legantur. Post *huiuscemodi* omnes nostri, praeter Lag. 42. *ere debeat]* Utroque loco sic corrigendum fuit, quod vulgo ede- *ebebat*, et nunc iussu Lag. optimi correctum est: postulat enim ammatica. — *suum probare; cum suum probasset]* Haec verba vett. et codd. plerisque absunt, cuius rei causa eo manifestior est, dem libri pro *improbare* habent *improbasse*. Accesserunt e Nanniano primum in Car. Stephani editione, extant etiam in cod. et Paris. B (ut videtur). Sed in Nanniano legitur *quod cum uisset*, quarum vocularum altera certe debet abesse, et abest Lag. 42. Praeterea hic liber et Lag. 29 Paris. A B *a civita- uferre*, item Lambinus priore editione, cum vulgo *civitatibus* t construitur quidem verbum *auferre* cum dativo, sicut lib. I, nec impedit quicquam, sed tamen longe frequentius cum prae- ne, sicut mox §. 179. 224. et locis ad lib. I, 10 pr. laudatis.

172. *Quot vultis]* Nannianus *voltis*, item Lag. 42 sed a manu lam alibi fere vulgarem formam servari vidimus, vide ad c. 65 init. n locum satis apertum, ut nobis quidem videtur, mirabilibus con- vexarunt nonnulli editores. Siquidem Ernestius interrogationem sponso non ferens, corrigendum censuit, *tot videtis esse in uno*

satis sit, quem ei civitati imperas, emendum bium est, quid egeris. In medimna singula vi litteris publicis tibi Halesinos HS quinos denos de Ostendam ex tabulis locupletissimorum aratorum dem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum didisse. Quae est ergo ista ratio, aut quae potest amentia, frumentum improbare id, quod ex eo lo ex quo senatus et populus Romanus emi volue ex eo acervo, ex quo partem tu idem, decumarum mine, probaris; deinde a civitatibus pecuniam ad dum frumentum cogere, cum ex aerario acce Utrum enim lex Terentia Siculorum pecunia fr

---

§. 173. *quem ei civ. imperas emendum]* Accesserunt in ciano et Lag. 42 verba haec duo, *ei* et *emendum*, quae in et edd. antiquis desunt. In iisdem non legitur hoc colon, *quid egeris:* quod quamvis minus necessarium sit, non tam quod eiiciatur videtur dignum esse. Dictum puta cum *vero dubium.*

Quae est ergo] Verbum *est* accessit in Lamb. rep poni deberet. Invenerat haud dubie Lambinus in Fab duobus Lag. et Paris. A B. Olim desiderabatur. — *qu am.]* Cum *quae* repetatur, non sine causa videtur etiam quod ex Lag. 42 adieci. Tum idem liber *quod eo loco*

i emere, an populi Romani pecunia frumentum a Si-
s emere iussit? Iam vero ab isto omnem illam ex 174
rio pecuniam, quam his oportuit civitatibus pro fru-
nto dari, lucrifactam videtis. Accipis enim HS xv
medimno: tanti enim est illo tempore medimnum:
nes HS xxi: tanti enim est frumentum Siciliense
lege aestimatum. Quid interest, utrum hoc fece-
an frumentum non improbaris, sed frumento pro-
o et accepto, pecuniam publicam tenueris omnem,
que quicquam ulli dissolveris civitati, cum aestima-
legis eiusmodi sit, ut ceteris temporibus tolerabilis
ulis, te praetore etiam grata esse debuerit? Est
m modius lege HS iiis aestimatus: fuit autem, te
etore, ut tu in multis epistolis ad amicos tuos glo-
is, HS ii. Sed fuerit HS iis, quoniam tantum a ci-

---

§. 174. *Accipis enim]* Lag. 42 *accepisse*, quod esse debuit fortasse *visti*, deinde *tanti etiam illo*. — *retines HS XXI]* In numero me variant libri. Olim editi et scripti plerique XII, Par. A XXV, Lag. 29 XXII, C XVII. Nannianus et Lag. 42 XXI. Et quod fere editur XVIII, ex Hotomani coniectura est, necessaria illa m, si infra recte legitur *est enim modius lege HS III aestima-* Sed eo loco Paris. A B IIII, et si supra cap. 70 numerum octin. rum milium modium verum esse volumus, imperato fuisse pretium s nummos cum semisse intelligimus. Ita constituitur pretium me- i XXI, et idem numerus infra §. 179 in omnibus libris est. Fu- autem frumentum, de quo nunc dicitur, imperatum, non alterum manum, etiam ex eo liquet, quod supra cap. 73. Verrem *imperasse* tinis immunibus LX tritici milia modium dicit.

Frum. non improbaris] Vet. cod. in margine repetitae Lambinia- Fabricianus) et Lag. 42 repetunt *frum. Siciliense*, e proximo, detur, male huc retractum. — *Sed fuerit HS IIS]* i. e. Sester- tinis semis. Sic scribi necesse est, si numero quinum denum Se- ium pro medimno usus est, quod nemo dubitat. Neque vero non rum ipsorum vestigia huc ducunt. In Nanniano enim et Lag. 42 una lineola plus. Proxime ante *HS II* vere scribitur, sed Fabric. Lambinum in repet. edit. et Lag. 42 etiam illic *IIS* exhibent, dose quidem nec probandum Lambino, sed significant tamen quo utare. Ceterum *tu* in his verbis *quoniam tu tantum* abest a 42, et rectius aberit, quam alterum *tu*, quod paulo ante cum vi ur, sed a Lambino sublatum est. Item mox vulgatum *quantum te*

vitatibus in modios singulos exegisti. Cum, si res Siculis tantum, quantum populus Romanus rat, aratoribus fieri gratissimum posset: tu non eos accipere, quod oportebat, noluisti, sed etiam
175 quod non debebant, coegisti. Atque haec ita gesta iudices, cognoscite et ex litteris publicis civitatis ex testimoniis publicis: in quibus nihil fictum, nil tempus accommodatum intelligetis. Omnia, quae cimus, rationibus populorum non interpositis, n perturbatis, neque repentinis, sed certis, institutis dine relata atque confecta sunt. Recita rationes lesinorum. Cui pecuniam datam dicit? Dic, dic
76 clarius: *Volcatio*, *Timarchidi*, *Maevio*. Qui

---

populus Rom. iusserat ferri quidem potest, sed tamen cum i mine nulla vis insit, siquidem ea res ad omnes praetores p sitque alioquin solito frequentius, non iniuria omissum in aliis nonnullis minoris auctoritatis libris videbitur.

§. 175. *et ex litteris]* Adiectum est *et* auctoritate N pulante e nostris uno Lag. 42. Tum *intelligetis* item scriptum est, cum in edd. antiquis et codicibus deterioribus *gatis*, in aliis editionibus et mss. melioribus *intelligitis tis*. Sed futurum tempus recte videtur a Stephano et L

..s? ne illam quidem tibi defensionem reliquam fe-
i, mancipes in istis rebus esse versatos? mancipes
..entum improbasse? mancipes pretio cum civitati-
decidisse, et eosdem abs te illarum civitatum no-
e pecunias abstulisse, deinde ipsos sibi frumentum
nisse; nihil haec ad te pertinere? Mala mehercule
.isera defensio, praetorem hoc dicere, Ego frumen-
neque attigi, neque inspexi; mancipibus potesta-
probandi improbandique permisi; mancipes a ci-
..bus pecunias extorserunt; ego autem, quam pe-
..m populis dare debui, mancipibus dedi. Mala est 176
quidem, ut dixi, defensio, ac potius perdita ma-
..rum peccatorum, huius autem et iniquitatis et in-
.e confessio, non defensio criminis: sed tamen hac
tibi si uti cupias, non licet: vetat te Volcatius,
tuorumque deliciae, mentionem mancipis facere.

———

. 175. *quidem tibi]* Lag. 42 *tibi quidem.* — *neque inspexi]* Ne-
..ur praeter Car. Stephanum et Lambinum nemo Nannio paruerit,
..i in vetere suo codice esse pro vulg. *adspexi* tradenti, et hoc
..r docenti, attentioris curae verbum esse, huic loco prorsus aptum;
..c fuit quod *inspicere* pertinere ad interiores partes explorandas
..nt. Sed hoc falsum esse facile alii loci docent. Itaque Nannia-
..llud, cum mendi suspicionem consensus Lag. 42 removeat, liben-
..cepi.

. 176. *haec quidem, ut dixi* cet.] Edd. principes et codd. dete-
. nihil aliud nisi *Mala est haec, ut dixi, defensio criminis.*
..rius adiecit *quidem*, atque haec sic quieverunt, cum ne Nannius
..n de suo vet. cod. quicquam referret, donec Lambinus in nota
..itae editionis ex Fabriciano locum magnopere et auxit et correxit.
nemo praeter Graevium paruit, sed ne hic quidem ex Lambiniana
..ione praeter pauca verba *ac potius perdita defensio* recepit.
: non opus est multis verbis persequi, et quid Lambinus tradide-
. Fabric. esse et quid ipse correxerit, quoniam aut ille liber vetus
..ucis verbis mendosus est, aut parum accurate descriptus: sufficit
..e, ea verba quae supra expressa vides, sic prorsus in quattuor
..ribus nostris Lag. 29. 42 Paris. A B legi, ut nulla opus sit corre-
..e. Quin etiam Naugerius sic invenisse videtur in eo, unde *qui-*
desumpsit, nam iidem libri nostri et illud verbum et reliqua ha-
, sed deterritus esse mutationis gravitate.

Timarchides autem, columen familiae vestrae, [illegible] fauces defensionis tuae; cui simul et Volcatio [illegible] a civitate numerata est. Iam vero scriba tuus aureo suo, quem ex his rebus invenit, ista te [illegible] uti non sinet. Quid igitur est reliquum, nisi [illegible] teare, te Romam frumentum emptum Siculorum [illegible] nia misisse, publicam domum tuam convertisse? O [illegible] suetudo peccandi, quantam habes iucunditatem [illegible] bis et audacibus, cum poena abfuit et licentia [illegible]
177 cuta est! Iste in hoc genere peculatus non nunc [illegible] mum invenitur, sed nunc demum tenetur. Vi[illegible] huic ab aerario pecuniam numerari quaestori [illegible] ptum exercitus consularis: vidimus paucis post [illegible] sibus et exercitum et consulem spoliatum. Illa [illegible] pecunia latuit in illa caligine ac tenebris, quae [illegible] rem publicam tum occuparant. Iterum gessit le[illegible] tariam quaesturam cum Dolabella: magnam pe[illegible] avertit; sed eius rationem cum damnatione Dola[illegible] permiscuit. Commissa est pecunia tanta pr[illegible] reperietis hominem timide nec leviter haec [illegible] sima lucra ligurrientem; devorare omnem pecu[illegible]

cam non dubitavit. Ita serpit illud insitum natura lum consuetudine peccandi libera, finem audaciae ut tuere ipse non possit. Tenetur igitur aliquando, et 178
rebus cum maximis, tum manifestis tenetur. At- e in eam fraudem videtur mihi divinitus incidisse, n solum ut eas poenas quas proxime meruisset sol- ret, sed ut illa etiam scelera eius in Carbonem et Dolabellam vindicarentur. Etenim nova quoque alia 77
, iudices, extitit in hoc crimine, quae tollat omnem

---

rei diversum enotatum est. Conr. Schneider. in Element. L. L. p. illam scribendi rationem tuetur: sed qui codices mss. inspexerunt, ad unum omnes video duplicatam litteram postulare, vide Faernum entleium ad Terent. Eunuch. V, 4, 14 et editores Horatii ad Serm.

81. — *insitum natura]* Difficile est statuere de praepos. *in* aut nda aut abiicienda, cum praecesserit littera *m*, sed placet tamen 42 scriptura *insitum natura*. Nimirum illud malum insitum est a imo Verris, non in natura aut rerum aut hominum, et insitum est (cf. p. Sulla c. 30 §. 83), auctum consuetudine. At potest ta- fortasse etiam natura Verris, i. e. eius ingenium, intelligi, eaque ne *in* defendi. Quod quo considero magis, displicet, *naturam* eam absolute. Itaque teneo, praegressa littera *m* natam videri praepo- nem, sicut factum item videtur pro Mil. c. 30 §. 81, ubi adhuc le- *cum praesertim in ea confessione, si grati esse velletis, ho- s assequeretur amplissimos.*

fin. audaciae ut] liberiore verborum collocatione dedi ex Lag. 42, fuisset antea *finem ut audaciae:* nam coniunctiones cum saepissime verbo postponantur, (quam rationem vix est quod poeticam dicant ores, Heusingerus et alii ad lib. II de Off. 25 *valere ut malis quam es esse:* cf. ad nostrum lib. V, 15), tum illud etiam adiuncta secum nit haud raro, sicut hoc libro c. 92 extr. *idem istuc si*, IV, 22 pr. *t, civis Romanus quod erat;* epist. V, 16 *tuenda tibi ut sit gra- as.* Frequens hoc est apud Sallustium, v. c. bell. Iug. c. 102 *inge- um aut aversum uti flecterent, aut cupidum pacis vehementius cenderent*, cap. 113 *in colloquium uti de pace veniretur.* Cf. Ger- hii Comment. pag. 37. Etiam Livius lib. XXII, 29 extr. habet *ad etorium eius signa cum tulerimus.* Tum vulgo *ipse sibi non ssit*, sed *sibi* cum optimi codicis fide damnetur, tum abesse pati- ratio, quoniam ad finem audaciae facile tudis *suae.*

§. 178. *cum max.]* Sic omnes quattuor meliores, vulgo *tum.*

videtur mihi] legitimo positu Lag. 42. Vulgo *mihi videtur.*

iudices, extitit] Sic verba collocata sunt in quattuor optimis no- is, vulgo *ext. iud.*

dubitationem superioris illius decumani criminis. N
ut illud missum faciam, permultos aratores in alt
decumas et in haec octingenta milia modium, q
emptum populo Romano darent, non habuisse, e
tuo procuratore, hoc est ab Apronio, emisse: ex q
intelligi potest, nihil te aratoribus reliqui fecisse:
hoc praeteream, quod multorum est testimoniis ex
situm: potest illo quicquam esse certius, in tua p
state atque in tuis horreis omne frumentum Sici
per triennium, atque omnes fructus agri decuma
179 isse? Cum enim a civitatibus pro frumento pecu
exigebas, unde erat frumentum, quod Romam m
res, si tu id non omne clausum et compressum
sidebas? Ita in eo frumento primus tibi ille qua
erat ipsum frumentum, quod erat ereptum a
toribus: alter, quod id frumentum improbissi

§. 178. *et a tuo]* Vulgo *sed*, sed *et* eam significatio
gationem habere constat, itaque melioribus libris parendu
multorum est test. expos.] Libri vulgares et edd.
multis ex testim. est positum, meliores nostri IV *in mul*
test. positum, sed a Lag 42 abest *in*. A Naugerio est, q
nunc editur *in multis est test. expositum*, sed optimum

nium partum non semel, sed bis, neque uno, sed
us pretiis, unum et idem frumentum, vendidisti:
l civitatibus, HS xv in medimnum; iterum populo
ano, a quo HS xxi in medimna pro eodem illo
ento abstulisti.

At enim frumentum Centuripinorum et Agrigen- 180
um et nonnullorum fortasse praeterea probasti, et
opulis pecuniam dissolvisti. Sint sane aliquae ci-
es in eo numero, quarum frumentum improbare
eris. Quid tandem? his civitatibus omnisne pe-
a, quae pro frumento debita est, dissoluta est?
m mihi reperi, non populum, sed aratorem: vide,
re, circumspice, si quis forte est ex ea provincia,
a tu triennium praefuisti, qui te nolit perisse:
a, inquam, da mihi ex illis aratoribus, qui tibi ad
as pecuniam contulerunt, qui sibi dicat omne esse

---

m videtur ob proximum *quod*, nam idem esse frumentum, quia
re omnis argumentatio consistit, etiam verbulo debet significari.
sequuntur verba *per triennium* addita sunt ex Nanniano et locum
tuentur, sed scias velim abesse ab omnibus mss. praeter unum
2. — *HS XXI in medimna]* Hunc numerum omnes libri mss.
t. Nam quod nunc vulgo legitur *HS XVIII*, Hotomani computa-
natum est. Ceterum quoniam Ernestius miratur, semel esse *in*
mnum, mox *in medimna*, possis eam rem callide componere, si
s *med.* ut fere fieri vidimus in optimis. Sed h. l. in nostris ex-
s nihil eiusmodi apparet. Itaque *medimna* pro singulis med. ac-
, quoniam sic quoque pretium rei constitutum indicari solet.

. 180. *Sint sane]* Addidi *sane*, vocem opportunissimam et in
odi concessionibus legitimam, ex Lag. 42; sed habet etiam Lam-
in marg. edit. repetitae, ex Fabriciano, noli dubitare.
orte est] Lag. 42 *si quis est forte.* — *qui tibi ad statuas]*
qui vel ad statuam, postea *tibi* accessit e codice Nanniano sta-
s receptum est: sed omisit Nannius, *vel* ab eodem libro abesse,
nemini dubium esse potest, quoniam in illis quattuor melioribus
s, in quibus *tibi* inventum sit, in iisdem *vel* non legatur. Neque
rabitur. Porro autem *ad statuas* plurali numero ex Lag. 42
is uno recipiendum est: sic enim semper Cicero, ubi de pecunia
rum nomine coacta in libro secundo loquitur. *Pecunias* eiusdem
on probo, et mendum puto ob proximum verbum.

gistratus, quomodo ad pecuniam publica
Nam illud genus tertium deductionis
quasi non modo liceret, sed etiam opor
lum oporteret, sed plane necesse esset.
mine de tota pecunia binae quinquages
bantur. Quis hoc tibi concessit? quae
natus auctoritas? quae porro aequitas,
cuniam scriba tuus auferret, sive de ar

---

§. 180. *omne esse pro frumento]* Hoc ordine
Paris. A B: vulgo *pro frum. omne esse.*

§. 181. *aratoribus]* Lag. 42 *aratorem.* Idem
esse qui] Sic omnes nostri, etiam Lag. 42. N
esse, quod praeter Stephanum et Lambinum recepit
cum utuntur] Vulgo nunc *utantur*, sed illud libr
ter Paris. A C, de quibus siletur, item edd. vetustae
rium, qui correxit primus. — *quid vocas]* Abiicitur
codicis Nanniani, et abest item a Lag. 42, in ceteri
Mihi *cerarium vero quid?* valde abrupte dictum vid
explicationem habere. Post *rationem* Lag. 42 mendo
sed plane necesse esset] Lag. 42 *sed quasi ne*
Quis hoc tibi] Sic Lag. 42. Vulgo *tibi hoc.* –
est antiqua lectio, fuitque vulgaris, donec Nannius e
averreret commendavitque tanquam elegantem allusion
toris. At haec res ad ipsum Verrem non pertinet, n
portunitas est. Atque ego in Nanniano fuisse puto,

de populi Romani vectigalibus? Nam si potest ista 182
nia sine aratorum iniuria detrahi, populus Roma-
habeat, tantis praesertim aerarii angustiis: sin au-
et populus Romanus voluit, et aequum est, ita
aratoribus; tuus apparitor, parva mercede populi
uctus, de aratorum bonis praedabitur? Et in hac
a scribarum ordinem in me concitabit Hortensius,
orum commoda a me labefactari, atque oppugnari
dicet? Quasi vero hoc scribis ullo exemplo aut
iure sit concessum. Quid ego vetera repetam?
quid eorum scribarum mentionem faciam, quos
tat sanctissimos homines atque innocentissimos fu-
non me fugit, iudices, vetera exempla pro fictis
is iam audiri atque haberi. In his temporibus ver-
miseris ac perditis. Nuper, Hortensi, quaestor
. Quid tui scribae fecerint, tu potes dicere: ego
eis hoc dico, cum in eadem ista Sicilia pro fru-
o civitatibus pecuniam solverem, et mecum duos
lissimos homines scribas haberem, L. Mamilium
. Sergium, non modo istas duas quinquagesimas,
omnino nummum nullum cuiquam esse deductum.
rem, hoc mihi totum esse attribuendum, iudices,

---

182. *habeat, tantis praesertim]* Lagom. 29 Paris. A B *habet*,
2 *habebat*. Sed hi omnes invertunt, cum vulgo sit *praesertim*
stis, Lag. 42 etiam abiicit *in*, quod maxime probabile. Cf. su-
l §. 177. — *pop. Rom. voluit et aequum est ita]* Sic Lag. 42,
ulgo sit *populus id voluit et aequum ita est.* Mox *iura* e
anniano correctum est, sed suffragantibus quattuor nostris me-
us, cum olim vulgo ex deterioribus scriberetur *iniuria*.
ut ullo iure sit] ex Lag. 42 est, vulgo *sit* primum obtinet lo-
— *Quid ego]* Mendum typographorum videtur esse, quod Gru-
edidit *quid ergo*, cito animadversum a Iac. Gronovio, sed serva-
amen a Graevio, Ernestio, aliis. Id sustuli, quamquam idem est
gom. 48 et ipso 42. Verum nunc ipsum orator de exemplis di-
est. — *fecerint]* Lagom. VI et ipse 42 *fecerunt*, sed Parisini
ur, ut oporteat existimari esse in iis *fecerint*. — *et mecum duos]*
29 Paris. B *cum duo* sine *et:* inde Victor. Manut. Steph. Lamb.
iserunt, cetera ut vulgo. — *Mamilium]* Lag. 42 *Manlium*.

nestus, quod eorum hominum fidei t
periculaque magistratuum committuntur
scribis, qui digni sunt illo ordine, patri

§. 182. *hoc a me]* Ordo verborum est ex Lag.
vulgo sit *a me hoc* et *unquam omnino*. Idem
vulg. *ac non potius*. Sunt hae sane minutiae, nec
tiunculas expono, quamquam sunt. Mox *advexit*
docent, sed animadvertas tamen velim, a Lambino
uno Lag. 42 comprobatum, cum in ceteris mss. et e
vexerit, in mediae autem aetatis editionibus a Naug
phanum *adduxerit*. *Mulio*, pro corrupta scriptur
scriptorum et olim typis descriptorum *multo*, primu
nutiana 1540. *Tabularius* Lag. 29 Paris. B.

§. 183. *petiverunt]* Graev. et Ernest. delere voleb
certe verbum esse, ut addendum necessario sit *sunt*.
explicant „in viam sese dederunt, ut praestituto die pe
Nam mox praeco nominibus citatis iubet accedere ad n
Sed olim ex deterioribus codd. fuit *abire*, quod cum
retur, Hervagius correxit *adesse*, a quo P. Manutius
τικώτερος Hotomanus *adire* coniecit, moxque Nan
probatum est. Addo nunc, si opus sit, suffragia La
Sed nemo dum animadvertit *aut Venerius* esse deb
nunc vulgo, neque *et Ven.* ut in editionibus ante N

cur ei non modo] Sic e Nanniano (nunc etiam
cum olim e ceteris fuerit *cui rei*. Porro v. c. in
nae repet. *cur merces ei non tanta detur*, sed no

mis atque honestis, percontamini, quid sibi istae uagesimae velint. Iam omnes intelligetis, rem a totam atque indignam videri. Ad eos me scri- 184
evoca, si placet: noli hos colligere, qui nummu-rrogatis de nepotum donis ac de scenicorum co-iis, cum decuriam emerunt, ex primo ordine ex-rum in secundum ordinem civitatis se venisse di-
Eos scribas tecum disceptatores huius criminis io, qui istos scribas esse moleste ferunt. Tam-cum in eo ordine videamus esse multos non ido-qui ordo industriae propositus est et dignitati:

---

s et exemplum laudavit ex quarto Verrinarum (sed ubi?) *libe-atresfamilias*, *bona fortunasque omnes*, addit dici tamen et *familiae*, et *patres familiae*, et *familiarum*, et *familiis*, at-obandae rei causa hunc ipsum locum exscribit. Res est singu-t sine exemplo, neque necesse esset ut grammatico pareremus, mbinus in nota repet. editionis testaretur, idem illud legi in an-mo codice (Fabricianum dicere debet, si constat sibi). Accedit tris Lag. 29, scriptus ille quidem ab antiquario, sed tamen ex in-onte ductus. Itaque aliquando pro vulg. *familias* in textum re-.um putavi. — *rem novam totam]* Sic quattuor meliores nostri, res *novam rem actam*, sed *actam* iam correxit Naugerius.

184. *de nepotum donis]* Sic legitur primum in Victoriana, quam s (a. 1534 Venet.), ex coniectura nescio an Naugerii, sed conie-ine dubio. Vetustiores libri scripti editique omnes *bonis*, nam boctiano, in quo Garatonius liquido *donis* inveniri ait, dubia res a sit emendatio hominis eruditi. Sed refragari non potui, quo-et ipse in textum reciperem: nam *de bonis* ad divenditionem m pertineret, in qua scenicorum partes nullae sunt. De *corol-* vide Suetonium in Aug. 45 et interpretes, sed *scaenicorum* per ongum scribi in v. c. id est in Fabric. notat Lambinus, eaque onsuetudo ratione potentior certe argenteae aetatis fuit. Vide No-in orthogr. Pisan. p. 279 et Faernum ad Hecyrae Terentianae . alterum vs. 8. — *primo ordine explosorum]* Non liquet mihi, ridicule dictum sit, an ad honestiorem paulo artificum scenicorum n, Atellanarum actores dico, pertineat. Nam cum omnes histrio-fames fuerint, praeter illos (cf. ad Divin. §. 48), non verisimile lios scriptum emere et equites Romanos fieri potuisse.
ultos non] Lag. 42 *non multos idoneus*, male (cf. supra §. 183), ic de ordine senatorio loqui non decet.

§. 184. *aliquos ibi]* *Aliquot* scribere coepit *aliquos* iussit Nannius. *Ibi* lectio est Lambini in tero propagata, nam antea fuit *in eo*, quod etiam firmant, quamquam solet Nannius cum unum et al libro corrigendum censeat, alia tamen praeterea in h. l. factum. Nam *ibi* est in Lag. 42. Reliqui m riores *in eos*.

HS terdeciens] Sic codex Nannii, Lag. 42 P nus hoc loco iustam scribendi rationem servante *tredecies*, paulo post omnes (etiam edit. vetusta *decies*. Verum Hotomanus persuasit editoribus esse dicendum, quippe *terdecies* esse tricies. Vell quam sic dixisse, nam locus Martialis I, 12, 2 *bis* cum constet esse ut *undecies*, sic *duodecies*. No mss. Priscianum sequimur pag. 1355 Putsch. et co novium de pec. vet. 2, 3 pag. 67. *Quattuordecies* Plin. hist. nat. III, 13 num firmum sit. Ipsum au non accurate efficitur ex summa pecuniae, quam su ad emptionem frumenti erogatam tradidit: ea cu quinquagies quater, binae quinquagesimae sive quint putatione est HS quaterdecies XVI mil. Verum in teris decumis quotannis *ferme* ad nonagies expens enim ea pecunia certa erat, sed secundum copiam bat. Itaque hac excusatione utimur, quod Lambinia quin apta ad rem conficiendam, *HS quattuordeci*

ullam defens.] Abest *ullam* a Lag. 42. Antea

cons. hom. clar. viro] Vulgo epitheta conve *cons. hom.* Nos secuti sumus quattuor meliorum tem. — *HS IIII milibus]* Numerum

itori tuo esse concessum, ut HS uno nomine ter-
iens auferret?

Hinc ille est anulus aureus, quo tu istum in con- 185
ie donasti: quae tua donatio singulari impudentia
a Siculis omnibus, mihi vero etiam incredibilis vi-
tur. Saepe enim nostri imperatores, superatis ho-
us, optime re publica gesta, scribas suos anulis au-
in contione donarunt: tu vero quibus rebus gestis,
hoste superato, contionem donandi causa advocare
us es? Neque enim solum scribam tuum anulo, sed
m virum fortissimum ac tui dissimillimum, Q. Ru-
m, excellentem virtute, auctoritate, copiis, corona
aleris et torque donasti, M. Cossutium, sanctis-
n virum atque honestissimum, M. Castritium,
mo splendore, ingenio, gratia praeditum. Quid 186

---

rere, sed IIII dedi secundum Velleium II, 8 (confer ad nostrum V, 10) et quo propius venirem ceterorum codicum scripturae. I abire in V non raro vidimus. Neque tamen silebo, infra c. 87 III milia certissima sunt, easdem notas, quae h. l. sunt, in Nann. g. 42 comparere. — *uno nomine]* non est in Nanniano, itaque Lambinus: sed inventum videtur esse in Lag. 42.

185. *singulari imp. nova]* Vulgo *sing. imp. praedita, nova*, am vocem cum orationis contextus non desideret, tum librorum m varietates spuriam esse et ab explicatore adiectam arguunt. Lag. 42 abest, in Paris. A est *donata*, in Paris. B item *donata* anu, *praedita* a correctrice. Non *donatio* ipsa per se nova videbatur, sed qua fiebat impudentia. Quod sequitur *etiam* quidem nullam auctoritatem habet, sed e textu repetitae Lambi- negligentia Gruteri propagatum videri debet. Neque ego Grute- solvo, sed illi repetitores contra consilium suum, quod saepe il- dit, a Lambino acceperunt, hic e Fabriciano, quod verisimile fit u quattuor meliorum nostrorum. — *excellentem]* ex Nanniano t firmatur Lag. 42. Reliqui et olim vulgo *excellenti*. *Q. Ru-* appellant Lag. 29 Par. A B mendose. Sed num hunc illum esse s ex libro I veterem familiarem et asseclam Verris? *astritium]* Lag. 29 *Crastitium*, 42 *Crassitium*, quod et ipsum in inscriptionibus legitur, et apud Cic. Phil. XIII, 2. Sed al- illud frequentius. Eum *gratia* praeditum dicit, bene et verbo m apto. Sed sic demum ex Nanniano edi coeptum, nunc quat-

bus incensa est? an quod ager Syra
num incendiis, te praetore, vastatus e
rum Syracusanum nauarchorum sangu
an quod in portu Syracusano piraticu
gavit? Nihil possum reperire, quamob
amentiam incidisse arbitrer: nisi forte
minibus ne oblivisci quidem rerum tua
187 rum liceret. Anulo est aureo scriba
eam donationem contio est advocata.
tuum, cum videbas eos homines, quorun
anulum aureum donabas, qui ipsi anul
erant, liberisque suis detraxerant, ut es

---

tuor meliores nostri confirmant. Reliqui *gloria*, su
cionem.

§. 186. *trium]* Lag. 42 *ternum*, mendose, opin
non habet *quoniam*. Sed idem cum aliis et La
vulg. *dicunda*. — *de qua vict.]* Lambinus priore
ritati nocens. — *ac manubiis]* Sic Lag. 42. Vulgo
iure offensus est. Debebat enim, ni fallor, *quibu*
diversa significarentur. — *te praetore]* Paris. A
Sed mox omnes meliores vulgarem ordinem verbor
sidium invertunt.

§. 187. *videbas eos homines]* Quod in aliis

s hoc tuum munus ac beneficium tueretur? quae ro tua praefatio donationis fuit? Illa scilicet vetus ne imperatoria, *quandoque tu quid in proelio, in o, in re militari* — cuius ne mentio quidem, te etore, ulla facta est: an illa, *quandoque tu nulla uam mihi in cupiditate ac turpitudine defuisti, ibusque in iisdem flagitiis mecum et in legatione, n praetura, et hic in Sicilia versatus es: ob eas quoniam te re locupletavi, hoc anulo aureo dono.* a haec fuisset oratio. Neque enim iste anulus au- s abs te datus istum virum fortem, sed hominem pletem esse declarat. Ita eundem anulum ab alio m, testem virtutis duceremus: abs te donatum, item pecuniae iudicamus.

Dictum, iudices, est de decumano frumento: di- 81
de empto: extremum et reliquum est, de aesti- 188

---

187. *tua praef.]* Verres praefabatur, itaque rectius *tua praef.* quam vulgo *praef. tuae.* — *quandoque tu]* Haec scriptura r meliorum nostrorum et hoc loco et paulo post eximie adiu- Gronoviana lectione apud Livium IX, 10 item in antiqua formula *oque hice homines iniussu populi Rom. Quiritium* — *spo- nt*, ubi non est pro *quandocunque*, ut existimavit Gronovius, o simplici *quando*. Reliqui libri h. l. *quando*, proximo *quan- dem*, Lambinus autem priore edit. utroque *quandoquidem*. Sed co porro vulgo *quando tu quidem*, (quod sustulit Lambinus) centu singulari, nam sufficit *tu:* Lag. 42 autem *quandoque tu* subintellige „bene fortiterque fecisti," et *quid* ait pro eo, quod e res est, sicut etiam *proelium*, *bellum*, *rem militarem* con- quorum unum in veritate est. Itaque hoc verum puto. Mox pro vulg. *facta est* habet *facta sis*, fort. *sit*, nec tamen pla- — *et in praet.]* Excidit *in* in Lambiniana repet. nam libri mss. praeter unum Lag. 27 nullius pretii habent, nec potest abesse. propagatus error est per Gruterianam et Ernestianam. *eas res]* Lag. 42. Ceteri *ob hasce res*. Idem addit *re* post od quamvis in dubium vocari possit, sapit tamen optimam Lati- ut *rem augere*, *rem habere*, neque non ipsum verbum locu- ll libenter ablativum adsumit. — *Neque enim]* Sic Lag. 29. 42 A B. Vulgo *non enim*.

188. *extr. et rel.]* Lag. 42 omittit *et*. Paris. A et B a pr. m. *um*.

sidium propugnaculumque provinciae, pirata
bus incensa est? an quod ager Syracusanu
num incendiis, te praetore, vastatus est? an
rum Syracusanum nauarchorum sanguine re
an quod in portu Syracusano piraticus myo
gavit? Nihil possum reperire, quamobrem te
amentiam incidisse arbitrer: nisi forte id egis
minibus ne oblivisci quidem rerum tuarum m
187 rum liceret. Anulo est aureo scriba donatu
eam donationem contio est advocata. Quo
tuum, cum videbas eos homines, quorum ex bo
anulum aureum donabas, qui ipsi anulos aur
erant, liberisque suis detraxerant, ut esset, un

---

tuor meliores nostri confirmant. Reliqui *gloria*, supra ho
cionem.

§. 186. *trium]* Lag. 42 *ternum*, mendose, opinor: ut n
non habet *quoniam*. Sed idem cum aliis et Lambino *a*
vulg. *dicunda*. — *de qua vict.]* Lambinus priore *e qua* te
ritati nocens. — *ac manubiis]* Sic Lag. 42. Vulgo *aut*, q
iure offensus est. Debebat enim, ni fallor, *quibus ex m*
diversa significarentur. — *te praetore]* Paris. A B *te p*
Sed mox omnes meliores vulgarem ordinem verborum *pro*
sidium invertunt.

noniis omnium et tabulis aratorum planum factum est: tum iste pro tritici modiis singulis denarios ab aratoribus exegit. Hoc crimen est; ut in- 82
as, non ex aestimatione, neque ex ternis denariis ere crimen, sed ex coniunctione annonae atque nationis. Etenim haec aestimatio nata est initio, es, non ex praetorum aut consulum, sed ex ara- et civitatum commodo. Nemo enim fuit initio mpudens, qui, cum frumentum deberetur, pecu- posceret. Certe hoc ab aratore primum est pro- n, aut ab ea civitate, cui imperabatur: cum aut ntum vendidisset, aut servare vellet, aut in cum

189. *den. ternos]* Hoc loco in ipsis *denariis* oppositio inest, haec verborum collocatio ex Lag. 42 vulgari *ternos ab arat.* multum praestat.

coniunctione] Dicit, non quod aestimarit simpliciter, et pecu- frumento acceperit, Verrem reprehendi, sed quod, quo vilior fuerit, eo maius pretium statuerit frumento. Nam hoc quidem receptum videtur fuisse, ut pecuniam a populo assignatam prae- meret. Crimen igitur nascitur ex coniunctione duplicis pretii, i. e. annonae, et privati, quod praetor statuit, i. e. eius aesti-: coniunctione efficitur *ratio*, quam inter se habent annona et io, eaque ratio in hac re verae prorsus contraria est. *(Umge- Verhältniss* mathematici nostrates dicunt.) Hoc cum videatur erspicuum esse, in Victoriana editione nescio hercle an typogra- errore, extitit nova lectio *ex coauctione*, eaque per Manutia- eph. Lamb. usque ad Gruterum et porro pervasit, adeoque se- ssessione utitur, ut novum verbum iam etiam lexica obsederit. vit unus Hotomanus, annonam esse praetoris *annuum frumen-* usque et numerum et aestimationem auxisse Verrem. At annona hominis privata est, sed copia nati frumenti (infra §. 195 *quanti annona)*, unde publicum pretium statuitur: neque omnino h. l. orator de numero frumenti imperati dicit. Quid plura? Tota *uctio* vanum commentum est, neque codices mutant, nisi quod a eorum verborum confusione Lag. 42 *coniectio* habet.

tio, iudices] quattuor meliores. Vulgo *iud. initio*. Ex iisdem *civitatum* pro vulg. *atque*. — *Certe]* Lag. 42 *ratione* ex con- notarum. — *cui imperabatur]* Audis *frumentum*, quod legitur praeter Lag. 42 et 45. Omissum est primum in textu Lamb. it feliciter latuit Gruterum. Eadem res est quod nunc scribitur odi, olim *huiuscemodi*.

ut vecturae difficultate ad quam vellent
pervenirent. In hoc genere facilior
quam reprehensio, ideo quod eum, qu
rum possumus existimare, crimen in eo
tam facile possumus; quod videtur co
gistratibus nostris esse, ut iis, quo l
mentum accipere liceat. Itaque hoc e
fortasse fecerunt, et ita multi, ut ii, q

---

§. 189. *atque ex liber.]* Ms. Francii apud Gra
liber deterrimus. Tamen tuentur singulari consen
ratonius. Nimirum offenderat eos repetitum *atque*
pro quo nos fide meliorum dedimus *et accom.*

§. 190. *in ultima* cet.] Sic Lambinus voluit
petitae, ex Fabriciano, ut consensus omnium meli
ad ult. ac (edd. princ. *et) difficillima loca ad p*
tum confuso verborum ordine et ob eam causam in
bus exposito. Imperare frumentum *in locum*, quidn
post *metiri Catinam? — in eo constit.]* Paris. A I

et ita multi] i. e. et ita quidem, ut *ita* sit m
me explicasse puto Gramm. Lat. §. 281. Qua re f
deatur pro *sed*, quod Manutius corrigi voluit. De
obiectione sermonem continuantis vide Goerenz. a
c. 10 pag. 247, et ad I de Fin. 10 §. 35. Sequitur *q*
meminimus aut audivimus, in quo facile est ad s
sum similium syllabarum *aut aud.* turbas dedisse

meminimus aut audivimus, non fecerint. Quaero 83
abs te, Hortensi, cum utris tandem istius factum 191
rus es? cum iis, credo, qui benignitate adducti
neficium et gratiam civitatibus concesserunt, ut
os pro frumento darent. Ita credo petisse ab
atores, ut cum HS ternis tritici modium vendere
ossent, pro singulis modiis denarios ternos dare
. An, quoniam hoc non audes dicere, illuc con-
, vecturae difficultate adductos denarios ternos
naluisse? Cuius vecturae? quo ex loco in quem
ne portarent? Philomelione Ephesum? Video,
inter annonam interesse soleat: video quot die-

---

it non ad plures etiam. Sed ne *vidimus* quidem probo, tolle-
im omnis oppositio, quae est inter *meminisse*, quem ipse olim
ris ac videris, et *audire* de superiorum memoria.

191. *abs te]* Sic Lag. 42. Vulgo *a te*. Cf. supra ad cap. 60.
n utris tandem] Quid, si ex Paris. A B Lag. 29 scripseris *cum*
tandem? Neque enim haec varietas videtur librario deberi.
an et *utrum* saepe apud Ciceronem illa interrogandi particula
r, *utrum* quidem ceteris etiam frequentius, ut aut *utrumne* con-
, aut *ne* ad insequens aliquod verbum adhaerescat: vide Davi-
l lib. II de nat. deor. c. 34. Nec impedire quicquam videtur,
as etiam *uter* et aliae formae pronominis, quod adhuc poetarum
m videbatur. Cf. interpretes ad Horat. serm. II, 2, 107.
isse] correxi, quamquam in deterioribus tantum Lagom. VI no-
se: verum Paris. A B *dedisse*. Vulgo *petiisse*.
narios ternos] Olim *ternos* tantum, et libri mss. omnes. Ad-
coniectura Naugerius, sed locum mutat, qui unus habet Lag. 42
I. Sic et paulo post. Cf. §. 189. — *quoniam hoc non au-*
ic ab initio edebatur, donec Nannius in suo vet. libro esse no-
n quoniam hoc cum, et recepit Stephanus propagavitque Gru-
a vitiis solis diligens. Διττογραφίαν esse testatur Lagomarsinia-
ui exhibet *antequam cum hoc*. Nam *quam*, *quoniam*, *cum*
luntur et iuxta ponuntur ut optio fiat. — *Philomelione]* Lagom.
et 42 Paris. A B *Philomeleone*, male, nam est Φιλομήλιον Stra-
Stephano. Vulgares fere *Philomelone* cum variis mendis. Gen-
i sit Graece Φιλομηλ·ύς, Latine (sicut Apamensis, 'Απαμεύς, ab
) erit *Philomelensis*, quod veteres et codices et edd. habent,
Lambinus turpiter correxit *Philomeliensibus*. Tertium *video*
. Lag. 42 non male, opinor, est enim conclusio.

dem die, quo iusseris, deportabunt. T
ctura quidem opus est. Nam totus qu
dices, aestimationis ex annonae natus
Hoc enim magistratus in provincia asse
ibi accipiat, ubi est carissimum. Ideo
aestimationis in Asia: valet in Hispania
provinciis, in quibus unum pretium frum
solet. In Sicilia vero quid cuiusquam
loco daret? neque enim portandum erat:
que vehere iussus esset, ibi tantidem fru
193 ret, quanti domi vendidisset. Quamobre
tensi, docere, aliquid ab isto simile in
atque a ceteris, esse factum: doceas op

---

§. 192. *eiusmodi est]* Vulgo nunc omittitur *e*
Naugerii, qui cum in Iunt. invenisset male interpu
modi, est aethna med. est, maxime facile strinxiss
quamvis contra scriptoris usum. Cf. c. 78 init. Co
omnes, sed Lag. 42 *sit*, mendose. — *Coge]* Lag.
nomina, quae sequuntur cum multis mendis scribi,
bit, sed tamen nihil inest, quod ullam dubitationem
Phintia est in Lag. 42 *Pintia*, in Paris. A *phinphi*
opus est] Lag. 29 Paris. A B *est opus.*

§. 193. *si vis Hort. docere]* Sic voluerat Lamb
ltae edit. e Fabric. nam idem Lag. 42. Sed nem

Siciliae, praetore Verre, ternis denariis tritici
ı fuisse. Vide, quam tibi defensionem patefe- 84
quam iniquam in socios, quam remotam ab uti-
:i publicae, quam seiunctam a voluntate ac sen-
egis. Tu, cum tibi ego frumentum in meis
ıtque in mea civitate, denique in iis locis, in
versaris, rem geris, provinciam administras, pa-
im dare: angulum mihi aliquem eligas provin-
conditum ac derelictum? iubeas ibi me metiri,
rtare non expediat? ubi emere non possim? In- 194
ı facinus, iudices, non ferendum, nemini lege
ıum, sed fortasse adhuc in nullo etiam vindica-
Tamen ego hoc, quod ferri nego posse, Verri
ı, iudices, et largior. Si ullo in loco eius pro-
frumentum tanti fuit, quanti iste aestimavit,
ınen in istum reum valere oportere non arbitror.
enimvero cum esset HS binis aut etiam ternis
ris in locis provinciae, duodenos sestertios ex-
Si mihi tecum neque de annona, neque de ae-
me tua potest esse controversia, quid sedes?
rpectas? quid defendis? Utrum tibi pecuniae

---

13. *ac sententia]* meliores nostri. Vulgo *atque.* — *denique
:is]* Additur vulgo *cum* post *denique*, quod omittit Lag. 42,
omittit, natum ex *que.* Tum vulgo *in quibus es, versaris*,
'erborum discrimen, si quis explicarit, Lag. 42 ego fidem de-
ai *es* proscribit. Quidni gradatio tribus colis absolvatur?
possim] ex coniectura scripsit Lambinus et denuo Ernestius,
'm esset causa coniunctivi, propter quam modo *expediat* po-
:ete, nec contradici potest, quamquam codd. quidem omnes
tenent.

14. *Verri concedo, iudices]* Placet incisio allocutionis post
cusum, quae fit hac verborum collocatione Lag. 42, cum vulgo
', *iudices, concedo.* — *esset HS binis]* Interiicit Lambinus
nodius, coniectura motus minime necessaria, nam sic statim
tanti frumentum sit considera. Video esse binis HS. Tum
est a Lag. 5. 29 Paris. A B. — *quid defendis]* Vulgo *defen-*
n post paulo, sed dum *sedet*, iam tuetur suam causam. Non

coactae, conciliatae videntur adversus leges, adversus rem publicam, cum maxima sociorum iniuria: an vero id ratione, ordine, e re publica, sine cuiusquam iniu-
195 ria factum esse defendis? Cum tibi senatus ex aerario pecuniam prompsisset, et singulos tibi denarios adnumerasset, quos tu pro singulis modiis aratoribus solveres: quid facere debuisti? Si, quod L. Piso ille Frugi, qui legem de pecuniis repetundis primus tulit; cum emisses, quanti esset, quod superaret pecuniae rettulisses: si, ut ambitiosi homines aut benigni, cum pluris senatus aestimasset, quam quanti esset annona, ex senatus aestimatione, non ex annonae ratione, solvisses: sin, ut plerique faciunt, in quo erat aliqui quaestus, sed is honestus atque concessus, frumentum, quoniam vilius erat, ne emisses: sumpsisses id nummorum,

---

est, quid dicturus es? sed: cur non abis et deseris rem? Utroque loco praesens ceteris verbis aptum Lag. 42. — *pec. coactae conciliatae*] Vulgo *pec. conciliatae* tantum sunt, et possunt esse ut aliis locis v. c. II, 57. Sed nemo Fabric. (marg. Lamb. repet.) et Lag. 42 illud alterum de suo addidisse putabit, praesertim cum alibi in his orationibus ex formula legis plenius *captae conciliatae* dicantur. In ipsa lege haud dubie etiam plura, ne qui locus improbitati relinqueretur: lex Servilia apud Klenzium c. 5 *ablatum captum coactum conciliatum aversumve*, p. 71 *captum coactum ablatum aversum conciliatumve*: nam quid attinet eodem semper ordine, simodo nihil omittitur?

adversus leges] Bis *adversum* Naugerius primus, contra libros mss. praeter Par. A fortasse, nam de eo siletur. — *ratione, ordine*] Solus Lag. 42 *ratione*, vulgo *recte*. Sed cum illa verba confundi soleant, tum hoc loco substantivum maxime convenire putavimus. Cf. ad libr. I, 5.

§. 195. *prompsisset*] Correxit Naugerius cum Paris. A B Lag. 29, antea enim *promisisset*, etiam *po. Ro. misisset*. — *in quo erat aliqui*] Ex uno Lag. 42 sustuli *etiam* e vulg. scriptura *in quo etiam erat aliquis quaestus*. Quo enim pertinere dices? priores enim rationes ab omni quaestu, qui semper aliquam maculam habet, alienae sunt. Sed *aliqui* omnes boni, et vides antiquam rationem vincere.

vilius erat] Lag. 29 *esset*, universe. At dicit Cicero de re peculiari et condicione Verris. Alioquin ille liber ubi solus it, merito suspectus est.

tibi senatus cellae nomine concesserat. Hoc vero 85
est? quam habet rationem, non quaero aequita-
sed ipsius improbitatis atque impudentiae? Neque
est fere quicquam, quod homines palam facere
ant in magistratu, quamvis improbe, quin eius fa-
i non bonam, at aliquam rationem afferre soleant.
quid est? Venit praetor: frumentum, inquit, me 196
e emere oportet. Optime. Modium denario. Be-
ac liberaliter: nam ego ternis HS non possum
re. Mihi frumentum non opus est: nummos volo.
sperabam, inquit arator, me ad denarios perven-
: sed, si ita necesse est, quanti frumentum sit,
lera. Video esse binis HS. Quid ergo a me tibi
orum dari potest, cum senatus tibi quaternos HS
it? Quid poscat, attendite; et vos quaeso, iudi-

---

195. *quamvis improbe*] Sentisne hoc multo rectius esse, ut
t ad *facere*, quam quod vulgo *improbi?* At illud unus Lag. 42.

196. *ternis HS*] Sic Nannii cod. et Lag. 42, ut supra §. 191 et re-
lgo *tribus*. Pro HS nota in Lag. 42 est a pr. manu *decumis*, corre-
enariis. Mirum ni in *decumis* insit *semis*. — *frumentum non
st*] Vulgo *frumento*, nec quicquam impedit: sed ego Lag. 42 cum
iano margine (i. e. Fabric.) constantiae causa sequi malui.
sperabam] Praecepit ingenium Naugerii, quod a Nanniano,
riciano, vel nostro Lag. 42 expectandum erat. Ceteri enim codd.
non exhibent. Sed ille rectissime. Ellipticum usum coniun-
Graece reddiderim ἀλλὰ γάρ, Germ. *ja-doch*, Latine possis
substituere. Significat homo se assentiri, et intelligere quid rei
sibi tamen non placere. Sic lib. II, 29 extr. *Nam hercule
oque Petillius rogavit*, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐμέ. de orat. I, 22 §. 101
rebus — quibus sciam poteroque. Nam, quod tu non pote-
s nescies, quis nostrum tam impudens est, qui se scire aut
postulet?* Sed tamen quoniam Naugerius ex coniectura sic scri-
on negligendum est, quod in codd. legitur iis, quorum fides etiam
co comprobatur, *sperabam*, pro eo quod vulgo mansit *sperare*.
Nam etiam in Fabriciano sic inventum esse, coniicio ex Lambi-
lectione in marg. repetitae. Sperabam, ait, dum tu te tam be-
mihi ostendebas. — *si ita necesse*] In vulgaribus codd. et li-
rimum editis deficit *si*, in Lag. 42 non legitur *necesse*. Et quidni
est pro si res ita sese habet, ut nummos velis, dictum probes?
id poscat, attendite] Codd. et edd. vett. *possit*. Victorius

197 ces, simul aequitatem praetoris attendite. Qu HS, quos mihi senatus decrevit, et ex aerari ego habebo, et in cistam transferam de fisco. postea? quid? Pro singulis modiis, quos tibi tu mihi octonos HS dato. Qua ratione? Quid rationem? non tantam rationem res habet, q utilitatem atque praedam. Dic, dic, inquit il nius. Senatus te voluit mihi nummos, me tibi tum dare: tu eos nummos, quos mihi senatus d luit, ipse habes; a me, cui singulos dari denario tuit, binos aufers? et huic praedae ac direption

---

dedit *poscit*, quod et est in Lag. 42. *Poscat* correxit La vulgo receptum est. Porro vulgo mirabili interpunctione *et vos, simul, iudices, aeq.* Nos cum eo verborum ordine, qui est i etiam continuitatem sermoni dedimus.

§. 197. *Quaternos HS]* Lag. VI Paris. C *nummos* pro bent: ideoque editiones vetustae usque ad Nannium. — *de f* quattuor boni et Lambinus in marg. repet. i. e. Fabricianus. *fisco.* — *Quid postea?]* Lag. 42 *quid praetera*, quod non m est, quin alteri praeferam. Nam *quid postea* fere admirantis illud ad rem pertineat. V. c. p. Rosc. Amer. 33 *dices, Quid si Romae assiduus fui? Quid praeterea?* interrogat, num q etiam accedat, quasi non iam satis sit una iniuria, quod arat cunia, quam sperare poterant, fraudavit, nisi etiam ipsorum rapiat. Verumtamen etiam *quid postea* simpliciter quaerere quid posthac factum sit. — *Dic, dic*] Sic Nannianus et La Ceteri semel tantum *dic.* — *nummos, me tibi fr. dare*] Edd pes ex mss. plerisque *Senatus te voluit mihi nummos meti dare*, quam corruptam scripturam cum satis esset sic emendare admodum Lag. 42 et Paris. A ostendunt, ut ex *metiri* fieret in Hervag. et Victoriana eiusdem anni non hoc solum factum praeterea commutatis locis *nummos dare*, *frum. metiri* s Atque haec adhuc lectio recepta fuit. — *dare voluit*] Putaver manus rectius scribi *dari*, et receperunt in textum P. Manuti Gruterus, Ernestius, quasi non fortius sit, ipsum senatum d aratoribus dare voluisse. Sed mox *habes* pro *habebis* scribend ni cum Lambino in marg. rep. mallent *auferes* — *impones.* I lud eo affertur ex Lag. 42. Ex eodem *dari denarios* inverso verborum, cum vulgo esset *den. dari*, dedimus, sed quod in Pa Lag. 29 adiicitur *a te*, interpretis additamentum putamus.

imponis? Haec deerat iniuria et haec calamitas 198
bus, te praetore, qua reliquis fortunis omnibus
entur. Nam quid esse reliqui poterat ei, qui
nc iniuriam non modo fructum omnem amitte-
l etiam instrumentum vendere cogeretur? Quo-
verteret: ex quo fructu nummos, quos tibi da-
veniret? Decumarum nomine tantum erat abla-
uantum voluntas tulerat Apronii: pro alteris de-
emptoque frumento aut nihil datum, aut tantum
quantum reliqui scriba fecerat, aut ultro etiam
id didicistis) ablatum. Cogantur etiam nummi 86
ore? quomodo? quo iure? quo exemplo? Nam,
actus diripiebantur aratorum, atque omni lace-
r iniuria: videbatur id perdere arator, quod ara-
e quaesisset, in quo elaborasset, quod agri se-
e extulissent. Quibus iniuriis gravissimis ta- 199
ad erat miserum solatium, quod id perdere vi-
, quod, alio praetore, eodem ex agro reparare

---

98. *Haec deerat iniuria*] Vulgare vitium Nanniani codicis *iuriae*, cum sequatur verbum a littera *e* incipiens, non debe- Nannio monente, quemquam movere. At receperunt tamen Lambinus in textum. — *fructum omnem amitteret*] Vulgo *m omne amittere*, sed *fructum omnem* (den ganzen Ertrag) Lag. 42 Lamb. in marg. repet., *amitteret* autem, quod item abet, etiam ex coniectura restituendum fuit. Nam *cogi amit- eid* nihil est, certe Ciceronis dicendi rationi parum convenit. ndus etiam Lag. 42 quod mox, ubi vulgo *omne instrum.* le- *me* non habet. Nam ex proximo hic irrepsisse videtur nocet- atiae. — *Quonam se verteret*] In vulgata lectione *Quo enim et, non habebat. Ex quo fructu nummos — inveniret?* are nec congruere orationem, ut sane malis interiecta parti- alis est *aut*, duas sententias coniungere. Sed Lag. 42 *non* tollit, et interrogationem directam facit: quo remedio omnia unt. — *aut tantum datum*] Haec verba absunt a Paris. A, lum a Lag. 42. Posse hoc abesse quis neget? sed tamen non it. Item quod est in Lag. 42 *scribae (scribe) fecerant* non est, quippe haud dubie plures. Sed tamen supra de uno tan- atur.

ea res, quam ego dico, et ea, quam tu fecist genere iniuriae, non magnitudine pecuniae diff rum istam ipsam cellam ferre nullo modo p omnia remittantur, ut omnibus iniuriis et cal quas te praetore tulerunt, in posterum liberen se cellam atque istam aestimationem negant se
88 ferre posse. Multa Sophocles Agrigentinus
204 Pompeium consulem nuper, homo disertissim doctrina et virtute ornatissimus, pro tota Sici torum miseriis graviter et copiose dixisse ac d dicitur: ex quibus hoc iis, qui aderant, (na conventu acta res est,) indignissimum videb in re senatus optime ac benignissime cum a egisset, large liberaliterque aestimasset, in ea dari praetorem, bonis everti aratores: et id fieri, sed ita fieri, quasi liceat concessumq
205 Quid ad haec Hortensius? Falsum ess Hoc nunquam dicet. Non magnam hac r niam captam? Ne id quidem dicet. Non ctam Siculis atque aratoribus? Qui poterit di igitur dicet? Fecisse alios. Quid est hoc?

litis. Imponitis decumas: patiuntur; alteras:
ibus vestris serviendum putant; dent emptum
ea: dabunt, si voletis. Haec quam sint gravia, 200
, his rebus detractis, possit ad dominos puri
qui pervenire, credo vos ex vestris rebus rusti-
ectura assequi posse. Addite nunc eodem istius
instituta, iniurias: addite Apronii Veneriorum-
ervorum in agro decumano regna ac rapinas.
uam haec omitto: de cella loquor. Placetne
in cellam magistratibus vestris frumentum Sicu-
itis dare? Quid hoc indignius? quid iniquius?
hoc scitote aratoribus, Verre praetore, optan-
e petendum fuisse. Sositheus est Entellinus, 87
um primis prudens et domi nobilis: cuius verba
, qui ad hoc iudicium legatus publice cum Ar-
et Menisco, primariis viris, missus est. Is cum
tu Entellino multa mecum de istius iniuriis age-

---

animadvertit Ernestius. Sed *rem publ.* etiam mss. plerique Lag. 42. Hic mox *decimas.*

O. *haec omitto]* Lag. 42 *hoc.* Idem mox omittit encliticam 29 pro ea *nunc.* — *vestris]* Sic Nann. et Lag. 42. Vulgo — *Atqui]* dedit Victorius primus, secutique eum sunt reliqui. prehendo, quamquam in Lagom. omnibus et Paris. B. est *at-* fortasse aliter in Paris. A C, qui silentur. — *Verre praetore]* 42 et Lamb. in marg. Vulgo *hoc praetore*, cuius vereor ne nterpretamentum putent. Sed indignitas augetur appellato

heus] meliores nostri omnes, et Lambinus in margine. Vulgo r. *Entellinus* item meliores mss. et Aldina primum, antea es ex deterioribus. — *cum primis prudens]* Olim edebatur *nis civitatis pr.* quasi ad prudentiam civitatis esset discrimen. rbum iussit Lambinus in nota Fabriciani codicis auctoritatem quocirca neque h. l. neque post, ubi *aequitatem condicionis* *aequitatis condicionem* restituendum censuit, Gruterus ei ausus est. Atque dudum meliorem textum haberemus, si pa- entiam in reliquis mutationibus Lambinus adhibere voluisset. bis nihil plerumque superest, nisi ut molestissime aliena vesti- nus. Sicut hoc ipso loco *audictis* margo Lamb. et Lag. 42 . *audistis.* Vide supra c. 43 §. 103.

men non probabo. Potius enim, te damnato, an-
angustior locus improbitatis defendendae relinque-
quam, te absoluto, alii, quod audacissime fecerunt,
89 cte fecisse existimentur. Lugent omnes provin-
207 queruntur omnes liberi populi: regna denique
de nostris cupiditatibus et iniuriis expostulant:
intra oceanum iam nullus est, neque tam longin-
neque tam reconditus, quo non per haec tempo-
strorum hominum libido iniquitasque pervaserit.
stinere iam populus Romanus omnium nationum
vim, non arma, non bellum, sed luctus, lacrimas,
rimonias non potest. In eiusmodi re ac mori-
is, qui erit adductus in iudicium, cum manife-
gitiis tenebitur, alios eadem fecisse dicet:
non deerunt; rei publicae salus deerit, si impr-
208 exemplis improbi iudicio ac periculo liberab-
cent vobis hominum mores? placet ita ge-
tus, ut geruntur? placet socios sic tractari,
ut per haec tempora tractatos videtis? cur
opera consumitur? quid sedetis? cur non in

salva provincia, si sine iniuria sociorum per-
ssumus. Nihil detraho magistratibus: tantun-
ır in cellam, quantum semper datum est: quod
ı Verres imperat, id, si facere non possunt,
; si possunt, populi Romani potius hoc sit ve-
ıam praeda praetoris. Deinde cur in uno ge- 202
frumenti ista aestimatio constituatur? Si est
ferenda: debet populo Romano Sicilia decu-
t pro singulis modiis tritici ternos x: sibi ha-
nentum. Data tibi pecunia est, Verres, una,
nentum tibi emeres in cellam, altera, qua fru-
emeres a civitatibus, quod Romam mitteres:
m pecuniam domi retines, et praeterea pecu-
ımagnam tuo nomine aufers. Fac idem in eo
, quod ad populum Romanum pertinet; exige
estimatione pecuniam a civitatibus, et refer,
cepisti: iam refertius erit aerarium populi Ro-
ıam unquam fuit. At enim istam rem in pu- 203
ımento Sicilia non ferret: hanc rem in meo
tulit. Proinde quasi aut aequior sit ista ae-
in tuo, quam in populi Romani commodo: aut

. *constituatur]* Delector coniunctivo, quem praebuit Lag. 42. a suadere Cicero, quid fieri debeat, demonstraturus, quam a sit aestimatio. Vulgo *constituitur.* — *debet]* Hoc verbum iciani adhuc nitebatur auctoritate, cui merito Gruterus paruit. dit Lag. 42. Sed iidem tamen libri etiam *modiis tritici*, , quod Nannius neglexit, cum in suo libro commemoraret *s X* non *denarios.* De hac nota silent hoc quidem loco ex-tra, sed eadem redit c. 92, et pertinet ad fidem antiquae — *iam ref. erit]* Sic fortius quam vulg. *tum* exhibent La-ıris. A. In marg. Lamb. aliorum ea scriptura dicitur.

. *istam rem]* „Quam tu dicis, deinde *hanc rem*, quam ego recte Garatonius. Codex vet. in margine Lambinianae et *ıam* addunt post *istam rem.* Vellem tueri, sed pronominum pedit, qua non eandem rem utroque colo dici patet. *i Romani]* Non decerno an praestet scriptura Lag. 42 ... *ommodo.* Eadem enim res est.

204 Pompeium consulem nuper, homo disertissim
doctrina et virtute ornatissimus, pro tota Sic
torum miseriis graviter et copiose dixisse ac
dicitur; ex quibus hoc iis, qui aderant, (n
conventu acta res est,) indignissimum videl
in re senatus optime ac benignissime cum
egisset, large liberaliterque aestimasset, in
dari praetorem, bonis everti aratores; et id
fieri, sed ita fieri, quasi liceat concessumq

205 Quid ad haec Hortensius? Falsum ess
Hoc nunquam dicet. Non magnam hac rat
niam captam? Ne id quidem dicet. Non i
ctam Siculis atque aratoribus? Qui poterit dic
igitur dicet? Fecisse alios. Quid est hoc?
mini defensio, an comitatus exilio quaeritur?
re publica, atque in hac hominum libidine,
huc habuit se status iudiciorum) etiam licenti

---

§. 203. *negant se]* Accusativum adiecit Lambinus ia
videri possit coniectura ductus fecisse. At habet Lag. 42,
exturbare, quod fecit Ernestius, opus est.

§. 204. *Sophocles]* Lag. 42 *Sotiis Agrigentinis.* F
Sosis. — *et copiose]* Sic IV nostri duces melioris famili
aliquid esse vis. etiam edd. vetustae ante Aldinam. Haec

um et Q. Catulum: qui tanta auctoritate sunt,
rebus gestis, ut in illo antiquissimorum claris-
mque hominum, de quibus antea dixi, numero
ntur. Exempla quaerimus, et ea non antiqua.
uterque horum exercitum habuit. Quaere, Hor- 211
quoniam te recentia exempla delectant, quid fe-
Itane vero? Q. Catulus frumento est usus, pe-
n non coegit. P. Servilius quinquennium exer-
cum praeesset, et ista ratione innumerabilem pe-
n facere cum posset, non statuit sibi quicquam
quod non patrem suum, non avum Q. Metel-
clarissimum hominem, facere vidisset. C. Verres
etur, qui, quicquid expediat, id licere dicat? quod

. repet. voluit et exhibet unus Lag. 48 *habeo*, revocandum au-
um. Nam *habere iudicem* legitimum est, qui de aliqua re no-
icet, pertinetque aeque ad accusatorem atque ad reum. Illorum
udicum suorum personis perquam saepe utitur Cicero, Servilii
s lib. I, 21; Catuli IV, 31; mox C. Marcelli IV, 42. Hoc au-
o *et* ante Catuli nomen adiecimus ex quattuor bonis nostris.
best. — *antiquiss. clar.que*] Sic Lamb. in marg. (Fabric.) et
. Vulgo *antiquorum et clarissimorum*, quod magnam habet
nem propter diversitatem graduum. Eam enim concinnitatem di-
ime observat Cicero, et quis non elegantiae studiosus? In his
bus ex libris integrioribus emendavimus, quod vulgo legitur IV,
optissimi hominis et experientis, et V, 67 *in morte misera*
ndignissima. Item in orat. p. Sulla c. 32 ex Erfurtensi, in illa
a eximii pretii, scribendum *fortuna miserrima ac luctuosis-*
ro misera) et ex eodem p. Mil. 27 *ab equite Rom. splendido*
i pro *splendidissimo*.

211. *quinquennium exercitui*] Numerat a consulatu a. 79 a. Chr.
ad a. 75, quo triumphavit de Isauris. Alioquin Orosius V, 23
. rem gestam tradit. Olympum cepit (cf. I, 21), Phaselidem ever-
IV, 10). Corycum diruit, primus Romanorum per Taurum mon-
xit exercitum et Isauros bello fractos in dicionem redegit, unde
a Isaurici nomen assumpsit. — *facere cum posset*] Repetivi
tionem fide v. c. in marg. Lamb. et Lag. 42. Neque inutiliter
ur, cum significatione varietur. — *clar. hom.*] Vulgo totum hoc
on abest. dignissimum viro triumphali et censorio, neque quis-
i, qui Lag. 42 exaravit, imputabit: voluit etiam addi Lamb. in
repetitae, e Fabric. haud dubie. — *quicquid exped.*] Sic fortius

Catulum patrem, C. Marium, Q. Scaevolam, M. Scaurum, Q. Metellum? qui omnes provincias habuerunt, et frumentum cellae nomine imperaverunt. Magna est hominum auctoritas, et tanta, ut etiam delicti suspicio-
210 nem tegere possit. Non habes, ne ex his quidem hominibus, qui nuper fuerunt, ullum auctorem istius aestimationis. Quo me igitur, aut ad quae exempla revocas? Ab illis hominibus, qui tum versati sunt in re publica, cum et optimi mores erant, et hominum existimatio gravis habebatur, [et iudicia severa fiebant,] ad hanc hominum libidinem ac licentiam me abducis! et in quos aliquid exempli populus Romanus statui putat oportere, ab iis tu defensionis exempla quaeris! Non fugio ne hos quidem mores, dummodo ex his ea, quae probat populus Romanus exempla, non ea, quae condemnat, sequamur. Non circumspiciam, non quaeram foris: habeo iudices tecum principes civitatis, P.

---

quid praeterea in vetere mutetur. Talis autem ellipsis Infinitivi frequentior est, quam ut comprobari exemplis opus sit. Vide Perizon. ad Sanct. Minerv. IV, 12, 3. — *Q. Scaevolam, M. Scaurum, Q. Metellum]* Cum duo sint Q. Scaevolae, plures Q. Metelli, incertum relinquitur, qui ex illis h. l. dicantur. Mihi quidem Q. Mucius Pontifex videtur esse, de cuius innocentia in administranda provincia vide ad Divin. c. 17 §. 57; Metellus autem Numidicus, Cos. a. 109 a. Chr. Certe non est idem, qui §. 211 avus P. Servilii (ex filia) appellatur, quem ex orat. pro domo c. 47 constat fuisse Macedonicum, his fere aequalibus aliquanto maiorem.

§. 210. *ad quae exempla]* Lag. 42 interponit *ad quae me exempla.* — *et iudic. sev. fiebant*] Hoc colon cancellis notavi, quippe suspectae fidei. Abest a Paris. A B, et in Lag. 29 *severe*, in 42 *fuerunt*, quo suspicio augetur, ut in margine adscriptum videatur. Mox *lib. et licent.* boni omnes, vulgo *lic. et libidinem.* Sed *adducis* Lag. 29 et 42, *ab istis* pro *ab iis tu* Lag. 42 mendose. — *habeo iud. tecum*] Olim edebatur secundum deteriores *habeas iud. tecum.* Primus Naugerius praemisit *cum*, et sustulit *tecum*, quamvis omnes libri servent. Atque sic postea vulgo editum est. Quod in quattuor melioribus meis est *habes* pro *habeas*, sic ferri nequit, nam *secum habere* aliquis non dicitur nisi domesticos vel familiares. Corrigendum est sicut Lambinus

ervilium et Q. Catulum: qui tanta auctoritate sunt, ntis rebus gestis, ut in illo antiquissimorum clarismorumque hominum, de quibus antea dixi, numero ponantur. Exempla quaerimus, et ea non antiqua. lodo uterque horum exercitum habuit. Quaere, Hor- 211
nsi, quoniam te recentia exempla delectant, quid ferint. Itane vero? Q. Catulus frumento est usus, pemiam non coegit. P. Servilius quinquennium exertui cum praeesset, et ista ratione innumerabilem pemiam facere cum posset, non statuit sibi quicquam cere, quod non patrem suum, non avum Q. Metelm, clarissimum hominem, facere vidisset. C. Verres perietur, qui, quicquid expediat, id licere dicat? quod

---

marg. repet. voluit et exhibet unus Lag. 48 *habeo*, revocandum anm *tecum*. Nam *habere iudicem* legitimum est, qui de aliqua re nora indicet, pertinetque aeque ad accusatorem atque ad reum. Illorum item iudicum suorum personis perquam saepe utitur Cicero, Servilii nprimis lib. I, 21; Catuli IV, 31; mox C. Marcelli IV, 42. Hoc aum loco *et* ante Catuli nomen adiecimus ex quattuor bonis nostris. ulgo abest. — *antiquiss. clar.que*] Sic Lamb. in marg. (Fabric.) et ag. 42. Vulgo *antiquorum et clarissimorum*, quod magnam habet fensionem propter diversitatem graduum. Eam enim concinnitatem digentissime observat Cicero, et quis non elegantiae studiosus? In his rationibus ex libris integrioribus emendavimus, quod vulgo legitur IV, 7 *promptissimi hominis et experientis*, et V, 67 *in morte misera tque indignissima*. Item in orat. p. Sulla c. 32 ex Erfurtensi, in illa articula eximii pretii, scribendum *fortuna miserrima ac luctuosisima* (pro *misera)* et ex eodem p. Mil. 27 *ab equite Rom. splendido t forti* pro *splendidissimo*.

§. 211. *quinquennium exercitui*] Numeral a consul... 79 a. Chr.
sque ad a. 75, quo triumphavit de Isauris. Alioq... V, 23
riennio rem gestam tradit. Olympum cepit (cf. I, 21... ever-
it (cf. IV, 10), Corycum diruit, primus Romanoru... mon-
em duxit exercitum et Isauros bello fractos in di... nde
neritum Isaurici nomen assumpsit. — *facere c*...
oniunctionem fide v. c. in marg. Lamb. et Lag. ...
epetitur, cum significatione varietur. — *clar. ho*...
pitheton abest. dignissimum viro triumphali et e...
quam ei, qui Lag. 42 exaravit, imputabit: voluit ...
narg. repetitae, e Fabric. haud dubie. — *quicqui*...

provinciae, cum esses pro consule, praefuisti
in tuo imperio pecuniae cellae nomine co
Neque ego hoc in tua laude pono: alia su
atque consilia, summa laude digna, quibu
provinciam afflictam et perditam erexisti a
asti; nam hoc de cella ne Lepidus quidem f
tu successisti. Quae sunt tibi igitur exem
lia cellae, si hoc crimen non modo Marcell
213 ne Lepidi quidem potes defendere? An me
tonii aestimationem frumenti exactionemqu
revocaturus es? Ita, inquit, ad M. Antonium

---

et ad rem aptius Lag. 42. Vulgo *quod*. Sed mox idem il
exempla fecisse. Quin possit defendi utraque varietas n
quamquam *exemplo* potius alicuius facere solet Cicero
ad exemplum, sed potest tamen etiam mendi suspicio e
propinquitatemque] Vulgo *que* abest, quod addidimu
§. 212. *consilio]* Lag. 29 Paris. A B *concilio*, male:
et deliberant et sententias ferunt. Tum C. Marcellus S
isse dicitur *pro consule*, quod pertinet ad maiorem vim,
set uti, inferendae iniuriae: fuerat enim re vera praetor t
illis turbis post Sullae mortem et metum recrudescentis
(a. 78 a. Chr.) proconsularem ei potestatem a senatu dat
fit. Verum Lagom. 27. 42 tamen *proconsul*. Idem 42 pr
bet *suprema*, item male. — *ne Lepidus quidem]* Sic a
tomani coniectura edebatur, codd. enim omnes *ante Lep*
fecerat. Nunc confirmat Lag. 42. De Lepido vexator
lib. II, 3 §. 8 et nostram annotationem. — *in Sicilia ce*
Siciliae nihil aliud; et habet sane genitivus

mihi significasse et annuisse visus est. Ex omnibus igitur populi Romani praetoribus, consulibus, imperatoribus, M. Antonium delegisti, et eius unum improbissimum factum, quod imitarere! Et hic utrum mihi difficile est dicere, an his existimare, ita se in isto infinito imperio M. Antonium gessisse, ut multo isti perniciosius sit dicere, se in re improbissima voluisse imitari Antonium, quam si posset defendere, nihil in vita se M. Antonii simile fecisse. Homines in iudiciis ad crimen defendendum, non, quid fecerit quispiam, proferre solent, sed quid probarit. Antonium, cum multa contra sociorum salutem, multa contra utilitatem pro-

---

omissum. De M. Antonio, Triumviri patre, homine *perdundae pecuniae genito*, ut ait Sallustius in fragm. libri III Hist., et eius *infinito imperio* cf. lib. II, 3 cum Asconio et Ferratio. Cum praetor in urbe fuisset anno 75 ante Christum, 679 urbis conditae, curator orae maritimae cum eadem, qua postea Cn. Pompeius, potestate factus, in Sicilia fuit anno 74 (praetore C. Sacerdote) item anno 73 si non ipse, certe praefectus eius, cf. Divin. c. 17, quo anno iam Verres Siciliae praeerat. Mox male re gesta in bello adversus Cretenses morbo obiit.

praetoribus, consulibus] Sic olim edebatur, donec ex Nanniano coeptum est *proconsulibus*. Ernestius veterem lectionem restituit, censuit item Garatonius laudatis lib. I, 25 extr. et praecipue III, 82, quo loco de *praetorum aut consulum* postulatis, quae ad rem frumentariam pertinent, dicitur. Lag. 42 *Ex omnibus igitur populi Rom. proconsulibus*, ut intelligas notam praecedentem *pr.* aliquid turbarum excitasse. Sed placet quod encliticam *ne*, quae vulgo adhaeret verbo *omnibus*, tollit. Neque enim interrogatio potius est, quam conclusio. Mox Lag. 42 *imitere*. — *in isto*] Sic omnes mss. et olim editi usque ad Victorianam, in qua primum temere *illo* editum est.

imitari Ant.] et reliqua ex fide optimorum librorum et imprimis Lag. 42 scripsi. Vulgo autem *Ant. imitari quam si defendere possit*. Olim autem ex deterioribus *se def. possit*, sine sensu; quod cum Nannius corrigeret, simul negligenter verborum ordinem invertit. Sensus autem hic est: tam male sese gessit Antonius, ut Verri non noceret, si nulla in re sese Antonii similem fuisse probare posset: cum nunc illius ipsius libidinosissimi hominis improbissimum factum se imitatum esse fateatur. — *sed quid probarit*] Sic de coniectura Hotomani Lambinus, Gruterus, ceteri. Codd. omnes *probarint*. Neque ego eorum patrocinium suscipiam in tam manifesta continuatione structurae.

contra sociorum] Lag. 42 *sociorum contra salutem*, quod hyper-

vinciarum et faceret et cogitaret, in mediis iniuriis eius
et cupiditatibus mors oppressit. Tu mihi, quasi omnia
eius facta atque consilia senatus, populus, iudices com-
probarint, ita M. Antonii exemplo istius audaciam de-
92 fendis. At idem fecit Sacerdos. Hominem innocen-
214 tem et summa prudentia praeditum nominas: sed tum
idem fecisse erit existimandus, si eodem consilio fe-
cerit. Nam genus aestimationis ipsum a me nunquam
est reprehensum: sed eius aequitas aratorum commodo
et voluntate perpenditur. Non potest reprehendi ulla
aestimatio, quae aratori non modo incommoda non est,
sed etiam grata est. Sacerdos, ut in provinciam ve-
nit, frumentum in cellam imperavit. Cum esset ante
novum tritici modius x. v, petiverunt ab eo civitates,
ut aestimaret. Remissior aliquanto eius fuit aestima-
tio, quam annona: nam aestimavit x. III. Vides, cam-

---

bati genus insolens videtur, sed c. 95 *cum summa sociorum iniuria.* Mox *utilitatem* cum Nanniano Lag. 42. Ceteri et edd. vett. *voluntatem.* Sed ut h. l. Lag. 42 verum, sic inseq. cap. in eodem verbo peccat, bis *utilitatem* pro *vilitate* exhibens. Tum *iniuriis eius* Lag. 42. Vulgo *eius iniuriis.* — *senatus, populus, iudices]* Codd. et edd. vetustae *S. P.que R. iudices*, quod recentiores editores partim sic retinuerunt, partim Naugerium secuti genitivum *populique Rom.* fecerunt. Utraque ratio ferri nequit, nam *iudices populi Rom.* nunquam leguntur, nec cum appellentur tria, medio adiungere copulam pro Ciceroniano habendum. Ernestius *iudices* spurium existimavit et uncis a reliquo contextu exclusit: sed pluralem neglexit, quem non fert illa compositio. Quanto praestat fidem Lag. 42 sequi et delere notas *Q. R.* ut tres potestates in rep. ἀσυνδέτως nominentur? Ex eodem libro ordinem verborum restitui *omnia eius*, cum vulgo sit *eius omnia.*

§. 214. *ulla aestim.]* i. e. ne maxima quidem. *Illa* nonnullae editiones mediae aetatis et Lambinus, qui etiam sic esse in v. c. notavit in marg. repet. sed hoc mendum esse existimandum est.

x. v] Vulgo *denariis quinque.* Codd. fere *SS XV* aut *HS XV*, unus Lag. 42 *XV* tantum, recte, nam *X* nota denarii est. Etiam postea pro *denariis III* libri mss. aut XIII aut omisso X tantum III, quocirca nos denarios nota potius indicavimus, quam litteris. — *quam annona]* Nannianus (et Lag. 42) *annonae*, quod et receptum est a Grutero, hominis perversi iudicii, quamvis ipse Nannius recte monuisset, ipsam annonam

m aestimationem propter temporis dissimilitudinem
illo laudis causam habere, in te criminis; in illo be-
ficii, in te iniuriae. Eodem tempore praetor Anto- 215
is x. III aestimavit, post messem, summa in vilitate,
m aratores frumentum dare gratis mallent. Et aie-
t, se tantidem aestimasse, quanti Sacerdotem; neque
entiebatur: sed eadem aestimatione alter sublevarat
atores, alter everterat. Quodnisi omnis frumenti ra-
ex temporibus esset et annona, non ex numero ne-
e ex summa consideranda: nunquam tam grati hi
squimodii, Q. Hortensi, fuissent, quos tu cum ad
ensurae tam exiguam rationem populo Romano in ca-
a descripsisses, gratissimum omnibus fecisti. Cari-
enim annonae faciebat, ut istuc, quod re parvum
lebatur, tempore magnum videretur. Idem istuc si
vilitate populo Romano largiri voluisses, derisum
um beneficium esset atque contemptum. Noli igitur 93
ere, istum idem fecisse, quod Sacerdotem, quoniam 216
n eodem tempore neque simili fecit annona: dicito
tius, quoniam habes auctorem idoneum, quod Anto-
is uno adventu et vix menstruis cibariis fecerit, id

---

timationem quandam esse, ut ea denuo aestimari non posset. Gru-
i tamen auctoritas imposuit Graevio et Ernestio.

§. 215. *praetor Ant.]* Addimus potestatis nomen postulantibus no-
s IV melioribus. Posse abesse fateor, nam fuit et ipse propraetor
o 74 a. Chr. sed addidisse librarium quis crediderit?
X. III] Sic Lag. 42. Vulgo *denariis III.* Idem cum Lamb. in
rg. repet. *mallent* pro vulg. *malebant:* tum *eadem aestimatione:*
go interponitur *ista.* — *grati hi sesquimodii]* Sic meliores libri.
d. princ. *semimodii* ex coniectura. Nam etiam deteriores mss. *se-*
modii.

§. 216. *non eodem]* Sic Lambinus edidit pro scriptura vetere *non*
fortasse ex coniectura, renovata ab Ernestio, sed necessaria illa qui-
, et nunc etiam comprobata per Lagom. 42. Neglexerat Nannius,
mvis haud dubie idem invenisset in libro suo, in quo *annona* legi
eret, sicut coniecerat Hotomanus (et habet item Lag. 42) pro cete-
m librorum omnium aperto mendo *anno.*

testis iudicare, ternis denariis aestimare
non licere. Ubi enim semel ab annonae
aratorum voluntate res ad praetoris libidin
est; non est iam in lege neque in officio
luntate hominum atque avaritia positus
95 mandi. Quapropter si vos semel in iud
aequitatis et legis transieritis, scitote, vo
teris in aestimando finem improbitatis et
221 liquisse. Videte igitur, quam multa simu
stulentur. Absolvite eum, qui se fateatur

---

§. 220. *erit comprob.]* Sic editur e Nanniano, ac
bonis nostris quattuor. In reliquis *est.* — *ternis dena*
mendose; *trinis* non video in codd. Mox *denis non lic*
Fabricianum, Lag. 42 solos habet auctores, sed idoneo
in lege neque in officio] Editi omnes *atque in of*
scio an contra integritatem Latini sermonis esse dicam.
gatio praecedat, et dirimantur repetita praepositione *le*
videtur debere esse *in lege aut in officio* sive *non* —
in officio, sicut supra cap. 92 extr. est *Quodnisi omnis*
tio ex temporibus esset et annona, non ex numero ne
consideranda; IV, 55 §. 123 *qui non Honori neque Vi*
neri et Cupidini vota deberet. Quid vero, quod *atque*
legitur, nisi forte in Paris. A, qui siletur? in omnibus *ne*
Lag. 42 mendose *que.* — *atque avaritia]* Sic cum Nan
illi meliores, ceteri cum olim editis *audacia.* Extr. cap
aestimandi modus ex mendosa scriptura Lag. 42 *extim*

istam defensionem vestram pertimescam, sed me
um provinciarum defensorem esse profitebor. Ete-
hoc dico, et magna voce dico: ubicunque hoc fa-
est, improbe factum est; quicunque hoc fecit,
icio dignus est. Nam, per deos immortales! vi- 94
iudices, et prospicite animis, quid futurum sit. 218
i magnas pecunias ab invitis civitatibus atque ab
s aratoribus ista ratione, cellae nomine, coegerunt:
ino ego neminem video praeter istum, sed do
vobis et concedo, esse multos:) in hoc homine
adductam in iudicium videtis. Quid facere pote-
Utrum, cum iudices sitis de pecunia capta, con-
a, tantam pecuniam captam negligere; an, cum
ociorum causa rogata sit, sociorum querimonias
udire? Verum hoc quoque vobis remitto: negli- 219
praeterita, si vultis, sed ne reliquas spes turbe-
tque omnes provincias evertatis; id providete, ne
tiae, quae antehac occultis itineribus atque angu-
ti solebat, auctoritate vestra viam patefaciatis il-
em atque latam. Nam si hoc probatis, et si li-
pecunias isto nomine capi iudicatis, certe hoc,
adhuc nemo nisi improbissimus fecit, posthac
nisi stultissimus non faciet. Improbi sunt, qui
ias contra leges cogunt, stulti, qui, quod licere
tum est, praetermittunt. Deinde, iudices, videte, 220
infinitam sitis hominibus licentiam pecuniarum
ndarum daturi. Si ternos denarios qui coegit,

---

219. *et si licere]* Omisi fide IV meliorum quod adiicitur *hoc*,
uod praecedit *hoc*, id ipsum est ut liceat pecunias capi.

220. *daturi. Si ternos den.]* Lag. 42 *quam infinitam istis*
ibus — daturi sitis . . . . XII qui, nec muto, sed videtur *X. III*
e. *Quinos* accessit ex Nanniano, nunc etiam ex Lag. 42. Item
niano adhuc solo editur *ferendus* pro olim vulgato *deferendus*,
st in deterioribus codd. aut alterum *referendus*. Nunc simplex
atur IV nostris, quamquam Lag. 42 *ferundus*. Tum *et* ante *in*
est a Lag. 29 Paris. A B.

modum senatorium; pertinere ad utilitate
iudicent, qui in provinciis cum potestat
gatione se futuros aliquando arbitrentur
vero existimas iudices nos habere, quos
tis concessuros putes, quo facilius ipsis
Ergo id volumus populum Romanum, id
socios nationesque exteras existimare, si
dicent, hoc certe unum genus infinitae
summam iniuriam cogendae nullo modo
hendi? Quod si ita est, quid possumus
praetorem dicere, qui cotidie templum t

---

esse deberet: at Cicero non dubitat quin Hortensius
Verrem et nunc excuset, et in iudicio excusaturus sit.
menter in v. c. (Fabric.) Lambinus tradit lectum esse
in Lagom. 42 est *tu mane* eodem potest revocari. T
sed poetarum et posteriorum scriptorum usu, de quo cf.
§. 266, neque *insane*, quod item ille propenit, Cicero
iam supra, optimos codd. sub finem huius orationis fre
dis quam alibi oppletos esse.

§. 223. *aut cum legatione*] Lagom. 42 *atque le*
Praeclaros vero] Conieccrat primum sic legendu
vulg. *viros* Lambinus sine codice, postea in nota repet
veteres codices laudat, uno Fabriciano scilicet ad pl
abusus. Nam ne nostrorum quidem alius praeter La

ublicam sistere negat posse, nisi ad equestrem ordinem iudicia referantur? Quodsi ille hoc unum agitare 224 coeperit, esse aliquod genus cogendae pecuniae, senatorum commune, et iam prope concessum ordini, quo libere ab sociis maxima pecunia per summam iniuriam auferatur; neque id ullo modo senatoriis iudiciis reprehendi posse; idque, dum equester ordo iudicaret, unquam esse commissum: quis obsistet? quis erit tam cupidus vestrum, tam fautor ordinis, qui de transferendis iudiciis possit recusare? Atque utinam posset 97 aliqua ratione hoc crimen, quamvis falsa, modo humana atque usitata, defendere: minore periculo vestro,

---

in his orationibus nusquam appellat, sed significat saepissime, velut L. I, 1. lib. V, 69. Etenim huius anni (70 a. Chr.) exitu legem Aureliam de communicandis iudiciis senatui et equitibus Rom. et tribunis aerariis pertulit. — *remp. sistere]* Ex Nanniano libro Stephanus edidit *subsistere*, recepitque ex repet. Lambiniana Gruterus. Habet etiam Rom. 42, sed sic: *subsistere posse non negat*, unde mendositatem noscas: sed non erat quod Ernestius quasi laetaretur, ergo ne Nannianum quidem librum ἀναμάρτητον esse. Nescio num quis putaverit, falsum esset: sed tanta vitia non extant nisi in his extremis paginis. Constat *sistere* verum esse ex iis, quae I. Fr. Gronovius ad Liv. IV, 12 recte disputat, quamquam alii quidem scriptores et imprimis frequenter Livius *sisti non potest* impersonaliter ponunt: est enim *sistere* internum id quod consistere, unde cadit Ernestii suspicio, etiam *rem publicam* tollendum videri. Mox vulgo *ni*, pro quo nos ex Lag. 42 *nisi* dimus, pleniorem formam in oratione pleniore. Cf. ad cap. 64.

§. 224. *cog. pec.]* Lag. 42 *cogendi pecuniae*. — *auferatur]* Recte restituisse videtur Ernestius hanc omnium librorum scripturam, pro quo Stephanus, Gruterus, Graevius ex Nanniano ediderant *averratur:* Lag. 42 *avertantur*, quod favet coniecturae Lambini *avertatur*. Dixi supra ad c. 78, h. l. etiam minus fido libris alioquin optimis.

neque id ullo modo] Sic Lag. 42 et v. c. in marg. Lamb., ceteri libri ss. et olim editi *neque illud modo*. P. Manutius *ullo modo* correxit, sed convenit nunc ex illis libris, qui illam coniecturam confirmant, etiam recipere *id*. Ac solent pronomina in huiuscemodi continuatione re diligenter exprimi, forensi quodam stilo. — *quis obsistet]* Sic Nannianus et IV nostri meliores. Ceteri *obstet*. Sed *cupidus vestrum* pro olim vulg. *vestri* praeter Nannianum non est nisi in uno Lag. 42. Cf. Gramm. nostram §. 431.

rem frumentariam esse administratam. I
ei licet dicere, propterea quod ipsius litt
tur, ad civitates de ternis denariis missa
igitur defensio? Feci, quod arguis: coegi
ximas cellae nomine: sed hoc mihi licui
prospicitis, licebit. Periculosum provinci
iuriae confirmari iudicio; perniciosum n
populum Romanum existimare, non pos
nes, qui ipsi legibus teneantur, leges in
ligiose defendere. Atque isto praetore,
solum aestimandi frumenti modus non fui
perandi quidem. Neque enim id, quod de

---

§. 224. *Negaret hac aest.]* Vulgo *neg. hic aest*
non reprehenditur, arguitur eius acerbitas. Itaque rec
bio ex Lag. 42 Paris. A B *hac*, quo eodem pertinet La
binus, cum antea edidisset *Vellem negare posset a*
ne acceptis quidem Fabriciani codicis excerptis a con
abstinuit, cum scribi vellet *Si negaret hac aest.* cet
tinet eam coniunctionem exprimere, cum facile audiat
extr. Mox *homini credidisse* hoc ordine ex Lagom.
ptura *hominibus credidisse*, cum qua etiam Lamb. v.
cepi. — *urgetur a toto Sicil.]* Praepositio primum c
P. Manutii, sed est in IV nostris melioribus, quod not
causa, qui denuo tolli voluit.

§. 225. *coegi pec.]* Lag. 42. *cepi.* — *eos homine*
Senatores, nam lege repetundarum non tenebantur nisi
rum nomina vide initio legis Serviliae. Cf. etiam p. I

uantum commodum fuit, imperavit. Summam faciam obis ex litteris publicis ac testimoniis civitatum fruenti in cellam imperati: reperietis quinquiens tanto, idices, amplius istum, quam quantum in cellam ei sure licitum sit, civitatibus imperasse. Quid ad hanc npudentiam addi potest, si et aestimavit tanti, ut hoines ferre non possent, et tanto plus, quam erat ei oncessum legibus, imperavit?

Quapropter, cognita tota re frumentaria, iudices, 226
ım facillime perspicere potestis, amissam esse populo Romano Siciliam, fructuosissimam atque opportunissiam provinciam, nisi eam vos istius damnatione reperatis. Quid est enim Sicilia, si ei agri cultionem astuleris, et si aratorum numerum ac nomen extinxes? Quid autem potest esse in calamitate residui, quod on ad miseros aratores, isto praetore, per summam iuriam ignominiamque pervenerit? quibus, cum deımas dare deberent, vix ipsis decumae relictae sunt; ım pecunia deberetur, soluta non est; cum optima estimatione senatus frumentum eos in cellam dare vouisset, etiam instrumenta agrorum vendere coacti sunt. Dixi iam antea, iudices, ut has omnes iniurias tollatis, 98
227

---

§. 225. *ex litt. pub. ac]* Hoc vere Lag. 42 et prorsus ex more et ıtione. Vulgo *ex pub''is litt. et test.* Sed *ac* etiam reliqui boni.

in cellam ei] Sic Lag. 29 Paris. A B alio verborum ordine, quam uo vulgo *ei in cellam*. In Lag. 42 deest *ei*, et pro eo post *sumere* :gitur *et* mendose.

§. 226. *persp. potestis]* Lag. 42 *poteritis*, quod tamen cum *iam* on recte videtur concordare. Mox idem *recipiatis* pro *recuperatis*.

si ei agri cult.] Lag. 42 *si agricultorem:* neque dativum magnoere desidero, immo malo abesse. Cf. ad IV, 12 extr. — *Quid autem post]* Continuatur argumentatio, et procedit, ut facile intelligas huic scriturae Lag. 29 Paris. A B cedere debere vulgatam *quid enim*. Confundi arum particularum notas vides saepissime, cf. Append. §. 227. Quod seuitur *residui* potest sane defendi, sed habet tamen offensionis aliquid ropter insolentiam. Lag. 42 *reliqui*. — *vix ipsis]* Coniunge *quibus psis*, et facile senties, quam hoc praestet coniecturae Lambini *ipsae*.

ut eas non ratio, neque labor, sed res in venti tempestatesque, moderentur. Hinc c cumae lege et condicione detrahantur; alter stitutis propter annonae rationem imperen praeterea frumentum quotannis publice; pos

---

§. 227. *ad incertum casum]* Graevius ex uno Fr dit *in*. Et solet sane *impendere* cum praepositione *in* construi, verum *ad* aliam habet significationem eventus *percipiendis]* Lag. 42 *percipiundis*, et mox *vendu* *si bene processit]* Restitui *bene*, quod sine causa rius, cum et h. l. in libris mss. omnibus legatur, et similibus *secunde*, *prospere*, *pulchre* addatur verbo *pr* admodum locis collectis docuit Garatonius. Verum no cus sanatus videtur. Turbat Lag. 42, sed ex eius men tamen an veritas emineat. Sic ille: *ita ut male vendan processit*, *ut male peremptos fructus*, *si recte liceat* cet imprimis quod verbum *intelligas* tollit, quo concin rum turbatur. Vide an sic melius sit: *ut aut male ve processit*, *aut male percipias fructus*, *si recte licet* de ipsa re interpr. ad Plinii Epist. IV, 6. Mox Lag. *modi rusticae*, et *ventus tempestasque*. — *condicione* Nannianus et Lag. 42 *consuetudine*, quod cum recepisse Lambinus, Gruterus, Graevius, rectissime Ernestius et mnarunt. Nam *consuetudo* infirmior est, quam ut tanta tem detrahere possit, *condicio* ipsum ius est agri decuma *nem agri* appellat Cic. orat. II de lege agr. c. 21,) et

cellam magistratibus et legatis imperetur: quid aut tantum praeterea est, quod aut liberum possit habere ille arator ac dominus in potestate suorum fructuum, aut in ipsis fructibus solutum? Quodsi haec 228 runt omnia; si potius vobis ac rei publicae, quam bi et suis commodis opera, sumptu, labore deserunt: etiamne haec nova debent edicta et imperia actorum, et Apronii dominationem, et Veneriorum rvorum furta rapinasque perferre? etiamne frumentum pro empto gratis dare? etiamne in cellam cum cuant gratis dare, ultro pecuniam grandem addere? iamne haec tot detrimenta atque damna cum maxiis iniuriis contumeliisque perferre? Itaque haec, iuces, quae pati nullo modo potuerunt, non pertulent. Arationes omnes tota Sicilia desertas atque a minis relictas esse cognostis: neque quicquam aliud

§. 228. *Quodsi haec ferunt]* Etiam in his extremis superest, in o codex noster optimus bonitatem suam declaret. Nam quod vulgo itur *feruntur* (ex correctione Naugerii, cum mss. et primum editi beant *ferrentur)* nocet concinnitati, quoniam sequitur active *deserunt*. Quin igitur sublata terminatione passiva *ferunt* scribamus cum g. 42? Cf. ad lib. II, 12 extr. Porro Naugerius item infelix fuit in , quod correxit *populo Rom.*, cum ederetur antea, quod et est in s. omnibus, *rei publicae*. Nam *vos* populus Rom. est, Siculorum nmoda opponuntur universae rei publicae. Item fide IV bonorum lirum omnium *potius* praeponendum est: vulgo *si vobis potius*.

rapinasque perferre] Lag. 42 *ferre*. — *ultro pecuniam grandem dere]* Vulgo *dare*, sed *addere* Lambinus in marg. repet. (ex Fabric.) Lag. 42: quod nisi recipias, tollitur gradatio. At, inquies, non *adnt* pecuniam, si frumentum retinent, sed dant pro frumento. Verum itam dant, ut quod pretium exsuperet, videatur insuper ad frumentum di. *Ultro* autem pertinet ad *pecuniam addere*, non, prouti vulgo erpungi solet, ad *gratis dare*. Qui enim gratis dat, ultro dare per intelligitur. — *Arationes tota]* Lag. 42 interponit *omnes*, et item it *a dominis omnis*, alt. m. *omnibus*. Illud etiam Lambinus in rg. repet. voluit, et placet. Mox Lag. 42 *uti* pro *ut*, et *fidelissimi* e copula. Tantum de codicibus. Sed contra omnes emendandum fuit *gnostis* pro vulg. *cognoscitis*. Nam dudum Cicero de imminuto nuro aratorum exposuit, ut tum maxime iudices ea de re cognoscere

vitium viros doctos fefellerit. Id e textu repet. Lamb
terus hausisset, ad hanc aetatem usque religiosa qu
textus vulgati defendit. Si semel iudicaveris, superv
addere, mss. omnes exhibere *sedes*.

M. TULLII CICERONIS
VERRINARUM
LIBRI SEPTEM.

AD FIDEM CODICUM MANU SCRIPTORUM

RECENSUIT ET EXPLICAVIT

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

VOL. II.

vitium viros doctos fefellerit. Id e textu repet. Lamb
terus hausisset, ad hanc aetatem usque religiosa qu
textus vulgati defendit. Si semel iudicaveris, superv
addere, mss. omnes exhibere *sedes.*

M. TULLII CICERONIS

VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

AD FIDEM CODICUM MANU SCRIPTORUM

RECENSUIT ET EXPLICAVIT

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

VOL. II.

vitium viros doctos fefellerit. Id e textu repet. Lambi
terus hausisset, ad hanc aetatem usque religiosa qua
textus vulgati defendit. Si semel iudicaveris, superv
addere, mss. omnes exhibere *sedes*.

M. TULLII CICERONIS

VERRINARUM

LIBRI SEPTEM.

AD FIDEM CODICUM MANU SCRIPTORUM

RECENSUIT ET EXPLICAVIT

CAR. TIMOTH. ZUMPTIUS.

VOL. II.

ACTIONIS SECUNDAE

SIVE

ACCUSATIONIS IN C. VERREM

LIBER QUARTUS.

[DE SIGNIS.]

ARGUMENTUM EDITORIS.

Continet liber quartus furta et maleficia C. Verris in aufe-dis signis, tabulis pictis, ceterisque ornamentis tota Sicilia amissa. Quae persequens orator hoc ordine utitur, ut pri-m privatorum hominum, deinde oppidorum et fanorum expo-iones et direptiones ostendat.

Incipit propter furti magnitudinem ab Heio Mamertino (cap. -8), qui cum idem princeps legationis esset a Mamertinis lau-di Verris causa Romam missae, utitur ea opportunitate, ut pem illius laudationis auctoritatem infringat (cap. 9 — 11). mulat deinde aliorum privatorum hominum expoliationes, a bus diversissimas res aut opere aut pretio insignes ablatas do-(cap. 12 — 24, §. 53), et insanam cupiditatem Verris in com-nda pretiosa supellectile demonstrat (cap. 24 — 26). Sequi-nefarium facinus, spoliatio Antiochi regis Syriae, per Siciliam te iter facientis (cap. 27 — 32).

Transgressus ab ea re ad direptiones oppidorum et fanorum endit, quae Verres a Segestanis abstulerit (cap. 33 — 38), quae Tyndaritanis (cap. 39 — 42), quae ab Agrigentinis (cap. 43), sorinis (cap. 44, §. 96), Enguinis (cap. 44, §. 97. 98), quomodo id Catinenses sacrarium Cereris violarit (cap. 45), apud Meli-ses fanum Iunonis spoliarit (cap. 46. 47), ab Hennensibus si-lacra Cereris et Victoriae abstulerit (cap. 48 — 51), imprimis-s in direptione maximae et pulcherrimae urbis Syracusarum moratur (cap. 52 — 58).

Demonstrat denique, quam et omnes Graeci eiusmodi dire-ones oppidorum aegre ferant (cap. 59. 60), et quanto Syracu-i odio, cum primum licuerit, contra Verrem exarserint (cap. — fin.).

dices; deinde fortasse non magnopere qu
id nomine appellandum putetis. Nego in
tam locupleti, tam vetere provincia, tot
familiis tam copiosis, ullum argenteum va
rinthium aut Deliacum fuisse, ullam gemm
garitam, quicquam ex auro aut ebore fact
ullum aeneum, marmoreum, eburneum, ne

---

§. 1. *morbum et insaniam]* Ipse Cicero leniens i
dixerat I, 36 *morbum et cupiditatem*, sed aptissime i
ita gignit cupiditas, ut ira furorem. *Studium* definitur
esse animi assiduam et vehementem ad aliquam rem ap
cum voluntate occupationem, quae ubi pertinet ad res p
frivolas, respondet nostro *Liebhaberei*. — *suo, non no*
Non primus Lambinus e mss. omnibus, ut ait, id est su
antea idem faciendum censuisset Turnebus in Adversar
receptumque est a Grutero et reliquis. Et simul in
canonem quendam virtutis singulorum librorum habebis.
sit illud verbum a Palatinis, Gruteriano, Oxoniensi,
Lagomarsinianis omnibus, illi, in quibus legitur, Cuia
apud Gruterum, et Regius Parisinus apud Graevium (cu
vetere collatione Havniensi, quam edidit Io. Nic. Madvi
critica ad Io. Casp. Orellium, Havniae 1828) porro Leid
codicis Erfurtensis, (qui liber Hittorpii appellatur apu
Gruterum,) Guelferbytani ambo optimi habendi sunt.
men in principio *quemadmodum id ipse appellat*, ve
utile, natum e proximo.

cturam neque in tabula, neque in textili, quin conqui-
sierit, inspexerit, quod placitum sit abstulerit. Ma- 2
gnum videor dicere: attendite etiam, quemadmodum
dicam. Non enim verbi neque criminis augendi causa
complector omnia: cum dico, nihil istum eiusmodi re-
rum in tota provincia reliquisse, Latine me scitote,
non accusatorie loqui. Etiam planius: nihil in aedi-
bus cuiusquam, ne in oppidis quidem: nihil in locis
communibus, ne in fanis quidem: nihil apud Siculum,
nihil apud civem Romanum, denique nihil istum, quod
ad oculos animumque acciderit, neque privati, neque

---

§. 1. *neque in tabula neque in textili]* Multae hoc loco codicum et edd. varietates sunt. Libri mss. deteriores (Lag. omnes praeter 29) et primum editi *neque ullam picturam neque in tabulis neque textilem fuisse.* Naugerius *nego* dedit, Lambinus *tabula*, Gruterus *neque textili. Tabula* quidem et *textili* in melioribus omnibus sunt, sed in praepositione variatur. Lambini v. c. in margine repet. edit. *neque textili*, quem cum esse Cuiacianum putabamus, mirabamur sane quod in Gruteriana annotatione significari videtur esse praepositionem in Cuiac. et Hittorpiano. De Hittorp. falsum esse ipsi testes sumus, quandoquidem is est Erfurtensis, nec dubitamus de Cuiaciano, quod abest praepositio ab Havniensi collatione et Guelf. sec. Restat unus Guelf. antiquior, in quo re vera est, et quin debeat esse vix dubium videtur ob repetitam particulam disiunctivam. *Textile* autem substantive etiam alibi ὕφασμα est, *textilis pictura* et concinnitatem tollit et poeticum est. Verum *fuisse* etiam delere debuimus exemplo Car. Stephani, quia abest ab utroque Guelf. et Erfurt. et coll. Havn. videturque facile posse cogitari.

§. 2. *Latine — loqui]* i. e. simpliciter, non figurate, cum inter figuras etiam hyperbole sit. Phil. 7, 6 *quem gladiatorem non ita appellari, ut interdum etiam M. Antonius gladiator appellari solet, sed ut appellant ii, qui plane et Latine loquuntur*, siquidem unaquaeque fere gens suum sermonem verum, alienigenarum fictum putat, sed addit tamen significationem eius virtutis, qua maxime gaudet, velut qui Teutonice locuturos se dicunt, imbecillae lenitudinis speciem a se removent. — *quod ad oculos animumque acciderit]* Lambinus (iam priore edit.) sic ad hunc locum: „Sic habent quattuor libri mss., quos secutus sum; nam vulgati habent *quod oculos animumque accenderit*, quam lectionem reieci, ut suppositam ab eo, qui veram et Cicerone dignam non intelligeret. Ita enim saepe loquitur, *accidit ad au-*

publici, neque profani, neque sacri, tota in Sicilia reliquisse.

3 Unde igitur potius incipiam, quam ab ea civitate, quae tibi una in amore atque in deliciis fuit? aut ex quo potius numero, quam ex ipsis laudatoribus tuis? Facilius enim perspicietur, qualis apud eos fueris, qui te oderunt, qui accusant, qui persequuntur, cum apud tuos Mamertinos inveniare improbissima ratione esse
2 praedatus. C. Heius est Mamertinus (omnes hoc mihi, qui Messanam accesserunt, facile concedunt) omnibus rebus illa in civitate ornatissimus. Huius domus est vel optima Messanae, notissima quidem certe et nostris hominibus apertissima maximeque hospitalis. Ea domus ante istius adventum ornata sic fuit, ut urbi quoque esset ornamento. Nam ipsa Messana, quae situ, moenibus, portuque ornata sit, ab his rebus, qui-
4 bus iste delectatur, sane vacua atque nuda est. Erat apud Heium sacrarium magna cum dignitate in aedibus, a maioribus traditum, perantiquum; in quo signa pulcherrima quattuor, summo artificio, summa nobili-

---

res, ad oculos, ad animum." Eandem scripturam Gruterus notat inveniri in Hittorpiano (Erf.) et Cuiaciano, Graevius in Regio, eademque est in Guelf. ambobus. Sed dudum eam ante Lambinum exhibuerant Hervagius et Car. Stephanus.

§. 3. *omnes hoc mihi, qui Messanam — concedunt]* Hoc verbo ordine collocata sunt in editione Lambiniana et codd. Guelf. 2 Havn. coll. rotundiore quam vulgo est *omnes hoc mihi facile concedent, qui Messanam accesserunt.* Sed etiam Praesens pro Futuro recepi e Regio et vet. cod. in margine Lamb. repet. et utroque Guelferbytano: item *illa in civitate* pro vulg. *in illa civitate* ex editione Lambini et Guelferbytanis. Mox vulgo *ante adventum istius sic ornata fuit*, sed *istius adventum*, inverso ordine, libri mss. omnes (tantum quod Guelf. 1 *huius* habet) et *ornata sic fuit* ambo Guelf. Leid. coll. Havniensis.

quae situ — ornata sit] i. e. licet ornata sit, sive quamvis ornata sit, quam vim inesse in pronomine relativo quomodo Ernestius alioquin diligentissimus coniunctivi observator, oblivisci potuerit, ut etiam de corrigendo cogitaret, est sane quod admiremur. Cf. pro Rosc. Amer. 8 §. 23 et ad eum locum Matthiaeum.

tate, quae non modo istum hominem ingeniosum et intelligentem, verum etiam quemvis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent: unum Cupidinis marmoreum Praxiteli — Nimirum didici etiam, dum in istum inquiro, artificum nomina. Idem, opinor, artifex eiusdemmodi Cupidinem fecit illum, qui est Thespiis, propter quem Thespiae visuntur: nam alia visendi causa nulla est. Atque ille L. Mummius, cum Thespiadas,

---

§. 4. *et intelligentem]* Sic libri mss. nostri et, quos novimus, omnes: editi *atque intelligentem*. — *Praxiteli]* Sic scribendum indicavit Lambinus, in editione quidem vulgatam secutus *Praxitelis*, sed in margine repetitae annotans „vet. cod. *Praxitele*, (ut etiam Cuiacianus apud Gruterum et Regius Graevii et uterque Guelf.) fortasse *Praxiteli*." Mirum, etiam infra §. 12 bis in Guelf. antiquiore esse *Praxitele*, ubi alter et Havn. *Praxiteli*. Nota hodie res est de genitivis nominum propriorum Graecorum a veteribus Romanis per *i* factis pro terminatione *is*. Hoc imprimis frequens esse animadvertimus in nominibus, quae terminantur syllaba *cles*, uti est *Agathocli* scribendum huius libri c. 55 init. et *Diocli* est in omnibus lib. V c. 7; item *Procli* de Div. II, 43; *Pericli* de Orat. II, 22 extr. *Themistocli* epist. V, 12 et a Goerenzio editum de Fin. II, 35 init. *Neocli* apud Nepotem in vita Themist. princ. *Procli* apud eundem in Ages. 1. Aliarum terminationum minus usu quasi recepti sunt genitivi in *i* exeuntes, sed inveniuntur tamen hi quoque, ut h. l. *Praxiteli*, sic *Herculi* ab ipso Ernestio probatur Acad. II, 34, quamquam *Aristoteli* negat apud Ciceronem esse Goerenz. ad lib. V de Fin. c. 5. *Timarchidi* certum est lib. II in Verr. 44. 54 et ex optimis libris dedimus item II, 44. III, 66.

Atque ille L. Mummius] Vulgo *itaque*, sed *atque* traditur in margine repet. Lambin. esse in vet. cod. et est in Guelff. Leid. coll. Havn., nec utrum praestet difficile est iudicare. Nam consecutio nulla est: continuatur potius sententia cum admiratione quadam, cur Mummius signum tam praeclarum non abstulerit. — *Thespiadas]* Codd. deteriores *Thespiade*, quod etiam edebatur olim, usque dum in Hervag. *Thespiadas*, in Victor. *Thespiis ea* extitit. Victoriana coniectura praelata est etiam a Lambino et Grutero. Sed dudum in marg. Lamb. repet. notatum erat vet. cod. habere *Thespiadas*, atque Graevius cum idem e Regio enotatum repperisset, tandem recepit. Confirmatur nostris Guelff. et Lag. 29. Sunt igitur musae Thespiades, quarum Plinius mentionem fecit hist. nat. XXXVI, 4 §. 12, neque Graeco accusativo eas appellari insolitum debet haberi, cum eo Cicero quoque quamquam paulo rarius usus sit. Schneiderus Gramm. Lat. p. 312 ex Epist. IX, 21, 3 *cantharidas*, ex II de Divin. 46 *Aethiopas* citat.

quae ad aedem Felicitatis sunt, ceteraque profana ex illo oppido signa tolleret, hunc marmoreum Cupidinem,
3 quod erat consecratus, non attigit — Verum, ut ad
5 illud sacrarium redeam, signum erat hoc, quod dico, Cupidinis e marmore: ex altera parte Hercules, egregie factus ex aere. Is dicebatur esse Myronis, ut opinor: et certe. Item ante hos deos erant arulae, quae cuivis religionem sacrarii significare possent. Erant aenea duo praeterea signa, non maxima, verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu, quae manibus sublatis sacra quaedam, more Atheniensium virginum, reposita in capitibus sustinebant. Canephoroe ipsae vocabantur. Sed earum artificem, quem? quemnam? Recte admones, Polyclitum esse dicebant. Me-

---

§. 4. *non attigit]* At non effugit illud signum communem sortem. A C. Caligula Romam deportatum, cumque Claudius restituisset, denuo a Nerone translatum Plinius hist. nat. XXXVI 4, 5 Romae in scholis Octaviae positum vidit, Pausanias IX, 27 combustum tradit. Quod Silligius in catalogo artificum p. 385 ex Dione Cassio LXVI, 24 imperante Tito factum docet.

§. 5. *et certe]* Adiecit Lambinus *est*, de suo, ut videtur. Neque enim ex ullo codice enotatum repperi. Sed ex eo quod sequitur *item*, in Hervagiana factum est *ita est*. Tum *hos* dedimus ex Guelff. et Havn. collatione pro vulg. *hosce*. *Arulae* primum Lambinus e Memmianis duobus et Cuiaciano, quibuscum duo nostri Guelf. faciunt. Deteriores et olim editi omnes *tabulae*. Mox verborum ordinem consensu Guelferb. codicum et Havn. coll. constituimus, qui vulgo est *sacrarii religionem* et *erant aenea praeterea duo signa*.

Canephoroe] Sic mss. quorum notitiam habemus, uno Lag. 42 excepto, omnes, item editiones vetustae. Mendosam formam *canephorae*, quam invexerat Naugerius, expulit rursus in nota repetitae editionis Lambinus. Esse enim Graece κανηφόρους. Sic et infra c. 8 et apud Plinium hist. nat. XXXVI, 7 *Canephoros*. — *quem? quemnam?]* Prius *quem* omittunt deteriores libri mss. et editi ante Lambinum: in melioribus est, recteque sic dudum editur apud Quintilianum Instit. IX, 2, 61. Cf. etiam Plinium in epist. I, 20, qui extemporalem hanc dicendi figuram laudat. — *Polyclitum esse dicebant] Polyclitum* Rufinianus hunc locum laudans pag. 203 Ruhnk. scribit, quod non effugit Garatonium. Sic item et h. l. et infra c. 6 Havn. collatio et Guelf. 1, non aliter, et veriorem esse scribendi rationem per *i* quam per *e* vocalem compa-

tate, quae non modo istum hominem ingeniosum et intelligentem, verum etiam quemvis nostrum, quos iste idiotas appellat, delectare possent: unum Cupidinis marmoreum Praxiteli — Nimirum didici etiam, dum in istum inquiro, artificum nomina. Idem, opinor, artifex eiusdemmodi Cupidinem fecit illum, qui est Thespiis, propter quem Thespiae visuntur: nam alia visendi causa nulla est. Atque ille L. Mummius, cum Thespiadas,

---

§. 4. *et intelligentem]* Sic libri mss. nostri et, quos novimus, omnes: editi *atque intelligentem*. — *Praxiteli]* Sic scribendum indicavit Lambinus, in editione quidem vulgatam secutus *Praxitelis*, sed in margine repetitae annotans „vet. cod. *Praxitele*, (ut etiam Cuiacianus apud Gruterum et Regius Graevii et uterque Guelf.) fortasse *Praxiteli*." Mirum, etiam infra §. 12 bis in Guelf. antiquiore esse *Praxitele*, ubi alter et Havn. *Praxitell*. Nota hodie res est de genitivis nominum propriorum Graecorum a veteribus Romanis per *i* factis pro terminatione *is*. Hoc imprimis frequens esse animadvertimus in nominibus, quae terminantur syllaba *clea*, uti est *Agathocli* scribendum huius libri c. 55 init. et *Diocli* est in omnibus lib. V c. 7; item *Procli* de Div. II, 43; *Pericli* de Orat. II, 22 extr. *Themistocli* epist. V, 12 et a Goerenzio editum de Fin. II, 35 init. *Neocli* apud Nepotem in vita Themist. princ. *Procli* apud eundem in Ages. 1.. Aliarum terminationum minus usu quasi recepti sunt genitivi in *i* exeuntes, sed inveniuntur tamen hi quoque, ut h. l. *Praxiteli*, sic *Herculi* ab ipso Ernestio probatur Acad. II, 34, quamquam *Aristoteli* negat apud Ciceronem esse Goerenz. ad lib. V de Fin. c. 5. *Timarchidi* certum est lib. II in Verr. 44. 54 et ex optimis libris dedimus item II, 44. III, 66.

Atque ille L. Mummius] Vulgo *itaque*, sed *atque* traditur in margine repet. Lambin. esse in vet. cod. et est in Guelff. Leid. coll. Havn., nec utrum praestet difficile est indicare. Nam consecutio nulla est: continuatur potius sententia cum admiratione quadam, cur Mummius signum tam praeclarum non abstulerit. — *Thespiadas]* Codd. deteriores *Thespiade*, quod etiam edebatur olim, usque dum in Hervag. *Thespiadas*, in Victor. *Thespiis ea* extitit. Victoriana coniectura praelata est etiam a Lambino et Grutero. Sed dudum in marg. Lamb. repet. notatum erat vet. cod. habere *Thespiadas*, atque Graevius cum idem e Regio enotatum repperisset, tandem recepit. Confirmatur nostris Guelff. et Lag. 29. Sunt igitur musae Thespiades, quarum Plinius mentionem fecit hist. nat. XXXVI, 4 §. 12, neque Graeco accusativo eas appellari insolitum debet haberi, cum eo Cicero quoque quamquam paulo rarius usus sit. Schneiderus Gramm. Lat. p. 313 ex Epist. IX, 21, 3 *cantharidas*, ex II de Divin. 46 *Aethiopas* citat.

nocentium, ornarent: qui tamen signa atque ornamenta sua cuique reddebant, non ablata ex urbibus sociorum, quatridui causa, per simulationem aedilitatis, do-
7 mum deinde atque ad suas villas auferebant. Haec omnia, quae dixi, signa, iudices, ab Heio e sacrario Verres abstulit: nullum, inquam, horum reliquit, neque aliud ullum tamen, praeter unum pervetus ligneum Bonam Fortunam, ut opinor: eam iste habere domi suae noluit.

4 Pro deum hominumque fidem! quid hoc est? quae haec causa est? quae ista impudentia est? Quae dico signa, antequam abs te sublata sunt, Messanam cum imperio nemo venit, quin viderit. Tot praetores, tot

---

res, quae ab hospitibus ad tempus concessae sunt sive commodatae. Explicavit sic Isidorus orig. V, 25 a Graevio citatus: *commodum est id, quod nostri iuris est et ad alium temporaliter translatum est, cum commodo temporis, quamdiu apud eum sit, unde commodatum dictum.* — *quatridui causa, per simulationem]* Quia in libris nullis invenerat *causam*, Lambinus in eam suspicionem incidit, ut legere mallet *per causam et per simulationem* deleta voce *quatridui.* Inepte prorsus, et bene factum, quod manum ab interpolando textu abstinuit, sed notandum tamen, idem mendum in Guelff. et coll. Havn. esse.

§. 7. *ab Heio e sacrario]* Vulgo *de sacrario*, sed alterum Lambinus secundis curis (in marg. repetitae editionis) voluit, et legitur in utroque Guelf. et coll. Havn. — *neque aliud ullum tamen]* Dictum est pro *aliud certe nullum*, nam *tamen* non raro poni pro *certe*, ut Germanice *doch* pro *wenigstens* satis constat. Si sic fere esset *omnia abstulit, neque aliud tamen ullum reliquit*, nemo offenderet: at illud ad eandem rem redit. — *habere domi suae noluit]* Sic Lambinus in marg. repet. editionis voluerat, scripsitque Gruterus melioribus fidem habens. Antea, ut est in codicibus deterioribus, *domi suae habere.*

quae haec causa est? quae ista impud. est?] Sic Guelf. 1 et edidit Graevius e Franc. et Regio, quamquam Havn. coll. extremum est omittit. Omnino in hoc verbo maxime variatur: edd. principes et codd. vulgares *quae est haec causa*, mediae aetatis editiones *quae haec causa*, Steph. et Lambinus *quae haec causa est.* Sed hi tamen in altero membro *haec* invitis libris melioribus servarunt, male, nam *hoc* et *haec causa* ad oratorem pertinet, quod ipsi agendum est, *ista impudentia* ad Verrem pertinet. Itaque hoc etiam Ernestius voluit, sed in textu tamen habet *quae est haec causa? quae haec impudentia est?* In Guelf. 2 duae hae interrogationes exciderunt.

consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fuerunt; tot homines cuiusque modi: non loquor de integris, innocentibus, religiosis: tot cupidi, tot improbi, tot audaces: quorum nemo sibi tam vehemens, tam potens, tam nobilis visus est, qui ex illo sacrario quicquam poscere aut tollere aut attingere auderet. Verres quod ubique erit pulcherrimum auferet? nihil habere praeterea cuiquam licebit? tot domus locupletissimas domus istius una capiet? Idcirco nemo superiorum attigit, ut hic tolleret? ideo C. Claudius Pulcher rettulit, ut C. Verres posset auferre? At non requirebat ille Cupido lenonis domum ac meretriciam disciplinam: facile illo sacrario patrio continebatur: Heio se a maioribus relictum esse sciebat in hereditate sacrorum: non quaerebat meretricis heredem.

Sed quid ego tam vehementer invehor? Verbo 8

---

§. 7. *tot domus]* Miror non afferri ex ullo libro *domos*. Itaque hoc loco maxime uti debuerunt, qui accusativi formam in *us* alteri in *os* praeferrent, Heusingerus ad lib. II de Off. 17, 64 et qui ab illo laudantur Oudendorp. ad Sueton. Claud. 25, Drakenborch. ad Liv. III, 29. Apud Sallustium quidem Cat. 12 nunc *domos* bis editur sine controversia, postquam Prisciani laudatio sublata est a Krehlio.

ut hic tolleret] Sic ambo Guelf. Lag. 29 coll. Havn. vet. cod. in margine repetitae Lambinianae, vulgo *iste*. Sed *hic*, qui nunc est, opponitur aetate superioribus. — *in hereditate sacrorum]* Codices vulgares *an hereditatem*, cum qua mendosa scriptura veteres editores conflictati partim (quemadmodum factum est in Hervagiana) repetito verbo *quaerebat* sic scripserunt: *an hereditatem sacrorum non quaerebat? meretricis heredem quaerebat?* partim *ad hereditatem sacrorum non quaerebat meretricis heredem* correxerunt. Quae ratio cum in Victoriana primum inita esset, propagata est per Manutianas, Lambinianas, Gruterianam, quamvis Steph. iam edidisset e meliore libro *in hereditate*, idemque Lambinus in v. c. Gruterus in Cuiaciano invenisset. Nimirum Graevius primus interpunctione mutata, quo ea verba referenda essent ostendit. Iam vero nulla debet esse dubitatio, neque mss. quidam, ut ait Ernestius, sed quicquid bonorum librorum apud quemque editorem fuit, *in hereditate* habet. *Sacra* h. l. non sunt sacrificia, sed ipsa signa sacrata.

in toto hoc genere hac una defensione
quaero, cuiusmodi tu iudicia Romae puta
tibi hoc quemquam concessurum putasti,
tura atque imperio tot res, tam pretiosas,
nique res, quae alicuius pretii fuerint, tot
cia coemisse. Videte maiorum diligentian
9 dum etiam istiusmodi suspicabantur; veru
quae parvis in rebus accidere poterant,
Neminem, qui cum potestate aut legation
ciam esset profectus, tam amentem fore pu
emeret argentum; dabatur enim de publico:
praebebatur enim legibus: mancipium puta
et omnes utimur, et non praebetur a popu
runt, *ne quis emeret, nisi in demortui loc*

---

§. 8. *Verbo uno repellar]* Sustuli nunc vocem *ia*
additur *(verbo iam uno repellar)*, quia non est in Gue
nec in edit. Steph. Lambiniana. — *Mercatorem in pr*
verborum ordine libri mss. omnes et Lambinus in ma
editi *mercatorem — in provinciam misimus.* Sed pos
pro vulg. *qui omnia* optimi tantum, Lambini vet. cod.
ambo, Havn. collatio. Cf. ad lib. III, 95 §. 221.

§. 9. *nihildum etiam]* Vide ad c. 28 init. — *fore*
mancipium putaverunt] Sic inde a Grutero utrobique
gitur, olim *putarunt — putaverunt*, etiam Lambini
marg. autem repetitae Lambinus scribitur habere, sive p

consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fuerunt; tot homines cuiusque modi: non loquor de integris, innocentibus, religiosis: tot cupidi, tot improbi, tot audaces: quorum nemo sibi tam vehemens, tam potens, tam nobilis visus est, qui ex illo sacrario quicquam poscere aut tollere aut attingere auderet. Verres quod ubique erit pulcherrimum auferet? nihil habere praeterea cuiquam licebit? tot domus locupletissimas domus istius una capiet? Idcirco nemo superiorum attigit, ut hic tolleret? ideo C. Claudius Pulcher rettulit, ut C. Verres posset auferre? At non requirebat ille Cupido lenonis domum ac meretriciam disciplinam: facile illo sacrario patrio continebatur: Heio se a maioribus relictum esse sciebat in hereditate sacrorum: non quaerebat meretricis heredem.

Sed quid ego tam vehementer invehor? Verbo 8

---

§. 7. *tot domus]* Miror non afferri ex ullo libro *domos*. Itaque hoc loco maxime uti debuerunt, qui accusativi formam in *us* alteri in *os* praeferrent, Heusingerus ad lib. II de Off. 17, 64 et qui ab illo laudantur Oudendorp. ad Sueton. Claud. 25, Drakenborch. ad Liv. III, 29. Apud Sallustium quidem Cat. 12 nunc *domos* bis editur sine controversia, postquam Prisciani laudatio sublata est a Krehlio.

ut hic tolleret] Sic ambo Guelf. Lag. 29 coll. Havn. vet. cod. in margine repetitae Lambinianae, vulgo *iste*. Sed *hic*, qui nunc est, opponitur aetate superioribus. — *in hereditate sacrorum]* Codices vulgares *an hereditatem*, cum qua mendosa scriptura veteres editores conflictati partim (quemadmodum factum est in Hervagiana) repetito verbo *quaerebat* sic scripserunt: *an hereditatem sacrorum non quaerebat? meretricis heredem quaerebat?* partim *ad hereditatem sacrorum non quaerebat meretricis heredem* correxerunt. Quae ratio cum in Victoriana primum inita esset, propagata est per Manutianas, Lambinianas, Gruterianam, quamvis Steph. iam edidisset e meliore libro *in hereditate*, idemque Lambinus in v. c. Gruterus in Cuiaciano invenisset. Nimirum Graevius primus interpunctione mutata, quo ea verba referenda essent ostendit. Iam vero nulla debet esse dubitatio, neque mss. quidam, ut ait Ernestius, sed quicquid bonorum librorum apud quemque editorem fuit, *in hereditate* habet. *Sacra* h. l. non sunt sacrificia, sed ipsa signa sacrata.

tionem exquirere: concede, ut impune emerit, modo ut bona ratione emerit, nihil pro potestate, nihil ab invito, nihil per iniuriam. Sic agam. Si quid venale habuit Heius, si id, quanti aestimabat, tanti vendidit:
6 desino quaerere, cur emeris. Quid igitur nobis facien-
11 dum est? num argumentis utendum in re eiusmodi? Quaerendum est, credo, Heius iste num aes alienum habuerit, num auctionem fecerit: si fecit, num tanta difficultas eum rei nummariae tenuerit, tanta egestas, tanta vis presserit, ut sacrarium suum spoliaret, ut deos patrios venderet. At hominem video auctionem fecisse nullam; vendidisse praeter fructus suos nihil unquam; non modo in aere alieno nullo, sed in suis nummis multis esse et semper fuisse; si haec contra ac dico essent omnia, tamen illum haec, quae tot annos in familia sacrarioque maiorum fuissent, venditurum non fuisse. Quid, si magnitudine pecuniae persuasum est? Verisimile non est, ut ille homo tam lo-

---

§. 10. *concede]* Guelff. *concedo.* Iidem et coll. Havn. item cum multis vulgaribus *si quod.* — *cur emeris]* Sic primus Lambinus recepitque Gruterus tacite, priores et mss. vulgares *emeres.*

§. 11. *faciendum est]* Secutus sum codd. Guelff. et coll. Havn. Lambinique editionem. Vulgo *faciundum est.* Lag. 42 *vobis.*

tanta vis presserit] Sic libri mss. meliores omnes praeter Leid., qui non commemoratur, nimirum v. c. in marg. repet. Lamb. Cuiacianus, Regius, ambo Guelf. Contra editionum scripturam *oppresserit* tuentur Pall. Lagomarsiniani, (praeter 29, in quo est *visio presserit*). Et si quaeras de usu Latini sermonis, non facile *opprimitur* aliquis, *ut* aliquid faciat, sed *premitur*, cogitur, ut pro Rosc. Am. 34 extr. *Opprimi* aliquem absolute potius dicimus. — *in aere alieno]* Abest *in* a codd. vulgaribus editisque olim usque ad Naugerium. Iidem post *multos* pro *multis* mendose, quo magis mirere, quamvis iam correctum fuerit in Ascens. 1511, servatum tamen esse a Naugerio, Hervag. Victorio. Cf. Ciceronis ipsius verba pro Rosc. Comoedo 8, §. 22 *Egebat? Immo locuples erat. Debebat? Immo in suis nummis versabatur.* Tum *et semper* scripsimus pro vulg. *ac semper* ex utroque Guelf. et Havn. collatione. — *persuasum est?]* Omisi *ei*, ex auctoritate Guelff. Leid. Havn. Lambinus edidit *ei persuas. est* procul du-

Romae esset demortuus? Immo, si quis ibidem. Non enim te instruere domum tuam voluerunt in provincia, sed illum usum provinciae supplere. Quae fuit causa, cur tam diligenter nos in provinciis ab emptionibus removerent? Haec, iudices, quod putabant ereptionem esse, non emptionem, cum venditori suo arbitratu vendere non liceret. In provinciis, intelligebant, si is, qui esset cum imperio ac potestate, quod apud quemque esset, emere vellet, idque ei liceret, fore, uti, quod quisque vellet, sive esset venale, sive non esset, quanti vellet auferret. Dicet aliquis, Noli isto modo agere cum Verre: noli eius facta ad antiquae religionis ra-

---

nam *σύνεσιν* utique adhibebimus, ex quo genere laudat Garatonius Livii libr. XXXVIII. 31. ubi cum *servitia* praecesserint, sequitur *qui*. Cognatae rationis est supra lib. II, 32 *Quod unquam huiusmodi monstrum aut prodigium audivimus aut vidimus, qui cum reo transigat, post cum accusatore decidat.* Vide Drakenborch. ad Livium XXIX, 12. Sed *si quis* codd. deteriores omnes.

§. 10. *ereptionem esse. non emptionem]* Annominationis figuram agnosco, quam describit auctor ad Herennium IV, 21, Rutilius Lupus III, Quintilianus Instit. IX, 3, 69 sqq. 75 sqq. Et praeter exempla, quae illi laudant, alia sunt Ciceronis de nat. deor. I, 7, 17 *Tu autem noli existimes, me adiutorem huic venisse sed auditorem.* Phil. II, 11 *Qui me non solum meis laudibus ornaret, sed etiam oneraret alienis.* In Verrem I, 1 *ut ad audendum proiectus, sic paratus ad audiendum.* Cf. etiam II, 52 §. 129. Quamquam hoc quidem genere Cicero multo parcius utitur, quam posset expectari a tanto hominis acumine, si ipsum genus satis probasset, nec aut frigidum aut leve putasset (sicut illud est Phil. III, 9 *ex oratore arator).* Magis rerum proprietate praepositionibus distinguenda delectatur, qualia illa sunt, quod Divin. 9 Caecilium litteras non *deportare*, sed *asportare* velle dicit, et lib. I, 4 Verrem sibi neque occulte *surripi*, neque impune *eripi* posse, aliaque multa.

idque ei liceret] Abest *ei* ab edd. vett. usque ad Hervag. et Victor. codicibusque deterioribus, Lagom. quidem praeter 42 omnibus.

Dicet aliquis] Gruterus primus *dicit*, typographorum, ut opinor, errore, quamquam secuti eum sunt reliqui. Neque enim aut editt. vett. aut libri mss. exhibent, praeter Lag. 45, nullius momenti. — *ad antiquae relig. rationem exq.]* In marg. Lamb. repetitae *fort. exigere*, quod haud dubie usu sermonis praestat ac nescio an verum sit. Neque enim facta quaerere opus est, quae in promptu sunt sed diiudicare.

tionem exquirere: concede, ut impune emerit, si ut bona ratione emerit, nihil pro potestate, nihil invito, nihil per iniuriam. Sic agam. Si quid ve habuit Heius, si id, quanti aestimabat, tanti vendi
6 desino quaerere, cur emeris. Quid igitur nobis faci
11 dum est? num argumentis utendum in re eiusm Quaerendum est, credo, Heius iste num aes alien habuerit, num auctionem fecerit: si fecit, num ta difficultas eum rei nummariae tenuerit, tanta egest tanta vis presserit, ut sacrarium suum spoliaret, deos patrios venderet. At hominem video auctione fecisse nullam; vendidisse praeter fructus suos ni unquam; non modo in aere alieno nullo, sed in su nummis multis esse et semper fuisse; si haec cont ac dico essent omnia, tamen illum haec, quae tot a nos in familia sacrarioque maiorum fuissent, vendi rum non fuisse. Quid, si magnitudine pecuniae persuasum est? Verisimile non est, ut ille homo tam lo

---

§. 10. *concede]* Guelff. *concedo.* Iidem et coll. Harn. item cum multis vulgaribus *si quod.* — *cur emeris]* Sic primus Lambinus scripsitque Gruterus tacite, priores et mss. vulgares *emeres.*

ıles, tam honestus, religioni suae monumentisque jorum pecuniam anteponeret. Sunt ista: verunta- 12 n abducuntur homines nonnunquam etiam ab instiis suis magnitudine pecuniae. Videamus, quanta a pecunia fuerit, quae potuerit Heium, hominem mate locupletem, minime avarum, ab humanitate, a piee, a religione deducere. Ita iussisti, opinor, ipsum tabulas referre: *haec omnia signa Praxiteli, Myis, Polycliti, HS sex milibus et D Verri vendita it.* Rettulit. Recita ex tabulis.

Iuvat me, haec praeclara nomina artificum, quae ad coelum ferunt, Verris aestimatione sic conci-

---

, quia etiam in suis libris *ei* non repperit et liberum voci locum gnari posse putavit. — *Verisimile non est ut]* De hac loquendi me vide Gramm. nostram §. 623. Sed quod Imperfecto utitur, conmale est. Cf. locum simillimum in orat. p. Sulla 20 §. 57.

§. 12. *Videamus, quanta ista pecunia fuerit]* Sic Lambinus pri-, non ex ingenio, ut Ernestius scripsit, pro vitioso *fuit* corrigens, librorum auctoritatem secutus, quoniam sic etiam ambo Guelferbytani lavn. Lagomarsiniani omnes *fuit:* nimirum mendi genere frequenimo, ut aut omittatur aut addatur temere lineola incurva, qua libralitteras *er*, Coniunctivi proprias, notare solent. Adiectae quidem e exempla sunto III, 79 §. 182. V, 39 §. 101. Ceterum cf. ad II, pr. — *a pietate, a religione]* Deteriores et edd. veteres *et pie- e ab religione*, post Stephanum et Lamb. *a pietate ab religione* go edebatur. Nos *a rel.* dedimus e Guelf. 1, alter et Regius et d. praepositionem eam omittunt. — *Sex milibus et D Verri ven- s sunt]* Numerum hunc constituit Hotomanus e vulgata scriptura ine. 12 probavitque Lambino, Grutero, reliquis. In edd. veteribus et icibus deterioribus, e quibus ductae sunt, *sex milibus* absolvitur. melioribus accedunt notae quaedam parum intellectae, Guelf. 2 *iiico*, so non discrepat Guelf. 1 *in eo*, in Cuiac. Gulielmus legit *IIICIↃ*, lavn. coll., Madvigius *IIIIↃ*. Sed quid faciamus *tribus milibus?* hic solus numerus esset, facerem *sex milibus trecentis C. Verri*, aegre in sollemnibus tabulis praenomine careo. Verum infra c. 12 certum videtur esse: itaque rationem Hotomani deserere nolui. d est *sunt* editoribus veteribus debetur, nam deteriores fere libri meliores *sed:* Aldina et Hervag. *sint*. Sed nihil muto. Mox au- *rettulit* adieci e melioribus, et sustuli titulum, quem Lambinus de addidit, *Tabulae Heii.*

disse. Cupidinem Praxiteli HS CIↃDC! Profecto
7 tum est *Malo emere, quam rogare.* Dicet
13 Quid? tu ista permagno aestimas? Ego vero
rationem usumque meum non aestimo: verun
vobis ita arbitror spectari oportere, quanti hae
iudicio, qui studiosi sunt harum rerum, aest
quanti venire soleant; quanti haec ipsa, si
bereque venirent, venire possent; denique ips
quanti aestimet. Nunquam, si x. cccc Cupidin
putasset, commisisset, ut propter eum in se
14 hominum atque in tantam vituperationem venir
vestrum igitur nescit, quanti haec aestimentur
ctione signum aeneum non maximum HS xL mil
nire non vidimus? Quid, si velim nominare
qui aut non minoris, aut etiam pluris emerint
possum? Etenim qui modus est in his rebus
tatis, idem est aestimationis: difficile est enin
facere pretio, si non libidini feceris. Video igi

---

§. 12. *HS CIↃDC]* Numerum verum esse, denarii C
infra dicuntur, ostendunt. Lagom. libri fere CIↃd, Guelff. c

§. 13. *usumque meum]* Adieci *meum*, sicut olim Steph.
binus fecerant, auctoritate utriusque Guelf. et Lagom. 29.

Nunquam, si X. CCCC] Vulgo *nunquam enim si dena
dringentis.* Verum Guelf. 1 *nunquam sex*, alter et coll. H
quam X, qua de causa *enim* delendum existimavi, nam *si* ca
sarium sit ad explendam orationem, tum inesse videtur in *sex*
tem denarii numeri notam in nummis esse constat.

§. 14. *signum aeneum non maximum HS XL milil*
plane Guelf. ambo et Havn. coll. nisi quod *milibus* non habe
ut alibi fere fit, lineolam numero inducunt. Vulgo *non ma
CXX milibus*, sed ipse Lamb. dudum recte *non maximum*
quod insequentes edd. neglexerunt. — *emerint]* Libri mss.
praeter Lag. 42 et editi ante Lamb. *emerent.*

si non libidini feceris] Vulgo *nisi libidini feceris*, q
reprehendo, quamquam praecipientis potius quam argumenta
Verum Guelf. 2 et coll. Havn. *si* tantum, Guelf. 1 *si non*, et
lius videbatur excidisse *non* (vide ad I, 15 §. 39), quam in
varie lapsos esse librarios.

um neque voluntate, neque difficultate aliqua tempo-s, neque magnitudine pecuniae adductum esse, ut aec signa venderet; teque ista simulatione emptionis i, metu, imperio, fascibus, ab homine eo, quem una um ceteris sociis non solum potestati tuae, sed etiam dei populus Romanus commiserat, eripuisse atque bstulisse.

Quid mihi tam optandum, iudices, potest esse in 15
oc crimine, quam ut haec eadem dicat ipse Heius? ihil profecto: sed ne difficilia optemus. Heius est Mamertinus: Mamertina civitas istum publice communi onsilio sola laudat: omnibus iste ceteris Siculis odio st; ab his solis amatur: eius autem legationis, quae d istum laudandum missa est, princeps est Heius: tenim est primus civitatis:) ne forte, dum publicis andatis serviat, de privatis iniuriis reticeat. Haec 16

---

§. 14. *neque magnitudine*] Lambini vet. cod. in margine repet. coll. Havn. *nec*. — *non solum potestati tuae, sed etiam fidei — mmiserat*] Lambinus in priore editione post *potestati tuae* adiecit *mmiserat*, intellecto scilicet verborum discrimine, sed violata editoris le. Nam in marg. repetitae edit. annotatur illam vocem non esse in tere codice, nec est in alio ullo. — *eripuisse atque abstulisse*] *At-ue* deest in utroque Guelf. Sed asyndeto quid facias? cum *abstu-sse* etiam minus videatur esse quam *eripuisse*.

§. 15. *Heius est Mamertinus*] Media vox est non in Guelff., verum mile tamen exemplum desidero. — *omnibus iste*] Sic dudum corre-tum erat in Victoriana pro vetere lectione *ipse*, et ediderant P. Ma-utius, Stephanus, Lambinus, alii, cum repetitores Lamb. ad Hervagia-am redierunt. Itaque denuo vulgo scribitur *ipse*, quamquam est alie-issimum, et ad Heium potius referretur quam ad Verrem. In melio-ibus omnibus Guelff. Leid. Lag. 29 Havn. coll. *iste* recte legitur.

ne forte, dum — serviat, de privatis iniuriis reticeat] Vitium . 1. esse, quod structura verbb. non usitata ratione procedere videba-ir, Hotom. Lamb. Ernestius putaverunt. Male: vide Beckium, qui lo-um rectissime omissa verendi notione explicat. Reprehendendus etiam ambin. qui *servit* scribendum coniecit et revera edidit. Facile enim st ad intelligendum, Coniunctivum ad consilium et propositum Heii ertinere, quod ipsum veretur Cicero.

nalia, eaque se, quanti voluerit, vendid
domi suae nobilissimus, qui vos de reli
dignitate vere existimare maxime vellet,
se istum publice laudare, quod sibi ita n
set: deinde neque se illa habuisse venali
condicione, si, utrum vellet, liceret, adduci
tuisse, ut venderet illa, quae in sacrario fu
8 ioribus suis relicta et tradita. Quid sed
17 quid expectas? quid te a Centuripina civ
tinensi, ab Halesina, Tyndaritana, Henn

---

§. 16. *commisi tamen*] Vulgo adiicitur *me*, sed ab
Leid. Guelf. ambobus, Havn. coll., omisitque dudum sec
suum, quem dicit in var. lect., Stephanus. Audies igit
ut absolute quodammodo positum videatur. Supra III,
existimatione sua cuiquam *commissurum:* et laudat Ma
de leg. agr. 8, §. 20 *Universo populo neque ipse com*
illi horum consiliorum auctores committi recte puta

Esse illa signa domi suae, non esse apud Verre
tur *signa illa domi suae esse, non apud Verrem*, ru
tionis filo, quoniam in oppositione repeti solet verbum.
e Leid. utroque Guelf. coll. Havn. ducta est: neque enim
in Guelff. et Havn. *esset* legitur, quod ad *dissimilis* re
binus a vulg. non discedit, nisi quod annotat in vet. cod
gna, quod quo pertineat e nostrorum codicum similitudi

eaque se quanti] Vulgo *sese*, alterum Steph. et L
bus suis, a quibus ne reliqui quidem boni discrepant. I
Guelf. 2 *ea se*.

asi, ceterisque Siciliae civitatibus circumvenlri atque primi dicis? tua te altera patria, quemadmodum di-e solebas, Messana circumvenit: tua, inquam, Mes-a, tuorum adiutrix scelerum, libidinum testis, prae-um ac furtorum receptrix. Adest enim vir amplis-ius eius civitatis, legatus huius iudicii causa domo sus, princeps laudationis tuae: qui te publice lau-: ita enim mandatum atque imperatum est — Ta-tsi rogatus de cybaea tenetis memoria, quid respon-it: aedificatam publicis operis, publice coactis, ci-e aedificandae publice Mamertinum senatorem prae-sse — Idem ad vos privatim, iudices, confugit: uti-hac lege, qua iudicium est, communi arce socio-n. Tametsi lex est de pecuniis repetundis, ille se gat pecuniam repetere, quam ereptam non tantopere

---

etua varietate. P. Manutius *Ennensi* dedit, sed Guelff. Havn. in nominis scriptura (de qua vide ad l. II c. 65 §. 156.) sibi constant.

huius iudicii] Adhuc in editis fuit *huiusce*, in qua particula addenda rii solent esse liberaliores quam scriptores, velut mox §. 36. Satis ificat *huius*, quod est in Guelff. et coll. Havn. — *laudationis tuae]* st *tuae* a Guelf. 1. — *ita enim]* Sic primus Steph. e meliore aliquo. ea fuit *id enim*, quod etiam Lagom. omnes praeter 42 exhibent.

de cybaea] Adiectivum esse non Substantivum Garatonius proba-loco lib. V, 17 *navem vero cybaeam maximam*. Idem sententiam nebi in Advers. XX, 5 et Salmasii ad Capitolini vitam Maximino-c. 22 secutus, et nomen deducit a κύκη, genere navis apud Hesy-m, unde *cupa* quoque Latinis dicitur, et *cybaeam* scribendum pu-quia sic pro vulgari *cybea* in codice Reg. V, 17 legatur. Recte, *ybaea* hoc quidem loco omnes Lagomarsiniani, altero Guelf. ambo.

communi arce sociorum] Mirum cur ab hac veterum editionum ptura, Ascens. Iunt. Aldinae, Cratandrinae, Hervagianae, discesserit Iuntinam Venetam curavit, sive is fuit Victorius sive alius, dede-ne id quod adhuc obtinuit, *communis et privatae rei sociorum*. a quamvis non desint codicum mss. corruptelae, qui quidem et *com-nis* et *arte* habent, plerique tamen *arce* exhibent, nec reliquorum orum ullum vestigium est. Guelff. *commumarce*. Lex igitur ipsa *sociorum* appellatur, sicut est divin. c. 5 *haec lex socialis est*, ue *habent arcem* cet. — *ille se negat]* Lambinus *negat tamen se*, an ut post *tametsi* eleganter repetatur *tamen*? In libris mss.

tui nonne testes mei sunt? Heius est laudator: h gravissime. Producam ceteros: reticebunt, quae p runt, libenter: dicent, quae necesse erit, ingratis. gent isti onerariam navem maximam aedificatam Messanae? negent, si possunt. Negent ei navi s torem Mamertinum publice praefuisse? utinam neg Sunt etiam cetera, quae malo integra reservare,

---

§. 19. *quae necesse erit, ingratis*] Primum edebatur ex [illegible] bus *gratis*, quod cum manifesto falsum esset, iam in Cratandrin ptum est edi *ingratis*. Lambinus tamen *ingratiis* scripsit. [illegible] forma iam contenditur: et ipse in minore editione Garatonii [illegible] tem secutus *ingratiis* scripsi: nunc autem Guelff. libris [illegible] cum in utroque *ingratis* inveniatur, idemque coll. Havn. exhibet tare sententiam cogor. Nam qua re imprimis nititur Bosius ad [illegible] Them. 4 (cuius sententiam Garatonius probavit), Plautus et Ter utuntur illi quidem una forma *ingratiis*, verum iidem non [illegible] *gratiis*. Vide Bentl. ad Terent. Adelph. IV, 7, 26. Prosae [illegible] tionis scriptores cum *gratis* dicant adverbialiter, consentaneum [illegible] *gratis* dicere, certe apud Ciceronem p. Quintio 14 §. 47 et [illegible] loco laudato, ubi nunc *ingratiis* vulgo legitur, tantum abest ut [illegible] mss. consensus sit, ut in plerisque altera forma extet: hoc [illegible] quae res sit vides. Neque Gellius rem conficit, qui lib. III, [illegible] *gratiis nostris*, si sana lectio est, quod merito dubitatur, [illegible] posuit ad exemplum antiquorum, Appuleius autem, quamquam [illegible] quidem auctoritas ad Ciceronianam Latinitatem pertinet

Quae quia dixit, quia tempore dato modeste apud
s socius amicusque populi Romani questus est: quia
igioni suae non modo in diis patriis repetendis, sed
am in ipso testimonio ac iureiurando proximus fuit:
minem missum ab isto scitote esse Messanam de le-
tis unum, illum ipsum, qui navi istius aedificandae
blice praefuit, qui a senatu peteret, ut Heius affi-
retur ignominia. Homo amentissime, qui putasti im- 9
traturum te? quanti is a civibus suis fieret, quanti 19
ctoritas eius haberetur, ignorabas? Verum fac te
petravisse; fac aliquid gravius in Heium statuisse
mertinos: quam putas auctoritatem laudationis eo-
m futuram, si in eum, quem constet verum pro te-
monio dixisse, poenam constituerint?

Tametsi quae est laudatio ista, cum laudator in-
rogatus laedat necesse est? Quid? isti laudatores

---

ionem, al. *Canephoros* edd. vett. et codd. mss. plerique, medi
nam aetate in Ald. Hervag. Vict. Manut. aliis factum est *canepho-*
, et ipse hoc servavit Lambinus a Stephano discedens quamquam
otavit, in libris mstis esse *Canephoros*.

test. ac iureiurando] Hoc ordine verba collocantur in Guelff. et
. 29 et haud dubie a Lambino in suis codd. inventa sunt, quoniam
corrigi voluit in margine repet. edit. Vulgo inverso leguntur. Porro
etendis pro *repetundis* et *affic. ignominia* item inverso ordine ver-
m scripsi auctoribus libris mss. non solum melioribus, sed pleris-
omnibus.

§. 19. *qui putasti impetraturum te?*] Vulgo *quid putasti? te*
petraturum? et sic etiam Lambinus in priore editione; in margine
etitae tamquam Lambinianum profertur *quid put. impetr. te*, quod
m est in Havn. collatione. Guelff. tamen et Leid. praeterea *qui*, i.
qui tibi in mentem venit? — *quam putas auctoritatem* cet.] *Quam*
olim vulgato *quantam* Steph. et Lamb. ediderunt et firmant ambo
elf. Graeviique Regius (cum collat. Havn.) Tum ante Steph. edeba-
constituerent, uti mendose sane in deterioribus libris omnibus legi-
. Sic et supra c. 7 *emerent*, ubi ratio et boni codd. postulaverunt
erint.

quae est laudatio ista] Hic verborum ordo est in codicibus Guelf.
Lambini vet. cod. in marg. repet. Vulgo *quae est ista laudatio?*
x margo Lamb. Guelff. Havn. *non* pro *nonne*.

nullum unquam poposcisti per tot annos. Fecisti ita ut praedones solent: qui cum hostes communes sint omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, quibus non modo parcant, verum etiam praeda quos augeant, et eos maxime, qui habent oppidum opportuno loco, quo saepe adeundum sit navibus, nonnunquam etiam necessario. Phaselis illa, quam cepit P. Servilius, non fuerat urbs antea Cilicum et praedonum: Lycii illam, Graeci homines, incolebant. Sed quod erat eiusmodi loco, atque ita proiecta in altum, ut et exeuntes e Cilicia praedones saepe ad eam necessario devenirent, et cum se ex hisce locis reciperent, eodem deferrentur, asciverunt sibi illud oppidum piratae, primo commercio, deinde etiam societate.
22 cio, deinde etiam societate. Mamertina civitas improba antea non erat; etiam erat inimica improborum, quae C. Catonis, illius, qui consul fuit, impedimenta retinuit. At cuius hominis? clarissimi ac potentissimi: qui tamen cum consul fuisset, condemnatus est. Ita C. Cato, duorum hominum clarissimorum nepos, L.

dicibus cum vulgo sit *com. hostes*. Verum *sunt* ambo Gudd. alii coll. parum probabiliter.

[redacted]

ii, et M. Catonis, et P. Africani sororis filius,) damnato, tunc, cum severa iudicia fiebant, HS IIII tus lis aestimata est! Huic Mamertini irati fuerunt, maiorem sumptum, quam quanti Catonis lis aesti- est, in Timarchidi prandium saepe fecerunt. Ve- 23 haec civitas isti praedoni ac piratae Siciliensi Pha- fuit. Huc omnia undique deferebantur; apud istos quebantur: quod celari opus erat, habebant sepo- n et reconditum: per istos, quae volebat, clam im- nda, occulte exportanda curabat: navem denique

---

conem abiit. Cf. or. p. Balbo c. 11. Ceterum pecuniae summa incerta am coll. Hav. *GII*, Guelf. ant. *IIç*, alter *HS gñ*, quae notae ni- hud nisi nummos Sestertios indicant. Vide ad lib. III, 80. Ne gom. quidem numerus est ullus, unus Lag. 29 sicut editur XVIII. e IIII dedi secundum Velleium, quod et libr. III, 80 verisimillimum vidimus. Porro, cum in hoc membro *tunc* (sic Lambini v. c. . Guelff. pro *tum*) *cum severa iudicia fiebant*, verbum *severa* a libris melioribus omnibus, nec tamen oratio Cicerone digna sine nstet, dubito an etiam reliqua omnia usque ad haec extrema *lis mata est* ad explicationem illam marginalem pertineant, et in prin- fuerit olim *Is est C. Cato.*

irati fuerunt] Ante Gruterum e codd. deterioris familiae legeba- *rati non fuerunt.* Ille negationem sustulit auctoritate vet. cod. argine repet. Lambinianae (qui idem a Stephano in var. lect. lau- , quamvis nec Stephanus nec Lambinus in textu ei paruerint) et ciani (si diversus est ab illo) et sui Gruteriani. Accedit Regius vii cum coll. Havn. et nova certe auctoritas Guelff. et Lagom. 29. i veteri lectioni patrocinatus est Ernestius, *huic* ad Verrem refe- m esse contendens. Verum de hoc nondum loquitur; de Mamer- dicit, qui cum consularem hominem persequerentur, gratiam liber- et accensi expetiverint. — *in Timarchidi prandium*] *Timarchidi*, ambinus edidit pro vulg. *Timarchidis*, aperte legitur in Guelff. et a. coll.

§. 23. *undique deferebantur*] Vulgo *deportabantur*, illud Stepha- e cod. vet. edidit et in reliquis eius familiae libris inventum est d. *ferebantur)*, neque causa est cur negligatur, quamquam *depor-* de oneribus usitatius habetur. Mox *et reconditum* pro vulg. *ac* bini vet. cod. (Havn.) Guelff. — *clam imponenda*] Omisi quae o praemittuntur verba *in navem* propterea quod absunt a Lambini ius, et Regio Graevii, nec in Guelff. inveniuntur. *Navem* singulari iero vix intellexeris aliam quam *cybacam*, de qua dicturus est dein-

nullum unquam poposcisti per tot annos: Fecisti i
ut praedones solent: qui cum hostes communes
omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, qui
non modo parcant, verum etiam praeda quos auge
et eos maxime, qui habent oppidum opportuno l
quo saepe adeundum sit navibus, nonnunquam et
necessario. Phaselis illa, quam cepit P. Servilius,
fuerat urbs antea Cilicum et praedonum: Lycii il
Graeci homines, incolebant. Sed quod erat eius
loco, atque ita proiecta in altum, ut et exeuntes e
licia praedones saepe ad eam necessario devenirent,
cum se ex hisce locis reciperent, eodem deferren
asciverunt sibi illud oppidum piratae, primo com
22 cio, deinde etiam societate. Mamertina civitas
proba antea non erat; etiam erat inimica improbor
quae C. Catonis, illius, qui consul fuit, impedim
retinuit. At cuius hominis? clarissimi ac potentissi
qui tamen cum consul fuisset, condemnatus est.
C. Cato, duorum hominum clarissimorum nepos,

---

dicibus cum vulgo sit *com. hostes.* Verum *sunt* ambo Guelf. et B
coll. parum probabiliter.

alis, et M. Catonis, et P. Africani sororis filius,
o damnato, tunc, cum severa iudicia fiebant, HS IIII
libus lis aestimata est! Huic Mamertini irati fuerunt,
i maiorem sumptum, quam quanti Catonis lis aesti-
ita est, in Timarchidi prandium saepe fecerunt. Ve- 23
m haec civitas isti praedoni ac piratae Siciliensi Pha-
lis fuit. Huc omnia undique deferebantur; apud istos
linquebantur: quod celari opus erat, habebant sepo-
tum et reconditum: per istos, quae volebat, clam im-
menda, occulte exportanda curabat: navem denique

---

raconem abiit. Cf. or. p. Balbo c. 11. Ceterum pecuniae summa incerta, nam coll. Hav. *GII*, Guelf. ant. *IIs*, alter *IIS gñ*, quae notae ni- aliud nisi nummos Sestertios indicant. Vide ad lib. III, 80. Ne Lagom. quidem numerus est ullus, unus Lag. 29 sicut editur XVIII. que IIII dedi secundum Velleium, quod et libr. III, 80 verisimillimum ie vidimus. Porro, cum in hoc membro *tunc* (sic Lambini v. c. vu. Guelff. pro *tum) cum severa iudicia fiebant*, verbum *severa* sit a libris melioribus omnibus, nec tamen oratio Cicerone digna sine constet, dubito an etiam reliqua omnia usque ad haec extrema *lis stimata est* ad explicationem illam marginalem pertineant, et in prin- pio fuerit olim *Is est C. Cato.*

irati fuerunt] Ante Gruterum e codd. deterioris familiae legeba- r *irati non fuerunt.* Ille negationem sustulit auctoritate vet. cod. margine repet. Lambinianae (qui idem a Stephano in var. lect. lau- tur, quamvis nec Stephanus nec Lambinus in textu ei paruerint) et uiaciani (si diversus est ab illo) et sui Gruteriani. Accedit Regius raevii cum coll. Havn. et nova certe auctoritas Guelff. et Lagom. 29. nus veteri lectioni patrocinatus est Ernestius, *huic* ad Verrem refe- ndum esse contendens. Verum de hoc nondum loquitur, de Mamer- nis dicit, qui cum consularem hominem persequerentur, gratiam liber- ui et accensi expetiverint. — *in Timarchidi prandium*] *Timarchidi*, Lambinus edidit pro vulg. *Timarchidis*, aperte legitur in Guelff. et avn. coll.

§. 23. *undique deferebantur*] Vulgo *deportabantur*, illud Stepha- us e cod. vet. edidit et in reliquis eius familiae libris inventum est Leid. *ferebantur)*, neque causa est cur negligatur, quamquam *depor- ari* de oneribus usitatius habetur. Mox *et reconditum* pro vulg. *ac* ambini vet. cod. (Havn.) Guelff. — *clam imponenda*] Omisi quae ulgo praemittuntur verba *in navem* propterea quod absunt a Lambini uobus, et Regio Graevii, nec in Guelff. inveniuntur. *Navem* singulari numero vix intellexeris aliam quam *cybaeam*, de qua dicturus est dein-

nus habiturum, rem nihilominus testatam futuram: non reddidisti. Dixit Phylarchus pro testimonio, se, quod nosset tuum istum morbum, ut amici tui appellant, cupisse te celare de phaleris: cum abs te appellatus esset, negasse habere sese: apud alium quoque eas habuisse depositas, ne qua invenirentur: tuam tantam fuisse sagacitatem, ut eas per illum ipsum inspiceres, ubi erant depositae: tum se deprehensum negare non potuisse: ita ab se invito phaleras ablatas gratis.

---

§. 29. *te minus habiturum]* Sic dudum correctum erat ante Lambinum, a P. Manutio primum opinor, cum in edd. veteribus esset *minus invidiae habiturum*. Senserunt falsum additamentum editores, quamvis in iis libris mstis, quibus utebantur, Hotomanianis, Pall. Franc. ut uno verbo dicam, in omnibus deterioris familiae, extaret. Verum abest a melioribus, uno Lambiniano, et Regio Graevii, (Leid. qui aliud) ambobus Guelferbytanis. — *morbum, ut amici tui appellant]* Additur in codicibus deterioris familiae omnibus et editionibus vetustis *studium*, inepte e principio libri quasi memoriae causa huc translatum: nam *studium* ipse Verres appellat, non amici. Abest ab alterius familiae codicibus. Sed iam P. Manutius in edit. 1540 turpe additamentum sustulerat. Lambinus ea de re disputans, dum sub alienis nominibus coniecturas temptat, ut aut *ut tu ipse studium*, aut *studiose* (quod ad insequentia pertineret) scribatur, nescio quomodo effecit, ut repetitores illius editionis *studiose*, tamquam sic esse deberet, in textu ponerent. Inde in Gruterianam, quae huius fuit negligentia, transiit; sed tamen ipse totam eam parenthesin una cum verbo suspecta delendam censet. Sic item Ernestius et Beckius faciendum censent, immerito vitiis deteriorum librorum ad infringendam fidem meliorum abutentes. — *cupisse te celare]* Libri deteriores (Lagom. omnes) *celare*, iidemque postea pro vulg. *negasse* exhibent *negare*. Correxit hoc alterum iam Naugerius, illud prius Hervag. et Victor.

apud alium quoque eas habuisse depositas] *Quoque* in edit. Lambiniana non legitur, puto quod ea vox illum offenderat, nam melius sine dubio esset *etiam depositas hab. apud alium*. Paulo post pro *tuam tantam* cet. in editionibus Steph. et Lamb. (tacentibus interpret.) et in Guelf. 1 et coll. Havn. est *istius*, sed in utrisque tamen *inspiceres*, quod mirum est quomodo Lambinus (nam Stephanus nihil nisi codicem sequitur) tulerit. In Guelf. 2 aliquot verbb. lacuna est.

phaleras ablatas] Codd. deterior familia *ablatas phaleras*, melior *phaleras sublatas*, itaque ediderunt Steph. et Lambinus, nisi quod vulgarem verborum ordinem retinuerunt, et ipse scripsi in min. editione

k, et M. Catonis, et P. Africani sororis filius,} damnato, tunc, cum severa iudicia fiebant, HS III ius lis aestimata est! Huic Mamertini irati fuerunt, maiorem sumptum, quam quanti Catonis lis aesti- est, in Timarchidi prandium saepe fecerunt. Ve- 23 haec civitas isti praedoni ac piratae Siciliensi Pha- fuit. Huc omnia undique deferebantur; apud istos quebantur: quod celari opus erat, habebant sepo- n et reconditum: per istos, quae volebat, clam im- enda, occulte exportanda curabat: navem denique

---

iconem abiit. Cf. or. p. Balbo c. 11. Ceterum pecuniae summa incerta iam coll. Hav. *GII*, Guelf. ant. *IIs*, alter *IIS gn*, quae notae ni- lud nisi nummos Sestertios indicant. Vide ad lib. III, 80. Ne gom. quidem numerus est ullus, unus Lag. 29 sicut editur XVIII. e IIII dedi secundum Velleium, quod et libr. III, 80 verisimillimum vidimus. Porro, cum in hoc membro *tunc* (sic Lambini v. c. . Guelff. pro *tum*) *cum severa iudicia fiebant*, verbum *severa* a libris melioribus omnibus, nec tamen oratio Cicerone digna sine nstet, dubito an etiam reliqua omnia usque ad haec extrema *Hs mata est* ad explicationem illam marginalem pertineant, et in prin- fuerit olim *Is est C. Cato*.

irati fuerunt] Ante Gruterum e codd. deterioris familiae legeba- *rati non fuerunt*. Ille negationem sustulit auctoritate vet. cod. argine repet. Lambinianae (qui idem a Stephano in var. lect. lau- , quamvis nec Stephanus nec Lambinus in textu ei paruerint) et riani (si diversus est ab illo) et sui Gruteriani. Accedit Regius vii cum coll. Havn. et nova certe auctoritas Guelff. et Lagom. 29. s veteri lectioni patrocinatus est Ernestius, *huic* ad Verrem refe- um esse contendens. Verum de hoc nondum loquitur, de Mamer- dicit, qui cum consularem hominem persequerentur, gratiam liber- et accensi expetiverint. — *in Timarchidi prandium*] *Timarchidi*, ambinus edidit pro vulg. *Timarchidis*, aperte legitur in Guelff. et n. coll.

§. 23. *undique deferebantur*] Vulgo *deportabantur*, illud Stepha- e cod. vet. edidit et in reliquis eius familiae libris inventum est d. *ferebantur)*, neque causa est cur negligatur, quamquam *depor-* de oneribus usitatius habetur. Mox *et reconditum* pro vulg. *ac* nbini vet. cod. (Havn.) Guelff. — *clam imponenda*] Omisi quae o praemittuntur verba *in navem* propterea quod absunt a Lambini bus, et Regio Graevii, nec in Guelff. inveniuntur. *Navem* singulari iero vix intellexeris aliam quam *cybaeam*, de qua dicturus est dein-

nullum unquam poposcisti per tot annos. Fecisti ita ut praedones solent: qui cum hostes communes si omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, quib non modo parcant, verum etiam praeda quos auge et eos maxime, qui habent oppidum opportuno lo quo saepe adeundum sit navibus, nonnunquam eti necessario. Phaselis illa, quam cepit P. Servilius, n fuerat urbs antea Cilicum et praedonum: Lycii illa Graeci homines, incolebant. Sed quod erat eiusmod loco, atque ita proiecta in altum, ut et exeuntes e Ci licia praedones saepe ad eam necessario devenirent, e cum se ex hisce locis reciperent, eodem deferrentur asciverunt sibi illud oppidum piratae, primo comme
22 cio, deinde etiam societate. Mamertina civitas i proba antea non erat; etiam erat inimica improboru quae C. Catonis, illius, qui consul fuit, impedimenta retinuit. At cuius hominis? clarissimi ac potentissimi qui tamen cum consul fuisset, condemnatus est. Ille C. Cato, duorum hominum clarissimorum nepos, L.

---

dicibus cum vulgo sit *com. hostes*. Verum *sunt* ambo Gudd. et Ba coll. parum probabiliter.

'auli, et M. Catonis, et P. Africani sororis filius,] ... damnato, tunc, cum severa iudicia fiebant, HS III ... ibus lis aestimata est! Huic Mamertini irati fuerunt; ... maiorem sumptum, quam quanti Catonis lis aestimata est, in Timarchidi prandium saepe fecerunt. Ve- 23 rum haec civitas isti praedoni ac piratae Siciliensi Phaselis fuit. Huc omnia undique deferebantur; apud istos relinquebantur: quod celari opus erat, habebant sepositum et reconditum: per istos, quae volebat, clam imponenda, occulte exportanda curabat: navem denique

...raconem abiit. Cf. or. p. Balbo c. 11. Ceterum pecuniae summa incerta ...t, nam coll. Hav. GII, Guelf. ant. II, alter IIS gn. quae notae ni... ... aliud nisi nummos Sestertios indicant. Vide ad lib. III, 80. Ne ... Lagom. quidem numerus est ullus, unus Lag. 29 sicut editur XVIII. ...aque IIII dedi secundum Velleium, quod et libr. III, 80 verisimillimum ...sse vidimus. Porro, cum in hoc membro *tunc* (sic Lambini v. c. Havn. Guelff. pro *tum*) *cum severa iudicia fiebant*, verbum *serva...* ...bsit a libris melioribus omnibus, nec tamen oratio Cicerone digna sine ...o constet, dubito an etiam reliqua omnia usque ad haec extrema *lis aestimata est* ad explicationem illam marginalem pertineant, et in principio fuerit olim *Is est C. Cato.*

irati fuerunt] Ante Gruterum e codd. deterioris familiae legebatur *irati non fuerunt.* Ille negationem sustulit auctoritate vet. cod. ...n margine repet. Lambinianae (qui idem a Stephano in var. lect. laudatur, quamvis nec Stephanus nec Lambinus in textu ei paruerint) et Cuiaciani (si diversus est ab illo) et sui Gruteriani. Accedit Regius Graevii cum coll. Havn. et nova certe auctoritas Guelff. et Lagom. 29. ...nus veteri lectioni patrocinatus est Ernestius, *huic* ad Verrem referendum esse contendens. Verum de hoc nondum loquitur, de Mamertinis dicit, qui cum consularem hominem persequerentur, gratiam libertini et accensi expetiverint. — *in Timarchidi prandium*] *Timarchidi*, ut Lambinus edidit pro vulg. *Timarchidis*, aperte legitur in Guelff. et Havn. coll.

§. 23. *undique deferebantur*] Vulgo *deportabantur*, illud Stephanus e cod. vet. edidit et in reliquis eius familiae libris inventum est (Leid. *ferebantur*), neque causa est cur negligatur, quamquam *deportari* de oneribus usitatius habetur. Mox *et reconditum* pro vulg. *ac* Lambini vet. cod. (Havn.) Guelff. — *clam imponenda*] Omisi quae vulgo praemittuntur verba *in navem* propterea quod absunt a Lambini duobus, et Regio Graevii, nec in Guelff. inveniuntur. *Navem* singulari numero vix intellexeris aliam quam *cybaeam*, de qua dicturus est dein-

maximam; quam onustam furtis in Italiam mitt[...] apud istos faciendam aedificandamque curavit: [...] hisce rebus vacatio data est ab isto sumptus, lab[...] militiae, rerum denique omnium: per triennium [...] non modo in Sicilia, verum, ut opinio mea fert, [...] quidem temporibus, in omni orbe terrarum, vacui, [...] pertes, soluti ac liberi fuerunt ab omni sumptu, [...]
24 lestia, munere. Hinc illa Verria nata sunt: quod i[...] convivium Sex. Cominium protrahi iussit, in quem [...] phum de manu iacere conatus est, quem obtorto [...] de convivio in vincla atque in tenebras abripi iussit. Hinc illa crux, in quam iste civem Romanum, [...] inspectantibus, sustulit: quam non ausus est usque

cepa. *Imponere* autem sic dici simpliciter omissa navigiorum [...]catione Oudendorpius ad Caes. de bell. civ. III, 14 probavit, [...]que Garatonius ipsius Ciceronis locum II de divin. 40 *cum M. C[...] suę exercitum Brundisii imponeret.* — *novem denique*] [...] *novim* mansitque in textu, quia repetitores omiserunt. [...] etsi hoc quidem loco etiam Guelf. ambo exhibent, propagare [...]lui, quia tot aliis locis in his orationibus iidem codices a [...] non discrepantes *novem* habent, neque alio ullo *navim* tuto [...] Ciceronem cognovi: lib. III de nat. deor. 37 §. 89 fide codd. [...] Rhedig. saepe in dubium vocata nititur. — *faciendam aedifican[...]*

te, nisi apud eos, quibuscum omnia scelera sua ocinia communicavit. Laudatum etiam vos quem venitis? qua auctoritate? utrum, quam apud se-, an quam apud populum Romanum habere de- Ecquae civitas est, non in provinciis nostris, in ultimis nationibus, aut tam potens, aut tam aut etiam tam immanis ac barbara; rex denique est, qui senatorem populi Romani tecto ac domo ıvitet? qui honos non homini solum habetur, sed m populo Romano, cuius beneficio nos in hunc um venimus, deinde ordinis auctoritati, quae nisi erit apud socios et exteras nationes, ubi erit ii nomen et dignitas? Mamertini me publice non

---

14. *venitis]* Sic Lambiniana et coll. Havn. Guelff. Vulgo *venire au.* Tum vulgo *apud senatorium ordinem*, quod ineptum: senatus it civitatis, senatorius ordo dignitas. Nos e Lambini vet. cod. Guelff. *senatum* dedimus.

25. *Ecquae civitas*] Molesta res est diiudicare utra pronominis raestet, cum neutra certis poetarum testimoniis careat. Nam *ec-* rent. Eun. III, 3, 15 et Virgil. Aen. III, 341, *ecquae* Lucretius V, 1212 nec potest aliter *ecquaenam*. Apud Cic. Lambinus, quem- m ad lib. II de Invent. 12 profitetur faciendum sibi videri, *ecqua* , et confirmant hoc loco coll. Havn. Guelf. 2 Lag. 29, reliqui dete- t Guelf. 1 *ecquae* exhibent, et supra §. 18 omnes in ea consentiunt. editur supra lib. I, 24 extr. et ad Att. VII, 8, *ecquae* ad eund. VIII, cod. II, 26, *ecquaenam* de Fin. IV, 24. — *non in provinciis no- rum]* Revocavit Ernest. vitium ab imperitia librariorum sive cor- m profectum et aegre a Grutero expulsum, *non modo in prov.* . Fidem ille habuit edd. vett. quas nunquam sibi persuadere po- pessimis codd. ductas esse. Iis h. l. opponitur Lambini vet. cod., mus apud Gruterum, Havn. coll. Guelf. ambo.

cto ac domo non invitet] i. e. excipiat. Inde ablativus, ut . XII, 9 §. 23 *tota familia occurret, hospitio invitabit:* ne ambino coniicias luisse *in tectum ac domum.*

exteras nationes] Deteriores inepte *in exteras nationes*, quae cernuntur a sociis. sunt quae sub regibus sunt aut sua libertate , itaque in Victoriana correctum est *atque* et per reliquas edi- propagatum, sed codicum meliorum lectio est *et*, sicut unus edidit ius, voluitque edi Lamb. in margine. Mox bis *invitarunt* Guelf. 1 a. bis *invitaverunt* vulgares et Guelf. 2, editiones variant.

atque pacato monumentum istius crudelitatis constitutum est. Vestrane urbs electa est, ad quam cum adirent ex Italia, crucem civis Romani prius, quam quemquam amicum populi Romani viderent? quam vos Rheginis, quorum civitati invidetis, itemque incolis vestris, civibus Romanis, ostendere soletis, quo minus sibi arrogent, minusque vos despiciant, cum videant ius civitatis illo supplició esse mactatum.

Verum haec emisse te dicis. Quid? illa Attalica 12
tota Sicilia nominata ab eodem Heio peripetasmata 27
emere oblitus es? Licuit eodem modo, ut signa. Quid enim actum est? An litteris pepercisti? Verum hominem amentem hoc fugit: minus clarum putavit fore,

---

ius adire, et *in oppidum* infra c. 23, *ad senatum* c. 61 est, nec fere omittitur illa nisi ubi res ad preces pertinet. Cf. ad c. 51 pr. et V, 8 §. 19. — *ad quam cum adirent]* Facile audis *homines*, sed Hotomanus coniecit *qui adirent* scribendum esse, recepitque Lambinus priore. In alterius margine *cum* in duobus codd. vett. esse notatur. Est vero in omnibus. — *amicum populi Rom. viderent]* Sic Hervag. Stephan. Lambinus, reliqui, et Guelf. 2 Lag. 29. Ceteri *amicum viderent pop. Romani*, etiam Guelf. 1. — *itemque incolis vestris]* Vulgo *item incolis vestris*, quod ad Rheginos pertineret, quasi hi quoque cum aliis incolae urbis Mamertinorum essent: coniungendis quidem verbis non aptum est *item*, sed *itemque*, quod dedimus ex Leid. Guelf. 2 coll. Havn. et Ursini codice olim collato, et eodem pertinet quod est in Guef. 1 *item quam*. Sic I, 22 *deorum simulacra itemque cetera signa;* IV, 54 *ad aedem Honoris et Virtutis itemque aliis in locis;* V, 21 *ex senatus consulto itemque ex lege Terentia*, al. Etiam apud Quintilianum frequens ea coniungendi ratio est, restituendaque fuit e codicibus copula in vulgaribus libris omissa Instit. I, 7, 5.

§. 27. *nominata ab eodem Heio]* Haec coniungenda videntur, nam quod Hotomanus censuit *Attalica nominata* comprehendenda esse, non illa in Sicilia solum appellabantur *Attalica*, sed ubivis, genus vestis auro intertextae, vide Plinium hist. nat. VIII, 48, neque *nominata* ut absolute pro *celebratis* intelligas, usus sermonis concedit. Sed en tibi Lambinus, ut Hotomani intelligendi rationem adiuvaret, mutata verborum collocatione *Attalica tota Sic. nom. peripetasmata* coniunxit.

Quid enim actum est] Intellige: nihil enim re vera actum est, non vera fuit emptio.

quod de armario, quam quod de sacrario esset ablatum. At quomodo abstulit? non possum dicere plenius, quam ipse apud vos dixit Heius. Cum quaesissem, numquid aliud de bonis eius pervenisset ad Verem, respondit, istum ad se misisse, ut sibi mitteret Agrigentum peripetasmata. Quaesivi an misisset: respondit id, quod necesse erat, scilicet dicto audientem fuisse praetori; misisse. Rogavi, pervenissentne Agrigentum: dixit pervenisse. Quaesivi, quemadmodum revertissent: negavit adhuc revertisse. Risus po-
28 puli atque admiratio omnium vestrum facta est. Hic tibi in mentem non venit iubere, ut haec quoque referret HS VI milibus D se tibi vendidisse? metuisti, ne

§. 27. *ut sibi mitteret Agrigentum]* In Guelff. et coll. Ham. lacuna h. l. est, ab uno *Agrigentum* usque ad alterum, quod proxime sequitur, quales nonnunquam accidunt. Haec ipsa causa est cur relinquere cogar illud *quaesivi an misisset*, quod falsum esse certa quadam ratione docui in Gramm. ling. Lat. §. 353. Fortasse [illegible] *set* scribendum. — *quaesivi quemadmodum]* Sic Lambinus secundum libros Memmii et Cuiacii, Graevius secundum eum quem Regium appellat ediderunt, et inventum est in utroque Guelferbytano. A plerisque aliis et editionibus veteribus *quaesivi* abest, sed legitur *quemadmodum*, primus P. Manutius *quaesivi an domum revertissent* edidit,

es alienum tibi cresceret, si HS VI milibus D tibi constarent ea, quae tu facile posses vendere HS ducentis milibus? Fuit tanti, mihi crede: haberes quod defenderes: nemo quaereret, quanti illa res esset: si modo te posses docere emisse, facile cui velles tuam causam et factum probares: nunc de peripetasmatis quemadmodum te expedias, non habes.

Quid? a Phylarcho Centuripino, homine locuplete 29 et nobili, phaleras pulcherrime factas, quae regis Hieronis fuisse dicuntur, utrum tandem abstulisti, an emisti? In Sicilia quidem cum essem, sic a Centuripinis, sic a ceteris audiebam, (non enim parum res erat clara,) cum te has phaleras a Phylarcho Centuripino abstulisse dicebant, quam alias item nobiles ab Aristo Panormitano, quam tertias a Cratippo Tyndaritano. Etenim si Phylarchus vendidisset, non ei, posteaquam reus factus es, redditurum te promisisses. Quod quia vidisti plures scire, cogitasti, si ei reddidisses, te mi-

---

...rio cod. Itaque hunc ego in minore editione utrobique reposui: ...ne autem ad Hotomanianam rationem redeo, propterea quod idem vi...mr numerus esse debere, qui supra est cap. 6, illic autem de sex ...ibus itidem ut hic de quingentis HS constat. Accedit quod Lag. 29 ...gatam nunc lectionem aliqua certe auctoritate firmat. Lambinus quid ...merit non invenio, qui hoc loco *HS IↃↃCIↃ* ediderit, altero nu...rum VII immutatum reliquerit.

§. 29. *Phylarcho]* Codd. variant, sed omnes tamen *Philarcho* ...unt, sicut etiam scripsit Lambinus infra cap. 23. Sed id nomen ...lum est et male compositum: sed nec quod nunc vulgo legitur *Phi...chus*, invenitur apud scriptores: contra *Phylarchus* frequens est. ...que sic dedi, (etiam V, 35 in nomine alterius Phylarchi Haluntini,) ...ndoquidem Graeca littera *y* in codd. aut nunquam aut rarissime com...et. — *In Sicilia]* Edd. vett. et codices vulgares omnes *Siciliae*, ...mus Hervag. *in Sicilia* exhibuit, quod postea servatum est, confir...turque Lambini, Gruteri, Graevii de suis bonis libris silentio et nunc ...elferbytanorum amborum auctoritate. Apud Ciceronem unum adhuc ...us generis exemplum notavi, de rep. III, 9 *Graeciae:* de aliis qui...n cf. interp. ad Caes. B. G. VIII praef.

quam alias item nobiles] In priore editione Lambinus scripsit *...ras*, quod in repetita tamquam coniectura litteris *fort.* affertur.

nus habiturum, rem nihilominus testatam futuram: reddidisti. Dixit Phylarchus pro testimonio, se, nosset tuum istum morbum, ut amici tui appel cupisse te celare de phaleris: cum abs te appel esset, negasse habere sese: apud alium quoque habuisse depositas, ne qua invenirentur: tuam fuisse sagacitatem, ut eas per illum ipsum inspi ubi erant depositae: tum se deprehensum nega potuisse: ita ab se invito phaleras ablatas gra

---

§. 29. *te minus habiturum]* Sic dudum correctum erat binum, a P. Manutio primum opinor, cum in edd. veteribus *minus invidiae habiturum.* Senserunt falsum additamentum quamvis in iis libris mstis, quibus utebantur, Hotomanianis, Pal. ut uno verbo dicam, in omnibus deterioris familiae, extaret. abest a melioribus, uno Lambiniano, et Regio Graevii, (Leid. ambobus Guelferbytanis. — *morbum, ut amici tui appellant]* tur in codicibus deterioris familiae omnibus et editionibus *dium,* inepte e principio libri quasi memoriae causa huc nam *studium* ipse Verres appellat, non amici. Abest ab miliae codicibus. Sed iam P. Manutius in edit. 1540 turpe tum sustulerat. Lambinus ea de re disputans, dum sub nibus coniecturas temptat, ut aut *ut tu ipse studium,* (quod ad insequentia pertineret) scribatur, nescio quomodo repetitores illius editionis *studiose,* tamquam sic esse deberet,

Iam, ut haec omnia reperire ac perscrutari soli- 13
s sit, iudices, est operae pretium cognoscere. Ci- 30
ratae sunt fratres quidam, Tlepolemus et Hiero: orum alterum fingere opinor e cera solitum esse, erum esse pictorem. Hosce opinor, Cibyrae cum suspicionem venissent suis civibus fanum expilasse pollinis, veritos poenam iudicii ac legis, domo profugisse. Quod Verrem artificii sui cupidum cognovet tum, cum iste, id quod ex testibus didicistis, Ciram cum inanibus syngraphis venerat, domo fugien- ad eum se exules, cum iste esset in Asia, contuunt. Habuit eos secum ab illo tempore, et in le-

---

poenitet facti, nec dicendi rationem concoquo. Tollimus enim ali- *ex* aut *de loco*, tollimus etiam *alicui homini*, cuius id commodo incommodo fiat (quemadmodum explico III, 97 extr.); *ab* aliquo re non possumus nisi quod ei impositum est: phaleras quidem ab ive ei, qui possidet, *auferimus*. Ac videtur extrema praegressi i littera adhaesisse ad insequens et locum vitio dedisse. Idem quod passum esse Lambinum verisimile fit, qui cum in editione scripsis- *phaleras sublatas*, in margine repetitae traditur legere *phaleras tas.*

§. 30. *Hosce opinor, Cibyrae cum]* Cibyra est Phrygia, quae ea- magna appellatur a geographis: cf. ad I, 38 pr. Sed Lambinus in gine repetitae, puto vulgari interpunctione in errorem ductus, *au- Cibyrae* legendum coniecit: dirimenda vero ea verba sunt, ut no- loci ad fanum Apollinis pertineat. — *inanibus syngraphis]* Quae inanes syngraphae nondum quisquam certa quadam ratione explica- Pertinere rem ad Malleoli hereditatem (vid. lib. I c. 36), furtumque ris subesse apparet. Itaque *inanes* eas esse puto, in quibus neque ditoris neque debitorum nomina dum perscripta sunt, quales Verres m attulit, ut cum iis, qui Malleolo deberent, novas faceret, summque nen pro Malleolo inscriberet.

domo fugientes] Sic codices melioris familiae et editiones Steph. mb., vulgares *profugientes*. Sed quod in Gruteriana editione est et a in Ernestianam immigravit, *perfugientes*, typographorum errori de- ur. — *Habuit eos secum]* Hoc verborum ordine pro vulg. *habuit um eos* Steph. Lamb. Guelff. Sed praepositio *ab* in Guelff. Leid. n. non legitur, sublataque est a Stephano, nec tamen possum pro- e, quod illos Verres etiam Romae secum habuit, ut patet ex ipsius Tadii commemoratione, coll. I, 49.

nus habiturum, rem nihilominus testatam futuram: reddidisti. Dixit Phylarchus pro testimonio, se, q[illegible] nosset tuum istum morbum, ut amici tui appel[illegible] cupisse te celare de phaleris: cum abs te appel[illegible] esset, negasse habere sese: apud alium quoque habuisse depositas, ne qua invenirentur: tuam ta[illegible] fuisse sagacitatem, ut eas per illum ipsum inspic[illegible] ubi erant depositae: tum se deprehensum negar[illegible] potuisse: ita ab se invito phaleras ablatas gratis.

---

§. 29. *te minus habiturum]* Sic dudum correctum erat [illegible] binum, a P. Manutio primum opinor, cum in edd. veteribus [illegible] *minus invidiae habiturum.* Senserunt falsum additamentum [illegible] quamvis in iis libris mstis, quibus utebantur, Hotomanianis, Pal. [illegible] ut uno verbo dicam, in omnibus deterioris familiae, extaret. [illegible] abest a melioribus, uno Lambiniano, et Regio Graevii, (Leid. [illegible] ambobus Guelferbytanis. — *morbum, ut amici tui appellant]* [illegible] tur in codicibus deterioris familiae omnibus et editionibus [illegible] *dium*, inepte e principio libri quasi memoriae causa huc [illegible] nam *studium* ipse Verres appellat, non amici. Abest ab [illegible] miliae codicibus. Sed iam P. Manutius in edit. 1540 turpe [illegible] tum sustulerat. Lambinus ea de re disputans, dum sub [illegible] nibus coniecturas temptat, ut aut *ut tu ipse studium*, [illegible] (quod ad insequentia pertineret) scribatur, nescio quomodo [illegible] repetitores illius editionis *studiose*, tamquam sic esse deberet, [illegible]

Iam, ut haec omnia reperire ac perscrutari soli- 13
s sit, iudices, est operae pretium cognoscere. Ci- 30
ratae sunt fratres quidam, Tlepolemus et Hiero: orum alterum fingere opinor e cera solitum esse, erum esse pictorem. Hosce opinor, Cibyrae cum suspicionem venissent suis civibus fanum expilasse pollinis, veritos poenam iudicii ac legis, domo pro- gisse. Quod Verrem artificii sui cupidum cognove- it tum, cum iste, id quod ex testibus didicistis, Ci- ram cum inanibus syngraphis venerat, domo fugien- ad eum se exules, cum iste esset in Asia, contu- unt. Habuit eos secum ab illo tempore, et in le-

---

poenitet facti, nec dicendi rationem concoquo. Tollimus enim ali- ex aut *de loco*, tollimus etiam *alicui homini*, cuius id commodo incommodo fiat (quemadmodum explico III, 97 extr.); *ab* aliquo ere non possumus nisi quod ei impositum est: phaleras quidem ab sive ei, qui possidet, *auferimus*. Ac videtur extrema praegressi bi littera adhaesisse ad insequens et locum vitio dedisse. Idem quod passum esse Lambinum verisimile fit, qui cum in editione scripsis- *phaleras sublatas*, in margine repetitae traditur legere *phaleras* atas.

§. 30. *Hosce opinor, Cibyrae cum]* Cibyra est Phrygia, quae ca- magna appellatur a geographis: cf. ad I, 38 pr. Sed Lambinus in gine repetitae, puto vulgari interpunctione in errorem ductus, *cu- Cibyrae* legendum coniecit: dirimenda vero ea verba sunt, ut no- loci ad fanum Apollinis pertineat. — *inanibus syngraphis]* Quae inanes syngraphae nondum quisquam certa quadam ratione explica- Pertinere rem ad Malleoli hereditatem (vid. lib. I c. 36), furtumque ris subesse apparet. Itaque *inanes* eas esse puto, in quibus neque litoris neque debitorum nomina dum perscripta sunt, quales Verres um attulit, ut cum iis, qui Malleolo deberent, novas faceret, suumque nen pro Malleolo inscriberet.

domo fugientes] Sic codices melioris familiae et editiones Steph. nb., vulgares *profugientes*. Sed quod in Gruteriana editione est et ea in Ernestianam immigravit, *perfugientes*, typographorum errori de- ur. — *Habuit eos secum]* Hoc verborum ordine pro vulg. *habuit um eos* Steph. Lamb. Guelff. Sed praepositio *ab* in Guelff. Leid. m. non legitur, sublataque est a Stephano, nec tamen possum pro- e, quod illos Verres etiam Romae secum habuit, ut patet ex ipsius Tadii commemoratione, coll. I, 49.

gationis praedis atque furtis multum illorum opera c
31 silioque usus est. Hi sunt illi, quibus in tabulis
fert sese Q. Tadius dedisse iussu istius Graecis
ctoribus. Eos iam bene cognitos et re probatos
cum in Siciliam duxit. Quo posteaquam venerunt,
randum in modum, (canes venaticos diceres,) ita
rabantur omnia et pervestigabant, ut, ubi quicque
set, aliqua ratione invenirent. Aliud minando, a
pollicendo, aliud per servos, aliud per liberos, per
cum aliud, aliud per inimicum inveniebant: quic
illis placuerat perdendum erat. Nihil aliud opta
quorum poscebatur argentum, nisi ut Hieroni et T
14 polemo displiceret. Verum mehercule hoc, iudices,
32 cam. Memini, Pamphilum Lilybaetanum, amicum

---

§. 31. *in tabulis refert]* Non narrat, sed admonet rei ... sentis. Itaque neutrum displicet, nec praesens tempus, quod ... gato *retulit* dedimus meliorum codicum consensu, nec quod ... *bulis*, pro quo P. Manutius in edit. 1559 et Lambinus ... *tabulas.* — *ubi quicque esset]* Sic postulat Latinitas et ... xit sine libris Manutius 1559, eumque secutus Gruterus ... retur *quicquid*, quod non ponitur cum relativis, sed ipsum ... est. Lambinus vulgarem lectionem servavit, rationem non ... confundi eas pronominum formas ratus ad lib. V de Fin. 9 §. 24 ... rum si libros suos inspicere voluisset, non dubito quin inventurus ... rit, quod in Havn. coll. et Guelf. 1 est, *quicque:* Guelf. 2 ... Simul animadverte ad scribendi rationem, quoniam Conr. Sch... in Elem. L. L. p. 502 miratur nondum se invenisse *quicque.* ... edd. vetustis sic est, nec intelligitur cur non sit quemadmodum ... liquis eius generis. — *Aliud minando]* Sic Guelff. Leid. coll. ... vulgo *minitando.* Extr. cap. *nisi id ut* Steph. Lamb. e cod. ... intelligitur ex Havn. collatione. Non sic Guelff. nostri.

§. 32. *Verum mehercule hoc — dicam]* Nihil refert, sed ... *vere mehercules hoc dicam* secundum alterius familiae libros ... *mehercule* dedimus. *Verum* iam Hervagius. Sed de ... forma *mehercule* ab ipso auctore magis quam *mehercules* ... nota res est. Vide Orat. 47. Corrigendi etiam erunt e melioribus ... bris primum hoc ipso cap. extr. tum in Verr. V, 58 med. et ... pro Planc. 26, quibus locis alteram formam defendere voluit ... ad lib. III de Legg. c. 15. Relinquitur *mehercules* p. Rosc. Am. ... De aliis formis cf. ad lib. III, 62 §. 145.

spitem meum, nobilem hominem, mihi narrare, cum
e ab sese hydriam Boëthi manu factam, praeclaro
ere et grandi pondere, per potestatem abstulisset,
sane tristem et conturbatum domum revertisse, quod
eiusmodi, quod sibi a patre et maioribus esset re-
um, quo solitus esset uti ad festos dies, ad hospi-
n adventus, a se esset ablatum. Cum sederem, in-
it, domi tristis, accurrit Venerius: iubet me scyphos
illatos ad praetorem statim afferre. Permotus sum,
uit: binos habebam: iubeo promi utrosque, ne quid
s mali nasceretur, et mecum ad praetoris domum
ri. Eo cum venio, praetor quiescebat: fratres illi
yratae inambulabant. Qui me ubi viderunt, Ubi
t, Pamphile, inquiunt, scyphi? Ostendo tristis.
dant. Incipio queri, me nihil habiturum, quod ali-
s esset pretii, si etiam scyphi essent ablati. Tum

. 32. *amic. et hosp. meum]* Sic Guelff. Lag. 29. Havn. Vulgo
tem et amicum meum. — *Boëthi manu]* Caelator ille argenti
de principibus. Vid. Plin. hist. nat. XXXIII, 55 *Proximi ab eo*
ore) *in admiratione Acragas et Boëthus et Mys fuere. Ex-*
hodie omnium opera cet. — *a patre et maioribus*] Sic Guelf.
, sed una cum edd. vett. Iunt. Ald. Vict. quamquam in iis et in
deterioribus *a matre* loco patris legitur. In Hervag. *a patre*
tum est, sed etiam praepositio addita.
d hospitum adventus] Sic codd. Guelff. Lag. 29 Leid. Havn. coll.
que Lambinus in margine repet. editionis. Nimirum vulgata le-
d hospitum adventum, quoniam illos non semel et una venisse
gimus, proprietati Latini sermonis, certe Ciceroniani, adeo nocet,
iosa sine dubio haberi debeat. Dixi ea de re dudum in Gramm.
S. 92. Huius autem verbi pluraliter positi exempla sunt in Verr.
. p. leg. Man. 5. in Rull. I, 3. in Pis. 22.
Eo cum venio] Latinitatis lege iubente Ernestius se dicit *veni* cor-
se. Temere factum: delevit enim, quod maxime ad imitandum vul-
a hominum sermonem pertinet et in rem praesentem deducit.
Qui me ubi] Sic primum Stephan. Lamb. secutique sunt reliqui.
e deterioribus edebatur *qui simul ut me.* Item post *ut isti abs*
e auferantur Steph. primum dedit. Ante illum *ut* non erat, ver-
m collocatio varia. Sed temere Lambinus de suo *inquiunt* verbis
eis nobis dare intericcit.

gationis praedis atque furtis multum illorum opera
31 silioque usus est. Hi sunt illi, quibus in tabulis
fert sese Q. Tadius dedisse iussu istius Graecis
ctoribus. Eos iam bene cognitos et re probatos
cum in Siciliam duxit. Quo posteaquam venerunt,
randum in modum, (canes venaticos diceres,) ita
rabantur omnia et pervestigabant, ut, ubi quicque
set, aliqua ratione invenirent. Aliud minando,
pollicendo, aliud per servos, aliud per liberos, per
cum aliud, aliud per inimicum inveniebant: quicq
illis placuerat perdendum erat. Nihil aliud opta
quorum poscebatur argentum, nisi ut Hieroni et
14 polemo displiceret. Verum mehercule hoc, iudices,
32 cam. Memini, Pamphilum Lilybaetanum, amicum

---

§. 31. *in tabulis refert]* Non narrat, sed admonet rei
sentis. Itaque neutrum displicet, nec praesens tempus, quod
gato *retulit* dedimus meliorum codicum consensu, nec quod
bulis, pro quo P. Manutius in edit. 1559 et Lambinus
tabulas. — *ubi quicque esset]* Sic postulat Latinitas et
xit sine libris Manutius 1559, cumque secutus Gruterus cum
retur *quicquid*, quod non ponitur cum relativis, sed ipsum
est. Lambinus vulgarem lectionem servavit, rationem non
confundi eas pronominum formas ratus ad lib. V de Fin.
rum si libros suos inspicere voluisset, non dubito quin
rit; quod in Havn. coll. et Guelf. 1 est, *quicque*: Guelf. 2
Simul animadverte ad scribendi rationem, quoniam Conr.
in Elem. L. L. p. 502 miratur nondum se invenisse *quicque*.
edd. vetustis sic est, nec intelligitur cur non sit quemadmodum
liquis eius generis. — *Aliud minando]* Sic Guelff. Leid. coll.
vulgo *minitando*. Extr. cap. *nisi id ut* Steph. Lamb. e cod.
intelligitur ex Havn. collatione. Non sic Guelff. nostri.

§. 32. *Verum mehercule hoc — dicam]* Nihil refert, sed
vere mehercules hoc dicam secundum alterius familiae libros
mehercule dedimus. *Verum* iam Hervagius. Sed de
forma *mehercule* ab ipso auctore magis quam *mehercules*
nota res est. Vide Orat. 47. Corrigendi etiam erunt e
bris primum hoc ipso cap. extr. tum in Verr. V, 58 med.
pro Planc. 26, quibus locis alteram formam defendere voluit
ad lib. III de Legg. c. 15. Relinquitur *mehercules* p. Rosc. Am.
De aliis formis cf. ad lib. III, 62 §. 145.

spitem meum, nobilem hominem, mihi narrare, cum
e ab sese hydriam Boëthi manu factam, praeclaro
ere et grandi pondere, per potestatem abstulisset,
sane tristem et conturbatum domum revertisse, quod
s eiusmodi, quod sibi a patre et maioribus esset re-
tum, quo solitus esset uti ad festos dies, ad hospi-
n adventus, a se esset ablatum. Cum sederem, in-
it, domi tristis, accurrit Venerius: iubet me scyphos
illatos ad praetorem statim afferre. Permotus sum,
uit: binos habebam: iubeo promi utrosque, ne quid
is mali nasceretur, et mecum ad praetoris domum
ri. Eo cum venio, praetor quiescebat: fratres illi
byratae inambulabant. Qui me ubi viderunt, Ubi
it, Pamphile, inquiunt, scyphi? Ostendo tristis.
idant. Incipio queri, me nihil habiturum, quod ali-
us esset pretii, si etiam scyphi essent ablati. Tum

. 32. *amic. et hosp. meum]* Sic Guelff. Lag. 29. Havn. Vulgo
tem et amicum meum. — Boëthi manu] Caelator ille argenti
de principibus. Vid. Plin. hist. nat. XXXIII, 55 *Proximi ab eo*
ore) *in admiratione Acragas et Boëthus et Mys fuere. Ex-*
hodie omnium opera cet. — *a patre et maioribus*] Sic Guelf.
, sed una cum edd. vett. Iunt. Ald. Vict. quamquam in iis et in
deterioribus *a matre* loco patris legitur. In Hervag. *a patre*
tum est, sed etiam praepositio addita.
d hospitum adventus] Sic codd. Guelff. Lag. 29 Leid. Havn. coll.
que Lambinus in margine repet. editionis. Nimirum vulgata le-
d hospitum adventum, quoniam illos non semel et una venisse
ginus, proprietati Latini sermonis, certe Ciceroniani, adeo nocet,
iosa sine dubio haberi debeat. Dixi ea de re dudum in Gramm.
S. 92. Huius autem verbi pluraliter positi exempla sunt in Verr.
. p. leg. Man. 5. in Rull. I, 3. in Pis. 22.
Eo cum venio] Latinitatis lege iubente Ernestius se dicit *veni* cor-
se. Temere factum: delevit enim, quod maxime ad imitandum vul-
n hominum sermonem pertinet et in rem praesentem deducit.
Qui me ubi] Sic primum Stephan. Lamb. secutique sunt reliqui.
e deterioribus edebatur *qui simul ut me.* Item post *ut isti abs*
e auferantur Steph. primum dedit. Ante illum *ut* non erat, ver-
m collocatio varia. Sed temere Lambinus de suo *inquiunt* verbis
eis nobis dare interiecit.

33 Et mehercule ego antea, tametsi ho
nugatorium sciebam esse, ista intelligere:
solebam, istum in his ipsis rebus aliquei
bere; quem scirem nulla in re quicquam
nis habere. Tum primum intellexi, ad c
fratres Cibyratas fuisse, ut iste in fur
suis, oculis illorum uteretur. At ita stu
ius praeclarae existimationis, ut putetu
bus intelligens esse, ut nuper (videte h
tiam) posteaquam est comperendinatus,
damnato mortuoque esset, ludis Circensib

---

§. 32. *HS CIↃ me, inquit, pop. dixi me dat*
HS CIↃ e vulgaribus et Regio, an *CC*, quod e scrip
HS CCta invenitur, non decerno: nam ipsa illa d
Lambinus edidit, omnem verisimilitudinem excedunt.
stitutio est secundum consensum meliorum codicum.
scripti et primum editi *HS ꙍ me inquit dixi dat*
scripsit *HS CC me, inquit, poposcerunt, dixi me*
tera ex aliquo meliore, sed quod adiecit *C*, suam co
ut qui Pamphilum, quamvis ille dixisset breviter ses
in mercando morari iuberet. Sed haec vulgata facta
Beckius, dum scribit *HS CIↃ dixi me daturum*, se
num et codicum plurimorum fidem redisse putavit, ni
ultra modum brevem orationem facit. Traxit tamen i

. Sisennam, virum primarium, cum essent triclinia trata argentumque expositum in aedibus; cum pro dinitate L. Sisennae, domus esset plena hominum hoestissimorum: accessit ad argentum, contemplari numquicque otiose et considerare coepit. Mirari stultiam alii, quod in ipso iudicio, eius ipsius cupiditas, cuius insimularetur, suspicionem augeret: alii amenam, cui comperendinato, cum tam multi testes dixisent, quicquam illorum venisset in mentem. Pueri au- m Sisennae, credo qui audissent, quae in istum teimonia dicta essent, oculos de isto nusquam deiicere, eque ab argento digitum discedere. Est boni iudi- 34
s, parvis ex rebus coniecturam facere uniuscuiusque cupiditatis et incontinentiae. Qui reus, et reus lege

---

§. 33. *L. Sisennam]* Fuisse illum hoc anno aedilem curulem (cum Antonio, vid. supra ad c. 3) haud inepte Ernestius suspicatur, cer- testimoniis probari nequit. Schubertus quidem, qui nuper librum Aedilibus edidit, p. 412 L. Murenam cum Antonio aedilem fuisse tat, sed quibus causis adductus id opinatus fuerit, non indicat. Immo nstat ex orat. Ciceroniana c. 9 Murenam omne tempus, quod inter aesturam et praeturam intercessit, a Roma abfuisse legatum in Asia.

accessit ad argentum, contemplari unumquicque — coepit] Sic raevius edidit ex codice Regio, et legitur in utroque Guelf. Nec duto quin etiam in ceteris codd. mstis Indicativi legantur, cum ea scrinra in edd. vett. usque ad Naugerium servata sit. Is primum aniadversa constructionis ratione perturbata *accesserit — coeperit* edit, quod ceteri editores tacite receperunt, Ernestius tamquam unice erum defendit. Nec iniuria ille quidem, sed animadvertisse debebat, on raro scriptores vett. interpositis longioribus parenthesibus, initam onstructionis rationem omittere et a Coniunctivis ad Indicativos transre. Longiorem expositionem supervacuam fecit Matthiaei diligentia in bro quem de anacoluthis scripsit p. 20. Ex iisdem codd. et eodem uctore *unumquicque* (sed cum littera *c* Havn., *t* Guelf. 2, *d* Guelf. 1) ro vulg. *unumquodque* probavi. Ceterum *honestorum* fuit ante Stehanum, qui in ea re melioribus libris paruit.

venisset in mentem] Vulgo *veniret:* illud recipiendum censui e ambini v. c. in marg. Havn. Leid. Guelferbytanis. Praecesserat quiem *augeret*, sed tempora pro verborum significatione diversa esse et ossunt et debent. Item *audissent* et *dicta essent* edit. Lambini et Guelff. Havn. Lag. 29. Vulgo *audivissent — essent dicta.*

comperendinatus, re et opinione hominum paene d[illegible] mnatus, temperare non potuerit maximo conventu, qu[illegible] L. Sisennae argentum tractaret et consideraret; hun[illegible] praetorem in provincia quisquam putabit a Siculorum argento cupiditatem aut manus abstinere potuisse?

16 Verum, uti Lilybaeum, unde digressa est oratio,
35 revertamur, Diocles est, Pamphili gener illius, a qu[illegible] hydria ablata est, Popillius cognomine. Ab hoc abac[illegible] vasa omnia, ut exposita fuerant, abstulit. Dicat se licet emisse: etenim hic propter magnitudinem furt[illegible]

---

§. 34. *qui reus, et reus lege comperendinatus]* Qui tandem [illegible] disse dicamus, ut nemo Steph. et Lambinianae lectionis, etiam in re[illegible] titae editionis margine notatae, mentionem fecerit, eius quam a Gu[illegible] codd. (adde etiam Havn. coll.) confirmatam, supra expressimus. Vu[illegible] enim legebatur *qui reus lege et reus comperendinatus*, sed quae [illegible] quuntur *re et opinione* cum opponantur non reo, sed reo comper[illegible] nato, manifesto requirunt ut aliquid addatur, qua ratione comper[illegible] tus dicatur. Reus quidem semper aliqua lege reus est sive [illegible] Verrem autem cum prima actione testes arguissent, *nemo comper[illegible] natum*, quod erat, *sed condemnatum iudicabat*, ut ipse ait [illegible] I, 7 extr. — *temperare non potuerit]* Lambinus *sibi temperare* [illegible] psit, de coniectura, ut nunc iam intelligitur, nec necessaria illa.

hunc praet. in provincia] Sic paulum mutato verborum [illegible] Lambinus in marg. repetitae et Guelff. codices. Havn. *praetorem* [illegible] *provinciam*, ex quo patet unde hauserit Stephanus quod inep[illegible] edidit *in provinciam praetorem.*

§. 35. *unde digressa est oratio, revertamur]* Vulgo legitur und[illegible] *digressa est, oratio revertatur*, quam scripturam cum Lambin[illegible] edit. non movisset, annotavit tamen codd. mss. duos habere *unde* [illegible] *gressa est oratio, revertamur.* Sed ne fallare, *degressa* Lambin[illegible] ex ingenio scripsit, nam nostri codices *digressa*, uti decet, [illegible] Cf. Drakenb. ad Liv. IV, 17 et supra ad lib. III, 69 extr. Sed *rever[illegible] tamur* non debebat contemni, quamquam in Havn. coll. *revertatur* [illegible] gitur. — *exposita fuerant]* Notandum videtur in Lagom. codd. [illegible] bus praeter 42 et in Guelff. esse *fuerunt.* — *Dicat se licet* [illegible] Sic cod. Regius et ambo Guelf. ediditque post Stephanum Lambin[illegible] repetitoribus tacentibus, quin etiam multo ante Hervagius. Nam vulg[illegible] res libri tantum habent *dicat se emisse.* Hoc autem reprehendo, [illegible] Graevius Ernestiusque cognita illa librorum lectione verba alio [illegible] quam quo scripta sunt, exhibere maluerunt, cum ederent *dicat lic[illegible] se emisse.* Nam de Lambino uterque fallitur, neque errorem G[illegible] nius aut Beckius correxerunt.

. Sisennam, virum primarium, cum essent triclinia trata argentumque expositum in aedibus; cum pro di-nitate L. Sisennae, domus esset plena hominum ho-estissimorum: accessit ad argentum, contemplari numquicque otiose et considerare coepit. Mirari stul-tiam alii, quod in ipso iudicio, eius ipsius cupidita-s, cuius insimularetur, suspicionem augeret: alii amen-am, cui comperendinato, cum tam multi testes dixis-ent, quicquam illorum venisset in mentem. Pueri au-em Sisennae, credo qui audissent, quae in istum te-timonia dicta essent, oculos de isto nusquam deiicere, eque ab argento digitum discedere. Est boni iudi- 34
s, parvis ex rebus coniecturam facere uniuscuiusque cupiditatis et incontinentiae. Qui reus, et reus lege

---

§. 33. *L. Sisennam]* Fuisse illum hoc anno aedilem curulem (cum Antonio, vid. supra ad c. 3) haud inepte Ernestius suspicatur, cer-testimoniis probari nequit. Schubertus quidem, qui nuper librum Aedilibus edidit, p. 412 L. Murenam cum Antonio aedilem fuisse tat, sed quibus causis adductus id opinatus fuerit, non indicat. Immo nstat ex orat. Ciceroniana c. 9 Murenam omne tempus, quod inter aesturam et praeturam intercessit, a Roma abfuisse legatum in Asia.

accessit ad argentum, contemplari unumquicque — coepit] Sic raevius edidit ex codice Regio, et legitur in utroque Guelf. Nec du-to quin etiam in ceteris codd. mstis Indicativi legantur, cum ea scri-ura in edd. vett. usque ad Naugerium servata sit. Is primum ani-adversa constructionis ratione perturbata *accesserit — coeperit* edi-t, quod ceteri editores tacite receperunt, Ernestius tamquam unice rum defendit. Nec iniuria ille quidem, sed animadvertisse debebat, on raro scriptores vett. interpositis longioribus parenthesibus, initam onstructionis rationem omittere et a Coniunctivis ad Indicativos trans-e. Longiorem expositionem supervacuam fecit Matthiaei diligentia in bro quem de anacoluthis scripsit p. 20. Ex iisdem codd. et eodem uctore *unumquicque* (sed cum littera *c* Havn., *t* Guelf. 2, *d* Guelf. 1) ro vulg. *unumquodque* probavi. Ceterum *honestorum* fuit ante Ste-hanum, qui in ea re melioribus libris paruit.

venisset in mentem] Vulgo *veniret:* illud recipiendum censui e ambini v. c. in marg. Havn. Leid. Guelferbytanis. Praecesserat qui-em *augeret*, sed tempora pro verborum significatione diversa esse et ossunt et debent. Item *audissent* et *dicta essent* edit. Lambini et Guelff. Havn. Lgs. 29. Vulgo *audivissent — essent dicta.*

hydria ablata est, Popilius cognomine. vasa omnia, ut exposita fuerant, abstu licet emisse: etenim hic propter magn

---

§. 34. *qui reus, et reus lege comperendinatus]* disse dicamus, ut nemo Steph. et Lambinianae lectio titae editionis margine notatae, mentionem fecerit, e codd. (adde etiam Havn. coll.) confirmatam, supra ex enim legebatur *qui reus lege et reus comperendina* quuntur *re et opinione* cum opponantur non reo, se nato, manifesto requirunt ut aliquid addatur, qua rati tus dicatur. Reus quidem semper aliqua lege reu Verrem autem cum prima actione testes arguissent, *natum*, quod erat, *sed condemnatum iudicabat*, I, 7 extr. — *temperare non potuerit]* Lambinus *sib* psit, de coniectura, ut nunc iam intelligitur, nec ne

hunc praet. in provincia] Sic paulum mutato Lambinus in marg. repetitae et Guelff. codices. H *provinciam*, ex quo patet unde hauserit Stephanu edidit *in provinciam praetorem.*

§. 35. *unde digressa est oratio, revertamur]* *digressa est*, *oratio revertatur*, quam scripturam edit. non movisset, annotavit tamen codd. mss. duo *gressa est oratio*, *revertamur*. Sed ne fallare, *d* ex ingenio scripsit, nam nostri codices *digressa*, Cf. Drakenb. ad Liv. IV, 17 et supra ad lib. III, 69 *tamur* non debebat contemni, quamquam in Havn. co gitur. — *exposita fuerant]* Notandum videtur in L bus praeter 42 et in Guelff. esse *fuerunt*. — *Dica* Sic cod. Regius et ambo Guelf. edititque post Ste repetitoribus tacentibus, quin etiam multo ante Herv

unt litterae, ut opinor, factae. Iussit Timarchidem
estimare argentum. Quo modo? Quo qui unquam
enuissime in donatione histrionum aestimavit.
Tametsi iamdudum ego erro, qui tam multa de
uis emptionibus verba faciam, et quaeram, utrum eme-
is necne, et quomodo et quanti emeris: quod verbo
ransigere possum. Ede mihi scriptum, quid argenti
n provincia Sicilia pararis, unde quicque aut quanti
meris. Quid fit? quamquam non debebam ego abs 36
e has litteras poscere: me enim tabulas tuas habere

---

§. 35. *sunt litterae, ut opinor, factae]* Sic ambo Guelferbytani. ambinus autem (cum coll. Havn.) *litterae, ut opinor, sunt factae*, ulgo *sunt, ut opinor, litterae factae*. — *in donatione histrionum]* idetur moris fuisse ut histrionibus, perfectis ludis, cum praemia da-ntur, insuper corollae, quas deorum honoris causa tulerant, permitte-ntur parvo taxatae. Erant autem eae illo tempore foliis quidem ex ro et argento, floribus e ramento cornuum ad speciem verorum assi-ilatae. Vide Plinium in hist. nat. XXI, 3 sq.

Tametsi iam dudum ego erro] Ego in libris mss. omnibus est, d eo quo nos posuimus loco meliores et Stephan. Lambinus, post *ametsi* deteriores et edd. principes. Primus sustulit Naugerius, cum-e reliqui quam fidem codicum sequi maluerunt. — *utrum emeris ecne]* Accessit illud *necne* in edit. Graeviana e cod. Regio (Havn. coll.) em cum Ernestius in Guelf. 2 invenisset, tamen plurium librorum nsensum postulat, quo se dicat adduci posse, ut soloecismum *utrum* e *an* (seu potius *num*) positi emendet. Age iam accedit testimonium uelf. 1 et Lag. 29, accedit silentium Leidensis (ad edit. Graev. exacti) quam ipse Ernestius consulere debuit, Lambini editio, qui ita e suis dd. haud dubie, non ex coniectura edidit. Sunt quidem nonnulli loci, i *utrum* non sequente *an* dicitur, ut in Verr. II, 69, (nam quem Er-estius in clave laudat V, 16 invenire non potui, et hunc ipsum esse edo, bis laudatum) pro Flacco 19. Sed hi et pauci sunt, et ad eo-m genus pertinent, ubi, oratione aliquam ob causam interrupta, iusta rborum structura turbatur. — *quod verbo transigere possum]* Haec rba a Regio cod. abesse notat Graevius, et rectius abesse putat, uod mihi longe aliter videtur. Verum eadem etiam a Guelff. absunt, n tamen haec solum, sed omnia ab uno usque ad alterum *emeris*, ec magnopere dubitavi, quin sic etiam in cod. Reg. fuisse putarem: nunc etiam testimonium coll. Havn. accedit. Itaque his quidem li-ris non utor, utrum *quidque*, an *quodque* e Lag. 29 scribendum sit: d edd. vett. tamen *quicque*.

cuiquam, quod suum diei vellet, relictum proba defensio, praetorem omne id argent tamen id ipsum tabulis demonstrari no quas tabulas profers, in his, quae habes; beas, scriptum non est: horum autem te te plurimas res emisse dicis, tabulas o profers. Nonne te et prolatis et non p condemnari necesse est?

---

§. 36. *aliquid confecisse]* Intellige tabularum. ut est in vulgatis, vix ferri posse videtur, itaque C Guelff. codd. secutus correxi. Havn. coll. *aliquit.* — edidit Stephanus et Lamb. pro vulg. *hosce.* Sic etiam *domus plena signorum pulcher. iam ante prae* male adiecit (de suo) *domus est plena:* sed delevit potius in margine repet. deleri iussit ex vet. cod. *etia* legitur *iam etiam ante praeturam.* Abest item et Havn. Post vulgo *apud amicos multa deposita,* verborum restituimus, quem Guelff. et Havn. coll. et ip cinnitas postulant. — *quae habes]* Deteriores codd. liores (Cuiacianus apud Gruterum, Regius Graevii, a *habes.* In edd. veteribus cum initio secundum illos *bes* datum esset, Naugerius *quae* correxit, donec V ctura, opinor, *quid habeas* dedit, eaque scriptura us tem propagata est. Tu subintellige ex iis quae seq

Tu a M. Coelio, equite Romano, lectissimo ado- 17
cente, quae voluisti Lilybaei abstulisti: tu C. Cacu- 37
, prompti hominis et experientis et in primis gra-
si, supellectilem omnem auferre non dubitasti: tu
ximam et pulcherrimam mensam citream a Q. Lu-
io Diodoro, qui Q. Catuli beneficio ab L. Sulla ci-
Romanus factus est, omnibus scientibus, Lilybaei
stulisti. Non tibi obiicio, quod hominem dignissi-
m tuis moribus, Apollonium, Niconis filium, Dre-
nitanum, qui nunc A. Clodius vocatur, omni argento
time facto spoliasti ac depeculatus es. Taceo. Non
im putat ille sibi iniuriam factam, propterea quod
mini iam perdito et collum in laqueum inserenti sub-
nisti, cum pupillis Drepanitanis bona patria erepta
m illo partitus es. Gaudeo etiam, si quid ab eo abs-
isti, et abs te nihil rectius factum esse dico. A Ly-

§. 37. *a M. Coelio]* Codd. Guelff. et edd. veteres pleraeque etiam nbiniana *Celio*, e Lagom. nihil a Gruter. Graev. scriptura *Caelio* ersum enotatum est, sed *oe* scribo, quia sic et inscriptiones fere, et mmi constanter exhibent. Sed ne per *ae* quidem male.

quae voluisti] Adiicitur vulgo *vasa argentea*. Sed absunt ea ha ab utroque Guelferb. et Havn. coll. nec, si recte reliqua comparas, s esse putabis. Post ex iisdem illis codicibus, sed etiam editis phani et Lambini, *prompti* dedi pro vulg. *promptissimi*. Sequitur n gradus positivus, nec solere Ciceronem gradus variare vidimus ad II, 90 fin. Ceterum *C.* vocatur primum in Hervagiana, deinde in ph. et reliquis: vulgares libri *P.*

mensam citream] Ne dubites illum operae pretium fecisse, lege nium de hac arbore (citro sive cedro Atlantica) deque pretiosissi- s mensis citreis exponentem libro XIII c. 29 sq. Immo ipsum Ci- ronem earum studiosissimum fuisse ex eodem loco intelliges, qui in- ati pecunia (sed de ipsa pecuniae summa vid. Harduini annotationem) m emerit. — *ab L. Sulla]* Vulgo *a*, sed *ab* ambo Guelff. Lag. 29.

spoliasti ac depeculatus es] „Cod. Cuiac. *depecuniatus es*: quod iudicii facio: ego verbum non addo, nisi ad hoc propemodum exem- m a Lucilio dictum *deargentare*, pro argento emungere, libro XXIX ud Nonium c. 2 nr. 218.)" Gulielmus. Eodem modo „mendose" di- Lambinus in marg. repet. habere cod. vet. et est in coll. Havn. que differunt ambo Guelff. — *ab eo abstulisti]* Sic Stephan. Lam- iana et codd. meliores, quo accedit, si tanti est, Quintiliani auctori- s in Instit. IX, 2, 52. Vulgo tamen *ab illo*.

damnis eorum, a quibus auferebat, versa
antur? Accipite, si vultis, iudices, rem
amentiam singularem et furorem, non iam
18 eius perspicere possitis. Melitensis Dio

---

§. 37. *A Lysone vero*] Sic primus videtur Graev
nis scripsisse, in reliquis libris editis et mss. *Lisone* l
§. 59. *Ab* coll. Havn. Tum Guelf. 1 *homine primo* ord
usitato. Deinde Lamb. primus recte edidit *deversatus*
quiores editores *diversatus es.* — *ablatum certe non*
sibi primus videbatur delevisse, quod in ceteris adiicit
esse, paruitque ei Ernestius. Sed iam olim Steph.
fecerant, auctoribus codd. mss. melioribus. Cf. de g
rentio et Ciceroni admodum frequenti interpretes ad
et ignoro num usquam pro participio sit infinitivus,
quam cum verbis *volendi* invenitur, ut dicas v. c. *co*
volo pro eo quod frequentius est, *consultum volo.* —
praeponitur *at*, quod omisimus constantiae causa Gue
et coll. Havn. secuti. Item post vulgo legitur *et tam*
cula abest ab iisdem illis libris nec desiderabitur. —
lus] *C.* praenomen adiecerunt P. Manutius 1559 et L
cet virum illustrem (de quo cf. II, 3. III, 91. IV, 40)
sed illi libros suos secuti sunt, et nos Guelff. sequim
empta esse] Abest *esse* a Guelf. antiquiore, sed

§. 38. *versata esse*] Sic omnes libri et olim edit
(nisi excipiendus est ille, cuius collatio Havn. extat)
in textu repetitae Lambinianae *versatae* correctum leg

pud vos antea testimonium dixit. Is Lilybaei mul-s iam annos habitat, homo et domi nobilis et apud os, quo se contulit, propter virtutem splendidus et ratiosus. De hoc Verri dicitur, habere eum perbona rgenmata: in his pocula quaedam, quae Thericlia no-minantur, Mentoris manu summo artificio facta. Quod te ubi audivit, sic cupiditate inflammatus est non so-um inspiciendi, verum etiam auferendi, ut Diodorum d se vocaret ac posceret. Ille, qui illa non invitus aberet, respondet Lilybaei se non habere, Melitae pud quendam propinquum suum reliquisse. Tum iste 39

---

is. Eam scripturam Graevius e cod. Regio ita emendavit, ut *et* pro *fur.* ederet, sed *iam non* intactum relinqueret. Atqui persuadere hi non possum, quamvis sileat Havn. coll., quin in codice Reg. fue-quemadmodum in Lambini cod. vet. (ad marg. repet.) et in Guelff. itur *et furorem, non iam cupiditatem.* Hanc igitur lectionem ve-a puto. *Non iam* esse *non amplius* notum est.

pocula quaedam] Vulgo interponitur *duo*, sed abest id verbum a amb. vet. cod. in margine, et Cuiac. apud Gruterum, Leid. Erf. utro-e Guelf. Unus siletur Regius (coll. Havn.) sed silentio minus fidei bendum. — *quae Thericlia nominantur]* Iam certa erit haec lectio ctoritate optimorum librorum, Cuiaciani, Regii, amborum Guelff. quam s deteriorum turba octo Lagomarsinianis aucta olim vulgatam *Hera ca* retineant. Originem vitii ostendit scriptura Erfurtensis libri *et he-clia*, quam qui in aliquo libro msto invenerat, facile poterat ad no-en celebrius traducere. Est autem ut ab Hercule quoque genus quod-am poculorum capacissimorum olim appellatum fuerit, vid. Athenaeum in bro XI, §. 38 pag. 469 et Macrob. Saturn. V, 21. Verum *Thericla* ocula homini, de quo hoc loco agitur, artificiorum, quam bibendi stu-diosiori, magis convenire facile intelligitur: quae nomen habent a The-cle figulo Corinthio. Illum enim Salmasius ait in exercitat. Plinianis , 734, Aristophanis poetae aequalem, calices facere solitum ex nigra rra, sed postea pocula ad fictilium illorum imitationem facta, sive ex rebintho aliove ligno sive ex argento vitrove essent, vocata esse The-clea. De eodem *Thericle* et eius aetate cf. Bentleium in dissert de pistolis Phalaridis, opusc. philol. p. 11 et 216 sq. De *Mentore* omnium ui argentum caelabant maxime laudato vide testimonia scriptorum a illigio in catal. artificum sub eo nomine collecta.

non solum inspiciendi] Vulgo *inspiciundi*, sed quos ipse codices onsului et Havn. coll. cum edit. Lambiniana *inspiciendi*. Iidem codi-ces mox *Lilyb. se*, quod vulgo est *se Lilybaei.*

illud optime factum argentum amittere. Q
audivit, usque eo commotus est, ut sine
tione insanire omnibus ac furere videretur
potuerat eripere argentum, ipse a Diodor
vasa optime facta dicebat: minitari abse
vociferari palam: lacrimas interdum vix t
phylam accepimus in fabulis ea cupiditate,
disset monile, ut opinor, ex auro et gem
tudine eius incensa salutem viri proderet. S
cupiditas; hoc etiam acrior atque insani
cupiebat id, quod viderat, huius libidines
19 oculis, sed etiam auribus excitabantur. C
40

§. 39. *illum propinq. suum]* Sic edit. Lamb. et
stri cum Havn. Vulgo *illum suum propinquum.* Tu
quo suo scribit: Stephan. et Lambin. et codices meli
propinquum suum. Hoc loco potest utrumque: nam
id quod litteras mittere, cum praepositione, ubi id quo
cae, cum dativo fere construi solet. — *a domo]* cum
ri nostri. Vulgo *ab.* — *iste audivit]* Sic Steph. Lamb
coc et Guelff. Erfurt. Sed vulgatam *est commotus* non
binis, quam nos invertimus auctoritate coll. Havn. et
duorum Guelff. uno Erfurt. Ex iisdem et Lamb. v. c. e
vulgo est *argentum eripere.* Sed mox in illis male
sitio in verbis *a Diodoro.*

orum tota provincia iubet. Ille ex Sicilia iam castra ommoverat, et vasa collegerat. Homo, ut aliquo modo llum in provinciam revocaret, hanc excogitat rationem, haec ratio potius, quam amentia nominanda est. pponit de suis canibus quendam, qui dicat, se Dioorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Primo irum omnibus videri, Diodorum reum, hominem quiessimum, ab omni non modo facinoris, verum etiam inimi errati suspicione remotissimum. Deinde esse rspicuum, fieri omnia illa propter argentum. Iste on dubitat iubere nomen deferri: et tum primum opir istum absentis nomen recepisse. Res clara Sici- 41
a tota, propter caelati argenti cupiditatem reos fieri

---

§. 40. *iam castra commoverat]* Olim edebatur *castra iam morat*, post Lambin. alio verborum ordine *iam castra moverat*. Sed id quidem ad fidem librorum mss. satis est. Nam ambo Guelf. et furt. *iam castra commoverat*, quod ipsius Ciceronis auctoritate V, 37 amur. Accedit coll. Havn. quae mox cum Erfurt. *in prov. illum*.

excogitat] Sic Steph. Lamb. et Guelff. Erf. Lag. 29 Havn. Vulgo *cogitavit*. — *facinoris, verum etiam]* Codd. vulgares et editiones teres *ab omni non modo facinore, verum minimi errati suspione*. *Etiam* addiderunt simul Hervag. et Victorianae curatores, *fanoris* e vet. cod. Lambini ad marg. repetitae Gruterus recepit. Acdunt auctores reliqui meliores, nisi quod ambo Guelf. *et* habent pro *iam*. — *non dubitat iub. nomen deferri]* Leid. et Guelff. *dubitat*, mendose, iidem Guelf. et Erf. Havn. *referri*, quod forsitan proer auctoritatem librorum verum alicui videatur, ut subintelligatur *in bulas*, et idem dicatur quod mox est *nomen recipere*. Verum non t forense illud dicendi genus, et lib. II c. 38 itidem primo aliquis se lle nomen deferre ait, ac postea demum confirmatus a praetore *deri*, et *recipit* alter. Confundi a librariis et verba ea vidimus ad III, 5 §. 81 et praepositiones utique ad III, 45 §. 107.

Res clara Sicilia tota] Hanc scripturam codicum omnium, qui iidem melioris familiae sunt, primus e libris protulit Turnebus Adrs. VIII, 10, edidit paulo post Lambinus. Secutus eum est Gruterus, tamquam in editionibus vett. et codd. Pall. reliquisque deterioribus t *reclamat Sicilia tota*. Quid igitur? hanc putabimus librariorum se aberrationem, an emendationem hominum eruditorum, qui cum nissas voces *est* et *in* non ferrent, ipsum scriptorem, ut secum loqui allet, corrigerent? Mihi certe alterum potius verisimile fit. Sed de lipsi praepositionis *in* dixi in Gramm. L. L. §. 482.

cis illis diebus misisse Lilybaeum. Ipse
dit: abesse a domo paulisper maluit, qu
illud optime factum argentum amittere. Q
audivit, usque eo commotus est, ut sine
tione insanire omnibus ac furere videretur
potuerat eripere argentum, ipse a Diodor
vasa optime facta dicebat: minitari abser
vociferari palam: lacrimas interdum vix t
phylam accepimus in fabulis ea cupiditate,
disset monile, ut opinor, ex auro et gemm
tudine eius incensa salutem viri proderet. S
cupiditas; hoc etiam acrior atque insanio
cupiebat id, quod viderat, huius libidines
19 40 oculis, sed etiam auribus excitabantur. C

---

§. 39. *illum propinq. suum]* Sic edit. Lamb. et li
stri cum Havn. Vulgo *illum suum propinquum.* Tun
quo suo scribit: Stephan. et Lambin. et codices meli
propinquum suum. Hoc loco potest utrumque: nam
id quod litteras mittere, cum praepositione, ubi id quod
cae, cum dativo fere construi solet. — *a domo]* cum
re nostri. Vulgo *ab.* — *iste audivit]* Sic Steph. Lamb
coc et Guelff. Erfurt. Sed vulgatam *est commotus* non
bin s; quam nos invertimus auctoritate coll. Havn. et t
duorum Guelff. uno Erfurt. Ex iisdem et Lamb. v. c. er
vulg est *argentum eripere.* Sed mox in illis male
sitio in verbis *a Diodoro*

orum tota provincia iubet. Ille ex Sicilia iam castra ommoverat, et vasa collegerat. Homo, ut aliquo modo llum in provinciam revocaret, hanc excogitat rationem, haec ratio potius, quam amentia nominanda est. pponit de suis canibus quendam, qui dicat, se Diorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Primo irum omnibus videri, Diodorum reum, hominem quiessimum, ab omni non modo facinoris, verum etiam inimi errati suspicione remotissimum. Deinde esse erspicuum, fieri omnia illa propter argentum. Iste on dubitat iubere nomen deferri: et tum primum opior istum absentis nomen recepisse. Res clara Sici- 41
a tota, propter caelati argenti cupiditatem reos fieri

---

§. 40. *iam castra commoverat]* Olim edebatur *castra iam moverat*, post Lambin. alio verborum ordine *iam castra moverat*. Sed id quidem ad fidem librorum mss. satis est. Nam ambo Guelf. et furt. *iam castra commoverat*, quod ipsius Ciceronis auctoritate V, 37 amur. Accedit coll. Havn. quae mox cum Erfurt. *in prov. illum*.

excogitat] Sic Steph. Lamb. et Guelff. Erf. Lag. 29 Havn. Vulgo cogitavit. — *facinoris, verum etiam]* Codd. vulgares et editiones teres *ab omni non modo facinore, verum minimi errati suspiine*. *Etiam* addiderunt simul Hervag. et Victorianae curatores, *faoris* e vet. cod. Lambini ad marg. repetitae Gruterus recepit. Acdunt auctores reliqui meliores, nisi quod ambo Guelf. *et* habent pro *iam*. — *non dubitat iub. nomen deferri]* Leid. et Guelff. *dubitait*, mendose, iidem Guelf. et Erf. Havn. *referri*, quod forsitan proer auctoritatem librorum verum alicui videatur, ut subintelligatur *in bulas*, et idem dicatur quod mox est *nomen recipere*. Verum non t forense illud dicendi genus, et lib. II c. 38 itidem primo aliquis se lle nomen deferre ait, ac postea demum confirmatus a praetore *deri*, et *recipit* alter. Confundi a librariis et verba ea vidimus ad III, §. 81 et praepositiones utique ad III, 45 §. 107.

Res clara Sicilia tota] Hanc scripturam codicum omnium, qui iidem melioris familiae sunt, primus e libris protulit Turnebus Adrs. VIII, 10, edidit paulo post Lambinus. Secutus eum est Gruterus, tamquam in editionibus vett. et codd. Pall. reliquisque deterioribus t *reclamat Sicilia tota*. Quid igitur? hanc putabimus librariorum ac aberrationem, an emendationem hominum eruditorum, qui cum missas voces *est* et *in* non ferrent, ipsum scriptorem, ut secum loqui allet, corrigerent? Mihi certe alterum potius verisimile fit. Sed de lipsi praepositionis *in* dixi in Gramm. L. L. §. 482.

patrem, si non in parentis, at in hominum
tabat: ad iudicium nondum se satis inst
mus annus erat provinciae; non, ut in
refertus pecunia. Itaque furor eius paulu
dore, sed metu ac timore repressus est.
Diodorum non audet: absentem de reis e
dorus interea praetore isto prope trienni
42 domoque caruit. Ceteri, non solum Sicul
cives Romani, hoc statuerant, quoniam ist
piditate progrederetur, nihil esse, quod q
taret, se, quod isti paulo magis placeret
aut domi retinere posse. Postea vero q

---

§. 41. *neque solum reos fieri]* Inutile et si locum
importunum additamentum est in vulgaribus libris, *neq*
sentes reos fieri (Ernestius solus *neque solum reos f*
P. Manutius item sine auctore *neque solum praesente*
reos fieri). Nam quid attinuit dicere *praesentes*, cu
praesens fieri reus non potuerit, necdum de alio quopia
reus factus sit, dixerit orator? Satis est *reos fieri*, c
dignum sit propter eiusmodi causam. Itaque recte L
meliores secutus verbum sustulit, paruitque ei Grute
Hittorpiani (Erf.) codicis auctoritatem reveritus: insecuti
ad veteres sordes redierunt, putavitque Beckius ita ve
defendi posse, quod sententia universe exprimeretur: il
fit plurali numero, sed ut praeterea quod verum non
certe non fuit necesse. — *insanire hominem]* Verrem
sequens verbum *periturum* docet, ut mirere quid E

t, isti virum fortem, quem summe provincia ex-
bat, Q. Arrium, non succedere: statuerunt nihil
m clausum neque tam reconditum posse habere,
non istius cupiditati apertissimum promptissi-
que esset.
Tum iste ab equite Romano splendido et gratioso,
Calidio, cuius filium sciebat senatorem populi Ro-
et iudicem esse, equuleos argenteos nobiles, qui
aximi fuerant, aufert. Imprudens huc incidi, iu- 43
: emit enim, non abstulit: nollem dixisse: iacta-
e, et in his equitabit equuleis. *Emi: pecuniam*
Credo: etiam tabulae proferentur. Est tanti:
tabulas: dilue sane crimen hoc Calidianum, dum
abulas aspicere possim. Verumtamen quid erat,
Calidius Romae quereretur, se, cum tot annos
cilia negotiaretur, abs te solo ita esse contem-
, ita despectum, ut etiam una cum ceteris Siculis
pliaretur? Si emeras, quid erat, quod confirma-

---

42. *nihil se]* Sic quattuor boni nostri (Guelff. Erf. Lag. 29) et
coll. elegantiore verborum collocatione quam vulg. *se nihil.*
ui Q. Maximi fuerant] Coniecit Gulielmus secundum Priscia-
qui hunc locum libr. III extr. ubi de diminutivis agit, scribendum
uique maximi fuerant, idque Graevius ex cod. Regio recepit,
firmant ambo Guelf. Sed vere tamen indicasse puto Ernestium,
tiam *erant* legendum esse, neque enim *maximi fuerant* potest
dem quod plurimo emerat. Itaque et ipse veterem scripturam re-
um codicum servare malui, Q. Maximum Fabium illum intelligens.

43. *Imprudens* cet.] De hac quasi poenitentia dicti cf. praeci-
m Quintilianum Instit. orat. IX, 2, 60. Ceterum *Callidius* Havn.
sed tamen alter etiam *Calidius.* — *abs te solo]* Lambinus in
e repet. et Havn. coll. cum Guelff. *a te.* Cf. ad III, 60 §. 138.
espoliaretur] Vetus contentio in hac voce renovatur, nam cum
ncipibus editionibus fuisset *spoliaretur*, Naugerius *dispoliaretur*
t, secutique eum sunt reliqui usque ad Lambinum, qui *despolia-*
edidit. Quem cum Gruterus secutus esset, Graevius et Ernestius
unt ad priorem scribendi rationem. Et Ernestius quidem in ea
re sibi constitit, quod ubicunque hoc verbum apud Ciceronem le-
in Verr. III, 21 §. 54. Epistol. XIV, 2 et ad Atticum VII, 9, ibi
ndum esse *disp.* moneret. Nec tamen scripsit nisi hoc loco, quod

cit. Nam cum te confirmasses complur
rum, posteaquam Curidius pro testimonio
reddidisse, finem reddendi fecisti: quo
praeda te de manibus emissa testimonium

---

sic Guelf. haberet. Addo nunc etiam alterum antiqui
quis tamen locis *despoliare* codices omnes, item apud
IV, 5, 21 meliores, et apud Caesarem lib. II de bell.
dorpius, et apud Lactantium Instit. VI, 11, 3 Bünem
ipse similitudinem verbi *denudare* et testimonia codic
Vide tamen Drakenborch. ad Livii libr. XLV, 36. — s
lam *id* adieci ex codicibus Guelff. et editione Lambinia
vius eam receperat, e Regio haud dubie: nam veteres e
Gruteri textum sequuntur non habent.

§. 44. *L. Curidio]* Sequi debui, quamvis nomen si
sensum meliorum codicum, Lambini veteris, Regii, G
Stephanus *Coridio*, Leid. *Canidio*. Vulgo *L. Cordio*.
Lambiniana additur etiam *te*, firmatque collat. Havn.
recipiendum putavimus, quamquam omissum quidem
excusari potest. Mox vulgo *cum te compluribus conf
turum:* nos alium verborum ordinem instituimus secun
stros et marginem repetitae Lambinianae (quamvis si
quo et perspicuitati consulitur et servatur Ciceroni su
sativos, qui ad Infinitivum pertineant, proxime ad verb
iungat, eique praemittat.

praeda te de manibus emissa] Quod edidi, d
vulgari textu discrepat, primum mutato verborum ordi

re non posse. Cn. Calidio, equiti Romano, per omnes
ios praetores licuit habere argentum bene factum; li-
uit posse domesticis copiis, cum magistratum aut ali-
uem superiorem invitasset, ornare et apparare convi-
um. Multi domi Cn. Calidii cum potestate atque im-
rio fuerunt: nemo inventus est tam amens, qui illud
gentum tam praeclarum ac tam nobile eriperet, nemo
m audax, qui posceret, nemo tam impudens, qui po-
ularet ut venderet. Superbum est enim, iudices, et 45
n ferendum, dicere praetorem in provincia homini
nesto, locupleti, splendido, *vende mihi vasa caelata.*
oc est enim dicere: non es dignus tu, qui habeas,
ae tam bene facta sunt: meae dignitatis ista sunt.
dignior, Verres, quam Calidius? qui, ut non con-
am vitam neque existimationem tuam cum illius: ne-
e enim est conferenda: hoc ipsum conferam, quo tu
superiorem fingis — quod HS ccc milia divisoribus,

(quod nos vulgo dicimus *fahren lassen)* id quod Garatonius iam
uerat. Vide illum ad III Accus. 13. Cf. Burmann. ad Phaedr. I,
10. — *licuit habere]* Sic Guelff. Havn. Vulgo *licuit argentum*
ere. — *cum potestate atque imperio]* Sic Lambinus in marg. re-
hae edit. e vet. cod. scribendum censuit, recte et diligenter, nam
etiam libri nostri et Havn. collatio, cum vulgo sit *cum imperio ac*
estate. Etiam V, 40 pr. similiter ex iisdem libris nobis corrigen-
a fuit. Usitatior certe haec est verborum collocatio, nam antecedit
estas, insuper datur imperium.

§. 45. *quae tam bene facta sunt]* Quaeritur *sunt* an *sint* legen-
m sit. Et illud quidem editiones principes usque ad Naugerium, et
tituerunt Steph. et Lambinus, ex codicibus suis, nam et Guelff. ha-
nt et coll. Havn. Ad certas res pertinere, quas praetor surripuerit,
n ad ea omnia, quae bene facta sint, videtur etiam illud ostendere,
od dixit *tam bene.* Itaque *sunt* praetuli. — *neque existimationem]*
lgo *atque*, sed si *ut non*, quod praecessit, pro *ne* positum esse non
gaveris, (sicut p. lege Man. 15 §. 44. Epist. V, 16 med.) *atque* hoc
o minus recte dici concedes. *Neque* igitur dedi secundum Lambi-
m et codices Guelff. coll. Havn. Cf. ad libr. III c. 94.

HS CCC milia divisoribus] Vulgo h. l. *LXXX milia* quae po-
lo data sint, post *trecenta accusatori* leguntur, quod verum esse ne-
rit, quoniam maior haud dubie illa pecunia fuit, quam quae uni homini

scisses, evulso emblemate remisisse? ut
homine intelligentiam esse, non avaritian
pidum, non argenti fuisse. Nec solum i
hac abstinentia: tenuit hoc institutum in t
bus, quaecunque in Sicilia fuerunt. Incre

---

data est. Libri meliores, cod. vet. in margine Lambi
ambo Guelf. utroque loco *HS CCC*, sed si eadem fu
dubito quin orator *item* vel tale quid additurus fuer
tonium vere coniecisse puto, quod numeros locum
censuit. — *et despicis]* Vulgo *ac despicis? ea re ind*
et e Guelff. Lag. 29 Havn. coll. dedimus, ordinemque
dum Lambini editionem et eosdem illos codd. constit

§. 46. *emisse se]* Ordo verborum est de margin
petitae et Havn. coll. librisque Guelff. item forma
Vulgo *se emisse* et *locuplete*. Nomen autem illi e
sed e coniectura Nangerii, nam primum editi et manus
ter Lag. 42 et 45 *Papinio*, neque verum videtur co
propria nomina propterea quod rariora sunt, cum sin
eo ne melioribus quidem codicibus Regio Graevii, Gue
ut praenomen tollamus.

evulso emblemate] Optio datur utrum *evulso*, *an r*
malis, nam *avulso*, quod in plerisque editionibus leg
nimam auctoritatem habet, unius Lag. 42 in his extr
pretii. Reliqui codd. vulgares, Lagom., Oxon. Huyd.
Graevius e Regio protulit (Havn. coll. *revolso*). Ve
bini v. c. in margine et nostri Guelff., nec dubitare p

tem, quam multa et quam praeclara fuerint. Credo tum, cum Sicilia florebat opibus et copiis, magna artificia fuisse in ea insula. Nam domus erat ante istum praetorem nulla paulo locupletior, qua in domo haec non essent, etiamsi praeterea nihil esset argenti, patella grandis cum sigillis ac simulacris deorum, patera, qua mulieres ad res divinas uterentur, turibulum. Haec autem omnia antiquo opere et summo artificio facta: ut hoc liceret suspicari, fuisse aliquando apud Siculos peraeque pro portione cetera, sed quibus multa fortuna ademisset, tamen apud eos remansisse ea, quae religio retinuisset. Dixi, iudices, multa fuisse fere 47
apud omnes Siculos: ego idem confirmo, nunc ne unum quidem esse. Quid hoc est? quod hoc monstrum, quod prodigium in provinciam misimus? Nonne vobis id egisse videtur, ut non unius libidinem, non suos oculos, sed omnium cupidissimorum insanias, cum Ro-

---

detur. Nec ego vulgatam possessione moverim, quamquam longe absum ab eorum sententia, qui ducem secuti Schaeferum in praef. ad Plinii epistolas mysterium quoddam verae Latinitatis in coniunctionibus *enim*, *autem*, *igitur* a principio longius removendis quaerunt.

magna artificia] Putaveram aliquando *artificia* nove h. l. dici officinas caelatorum et eiusmodi hominum: verum nunc pluralem numerum non pertinere puto nisi ad varia rerum genera, et artificia ipsas *artes* esse. — *patera, qua mulieres] patina* in utroque Guelf. et Leid. et Havn. coll. est: nec tamen probo, cum *patinae* in rebus divinis nullus usus, contra *paterae*, poculi patentioris, adeo frequens, ut eius commemoratione carere non possimus. Et §. 47, 48 repetuntur *patellae*, *paterae*, *turibula*. — *peraeque pro portione]* Sic ex emendatione Turnebi (Advers. VIII, 10) Lambino probata Ernestius edidit, quo etiam Guelf. librorum scriptura ducit *per eaque proportione;* sed vulgares cum edd. vett. *aequa proportione* de coniectura emendatorum. Naugerius primus edidit *peraequa proportione*, mixtum illud quidem ex utraque scriptura. Cf. ad lib. III, 63.

§. 47. *apud omnes Siculos]* Sic Guelff. et Havn. Vulgo *apud Siculos omnes*. — *quod hoc monstrum]* Adiiciendum fuit *hoc*, si fides consensui meliorum codicum Guelff. Erfurt. et Havn. coll. habenda, et olim adiecerant Steph. Lambinus. Neque impedit quicquam.

cupidissimorum insanias] Sunt isti artificiorum studiosi, veterum

cis illis diebus misisse Lilybaeum. Ipse
dit: abesse a domo paulisper maluit, qu
illud optime factum argentum amittere. Q
audivit, usque eo commotus est, ut sine
tione insanire omnibus ac furere videretur.
potuerat eripere argentum, ipse a Diodor
vasa optime facta dicebat: minitari absen
vociferari palam: lacrimas interdum vix t
phylam accepimus in fabulis ea cupiditate,
disset monile, ut opinor, ex auro et gemm
tudine eius incensa salutem viri proderet. S
cupiditas; hoc etiam acrior atque insanio
cupiebat id, quod viderat, huius libidines
19 oculis, sed etiam auribus excitabantur. C
40

§. 39. *illum propinq. suum]* Sic edit. Lamb. et li
stri cum Havn. Vulgo *illum suum propinquum.* Tum
quo suo scribit: Stephan. et Lambin. et codices melio
propinquum suum. Hoc loco potest utrumque: nam u
id quod litteras mittere, cum praepositione, ubi id quod
cae, cum dativo fere construi solet. — *a domo]* cum
re nostri. Vulgo *ab.* — *iste audivit]* Sic Steph. Lambi
coc et Guelff. Erfurt. Sed vulgatam *est commotus* non
bin s; quam nos invertimus auctoritate coll. Havn. et tri
duoum Guelff. uno Erfurt. Ex iisdem et Lamb. v. c. *eri*
vulg est *argentum eripere.* Sed mox in illis male o
sitio in verbis *a Diodoro.*

orum tota provincia iubet. Ille ex Sicilia iam castra
ommoverat, et vasa collegerat. Homo, ut aliquo modo
llum in provinciam revocaret, hanc excogitat rationem,
i haec ratio potius, quam amentia nominanda est.
pponit de suis canibus quendam, qui dicat, se Dio-
orum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Primo
nirum omnibus videri, Diodorum reum, hominem quie-
ssimum, ab omni non modo facinoris, verum etiam
ninimi errati suspicione remotissimum. Deinde esse
erspicuum, fieri omnia illa propter argentum. Iste
on dubitat iubere nomen deferri: et tum primum opi-
or istum absentis nomen recepisse. Res clara Sici- 41
a tota, propter caelati argenti cupiditatem reos fieri

---

§. 40. *iam castra commoverat]* Olim edebatur *castra iam mo-
rat*, post Lambin. alio verborum ordine *iam castra moverat*. Sed
e id quidem ad fidem librorum mss. satis est. Nam ambo Guelf. et
rfurt. *iam castra commoverat*, quod ipsius Ciceronis auctoritate V, 37
emur. Accedit coll. Havn. quae mox cum Erfurt. *in prov. illum.*

excogitat] Sic Steph. Lamb. et Guelff. Erf. Lag. 29 Havn. Vulgo
ecogitarit. — *facinoris, verum etiam]* Codd. vulgares et editiones
eteres *ab omni non modo facinore, verum minimi errati suspi-
one*. *Etiam* addiderunt simul Hervag. et Victorianae curatores, *fa-
noris* e vet. cod. Lambini ad marg. repetitae Gruterus recepit. Ac-
edunt auctores reliqui meliores, nisi quod ambo Guelf. *et* habent pro
tiam. — *non dubitat iub. nomen deferri]* Leid. et Guelff. *dubita-
at*, mendose, iidem Guelf. et Erf. Havn. *referri*, quod forsitan pro-
ter auctoritatem librorum verum alicui videatur, ut subintelligatur *in
abulas*, et idem dicatur quod mox est *nomen recipere*. Verum non
st forense illud dicendi genus, et lib. II c. 38 itidem primo aliquis se
velle nomen deferre ait, ac postea demum confirmatus a praetore *de-
fert*, et *recipit* alter. Confundi a librariis et verba ea vidimus ad III,
35 §. 81 et praepositiones utique ad III, 45 §. 107.

Res clara Sicilia tota] Hanc scripturam codicum omnium, qui
quidem melioris familiae sunt, primus e libris protulit Turnebus Ad-
vers. VIII, 10, edidit paulo post Lambinus. Secutus eum est Gruterus,
quamquam in editionibus vett. et codd. Pall. reliquisque deterioribus
est *reclamat Sicilia tota*. Quid igitur? hanc putabimus librariorum
esse aberrationem, an emendationem hominum eruditorum, qui cum
omissas voces *est* et *in* non ferrent, ipsum scriptorem, ut secum loqui
mallet, corrigerent? Mihi certe alterum potius verisimile fit. Sed de
ellipsi praepositionis *in* dixi in Gramm. L. L. §. 482.

rerum capitalium, neque solum reos fieri, sed etiam sentes. Diodorus Romae sordidatus circum patr atque hospites cursare: rem omnibus narrare. Li rae mittuntur isti a patre vehementes, ab amicis videret, quid ageret de Diodoro, quo progrede rem claram esse et invidiosam; insanire hominem; riturum hoc uno crimine, nisi cavisset. Iste etiam patrem, si non in parentis, at in hominum numero tabat: ad iudicium nondum se satis instruxerat: p mus annus erat provinciae; non, ut in Sthenio, refertus pecunia. Itaque furor eius paululum, non dore, sed metu ac timore repressus est. Conde Diodorum non audet: absentem de reis eximit. Dio dorus interea praetore isto prope triennium provi

42 domoque caruit. Ceteri, non solum Siculi, sed eti cives Romani, hoc statuerant, quoniam iste tantum piditate progrederetur, nihil esse, quod quisque taret, se, quod isti paulo magis placeret, conser aut domi retinere posse. Postea vero quam

§. 41. *neque solum reos fieri]* Inutile et si locum recte importunum additamentum est in vulgaribus libris, *neque solum*

t, isti virum fortem, quem summe provincia ex-
bat, Q. Arrium, non succedere: statuerunt nihil
m clausum neque tam reconditum posse habere,
non istius cupiditati apertissimum promptissi-
que esset.

Tum iste ab equite Romano splendido et gratioso,
Calidio, cuius filium sciebat senatorem populi Ro-
et iudicem esse, equuleos argenteos nobiles, qui
laximi fuerant, aufert. Imprudens huc incidi, in- 43
: emit enim, non abstulit: nollem dixisse: iacta-
e, et in his equitabit equuleis. *Emi: pecuniam*
. Credo: etiam tabulae proferentur. Est tanti:
tabulas: dilue sane crimen hoc Calidianum, dum
tabulas aspicere possim. Verumtamen quid erat,
Calidius Romae quereretur, se, cum tot annos
cilia negotiaretur, abs te solo ita esse contem-
, ita despectum, ut etiam una cum ceteris Siculis
oliaretur? Si emeras, quid erat, quod confirma-

---

42. *nihil se]* Sic quattuor boni nostri (Guelff. Erf. Lag. 29) et coll. elegantiore verborum collocatione quam vulg. *se nihil.*
ui Q. Maximi fuerant] Coniecit Gulielmus secundum Priscia- qui hunc locum libr. III extr. ubi de diminutivis agit, scribendum *uique maximi fuerant*, idque Graevius ex cod. Regio recepit, firmant ambo Guelf. Sed vere tamen iudicasse puto Ernestium, tiam *erant* legendum esse, neque enim *maximi fuerant* potest dem quod plurimo emerat. Itaque et ipse veterem scripturam re- um codicum servare malui, Q. Maximum Fabium illum intelligens.

. 43. *Imprudens* cet.] De hac quasi poenitentia dicti cf. praeci- m Quintilianum Instit. orat. IX, 2, 60. Ceterum *Callidius* Havn. sed tamen alter etiam *Calidius.* — *abs te solo]* Lambinus in e repet. et Havn. coll. cum Guelff. *a te.* Cf. ad III, 60 §. 138.
espoliaretur] Vetus contentio in hac voce renovatur, nam cum ncipibus editionibus fuisset *spoliaretur*, Naugerius *dispoliaretur* it, secutique eum sunt reliqui usque ad Lambinum, qui *despolia-* edidit. Quem cum Gruterus secutus esset, Graevius et Ernestius unt ad priorem scribendi rationem. Et Ernestius quidem in ea re sibi constitit, quod ubicunque hoc verbum apud Ciceronem le- in Verr. III, 21 §. 54. Epistol. XIV, 2 et ad Atticum VII, 9, ibi ndum esse *disp.* moneret. Nec tamen scripsit nisi hoc loco, quod

cit. Nam cum te confirmasses compluri
rum, posteaquam Curidius pro testimonio
reddidisse, finem reddendi fecisti: quod
praeda te de manibus emissa testimonium

---

sic Guelf. haberet. Addo nunc etiam alterum antiqui
quis tamen locis *despoliare* codices omnes, item apud T
IV, 5, 21 meliores, et apud Caesarem lib. II de bell. C
dorpius, et apud Lactantium Instit. VI, 11, 3 Bünema
ipse similitudinem verbi *denudare* et testimonia codic
Vide tamen Drakenborch. ad Livii libr. XLV, 36. — *si*
lam *id* adieci ex codicibus Guelff. et editione Lambinian
vius eam receperat, e Regio haud dubie: nam veteres e
Gruteri textum sequuntur non habent.

§. 44. *L. Curidio]* Sequi debui, quamvis nomen sit
sensum meliorum codicum, Lambini veteris, Regii, G
Stephanus *Coridio*, Leid. *Canidio*. Vulgo *L. Cordio*.
Lambiniana additur etiam *te*, firmatque collat. Havn.
recipiendum putavimus, quamquam omissum quidem
excusari potest. Mox vulgo *cum te compluribus conf*
turum: nos alium verborum ordinem instituimus secun
stros et marginem repetitae Lambinianae (quamvis si
quo et perspicuitati consulitur et servatur Ciceroni su
sativos, qui ad Infinitivum pertineant, proxime ad verb
iungat, eique praemittat.

praeda te de manibus emissa] Quod edidi, d
vulgari textu discrepat, primum mutato verborum ordi

ion posse. Cn. Calidio, equiti Romano, per omnes praetores licuit habere argentum bene factum; li- iosse domesticis copiis, cum magistratum aut ali- superiorem invitasset, ornare et apparare convi- Multi domi Cn. Calidii cum potestate atque im- fuerunt: nemo inventus est tam amens, qui illud tum tam praeclarum ac tam nobile eriperet, nemo udax, qui posceret, nemo tam impudens, qui po- et ut venderet. Superbum est enim, iudices, et 45
ferendum, dicere praetorem in provincia homini sto, locupleti, splendido, *vende mihi vasa caelata.* est enim dicere: non es dignus tu, qui habeas, tam bene facta sunt: meae dignitatis ista sunt. ignior, Verres, quam Calidius? qui, ut non con- vitam neque existimationem tuam cum illius: ne- nim est conferenda: hoc ipsum conferam, quo tu periorem fingis — quod HS ccc milia divisoribus,

---

uod nos vulgo dicimus *fahren lassen)* id quod Garatonius iam rat. Vide illum ad III Accus. 13. Cf. Burmann. ad Phaedr. I, . — *licuit habere]* Sic Guelff. Havn. Vulgo *licuit argentum* . — *cum potestate atque imperio]* Sic Lambinus in marg. re- edit. e vet. cod. scribendum censuit, recte et diligenter, nam im libri nostri et Havn. collatio, cum vulgo sit *cum imperio ac ate.* Etiam V, 40 pr. similiter ex iisdem libris nobis corrigen- iit. Usitatior certe haec est verborum collocatio, nam antecedit s, insuper datur imperium.

45. *quae tam bene facta sunt]* Quaeritur *sunt* an *sint* legen- t. Et illud quidem editiones principes usque ad Naugerium, et erunt Steph. et Lambinus, ex codicibus suis, nam et Guelff. ha- t coll. Havn. Ad certas res pertinere, quas praetor surripuerit, l ea omnia, quae bene facta sint, videtur etiam illud ostendere, lixit *tam bene.* Itaque *sunt* praetuli. — *neque existimationem]* *atque*, sed si *ut non*, quod praecessit, pro *ne* positum esse non ris, (sicut p. lege Man. 15 §. 44. Epist. V, 16 med.) *atque* hoc inus recte dici concedes. *Neque* igitur dedi secundum Lambi- t codices Guelff. coll. Havn. Cf. ad libr. III c. 94.
IS CCC milia divisoribus] Vulgo h. l. *LXXX milia* quae po- ata sint, post *trecenta accusatori* leguntur, quod verum esse ne- quoniam maior haud dubie illa pecunia fuit, quam quae uni homini

qui pro testimonio dixit, te, cum inspi
scisses, evulso emblemate remisisse: ut
homine intelligentiam esse, non avariti
pidum, non argenti fuisse. Nec solum
hac abstinentia: tenuit hoc institutum in
bus, quaecunque in Sicilia fuerunt. Inc

---

data est. Libri meliores, cod. vet. in margine Lamb
ambo Guelf. utroque loco *HS CCC*, sed si eadem
dubito quin orator *item* vel tale quid additurus fu
tonium vere coniecisse puto, quod numeros locum
censuit. — *et despicis]* Vulgo *ac despicis? ea re in*
et e Guelff. Lag. 29 Havn. coll. dedimus, ordinemqu
dum Lambini editionem et eosdem illos codd. const

§. 46. *emisse se]* Ordo verborum est de margi
petitae et Havn. coll. librisque Guelff. item forma
Vulgo *se emisse* et *locuplete*. Nomen autem illi
sed e coniectura Naugerii, nam primum editi et manu
ter Lag. 42 et 45 *Papinio*, neque verum videtur co
propria nomina propterea quod rariora sunt, cum si
eo ne melioribus quidem codicibus Regio Graevii, Gu
ut praenomen tollamus.

evulso emblemate] Optio datur utrum *evulso*, an
malis, nam *avulso*, quod in plerisque editionibus le
nimam auctoritatem habet, unius Lag. 42 in his ex
pretii. Reliqui codd. vulgares, Lagom., Oxon. Huy
Graevius e Regio protulit (Havn. coll. *revolso*). V
bini v. c. in margine et nostri Guelff. nec dubitar

tem, quam multa et quam praeclara fuerint. Credo
tum, cum Sicilia florebat opibus et copiis, magna ar-
tificia fuisse in ea insula. Nam domus erat ante istum
praetorem nulla paulo locupletior, qua in domo haec
non essent, etiamsi praeterea nihil esset argenti, pa-
ella grandis cum sigillis ac simulacris deorum, patera,
qua mulieres ad res divinas uterentur, turibulum. Haec
autem omnia antiquo opere et summo artificio facta:
ut hoc liceret suspicari, fuisse aliquando apud Sicu-
los peraeque pro portione cetera, sed quibus multa for-
tuna ademisset, tamen apud eos remansisse ea, quae
religio retinuisset. Dixi, iudices, multa fuisse fere 47
apud omnes Siculos: ego idem confirmo, nunc ne unum
quidem esse. Quid hoc est? quod hoc monstrum,
quod prodigium in provinciam misimus? Nonne vobis
id egisse videtur, ut non unius libidinem, non suos
oculos, sed omnium cupidissimorum insanias, cum Ro-

---

iletur. Nec ego vulgatam possessione moverim, quamquam longe ab-
um ab eorum sententia, qui ducem secuti Schaeferum in praef. ad
Plinii epistolas mysterium quoddam verae Latinitatis in coniunctionibus
nim, autem, igitur a principio longius removendis quaerunt.

magna artificia] Putaveram aliquando *artificia* nove h. l. dici of-
ficinas caelatorum et eiusmodi hominum: verum nunc pluralem nume-
um non pertinere puto nisi ad varia rerum genera, et artificia ipsas
artes esse. — *patera, qua mulieres] patina* in utroque Guelf. et Leid.
et Havn. coll. est: nec tamen probo, cum *patinae* in rebus divinis nul-
us usus, contra *paterae*, poculi patentioris, adeo frequens, ut eius
commemoratione carere non possimus. Et §. 47, 48 repetuntur *patel-
lae, paterae, turibula. — peraeque pro portione]* Sic ex emenda-
tione Turnebi (Advers. VIII, 10) Lambino probata Ernestius edidit, quo
etiam Guelf. librorum scriptura ducit *per eaque proportione;* sed vul-
gares cum edd. vett. *aequa proportione* de coniectura emendatorum.
Naugerius primus edidit *peraequa proportione*, mixtum illud quidem
ex utraque scriptura. Cf. ad lib. III, 63.

§. 47. *apud omnes Siculos]* Sic Guelff. et Havn. Vulgo *apud
Siculos omnes. — quod hoc monstrum]* Adiiciendum fuit *hoc*, si
fides consensui meliorum codicum Guelff. Erfurt. et Havn. coll. ha-
benda, et olim adiecerant Steph. Lambinus. Neque impedit quicquam.

cupidissimorum insanias] Sunt isti artificiorum studiosi, veterum

tis fletus mulierum, quas lamentatione
esse in hisce rebus? quae forsitan vobi
videantur: sed magnum et acerbum dol
vent, mulierculis praesertim, cum eripi
bus ea, quibus ad res divinas uti cons
a suis acceperunt, quae in familia sem

---

operum collectores. Sed priusquam sic ediderunt S
binus, e vulgaribus codicibus edebatur *avarissimoru*
tione magistrorum. Vicit etiam apud Gruterum Cuiac
(Erf.) libri auctoritas: sed ne reliqui quidem boni suam

in oppidum quodpiam] Sic sive *quoppiam* olim
Gruterus illepidum appellans, nimirum quod id pron
adiective ponitur, de sententia Gulielmi vitio codici
piam abusus, adverbium instituit. At illud non tam
ipsum *quodpiam (membrum)* Tusc. III, 9 est. Mi
libros omnes in hoc verbo mendosos esse, qui *copia*
hibent. Lag. 1. 14 *quoddam*. — *Cibyratici canes]*
sibi opus esse, multa canibus suis, quos circa s
tertiam horum hominum ipse supra c. 13 cum canib
pararat. Itaque non pertinet ad h. l. explicandum qu
Coelii epist. ad Ciceronem (VIII, 4) affert, *Cibyratas*
fuisse venatores.

laeti afferebant] Sic Graevius primus instituit c
dicibus utriusque familiae iubentibus. At olim editi o
nec aliud Stephanus, etsi in varietate lectionis in vet.
esse notavit. Mox pro *capiebantur* ambo Guelf. et Lan
cipiebantur (Leid. *accipiebantur*), quod potest explicar
bus vilibus et facili captura, quasi Germanice dicas *si*

Hic nolite expectare, dum ego haec crimina agam 22
stiatim, ab Aeschylo Tyndaritano istum pateram abs- 48
ulisse, a Thrasone item Tyndaritano patellam, a Nymhodoro Agrigentino turibulum. Cum testes ex Sicilia abo, quem volet ille eligat, quem ego interrogem de atellis, pateris, turibulis: non modo oppidum nullum, ed ne domus quidem ulla paulo locupletior expers huis iniuriae reperietur. Qui cum in convivium venis-et, si quicquam caelati aspexerat, manus abstinere, udices, non poterat. Cn. Pompeius est Philo, qui uit Tyndaritanus. Is coenam isti dabat apud villam Tyndaritano. Fecit, quod Siculi non audebant; ille,

---

§. 48. *dum ego haec crimina agam ostiatim]* Sic Stephanus et ambinus ediderunt pro vulgata *hoc crimen* et firmatur consensu bo-rum codicum nostrorum. — *quem volet ille eligat] Ille* adiectum imum a Grutero, in prioribus deest. Sed legitur in vet. cod. Lamni ad marginem editionis repetitae, et in reliquis bonis omnibus, cum sit a vulgaribus. — *non modo oppidum nullum, sed ne domus uidem ulla]* Haec est lectio non a Grutero primum prodita (ut ex eius tula videri potest) sed quae iam in edit. Manutiana (1540) Stephan. ambiniana legitur, item in Hervag. et Victor. nisi quod ab his abest *la*. Inventa est in codicibus Cuiac. Hittorp. (Erf.) in Guelff., et in cod. t. ad marg. Lambinianae eadem est nisi quod *nulla* mendose legitur. ulgarium autem codicum et Lagom. omnium haec est scriptura: *non odo oppidum nullum, domus nulla paulo* cet. quae Ernestio effi-cior videbatur. Eadem est in edd. principibus (et Iunt. Aldina) sed mon inverso ordine *nulla domus*.

manus abstinere] Vulgo *manum*, sed Guelff. et Lambinus in mar-ne edit. repet. (cum Havn. coll. non Erf.) *manus abstinere*, nec ali-r solet Cicero, vide ex his ipsis oratt. I, 37 init. IV, 32 extr. V, 2 init. *'diicere* tamen et *oculum* et *manum* dicitur. — *apud villam]* pror-is ea ratione, qua apud Tacitum frequentissimum est, dictum pro *in 'lla*, fortasse quia *in* prope sequitur. Etiam *ad* locum aliquem sic ro *in* ipso loco interdum dici verisimile fit, ut IV, 54 §. 121 *ad ae-em*. Sed illud apud Ciceronem hoc uno loco, quapropter Nonius ammaticus notavit cap. 12 nr. 19: „Error consuetudinis *apud* pro *in* itur. Itaque vitiose dicimus, cum nos *in foro* fuisse dicamus, *apud rum* fuisse, cum *apud* iuxta significet." Post „*apud* pro *in* etiam ictum invenimus, ut Terentius Andria (II, 1, 2) *apud forum modo e avo audiri*, M. Tullius de signis *coenam isti dabat apud villam Tyndaritano*.

civis Romanus quod erat, impunius id se facturum putavit: apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. Iste continuo ut vidit, non dubitavit illud insigne penatium hospitaliumque deorum ex hospitali mensa tollere: sed tamen, quod ante de istius abstinentia dixeram, sigillis avulsis reliquum argentum sine ulla ava-
49 ritia reddidit. Quid? Eupolemo Calactino, homini nobili, Lucullorum hospiti ac perfamiliari, qui nunc apud exercitum cum L. Lucullo est, non idem fecit? Coenabat apud eum. Argentum ille ceterum purum apposuerat, ne purus ipse relinqueretur: duo pocula non magna, verumtamen cum emblematis. Hic, tamquam festivum acroama, ne sine corollario de convivio discederet, ibidem, convivis spectantibus, emblemata evellenda curavit.

Neque ego nunc istius facta omnia enumerare conor: neque opus est, neque fieri ullo modo potest: tantum uniuscuiusque de varia improbitate generis in-

---

§. 48. *ante — dixeram]* Nihil refert, et utrumque saepe legitur, *antea dixi* et *ante dixi*, sed tamen nos *ante* potius e Lambini v. c. in marg. Havn. coll. Guelf. 1, quam ex altero et Erf. et vulgaribus *antea* scripsimus. Nam cum remotius videatur ab usu librariorum, tum apud Ciceronem tamen frequentius est. — *sigillis avulsis]* Unus Guelf. antiquior *evulsis*. Cf. supra ad §. 46.

§. 49. *Eupolemo Calactino]* Sunt etiam h. l. sicut III, 43 pr. varietates codicum, nam Lag. 29 *Galactino*, reliqui deteriores *Galacstino*.

Argentum ille apposuerat] Vulgo *illi*, quasi Verres alter Menecrates fuerit: et opus est pronomine, quod subiectum orationis mutatur. Itaque *ille* e meliore aliquo libro (neque discrepant nostri) ediderat Lambinus, et servarant etiam repetitores, sed Gruterus ad veteres sordes relapsus est. Idem tamen Lambinus proxime pro *hic* correxit *iste* quasi non recte concordarent *ille — hic*. Ceterum Erf. Guelff. Havn. coll. *emblemate*, mendose, opinor. — *tamquam festivum]* Secuti sumus Regium Guelff. Erfurt. quod *tamquam* scripsimus pro vulg. *quasi*: item *evellenda* ex Guelff. Leid. Havn. coll. dedimus pro vulg. *avellenda*, (Erf. *vellenda)* sed *spectantibus* iam Lambinus ediderat e vet. cod. et reliquis bonis pro vulg. *inspectantibus*. Aegre parui, sed comparantur convivae spectatoribus scenae, quorum aures oculique simul oblectantur. Dominus quidem, cuius res agebatur, *inspectabat* potius.

tantum uniuscuiusque] Sic Lambini vet. cod. cum Havn. coll. et

icia apud vos et exempla profero. Neque enim ita
: gessit in his rebus, tamquam rationem aliquando
sset redditurus, sed prorsus ita, quasi aut reus nun-
uam esset futurus, aut, quo plura abstulisset, eo mi-
ore periculo in iudicium venturus esset: qui haec,
uae dico, iam non occulte, non per amicos atque in-
rpretes, sed palam de loco superiore ageret, pro im-
erio et potestate. Catinam cum venisset, oppidum 23
cuples, honestum, copiosum, Dionysiarchum ad se 50
oagorum, hoc est summum magistratum, vocari iu-
t: ei palam imperat, ut omne argentum, quod apud
emque esset Catinae, conquirendum curaret et ad
afferendum. Phylarchum Centuripinum, primum ho-
inem genere, virtute, pecunia, non hoc idem iuratum
cere audistis, sibi istum negotium dedisse atque im-
rasse, ut Centuripinis, in civitate totius Siciliae multo

---

ielff. Vulgo *tantummodo*. Et antea *neque* e Guelff. et Lag. 29 de-
nus, quod vulgo est *nec*. Denique *venturus esset* editio Lambiniana
codd. qui cum ea faciunt. Reliqui libri *esset venturus*.

§. 50. *proagorum]* primum extat in Hervagiana (1534) deinde in
nutiana 1559, in reliquis. Antea *Pardiorum* edebatur, corruptius
am quam in codd. vulgaribus est *proandiorum*. At c. 39 summus
gistratus Tyndaritanorum recte semper scribebatur. Libri mss. de-
riores *ad se transferendum*, editi adiecta copula *et ad se transfe-
ndum*, in repetita sola Lambiniana *afferendum* est, et in textu qui-
em, cum in margine scribatur „sic vet. cod. Lambin. *transferendum*."
utato igitur consilio ipsi quoque repetitores aliquid novare ausi sunt,
ed recte et auctoribus ceteris libris alterius familiae. Nam transferi-
us ad aliquem quod retineat et possideat: hoc autem loco nondum de
ossidendo, sed de inspiciendo argento dicitur. Mox vulgo *impera-
isse*, nos *imperasse* ex Guelff. et coll. Havn. itemque ex edit. Lam-
ini dedimus. — *primum hominem]* restituit Gruterus e libris mss.,
mnibus dico. Nam quod mediae aetatis editores a Cratandro usque
d ipsum Lambinum fecerunt *primarium hominem*, inutilis correctio est,
eque quisquam, qui paulo attentius has orationes legerit, dubitare po-
erit, quin recte dicatur *primus homo*. Vide ad I, 26 et adde de
rimo homine* V, 63 §. 163. Tuscul. I, 33 §. 81.

ut Centuripinis, in civitate] Hervag. Manut. Steph. Lamb. edide-
unt *Centuripis*, eamque emendationem Garatonius et Ernestius summo-

maxima et locupletissima, omne argentum conquire
et ad se comportari iuberet? Agyrio similiter ist
imperio vasa Corinthia per Apollodorum, quem test
51 audistis, Syracusas deportata sunt. Illa vero opti
est, quod, cum Haluntium venisset praetor laborio
et diligens, ipse in oppidum noluit accedere, quod e
difficili ascensu atque arduo; Archagathum Haluntin
hominem non solum domi, sed tota Sicilia in pri

---

pere probarunt, Beckius et Schützius denuo in textum receperant. I
ego, cum videatur haec civitas esse inter eas, quae semper genti
mine, non urbis, legantur, ut *Leontini*, de quibus vide ad lib. II.
Certe nondum *Centuripas* apud Ciceronem inveni, quamvis in li
tionibus frequentissima Centuripinorum commemoratio fiat.

§. 51. *Illa vero optima est]* Intellige *res*, quae ellipsis ha
hic facilior est ad ferendum, quam si, probata lectione vulgata illa
optima (sine *est*), cum Hotomano et Lambino intelligas *iudicia et e*
pla. Invenitur autem illud *est* non in uno et altero bono codi
utique in omnibus, praeterquam quod Stephani vetus, quem
var. lect. *sunt* habet, nec delevit quisquam ante Victorium
nius ab nostra ratione non est alienus, conferri iubens lib. I
fert illam suam Syracusanam. Sic etiam de natura deor.
illa palmaris, *quod* rel. et Quint. VI, 1, 4 *illa vero iucun*
si contingat aliquod ex adversario ducere argumentum, ubi
Spaldingio *figura* subintelligi non potest, quoniam ista non est

m, vocari iussit: ei negotium dedit, ut, quicquid ti esset argenti caelati, aut si quid etiam Corinm, ut omne statim ad mare ex oppido deporta- Ascendit in oppidum Archagathus. Homo noqui a suis amari et diligi vellet, ferebat gravillam sibi ab isto provinciam datam, nec, quid t, habebat: pronuntiat, quid sibi imperatum esubet omnes proferre, quod haberent. Metus erat ius. Ipse enim tyrannus non discedebat longius: gathum et argentum in lectica cubans ad mare oppidum expectabat. Quem concursum in op- 52
actum putatis? quem clamorem? quem porro flenulierum? qui videret, equum Troianum introm, urbem captam diceret. Efferri sine thecis

---

51. *ut omne statim]* Hotomanus in repetita particula *ut* offenetere quodam libro suo *id* corrigendum censuit. Recepit Manu-59), et Lambinus, quamvis ipse in annotatione veriorem expliationem inierit, eumque Gruterus librorum suorum mentione secutus est. Itaque recte eum Graevius deseruit et ad sinceram n librorum scripturam revertit. Cf. ad II, 6 §. 17.
cendit in oppidum] Graevius e cod. Regio *escendit* edidit seu dere voluit, uti nunc quidem editur lib. III de Off. 20 *ut omnes n rostra — escenderent*, et ex cod. Vatic. Philipp. II, 34, et Ernestioque iubentibus pro leg. Man. 18, item sic ut *ad rostra* it: alibi non fere apud Ciceronem. Neque h. l. accipio, magis-elferbytanos libros cum reliquis conspirantes sequor quam Reve Havn. coll. in qua et ipsum *ascendit* supra scriptum est.
ari et diligi] Adhuc in editis fuit *et amari*, sed sustulimus eminationem iussu codicum melioris familiae Lambin. in marg. oll. Guelff. Lag. 29, nec opus est sane cognatas res sic opponi as. Mox *quod haberent* Graevius edidit e Regio et Lambiniano dice concinentibus Guelferbytanis. Vulgo *quae*.

52. *qui videret — captam diceret]* Vulgo *qui viderent — ca-sse dicerent*, sed *esse* iam Lambinus in marg. repet. tolli iusiores libros secutus. Aliud omisit, quod in iisdem libris singumerus est *videret — diceret:* itaque me quoque in errorem inqui in minore editione sublato *esse* pluralem tamen servarim. dmonitus Havn. collatione denuo inspectis Guelff. libris in his et *videret* et *diceret* repperi, de quo dubitaram antea. Sic

vasa, extorqueri alia de manibus mulierum, ef
multorum fores, revelli claustra. Quid enim pu
Scuta si quando conquiruntur a privatis in bello
multu, tamen homines inviti dant, etsi ad salutem
munem dari sentiunt: ne quem putetis sine ma
dolore argentum caelatum domo, quod alter eri
protulisse. Omnia deferuntur. Cibyratae fratres
cantur: pauca improbant: quae probarant, iis cr
aut emblemata detrahebantur. Sic Haluntini, ex
sis deliciis, cum argento puro domum reverte
24 Quod unquam, iudices, huiuscemodi everriculum
53 in provincia fuit? Avertere aliquid de publico q

---

igitur scribendum, (et fecerat olim Hervagius) ut fides serve
quod putem pluralem ferri non posse. Nam quod ait Madvigius
ad Orell. p. 68 in huiusmodi sententia singulari numero et C
et alios scriptores uti, verum est in altera persona (vide Drak
ad Livium III, 11), tertiae nullum exemplum simile novi. S
tamen credo, ut *si quis videret*, ita etiam *qui videret*
quam *qui viderent*. — *quae probarant, iis — detrah*
consensu non spernendo libri manu scripti pro eo quod in
et Hervag. primum legitur *detrahuntur*, quod si probes,
etiam videtur *probarunt*. Guelf. 2 *probarent*, Huyd. et edit
tiana 1559 *probant*. In fine huius capitis e Guelff. et Harl.
reverterunt scripsimus *revertuntur*, quod fuit item in edd. pri
usque ad Aldinam. — *excussis deliciis]* i. e. postquam illae
bus magnopere delectabantur, de manibus eorum excussae
pro Mur. 14 *omnia ista nobis studia de manibus excutiuntur,*
mulatque aliquis motus novus bellicum canere coepit. Mir
stium se dicere non dubitare quin Cicero scripserit *excussi*
Nam quamvis aliquis *excuti* dicatur, i. e. explorari, non exc
men aliqua re, sed exuitur, ut propemodum putem illum vol
uti deliciis.

§. 53. *huiuscemodi everriculum ulla in prov. fuit]* Resti
iuscemodi, quod in utriusque familiae codd. et in edd. vett. le
Grutero, incuria puto, in *huiusmodi* mutatum est. Praeterea
prov. edidi e libris melioribus, deteriores et edd. vett. *in illa*,
illa in prov. Receperant iam illam lectionem Hervagius, P. M
Steph., Lambinus, etiam repetitores Lambinianae. Sed Hotom
omnibus scriptis esse putavit, quod in suis invenerat, *in illa pr*
que Gruterus et reliqui parere maluerunt, quam consulere libro

scurissime per magistratum solebant: etiam aliquid rivato nonnunquam occulte auferebant: et hi tamen ıdemnabantur. Et, si quaeritis, ut ipse de me deham, illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusli hominum furta odore aut aliquo leviter presso tigio persequebantur. Nam nos quidem quid faci- in Verre, quem in luto volutatum totius corpovestigiis invenimus? Permagnum est, in eum dicere uid, qui praeteriens, lectica paulisper deposita, non praestigias, sed palam per potestatem, uno impeostiatim totum oppidum compilaverit. At tamen, posset dicere se emisse, Archagatho imperat, ut ilaliquid, quorum argentum fuerat, nummulorum dicausa daret. Invenit Archagathus paucos, qui vel- accipere: his dedit. Eos nummos tamen iste Ar-

---

§. 53. *etiam aliquid a privato]* Codd. meliores omnes, Lambi- ad marg., Regius Graevii, Guelf. ambo cum Leidensi, quibus ac- etiam Francianus (alias inter deteriores), *etiam cum aliquid a* *vato*, qua scriptura etiamsi non tota utor, (quo enim referas istud ?) tamen *a* pro *de* recipiendum videtur. Nam qui occulte aufert *ivato*, is cavet tantum ne populus sciat, quod uni factum est, at id facit *de privato*, is vere fur est. — *et hi tamen condemnab.]* go *illi*, sed *hii* Guelff., Lambini v. c. et Havn. coll. *ii*.

ut ipse de me detraham] Edd. principes *ut ipse me detraham*, na Crat. Hervag. *ut ipse de me detraham*. Sed in Victor. exti- *ut egomet mihi detraham*, quod cum temere confictum sit et ab omano convictum, non debuit porro a Lambino tolerari. Recte ur Aldinam scripturam, quae eadem est codicum manu scriptorum nium, revocavit Gruterus. — *quid facimus in Verre]* Guelff. et d. *in Verrem:* non placet.

praestigias] Sic Hervag. Lambin. reliqui e melioribus, cum in ce- s esset *praestigia*. Ex iisdem alterius familiae codd. *compilaverit* vulg. *compilarit* dedimus, et *posset* pro *possit*, Ernestii exem- m secuti; etiam *dicere se emisse*, et *ut illis aliquid*, mutato or- e verborum, qui fuit adhuc *se dicere emisse* et *ut aliquid illis*. *mmulorum* autem primi Stephanus et Lambinus e suis (nostrisque lioribus) codicibus scripserunt pro olim vulg. *nummorum*, nec eos squam reliquit praeter Beckium.

chagatho non reddidit. Voluit Romae repetere gathus; Cn. Lentulus Marcellinus dissuasit, sicut dicere audistis. Recita Archagathi et Lentuli monium.

54 Et, ne forte hominem existimetis hanc tanta emblematum sine causa coacervare voluisse, quanti vos, quanti existimationem populi Romani, leges et iudicia, quanti testes Siculos negotiator fecerit. Posteaquam tantam multitudinem colle emblematum, ut ne unum quidem cuiquam reliqu instituit officinam Syracusis in regia maximam. P artifices omnes, caelatores ac vascularios, convoca bet: et ipse suos complures habebat. Eo conci

---

§. 53. *repetere]* Sic Hervagiana, voluitque Lambinus restitu gine repet. e vet. cod. Conciunnt praeter Havn. coll. etiam Gu Vulgo *petere.* — *Recita Archagathi — testimonium]* Sic n inde a Grutero legimus, at olim non sic, quod mirum est editorum notasse. Nam edd. vett. et ipse Lambinus *Recita* bent, sed eius loco *Atque hac tota de re audistis*, uti deterioris familiae codicibus legi fidem faciunt nuper colla Huydecoperanus Lagomarsinianique omnes. Verum in marg Lamb. nostra lectio primum e vet. cod. notatur, eamque Gru tus in textum recepit, haud dubie quod eam in bonis libris

gnam hominum multitudinem. Menses octo conti-os his opus non defuit, cum vas nullum fieret nisi reum. Tum illa, ex patellis et turibulis quae evel-at, ita scite in aureis poculis illigabat, ita apte in phiis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse eres: ipse tamen praetor, qui sua vigilantia pacem Sicilia dicit fuisse, in hac officina maiorem partem i cum tunica pulla sedere solebat et pallio. Haec
55), iudices, non auderem proferre, ni vererer, ne forte ra de isto ab aliis in sermone, quam a me in iu-io vos audisse diceretis. Quis enim est, qui de hac cina, qui de vasis aureis, qui de istius pallio non ierit? Quem voles e conventu Syracusano virum

---

ignificandum Verris studium. Ex deterioribus editur *conducit.* mendose illi libri *cos*, et partim in demenda extrema littera *m gna)* peccant. Tum *his opus* Lambinus in margine et Erf. Guelff. vulg. *opus his.* — *quae evellerat] Evellerat* in codd. optimis le- Lambini in margine, Regio, *(evelleret* mendose Guelff. Erf.) ne- iam dubium esse potest, quin recte sic ediderit Graevius. Nam *vellerat* ferri non potest, et *avellerat*, quod Lamb. dedit, nul- librorum auctoritatem habet.

in scaphiis aureis includebat] Vulgo *in scyphis* legitur, sed cum poculorum genus usitatissimum fuerit, non intelligitur cur id singu- er ponatur. Cod. Cuiacianus apud Gruterum (et coll. Havn.) et rt. *scaphis*, Guelf. antiquior *scafis*, unde restituendum videbatur l iam olim Gulielmo visum erat *scaphiis*, quoniam et supra c. 17 extr. *hium* Cicero appellarat. Est hoc et ipsum genus poculorum, idem or quod *cymbium*, nam σκάφος est cymba, in eam formam factum, aliis etiam usibus inserviebat, fortasse iusculo ministrando, ut apud Luxuriasse autem veteres in formis poculorum quis ignorat, unde antharus inventus et *calix.* Porro *concludebat* ambo Guelf. Erf. ac. sed siletur de Lamb. et Havn. coll.

§. 55. *vos audisse]* Sic Guelff. nec abit nisi cum mendo scribendi n. coll. Vulgo *audisse vos.* — *qui de istius pallio non audie-* Edd. principes et codd. vulgares *de istius pallio palla non au- it.* In Aldina factum est *pulla*, in Victoriana denique adiectum de ectura *tunica*, uti nunc vulgo editur *de istius pallio, tunica pulla.* uc mutare auderem, ni etiam meliores libri mss., omissa *tunica*, o haberent, quod aut mendum est, repetito priore verbo, aut a rio adiectum coloris memori. Offendor certe in omissa coniun-

pio breviter attingere, ut hic modo me com Pisonis anulus, quod totum effluxerat. Quam istum putatis hominibus honestis de digitis anul tulisse? nunquam dubitavit, quotienscunque aut gemma aut anulo delectatus est. Incredil eam, sed ita clarum, ut ipsum negaturum no
58 trer. Cum Valentio eius interpreti epistola Ag allata esset, casu signum iste animadvertit in c Placuit ei. Quaesivit, unde esset epistola: resp Agrigento. Iste ad quos solebat litteras misit,

---

§. 57. *ut hic modo]* Locum laudat Quintilianus Inst. IX, 2 cundum cuius edita exemplaria Hotomanus corrigendum cens tum apud Ciceronem edebatur *ut hoc modo.* Fecerat iam P. Manutius, sed codicum auctoritatem nunc demum afferimus. Sed mox *anulos aureos* apud Quintilianum sine controversia a Ciceronianis libris mss., Guelferbytanis, Regio, Lambini vet. margine repet., verbum *aureos* abest, delendumque sibi vid vit Lambinus, rectissime: neque enim de materia, sed de ficio agitur. Quin ille detraxisset etiam, si argentei fuissent

Incredibile dicam, sed ita clarum] Sic Lambinus in petitae editionis, nimirum e vet. cod. quod patet ex Ha Guelff. Vulgo *incredibilem rem dicam, sed tam claram.* qua ut Guelff., sed *tam* servat, verum praestat illorum auct

[redacted]

ulus ad se primo quoque tempore afferretur. Ita
teris istius patrifamilias, L. Titio, civi Romano, anu-
s de digito detractus est. Illa vero eius cupiditas
credibilis est. Nam ut in singula conclavia, quae
e non modo Romae, sed in omnibus villis habet,
cenos lectos optime stratos cum ceteris ornamentis
nvivii quaereret, nimium multa comparare videretur.
lla domus in Sicilia locuples fuit, ubi iste non tex-
num instituerit. Mulier est Segestana, perdives et 59
bilis, Lamia nomine: per triennium isti, plena domo
arum, stragulam vestem confecit, nihil nisi conchy-
tinctum. Attalus, homo pecuniosus, Neti: Lyso

---

§. 58. *L. Titio, civi Rom.]* Reliqui in minore edit. quod vulgo
ur *L. Titio cuidam, civi R.* incertus de scriptura codicum Guelff.
hos quoque omittere verbum, quod voluerat Lambinus in margine
itae, cum Regio (Havn. coll.) video. Nec sane cognoscitur, cur
uidam dicatur, cum et praenomen addatur et pater familias ap-
tur. — *in omnibus villis habet]* Usque ad Gruterum erat *omni-*
in villis, hic tacite sic edidit, quemadmodum Lambini vet. cod.
arginem (et Havn. coll.) et ambo Guelf. habent. Ceterum quod
rfectis Coniunct. usus orator de re praeterita tamquam de prae-
loquitur, pertinet ad notissimam formam enuntiationum hypothe-
um, de qua nos in Gramm. §. 525. Itaque miror sane, cur Goe-
us olim ad Acad. II, 20 corrigendum putaverit *videbatur*.
non textrinum instituerit] *Textrinum* princ. editores recte, i. e.
dum fidem librorum mss. Sed cito extitit *textrinam* in Ascen-
1511, et sic postea omnes, una excepta Iuntina. Denuo codicum
turam revocavit Gruterus (Guelf. 1 *textrinum non instituerit*). Est
textrinum ut *pistrinum*, alterae formae *textrina*, *pistrina* parum
tae, quamquam et *tonstrina* et *sutrina* est.

§. 59. *nihil nisi conch.]* Codd. deteriores et edd. vetustae *nihil*
hylio tinctum, quod cum ineptum esset, in Victoriana factum de
ectura *nihil non*, atque hoc per Manutianas propagabatur, cum Her-
us iam et Stephanus e melioribus *nihil nisi* dedissent.
Neti: Lyso] Sic inde a Grutero constanter editur, olim e vulga-
legebatur *nec vulgo*, absurde, sed quod Manutius explicabat *non*
aris. Lambinus, quamquam in priore edit. emplastro non sane ar-
ose iniecto ediderat *nec unus e vulgo*, annotavit tamen esse in
codice (cui concinit Guelf. 2) *netyliso*, et ex ea scriptura legendum
uit *Neti Lyso:* tueturque adeo suum ius primi inventoris, quam-

Lilybaei; Critolaus Hennae; Syracusis Aeschrio. menes, Theomnastus; Helori Archonidas. Dies tius defecerit, quam nomina. Ipse dabat pur tantum operam amici. Credo: iam enim non omnia criminari: quasi hoc mihi non satis sit men, habuisse tam multum, quod daret; voluis portare tam multa; hoc denique, quod concedit corum operis esse in huiuscemodi rebus usum.

---

quam eandem coniecturam uno anno ante Turnebus in Advers. proposuerat e libri cuiusdam veteris scriptura *Neri: Lyso.* est, (non enim difficile fuit invenire cuivis, et homo appellatur §. 37) optima lectio iam agnoscitur, et auctoritate Guelff. et firmatur. Mox *Hennae* ne in optimis quidem est, sed Guelf. 1 2 *et ne*, Havn. *Aetnae*, Lagom. *Etnae*, ut dubitare me fatear quod nomen totiens falso illatum est, *Aetnae*, verum sit.

Helori Archonidas] Priorem vocem e certissima F. ... ctione Graevii et Ernestii exemplum secutus emaculavi, ... mss. sit *Pelori*, quod promontorium celebre, non urbs est; ... V, 34) sed etiam altera in extrema sui parte corrupta erat ... batur *Archonides*. Doricam nominis formam editores ... 56 restituere debebant, quae nunc aperte in duobus Guelf. ... legitur. Additur praeter hunc *Archonidam* vulgo *Megistus* ... sustulisse mihi videor, primum quod id nomen non invenitur ... Guelff. et Regio, tum quod verisimile fit ortum esse ex ...

'o lectos aeratos et candelabra aenea, num cui prae- istum Syracusis per triennium facta esse existima- ? Emebat. Credo. Sed tantum vos certiores, iudi- , facio, quid iste in provincia praetor egerit, ne cui te negligens nimium fuisse videatur, neque se satis, n potestatem habuerit, instruxisse et ornasse.

Venio nunc non iam ad furtum, non ad avaritiam, 27
1 ad cupiditatem, sed eiusmodi facinus, in quo omnia aria contineri mihi atque inesse videantur; in quo immortales violati, existimatio atque auctoritas no- ais populi Romani imminuta, hospitium spoliatum ac ditum, abalienati scelere istius a nobis omnes re- amicissimi nationesque, quae in eorum regno ac one sunt. Nam reges Syriae, regis Antiochi filios 61

---

§. 60. *negligens nimium*] Sic Steph. Lambinus et codd. meliores. *o nimium negligens*. — *sed eiusmodi facinus*] Vulgares libri mss. diti usque ad Gruterum *sed ad eiusmodi facinus:* is secundum hani codicem et Lambini vet. cod. in marg. reliquosque eius or- *ad* sustulit, nec video cur restitui oporteat, coll. II, 3 §. 7.

§. 61. *reges Syriae*] Antiochus et Seleucus, quorum pater Antio- ὁ Εὐσεβὴς, filius Ant. Cyziceni, dudum mortuus erat, vide Ioseph. q. XIII, 13, 4, ne Iustino lib. 40 credas, superfuisse illum adhuc tempore Pompeius Syriam in provinciae Rom. formam redegit tra- i. Is vero, qui a Pompeio regno exclusus est, horum ipsorum fra- natu maior est, Antiochus Asiaticus, Cyziceni nepos: cf. Appian. Mithrid. 106. Nam quod ait Cicero, fratres tum Syriam *sine con- ersia* obtinuisse, verum est, si de iure intelligas, siquidem tum iam petitores filii Antiochi Grypi omnes perisse videntur, re vera Sy- obtinebat Tigranes, ab ipsis Syris ut nefariae principum cognato- contentiones tandem finirentur ante hos ferme decem annos arces- s (83 a. Chr.). Quo tempore igitur Verres Siciliae praesidebat, Se- regina cum filiis aut nullam aut exiguam partem Syriae (Ptolemai- coniiciat aliquis e Iosepho XIII, 16, 4) tenebant, sed cum bellum ridaticum iam summa vi gereretur a Lucullo, facile illi sperare po- it, fore ut eius eventus etiam ad Tigranem et restitutionem Seleu- rum pertineret: ac fuisse hanc itineris Romam suscepti causam pror- mihi persuadeo. Cur igitur tegit Cicero? Ne nimium inopes et empti reges tum fuisse videantur, qui sane paucis post annis et isse hoc ipso, quo orationes scripsit Cicero, regnum recuperabant:

Lilybaei; Critolaus Hennae; Syracusis Aeschrio, menes, Theomnastus; Helori Archonidas. Dies tius defecerit, quam nomina. Ipse dabat pur tantum operam amici. Credo: iam enim non omnia criminari: quasi hoc mihi non satis sit men, habuisse tam multum, quod daret; voluis portare tam multa; hoc denique, quod concedit 60 corum operis esse in huiuscemodi rebus usum.

---

quam eandem coniecturam uno anno ante Turnebus in Advers. proposuerat e libri cuiusdam veteris scriptura *Neri: Lyso.* est, (non enim difficile fuit invenire cuivis, et homo appella §. 37) optima lectio iam agnoscitur, et auctoritate Guelff. et firmatur. Mox *Hennae* ne in optimis quidem est, sed Guelf. 1 2 *et ne*, Havn. *Aetnae*, Lagom. *Etnae*, ut dubitare me fatear quod nomen totiens falso illatum est, *Aetnae*, verum sit.

Helori Archonidas] Priorem vocem e certissima F. ctione Graevii et Ernestii exemplum secutus emaculavi, mss. sit *Pelori*, quod promontorium celebre, non urbs est; V, 34) sed etiam altera in extrema sui parte corrupta erat, batur *Archonides*. Doricam nominis formam editores dudum 56 restituere debebant, quae nunc aperte in duobus Guelf. legitur. Additur praeter hunc *Archonidam* vulgo *Megistus*, sustulisse mihi videor, primum quod id nomen non invenitur Guelff. et Regio, tum quod verisimile fit ortum esse ex

› lectos aeratos et candelabra aenea, num cui prae-
istum Syracusis per triennium facta esse existima-
Emebat. Credo. Sed tantum vos certiores, iudi-
facio, quid iste in provincia praetor egerit, ne cui
e negligens nimium fuisse videatur, neque se satis,
: potestatem habuerit, instruxisse et ornasse.

Venio nunc non iam ad furtum, non ad avaritiam, 27
ad cupiditatem, sed eiusmodi facinus, in quo omnia
ıria contineri mihi atque inesse videantur; in quo
immortales violati, existimatio atque auctoritas no-
is populi Romani imminuta, hospitium spoliatum ac
litum, abalienati scelere istius a nobis omnes re-
amicissimi nationesque, quae in eorum regno ac
one sunt. Nam reges Syriae, regis Antiochi filios 61

---

§. 60. *negligens nimium*] Sic Steph. Lambinus et codd. meliores.
s *nimium negligens.* — *sed eiusmodi facinus*] Vulgares libri mss.
liti usque ad Gruterum *sed ad eiusmodi facinus:* is secundum
bani codicem et Lambini vet. cod. in marg. reliquosque eius or-
ad sustulit, nec video cur restitui oporteat, coll. II, 3 §. 7.

§. 61. *reges Syriae*] Antiochus et Seleucus, quorum pater Antio-
ὁ Εὐσεβὴς, filius Ant. Cyziceni, dudum mortuus erat, vide Ioseph.
ı. XIII, 13, 4, ne Iustino lib. 40 credas, superfuisse illum adhuc
tempore Pompeius Syriam in provinciae Rom. formam redegit tra-
. Is vero, qui a Pompeio regno exclusus est, horum ipsorum fra-
natu maior est, Antiochus Asiaticus, Cyziceni nepos: cf. Appian.
Mithrid. 106. Nam quod ait Cicero, fratres tum Syriam *sine con-
rsia* obtinuisse, verum est, si de iure intelligas, siquidem tum iam
etitores filii Antiochi Grypi omnes perisse videntur, re vera Sy-
obtinebat Tigranes, ab ipsis Syris ut nefariae principum cognato-
contentiones tandem finirentur ante hos ferme decem annos arces-
(83 a. Chr.). Quo tempore igitur Verres Siciliae praesidebat, Se-
regina cum filiis aut nullam aut exiguam partem Syriae (Ptolemai-
coniiciat aliquis e Iosepho XIII, 16, 4) tenebant, sed cum bellum
idaticum iam summa vi gereretur a Lucullo, facile illi sperare po-
t, fore ut eius eventus etiam ad Tigranem et restitutionem Seleu-
um pertineret: ac fuisse hanc itineris Romam suscepti causam pror-
mihi persuadeo. Cur igitur tegit Cicero? Ne nimium inopes et
mpti reges tum fuisse videantur, qui sane paucis post annis et
sse hoc ipso, quo orationes scripsit Cicero, regnum recuperabant:

Lilybaei; Critolaus Hennae; Syracusis Aeschrio, menes, Theomnastus; Helori Archonidas. Dies tius defecerit, quam nomina. Ipse dabat purp tantum operam amici. Credo: iam enim non omnia criminari: quasi hoc mihi non satis sit men, habuisse tam multum, quod daret; voluiss portare tam multa; hoc denique, quod concedit.
60 corum operis esse in huiuscemodi rebus usum.

---

quam eandem coniecturam uno anno ante Turnebus in Advers. XI proposuerat e libri cuiusdam veteris scriptura *Neci: Lyso.* (est, (non enim difficile fuit invenire cuivis, et homo appellatur §. 37) optima lectio iam agnoscitur, et auctoritate Guelff. et firmatur. Mox *Hennae* ne in optimis quidem est, sed Guelf. 1 2 *et ne*, Havn. *Aetnae*, Lagom. *Etnae*, ut dubitare me fatear quod nomen totiens falso illatum est, *Aetnae*, verum sit.

Helori Archonidas] Priorem vocem e certissima F. Ursini ctione Graevii et Ernestii exemplum secutus emaculavi, cum mss. sit *Pelori*, quod promontorium celebre, non urbs est; V, 34) sed etiam altera in extrema sui parte corrupta erat, batur *Archonides*. Doricam nominis formam editores dudum 56 restituere debebant, quae nunc aperte in duobus Guelf. et legitur. Additur praeter hunc *Archonidam* vulgo *Megistus*, sustulisse mihi videor, primum quod id nomen non inveni Guelff. et Regio, tum quod verisimile fit ortum esse ex

ro lectos aeratos et candelabra aenea, num cui praer istum Syracusis per triennium facta esse existima? Emebat. Credo. Sed tantum vos certiores, iudis, facio, quid iste in provincia praetor egerit, ne cui te negligens nimium fuisse videatur, neque se satis, m potestatem habuerit, instruxisse et ornasse.

Venio nunc non iam ad furtum, non ad avaritiam, 27
n ad cupiditatem, sed eiusmodi facinus, in quo omnia faria contineri mihi atque inesse videantur; in quo i immortales violati, existimatio atque auctoritas nonis populi Romani imminuta, hospitium spoliatum ac ditum, abalienati scelere istius a nobis omnes re- amicissimi nationesque, quae in eorum regno ac one sunt. Nam reges Syriae, regis Antiochi filios 61

---

§. 60. *negligens nimium*] Sic Steph. Lambinus et codd. meliores. *nimium negligens.* — *sed eiusmodi facinus*] Vulgares libri mss. diti usque ad Gruterum *sed ad eiusmodi facinus:* is secundum hani codicem et Lambini vet. cod. in marg. reliquosque eius or- *ad* sustulit, nec video cur restitui oporteat, coll. II, 3 §. 7.

§. 61. *reges Syriae*] Antiochus et Seleucus, quorum pater Antio- ὁ Εὐσεβής, filius Ant. Cyziceni, dudum mortuus erat, vide Ioseph. q. XIII, 13, 4, ne Iustino lib. 40 credas, superfuisse illum adhuc tempore Pompeius Syriam in provinciae Rom. formam redegit tra-. Is vero, qui a Pompeio regno exclusus est, horum ipsorum fra- natu maior est, Antiochus Asiaticus, Cyziceni nepos: cf. Appian. Mithrid. 106. Nam quod ait Cicero, fratres tum Syriam *sine con- rsia* obtinuisse, verum est, si de iure intelligas, siquidem tum iam petitores filii Antiochi Grypi omnes perisse videntur, re vera Sy- obtinebat Tigranes, ab ipsis Syris ut nefariae principum cognato- contentiones tandem finirentur ante hos ferme decem annos arces- (83 a. Chr.). Quo tempore igitur Verres Siciliae praesidebat, Se- regina cum filiis aut nullam aut exiguam partem Syriae (Ptolemai- coniiciat aliquis e Iosepho XIII, 16, 4) tenebant, sed cum bellum ridaticum iam summa vi gereretur a Lucullo, facile illi sperare po- t, fore ut eius eventus etiam ad Tigranem et restitutionem Seleurum pertineret: ac fuisse hanc itineris Romam suscepti causam pror- mihi persuadeo. Cur igitur tegit Cicero? Ne nimium inopes et empti reges tum fuisse videantur, qui sane paucis post annis et sse hoc ipso, quo orationes scripsit Cicero, regnum recuperabant:

pio breviter attingere, ut hic modo me con
Pisonis anulus, quod totum effluxerat. Quan
istum putatis hominibus honestis de digitis anu
tulisse? nunquam dubitavit, quotienscunque
aut gemma aut anulo delectatus est. Incredi
cam, sed ita clarum, ut ipsum negaturum n
58 trer. Cum Valentio eius interpreti epistola A
allata esset, casu signum iste animadvertit in
Placuit ei. Quaesivit, unde esset epistola: re
Agrigento. Iste ad quos solebat litteras misi

---

§. 57. *ut hic modo]* Locum laudat Quintilianus Inst. IX,
eundum cuius edita exemplaria Hotomanus corrigendum censu
tum apud Ciceronem edebatur *ut hoc modo.* Fecerat iam a
P. Manutius, sed codicum auctoritatem nunc demum afferimu
Sed mox *anulos aureos* apud Quintilianum sine controversia
a Ciceronianis libris mss., Guelferbytanis, Regio, Lambini vet.
margine repet., verbum *aureos* abest, delendumque sibi videri s
vit Lambinus, rectissime: neque enim de materia, sed de lapid
ficio agitur. Quin ille detraxisset etiam, si argentei fuissent aut f

Incredibile dicam, sed ita clarum] Sic Lambinus in marg
petitae editionis, nimirum e vet. cod. quod patet ex Havn. c
Guelff. Vulgo *incredibilem rem dicam, sed tam claram.* Lag.
qua ut Guelff., sed *tam* servat, verum praestat illorum auctori

§. 58. *Quaesivit, unde esset]* Vulgares libri mss. et edit
sivit, quasi opus fuerit acriore inquisitione. Nostram lectionem
teribus libris protulerunt Ursinus et Stephanus, e codice Regio
vius, qui in textum recepit. Firmant ambo Guelf. quo magis
nihil Lambinum aut mutasse aut annotasse saltem.

Agrigento] Codicum deterior familia et pleraeque editiones
Agrigenti: sed *Agrigento* olim Ascensiana, Cratandrina, deniqu
tomano auctore omnes. Pro *cretula* Ursini vet. liber et codex
etii apud Garat. *cerula.* Verum cretae sive cretulae (vide Plin.
nat. 35, 31) illitae imprimere anulum mos Asianorum et Graecorum
et procul dubio etiam in Sicilia frequentissimum. Cf. de cera
norum, creta Asianorum locum celebrem Cic. p. Flacco c. 16.
creta anularia apud Plinium est 35, 37, et γῆ σημαντρὶς apud
dotum II, 38. — *Iste ad quos solebat litteras misit]* Hoc
verborum Lambinus in marg. repetitae, e codd. id quod nun
vis ipse non annotarit (nec suppleat Havn. collat.), e Guelff.
Neque deterior est, immo compositior vulgari *iste litteras,* ad
solebat, misit.

rge, haec ad usum domesticum: olei, vini, quod vim est: etiam tritici quod satis esset, de suis decuis. Deinde ipsum regem ad coenam vocavit: exort ample magnificeque triclinium: exponit ea, quibus undabat, plurima et pulcherrima vasa argentea: (nam ec aurea nondum fecerat:) omnibus curat rebus inructum et paratum ut sit convivium. Quid multa? ex ita discessit, ut et istum copiose ornatum, et se morifice acceptum arbitraretur. Vocat ad coenam einde ipse praetorem: exponit suas copias omnes, ultum argentum, non pauca etiam pocula ex auro, ae, ut mos est regius, et maxime in Syria, gemmis ant distincta clarissimis. Erat etiam vas vinarium una gemma pergrandi, trulla excavata manubrio au▸, de qua satis, credo, idoneum, satis gravem te-

---

§. 62. *haec ad usum domesticum]* Sunt *haec* vulgaria, quae sofere mitti iter facientibus. Sed abest *haec* a Guelf. 1.

olei, vini, quod visum est] Sic Guelff. Erf. et Lamb. v. c. ad g. cum coll. Havn. e quibus libris ipse Lamb. *est* tantum edidit pro . *erat*, quod cum praesenti tempore minus recte concordat, ordia verborum *vini*, *olei* non mutavit. Deinceps *de suis decumis* Stenus, Gruterus, reliqui: vulgares libri *de his dec.* etiam Lambinus in, quamquam in annotatione unum librum ms. habere ait *in suis*. or, quod unus tantum, cum alibi de Memmianis pluribus dicat.

vocavit] Vocat suum iudicium secutus, non librorum fidem, edidit mbinus. Nos ea variatio non offendit. Erf. *vocabat* mendose.

et pulcherrima] Editi *ac pulch.* contra libros mss. non meliores tum, sed omnes praeter unum Lag. 42. Sed mox discrepantia est licum, dum Guelff. Leid. Erf. Havn. *nam*, reliqui cum editis libris *mque*, quasi scire debuerint iudices. — *manubrio aureo]* Olim fuit *m man. aureo*. Praepositionem sustulerunt Lambinus et Gruterus, ntique sunt reliqui, sed nemo qua id auctoritate codicum factum esset ecutus est. Itaque non miror quod Garaton. restitui voluit. Omittunt ro Guelff. Erf. Havn. collatio, (et voluit, opinor, Stephanus, in cuius rietate lectionis pro *pr.* legendum *vet.)* cumque trulla totum sit, pars s manubrium, ablativum qualitatis nemo reprehenderit.

de qua satis, credo, idoneum] Sic Lambini vet. cod. in margine ambo Guelferbytani, melius haud dubie quam vulgatum *de qua, credo, tis idoneum*. Miror modo reliquos bonos, Havn. Erf. fortasse etiam idensem, discrepare a Guelff.

cherrima apud eum viderat: ait se si
velle ostendere. Rex, qui illum non no
suspicione libentissime dedit. Mittit
gemmeam rogatum: velle se eam dilige
28 rare. Ea quoque ei mittitur. Nunc re
64 ces, attendite, de quo et vos audistis, e
manus non nunc primum audiet, et in
nibus usque ad ultimas terras pervagatu
delabrum e gemmis clarissimis, opere n
ctum, reges hi, quos dico, Romam cum a
in Capitolio ponerent: quod nondum pe

---

§. 63. *nihil iste aliud (quod ipsa res decl.) ni* teriores et olim editi *cogitare iste nihil aliud qua res declaravit nisi*, servavitque etiam Lambinus, qu alterutrum aut *quam* aut *nisi* tollendum censuisset, Manutius 1559 *nisi*. In repetita demum Lambiniana sublatae, eaque vulgata lectio facta est, etsi Graevius bis nihil aliud supererat quam iussu librorum Guelff. immutare ordinem verborum. Ceterum Guelff. Havn.

apud eum viderat] Sic Guelff. Erf. Havn., vulgo dem post paulo *qui illum non nosset* pro vulg. *nosset*.

§. 64. *usque ad ult. terr. pervagatum est] Usq* lioribus libris in Hervagiana, nec posthac omissum e verum puto, cf. ad lib. III, 56 pr. sed Cuiacianus

um offenderant, neque ponere potuerunt, neque vulgo stendere ac proferre voluerunt: ut et magnificentius deretur, cum suo tempore in cella Iovis Optimi Maximi poneretur, et clarius, cum pulchritudo eius recens l oculos hominum atque integra perveniret. Statuerunt id secum in Syriam reportare: ut, cum audissent, mulacrum Iovis Optimi Maximi dedicatum, legatos itterent, qui cum ceteris rebus illud quoque eximium pulcherrimum donum in Capitolium afferrent. Pervenit res ad istius aures, nescio quomodo. Nam ex celatum voluerat: non quo quicquam metueret aut spicaretur, sed ut ne multi illud ante perciperent ocu-

§. 64. *quod nondum perfectum templum offenderant]* Delevi *am*, quod vulgo legitur post *nondum*, auctoritate Lambiniani v. c. marg. et coll. Havn. et meorum Guelff. Erfurt. (quamquam alter Guelf. Leid. mendose *nunquam* pro *nondum* litterarum compendiis exhibet). Accedit etiam Nonius lib. IV in voce *offendere*. Alioquin non erem damnare abundantiam verborum, cum similiter dici videam c. 5 *nihil dum etiam istiusmodi suspicabantur*, lib. III, 84 *sed forse adhuc in nullo etiam vindicatum*, quin hoc ipsum non apud eronem quidem, sed apud Terentium est in Hec. V, 1, 19 *mane, dum etiam dixi id quod volui.* Ceterum templum Iovis Capito. a. 83 Scipione et Norbano Coss. deflagrasse, et a Sulla iisdem vegiis restitui coeptum, nec tamen dedicatum, quod solum eius felicitati fuerit, vide apud Plinium in hist. nat. VII, 44 et Tacit. Hist. III, 72. edicatum vero est a Catulo, anno post hanc orat. habitam, Coss. Hornsio et Q. Metello, teste Cassiodoro in Chronico. Quod sequitur *poterunt* accessit primum in Stephaniana edit., mox Lambiniana et Gruriana, e melioribus et Nonio grammatico l. l., nam deterior familia odicum omittit. — *in cella Iovis Opt. Max.]* *Optimi* abest a vulgaibus mss. et edd. primis usque ad Naugerium, contra *Maximi* desideatur in Erf. et nonnullis deterioris ordinis. Item postea omittendo alerutro verbo turbant libri mss. *In sella* Gruterus ex errore typograhorum Lambinianae repet. hausit.

ac pulcherr.] Vulgo *atque*, et est in Guelf. 1 Lag. 42. 45. Verum eliqui *ac*. — *rex celatum voluerat]* Gruterus sustulit *id*, quod olim nterponebatur, in ea re secutus librorum aliquot meliorum auctoritaem, Lambiniani vet. cod. nostrorum Guelff., quamquam legitur illud in Erf. et in Havn. collat. si fides silentio haberi debet. Mox *non quod* scripsit Lambinus, codex quidem nullus habet praeter Lag. 42. Cf. ad II, 35 extr.

pueros, scitis Romae nuper fuisse: qui vener propter Syriae regnum; nam id sine controve tinebant, ut a patre et a maioribus accepera regnum Aegypti ad se et ad Selenen, matre pertinere arbitrabantur. Hi ipsi, posteaquam ribus rei publicae exclusi per senatum agere luerant non potuerunt, in Syriam, in regnum profecti sunt. Eorum alter, qui Antiochus iter per Siciliam facere voluit. Itaque isto
62 venit Syracusas. Hic Verres hereditatem sib arbitratus est, quod in eius regnum ac man rat is, quem iste et audierat multa secum habere, et suspicabatur. Mittit homini mun

---

et perfecissent ni Pompeius fuisset. Quod autem tradunt h chum regno Syriae exclusum factum esse regem Commagen est: diversi sunt homines apud Appianum l. l. nec aut Strabo aut Plutarchus in Pompeio tacuisset. De Aegypto autem lo sed spes tamen, cum Selene filia esset Ptolemaei Physconis, thyri, quo mortuo et interempta unica filia legitima Berenice affectabat Auletes, nothus Lathyri filius. Quin ipsam hanc fuisse Lathyri aliquando uxorem, antequam Antiocho Grypo nu stinus lib. XXXIX, 4 tradit, eique peperisse duos filios, qui alii sunt esse nisi hi reges Syriae. Verum ingens perturbatio no ea historia versatur, siquidem Appianus in Syriacis c. 69 Se firmat primum Antiocho Cyziceno, deinde eius fratri Grypo, t ziceni filio Antiocho τῷ Εὐσεβεῖ nupsisse. Quae conciliet q poterit, ego errorem ortum ex eo puto, quod et huic uxori teri Cyziceni commune Aegyptiorum nomen Cleopatra fuerit. pta est a Tigrane hoc ipso anno, puto, (70 a. Chr.) in conatu cuperandi Seleuciae, ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος, teste Strabone lib. XV

Hi ipsi] *Ipsi* e melioribus accessit primum in Lambinian in reliquis. Coniungit Ernestius cum verbis *agere non potue* collocatio adversatur. Nihil aliud nisi personarum convenienti ficat: *diese selben*. Tum *posteaquam rei publ.* primus S libri mss. vulgares et olim editi *postquam p. R.* Quaenam pora sint, difficile dictu: putant pericula duorum bellorum, M et Sertoriani: ego bellum servorum in Italia dixerim: nam a Romae fuisse puto. Verba *in Syriam* omisit Lambinus, s cium secutus.

:ietate operum, ut ars certare videretur cum copia: magnitudine, ut intelligi posset, non ad hominum paratum, sed ad amplissimi templi ornatum esse fa-im. Cum satis iam perspexisse videretur, tollere in-iunt, ut referrent. Iste ait, se velle illud etiam at-e etiam considerare: nequaquam se esse satiatum: et illos discedere, et candelabrum relinquere. Sic tum inanes ad Antiochum revertuntur. Rex primo 29
il metuere, nihil suspicari: dies unus, alter, plures: 66
n referri. Tum mittit, si videatur, ut reddat. Iubet e posterius ad se reverti. Mirum illi videri: mittit rum. Non redditur. Ipse hominem appellat: rogat reddat. Os hominis insignemque impudentiam co-oscite. Quod sciret, quodque ex ipso rege audis-

---

§. 65. *ad ampl. templi ornatum]* Vulgo *ornamentum* secundum riores, meliores (Stephani vetus, Reg. Erf. Guelff.) *ornatum*, edide-ue Lambinus, immo iam vetustissimi ante Naugerium, quod Ernestius quin veterum editionum quam codicum studiosior non animadvertit. m vero similius sit non difficile est invenire, certe ad communem endi usum multo praestat *ad ornatum*. *Ornamentum* enim ipsa est, quae ornat, quae *ornatus* causa comparatur. Quamquam in-um, sed raro tamen, etiam *ad ornamentum* aliquid esse dicitur, upra 8 §. 18. Alium similem locum laudat Madvigius de orat. I, 45 99 et excusat. — *Cum satis]* Praemittitur vulgo *quod*, sed id ver-ı abest a Lambini vet. cod. et reliquis bonis. Deinde *candela-m relinquere* ἀσυνδέτως collatio Havn. non male, sed tamen lff. Erf. non addicunt.

§. 66. *Tum mittit, si videatur, ut reddat]* Hunc locum, uti so-, cum suam sapientiam scriptoribus obtrudunt, addendo quae abesse sent, magistri corruperunt: *tum mittit rex ad istum, si sibi eatur, ut reddat.* Absunt autem verba notata ab utroque Guelf. Erfurtensi, et olim collatorum in Cuiaciano non esse *rex* traditur, in n. omitti tria verba *rex ad istum*. Nihil impedit tamen, quomi-et *sibi* tollatur (quod unum in una Hervagiana factum est). De nbinianis altum silentium. Cf. Liv. VI, 25 pr. ad quem locum Dra-b. nonnulla notavit. — *quodque ex ipso rege]* Nostri boni tres et n. coll. *quod;* tum Lag. 5. 27. 42 *ab ipso rege*. Sed *vehementis-e* codices Stephani et Lambini cum collat. Havn. et Guelff. Erfurt. lgo *vehementer*.

lis, quam populus Romanus. Iste petit a rege, et eum pluribus verbis rogat, ut id ad se mittat: cupere se dicit inspicere, neque se aliis videndi potestatem esse facturum. Antiochus, qui animo et puerili esset et regio, nihil de istius improbitate suspicatus est: imperat suis, ut id in praetorium involutum quam occultissime deferrent. Quo posteaquam attulerunt, involucrisque reiectis constituerunt: clamare iste coepit, dignam rem esse regno Syriae, dignam regio munere, dignam Capitolio. Etenim erat eo splendore, qui ex clarissimis et pulcherrimis gemmis esse debebat: ea

---

§. 64. *ante perciperent oculis, quam populus Rom.]* *Perciperent* vulgo legebatur et probabatur, priusquam Gruterus libri Hittorpiani (Erf.) lectionem *praeciperent* proferret et commendaret. Eandem cum Graevius e cod. Regio recepisset, ac videre iussisset qui Latine sibi intelligere viderentur, quam recte alterum illud diceretur, plerique omnes recentiores secuti sunt, praesertim postquam Lallemandus itidem in Parisinis esse confirmavit. De hoc primum liceat dubitare, nam cum omne discrimen scripturae in eo versetur, utrum *p (prae)*, an *p (per)* sit, Lallemandi diligentiae parum confido. In Guelff. est *percipere.* Nec satis intelligo cur Graevius de Latinitate dubitarit. Nam etsi *percipere* plerumque ad mentem traducitur (sicut quod Germ. dicimus *auffassen* et *erfassen)*, consistere tamen potest in sensibus, ut in Orat. c. 2 §. 8 *illud quod neque oculis neque auribus neque ullo sensu percipi potest,* (εἶδος eius quod in quaque re pulchrum est dicit.) praesertim ubi fruendi significatio accedit, ut hoc loco. Contra *ante praecipere oculis quam pop. Rom.* inconditam dicendi rationem esse recte Ernestius observavit. Primum istius abundantiae *ante praecipere*, quamquam multa exempla collegerunt Gronovius et Drakenborchius ad Livii lib. XXI, 20 (qualia sunt Liv. XXI, 32 *fama prius percepta res erat,* et Taciti Annal. XI, 7 *nihil a quoquam expeti, nisi cuius fructus ante praeviderit)* nullum tamen apud Ciceronem est, deinde, ut illud dicam, quo pertinent verba *quam populus Rom.?* nam hic quidem non *praecipit;* debebat esse, antequam pop. Rom. videret. Sed taedet plura.

§. 65. *clamare iste]* Sic cum Lambini v. c. in margine repetitae, nostri tres boni. Vulgo *iste clamare.* — *et pulcherrimis]* Sic libri mss. melioris familiae omnes et nonnulli ex deterioribus, ex quibus principes editores hauserant. Naugerius contra *plurimis* dedit, quem se Lambinus quidem reliquit, donec Graevius denuo melioribus obsequi coepit.

ietate operum, ut ars certare videretur cum copia magnitudine, ut intelligi posset, non ad hominum paratum, sed ad amplissimi templi ornatum esse fam. Cum satis iam perspexisse videretur, tollere iniunt, ut referrent. Iste ait, se velle illud etiam ata etiam considerare: nequaquam se esse satiatum: et illos discedere, et candelabrum relinquere. Sic tum inanes ad Antiochum revertuntur. Rex primo 29
nil metuere, nihil suspicari: dies unus, alter, plures: 66
n referri. Tum mittit, si videatur, ut reddat. Iubet e posterius ad se reverti. Mirum illi videri: mittit rum. Non redditur. Ipse hominem appellat: rogat reddat. Os hominis insignemque impudentiam conoscite. Quod sciret, quodque ex ipso rege audis-

---

§. 65. *ad ampl. templi ornatum]* Vulgo *ornamentum* secundum riores, meliores (Stephani vetus, Reg. Erf. Guelff.) *ornatum*, edidere Lambinus, immo iam vetustissimi ante Naugerium, quod Ernestius quin veterum editionum quam codicum studiosior non animadvertit. am vero similius sit non difficile est invenire, certe ad communem iendi usum multo praestat *ad ornatum*. *Ornamentum* enim ipsa est, quae ornat, quae *ornatus* causa comparatur. Quamquam inum, sed raro tamen, etiam *ad ornamentum* aliquid esse dicitur, supra 8 §. 18. Alium similem locum laudat Madvigius de orat. I, 45 99 et excusat. — *Cum satis]* Praemittitur vulgo *quod*, sed id vera abest a Lambini vet. cod. et reliquis bonis. Deinde *candelam relinquere* ἀσυνδέτως collatio Havn. non male, sed tamen elff. Erf. non addicunt.

§. 66. *Tum mittit, si videatur, ut reddat]* Hunc locum, uti so-t, cum suam sapientiam scriptoribus obtrudunt, addendo quae abessent, magistri corruperunt: *tum mittit rex ad istum, si sibi eatur, ut reddat.* Absunt autem verba notata ab utroque Guelf. Erfurtensi, et olim collatorum in Cuiaciano non esse *rex* traditur, in rn. omitti tria verba *rex ad istum.* Nihil impedit tamen, quomiet *sibi* tollatur (quod unum in una Hervagiana factum est). De nbinianis altum silentium. Cf. Liv. VI, 25 pr. ad quem locum Drab. nonnulla notavit. — *quodque ex ipso rege]* Nostri boni tres et rn. coll. *quod;* tum Lag. 5. 27. 42 *ab ipso rege.* Sed *vehementisse* codices Stephani et Lambini cum collat. Havn. et Guelff. Erfurt. lgo *vehementer.*

nis, quam precibus permoveri, repen
provincia iubet ante noctem decedere:
risse, ex eius regno piratas ad Siciliam
67 Rex maximo conventu Syracusis, in foro
me in crimine obscuro versari, atque af
suspicione hominum arbitretur, in foro
cusis, flens atque deos hominesque cont
coepit, candelabrum factum e gemmis,
tolium missurus esset, quod in templo
pulo Romano monumentum suae societ
que esse voluisset; id sibi C. Verrem
ceteris operibus ex auro et gemmis, qu

---

§. 66. *quam precibus permoveri]* Annotat Lamb
esse *removeri* et id sibi placere. Idem enotatum est
inveni ego in Guelff. non in Erfurtensi. Et vitium pu
res petere inceperat; si rex tantum reposcere, *remo*
cari. Sed paulo post e codd. meis tribus et Havn. co
in Siciliam esse venturos restitui *ad Siciliam* ve
intelligitur.

§. 67. *affingere aliquid suspicione hominum]*
bit Lambinus *suspicioni:* male quidem, quamquam i
libro et edit. Ascensiana, neque enim hominibus aliq
Verri, cuius crimina augeri non debent hominum suspi
23 *qui nihil opinione affingat assumatque ad ae*
atque deos] Sic vet. cod. Lambini et uterque
deos; sed mediae aetatis editores Hervagius Vict. M

um essent, se non laborare: hoc sibi eripi miserum se et indignum. Id etsi antea iam mente et cogitatione sua fratrisque sui consecratum esset: tamen tum, in illo conventu civium Romanorum, dare, donare, care, consecrare Iovi Optimo Maximo, testemque sum Iovem suae voluntatis ac religionis adhibere.

Quae vox, quae latera, quae vires huius unius 30
iminis querimoniam possunt sustinere? Rex Antio-
us, qui Romae ante oculos omnium nostrum bien-
um fere comitatu regio atque ornatu fuisset: is cum
icus et socius populi Romani esset, amicissimo pa-
, avo, maioribus, antiquissimis et clarissimis regi-
, opulentissimo et maximo regno, praeceps provin-
populi Romani exturbatus est. Quemadmodum hoc 68
epturas nationes exteras, quemadmodum huius tui
i famam in regna aliorum atque in ultimas terras
venturam putasti, cum audirent, a praetore populi

---

§. 67. *possunt sustinere]* Sic vet. cod. in margine Lambinianae, f. ambo, Reg. apud Graevium: vulgo *possint* (etiam in Erf.), quod ibus nostratibus elegantius videatur, quoniam sermo noster leniista, *möchte*, *sollte*, abundare coepit, auribus antiqua Latinitate etis in oratione directa parum ἐναργὲς videbitur. Hoc Graevius correxit, sed Regii codicis auctoritate interposuit *iudices*, quod non invenerim in meis nec Lambinus notarit, relinquo.

praeceps provincia — exturbatus est] Legebatur olim *praeceps or. — exturbatus est:* praepositionem omisit Gruterus, restituit Olivetum Lallemandus, sed nihil de codd. Pariss. Eorum autem numero per hoc et inseq. caput variantes scripturas habeo, ex quiinvenio tres non habere praepositionem, duos habere, unum *et*. Sed plus apud me valet quod abest praepositio a Guelff. Lamvet. cod. Erf. Havn. coll. Eaque constructio ablativi cum rei tum rimis loci sine praepositione *ab*, *ex*, *de*, quae insit in verbo, velut *ellere patria*, *civitate*, exquisitior merito habetur, quamvis praeitio frequentius etiam addatur. *Exturbare* quidem *bonis patriis* in rr. II, 19, *fortunis omnibus* pro Quint. 31 legitur.

§. 68. *putasti, cum audirent]* Vulgo soloece *audierint*, quod ve- esset, si *putas* esset. Et revera olim in vulgaribus omnibus vide- *putatis* fuisse, quod extat in Hayd., in ceteris abiit in *putaris*. Sed

um essent, se non laborare: hoc sibi eripi miserum
se et indignum. Id etsi antea iam mente et cogita-
ne sua fratrisque sui consecratum esset: tamen tum
, in illo conventu civium Romanorum, dare, donare,
are, consecrare Iovi Optimo Maximo, testemque
um Iovem suae voluntatis ac religionis adhibere.

Quae vox, quae latera, quae vires huius unius 30
inis querimoniam possunt sustinere? Rex Antio-
s, qui Romae ante oculos omnium nostrum bien-
n fere comitatu regio atque ornatu fuisset: is cum
cus et socius populi Romani esset, amicissimo pa-
avo, maioribus, antiquissimis et clarissimis regi-
opulentissimo et maximo regno, praeceps provin-
populi Romani exturbatus est. Quemadmodum hoc 68
epturas nationes exteras, quemadmodum huius tui
i famam in regna aliorum atque in ultimas terras
venturam putasti, cum audirent, a praetore populi

---

§. 67. *possunt sustinere]* Sic vet. cod. in margine Lambinianae, f. ambo, Reg. apud Graevium: vulgo *possint* (etiam in Erf.), quod ibus nostratibus elegantius videatur, quoniam sermo noster leni- ista, *möchte*, *sollte*, abundare coepit, auribus antiqua Latinitate etis in oratione directa parum ἐναργές videbitur. Hoc Graevius correxit, sed Regii codicis auctoritate interposuit *iudices*, quod non invenerim in meis nec Lambinus notarit, relinquo.

praeceps provincia — exturbatus est] Legebatur olim *praeceps or.* — *exturbatus est:* praepositionem omisit Gruterus, restituit Olivetum Lallemandus, sed nihil de codd. Pariss. Eorum autem numero per hoc et inseq. caput variantes scripturas habeo, ex qui- invenio tres non habere praepositionem, duos habere, unum *et* v. Sed plus apud me valet quod abest praepositio a Guelff. Lam- vet. cod. Erf. Havn. coll. Eaque constructio ablativi cum rei tum rimis loci sine praepositione *ab*, *ex*, *de*, quae insit in verbo, velut *ellere patria*, *civitate*, exquisitior merito habetur, quamvis prae- itio frequentius etiam addatur. *Exturbare* quidem *bonis patriis* in r. II, 19, *fortunis omnibus* pro Quint. 31 legitur.

§. 68. *putasti, cum audirent]* Vulgo soloece *audierint*, quod ve- esset, si *putas* esset. Et revera olim in vulgaribus omnibus vide- *putatis* fuisse, quod extat in Huyd., in ceteris abiit in *putaris*. Sed

Romani in provincia violatum regem, spoliatum tem, eiectum socium populi Romani atque a Nomen vestrum populique Romani odio atque tati scitote nationibus exteris, iudices, futurum, s haec tanta iniuria impunita discesserit. Sic om bitrabuntur, praesertim cum haec fama de nos hominum avaritia et cupiditate percrebruerit, no solius hoc esse facinus, sed eorum etiam, qui barint. Multi reges, multae liberae civitates, privati opulenti ac potentes habent profecto in Capitolium sic ornare, ut templi dignitas impe nostri nomen desiderat: qui si intellexerint, inte hoc regali dono, graviter vos tulisse: grata fore populoque Romano sua studia ac dona arbitrab Sin hoc vos in rege tam nobili, in re tam exim iniuria tam acerba, neglexisse audierint: non erunt

si *putasti*, necesse est *audirent*, et utrumque legitur in E. Ge Havn. coll. Quid? etiam in Parisinis praeter unum omnib.

a praetore populi R.] In plerisque bonis exciderunt ... (Lamb. vet. cod. Guelff. Pariss. aliquot) in aliis *a praet.* ... Sed *populi Rom.* appellatione carere nullo modo possumus. ... post *nomen vestrum populi Rom.* sine *que* Erfurt. Paris. D...

entes, ut operam, curam, pecuniam impendant in
res, quas vobis gratas fore non arbitrentur.
Hoc loco, Q. Catule, te appello. Loquor enim 31
tuo clarissimo pulcherrimoque monumento: non iu- 69
is solum severitatem in hoc crimine, sed prope ini-
i atque accusatoris vim suscipere debes. Tuus est
m honos in illo templo senatus populique Romani
eficio: tui nominis aeterna memoria simul cum tem-
illo consecratur: tibi haec cura suscipienda, tibi
c opera sumenda est, ut Capitolium, quemadmo-
n magnificentius est restitutum, sic copiosius orna-
n sit, quam fuit; ut illa flamma divinitus extitisse
eatur, non quae deleret Iovis Optimi Maximi tem-
m, sed quae praeclarius magnificentiusque deposce-
. Audisti, Q. Minucium dicere, domi suae dever- 70
um esse Antiochum regem Syracusis: se illud scire
istum esse delatum: se scire non redditum: audisti

---

ibus et edd. nonnullis vetustis, velut Iuntina. Guelff. et duo Pa-
i (7775 et D) *in rege tam nobiliore tam eximiam iniuriam tam
rbam.* Mox *audient* Guelf. 1 duo Paris. Havn. coll.

§. 69. *senatus populique Rom. beneficio]* Nam beneficium erat, d Catulus creatus est, qui templum illud dedicaret, publicis sum- restitutum, suumque nomen inscriberet. Superest lapis, qui ad tem illius operis pertinet, ab Hotomano laudatus, in thesauro Gru- ano p. 170 et in collectione Orelliana nr. 31 *Q. Lutatius Q. f. Q. n. ulus substructionem et tabularium ex S. C. faciund. coeravit.* in verbis aliqua varietas est, nam Guelff. et Pariss. tres (7774 A. 5. 7823) cum Havn. coll. *tuus enim honos illo templo* habent, Lag. 29 aris. A B *tuus enim est.* Postea *quemadmodum* dedi ex reliquis is et quattuor Parisinis pro vulg. *quomodo.*

§. 70. *Q. Minucium dicere] Rufum* cognomen omisi, iubentibus d. Guelff. et Pariss. omnibus praeter unum C ex deterioribus, item phani vetere cod. et Havn. collatione; neque alibi equitem illum Ro- um negotiatorem Syracusis, et in hac causa testem primarium in his t. sic dici memini. Sed unde nomen illud inventum dicimus?

Ant. regem Syracus. se illud scire ad istum esse] Verba quae scripsi absunt a codd. Guelff. tribus Parisinis (iisdem quos paulo e nominavi) Leid. Havn. coll., praeterea a septem Lagom. Huyd. Oxon.

sum, actor accusatorque esse deberes.
32 Vobis autem, iudices, quid hoc indign
71 minus ferendum videri potest? Verresne
suae candelabrum Iovis, e gemmis auroqu
cuius fulgore collucere atque illustrari I
Maximi templum oportebat, id apud istum
conviviis constituetur, quae domesticis stu
que flagrabunt? In istius lenonis turpissi
mul cum ceteris Chelidonis hereditariis orn
pitolii ornamenta ponentur? Quid huic s
fore, aut quid religiosi fuisse putatis, qui
scelere se obstrictum esse non sentiat?
cium veniat, ubi ne precari quidem Iove
Maximum atque ab eo auxilium petere m

---

abest *regem*, ut haec quemadmodum eduntur vulgo
duobus Paris. A B et Lag. 29. Postea *omni e conv*
Manutius, Steph. Gruterus reliqui secundum meliorem fa
omnes mss. vulgares et olim editi. — *a rege]* Vulgo
Guelff. Lambini vet. cod. tres Parisini. — *te agere]* S
rus, sed rectissime et melioribus nostris adiuvantibus. V
praeter 29 omnes) cum libris olim editis *et*.

§. 71. *candelabrum Iovis]* Vulgo *Optimi Maxim*
duntur, candelabro parum apta, quae cum absint a cod

ossit? a quo etiam dii immortales sua repetunt in eo idicio, quod hominibus ad suas res repetendas est onstitutum: Miramur Athenis Minervam, Deli Apollinem, Iunonem Sami, Pergae Dianam, multos praeterea ab isto deos tota Asia Graeciaque violatos, qui a Capitolio manus abstinere non potuerit? Quod privati homines de suis pecuniis ornant ornaturique sunt, id C. Verres ab regibus ornari non passus est.

Itaque hoc nefario scelere concepto, nihil postea 72 ota in Sicilia neque sacri neque religiosi duxit esse: a sese in ea provincia per triennium gessit, ut ab to non solum hominibus, verum etiam diis immortalibus bellum indictum putaretur.

Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, iudices, 33 uod ab Aenea fugiente a Troia, atque in haec loca eniente, conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, ve-

---

§. 11. *a quo etiam dii immort. sua repetunt]* Coniunctivum mo-um noli expectare, nam haec non dicuntur ἐν παραλλήλῳ.

repetendas] Sic Lamb. vet. cod. Havn. Guelff. Leid. Vulgo *repe-ndas.* — *non passus est]* Editi vulgo libri *non est passus*, ordine rborum haud dubie usitatissimo, sed contra fidem librorum mss., quo-m plerique, sed deteriores, (Lag. omnes) *passus non est*, item pro-biliter, sed quod rarissimum meliores, Lambini vet. cod. Havn. coll. ibo Guelf., *non passus est.* Neque tamen debuimus spernere, quon-m hoc quoque licet. Infra c. 44 pr. *poscere non ausus est.*

§. 72. *religiosi duxit esse]* Sic voluit Lambinus in margine pro dg. *religiosi esse duxit*, et exhibent Guelff. Havn.

ab Aenea] Thucyd. VI, 2 Ἰλίου δὲ ἁλισκομένου τῶν Τρώων νές διαφυγόντες Ἀχαιούς, πλοίοις ἀφικνοῦνται πρὸς τὴν Σικελίαν, αὶ ὅμοροι τοῖς Σικανοῖς οἰκήσαντες, ξύμπαντες μὲν Ἔλυμοι ἐκλήσαν, πόλεις δ᾽ αὐτῶν Ἔρυξ καὶ Ἔγεστα. Sed Romana fama :estem urbis illius ἐπώνυμον in Sicilia matre Troiana natum, ibique te Aeneam fuisse tradit, adiutum tamen ab eo in urbe condenda viri sque auctum. Fuisse templum Aeneae Segestae docet Dionys. Halic. ntiq. I, 53. Itaque *cognatos populi Rom.* in columna Duilii non merito adiiciunt ad nomen Segestanorum, quamquam adesum et sum. Cf. etiam V, 47.

antiquissima praeditum religione, tum
artificioque perfectum. Hoc translatun
locum tantum hominesque mutarat, relig
pristinam servabat: nam propter eximia
nem etiam hostibus digna quam sancti
73 videbatur. Aliquot saeculis post P. Sc
nico tertio Carthaginem cepit: qua in v
hominis virtutem et diligentiam, ut et do
clarissimae virtutis exemplis gaudeatis,
odio dignam istius incredibilem audac
convocatis Siculis omnibus, quod diutis
meque Siciliam vexatam a Carthaginiens
gnorat, iubet omnia conquiri: pollicetur

---

§. 72. *Dianae simulacrum cum]* Stephanum in
liqui, quod *cum* dederunt, pro quo olim fuit *tum*, qu
in Guelff. est, nec *cum* certos auctores habet praeter
Sed verborum collocationem, quam idem Stephanus de
meliorum instituit, ne Lambinus quidem in editionem
autem habet. Est enim vulgo *simul. Dianae*. Mox *s*
Lambini vet. cod. et Guelff. Editur vulgo *conservab*
Erfurt. et coll. Havn. fere cum Guelff. facientibus esse.
nis perinde est. Sed miramurne quod dixit *digna* d
debebat esse *dignum*, de simulacro? Etiam infra §
transit ad personam. Nemo certe ausit cum Herelio

ɪe fore, ut omnia civitatibus, quae cuiusque fuis-t, restituerentur. Tum illa, quae quondam erant ɪera sublata, de quibus ante dixi, Thermitanis sunt lita: tum alia Gelensibus, alia Agrigentinis: in ɔus etiam ille nobilis taurus, quem crudelissimus ɪium tyrannorum Phalaris habuisse dicitur, quo vi- supplicii causa demittere homines, et subiicere ɪmam solebat. Quem taurum cum Scipio redderet ·igentinis, dixisse dicitur, aequum esse illos cogi-:, utrum esset Agrigentinis utilius, suisne servire, e populo Romano obtemperare; cum idem monu-ɪtum et domesticae crudelitatis et nostrae mansue-inis haberent. Illo tempore Segestanis maxima cum 34 ɪ haec ipsa Diana, de qua dicimus, redditur: re- 74 tatur Segestam: in suis antiquis sedibus summa ɪ gratulatione civium et laetitia reponitur. Haec

---

§. 73. *quae cuiusque fuissent]* Male et contra sermonis leges f. 1 *quae cuiuscunque fuissent*, certe *quae* abesse debebat.
erant Himera sublata] Vulgo *fuerant* contra nostros et Lamb. codices. De Himera cf. II, 35. Mox *antea* vulgo: *ante*, ut fere . orator, (cf. ad §. 48.) Guelf. 1. — *et subiicere flammam solebat]* ntelligendum videtur, non orationi Ciceronis inserendum, quod em Lambinus fecit, *cui subiicere flammam solebat*, e prae-ɪo *quo*. — *cum Scipio]* Sic Guelff. Erfurt. Havn. Vulgo *Sci-cum*.
utrum esset Agrigentinis utilius] Vulgo *Siculis*, quasi illa res ɪunes pertinuerit. Nos secuti sumus Stephani et Lambini codices, ff. Erf. Leid. Havn. Garatonii quidem suspicio, utrumque verbum nterpolatoribus additum videri, nimium late patet: quae enim ista entia generalis? Ceterum proprietatem verborum observa, nam *ser-is* domino et tyranno, *obedimus* imperatori, *paremus* superiori itate et auctoritate, *obtemperamus* sociis et amicis, sive servimus inanti, obedimus imperanti, paremus iubenti, obtemperamus volenti. . *anne* pro vulg. *an* e vet. cod. Lambini et reliquis melioribus scri-us: Guelf. 1 cum vulgaribus facit. Nihil interest; nam si quis exi-it, *anne* non dici, nisi si prius membrum interrogandi particulam habeat: solet illud quidem plerumque esse, verum sicut hoc loco, rat. 61 est: *quaerendum utrum una species et longitudo sit ea-. anne plures.*

tus virginalis. Sagittae pendebant ab hu
manu retinebat arcum: dextra ardentem
75 rebat. Hanc cum iste sacrorum omnium
hostis praedoque vidisset, quasi illa ips
sus esset, ita flagrare cupiditate atque a
Imperat magistratibus, ut eam demoli
dent: nihil sibi gratius ostendit futurum

---

§. 74. *sane excelsa in basi]* Guelf. 1 mendose
apud prosarios non dicitur pro eo quod est altus, sed

nihil mihi ab illis est demonstratum prius] C
stratum antiquius, quod sic Latine non dicitur: fa
cutionis *nihil antiquius habere.* — *signum cum st*
nicatum et alte cinctum, quemadmodum a recentiori
Diana venatrix (χιτώνῃ) fingi solebat. Tum *sinistr*
Quis? signum illud Dianae, puta, sive ipsa potius
codd. nonnulli (constat de Franc. et Huydec. et Lag
vett. *monus* exhibent. Verum a Naugerio primo res

§. 75. *iste sacrorum omnium et religionum h*
Sic magno consensu Guelff. Erf. Lag. 29 et Stephani
vet. cum Havn. coll. Deteriores et adhuc editi *sacro*
stis, *religionumque praedo*, quasi discrimen sit, n
Sic *hostis praedoque* II, 6. §. 17. — *illa ipsa f*
illa face legatur per libros mss. licet: nos librorum
sum ipsumque adeo usum dicendi secuti sumus. Ver

cere, sibi id nefas esse: seseque cum summa religione, tum summo metu legum et iudiciorum teneri. Iste tum petere ab eis, tum minari, tum spem, tum metum ostendere. Opponebant illi nomen interdum P. Africani: populi Romani illud esse dicebant: nihil se in eo potestatis habere,[1] quod imperator clarissimus, urbe hostium capta, monumentum victoriae populi Romani esse voluisset. Cum iste nihilo remissius atque 76
etiam multo vehementius instaret cotidie: res agitur in senatu. Vehementer ab omnibus reclamatur. Itaque illo tempore ac primo istius adventu pernegatur. Postea, quicquid erat oneris in nautis remigibusque exigendis, in frumento imperando, Segestanis praeter ceteros imponebat aliquanto amplius, quam ferre possent. Praeterea magistratus eorum evocabat: optimum quemque et nobilissimum ad se arcessebat: circum omnia pro-

---

§. 75. *sibi id nefas esse: seseque]* Sic Erfurt. et Havn. coll. et ego vidi etiam in Guelff. esse. Vulgo *id sibi nefas esse, seque*. Demonstrant magistratus, non suam esse rem, a senatu petere Verrem debere: hoc efficitur et ordine verborum et fortiore pronomine.

tum petere ab eis] Sic pro vulg. *illis* Guelff. Erf. et v. c. Lambini, sed quod ex eodem Lambiniano (et in Havn. coll.) notatur *cum petere*, mendum habendum est. In Erf. praeterea *minitari* pro *minari*.

Opponebant illi nomen interdum P. Africani: populi Rom. illud esse dicebant] Sic ipsam manum auctoris restitutam puto codd. meliorum tum eorum, qui olim collati sunt, tum meorum trium (duorum Guelff. unius Erf.) auctoritate. Vulgo legitur *opponebant illi interdum nomen Africani, donum populi Rom.* cet., sed praenomen quidem iam Lambinus et Graevius adiecerant. Vox autem *donum* (quamquam Lambinus de suis codd. annotare oblitus est) manifesto interpretandi conatum prodit; neque enim illi donatam sibi statuam esse Verri narrare opus habebant, sed hac praecipue re nitebantur, non amplius illam suam esse, sed ipsius populi Rom. cuius in basi nomen legeretur. Sic cap. 41 Mercurius Tyndaritanus publicum populi Rom. signum vocatur. — *monumentum victoriae populi Romani]* Voces duas postremas in codice Hittorp. deesse annotaverat Gulielmus, id quod de Erfurt. confirmo, neque tamen idcirco sicut ille damnarim.

§. 76. *optimum quemque et nobilissimum]* Sic pro olim vulgato *optimum et nobilissimum quemque* secundum Lambini vet. cod. ce-

35 crum Dianae tollendum locatur. Videt
77 gio fuerit apud Segestanos: repertum
scitote neminem, neque liberum, neque s
civem, neque peregrinum, qui illud signu
tingere. Barbaros quosdam Lilybaeo sci
esse operarios. Hi denique illud, ignari

---

terosque meliores Gruterus tacite edidit, secutique su
dicit oppida in quibus conventus iuridici agebantur.
Sed codices deteriores Oxon. Huyd. Lag. praeter 29
tustae *loca*. — *universis se funditus eversurum ess*
nabatur] *Universis* dudum ediderat Stephan. cum L
Cuiaciano et Hittorp. (Erf.) a se inventum Gulielmu
tamen posthac praeter Garatonium recipiendum censu
cte ostendit, respondere praegressis *singillatim uni*
cedunt illis libris etiam Guelf. ambo. Quod Gruterus
cerat *universim*, apud Ciceronem sordet. Verum
Steph. Lamb. cum Havn. coll. et codice Erf. *evers.*
vulgo sit *illam eversurum esse*. Guelf. 1 *evers. il*
alter *esse evers. illam*. Itaque nunc illos secuti sum
et lamentationibus] Adhuc editi *et lamentatio*
apud Lambinum. Sed parendum consensui Erf. Hav
Guelf., etiam convenientiae cuidam verborum.

§. 77. *Videte quanta religio fuerit apud Seges*
gitur *quanta religione fuerit*, et interpungitur fere po
rum codices meliores omnes *religio*, neque dubium
oratio continuanda sit longius. Nam qui periodum

ac religionis, mercede accepta, sustulerunt: quod m ex oppido exportabatur, quem conventum muliem factum esse arbitramini? quem fletum maiorum tu? quorum nonnulli etiam illum diem memoria tebant, cum illa eadem Diana Segestam Carthagine recta victoriam populi Romani reditu suo nuntiasset. iam dissimilis hic dies illi tempori videbatur! Tum perator populi Romani, vir clarissimus, deos patrios portabat Segestanis, ex urbe hostium recuperatos: nc ex urbe sociorum praetor eiusdem populi turpisnus atque impurissimus eosdem illos deos nefario lere auferebat. Quid hoc tota Sicilia est clarius, am omnes Segestae matronas et virgines convenisse, n Diana exportaretur ex oppido? unxisse unguen-? complesse coronis et floribus? ture, odoribus in-

---

tur cum contempta, tamquam pecudes ratione non utentes: et *bar-i* appellantur, quod ea pars Siciliae Graecis coloniis non frequen- veteribus Sicanis coloniisque Poenis relicta est, vide Thucydidem o VI pr. *Scitote* cum vi quadam repetitur neque facile abiicien-i, ut Gruterus interpolato codici suo obtemperans censuit.

quod cum ex oppido exportabatur] Vulgo *exportaretur*, quod condemno: verum Indicativus, quem Stephani codex in varietate ionis et Guelff. Erf. Havn. coll. exhibent, recepitque in editione Lams, nihilo deterior, immo describendae rei aptior est.

praetor eiusdem populi turpissimus] Sic edd. vett. inde ab Al-: in antiquioribus addebatur *populi Romani*, et partim (Venet. 1498 ens.) pro *eiusdem* ex nonnullis deterioribus libris (Hayd. Lag. 5. 14. *equidem* mendose legebatur. Graevius *praetor pop. Rom.* revot. Sunt etiam h. l. varietates codicum in notis, sed tamen nullus iorum post *populi* quicquam habet, et satis videtur esse *eiusdem*.

Quid hoc tota Sicilia est clarius, quam omnes Segestae matronas cet.] *Hoc* sequente *quam* etiam aliis tribus apud Ciceronem loabundare Schellerus docuit in Observationibus p. 69, ad Att. IV, 8 . de Orat. I, 37 §. 169, de Divin. I, 39 extr. non opus igitur esse ut *hoc* (quod fecit Lambinus) aut *quam* omittatur. Deinde *Sege-e* edidi pro vulg. *Segestanas* Guelff. libros et Erf. secutus, nec d inventum puto in Cuiaciano, in quo et in Hittorp. (quod falsum) *estanae* Gulielmus (in indice var. lectt.) legi notavit. Etiam Havn. . *Segestae*.

urbes, in quibus locata fuerat, captas in disset, bis ex duorum bellorum flamma vata est; quae Carthaginiensium victoria, religionem tamen non amisit, P. Africani gionem simul cum loco recuperavit. Quo lere suscepto, cum inanis esset basis, et cani nomen incisum: res indigna atque i debatur omnibus, non solum religiones verum etiam P. Africani, viri fortissimi, rum gloriam, memoriam virtutis, monum

79 C. Verrem sustulisse. Quod cum isti rer basi ac litteris, existimavit homines in o tius negotii esse venturos, si etiam basi indicem sui sceleris, sustulisset. Itaq

---

§. 77. *ture, odoribus incensis]* Vulgo *odoribusq* solitum est in oratione Latina, ubi alterum verbum ἀσυνδέτως ponere. Sic I, 30 extr. *spoliatum auxilii* III, 8 pr. *me vultu taciturnitate significasse, tibi n* Epist. XIII, 24 extr. *ut eum tuis officiis liberalit* Multo etiam saepius ubi per affectum verba cumulantur, et V, 65 extr. quod ne ab huius quidem loci ratione a liores codices Guelff. Erf. Lambini vet. in marg. cu

istius imperio locaverunt: quae vobis locatio ex publicis litteris Segestanorum priore actione recitata est.

Te nunc, P. Scipio, te, inquam, lectissimum or- 36
natissimumque adolescentem appello: abs te officium tuum, debitum generi et nomini, requiro et flagito. Cur pro isto, qui laudem honoremque tuum familiaeque tuae depeculatus est, pugnas? cur eum defensum esse vis? cur ego tuas partes suscipio? cur tuum munus sustineo? Cur M. Tullius P. Africani monumenta requirit: P. Scipio eum, qui illa sustulit, defendit? Cum mos a maioribus traditus sit, ut monumenta maiorum ita suorum quisque defendat, ut ne ornari quidem nomine alieno sinat: tu isti aderis, qui non obstruxit ali-

---

§. 79. *litteris Segestan.*] Sic Lambini vet. cod. cum Havn. coll. Guelff. Lag. 29. Reliqui mss. cum editis *Seg. litteris.*

P. Scipio] Nasica, idemque Metellus Pius, adoptatus a Numidici filio, postea socer Cn. Pompeii et Cos. a. 702 u. c. 52 ante Chr. nat. Vide stemmata affinium domorum apud Wetzelium in excursu ad Catonem maiorem. Advocatum Verris tum fuisse patet. *Debitum* it, i. e. quod debes, sive quod a te debetur. — *honoremque tuum familiaeque tuae*] Sic olim notatur a Fulvio Ursino et a Lambino inventum esse in codicibus suis, nosque in Guelferbytanis invenimus. Havn. coll. silet. Vulgo legitur *qui laudem honoremque familiae vestrae depeculatus est:* sed iure quaeras cur *vestrae*, cum unum Scipionem alloquatur. *Depeculatus est* paulo insolentius, sed tamen significanter translatum, pro eo quod est *imminuit.*

tuum munus sustineo] *Onus* vulgo, parum honeste. Nam 'illud' *onus* certe non debet videri, et re vera *munus* familiae Scipionum proprium est. Itaque inseq. cap. *succedam ego vicarius muneri tuo.* Hoc autem loco *munus* a Stephano et Lambino editum est e codd. ipsorum et secundum Guelff. et coll. Havn. Sed paulo post miror cur Lambinus non etiam *Cur* ante *M. Tullius* adiecerit, quod iidem mss. exhibent. Interrogando enim pergit orator, aliquanto post demum orationem ita convertens, ut se iam illam rem susceptorum dicat.

ita suorum quisque defendat, ut rel.] Lambinus edidit *maiorum suorum ita quisque*, omissa dividendi ratione, quae propria est pronomini *quisque*. Sed nos *ea* sustulimus, quod vulgo est in his, *ut ea ne ornari quidem*, iussu Guelff. librorum (silente Havn. coll.) Tum hi et Lag. 29 *nomine aliorum*, Lag. 42 *nomine alio:* nobis *alieno* satis placebat, et requirebamus aut *nominibus aliorum* aut *nomine alterius.*

Sed *obstruxit*, quod sequitur, restitui iussit e vet. co
pet. Lambinus, cum in vulgaribus libris et mss. et e
sit, ipseque in priore editione de coniectura Hotoman
vit, Stephanus autem haberet *obruit*. Cum Lambin
conspirare inventi sunt reliqui boni, Cuiacianus Guliel
vii, Guelf. Ernestii, cumque omnibus ea scriptura
subit, cur nemo recipere ausus sit. Puto autem eo
dubitasse de constructione. Nam accusativus alibi e
cum natura sua pervia sit, struendo intercluditur,
viam, *portam*, *flumen*, *aures* dicimus: hoc autem
ligimus *obstruere* esse novo opere struendo rei nocer
spectum aut aditum adimas, qua significatione videtu
sicut notum est *obstruere luminibus*. Ac vulgo qu
numenta, Guelff. autem, quod olim neglexeram, *mo*
Havn. coll. *monumentā*: singularem numerum facile p
scio an etiam *monumento* legendum existimes, praes
libris et in Leid. mox plenius legatur *sed id delevit*
cum vulgo absit requiritur, si diversus casus anteces
accusativus fuerit. Interim ego a codicum scriptura
Ordinem verborum *funditus delevit ac sustulit* Ste
dicibus melioribus restituerunt: vulgo *funditus sustu*

§. 80. *relinques aut deseres* cet.] In temporibus
ces mss. discrepant: vulgares priora praesentia, *relin*
posteriora futura exhibent, *patiere — defendes*: H
ques aut deseres, Guelff. *relinquis aut deseres*, ac d
defendis. Nos Lambinum et Ernestium secuti utrob

ulacrum Dianae maioribus suis restituisse; idque d Segestanos eius imperatoris nomine positum ac licatum fuisse; hoc Verrem demoliendum et asportdum, nomenque omnino P. Scipionis delendum toldumque curasse: orant te atque obsecrant, ut sibi gionem, generi tuo laudem gloriamque restituas, ut, od per P. Africanum ex urbe hostium recuperarint, per te ex praedonis domo conservare possint. Quid 37 tu his respondere honeste potes, aut illi facere, i ut te ac fidem tuam implorent? Adsunt et inraut. Potes domesticae laudis amplitudinem, Sci-, tueri: potes: omnia sunt in te, quae aut fortuna minibus aut natura largitur: non praecerpo fructum cii tui: non alienam mihi laudem appeto: non est loris mei, P. Scipione, florentissimo adolescente, o et incolumi, me propugnatorem P. Scipionis desoremque profiteri. Quamobrem si suscipis dome- 81 cae laudis patrocinium, me non solum silere de veis monumentis oportebit, sed etiam laetari, P. Afriii eiusmodi fortunam esse mortui, ut eius honos ab

---

§. 80. *quod per P. Africanum ex urbe hostium]* Sic edd. Steni et Lambini codicesque Guelff. Lag. 29 alii. Vulgo *quod ex e hostium per P. Africanum.*

Quid aut tu] *Tu* adiecerant Stephanus et Lambinus, ex codici-, revocavitque Ernestius. Guelf. tamen prior *quid autem tu*, alter *d autem cum.* Mox *omnia sunt in te* Lambinus in margine et i Guelff. Havn. Vulgo *omnia in te sunt.* — *me propugnatorem Scipionis]* Eieci additamentum vulgarium codd. editionumque omnium *onumentorum P. Scipionis*, quia abest a Guelff. Leid. Lambini . cod. Havn. collatione. Quidni Cicero hoc etiam loco ipsius Scinis se defensorem appellet, cum paulo post illum virum, non eius numenta, omnibus Romanis commendatum esse dicat?

§. 81. *sed etiam laetari, P. Africani eiusmodi fortunam esse rtui]* Lambini vet. cod. et ambo Guelf. *sed et laetari*, quibus reaorum silentium iure opponitur. Sed in eadem periodo vulgo male itur *eiusmodi esse fortunas mortui*, quod iam Lambinus in edit. sentientibus libris Guelff. Leid. et Havn. coll. correxit. Nam quam-

dici probari queat, (nam de Terentio constat: vide
1, 70) sicut contra *fortunam* pro facultatibus et re
Sulla 23 §. 66. Phil. I, 8 §. 20): tamen hi et pau
bere debent, quominus meliorum codicum fidem se

qui ex eadem familia sunt] Sic Guelff. et
(non coll. Havn.) editi et mss. vulgares plerique *ab*
Certi homines intelliguntur, non qui quoque tempore
biniana editio et meliores *auxilium requiratur*, v
dine. — *Sin istius amicitia]* *Sin* primus Stephan
Deteriores *si*. Deinde Guelf. 2 et Havn. coll. *impe*
Guelf. 1 verbis *te impediet* omissis, *arbitrare*. C
si placet. Tum *ego* a nobis adiectum est, in ceteri
voluit adiici Lambinus in margine repet. editionis,
Havn. coll. habent. — *Deinde ista praeclara]* Edit
rel. et locum recte constitutum putabamus; reminisce
molis erat. Nam codices plerique *ne*, et mirum es
interpretes laborarint, cum in mentem non veniret
bium confirmans, quod hodie inducto discrimine ab
tante diphthongo scribi solet. Quod discrimen num
quaestio, vide Orthographiam Harlesianam sub ea vo
memoratio non omittenda erat, Faernum ad prologum
vs. 17: sed institutum utile est haud dubie. Itaque i
ut cum Hotomano *ne* ironice dictum pro *ut* accipiam
scribamus, aut *dummodo* cum Ursino corrigamus:
nae scripserat locumque a coniecturis vindicasse vide
tamen postulat, ut scripturam Guelff. librorum, quo
loco Ernestius nihil aliud nisi valde vitiosum esse dic
remus. Ille igitur Guelf. 2 *de l. m. de ista*, Guelf. 1
tio aliquot litterarum relicto) *de ista*, Havn. coll. *d*

t queri, populum Romanum hominibus novis indus libenter honores mandare, semperque mandasse. est querendum, in hac civitate, quae propter virm omnibus nationibus imperat, virtutem plurimum e. Sit apud alios imago P. Africani; ornentur alii tui virtute ac nomine: talis ille vir fuit, ita de po Romano meritus est, ut non uni familiae, sed uniae civitati commendatus esse debeat. Est aliqua pars virilis, quod eius civitatis sum, quam ille am, amplam, illustremque reddidit; praecipue quod iis rebus pro mea parte versor, quarum ille prins fuit, aequitate, industria, temperantia, defensione torum, odio improborum: quae cognatio studios et artium propemodum non minus est coniuncta, m ista, qua vos delectamini, generis et nominis.

. 81. *hominibus novis industriis]* Sic Lambinus edidit et est in iago apud Gruterum, utroque Guelf. Havn. coll., alterius sectae ribus et reliquis editoribus duo adiectiva sine copula posita diserunt. Itaque vulgo editur *novis atque industriis*. Sed eius genexemplorum largam copiam e Livio attulit Drakenb. ad I, 14, 7, is hoc quidem loco ne uti quidem velim, quandoquidem *homines* coniuncte dicuntur. Mox *in hac civitate* ediderunt Steph. et binus e codd. quibuscum Havn. coll. et Guelf. 2 facit, in priore erba exciderunt. Vulgo *in ea civitate*.

quam ille claram, amplam illustremque reddidit] Sic ambo f. Vulgo *amplam, illustrem, claramque*. — *quod in his repro mea parte versor] Rebus* edidi pro vulgato *artibus*, pri- constantiae causa, nam sic habet Stephani cod. in var. lect. . Regius apud Graevium, uterque Guelf. Deinde videntur *artes* e imo, ubi est *cognatio studiorum et artium*, huc relatae esse. quidem esse virtutes, vel generalius etiam, quas nos dicimus *Eichaften*, satis constat. Cf. p. lege Manil. c. 13. Verum num apte *versari* in his ingenii artibus dicatur, id dubito.

non minus est coniuncta] i. e. arta. Sic in epist. III, 10 ad fin. *fuit unquam amicitia consularium in nostra civitate contior?* Sed iuvat hoc loco meminisse quae Aristoteles Rhet. II, 24 phicratis oratione ad populum Atheniensem habita, de Harmodii ris servavit, quae eiusdem fere sententiae sunt. Lege Mureti Var. t. lib. VIII, 22.

Segestam postulant. sed is, qui ...
P. Africani tuendam conservandamque ...
vereor, ne hoc officium meum P. Serv...
probem; qui cum res maximas gesseri...
que suarum rerum gestarum cummaxime...

---

§. 82. *iudicium de pecuniis repetundis]* Am... ordine *de repetundis pecuniis.* — *basis P. Scip...* Sic iidem libri, sed adiuti a Regio et Lag. 29 pro ... Post paulo *invicti* iam restituit Ernestius e Lambi... Guelff. pro superlativo gradu *invictissimi*, quo adhu... milite glorioso comice usus est. — *Carthagine ca...* *Captum* facile h. l. *receptum* explicare poteris. S... edit. 1559 et Lambinus ex Hotomani sententia scrips... *capta recuperatum*, nimis copiose seu potius verbos... binus scribit in duobus codd. suis esse *captum rec...* ckius fecit *capta receptum*, id in alio nullo libro in... terquam quod in Lag. 29 *capta* est pro *captum.*

monumentoque suarum rerum gestarum cum... *rum* addi voluit Lambinus in margine, et addidit ... (addicentibus Guelff.), nec potest abesse. Certe de... *rum*, quod quamvis sit in Ernestiana editione, non ... ctoritatem a codd. mss. Illa autem reprehensio Erne... sed *a se gestarum* dicendum fuisse, vana est. Nam u... *stae* dicuntur, ex. gr. supra III, 35, §. 81, sic *tuae res g...* et saepius p. Marcello, c. 2. 8. 9. *de rebus gestis suis* ... *xime*, quoniam divisis verbis scribebatur, Naugerium i...

te in iis elaboret: profecto volet haec non solum suis lteris, verum etiam omnibus viris fortibus et bonis ribus defendenda, non spolianda improbis tradere. n vereor, ne tibi, Q. Catule, displiceat, cuius amssimum in orbe terrarum clarissimumque monumenn est, quam plurimos esse custodes monumentorum, putare omnes bonos alienae gloriae defensionem ad cium suum pertinere. Equidem ceteris istius fur- 83 atque flagitiis ita moveor, ut ea reprehendenda

---

, *jetzt gerade.* Cf. Heusing. ad Cic. de Off. 1, 13 extr. Sed praeterito dicendum *tammaxime.* Vide Drakenborchium ad Liv. VII, 4 et imprimis Dukerum ad Florum II, 16, 3.

in iis elaboret] Ambo Guelf. Lag. 29 *laboret;* non credo, et ra utor auctoritate collationis Havniensis, nam *laborasse* Servilium rem expedire non potuisse, alienum est a sententia. *Elaborare* studio et labore aliquam rem efficere conari, *laborare* ob aliquam laborem habere. Cf. supra ad I, 1. Ceterum Guelff. *hiis*, vulgo Havn. coll. *iis.* — *amplissimum in orbe terrarum]* A libris Guelff. oll. Havn. abest *in*, nec dubium quin etiam Lambinus a suis ab- invenerit, qui in marg. repet. tamquam Ciceronis adscripserit *terrarum.* Sed genitivus huic loco non aptus est; si quid mum, scribe ex illis libris *in orbi terrarum*, quam formam Luanam Charisius p. 112 e Ciceronis quoque libro V de rep. laudat. *in* temere saepe et omittitur et additur, ubi *m* praecessit, sicut iidem illi libri *tantum imputem* pro *tantum putem* habent.

§. 83. *Equidem ceteris istius furtis — ita moveor]* Miror tamrelictum esse librariorum errorem, Ciceroniana oratione prorsus gnum, *et quidem — ita moveor.* Dudum Hotomanus coniecerat *idem*, sed cum nemo praeter Lambinum secutus est, cuius auctorin ne quis elevari putet perpetua hominis erga Hotomanum obseria, en ego praeter Stephanianum librum veterem in variet. lect. lff. et Lag. 29 testimonium affero, in quibus *equidem* perspicue ur. Opponitur Ciceronis persona illis *bonis omnibus*, qui ante inantur. *Et quidem* non dicitur nisi ubi novum aliquid additur, quod praecesserit aut augeatur aut corrigatur, hic autem nihil novi tur, sed cum antea dixerit, omnes bonos magnorum virorum glo- tamquam suam rem tueri debere, se quidem prorsus eum habere tum confirmat. Quam saepe etiam in bonis libris *et quidem* et *dem* confundantur, vide apud Drakenb. ad Liv. VI, 54 init. quo *equidem* unice verum est, quamvis oratio ἀνακόλουθος fiat. d Ciceronem quidem, qui *equidem* non absolute tamquam adver-

39 At hoc solum Africani monume
84 Quid? a Tyndaritanis non eiusdem S
cio positum simulacrum Mercurii, pulcl
sustulisti? At quemadmodum, dii imm
audacter! quam libidinose! quam impu
stis nuper dicere legatos Tyndaritanos,
nestissimos ac principes civitatis, Merc
cris anniversariis apud eos ac summa
retur, quem P. Africanus, Carthagine

---

bium confirmativum ponere, sed vim pronominis pr
vare solet, (cf. Heus. ad Off. I, 12 init.) minus qui
rum sit, dubitatur.

ut nihil mihi indignius, nihil minus ferend
Sic e codice Regio edidit Graevius, sed multo ante
Lambinus, nisi quod ambo *esse* omittunt, in ea re
non codices secuti, et Lambinus *mi* pro *mihi* scri
id quod nunc excerpta Havn. ostendunt. Guelferby
scriptura consentiunt. In ceteris edd. et codd. dete
nihil minus omittuntur, eamque scripturam Ernesti
diceret, Latinum esse etiam *indigne ferre.* At
gnius ferre, contra, qua nos edidimus ratione saep
quidem cap. 32 init. — *temperatissimi sanctis*
contemnendum videtur, quod in margine Lamb. leg
tissimi: nam etsi Ernestius etiam *temperatum* sim

nis non solum suae victoriae, sed etiam illorum i societatisque monumentum atque indicium dedisset, huius vi, scelere, imperioque esse sublatum. Qui, primum in illud oppidum venit, statim, tamquam fieri non solum oporteret, sed etiam necesse esset, nquam hoc senatus mandasset, populus Romanus ssisset; ita continuo, signum ut demolirentur, et ssanam deportarent, imperavit. Quod cum illis, qui 85
erant, indignum, qui audiebant, incredibile videre- : non est ab isto, primo illo adventu, perseveran. Discedens mandat proagorò Sopatro, cuius verba istis, ut demoliatur: cum recusaret, vehementer mi-ur: et statim ex illo oppido proficiscitur. Refert ille ad senatum: vehementer undique reclamatur. multa: iterum iste ad illos aliquanto post venit, erit continuo de signo. Respondetur ei, senatum permittere; poenam capitis constitutam, si iniussu

---

§. 84. *ut primum]* De abundantia hac, *ut primum — statim — inuo* in una periodo vide Garatonium ad Plancianam c. 26. Sed o quod est *pop. Rom. iussisset*, omisi copulam, quae vulgo ad-r, *populusque*, iussu amborum Guelferbytanorum. Efficit enim nihil asyndeton.

§. 85. *et statim ex illo oppido proficiscitur]* Vulgo *ita tum ex* cet. sed illud in libris mss. (inter quos Stephani vetus est) legi otavit Lambinus, improbans haud dubie, nam alioquin in textum pisset. Nec tamen satis intelligo, cur quod praeter illos codd. in lo Graevii et utroque Guelf. est, reiiciendum videatur, cum prae- ad rem describendam etiam illud valeat, hominem ne quid in-um audiret, et senatui deliberandi otium faceret, statim profectum . Mox *refert rem ille ad senatum* Lambinus in marg. ex vet. ce, Havn. coll. Guelf. 1: alter *refert rem esse ad sen.* Vulgo *agorus refert rem ad sen.* in quo facile interpretem agnoscis. um illud abest item a Leid. et Lag. 29.

ad illos aliq. post] Hoc ordine verborum codices quidem mss., us ego utor, omnes, editi libri *aliquanto post ad illos*. Sed Steph. et Lambinus contra codd. edidisse videbantur *nisi mihi num traditur*, adiecto pronomine, quod melius subintelligeretur, m extare nunc video praeter Havn. etiam in Guelf. ambobus. Itaque recepi.

Segestani postulant: sed is, qui laud
P. Africani tuendam conservandamque
vereor, ne hoc officium meum P. Serv
probem; qui cum res maximas gesseri
que suarum rerum gestarum cummaxime

§. 82. *iudicium de pecuniis repetundis]* Ar
ordine *de repetundis pecuniis.* — *basis P. Sci*
Sic iidem libri, sed adiuti a Regio et Lag. 29 pro
Post paulo *invicti* iam restituit Ernestius e Lam
Guelff. pro superlativo gradu *invictissimi*, quo adh
milite glorioso comice usus est. — *Carthagine*
Captum facile h. l. *receptum* explicare poteris.
edit. 1559 et Lambinus ex Hotomani sententia scrip
capta recuperatum, nimis copiose seu potius verb
binus scribit in duobus codd. suis esse *captum re*
ckius fecit *capta receptum*, id in alio nullo libro i
terquam quod in Lag. 29 *capta* est pro *captum*.

monumentaque suarum rerum gestarum cu
rum addi voluit Lambinus in margine, et addidit
(addicentibus Guelff.), nec potest abesse. Certe d
rum, quod quamvis sit in Ernestiana editione, n
ctoritatem a codd. mss. Illa autem reprehensio Ern
sed *a se gestarum* dicendum fuisse, vana est. Nam
stae dicuntur, ex. gr. supra III, 35, §. 81, sic *tuae res*
et saepius p. Marcello, c. 2. 8. 9. *de rebus gestis suis*
xime, quoniam divisis verbis scribebatur, Naugerium

um stipatumque lictoribus videres. Omnes id fore abant, ut miser atque innocens virgis caederetur: llit haec homines opinio. Virgis iste caederet sine sa socium populi Romani atque amicum? Non ue eo est improbus: non omnia sunt in uno vi- nunquam fuit crudelis. Leniter hominem clemen- que accepit. Equestres sunt medio in foro Mar- orum statuae, sicut fere ceteris in oppidis Siciliae: quibus iste C. Marcelli statuam delegit, cuius offi- in illam civitatem totamque provinciam recentis- ia erant et maxima. In ea Sopatrum, hominem cum ni nobilem, tum summo magistratu praeditum, di- icari ac deligari iubet. Quo cruciatu sit affectus, 87
ire in mentem necesse est omnibus, cum esset vin- s nudus in aere, in imbri, in frigore. Neque ta- a finis huic iniuriae crudelitatique fiebat, donec ulus et universa multitudo, atrocitate rei miseri-

---

§. 86. *est improbus*] Vulgo non legitur *est*, quod nos e Guelff. tera classe librorum, edit. Hervag. Steph. Lambiniana, adiecimus. ne enim abesse potest. Mox vulgo *non omnia sunt in eo uno* , sed cur *in eo unò*, cum satis sit *in uno*, et debuerit *in isto?* t *eo* a vet. cod. Lambini et Havn. coll. et, quod nunc demum vi- ab utroque Guelferbytano. Itaque sustuli de textu.
sicut fere ceteris] De Siculis Marcellorum clientibus cf. Livium XXVI, 32, et de *C. Marcello* ad nostrum lib. II, 21.
cum domi nobilem, tum] Vulgo *tum* utroque loco, sed magis ad pertinet, quod magistratus erat. Itaque recte Stephanus et Lam- s e libris suis *cum*, et accedit Lag. 29 et Havn. collatio. Sed in et Guelff. 2 *domo* peccatur. — *divaricari ac deligari*] *Diligari* sit Lamb. e suo vet. cod. et est in Guelff. Havn. coll. Nec ta- ratio intelligitur, (cum *deligare* sit ut *devincire*,) aut ea verbi a alibi invenitur. Ceterum utrum *in aëre* an *in aere* fuerit, quod dubitabatur, (et denuo dubitatur a Madvigio,) e libris mss. diiudi- non potest. ego certe puncta diaereseos, quae dicuntur, nusquam sita vidi. Non dubito tamen quin verum sit *in aere*, nam *in aëre* putò dici posse eos esse, qui sedent in equo, sub dio: eos vero, pendent circumfuso aëre. Cruciatus in eo non minimus, quod llum fuit, frigidius lapide aut ligno.

§. 87. *et universa multitudo*] Vulgo *atque*, sed *et* Lambini vet.

toris arcessitus nuntio rem demonst
modo fieri posse. Atque haec (nihil
86 tendum de istius impudentia videtur) a
ventu, palam, de sella ac de loco s
hiems summa, tempestas, ut ipsum S
audistis, perfrigida, imber maximus: c
lictoribus, ut Sopatrum de porticu, in
bat, praecipitem in forum deiiciant, nu
tuant. Vix erat hoc plane imperatum,

---

§. 85. *ad senatum rem defert]* Omittitur v
a nobis meliorum librorum auctoritate, Cuiacian
Lambinianae edit. Guelf. prioris, nam in altero est
vius quidem simpliciter legendum censuit *ad sen*
Ernestius probavit: sed docuit idem, tum *deferr*
expositionem pertineat, *referre* ad deliberationem
que in illa re ferri posse. Quamquam quod r
olim edidit P. Manutius 1559 et exhibere traditur

praetoris arcessitus nuntio] *Accersitus* Lag
sed nec Guelff. nec Regius. Porro *a praetoris*
censuit Hotomanus e vet. cod., ut ait, recepitque
alterius margine non ea tamquam ipsius lectio
plus est, tamquam *vet. cod.* Sed ne quis fall
ille Hotomanianus, certe non est Lambinianus n
Guelff. et Havn. coll. conspirat. P. Manutius 155
situs nuntio scripsit. Quo isti corrigendi con
intelligas

tum stipatumque lictoribus videres. Omnes id fore tabant, ut miser atque innocens virgis caederetur: ellit haec homines opinio. Virgis iste caederet sine ssa socium populi Romani atque amicum? Non que eo est improbus: non omnia sunt in uno vi-: nunquam fuit crudelis. Leniter hominem clemenque accepit. Equestres sunt medio in foro Marlorum statuae, sicut fere ceteris in oppidis Siciliae: quibus iste C. Marcelli statuam delegit, cuius offiin illam civitatem totamque provinciam recentisna erant et maxima. In ea Sopatrum, hominem cum mi nobilem, tum summo magistratu praeditum, diicari ac deligari iubet. Quo cruciatu sit affectus, 87
ire in mentem necesse est omnibus, cum esset vins nudus in aere, in imbri, in frigore. Neque tan finis huic iniuriae crudelitatique fiebat, donec ulus et universa multitudo, atrocitate rei miseri-

---

§. 86. *est improbus*] Vulgo non legitur *est*, quod nos e Guelff. tera classe librorum, edit. Hervag. Steph. Lambiniana, adiecimus. me enim abesse potest. Mox vulgo *non omnia sunt in eo uno* , sed cur *in eo uno*, cum satis sit *in uno*, et debuerit *in isto?* t *eo* a vet. cod. Lambini et Havn. coll. et, quod nunc demum viab utroque Guelferbytano. Itaque sustuli de textu.
sicut fere ceteris] De Siculis Marcellorum clientibus cf. Livium XXVI, 32, et de *C. Marcello* ad nostrum lib. II, 21.
cum domi nobilem, tum] Vulgo *tum* utroque loco, sed magis ad pertinet, quod magistratus erat. Itaque recte Stephanus et Lam- e libris suis *cum*, et accedit Lag. 29 et Havn. collatio. Sed in et Guelff. 2 *domo* peccatur. — *divaricari ac deligari*] *Diligari* sit Lamb. e suo vet. cod. et est in Guelff. Havn. coll. Nec taratio intelligitur, (cum *deligare* sit ut *devincire*,) aut ea verbi m alibi invenitur. Ceterum utrum *in aëre* an *in aere* fuerit, quod dubitabatur, (et denuo dubitatur a Madvigio,) e libris mss. diiudimon potest, ego certe puncta diaereseos, quae dicuntur, nusquam sita vidi. Non dubito tamen quin verum sit *in aere*, nam *in aëre* puto dici posse eos esse, qui sedent in equo, sub dio: eos vero, pendent circumfuso aëre. Cruciatus in eo non minimus, quod llum fuit, frigidius lapide aut ligno.
§. 87. *et universa multitudo*] Vulgo *atque*, sed *et* Lambini vet.
r.

opus est non solum ingenio: verum et
41 dam singulari. Unum hoc crimen vi
88 me pro uno ponitur, de Mercurio Ty
sunt; sed ea quo pacto distinguere
sim, nescio. Est pecuniarum captaru
a sociis pecuniae magnae sustulit. Est
publicum populi Romani signum, de
captum, positum imperatoris nostri n
bitavit auferre. Est maiestatis, quo
gloriae rerumque gestarum monument
asportare ausus est. Est sceleris, quo

---

cod. et Guelff. Paulo post pro *commota* uterq
Tum *ut isti* dedimus cum Stephano et Lambi
Vulgo *ut ei*, quod ambiguum esset an ad Sopatr

Clamabant fore ut] Verissimum hoc: nec
clamabat, aut sermonis usu, aut librorum mss.
Itaque error typographorum videtur. Sed statim
cod. et Guelf. 1, alter cum Leid. *ipse*, quod e
ipsi sese. Cf. ad V, 29 pr.

§. 88. *publicum populi Rom. signum*] Ver
e vet. cod. et Ernestius e Guelf. 2 (et Leid.) scri
blice: nam *publice auferre* hoc quidem loco ni
publicum populi Romani coniunctim dicitur.

s violavit. Est crudelitatis, quod in hominem in-
ntem, in socium nostrum atque amicum, novum
ingulare supplicii genus excogitavit. Illud vero 89
sit, iam non queo dicere; quo nomine appellem,
o: quod in C. Marcelli statua. Quid est hoc?
onusne quod erat? Quid tum? quo id spectat?
m ea res ad opem, an ad calamitatem clientium
e hospitum valere debebat? an ut hoc ostenderes,
a vim tuam in patronis praesidii nihil esse? Quis
non intelligeret, in improbi praesentis imperio ma-
n esse vim, quam in bonorum absentium patro-
? An vero ex hoc illa tua singularis significatur
entia, superbia, contumacia? Detrahere videlicet
id te de amplitudine Marcellorum putasti. Itaque
Siculorum Marcelli non sunt patroni: Verres in
m locum substitutus est. Quam in te tantam vir- 90
n esse aut dignitatem arbitratus es, ut conarere
telam tam splendidae, tam illustris provinciae tra-
re ad te, auferre a certissimis antiquissimisque

. 88. *in hominem innocentem]* Guelff. et v. c. Lambini *quod
nocentem in hominem*, Havn. coll. *quod in innocentem homi-*
Porro Lambini liber (sive sunt libri) et Havn. *vestrum*, a Guelff.
rbum abest. Sed consensu plurimorum *et singulare* pro *ac
lare* dedimus.

. 89. *Quis hoc non intell.*] Lambini v. c. in margine et Guelff.
non hoc. — *de amplitudine Marc.*] Est hoc e codicum familia
e, vulgares (Lag. omnes, Huyd. Oxon.) et edd. veteres *magni-
e*, parum apposite. Illud Hervagius primus, deinde Stephan. et
inus, et, quia repetitores transmiserunt, reliqui.

. 90. *tam splend., tam illustr. provinciae*] Vulgo *clientelam
illustrem, tam splendidae provinciae*, inconcinne. Itaque haud
melius Lambinus edidit *tam illustris, tam splendidae prov.*,
elius etiam est, quod idem in marg. repetitae e vet. cod. protu-
in Stephani vetere et Havn. coll. et Guelff. est *tam splendidae
illustris provinciae:* nam *illustris* plus est quam *splendidus*.
sic restituimus.

mus? Immo vero ipse praesens: Ron
ipsum esse pollicitum, sese id signu

---

esse, primum editi *nemini dubium esse.* In f
Lag. 29 *possit*, sed pro ratione Latini sermonis c
quod tum fuit cum deducerentur testes.

§. 92. *deport. Merc. esse]* Sic boni omnes: v
curium. Mox ex Guelff. Lambini v. c. Havn. *dic*
dicunt. Futurum tempus explico, si eas examinar
diligenti eius rei perscriptione omnis dubitatio exi
ctum sit. — *Quid? is ubi est? vidistis homin*
plenior vulgo hic locus legitur *testis est. vidis*
exiguam prorsus auctoritatem habent, cum non
codd. verum etiam a deterioribus praeter unum La
sint. Primum accessisse video in Ascens. 1511, d
Iuntinum editorem 1515 bona fide retinuerunt, do
movere coepit. — *Demetrius gymnasiarchus, quo*
erat] Democritus nescio unde in Hervagianam vene
petitam Lambinianam et inde in Gruterianam transi
stius *Demetrium.* Sed nec ille nec Garatonius
mus graviorem errorem, qui ad ipsum sermonem
vertit. Nimirum in repetitam Lambinianam *eo l*
psit, unde in Gruterianam et reliquas venit, fort
graphorum, cum et in edd. prioribus et codd. prae
omnibus legeretur *ei loco:* dicimus quidem praes
illo loco, si quis divisis inter plures muneribus aliq

C. Marcellum iudicem, ut, cuius ad statuam Si-
te praetore, alligabantur, eius religione te istis
nctum adstrictumque dedamus. Ac primo, iudi- 91
hoc signum Mercurii dicebat iste Tyndaritanos
Marcello huic Aesernino vendidisse: atque hoc sua
a etiam M. Marcellum ipsum sperabat esse dictu-
: quod mihi nunquam verisimile visum est, ado-
ntem illo loco natum, patronum Siciliae, nomen
n isti ad translationem criminis commodaturum.
umtamen ita mihi res tota provisa atque praecauta
ut, si maxime esset inventus, qui in se susci-
istius culpam crimenque cuperet: tamen is pro-
e nihil posset. Eos enim deduxi testes, et eas
as deportavi, ut de istius facto dubium esse ne-

. 91. *M. Marcello huic Aesernino]* Extat et alibi huius Mar-
iati fortasse *Aeserniae*, quae est colonia populi Rom. in Samnio,
ris. Cic. in Bruto 35 *M. Marcellus Aesernini pater.* Sed quin
m quod patri praenomen fuerit *M.* non *C.* ut est in editis libris,
m esse nequit propter consensum bonorum codicum (Lamb. Guelff.
), qui quidem illam notam etiam mox adiiciunt, ubi vulgo *etiam*
ellum ipsum sine praenomine est. Nec video quid obstet quo-
hunc Aeserninum viginti annis post (703 u. c. 51 ante Chr.)
lem fuisse putemus.
Verumtamen ita mihi res tota provisa atque praecauta est]
sa pro vulg. *praevisa* ediderunt Lambinus et Graevius e codd.:
quod Graevius scribit Ernestiusque repetit etiam *ex editionibus*
tioribus, nescio quas dicant praeter unam Hervagianam ex opti-
odd. passim correctam. Sed recte dicit Ernestius vel sine libris
endum fuisse: nam cavendi significatio non inest in verbo *prae-*
e, contra *providere* et *praecavere* saepe iunguntur: Cic. ad Att.
quod a me ita praecautum atque ita provisum est. Livius
VI, 17 *satis undique provisum atque praecautum est*, *ne* cet.
f. et Havn. collat. *provincia provisa*, διττογραφίᾳ. Praeterea
. in marg. repet. legi voluit *ita mihi res tota*, cum adhuc et ab
in priore edit. editum esset *ita res mihi tota.* Etiam hoc plane
dum Guelff. libros et Havn. coll. Item mox in iisdem *ut si* est,
quemadmodum in editis, *uti si.*
deduxi testes] Sic Lambini v. c. Guelff. Havn. Vulgo *testes de-*
in vetustissimis etiam *testes adduxi.* — *Dubium esse nemini]*
um edit. Graeviana et Havn. Guelf. 2, vulgo nunc *dubium nemini*

principes in ea civitate erant, praecipi
datur quaestoribus et aedilibus, ut noc
rent ad aedes sacras. Etenim iste A
propter multitudinem illorum hominum
et quod cives Romani, viri fortes atqu

---

femina, *feminum*, *feminibus* invenias. Confer
certatim post Heinsium et Gronovium formas per
runt, (Drakenb. ad Sil. Ital. I, 540. Spalding. ad
Heynium ad Tibull. Carm. I, 8, 26 etiam *femor*
esse apud bonos scriptores docentem.

Quod quidem, iudices, cum iste] Sic Lallem
nae lectionis desertor e quattuor codd. Pariss. edidi
spirant Lag. 29 et Havn. collatio. Guelf. 1 *quiquid*
quid iudicium, Lambini vet. in marg. *quid, quid,*
interpunctionum haud dubie ipse Lambinus adiecit.
tur, quam quod Lallem. aut vidit aut invenit. Vel
dices, cum clam fecisset. — furtumque nefari
melioribus Steph. Lamb. Graevius Ernestius. Det
omnes praeter 29) *nefarios*. Sed Guelf. 1 antea *sc*
lus istum. Lambiniana editio *illud scelus*.

Uno enim tempore] In Ernestiana lectione *un*
pore defectum coniunctionis aucta verborum gravit
nec de veritate satis constat. Nam cum in libris m
eorum tempore legatur, veteres editores fecerant
pore: qui deesse aliquid senserant, Lambinus *uno e*

ulti in illo oppido coniunctissimo animo cum ipsis grigentinis vivunt ac negotiantur,) non audebat palam scere aut tollere, quae placebant. Herculis templum 94 t apud Agrigentinos, non longe a foro, sane sanum apud illos et religiosum. Ibi est ex aere simucrum ipsius Herculis, quo non facile dixerim quicsm me vidisse pulchrius (tametsi non tam multum istis rebus intelligo, quam multa vidi,) usque eo, dices, ut rictum eius ac mentum paulo sit attritius, od in precibus et gratulationibus non solum id verari, verum etiam osculari solent. Ad hoc templum, m esset iste Agrigenti, duce Timarchide, repente, cte intempesta, servorum armatorum fit concursus que impetus. Clamor a vigilibus fanique custodibus litur: qui primo cum obsistere ac defendere cona-

---

rti: sed cur onus verborum feramus, cum tollant Stephani vet. Guelff. i d. Havn. coll.? Tum *palam tollere aut poscere* editi, *palam posre aut tollere* tota familia codd. meliorum et nonnulli quoque e garibus, ut Franc. Prius *poscitur* quam *tollitur*, et *palam* ad mque verbum refertur.

§. 94. *dixerim quicquam]* Sic Lambinus in marg. et Havn. Guelff. rt. (qui hinc denuo incipit). Vulgo *quicquam dixerim.*

ut rictum eius ac mentum paulo sit attritius] *Rictum* neutro ere, formam Lucretianam, in hoc Tullii loco (nec alibi utitur eo o) legit Nonius Marcellus, verum in editionibus vett. secundum l. deteriores expressis constanter *rictus* fuit, donec Lambinus mes libros nactus Hotomani praesagitionem implevit, *rictumque* e suis edidit. Postea Cuiacianus, Hittorp. (Erf.), Regius collati Grute- et Graevium in hanc partem pertraxerunt: Ernestius, cum idem uelf. 2 (nos addimus etiam 1 et Lag. 29) invenisset, maluit illos e sequi, quam demere aliquid de auctoritate veterum editionum. rum *mentum* attingitur in supplicationibus: Homerus Iliad. I, 501 r- χειρὶ δ' ἄρ' ὑπ' ἀνθερεῶνος ἑλοῦσα λισσομένη προσέειπεν, et Plihist. nat. XI, 45 docet in vetere Graecia moris fuisse: oscula fear in gratiarum actionibus, quae sunt *gratulationes* proprie, adus deos: nam ubi alicui homini gratulamur, diis gratias agimus ilnomine, unde demum nova significatio existit, *Glückwunsch* τοῦ χαίροντος τινί. Moneo propter Lipsium, qui hoc loco scribi alido *gratationibus* maluit, Ciceronis prorsus oblitus.

fecta, neque viribus tam infirmis fuit,
cte eo nuntio excitatus surrexerit, telum
que fors offerebat, arripuerit. Itaque

---

§. 94. *male mulcati clavis ac fustibus]* Mu
titae editionis, reprehensis si qui adhuc caeci esse
sit Lambinus, cum in edd. vett. fuisset *mulctati*,
Vict. edidisset *multati*. Hoc ipsum h. l. est in
furt. et pro Mil. c. 14 in eodem Erfurt. Contra t
ceronem in Bruto c. 22 extr. Schütz. in aliis duo
tos invenit. Sed iam acquiescendum in ea sententi
Gronov. ad Liv. XXVIII, 30 et plerique alii vet
Drak. ad illum Livii locum) defenderunt, *mulcari* s
de verberibus similique corporis vexatione diceretur.
Curtium lib. VII, 11, 17, e paucioribus quidem
praestantioribus libris, *mulcati parte membrorum*
sedem verbum habet apud Plautum et Terentium,
tollere conatur. *Convolsis* Havn. coll. et Lag. 29,
crebuit Erf. et Guelf. 2, *percrebruit* prior.

non hostium adventu necopinato] Ultimum
tegrioribus (etiam Stephaniano in var. lect.) primu
biniana editione: in Lag. omnibus, Oxon. Huyd. no

atque ex cohorte praetoria] Vulgo *atque c*
Quod nos edidimus sic est in Erf. Lag. 29 et 27.
que ex coh. praetoris, Guelf. 1 *atque cohorte pra*
2 *atque cohorte praetoris ac manum*, Havn. coll.

fanum ex urbe tota concurritur. Hora amplius iam demoliendo signo permulti homines moliebantur: il- interea nulla lababat ex parte; cum alii vectibus biectis conarentur commovere, alii deligatum omni- s membris rapere ad se funibus. Ac repente Agri- ntini concurrunt: fit magna lapidatio: dant sese in gam istius praeclari imperatoris nocturni milites: duo nen sigilla perparvula tollunt, ne omnino inanes ad um praedonem religionum revertantur. Nunquam n male est Siculis, quin aliquid facete et commode cant: velut in hac re aiebant, in labores Herculis n minus hunc immanissimum Verrem, quam illum rum Erymanthium referri oportere.

Hanc virtutem Agrigentinorum imitati sunt Asso- 44
ii postea, viri fortes et fideles, sed nequaquam ex 96

§. 95. *Hora amplius — moliebantur]* Eodem iure poteris *ho- n amplius* scribere: nam sic Stephani vet. et Havn. Erf. Lag. 29, *hora* cum reliqua turba ambo Guelf. et videtur Lambinus in suo enisse, quoniam, cum priore Stephanum secutus *horum* edidisset, marg. repet. ea lectio, codicum mentione non facta, *aliorum* dici- . Etiam usu sermonis utrumque licet: Cicero p. Rosc. Com. c. 3 *smodo, cum omnes, qui tabulas conficiant, menstruas pene ra- nes in tabulas transferant, tu hoc nomen triennium amplius adversariis iacere pateris?* et paucis versibus post *quamobrem, n cetera nomina in ordinem referebas, hoc nomen triennio am- us in adversariis relinquebas? — Ac repente Agrigentini con- runt]* Coniunctionem adiecimus e Stephani vetere et Lambini v. c. margine repet. ceterisque bonis, neque eam supervacuam quisquam stimabit: adiungitur enim cum vi quadam, quid continuo factum sit, n ita res esset comparata, ubi aut *cum* aut *tum* dici poterat. Cf. am Handium in Tursell. T. I p. 480. Mox *perparvula* Lag. 29 et vn. coll. Sed *revertantur* consensus Guelff. Leid. Erf. Havn. po- lat, alioquin quod vulgo legitur *reverterentur* non mutarem. Cf. II, 14 et I, 24. — *tam male est]* Sic primum editum est in Her- giana ex aliquo meliore: nam deterior codicum familia *tantum mali* . *tantum malum.* Simile dicacitatis Siculorum exemplum aptis- te ex Quintil. VI, 3, 41 laudat Rogerius, sive vere Siculi dixerunt, e nomine illorum opus fuit: tenent enim hoc boni oratores, ut aliis eribant, quae frigidiora aut sua dignitate parum digna videri pos- t, quemadmodum idem Quintilianus prudenter monet.

lemo dat et Hieroni negotium. Illi no
armataque, veniunt: fores aedis effring
stodesque mature sentiunt: signum, qu

---

§. 96. *neque tam ex nobili civitate]* Lambi
nobili civ. edidit, non de coniectura, ut videri pot
simili in ea re Lag. 29 et Guelf. 2. Ego tamen r
tem tueor: sic etiam V, 48 *tam in paucis villis.*
Dittàino, qui in Simaethum influit, oppidum *As*
crisas Guelf. 1 et nummus antiquus apud Eckhelium
p. 198. — *propter ipsam]* Guelf. 1 *prope.* Mox *C*
est numerosius Guelff. Erf. Havn. quam vulgo *Chr*
iisdem libris et edit. Lambini *et Hieroni* dedimus
que. Fratres illos Cibyratas esse meministi ex ca
facta manu armataque] Sic mss. omnes et
ctor. primum extitit *armatique* servatumque est a
quamquam uterque in codd. suis esse *armataque*
nestius lectionem iam possessione tutam omisit,
facta manu idem esset quod conferti, cum eo be
ipsi dicerentur armati. Verum *manum facere*
colligere, comparare hominum multitudinem, vide i
et infra V, 30 init. Mox *aeditui* constanter in cod
rum A. Gellius lib. XII, c. 10 in fidelissimis ex
ventum dicit *aeditimi.* Quid, quod Lambinus cum
baret, ita esse in libris mss. addidit? nam si suos
sane videtur, in errorem lectores sciens induxit.
libros sapere anceps videtur. Nam cum Varro de
bat: *in aedem Telluris veneram rogatus ab ae*

icinitati, bucinà datur: homines ex agris concurrunt: icitur fugaturque Tlepolemus: neque quicquam ex o Chrysae, praeter unum perparvulum signum ex ere, desideratum est.

Matris magnae fanum apud Enguinos est. (Iam 97
nim non modo breviter mihi de unoquoque dicendum, ed etiam praetereunda videntur esse permulta, ut ad aiora istius et illustriora in hoc genere furta et scera veniamus.) In hoc fano loricas galeasque aeneas, aelatas opere Corinthio, hydriasque grandes, simili in enere atque eadem arte perfectas, idem ille Scipio, ir omnibus rebus praecellentissimus, posuerat, et uum nomen inscripserat. Quid iam de isto plura diam aut querar? omnia illa, iudices, abstulit: nihil in eligiosissimo fano, praeter vestigia violatae religionis omenque P. Scipionis, reliquit: hostium spolia, monumenta imperatorum, decora atque ornamenta fanoum posthac, his praeclaris nominibus amissis, in strumento atque in supellectile Verris nominabun-

§. 97. *Matris magnae]* Immo fuisse θεῶν μητέρων discimus a iodoro Siculo lib. IV, 79 sqq. et ex narratione Posidonii apud Plurchum in Marcello c. 20. Religio e Creta insula originem duxit, et adebantur illac fuisse Iovis nutrices. De vetustis armis militaribus eo fano sacratis mentio fit apud Plutarchum: eaque causa videtur isse, cur Scipio ornamenta ex eodem genere consecraret.

breviter mihi] Ordo verborum est ex Guelff. Vulgo *mihi non odo breviter*. Porro in illis libris duobus *sed et* est pro *sed etiam*.

grandes, simili in genere] Guelff. et Havn. *grandissimas hii in enere*, nisi quod Guelf. 2 *gravissimas*. Item Erf. *grandissimas in*. erto causa non est cur *in* tollere velimus, id quod Lambinus fecit. ed cum vulgo scribatur *idem ille P. Scipio*, nos nunc Stephan. et ambinum secuti, cum Guelff. et Erf. praenomen omisimus: satis enim gnificatur. Havn. coll. silet. — *posthac]* Guelff. Havn. Erf. *postaec*: non placet. — *atque in supellectile Verris]* Vulgo *ac supelctili C. Verris*. Boni libri variant, nam *in* non repetitur in Guelf. 1 Lag. 29, et *supellectili* citat Stephanus e vet. suo, Erf. *supellectibus*, sed reliqui *supellectile*, sicut apud Curtium V, 2 ex optimo Florntino et nonnullis aliis dedimus. Cf. ad lib. II, 14 §. 35 et de locis

ndi quidem causa fas erat? Hisne rebus manus non dubitasti, a quibus etiam oculos cohibere gionum iura cogebant? Tametsi ne oculis quiiptus in hanc fraudem tam sceleratam ac tam n decidisti: nam id concupisti, quod nunquam ; id, inquam, adamasti, quod antea non aspe- Auribus tu tantam cupiditatem concepisti, ut n metus, non religio, non deorum vis, non ho- existimatio contineret. At ex bono viro credo 102 s, et bono auctore. Qui id potes, qui ne ex uidem audire potueris? Audisti igitur ex mu- quoniam id viri neque vidisse neque nosse po- Qualem porro illam feminam fuisse putatis, ? quam pudicam, quae cum Verre loqueretur? eligiosam, quae sacrarii spoliandi rationem osten-

---

to nec subintellecto accusativo rei, qui certe ad grammaticam ex adverbio *eo* sumi non potest. Cui Latine sonabit „filios scholam mitto *ad discendum*" pro *ut discant*, sive *discendi* Causam igitur intelligere mihi videor, cur scriptor, cum vationem vellet, *fanum* addiderit, quod h. l. non *illud fanum* indefinite dicitur et cum Participio ita coit, ut significetur *sacrilegium committendum*.

anc fraudem — decidisti] i. e. huc tandem delapsus es, ut iscipere quam istam cupiditatem ferre malles: *incidisti* usitat. nec tamen Lambinus ipse posthac probasse videtur, quod priore editione non monito lectore scripsisset. In alterius certe margine nihil nisi *al. incidisti* legitur.

02. *ex bono viro, credo]* Sic Guelff. et Havn. longe concinim vulgo *ex viro bono audieras credo*, nam *vir* et *auctor* tur. Ediderat quidem Lambinus *credo audieras*, sed *viro* iquerat, notavit tamen in marg. in v. c. esse *bono viro*. Porro *otes* Steph. Lambin. Graevius e codd. suis ediderunt, quibusio Guelf. consentiunt, multoque id rectius est quam quod vulgo r *qui id potest?* Nam hoc cum praecedente verbo activo *at— s* non coit, ac si *fieri* supplere velis, certe *potuit* esse debuit.

e sacrarii spol. rationem ostenderet] Singulare edi ab omnienderet *rationem*, cum in mss. utriusque familiae sit *ratioenderet*, quemadmodum oratorius numerus postulat. Praeterea vett. et codicum classe deteriore *sacrarium* male legitur, prirexit Stephanus, quem Lambinus et reliqui secuti sunt.

103 sicut adhuc fecistis, attendite. Insula
dices, satis lato a Sicilia mari periculos
in qua est eodem nomine oppidum, quo
accessit: quod tamen isti textrinum pe
muliebrem vestem conficiendam fuit.
non longe in promontorio fanum est Iun
quod tanta religione semper fuit, ut
Punicis bellis, quae in his fere locis na

---

§. 102. *An minime mirum]* Sic Stephani vetu
et, quod olim oculos nostros effugerat, ambo Guelf.
vigius, interrogationem excipi interrogatione, quae e
mationis locum teneat, eamque rem exemplis illu
quod negat vulg. scripturam *at* ferri posse, nobis n
cum illa interrogatio hunc sensum habere possit „
illam fuisse pudicam aut religiosam?" videtur non
at, i. e. immo mirum non est cet. Sed praestat san
ac minime est mirum. Quod sequitur *summa ca*
Hotomano displicuit, quoniam ne aditus quidem ad
viris est, voluitque *virginum* scribi. Redarguit Ern
castimoniam eam ipsam esse putaret, quod ab aditu
tinerent. Non satis est hoc ad castimoniam: et mali
a consuetudine mulierum abstinent, quibus sacra faci

Immo vero alia complura] „Huc pertinere ar
Priscian. p. 769 (edit. Putsch.): Cicero de signis *im*
ria: in quibusdam tamen codicibus invenitur *com*

atque versata sunt, sed etiam in hac praedonum
ltitudine semper inviolatum sanctumque fuerit. Quin
im hoc memoriae proditum est, classe quondam Ma-
issae regis ad eum locum appulsa, praefectum re-
m dentes eburneos incredibili magnitudine e fano
tulisse, et eos in Africam portasse Masinissaeque
iasse. Regem primo delectatum esse munere: post,
audisset, unde essent, statim certos homines in
quinqueremi misisse, qui eos dentes reponerent. Ita-
in his scriptum litteris Punicis fuit, *regem Masi-
em imprudentem accepisse, re cognita reportan-
curasse.* Erat praeterea magna vis eboris, multa
menta, in quibus eburneae Victoriae, antiquo opere
mma arte perfectae. Haec iste omnia, ne multis 104
r, uno impetu atque uno nuntio, per servos Ve-
s, quos eius rei causa miserat, tollenda atque
tanda curavit.

Pro dii immortales! quem ego hominem accuso? 47

---

proelio, minus etiam placet, et codicum alterius sectae con-
convincitur. Singularis enim numerus in ista significatione,
am minus ex usu Ciceronis est, non caret tamen idonea aucto-
vide Davisium et Oudendorp. ad Caes. de B. C. I, 45 quique
dantur, ac videtur adeo militaris consuetudinis fuisse, cum in
Cn. Pompeii epistolis apud Cicer. epist. ad Att. lib. VIII, 12
egatur. — *in hac praedonum multitudine]* In utroque Guelf.
. coll. deest *in*, in altero Guelf. etiam *hac*. Praepositio quam
cidere potuerit, patet; quamquam non negaverim etiam solos
s ferri posse, sicut ipsi edidimus lib. III, 78 §. 182 *tantis ae-
gustiis*. Post Guelff. alio verborum ordine *semper fuerit in-
n sanctumque*. — *Masinissae regis]* Lambinus edidit *Mas-
*, forma omnium deterrima, iustius enim poterat *Massinissa*
Iff. 1 et Lag. 29), sed vulgaris auctoritate poetica confirmatur,
Italic. XVI, 117 et ad eum locum Drakenborchium.
em primo delectatum esse] Omisi *quidem* post *regem*, quia
Lambini v. c. in marg. Leid. Guelff. Havn. coll. Post ex iis-
i *reponerent* pro *reportarent*, et *scriptum* pro *inscriptum*,
reportandos curasse pro vulg. *reponendos restituendosque*

ta, manifestis in maleficiis tenetur, et manet etiam,
: tacitus facta mecum sua recognoscit.

Nimium mihi diu videor in uno genere versari 105
uninum. Sentio, iudices, occurrendum esse satietati
rium animorumque vestrorum. Quamobrem multa
aetermittam. Ad ea autem, quae dicturus sum, re-
ite vos, quaeso, iudices, per deos immortales! eos
sos, de quorum religione iamdiu dicimus, dum id
is facinus commemoro et profero, quo provincia tota
mmota est. De quo si paulo altius ordiri ac repe-
e memoriam religionis videbor, ignoscite: rei ma-
itudo me breviter perstringere atrocitatem criminis
i sinit. Vetus est haec opinio, iudices, quae con- 48
t ex antiquissimis Graecorum litteris ac monumen- 106
insulam Siciliam totam esse Cereri et Liberae con-
ratam. Hoc cum ceterae gentes sic arbitrantur,
i ipsis Siculis ita persuasum est, ut in animis eo-
i insitum atque innatum esse videatur. Nam et
s esse has in locis deas, et fruges in ea terra pri-
m repertas esse arbitrantur, et raptam esse Libe-

---

§. 105. *per deos immortales! eos ipsos]* Placet quod praepositio
itur in Guelff. et vet. cod. Stephani, quocum miror h. l. Havn.
non conspirare. Vulgo repetitur *per eos ipsos.* Lag. 29 *per ipsos.*

§. 106. *ac monumentis]* Sic Lambinus in repet. voluit, et est in
ff. Havn. coll. Vulgo *atque.* — *Hoc cum ceterae gentes sic ar-*
ntur] Vet. cod. in marg. edit. Lamb. repet. *arbitrentur* habere
tur, non sic libri mei aut Havn. coll., et placet Indicativus quia
ta oppositio fit. Verum mox ex iisdem libris et editionibus Ste-
ni Lambinique scribendum *Siculis ita persuasum est* pro vulg.
persuasum est et *in animis eorum insitum* pro dativo *animis,*
t enim sic Cicero, in ea re ab usu dicendi recentiorum remotus,
us contracta structura placuit, ut Livio, de quo vid. Drakenb. ad
XXVIII, 4. — *repertas esse arbitrantur]* Adieci nunc *esse*, quia
eter Lambini vet. cod. et Havn. coll. etiam in Guelff. denuo perlu-
tis inveni. Minus adstrictum oratoriis numeris totum hunc excur-
m esse facile sentis: eodemque pertinet frequens repetitio pronomi-

publice religio est Cereris Hennensis. Etenim saepe prodigia vim eius numenque declarant: saepe in difficillimis rebus praesens auxilium ei latum est, ut haec insula ab ea non solum dilig
108 etiam incoli custodirique videatur. Nec solum verum etiam ceterae gentes nationesque Henn Cererem maxime colunt. Etenim, si Atheniensi cra summa cupiditate expetuntur, ad quos Ce illo errore venisse dicitur frugesque attulisse: tam esse religionem convenit eorum, apud quos natam esse et fruges invenisse constat? Itaque patres nostros, atroci ac difficili rei publicae tem cum, Ti. Graccho occiso, magnorum periculorum tus ex ostentis portenderetur, P. Mucio L. Calp consulibus, aditum est ad libros Sibyllinos: ex q inventum est, Cererem antiquissimam placari opor Tum ex amplissimo collegio decemvirali sacerdotes po puli Romani, cum esset in urbe nostra Cereris pul cherrimum et magnificentissimum templum, tamen us que Hennam profecti sunt. Tanta enim erat aucto tas et vetustas illius religionis, ut, cum illuc ire non ad aedem Cereris, sed ad ipsam Cererem pro

ni atque laetissimi flores omni tempore anni, locus t ipse raptum illum virginis, quem iam a pueris acpimus, declarare videatur. Etenim prope est speca quaedam, conversa ad aquilonem, infinita altidine, qua Ditem patrem ferunt repente cum curru titisse, abreptamque ex eo loco virginem secum portasse, et subito non longe a Syracusis penetrasse b terras, lacumque in eo loco repente extitisse; ubi ique ad hoc tempus Syracusani festos dies anniverrios agunt, celeberrimo virorum mulierumque conntu. Propter huius opinionis vetustatem, quod ho- 49
m in his locis vestigia ac prope incunabula reperitur deorum, mira quaedam tota Sicilia privatim ac

---

, quod, cum nondum cognovisset, quam exigua auctoritate vulgata lo niteretur, fretus Havn. coll. restituendum suspicatus est *directa*. planitiem ait non posse per se *diremptam* dici, nec propter inaitum *circumcisa* cum verbis *ob omni aditu* coniungi, quippe dicta sint pro *ex omni parte*. *Directa* igitur scribendum, i. e. quo sensu est apud Caes. B. C. I, 45 *Praeruptus locus erat*, *ex parte directus*, Diodor. lib. V, 3 de hac planitie: λειμὼν ν μὲν ὁμαλὸς καὶ καντελῶς εὔυδρος, κύκλῳ δ' ὑψηλὸς καὶ χόθεν κρημνοῖς ἀπότομος, et cf. reliqua.

atque laetissimi] Edebatur olim ex vulgaribus codd. *et lectissimi*. inus in vet. cod. *atque latissimi* esse notavit. Sed Gruterus se sto Turnebi edidisse ait, quod edidit, *et laetissimi*, idque videtiam in Lag. 29 esse. De *laetis* floribus res aperta est, sed *at*amen non omittendum fuit, consensu bonorum omnium commen. — *prope est spelunca]* Sic edd. vett. usque ad Aldinam restitueque Steph. et Lambinus, non insequentibus reliquis. Codicum vul alii et pessimi quidem (VI Lag. Oxon. Huyd.) *propter eam m patrem*, ceteris omissis, alii *propter est* simpliciter. Guelff. et Havn. coll. cum Steph. et Lambini scriptura consentiunt, easola usu sermonis comprobatur: quoniam *prope* et praepositio et rbium est, *propter* praepositio tantum et casum adiectum postu- Quamquam pro leg. Man. 5 §. 13 *et eum propter esse* in Erf. tur. — *qua Ditem patrem ferunt — extitisse]* Lambinus edidit *qua*, nulla facta codd. mentione, nec omnino necesse puto. Sic 41 *procedere praetorio*.

quod horum] Sic Guelff. et Havn. coll. Vulgo *eorum*.

rebantur: Cereris nomen, sacrorum vetustatem, fani gionem, istius sceleratissimi atque audacissimi supio expiari volebant: omnia se cetera pati ac neglie dicebant. Hic dolor erat tantus, ut Verres alOrcus venisse Hennam, et non Proserpinam asporte, sed ipsam abripuisse Cererem videretur. Etn urbs illa non urbs videtur, sed fanum Cereris : habitare apud sese Cererem Hennenses arbitranut mihi non cives illius civitatis, sed omnes salotes, omnes accolae atque antistites Cereris esse antur. Henna tu simulacrum Cereris tollere au- 112
s? Henna tu de manu Cereris Victoriam deripere, eam deae detrahere conatus es? quorum nihil vionihil attingere ausi sunt, in quibus erant omnia, sceleri propiora sunt, quam religioni. Tenueenim, P. Popillio P. Rupilio consulibus, illum lo-

---

us apud Ciceronem semper adiectivum est, nunquam hoc sensu n *operire* translate dicitur. — *apud sese Cererem]* Lambinus *apud Cererem sese*, de coniectura sine dubio, ut *accolarum* lationem explicaret, quoniam *accolae* sunt qui apud aliquem ha-, non apud quos aliquis habitat. Sic fere est, sed ipsa tamen ratio non impedit quominus ad alterutros referatur.

. 112. *Henna tu simulacrum Cereris tollere audebas? Henna t.]* In editis exemplaribus ante Ernestium utroque loco legebatur *ae.* Ille priore loco edidit *Henna*, quo et coniectura se ductum t, quodque in Guelff. utroque loco invenisset. Idem e Lambini enotatum reperire potuisset, si repetitionem inspicere voluisset. m negat altero quoque loco ablativum ferri posse, haud dubie additur *de manu Cereris.* Tu confer ad cap. 43. Etiam hoc igitur, ad oratoris elegantiam pertinere, ut idem verbum eodem repetatur, et aut genitivus, aut ablativus bis ponatur. Praestat n ablativus codd. meliorum auctoritate. Sed *deripere* primus ediambinus de coniectura: nam in deterioribus codd. et olim vulga*ripere* est, in integrioribus autem, ipsius Lambini, Guelff. et Havn. *eripere*, quamquam Graevius in Regio cod. *deripere* esse tradit. ravi, quia significatio loci superioris videtur postulare. Tacit. Hist. I, *dereptam Galbae imaginem solo afflixit.*

P. Popillio P. Rupilio] Coss. a. Chr. 132, u. c. 622 quod prin servorum bellum fuit: alterum a M'. Aquillio confectum a. Chr. 99,

tium ne quod dicerent: sin autem ea non reddidisset, tum ut in iudicio adessent, tum ut de eius iniuriis iudices docerent, sed maxime de religione quererentur. Quas illorum querimonias nolite, per deos immortales! aspernari; nolite contemnere ac negligere, iudices. Aguntur iniuriae sociorum: agitur vis legum: agitur existimatio veritasque iudiciorum. Quae sunt omnia permagna, verum illud maximum: tanta religione obstricta tota provincia est, tanta superstitio ex istius facto mentes omnium Siculorum occupavit, ut, quaecumque accidant publice privatimque incommoda, pro-

---

...s quod correximus, de consensu Lambinianorum et Guelff. codicum collat. Havn. dedimus, *in iudicio* iam ediderat Lambinus. Etiam *tum ut*, quod est in Guelff. et Havn., praestat vulgatae *tum uti*.

... *agitur vis legum]* In Lagomars. praeter 42 omnibus *ius legum* ...se traditur, quod num ex mss. certo constitui possit ignoro. Edd. idem vett. usque ad Hervag. Victor. *ius* exhibent, atque idem in mar...ne repet. se velle significat Lambinus, nam in genuina edit. vulgatam ...rvavit, quod haud dubie multo consultius factum. Offenderit potius ...quis in eo quod praecedit *aguntur iniuriae sociorum*, nam, quantum ...io, *agi* dicitur id quod ne pereat periculum est (cf. pro lege Man. 2 ...ater): sed concinnitas potentior fuit ratione. Postea vero scribendum ...detur *severitas iudiciorum*, ut supra ad Act. pr. 1 exposui.

... *publice privatimque]* Sic Stephanus et Lambinus ex utriusque ...rum vet. cod. (quocum conspirat coll. Havn.) ediderunt. Ego cum ...liquis in minore editione vulgatam servavi *publice vel privatim*, ...rtim quod nihil e Guelff. enotaram, partim quod illa dicendi ratione ...iversitatem rerum satis recte significari putabam. Factum doleo, ...m et Guelff. cum ceteris bonis et Leid. et Lag. 29 faciunt, et, quod ...agis etiam me movet, interim observavi, nusquam a Cicerone aut ...eteribus illis simplex *vel* eo quo postea fere fit adhiberi sensu, ut ...rum diversitas in pari fine significetur (Germ. *oder was in Hinsicht ...er Sache gleich ist)*, sed praeterquam quod in re exemplo demon...randa ponitur, adhiberi tantum ad intendendam aut corrigendam ora...onem. Intenditur oratio ex. gr. ubi ille dicit *Sophoclem vel optime ...ripsisse Electram:* corrigitur autem plerumque adiecto *potius*, ut ...hil. II, 31 *peteres vel potius rogares*, aut XI, 1 *magno in dolore ...m, vel maerore potius:* aut addito *dicam* sive *ut verius dicam*, ...ut Phil. II, 12 *stuporem hominis vel dicam pecudis* et c. 26 *tan...s te stupor oppressit vel, ut verius dicam, tantus furor;* aut ...iam, ut p. Planc. 9 *laudanda est vel etiam amanda.* Longe ra-

utar, fabricata sit nominem. Cf. etiam Acad.
quam huic loco non aptum sit, facile intelligis, et C
propter eam causam sceleris istius] Vulga
propter eam causam scelere istius, in qua sane
quippe non vincta cum reliquis, interpretandi causa
sunt. Atque Lambinus quidem cum in priore edit.
que istius, postea aut *scelere istius* aut *eam ca*
Gruterus nihil nisi *scelere istius* relinquendum cens
nestius haeret, nec tamen de glossa se dubitare dicit.
refugerunt a scriptura alterius sectae codicum, q
in edit. secutus erat, noratque Gruterus ex marg.
stius ex Guelf. 2, *propter eam causam sceleris i*
candi causa adiectus et Latini sermonis lege vinctus
gnificat quod casus similis appositus. Ex. gr. Cic
nec erit iustior in senatum non veniendi causa m
tis: pone *morbus quam mors*, incondite dixeris, s
Sic hoc loco *sceleris istius* grammatice applicatur
sed dissolverunt magistri, ex quorum recensione C
propter eam causam, id est, scelere istius. Nequ
dabit *eam*, si iungas *propter eam causam sceleris*,
nestius: solet enim hoc facere Cicero, ut pronominib
ptet, quod secuturum est, ex quo genere illud impri
tra *id*, *hoc*, *illud* abundanter praemitti docemus.
§. 77. Haec dudum scripseram, cum Madvigii in
explicationem huius loci legi, ubi alia plura de epex
pellat, usu genitivi item ad defendendam nostram sc
tia, collecta sunt, et exempla similia laudata de Of
lectis ceteris causis eluvionis pestilentiae, vast
quae Beierus ad illum locum attulit, praecipue lib. I

solitudo in agris esset, quae vastitas, quae fuga 'um, quam deserta, quam inculta, quam relicta ı. Ea tametsi multis istius et variis iniuriis acınt: tamen haec una causa in opinione Siculoılurimum valet, quod, Cerere violata, omnes culıctusque Cereris in his locis interisse arbitran- Medemini religioni sociorum, iudices: conservate m. Neque enim haec externa nobis est religio, aliena. Quodsi esset, si suscipere eam nolleımen in eo, qui violasset, sancire vos velle opor- Nunc vero in communi omnium gentium reliinque his sacris, quae maiores nostri ab extetionibus ascita atque arcessita coluerunt, quae ut erant re vera, sic appellari Graeca voluerunt, entes ac dissoluti, si cupiamus esse, qui pos- ?

Jnius etiam urbis, omnium pulcherrimae atque or- 52
ımae, Syracusarum direptionem commemorabo et dium proferam, iudices, ut aliquando totam hu-

---

bendum cum Lag. VI, quoniam in perpetua nominum illorum ne verum aliquando etiam in deterioribus servari potuit. Acnc, quod *Aetnenses* in Havn. coll. est. Ordinem autem ver- : Guelf. 1 Lambini v. c. Havn. mutavimus, et adiecimus ex his ıs bonis *que*. Denique *in agris esset* ex Guelff. et Lambini . (sed tacet Havn. coll.) pro vulg. *esset in agris*.
ltis istius] Sic Guelff. Lag. 29 Havn. coll. Vulgo *istius mul-* ·o *interisse* (sic enim boni, non *interiisse)* Guelf. 1 *vacasse*. *'ate vestram*, nimirum *religionem*, legitur nunc recte, sed pridit Lambinus, deleto inepto vulgarium librorum additamento *atem*. Tum quod nunc vulgo editur *neque enim haec externa ligio*, vitium edit. Gruterianae est. Nam et codd. et editiones *nobis est religio*. Lambinus solus *vobis* e cod. vet. quocum elf. 2. Denique pro *arcessita* Guelff. Havn. Lag. 29 *accersa*, *accersita*, ceteri Lag. *accessa*.

15. *omnium pulcherrimae]* Turpiter facit Lambinus, quod ex 'a Hotomani adiecit *omnium Graecarum urbium pulcher-* Tantum illi uni tribuit. Sed confer quae dicentur paulo post.

lausus fuisset, eum, isto praetore, Cilicum myopraedonibusque patuisse: mitto adhibitam vim is, matresfamilias violatas, quae tum in urbe cammissa non sunt, neque odio hostili, neque limilitari, neque more belli, neque iure victoriae: inquam, haec omnia, quae ab isto per triennium a sunt: ea, quae coniuncta cum illis rebus sunt, bus antea dixi, cognoscite. Urbem Syracusas 117
am esse Graecarum, pulcherrimam omnium,

16. *in urbe capta]* Sic e libris melioribus Guelff. Havn. Lam-. scribendum erat, minus enim ad rem apposite *quae tum* ta *commissa non sunt* sine *in* editus. — *perfecta sunt]* De a Ernestii *perpetrata sunt* diximus ad Divinat. c. 12, ubi pro *patrarit* legendum esse docuimus.

17. *Urbem Syracusas maximam esse Graecarum, pulcher-mnium]* Urbis celeberrimae laus, si vulgatam hucusque lectiobaveris, multum imminuetur. Sic enim vulgares codd. (Huyt Lagom. omnium testimonio utor) et editiones praeter Graeomnes: *maximam esse Graecarum urbium pulcherrimam-nium*, nec dubium esse potest, quin in ea scriptura *omnium* carum urbium referendum sit. Graevius autem unius Regii uctoritatem secutus idem quod nos edidit, eamque ob causam ioribus partim tacentibus partim aperte vituperantibus repre-. Verumtamen hoc primum tollemus, quo maxime Garatonius unum esse illum codicem, quoniam prorsus idem e Stephani arietate lectionis notatur, nosque in ambobus Guelf. et Erfurenimus, nec dubitandum est quin Lambiniani, a quibus *urbium* idem *que* omittant. Deinde Syracusas re vera omnium uron solum Graecarum, pulcherrimam dici, non est quod mirere, Livio ipso lib. XXV, 24 tradatur, qui si forte Romam altero 29 excipere videtur, noli oblivisci eum septuaginta annis post m scripsisse, quo temporis intervallo urbis facies magnopere st. Situs certe et securitate et amoenitate Roma cum Syracuparari non poterat, descriptionem autem illius ipse Cicero de . II, 35 reprehendit, ubi *Romam in montibus positam et bus* dicit, *coenaculis sublatam atque suspensam, non opti-, angustissimis semitis.* Quae quidem, quantum fieri potuit, insano aedificandi studio correcta sunt, ut urbs, quae dudum entia operum et amplitudine aedificiorum una omnium maxime et, etiam rectis latisque viis uteretur. Rem iam conficit Cicecus libro de rep. III p. 262 M. *Urbs illa praeclara, quam*

ntum ornatissima, Minervae. In hac insula extrema t fons aquae dulcis, cui nomen Arethusa est, incredibili magnitudine, plenissimus piscium; qui fluctu tos operiretur, nisi munitione ac mole lapidum disiunus esset a mari. Altera autem est urbs Syracusis, 119
i nomen Achradina est: in qua forum maximum, lcherrimae porticus, ornatissimum prytanium, amssima est curia, templumque egregium Iovis Olym-, ceteraeque urbis partes, quae una lata via perpe- multisque transversis divisae privatis aedificiis con-entur. Tertia est urbs, quae, quod in ea parte Fornae fanum antiquum fuit, Tycha nominata est, in a gymnasium amplissimum est, et complures aedes

---

-t, alter autem 1 *antecedunt*. Sed hoc verbum nude positum hoc u non placet. Coniunctivum autem nemo opinor abiiciet a libris obla- quoniam inest iudicii significatio. Vulgo *antecellunt*. Paulo post simus e Guelf. 1 *una Dianae*, cum vulgo sit *Dianae una*, Guelf. 2 m et Erf. Havn. cum Oxon. et Huyd. *una* omittant. E Lagomarsinianis . excerptum est. In Guelf. 2 et Leid. desunt etiam verba *et altera*. *plenissimus piscium]* Guelf. 1 *plenus piscium*. Tum ex utroque f. et Erf. et Lambini v. c. *disiunctus esset a mari* scripsi, cum o esset *a mari disiunctus esset*. Havn. *diiunctus*.

§. 119. *prytanium]* codd. accuratius scripti, Guelff. Erf. coll. Havn. c. 57 init. Cf. ad cap. 3. Ceterum de prytaniis Livius XLI, 20 *ici in prytaneum (id est penetrale urbis, ubi publice, quibus is os datus est, vescuntur)* rel. Et fuisse in omnibus urbibus Grae- Casaubonus docet ad Athen. XV, c. 60 p. 700.

ceteraeque urbis partes, quae — continentur] Addidi *quae* ex . Steph. et codd. melioribus omnibus, haud dubie e mente Cicero- quamvis probare difficile sit. Vereor enim ne cui paulo ineptius am videatur *in qua urbe — ceterae urbis partes sunt*, sed ver- m ultimorum sensus ita constitui debet, ut e praegressis aliquanto suppleatur: *ceteraeque urbis partes* ad eandem rationem sunt. tam si retinueris, certe nescies quid illi *que* facias, a quo enun- o contra sermonis usum incipiat. Ex iisdem codd. *una via lata* *una lata via* recepi. — *Tycha]* iam vulgo editur, postquam Gu- nus auctoritate librorum meliorum commendavit. Olim fuit *Tyche*. *et*, quod fuit ante *gymnasium*, nos sustulimus Stephanianam et ices optimos secuti.

ea defendenda cum exercitu, non expugnanda veset. In ornatu urbis habuit victoriae rationem, hat humanitatis. Victoriae putabat esse multa Rom deportare, quae ornamento urbi esse possent, nanitatis, non plane expoliare urbem, praesertim ım conservare voluisset. In hac partitione ornatus 121 ι plus victoria Marcelli populo Romano appetivit, ım humanitas Syracusanis reservavit. Romam quae ortata sunt, ad aedem Honoris et Virtutis, item; aliis in locis videmus. Nihil in aedibus, nihil in tis posuit, nihil in suburbano: putavit, si urbis ornenta domum suam non contulisset, domum suam amento urbi futuram. Syracusis autem permulta ae egregia reliquit: deum vero nullum violavit, nul-

---

Hervag. et Victor. utroque ediderunt. Quid? quod ne deteriorum ·m codicum mss. ullus habet. Sed Ernestius Graevio verum reenti obsequi noluit, nec eum Guelf. 2 perturbata scriptura *aedifiublicis omnibus privatis sacris profanis* admonuit. Eadem tatraiectio verborum etiam in Guelf. 1 Lambini v. c. Havn. coll. inur. — *ornamento urbi]* Sic de coniectura, ut videtur, Naugerius. editiones antiquae et rursus Stephaniana et libri mss. omnes *ur-* Sed *expoliare* dedimus cum Stephano et Graevio secundum mes. Deteriores et vulgo editi *spoliare*.

§. 121. *Romam quae opportata sunt]* Vulgo *asportata*, quasi ipse iam orator de Roma haec Romae dicat. Guelferbytani cointer se dissentiunt, prior enim *apportata* cum Lamb. v. c. in . repet. et Havn. coll. *(adportata)*, alter *deportata*, quod etiam binus in uno suorum invenisse censendus est. Solus enim sic ipse t. Paulo post *Honoris et Virtutis* ex libris Lambini et Guelff. ag. 29 est, reliqui et vulgo *atque* prorsus falso. *Itemque* dudum ur, sed Huyd. et Lagomarsiniani omnes praeter 29 et edd. vetunae *item*. Cf. ad IV, 11 extr.

domum suam ornamento urbi futuram] Honestam et dignam ilaetatis virtute sententiam exposuit Hotomanus, quo magis miror binum inepte coniecisse *domui suae ornamento urbem futuram* lud ipsum temere in textum recepisse. Sed eius rei admonuit leem, uti solet facere, si quid contra libros mstos auctori obtrudit. 1rum codd. vulgares et edd. veteres omnes *urbi ornamento* inverso n quo nunc post repetitam Lamb. scribitur verborum ordine.

natam reliquit, quae ab isto sic spoli
pta est, non ut ab hoste aliquo, qui
religionum et consuetudinis iura retine
barbaris praedonibus vexata esse videatu
equestris Agathocli regis in tabulis pic
tabulis interiores templi parietes vestie
erat ea pictura nobilius, nihil Syracusis
visendum putaretur. Has tabulas M. M
omnia victoria illa sua profana fecisset
gione impeditus non attigit: iste, cum
pter diuturnam pacem fidelitatemque p
sani sacra religiosaque accepisset, omne

---

§. 121. *adventum et comitatum]* *Adventum* c
ut supra c. 52 *huius praetoris adventum cum illiu*
ctoria. Neque enim *introitus* satis significat.

§. 122. *Aedis Minervae]* *Aedis* in v. c. legi n
Lambinus, et est in Havn. coll., ego in Guelff. et E
circa non videtur faciendum esse quin recipiamus.
plici forma cf. Drakenborch. ad Liv. IV, 25 et dicitu
dicula, quo argumento utitur Priscianus p. 703 ut
apicula et *fidicula*, nominativum verborum simplic
qui tamen — iura retineret] i. e. servaret,
miror libros meliores omnes habere *contineret*, cui q
Agathocli regis] ediderunt Lambinus et Gr

...bstulit: parietes, quorum ornatus tot saecula manse...at, tot bella effugerat, nudos ac deformatos reliquit. ...t Marcellus, qui, si Syracusas cepisset, duo templa 123
...e Romae dedicaturum voverat, id, quod erat aedifi...aturus, his rebus ornare, quas ceperat, noluit: Ver...es, qui non Honori, neque Virtuti, quemadmodum ...e, sed Veneri et Cupidini vota deberet, is Miner...ae templum spoliare conatus est. Ille deos deorum ...poliis ornare noluit: hic ornamenta Minervae virgi...s in meretriciam domum transtulit. Septem et vi...nti praeterea tabulas pulcherrime pictas ex eadem

---

... plurali numero *ornatus* dici occui placubit? Aliam emendandi viam ...monstrat Guelf. 1, in quo non *ornatus*, sed *ornatui* legitur. Sed ea quidem placet. Mendum igitur illud putabimus.

§. 123. *si Syracusas cepisset]* Honoris et Virtutis templa a M. ...rcello aedificata esse ante portam Capenam et exornata spoliis Sy...usarum, nota res, vide Liv. XXV, 40, ubi et illud discimus, cupidi...em illam Marcelli in ipsius monumenta vertisse. Sed hoc nondum ...atum inveni, errasse Ciceronem quod votum illud in obsidione Sy...usarum factum diceret. Livius enim, haud dubie certior in eiusmodi ...us auctor, lib. XXVII, 25 vovisse Marcellum in primo consulatu ...222 a. Chr. bello Gallico ad Clastidium tradit. — *id quod erat ...dificaturus]* Lambinus in marg. repet. ex v. c. *is id quod erat aed.* receptum ostendit, et recepit auctore Garatonio Beckius. Adiu...nt Havn. coll. Erf. Guelf. 2. Ego dubito, quoniam in Guelf. 1 non ...itur *id*, et ingrata pronominum accumulatio videtur, certe *is* minus ...cessarium ad orationem explendam quam aut paulo post aut c. 30 pr. ...d *quemadmodum ille* e libris mss. melioris sectae omnibus (etiam ...g. 29) recepimus pro vulgato *ut ille*. Praeterea Lambinus *deos deo...m spoliis ornari* edidit, quod et inventum est in codice Regio et ...gm. Erfurt., parum concinne. — *Septem et viginti praeterea tabu...s]* Non sola Ernestii auctoritate correxissem vulg. *viginti et septem*, ...od verbis non numerorum signis in Guelf. 2 scriptum extat, nisi il...l in altero antiquiore, item expressis verbis invenissem. Sunt sane ...i, quibus etiam maiorem numerum sequente *et* praeponere licuisse ...elligatur, ut Curt. III, 10 *triginta et duo*; Monum. Ancyr. tab. 1 ...dextra *triginta et quinque;* Livius XXXV, 1 extr. *septuaginta et ...s*, quamquam cum variante lect. Plautus Mil. III, 1, 35 *quinqua...nta et quattuor;* Q. Fabius apud Gellium V, 4 *annos viginti et ...um.* Sed hi tamen sunt pauci et laboriose conquisiti nec cum co-

Iam vero quid ego de valvis illius templi com- 56
morem? Vereor, ne, haec qui non viderint, omnia 124
nimis augere atque ornare arbitrentur: quod ta-
n nemo suspicari debet, tam esse me cupidum, ut viros primarios velim, praesertim ex iudicum nu-ro, qui Syracusis fuerint, qui haec viderint, esse neritati et mendacio meo conscios. Confirmare hoc uido, iudices, possum, valvas magnificentiores, ex :o atque ebore perfectiores, nullas unquam ullo nplo fuisse. Incredibile dictu est, quam multi Graeci harum valvarum pulchritudine scriptum reliquerint.

---

§. 124. *de valvis]* Quid differant valvae a foribus Garatonius lau- › Isidoro (XIII, c. 7) docuit, nimirum *fores* esse, quae foras ver-ur, *valvas* quae introrsum aperiantur. Sed *cupidum* h. l. ne quis ı Lambino admiretur, puta esse qui animi affectu abripitur, ut veri-s oblitus nihil nisi studium suum sequatur (nostri *leidenschaftlich*). a ratione imprimis testes cupidi appellantur, quibus sapientes iudices um habere non dicuntur p. Flacco 8. Sed haec iam alii recte ex-:arunt: nos hoc loco correximus *viderint* pro vulg. hucusque *vi-unt* sed auctore usi Guelf. antiquiore. Cum non certi sint, qui non erunt, sed in universum significentur quicunque ea non viderunt, iunctivum modum necessarium puto. — *nullas unquam ullo tem- fuisse]* Editionum vett. lectio est, quae codicum vulgarium (Huy-:op. Lagom. praeter unum 29 omnium), *ullo in tempore*, sed mox scens. 1511) deleta praepositione *ullo tempore* scriptum. Quae ıc inde a Grutero vulgata lectio facta est, *ullo templo* auctorem ›et Turnebum Advers. VIII, 12 sic in mstis vetustis esse affirman-a. Sed nescio quid sit quod iam Hotomanus, qui decennio ante ipserit, annotat „sunt qui ex antiquis libris *ullo templo* corrigant." :or etiam Lambinum, qui in annotatione repetitae editionis se iam *'o in templo* iuxta fidem Turnebi editurum narrat, cum ille certe n habeat praepositionem. Ipsius Lambini codd. non dubito quin ıetulerint sicut Guelferbytani *illo templo*, unde factum, ut Turnebi tius codices in re dubia laudarit. Sed satis. *Ullo templo* in co-:e Cuiac. apud Gruterum et Regio apud Graevium fuisse traditur, amquam nunc dubitationem facit Havn. coll., ex qua idem illud *illo nplo* profertur, certe de Erfurt. (Hittorp.) ipse confirmo. Quodsi aepositionem omitti non posse censes, Lambinianae coniecturae au-›rem addo. Lag. 29. Sed sic tamen *illo foro* pro *in illo foro* II, 18 44, et *augustissimo templo* V, 72 §. 186.

de harum valvarum] Sic ordine verborum mutato Lambinus in

i, non dubitavit auferre; quarum iste non opere de-
tabatur, sed pondere. Itaque eiusmodi valvas re-
uit, ut, quae olim ad ornandum templum erant ma-
ie, nunc tantum ad claudendum factae esse videan-
. Etiamne gramineas hastas — Vidi enim vos in 125
: nomine, cum testis diceret, commoveri, quod
nt eiusmodi, ut semel vidisse satis esset: in qui-
s neque manu factum quicquam, neque pulchritudo
it ulla, sed tantum magnitudo incredibilis, de qua
audire satis esset, nimium videre plus quam se-
l — etiam id concupisti?

Nam Sappho, quae sublata de prytanio est, dat 57

---

§ 124. *multae et graves]* Vulgo *et multae et graves*, sed prius ab libris melioribus nostris et olim Steph. ac Lambini (etiam ab n. coll.) abest, recte. — *cludendum* Guelf. 1 et Havn. coll., *cludum* Guelf. 2: sed vulg. servat Erfurtensis.

§. 125. *gramineas hastas]* nemo adhuc satis explicuit, praeter ntonium, qui nuper in curis secundis in orat. pro Plancio p. 133 cas arundines esse docuit, quarum de amplitudine ingenti conferri Plinium hist. nat. lib. XVI, 65 Harduin. (non XVII, 35) — *praentur Indi* (calami), *quorum alia quibusdam videtur natura, ndo et hastarum vicem praebent, additis cuspidibus. Arundini dem Indicae arborea amplitudo: qualem vulgo in templis vius.* Sic Ampelium quoque libri memoralis c. 8 de Minerva Athe- si dicere: *ipsa autem dea habet hastam de gramine.* Nimirum men generis esse appellationem, cuius species et arundines et frumenta pluribus verbis eodem illo loco probat. Est igitur *Bambusrohr. in hoc nomine, cum testis diceret, commoveri]* Sic Stephanianus liber in variet. lectionis (non in textu) optime, nam *nomen* esse sive locum quem fugit? Neque aliud in suis libris Memmianis vi- ar Lambinus invenire debuisse, quoniam est in Guelff. Sed is ta- n non modo vulgatam servavit, quae est *non minime cum testes erent*, sed eam denuo corrupit *non minimum* scribens. Verum, il de Stephaniano cogitans, restituit Graevius e Regio, sed et is et testius singularem numerum omiserunt, qui est in libris iisdem. Et unde satis est unus in tantilla re. Sed *quod erant eiusmodi* iidem libri, recepi *eiusmodi* pro vulg. *huiusmodi, erat* mendum est. Denique lgo *etiamne id concupisti?* nos ex utroque Guelferbytano *etiam* dimus, nam sic solet fieri in continuata interrogatione, cum semel a praecesserit illa particula. Cf. V, 47 pr. et 58 pr. et vide ad V, 25 pr.

iorum atque oppidorum habeat plenam domum, vil-
s refertas. Etiamne huius operarii studia ac deli-
as, iudices, perferetis? qui ita natus, ita educatus
t, ita factus et animo et corpore, ut multo apposi-
r ad ferenda, quam ad auferenda signa esse videa-
. Atque haec Sappho sublata quantum desiderium 127
reliquerit, dici vix potest. Nam cum ipsa fuit
regie facta, tum epigramma Graecum pernobile in-
um est in basi, quod iste eruditus homo et Grae-
lus, qui haec subtiliter iudicat, qui solus intelligit,
unam litteram Graecam scisset, certe una sustulis-
t. Nunc enim, quod scriptum est inani in basi, de-
rat, quid fuerit, et id ablatum indicat.

---

arium puto, ut *commodarit* pro eo quod adhuc circumfertur, *ac-modarit* scribatur. Nam *accommodare* alicui aliquid, est insti- ad alicuius consilium aut arbitrium, nusquam quod h. l. necesse usum rei ad tempus concedere: et coniunctivum reliqua oratio po-t. Est autem *commodarit* in edit. Steph. et codd. Reg. Guelf. 2 *nenduverit* in Guelf. 1. Lambinus *commodavit* dedit.

ornamentis] Guelff. Leid. Havn. coll. *ornamentum*. — *ita natus, educatus est]* Sic et Guelff. et Lambini v. c. cum Havn. coll. *ita natus est, ita educatus*. — *ad ferenda quam ad auferenda a]* Optimam hanc lectionem codd. meliorum tamdiu neglectam ia-e, postquam semel Lambinus in lucem protulerit, est sane quod e. Vulgata enim *ad deferenda — signa* non habet eum sen-quem Hotomanus inesse volebat, ut Verres baiulus potius signo-quam possessor esse diceretur, sed hoc est *ferre* simpliciter. Igitur ne quis posthac dubitet, auctoritatem adscribo amborum E. Leid. Stephani veteris in varietate lect. cum Havn. coll. Cete-*appositum* dici qui faciat aliquid, non cui fiat, notabis sane: verum aliqua quidem duo verba *aptus* et *idoneus* tali discrimine separantur.

§. 127. *cum ipsa — tum — incisum est]* Sic dedit Stephanus et eum Lambinus e codd. Vulgo *tum ipsa*, et *incisum habuit* fuit: *cum* omnes approbarunt, *incisum est* omiserunt. Hoc quoque : in textum recipimus, confirmatum Havn. coll. et Guelff. Sed epi-ama illud estne in Anthologia Graeca servatum? Multa leguntur in phonem scripta, et nihil impedire videtur quin sit quod Platonis ien gerit Anthol. Brunck. T. I p. 171. — *certe una sustulisset]* a in vulgata lectione *certe non sustulisset* negatio sententiam pror-evertat, ac nihil e libris vel scriptis vel editis praesidii ostendatur,

tum, nonne abstulisti? Quid? ex aede Liberae parn illud caput pulcherrimum, quod visere solebamus,

---

s scriptorum a Fr. Osanno in commentatione epigraphica, qua corinscriptionum Graecarum a se edendum commendavit, quae legitur Miscellaneis criticis a Friedemanno et Seebodio collectis Vol. I p. 287 aut plenius etiam collatos a Conr. Levezovio in singulari dissertne, quam de signo quodam aeneo prope Berolinum in sepulcris istis invento, quodque ipse probare vult esse *Iovis Imperatoris*, 326 edidit: siquidem his testimoniis nihil aliud efficitur, quam fuisse n εὐπλοίας datorem (οὖρον enim ventum secundum esse nemo igno-, imprimis venerabilem iis, qui Pontum mare importunissimum navint, aut ex eo in Aegaeum redirent. De forma ac specie eius nihil m. Iam vero qua ratione is apud Romanos Iuppiter *Imperator* llari potuerit quaeritur. Ac nulla quidem potuisse multis argumendemonstrat Levezovius in laudata dissertatione, sed aut emendanesse nomen, aut ab oratore male impositum. Emendandum etiam olim nonnulli arbitrati sunt; nam Melchior Laubanus apud erum *Imbricitorem*, homo doctus in Actis Lipsiensibus a. 1729 146 *Temperatorem* legi voluerunt, uterque haud inepte, certe alito verisimilius quam aut Chishull Anglus in Antiquit. Asiat. p. 61 *sberem* coniecit, aut, si ne hoc quidem omittendum est, Buttmanm lexilogo Tom. II p. 34 se dicit aliquando voluisse *Imberbem*, tam de tali Iovis Urii forma nihil prorsus exploratum est, qua de de Buttmanni suam emendationem damnantis sagacem expositioin eodem libro. Sed a corrigendo deterret nomen ter sine ulla tate scripturae positum, et quod eadem correctio etiam ad Livium meret, qui lib. VI, 29 item de signo Iovis Imperatoris in Capitoosito tradit, quod idem videri cum eo, quod Cicero a Flaminino tum commemorat, paulo post demonstrabimus. Porro mihi quidem, ratorem in obscuritate veteris memoriae labi potuisse facile adducat credam, persuaderi tamen nequit, eum in ipsa religione nunquam a errasse. Nam Iovem Imperatorem in Capitolio ducentis fere annis coli non desisse, ostendit Plinius in Panegyrico c. 5, ubi ex eo, hominum turba simul cum Traiano, tum legato Caesaris, in Caum ingressa *Imperatorem*, non hominem sed deum, consalutavit, captum esse exequitur, fore ut ille mox Romae imperaret. Verum ho ipso loco coniicio, Iovem *Imperatorem* more antiquitus tradito manis vocatum esse eum, qui itineris sive expeditionis faustae dux, siquidem illa quoque turba apud Plinium videtur fuisse eorum, qui uscipere vellent. Quid, si nomen ipsum *Imperator* derivandum est ado sive *in* et πειρᾶν, ut ille dicatur, qui efficit, ut, quo quis tendit, eniat? Pone speciem fuisse adhortantis viamque manu extenta montis: certe ὁδηγητὴς Urios appellatur in epigrammate, quod describe basi statuae Osannus in comment. supra laudata. Nam quam

ta religione fuerit eadem specie ac forma signum quod ex Macedonia captum in Capitolio posue- laminimus. Etenim tria ferebantur in orbe terra-

---

ıum, tum in edd. princ. et codd. vulgaribus (Lagom. VI) *arbi- r* et *hinc colligere potestis* (Lagom. omnes) legitur. *Arbitra-* ıon e coniectura, sed ex aliquo meliore libro msto correxit Nau- sed cetera intacta relicta sunt usque ad Stephanum et Lambi- [ui *coniicere* restituerunt, *hinc* et ipsi reliquerunt, necessarium, ıor, rati, quamquam in varietate lectionis Stephanus abesse illud cod. notavit. Nos haud dubie carere eo adminiculo possumus, lterrogatio articulatim procedens oratorem non dedeceat. Nam li coniectura *arbitremini* recepta, prorsus omnia ad disserendi m traducuntur, ut orationem esse, quam audiamus, oblivisci pro- ım necesse sit. Mox *atque forma* cum vulgaribus tuetur Guelf 1. :t coll. Havn. cum edit. Lambiniana *ac forma*, quod recepimus. ıod ad rem pertinet, Cicero Flamininum posuisse dicit, eum, qui ım regem apud Cynoscephalas in Thessalia vicit a. a. Chr. 197. ius lib. VI. 29 anno a. Chr. nat. 379 T. Quinctium Cincinnatum rem signum Iovis Imperatoris Praeneste capto devectum, in Ca- n tulisse atque inter cellam Iovis et Minervae dedicasse tradit. :t alterutrum errasse, quoniam de duobus signis cogitare ipse Ci- etat. Mihi Cicero lapsus videtur ac deceptus nomine T. Quinctii communi. Nam Livium quidem par est statuere certos aucto- perpetua historia secutum esse, qui etiam tabulam sub signo commemoret, in qua T. Quinctius rerum suarum gestarum me- ı testatus sit. Accedit quod constat Flamininum in nullam Ma- ıe partem cum exercitu penetrasse, ut non appareat unde signum aptum fuerit. Quod si ex Graeca aliqua urbe, velut Demetriade ıalcide, a Macedonibus possessa, cepisse dicatur, mirum fuerit, eius rei memoriam in tanta, quae tum fuit, historiae luce ad nos isse. Quod autem Cicero ait *pulcherrime* facta illa signa fuisse, in Praenestino displicet, meminerit, quod de duobus verum est, ıum transferri potuisse, neque in ea re oratori, ne redargueretur, ıdum fuisse. Nam Capitolium annis ante hanc orationem habi- ıattuordecim, Scipione et Norbano Coss., deflagraverat, nec ser- fuisse illud signum quisquam arbitrabitur. Quid enim? Nonne ·ator et *fuerit* et *posuerat* dicit, quapropter imitatus etiam Er- ı pro codicum scriptura *videmus* recepi *vidimus*, quod Hotoma- ıiecit, immo iam vetustissimi editores Mediolanensis 1498 et Ascen- 1511 expresserant. Notabile tamen, P. Victorem in descriptione Romae Praenestinum illud signum in regione VIII *Foro Romano* re. Sed ille haud dubie quod vetustiores auctores commemo- ıon quod ipse viderat, collegit. Aliud signum Iovis Imperatoris,

rio nostro quam ornatissimi florentissimique essent: ad eos autem, quos vectigales aut stipendiarios fecerant, tamen haec relinquebant, ut illi, quibus haec iucunda sunt, quae nobis levia videntur, haberent haec oblectamenta et solatia servitutis. Quid arbitramini 135 Reginos, qui iam cives Romani sunt, merere velle, ut ab iis marmorea Venus illa auferatur? quid Tarentinos, ut Europam in tauro amittant? ut Satyrum, qui apud illos in aede Vestae est? ut cetera?. quid Thespienses, ut Cupidinis signum, propter quod unum

---

ad *socios* quam plurima esse voluerit, contra eum orator dixerit *ad illos*, atque postea Graecis ceteras gentes duriore condicione ites opposuerit, facile aliquis interpretandi causa sociorum nomen endum sibi esse existimare potuit. Sed hoc ne verum quidem est, etiam vectigales ac stipendiarii et ipsi socii vocantur, eisque opponitur potius liberi populi, quales erant pleraeque Graecae civitates, e postea nominantur, Cyziceni, Rhodii, Athenienses, Rhegini.

haec iucunda sunt, quae — videntur] Sic Guelff. et Havn. coll. lgo *ea* et *videbantur*. Sed *videntur*, quod legitima verborum conictio postulat, iam dederat e Guelf. 2 Ernestius, *haec*, quamvis displiceat saepiuscule repetitum verbum, consensus etiam Stephaniani et p. 29 postulat. Hic tamen *haec iucunda essent* a correctore non pto, si quidem *videbantur* verum esset.

§. 135. *merere velle, ut — auferatur]* Ante Steph. et Lambinum t *ut — ne auferatur*, item paulo post *ut ne Europam — amitit*, quod illi meliores codd. nacti, sicut sermonis usus postulat, correxerunt: non enim *mereri* est pati, damnum facere, ut ne quid fiat, pretii ac mercedis loco accipere, ut aliquid aut facias aut concedas: Cic. de nat. deor. I, 24 *quid enim mereas ut Epicureus esse desinas*, de Fin. 2, 22 *quid merearis igitur, ut te dicas in eo magistratu omnia voluptatis causa facturum esse?* Ceterum *mereri* ti omnes ante Lambinum et scripti deterioris familiae eadem constantia, qua altera classis librorum exhibet *merere*. Sed *ab iis* omnes que ad repetitam Lambinianam: codd. plerique *ab his:* Guelff. *hiis:* go nunc *eis*. *Europam in tauro*, omissa voce *sedentem*, scribi voluerunt et Stephanus et Lambinus in marg. repet. edit., in ipsis editionibus quidem vulgata servata est. Verum futile additamentum iam etiam consensu Regii et Guelff. coarguitur. — *Satyrum]* heroa indigetem, de Tarentum *Satyrium* vel *Saturium* vocatur apud Virgil. Georg. II, 7, quod nunc fere *saturum* Tarentum pro pingui explicant. Cf. Cluverii Ital. antiq. pag. 1237.

a et Graecia: verum illud est, quamobrem haec ımemorem, quod existimare vos hoc volo, mirum adam dolorem accipere eos, ex quorum urbibus c auferantur.

Atque, ut ceteros omittamus, de ipsis Syracusa- 61
cognoscite. Ad quos ego cum venissem, sic pri- 136
n existimabam, ut Romae ex istius amicis accepe-ı, civitatem Syracusanam propter Heraclii heredi-m non minus esse isti amicam, quam Mamertinam pter praedarum ac furtorum omnium societatem: ul et verebar, ne mulierum nobilium et formosa-ı gratia, quarum iste arbitrio per triennium prae-m gesserat, virorumque, quibuscum illae nuptae ıt, nimia in istum non modo lenitudine, sed etiam

---

recte, neque enim docere voluit, quae visenda essent. Et contra ambo Guelf. — *quamobrem haec commemorem]* Vulgo *commemorim*, ut est in codd. vulgaribus: sed *commemorem* iam Ascens. ıatina, et restituerunt Stephanus et Lambinus ex libris suis, quiam in hoc quidem verbo Guelf. 1 et Havn. coll. conspirant. Guelf. 1 *l est quemadmodum dolorem* cet. alter *illud est quemadmodum commemorem qui existimare hoc volo atque*, omissis compluri-verbis. Etiam Havn. coll. *hoc*, at omittit *vos*.
mirum quendam dolorem accipere eos] Sic liber Stephanianus rietate lect. et nostri Guelff. cum collatione Havn. (et tribus Lallem.), tque Lambinus in margine: vulgata e deterioribus mstis ducta, ı Gruterus et Ernestius retinuerunt, *dolorem accidere eis*. Vereor ıec loquendi formula *dolor alicui accidit* alibi inveniatur: mole-, acerbum, iucundum aliquid saepe accidit, dolor autem *capitur accipitur*.

§. 136. *sic primum existimabam]* edidi ex ambobus Guelf. et , et Lambini vet. cod. (item Havn. coll.) pro vulgato *primo*. Illud magis cum Ciceroniana consuetudine convenit, qui fere, ubi se-ır *deinde* sive *postea*, *primum* ponit, non *primo*, quamquam sta-n fine cap. est *primo — deinde*. — *Heracl. hered.]* Cf. lib. II, 14. *per triennium praeturam]* Sic Lamb. secundum suos libros edi-nec discrepant Guelff., vulgo alio verborum ordine *praeturam per nium gesserat*. Antea quod editur *simul et verebar* sic est in ı omnibus sine ulla varietate. — *non modo lenitudine, sed etiam alitate]* *Modo* adiecerunt Steph. Lambinus ex codd. suis, quibus-consentientes postea inventi sunt Regius apud Graevium et ambo

ad Syracusanos amplissimus. Agit mecum et cum tre meo, ut, si nobis videretur, adiremus ad eorum natum: frequentes esse in curia: se iussu senatus nobis petere, ut veniremus. Primo nobis fuit dum, quid ageremus: deinde cito venit in mentem, n esse vitandum illum nobis conventum et locum. que in curiam venimus. Honorifice sane consurgi- 62
: nos rogatu magistratus assedimus. Incipit is lo-s, qui et auctoritate et aetate et, ut mihi visum est, rerum antecedebat, Diodorus Timarchidi: cuius nis oratio hanc habuit primo sententiam: senatum populum Syracusanum moleste graviterque ferre, od ego, cum in ceteris Siciliae civitatibus senatum

---

§. 137. *qui honos est apud Syracusanos]* Ordinem verborum stituimus secundum libros Lambinianos et Guelff. Antea in Lag. 29 *habebat* est *gerebat*, in omnibus vulgaris familiae libris mss. *fuit* *fuisset*, ut sane mirer unde elegantia coniunctivi in editiones ves venerit. De ἀμφιπόλῳ Iovis annuo magistratu Syracusano cf. ad II, 51. — *mecum et cum fratre meo]* Mirum, quod in melioribus l. Lambinianis, Guelff. de quibus affirmare in promptu est, additur *Q. fratre meo*, quod et ediderunt Steph. Lambinus, Gruterus, evius, delevit Ernestius, nam de Quinto fratre in aliis libris abunde brato hic certe locus non est. Erat ille comes Ciceronis L. frater uelis, uti e cap. 65 liquet. Quocirca verisimile fit, si reputamus esse horum codicum glossematis interpolare textum, L. praenomen restituendum esse, id quod fecit Lallemandus.

frequentes esse in curia] *In curiam* legitur in ambobus Guelf. Havn. collatione, nec tamen defenderim. In fine *non esse vitandum m nobis conventum* secundum libros Lambini reliquosque dedi, go *nobis illum* alio ordine.

§. 138. *Diodorus Timarchidi]* Sic dudum erat scribendum pro g. *Diod. Timarchides*, cum ob codd. optimorum Cuiaciani apud iterum, Regiique apud Graevium auctoritatem, (quibuscum Guelff. unt,) tum rei ipsius causa. Quid enim in Graeco homine duplex noa proprium? Alia res est, cum Romanus factus utriusque condicionis am praefert, ut Sext. et Cn. Pompeius Theodorus II, 42, et Artemius Cornelius II, 28, et Cn. Pompeius Basiliscus IV, 11, alii. Hic ben honoris causa πατρόθεν, uti apud Graecos fieri solebat, vocatur.

§. 138. *senatum et populum]* Sic Guelff. Lag. 29 Havn. Vulgo

rtere, si illi communi legatorum voluntati et saluti
liae defuissent. Ubi eorum dolorem ex istius in- 63
s non modo non minorem, sed prope maiorem, 140
m ceterorum Siculorum esse cognovi: tum meum
num in illos, tum mei consilii negotiique totius
cepti causam rationemque proposui, tum eos hor-
s sum, ut causae communi salutique ne deessent;
llam laudationem, quam se vi ac metu coactos pau-
illis diebus decresse dicebant, tollerent. Itaque,
ces, Syracusani haec faciunt, istius clientes atque
ci. Primum mihi litteras publicas, quas in aera-
sanctiore conditas habebant, proferunt: in quibus
ndunt omnia, quae dixi ablata esse, perscripta, et
a etiam, quam ego potui dicere: perscripta autem
modo, *quod ex aede Minervae hoc et illud ab-*
t, quod ex aede Iovis, quod ex aede Liberi: ut

. 140. *ex istius ini.]* Etiam haec tria verba ex melioribus codd.
erunt primum in Hervag. Vict. Sed correxi ex Lag. 29 *istius*,
vulgo nunc sit *illius*, neque enim amplius loquuntur Syracusani.
Siculorum ceterorum Guelf. 1 et Lambini v. c. cum Havn.
. *Cognovimus tum meum animum in illos tum ego mei*
ulgares codd. omnes, etiam Lag. 29, et edd. vetustae, donec
ervagiana et *cognovi* apparet et *ego* sublatum est. Sed prone-
quidem de sententia Hotomani Lambinus, Graevius, Ernestius re-
runt, quamquam alio loco, post prius *tum*, ut nunc vulgo eda-
ubi — cognovi, tum ego meum animum cet. Ernestius adeo
sarium putat, quod mihi quidem minime videtur: similis oratio-
rma supra c. 51 princ. — *quod ex aede Minervae hoc et illud*
et.] Ernestius verba *hoc et illud abesset* supplementum magi-
utabat, esse enim hoc initium libelli sive indicis rerum ablata-
recte, quamquam non de singulis libellis, sed de uno libro acto-
in Senatu intellexerim, in quo haec suis nominibus perscripta
it. Verumtamen Ernestium in eo probare non possum, quod il-
nitium ita decurtavit, ut iam res intelligi non possit. Nam quam-
ncepta oratio non perficiatur, at pars certe aliqua enuntiationis
a proferri debet, quae deinde excipiatur, id quod verbis fit *quod*
res abessent. Apparet praeterea ne verba quidem *hoc et illud*
cetera oratione tolli posse, nam quod sequitur *ut quisque his*
tuendis praefuerat, haud dubie illuc refertur, neque poterant

ınc cogerentur. Conclamant omnes et appro- 143
ta fieri oportere. Refertur de Peducaeo. Ut
: aetate et honore antecedebat, ita sententiam
: ordine. Id adeo ex ipso senatus consulto co-
e: nam principum sententiae perscribi solent.
Quod verba facta sunt de Sex. Peducaeo.
ıui primi suaserint. Decernitur. Refertur de-
: Verre. Dic, quaeso, quomodo. *Quod verba*
ınt de C. Verre. Quid postea scriptum est?
ırgeret nemo, neque sententiam diceret — Quid
:? *sors ducitur.* Quamobrem? nemo erat vo-
ıs laudator praeturae tuae, defensor periculorum,
tim cum inire a praetore gratiam posset? Nemo.

ı3. *quam quod tunc cogerentur.]* Vulgo *tum*, sed dedi-
ˑo incerta quod codd. et Guelff. et Lambiniani offerant. Ac
hoc obtinere possim, ubi in actu rerum *nunc* dicatur, ibi, si
praeteritis narretur, *tunc*, non *tum*, dici.

13. *nam principum sententiae perscribi solent.]* Edebatur
phanum et Lambinum *principium — solet*, quemadmodum in
garibus est, Oxon. Hoyd. Lagomarsinianis omnibus. Falsum
od ad ipsam rem attineat, non opus est docere, sed cum
quoque eius lectionis intelligere possimus, eam, quod in utro-
f. legitur *principium — solent*, quaestio movetur, num forte
ıuctore illa genitivi forma profecta sit, quae correctori parum
erpolandi ansam dederit. Lambinus quidem in suis, Graevius
:odice *principum* esse scribunt, sed dubitatio multiplex relinqui-
ˑakenb. quidem Livio ne ipse quidem formam *principium* re-
ˑerumtamen cum alibi tum ad lib. II, 27, 12 multis locis sic
l. invenisse scribit, cf. etiam Gronov. ad lib. XXX, 3, 5. Quia
Cic. lib. I de Off. 39 §. 9 Heusingeri *facta principium* edi-
ˌuod in bonis codd. a prima manu fuisset. Lag. 29 *principium*
ı — *solet.* — *dicit, qui primi*] Melioris familiae codd. ni-
nisi *Quod verba facta sunt de Sexto refertur*, et hoc ipsum
t Stephanianus corrector. Graevius de *Peducaeo* omisso si-
ıa *dicit, qui primi suaserint: decernitur* commodius abfu-
ıet. Mihi interpolatorem sapere non videntur, nec ipsum *di*
l de scriba Syracusano intelligendum. — *Quid est hoc?]* Sic
omnes Lagom. cum 29 et Guelf. 1 et Havn. coll. Vulgo
ıe est? Cf. ad III, 30. Mox *defensor periculorum* Guelff.
edidit Lambinus e suis: vulgo additur *tuorum*.

:t istius turpem calamitosamque praeturam. Et- scriptum esse ita, *quod is virgis neminem ce- set:* a quo cognostis nobilissimos homines atque entissimos securi esse percussos: *quod vigilan- ovinciam administrasset:* cuius omnes vigilias in is constat esse consumptas. Hoc vero scriptum quod proferre non auderet reus, accusator reci- non desineret, *quod praedones procul ab insula 'a prohibuisset Verres:* quos etiam intra Syra- am insulam recepisset.

---

quod non fere Senatus consultum nisi adiecto *de* hac aut illa ur. Sed h. l. alia res est, nec video cur non etiam genitivus possit, ubi de re dicitur, quae illis litteris contineatur. Reli- ;adem Garatonii et Graevii emendandi pericula praetermitto, quae ab auctoritate librorum longius recedant. Tum Lambinus ectura, nihil admonito lectore, edidit *quae commonefaceret de urpi calamitosaque praetura.* Codices non mutant, et puto sse accusativum, quamquam exemplum non est in promptu.

144 *Etenim scriptum esse]* Codices vulgares *ea enim scripta d*, integriores *et enim scriptum est ita.* Quod nunc vulgo ab Hervag. est. Sed reliquit ille *quod iste*, pro quo nos *is* ex Guelff. et Havn. collatione. Porro *cognostis* Guelf. 1. nec ndo discrepat alter, *cognoscis.* Reliqui autem *cognoscitis*, :s de coniectura *cognosceetis.* Intellige de testibus priore auditis. Quod vulgo adiicitur (post *constat*) *adulteriisque*, us meliorum codicum iussu. Sed mirum in Stephaniano vet. oll.) Leid. Guelff. addi post *in stupris esse consumptas* verba su e prioribus mendose, opinor, repetita, *cuiusmodi constat.* , ubi nova sententia orditur, codd. vulgares *hoc ut scriptum* uelff. Leid. *hoc vero scriptum est.* Edd. principes *hoc ut n est* sine sensu, unde Naugerius fecit *hoc autem scriptum* ervagius et reliqui vulgo *hoc autem scriptum etiam*, Stepha- *s vero scriptum esse*, librum ms. secutus num *esse* certe in oll. Quod autem Lambinus edidit, quasi in unum confusa du- ptura, *hoc vero scriptum esse*, minime est probabile. Nam ate explices, referatur necesse est ad aliud, quod non scriptum census est in verbis *autem* et *etiam*, cum isto loco positum nostra lectione *vero* nihil aliud quam auget et vim addit.

[51]

udatio, quae C. Verri decreta esset, tolleretur. o, cum iam non solum discessio facta esset, sed 146
r perscriptum atque in tabulas relatum, praetor llatur. At quis appellat? Magistratus aliquis? o. Senator? Ne id quidem. Syracusanorum ali-? Minime. Quis igitur praetorem appellat? Qui stor istius fuerat, Caesetius. O rem ridiculam! sertum hominem, desperatum, relictum a magi-

146. *In eo, cum]* Sic Stephanus edidit et legitur in Havn. uelff. Lag. 29. Deteriores codd. et primum editi *an eo*, Ascens. . *atque adeo*, Victor. et vulgo reliqui *at vero*. Lambinus de ura edidit: *Cum iam in id non solum discessio facta esset, um etiam id esset perscriptum;* in margine repet. *in eo cum* vet. cod. habere, sed in eo aut fallit aut fallitur quod eidem it *sed cum etiam id esset perscriptum*. Neque enim eius-nleris opus est. — *magistratus aliquis]* Ernestius ex edd. ve-tnis restituit *aliqui*. Nam inde ab Ascensiana vulgo est *aliquis*. t sane *aliqui* cum in deterioribus codicibus fere omnibus, tum lf. 2 et Havn. collatione. Verum Guelf. 1 *aliquis* tuetur. Nec eius auctoritate discedam, ut nec Academ. IV, 26 extr. scripse-ulrius aliqui*: quin illam formam, ubi tuto legitur, adiectivi ideo, ut *aliqui terror* Tuscul. V, 21 extr. *aliqui casus* de I, 7, *dolor aliqui* Epist. VII, 1. At hic substantivum est. nos *Syracusanorum aliqui* uterque Guelff. et Havn. coll. con-quos omnes. Nec displicet, si pluralis habeatur.
aesetius] Ferri nullo modo posse quod vulgo editur *Caecilius*, demonstravit Garatonius, cuius ex argumentis hoc unum rem , quod Caecilius dudum e provincia decesserat, ac Romae de ado Verre cum Cicerone contenderat; quo victo demum Cicero iam inquisitum iverat. Debetur illud nomen vetustis editoribus: odd. vulgares *Caeselius* sive *Caesellius*, integriores *Caesetius* t est in Havn. coll. et Guelf. 2) *Cesecius*. Utrumque Romanum invenitur in titulis, *Caesellius* longe frequentius quam *Caese-* Sed hoc tamen in utriusque familiae codd. legitur V, 25 cum mine P., nec videtur dubitari posse, quin idem homo sit. Itaque h. l. in Guelf. 2 et Havn. praenomen est *G.*, addere nolui.
1 *senatus consul. — O desertum hominem, desperatum, re-]* Sic nunc dedi Lambini v. c. in margine coll. Havn. Guelf. 2 m, cum in Guelf. 1 sit *o des. hom. relictum*, vulgo autem *o atum ac relictum*. Illa enim coniuncta omnia unum sensum nt, Verrem relictum a quovis qui magistratum haberet. Neque

ius essem, id ferri nullo modo posse. Respondi ei, ut potui, ut debui, ut volui. Tum multa etiam hoc me memini dicere, facile esse perspicuum, quantum inter hunc et illum Numidicum, verum ac germanum Metellum, interesset: illum noluisse laudatione iuvare L. Lucullum, sororis virum, cum optime convenisset; hunc homini alienissimo civitatibus laudationes per vim et metum compa-

Quodubi intellexi, multum apud illum recentes 148 os, multum tabellas non commendaticias, sed

147. *ut debui, ut volui]* Hoc ordine Guelff. et Lambini v. c. avn. coll. Vulgo *ut volui, ut debui.* Deinde Lambinus *cum tum* edidit, sed illud, quod variatis particulis exprimi volui, particula *etiam.* Itaque Lag. 29, qui unus Lambinum adiuvat, quidem omittit. Tum *me* abest a libris mss. Guelff. et Lag. s, nec tamen ea res hoc quidem loco me movet.

um ac germanum Metellum] Ac codd. plerique omnes; edi. en vulgo *et*, praeter Stephanum et Lambinum. Lucullum eunc, Metelli sororis virum, mira quadam negligentia Ernestius in cum Pontico confudit, neque correxit errorem, qui debebat, us. Constat vero Pontici fuisse patrem, a Servilio Augure, ut Plutarchus ait in Luculli Pontici vita init., et accusatum et um, quod crimen peculatus esse puto. Fieri potest ut Metello bene convenerit, at cum sorore non puto, quam idem Pluterius vixisse tradit parumque apposite ad Metelli fratris gra. Sed iniurias patris persecuti filii L. et M. Luculli admodum entes, nomen Servilii de crimine nescio quo publico detulerunt, ien damnarunt. Cf. praeter Plutarchum Cic. Acad. IV, 1. Pighius Chr. 92 factum putat. Ceterum Lambinus de coniect. edidit *optime ei convenisset*, quo non egemus.

148. *tabellas non commendaticias]* Vulgo *tabulas*, sed *ta-* Guelf. 2 et Havn. coll. quod videtur praestare vel ob genus illarum furtivarum (pecuniam a Verre pollicentium, non qui eas et commendantium, de quibus vide II, 26) vel ut a publicis tabliscernantur. Mox *Syracusanorum ipsorum* hoc ordine ambo et Lambini v. c. Tum vulgo *in quibus singula perscripta* sed *singula* e coniectura, Naugerii opinor, primum in Victorianis codd. et edd. vetustae *sigilla* habent. Emendatio facilis est, sed ius de furtis Verris intelligas, de quibus aliquanto ante dictum rdo rerum vetat et quae sequitur rixa de senatus consulto. Vero

sset; negare, id mihi tradi oportere. Ego leecitare, omnium mihi tabularum et litterarum otestatem. Ille furiosus urgere, nihil ad se s leges pertinere. Praetor intelligens negare acere, quod senatus consultum ratum esse non t, id me Romam deportare. Quid multa? nisi entius homini minatus essem, nisi legis sanctiooenamque recitassem: tabularum mihi potestas

---

iam in nulla hucusque editione prorsus e fide horum codicum is est, quamvis dudum omnes praeter Ernestium intellexerint, ine veram Ciceronis manum. Nimirum Graevius, Lallem., Schützius, etiam Orellius, e vulgari scriptura uno verbo locum , quod *oportere* post voces *fieri potestatem* repetendum sibi , quamvis repetitio ingrata auribus accideret. In codd. autem as et editt. vetustis sic legitur: *Ille contra recitare omnium ibularum et litterarum fieri potestatem oportere. Ille furgere* cet. quod cum intelligi non posset, a Naugerio, opinor, riana ita correctum est, ut post *contra* interpungeretur atque retur *instare ego*. Additumque est et in hac et in Hervagiana *contra* in principio eius membri, quod incipit a verbis *ille s.* Lambini consilium reprehendo, qui cum miseram loci denem intellexisset, illud tamen, quod optimo iure facere posset, gritatem suorum codd. sequeretur, non fecit, sed ne aliquid, emel typis expressum esset, omitteret, locum interpolaret polget describere, sed describam tamen, ne quid desideretur, quod n editoris pertinere videatur. Sic igitur in editione, quam ipse , excudendum curavit: „*ille contra dicere: negare illud S. C. pr. appellatus esset, mihi tradi oportere: ego legem recitare: n mihi tabularum et litterarum fieri potestatem oportere: confuriosus urgere.*" Quid autem quod Stephanus, cuius nemo adhuc iem fecit, dudum totum locum secundum fidem optimi libri sui, sid nos extat, descriptum dederat, in eo uno a consilio aberquod alterum *contra* non sustulit, quamvis id utriusque familiae ate coarguatur. *Legis* pro vulg. *legum* scribendum esse e Lamc. ad quem iam accedunt Leid. Guelff, Havn. coll. recte ceniratonius, quoniam ad illam unam legem pertinet, quam sese iusdem rei causa recitasse dixerat orator. Nam quod ille fuTheomnastus clamaverat *leges* Rom. ad Syracusanos non perid dictum erat in universum, quo magis hominis amentia appaEsse autem legis *sanctionem* eam partem legis, in qua de poeum qui contra fecerint statuitur, ostendit Hotomanus, et not.

bunt: *aedificarintne navem onerariam maximam ios; quam Verri dederunt?* negare non poterunt: *[fr]umentum ab his sumpseritne C. Verres, quod populo [Rom]ano mitteret, sicuti superiores?* negabunt: *quid [mili]tum aut nautarum per triennium dederint?* nul-[lum] datum dicent. Fuisse Messanam omnium istius [furto]rum ac praedarum receptricem, negare non po-[teran]t: permulta multis navibus illinc exportata: hanc [navem] denique maximam a Mamertinis datam, onu-[stam] cum isto profectam fatebuntur. Quamobrem 151 [tibi] habe sane istam laudationem Mamertinorum: Sy-[racus]anam quidem civitatem, ut abs te affecta est,

---

[a]edificarintne navem — quam Verri dederunt] Vulgo *aedificarintne*, sed contractam formam, scriptori nostro maxime probatam, Guelf. Sed Ernestius scribendum sibi putavit *dederint*, postu-[la]nt [r]it, Latinitate. Mihi non sic videtur, nam aedificandi consi-[li]i Cicero exprimere voluisset, scripsisset, opinor, *quam Verri da-[ren]t* si coniunctam actionem, *eamque Verri dederint*. Intellige igitur *quam Verri dederunt*, siquidem traditam esse constat, sed quaeritur [o]peris publice coactis. Tota ea res proximo libro c. 17. sqq. exposi-[ta]. — *Frumentum ab his sumpseritne C. Verres]* Sic Guelff. et Havn. [T]antum quod in terminatione verbi mendosi sunt (*sumpserat* enim [e]t Leidensis, quamquam ex eo nihil de praenomine addito constat. *[F]rumentumne ab his sumpserit Verres*. Apparet correctores olim [par]ticula longius a principio remota dubitasse, sicut fuerunt nuper qui *navem pop. Rom. debeantne* non ferentes pro eo voluerint *de-necne*. Illud vero non raro fit, ut unum alterumque vocabulum [...], cui particula adiungi solet, praemittantur, velut in Vatin. 14 *haec omnia sciasne publicis tabulis esse notata*. — *cum isto [prof]ectam]* Vulgo *cum isto praetore prof.* sed satis est *iste*, nec quis-[quam] ignorat praetorem esse de provincia decedentem. Coarguunt autem [Lamb]inianus vetus et edit. Lambiniana, Reg. Guelff. Antea *hanc na-[vem d]enique* primum edidit Gruterus, sed ex auctoritate Lambiniani vet. [e]t reliquorum bonorum. Vulgares libri *hanc denique navem*.

. 151. *laudationem Mamertinorum]* Sic Lambini v. c. Havn. coll. Guelff. Quod editur ex reliquis *Mamertinam* non est Latinum, [n]o dixerit *urbs Mamertina*. Mox *Verria* bis codd. mss. omnes, [p]rincipes *Verreia*, inde ab Aldina vulgo *Verrea*, cf. ad c. 10, Sed infra *Marcellia* non habent nisi optimi: ea inconstantia est.

ACTIONIS SECUNDAE

SIVE

CUSATIONIS IN C. VERREM

LIBER QUINTUS.

[DE SUPPLICIIS.]

ARGUMENTUM EDITORIS.

uinto hoc accusationis libro Cicero, quod Verrem opi-rei militaris strenue administratae commendari defendique t, quae ad eam rem pertinent ita pertractat, ut et lau-muem tollat, et ex eodem loco gravissima in illum crimina t.

c post prooemium (cap. 1) primum *de bello fugitivorum* it (a cap. 2—16), quod demonstrat nullum fuisse in Si-cap. 2—4. §. 8.), et si quae suspiciones fuerint motuum um, ex iis Verri non imperatoriam laudem, sed turpissi-praedam natam esse. Nam Leonidae servos damnatos, ie aliorum, accepto pretio, ab eo morte liberatos esse —7 §. 15), eoque nomine ab innocentibus dominis pecunias as, id quod Apollonii Panormitani exemplo (cap. 7—9) e studet. Simul Verris vitam luxuriosam a militari maxime entem describit (cap. 10—13), et cum sua vita laboriosa icita comparat (cap. 14. 15). Verrem denique ostendit casione quidem in Italia adversus fugitivos rei gerendae esse, sed in ea re senatus iudicio inutilem bello declara-sse (cap. 16).

einde agit *de bello praedonum* (cap. 17—52), in quo n Verris culpam avaritiae hanc fuisse docet, quod et Ma-is vacationem omnium munerum per triennium vendide-p. 17—23), et ex re navali reliquarum civitatum quaestum :cerit (cap. 24), alteram peculatus, quod praedam captae omnem domum suam averterit, piratis pepercerit (25—30), crudelitatis, quod cum sua ignavia classem Siculorum isset, avaritiaque pessumdedisset, eius amissae culpam in

formidolosisque temporibus, a fugitivis atque periculis tutam esse servatam. Quid agam, 2
? quo accusationis meae rationem conferam? : vertam? ad omnes enim meos impetus, quasi quidem, boni nomen imperatoris opponitur. cum: video, ubi se iactaturus sit Hortensius. ericula, tempora rei publicae, imperatorum m commemorabit: tum deprecabitur a vobis, am pro suo iure contendet, ne patiamini, ta-)eratorem populo Romano Siculorum testimo- pi; neve obteri laudem imperatoriam crimini- ritiae velitis. Non possum dissimulare, iudi- 3
ieo, ne C. Verres propter hanc eximiam vir- a re militari omnia, quae fecit, impune fece- enit enim mihi in mentem, in iudicio M'. quantum auctoritatis, quantum momenti ora- Antonii habuisse existimata sit: qui, ut erat

---

:*utam esse serv.]* Inutilis coniectura Faerni et Ursini *tutam* quamquam Beckius Drakenborchium ad Silium Ital. X, 312)ne eorum verborum agentem laudat. Sed neque *servare* *aliqua re* pro *defendere* dicimus, neque apto loco positum *n*.

ubi se] Item lusit Ernestius coniiciens fuisse *uti*, ac dubito poni possit pro quemadmodum sive quantopere extra simili- :st igitur *quo in loco:* p. Flacco c. 16 *nec volitabo in hoc* . Quod sit *pro suo iure* refer eo quod Hortensius consul est, qualem locum ipse Cicero admirabiliter tractat in orat. c. 37 sq.

exim. virt.] Sic ambo Guelf. et coll. Havn. cum edit. Post *sed et fortis* Guelff. non probo: sed tamen *simul et* §. omnes, et IV, 61 pr. — *M'. Aquillii* repetundarum ex sati a. 656 u. c. 98 a. Chr. a L. Fufio (aut Fusio: vide de i. Brut. 62). De artificio suo ipsum Antonium exponentem de Orat. 47. Nam non innocentem illum fuisse, satis pro- r constans fama de morte, qua decem annis post in Asia thridate rege affectus est, testibus Plinio hist. nat. XXXIII, no in Mithrid. 21.

is, abs te doceri oportere: non, inquam, sic
l ita quaeram, quemadmodum te velle intel-
? *tua opera et quanta fuerit in bello.*
l dicis? an *bello fugitivorum* Siciliam virtute
itam? Magna laus et honesta oratio: sed
io bello? nos enim post illud bellum, quod
llius confecit, sic accepimus, nullum in Sici-
'orum bellum fuisse. At in Italia fuit. Fa-
nagnum quidem ac vehemens. Num igitur
llo partem aliquam laudis appetere conaris?
illius victoriae gloriam cum M. Crasso aut
peio communicatam putas? Non arbitror
n tuae deesse impudentiae, ut quicquam

---

ierit in bello. Quid dicis?] Interiicitur post *bello* in
Havn. coll.) *r'*, in Guelf. 1 plene *romano*. Nescio quid
velit. *Dicis* scripsimus pro vulg. *dices* ex quattuor bo-
lavn. coll. Guelff. duobus.

honesta oratio] Honestam de specie verborum magni-
mparatis locis Terentii I, 1, 114 et Cic. de Off. II, 20 recte
tom. Sed idem Hotom. cum in vet. msto non esse con-
notasset, nescio an huic potius quam suo codici fidens Ste-
miserit: quem secuti sunt reliqui. Verum cum edd. vett.
agomars. omnes et Huyd., sed etiam Guelff. Leid. Havn.
. Mox *illud bellum* pro vulg. *id* cum Steph. Lamb. ambo
vn., et praestat, cum nondum de eo dictum sit, sicut ob
am post *ex illo bello* Guelf. 1 non probaverim.
iicatam putas] Sic Guelff. Leid. Havn. Vulgo *commu-*
At fingitur Verres iam gloriatus esse. Structura verborum
uae in Divin. 4, §. 14 *crimina, quae cum his civitatibus*
nmunicata sunt, et apud Livium XXII, 27 *sibi communi-*
illo, non ademptum, imperium esse. De Pompeio so-
toriae servilis adepto vide Plutarch. in Crasso c. 11, in
21. — *tuae deesse]* Collocavimus verba sicut consensus
elf. et Havn. et Lamb. v. c. in marg. rep. postulat. Vulgo
. Sententiam bene explicuisse puto Garatonium, quam Er-
implicatam putavit, ut scriberet sibi pro *deesse* legendum
Satis magna est, ait Cicero, impudentia tua, ad quam
re ut accedat etiam hoc, ut eiusmodi quicquam dicas. Nam
licui rei idem est atque hoc potest accedere tamquam cu-
Sueton. in Ner. c. 45.

ns, sed etiam clausus est: ut illis, quibus Sici-
propinquam fuisse dicis, facilius fuerit ad Ocea-
pervenire, quam ad Peloridem accedere. Con- 7
autem ista servilis belli cur abs te potius, quam
s omnibus, qui ceteras provincias obtinuerunt,
licatur? An quod in Sicilia iam antea bella fu-
rum fuerunt? At ea ipsa causa est, cur ista
ncia minimo in periculo sit et fuerit. Nam po-
uam illinc M'. Aquillius decessit, omnium insti-
atque edicta praetorum fuerunt eiusmodi, ut ne
cum telo servus esset. Vetus est quod dicam,
pter severitatem exempli nemini fortasse vestrum
tum: L. Domitium praetorem in Sicilia, cum
ingens allatus esset ad eum, admiratum requi-
quis eum percussisset: cum audisset pastorem
lam fuisse, eum ad se vocari iussisse: illum cu-

. *claus. est]* Sic Stephanus edidit, itemque Graev. e cod. regio, m demonstrationem aptiorem rei iudicans, quam *fuit*. Sectam n derelinquunt Guelff.

7. *iis omn.]* Guelff. Havn. coll. *istis*. Vett. edd. pleraeque [ox *iam antea* dedimus ex Guelff. et Havn. coll. quod vulgo *ante*. — *cur ista]* Sic Graevius e cod. Reg. Ernestius ex Guelf. 2 . Vulgares libri omnes *ipsa*. — *L. Domit. praet.]* Statim essum Aquillii et finitum bellum servile Siciliense, siquidem i Cos. fuit a. 94 cum C. Coelio. Mox verborum ordinem mus ex Guelff. Vulgo *ad eum all. esset*.

isse] Edd. veteres et codices vulgares Huyd., Lagom. plerique *ussit*, primus *iussisse* secundum contextum verborum Her- editor, a quo deinde reliqui non abierunt. Garatonius tamen nsti auctoritatem desiderans, si coniectura inventum esset, ma- eri tempus finitum, quod inter infinita non raro poni conten- Verum quam dicendi rationem ille significavit, ea pertinet ad s, quos historicos appellamus (cf. Drkb. ad Liv. V, 47): h. l. ferenda negligentia esset. Confirmatur vero nunc vulgata praeter silentium ceterorum bonorum utriusque Guelf. testi- Ceterum Havn. coll. *vocari ad se*.

eiusmodi dicere audeas. Obstitisti videlicet, n Italia transire in Siciliam fugitivorum copiae pe Ubi? quando? qua ex parte? cum aut ratibu navibus conarentur accedere? Nos enim nihi quam prorsus audivimus: et illud audivimus, M. C fortissimi viri, virtute consilioque factum, ne r coniunctis freto fugitivi ad Messanam transire po a quo illi conatu non tantopere prohibendi fu si ulla praesidia in Sicilia ad illorum adventum

6 sita putarentur. At cum esset in Italia bellum prope a Sicilia, tamen in Sicilia non fuit. Qua rum? ne cum in Sicilia quidem fuit, eodem inte

3 pars eius belli in Italiam ulla pervasit. Etenim pinquitas locorum ad utram partem hoc loco tur? utrum aditum facilem hostibus, an conta imitandi belli periculosam fuisse? Aditus om minibus sine ulla facultate navium non mod

---

§. 5. *quando]* Guelf. 1 Leid. *quomodo*, quae statim repeteretur, *cum aut ratibus aut navibus* cet. Hoc enim borum Guelff. Lag. 29 Havn. coll. Vulgo *aut navibus* est
et illud audiv.] Malebat Ernestius *at*: sed *et* est pro

ctus, sed etiam clausus est: ut illis, quibus Sici-
a propinquam fuisse dicis, facilius fuerit ad Ocea-
n pervenire, quam ad Peloridem accedere. Con- 7
o autem ista servilis belli cur abs te potius, quam
iis omnibus, qui ceteras provincias obtinuerunt,
edicatur? An quod in Sicilia iam antea bella fu-
vorum fuerunt? At ea ipsa causa est, cur ista
vincia minimo in periculo sit et fuerit. Nam po-
quam illinc M'. Aquillius decessit, omnium insti-
atque edicta praetorum fuerunt eiusmodi, ut ne
cum telo servus esset. Vetus est quod dicam,
ropter severitatem exempli nemini fortasse vestrum
ditum: L. Domitium praetorem in Sicilia, cum
ingens allatus esset ad eum, admiratum requi-
, quis eum percussisset: cum audisset pastorem
dam fuisse, eum ad se vocari iussisse: illum cu-

---

6. *claus. est]* Sic Stephanus edidit, itemque Graev. e cod. regio, em demonstrationem aptiorem rei iudicans, quam *fuit*. Sectam non derelinquunt Guelff.

7. *iis omn.]* Guelff. Havn. coll. *istis*. Vett. edd. pleraeque Mox *iam antea* dedimus ex Guelff. et Havn. coll. quod vulgo *ante*. — *cur ista]* Sic Graevius e cod. Reg. Ernestius ex Guelf. 2). Vulgares libri omnes *ipsa*. — *L. Domit. praet.]* Statim ecessum Aquillii et finitum bellum servile Siciliense, siquidem qui Cos. fuit a. 94 cum C. Coelio. Mox verborum ordinem imus ex Guelff. Vulgo *ad eum all. esset*.

ssisse] Edd. veteres et codices vulgares Huyd., Lagom. plerique *iussit*, primus *iussisse* secundum contextum verborum Her- s editor, a quo deinde reliqui non abierunt. Garatonius tamen msti auctoritatem desiderans, si coniectura inventum esset, ma- ineri tempus finitum, quod inter infinita non raro poni conten- Verum quam dicendi rationem ille significavit, ea pertinet ad os, quos historicos appellamus (cf. Drkb. ad Liv. V, 47): h. l. c ferenda negligentia esset. Confirmatur vero nunc vulgata a praeter silentium ceterorum bonorum utriusque Guelf. testi- Ceterum Havn. coll. *vocari ad se*.

tam coniunctum sit, quam negotiatores nostri
Siculis usu, re, ratione, concordia; et cum ipsi
i res suas ita constitutas habeant, ut his pacem
diat esse, imperium autem populi Romani sic
ant, ut id imminui aut commutari minime velint;
que haec a servorum bello pericula et praetorum
utis et dominorum disciplina provisa sint: nul-
est malum domesticum, quod ex ipsa provincia
possit.
Quid igitur? nullne motus in Sicilia servorum 9
e praetore, nullaene consensiones factae esse di-
ur? Nihil sane, quod ad senatum populumque
anum pervenerit; nihil, quod iste publice Ro-
scripserit: et tamen coeptum esse in Sicilia
ri aliquot locis servitium suspicor. Id adeo non
x re, quam ex istius factis decretisque cognosco.
idete, quam non inimico animo sim acturus: ego
haec, quae iste quaerit, quae adhuc nunquam
tis, commemorabo et proferam. In Triocalino, 10

---

m scripturam, ab Ernestio contemptam. — *a serv.]* Sic Guelff. coll. Lamb. pro vulg. *ab.*

9. *Verre praet.]* Lamb. v. c. Guelff. Lag. 29 *praetore Verre.* ιox *publice Romam scripserit* iidem et Leid. et cod. Reg. cum Lamb. Vulgo *Romam publ. conscripserit*, quod defendens . etiam de uno dici tradit *conscribere.* Non intelligo, quid ve-d *conscribere* cum sit maioris curae verbum, non est pro num-itteris. — *quae iste quaerit]* Vulgo *ille* contra perpetuam ora-consuetudinem. Recte Lambinus solus *iste.* Guelff. et Leid. *ipse,* se, opinor, ut fere in hisce vocabulis peccatur. Ceterum *quae-*aepe esse i. q. frustra quaerere, indicat Forcellinus in lex. laudato hus. ad Tibull. II, 3, 25.

10. *Triocalino]* Oppidum Τριοκαλα Diodoro, Stephano Byz. λα sive Τρίκαλον, Silio XIV, 270 Triŏcala ob metri necessitatem. dubitari non potest, quin scriptura nominis *in Triochalino*, etsi iorum librorum, damnanda sit. Situm fuit inter Selinuntem et leam.

aliquam. Nolite usquequaque idem q
belli furandi locus qui potest esse?
in hac re occasio, praetermissa est
Leonida nummorum aliquid auferre,

---

§. 10. *tenuerunt]* Ernestius correxerat *te*
dubitare, quin ita esse debeat. Codices contra
mihi propter hoc ipsum verbi tempus haec qui
tor, non narrare. — *fuerant nomin.]* Vulgo *n*
ordinem verborum invertunt omnes, quibus utor, li
cum Steph. Lamb. etiam *fuerant.* — *denuntia*
batur vulgo *ut adesset*, omisimus cum Graevio
rum, duorum Lambinianorum, Regii, amborum G
Leid. qui cum Graeviana editione comparatus es
luerat Ernestius propterea quod mox in omnibus
tiavit ut adesset. At ea ratio in ipsum conve
absolute dici *denuntiare* alicui, nimirum ut in iu
cus a Graevio allatus ad Attic. II, 22 pr. Quar
mulem, ea denuntiatio ad testimonium dicendum p
dominus, si vera est vulgata lectio, ipse causa
denuntiatio, sed in ius vocatio: item in Verr. II,
V, 7, 9 *duo genera sunt testium, aut volunt*
quibus in iudiciis publicis lege denuntiari s
vide paulo post. In fine omisimus *sunt*, cum edit.
Lamb. (Havn. coll.) utroque Guelf. Facit enim
locitatem orationis incisae. — *expectatis]* Gu
spectatis. Cf. ad. IV, 45 §. 101. Laudat loc
sine hoc verbo. — *idem quaerere]* Codd. vulga

set. Fuit nundinatio aliqua, et isti non nova, iam diceret: etiam alter locus, ut absolveren- amnatis quidem servis, quae praedandi potest tio? produci ad supplicium necesse est. Te- im sunt, qui in consilio fuerunt; testes publi- ulae: testis splendidissima civitas Lilybaetana: ionestissimus maximusque conventus civium orum. Fieri nihil potest: producendi sunt. producuntur et ad palum alligantur. Etiam 11 nihi expectare videmini, iudices, quid deinde sit, quod iste nihil unquam fecit sine aliquo atque praeda. Quid in eiusmodi re fieri po- uod commodum est? Expectate facinus quam aprobum: vincam tamen expectationem omnium. s sceleris coniurationisque damnati, ad suppli- aditi, ad palum alligati, repente, multis milibus m inspectantibus, soluti sunt et Triocalino illi redditi.

. *causam diceret]* Plurali numero *dicerent* Steph. Lamb. egius Graevii, ambo Guelf., quod libenter reciperem, si aude- infra locum §. 14 violentius corrigere, ubi dominus traditur usam, nimirum pro servis suis ἀπῳδοσώποις. Tum non vere- pere ut concederes, *causam dicere* posse generaliter etiam in quos quaeratur: quoniam res in litterula ne exprimi qui- a versatur. Sed mox *posset* pro vulg. *potest* iisdem aucto- n Havn. coll. et Leid.) edidi. — *Fieri nihil potest]* Lambi- ;um vulgo absit *fieri*, e *v. c.*, non Stephanus, nisi quod is ex t. voluisse item videtur. Auctores adsunt Guelf. 1 et Havn. il.), in Guelf. 2 *nihil fieri potest.* Omittendi verbi nulla ra- excogitari.

. *homines]* Sic Stephanus, cum vulgo esset *nomine sceleris* l Lambinus delicias agens utrumque verbum melius afuturum axitque in sententiam suam Graevium, quamvis is ad cap. 25 um esse dicat, *homines* libenter servos appellari. Quid ver- est? Quicquid bonorum, librorum est, *homines* habent: ne- enit *nomine sceleris* condemnatos dici, quos fuisse noxios i velis. — *Triocalino]* Sic boni libri, nam error videtur esse ubinus a v. c. et Graevius a Regio abesse *domino* ostendunt. ro *Tricolino* est *Leonidae.* Sed nomen proprium neque

riculoque provinciae! Cum servitiorum animos cilia suspensos propter bellum Italiae fugitivo deret: ne quis se commovere auderet, quant roris iniecit! Comprehendi iussit: quis non scat? causam dicere dominos: quid servis tan dolosum? *fecisse videri* pronuntiat: exortam flammam paucorum dolore ac morte restinxisse deinde sequitur? Verbera atque ignes, et illa ad supplicium damnatorum, metum ceterorum ciatus et crux. Hisce omnibus suppliciis su rati. Quis dubitet, quin servorum animos formidine oppresserit, cum viderent ea facilitate torem, ut ab eo sceleris coniurationisque damn vita, vel ipso carnifice internuntio, redimeretur

7 Quid? hoc in Apolloniensi Aristodamo?
15

---

§. 14. *causam dic. dominos]* Delevit *dominos* Lambin rum quia supra §. 10 *dicerent* cum Stephano scripserat: ser solos in crimen coniurationis initae vocatos esse, non domin rum postea altera edit., aucta annotatione, in viam sese revoca num pro servis causam dixisse statuens, sed reliquit tamen in ter *dicerent*. Verum sunt in hoc ipso loco alia, quae me d

Leonte Imacharensi non idem fecisti? Quid? iste tus servorum bellique subita suspicio, utrum tibi dem diligentiam custodiendae provinciae, an novam onem improbissimi quaestus attulit? Halicyensis nenidae, nobilis hominis et honesti, magnae peiae villicus cum impulsu tuo insimulatus esset, LX a domino accepisti: quod nuper ipse iuradocuit, quemadmodum gestum esset. Ab equite nano C. Matrinio absente, cum is esset Romae, d eius villicos pastoresque tibi in suspicionem vese dixeras, HS DC abstulisti. Dixit hoc L. Flavius, tibi eam pecuniam numeravit, procurator C. Maii: dixit ipse C. Matrinius: dicet vir clarissimus

§. 15. *in Leonte Imach.]* Guelff. Leid. Havn. *Leonida acarensi*, ui *Leonte*, sed variant in adiuncto, Lag. 29 *Macharensi*, alii plu-*Magarensi*. alii *Megarensi*. Editores vett. inter *Megarensi*, *Ma-nsi* dubitant: hoc Stephanus et Lambinus in editionibus, Lambiin marg. *Acharensi*. Sed quid opus est tam multis? De hominomine testimonium habemus Prisciani p. 690 certissimum, esse *item*, adiunctum scribitur apud Putschium *Macharensi*. Sed cum , credo, probatum sit a Cluverio in Sicilia vet. (cf. supra ad lib. III, oppidum esse *Imachara*, recte videntur et ad h. l. Fulvius Ursiet Garatonius coniecisse et Krehlius apud Priscianum e codd. edie *Imacharensi*. Nam de codice quidem vetere, in quo sic fuerit, no non credo. — *magnae pec. vill.]* Eieci rursus quam Ernestius conjectura addidit coniunctionem *et*. Mirum paene, quod simulat escire *magnae pecuniae villicus* quid sit, utrum dives an magno tus, et neutrum aptum dicit servo, eique villico. At C. Marius l Sallustium bell. Iug. cap. 85, 39 se dicit *non pluris pretii com quam villicum habere*, ubi cf. Cortium. Et quid agricolae caprudenti villico esse possit? — *LX]* Adiecimus lineolam secun-Lag. 29, quae significaret milia ea esse: verbum expressit Lambi- — *HS DC]* Facere non potui, quin eam pecuniae summam pone-, quam consensus optimorum librorum postulat, Steph. (in var. lect.) ii, utriusque Guelf. Verum enormem plane editiones veteres et co-s vulgares. HS *centies*. *Centum* dedit Cratandrina, eaque adhuc agata est summa, sed in libris mss. non est, nisi forte in Lag. 45. *Matrinius: dicet]* Obsecuti sumus melioribus libris a quibus abquod vulgo additur, praenomen C. Sed quod in iisdem *dicet* it, ad mendum referimus. Lag. 29 *dicit*.

u ab isto maneret integer: excogitavit: nescio quid tulit: profecto homo dives repente a Verre non sine usa citatur. Expectatio summa hominum, quidnam esset: cum exanimatus subito ipse accurrit cum lolescente filio: nam pater grandis natu iam diu lecto nebatur. Nominat iste servum, quem magistrum pe- 17
ris esse diceret, eum dicit coniurasse, et familias ncitasse. Is omnino servus in familia non erat. um statim exhiberi iubet. Apollonius affirmare, se nnino nomine illo servum habere neminem. Iste minem abripi a tribunali et in carcerem coniici iu-t. Clamare ille, cum raperetur, nihil se miserum cisse, nihil commisisse, pecuniam sibi esse in no-inibus, numeratam in praesentia non habere. Haec m maxime, summa hominum frequentia, testificare-r, ut quivis intelligere posset, eum, quod pecuniam n dedisset, idcirco illa tam acerba iniuria affici: m maxime, ut dico, hoc de pecunia clamaret, in vin-

---

l comicum. — *summa hominum]* Vulgo *omnium*, sed alterum ph. in var. lect. Lambinus secundum v. c. Havn. coll. Guelff. nec s causae cur sequi nolimus.

§. 17. *et familias]* Vulgo *et alias fam.* Sed omittunt *alias* i omnes. Guelff. *citasse.* De verbo *dicerent* quod praecedit cf. mm. nostram §. 551. — *exhiberi] Exhibere* mendum est Gruteria- editionis a reliquis propagatum, donec Garatonius monuit. Mox, madmodum edidimus, *affirmare se omn. nom. illo servum*, Guelff. vn. v. c. in marg. Lamb. unde recepit Gruterus in textum *affirmare*, n olim fuisset *affirmat*, verborum ordinem immutatum reliquit hunc: *vum se omnino illo nomine.* Lag. 29, *se affirmat.* Item de marg. mb. Gruterus *clamare ille* recepit, cum et Stephanus et Lambinus priores omnes ex vulgaribus codd. haberent *ille clamare.* Haec tinuerunt, sed multo veriora, quae eandem auctoritatem haberent, lo-m adhuc non invenerunt.

in vincula] Vulgo *vincla*, sed sequor consensum Guelf. utriusque Lag. 29. 48. edit. Steph. Alibi *vincla* servavi, ut inseq. §., III, 24 init. i diducta forma non extaret nisi in uno et altero libro: restitui etiam IV, 10 extr. prorsus in ea re codicum probatorum fidem secutus. m utramque huius verbi formam usurpatam fuisse etiam in prosa tione, contra Drakenborchium, qui apud Livium in ea re ne optimorum

8 cula coniectus est. Videte constantiam praetoris,
18 eius praetoris, qui in his rebus non ita defend-
tur ut mediocris praetor, sed ita laudetur ut optim-
imperator. Cum servorum bellum metueretur, q-
supplicio dominos indemnatos afficiebat, hoc serv-
damnatos liberabat: Apollonium, hominem locupletis-
mum, qui, si fugitivi bellum in Sicilia facerent, a-
plissimas fortunas amitteret, belli fugitivorum nom-
indicta causa, in vincla coniecit: servos, quos i-
cum consilio belli faciendi causa consensisse iu-
vit, eos sine consilii sententia, sua sponte, omni s-
19 plicio liberavit. Quid? si aliquid ab Apollonio co-

---

quidem codicum consensui cessit, iam omnes, opinor consensi-
editur sic Tusc. II, 21, de Off. III, 5. Aliorum verborum, ut c-
periclum, *gubernaclum* poetis esse relinquendas facile concede-
Heusing. ad Cic. de Off. I, 35. Cortium ad Sallust Iug. 7. Q-
etiam talia tuetur Garaton. ad or. in Vatin. c. 9.

§. 18. *qui in his rebus]* Primum annotandum, repetita ve-
eius praetoris abesse a cod. Stephani Leid. Guelff. Havn. Sed -
tendi causa in promptu est, et modus verborum, quae sequuntur
additamentum postulat. Nam quod Lambinus edidit *defenditur*-
datur, de coniectura fecit, cum *defendatur* saltem in libris ma-

ısum est, quamobrem iure in eum animadvertere-
·, tamenne hanc rem sic agemus, ut crimini aut
idiae reo putemus esse oportere, si quo de homine
erius iudicaverit? Non agam tam acerbe: non utar
ı accusatoria consuetudine, si quid est factum cle-
ıter, ut dissolute factum criminer; si quid vindi-
ım est severe, ut ex eo crudelitatis invidiam col-
ɪn. Non agam ista ratione; tua sequar iudicia;
ɪı defendam auctoritatem, quoad tu voles: si-
ac tute coeperis tua iudicia rescindere, mihi suc-
ɜere desinito: meo enim iure contendam, eum, qui
iudicio damnatus sit, iuratorum iudicum senten-
damnari oportere. Non defendam Apollonii cau- 20
▸ amici atque hospitis mei, ne tuum iudicium vi-
- rescindere, nihil de hominis frugalitate, virtute,
;entia dicam: praetermittam illud etiam, de quo
·a dixi, fortunas eius ita constitutas fuisse familia,
▸re, villis, pecuniis creditis, ut nemini minus ex-
ret, ullum in Sicilia tumultum aut bellum com-
eri: non dicam ne illud quidem, si maxime in
a fuerit Apollonius, tamen in hominem honestis-
e civitatis honestissimum tam graviter animadverti,

▸ plenam nonnunquam eam vocem poni, ubi nulla insit vis, ut
■, 31 *si aliqua vi se eripuerit*, et V, 30 *si aliquam manum*
a populum Rom. facere potuisset, sed hoc tamen raro fit. Er-
ns pro *aliud quid* positum putat, cuius rei hoc quidem loco non
causam idoneam. In fine huius sententiae miror neminem adhuc
naticae rationi succurrere voluisse atque emendare quod vulgo le-
iudicarit, quamquam dudum Stephani et Lambini v. c. nunc etiam
T. Havn. coll. praebuerint *iudicaverit*. Lag. 29 *iudicaret*.

§. 19. *est severe]* boni codices. Vulgo *sev. est*. Guelf. 1 *iudi-*
an. Ex iisdem et ipsa editione Lambini *damnatus* dedi pro vulg.
emnatus.

§. 20. *honest. civ. hon.]* Sic scripsimus praeeunte Lambino, non
levi correctura, nam in bonis libris additur *maxime* post *hone-*
simae, interpretandi opinor causa. Vulgo *honestissimum civita-*
honestissimae.

21 causa indicta, non oportuisse. Nullam in te
ne ex illis quidem rebus concitabo, cum e
vir in carcere, in tenebris, in squalore, in
tyrannicis interdictis tuis, patri exacta aetat
lescenti filio adeundi ad illum miserum p
nunquam esse factam. Etiam illud praeter
tienscunque Panhormum veneris illo anno et
sibus, (nam tamdiu fuit Apollonius in carcere,
te senatum Panhormitanum adisse supplicem
gistratibus sacerdotibusque publicis orante
obsecrantem, ut aliquando ille miser atque
calamitate illa liberaretur. Relinquo haec om
si velim persequi, facile ostendam, tua crud
alios omnes tibi aditus misericordiae iudicu
9 dem esse praeclusos. Omnia tibi ista conc
22 remittam. Praevideo enim, quid sit defensu
tensius: fatebitur, apud istum neque senect
tris, neque adolescentiam filii, neque lacrima
que plus valuisse, quam utilitatem salutem
vinciae: dicet, rem publicam administrari s
ac severitate non posse: quaeret, quamobre
praetoribus praeferantur, cur secures datae,
cer aedificatus, cur tot supplicia sint in i

---

§. 21. *nullam in te inv.]* Vulgo *nullam invidiam in*
cationem verborum, qua Cicero uti solet, restituimus ex v
Havn. Guelff. Iidem paulo post *fuit Apoll. in carcere.* l
cum vulgo *fuit in carc. Apollonius.* — *totiens te]* Reliq
gatam *ad te* Stephanus et Lambinus, quamquam non dubita
et ipsi a codd. suis abesse *ad* invenerint, ut abest a Guelff. I
coll. Ac videtur etiam *adire*, ubi ad preces pertinet, libentiu
plici accusativo construi. — *relinquo]* Variatio temporum n
ut nesciam quid deterruerit Steph. et Lambinum, quominus
quod in suis libris atque omnibus bonis esset. Vulgo *relin*

§. 22. *omnia tibi]* Sic omnes boni, etiam Lag. 29,
omnia igitur. Unus Stephanianus (in var. lect.) non *tibi*
sed omisit *igitur* simpliciter. Quod sequitur *praevideo* miro
mss. omnibus praeter Lag. 48 scribi *provideo*, sed nondum
ista oratio ne noceat.

: maiorum constituta? Quae cum omnia graviter
eque dixerit; quaeram, cur hunc eundem Apol-
m Verres idem, repente, nulla re nova allata,
defensione, sine causa de carcere emitti iusse-
tantumque in hoc crimine suspicionis esse affir-
, ut iam ipsis iudicibus sine mea argumentatione
cturam facere permittam, quod hoc genus prae-
i, quam improbum, quam indignum, quamque ad
itudinem quaestus immensum infinitumque esse
tur. Nam quae iste in Apollonio fecit, ea pri- 23
breviter cognoscite, quot et quanta sint; deinde
expendite atque aestimate pecunia: reperietis,
o haec in uno homine pecunioso tot constituta,
teris formidines similium incommodorum atque
pla periculorum proponerentur. Primum insimu-
est repentina capitalis atque invidiosi criminis:
te, quanti hoc putetis, et quam multos redemisse:
e crimen sine accusatore, sententia sine consilio,
atio sine defensione: aestimate harum omnium
i pretia, et cogitate, in his iniquitatibus unum
sse Apollonium; ceteros profecto multos ex his
modis pecunia se liberasse: postremo tenebrae,
la, carcer, inclusum supplicium, a conspectu pa-

---

22. *re nova]* Sic mutato ordine verborum Lambinus ex v. c. crepant reliqui boni. Male vulgo *nulla nova re.*

23. *proponerentur]* Stephanus et Lambinus *proponeret.* Ha- me Guelff. et Havn. coll. nec omnino damnandus hic ad Acti- ditus post passivam constructionem, sed tamen mendi suspicio ena est. — *quam multos]* Correxit P. Manutius quod vulgo r ex codd. non deterioribus modo, sed aliquot etiam bonis, *quam* sed confirmat Guelf. 2 Lag. 29. — *omnium rerum]* Hoc or- telff. Havn. — *a consp.]* Vulgo *atque a consp.* Sed cum *atque a communi luce*, ubi vulgo est *et comm.* omnium bono- [illegible] scribendum sit, hoc loco *atque* utriusque Guelf. et Leid. [illegible] omittendum putavi. Steph. (in var. lect.) Leid. Havn. coll. [illegible]. In forma *liberum* variant libri Guelff.: *liberorum* [illegible]

rentum ac liberum, denique a libero spiritu
24 communi luce seclusum: haec vero, quae vel
dimi recte possint, aestimare pecunia non que
omnia sero redemit Apollonius, iam maeror
seriis perditus; sed tamen ceteros docuit a
avaritiae scelerique occurrere: nisi vero ex
hominem pecuniosissimum sine causa quaestu
ad tam incredibile crimen, aut sine eadem
pente e carcere emissum, aut hoc praedandi
isto in illo uno adhibitum et temptatum, et
illum omnibus pecuniosis Siculis metum pr
et iniectum.

10 Cupio mihi ab illo, iudices, subiici, qu
25 militari eius gloria dico, si quid forte praeter
mihi videor iam de omnibus rebus eius gesti
quae quidem ad belli fugitivorum suspicion
nerent: certe nihil sciens praetermisi. Habe
nis consilia, diligentiam, vigilantiam, custodi
sionemque provinciae. Summa illuc pertinet
tis, quoniam plura genera sunt imperatorum
genere iste sit, ne quis diutius in tanta

---

§. 24. *possint]* uterque Guelf. Vulgo *possunt*. Opti
dabo, sed mihi tamen elegantior coniunctivus videtur.

scelerique] Sic Lambinus in marg. repet. et quattuor l
ac sceleri. — *sine causa quaestus]* Omnes boni omittunt,
citur, *sine aliqua causa*. Non possum reprehendere vu
non video tamen, cur ipse imminuere voluerit orator eum
quem magnum fuisse doceat. Mox *electum* Ernestius dicit
Graevium secutum, neque nominat Stephanum, quem imm
muit. Sic igitur melior familia codicum: deterior et edd. vett.
unde Lambinus consilii nondum satis certus fecit *obiectum*.
et temptatum Guelff. Vulgo *ac*.

§. 25. *ab illo, iud.]* Ordinem et horum verborum et qu
quuntur constitui secundum consensum Guelff. Lag. 29 Harn.
in duobus posterioribus etiam Lambinianae edit. et v. c. illi
iud. ab illo, deinde *de omnibus iam*, tum *pertinerent sus*
Postea pro vulgata *ne diutius — possitis* dedi *ne quis d*

virorum fortium talem imperatorem ignorare possit. Non ad Q. Maximi sapientiam, neque ad illius superioris Africani in re gerunda celeritatem, neque ad huius, qui postea fuit, singulare consilium, neque ad Paulli rationem ac disciplinam, neque ad C. Marii vim atque virtutem, sed aliud genus imperatoris sane

---

possit ex Guelf. 1, quocum et alter et Regius Graevii consentit, nisi quod in his non *quis* sed *qui* legitur. Neque ego de his formis contendam: vide Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 201 et quos laudat, quamquam Drakenborchius quidem ad Liv. III, 17 minus apta immiscet. Sed video tamen, si in his quoque rebus libros mss. audire volumus, frequentius *quis* poni ubi pro substantivo est, nec sequitur littera *s*. Vide ...edictum ad Epist. III, 8 §. 24. Ceterum haec verba cum praegres... coniungenda putavi, nam quae sequitur cohortatio ad animos adver...ndos suam et propriam causam adiunctam habet, ut talis imperator ...igenter in civitate retineatur. Ea enim sententia est, quam inter...tes adhuc obscurarunt, dum *ad* mira quadam ratione a participio ...mptum de comparatione instituenda explicant, et *imperatorem non* ... *Q. Maximi sapientiam* esse volunt imperatorem non similem nec ...parandum cum Maximo. Tu coniunge: Cognoscite eum, qualis fue... non ut Maximum aliquem aut Scipionem aut Marium sed ut aliud ...ddam novum genus imperatoris in civitate diligenter retineatis. Le...r autem vulgo *ad aliud genus imperatorum*, pro quo nos secun... Stephanum et codd. Reg. Guelf. 1, nihil mutata sententia, omisso ... dedimus *aliud genus imperatoris*, quoniam illud genus, cum uno Verre constituatur, aeque vere genus *imperatoris*, quam universe ...*peratorum* vocari potest. Ernestius de coniectura se scripsisse dicit *aliud genus imperatorem*, i. e. ut ipse quidem explicat alius ge...is imperatorem, puta qui exigatur et examinetur *ad aliud genus:* ... sive hoc coniectura assecutus est, sive sumpsit ex Guelf. 2, in quo ...dose *imperatorem* legitur, pro eo quod librarius videtur voluisse ...*peratorum*, genus dicendi haud dubie a Ciceroniana perspicuitate ...horret. Multo autem violentius Lambinus locum tractavit, post *genus* ...*peratorum* de coniectura addens *esse referendum saneque di...enter* cet. Nimirum sensit, quod alii fortiter tulerunt, illam loquendi ...ionem *cognoscere aliquem esse non ad alicuius sapientiam sed* *aliud genus hominum* tolerari non posse, neque tamen omnium sim...cissimam construendorum verborum rationem repperit. Ceterum ex ... codice melioris familiae *custodiam* primi adiecerunt Hervag. et ...ctor. editor, *iste* Naugerius, cum abessent ea verba a superioribus edd. ...isque mss. vulgaribus. *Gerunda* Gruterus ex v. c. Lambini reco..., *gerenda* priores edd. et codd. plerique, non tamen Guelff.

diligenter retinendum et conservandum, quaes
26 gnoscite. Itinerum primum laborem, qui vel m
est in re militari, iudices, et in Sicilia maxi
cessarius, accipite, quam facilem sibi iste et iuc
ratione consilioque reddiderit. Primum temp
hibernis ad magnitudinem frigorum et tempe
vim ac fluminum praeclarum hoc sibi remediur
pararat. Urbem Syracusas elegerat; cuius hi
atque haec natura esse loci coelique dicitur, n
lus unquam dies tam magna ac turbulenta temp
fuerit, quin aliquo tempore eius diei solem h

§. 26. *et temp. vim]* Vulgo *et ad temp.*, sed omittitur p
tio in Lambini v. c. et Guelff. et editione Stephaniana. Tum
quod est *ac fluminum*, Hervag. *ac imbrium*, de coniectura pul
eam complures repetiverunt, et Lambinus adiuvit correcto *atque*
ea non opus est, cum hiberna flumina in terra montuosa maxime
dimento esse soleant iter facientibus. Conferri iubet Ernestius S
in Caes. c. 57. Tum Lambinus *hoc sibi rem. compararat*, cu
esset *sibi hoc rem. comparat*, ordinem verborum e v. c. (quib
nostri Guelff. faciunt), verbi tempus de coniectura constituens: rec
quidem loco, neque eum quisquam praeter Gruterum deseruit.
vius etiam Franciani codicis auctoritatem adiunxit, quam vere,
non est suspicari. Codd. certe nostri omnes *comparat*.

[redacted]

iderint. Hic ità vivebat iste bonus imperator hiberis mensibus, ut eum non facile non modo extra tetum, sed ne extra lectum quidem quisquam videret: a diei brevitas conviviis, longitudo noctis stupris et agitiis conterebatur. Cum autem ver esse coeperat, 27
nius initium iste non a Favonio neque ab aliquo stro notabat, sed, cum rosam viderat, tum incipere er arbitrabatur; dabat se labori atque itineribus: in uibus eo usque se praebebat patientem atque impirum, ut eum nemo unquam in equo sedentem videit. Nam, ut mos fuit Bithyniae regibus, lectica 11

---

§. 26. *long. noctis]* Auctoritate utriusque Guelf. et Lambini v. c. verti verborum ordinem, qui vulgo est *noctis longitudo*, nimirum commodatus *diei brevitati.* Extr. §. boni libri omnes *continebatur*, ndose, nam tempus *conteritur*, i. e. consumitur, *continetur* nulla lone.

§. 27. *ab aliquo astro]* Sic primus Naugerius de coniectura. Nam ld. mss. quorum certis testimoniis utimur, omnes *austro.* Sed quin us mendum recte sublatum sit, non dubitatur. Sola Ernestiana edimendose *alio.* Quodnam vero illud sidus soleat esse Romanis, do. Varro de R. R. I, 28. *Dies primus est veris in Aquario, aestain Tauro, autumni in Leone, hiemis in Scorpione*, ubi vide Gesne alios locos laudantem. A Favonio ad aequinoctium vernum dies XL em dicuntur esse. Tam mature cum Verres castra movere nollet, ectabat *rosam*, florem et novissimum inter vernos, teste Plinio XXI, et iucunditati vivendi aptissimum, quippe Veneri sacrum. *Tum* illi incipiebat, sic enim ambo Guelf. et Havn coll. non *tunc*, ut vulgo. ponuntur enim *cum — tum*, *nunc — tunc.* Cf. ad IV, 64.

eo usque] Vulgo *usque eo*, et solet sic fere, quantum scio, Cio, cum alterum Livianum sit. Verum sequimur nos Lambini edinem et codd. Guelff. Havn. illam ipsam causam fuisse, cur ordo abulorum inverteretur, suspicati. In fine sensus vulgo est *viderent*, d nescio an alicui magis grammaticum videatur. *Viderint* tamen i meliores magno consensu, nostri Guelff. et Lag. 29 cum Leid. et n. collatione: itaque generaliter dictum accipe, quemadmodum in to c. 88 est *Ardebat autem* (Hortensius) *cupiditate* (dicendi) *ut in nullo unquam flagrantius studium viderim.* Atque haec forma generaliter dicendi mirum quantum pertinet ad expectatio- cum risu decipiendam. Cf. ad I, 30 pr.

audistis: controversiae secreto deferebar palam decreta auferebantur. Deinde,

§. 27. *octophoro]* Quae erat magnificentissima habet Lipsius Elect. I c. 19. Sed ex uno Catull telligas, octophori usum ex Asia Romam fuisse tra rios quoque ex Bithynia peti solitos esse, ni forte tantum fuerint. — *perlucidus Melitensis]* Ante La batur *Melitensi rosa farctus.* Sed et ille et an multis cum verbis Ericum Memmium patronum scilic emendasse *Melitensis* scribunt laudantque. Quo stu terus vulgatam retinuisse. Atqui non emendatio illa dicum scriptura praeter unum Lag. 42, quam Stephan (in var. lect.) praescripserat. Melitenses vestes (N signi subtilitate mollitiaque a Graecis Latinisque sc tur, vide Cluverum Sicil. p. 436 et harum oratt. lil rosa nulla est, et deberet esse *Milesia.* Ceterum scribendum esse analogia docuit Conr. Schneiderus codicum auctoritate Burmannus ad Petronium c. 6 tonio) et critici, quos appellat Harlesius in Cellari Lat. s. v. *artus.* — *in collo]* Vide interpp. Hor. Se tigeri Sabin. p. 206. — *admovebat]* Secernuntur in familiae. Nam *apponebat* Lagomars. omnes, Oxon editionibus veteribus; *admovebat* primus dedit S deinde Lambinus praeter mss. libros etiam Nonii le tate usus, neque posthac quisquam illos deseruit. Le Interpolatorem facile deprehendis, cui non satis es Verres reticulum ad nares admoveret, nisi etiam na

a cubiculo pretio, non aequitate, iura descripserat,
Veneri iam et Libero reliquum tempus deberi arbi-
rabatur. Quo loco mihi non praetermittenda videtur 28
raeclari imperatoris egregia ac singularis diligentia.
Iam scitote oppidum esse in Sicilia nullum ex iis
ppidis, in quibus consistere praetores et conventum
gere soleant, quo in oppido non isti ex aliqua fa-
milia non ignobili delecta ad libidinem mulier esset.
Itaque nonnullae ex eo numero in convivium adhibe-
antur palam: si quae castiores erant, ad tempus ve-
iebant, lucem conventumque vitabant. Erant autem
onvivia non illo silentio praetorum populi Rom. at-
ue imperatorum, neque eo pudore, qui in magistra-
uum conviviis versari solet, sed cum maximo cla-
ore atque convicio: nonnunquam etiam res ad pu-
gam atque ad manus vocabatur. Iste enim praetor
everus ac diligens, qui populi Romani legibus nun-
quam paruisset, illis legibus, quae in poculis pone-
antur, diligenter obtemperabat. Itaque erant exitus

---

§. 28. *opp. esse]* Sic verba collocantur in Guelff. Havn. coll. Vulgo *esse oppidum*. Mox *his* Lag. 29 Havn. *hiis* Guelff. — *consistere* ...*et.]* Codices Lag. omnes et edd. vett. etiam Steph. Lamb. *praeto-* *consistere:* Hervagiana et repetita Lamb. et ex ea ducta Gruteriana *consistere praetores*, et consentiunt libri Guelff. Havn. coll. Sed in praeterea legitur *soleant* pro vulg. *solent* prorsus e consuetudine ...ptoris, ubi ambitus rei accuratius definiendus est. Ceterum quae ...ida illa fuerint si quaeris, puta, praeter Syracusas, Agrigentum, ...ybaeum, Panormum. Vide II, 26 §. 63.

praetorum p. R.] Edd. principes *p. R. praetorum* et sic plane ...evii Regius et Guelff., neque adducor ut aliter fuisse in libro Mem-...nao putem, quamvis Hotomanus in eo fuisse, sicut debet, *praeto-...m populi Romani* annotarit. Naugerius alteram notam omisit, cum ...eret suo loco collocare: itaque usque ad Ernestium tantum *praeto-...m* scribebatur. Mox *ad pug. atque ad manus vocabatur*. Ste-...anianus in var. lect. et ceteri boni libri, etiam Lagom. 29, pro vulg. ... *manus atque ad pugnam veniebat*. Videtur utrumque probari ...ec, certe *vocabatur* nulla ratione inferius. — *diligenter obtempe-...bat]* Vulgo *illis diligenter legibus — obtemperabat*, sed sequi-

tum putant obeundam esse maxime p
in areis frumenta sunt, quod et famili
et magnitudo servitii perspicitur, et l
xime offenditur, et frumenti copia co

---

mur Lambinum et Leid. et Havn. coll. postquam
conspirantes invenimus. — *plerique fusi]* Inter
Guelff. et Regio, recepitque Graevius, male tamen
cum abundanter repetitum excusare deberet, quem
ratonius annotavit. Mihi mendum videtur. *Fusos*
compotes: antea *inter manus* explica non, quem
sermonis comparatione fere fit, inter pugnam, dum reli
conserebant, sed *manibus* ministrorum, cum memb
non possent. Laudavit Graevius in hanc rem Phae
quem locum cf. interpretes. — *ut quivis]* Vulg
non nego elegantius videri, sed parendum fuit co
brorum, Lamb. Guelff. Havn. Repetitum *ut* in opp
Lambinus delevit suo Marte, ac temere, nam sic d
Salsum hunc possum dicere, atque ita, non ut
rem esse velim, sed ut mimum. Cf. supra ad lib

§. 29. *esse coeperat]* Omisimus *iam*, quod vulgo i
tate codd. Guelff. Havn. coll. et exemplo Lambini.
per Siciliae praetores codices Lagom. praeter 42
usque ad Hervag. et Victor. in quibus primum tr
ordine verborum *omnes Sic. semper praetores* l
non redire ad vett. editiones, quamvis relinquendi
dices alibi probati. Sed ne alibi quidem a mendis in

ıon impedit: tum, inquam, cum concursant ce- raetores, iste novo quodam ex genere imperator :rrimo Syracusarum loco stativa sibi castra fa- . Nam in ipso aditu atque ore portus, ubi pri- ex alto sinus ab litore ad urbem inflectitur, ta- :ula carbaseis intenta velis collocabat. Huc ex)mo praetoria, quae regis Hieronis fuit, sic emi- :, ut eum per illos dies nemo extra illum lo- ›idere posset. In eum autem ipsum locum adi-

---

erminatio in optimis libris (etiam Guelff.) sit, nihil mutandum *offenditur* enim esse καταλαμβάνεται, deprehenditur: cum su- nus aut hominibus praesertim inopinatis, aut rei cummaxime lo- benti. Est autem *labor operis*, cum fervet opus. De frequenti n terminationibus cf. ad lib. II, 12 fin. Ad eundem errorem nodi refero quod ab illis libris (Lamb. v. c. Guelff. Havn.) etiam d sequitur, abest, quo carere non puto posse orationem.

29. *ex genere]* Omittitur *ex* auctoritate certorum codd. a Steph. lectt.) et Graevio. Non imitor, quamvis absit item a Guelfer- Alia res esset si pro *genere* esset *ratione*.

o] Gruterus et Graevius et h. l. *luco* et post paulo bis *lucum*, austum ex mendosis quibusdam edd. vett. Ernestius recte da- Nihil addam nisi unum hoc, in nullo libro msto legi. Sed *'ocum illum litoris* vulgares libri omnes *lucum*, nec facile credo de Franciano. Nam Lagomarsiniani praeter 29 omnes et Oxon. :um editionibus veteribus concordant. Rectissime tamen Lam- *ocum* ex melioribus restituit, a quo Gruterum discessisse non Graevium miror, qui Regium suum cognovisset Lambinianae ae favere. Scite autem Garatonius non *lucum*, sed *nemus* po- ıd appellandum fuisse annotat.

30. *ubi primum]* Lambinus in annotatione libros veteres habere *primum*, seque (intellige de altera editione) probare, nam *ut i* saepe usurpari a bonis scriptoribus. De codd. verum dicit, : etiam Guelff. et Havn. collatio: de usu scriptorum, si disces- paucissimis poetarum locis (Catulli duobus 11, 3 et 17, 10 quos Forcellinus in lex.), contra est, neque enim agitur h. l. de *ut* in tempore significando promiscue usurpatis, qua de re cf. ad II, ·. Sed ordinem verborum mutavimus secundum eosdem libros, qui ea *ad urbem ab litore*. — *ut eum per illos]* Ut edidi, libri Havn. Stephanus (in var. lectt.). Vulgo *ut per eos dies nemo extra* cet. Lambinus in editione *illos* e Stephaniana, *istum* e lectione servavit.

tus erat nemini, nisi qui aut socius aut minist dinis esse posset. Huc omnes mulieres, quib iste consuerat, conveniebant, quarum incredib quanta multitudo fuerit Syracusis: huc homines istius amicitia, digni vita illa conviviisque veni Inter eiusmodi viros ac mulieres adulta aetate versabatur; ut eum, etiamsi natura a parentis tudine abriperet, consuetudo tamen ac disciplii
31 tris similem esse cogeret. Huc Tertia illa per per dolum atque insidias ab Rhodio tibicine, ma in istius castris effecisse dicitur turbas, cum in pateretur uxor Cleomenis Syracusani, nobilis m itemque uxor Aeschrionis, honesto loco nata, in ventum suum mimi Isidori filiam venisse. Iste a Hannibal, qui in suis castris virtute putaret opor non genere certari, sic hanc Tertiam dilexit, ut
13 secum ex provincia deportaret. Ac per hos dies

---

§. 30. *quibuscum iste consuerat]* Codd. deteriores *quibus* *consuerat* plerique omnes, pro quo vulgo *consueverat.*

patris similem] Sic libri mss. omnes, item vett. edd. usq Naugerium, quem reliqui secuti praeter Lambinum *patri* scrip Cf. ad III. 68 extr.

e cum pallio purpureo talarique tunica versaretur conviviis muliebribus, non offendebantur homines: que moleste ferebant, abesse a foro magistratum, n ius dici, non iudicia fieri, locum illum litoris perpare totum mulierum vocibus cantuque symphoniae, foro silentium esse summum causarum atque iuris: m ferebant homines moleste; non enim ius abesse debatur a foro neque iudicia, sed vis et crudelitas bonorum acerba et indigna direptio.

Hunc tu igitur imperatorem esse defendis, Hor- 32 si? huius furta, rapinas, cupiditatem, crudelitatem, erbiam, scelus, audaciam rerum gestarum magnine atque imperatoriis laudibus tegere conaris? Hic cet est metuendum, ne ad exitum defensionis tuae us illa Antoniana dicendi ratio atque auctoritas feratur; ne excitetur Verres, ne denudetur a pe-

---

is *parique* exhibent. Usus est autem Naugerius cap. 33 *cum pal- purpureo tunicaque talari*, neque ab eius iudicio discedo, quia uream fuisse tunicam sicut pallium recte negat Rubenius de re aria lib. I c. 8. p. 53 cf. Garatonium ad Cluentianam c. 40. Certe es ad mollitiem non pertineret, cuius argumentum esse tunicam ad s demissam satis constat (cf. Cic. in Catil. II, 10. Horatii Serm. I, 5). Denique velim etiam scire, numcui rei *par* alia dici possit, ter eam solam causam, quod idem adiectivum utrique applicatur.

§. 31. *non offendebantur]* Additur vulgo *in eo*, quod omisimus Stephano et Lambino codicibusque Guelff. Leid. Havn. *Abesse* o pro *a foro* Lag. 29 Havn. coll. Item post *abesse videbatur* o plerique Lagom. Huydec. et editiones vett. ante Naugerium, qui positionem adiecit prorsus secundum consuetudinem auctoris. Cem *non ferebant homines moleste* repetitio est, et absolute cada, aliter atque Ernestius interpunctione cum praegressis inde a bis *locum illum litoris* cet. coniunxit. — *et indigna]* ambo Guelf. Havn. coll. Vulgo *atque*.

§. 32. *Hunc tu igitur]* Sic vulgo, sed ante Hervag. aut Victor. adem anni ex plerisque codd. vulgaribus (Lagom. praeter 42) *hunc tur tu* scribebatur. Post *imperatoriis* Naugerius primus edidit, anex codd. utriusque familiae fere omnibus *imperatoris* erat: fiunt, nes auctores Lag. 29. 42.

tur, quae ab isto aetatis fructu dissoluta et comata sunt. Iam vero cum in eiusmodi patientia 34 tudinis aliena, non sua satietate obduruisset: qui uerit, quot praesidia, quam munita, pudoris et citiae vi et audacia ceperit, quid me attinet di-, aut coniungere cum istius flagitio cuiusquam terea dedecus? Non faciam, iudices: omnia vepraetermittam: duo sola recentia sine cuiusquam ia ponam, ex quibus coniecturam facere de omnipossitis: unum illud, quod ita fuit illustre notum omnibus, ut nemo tam rusticanus homo L. Luet M. Cotta consulibus Romam ex ullo municiadimonii causa venerit, quin sciret, iura omnia oris urbani nutu atque arbitrio Chelidonis merelae gubernari: alterum, quod, cum paludatus exisvotaque pro imperio suo communique re publica upasset, noctu stupri causa lectica in urbem in-

---

ae Verres cum sensisset, quod nimis frequens in istis castris iis esset, detrimentum resarsit pudicitia prodenda.

34. *aut coniung.]* Steph. (in var. lect.) *ac*, item Guelff. et vet. ambini, neque ille tamen recepit, sed correxit *et*, quod postea am est in Leidensi. Nimirum videtur concursum illius litterae paulo superstitiosius, cf. ad Div. c. 21. Sed aliud est, quar ego neque *ac* neque *et* h. l. feram, quod sententia est negans, quidem *quid attinet* figura dicitur pro *non attinet*.

M. Cotta] *Et* primum comparet in Victor. et Hervag. edit. sed is mss. legitur omnibus. Quod eam ob causam annoto, quia us sustulit, ne quis certa ratione factum putet. Nam verum que est. — *praetoris urbani]* Solita confusio notarum *pr.* et t *r. p.* turbas h. l. dedit. Primum codices vulgares et editiones ex iis ductae *iura omnia populi Rom.* exhibent, eiecto, cuius llus usus esset, verbo *urbani*. Tum *communique pop. Rom. m. rep.* habent. Utrumque cum posset Lambinus e melioribus Memmiano et Cuiaciano (*duos* ipse *codd. mss.* dicit) corrigere, antum, quia Hotom. suaserat, restituit, alterum cum Stephanus tantum quod *reip.* habet in var. lect.) voluisset, posthac edidit is. De *communi re publica* locos aliquot ex Cicerone collegit r. Observat. I, 12.

ia, quae iucunda esse videntur, ea non modo his
linariis cupiditatibus, sed etiam ipsi naturae ac
ati denegarem. Nunc sum designatus aedilis: 36
rationem, quid a populo Romano acceperim:
los sanctissimos maxima cum cura et caerimo-
eri, Libero Liberaeque faciendos, mihi Floram
populo plebique Romanae ludorum celebritate
am, mihi ludos antiquissimos, qui primi Ro-
ppellati sunt, cum dignitate maxima et religione

Verum hoc temere dictum videtur. In codd. enim ipsis,
i sunt, *terrarum orbis* verisimile est fuisse, uti Graevius ex
lit nosque in Guelferbytanis invenimus. Neque videtur quic-
resse, utrum *orbis terrarum*, an *terrarum orbis* dicatur.

semper omnia] Lambinus e cod. vet. Havn. Guelff. Vulgo
mper. Ex iisdem libris *ea* adiecimus, sed ex Guelff. solis
erborum, qui vulgo est *videntur esse*, invertimus, id quod,
eceperis *ea*, aures desiderant. Denique Guelff. *sed et ipsi*.

. *design. aedilis]* curulis, et prior quidem factus, vid. in
. 1. Quod ad divisionem ludorum procurandorum valuisse
inos ludos in aedilitate se fecisse ait etiam p. Mur. 19, *Cere-*
um, circa medium Aprilem, *Floralia* extremo Aprili et ine-
, *Romanos* mense Septembri: ipsos dies vide in Calendariis
pud Orellium Inscript. Lat. Tom. II. ad fin. Relinquebantur
egae imprimis Megalenses, sed, ut opinor, etiam alii velut
et gladiatorii Quinquatruum, quorum de editore non constat.
uidem aedilibus unos ludos plebeios relictos puto: a Schu-
d. dissentio, qui in libro de Aedilibus praeter plebeios reli-
dorum communem fuisse utrorumque aedilium curam statuit,
q. — *cum cura et]* His duobis verbis augetur locus in me-
nnibus: vulgo *cum caeremonia*. Tum *faciendos* bis Guelf. 1,
priore loco vetustam, altero vulgarem formam habet, Guelf 2
etustam. Dudum in eiusmodi rebus de constantia edendi de-
uae ne veteribus quidem illis videtur fuisse.

lati sunt] Vulgo *sunt nominati*. Nos Stephanianum codi-
ar. lect.) Havn. Guelff. sequimur. Num quid interest, quae-
uum, sed tamen aliquid. Si nominati sunt, quid amplius?
est. Sed qui *appellantur*, iis data opera et significantius
nomen. V. c. Antonius nominatur Antonius, sed eum
appellat contumeliose Cicero Phil. XIII, 10. Et C. Laelius
qualibus appellatus esset sapiens, fortasse etiam vocatus, poste-

, ita mihi omnes deos propitios velim, etiamsi mihi ındissimus est honos populi, tamen nequaquam io tantum voluptatis, quantum et sollicitudinis et ›ris, ut haec ipsa aedilitas, non quia necesse fue- alicui candidato data, sed, quia sic oportuerit, e collocata, et iudicio populi in loco posita esse atur.

Tu, cum esses praetor renuntiatus, quoquo modo mitto enim et praetereo, quid tum sit actum — [38] cum esses renuntiatus, ut dixi, non ipsa praeco- voce excitatus es, qui te totiens seniorum iunio-

---

sententia est: *delectat sella curulis — denique imago ipsa* *steritatis memoriam prodita:* insolens et iners cumulus verbo- ke esset *ad prodendam memoriam posteritatis*, ne quid dicam iunctione *imago ad mem. prodendam*. Neque adiuvat compa- oci in Divin. 3 §. 9, quem vide a nobis expositum. Conceden- gitur Gronovio videtur, ac desistendum a perdita defensione.

37. *ita mihi omnes deos]* In hac verborum continuatione com- onstitui secundum auctoritatem meliorum librorum partim omnium, eorum, qui accuratius sunt cum editis collati, unum illud paulo s quod e codd. Guelff. Havn. et Stephan. edit. (in var. lect.) pro *metsi* sublato *ut*, dedi *etiamsi*. Ita obtestatio per parenthesin itur; sicut aliis in locis fit. Praeterea vulgo *deos omnes*, et *capio*, alio verborum ordine, et adiicitur *esse* post *propitios*, detrahitur *et* ante *sollicitudinis*. In eo Guelferbytani libri dis- t, quod antiquior in principio sententiae vulgarem ordinem verbb. *omnibus* tuetur, alter cum Lambini v. c. et Havn. coll. invertit. *loco]* i. e. suo et idoneo, ut frequenter *locus* simpliciter dici- eque tamen hoc tulerunt aliquot vett. editores, quorum qui Vi- am, quam vocamus, curavit *digno in loco* adiecit, quod in- locum tenuit usque ad Gruterum, quamquam et Stephanianus deleri voluit (in var. lect.), et Lambinus abesse a libr. manuscr. us haud dubie: poterat etiam dicere omnibus) annotavit.

38. *totiens]* Quotiens igitur? Minimum septies et nonag- quidem populi universi centuriae sunt centum nonaginta tres. a equites Rom. habent duodeviginti, singulae tribus quinque, divisas inter iuniores senioresque. Vocantur autem tribus tatem (vid. Livii lib. XXVI, 22) et per classes (cf. Cic. Phi- , 33): nimirum utravis aetas cum centurias duas semis habeat, rima classis ex iis unam centuriam habet, reliquae quattuor

piebat? O divina senatus frequentis in aede 41
admurmuratio! Memoria tenetis, iudices, cum rasceret, et paulo ante esset de hoc Tempsano ɔdo nuntiatum, cum inveniretur nemo, qui in · cum imperio mitteretur, dixisse quendam, esse non longe a Tempsa. Quam valde unimurmuraverunt, quam palam principes conmt! Et his tot criminibus testimoniisque conn eorum tabella spem sibi aliquam proponit, omnium palam, causa incognita, voce damna-

o: nihil ex fugitivorum bello aut suspicione 17
dis adeptus est, quod neque bellum eiusmodi, 42
elli periculum fuit in Sicilia, neque ab isto n est, ne quod esset: at vero contra bellum

dixisse quendam] Cum quae sequuntur sic vulgo legantur, *de universi admurmurarint, quam palam principes con-t*, Ernestius corrigendum censuit *dixissetque quidam*, rechützius, Beckius mira quadam ratione vulgatam defendit, pendere a *memoria tenetis*, et ad coniunctivos repetendum *nistis*, cum longe praestaret confusionem quandam construteri. Sed ea tamen negligentia in tam facili continuatione offendit. En vero aliud remedium multo et lenius et effiunt codd. Guelferbytani, in quibus Indicativus est *admurit*, quo indicio usi si mox corrigamus *contradixerunt* pro n puto verendum esse ne vim attulisse scriptori videamur. c. in margine et Havn. collatio *admurmuraverint* et *dixea*, quod quamquam per se non contempserim (atque edidit , tamen in hoc ipso verbo insolitum est.

s] Vulgo *et is*, sed *is — convictus* ferri nequit. *His* auiam Lambinus, et habent Guelf. 1 Leid. nonnulli etiam ex s. Guelf. 2 et Havn. *sed iis.* Deinde *tabella* omnes boni o vulg. *tabellis*, editio adhuc nulla, quamquam, quod annoigius, apte opponuntur *tabella* et *vox*. Tum *proponit* et ibris suis, quibuscum Guelff. et Havn. coll. faciunt. Vulgo d correctum videtur ab eo, qui, cum spem in aliqua re prosolens putaret, non attendit ad *sibi*, quod longe insolentius n dictione *spem ponere*.

memorabuntur, in quibus cum freque
aere dirutus est: multa eius in stipe

§. 33. *aera illa vetera]* Intellige cum Hote
pendia, quae Verres meruerit inter homines luxu
litiae pretium sive mercedem vocari proprie, sati
cellinum in lex. Minus apta Gesneri Ernestiique
lescentuli Verris aere alieno, de quo aliquanto post d
quidem illum a creditoribus puta solitum esse, se
ipse prostaret, seque ultro libidinosis hominum
ductum se esse praedicabat; quod explico cum
deductum in forum, ut publicis negotiis interess
saepe idem est quod duci, cum significatione lo
rus sit. Nam ut hoc quoque verbum ad turpitu
mus, dicamusque *abduci* volentes accepto palam
arte dolisque, sicut supra §. 31 Tertia *perducta*
nius, quem dicere solemus, ad lib. I, 12 *perdu*
invitarum personarum, et in quibus stupra ex
cantur, (cf. etiam Horat. Serm. II, 5, 77) nim
neque necesse est.

aere dirutus est] Guelff. Leid. *direptus* mend
tum aere militem dicebant antiqui, cui sti
causa non erat datum: quod aes diruebatur in
sacculum. Idem: *Resignatum aes dicitur*
ctum aliquod iussu Tribuni in tabulas refertur
antiqui pro scribere interdum ponebant. Non
Aere diruti appellabantur milites, quibus
stipendium, id est merces menstrualis aut a

entur, quae ab isto aetatis fructu dissoluta et comnsata sunt. Iam vero cum in eiusmodi patientia 34 rpitudinis aliena, non sua satietate obduruisset: qui fuerit, quot praesidia, quam munita, pudoris et dicitiae vi et audacia ceperit, quid me attinet dire, aut coniungere cum istius flagitio cuiusquam aeterea dedecus? Non faciam, iudices: omnia vera praetermittam: duo sola recentia sine cuiusquam famia ponam, ex quibus coniecturam facere de omnis possitis: unum illud, quod ita fuit illustre notume omnibus, ut nemo tam rusticanus homo L. Lulo et M. Cotta consulibus Romam ex ullo munici- vadimonii causa venerit, quin sciret, iura omnia etoris urbani nutu atque arbitrio Chelidonis mereulae gubernari: alterum, quod, cum paludatus exis- votaque pro imperio suo communique re publica cupasset, noctu stupri causa lectica in urbem in-

---

maiae Verres cum sensisset, quod nimis frequens in istis castris oriis esset, detrimentum resarsit pudicitia prodenda.

§. 34. *aut coniung.]* Steph. (in var. lect.) *ac*, item Guelff. et vet. Lambini, neque ille tamen recepit, sed correxit *et*, quod postea atum est in Leidensi. Nimirum videtur concursum illius litterae ae paulo superstitiosius, cf. ad Div. c. 21. Sed aliud est, quater ego neque *ac* neque *et* h. l. feram, quod sententia est negans, doquidem *quid attinet* figura dicitur pro *non attinet*.

et M. Cotta] *Et* primum comparet in Victor. et Hervag. edit. sed bris mss. legitur omnibus. Quod eam ob causam annoto, quia vius sustulit, ne quis certa ratione factum putet. Nam verum nque est. — *praetoris urbani]* Solita confusio notarum *pr.* et et *r. p.* turbas h. l. dedit. Primum codices vulgares et editiones es ex iis ductae *iura omnia populi Rom.* exhibent, eiecto, cuius nullus usus esset, verbo *urbani*. Tum *communique pop. Rom.* om. *rep.* habent. Utrumque cum posset Lambinus e melioribus Memmiano et Cuiaciano (*duos* ipse *codd. mss.* dicit) corrigere, tantum, quia Hotom. suaserat, restituit, alterum cum Stephanus (tantum quod *reip.* habet in var. lect.) voluisset, posthac edidit vius. De *communi re publica* locos aliquot ex Cicerone collegit ov. Observat. I, 12.

: omnia, quae iucunda esse videntur, ea non modo his raordinariis cupiditatibus, sed etiam ipsi naturae ac :essitati denegarem. Nunc sum designatus aedilis: 36
ɩeo rationem, quid a populo Romano acceperim: ii ludos sanctissimos maxima cum cura et caerimo- Cereri, Libero Liberaeque faciendos, mihi Floram trem populo plebique Romanae ludorum celebritate candam, mihi ludos antiquissimos, qui primi Roni appellati sunt, cum dignitate maxima et religione

---

ndunt. Verum hoc temere dictum videtur. In codd. enim ipsis, ı secuti sunt, *terrarum orbis* verisimile est fuisse, uti Graevius ex io edidit nosque in Guelferbytanis invenimus. Neque videtur quicn interesse, utrum *orbis terrarum*, an *terrarum orbis* dicatur.

§. 35. *semper omnia]* Lambinus e cod. vet. Havn. Guelff. Vulgo *ia semper.* Ex iisdem libris *ea* adiecimus, sed ex Guelff. solis nem verborum, qui vulgo est *videntur esse*, invertimus, id quod, :mel receperis *ea*, aures desiderant. Denique Guelff. *sed et ipsi.*

§. 36. *design. aedilis]* curulis, et prior quidem factus, vid. in nem c. 1. Quod ad divisionem ludorum procurandorum valuisse . *Trinos ludos* in aedilitate se fecisse ait etiam p. Mur. 19, *Cere-* nimirum, circa medium Aprilem, *Floralia* extremo Aprili et ine- Maio, *Romanos* mense Septembri: ipsos dies vide in Calendariis guis apud Orellium Inscript. Lat. Tom. II. ad fin. Relinquebantur r collegae imprimis Megalenses, sed, ut opinor, etiam alii velut iales et gladiatorii Quinquatruum, quorum de editore non constat. ·eiis quidem aedilibus unos ludos plebeios relictos puto: a Schuo, V. d. dissentio, qui in libro de Aedilibus praeter plebeios reli- um ludorum communem fuisse utrorumque aedilium curam statuit, 85 sqq. — *cum cura et]* His duobis verbis augetur locus in mebus omnibus: vulgo *cum caeremonia.* Tum *faciendos* bis Guelf. 1, ıbinus priore loco vetustam, altero vulgarem formam habet, Guelf 2 que vetustam. Dudum in eiusmodi rebus de constantia edendi de- ·avi, quae ne veteribus quidem illis videtur fuisse.

appellati sunt] Vulgo *sunt nominati.* Nos Stephanianum codi- (in var. lect.) Havn. Guelff. sequimur. Num quid intersit, quae- Exiguum, sed tamen aliquid. Si nominati sunt, quid amplius? :nitum est. Sed qui *appellantur*, iis data opera et significanter ɔnitur nomen. V. c. Antonius nominatur Antonius, sed eundem rtacum *appellat* contumeliose Cicero Phil. XIII, 10. Et C. Laelius, ab aequalibus appellatus esset sapiens, fortasse etiam vocatus, poste-

ita mihi omnes deos propitios velim, etiamsi mihi ndissimus est honos populi, tamen nequaquam o tantum voluptatis, quantum et sollicitudinis et ris, ut haec ipsa aedilitas, non quia necesse fue- alicui candidato data, sed, quia sic oportuerit, e collocata, et iudicio populi in loco posita esse atur.

Tu, cum esses praetor renuntiatus, quoquo modo 15
nitto enim et praetereo, quid tum sit actum — 38
cum esses renuntiatus, ut dixi, non ipsa praeco- voce excitatus es, qui te totiens seniorum iunio-

---

sententia est: *delectat sella curulis — denique imago ipsa steritatis memoriam prodita:* insolens et iners cumulus verbo- ic esset *ad prodendam memoriam posteritatis*, ne quid dicam iiunctione *imago ad mem. prodendam.* Neque adiuvat compa- oci in Divin. 3 §. 9, quem vide a nobis expositum. Conceden- gitur Gronovio videtur, ac desistendum a perdita defensione.

37. *ita mihi omnes deos]* In hac verborum continuatione com- onstitui secundum auctoritatem meliorum librorum partim omnium, eorum, qui accuratius sunt cum editis collati, unum illud paulo s quod e codd. Guelff. Havn. et Stephan. edit. (in var. lect.) pro *metsi* sublato *ut*, dedi *etiamsi*. Ita obtestatio per parenthesin itur; sicut aliis in locis fit. Praeterea vulgo *deos omnes*, et n *capio*, alio verborum ordine, et adiicitur *esse* post *propitios*, detrahitur *et* ante *sollicitudinis*. In eo Guelferbytani libri dis- t, quod antiquior in principio sententiae vulgarem ordinem verbb. *omnibus* tuetur, alter cum Lambini v. c. et Havn. coll. invertit. . *loco]* i. e. suo et idoneo, ut frequenter *locus* simpliciter dici- Neque tamen hoc tulerunt aliquot vett. editores, quorum qui Vi- iam, quam vocamus, curavit *digno in loco* adiecit, quod in- a locum tenuit usque ad Gruterum, quamquam et Stephanianus deleri voluit (in var. lect.), et Lambinus abesse a libr. manuscr. ius haud dubie: poterat etiam dicere omnibus) annotavit.

38. *totiens]* Quotiens igitur? Minimum septies et nonag- iquidem populi universi centuriae sunt centum nonaginta tres. n equites Rom. habent duodeviginti, singulae tribus quinque, divisas inter iuniores senioresque. Vocantur autem tribus tatem (vid. Livii lib. XXVI, 22) et per classes (cf. Cic. Phi- I, 33): nimirum utravis aetas cum centurias duas semis habeat, rima classis ex iis unam centuriam habet, reliquae quattuor

m, non tibi iccirco fasces ac secures, et tanmperii vim tantamque ornamentorum omnium diem datam, ut earum rerum vi et auctoritate repagula pudoris officiique perfringeres, ut mi bona praedam tuam duceres, ut nullius res nullius domus clausa, nullius vita septa, nullius tia munita contra tuam cupiditatem et audaciam t esse: in qua tu te ita gessisti, ut omnibus cum e rebus, ad bellum fugitivorum confugias; ex am intelligis, non modo nullam tibi defensionem, aximam vim criminum exortam.

Nisi forte Italici fugitivorum belli reliquias atque Tempsanum incommodum proferes; ad quod re-

39. *pudoris officiique]* Vulgo *iuris, pudoris et officii*, in quo offendere aliquis diligentior. Sed verbum *iuris* abesse a duobus itatur in margine Lambini, porro Guelff. et Havn. exhibent sicut iptum vides. Statim *tuam praedam* Guelf. 1. solus, neque 10. — *ut nullius res]* Repetitum *ut*, cum varientur verba, sane pportunum, boni libri omnes, Stephanianus, Lambini v. c. Guelff. tiam Lag. 29 exhibent, commendavitque Garatonius.

mnibus cum] Sic inverso eleganter verborum iusto ordine Lambdidit, e codd. suis, ut nunc Guelf. ambo et Havn. coll. osten-Sic IV, 50 init. *dies ille, quo ego Hennam cum venissem.* XII, 29 extr. *ad praetorium eius signa cum tulerimus.* Cf. 1 §. 82. — *intelligis]* Sic Lamb. ex melioribus, cum olim ex classe librorum fuisset *intelliges.* Recepit contra morem suum is. Sed elegantior collocatio verborum *non modo nullam tibi* relicta erat soli Lambino, quamvis itidem Guelff. Lag. 29 Havn. ulg. *non modo tibi nullam*) habeant. Item mox *Ital. fugit.* Lambinus et Guelff. cum Havn. Vulgo *Italici belli fugitivorum.* *mps. incommodum]* Apparet urbem occupatam fuisse a fu-: cuius nomen nunc male scribi video, cum olim recte scri-: *Tempsa.* Lambini haec culpa est, qui sine *p* scribendum teronuntiavit. At Graece est Τέμψα, olim Τεμέση: sic liquido tradit lib. IV p. 255. Codices deteriores non variant, sed meturbant, *Temanum* Guelf. 1 et Havn. (quamquam Graevius *Teum* ait fuisse in Reg. sed non credo) post *thepsano*, *thepsa*, 2 et Leid. *cenianum*, post *cepsano*, *cepsa.* Vides certe littemultis nunc odiosam apparere. *Valentini* sunt incolae Vibonis iae, olim Hipponiae, hodie Monte Leone. Cicero *municipibus* di-

: capiebat? O divina senatus frequentis in aede 41
ae admurmuratio! Memoria tenetis, iudices, cum
erasceret, et paulo ante esset de hoc Tempsano
nodo nuntiatum, cum inveniretur nemo, qui in
ea cum imperio mitteretur, dixisse quendam,
n esse non longe a Tempsa. Quam valde uni-
idmurmuraverunt, quam palam principes con-
runt! Et his tot criminibus testimoniisque con-
in eorum tabella spem sibi aliquam proponit,
n omnium palam, causa incognita, voce damna-
;?

sto: nihil ex fugitivorum bello aut suspicione 17
udis adeptus est, quod neque bellum eiusmodi, 42
belli periculum fuit in Sicilia, neque ab isto
im est, ne quod esset:. at vero contra bellum

---

l. *dixisse quendam]* Cum quae sequuntur sic vulgo legantur, *ılde universi admurmurarint, quam palam principes coniint*, Ernestius corrigendum censuit *dixissetque quidam*, re-Schützius, Beckius mira quadam ratione vulgatam defendit, m pendere a *memoria tenetis*, et ad coniunctivos repetendum *ıinistis*, cum longe praestaret confusionem quandam constru-fateri. Sed ea tamen negligentia in tam facili continuatione e offendit. En vero aliud remedium multo et lenius et effi-erunt codd. Guelferbytani, in quibus Indicativus est *admur-unt*, quo indicio usi si mox corrigamus *contradixerunt* pro non puto verendum esse ne vim attulisse scriptori videamur. v. c. in margine et Havn. collatio *admurmuraverint* et *dixe-ra*, quod quamquam per se non contempserim (atque edidit s), tamen in hoc ipso verbo insolitum est.

lis] Vulgo *et is*, sed *is — convictus* ferri nequit. *His* au-it iam Lambinus, et habent Guelf. 1 Leid. nonnulli etiam ex ıus. Guelf. 2 et Havn. *sed iis*. Deinde *tabella* omnes boni ro vulg. *tabellis*, editio adhuc nulla, quamquam, quod anno-lvigius, apte opponuntur *tabella* et *vox*. Tum *proponit* et libris suis, quibuscum Guelff. et Havn. coll. faciunt. Vulgo iod correctum videtur ab eo, qui, cum spem in aliqua re *pro-*usolens putaret, non attendit ad *sibi*, quod longe insolentius in dictione *spem ponere*.

usque numerus nautarum militumque imperaretur, maximae et locupletissimae civitati Mamertinae nihil honum imperavisti. Ob hanc rem quid tibi Mamertini iam dederint pecuniae, post, si videbitur, ex ipsorum itteris testibusque quaeremus. Navem vero cybaeam 44
maximam, triremis instar, pulcherrimam atque ornatissimam, palam aedificatam sumptu publico, sciente tota Sicilia, per magistratumque Mamertinum tibi datam donatamque esse dico. Haec navis, onusta praeda Siciliensi, cum ipsa quoque esset ex praeda, simul tum ipse decederet, appulsa Veliam est, cum pluri-

---

§. 43. *Ob hanc rem — post, si videbitur]* Sic boni omnes, nunquam Graevius Regii sui mentionem facere noluit. Immo quaerit iam, quid in vulgata scriptura *ob eam rem* et *post videbitur: ex* commodi insit. Inest vero, praeterquam quod oratio male dirimitur, quod orator postea ea de re non dicit. Nec dicere voluit, quamquam condicionem addidit, *si videbitur*: ut deprehensus excusatione posset, sibi visum non esse. Quod sequitur *testibusque* ex Guelff. 29. Havn. coll. dedimus. Vulgo *et testibus*, quasi hoc quoque renda sint et praepositio et pronomen.

§. 44. *ornatissimam]* Mirum quod in Regio et Guelf. 1 repetitur *aeam*. Guelf. 2, reliquis omissis, *navem vero cibaeam palam* sed et hic et Guelf. 1 et Havn. coll. post verba *sumptu publico* faciunt *tuo nomine publice*, quae omnia de margine verisimile est essisse. Ceterum de ipso verbo *cybaea* vide supra ad IV, 8.

sciente tota Sicilia] Immerito Ernestius mediam vocem, quam Steph. mb. Graevius e codd. suis adiecerant, eiecit denuo, quamvis in Guelf. (adde etiam altero antiquiore,) esset. At mox solius libri huius ctoritate fretus *per magistratumque Mamertinum* multo audacius ipsit, cum vulgo atque adeo in Stephaniana et Lambiniana esset *per magistratum senatumque Mam.* Sed rectissime tamen ille, neque elf. 2 solus est, sed accedit antiquior et Leid. et Havn. collatio. Ex c quidem apparet, Graevium negligentiae nomine accusandum, quod *atumque* abesse tradidit a Regio, cum restaret *que*. Iam proba nt omnia; neque enim Franciani scripturam *magistratus* moror. Senatus populusque Mamertinus dedit *per* magistratum suum, quem unum bebant, sicut Garatonius docuit ad III, 38 unum fuisse Sicyone lib. I, 17, Jeti I, 34, Centuripis II, 67, item unum Catinae et Tyndaride IV, 23.

cum ipse decederet] *Ipse* dedimus pro vulgata *iste* ex Guelff. et vn. tum ex iisdem et Stephani vetere et Leid. *quas iste Romam*

in iudiciis, ut istam rem accusator in magnis
ibus obiiciendam putaret. Quid enim tibi navi?
quo publice proficisceris, praesidii et vecturae
sumptu publico navigia praebentur, privatim au-
ec proficisci quoquam potes, nec arcessere res
narinas ex iis locis, in quibus te habere nihil
deinde cur quicquam contra leges parasti? Va- 46

---

st per Manutianam, Stephanianam, Lambinianam, neque videtur m magnopere attendisse, in Hervagiana iam scriptum fuisse, et ianum emendatorem iussisse *ista respublica*. Lambinus in libris mss. ait esse *resp. rentio*, unde et ipse et Memmius periiecturarum ducunt. Quibus nihil opus esse Gruterus, prolata ai libri scriptura *res publica*, docuit, laetatus haud dubie ne- Lambini sibi partes defendendae melioris lectionis obvenisse. ura? Guelff. et Havn. et (fortasse) Leid. suffragantur.

15. *Quid enim tibi navi?]* Vulgo *quid enim tibi nave opus* ed omittunt *opus fuit* boni omnes, porro iidem *navi*, praeter aum, in quo Gruterus, nescio quam vere, scribit esse *navim*, ferbytanum 2, in quo est *narram*, et Leidensem, in quo tradi- niri *narrari*. Iam duplex ostenditur ratio explicandi, ut aut dictum statuas *quid tibi navi?* pro *quid tibi opus est navi?* em scribas, quod referas ad ea quae sequuntur, *deinde cur m contra leges parasti?* Mihi explorata librorum auctori- ud praestare visum est, quamquam dicendi rationem exemplo- nilitudine comprobare nequeo. Graevius corrigendum censuit. im *tibi navim?* quemadmodum *quo mihi* saepius diceretur, cf. nostr. §. 770. At non *quo tibi?* Et si semel accusativum putas, non adeo difficile videtur eum cogitato verbo *parasti* e. In sequentibus vides me quater praesentia dedisse, pro bis vulgo imperfecta leguntur, *proficiscereris* et *praeberentur*, nde ab Ernestio coniectura effecta *posses* et *liceret*, cum libri t *potes* et *licet* haberent. Mihi *proficiscereris* ipsa forma displi- et exhibent *proficisceris* Lag. 27. 29. Guelf. 2. *praebentur* . Omisi etiam *et*, quod vulgo legitur ante *praesidii*, auctori- iusque Guelferbytani. Ceterum *qui si quo proficisceris* satis le coniungi possunt, ut non opus sit cum Lambino corrigere olent haud dubie illi casus a librariis permutari, sed cum dativo etiam durius coiret insequens verbum *potes*, quam nunc ex no- o repetitur dativus ad verbum *praebentur*.

habere nihil licet] Sic Lambini codices Guelff. Havn. quam am non fuit cur Lambinus mendosiorem etiam diceret vulgata,

io loco palam tibi aedificari onerariam navem in provincia, quam tu cum imperio obtinebas? Quid s loqui, qui videbant: quid existimare eos, qui au-bant, arbitrabare? inanem te navem esse illam in liam deducturum? naviculariam, cum Romam venis-i, esse facturum? Ne illud quidem quisquam po-at suspicari, te in Italia maritimum habere fundum, ad fructus deportandos onerariam navem compa-e. Eiusmodi voluisti de te sermonem esse omnium, lam ut loquerentur, te illam navem parare, quae aedam ex Sicilia deportaret, et ad ea furta, quae liquisses, commearet? Verum haec omnia, si doces, 47
vem de tua pecunia aedificatam, remitto atque con-do. Sed hoc, homo amentissime, non intelligis pri-e actione ab istis ipsis Mamertinis, tuis laudatori-s, esse sublatum? Nam dixit Heius, princeps istius

---

§. 46. *esse illam]* Sic nescio unde nacti olim editi ante Nauge-m, qui praepositionem sustulit. Denuo adiecit Stephanus et firmant ri meliores. Lambinus tamen negligenter ordinem verborum invertit. ux *te* vulgo adiicitur post *naviculariam*: abiecerat Stephanus (et Lamb.) › fide melioribus debita. Male autem Graevius Hotomanum sibi repre-ndendum sumpsit, quod *naviculariam facere* explicasset artem nau-am exercere. Ipse enim putat esse navibus aut aedificandis aut ven-ndis quaestum facere. Quasi non re vera navicularius is sit, qui aut rem aliis locat, aut merces eo quo alii iusserint vehit.

te in Italia] Ordinem verborum restitui ex Lambini v. c. Havn. ll. utroque Guelf. Vulgo *te habere in Italia marit. fundum.* Ex dem mox *voluisti de te* pro vulg. *de te voluisti.* Tum vulgo *et ae ad ea furta*, quasi duae sint naves. Nos omisimus *quae* aucto-ate bonorum librorum.

§. 47. *istis ipsis Mam.]* Sic Stephanus, Lambinus ex melioribus dd. Vulgo *ipsis istis tuis Mam. laudatoribus.* Quid opus est plu-ius? Omnes libri veteres usque ad repetitam Lambinianam habent rte *istis ipsis.* — *Heius, princeps]* Interponitur vulgo *princeps ci-tatis.* Lambinus servavit, sed Stephanianus editor eiici voluerat, dicum auctoritati cedens. Neque nos ei non obtemperare debuimus re ancipiti. Item paulo post hi codices *factam* pro vulg. *aedifi-tam.*

sos produxero, ex ipsorum litteris,) multas pecunias ti erogatas in operum locationes falsas atque inanes se perscriptas. Nam illud minime mirum est, Maertinos, a quo summum beneficium acceperant, quem bi amiciorem esse quam populo Romano cognovent, eius capiti litteris suis pepercisse. Sed si armento est, Mamertinos tibi pecuniam non dedisse, uia scriptum non habent: sit argumento, tibi stare atis navem, quia, quid emeris, aut quid locaveris, riptum proferre non potes.

At enim iccirco navem Mamertinis non impera- 49 i, quod sunt foederati. Dii approbent: habemus minem in fetialium manibus educatum; unum prae ceteros in publicis religionibus foederum sanctum diligentem: omnes, qui ante te fuerunt, praetores lantur Mamertinis, quod iis navem contra pactiom foederis imperarint. Sed tamen tu, sancte homo religiose, cur Tauromenitanis item foederatis navem

---

ris). Nam sic libri Guelff. et Lambini v. c. Vulgo *istos* et *ipso- ex litteris.* — *Nam illud]* Steph. (in var. lectt.) et codices me- familiae *iam*, recepitque Graevius. Non possum probare: vide- enim aliud secuturum, quod nullum est.

§. 48. *sibi amiciorem esse]* Ordinem verborum constitui ex Guelff. Havn. Vulgo *esse* post *Romano* removetur. Ceterum deteriores ces (Lagom. VIII praeter 42) frequentissimo errore *amiciciorem.* — *pecuniam]* Vulgo *pecunias tibi*: nos Stephanum (nisi quod *pecu- s tibi* habet) et Lambinum cum Guelff. et Havn. sequimur. — *tibi e gratis]* Sic ambo Guelf. et Leidensis; Steph. (in var. lect.) et Regius alio tantum verborum ordine *tibi gratis stare.* Sed quod o editur ex deterioribus *tibi gratis constare navem* Latinitatis a nostrae scripturae multum cedere debet, quamquam etiam *con- e* sic dicitur, sed *stare* optima aetate usitatius.

§. 49. *in fetialium manibus]* Lambinus ait alios voluisse *moribus*, e dissentire. Recte, haud dubie. Nam *manus* in eiusmodi locubus curam et studium significant. — *ac diligent.]* Sic Lambinus margine repet. edit. et Havn. collatio codicesque Guelff. et Lag. 29. e *et.* — *fuerunt, praetores]* Sic Lambini v. c. Havn. Guelff. et tat vulgatae *omnes, qui ante te praetores fuerunt.*

vem darent. Ecquem nautam, ecquem mili aut in classe, aut in praesidio esset, te prae triennium Mamertini dederunt?

21 Denique cum ex senatus consulto, ite lege Terentia et Cassia frumentum aequabi ab omnibus Siciliae civitatibus oporteret: i munus leve atque commune Mamertinis remis ces, frumentum Mamertinos non debere. non debere? an, ut ne venderent? non enim genus frumenti ex eo genere, quod exigeretu eo, quod emeretur. Te igitur auctore et ir ne foro quidem et commeatu Mamertini iuva
53 lum Romanum debuerunt. Quae tandem ci quae deberet? Qui publicos agros arant, ce quid e lege censoria debeant: cur his quicqu

---

Gruterus (nisi temere fecit) cum reliquis servavit: unus Grae sit, qui cum *at non hoc solum sunt assecuti* contra scripsisset, hoc sese Victorii auctoritate fecisse dixit, quod est: nam *sunt* in nullo libro edito ante Lambinum, nec in dem legitur nisi forte in Lag. 45, qui *assecuti sunt* habet tur? Lambini coniecturam veram putabimus, et recipiemus esset, nisi levior medicina vulgaris lectionis a Guelf. 2 e monstraretur, ut *ac* pro *at* scriberetur. Iam haec verba sunt cum proximis *assecuti sunt* — *ac non hoc solum* immo ne nautam quidem aut militem ullum dederunt, quod tionis forma per interrogationem expressit.

§. 52. *sed ex eo, quod]* Repetita praepositio accessit in et Victoriana, et abest a codd. vulgaribus, Lagomarsinianis q ter 42 et 29. — *iuvare pop. Rom.]* Hoc ordine Lag. 29 et ferbytani et v. c. in marg. Lambini. Vulgo *pop. Rom. iuv*

§. 53. *e lege cens. debeant]* Omisi *dare*, quod vulg auctoritate bonorum librorum inde a Stephano omnium, nam nestius in Guelf. 2 tradit esse *darent*, falsum est, et perti cum aliquanto post sequentem. Sed utrum *lege censoria* sicut in Guelf. 1 est, et Graevius in Regio legi tradit, an *e soria*, quod Lambini v. c. in margine repetitae et Havn. colla incertum est. Cf. ad IV, 63. Tertium habent Guelf. 2 Lei (in variet. lect.) mendose *a lege.* Vulgo autem editi ex dete milia *ex lege.* Nos igitur *e lege.*

ea ex alio genere imperasti? Quid decumani? num id praeter singulas decumas ex lege Hieronica de-it? cur his quoque statuisti, quantum ex hoc ge-e frumenti empti darent? Quid immunes? hi certe il debent. At eis non modo imperasti, verum etiam, plus darent, quam poterant, haec sexagena milia dium, quae Mamertinis remiseras, addidisti. Neque dico, ceteris non recte imperatum: sed Mamer-s, qui erant in eadem causa, et quibus superiores nes item ut ceteris imperarant, pecuniamque ex atus consulto et ex lege dissolverant, his dico non te remissum. Et, ut hoc beneficium, quemadmo-n dicitur, trabali clavo figeret, cum consilio causam

§. 53. *imperasti]* Sic Lag. 29 Guelf. 1. Vulgo *imperavisti.* — *d immunes?]* Sic voluit Lambinus in marg. repetitae editionis e vet. Ceteri boni Regius (Havn.) Guelff. cum exiguis varietatibus m tamen pertinent. Singulariter Guelf. 1 *Quid imme non loci* Vulgo *qui sunt immunes, ii.* De pronominum formis *iis*, *his*, nihil h. l. certum est e libris mss. nisi extremo loco, quo solo Gru-. contra priorum editorum exempla *his* dedit *(at his non modo*), melioris familiae libros constanter *eis* exhibere. Antea add. vulg. ae *ii*, *iis*, codices aut *hii*, *hiis* (quemadmodum Guelff.) aut *hi*, *his*, eteriores fere Lagomarsiniani et Havn. coll. Quae cum ita sint, *hi*, *his* scripsi, excepto ultimo loco, ubi iam praecesserat demon-trum. — *imperatum: sed].* Sic melior familia codicum, Steph. in t. lect. Lambini v. c. ceteri. Vulgo *imperatum esse: Mamertinis. et quibus* omnes libri et scripti et editi ante repetitam Lambinianam: ac prima excidit coniunctio, neque animadvertit Gruterus aut reliqui. *superiores omnes]* Additur vulgo *praetores*, quod cum absit a oribus libris et facile intelligatur, omisimus. In iis quae sequuntur *rarant*, *pecuniamque — dissolverant*, peccant aliquot boni libri *rarent* et *pecuniam qui*, frequentissimo mendo, neque dignum quod annotaremus, ni Stephanus, pro admirabili eius fide in se-dis codicis sui potissimum vitiis, edidisset *imperarant pecuniam:* secutusque esset temere Lambinus. Nihil enim absurdius. *trabali clavo]* De eo quod immotum certumque est. Sic Hora-Carm. I, 35, 18 *Necessitas clavos trabales et cuneos manu ans*, et alio loco III, 24, 5 κοιηπικώτερον *adamantinos* illi dese *os* tribuit.

consilii sententia. Praeclarum recita
dices, audistis. Utrum vobis consiliu
toris recitari videbatur, cum audieba
praedonis improbissimi societas atque
foederum interpretes, societatis pactore
ctores. Nunquam in Sicilia frument

---

§. 54. *et cognoscite]* Excidit coniunctio typo
Gruteriana editione, quaeque secutae sunt eam. M
scrib. gravitas primum in Hervagiana et Victorian
quo codice melioris familiae, nam a vulgaribus o
gom. VIII. Oxon. Huydec.

Recita commentarium] Lambinus *Recita decr*
rio, et insuper de more suo et Hotomani sententi
EX COMMENTARIO, quod, quia servatum fuit in re
etiam nunc loco suo fruitur. Pro eis verbis in cod
tionibus vetustis legitur *R. C.* quod in Hervag. c
auctore Garatonio *rerum decretarum*, quamquam
Putschiana non invenitur. Iuntinus editor, qui ex
Victorius, omisit, cuius exemplum reliqui secuti su
et Havn. collatio non *R. C.*, sed *C. S.* pingunt, n
dit nisi circumducto sigma, ut videatur esse Graec
Adde *D*, et habebis *de consilii sententia*, cuius fo
tam eam esse tradit Brissonius in celebri opere pa
nor, quam scribitur apud Putsch. pag. 1594 D.

im, quin Mamertinis pro portione imperaretur, nam hoc delectum praeclarumque consilium iste ut ab his nummos acciperet, ac sui similis es- Itaque tantum valuit istius decreti auctoritas, um debuit eius hominis, qui, a quibus frumen- mere debuisset, iis decretum vendidisset. Nam L. Metellus, ut isti successit, ex C. Sacerdotis Sex. Peducaei instituto ac litteris frumentum Ma- iis imperavit. Tum illi intellexerunt, se id, quod 22
o auctore emissent, diutius obtinere non posse. 56
orro, tu, qui tam religiosum existimari te vo- interpretem foederum, cur Tauromenitanis, cur s frumentum imperasti? quarum civitatum utra- ederata est. At Netini quidem sibi non defue- ac simul pronuntiasti, libenter te Mamertinis ere: te adierunt: et eandem suam causam foe-

---

5. *et ex Sex. Ped.]* Adiecimus nunc praepositionem auctori- lff. et coll. Havniensis.

6. *tam relig. exist. te]* Verborum ordo est ex Lambini vet. cod. troque Guelferbytano. Vulgo *te tam religiosum existimari* . Sed ex uno optimo Guelf. recepi quod sequitur, quodque it *cur Tauromenitanis frumentum, cur Netinis imperasti?* *Netini quidem]* Vulgo *Ac Netini quidem sibi non defuerunt: nulac pronuntiasti*, in quo non offenderem, quamvis pro *ac em* vellem aliquid oppositionis adversus imperata Verris esse. posset ad id referri, quod eam civitatem foederatam dixerat: se causam, cur ius suum persequerentur. Sed mox pro *nam* uelff. et Havn. collatio *ac*, quod Stephanus quoque in libro suo invenisse, quoniam omisit simpliciter *nam*. Quodsi altero loco m est, priore ferri nequit; itaque ex Guelf. 1 *at* recepi. Iam omnia, et interpolatio apparet, cum *simul* pro *simulatque* dici ceronem paulo insolentius videretur. — *Mam. remittere]* Am- on opus est, nam quid remiserit facile intelligitur. At vulgo *n* interponitur, nulla sane auctoritate, nisi quam quis velit eius tribuere, qui Lambinianae repetendae editioni praefuit. Nam edd. ex codicibus deterioribus habent *quidem*, Stephanus et is secundum meliores omiserunt, repetita Lambiniana illud in ibet, ex eaque Gruterus secure propagavit.

§. 56. *eadem in causa]* Sic Guelff. et H
eadem. — *non debere]* Sic boni omnes inde
oportere. Etiam antea *debere* in hac re, neq
et frumenti imperati] Adiicitur ad haec
et rerum decretarum tritici empti, et sic pro
res et P. Manutius atque adeo repetita Lambin
sensum aliquem effecit deleto *et* ante *frum. in*
decretarum frumenti imp. et rerum decreta
reliqui potius Iuntinum exemplar a. 1534 sequi
phanus repetita verba *et rerum decretarum* s
est Lambinus et, quod mirere, Gruterus cum r
emptum hac quidem in re nihil differt a frument
interest, ad eos pertinet, qui agros decumanos p
quoniam hi frumentum emendum bis dare deb
decumarum, quod proprie vocabatur *emptum*, al
omnes civitates distributum, quod proprie *impera*
tum unum tantum munus erat frumenti dandi, q
emptum et imperatum vocatur in tota hac narra
istud totum additamentum *rerum decretarum t*
olim fuisse in illis codicibus videtur; nisi *trit*
causa adiectum esse malis. Abest enim a libr
Guelf. et Regio (Havn.), sed legitur etiam in
Guelff. *eum decretaturum*, in Havn. coll. *eum*
dubio esse debebat *rerum decretarum*. Itaque
confeci LITTERAE RERUM DECRETARUM, quem si
putant, facile concedo delendum. Quem vero

: aut id esse actum, ut intelligerent Mamertini, : se apud istum tam multa pretia ac munera colsse, cum idem alii iuris ex eadem causa non obrent?

Hic mihi etiam audebit mentionem facere Mamer- 57
: laudationis? in qua quam multa sint vulnera, est vestrum, iudices, quin intelligat? Primum, ut ıdiciis, qui decem laudatores dare non potest, hoius est ei, nullum dare, quam illum quasi legitiı numerum consuetudinis non explere. Tot in ia civitates sunt, quibus tu per triennium praei: arguunt ceterae: paucae et parvae et metu resae silent: una laudat. Hoc quid est, nisi intele, quid habeat utilitatis vera laudatio; sed tamen provinciae praefuisse, ut hac utilitate necessario :arendum? Deinde, quod alio loco antea dixi, 58
est ista tandem laudatio, cuius laudationis legati

. 57. *ut in iudiciis]* Sic mss. omnes et editiones veteres, donec anus *ut* tanquam supervacuum delendum censuit invenitque exe- sententiae P. Manutium (in posteriore edit.), Gruterum, alios. particulam vetusta sane auctoritas Prisciani lib. XVIII pag. 1195 a. sed eius explicatio, dum Graecum sermonem cum Romano comperversa est: putat enim *ut* esse ὅτι, *quod*, ad Indicativum mo- hoc loco parum attendit. Tu *ut* dictum puta pro *sicut*, et nem abruptam, ita fere explendam: sic tibi in causa repetunda- um non plus una civitate invenire posses, quae te laudaret, multo ius fuit cet. *In iudiciis* sic audi quasi esset „in reliquis iudiciis", ibus, qualia frequentissime fiunt. Mox Guelf. 1 *consuetudinis* um. — *et metu repressae]* Restituit *et* ex Guelff. Leid. Havn. col- : reliqui tollunt. — *sed tamen ita pr. praefuisse]* Sic Stepha- Lambinus et Gruterus et postea vulgo: priores ex deteriore codd. *sed tamen ita, Verres, provinciae praefuisti.* Quod ut pul- conveniret in Victoriana adiectum etiam est *tibi* ante *sit ca- m*, mansitque per aliquot decennia. Guelf. 1 *sed ita tamen*, *ita* omisso *tamen*.

. 58. *Deinde quod]* Vulgo interponitur *id*, quod cum absit a bo- ostris omnibus et aliquot etiam ex numero deteriorum (Lag 42 oc.) delevi. Statim vulgo *ante*, nos *antea* ex Guelff. Leid. Havn.

Mamertina civitas per triennium?
quod debuerunt, non dederunt: s
omnium rerum immunes fuerunt: s
rio ea condicione vixerunt, ut pop
darent, Verri nihil negarent.

23
59 Verum, ut ad classem, quo ex
sus, revertar: accepisti a Mamerti
leges; remisisti contra foedera: ita i

§. 58. *expilatosque]* Mirum, Stephanum edidi
secutus est codices bonos, quamquam hoc in verb
est, quod supra dixi, Stephanum in mendis repr
mum fuisse, cum aliae optimae lectiones saep
ad calcem voluminis adiecta lateant. Guelf. 1
te] In deterioribus codd. (Lagom. VIII Huyd.)
editis olim, ne in Hervagiana quidem. Addidi
sed loco non suo *te omnia.* — *rei p. nostrae*
Vulgo *de rep. nostra*, sed abest *de* a Regio et
consuetudini dicendi aptiorem censeo.

vacat. omnium rerum] Falsa elegantia vul
omnium rerum: nos consensum codicum meli
vixerunt] Vulgo *ea conditione vitae fuerunt*,
nus et Lambinus ex codicibus suis, quibuscum Re
faciunt. Extr. cap. *negarent* Lambini v. c. Gu
tur *nihil denegarent*, fortiore verbo, sed ob h
sam minus apte.

probus fuisti, cum et remisisti quod non oportebat, accepisti quod non licebat. Exigere te oportuit rem, quae contra praedones, non quae cum praeda vigaret; quae defenderet, ne provincia spoliaretur, n quae spolia provinciae portaret. Mamertini tibi urbem, quo furta undique deportares, et navem, qua exportares, praebuerunt. Illud tibi oppidum eptaculum praedae fuit: illi homines testes custosque furtorum: illi tibi et locum furtis et furtorum iculum comparaverunt. Itaque ne tum quidem, cum ssem avaritia ac nequitia tua perdidisti, Mamertinis em imperare ausus es: quo tempore in tanta inonavium tantaque calamitate provinciae, etiamsi preo essent rogandi, tamen ab iis impetraretur. Re-

§. 59. *non quae spol. provinciae]* Vulgo *non quae nova pro-ae spolia portaret*, sed *nova* omisit iam olim Hervagius, cuius ritatem, ut in tot aliis locis, haud dubie secuti essent reliqui, si rgus editor 1534 primus esset secutus. Nunc quamvis Stephanus, binus, Graevius iussu librorum suorum sustulissent, servavit tamen erus vulgatae lectionis patronus et auctor. Id autem verbum h. l. us ineptum est, et, ni consulto interpositum, fortasse natum est aegressis *non quae*. Nos autem cum librorum integriorum scrih restitueremus, restituimus etiam ordinem verborum, qui in il-. — *deportares]* Sic Stephanus et Lambinus e suis et meliorinostris, recepitque Gruterus contra institutum suum, sed Cuiaciani causa. Reliqui enim libri simplex *portares*, quo destrueretur op-ionis concinnitas. Sed mox *in* adiecimus nos ex ambobus Guelf. et n. collatione. Eadem Havn. coll. *praebuere*. — *Mam. navem impe-]* Gruterus *navem Mam. imperasse*, quod servarunt reliqui, donec Ganius ostendit ineptum tempus Infinitivi typographorum errori, non ilio editoris, deberi. Sed ordo quoque verborum consensu librorum norum mutandus nobis fuit. — *precario ess. rogandi]* Rei augendae adiecit, propemodum ut Plautus in Amphitr. prol. 24 *petere me ario a vobis iussit, leniter, dictis bonis*, contraque Terentius . III, 1, 37 et Nepos Themist. 4 *cogere ingratiis*, ipseque Cicero Quint. 14 *extorquendum est invito atque ingratiis*. Cf. Heinriad Cic. fragm. p. Tullio, 2. Itaque non erat quod Ernestius imum verbum ratus uncis coerceret. Quin Garatonius ex Digest. de r. poss. lege 21 §. 3, itemque leg. 36, laudat *qui alienam rem ario rogavit*. Quod sequitur *ab iis* (vulgo *his*) *impetraretur*

bus suo quaeque nauarcho civitas se
bat. Is neque ut accusaretur a na
audebat, et civibus suis rationes ferr
omni illo negotio non modo labore,
culo suo versabatur. Erat hoc, ut
semper, nec solum in Sicilia, sed in
ciis; etiam in sociorum et Latinoru

---

dictum puto pro *esset impetranda*. — *fuit* — *au*
tui — *auxilium*. Correxit ex aliquo meliorum H
cum *fuit* et ipse emendaret, *auxilium* tamen ser
diutius usque ad Lambinum et eius repetitores, ho
sapientiores, vulgo mansit.

§. 60. *Suo quaeque nauarcho]* Hoc eleganti
Lambinus e v. c. in marg. repetitae voluit, et a
cum Havn. collatione. Vulgo *nauarcho suo qu*
ferre] Sic Regius et Guelff. Vulgo *rationem re*
tiones referre, Ernestius *rationem reddere* malle
veram esse suspicatur codicum nostrorum scriptura
relictas rationes pro latis haberem mss. vul
ipse tamen Ernestius huius loci oblitus correxit *re*
illo] Vulgo *in illo omni*, sine *et*, quod Stephan
derunt, et ratio postulat. Verum Guelf. antiqu
verborum commutat, neque ad deterius, opinor.

sociorum et Latinorum] Graviter lapsus est
in errorem traxit recentiores, quod, cum hic rurs

nptu, tum cum illorum auxiliis uti solebamus. Ver-
i post imperium constitutum primus imperavit, ut
pecunia omnis a civitatibus sibi adnumeraretur, ut
eam pecuniam tractaret, quem ipse praefecisset.
i potest esse dubium, quamobrem et omnium con- 61
tudinem veterem primus immutaris, et tantam uti-
tem per alios tractandae pecuniae neglexeris, et
tam difficultatem cum crimine, molestiam cum su-
cione susceperis? Deinde alii quaestus instituun-
, ex uno genere navali, videte quam multi: accipere
ivitatibus pecuniam, ne nautas darent: pretio certo
ssos facere nautas: missorum omne stipendium lu-
ri; reliquis, quod deberet, non dare. Haec omnia
civitatum testimoniis cognoscite. Recita testimonia
itatum. Huncine hominem! hancine impudentiam,
62

---

tiae adepti sunt. Sic totiens Livius *socios ac nomen Latinum* ungit, ubi de conscribendis exercitibus agit, in quibus provincialibus nullus erat locus, aut inter auxiliares. Vide nonnullos locos tironum a a Drakenborch. demonstratos ad Livii libr. XLI, 8 §. 9, et ipse ro lege Iulia civitatem sit *sociis et Latinis* datam esse pro Balbo quos locos Madvigius in epist. ad Orell. p. 111 adhibuit ad refel- am Ernestii coniecturam. Nam hoc quidem nimium negligenter ab stio positum est, socios in Italia non fuisse nisi Latinos. Quid ur? Marsosne, Picentes, Pelignos, Lucanos, Samnites, alios, Latinos vit et Latino nomini accenseri? At hoc non pertinebat nisi ad ve- erumque Latium et colonias, reliqui omnes sociorum nomine, ge- li quidem, sed in hac re proprio appellabantur.

§. 60. *is eam pecuniam]* Omissum est pronomen in repetita Lam- ana, incertam ob causam, si ulla est. In libris mss. legitur omni- . Tamen Gruterus vulgatam lectionem falso ratus propagavit. Mox *m ipse praefecisset* vulgo, a Guelf. 1 abest *ipse*, nec desideratur solus omittit *et* ante *omnem*, ne hoc quidem male.

§. 61. *pecuniam]* Sic boni omnes inde a Stephano. Vulgo *pecunias*, d dubito num de incerta pecunia dicatur. Cf. ad I, 4 § 10, III, 75 pr. In cap. rursus titulum adiecit Lambinus de suo TESTIMONIA CIVITATUM.

§. 62. *Huncine hominem]* De rationibus diversae scripturae *huncce hunce* disseruit Conr. Schneiderus in Elem. L. L. p. 403 sqq. Hoc o libri mss. quantum cognovi omnes simplicem litteram habent, ne- editorum ullus ante repetitam Lambinianam. Sed scripsimus extremo

iudices! hanc audaciam! civitatibus pro numero tum pecuniarum summas describere; certum pre sexcenos nummos, nautarum missionis constit quos qui dederat, commeatum totius aestatis ab rat, iste, quod eius nautae nomine pro stipendi mentoque acceperat, lucrabatur. Ita quaestus d unius missionis fiebat. Atque haec homo amen mus in tanto praedonum impetu tantoque periculo

---

loco *hanc audaciam* pro *hancine* iussu librorum meliorum S niani (ex var. lect.) utriusque Guelff. Leid. Havn. Neque impedi quam. Nam sic c. 60 §. 157 *haecine — haec* et cf. ad IV, 5

§. 62. *certum pretium sexcenos]* Libri vulgares *certo pretio* tos. Stephanus et Lambinus *certum pretium sexcentenos:* et accusativo casu concinant meliores omnes, in forma numeralis di tivi dissentiunt. Nam Guelf. 1 *sexcentenos* tuetur, alter et Cui apud Gruterum (et Havn. coll.) *sexcenos* exhibent, qua de ratione cf. Schneiderum Elem. L. L. p. 353. Breviorem forma Ernestio praetuli longiori, quam etsi Priscianus p. 1353 Putsch. parem ponit, nusquam tamen apud auctores satis tutam esse Drakenborchius ad Livii libr. XLV, 16, 3. Tum *missione* libri riores, retinuitque cum Stephano Lambinus, quod grammatice non potest. Itaque Hotomanus *missioni* scribendum censuit, qu terus auctore P. Manutio (1559) recepit, ceterique libentius varunt, quod firmari hoc quoque Cuiaciano putarunt. Sed Gu

vinciae sic palam faciebat, ut et ipsi praedones scirent, et tota provincia testis esset.

Cum propter istius hanc avaritiam nomine clas- 63
sis esset in Sicilia, re quidem vera naves inanes, quae praedam praetori, non quae praedonibus metum afferent: tamen, cum P. Caesetius et P. Tadius decem navibus suis semiplenis navigarent, navem quandam piratarum, praeda refertam, non ceperunt, sed abduxerunt, onere suo plane captam atque depressam. Erat ea navis plena iuventutis formosissimae, plena argenti facti atque signati, multa cum stragula veste. Haec una navis a classe nostra non capta est, sed inventa ad Megaridem: qui locus est non longe a Syracusis. Quod ubi isti nuntiatum est, tametsi in acta cum muliercculis iacebat ebrius, erexit se tamen, et statim quaestori legatoque suo custodes misit complures, ut omnia sibi integra quam primum exhiberentur. Ap- 64
pellitur navis Syracusas: expectatur ab omnibus supplicium. Iste, quasi praeda sibi advecta, non prae-

---

§. 63. *hanc avaritiam]* Vulgo interponitur *tantam*, quod unde textum venerit, ignoro, cum ab utriusque familiae codicibus mss. absit. Est tamen iam in Ascensiana et Iuntina. — *navibus suis]* Sic Stephanianus liber et Guelff. et Havn. collatio. Vulgo *navibus his*, neque sane quicquam interest. Sed *suis* pertinet ad mutatum postea imperium cap. 32. — *in acta]* Sic codices meliores, restituitque quamquam dubitans et quasi delicias agens Lambinus. Vulgares *noctu*, crassa haud dubie Minerva.

§. 64. *exp. ab omn. supplicium]* Additur in libris vulgaribus *sumi de captivis putatur*, quibus verbis nimirum illud, quod est *expectatur*, circumscribendum enarratori visum est. Sed ut lateret, in editis olim interpungebatur post *omnibus*, quasi quae navis iam appulisset, adhuc expectaretur. Lambinus quamvis verba ista a codd. suis (Memmianis) abesse invenisset, tamen in textu nihil mutavit, in notis anquisit quid videatur verum esse. Ernestius abiectis reliquis, servavit *de captivis*. Sed ne hoc quidem latet, quorum supplicium expectatum fuerit, neque quicquam tutius, quam resecare totam laciniam, id quod Lambinus videtur in altera editione facere voluisse.

donibus captis, si qui senes aut deformes er in hostium numero ducit: qui aliquid formae, artificiique habebant, abducit omnes; nonnul bis, filio, cohortique distribuit; symphoniacos dam amico suo Romam muneri misit. Nox ill exinaniunda navi consumitur. Archipiratam i det nemo, de quo supplicium sumi oportuit: que omnes sic habent, (quid eius sit, vos co assequi debetis,) istum clam a piratis ob hun
26 piratam pecuniam accepisse. Coniectura est.
65

§. 64. *aut deformes]* Guelf. 1 et Havn. collatio *ac*, G tur *aut*, quod mihi quoque verum videtur, diversitatis caus *bis, filio]* Interiicitur vulgo *suis*, quod nunc, quoniam abes Guelff. vidimus, sicut abest ab edd. Steph. et Lambini et e sustulimus. Sed in eo dissensus est bonorum librorum, qu et Leid. cum Hervag., Stephan., Lambin. *symphoniacos s* Regius cum editt. vetustis *homines* interponit. Et defendit *homines* pro servis dici. Concedo: at h. l. cum de servis catur, additamento non opus est. — *in exanin.]* Addidim codd. Guelff. et Havn. Potest quidem Latine utroque modo Livius semper simplici ablativo utitur (cf. locos a Drakenb lib. XXIX, 33 extr. laudatos), sed Cicero tamen *in* adeo f addit, ut nullum exemplum alterius constructionis afferatur praeterquam ex prooem. Timaei: *ac primum quidem tempu*

se bonus nemo potest, qui suspicione certa non ovetur. Hominem nostis; consuetudinem omnium netis, qui ducem praedonum aut hostium ceperit, iam libenter eum palam ante oculos omnium esse tiatur. Hominem in tanto conventu Syracusis vidi minem, iudices, qui archipiratam captum sese vidisse diceret; cum omnes, ut mos est, ut solet fieri, ncurrerent, quaererent, videre cuperent. Quid accidit, cur tantopere iste homo occultaretur, ut eum casu quidem quisquam aspicere posset? Homines aritimi Syracusis, qui saepe istius ducis nomen audissent, saepe timuissent, cum eius cruciatu atque pplicio pascere oculos animumque exsaturare vellent: potestas aspiciendi nemini facta est. Unus plu- 66
s praedonum duces vivos cepit P. Servilius, quam

---

t, sed interpolatio convincitur fide codicis Stephaniani, Regii, utriusque ielf. Lagom. 29. Lambinus auctoritate Hotomani deterritus videtur, quonus suos codices sequeretur nec laudaret quidem. Iidem libri praeter g. 29 mox *que* tollunt, quod vulgo adiicitur ad *consuetudinem*.

§. 65. *sese vidisse diceret]* Lambini v. c. Havn. Guelff. *esse vise diceret*. Hoc leviter emendavimus. Vulgo *vid. se diceret*. — *omines maritimi]* Sic iam Hervagiana et Victoriana ex aliquo inteore libro. Opponuntur Syracusani et postea §. 69 Lilybaetani, item aritimi, *mediterraneis*, quales sunt Centuripini postea §. 70. Edd. tustae cum tota cohorte vulgarium codicum *homines Mamertini*, od mendum audaciam provocavit eius, qui Ursinianum codicem (Lag. 5) ipsit, ut suppleret *erant homines Mamertini Syracusis*. Itidem deins vulgo *cum eum saepe timuissent*, sed verba notata recte omititur cum Stephano et Lambino librisque Guelferbytanis et coll. Havnsi. Turbant enim constructionem, cumulatisque incisionibus faunt anacoluthon quoddam, quod nunc nullum est. Videntur autem eo adiecta, qui nollet etiam nomen timeri.

§. 66. *P. Servilius]* vide de eo ad III, 90 §. 211. Ille spectaculum citur praebuisse vulgo *vinctorum captorumque hostium*. 'Ταυτολογία est vix ferenda, neque comparanda illi, cuius exempla collegimus Divin. 2, 6. *Vinctus constrictusque* frequens est, sed *capto ho*non praecedit nisi *victus*. Atque sic Lambini v. c. et ambo Guelf. iisdem etiam mox ordinem verborum constituimus *fiebant undique*, i vulgo est *und. fiebant*. Sed Lambini v. c. et Guelff. *fiebat*, quod,

omnes antea. Ecquando igitur isto fructu q caruit, ut videre piratam captum non liceret? tra, quacumque iter fecit, hoc iucundissimum culum omnibus victorum captorumque hostium bat. Itaque ei concursus fiebant undique, ut n ex his oppidis, qua ducebantur, sed etiam e mis visendi causa convenirent. Ipse autem tri quamobrem omnium triumphorum gratissimus Romano fuit et iucundissimus? Quia nihil est dulcius, nullum est autem testimonium victori tius, quam, quos saepe metueris, eos te vinc
67 supplicium duci videre. Hoc tu quamobrem i cisti? quamobrem ita pirata iste occultatus est, eum aspici nefas esset? quamobrem suppliciu sumpsisti? quam ob causam hominem reservasl quem scis in Sicilia antea captum archipiratam non securi percussus sit? unum cedo auctore facti: unius profer exemplum. Vivum tu archip servabas: quam ob rem? per triumphum, credo,

etiamsi dativum feras, tamen cum varietate itinerum minus vid

e currum tuum duceres. Neque enim quicquam
erat reliquum, nisi uti, classe populi Romani pul-
rrima amissa, provinciaque lacerata, triumphus tibi
alis decerneretur.

Age porro, custodiri ducem praedonum novo 27
'e, quam securi feriri omnium exemplo magis pla- 68
. Quae sunt istae custodiae? apud quos homines?
madmodum est asservatus? Lautumias Syracusanas
ies audistis: plerique nostis. Opus est ingens,
nificum, regum ac tyrannorum: totum est e saxo
nirandam altitudinem depresso et multorum operis
tus exciso: nihil tam clausum ad exitum, nihil tam
um undique, nihil tam tutum ad custodiam nec
, nec cogitari potest. In has lautumias, si qui
ice custodiendi sunt, etiam ex ceteris oppidis Si-
e deduci imperantur. Eo quod multos captivos 69
s Romanos coniecerat, et quod eodem ceteros pi-

- 68. *regum ac tyrann.]* Videtur igitur Cicero illas lautumias
apicidinas, sed proprie atque ab initio fuisse carcerem existimasse.
saxo] Sic Lambini v. c. Vulgo durius *ex saxo.* Guelff. et
- coll. *a.* Mox *depresso* et *exciso* primi dederunt qui Hervag. et
-. editionibus praefuerunt ex aliquo meliore: nam libri vulgares
esum et *excisum.* Sed reliquerunt *exitus* et *custodias*, pro qui-
ingularis numerus est in mss. libris alterius classis. Quin hoc
a sit, certe *custodiam*, dubitari nequit, cum *custodiae* sint aut
les aut carcer, non custodiendi ratio. Sed concinnitas postulat
exitum, neque hic singulorum est, sed in universum. In Ste-
ana cum legatur in textu *custodiam*, mansit n appendice *exi-*
qualem dissensum eruditi editoris cum typographo nimium saepe
mus: haec videtur causa esse cur etiam in Lambiniana *exitus* re-
. sit. Sed in margine repet. notavit in v. c. esse *exitum.*

- 69. *Eo quod — et quod]* In Stephaniano cod. et Havn. coll. et
ous Guelferbytanis non est *et*: itaque nescio an ex Guelf. 1 pro
od scribendum sit *coque*, et cum praegressis coniungendum. Tum
inciperet periodus a *Quod.* Sed Guelf. 1 etiam *quo eodem*, ita-
m tali varietate nolui corrigere. Sed *condi* pro eo, quod vulgo
, *contrudi*, Steph. Lamb. Havn. Guelf. 1, alter cum Leid. *con-*
deteriores fere *contradi.*

ratas condi imperarat; intellexit, si hunc sub
archipiratam in eandem custodiam dedisset, f
a multis in lautumiis verus ille dux quaereret
que hominem huic optimae tutissimaeque c
non audet committere: denique Syracusas tota
amandat hominem — quo? Lilybaeum fortasse.
tamen homines maritimos non plane reformid
nime, iudices, Panhormum igitur? Audio: qua
Syracusis, quoniam in Syracusano captus erat, n
si minus supplicio affici, at custodiri oporteba
70 Panhormum quidem. Quo igitur? quo putatis
homines a piratarum metu et suspicione alienis

---

§. 69. *subditirum archip.]* Vulgo *subdititium* (— *cium*
vag.): adhuc solus Regius *subditirum*, et aequiparat Garaton
ditirum hominem dicere Plautum Amphitr. I, 2, 35 et II,
eundemque *subditicium* in Pseud. II, 4, 62. Eandem varietat
apud Suetonium in Ner., 7 ubi; videndos Burmannum et Oudend
qui cum Casaubono praetulerit *subditirum* ex multis et optis
Apud Quintil. I, 4, 3 non amplius legentur *subdititii* libri,
diti. Cf. de simili varietate formarum *insitirus* et *insiticius* Ge
ad Plinii Epist. IV, 3. Hoc autem loco etiam deteriores libr
video ad *subditirum* tendere, nam hi aut *subdituum* pler
subditum, seu *subditivum* recte ambo Guelf. et Lagomars.

navigando rebusque maritimis remotissimos, ad Cenripinos, homines maxime mediterraneos, summos atores; qui nomen nunquam timuissent maritimi praenis, unum, te praetore, horruissent Apronium, terstrem archipiratam. Et, ut quivis facile perspiceret, ab isto actum esse, ut ille suppositus facile et linter se illum, qui non erat, esse simularet: impet Centuripinis, ut is victu ceterisque rebus quam eralissime commodissimeque adhiberetur.

Interea Syracusani, homines periti et humani, qui 28
n modo ea, quae perspicua essent, videre, verum 71
iam occulta suspicari possent, habebant rationem mes cotidie piratarum, qui securi ferirentur: quam ltos esse oporteret, ex ipso navigio, quod erat caum, et ex remorum numero coniiciebant. Iste, quod nes, qui artificii aliquid habuerant aut formae, abcerat, reliquos si, ut consuetudo est, universos ad um alligasset, clamorem populi fore suspicabatur, a tanto plures abducti essent, quam relicti. Pro-

§. 70. *adhiberetur]* pro fide sua Stephanianus editor voluit, et ar in codd. melioribus. Corruptionum gradus cognoscis ex Lag. 29, no est *haberetur*, tum in vulgaribus, qui *habeatur* exhibent. Sed cur ne Lambinus quidem recipiendum putarit ea causa fuit, quod *ibere* non sic poni posse opinarentur. In epist. ad Att. X, 12 *tum filium severius adhibebo* negat se ferre posse Graevius, esse *adhibere* uti consilio alicuius, consulere aliquem: quamquam et loco certissimum est, et ad Qu. fr. I, 1, 5 (13) *adhibere libera-* eodem modo pro tractare, agere cum aliquo dicitur.

§. 71. *captum, et ex remorum]* Sic Stephanus et Lambinus e vet. , post illos Graevius et Ernestius e Regio et Guelf. 2; ad quos nunc dunt Guelf. 1 et Lag. 29. Vulgares libri *quod erat factum sex rum numero*, quam scripturam nescio utrum codicis olim vitiosian correctoris stultitia natam dicam. Sed videtur utraque re conesse, nam *factum* habet etiam Lag. 29. Mox vulgo *removerat abduxerat*, sed priora duo verba omittunt ambo Guelferbytani vn. collatio. — *tanto plures]* Hotomano, cum de usu verbi *tanto* taret et *altero tanto* mallet, mirum quam cito suppetias tulerit us Ursinus in vet. libro illud ipsum esse annotans. Credant alii.

pter hanc causam, cum instituisset alios alio t
producere: tamen in tanto conventu nemo er
non rationem numerumque haberet, et reliqu
desideraret solum, sed etiam posceret et fla
72 Cum magnus numerus deesset, tum iste hom
rius in eorum locum, quos domum suam de
abduxerat, substituere et supponere coepit civ
manos, quos in carcerem antea coniecerat: q
alios Sertorianos milites fuisse insimulabat, et
spania fugientes ad Siciliam appulsos esse di
alios, qui a praedonibus erant capti, cum mer
facerent, aut aliquam ob causam navigarent, s

Sed Hotomanianam dubitationem solvit Garatonius, Drakenb
ad Livii libr. II, 20 laudans, *tanto* cum comparativo etiam si
non subsequente *quanto* plus aliquid fuerit, nimirum cum adi
quadam pro *multo* allatis exemplis poni docentem. Idem fit i
tam, ut subintellecta comparatione simpliciter augere videatur.
§. 71. *nemo erat, qui non]* Vulgo *quin*, etiam Vaticanus
ptus, ut coniicio ex silentio, cuius fragmenta Ang. Maius, vi
sine testificatione grati animi appellandus, Romae anno 182
quem librum doleo nunc demum in has oras allatum esse, cu
graphus in extrema Verrinarum parte versatur. Sed dedi *qui n*

itate cum piratis fuisse arguebat. Itaque alii cives mani, ne cognoscerentur, capitibus obvolutis e car-e ad palum atque ad necem rapiebantur: alii, cum multis civibus Romanis cognoscerentur, ab omnibus enderentur, securi feriebantur. Quorum ego de rbissima morte crudelissimoque cruciatu dicam, cum n locum tractare coepero: et ita dicam, ut, si me ea querimonia, quam sum habiturus de istius cru-

---

m veritate potentior fuit. Vat. mendose omisso *aut: alios quam causam*, quod Maius frustra insumpta opera tueri conatur, nobis anc rem utile est, ut vulgarem ordinem verborum contra Guelf. 1 nur, ex quo in minore editione nostra dederamus *ob aliquam cau-*. Nec quae sequuntur in Vat. sine mendo sunt: *Itaque cum aliis R. ne cognoscerentur, involutis e carcere capitibus ad palum* quapropter nolui, quod tuto fieri posset, *involutis* scribere pro *lutis*.

§ 72. *a multis civ. Rom. cognoscerentur]* Sic libri integriores nnulli etiam deteriorum, ex quibus editiones principes ductae sunt. erius primus dedit *recognoscerentur*, et servatum est a ceteris er Stephanum et Lambinum. Cum *cognoscerentur* modo fuisset, videri poterit alicui altero verbo opus esse, sed noli errare, *re-oscere* eam significationem, quam expetunt, non habet, neque a cation repetitionis recedit, et eius rei, quae, cum iam cognita sit, inspicitur, consideratur, examinatur. Sic *cognoscere* et *reco-ere* Act. I c. 5 extr. differunt, sic Philipp. VI, 5 extr. *personas dam recognosci* dicit utile esse, ut sciant quos habituri sint ho-sic alibi. Sed illud ipsum, agnoscere eam rem esse, quae velit ae dicatur esse, non solum apud Ciceronem, sed etiam ceteros ae Latinitatis auctores, *cognoscere* est, id quod olim Nonius Mar-cap. IV nr. 109 p. 540 Gothofr. operae pretium putavit annotare. Bremium ad lib. II de Fin. c. 25 et cf. quae Cortius ad Cic. XI, 22, laudatus a Goerenzio ad Acad. II, 1, de discrimine ver-a executus est. Est enim prorsus nostrum *erkennen*. Cf. V, 65 Proxime vero ad h. l. accedit alter c. 59 extr. *cum amplius an cives Rom. haberet ex conventu Syracusano, qui eum non m cognoscerent, sed etiam lacrimantes defenderent:* atque mines non *recognitores*, sed *cognitores* appellantur lib. I, 5 c. 65. Agnosces igitur manum correctoris, veterem sermonem ad nostremi corrumpentis. Ceterum in istis civibus Rom. Verri e excusationem puto, quod socii ex Italia essent, beneficio ea exclusi, quod arma et cepissent contra populum Roma-e ante diem posuissent.

Romani hostilem in modum cruciati
vestis ablata: omne aurum et arge
aversum.

29 At quemadmodum ipse se indui
Qui tot dies tacuisset, repente in M
splendidissimi, testimonio, cum is
dixisset, archipiratam negasset securi
exiluit: conscientia sceleris et furore
cepto excitatus dixit, se, quod sciret

---

§. 73. *et necati]* Abesse haec verba a du
Lambinus in margine repetitae editionis: absunt
et Havn. collatione.

ipse se induit] Sic Lambini v. c. Guelff. H
cumulatim; et correximus IV, 40 extr. Epist.
scribant. — civem Rom. dixisset, archipiratam
nus et Lambinus e codd. suis, cum ceteris bonis,
Graevius et Ernestius. Gruterus veteres sordes
Romanos dix. et archipiratam. At ne codices
ves, sed *ci.*, primus Naugerius notam explicans
idem Naugerius recte fecit, quod priorum editio
ribus illud quidem codicibus ductum *exilivit* sustul
Nihil enim verius quam quod Diomedes pag. 371
rosque veterum (eos dicit, quorum sermonem i
salii, sed *salui*: cum Priscianus p. 905 bis m
salivi esse, quae forma vix usquam invenitur, et

i, pecuniam accepisse, neque de vero archipi-
mpsisse supplicium, ideo se securi non percus-
domi esse apud sese archipiratas dixit duos.
nentiam populi Romani, seu potius patientiam 74
ac singularem! Civem Romanum securi esse
sum, M. Annius, eques Romanus, dicit: taces:
ratam negat: fateris. Fit gemitus omnium et
: cum tamen a praesenti supplicio tuo conti-
opulus Romanus se et repressit, et salutis suae
m iudicum severitati reservavit. Quid? scie-
bi crimini datum iri? Quamobrem sciebas?
orem etiam suspicabare? Inimicum habebas ne-
: si haberes, tamen non ita vixeras, ut metum
propositum habere deberes. An te, id quod
let, conscientia timidum suspiciosumque facie-

}. *ideo se securi]* Addidimus *se* fidem codicum Guelff. et
llationis secuti: neque ineleganter videtur compluribus interie-
i pronomen.

. *securi esse percuss.]* Guelf. 1 *esse percussum securi*, etiam
9 solus Guelf. 1 *percussus esset securi*, quod non displicet,
a in ea dictione certus iam videtur esse ordo verborum. Tum
n homini reddidimus *M.* cum Stephano et Lambino: delevimus
eo, quae vulgo interponuntur, *fit in eo gemitus*, exemplo
et Graevii, utrumque codicum Guelff. aliorumque bonorum
:. — *continuit p. R. se]* Hoc verborum ordine Guelff. et
s, Lambinus *continuit se p. R.* Vulgo *se cont. pop. Rom.*
tis suae Graevius e Regio, Ernestius e Guelf. 2 (etiam 1.)
pro vulg. *tuae*. Nihil manifestius esse potest. Scilicet po-
ati Verris consultum voluit: suam salutem omnes in eo ver-
santur, ut nomen civis Rom. exemptum sit verberibus, exem-
ari. Vide infra cap. 67 §. 172. Nescio quid ultra desideret
nisi hoc est quod vulgatam lectionem, i. e. ipsi sacrosanctam,
cia, moleste fert. Nam si hoc esset, innumeris locis auctori
dere potuisset. — *Quid? sciebas]* Vulgo *qui sciebas*, quod
od sequitur, *quamobrem sciebas*, aut nihil aut parum differret.
ibo Guelferbytani Leid. Havn. *quid*, et Guelferbytanus anti-
m cum interpunctione: iam omnia perspicue dirimuntur. Ad
equuntur *non ita vixeras*, intellige, ut ipse quidem ais, ut

Oxon.) et edd. vetustis legitur *quia:* sed corr
neque cur Stephanus revocaret, ulla ratio fuit.
tiones: Hervagiana, Stephaniana, Lambiniana *c*
rio, vetustissimae cum Victoriana et codicibus v
et fecit convenienter proposito suo Ernestius, ut
caret, a qua Gruterus non discesserat nisi per imp
a repetitoribus Lambinianis. Nos autem itidem
servantes *cum imperio*, sicut libri nostri postula
tamen non rationem quoque sequimur, quod *ess*
recentiorum dicendi ratione remotius, ita veteri
quod fatetur Burmannus, qui *in imperio* collec
Suetonium Caes. c. 25 recte defendit. Longius
quam *in imperio:* nam *cum imperio* est, quan
revertit votaque Iovi solvit, *in imperio* idem f
vincia. Itaque hoc quidem loco utrumque dici p
nunc editur *horrebas: reus*, neque e Lagom. c
versi enotatum est. Sed vereor tamen, ne qui
codicibus moveatur, quoniam Huydecoperanus et
nes vetustae *horrebas hic* habent, Naugerius *hor*
ctor. et Hervagiana simul *horrebas reus*. In i
reus non legitur, neque aliud tamen verbum eius
Lambini v c. *horreres*, Havn. coll. *horreris*, si
perspicue Guelferbytani ambo *horrueris*, quod o
liqua constructione convenit. Nondum tamen mi
desiderant aut *nunc*, aut, quod olim Naugerius s
tus est, sive e codice msto sumpsit, *is*. Atque
editione Aldina nondum uterer, Ciceronianae o
motus suspicatus eram, nam *qui — is* oratorie si
frequenter, ut velut lex quaedam elegantiae habe

nen hoc metuebas, ne quis suppositum abs te esse liceret, qui pro archipirata securi feriretur: utrum andem tibi ad defensionem firmius fore putasti, in udicio, coactu atque efflagitatu meo, producere ad gnotos tanto post eum, quem archipiratam esse dires: an recenti re, Syracusis, apud notos, inspectante icilia paene tota, securi ferire? Vide, quid intersit, trum faciendum fuerit. In illo reprehensio nulla esse otuit: hic defensio nulla est. Itaque illud semper mnes fecerunt: hoc quis ante te, quis praeter te fearit, quaero. Piratam vivum tenuisti. Quem ad finem? am cum imperio fuisti. Quam ob causam? quo emplo? cur tamdiu? cur, inquam, civibus Romanis, os piratae ceperant, securi statim percussis, ipsis atis lucis usuram tam diuturnam dedisti? Verum 76
to: sit tibi illud liberum omne tempus, quoad cum perio fuisti: etiamne privatus? etiamne reus? etiamne ne damnatus hostium duces privata in domo retiisti? Unum, alterum mensem, prope annum denie, domi tuae piratae, a quo tempore capti sunt, oad per me licitum est, fuerunt; hoc est quoad per . Glabrionem licitum est, qui, postulante me, pro-

---

§. 75. *suppos. abs te]* Hoc ordine verba collocantur in Lambiniana codicibus Guelff. et Havn. coll. Vulgo *abs te suppositum*. — *sem- omnes]* Guelf. 1 *homines semper*, Guelf. 2 et Havn. coll. *semper nines*. — *Quam ob causam]* Quod vulgo praemittitur *Quam ob s?* omisit Lambinus, quia deest in bonis libris, Regio et Guelferbytanis.

§. 76. *quoad]* scripsimus cum Stephano, Lambino, Graevio in mano codicum bonorum consensu. Vulgo *quod*. Cf. Garatonii notam Philipp. V, 13 recte indicantis, *quod*, si ad *tempus* referatur, posse vari, sed praestare *quoad*. Sed in Bruto c. 27 *quod vita suppeavit*, neque corrigendum est, neque barbare per *quoad* explicanm, cum sit „*quia* longior ei vita contigit.“ — *a quo tempore]* i coniungere cum praegressis temporis significationibus: nam plus egro anno efficeretur; sed repetitur res et augetur, dum per omne ptivitatis tempus apud Verrem fuisse piratae dicuntur. — *per M'. abrionem]* Vulgo plenius *M'. Acilium Glabrionem*, sed nomen gene omittitur in Guelff. neque opus est, non plus quam Act. I, 2.

30 duci atque in carcerem condi imperavit. Quo huiusce rei ius? quae consuetudo? quod exem Hostem acerrimum atque infestissimum populi Ro seu potius communem hostem gentium nationu omnium, quisquam omnium mortalium privatus
77 moenia domi suae retinere poterit? Quid? si p quam a me tu coactus es confiteri, civibus Ro securi percussis, praedonum ducem vivere, hal apud te: si, inquam, pridie domo tua profugisse aliquam manum contra populum Romanum facere tuisset: quid diceres? *Apud me habitavit: me fuit: ego illum ad iudicium meum, quo faciliu men inimicorum diluere possem, vivum atque im mem reservavi.* Itane vero? tu tua pericula com periculo defendes? tu supplicia, quae debentur h bus victis, ad tuum, non ad rei publicae tempus c feres? populi Romani hostis privati hominis custo asservabitur? At etiam qui triumphant, eoque diu vivos hostium duces reservant, ut, his per triump

---

§. 76. *infestissimum populi Rom.]* Guelf. 1 *p° r°*, sed 2 *p. R.* Et praestat genitivus propter sequentia. Verba *quisq*

ctis, pulcherrimum spectaculum fructumque victo-e populus Romanus percipere possit: tamen, cum foro in Capitolium currum flectere incipiunt, illos ci in carcerem iubent: idemque dies et victoribus perii, et victis vitae finem facit. Et nunc cuiquam 78

---

od cum recte defendisset Ernestius contra Graevium, qui deleta iunctione totius sententiae formam turbasset, in eo tamen nimis sol-tus videtur fuisse, quod etiam *reservant* optimorum librorum Lam-i, Graevii, nostrorum scripturam, pro qua vulgo legitur *servant*, contra initatem putavit. Ait enim *vivos* tum abesse debere. Quod vix e eo pertinere, quod vellet negare *reservare* etiam cum Adiectivo, nam cum alibi apud Ciceronem *integrum* alicui aliquid *reservare* tur (Epist. XIII, 4), tum hac ipsa § ante paucos versus *vivum re-vare*. Et quidni dicatur? cum *reservare* a *servare* nulla re magis rat, quam certi cuiusdam finis et consilii significatione, ad quod etur aliquid. Cf. de eadem codd. varietate Quint. Inst. VI, 1, 10. fortasse adiecto insuper Adverbio *diutius* offendit, cum *illud* iam e videretur in *reservando*. Verum quid hariolamur? Fuit omnino stius, prout animus ferebat, inconstantior in probando et improbando, semper paratus ad tuendam lectionem vulgatam, si quis alius re-endisset.

§. 77. *in carcerem iubent]* Iosephus Bell. Iud. VII, 5 §. 6 Ἦν ῆς πομπῆς (Vespasiani et Titi Imperatt.) τὸ τέλος ἐπὶ τὸν νεὼν τοῦ πωλίου Διός, ἐφ' ὃν ἐλθόντες ἔστησαν· ἦν γὰρ παλαιὸν πάτριον πε-ειν, μέχρις ἂν τὸν τοῦ στρατηγοῦ τῶν πολεμίων θάνατον ἀπαγ-τις. Σίμων οὗτος ἦν, τότε πεπομπευκὼς ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, φ δὲ περιβληθεὶς εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐσύρετο τόπον rel. Cf. Plutarchum in Mario c. 12 de Iugurtha narrantem.

§. 78. *Et nunc cuiq.]* Codd. vulgares et editiones vetustae *et non esse dubium*. Naugerius *nunc* dedit, quemadmodum ex dete-ius unus habet Lag. 42: idque mansit usque dum Rob. Stepha-sive quis alius fuit, adiecto e codicibus melioris familiae *cuiquam*, tamen coniectura usus *Est nunc, credo, cuiquam dubium* scripsit. hoc expresserunt Car. Stephanus et Lambinus, quamquam illius cor-r in varietate lectionis voluit, Lambinusque in vet. cod. esse an-it, *Et nunc cuiquam credo esse dubium*. Sic cum etiam reli-oni exhibeant, ediderunt tandem Gruterus, Graevius, Ernestius. denuo de Infinitivo dubitare coepit Ernestius, cum Indicativum in constructione legitimum esse diceret. Neque nego; sed ne nimium uasi legi confidas, cf. pro Archia c. 5 *Rheginos credo, aut Lo-os — quod scenicis artificibus largiri solebant, id huic — noluisse*. superest, apodosin intellige hanc: nisi grandem pecuniam acce-

credo esse dubium, quin tu id commissurus ris, praesertim cum statuisses, ut ais, tibi caus dicendam, ut ille archipirata non potius secu tur, quam, quod erat aute oculos positum, t culo viveret. Si enim esset mortuus, tu, qui ais te metuisse, quaero, cui probares? cum c istum Syracusis a nullo visum esse archipira omnibus desideratum; cum dubitaret nemo, q te pecunia liberatus esset; cum vulgo loquerent positum in eius locum, quem pro illo probare cum tu te fassus esses id crimen tanto ante m si eum diceres esse mortuum, quis te audiret? cum vivum nescio quem istum producis, tant

---

pisses, seu potius nisi accepta pecunia verum ducem liber alium vilem substituisses: quae quia verbis non exprimitur, causam non *commisisses*, sed *commissurus fuisti* dicit. — Sic Guelff. Vulgo *ab.*

§. 78. *tu te fassus esses id]* Vulgo *tute fass. esses, ta men* cet. Bonorum librorum consensus, Steph. (in var. lect.) v. c. Havn. amborum Guelferbytanorum, alterum *te* omitti que diiunximus *tu te.* Ceterum haec membra *cum constaret, d bitaret nemo* cet. sic interposita sunt binis interrogationibus,

rideri vides: quid, si aufugisset, si vincla rupisset 79
:, ut Nico ille, nobilissimus pirata, fecit, quem P.
rvilius, qua felicitate ceperat, eadem recuperavit:
id diceres? Verum hoc erat: si ille semel verus
rata securi percussus esset, pecuniam illam non ha-
res: si hic falsus esset mortuus aut profugisset, non
set difficile alium in suppositi locum supponere.
ura dixi, quam volui, de illo archipirata: et tamen
, quae certissima sunt huius criminis argumenta,
aetermisi. Volo enim esse totum mihi crimen hoc
tegrum. Est certus locus, certa lex, certum tribu-
l, quo hoc reservetur.

Hac tanta praeda auctus, mancipiis, argento, veste 31
:upletatus, nihilo diligentior ad classem ornandam, 80
lites revocandos alendosque esse coepit: cum ea res
n solum provinciae saluti, verum etiam ipsi prae-
: posset esse. Nam aestate summa, quo tempore
eri praetores obire provinciam et concursare con-
:runt, aut etiam in tanto praedonum metu et pe-

---

§. 79. *si aufugisset, si]* Guelff. et Leid. (silet coll. Havn.) *si aut*
ässet aut si. Sed *fugere* et *vincla rumpere*, quamvis aliquod dis-
men intersit, sic opponi vix credibile videtur. *Nico* ab editore
andrino coniectura inventus est, codd. (etiam coll. Havn.) *in eo.* —
as pirata] Sic Guelff. Leid. Lag. 29 Havn. Vulgo *archipirata.*
a e Guelff. ordo verborum factus hic, *esse totum mihi*, cum vulgo
volo enim mihi totum esse. Havn. *volo esse enim totum mihi.*
erum cf. lib. I, 5 de maiestatis iudicio, quod minatur, in quo
en vereor, ne, nisi certiora argumenta de archipirata pecunia libe-
afferret, causa cecidisset. Nam adhuc quidem nihil constare puto,
. domi suae a Verre illum habitum esse, postquam provincia deces-
t: reliqua turba verborum animi aegritudinem testatur, quod Verres
ducto homine sese defenderit.

§. 80. *posset esse]* Sic boni, nisi quod nonnulli mendose *possit.*
lgo *esse posset.* Vat. sic redorditur: — *dlo* (Maius coniecit *prae-*
dio pro eo quod apud nos est *saluti*) *verum etiam praeda poss.*
s. — *concursare consuerunt]* Contracta forma et hic et paulo post
elff. Havn. Lag. 29. Vat. Vulgo *consueverunt*, *consueverat*. Cf.
lib. III, 21. Sed coniecit Lambinus in marg. repetitae editionis *cir-*

riculo ipsi navigare: eo tempore ad luxuriam libi que suas domo sua regia [quae regis Hieroni qua praetores uti solent,] contentus non fuit: nacula, quemadmodum consuerat temporibus ae quod antea demonstravi, carbaseis intenta velis locari iussit in litore: quod est litus in Insula cusis post Arethusae fontem, propter ipsum intr atque ostium portus, amoeno sane et ab arbitri
81 moto loco. Hic dies aestivos praetor populi R custos defensorque provinciae, sic vixit, ut mulie cotidie convivia essent, vir accumberet nemo pra ipsum et praetextatum filium: (etsi recte sine e

---

cumcursare, offensus, opinor, praepositione *con*, quod non esset cum quo communicatum fuerit Verri. Verum sic supra legimus c. *cum concursant praetores*, et recte Graevius etiam *concurrere* animadvertit p. Quint. 16 §. 53; ut nihil nisi augere reique significare videatur. — *luxuriam]* Graevius e cod. Regio *luxuri* scripsit, eiusque auctoritatem et ipse in minore edit. secutus Nunc, quoniam ad reliquos codices Vaticanus rescriptus accedit, Cic dicendi usum tueor, apud quem in nominativo casu *luxuries*, i quis *luxuriae*, *luxuriam*, *luxuriā* longe praevalent. *Luxurie* in Verr. III, 68 est, et variatur II, 3 extr. — *quae regis — solent]* eadem verba leguntur aptiore loco in descriptione urbis Syrac

tione dixeram, virum, cum isti essent, neminem fuisse:) nunquam etiam libertus Timarchides adhibebatur: mulieres autem nuptae nobiles, praeter unam mimi idori filiam, quam iste propter amorem ab Rhodio bicine abduxerat, Pipa quaedam, uxor Aeschrionis yracusani: de qua muliere plurimi versus, qui in itius cupiditatem facti sunt, tota Sicilia percelebrantur. Erat Nice, facie eximia, ut praedicatur, uxor 82 leomenis Syracusani. Hanc Cleomenes vir amabat: rumtamen huius libidini adversari nec poterat, nec debat; et simul ab isto donis beneficiisque multis vinciebatur. Illo autem tempore iste, tametsi ea hominis impudentia, quam nostis, ipse tamen cum esset Syracusis, uxorem eius parum poterat animo

---

m. coll.) auctoritate dedimus. Nam cum in hac corrigendi semetum ratione maxime proprium sit *quamquam*, pro eo nihilo minus *tametsi* et *etsi* ponuntur. Exempla laudare supersedeo praeter n, quod apud Tursellinum non recte indicatur, ad Att. IX, 10, *do poenas temeritatis meae. Etsi quae fuit illa temeritas? feci non consideratissime?* De *tametsi* cf. ad lib. I, 2 §. 6.

§. 81. *Pipa quaedam]* Sic codices propemodum omnes et editioveteres ante Aldinam, sicut supra quoque lib. III, 33. Vulgo an *Pippa*. Ad constructionem verborum e praegressis subintellige *ibebantur*, vel tantum *erant*, ne, sublata maiore distinctione post *ibebantur*, ante *Pipae* nomen cum Schützio addendum existimes . De *Tertia* autem ab istis nobilibus contempta vide V, 12 extr.

§. 82. *Erat Nice]* Non potui diutius servare Lambinianam lectio. *Erat et Nice*, quamquam Gruterus eam propagavit nec postea quam movit. Nam *et* in nullo libro ms. est, et videtur a Lambino vandae et continuandae constructionis verborum causa adiectum. sive eam ipse Cicero interrupit, sive mendum latet, interim restiscripturam codicum. Mihi enim emendandum videtur *et Stratonice*, ratione duo nomina recte conveniant. — *benef. multis]* Sic Lami v. c. et reliqui boni cum Vaticano. Vulgo *plurimis*. — *ipse tacum vir esset]* Mirum, in editionibus post P. Manutium omnibus rpungi post *tamen*, qua re tamquam dedita opera *ipse vir* dirimiin quo coniungendo omnis sententiae vis est, et constructionis ranititur. Sed nimium saepe interpungendo, non rationem sed consuetudinem sequentes, quae coniuncta sunt, dirimere solemus, sicut go fit in hac eadem particula Act. I, 14 §. 41; lib. I, 1 §. 2,

gato viro, non liberius, quam antea,
quam istius libidini obstitit?) sed pau
men animo secum illam haberet, si no
83 rum, sed tamquam aemulum removisset
sociorum atque amicorum Cleomene
32 Quid primum aut accusem aut querar
mini legati, quaestoris, praetoris deniq

---

§. 82. *atque imperare]* Sic Stephaniana editi
Lambinus in annotatione e duobus, ut ait, libris v
gatam *imperat* ipse in textu reliquisset. Indignita
iubet atque imperat de Verre dicta nihil ad senten
Itaque etiam Ernestius, patrocinio vulgatae lectioni
secutus est. — *dum navigaret]* Sic Guelf. 1, nec
ter, in quo est *tum dum*, sed cum a reliquis bonis
nolui vulgatam *tum cum* mutare. Nunc Vaticanus il
confirmat: sed statim *sed et* Guelff. soli. Cf. ad
quam antea] Sic Guelferbytani et Havn. collatio
ante. Tum *obstitisset paulo* Vat. pro vulg. *obstiti*
dose, opinor. Tum Madvigius in epist. ad Orell. p
vit, e Steph. vet. et coll. Havn. *sed tamquam aemulu*
pro vulg. *at tamquam aemulum.* Nimirum oppon
non — at; v. c. si haec sententia esset, *ut eam*
non tamquam uxorem, at tamquam amicam. V
tinet ad *removisset*, et oppositio fit haec: *non viru*
Etiam in Guelff. denuo inspectis *sed* repperi. Nec

orem, auctoritatem dari? Si te impediebat ista iviorum mulierumque occupatio, ubi quaestores? legati? ubi ternis denariis aestimatum frumentum? muli? ubi tabernacula? ubi tot tantaque ornamenta istratibus et legatis a senatu populoque Romano nissa et data? denique ubi praefecti, ubi tribuni Si civis Romanus dignus isto negotio nemo fuit; civitates, quae in amicitia fideque populi Romani etuo manserant? ubi Segestana? ubi Centuripina as? quae cum officiis, fide, vetustate, tum etiam atione populi Romani nomen attingunt. O dii ortales! Quid? si harum ipsarum civitatum mili- 84 i, navibus, nauarchis Syracusanus Cleomenes ius- est imperare? nonne omnis honos ab isto digni-

---

83. *ubi ternis denariis* cet.] Verba haec inter commemoratio- quaestorum legatorumque et praefectorum tribunorumque interiecta offenderunt Ernestium, ut abiici mallet et cancellis circumscri- Mihi pertinere videntur ad discrimen, quod inter illos Senatus que iudicio delectos, et inter militares homines praetoris imperio tos intercedit. Illis utensilia et reliqua commoda Senatus consulto bantur, his cum ceteris militibus. Quaestores magistratus erant, *populi Romani* appellabantur, et a Senatu praetoribus adiutores gerendarum dabantur, omnibusque rebus ad eam rem necessariis ibantur. His igitur prae ceteris, si ipse praetor impediretur, res is administranda fuit, (verbo tangam, in Vatic. male excidisse *ubi legati?*) si ne hi quidem essent, militum duces fuerunt: *ubi* *ecti, ubi tribuni tui?* Sic enim Lambini v. c. in margine repet. nis et Guelff. edditque Graevius (e Regio). Vulgo *et*. Ceterum errogandi forma sive formula cf. Garatonium ad Milonianam c. 34 et adde infra c. 40 §. 101. — *quae cum officiis]* Sic meliores t: vulgo *tum*, sed oratio ad cognationis Segestanorum cum po- Rom. commemorationem tendit. Mox pro eo, quod est *populi* *nurem*, Stephanus et Lambinus ediderunt, legiturque in Guelff. m. collatione *populum Romanum*. Maius tamen nihil a vulg. am e Vat. profert: ac videtur mihi *nomen attingunt* hoc signi- inereri illos populos, qui paene Romani vocentur, ad quos pro- ide et cognatione accedant.

84. *nonne omnis]* Sic unus Guelf. 1, fateor, sed tamen in apo- ix aliter videtur esse posse. Vulgo *non*. Cf. similes emendatio-

voluit. Hodie, inquam, in ea parte S
bitare non licet. Est enim locus,
possent defendere. Committere igitur
lissimis hominibus noluit: simul quo
urbis navibus aditus ex alto est. Qua
stros exercitus saepe excluserant, iis cl
85 mittenda non existimavit. Vide, qui
tuam libidinem maiorumque auctoritat

---

nes nostras secundum optimos libros institutas
III, 52 §. 121. — *Atque haec ego]* Vulgo *atque*
Stephaniana, quamquam qui eam adornavit voluit
ego edidit e v. c. Lambinus, atque invenimus Gr
in Guelff. Quae enim *omnia?* Vat. *atque ego h*
§. 84. *quae insula est]* Sic IV, 53 et V, 38
tius est. Vat. *quae in insula est.* Etiam post
dimus pro vulg. *Syracusanum* secundum Lambini
coll. et Guelff., et ordinem verborum, qui fuit *Syra*
cundum Guelff. immutavimus, contra quod Maius v
ctoritate Vaticani usus videtur. Lag. 29 *Syr. ha*
quae varietates non incredibilem faciunt Beckii suspici
quippe quo ordo narrandi interrumpatur, censentis
adiectum esse. — *possent]* Codd. deteriores et edd
meliores *possent*, atque sic ediderunt Stephanus
vius. Ernestius tamen *possint* correxit, secutique

roremque tuum et illorum consilium atque pru-
ı. Illi aditum litoris Syracusanis ademerunt:
erium maritimum concessisti. Illi habitare in
› Syracusanum, qua naves accedere possent,
nt, tu classi et navibus Syracusanum praeesse
. Quibus illi urbis suae partem ademerunt,
ıostri imperii partem dedisti: et, quorum so-
opera Syracusani nobis dicto audientes sunt,
racusanis dicto audientes esse iussisti.
reditur in Centuripina quadriremi Cleomenes 33
: sequitur Segestana navis, Tyndaritana, Her- 86
, Heracliensis, Apolloniensis, Haluntina: prae-

---

tamen nolucrim de amoris impetu explicare, sed de condi- ılarum civitatum prouti libebat, non iure constitutum erat, Atque eam quoque esse libidinem, quis ignorat?

. *imper. marit.]* Omnis vis est in verbo *imperium*, itaque re loco ponitur in melioribus. Vulgo *marit. imper.* Havn. ım. Post *qua* edidit Lambinus pro vulg. *quo* e codicibus, ut onsensus Havn. collationis et Guelff. Alioquin perinde puto. r veteres editores usque ad Hotomanum tulisse deteriorem scripturam *habitari in eo loco Syracusanum*, aperte men- terminatione verbi. Neque tamen ex illius emendatione, sed o edidisse Stephanus censendus est *habitare* eumque statim ıt P. Manutius in edit. a. 1559. — *Syracusanis]* Lambini v. c. et Havn. coll. *Syracusano*, bene mehercle, sed tamen illud ı rem redit, quandoquidem supra quoque *concessisti impe-* uni, sed omnibus Syracusanis dixit.

. *in Centuripina]* Sic adiecta praepositione Stephanus et ediderunt, annotavitque Gruterus esse in Cuiaciano, (addo Guelff. quattuor Parisinos de quinque.) neque ineptum videri. nec ipse nec reliqui receperunt? Nam sic etiam infra c. 44 ıalacrum Centuripinum dixeram exceptum esse a Cleo- od in eius quadriremi Cleomenes vectus esset.* Nimirum sis praefectus cum esset, unam elegerat navem, quae praeto- non qua, sed in qua proprie veheretur. — *Apolloniensis] ollonia* in catalogo Pliniano, neque eius fit mentio apud Ci- nisi III, 43, ex quo loco et commemorationibus Graecorum fuisse eam supra *Haluntium* et prope *Eggyium* (sive illud *gyium* vocare vis) mediterraneam.

Iam hoc istum vestitu Siculi cives
87 multi saepe viderunt. Posteaquam
classis est, et Pachynum quinto die
nautae coacti fame radices palmarum

§. 86. *Stetit soleatus]* Loci ἐνάργειαν,
pretatur, laudat et explicat Quintilianus Instit.
quod *soleatus* ille fuit, non *calceatus*, lege A
ut memineris, indecorum fuisse veteribus Rom
crepidis vel Gallicis incedere, quibus omnibus
tum infimae tegerentur, cetera prope nuda et t
essent. — *Iam hoc istum]* Omisimus *ipso*, qu
hoc, auctoritate Guelf. utriusque et quattuor Par
(7774 A.) in Havniensi collatione excerptus vi
corrigi etiam voluit *nam*, cum intelligere se neg
Equidem *iam* iniectam illius vestitus mentionem
dicas „quod ad hanc quidem rem pertinet.“

§. 87. *appulsa]* Abiecimus *est*, quod vu
edd. Stephani ac Lambini et ambos Guelf. et
coll. Havn.) Ex iisdem libris mss. et Lambini
dimus, quod vulgo est *fame coacti.*

radices palmarum] Offenderant me olim
spadices legendum esse, quoniam, Gellio auct
termes ex arbore cum fructu avulsus spadi
tanice me docuit, esse haud dubie radices eius
rops humilis apud Linnaeum vocatur, (cf. Pers
P. 1 p. 400, Cavanilles Icones plant. p. 2 t. 11

m. erat in illis locis, sicut in magna parte Siciliae, ltitudo, colligebant, et his miseri perditique ale-itur. Cleomenes autem, qui alterum se Verrem n luxuria ac nequitia, tum etiam imperio, putaret: iliter totos dies in litore, tabernaculo posito, per-abat. Ecce autem repente, ebrio Cleomene, esu- 34 tibus ceteris, nuntiatur naves esse piratarum in tu Odysseae: nam ita is locus nominatur: nostra em classis erat in portu Pachyni. Cleomenes au-, quod erat terrestre praesidium non re, sed no-e, speravit, iis militibus, quos ex eo loco deduxis-explere se numerum nautarum et remigum posse. erta est eadem istius hominis avarissimi ratio in

---

. 87. *in illis]* Guelf. 1 *in eis:* mox ambo Guelf. cum quattuor Pa-*sicuti in.* Vereor hiatum, cuius simile exemplum non habeo. — *lux. ac]* *Cum* primus Naugerius in Aldina dedit, antea e deter-Lag. VII. Huyd. *tum.* Schützius *tum* revocavit, tacite, ut nescias ecutus sit rationem aliquam, quae sane est. Sed quod illud ipsum *tum* putabat, acerbius de industria factum videtur. Sed nos ex is et edit. Lambiniana scripsimus etiam *ac* pro vulgato *atque.*

naves esse piratarum] Hic ordo verborum est in Guelff. et tribus ris, in uno 7774 A, ut in Havn. collatione, *piratarum navis* : Vulgo *pir. naves esse.* Sed *navis* etiam in Guelf. 1 et illis Parisinis est, quam unam navem explicare nolim, cum quattuor commemorentur. Tum *in portu Odysseae* scribendum docuit Cluverius in Sicilia antiqua p. 189. Esse enim Ὀδύσσειαν ἄκραν Ptolemaeum extremum in meridionali latere insulae proximumque yno, cuius portus dicitur, sicut *Pachyni* antea. Etiam libri mss. volunt: nam *Edissae,* quod in editis est, unus Lagom. 14; ceteri Pariss. quinque *Edisseae, Odisseae, Odissae, Odyseae; Odis-* Havniensis coll. et Paris. 7774 A *Odyssae.* Alius est portus s, a Catana Messanam versus naviganti.

quod erat terrestre] Hotomanus coniectura ductus adiiciendum cen-*ibi,* et adiecit Lambinus e cod. ms. ut ait, sed vereor ne verum dixerit. In nostrorum enim codicum nullo est. Neque opus est, sum Pachynum castellum et praesidium militare sit. Mox *spera-* mnes boni codices (quattuor etiam Parisini), editi contra eodem nsu *sperabat,* neque aliter possemus, nisi *sperare* esset etiam *spem* re. Pro *iis* quattuor Paris. (et Havn. coll.) *his,* Guelff. *hiis.*

menis, minime multi remiges et milit
larat iam e conspectu fere fugiens q
etiamtum ceterae naves uno in loco m
89 animus in reliquis. Quamquam eran
modo res se habebat, pugnare tamen
bant: et, quod reliquum vitae virium
rat, id ferro potissimum reddere vol
Cleomenes non tanto ante fugisset, a

---

§. 87. *ceteri dimissi]* Sic ambo Guelferby
(cum Havn. coll.) et flagitat sermonis Latini ratio.

§. 88. *remis facere posset]* Delendum *facer*
quia glossam oleret. Nihil minus, aiunt reliqui,
vellem tamen exemplum eius significationis haber
ticum esse. Quamquam *facere* pro perficere non
est autem *facere posse* pro valere. — *cum etia*
tunc, sed *tum* Guelff. et Parisini quattuor, unus
turba *nunc*. Pro *cum* Guelff. 2 et Paris. tres (cu
quin, Guelf. 1 *qn*. Mox *uno in loco* Stephanian
tio, codices duo Guelff. (sed 1 *in uno loco*) quatt
sis. Vulgo *suo in loco*.

§. 89. *res se habebat]* Sic boni libri omnes,
et Paris. C *sese*) vulgo *sese res*. Legitima quas
alia vox accedat, est *res se habet*, etiam de Orat.
Erfurt. codice est. Tum unus Guelf. 1 *pugnare* s

ıdum ratio fuisset. Erat enim sola illa navis ta, et ita magna, ut propugnaculo ceteris pos-e; quae, si in praedonum pugna versaretur, nstar habere inter illos piraticos myoparones ır: sed tum inopes, relicti ab duce praefecto-ssis, eundem necessario cursum tenere coepe- Helorum versus, ut ipse Cleomenes, ita ceteri ant: neque hi tam praedonum impetum fugie-

---

utem alii C et D *quod Cl. nisi* habent. Hoc igitur recipien-odicum auctoritatem sequi velimus. Sed dirimi *quod* a con-dubium, certe insolitum, et unum quod novimus exemplum subtraximus lib. II, 26 extr. Sed mox *tamen* restituimus, ıi dederant Hervagius et Victor. ex aliquo meliore codice una hoc membro, quod in codd. vulgaribus et edd. vetustis, quae ictae sunt, propter verborum *fugisset* et *fuisset* similitudi-lerat. Neque omissum est *tamen* nisi negligentia repetitorum ıorum.

, *constrata]* Edd. vetustae ante Aldinum *rostrata*, codicum ss. nullus praeter Parisinum C. Satis convincitur comparato 04. Apertas autem fuisse etiam triremes et olim circa bella postea, postquam ad usum bellicum magis quadriremes et mes comparari solebant, ex historiae monumentis intelligas. ferum de milit. navali p. 100. — *tum — ab duce]* Vulgo . Nos sequimur quos solemus et quattuor Parisinos.

, *Helorum versus]* Vulgo *Pelorum versus*, quod hoc qui-quoniam de cursu dirigendo tantum dicitur, facile nobile pro-ı putaretur proximum Italiae, contrarium Pachyno. Verum in-apite *Pelori litus*, et *appulsis ad Pelorum navibus*, sicut ı editur et inventum est in codicibus mss., verum esse non Nihil enim certius, quam naves non ad *Pelorum* promonto-issime dissitum, sed, de coniectura Ant. Augustini cum Fulvio mmunicata, *Helorum*, quae urbs est inter Pachynum et Sy-ppulsas esse, unde Cleomenes eodem die Syracusas terrestri rvenerit. Neque verisimile fit, cum bis *Helorus* sit, non initio eundem locum appellatum esse, quo naves dirigerent Confundi autem a librariis ea nomina vidimus iam manifesto . 26. — *navigabant]* Stephaniana et Lambiniana *navigant*, lex manuscriptus. Differt solus Par. 7774 A (et Havn. col-*gabunt*. — *neque hi tam]* Vulgo *neque hi tamen tam*, sed ı abesse debet, si vulgarium maioris partis auctoritatem se-

pitur, et eius praefectus Anthropinus

91 dum aguntur, interea iam Cleomene perveniebat: iam sese in terram e na drirememque fluctuantem in salo reli praefecti navium, cum in terram in cum ipsi neque repugnare, neque m modo possent, appulsis ad Helorum n nem persecuti sunt. Tum praedonun repente, praeter spem, non sua vir

---

quare, *tam*, si integriorum et Parisinorum omni cum Stephano et Lambino *tam* dedimus: item c *fugiebant*, cum vulgo elegantiore scilicet colloc quam fere destitui fide librorum vidimus, *fugieba*

§. 90. *ita in periculo princeps]* Sic Steph cum collat. Havn. et Guelff. Reliqui *periculo* si

§. 91. *Haec dum aguntur]* Sic Hervagius e tinus editor (Victorius, ut fere dicitur) vulgatam Apud insecutos editores Italos et Gallos Iuntinae a itaque eam ne Stephanus quidem et Lambinus reli Lambiniana denuo comparet *haec dum*, sine nota cepit et propagavit Gruterus. Mihi *dum haec* p Lagom. omnibus praeter unum cod. 1, minimae a Guelff. et Havn. cum Hervagiana lectione facerent,

aritia nequitiaque victor, classem pulcherrimam po-
li Romani, in litus expulsam et eiectam, cum pri-
um advesperasceret, inflammari incendique iussit.
tempus miserum atque acerbum provinciae Siciliae!
casum illum multis innocentibus calamitosum fune- 92
umque! o istius nequitiam ac turpitudinem singula-
n! Una atque eadem nox erat, qua praetor amo-
turpissimi flamma, classis populi Romani praedo-
n incendio conflagrabat. Affertur nocte intempesta
vis huiusce mali nuntius Syracusas: curritur ad
etorium, quo istum ex illo praeclaro convivio re-
erant paulo ante mulieres cum cantu atque sym-
nia. Cleomenes, quamquam nox erat, tamen in
lico esse non audet: includit se domi: neque ade-
uxor, quae consolari hominem in malis posset.
s autem praeclari imperatoris ita erat severa domi
plina, ut in re tanta et tam gravi nuntio nemo 93
itteretur, nemo esset, qui auderet aut dormientem

. 91. *adresperasceret]* Lambini v. c. et Cuiacianus apud Grute- t collatio Havniensis *invesperasceret*, quorum librorum nomina, unum exemplar pertineant, adiuvantur Lag. 29 et Guelf. 2. Sed ior Guelf. *adresperasceret* servat, nec iniuria pro Ciceronis i consuetudine. Nam *invesperascere* cum et apud alios rarum us Livii locus lib. XXXIX, 50 in lexicis laudatur) tum apud nem nusquam legitur. Mox *funestumque* e Guelf. 1 dedi pro *atque funestum:* secutus enim orator aliquid videtur variandis lis.

. 92. *classis]* Asyndeton multo aptius hiante particula *ac*, quae lgaribus libris interponitur: ea abest a Guelff. et Leid. et Havn. ione. — *ex illo praeclaro]* Sic Guelff. Lag. 29 Havn. Vulgo *e illo praeclaro.*

. 93. *et tam gravi]* Vulgo *in tam gravi.* Nos secuti sumus anianam et Lambinianam editiones, codd. Guelff. Mox pro *nun-* eteriores libri mss. et editi ante Hervag. et Victorianam *nuntius*, a scriptura facile correctorem cognoscas.

94 sus atque impetus. Tum iste exci
omnem ex Timarchide: sagum sumit.
fere: procedit in medium, vini, somni
Excipitur ab omnibus eiusmodi clamo
psaceni periculi similitudo versaretur a
etiam maius videbatur, quod in odio
hominum haec erat maxima. Tum i
memorabatur: tum flagitiosa illa convi

---

§. 93. *erat nuper consuetudo]* Correcti sive
antea consuet. erat, fortasse quod *nuper* ad te
latum displicuerat: nos revocavimus scripturam
vet. cod. Leid. utriusque Guelf. Havn.

neminem ei] edidit Lambinus, et est in G
tione. Vulgo *ei neminem.*

§. 94. *excitatus audit]* Sic libri meliores,
bini vet. cod., Graevii Regius cum aliquot Lallem
bytani: edidit tamen adhuc nemo nisi Graevius et
phaniano correctori operae non paruerunt.) Aliq
nimirum e cubiculo, ait Ernestius vulgatae patronu
vocaverit Timarchidem? — *Hoc etiam maius* v
petito pronomine *hoc videbatur*, sed omitti iub
rum, edd. Steph. (in var. lect.) et Lambinianae
Havn. Neque opus est, neque aures videntur fer
vavit. De Lampsaceno periculo vid. I, 27. —

ıtur a multitudine mulieres nominatim: tum quae-
nt ex ipso palam, tot dies continuos, per quos
ıuam visus esset, ubi fuisset, quid egisset? tum
rator ab isto praepositus Cleomenes flagitabatur:
ıe quicquam propius est factum, quam ut illud
ense exemplum de Hadriano transferretur Syra-
s, ut duo sepulcra duorum praetorum improbo-
duabus in provinciis constituerentur. Verum
ta est a multitudine ratio temporis, habita tumul-
habita etiam dignitatis existimationisque commu-
quod is est conventus Syracusis civium Romano-
ut non modo illa provincia, verum etiam hac re
ica dignissimus existimetur. Confirmant ipsi se, 95
hic etiamtum semisomnus stuperet: arma capiunt:

---

quod sequitur *quaerebant ubi fuisset:* ille enim mos est indi-
um, ut, quamvis sciant, confessionem tamen exprimere quasi ve-
Ipsum autem *quaerebant* pro vulg. *quaerebatur* dedi secundum
v. c. Havn. Guelff. Utrum vero *ex isto* e Stephaniano Lag. 29
scribas, an *ex ipso* secundum Lambini vet. cod. et Havn. coll.
s, hoc quidem loco perinde habendum. Maius *ipso* edidit, sed
etiam *quaerebatur*.

. 94. *de Hadriano]* Hoc quidem loco *Adriano* codices Guelff.
t. et Havn. coll., item editiones veteres usque ad Stephanianam:
aspirata et codicum mss. auctoritate altero loco I, 27 tutior est,
mino eruditorum consensu fere praefertur. — *duabus in prov.]*
vulgo editur *duabusque*, nec pro elegantia Latini sermonis. Sed,
mirere, ne est quidem copula in libris mss. neutrius ordinis, nec
ustis editionibus: primus adiecit Naugerius de suo. — *Habita*
ltus] Vulgo *habita est tumultus*, sed altera classis librorum
f. Lamb. v. c. Leid.) *habita etiam tumultus*, *habita dignita-*
ıoc quidem male, nam *tempus* et *tumultus*, i. e. subitus a prae-
us terror, inter se propinquiora sunt, quam ut interiecto *etiam*
possint. Verum in hoc dissensu nos Vaticanum secuti sumus.
is esset Guelff. Havn. solita confusione, nam quominus iudicium
usanorum putemus, impedit, quod sequitur, *existimetur*. Mutato
rum ordine Guelf. 1 et Havn. *verum hac etiam*.

. 95. *cum hic etiamtum]* Vulgo *is*, ex quo Lambinus coniecit
Ernestiusque recepit. Recte: ni praestaret ex ipsius Lambini vet.
Havn. Guelff. Vat. scribere *hic*. Quod vulgo sequitur *semisomnis*,
g. 27. 29 est *semisomnus*, sed eorum librorum auctoritas tanta

lam ad partem litoris, ubi iste per naculis positis, castra luxuriae colloc steaquam inanem locum offenderunt, e mosse ex eo loco castra senserunt: metu in portum ipsum penetrare coe portum dico, iudices, (explanandum e tius eorum causa, qui locum ignorant, atque in urbis intimam partem veniss enim portu illud oppidum clauditur,

---

non videbatur ut insolens forma expelleretur, qu stirpis verbum, quamquam non Ciceronianum, sed tueretur. Nunc autem ad Lag. libros accedit Vat *semisomnus* restitui potest.

§. 95. *noctem solam]* Hoc ordine codd. melior *solam noctem.* Sed *nam* pro *unam* ex Vatic. n *incipiunt Syracusas]* Sustulimus *ad*, quod vulgo liorum omnium. Sic Philipp. IX, 12 extr. *Arin* ex eodem genere paulo ante *Pachynum oppulsa.* positionem servavit, sed relinquitur dubitatio an r

portus] Duos fuisse ipse Cicero auctor est I que parte Insulae, et minor quidem inter Insulam e inter illam et Olympium προάστειον. — *statuer* sed *se* Steph. et Lamb. ex melioribus, quibuscum

§. 96. *commosse]* Sic Guelff. Havn. Vulg

se cingitur et continetur: ut non alluantur mari moe-a extrema, sed ipse influat in urbis sinum portus. c, te praetore, Heracleo pirata cum quattuor myo- 97 ronibus parvis ad arbitrium suum navigavit. Pro · immortales! piraticus myoparo, cum imperii populi mani nomen ac fasces essent Syracusis, usque ad

---

Syracusarum situm descripsit, cetera peti possunt ex recentiori- scriptoribus, v. c. nostratium Münteri et Kephalidis itinerum de- ptionibus, nam quae Dorvillius ad Charitonem p. 598 (392 repetit. a.) laudatus ab Ernestio commemoravit, ea non sufficiunt. *Claudi* m h. l. dicitur fere pro *terminari*, quod et alibi non infrequens et in re militari usurpatur, siquidem acies ab aliqua parte *claudi* ar loco, i. e. attingere eum sive usque eo pertinere. Sic apud torem de bello Afric. 59 *sinistrum cornu oppido Uxita claude- ar*. Idem ferme Graevius copiosa annotatione de significatione verbi tur docere voluisse, verumtamen diversa miscens parum accommo- a ad h. l. explicandum exemplis utitur. *Continetur* autem pro . *concluditur* et variandae orationis causa dedi, et auctoritati pa- alterius classis librorum omnium. Eadem res repetitur proximis is, quae vulgo sic leguntur: *non ut alluantur a mari moenia ema, sed influat* cet. Nos *ut non* restituimus, omnium codi- mss. et vetustarum editionum scripturam, quorum verborum or- m primus invertit Naugerius, quam ob causam non intelligo, certe idoneam, siquidem sequi debere recte ait Lambinus *sed ut influat*. a praepositionem *a* delevimus auctoritate Guelf. 1 et Lambini vet. et Havn. coll. Denique *ipse* adiecimus ex editione Stephaniana ab.) ceterisque bonis libris, Vaticanum eo numero comprehendentes.

§. 97. *Heracleo pirata]* Sic Stephanus (in var. lect.) Regius Grae- Guelff. Vat. pro vulgato *archipirata*. Sed solus Vat. *parvis myop.* ne verbb. mutato. Ceterum Orosius Hist. VI, 3 *Eodem tempore ellus Siciliae praetor, cum foedissima illa C. Verris praetura iliam afflictam invenisset, maxime* P y r g a n i o n e *archipirata ariis praedis et caedibus dilacerante, qui, pulsa classe Romana, acusanum portum obtinuerat, quem mox navali terrestrique elio comminutum Sicilia decedere compulit.* Sed codd. Cicero- ai nihil mutant. — *imperii pop. Rom. nomen]* Sic omnes boni ices mss. nisi quod Vat. *imp. p. r.* et Guelff. *praetoris*. Intellige gistratum, qui imperii et nomen habebat et insignia potestatis. Editi ate *imperium*, ut nescias, quo *nomen* pertineat. Tum *Syracusa- am* Stephanus et Lambinus e libris suis nosque ex Leid. et Guelff. scimus: (M. edidit *Syracusanum*) et ordinem verborum convertimus,

forum Syracusanorum et ad omnes crepidin bis accessit: quo neque Carthaginiensium gl simae classes, cum mari plurimum poterant, bellis saepe conatae, unquam aspirare potuerui que populi Romani invicta ante te praetore ria illa navalis unquam, tot Punicis Sicilie que bellis, penetrare potuit: qui locus eiusmo ut ante Syracusani in moenibus suis, in ur foro hostem armatum ac victorem, quam in po

98 lam hostium navem viderint. Hic, te praetore, donum naviculae pervagatae sunt, quo Athenie classis sola post hominum memoriam ccc navil ac multitudine invasit: quae in eo ipso portu ipsius portusque natura, victa atque superata est primum opes illius civitatis comminutae depress sunt: in hoc portu Atheniensium nobilitatis, im

38 gloriae naufragium factum existimatur. Eone penetravit, quo simulatque adisset, non modo a l sed etiam a tergo magnam partem urbis relinqu Insulam totam praetervectus est, quae est urbs cusis suo nomine ac moenibus, quo in loco m

ante dixi) Syracusanum habitare vetuerunt; quod,
illam partem urbis tenerent, in eorum potestatem
tum futurum intelligebat. At quemadmodum est 99
vagatus? Radices palmarum agrestium, quas in no-
s navibus invenerant, iactabant, ut omnes istius
robitatem et calamitatem Siciliae possent cogno-
re. Siculosne milites, aratorumne liberos, quorum
res tantum labore suo frumenti exarabant, ut po-
Romano totique Italiae suppeditare possent, eosne,
nsula Cereris natos, ubi primum fruges inventae
dicuntur, eo cibo esse usos, a quo maiores eo-
ceteros quoque, frugibus inventis, removerunt.
praetore, Siculi milites palmarum stirpibus, pira-
Siculo frumento alebantur. O spectaculum mise- 100

---

ms totum hoc tamquam additamentum e margine Ernestius cancel-
contextu exclusit: neque nego oratorem nimium videri posse in
enda eadem re; nisi hoc est quod hanc insulam non vult ex vul-
genere esse proiectam ante litus, sed coaedificatam cum cetera
, et ipsam urbis magnam partem.

§. 98. *Syracus. habitare]* Auctoritate Guelff. Vat. Havn. coll. omi-
s *quemquam*, id quod voluit etiam editor Stephanianus. Annotat
igius, non magis id necessarium, quam lib. II. de Orat. 24 *Lex
grinum vetat in murum ascendere:* et offendit *quisquam* ante
m negans collocatum. Mox *tenerent* primus Hervagius, non Vi-
ma editio: sed secuti illum recte sunt reliqui. Codd. vulgares aut
runt, aut *tenuerint*. Tum *in eorum potestate* Lagom. VII. dete-
, nullus ex integrioribus, quapropter miror Stephanum sic voluisse.

. 99. *invenerant, iactabant]* Sic Guelff. Leid. Regius, et auge-
risio et contemptus. Vulgo editi *invenerant, iaciebant*: sed
i deteriores plerique singulari numero efferunt *invenerat, iacie-*
emendati, ut opinor, olim ab eo qui orationem ad piratas ab ar-
ata converti aegre ferret. Ad hanc rationem in Stephaniana ex-
i est, mixta utriusque classis librorum scriptura, *invenerat, iacta-*
id quod Lambinus, qui exemplar Stephanianum typographis de-
ndum dedit, secutus est: sed ipsum tamen Stephanum, seu potius
m editionem operis adornavit, idem, quod nos dedimus, voluisse
s lectionis adiuncta testatur. Maius tamquam e Vat. *invenerant,*
ar. — *piratae Siculo]* Sic Stephanus in var. lectionis, Guelfer-
Havn. collatio. Vulgo *praedones*.

triumphum agere piratam, revocavitque Ern
scripturae pessime ex Gruteriana editione adhaes
nomen, quod nulla prorsus auctoritate veterum
binus edidit *conventum atque multitudinem*
cod. mss. auctoritate fretus, ut sit; sed ea utr
tum pertineat, an simul ad dativum myoparoni,
Gruterus, item auctoritate Cuiaciani libri usum
tum expressit, *myoparone* e vulgata servavit.
collationis silentio hoc videtur tuto effici posse,
in libro ms. fuisse putemus. In Leid. et Guelf.
borum est, nata illa quidem ex repetitione ei
sed Lag. 29 et Guelf. 1 *conventum — multitudi*
Atque sic verum est. Tria nominantur, quae lu
que aliter esse potest, si hoc tenes, coniunctio
tere esse. Calumniatur Graevius, mirum non ess
ventus ludibrio habeatur, cum ipse terrarum d
habitus sit. At non est populus Romanus, sed
Syracusarum *gloria*, res inanes, quae quamvis v
movendo, re tamen ipsa in piratas barbaros mi
buerint, quam tot milia armatorum hominum. C
hominum conventu aut esse pro *in conventu*,
tur (ut probari nequit,) scribendum esse *in conv*
ludibrio esse, omnium minime placet, quia, qu
ventu ludibrio habetur, etiam *ab* ipsis illis homi
dideris aliorum mentionem, a quibus habitus sit.
lud ipsum nuper Madvigium efficere voluisse,
lectione *myoparoni*, quae cum Graeviana coni
verborum construendorum mihi quidem magnop
continuatione membrorum non vincta sed in lon

n praetoris nequissimi inertissimique oculos praeum remi respergerent! . . . .

Posteaquam e portu piratae non metu aliquo afi, sed satietate exierunt: tum coeperunt quaerere nines causam illius tantae calamitatis. Dicere omnes palam disputare, minime esse mirandum, si, remius militibusque dimissis, reliquis egestate et fame ditis, praetore tot dies cum mulierculis perpotante, ta ignominia et calamitas esset accepta. Haec au- 101
ı istius vituperatio atque infamia confirmabatur eoa sermone, qui a suis civitatibus illis navibus praeiti fuerant; qui ex illo numero reliqui Syracusas, se amissa, refugerant. Dicebant, quos ex sua quis nave missos sciret esse. Res erat clara: neque am argumentis, sed etiam certis testibus istius auia tenebatur. Homo certior fit, agi nihil in foro 39
conventu toto die, nisi hoc quaeri ex nauarchis,

---

§. 100. *Posteaquam — exierunt]* Sic Lag. 29, Guelferbytani, Havn. , ediditque olim unus Lambinus, rectissime. Vide, si tanti est, mm. nostram §. 507. — *remigibus militibusque]* Sic Stephaniana, ambiniana e melioribus codd. Vulgo *militibus remigibusque.*

§. 101. *quos ex sua qu. nave]* *Nave* nos ex Guelff. dedimus et n. collatione, vulgo *navi.* Reliquimus *quos*, pro quo Lambinus de ectura, quantum intelligimus, ediderat *quot*, probabiliter quidem, non aeque necessario. — *istius audacia]* Interpretare quod ausus de publico praedas agere, et cf. c. 25 init. ubi eadem res *audacia* allatur. Neque enim sustinui, ex uno Regio h. l. substituere *avaam*, sicut post Graevium recentiores fere omnes fecerunt, eoque is veritus sum quod ex Havn. collatione, quam eandem Madvigius simillimum facit Graevii oculis usurpatam esse, non liquet utrum veteris codicis scriptura, an coniectura eius, qui primum contulit, it. Praemitti enim tradit Danus doctissimus notam, quam ait exari posse aut *Ro.* aut *ισ.* Quodsi hoc verum sit, ut puto, vides lis sit auctoritas, coniectura non improbabilis, sed minime necessaria.

in foro et conventu] Sic primum Aldina: codd. vulgares *in foro conventu.* Mallem sane *et in conv.* quoniam *conventus* hic non at supra hominum congregatio, sed civium Romanorum quasi col-

neque exercitum deseruit. Etenim
animadversum, cum classis Syracusis
Is tamen in eadem causa fuit, quasi
manifesto scelere deprehensus: in qu
112 dem causa criminis conferri potuit. F

Mox *nobilissimo* ex Leid. et Guelff. est, Stepha
bilis, *summo*, id est *nobilissumo*, sicut in Havn

§. 111. *in ea causa, qui]* i. e. ita rem fuis
ad Heraclium pertinet, ut is cum commeatu d
verbum *oculorum* adiicitur in Guelff. et Havn.
phano in varietate lectionis *suorum*, quo facile
meatu] Hotomanus e vetere libro, ut ait, *cum c*
que cum etiam Lambinus in margine repet. probas
minato tamen vet. codice, Gruterus cum reliqu
Ego cum Beckio antiquam scripturam restitui, qu
mss. quorum variantibus utor, servari vidissem:
et *cum commeatu esse* et *in commeatu*. Liv.
commeatibus erant. — *Is certe neque class. pr*
Stephanus et Lambinus ediderunt, Lambinus ite
mutavit, qui antea fuit *prod. classem:* utrumque
Havn. coll. auctoritate firmatur.

hoc animadversum, cum] Ambo Guelf. *E*
madvertendum classis, item Havn. nisi quod
nihil notatum; Stephanus in variet. lect. tantum *a*
animadversum notavit. Nescio cur in pronomi
tomanus, quod facillime ad desertionem refertur,
equidem Guelff. causa non impedio. Fortasse *ess*
verum est, pro eo, quod est *fuisset*. — *ne falsi*
nis] Vulgo *ne falso quidem causa conferri crin*

nt, et] in sua quisque dicat navi se tantum habisse nautarum, quantum oportuerit, neque quemım esse dimissum. Illi enimvero se ostendunt, quod let, esse facturos. Iste non procrastinat: advocat icos statim: quaerit ex iis singillatim, quot quis: nautas habuerit: respondit unusquisque, ut erat eceptum. Iste in tabulas refert: obsignat signis corum providens homo; ut contra hoc crimen, si ndo opus esset, hac videlicet testificatione utere.

Derisum esse credo hominem amentem a suis 103 siliariis, et admonitum, hasce ei tabulas nihil proras: etiam plus ex nimia praetoris diligentia suspiās in eo crimine futurum. Iam iste erat hac stulmultis in rebus usus, ut publice quoque, quae st, in litteris civitatum et tolli et referri iuberet: omnia nunc intelligit sibi nihil prodesse, posteam certis litteris, testibus, auctoritatibusque contur. Ubi hoc videt, illorum confessionem, testi- 40 onem suam, tabellas sibi nullo adiumento futu-

---

scribenda putavi. Tum vulgo *in sua quisque navi dicat:* nos rbytanos et Havn. collationem secuti ordinem paulum mutavimus.

102. *quaerit ex iis]* Stephanus in variet. lect. *illis*, non male, liquorum codd. ne unus quidem accedit. Guelff. tamen non *his*, go, sed *hiis*. Quocirca nunc *iis* dedi, quoniam *his* si esset, non ur a proximis seiungi posse.

103. *esse credo]* Lambinus in marg. ex vet. cod. Havn. collatio, nostri. Vulgo *credo esse*. Tum *iam* ex vett. edd. in una Her- est, ex qua revocavit Stephanus et deinceps reliqui. Codd. s *etiam*. — *in litteris civitatum]* Locus hic, sicut edidimus, scribitur ex vulgaribus codicibus: nisi quod inverso ordine ver- *in civitatum litteris*. Hoc unum correximus: sed si rem prorarbitrio nostro positam putassemus, recisis mediis, dedissemus *ras civ. referri iuberet*. Nam integriores codd. *in litteras* *lli et referri* habent; et facile suspicere interpolationem, quanm hoc quidem loco non agitur nisi de altero genere falsarum m. Lambinus intolerabili audacia *e civitatum litteris tolli et referri* edidit.

bellas] h. l. omnes libri mss. Etiam priore capite extremo bis r.

misi? poterone eos afficere supplicio,
secuti sunt; ignoscere Cleomeni, qui
se consequi iussit? poterone esse in
qui naves non modo inanes habuerunt,
tas; in eum dissolutus, qui solus hab
navem et minus exinanitam? pereat
Ubi fides? ubi execrationes? ubi dext

---

tabellas plerique codd. deteriores et edd. veteres
tuens Lambinus auctores tamen habuit alterius c
loco nullos; et in hac ipsa forma fortasse aliqu
debet. — *crimen extenuari]* Vulgo *extenuare.*
itaque malui Guelf. 1 Lag. 29 Havn. coll. sequi.
lect.) voluit *extenuari valeret*, mendo, quod etiar
abusus.

§. 104. *quid de Cleomene fiet]* H. l. tria
codicum auctoritate commendantur: editiones vetere
Cleomeni, Lambinus in marg. repetitae edit. e cod
mene velle annotat, eaque per Gruterum vulgata le
autem Leid. et ambo Guelff. tertium habent, *de Cl*
debes spernere, immo in hac significatione de pr
dis hominibus usitatissimum est Ciceroni. Vide
lexico. Post *animum advertere* Guelf. 1 et Havn
Guelf. 2 et Leidensis. — *potestatem imperium*
testatemque, sed alteram collocandorum verboru
solam in usu publico, certe usitatiorem scriptor
Lagom. 29 ambo Guelf. exhibent. Cf. ad IV. ...

ıbi illud contubernium muliebris militiae in illo
issimo litore? fieri nullo modo poterat, quin
eni parceretur. Vocat Cleomenem: dicit ei, se 105
se animadvertere in omnes nauarchos: ita sui
i rationes ferre ac postulare. Tibi uni parcam,
iùs istius culpae crimen vituperationemque in-
ntiae suscipiam, quam aut in te sim crudelis,
t tam graves testes vivos incolumesque esse pa-
Agit gratias Cleomenes, approbat consilium: di-
ı fieri oportere. Admonet tamen illud, quod
fugerat, in Phalacrum Centuripinum, nauarchum,
)sse animadverti, propterea quod secum una
in Centuripina quadriremi. Quid ergo? iste

)5. *Vocat Cleom.]* Sic, quemadmodum oportet, scripti melio-
s, editus nullus. Vulgo *Cleom. vocat.* Tum *animadverti*
elf. *animum adverti* Havn. coll. quod poterit fortasse expli-
ıadvertendum esse, sed exemplis huius dicendi generis desti-
ıque confugiendum videtur ad eam terminationum activarum et
m confusionem, cuius etiam alibi exempla multa sunt. Cf. paulo
4 et cap. 18 §. 46, et III, 16 §. 41: Append. var. lect. IV §. 141 al.
otius istius culpae] Vulgo *et totius istius* — *potius susci-*
:d quam tandem *totam* culpam dicit, nisi hanc, quam statim
t, *inconstantiae?* Ea autem una est, neque digna quae *tota*
Quantopere igitur praestat Guelferbytanorum auctoritatem se-
ecto *totius* eius loco scribere *potius*. Neque ceteros bonos
issentire ex eo intelligo, quod in Leid. et Havn. coll. *potius*
ıiri traditur, omissa, opinor, mutatae in altero verbo littera-
one: certe Vat. cum Guelff. facit. — *quam aut in te]* Omit-
in Guelff. et Leid. et v. c. Lamb. et Stephaniano. Pro eo
legio est *ut*, quod Graevius recepit. Posse aeque bene post
tius, *potius quam* et poni *ut*, et omitti, exemplis e Livio
probat Dukerus ad illius librum XXXVII, 37 laudatus h. l. a
. Sed aegre tamen careo duplici *aut*, quo venuste oratio quasi
. Vat. *aut* — *aut* habet, sed voces *in te* omittit.
Phalacrum] Vulgo *Phalargum*, nomen Graecis insolens;
Phararchum ne formatione quidem Graecum, *Phalarchum*
Guelferbytani, sed *Phalacrum* et h. l. Regius cum Guelf. 2,
ambo Guelff. Vat. *Falacrum.* — *secum una]* Sic praestat ex
et. cod. ceterisque bonis scribere, quam vulgo diremptis, quae
da sunt, *secum fuisset una.*

currunt. Iste hominibus miseris inn
catenas imperat. Implorare illi fider
quare id faceret, rogare. Tum iste h
quod classem praedonibus prodidissen
et admiratio populi, tantam esse in h
tiam atque audaciam, ut aut aliis cau
attribueret, quae omnis propter avariti
disset; aut, cum ipse praedonum soci
aliis proditionis crimen inferret: deinc

---

§. 105. *in praesentia]* Lambinus *in praesent*
ad lib. III., 1 pr. *In praesentia* legitur etiam l
scul. V, 35 pr.

§. 106. *repente praetorio]* Guelff. Leid. Hav
omisimus praepositionem *e:* Vatic. editio servat.
nauarchos ad se venire iubet. — *miseris inno*
Lambini et Guelff. et accedit Vat. itaque sustuli qua
iunct. *que.* Cf. ad c. 65 extr. — *Tum iste]* Sic a
29. Vulgo *tunc.* — *admiratio]* Vat. *admurmur*
§. 27. — *ut aut aliis]* Sic libri mss. et olim e
tita Lambiniana excidit *aut*, neque animadversu
reliquis. — *socius arbitraretur]* Sic ambo Guelf
bri mss., Cuiacianus Gulielmi, Havn. coll. et, quo
decoperanus e deterioribus. Vulgo (etiam A. Ma
igitur hunc socium nactus facile sese tuebitur lo

:imo die crimen esse natum, postquam classis es-
·amissa. Cum haec ita fierent, quaerebatur, ubi 107
et Cleomenes: non quo ipsum, cuicuimodi est, quis-

§. 107. *cuicuimodi est]* In hoc tractu verborum vulgo *cum haec mt*, et *non quo illum ipsum*, et *cuiusmodi esset* legitur: nos *ita* cimus et *illum* sustulimus auctoritate Guelff. et Lamb. v. c. (consilentium Havn. coll. et Vatic.), *est* propter consensum Guelff. et n. coll., cum utrumque liceret, recepimus: sed de forma pronominis *uimodi* largior disputandi materies nascitur. Eam h. l. primus ulit Lambinus de coniectura, opinor, nam e codicibus mss. nihil ıc apparuit, nisi quod in Havn. coll. est *cuimodi.* Sed fundus eius ıpud Priscianum est p. 959 Putsch. ubi grammaticus certorum quolam nominum genitivos et dativos apud vetustissimos secundum lam mobilium tradit formatos esse, sic apud Terentium *nulli* pro *'lus*, *alterae* pro *alteri* esse „et *cuicuimodi pro cuiuscuiusmodi* l Cic. pro Sex. Roscio (34 init.): *vereor enim, cuicuimodi es, Rosci, ne ita hunc videar servare, ut tibi omnino non peperm.*" Hinc progressi Victorius ad Cic. epist. ad Att. III, 22 et novius ad Gellii II, 8 compluribus aliis locis, ubi *cuiusmodi* pro *uscunquemodi* positum esset, restituendum *cuicuimodi* censuerunt, a. III. 34 §. 83 et V, 41 §. 121, de Legg. II, 5 §. 13, itaque factum a Davisio tacite quidem, a Goerenzio secundum bonorum codicum monium, in quibus est *cuiquimodi.* Eademque ratio paulatim ad ue eius generis locos perlata est: de Fin. III, 9 §. 20 ubi Davisius *smodi* reliquerat, Goerenzius e codd. scriptura *cuimodi* fecit *cuimodi*, de Orat. III, 24 §. 94, quo loco codices *qui cuiusmodi*: sed a Epist. IV, 7 et ad Att. XII, 18, p. M. Coelio 10 §. 24, quibus : codices, quantum scio, in vulg. conspirant. Supersunt p. Flacco . 40 et de Invent. II, 45, ubi multo malim e codicum scriptura *scumodi* fieri *cuiuscunquemodi*, quod legitur item in orat. p. Cluen- . Quod ad hunc, quem tractamus, locum pertinet, olim reliquе- *cuiusmodi*, cum libidinem corrigendi fugerem, et posse fortasse simplex relativum pro composito indefinito poni putarem. Nunc t me Vaticani scriptura *qui cuiusmodi*: iamque huc spectare vi- Cledonius grammaticus apud Putsch. p. 1906, cum ex frumenta- ullii citat *cuicuimodi es*, quamquam ille quidem, quae hominis tia est, dativum putavit esse. Ceterum nondum omnis dubitatio pta est: nam sicut altera forma est *cuiuscunquemodi*, ita non in- tur cur non etiam vera *cuiuscuiusmodi* adhiberi possit, quam Lam- in orat. p. Rosc. 34 et de Fin. III, 9 probavit: certe quamquam nuncubi *cuiuscuius* certo legatur, (nam apud Lucret. II, 482 tura eiusdem Lambini est,) quod non dissimile est *quibusquibus* Livium XLI, 8 extat. Tantopere quidem Prisciani auctoritatem

em missionis acceperas. Alter parens ex altera e erat Herbitensis Eubulida, homo domi suae claet nobilis: qui, quia Cleomenem in defendendo laeserat, nudus paene est destitutus. Quid erat m, quod quisquam diceret aut defenderet? Cleoem nominare non licet. At causa cogit. Moriere, ppellaris: nunquam enim iste cuiquam est medioer minatus. At remiges non erant. Praetorem ccusas? frange cervices. Si neque praetorem ne- praetoris aemulum appellare licebit, cum in his bus tota causa sit: quid futurum est? Dicit etiam 43
am Heraclius Segestanus, homo domi suae nobi- 111

---

antea aliquando hominem corona fortitudinis causa donatum esse, donationem, cum referenda esset ad illam infelicem navigationem, lane falsam fuisse, aut ad Cleomenem pertinere necesse esset. Illud em ineptissimum est, hoc refutandi ratio semel instituta non patitur. §. 110. *ab omnibus tu]* Codices vulgares et edd. vetustae *ut ab ibus tu — acciperes.* Naugerius correxit (estque in Lag. 29) *at mnibus tu — acceperas* recte, ni praestaret cum Guelff. delere *at*, locum expressa Verris persona explet. Lambinus fecerat *at tu* epetita editio, coniunctione omissa, *tu ab omnibus*, quam scrim, quamvis nulla codd. auctoritas tueatur, Gruterus propagavit. *arens ex altera parte erat]* Codd. vulgares et edd. vete*pater erat.* Ut nunc legitur, primum extat in Hervagiana et riana ex libro aliquo meliore. Mox *filium* ambo Guelferbytani, alius, sicut p. Lig. 12 *salutem hominibus dando.* — *nudus — tutus]* Cf. V, 40 *cum iste imperat lictoribus, ut Sopatrum — cipitem in forum deiiciant, nudumque constituant*, i. e. deet discissa veste, maius etiam *destituant*, tamquam desertum. II, 30 *solus destitutus.* — *cuiquam est]* Hoc ordine meliores mss. Editi praeter Graevianum *est cuiquam.* Sed Guelff. *quic-* , et Guelff. 1 etiam *numquid.* Tum *cervices* Stephanus, Lam-, Graevius e melioribus. Vulgo *cervicem*, qua scriptura decipi se s est eruditissimus Schneiderus in Gramm. p. 407. *Cervicem* m dixisse Hortensium Varro de L. L. X, 4 (Speng.) et Quintis VIII, 3, 35 notarunt, id est in oratione, nam apud Varronem 5 verba *et id Hortensius* memoriae causa a studioso aliquo levidentur adscripta esse.

§. 111. *Heraclius]* Nomen et h. l. et paulo post scribitur in plerisque *Heracleus*, Ἡρακλεῖος est enim Graece: vide ad lib. II, 14 pr.

neque exercitum deseruit. Etem
animadversum, cum classis Syracu
Is tamen in eadem causa fuit, qu
manifesto scelere deprehensus: in
112 dem causa criminis conferri potuit.

Mox *nobilissimo* ex Leid. et Guelff. est, Ste
bilis, summo, id est *nobilissumo*, sicut in E

§. 111. *in ea causa, qui]* i. e. ita rem
ad Heraclium pertinet, ut is cum commeatu
verbum *oculorum* adiicitur in Guelff. et Hav
phano in varietate lectionis *suorum*, quo fac
meatu] Hotomanus e vetere libro, ut ait, *cu*
que cum etiam Lambinus in margine repet. pr
minato tamen vet. codice, Gruterus cum re
Ego cum Beckio antiquam scripturam restitui
mss. quorum variantibus utor, servari vidisse
et *cum commeatu esse* et *in commeatu*. Li
commeatibus erant. — Is certe neque class.
Stephanus et Lambinus ediderunt, Lambinus
mutavit, qui antea fuit *prod. classem:* utrum
Havn. coll. auctoritate firmatur.

hoc animadversum, cum] Ambo Guelf.
madvertendum classis, item Havn. nisi qu
nihil notatum; Stephanus in variet. lect. tantum
animadversum notavit. Nescio cur in pron
tomanus, quod facillime ad desertionem referti
equidem Guelff. causa non impedio. Fortasse
verum est pro eo, quod est *fuisset*. — ne fa

eracliensis quidam Furius, (nam habent illi non- ıuiuscemodi Latina nomina,) homo, quamdiu ıon domi suae solum, post mortem tota Sicilia et nobilis. In quo homine tantum animi fuit, lum ut istum libere laederet; nam id quidem, n moriendum videbat, sine periculo se facere ebat: verum, morte proposita, cum lacrimans ere mater noctes diesque assideret, defensio- ausae suae scripsit: quam nunc nemo est in quin habeat, quin legat; quin tui sceleris et atis ex illa oratione commonefiat. In qua do- ıot a civitate sua nautas acceperit: quot, et quemque dimiserit: quot secum habuerit: item ris navibus dicit: quae cum apud te diceret,

---

2. *non domi suae solum, post mortem tota Sicilia]* Con- ım sic ut Lallemandus fecit, non quod verum sic esse puta- quod minime longe a scriptura optimorum librorum abit. Nam ıanianos et Lambinianos dico, Guelferbytanos, Havn. collatio- *t mortem Siciliam* habent. Vulgo autem, quod, utcunque ıs, nemo non intelligit corruptum esse, *homo, quamdiu ni suae non solum post mortem tota Sicilia clarus.* Ne- it, ut aut cum P. Manutio *non* tollas, aut cum Ernestio to- *non solum* deleas: restat *tota*, quod exiguam habet ab inter- ıris auctoritatem. Stephanus autem probata in reliquis melio- um scriptura *post mortem Sicilia* voluit, contra usum dicendi, apud Lambinum omni oppositione vitae et mortis sublata, *ımdiu vixit, non solum domi suae, sed per omnem Sici- us*, quam coniecturam nisi hoc amicitiae hominis nobilissimi irere a Lambino probari potuisse. Mihi in tantis turbis sic erone profectum videtur: *homo, quamdiu vixit, domi suae, tem non solum in Sicilia clarus*, ut eius librum in carcere ın etiam per ceteram Graeciam pervagatum dicat.

sit] Sic etiam scripti libri omnes, ne quis cum Lambino et relit *scripserit*. Ἀνακόλουθον est ex facillimo genere. Ad *esque* cf. ad I, 17. Sed cave putes hos solos esse locos, immo ata forma *noctes et dies* p. Arch. 11 extr. Brut. 90. Tusc. V, *s atque dies* de Fin. I, 16 §. 51: contra *dies noctesque* ni nisi p. Rosc. Am. 2, 6, p. Deiot. 13, 38, p. Marcello 7, t. VII, 9 extr. Et cf. Bentleium ad Terent. Eunuch. 1, 2, 113

ntio commoti: vinctos aspiciunt catenis liberos suos, n istius avaritiae poenam collo et cervicibus suis stinerent: adsunt, defendunt, proclamant, fidem tuam, ae nusquam erat, neque unquam fuerat, implorant. ter aderat Dexo Tyndaritanus, homo nobilissimus, pes tuus, cuius tu domi fueras, quem hospitem ellaras. Eum cum illa aetate miseria videres praeum, non te eius lacrimae, non senectus, non hoii ius atque nomen a scelere aliquam ad partem nanitatis revocare potuit? Sed quid ego hospitii 109
n in hac immani bellua commemoro? Qui Sthem Thermitanum, hospitem suum, cuius domum per spitium exhausit et exinanivit, absentem in reos

---

§. 108. *nuntio commoti]* Sic Lambin. e vet. cod. et Guelff. Havn. go (etiam Maius) *commoti nuntio.* Post *neque umquam fuerat* ex m. coll. et Guelf. 2 dedimus (in priore enim hoc colon excidit), *fue-* etiam Maius edidit. Vulgo *nec umq. fuit.* — *Dexo]* et h. l. et ea constanter in melioribus mss. legitur, estque etiam apud Priscia- p. 690 Putsch. Vulgo *Dexio.*
illa aetate miseria] Vulgo *cum illa auctoritate et miseria vi- ie praeditum*, singulari copulatione auctoritatis et miseriae. Ve- *et* in libris mss. melioris ordinis non legitur, neque *auctori-* , quam dicat, intelligo. Emendavi *aetate*, sicut saepissime con- tur *homo ea s. illa aetate*, cum senex dicatur. Quam facile erba commutari possint, codicum scriptura *aūtate* ostendit, per- itque eodem Lambini duae coniecturae, ut aut *auctoritate, aetate, eria*, sicut ipse edidit, aut, quod significat sibi praeferendum vi- *cum illa aetate et miseria videres praeditum* scribatur. Guliel- voluit *cum illa auctoritate, miseria videres perditum.* Sed id a dubito, num sic aliquis *illa auctoritate* dici possit. Ne cui a displiceat *miseria praeditus*, sunt alii loci non dissimiles, qui- probatur, quaecunque hominibus accidant, iis praeditos dici, ut al. V, 41 *metu praeditus;* p. Flacco 3 *levitate, egestate, per-* . Tum Guelff. et Lambini v. c. in margine repetitae edit. *nec etus, nec*, quod potius ad eorum verborum frequentem confusio- quam ad vitii suspicionem rettulerim, quia tum videretur plurali numero opus esse. Cf. ad III. 64.

§. 109. *hac immani]* Omisimus, quod vulgo interponitur, sed iam anus in variet. lectionis abiici voluit, *tam*, iussu Havn. coll.

missionis acceperas. Alter parens ex altera erat Herbitensis Eubulida, homo domi suae cla- nobilis: qui, quia Cleomenem in defendendo serat, nudus paene est destitutus. Quid erat quod quisquam diceret aut defenderet? Cleo- nominare non licet. At causa cogit. Moriere, llaris: nunquam enim iste cuiquam est medio- ninatus. At remiges non erant. Praetorem isas? frange cervices. Si neque praetorem ne- aetoris aemulum appellare licebit, cum in his tota causa sit: quid futurum est? Dicit etiam 43
Heraclius Segestanus, homo domi suae nobi- 111

---

a aliquando hominem corona fortitudinis causa donatum esse, tionem, cum referenda esset ad illam infelicem navigationem, falsam fuisse, aut ad Cleomenem pertinere necesse esset. Illud neptissimum est, hoc refutandi ratio semel instituta non patitur. 10. *ab omnibus tu]* Codices vulgares et edd. vetustae *ut ab tu — acciperes.* Naugerius correxit (estque in Lag. 29) *at ius tu — acceperas* recte, ni praestaret cum Guelff. delere *at*, um expressa Verris persona explet. Lambinus fecerat *at tu* ita editio, coniunctione omissa, *tu ab omnibus*, quam scri- quamvis nulla codd. auctoritas tueatur, Gruterus propagavit. *ns ex altera parte erat]* Codd. vulgares et edd. vete- *r erat.* Ut nunc legitur, primum extat in Hervagiana et a ex libro aliquo meliore. Mox *filium* ambo Guelferbytani, us, sicut p. Lig. 12 *salutem hominibus dando.* — *nudus — s]* Cf. V, 40 *cum iste imperat lictoribus, ut Sopatrum — em in forum deiiciant, nudumque constituant*, i. e. de- liscissa veste, maius etiam *destituant*, tamquam desertum. 10 *solus destitutus.* — *cuiquam est]* Hoc ordine meliores . Editi praeter Graevianum *est cuiquam.* Sed Guelff. *quic-* . Guelff. 1 etiam *numquid.* Tum *cervices* Stephanus, Lam- acvius e melioribus. Vulgo *cervicem*, qua scriptura decipi se st eruditissimus Schneiderus in Gramm. p. 407. *Cervicem* lixisse Hortensium Varro de L. L. X, 4 (Speng.) et Quinti- II, 3, 35 notarunt, id est in oratione, nam apud Varronem verba *et id Hortensius* memoriae causa a studioso aliquo le- entur adscripta esse.

1. *Heraclius]* Nomen et h. l. et paulo post scribitur in plerisque *racleus*, Ἡρακλεῖος est enim Graece: vide ad lib. II, 14 pr.

eracliensis quidam Furius, (nam habent illi non- uiuscemodi Latina nomina,) homo, quamdiu on domi suae solum, post mortem tota Sicilia et nobilis. In quo homine tantum animi fuit, lum ut istum libere laederet; nam id quidem, n moriendum videbat, sine periculo se facere ebat: verum, morte proposita, cum lacrimans ere mater noctes diesque assideret, defensio- usae suae scripsit: quam nunc nemo est in quin habeat, quin legat; quin tui sceleris et atis ex illa oratione commonefiat. In qua do- iot a civitate sua nautas acceperit: quot, et quemque dimiserit: quot secum habuerit: item ris navibus dicit: quae cum apud te diceret,

---

2. *non domi suae solum, post mortem tota Sicilia]* Con- im sic ut Lallemandus fecit, non quod verum sic esse puta- quod minime longe a scriptura optimorum librorum abit. Nam anianos et Lambinianos dico, Guelferbytanos, Havn. collatio- *mortem Siciliam* habent. Vulgo autem, quod, utcunque is, nemo non intelligit corruptum esse, *homo, quamdiu ni suae non solum post mortem tota Sicilia clarus.* Ne- it, ut aut cum P. Manutio *non* tollas, aut cum Ernestio to- *non solum* deleas: restat *tota*, quod exiguam habet ab inter- ris auctoritatem. Stephanus autem probata in reliquis melio- um scriptura *post mortem Sicilia* voluit, contra usum dicendi, apud Lambinum omni oppositione vitae et mortis sublata, *mdiu vixit, non solum domi suae, sed per omnem Sici- us*, quam coniecturam nisi hoc amicitiae hominis nobilissimi irere a Lambino probari potuisse. Mihi in tantis turbis sic erone profectum videtur: *homo, quamdiu vixit, domi suae, em non solum in Sicilia clarus*, ut eius librum in carcere m etiam per ceteram Graeciam pervagatum dicat.

it] Sic etiam scripti libri omnes, ne quis cum Lambino et elit *scripserit*. Ἀνακόλουθον est ex facillimo genere. Ad *sque* cf. ad I, 17. Sed cave putes hos solos esse locos, immo ata forma *noctes et dies* p. Arch. 11 extr. Brut. 90. Tusc. V, *s atque dies* de Fin. I, 16 §. 51: contra *dies noctesque* ni nisi p. Rosc. Am. 2, 6, p. Deiot. 13, 38, p. Marcello 7, t. VII, 9 extr. Et cf. Bentleium ad Terent. Eunuch. 1, 2, 113

m suum casum fingere, quod iam ante aciem ium tuarum, Sextiique, tui carnificis, vultum mnum vidisset, cum in conventu civium Roma-n iussu tuo securi cives Romani ferirentur. Ne , iudices; libertate, quam vos sociis dedistis, hac acerbissimo supplicio miserrimae servitutis abu-st.

Condemnat omnes de consilii sententia: tamen 44
: iste in tanta re, tot hominum causa, P. Vet- 114
ad se arcessit, quaestorem suum, cuius consilio ur: neque P. Cervium, talem virum legatum, qui legatus, isto praetore, in Sicilia fuit, primus ab

---

iniana et Guelff. item *Sextiique* pro Manutiana scriptura *Se-* dedimus. Vetustae tamen editiones et codices *Sextique*, et uelff. Havn. *Sextus*. Sed vide variantes scripturas c. 47 extr. *ertate quam — hac]* Mirum, in codicibus vulgaribus *liberta- hac*, in melioribus *libertate — hanc* esse. Illud ex veteribus bent Aldina, Victoriana, Manutiana, Stephaniana, Lambiniana, phanus *libertatem — hanc* voluit, quod nescio quam vere dici- m in Cuiaciano libro inventum esse. Quod nunc secundum ticam rationem legitur, cum olim editum esset ab Angelio et o, revocatum est a repetitoribus Lambinianis et ad Gruterum sum.

114. *tot hominum causa, P. Vettium]* Restitui locum sicut e Hervagianam et Victorianam editionem et legitur in codicibus ius. Etenim in illis primum, conflata utriusque ordinis codicum a, scribi coeptum est *tot hominum, totque civium causa*, cum s alioquin optimis nihil aliud legatur quam *tot hominum totre ad se arcessit*. Sic etiam Stephanianus editor (in varietate s) typis describi voluit, nihil aut sententiam aut Latinitatem Nam *re* ferri non potest, et quamvis possis coniungere *in re minum*, nulli tamen inter illos nauarchos *cives Rom.* fuerunt, *ius* quidem ille, cuius nominis insolentiam supra orator non explicaturus, si civitate Romana donatus esset. Quantas porro agoedias excitasset, si civitatis ius verberibus et summo suppli- latum esset. De hoc igitur nemo dubitare poterit, quin *civium* tollendum sit. Verum, ni fallor, illud ipsum mendum *ve civium tium*, nomen Quaestoris, pertinet. Nam sic scribitur etiam o in veteribus libris.

interficiendo crimina sua extinguere: *sapientes iudices se fore ab inferis* *vivus in iudicium produceretur: tum,* *si viveret; nunc, cum ita esset necat* *daciae, crudelitatis testem fore.* Ia *Non testium modo catervas, cum tu* *sed ab diis manibus innocentium poe* *furias in tuum iudicium esse ventur*

---

§. 113. *etiam illud]* Lambinus et Guelff. 2 *il* *illud video etiam.* — *ille de vobis]* Sic Lamb coll. etiam Guelf. 1, nisi quod *iam* omittitur. Vu *morte de vobis.* — *crimina sua]* Mirum quod Havn. coll. *nos*, in Guelf. 1 *vos* legitur, non *cri* lud e marg. in textum venisse videatur explica quinam illi sint *sapientes iudices?* — *sed ab d* ex vulgaribus mss. *sed tum a diis.* *Ab* dedim meliorum.

poenas scelerumque furias] Vulgo *scelerat* libri corruptum esse verbum demonstrant, Cuiaci *lere quamque* (Havn. coll. *quãquae*) Guelf. 1 *sc* *furias.* Eam ob causam Lambinus iam olim scri *lerumque tuorum furias*, sed *tuorum* illi remit *rias* satis puto. Sic Virgilius Aen. III, 331 *scel* *Orestes: poenae* autem *innocentium* sic dicuntu *agunt eum praecipitem poenae civium Rom.* e *a socrus, ab uxorum, a fratris, a liberum f*

rem suum casum fingere, quod iam ante aciem urium tuarum, Sextiique, tui carnificis, vultum manum vidisset, cum in conventu civium Romanum iussu tuo securi cives Romani ferirentur. Ne ita, iudices; libertate, quam vos sociis dedistis, hac in acerbissimo supplicio miserrimae servitutis abuest.

Condemnat omnes de consilii sententia: tamen 44
que iste in tanta re, tot hominum causa, P. Vet- 114
m ad se arcessit, quaestorem suum, cuius consilio
retur: neque P. Cervium, talem virum legatum, qui
a legatus, isto praetore, in Sicilia fuit, primus ab

---

mbiniana et Guelff. item *Sextiique* pro Manutiana scriptura *Se-ue* dedimus. Vetustae tamen editiones et codices *Sextique*, et Guelff. Havn. *Sextus*. Sed vide variantes scripturas c. 47 extr.

libertate quam — hac] Mirum, in codicibus vulgaribus *liberta- — hac*, in melioribus *libertate — hanc* esse. Illud ex veteribus habent Aldina, Victoriana, Manutiana, Stephaniana, Lambiniana, Stephanus *libertatem — hanc* voluit, quod nescio quam vere dici-tiam in Cuiaciano libro inventum esse. Quod nunc secundum maticam rationem legitur, cum olim editum esset ab Angelio et gio, revocatum est a repetitoribus Lambinianis et ad Gruterum missum.

§. 114. *tot hominum causa, P. Vettium]* Restitui locum sicut ante Hervagianam et Victorianam editionem et legitur in codicibus ribus. Etenim in illis primum, conflata utriusque ordinis codicum tura, scribi coeptum est *tot hominum, totque civium causa*, cum bris alioquin optimis nihil aliud legatur quam *tot hominum totre m ad se arcessit.* Sic etiam Stephanianus editor (in varietate onis) typis describi voluit, nihil aut sententiam aut Latinitatem s. Nam *re* ferri non potest, et quamvis possis coniungere *in re hominum*, nulli tamen inter illos nauarchos *cives Rom.* fuerunt, *Furius* quidem ille, cuius nominis insolentiam supra orator non et explicaturus, si civitate Romana donatus esset. Quantas porro tragoedias excitasset, si civitatis ius verberibus et summo suppli-violatum esset. De hoc igitur nemo dubitare poterit, quin *civium* a tollendum sit. Verum, ni fallor, illud ipsum mendum *ve civium Vettium*, nomen Quaestoris, pertinet. Nam sic scribitur etiam loco in veteribus libris.

carnifex praetoris, mors terrorque sociorum et ium, lictor Sextius: cui ex omni gemitu doloreque ta merces comparabatur. Ut adeas, tantum dabis: cibum tibi intro ferre liceat, tantum. Nemo recu-at. Quid? ut uno ictu securis afferam mortem tuo, quid dabis? ne diu crucietur? ne saepius atur? ne cum sensu doloris aliquo spiritus aufera-? Etiam ob hanc causam pecunia dabatur. O 119
gnum atque intolerandum dolorem! o gravem acer-aque fortunam! Non vitam liberum, sed mortis ce-tatem pretio redimere cogebantur parentes. Atque

---

amus. Denique vulgo editur *nisi ut filiorum extremum spiritum -xcipere sibi liceret:* verum quemadmodum locus a Nonio s. v. *-ere* p. 651 Gothofr. laudatur, *filiorum suorum postremum spi-a ore excipere liceret,* etiam codices meliores aut omnes aut ple-. *Suorum* in Guelff. est et Stephanus edi voluit, quocirca miror vn. coll. non esse. *Postremum* proprium mortis verbum est et ionis gratia commendatur, mendose Havn. et Guelff. *postremo.* autem clausula *ore excipere liceret* certissimo testimonio Quinti-IX, 4, 108 firmatur, qui cum de numero eorum verborum insti-is pausis sublevando disputet, non debet videri incertae memoriae us esse. Sed omittitur *ore* non solum in vulgaribus codd. sed in melioribus nonnullis ut Guelf. 2. Primus adiecit Lambinus, a *sibi* ex vulg. lectione servavit posuitque post *spiritum.* Pro-a quin possit abesse dubium non est, et abest ab Havn. coll. F. Lag. 29 Vat.

. 118. *ex omni gemitu]* Discrepant boni: Guelf. 1 cum Lambini me et cod. ms. *omnium,* Guelf. 2 cum Havn. coll. et Vat. et re-*omni.* Miror tamen unde in principes editiones usque ad Aldi-venerit *omnium — cibum tibi]* Apud Quintil. IX, 4, 71 *esse ci-vestitumque tibi,* notavit Hotomanus, arripuitque Lambinus suo io *cibum tibi vestitumque* edens. Vaticana editio *tibi cibum -umque. — uno ictu securis]* Sic vulgo et Malus. Lambini v. c. elf. 1 *uno securis ictu,* Guelf. 2 Leid. Havn. *uno securis* omisso Sed verba *aut cruciatu,* quae vulgo adduntur post *dolore ali-* consensu omnium bonorum et Vat. damnantur. Tum in Vat. tra-esse *lictori datur:* nostri boni vulg. *dabatur* servant, sed *lictori* abent, utrumque rectissime. Nam in diligentissimo hoc verbo-electu quicquid supervacuum est aut secure repetitur, ferri non

ipsi etiam adolescentes cum Sextio suo de p
de uno illo ictu loquebantur, idque postremum
tes suos liberi orabant, ut levandi cruciatus su
lictori pecunia daretur. Multi et graves dolo
venti parentibus et propinquis; multi: verum
mors sit extrema. Non erit. Estne aliquid
quo progredi crudelitas possit? Reperietur.
illorum, cum erunt securi percussi ac necati
pora feris obiicientur. Hoc si luctuosum est
120 tibus, redimant pretio sepeliendi potestatem.
sum Segestanum, hominem nobilem, dicere
se ob sepulturam Heraclii nauarchi pecuniam
chidi numerasse, ne hoc posses dicere, *patres*

---

§. 119. *cum Sextio suo de plaga]* Vulgo *cum Sextio de*
plaga, sed Steph. (in var. lect.) Cuiacianus apud Gulielm
Guelff. Leid. Havn. coll. addunt *suo*, quod non ego ineptum
tum dixerim, sicut Beckius fecit, cum pertinere videatur ad c
carceris, cui praepositus ille fuit. Sed *eadem* supervacan
sequatur *de uno illo ictu*, abest autem a Steph. Guelff. Erl
Lambinus quod edidit *de uno plaga* acceperit, ignoro: ad
habet *eam*. — *levandi cruc. sui causa]* Vulgo *gratis*, se
omnes (praeter Leidensem cui siletur) et ipsius auctoris

unt, amissis filiis, irati: vir primarius, homo nosimus, dicit; neque de filio dicit. Iam hoc, quis fuit Syracusis, quin audierit, quin sciat, has Ti:hidi pactiones sepulturae cum vivis etiam illis factas? Non palam cum Timarchide loquebannon omnes omnium propinqui adhibebantur? non n vivorum funera locabantur? Quibus omnibus s actis atque decisis, producuntur e carcere, deıtur. Quis tam fuit illo tempore ferreus, quis 46
inhumanus, praeter unum te, qui non illorum 121
:e, nobilitate, miseria commoveretur? ecquis fuit,

---

aestio explicatum sit, cedere tamen videtur debere auctoritati co- Lambinianorum et Guelferbytanorum, cum sententia non sane ar. Prorsus autem Ciceronianum est, ut quod efficitur aliqua re, am consilium eius rei proferatur. *Quin audierit* a Stephano pri- et Lambino ex melioribus editum: deteriores libri omnes et editt. s cum Grutero patrono suo *qui non.*

. 120. *Timarchidi pactiones]* Sic Lambini codices, Havn. coll., Guelf., nisi quod in uno est *Timarchidis.* Vulgo *per Timar- m,* quod si verum esset, ipsa res pertineret ad Verrem, illo in- te usum. Verum hoc ne ipse quidem Cicero significat. *mnes omnium]* bene edidit Gruterus, e Cuiaciano, puto, Gulielmi. enim diversum e ceteris eiusdem sectae libris notatur. At dete- omnes *hominum*, Lag. 42 *horum*, quamquam illud quidem vi- ex frequentissimo genere est. — *omnibus rebus]* Sic Lambinus elff. Havn. (ediditque Maius). Reliqui *rebus omnibus.* Sed illi tamen pro *decisis* mendose *decursis* aut *decussis*, sicut Stepha- s editor pro simplicitate sua voluit. Mox *deligantur*, nihil prae- auctoritate bonorum freti, Regii, Leidensis, utriusque Guelfer- i, dedimus pro vulgato *et deligantur ad palum:* quanta vis sit e ipsa articulatim dicendi forma, nemo non sentit admonitus. ita- tiror ne a Lambino quidem animadversum esse. Accedit nunc Vat.

. 121. *ferreus]* Vulgo *durus et ferreus*, sed observavit Ernestius, n altero membro item unum nomen esset, recte videri in codice et Guelf. 2 verba *durus et* omitti. Sic etiam Lambini veteres -s, et Leidensis et Guelf. antiquior, ut vix dubitari possit de in- latione. Deinde Ernestius solus *quin* pro scriptura librorum am *qui non* dedit, fortasse quod sequitur *quin:* at non ita sequi- at repetitionis vis in eo verbo sit.

quin lacrimaretur? quin ita calamitatem illam illorum, ut fortunam tamen non alienam; autem commune arbitraretur? Feriuntur secu taris tu in omnium gemitu et triumphas, test ritiae tuae gaudes esse sublatos. Errabas, Ve vehementer errabas, cum te maculas furtorum gitiorum tuorum sociorum innocentium sangui ere arbitrabare: praeceps amentia ferebare, qui stimares avaritiae vulnera crudelitatis remediis sanare. Etenim quamquam illi sunt mortui tui testes, tamen eorum propinqui neque tibi, illis desunt: tamen ex ipso illo numero nauarch aliqui vivunt et adsunt: quos, ut mihi videtur, lorum innocentium poenas fortuna et ad haec

§. 121. *quin lacrimaretur]* Sic libri omnes praeter minime fidelem et Huyderaperanum. Ni sic esset, moven Diomedis grammatici auctoritas, qui p. 377 Putschii: *lacrym mas: nec quisquam esse lacrymar credat*, quamvis (Fast. I, 339) *dixerit „lacrymatas cortice myrrhas."* Sed *fruticetur* ad Attic. XV, 4; *commurmuratus sit* in Pis. alius nemo deponentialiter habet. Verumenimvero iam Va

t. Adest Phylarchus Haluntinus, qui, quia 122
)mene non fugit, oppressus a praedonibus et
st: cui calamitas saluti fuit: qui, nisi captus
esset, in hunc praedonem sociorum incidis-
icit is pro testimonio de missione nautarum,
, de Cleomenis fuga. Adest Centuripinus
s, in amplissima civitate amplissimo loco na-
em dicit; nulla in re discrepat.
deos immortales! quo tandem animo sedetis, 123
aut haec quemadmodum audistis? Utrum ego
et plus quam satis est doleo tanta calamitate
ie sociorum? an vos quoque hic acerbissimus
um cruciatus et maeror pari sensu doloris
Ego enim cum Herbitensem, cum Heraclien-
ri percussum esse dico, versatur mihi ante

---

mbo Guelf. et editio Graeviana (et Vaticana). Vulgo *dicet*.
:at *dixit*, sed eam vim Praesens habet, Futurum habere

sedetis iudices] Sic Guelff. Leid. Havn. Vat. Vulgo *iu-*
llatio post *deos immortales*, loco parum apto collocatur.
ttendum, etiam *sedetis* esse ex codicibus nostrae familiae,
ı Stephano editum (quamquam nihil ea de re in varietate
ı et tacite a reliquis propagatum. Vulgares enim *feretis*.
is pro vulg. *auditis* scripsimus ex iisdem illis. Mox de-
)a et edd. vett. *plus quam satis opus est* praeter unam
, in qua ex meliore aliquo libro deleta interpretatiuncula
satis est legitur. Idem Stephanus tacite, Lambinus deli-
vocavit. Sed Gruterus ad veteres sordes relabitur. Er-
Graevium secutus *opus* deleret, simul etiam innocens ver-
ılit. Quamquam quod Ernestius inconsulto videtur fecisse,
. consulto fecit, ut *plus quam satis doleo* scriberet. Nec
ır. Sequitur vulgo *in tanta calamitate*, sed praepositio
l. Guelff. Havn. Vat. — *an vos quoque hic]* Guelff. et
hic quoque, Guelf. 1 *animos hic quoque*.
racliensem] Cum abest ab Havn. coll., ambo verba a Guelff.
mendose, propter similem terminationem. Nam cum quat-
orum, qui supplicio affecti sunt, patriae suis quaeque lau-
ır. non poterat omitti Heraclea. Sed *percussum esse* in
illorum (et Vat.) auctoritate scripsimus.

47 oculos indignitas calamitatis. Eorumne popula
ves, eorum agrorum alumnos, ex quibus maxi
frumenti quotannis plebi Romanae illorum op
laboribus quaeritur, qui a parentibus spe nost
perii nostraeque aequitatis suscepti educatique
ad C. Verris nefariam immanitatem et ad eius
124 stam securim esse servatos? Cum mihi Tynd
illius venit in mentem, cum Segestani, tum i
mul civitatum atque officia considero. Quas
P. Africanus etiam ornandas esse spoliis hosti

§. 123. *eorum agrorum alumnos]* Plerique deteriorum l
exhibent *colonos*, in quo facile agnoscas magistrum. Reliquerat
nus et Lambinus, eoque studiosius Gruterus e Palatinis de
tasse Lagom. 1. 14) et Cu[illegible]ciano libro restituit *alumnos*. H
liber sicut ambo Guelf. vitiose *alumnus*, nimirum quod prae
tasta forma *civis:* quo animadverso librariorum studio vicis
dandi in orat. p. Mur. c. 27 §. 56 pro eo quod est *sodalis fi*
dandum *sodalis filius*. Sed hoc Gruterus aut non vidit, aut vide
quod sine dubio in eodem Cuiaciano fuit (quia est in Lag. 2
Havn. coll.) *eorum* pro *eorumne*, quamquam facillime ac
tum suam vim ad repetitum vocabulum perfert. Cf. ad IV,

suscepti educatique sunt] „Bonis reip. temporibus, ho
res ducebant et operam dabant liberis, at malis temporibus,
tyranni rerum potirentur, aut bellis civilibus res publica

atus est, eas C. Verres non solum illis ornamen- sed etiam viris nobilissimis nefario scelere priva- En quod Tyndaritani libenter praedicent: *Nos septemdecim populis Siciliae numeramur: nos sem-*

---

§. 124. *in septemdecim populis Siciliae numeramur]* Olim edebatur *non eramus:* itaque interpretes ad unum omnes, Ho- num secuti, et Sigonius de Iure provinc. I, 3 septemdecim il- opulos eos esse putant, qui cum arma adversus populum Rom. sent, agro multati censoriae locationi subiecti sint. Hos quidem ipse Cicero lib. III, 6 *perpaucos* fuisse dixerit, P. Manutius ex loco studiosos eloquentiae admonet, ut animum advertant ad arti- m oratoris prouti res postulet modò augentis modo minuentis. quidem non inepte, sed difficilius est hoc loco excusare cur Tyn- ani glorientur eis, quae non fecerint, cum possint referre quae int. Quid multa? Adhuc fere nemo aut animadvertit Stephanianam mbinianam scripturam *numeramur*, aut, cum animadvertisset, quid ceret habebat. Quae cum negligentia eius, cui id negotii commis- erat etiam in repetitam Lambinianam immigrasset, ex eaque in rianam et Ernestianam venisset, tamen neque Burmannum in libro ectigalibus populi Rom. p. 111 quicquam movit, et ab iis, qui post stium ad edendum Ciceronem accesserunt, Garatonii auctoritatem is, denuo eiecta est, restitutumque *non eramus.* Nimirum quae- quinam alii *septemdecim populi Siciliae* sint, nisi hi sint, quos o lib. III, 6 ab reliquorum condicione seiunxit. Aliud vero di- en civitatum in Sicilia fuisse, locupletissimus testis Diodorus us lib. IV §. 83 ostendit, cum de senatu Romano templum Vene- rycinae ornante sic scribit: ἥ τε σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων εἰς ῆς θεοῦ τιμὰς φιλοτιμηθεῖσα τὰς μὲν πιστοτάτας τῶν κατὰ ελίαν πόλεων, οὔσας ἑπτακαίδεκα, χρυσοφορεῖν ἐδογμά- τῇ Ἀφροδίτῃ. Illae igitur fidelissimarum et nomen et honorem bant, iustiore de causa, quam qua hodie in nonnullis regnis fre- tiores quaedam numero civium prae ceteris cognomine *bonarum* ari solent. Sed illa causa oratorie Cicero utitur ad amplificandam ornandam orationem. Ceterum, ut hoc quoque addam, ne vulgaris em scriptura nisi paucissimorum quorundam codicum ex ordine de- rum est, Lagom. 5 et 48, et Oxon. et Huyd., in quibus tamen esse tur *non erramus*, ceterorum Lagomarsinianorum 1. 14. 27 *nove- ur*, 45 *noveramus* Lag. 29 autem *nemeramus*, 42 plane *nume- ur*, Vat. *miramur.* Tum vulgo *in omnibus — bellis*, nos *in* simus auctoritate Leid. Guelff. Havn. collationis, Lag. 29. Vat. Immo postulat ut omittatur, ubi accedit aut Genitivus aut Adiectivum, *bello Latinorum, bello Ligustico, bello Punico secundo* ab non *bello.* Cf. Drakenborch ad. Livium X, 28, 15.

spoliati, nave a praedonibus abducta, ip
loco numeroque ducimini. Quid vero
norum non solum litteris tradita, neque
verbis, sed multis officiis illorum usurpa
bata cognatio, quos tandem fructus hu
tudinis in istius imperio tulit? Nempe

---

§. 124. *a nobis populo Rom.]* Interponitur vul
Vatic.) *omnia*, quod ne dicam esse nimium, certe, q
deratur, cedere debet auctoritati bonorum codicum, a
Havn. coll. Tum miror Ernestium, quod sequitur *mini*
pacto dicere potuerit a Graevio ex uno Regio editu
Stephanus voluerit et Lambinus scripserit e libris s
Stephanum quidem Ernestius prorsus contemnere sole
ipse servat olim vulgatum *administrata sunt*, non
esse, praebita, oblata sunt, sed illos ei rei praeposit
gnificaret. Guelf. 2 *ministranda* mendose, sed anti
recte, item tres Lallemandi: quo magis miror in V
legi. *Haec iis* Havn. et Vat., *hiis* Guelff., *his* vulgo

§. 125. *navem — inanem]* quod veritas postulat
et de una illa mox dicatur, vet. cod. Stephani et I
Guelff. Lag. 29. Vulgo (etiam Vat. edit.) *naves — i*
vulgo *in hostium numero locoque ducimini*, nos
Havn. collationi paruimus: sed *ducimini* etiam Lambi
et antea *nunc Cleomenes ducit*, quamquam pro eo
lectionis habet *duxit*. Multum vero a reliquis dis

Romanus concedat, et ita fieri velit. Patimur multos iam annos, et silemus, cum videamus, aucos homines omnium nationum pecunias perve- Quod eo magis ferre animo aequo et concedere tur, quia nemo istorum dissimulat, nemo labo- at obscura sua cupiditas esse videatur. In urbe 127
a pulcherrima atque ornatissima quod signum, tabula picta est, quae non ab hostibus victis atque deportata sit? At istorum villae socio- fidelissimorum plurimis et pulcherrimis spoliis ae refertaeque sunt. Ubi pecunias exterarum na- m esse arbitramini, quae nunc omnes egent, cum

---

126. *et ita fieri]* Sic libri mss. omnes, (praeterquam quod Vat. *lit fieri* alio ordine verbb.) Naugerius in Aldina corrupit *et iam* eaque mansit vulgata lectio, quamquam Stephaniana et Lambi- discrepabant. Sed nos antea etiam *hoc* dedimus ex edd. Aldina oribus et Guelff. Vulgo (etiam Vat. edit.) *haec.* — *multos iam* Codd. vulgares et edd. vetustae tantum *iam multos.* In Victo- dlectum est *annos.* Hanc reliqui, sed Hervagianam, in qua vul- scriptura servata fuit, Lambiniani repetitores et Gruterus secuti Sicut nos scripsimus, in codd. melioris sectae legitur, voluitque Lamb. in margine repetitae. — *homines omnium]* Sic Regius Herbytani. P. Manutii et Car. Stephani editio cum cod. Lag. 29 *...nium.* Vulgo (etiam Vat. edit.) *homines omnes omnium.* ...efert recipere Stephanianam et Lambinianam lectionem ...a. coll. auctoritate firmatam *pervenire*, pro qua adhuc *...reenisse.* Dicit enim de eo, quod etiamtum fiebat. *...mo aequo et]* Sic Guelff. Havn. Vat. Vulgo *aequo* ... Frequ... quidem *aequo animo*, sed quid impediat ...nvers... Sic de provinc. cons. 7 extr. *quae animo* *...nu...*

...at... Sic Lambiniana editio, codd. Leid. ...n. ... pari aliquo Lagomars. 14) *asportata,* ...fecit ... reliquis deterioribus. Vat. *adportata,* ...go *et* ... *ch.* Prius *et* omisimus cum Stephano ...nu, ... Havn. coll. (item Vat.) secuti. *...s n...* Sic libri scripti integriores, Lambini ...ld, ... numero miror Havniensem collation... ...ups... ...paret. Editi adhuc *quibus*, in qua ... ...ific... *...aes* ad ceteras nationes referre.

gentum, non aurum, non vestem, n
petunt; non ornamenta, quae ex urbi
pta sunt: metuunt homines imperiti,

---

§. 126. *Ad senatum venient]* Sic pro vulg.
et Graevius e suis libris ediderunt, quibuscum G
pugnat Ernestius. Ait enim *devenire* recte dici
niant, perfugii et supplicandi causa, quod hoc
Verum *devenire*, ubi illo sensu dicitur, habet
loci deterioris aut inferioris, pertinereque potius
dam senatus. Aliam emendandi viam non deterior
tio: *ad senatumne venient?* Tum vulgo adia
suppl. sumat. Sed libri mss. omnes et edd. a
Leid. Reg. Guelff. Vat. praeterea *quid ut.* Opt
lius intelliguntur *senatores.* Quid a senatu, ait,
quidem summum ius animadvertendi in cives: se
ubi rei publicae summum periculum est: in tali
sio nulla est. Cum senatores audiantur, praesta
gato *senatorium* auctoritate Regii et utriusque Guelf
populi causa] Sic v. c. Lambini Havn. Gue
puli, Vat. *causa p. R.* Tum *se*, quod est ante
bus primum accessit in Stephaniana, Lambiniana,
vium Ernestius. *Et vos ei legi* primum in Victo
editi et mss. *et eius legis*, Vat. *et eius* tantum.
auctoritatem *vos* habeat, nisi silentium Havn. co
bin. in quo v. c. traditur *et vos eius legis* habe
ediderit *et ei legi.* Hoc ego quoque malo, si t

us Romanus concedat, et ita fieri velit. Patimur m multos iam annos, et silemus, cum videamus, paucos homines omnium nationum pecunias perve- e. Quod eo magis ferre animo aequo et concedere emur, quia nemo istorum dissimulat, nemo labo- , ut obscura sua cupiditas esse videatur. In urbe 127
tra pulcherrima atque ornatissima quod signum, ae tabula picta est, quae non ab hostibus victis ta atque deportata sit? At istorum villae socio- n fidelissimorum plurimis et pulcherrimis spoliis atae refertaeque sunt. Ubi pecunias exterarum na- num esse arbitramini, quae nunc omnes egent, cum

---

§. 126. *et ita fieri]* Sic libri mss. omnes, (praeterquam quod Vat. *velit fieri* alio ordine verbb.) Naugerius in Aldina corrupit *et iam* , eaque mansit vulgata lectio, quamquam Stephaniana et Lambi- a discrepabant. Sed nos antea etiam *hoc* dedimus ex edd. Aldina uioribus et Guelff. Vulgo (etiam Vat. edit.) *haec.* — *multos iam os]* Codd. vulgares et edd. vetustae tantum *iam multos.* In Victo- adiectum est *annos.* Hanc reliqui, sed Hervagianam, in qua vul- scriptura servata fuit, Lambiniani repetitores et Gruterus secuti Sicut nos scripsimus, in codd. melioris sectae legitur, voluitque i Lamb. in margine repetitae. — *hominés omnium]* Sic Regius elferbytani. P. Manutii et Car. Stephani editio cum cod. Lag. 29 *s omnium.* Vulgo (etiam Vat. edit.) *homines omnes omnium.* magis refert recipere Stephanianam et Lambinianam lectionem ff. et Havn. coll. auctoritate firmatam *pervenire*, pro qua adhuc ifertur *pervenisse.* Dicit enim de eo, quod etiamtum fiebat. *ferre animo aequo et]* Sic Guelff. Havn. Vat. Vulgo *aequo o atque.* Frequentius quidem *aequo animo*, sed quid impediat inus et inverso ordine? Sic de provinc. cons. 7 extr. *quae animo o videre non possumus.*

§. 127. *atque deportata]* Sic Lambiniana editio, codd. Leid. ff. Havn. Olim edebatur (ex pari aliquo Lagomars. 14) *asportata*, erius fecit *apportata* ex reliquis deterioribus. Vat. *adportata.* vulgo *et plurimis et pulch.* Prius *et* omisimus cum Stephano ambino, codd. Guelff. et Havn. coll. (item Vat.) secuti. *quae nunc omnes egent]* Sic libri scripti integriores, Lambini Leid. Guelff., in quorum numero miror Havniensem collationem comparere, sed Vat. comparet. Editi adhuc *quibus*, in qua scri- difficile iam esset, *omnes* ad ceteras nationes referre.

Athenas, Pergamum, Cyzicum, Miletum, Chi
mum, totamque Asiam, Achaiam, Graeciam,
tam in paucis villis inclusas esse videatis? Se
ut dico, omnia iam socii vestri relinquunt
gunt, iudices. Ne publice a populo Romano
rentur, officiis ac fide providerunt: paucorum
tati tum, cum obsistere non poterant, tamen
aliquo modo poterant: nunc vero iam adem
non modo resistendi, verum etiam suppedita
cultas. Itaque res suas negligunt: pecunias,
mine iudicium hoc appellatur, non repetunt;
126 quunt. Hoc iam ornatu ad vos confugiunt. A
49 aspicite, iudices, squalorem sordesque sociorum.
nius hic Thermitanus cum hoc capillo atque
domo sua tota expilata, mentionem tuorum fu
non facit: sese ipsum abs te repetit, nihil a
totum enim tua libidine et scelere ex sua pat
qua multis virtutibus ac beneficiis princeps fu

§. 127. *Chium, Samum]* Editiones veteres *Chion, Sam*
nas terminationes primum habet repetita Lambiniana, recte,
Guelff. et e deterioribus Lag. 42. Tum *totamque* Guelf.
coll. *totam* Stephanus in varietate lect. ab Guelf. 2. Reliq

isti. Dexo hic, quem videtis, non quae publice
idaride, non quae privatim sibi eripuisti, sed uni-
abs te miser filium optimum atque innocentissi-
n flagitat. Non ex litibus aestimatis tuis pecuniam
ium, sed ex tua calamitate cineri atque ossibus
sui solatium vult aliquod reportare. Hic tam
idis natu Eubulida hoc tantum exacta aetate labo-
itinerisque suscepit, non ut aliquid de suis bonis
iperaret, sed ut, quibus oculis cruentas cervices
sui viderat, iis te condemnatum videret. Si per 129
Metellum licitum esset, iudices, matres illorum
erorum sororesque veniebant: quarum una, cum

---

vale crimen non pertineat, (cf. de ea lib. II, 34 sqq.) huc relata
ar propter atrocitatem iniuriae.

. 128. *Tyndaride]* Sic adhuc unus Lambinus scripsit, sed post-
emo aliter scribet. Nam cum Graece sit ἡ Τυνδαρίς, Acc. Τυν-
. (vide Diodorum Siculum XIV c. 78) Latine neque accusativus
potest *Tyndarim*, nec ablativus *Tyndari*. Atque hoc quidem
., vide Schneideri Gramm. Lat. p. 237. Verum accedit etiam
mss. auctoritas, Guelferb. utriusque et Havn. collationis. Vat.
ridae. Mox vulgo *miser abs te*, nos Guelff. secuti ordinem
xim immutavimus. — *de suis bonis recup.]* Locus olim pessimo
ex libris vulgaribus *ex huius bonis exuperaret;* Naugerius in
correxit *usurparet;* hoc mansit (etiam in Hervag.) usque ad
ianam, in qua primum et *recuperaret* emendatum est, et *ex suis*
am. Illud insecuti editores probarunt, hoc non receperunt, sed
ant *ex huius*, etiam Stephanus. Primus Gruterus plane secutus
ictorianum, quod dicitur, exemplar. Sed tum vera integerrimo-
odicum (et Vat.) scriptura iam prolata erat a Lambino, *de suis*
recuperaret, quam neglectam ab aliis nos restituimus. Nihil fre-
ius factum ab interpolatoribus, quam ut pro praepositione *de*,
artem rei significat, substituerent *ex*. Cf. ad IV, 62 extr. Mox
nos ex editione Lambiniana et Guelff. et Havn. coll. dedimus
ulg. *iisdem te*.

. 129. *matres ill. miserorum sororesque]* Adieci unum ver-
sustuli alterum secundum fidem Leid. Guelff. Vulgo *matres*
m *uxores sororesque*, sed *uxores* etiam ab Havn. coll. absunt,
nicquam supra de illis lectum est, ubi earum partes vel praecipuae
e. Vat. autem *illorum miserorum sororesque uxoresque*, quod

dustriam meam, fidem et misericord
130 quirebat. Itaque ad me, iudices, h
praeter ceteras Sicilia detulit: lacrim
gloria inductus accessi: ne falsa dam
ne catenae, ne verbera, ne secures,
ciorum, ne sanguis innocentium, n
exanguia corpora mortuorum, ne mae

Ciceronianum non videtur. Ceterum *veniebant*
ricorum more, id quod olim negavi in Gramm. §
nisi per partem aliquam. Verum concedo nunc,
set vere Plusquamperf. esse (non Imperfectum) in
lero in lexico allatis, quorum duo sunt Ciceroni
init. et Epist. XIV, 4, 9. Similem addo ex Epi
viceramus, nisi Lepidus recepisset Antoniu

§. 129. *ego eius excit. filium]* Variant boni
rum: Guelf. 1 *ego eius excitare ab inferis f*
quod omittit *eius;* Lambiniana editio *ego eius*
inferis, Guelf. 2 et Havn. coll. *ego eius excita*
quod probavimus, quia significans illud est *ab in*
citare filium eius ab inferis. Mox *ceteris in c*
riores omnes Lagomarsiniani et ambo Guelf. cum
ris civitatibus Tum *parvi* Guelff. Vat. Havn. c

§. 130. *hanc querim. praeter ceteras]* Vu
dine *praeter ceteras hanc querimoniam.* In e
libri mss. meliores consentiunt omnes. — *lacri*
ad hoc, sed Adverbium boni omnes habent. lo

opinquorum magistratibus nostris quaestui posset
se. Hunc ego si metum Siciliae damnatione istius per
stram fidem et severitatem deiecero, iudices: satis
ficio meo, satis illorum voluntati, qui a me hoc pe-
erunt, factum esse arbitrabor.

Quapropter si quem forte inveneris, qui hoc na- 50
le crimen conetur defendere, is ita defendat: illa 131
mmunia, quae ad causam nihil pertinent, praeter-
ttat; me culpam fortunae assignare, calamitatem cri-
ni dare: me amissionem classis obiicere, cum multi
i fortes in communi incertoque periculo belli et
ra et mari saepe offenderint. Nullam tibi obiicio
tunam: nihil est, quod ceterorum res minus com-
de gestas proferas: nihil est, quod multorum nau-
gia fortunae colligas. Ego naves inanes fuisse dico:

---

§. 131. *is ita]* Olim ex deterioribus edebatur *ista*. Hervagius
nus ex melioribus *is ita* dedit, sed Victoriana veterem scripturam
avit, unde Lambino occasio nata est corrigendi *is ista*. Repeti-
s Hervagianam lectionem, quae eadem Stephaniana est, restitue-
, recte, neque attinet cum Hotomano adiicere *ut*. In Havn. coll.
titur *is*, Guelff. mendose *crimina* pro *communia*. — *me culpam
tunae assignare]* Postquam semel Hotomanus deesse verbum signi-
vit, quod fuerit *homini*, editores non destiterunt de vitio loci con-
ri, et Lambinus manu promptus *tibi* adiecit, in editione ante ver-
culpam, mox in marg. repetitae ante *assignare*, atque adeo dicit
in vet. cod. esse, quod ei in silentio reliquorum non possum cre-
. Intelligitur facile dativus aliquis, sive *reo*, sive *tibi*, etiamsi
apposueris, *culpa fortunae* est ipsa *calamitas*, et *assignatur
crimini datur* ei, de quo cummaxime dicitur.
multorum naufragia fortunae. Ernestius: „*Naufragia fortu-*
hic aliena sunt, quae pertinent ad rem familiarem; de qua hic non
ermo, nec de mercatoribus. Delendum est *fortunae:* intelligenda
ragia maritima, quae calamitatem classibus attulerunt". Itaque fe-
at Beckius et Schützius. At inepte ageret Verres, si vera naufra-
. l. enumerare vellet, quasi ipse fecisset. Naufragia fortunae sunt
ibus fortuna offendit, ἔπταισεν ἡ τύχη, neque enim sunt *fortu-*
in plur. numero, ut Ernestio de re familiari cogitandum fuerit.
no nihil illa suspicione alienius, sed acute Madvigius observat vi-
Ernestium duplici genitivo offensum aliud quaesivisse, ad quod

remiges nautasque dimissos: reliquos stirpibus
palmarum: praefuisse classi populi Romani
perpetuo sociis atque amicis Syracusanum: te
tempore superioribusque diebus omnibus in
mulierculis perpotasse dico: harum rerum
132 auctores testesque produco. Num tibi
calamitate, num intercludere perfugium
casus bellicos exprobrare aut obiicere videor?
solent hi fortunam sibi obiici nolle, qui se
commiserunt, qui in eius periculis sunt ac
versati. Istius quidem calamitatis tuae
ceps non fuit. Homines enim in proeliis, non
viviis, belli fortunam periclitari solent: in illa

---

crimen adiungeret. Ille autem metus ne quem pertabere
rum nostra aetate diligentia factum est, qui eius rei
rint. Vide eiusdem Madvigii Emendatt. in Ciceronis
p. 198. Hoc addo, genitivum subiectivum, quem
fit, etiam alibi fere praemitti. Sic in Divin. 6 *eorum*
reliquarum fortunarum, lib. I, 13 *cognoscite hominis*
magistratuum gerendorum.

§. 131. *perpetuo sociis]* Ursinus libro suo vet.
in quo esse diceret *praefectum sociis*, de loci integritate

lamitate non Martem fuisse communem, sed Vene-m possumus dicere. Quodsi fortunam tibi obiici n oportet, cur tu fortunae illorum innocentium niam ac locum non dedisti? Etiam illud praecidas 133 et, de his quod supplicium more maiorum sumpse-, securique percusseris, iccirco a me in crimen et vidiam vocari. Non in supplicio crimen meum ver-ur: non ego nego securi quemquam feriri oportere: n ego metum ex re militari, non severitatem impe-, non poenam flagitii tolli dico oportere. Fateor, n modo in socios, sed etiam in cives militesque stros persaepe esse severe ac vehementer vindica-r. Qua re haec quoque praetermittas licet. Ego 51 pam non in nauarchis, sed in te fuisse demonstro: pretio remiges militesque dimisisse arguo. Hoc

---

am eiectam a Grutero. Unus Stephanus meliorem codicem suum l voluit, a quo nec Vat. nec Guelff. discrepant. *Periclitari* cum mativo idem esse quod experiri, periculum alicuius rei facere, vel a docent.

§. 132. *tibi obiici]* Vulgares codd. et edd. vetustae *tibi obiicere*, etiam Victorius servavit, cum Hervagius *obiici tibi* ederet. Hunc ta secuti sunt reliqui, P. Manutius, Stephanus, Lambinus: quam-, si fidem librorum suorum tueri volebant, inverso ordine, sicut fecimus, scribere debebant.

§. 133. *praecidas licet, de his quod]* *Praecidas* e meliore ali-libro (Cuiacianum dicit Gruterus) a Stephano in textum receptum est servatum a reliquis. Antea e deterioribus fuit *praedicas*, ex Hervagius fecerat *praedices* (quod ipsum est in Vat.) Sed, quod tur, post *licet* Lambinus adiecit *te*, quod ipse quidem de suo vi-fecisse, sed habet tamen etiam Lag. 29 et Vaticana editio: in F. et Havn. coll. pro eo est *his*, atque eo pertinet quod Muretus volnit *quod de his*. Nos verba invertimus potius, rati voculam proxima syllaba interceptam esse. — *non ego nego]* Vulgo *non securi nego*, et *debere* pro *oportere*. Nos secuti sumus Vat. am in Guelff. Havn. ea verba exciderunt, sic: *non ego quemquam militari*.

pretio remiges] *Te* accessit primum in Lambiniana, locumque auctoritate integriorum librorum, cum absit a vulgaribus. Sed

nauarchi reliqui dicunt: hoc Netinorum foede vitas publice dicit: hoc Amestratini, hoc Herb Agyrinenses, Tyndaritani publice dicunt: tuus testis, tuus imperator, tuus aemulus, tuus Cleomenes hoc dicit, sese in terram esse eg ut Pachyno, e terrestri praesidio, milites coll quos in navibus collocaret. Quod certe non f si suum numerum naves haberent: ea est enim instructarum ornatarumque navium, ut non mod
134 res, sed ne singuli quidem possint accedere. praeterea, illos ipsos reliquos nautas fame atqu pia rerum omnium confectos fuisse ac perditos. aut omnes extra culpam fuisse, aut, si uni attrib culpa sit, in eo maximam fuisse, qui optimam plurimos nautas haberet, summum imperium ret: aut, si omnes in culpa fuerint, non opor Cleomenem constitui spectatorem illorum mor que cruciatus. Dico, etiam in ipso supplicio dem lacrimarum, mercedem vulneris atque plaga

---

e Lambini v. c. et reliquis bonis dedimus etiam ...

ı funeris ac sepulturae constitui nefas fuisse.
:opter si mihi respondere voles, haec dicito: 135
m instructam atque ornatam fuisse, nullum pro-
torem abfuisse, nullum vacuum tractum esse re-
rem frumentariam esse suppeditatam, mentiri
:hos, mentiri tot et tam graves civitates, men-

---

35. *abfuisse]* Lambinus *afuisse* legendum dicit, itaque habere ıss. praeter unum, in quo esse *affuisse.* Etiam Graevius ve- ıos ubique libros *afuisse* exhibere ait pro vulgata *abfuisse.* ı pugnat uterque pro scriptura veteris codicis, qui fortasse apud e unus est Cuiacianus ille (Havn. coll.). Nam Guelff. Vat. ıtant, Lagomarsiniani *adfuisse*, *abfuisse*, *affuisse*, nullus Quamvis igitur apud Horatium Serm. I, 4. 101 in optimis s *afore* inventum esse affirment Lambinus et Cruquius idemque libris Drakenborch. ad IV, 12 et XXVI, 41 tradat, tamen utum videtur sic in universum constituere. Cf. Schneideri ı. L. p. 520.

·tum esse remum, *rem frum.]* Vulgo nunc editur *nullum transtrum fuisse*, *remigi rem frumentariam esse suppedi-* quae lectio Naugerii (si eius curae editioni Iuntinae a. 1534, ctorianam appellamus, profuerunt) et P. Manutii coniecturis est. Nam librorum mss. utriusque ordinis una est et certa , ad quam nos revertimus. In Victoriana igitur ex eo, quod *tum esse remum*, factum est *transtrum esse*, *remigi* cet. in ıa insuper *fuisse* correctum pro *esse.* Quam lectionem sic am Stephanus, Lambinus, Gruterus, Ernestius intactam pro vetusta servarunt, Graevius codicis Regii scripturam apposuit, ctoritate motus Garatonius primus dubitavit an revocanda esset riptura, quoniam rem frumentariam militi aeque ac remigi sup- ı esse conveniret: sed maluit ille tamen *nullum vacuum tran- uisse remige*, quod haud moratus recepit Schützius. Verum ı lectionis vulgatae condicione neminem iam puto dubitaturum in nihil aliud nisi tuenda sit veterum librorum scriptura. Ni- *·emi trahuntur vacui*, qui pendent ad latus navis funibus al- le quo veterum more legendus Schefferus de militia navali et altero loco p. 36, quem addit Madvigius, cum quo mihi in da codicum scriptura convenit. Loci, quibus ad rem proban- efferus utitur, hi sunt, quemadmodum Madvigius laudat, Ovidii ph. XI, 475, Statii Theb. V, 422, Valerii Flacci Argonaut. III, Vaticano mendose omittitur *remum*, additur *subito* ante *sup- ım.* — *tot et tam]* Sic primum Hervagiana: antea et mss. *s mentiri et tam*: Lambini v. c. Havn. Guelff. *mentiri tot*

tiri etiam Siciliam totam: proditum esse te mene, qui se dixerit exisse in terram, ut deduceret milites: animum illis, non copias Cleomenem acerrime pugnantem ab his reli atque desertum: nummum ob sepulturam mini. Quae si dices, tenebere: sin alia dices, a me dicta sunt, non refutabis.

52 Hic tu etiam dicere audebis, *Est in*
136 *ille familiaris meus, est paternus amicus il* ut quisque maxime est, quicum tibi aliquid te in huiuscemodi crimine maxime eius pude *ternus amicus est.* Ipse pater si iudicaret, immortales! quid facere posset, cum diceret ti

---

tam, Vat. *mentiri totum.* Relinquitur tamen Lag. 29. *tum esse te* libri editi ante repetitam Lambinianam, in qua texto, ad marg. „al. *esse te*". Verum *te* in Guelff. Lei non est, num posset abesse dubito. In fine *ea* adieci et S cibusque Guelff. Vat. Havn.

§. 136. *ita te in huiuscemodi crimine max. eius p* est manuscriptorum librorum utriusque ordinis scriptura, deterioribus (et editt. vetustis) mendose *in* omissum est cam praepositionem adiecit, cumque ita locus integritati

provincia populi Romani, cum tibi maritimum
esset administrandum, Mamertinis ex foedere
deberent navem per triennium remisisti: tibi
eosdem privata navis oneraria maxima publice
dificata: tu a civitatibus pecunias classis nomine
sti: tu pretio remiges dimisisti: tu, navis cum
ab legato et quaestore capta praedonum, archi-
m ab oculis omnium removisti: tu, qui cives
ni esse dicerentur, qui a multis cognoscerentur,
ferire potuisti: tu tuam domum piratas abdu-
in iudicium archipiratam domo producere ausus
a in provincia tam splendida, apud socios fide- 137
os, cives Romanos honestissimos, in metu pe-
que provinciae, dies continuos complures in li-
conviviisque iacuisti: te per eos dies nemo tuae
convenire, nemo in foro videre potuit: tu so-
n atque amicorum ad ea convivia matresfamilias

---

ne tamen loci sensum cepit, ut retinere Hotomanum debuerit
as emendaret *posses*. Persuasit ille tamen Lambino, Grutero
s edit. mendose est *possis*) Ernestio, imprimis quia in fine capi-
situr: *haec si tibi tuus parens diceret, p o s s e s ab eo ve-*
etere? Sed vertit rem ipse Cicero, et cum dicere deberet, *pos-*
absolvere? Verris persona usus gravius dicit *posses tu ipse*
postulare, ut te absolveret? Non omittendum, in iis, quae se-
, pro vulgata *cum tibi haec diceret*, significantius esse in Guelff.
ceret tibi haec, sono in extremum verbum gravius incumbente.
136. *in prov. populi Rom.]* Additur vulgo *praetor*, sed semel
p. r. Vaticanus, *p͡r.* Havn. et a Guelff. absunt verba *populi*
Malui nunc illos sequi, quoniam, cui bellum administrandum
m facile intelligitur praetorem esse. In his verbis desinit Vat.
us. — *privata navis]* Sic unus Graevius ex Regio, sed rectis-
iam quod in reliquis libris est *privatim*, cum sequatur *publice*,
non habet quo referatur. Neque discrepant Guelferbytani.
vis cum] Sic omnes mss. Editi adhuc eadem constantia *cum*
Cf. ad. c. 15 §. 39. Sed mox vulgo *a quaestore et ab le-*
et *ab omnium oculis*: nos Guelferbytanos secuti sumus, sed
m auctorem etiam Lambini vet. cod. et Havn. coll. habemus.

137. *tuae domi]* Sic Guelff. Havn. Vulgo *domi tuae*.

tiri etiam Siciliam totam: proditum esse te mene, qui se dixerit exisse in terram, ut deduceret milites: animum illis, non copias Cleomenem acerrime pugnantem ab his relict atque desertum: nummum ob sepulturam da mini. Quae si dices, tenebere: sin alia dices, a me dicta sunt, non refutabis.

52 Hic tu etiam dicere audebis, *Est in i*

136 *ille familiaris meus, est paternus amicus ill* ut quisque maxime est, quicum tibi aliquid te in huiuscemodi crimine maxime eius pudet *ternus amicus est.* Ipse pater si iudicaret, immortales! quid facere posset, cum diceret tib

---

tam, Vat. *mentiri totam.* Relinquitur tamen Leg. 29. *tum esse te* libri editi ante repetitam Lambinianam, in textu, ad marg. „al. *esse te*". Verum *te* in Guelff. L non est, num possit abesse dubito. In fine *ea* adieci ex cibusque Guelff. Vat. Havn.

§. 136. *ita te in huiuscemodi crimine max. eius p* est manuscriptorum librorum utriusque ordinis scriptura, deterioribus (et editt. vetustis) mendose *in* omissum est. eam praepositionem adiecit, cumque ita locus integrite

in provincia populi Romani, cum tibi maritimum
um esset administrandum, Mamertinis ex foedere
m deberent navem per triennium remisisti: tibi
d eosdem privata navis oneraria maxima publice
aedificata: tu a civitatibus pecunias classis nomine
gisti: tu pretio remiges dimisisti: tu, navis cum
t ab legato et quaestore capta praedonum, archi-
tam ab oculis omnium removisti: tu, qui cives
nani esse dicerentur, qui a multis cognoscerentur,
uri ferire potuisti: tu tuam domum piratas abdu-
, in iudicium archipiratam domo producere ausus
tu in provincia tam splendida, apud socios fide- 137
mos, cives Romanos honestissimos, in metu pe-
loque provinciae, dies continuos complures in li-
conviviisque iacuisti: te per eos dies nemo tuae
i convenire, nemo in foro videre potuit: tu so-
um atque amicorum ad ea convivia matresfamilias

---

adme tamen loci sensum cepit, ut retinere Hotomanum deberit
nus emendaret *posses*. Persuasit ille tamen Lambino, Grutero
ius edit. mendose est *possis*) Ernestio, imprimis quia in fine capi-
equitur: *haec si tibi tuus parens diceret, posses ab eo re-
petere?* Sed vertit rem ipse Cicero, et cum dicere deberet *pos-
e absolvere?* Verris persona usus gravius dicit *posses tu ipse
postulare, ut te absolveret?* Non omittendum, in iis, quae se-
tur, pro vulgata *cum tibi haec diceret*, significantius esse in Guelff.
diceret tibi haec, sono in extremum verbum gravius incumbente.
. 136. *In prov. populi Rom.]* Additur vulgo *praetor*, sed semel
p. r. Vaticanus, *pr.* Havn. et a Guelff. absunt verba *populi*
. Malui nunc illos sequi, quoniam, cui bellum administrandum
eum facile intelligitur praetorem esse. In his verbis desinit Vat.
ptus. — *privata navis]* Sic unus Graevius ex Regio, sed rectis-
nam quod in reliquis libris est *privatim*, cum sequatur *publice*,
as non habet quo referatur. Neque discrepant Guelferbytani.
navis cum] Sic omnes mss. Editi adhuc eadem constantia *cum*
. Cf. ad. c. 15 §. 39. Sed mox vulgo *a quaestore et ab le-*
et *ab omnium oculis*: nos Guelferbytanos secuti sumus, sed
ero auctores etiam Lambini vet. cod. et Havn. coll. habemus.

§. 137. *tuae domi]* Sic Guelff. Havn. Vulgo *domi tuae*.

tiri etiam Siciliam totam: proditum esse te a Cl[…]
mene, qui se dixerit exisse in terram, ut Pa[…]
deduceret milites: animum illis, non copias [...]
Cleomenem acerrime pugnantem ob his rel[…]
atque desertum: nummum ob sepulturam d[…]
mini. Quae si dices, tenebere: sin alia dices, [...]
a me dicta sunt, non refutabis.

52 Hic tu etiam dicere audebis, *Est in i[…]*
136 *ille familiaris meus, est paternus amicus il[…]*
ut quisque maxime est, quicum tibi aliqu[…]
te in huiuscemodi crimine maxime eius p[…]
ternus amicus est. Ipse pater si iudicaret[…]
immortales! quid facere posset, cum dicere[…]

---

tam, Vat. *mentiri totam*. Relinquitur tamen Lag. 2[…]
tum esse te libri editi ante repetitam Lambinianam, l[…]
textu, ad marg. „al. *esse te*". Verum *te* in Guelff. [...]
non est, num possit abesse dubito. In fine *ea* adiec[…]
cibusque Guelff. Vat. Havn.

§. 136. *ita te in huiuscemodi crimine max.* [...]
est manuscriptorum librorum utriusque ordinis scrip[…]
deterioribus (et editt. vetustis) mendose *in* omissu[…]
eam praepositionem adiecit, cumque ita locus inte[…]
[…] *nudare alicuius hominis* constat etiam [...] nostr. §. 453) ta[…]

adhibuisti: tu inter eiusmodi mulieres pra[illegible] tuum filium, nepotem meum, collocavisti, [illegible] maxime lubricae atque incertae exempla ne[illegible] rentis vita praeberet: tu praetor in provinci[illegible] nica pallioque purpureo visus es: tu propte[illegible] libidinemque tuam imperium navium legato p[illegible] mani ademisti, Syracusano tradidisti: tui [illegible] provincia Sicilia frugibus frumentoque caru[illegible] luxuria atque avaritia classis populi Romani
138 donibus capta et incensa est: post Syracus[illegible] tas quem in portum nunquam hostis acces[illegible] eo, te praetore, primum piratae navigaverunt haec tot et tanta dedecora dissimulatione tu[illegible] oblivione hominum ac taciturnitate tegere vol[illegible] etiam navium praefectos sine ulla causa de [illegible] parentum suorum, hospitum tuorum, ad mort[illegible] ciatumque rapuisti; neque te in parentum [illegible]

---

§. 137. *cum tunica]* Adiecit Lambinus, de [illegible] tare, *talari*, non sane inepte. Nam, ut nunc est [illegible] propter auctoritatem codd. omnium, difficile est recte [illegible]

caruerunt] voluit Lambinus in marg. repetitae [illegible] etiam Lagomarsiniani VIII et Heydeconeranus, ut miror [illegible]

iis mei nominis commemoratio mitigavit: tibi ho-
n innocentium sanguis non modo voluptati, sed
quaestui fuit. Haec si tibi tuus parens dice- 53
posses ab eo veniam petere? posses, ut tibi
ceret, postulare?

Satis est factum Siculis, satis officio ac necessi- 139
, iudices, satis promisso nostro ac recepto. Re-
est ea causa, iudices, quae non iam recepta,
nata; neque delata ad me, sed in animo sen-
meo penitus affixa atque insita est: quae non
ciorum salutem, sed ad civium Romanorum, hoc
ad uniuscuiusque nostrum vitam et sanguinem
et. In qua nolite a me, quasi dubium sit ali-
argumenta, iudices, expectare: omnia, quae di-
sic erunt illustria, ut ad ea probanda totam Si-

---

139. *promisso nostro ac recepto]* Haec est scriptura et codi-
s. omnium et veterum editionum, donec P. Manutius, offensus,
er, participiis substantive positis, correxit *promisso muneri*
pto, quam lectionem Stephanus, Lambinus, Graevius secuti
Lambinus tamen se magis probare ostendit, quod in aliis libris
misso nostro ac muneri recepto, sed quinam illi *alii* sint,
dicit, neque dixisset, opinor, Hotomanus, a quo sumpsit. Eam
lectionem omni auctoritate destitutam receperunt Beckius et
us, illud urgentes *receptum* dici substantive. Insolens esse
at cum *promissum* pro substantivo dicatur, illi facile adiungi-
d eandem rationem sequitur, *receptum*. Atqui Philipp. II, 32
um et receptum intervertit eodem fere modo dicitur, quod quis
rat ac receperat, neque enim pertinet ad aliud nomen praegressum.
animo] Sic Steph. Lambinus et codices meliores, revocavit
Guelf. 2 Ernestius: reliquae edd. *anima*. Sed pro *affixa*
us de suo dedit *defixa*, quod haud dubie in sensu tropico fre-
. Sed quae causa est, cur non illud quoque transferri ad ani-
tuerit? — *quae dicam, sic erunt illustria]* Coegit nos opti-
consensus, vet. cod. apud Lambinum, Leidensis, utriusque
ytani, coll. Havn., ut omitteremus, quibus vulgo hic locus au-
omnia, quae dicam de supplicio civium Romanorum,
ut clara et illustria neque tamen non illa satis aperta habent
suae vestigia. Nondum enim rem ipsam suo nomine appellat:
at et exacuit animos iudicum. Sed e Guelff. et Havn. coll. de-

adhibuisti: tu inter eiusmodi mulieres prae
tuum filium, nepotem meum, collocavisti,
maxime lubricae atque incertae exempla nequ
rentis vita praeberet: tu praetor in provincia
nica pallioque purpureo visus es: tu propter
libidinemque tuam imperium navium legato po
mani ademisti, Syracusano tradidisti: tui m
provincia Sicilia frugibus frumentoque caruer
luxuria atque avaritia classis populi Romani
138 donibus capta et incensa est: post Syracusas
tas quem in portum nunquam hostis access
eo, te praetore, primum piratae navigaverunt
haec tot et tanta dedecora dissimulatione tua,
oblivione hominum ac taciturnitate tegere vol
etiam navium praefectos sine ulla causa de co
parentum suorum, hospitum tuorum, ad mort
ciatumque rapuisti; neque te in parentum

§. 137. *cum tunica]* Adiecit Lambinus, de coniectura
tare, *talari*, non sane inepte. Nam, ut nunc est
propter auctoritatem codd. omnium, difficile est recte
caruerunt] voluit Lambinus in marg. repetitae
etiam Lagomarsiniani VIII et Heydenreichianus, ut mirere

rimis mei nominis commemoratio mitigavit: tibi hominum innocentium sanguis non modo voluptati, sed am quaestui fuit. Haec si tibi tuus parens dice- 53
, posses ab eo veniam petere? posses, ut tibi osceret, postulare?

Satis est factum Siculis, satis officio ac necessi- 139
tini, iudices, satis promisso nostro ac recepto. Reua est ea causa, iudices, quae non iam recepta, l innata; neque delata ad me, sed in animo senque meo penitus affixa atque insita est: quae non sociorum salutem, sed ad civium Romanorum, hoc , ad uniuscuiusque nostrum vitam et sanguinem tinet. In qua nolite a me, quasi dubium sit ali-id, argumenta, iudices, expectare: omnia, quae di-n, sic erunt illustria, ut ad ea probanda totam Si-

---

§. 139. *promisso nostro ac recepto]* Haec est scriptura et codimss. omnium et veterum editionum, donec P. Manutius, offensus, pinor, participiis substantive positis, correxit *promisso muneri recepto*, quam lectionem Stephanus, Lambinus, Graevius secuti . Lambinus tamen se magis probare ostendit, quod in aliis libris *promisso nostro ac muneri recepto*, sed quinam illi *alii* sint, ipse dicit, neque dixisset, opinor, Hotomanus, a quo sumpsit. Eam m lectionem omni auctoritate destitutam receperunt Beckius et itzius, illud urgentes *receptum* dici substantive. Insolens esse r., at cum *promissum* pro substantivo dicatur, illi facile adiungiquod eandem rationem sequitur, *receptum*. Atqui Philipp. II, 32 *missum et receptum intervertit* eodem fere modo dicitur, quod quis iserat ac receperat, neque enim pertinet ad aliud nomen praegressum. *re animo]* Sic Steph. Lambinus et codices meliores, revocavitex Guelf. 2 Ernestius: reliquae edd. *animus*. Sed pro *affixo* inus de suo dedit *defixo*, quod haud dubie in sensu tropico freios. Sed quae causa est, cur non illud quoque transferri ad anipotuerit? — *quae dicam, sic erunt illustria]* Coegit nos optiea consensus, vet. cod. apud Lambinum, Leidensis, utriusque rbytani, coll. Havn., ut omitteremus, quibus vulgo hic locus au- *omnia, quae dicam de supplicio civium Romanorum, unt clara et illustria* neque tamen non illa satis aperta habent ae vestigia. Nondum enim rem ipsam suo nomine appellat: ccat et caecuit solum iudicum. Sed e Guelff. et Havn. coll. de-

falsa defensio non minus esse ei pernicio
mea vera accusatio debeat.

Quid enim defendit? Ex Hispania fu
excepisse et supplicio affecisse dicit. Q
permisit? quo iure fecisti? quis idem fecit
152 facere licuit? Forum plenum et basilicas is
minum videmus, et animo aequo videmus
enim dissensionis, et sive amentiae, seu fa
lamitatis, non est iste molestus exitus; in
quos saltem cives incolumes licet conserva
res, ille vetus proditor consulis, translator
rae, aversor pecuniae publicae, tantum sibi a

---

quo nihil aliud nisi immutatus vocabulorum ordo afferi
vulgo omittitur, quod ad concinnitatem membrorum requi
tanius et Madvigius animadverterunt.

§ 151. *quo iure fecisti]* Vulgo bis *id* adiicitur, quo
qui tibi id, quod utroque loco melius intelligitur. Illud
prius quidem ihsen meliorum omnium, alterum non solum
Havn. coll. sed etiam Leg. VIII et edd. veteriorum ad
Victorianam.

§. 152. *et sive am. seu fati]* Graevius et delevit, s
a Regio. Sed nocuit sententiae, nam quia *dissensio* fuit

mei nominis commemoratio mitigavit: tibi ho-
innocentium sanguis non modo voluptati, sed
uaestui fuit. Haec si tibi tuus parens dice- 53
sses ab eo veniam petere? posses, ut tibi
et, postulare?

is est factum Siculis, satis officio ac necessi- 139
udices, satis promisso nostro ac recepto. Re-
t ea causa, iudices, quae non iam recepta,
ita; neque delata ad me, sed in animo sen-
neo penitus affixa atque insita est: quae non
rum salutem, sed ad civium Romanorum, hoc
unius cuiusque nostrum vitam et sanguinem
In qua nolite a me, quasi dubium sit ali-
gumenta, iudices, expectare: omnia, quae di-
erunt illustria, ut ad ea probanda totam Si-

, promisso nostro ac recepto] Haec est scriptura et codi- omnium et veterum editionum, donec P. Manutius, offensus, participiis substantive positis, correxit *promisso muneri* , quam lectionem Stephanus, Lambinus, Graevius secuti abinus tamen se magis probare ostendit, quod in aliis libris *sso nostro ac muneri recepto*, sed quinam illi *alii* sint, eit, neque dixisset, opinor, Hotomanus, a quo sumpsit. Eam ionem omni auctoritate destitutam receperunt Beckius et illud urgentes *receptum* dici substantive. Insolens esse cum *promissum* pro substantivo dicatur, illi facile adiungi- eandem rationem sequitur, *receptum*. Atqui Philipp. II, 32 *et receptum intervertit* eodem fere modo dicitur, quod quis ac receperat, neque enim pertinet ad aliud nomen praegressum. *imo]* Sic Steph. Lambinus et codices meliores, revocavit- uelf. 2 Ernestius: reliquae edd. *animo*. Sed pro *affixa* de suo dedit *defixa*, quod haud dubie in sensu tropico fre- Sed quae causa est, cur non illud quoque transferri ad ani- rit? — *quae dicam, sic erunt illustria]* Coegit nos opti- nsensus, vet. cod. apud Lambinum, Leidensis, utriusque nsi, coll. Havn., ut omitteremus, quibus vulgo hic locus eo *nia, quae dicam de supplicio civium Romanorum, clara et illustria* neque tamen non illa satis aperta habent ne vestigia. Nondum enim rem ipsam suo nomine appellat: et exacuit animos iudicum. Sed e Guelff. et Havn. coll. de-

ciliam testem adhibere possem. Furor enim q
sceleris et audaciae comes, istius effrenatum a
importunamque naturam tanta oppressit amenti
nunquam dubitaret in conventu palam supplicia,
in convictos maleficii servos constituta sunt,
140 cives Romanos expromere. Virgis quam multos
derit, quid ego commemorem? Tantum brevi
iudices, dico: nullum fuit omnino civitatis, isto
tore, in hoc genere discrimen. Itaque iam cons
54 dine ad corpora civium Romanorum etiam sine
nutu ferebatur manus ipsa lictoris. Num potes
negare, Verres, in foro Lilybaei, maximo conv
C. Servilium, civem Romanum e conventu Pano
tano, veterem negotiatorem, ad tribunal, ante p
tuos, ad terram virgis et verberibus abiectum?
hoc primum negare, si potes: nemo Lilybaei
quin viderit; nemo in Sicilia, quin audierit.
confectum dico a lictoribus tuis civem Romanum
141 oculos tuos concidisse. At quam ob causam,

---

dimus etiam *possem* pro vulgato *possim*, quoniam vere qui
adhibet. Cf. ad § 154.

ales! Tametsi iniuriam facio communi causae et civitatis: quasi enim ulla possit esse causa, cur cuiquam civi Romano iure accidat, ita quaero, in Servilio causa fuerit. Ignoscite in hoc uno, es: in ceteris enim non magnopere causas requi- Locutus erat liberius de istius improbitate at- nequitia. Quod isti simulac renuntiatum est, ho- m iubet Lilybaeum vadimonium Venerio servo ittere. Promittit. Lilybaeum venitur. Cogere coepit, cum ageret nemo, nemo postularet, spon- em II milium nummum facere cum lictore suo, *ni is quaestum faceret*. Recuperatores se de co- e sua dicebat daturum. Servilius et recusare et ecari, ne iniquis iudicibus, nullo adversario, iudi-

---

. 141. *nemo postularet, sponsionem II mil.]* Repetitum *nemo* ro meto nullo esse puto: in editis primum addidit Naugerius, et Tum vulgo nunc editur *HS duobus millibus sponsionem fa-* sicut idem Naugerius primus scripsit, nam antea *millibus* non nec in libris mss. deterioribus, unde editiones vetustae ductae est, fortasse ne *duobus* quidem, id quod ex Lagom. codd. ex- s non intelligo, cum in Hayd. Oxon. videatur inventum esse, sed rerum notis an litteris expressis non docemur. Verum integerrimi f. ambo et Havn. coll.) *sponsionem millium nummum facere,* de genitivo quidem constat, sed numerum oportet de coniectura Itaque II e vulgaribus servavi. Sed tamen posthac *sponsionem e pecuniae*, non *pecunia*, credemus Latine dici, cf. lib. III, 58 et p. Rosc. Comoedo 4 *in qua legitimae partis sponsio facta* Ceterum *ne* codicum pars deterior et edd. principes. Naugerius, o dubitatio iam nulla est, recte emendavit.

Recuperatores se] Vulgo pronomen abest, nos restituimus ex usa scriptura Guelferbytanorum (et Havn. coll.) *recuperar esse.* inus quidem grammaticam regulam servans de coniectura addidit et *dicit*. Sed pro hoc ipso *dicit*, quod vulgo legitur, nos *dice-* s bonis libris dedimus, ac ne levem quidem illam temporum varia- n sine causa institutam suspicor. *Dicebat* Verres inter reliqua, rtasse ne dicebat quidem, sed Servilius ex aliis quae faceret et et suspicabatur ita eum facturum esse: cur enim ille statim dixis- priusquam sponsio facta esset? Sentis discrimen, sed ego ineptus a, si, quae sensu intelligi debent, verbis cum illustrare vellem, urarem.

142 cium capitis in se constitueretur. Haec cum
loqueretur, sex lictores circumsistunt valentissi
ad pulsandos verberandosque homines exercitati
caedunt acerrime virgis: denique proximus lict
quo iam saepe dixi) Sextius, converso bacul
misero tundere vehementissime coepit. Itaque
cum sanguis os oculosque complesset, concidit
illi nihilo minus iacenti latera tunderentur, ut aliq
spondere se diceret. Sic ille affectus illinc tam
mortuo sublatus, perbrevi postea est mortuus.
autem homo Venerius, et affluens omni lepore ac
nustate, de bonis illius in aede Veneris argent

---

§. 142. *circumsistunt]* Quod vulgo nunc quidem praecedit
nomen *eum* Lambinus de coniectura adiecit, cumque
nis curatorem fefellisset, in Gruterianam et porro venit.
lige *loquentem.* — *proximus lictor]* i. e. qui tibi maxime
acceptus erat, ut Sallustii verbis utar in Iug. 12. Nam
singuli et in lineam praeirent magistratui, qui proximus
gnitate primus erat. Valerius Max. II, 2, 4 *Maxima autem*
tia maiores hunc morem retinuerunt, ne quis se inter
proximum lictorem, quamvis officii causa una progred
terponeret: et cf. Cic. de Divin. I, 26. *Primum*
ad Qu. fr. I, 1, 7, quamquam Lipsius in Electis I, 23, ubi

upidinem posuit. Sic etiam fortunis hominum abu-
batur ad nocturna vota cupiditatum suarum.

Nam quid ego de ceteris civium Romanorum 55
ppliciis singillatim potius, quam generatim atque 143
iverse loquar? Carcer ille, qui est a crudelissimo
ranno Dionysio factus Syracusis, quae lautumiae vo-
atur, in istius imperio domicilium civium Romano-
m fuit. Ut quisque istius animum aut oculos offen-
rat, in lautumias statim coniiciebatur. Indignum
e video videri omnibus, iudices: et id iam priore
ione, cum haec testes dicerent, intellexi. Retineri
m putatis oportere iura libertatis non modo hic,
tribuni plebis sunt, ubi ceteri magistratus, ubi
um plenum iudiciorum, ubi senatus auctoritas, ubi
stimatio populi Romani et frequentia: sed, ubicun-
e terrarum et gentium violatum ius civium Roma-
rum sit, statuitis id pertinere ad communem cau-
a libertatis et dignitatis. In externorum hominum 144
eficorum sceleratorumque, in praedonum hostium-
e custodias tu tantum numerum civium Romano-
a includere ausus es? Nunquamne tibi iudicii,
quam contionis, nunquam huius tantae frequentiae,
e nunc animo te iniquissimo infestissimoque in-
tur, venit in mentem? nunquam tibi populi Ro-

---

§. 143. *quae lautumiae vocantur]* Ernestius ab interpolatoribus
um putabat, persuasitque insecutis editoribus. Verum dubitarim
em, nunquis, nisi illud adiectum sit, intellecturus fuerit, quem
em orator dicat. Cf. supra ad c. 27 pr. — *Indignum hoc]* In-
ditur in Guelff. Havn. *enim*, quod quo pertineat, fateor me non
gere. An voluit hanc causam videri, cur non singillatim diceret?
orum plenum] Sic edidit Lambinus meliores codices secutus;
ores *plenum forum*.

§. 144. *hominum maleficorum]* Vulgo *et maleficorum*, quasi
i, propterea quod externi essent, in Lautumias concluderentur.
alimus importunam copulam auctoritate quattuor meliorum.

nem. Nam ut illi, quos a poetis ac
nus quosdam obsedisse maritimos au
toria aut praerupta saxa tenuisse dicu
essent appulsi navigiis, interficere p
in omnia maria infestus ex omnibus
imminebat. Quaecunque navis ex As
ria, quae Tyro, quae Alexandria ven
tis indicibus et custodibus tenebatur:
in lautumias coniiciebantur: onera a
praetoriam domum deferebantur. Ve
lia longo intervallo alter, non Dionysi

---

§. 144. *huiusce multitudinis]* δεικτικῶς
est ex deterioribus *huiuscemodi* facile admonitus
num censebis. Quid enim similitudo maximae fre
facit? Abest additamentum ab omnibus melioris
praeter Lagom. 29, qui inter utramque classem
duxisti exhibent pro vulgato *putasti*. Ceterum in
Lambini v. c. et Guelferbytanis ambobus, *nunquid*
nota scribendi male intellecta.

§. 145. *quos a poetis accepimus]* Insolens s
bus, sed tamen ferri potest facilius, quam si in v
deleto pronomine *qui*, quod sequitur *dicuntur* pr
levit autem illud contra omnium codicum auctor
qui Victorianae in hac parte praefuit: quam editi

idinem posuit. Sic etiam fortunis hominum abu-
tur ad nocturna vota cupiditatum suarum.
Nam quid ego de ceteris civium Romanorum 55
liciis singillatim potius, quam generatim atque 143
erse loquar? Carcer ille, qui est a crudelissimo
nno Dionysio factus Syracusis, quae lautumiae vo-
ur, in istius imperio domicilium civium Romano-
fuit. Ut quisque istius animum aut oculos offen-
t, in lautumias statim coniiciebatur. Indignum
video videri omnibus, iudices: et id iam priore
ne, cum haec testes dicerent, intellexi. Retineri
putatis oportere iura libertatis non modo hic,
tribuni plebis sunt, ubi ceteri magistratus, ubi
n plenum iudiciorum, ubi senatus auctoritas, ubi
imatio populi Romani et frequentia: sed, ubicun-
terrarum et gentium violatum ius civium Roma-
m sit, statuitis id pertinere ad communem cau-
libertatis et dignitatis. In externorum hominum 144
ficorum sceleratorumque, in praedonum hostium-
custodias tu tantum numerum civium Romano-
includere ausus es? Nunquamne tibi iudicii,
quam contionis, nunquam huius tantae frequentiae,
nunc animo te iniquissimo infestissimoque in-
ur, venit in mentem? nunquam tibi populi Ro-

. 143. *quae lautumiae vocantur]* Ernestius ab interpolatoribus
tum putabat, persuasitque insecutis editoribus. Verum dubitarim
em, numquis, nisi illud adiectum sit, intellecturus fuerit, quem
rem orator dicat. Cf. supra ad c. 27 pr. — *Indignum hoc]* In-
nitur in Guelff. Havn. *enim*, quod quo pertineat, fateor me non
gere. An voluit hanc causam videri, cur non singillatim diceret?
forum plenum] Sic edidit Lambinus meliores codices secutus:
iores *plenum forum.*

. 144. *hominum maleficorum]* Vulgo *et maleficorum*, quasi
ni, propterea quod externi essent, in Lautumiis concluderentur.
alimus importunam copulam auctoritate quattuor meliorum.

sidebat; ille Aetnam solam et eam Siciliae
tenuisse dicitur. At quae causa tum subiciebat
ipso, iudices, huius tam nefariae crudelitatis?
quae nunc in defensione commemorabitur.
que accesserant ad Siciliam paulo pleniores,
torianos milites esse, atque a Dianio fugere
Illi ad deprecandum periculum proferebant, alii
puram Tyriam, tus alii atque odores vestemque
team, gemmas alii et margaritas, vina nonnulli
venalesque Asiaticos, ut intelligeretur ex
quibus ex locis navigarent. Non providerant,
ipsas sibi causas esse periculi, quibus argument
ad salutem uti arbitrabantur. Iste enim haec
piratarum societate adeptos esse dicebat: ipsos
tumias abduci imperabat: naves eorum atque
57 diligenter asservanda curabat. His institutis
147 pletus iam mercatorum carcer esset, tum illa
quae L. Suetium, equitem Romanum, lectissim
rum, dicere audistis, et quae ceteros audietis

---

cet Havn. coll.) *obsidebat* pro vulgo *obtinebant*, malo
varietatis gratias.

es in carcere frangebantur indignissime civium Ro-
anorum, ut iam illa vox et imploratio, *civis Roma-*
s sum, quae saepe multis in ultimis terris opem
er barbaros et salutem tulit, ea mortem illis acer-
rem et supplicium maturius ferret. Quid est, Ver-
s? quid ad haec cogitas respondere? num mentiri
? num fingere aliquid? num augere crimen? num
d horum dicere istis tuis defensoribus audes?
do mihi, quaeso, ex ipsius sinu litteras Syracusa-
um, quas iste ad arbitrium suum confectas esse
itratur: cedo rationem carceris, quae diligentissime
ficitur, quo quisque die datus in custodiam, quo
tuus, quo necatus sit. LITTERAE SYRACUSANORUM.
etis cives Romanos gregatim coniectos in lautu- 148
s: videtis indignissimo in loco coacervatam multi-
aem vestrorum civium. Quaerite nunc vestigia,
us exitus eorum ex illo loco compareant. Nulla
. Omnesne mortui? Si ita posset defendere,
n fides huic defensioni non haberetur. Sed scri-
a extat in iisdem litteris, quod iste homo barba-
ac dissolutus neque attendere unquam, neque in-
gere potuit: ΕΔΙΚΑΙΩΘΗΣΑΝ, inquit, hoc est,

---

rbytani sui mentionem non fecit: sed legitur praeterea in Guelf. 1
. 29.

147. *ut iam illa vox et impl.]* Sic primum Gruterus e bonis ipsius Lambini, Guelff. Reliqui *ut etiam illa vox et illa im-io.* Sed non omittam, sequi in Guelf. 1 *civis Romani*, in Guelf. 2 d. *civis r.*, omisso verbo. Eodem pertinet, quod ex Oxon. af- *civium Romanorum.* Anne igitur *imploratio civis Romani* od h. l. necesse est, sensu dici posse putamus? — *istis tuis de-* Sic Guelferbytani, et solent illa verba coniungi. Volgo *istis*. *tuis*.

148. *vestrorum civium]* Guelf. 1 ab altero discrepans *civium rum.* Sed mox Lambinus ex vet. cod. et nos secundum Guelff. *vorum* dedimus pro vulg. *illorum*.

ἐδικαιώθησαν] Sic Hervagiana, et affirmat Lambinus esse in mss. estque haud dubie in Regio. E Guelff. nihil probes, nam in

mentum unquam fuit, mors et cruciatus er
tutus? Vide, quam commodam defensionem
59 ris. Malo mehercule, id, quod tu defendi
dicibus populoque Romano, quam id, quod
mulo, probari: malo, inquam, te isti generi
quam mercatoribus et naviculariis inimicum
festum putari. Meum enim crimen avaritiae
coarguit: tua defensio furoris cuiusdam, et
tis, et inauditae crudelitatis, et paene novae
154 plionis. Sed non licet me isto tanto bono
uti: non licet. Adsunt enim Puteoli toti: fr

---

enim de Pompeii quodam *monumento in republ.* antea dic
omnino hoc Latine intelligi potest, *monum. in re publi*
Sullanarum partium victoriam non modo adiuverat, sed perf
res, utraecunque partes secutus erat, vile additamentum ca
i. e. nunquam *momentum* in rep. fecerat. Ceterum Lambi
ordine, quam quo vulgo est, *mom. unquam*, et firmant G
et Havn. coll.

§. 153. *Malo mehercule]* Iteratur vulgo *malo, malo,* s
acceperint Hervagianae et Victorianae editores ignoro, cum i
familiae codicibus, quorum quidem accuratiorem notitiam habe
tantum verbum legatur. Nec probarem, sicubi inveniretur.
ἀπροσδόκητος locus est, [illegible] res alia statim ratione explic

ıtores, lectissimos civitatis, non in foro populi
nani, de tot et tam acerbis suppliciis civium Ro-
ıorum: tamen animos etiam barbarorum hominum
noverem. Tanta enim huius imperii amplitudo,
a nominis Romani dignitas est apud omnes na-
es, ut ista in nostros homines crudelitas nemini
cessa esse videatur. Nunc tibi ego ullam salutem,
m perfugium putem, cum te implicatum severi-
indicum, circumretitum frequentia populi Romani
videam? Si mehercule (id quod fieri non posse 151
lligo) ex his te laqueis exueris, ac te aliqua via
atione explicaris: in illas tibi maiores plagas in-
ndum est, in quibus te ab eodem me superiore
loco confici et concidi necesse est. Cui si etiam
quod defendit, velim concedere: tamen ipsa illa

. 150. *concessa esse]* Adiecerant *esse* Stephanus, Lambinus: et
imus nos ex Guelff. et Havn. collatione. — *Nunc tibi ego]* Vulgo
ego tibi, nisi quod Lambinus iam verborum ordinem inverterat.
angis ad rem pertinet, ut *nunc* scribatur, id quod oppositionis
lagitat, et est in varietate lectionis Stephanianae, Guelferbytanis
ous, Havn. collatione, quia etiam, quod mirere, in textu repeti-
mbinianae.

. 161. *mehercule]* vet. cod. Lambini et Guelff. Vulgo *mehercules*.
IV, 14. Statim ante Lambinum omnes e vulgaribus libris *fieri in-*
non posse, sed quod idem Lambinus in margine voluit, eadem
tate meliorum codicum usus, *ex his te laqueis*, Gruterus et re-
non receperunt, servaruntque minus gratam verborum collocatio-
his laqueis te exueris. — *aliqua via ac ratione]* Sic, cum
vi ac ratione, Lambinus e vet. cod., Graevius e Regio edide-
ecutusque est Ernestius, quamvis in Guelf. 2, quo usus est,
esset. At in Guelf. 1 recte legitur. *Viam ac rationem* solere
iceronem coniungi annotavit Graevius, et notum est. Haud du-
, si sola esset, magnopere placeret, sed *rationi* tam contraria
non videantur recte coniungi posse. Redit autem Cicero ad
minas, quas in principio orationum lib. I, 5 iecerat; in quibus
r locus opponitur *plano*, ubi nunc actor privatus in iudicio
ıt. — *ipsa illa falsa def.]* Sic prorsus Guelferbytani et Re-
eque discedere videtur ab hac consertione Lambini vet. cod. ex

mentum unquam fuit, mors et cruciatus era
tutus? Vide, quam commodam defensionem
59 ris. Malo mehercule, id, quod tu defendis
dicibus populoque Romano, quam id, quod
malo, probari: malo, inquam, te isti generi
quam mercatoribus et naviculariis inimicum
festum putari. Meum enim crimen avaritiae
coarguit: tua defensio furoris cuiusdam, et i
tis, et inauditae crudelitatis, et paene novae
154 ptionis. Sed non licet me isto tanto bono
uti: non licet. Adsunt enim Puteoli toti: fr

---

enim de Pompeii quadam *monumento in republ.* antea dic
omnino hoc Latine intelligi potest, *monum. in re publi*
Sullanarum partium victoriam non modo adiuverat, sed perfe
tea, utrascunque partes secutus erat, vile additamentum e
i. e. nunquam *momentum* in rep. fecerat. Ceterum Lambin
ordine, quam quo vulgo est, *mom. unquam*, et firmant Go
et Havn. coll.

§. 153. *Malo mehercule]* Iteratur vulgo *malo, malo,* se
acceperint Hervagianae et Victorianae editores ignoro, cum in
familiae codicibus, quorum quidem accuratiorem notitiam habe
tantum verbum legatur, [illegible] probarem, sicubi inveniretur.
[illegible] locus est, [illegible] alia statim ratione explic

atores, lectissimos civitatis, non in foro populi
mani, de tot et tam acerbis suppliciis civium Ro-
norum: tamen animos etiam barbarorum hominum
moverem. Tanta enim huius imperii amplitudo,
a nominis Romani dignitas est apud omnes na-
es, ut ista in nostros homines crudelitas nemini
cessa esse videatur. Nunc tibi ego ullam salutem,
m perfugium putem, cum te implicatum severi-
iudicum, circumretitum frequentia populi Romani
videam? Si mehercule (id quod fieri non posse 151
lligo) ex his te laqueis exueris, ac te aliqua via
atione explicaris: in illas tibi maiores plagas in-
ndum est, in quibus te ab eodem me superiore
loco confici et concidi necesse est. Cui si etiam
quod defendit, velim concedere: tamen ipsa illa

---

§. 150. *concessa esse]* Adiecerant *esse* Stephanus, Lambinus: et alimus nos ex Guelff. et Havn. collatione. — *Nunc tibi ego]* Valgo *ego tibi*, nisi quod Lambinus iam verborum ordinem inverterat. magis ad rem pertinet, ut *nunc* scribatur, id quod oppositionis flagitat, et est in varietate lectionis Stephanianae, Guelferbytanis taus, Havn. collatione, quin etiam, quod mirere, in textu repeti- ambinianae.

— 151. *mehercule]* vet. cod. Lambini et Guelff. Vulgo *mehercules*. I. IV, 14. Statim ante Lambinum omnes e vulgaribus libris *fieri in- non posse*, sed quod idem Lambinus in margine voluit, eadem itate meliorum codicum usus, *ex his te laqueis*, Gruterus et re- non receperunt, servaruntque minus gratam verborum collocatio- *x his laqueis te exueris*. — *aliqua via ac ratione]* Sic, cum *vi ac ratione*, Lambinus e vet. cod., Graevius e Regio edide- secutusque est Ernestius, quamvis in Guelf. 2, quo usus est, esset. At in Guelf. 1 recte legitur. *Viam ac rationem* solere Ciceronem coniungi annotavit Graevius, et notum est. Haud du- , si sola esset, magnopere placeret, sed *rationi* tam contraria non videntur recte coniungi posse. Redit autem Cicero ad minas, quas in principio orationum lib. I, 5 iecerat; in quibus or locus opponitur *plano*, ubi nunc actor privatus in iudicio it. — *Ipsa illa falsa def.]* Sic prorsus Guelferbytani et Re- eque discedere videtur ab hac consortione Lambini vet. cod. ex

navem suam mercesque repetat; refellito, si p
meum testem deseram, tibi favebo: te, inquam,
vabo: ostendito, illos cum Sertorio fuisse, a
fugientes ad Siciliam esse delatos. Nihil est,
te mallem probare: nullum enim facinus, quod
supplicio dignum sit, reperiri neque proferri
155 Reducam iterum equitem Romanum, L. Flavi
voles: quoniam priore actione, ut patroni tu
tant, nova quadam sapientia, ut omnes inte
conscientia tua atque auctoritate meorum testi
stem nullum interrogasti. Interrogetur Flavius,
les, quinam fuerit T. Herennius, is, quem ille

---

pro vulg. *a te*, et perpetuum hoc in his certe orationibus esse,
locum exceperis IV, 20 §. 43, ubi boni libri aliquot *a te* habe
servavimus ad lib. III, 60 §. 138. Tum *ob Dianae* Guelf.,
Havn. coll.

§. 154. *quod te mallem]* Non vereor ne soloece videar
loqui iubere, quod Imperfectum pro vulg. *malim*, revocavi
ambobus et Havn. collatione. Opus est enim significatione
posse, quod cupere se dicit: eamque ipsam ob causam puta
titer cum Marianorum hominum patronum sese ostentare. Sic
tur ei κοινὴν ποιοῦντι ab iis, qui tum rem publicam tenebat

oriam Lepti fecisse dicit: qui cum amplius centum
cives Romanos haberet ex conventu Syracusano, qui
eum non solum cognoscerent, sed etiam lacrimantes
te implorantes defenderent, tamen inspectantibus
omnibus Syracusanis, securi percussus est. Hunc
quoque testem meum refelli, et illum Herennium Ser-
torianum fuisse abs te demonstrari et probari volo.
Quid de illa multitudine dicemus eorum, qui, capiti- 60
bus involutis, in piratarum captivorumque numero pro- 156
ducebantur, ut securi ferirentur? Quae ista nova di-
ligentia? quam ob causam abs te excogitata? An te
L. Flavii ceterorumque de T. Herennio vociferatio
commovebat? an M. Annii, gravissimi atque honestis-
simi viri, summa auctoritas paulo diligentiorem timi-

---

§. 155. *ex conventu Syracusano]* Edd. veteres et codd. deterio-res *Syracusarum*, e melioribus Stephanus et Lambinus ediderunt *Sy-racusano*, sed cum in texto repetitae Lambinianae aut incuria aut falsa opinione correctoris factum esset *Syracusanorum*, hoc in Gruteriana et Ernestiana haesit, donec recentiores auctore Garatonio restituerunt *Syracusarum*. Sed nihil verius, adde nunc etiam tutius, quam reci-pere Lambinianam lectionem. Cf. ad IV, 25.

tamen inspectantibus] Vulgo *tamen a te, insp.* Sed cum in deterioribus codd. (VIII Lagom. Heyd. Oxon.) sola praepositio omit-titur, tum a Stephaniano et Lambiniano codice, Guelf. ambobus, Havn. coll., totum hoc *a te*, et rectissime quidem, abest. Sed quod in ipsa edit. Stephaniana et Lambiniana legitur *Syracusis*, quamvis *vet. cod.* Lambinus auctorem addat, tamen vulgare mendum est, ne librariorum quidem puto, nam saepe dubito an *v. c.* nonnunquam ipsam dixerit Stephanianam editionem, quippe ad fidem codicis exactam.

§. 156. *piratarum captivorumque]* Ἓν διὰ δυοῖν: nam qui alii fuerint *captivi?* In Guelf. 1 *que* non est: fort. igitur *piratarum ca-ptorum*. — *abs te excog.]* Sic Stephanus, Lambinus, Graevius, Er-nestius rel. e suis libris. Deteriores *cogitata*. Lag. 29, qui et ipse *excogitata* habet, tamen et h. l. et paulo ante *a te* contra Ciceronis usum in his quidem orat. mirum quam constantem. Nam mox in hac eadem §. ubi adhuc vulgo est *a te*, itidem *abs te* scribendum ex Havn. coll. et utroque Guelferbytano. — *paulo diligentiorem]* Deteriorum cohors *paullo ante diligentiorem*, ex iis edd. vetustae et Victoriana. Sed Hervagianus editor *ante* omisit, eumque P. Manutius, Stephanus,

tuit: quos tamen iccirco necabat palam,
nes in conventu (id quod antea dixi)
genter praedonum numerum requirebant.
Romanae, te praetore, est constituta co
negotii gerendi spes? hoc capitis vitaequ
Parumne multa mercatoribus sunt neces
subeunda fortunae, nisi etiam hae formi
stris magistratibus atque in nostris prov
debunt? Ad eamne rem fuit haec subur
lis Sicilia, plena optimorum sociorum

Lambinus secuti sunt, donec in textu repetitae Lambin
illo *te*, et per Gruterum facta est vulgata. Sed p
auctoritatem sequi, quam correctionem alioquin non in

§. 157. *dixi]* Sic Lambini v. c. in margine, Leid
collatio: editi *diximus*. *Ante dixi* et *antea dixi*
nusquam est *diximus* in hac locutione. Mox *haeccine* e
Hervagiana et Victoriana, cum antea fuisset *haec in*
est in Lagomarsinianis omnibus, Oxon. Huydecoper
scripsit *haeccine*, recte, opinor, veterem et pronuntia
rationem servans. Cf. ad cap. 25, et 63 pr.

ac fidelis Sicilia] Vulgo *provincia* interpositu
verbo libenter carebis: *Siciliam* abesse maluit Hoto
codicis auctoritatem desideravit, cum nunc praebet La

mque civium, quae cives Romanos omnes suis ipsa
dibus libentissime semper accepit, ut, qui usque ex
tima Syria atque Aegypto navigarent, qui apud bar-
ros propter togae nomen in honore aliquo fuissent,
i ex praedonum insidiis, qui ex tempestatum peri-
lis profugissent, in Sicilia securi ferirentur, cum se
n domum venisse arbitrarentur?

Nam quid ego de P. Gavio, Consano municipe, 61
am, iudices? aut qua vi vocis, qua gravitate ver- 158
rum, quo dolore animi dicam? tametsi dolor non
ficit: ut cetera mihi in dicendo digna re, digna do-

---

toritate optimorum, a vulgata scriptura eam ob caussam, opinor,
endens, quod illam Lambinus servarat.

§. 158. *Consano municipe]* Sic h. l. codices plerique, pauci *Cos-*
no, verum infra plerique *Cossanus*, *Cossanum* cet. Itaque proinde
tiones veteres: antiquissimae *Consano*, quod servarunt Victoriana
ex ea Manutius, Stephanus, Lambinus, cum in Hervagiana scribe-
r ex eaque in repetit. Lambiniana restitueretur *Cossano*. Grute-
, cum in Palatinorum uno *Consano*: in altero *Cossano* invenisset,
tamen *Cosano* edidit, e Cuiaciano, ut videtur velle dicere. Certe
acceperunt reliqui, eamque ob caussam, postpositis veterum libro-
scripturis, hominem *Cosanum* ex Etruria perpetuo ferunt. Sed
cum est errasse Gruterum in commemorando illo libro, nam ceteri
libri Guelff. et Havn. coll. hoc quidem loco *Consano* item ut de-
ores exhibent, neque Lambinus, qui solet, ubi vet. cod. discrepat,
quam notavit. Accedit, quod cum ista regione non convenit, quod
c. 66 Gavius traditur *ex cruce in litore fixa domum suam pro-*
cere potuisse, id quod rectissime Orellius observavit; contra quod
crimini dabatur a fugitivis missum esse, ad Lucaniam magis pertinet,
maxime servorum copiae versabantur. Utique intelligitur etiam hac
re, quam anceps negotium sit, in eiusmodi rebus ab auctoritate ve-
um librorum discedere. Nam *Consanus* eadem prorsus ratione a
npsa, Hirpinorum urbe, formatum est, ut paludes *Pomptinae* vulgo
m *Pontinae* vocatae sunt, atque ipsa urbs hodie *Conza* i. e. *Consa*
atur. Apud Livium lib. XXIII, 1 eadem fere librorum varietas est,
improbabile *Consanos* fuisse. Sed ut non reprehenderim qui illic
mpsanos omnibus litteris expresserunt, sic qui *Cosanum* hic obtru-
rnt, minime ferendi. — *tametsi dolor non deficit]* Sentit se dum
as continuat minus apte dixisse: itaque corrigit. Sed sustulimus
d vulgo interponitur paulo languidius *me* auctoritate Guelff. amborum.

rum, qui casu tum Messanae fuerunt,
priore actione testium, res ut nemini du
159 set. Quid nunc agam? Cum iam tot h
genere ac de istius nefaria crudelitate
prope omnem vim verborum eiusmodi,
istius digna sint, aliis in rebus consump
hoc providerim, ut varietate criminum
tenerem: quemadmodum de tanta re dic
unus modus atque una ratio est. Rem i
nam: quae tantum habet ipsa gravitati
mea, quae nulla est, neque cuiusquam a
160 dos vestros animos eloquentia requiratur.

Mox *laborandum est* Leidensis, Stephanus (in variet.
in margine Lambini et Havn. collatione. Non placet,
veram et propriam significationem habeat curandi ut i
cupiveris. Si esset *laboro*, probarem; sed de nec
non est quod dicat.

§. 158. *Rheginorum testimoniis]* Hoc loco in co
collocatur verbum *testimoniis*, olim vulgo post *honest*
tra libros a Lambino in fine, ubi sane maxime plac
fefellit repetitorum incuria, in hac re contra proposit
num secutorum: reliqui Graterm fidem habuerunt. Sc
e fide librorum meliorum *testium* dedit, ubi deterior

dico, Consanus, cum in illo numero civium Ro-
um ab isto in vincla coniectus esset, et nescio
tione clam e lautumiis profugisset, Messanam
enisset: qui tam prope iam Italiam et moenia
iorum videret, et ex illo metu mortis ac tene-
iasi luce libertatis et odore aliquo legum recrea-
vixisset; loqui Messanae et queri coepit, se ci-
Romanum in vincla coniectum, sibi recta iter
Romam, Verri se praesto advenienti futurum.
itelligebat miser, nihil interesse utrum haec Mes- 62
an apud ipsum in praetorio loqueretur. Nam,
ea vos docui, hanc sibi iste urbem delegerat,
haberet adiutricem scelerum, furtorum receptri-
flagitiorum omnium consciam. Itaque ad magi-

---

160. *in illo num. civium Rom.]* Libri vulgares et edd. vetu-
numero, nihil amplius: Hotomanus adiiciendum censuit prae-
em *in*, sed falsam in ea re elegantiae speciem secutus, quod
eret, non praeponeret. Recepit P. Manutius in edit. 1559, et
am Lambinianae repetitae ad Gruterum et Ernestium propaga-
Sed dudum Stephanus et Lambinus e suis libris et rectius
us ediderunt, uti praescriptum vides. Suffragatur codex Regius,
am negligentius Graevius quidem nihil de addito verbo *Rom.*
Vincla et h. l. et paulo post plerique codices, ut non fere
g. 29 *vinculo* servet: edd. variant. — *qui tam prope]* Adieci-
n ex utroque Guelf. et coll. Havniensi: nam confert etiam non-
sententiam. Sed quamvis et illi libri et vetus Stephani in eo
ant, ut post nomen *Rheginorum* adiiciant *civium Romanorum*,
amen ne explicatio magistri sit. Deinde ordinem verborum se-
auctoritatem meliorum immutavimus, qui vulgo est *loqui Mes-
coepit et queri.* — *se civem Romanum in vincla conie-*
Addiderunt *civem Rom.* primum Hervag. et Victor. cum in de-
is non legatur. Sed *esse* ante *coniectum* et ipsi servarunt
tur hodie, quamvis in plerisque libris utriusque ordinis non sit,
in hoc articulato dicendi genere absit.

160. *flagitiorum omnium consciam]* Sic pro vulg. *sociam*
us in varietate lect. et Lambini vet. cod., sed sibi dicit in marg.
cere Lambinus. Mirum, cum eadem urbs in loco simillimo IV,
inum testis vocetur, nec sane plus quam vidit et adiuvit. Nec
bytani aut Havn. coll. suos destituunt. *Receptrix* eadem vocatur

inflammatus scelere et furore in forum ven
bant oculi: toto ex ore crudelitas eminebat.
bant omnes, quo tandem progressurus, au
acturus esset: cum repente hominem pro
in foro medio nudari ac deligari, et virg
iubet. Clamabat ille miser: se civem esse
municipem Consanum: meruisse cum L. Pr

---

illo loco, ne cum Er. Memmio, illo patruo Lambini,
ceptatricem: nam et *receptor* dicitur et *receptator.*
deliosus e Guelff. et edit. Lambiniana: reliqui *ante.*

§. 160. *Verres venit]* Gruterus et reliqui *venit V*
bros, praeter unum Lag. 42. Deinde *refertur* Lag. V
et Guelf. 1. Editi summo consensu *defertur.* Tum vul
in lautumiis fuisse: nos nunc *se* loco movimus aucto
et Havn. collationis, Guelf. 1 utroque ponit.

§. 161. *benic. erga se]* Ordo verborum est ex Gu
vet. cod. Vulgo *erga se benev.* Sed *i* vocalem certi
monumentorum consensus postulat. Cf. Spaldingium ad Q
7, 24 cum Supplementis.

crudelitas eminebat] Locus laudatur a Quintiliano
et Gellio X, 3: sed quod apud illum olim legebatur *emicabo*
sententia Hotomani Ciceroni reddendum sibi esse putavi
actis editionibus illorum scriptorum ad fidem codd. mss

lidissimo equite Romano, qui Panhormi negotiaretur, ex quo haec Verres scire posset. Tum iste se comperisse ait, eum speculandi causa in Siciliam ab ducibus fugitivorum esse missum: cuius rei neque index, neque vestigium aliquod, neque suspicio cuiquam esset ulla: deinde iubet undique hominem vehementissime verberari. Caedebatur virgis in medio foro 162
Messanae civis Romanus, iudices; cum interea nullus gemitus, nulla vox alia illius miseri inter dolorem crepitumque plagarum audiebatur, nisi haec, *civis Romanus sum.* Hac se commemoratione civitatis omnia verbera depulsurum, cruciatumque a corpore deiecturum arbitrabatur. Is non modo hoc non perfecit, ut virgarum vim deprecaretur: sed, cum imploraret saepius usurparetque nomen civitatis, crux, crux, inquam, infelici, et aerumnoso, qui nunquam istam pestem viderat, comparabatur.

---

egitur, et cum vi quadam e praegressis repetitur. Nomen autem viri littera in Lag. 29 et Guelf. 1 Havn. (*recio*) scribitur, Guelf. 2 *rectio*: t a *prece* potius, quam a *pretio* formatum putaverim. Accedunt inscriptiones antiquae apud Gruterum. Mox *ait* a Lag. 29 et utroque Guelf. abest, omittique voluit Stephanus in var. lectionis. *Aliquod* on est in Lag. 29.

§. 161. *hominem vehementissime*] Deteriores cum edd. antiquis *ominem proripi vehementissimeque* prorsus inepte. Correxit Graeus e Regio, Ernestius ex Guelf., sed multo ante illos Stephanus, quem Lambinus quidem secutus erat.

§. 162. *Hac se commemoratione*] Guelf. 1 *ac non ad eos*, 2 *at non ad eos*, i. e. omissis quae sequuntur omnibus usque ad principium capitis 67. Eadem lacuna est in eo codice, cuius collatio Havn. t, aliquot versibus maior in Leidensi. Etiam Stephani emendationes r idem spatium nullae sunt, nec Lambinus suum v. c. commemorat. *istam pestem viderat*] Delector Ernestii sagacitate, qui, cum lgo ederetur *nunquam istam potestatem viderat*, quamvis explicat „nempe ut cives indicta causa verberarentur," tamen sibi totum c parum placere fateretur. Neque enim illa *potestas* fuit, sed ninue ferendus potestatis abusus. Destituti hoc in loco sumus illorum tes optimorum librorum praesentissimo auxilio, sed superest Lago-

marsinianus 29, incertae quidem fidei, quippe saepe ne
interpolationis suspectus, sed in plerisque tamen pro
integerrimis prae se ferens. Is h. l. *pestem* habet
Optime, opinor, et quod vel coniectura reperire del
pestis ipse Verres non raro appellatur, aliique eius s
homines, non modo addito genitivo, quod frequentissi
absolute, ut III, 54 med. *importunissima pestis.*

§. 163. *lex Porcia legesque Semproniae]* Ipse e
birio c. 4 *Porcia lex virgas ab omnium civium R*
pore amovit, — C. Gracchus legem tulit, ne d
Rom. iniussu vestro (populi Rom.) *iudicaretur.* I
cta mentione legis Valeriae de provocatione (anno a.
latae) *Porcia tamen lex sola pro tergo civium lata*
(sic legendum arbitror e codd. pro vulgato *quod*) *grav*
verberasset necassetve civem Romanum, sanxit. A
ptores in hoc consentiunt, liberatos ea lege a metu vir
rum cives Romanos, Sallustius Catil. in orat. Caesaris
nat. VII, 43 — necis causa, sive ad mortem usque, i
legibus, non Porcia, exilium damnatis civibus permissu
dicit apud Sallustium §. 40. Fortasse inter eas una
nam quae plures hoc loco dicantur, ignoro. Sed quia
nihil de provocatione videtur fuisse, legem Porciam n
Porcium Laecam, Trib. plebis, (vide apud Bachium in
Rom. lib. II, cap. II §. 35) pertinere, sed ad celebrem
cium Catonem, qui sese *pro scapulis* dixisse apud
voce tradit. — *Haecine]* Sic edd. vetustae et restituit La
haece. Vulgo *haeccine* scribitur. Cf. ad c. 25 pr. — *ci*

ceterique cruciatus admovebantur, si te illius acerba imploratio et vox miserabilis non inhibebat, ne civium quidem Romanorum, qui tum aderant, fletu et gemitu maximo commovebare? In crucem tu agere ausus es quemquam, qui se civem Romanum esse diceret? Nolui tam vehementer agere hoc prima actione, iudices: nolui. Vidistis enim, ut animi multitudinis in istum dolore et odio et communis periculi metu concitarentur. Statui egomet mihi tum modum et orationi meae, et C. Numitorio, equiti Romano, primo homini, testi meo: et Glabrionem, id quod sapientissime fecit, facere laetatus sum, ut repente consilium in medio testimonio dimitteret. Etenim verebatur, ne populus Romanus ab isto eas poenas vi repetisse videretur,

---

adefiant lotniner, ut stigmata inurantur servis maleficis. Gellius mox *niebat* pro *inhibebat*, recepitque Lambinus: ceteri facile quam parum illud verbum huic loco aptum esset, intellexerunt.

§. 163. *et orationi meae]* Addidimus *et* e Lag. 29: nam in eiusmodi orationis forma, *statui mihi modum orationi meae*, abundare praenomen eleganter nec Gulielmo nec cuiquam credo. Senserat Lambinus aliquid corrigendum esse, censuitque addendum esse *faciendum*: ... lenius hoc erit remedium. Tum *primario homini* typographi Gryphiani, ipso invito, servarunt, intuitque ea res Ernestium: edd. enim ... vagiana vetustiores et codices omnes *primo homini* habent, de quo ... quae ad I, 26 §. 67 annotavimus, ubi obliti sumus laudare IV, 23 pr. *consilium in medio testimonio]* Ausus sum aliquid, non nego, quod in hac parte orationis, ubi integerrimi cuiusque codicis auxilio destituimur, ferri debeat, quod pro vulgata lectione *ut repente consilium in medio testem dimitteret* Hotomani coniecturam recepi. Nam, ... taceam de insolito et insuavi hyperbato, *in medio consilio* si cum ... velis esse dum iudices deliberant, testis ante dicit, quam iudices in consilium mittuntur, sive cum Hortensio dictum velis de certo ... an, primum deberet esse *e consilio*, tum ne hoc quidem verum testem inter iudices considentes dicere. Sed de consilio dimisso lege simile factum lib. I de Orat. c. 26 extr., nec dubium esse ... quin ita praetor facere et potuerit et solitus sit. Codicum mss. ... tas nulla est, nisi quod in Lagomarsinianis nonnullis pro *dimitteret* legitur *mitteret*. — *repetisse videretur]* artificiose dictum pro ... *deret*, quod esset invidiosum, observat Ernestius, posito conse-

quas veritus esset ne iste legibus et vestro
164 non esset persoluturus. Nunc, quoniam expl
est omnibus, quo loco causa tua sit, et quid
futurum sit: sic tecum agam. Gavium istum,
repentinum speculatorem fuisse dicis, ostend
lautumias Syracusis a te esse coniectum, ne
solum ex litteris ostendam Syracusanorum, ne
dicere, me, quia sit aliquis in litteris Gavius, l
gere et eligere nomen, ut hunc illum esse pos
cere: sed ad arbitrium tuum testes dabo, qui
ipsum Syracusis abs te in lautumias coniectu
dicant. Producam etiam Consanos, municipe
ac necessarios, qui te nunc sero doceant, iudic
sero, illum P. Gavium, quem tu in crucem egi
vem Romanum et municipem Consanum, non
64 latorem fugitivorum fuisse. Cum haec omnia
165 polliceor, cumulate tuis proximis plana fecer

quente pro re ipsa et antecedente. Recte, quamquam non t
cium in ea re agnosco, quam dicendi rationem Ciceroni usitat
si placet Gramm. nostrum §. 751. Lag. 29 *ac vestro.* Cce
statuas, utrum illa causa fuerit, an Glabrionem, modestum

stuc ipsum tenebo, quod abs te mihi datur: eo contentum me esse dicam. Quid enim nuper tu ipse, :um populi Romani clamore atque impetu perturbaus exiluisti, quid, inquam, locutus es? illum, quod noram supplicio quaereret, ideo clamitasse, se esse :ivem Romanum: sed speculatorem fuisse. Iam mei estes veri sunt. Quid enim dicit aliud C. Numitoius? quid M. et P. Cottii, nobilissimi homines, ex igro Tauromenitano? quid Q. Lucceius, qui argentaiam Rhegii maximam fecit? quid ceteri? Adhuc enim estes ex eo genere a me sunt dati, non qui novisse Gavium, sed se vidisse dicerent, cum is, qui se civem Romanum esse clamaret, in crucem ageretur. Ioc tu, Verres, idem dicis: hoc tu confiteris illum lamitasse, se civem esse Romanum: apud te nomen

---

ne qui lateri haererent, qui frequenter cum aliquo essent: Cic. X ad itt. 25 *quibus* (erroribus et miseriis) *proximi utinam mederi manissent;* in Pisonem 32 *Caesar me sui totius consulatus eorumque onorum, quos cum proximis communicavit, socium esse voluit.* aec pertinent ad redarguendas suspiciones, Lambini, qui *testibus proectis* aut *testibus* simpliciter, Lipsii, qui *diebus proximis* hic legenum coniecerant.

§. 165. *locutus es]* Lag. 29 *elocutus es*, quo tamen verbo Cicero n utitur nisi cum de ratione dicendi, quam *elocutionem* appellamus, t. Idem cum paucis aliis in iis quae sequuntur *se esse civem* omitesse. — *Cottii]* Edd. veteres usque ad Gruterum *Cotii*, sed Lag. 29 42 duplicem litteram firmant, quamquam ille quidem *Coctii.* Deinde *ucceius* cum Graevio dedimus et Lag. 29: reliqui fere *Luccius. Re-* sine aspiratione libri mss. omnes, et fuerunt qui sic scribendum serent, Dausquius in Orthogr. et Graevius ad Cic. Epist. XII, 25. mirum abutuntur ignorantia librariorum, et vero etiam sculptorum, alis est qui in Thesauro Grut. p. CL, 7 et *Regium* et *ponthes* aravit. — *quid ceteri]* Libri olim editi et manuscripti, ut videtur, nes *quid enim ceteri?* Primus mediam vocem sustulit Lambinus, que eam postea requisivit quisquam. — *sed se vidisse dicerent]* Vulgo *d qui se. Qui* abest a Lagom. praeter 1 et 45 omnibus, aliquot iam *se* omittunt, qualem fere causam fuisse puto, cur Lambinus *non i se novisse G. sed qui vidisse dicerent* ederet. — *civem esse om.]* Lag. 29 *civem Romanum esse.*

cebat. Si tu apud Persas aut in extrem
prehensus, Verres, ad supplicium ducerer
clamitares, nisi te civem esse Romanum
ignoto apud ignotos, apud barbaros, apud
extremis atque ultimis gentibus positos,
lustre apud omnes nomen tuae civitatis pr
quisquis erat, quem tu in crucem rapieb
esset ignotus, cum civem se Romanum e
apud te praetorem, si non effugium, ne
dem mortis mentione atque usurpatione ci
65 qui potuit? Homines tenues, obscuro loco
167 gant; adeunt ad ea loca, quae nunquam

---

§. 166. *ut dubitationem aliquam, ut crudelissimi*
simae et codd. Lagom. VII Huyd. Oxon. *dubit. aliquan*
Nangerius *dubitationem aliquam crucis, ut crudel*
nostris unus Lag. 29. Inde in Victoriana primum co
dilationem aliquam crucis, eamque lectionem P. Ma
nus, Lambinus cum repetitoribus secuti sunt. Grutern
scripturam restituit, sed *ut* tamen servavit. Nihil hab
dilatio aliqua crucis cum idem prorsus sit atque *mor*
dicit, tum *crux* manifesto interpretationem prodere vid

§. 166. *Qui esset, ignorabas]* Vulgo omnes inde a

runt, ubi neque noti esse iis, quo venerunt, neque semper cum cognitoribus esse possunt. Hac una tamen fiducia civitatis non modo apud nostros magistratus, qui et legum et existimationis periculo continentur; neque apud cives solum Romanos, qui et sermonis et iuris et multarum rerum societate iuncti sunt, fore se tutos arbitrantur: sed, quocunque venerint, hanc sibi rem praesidio sperant esse futuram. Tolle 168

---

§. 167. *sperant esse futuram]* Sic libri mss., de quibus primum arbitramur dicendum esse, Huyd. Oxon. Lagom. omnes, praeter Lag. 27. 45. 48, qui et *esse* omittunt, et una cum Lag. 42 *futurum* habent. Lag. 14 *futurum* pro varia lectione habet: sed in eo et 48 Q. (sic). Gellius laudatur, ut fontem varietatis cognoscas. Nam A. Gellius I, 7 e libro *spectatae fidei Tironiana cura atque disciplina facto* totum hunc locum, quamquam minores quaedam discrepantiae non desunt, tamen imprimis hanc ob causam rettulit, ut Ciceronem *hanc sibi rem praesidio sperant futurum* antiquo more scripsisse, eamque dicendi rationem non mendosam esse demonstraret. Res indubitata est, ab antiquissimis nonnunquam Infinitivum futuri, Participii et genere et numero neglecto, indeclinabiliter prolatum esse, nec opus est, cum Gellium et Priscianum p. 864 Putschii auctores habeamus, recentiorum auctoritatibus uti. Cf. tamen Ruddimannum in Instit. lib. III c. 2 extr. pag. 285 Tom. I edit. Lipsiensis. Verum Priscianus recte et prudenter *antiquissimorum* eum fuisse morem docet, quae appellatio ad Plautum pertinet, ad Ciceronem non pertinet. Gellium maximi facio et veterem hominis eruditionem atque elegantiam admiror, sed, quod illius aetatis ingenium fuit, cum quicquid obsoletum esset, venustum putaret et studiose consequeretur, eius iudicio in librorum fide aestimanda paululum diffido. Nam si illa dicendi ratio etiam Ciceroni placuisset, qui factum esse dicimus, ut hoc uno tantum loco et in tam exiguo litterarum discrimine inveniatur? Nam quod laudant Epist. XIV, 1 *te* (ad Terentiam suam scribit) *vicum esse venditurum*, abutuntur vulgari mendo ne plurimorum quidem codicum. Mendum etiam h. l. in illo exemplari Gelliano fuisse puto, cuiusmodi multa ne in optimis quidem deesse constat: ego certe tum demum dubitare inciperem, si et varietas paulo gravior esset et codices, de quorum integritate nobis ex usu constaret, congruerent. Restat ut de editionibus breviter indicemus. Veteres igitur omnes *sperant esse futurum*, Stephanus *sperant esse futuram*, Lambinus *sperant futurum*, quod cum servatum esset a repetitoribus, Gruterus *futuram* tacitus correxit, *esse* omisit. Nec Ernestius quicquam annotavit. Recentiores tamen Gellii testimonium librorum Ciceronianorum, quos parum nossent, fidei praeposuerunt.

hanc spem, tolle hoc praesidium civibus Romanis: constitue nihil esse opis in hac voce, *civis Romanus sum;* posse impune praetorem aut alium quemlibet supplicium, quod velit, in eum constituere, qui se civem Romanum esse dicat, quod eum quis ignoret: iam omnes provincias, iam omnia regna, iam omnes liberas civitates, iam omnem orbem terrarum, qui semper nostris hominibus maxime patuit, civibus Romanis ista defensione praecluseris. Quid, si L. Precium, equitem Romanum, qui tum in Sicilia erat, nominabat? etiamne id magnum fuit, Panhormum litteras mittere? Asservasses hominem, custodiis Mamertinorum tuorum vinctum, clausum habuisses, dum Panhormo

---

§. 168. *quod eum quis ignoret]* Addidimus *eum* ex Lag. 29, sine quo sententia obscura, oratio abrupta est. Lege explicationes veterum, et iudica. Mox idem Lag. 29 *hac defensione:* rursus dubito.

qui tum in Sic. erat, nominabat] Plerique codd. (vel omnes quos certius noverim praeter Lag. 29) et edd. vetustissimae *qui tum in Sicilia nominabatur.* Naugerius in Aldina et interpunxit post *Sicilia,* et emendavit *nominabat.* Sed in Victoriana accessit *negotiabatur.* (Florentinam, quam Hotomanum secuti editores ad partes vocant, ignoro, quae sit, certe Iuntina non est.) Post quam scripturam [redacted]

Precius veniret: cognosceret hominem; aliquid de summo supplicio remitteres: si ignoraret; tum, si ita tibi videretur, hoc iuris in omnes constitueres, ut, qui neque tibi notus esset, neque cognitorem locupletem daret, quamvis civis Romanus esset, in crucem tolleretur.

Sed quid ego plura de Gavio? quasi tu Gavio 66
tum fueris infestus, ac non nomini, generi, iuri ci- 169
vium hostis. Non illi, inquam, homini, sed causae communi libertatis inimicus fuisti. Quid enim atti-
nuit, cum Mamertini more atque instituto suo cru-
cem fixissent post urbem in via Pompeia, te iubere
n ea parte figere, quae ad fretum spectaret; et hoc
ddere, quod negare nullo modo potes, quod omnibus
udientibus dixisti palam, te iccirco illum locum deli-
gere, ut ille, quoniam se civem Romanum esse dice-
ret, ex cruce Italiam cernere ac domum suam prospi-
cere posset? Itaque illa crux sola, iudices, post con-

---

atum iam; Epist. XIII, 28 med. *homini te gratissimo, iucundissimo benigne fecisse*; saepe Sallustius v. c. bell. Cat. 33 pr. *miseri egentes*, saepe Livius, vide Drakenborchium ad I, 14, 7 et de Substanivis nos ad har. oratt. libro II. extr.: immo rhetorica figura cumulatio- pessundaretur. Mox Lambinus item liberius, quam decet, *si* addi- in hoc membro *cognosceret hominem*, quod abesse et posse et olere in hac orationis forma, nemo ignorat. Fere fit ut signum interogationis addatur, quoniam eo saltem vocis flexu pronuntiamus. Veum P. Manutius etiam alterum *si*, quod in libris. mss. est, delendum ensuit, laudans pro se locos similes bimembres Phil. XI, 8 §. 19 et XIII, 11 §. 25. Denique *Panormo* Lambinus omitti voluit in marg. epet. editionis, nescio quam ob causam: nec quod *Precius* omittitur n Lag. 29 placet.

§. 169. *more atque inst.]* Sic primus de coniectura verissime dedit Naugerius: codices mss. omnes *nomine:* nimirum quod scribitur *noie.*

quoniam se civem] Sic Oxon. Huyd. Lag. 48 et cui plurimum tribuendum 29, et acerbius puto atque ad hanc rem aptius quam vulg. *qui se civem.*

nefaria res appellari nullo modo po
omnibus iste contentus: spectet, i
conspectu legum libertatisque mor
loco Gavium, non unum hominem n

---

§. 169. *illo in loco]* Sic libri omnes pr
Gruteriana praepositio excidit, idque vitium
centiores propagatum est. Vide ad IV, 51 ex

perangusto fretu] Libri Ciceroniani m
42, hac quidem in oratione non sane magnae
lius noct. Att. XIII. 20 sese in libris accurat
testatur, quo ego non moverer, nisi Charisii auc
Putschii Ciceronis esse *a Gaditano fretu*
declinandi rationem ne Augusti quidem aetate
linum in lexico. Priscianus quidem pag. 715
ceronis non facit mentionem. Itaque cum p
editores, nolui ab eorum iudicio discedere. —
tiones principes et codices mss. *ea fixum*, N
admodum probabiliter emendavit. Itaque reli
discesserunt, nisi quod Hervagius de coniectu
dit. Mallem et ipse, sicut recepit Lambinu
auctoritas ostenderetur. Nunc cum *affixum*
cellum sub dictione *alumnus* legatur, nec ha
lari Lag. 29 scriptura *defixum*, vulgatam ser

§. 170. *vincire — verberare — necare —*
ciri — verberari — necari — tollere, quod e
editores, correxerunt *tolli*. Verum Naugerius

Romanum, sed communem libertatis et civitatis causam in illum cruciatum et crucem egisti. Iam vero videte hominis audaciam. Nonne eum graviter tulisse arbitramini, quod illam civibus Romanis crucem non posset in foro, non in comitio, non in rostris defigere? Quod enim his locis in provincia sua, celebritate simillimum, regione proximum potuit, elegit: monumentum sceleris audaciaeque suae voluit esse in conspectu Italiae, vestibulo Siciliae, praetervectione omnium, qui ultro citroque navigarent.

Si haec non ad cives Romanos, non ad aliquos 67
amicos nostrae civitatis, non ad eos, qui populi Ro- 171
mani nomen audissent; denique, si non ad homines, verum ad bestias; aut etiam, ut longius progrediar, si in aliqua desertissima solitudine ad saxa et ad scopulos haec conqueri ac deplorare vellem: tamen omnia muta atque inanimata tanta et tam indigna rerum acerbitate commoverentur. Nunc vero cum loquar apud senatores populi Romani, legum et iudiciorum et iuris auctores, timere non debeo, ne non unus iste ci-

---

§. 170. *Quod enim his locis]* Hotomanus in hoc loco offendit, quem putaret explicari non posse, nisi si *quod locum* neutraliter dici existimaretur. Itaque prompte Lambinus correxit *quem enim his locum* cet. Verum recte Garatonius *Quod* positum est substantive, ait, quasi dixerit Cicero, Verrem quidvis, cui nomen ponere orator non vult, elegisse, sive illud mons fuerit, sive promontorium.

§. 171. *haec conqueri ac]* Editt. principes *et* pro *haec*, contra libros mss. *Ac* nos dedimus ex aliquot melioribus, qui hinc rursus incipiunt. Vulgo *et*. Tum *inanimata* ex iisdem (Stephaniano, Guelff. Havn. coll.) scripsimus. Item sic editiones principes, quamquam codices vulgares habent *animalia*. Lag. 42 *animata*, 29 *inanimalia*. Naugerius correxit *inanima*, idque cum reliquis servavit etiam Lambinus a Stephano discrepans et in ea re per totum Ciceronem sibi constans. Vide Forcell. in lex. Denique *acerbitate* Lambinus tradidit in mss. nonnullis esse pro vulg. *atrocitate*, ad quos accedunt ambo Guelf. Itaque, quamvis nihil magnopere referat, recepi.

legum et iud. et iuris] Sic Guelff. Havn. Lag. 29. Vulgo *iudiciorumque*. Sed *que* abest etiam a vulgari codicum familia. Ceterum

vis Romanus illa cruce dignus, ceteri omnes
172 periculo indignissimi iudicentur. Paulo ante, i
lacrimas in morte misera atque indigna nauarc
tenebamus; et recte ac merito sociorum innoc
miseria commovebamur: quid nunc in nostro sa
tandem facere debemus? Nam civium Roma
omnium sanguis coniunctus existimandus est, q
et salutis omnium ratio et veritas postulat.
hoc loco cives Romani, et qui adsunt, et qui
sunt, vestram severitatem desiderant, vestran
implorant, vestrum auxilium requirunt: omnia s
commoda, auxilia, totam denique libertatem in
173 sententiis versari arbitrantur. A me, tamet

---

quid est, quod orator se non timere dicit, ut fiat, i. e. qu futurum esse? Nimirum ut Verres cruce dignus iudicetur, in posterum ea indigniores existimentur.

§. 171. *iste civis Rom.]* ipse Verres est, quem non il cruci vult affigi, sed tali supplicio dignum iudicari. Exequor quod Wolffium, interpretem Germanicum, video emendatio ptasse, ut in eo quod vulgo est, et verum est, *ne non unu* deleatur, et magis etiam, quod eam opinionem a Madvigio ad Orellium probari laudarique video.

§. 172. *atque indigna]* Sic Stephanus et Lambinus ed confirmant Leid. Lag. 29 ambo Guelf. Havn. quicquid est in librorum. Vulgo *indignissima* inconcinne. Cf. ad lib. III.
civium Rom. omnium] Verbum *omnium* in libris mss. bus, sed varie collocatur, in melioribus (Guelff. Reg.) eo quo Stephano et P. Manutio in edit. 1559 et Graevio posuimus vulgaribus admodum longo intervallo diremptum *et veritas* c legitur. Sic igitur etiam editiones veteres, et restituit Gruter sus sustulerunt Lambinus et Ernestius cum recentioribus. H *et securitas omnium* legi maluit, paratumque se ostendit in altera editione illi obtemperare. Praeterea *id* delevimus, q post *quoniam* adiicitur, Stephani auctoritatem et libros Gu coll. Havn. secuti. — *qui ubique sunt]* Vulgo *qui ubicunq* quam perpaucorum codicum (Lag. 45. 29) falsam scripturam invexit servaruntque omnes praeter Stephanum et Lambinum tio laboret in promptu est. Cf. ad IV, 33 §. 73.

abent, tamen, si res aliter acciderit, plus habebunt ortasse, quam postulant. Nam si qua vis istum de estra severitate eripuerit, id quod neque metuo, iuices, neque ullo modo posse fieri video; sed si in oc me ratio fefellerit, Siculi causam suam perisse queentur, et mecum pariter moleste ferent: populus quiem Romanus brevi, quoniam mihi potestatem apud e agendi dedit, ius suum, me agente, suis suffragiis nte Calendas Februarias recuperabit. Ac, si de mea loria atque amplitudine quaeritis, iudices: non est lienum meis rationibus, istum mihi ex hoc iudicio reptum ad illud populi Romani iudicium reservari. plendida est illa causa: probabilis mihi et facilis; opulo grata atque iucunda. Denique, si videor hic, uod ego non quaesivi, de uno isto voluisse crescere: sto absoluto, quod sine multorum scelere fieri non otest, de multis mihi crescere licebit.

Sed mehercule vestra reique publicae causa, iu- 68
ices, nolo in hoc delecto consilio tantum flagitium 174
sse commissum: nolo eos iudices, quos ego probaim atque delegerim, sic in hac urbe notatos, isto bsoluto, ambulare, ut non cera, sed coeno obliti esse

---

§. 173. *si res aliter acciderit]* Gulielmus et Ernestius *ceciderit* gi maluerunt. Esset usitatius: non nego, sed nihil impedit, quominus tiam illud dicatur. — *Nam si qua vis]* Sic Stephanus, Lambinus et odd. Guelff. Lag. 29 Havn. collatio. Rectissime, nam se quidem non ubitare dicit. Vulgo *etsi*. Tum vulgo *fieri posse*, sed Lambinus e et. cod. invertit. Ei accedunt Guelff., itaque parui.

Calendas Febr.] Guelf. 1 *Februarii*, Guelf. 2 per compendium. Cf. ad Act. I, 10 et lib. I, 42 extr. Primo sui magistratus mense illud ese effecturum dicit. Tum vulgo *et ampl.* Lag. 29 *ac*. Stephanus t reliqui boni codd. *atque*. — *hic, quod ego]* Vulgo *hic id quod*. Iediam vocem omisimus amborum Guelff. Leid. multorumque Lagomars. ausa. Primus adiecerat Naugerius. *De isto uno* Lag. 29.

§. 174. *mehercule]* Sic Lambini v. c. Guelff. Lag. 29 alii. Vulgo *mehercules*. Cf. supra §. 151 et ad IV, 14. — *non cera, sed coeno]* Rectissime P. Manutius intellexit pertinere ad corruptionem iudicii ab

eficia populi Romani non minore negotio retinentur, uam comparantur. Tulit haec civitas, quoad potuit, uoad necesse fuit, regiam istam vestram dominatioem in iudiciis et omni re publica; tulit: sed quo e populo Romano tribuni plebis restituti sunt, omnia ta vobis (si forte nondum intelligitis) adempta atque epta sunt. Omnium nunc oculi coniecti sunt hoc so tempore in unumquemque nostrum, qua fide ego cusem, qua religione hi iudicent, qua tu ratione fendas. De omnibus nobis, si quis tantulum de 176
cta regione deflexerit, non illa tacita existimatio, iam antea contemnere solebatis, sed vehemens ac erum populi Romani iudicium consequetur. Nulla i, Quinte, cum isto cognatio est, nulla necessitudo: ibus excusationibus antea nimium in aliquo iudicio dium tuum defendere solebas, earum habere in hoc mine nullam potes. Quae iste in provincia palam citabat, cum ea, quae faciebat, tua se fiducia facere ebat, ea ne vera putentur, tibi maxime est provindum. Ego mei rationem iam officii confido esse 69
177

---

§. 175. *necesse fuit]* Oppressa armis Sullanis et orbata auxilio bunicio. — *et omni rep.]* Sustulimus *in*, quod vulgo interponitur, toritate duorum Guelferbytanorum. Sed quod in eorum altero et d. est *praetulit* sive *pertulit*, geminata littera *p* natum videtur. spondent enim in hac figura primis ultima, vide Quintil. IX, 3, 34 supra c. 45 §. 119.

§. 176. *de recta regione]* Ant. Augustinus, eruditus olim Italus, *regione* scribendum censuit aut *ratione* aut *religione*. Verum illa *recta regio* translate (cf. cap. 70 extr.) est iudicum religio. *in aliquo iudicio]* Illo ipso, in quo cera discolor versata est, vide Divin. 7 §. 24. Quod *Quintum* praenomine appellat, colorem haadmonitionis familiaris, sicut in orat. pro Murena Sulpicium saepe vium vocat, Catonem nusquam Marcum. Ceterum paulo ante *est* ttitur a Stephano in var. lect. et in Havn. coll. utroque Guelf.

§. 177. *rationem iam]* Sic Lambini v. c. Havn. ambo Guelf. Vulgo *rationem*. Quod autem dicit *rationem officii*, intellige ipsum offi-

:ule ullo, neque voluntate: sed non idem licet i, quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus ıia populi Romani beneficia dormientibus deferun- longe alia mihi lege in hac civitate et condicione :ndum est. Venit mihi in mentem M. Catonis, ıinis sapientissimi et vigilantissimi: qui cum se ute, non genere, populo Romano commendari pu- t, cum ipse sui generis initium ac nominis ab se ıi et propagari vellet, hominum potentissimorum :epit inimicitias, et maximis in laboribus usque summam senectutem summa cum gloria vixit. Po- 181
Q. Pompeius, humili atque obscuro loco natus, ne plurimis inimicitiis, maximis suis periculis ac ıribus amplissimos honores est adeptus? Modo

---

i significatio inesse. Verum ea non inest nisi ubi cum pronomine ıngitur, quemadmodum in orat. p. Plancio 35 extr. aut apud Li- lib. XXXV, 15 pr. Atque eandem vim habet *hercule*. Itaque nunc li. Mox *licet mihi* Guelff. Lambinianus Havn. consentiunt, vulgo *licet*. Verba *et vigilantissimi* primus Graevius in editis adie- tribuens hoc Regii codicis auctoritati. Sed accedit Lambinianus ıbo Guelf.

§. 180. *Venit mihi]* Vulgo interponitur *enim*, quod sustulimus ritate Guelff. et Havniensis. Ferrem, si *nam* esset, ut quae illa vitae condicio definiretur, quamquam ea particula saepe subintel- r. Sed *enim*, quod causam exequatur, non convenit.

ui generis initium ac nominis] Intelligis facile initium esse non ale, sed nobilitatis ac claritatis. Lambinus *generis ac nominis ım* de suo, ut antea voluit *omnia a populo Rom. beneficia.*

§. 181. *postea Q. Pompeius]* Sic cum in deterioribus libris esset *:aque Pompeius*, iam P. Manutius in edit. 1559 coniectura ductus, praenomen non putaret abesse posse, dederat. Rectissime, pro- que Fulvius Ursinus, quamquam Manutium non nominans, sed nemo paruit, ne Lambinus quidem, qui in vet. cod. *Q.* invenisset, do Graevius Regii codicis auctoritate usus restituit. Est etiam in 29 et Guelff. De ipso viro, nobilitatis Pompeiorum auctore, Con- (a. 613 u. c.) et Censore, vide Ernestium in clave. Inimicitias t cum Caepionibus, P. Scipione, C. Laelio. — *maximis suis . ac laboribus]* Sustulimus *que* in principio, iussu nostrorum et ini codicum. *Laboribus* pro olim vulgato *doloribus* coniectura

occultae inimicitiae timendae sunt, quam indictae atque apertae. Hominum nobilium non fere quisquam nostrae industriae favet: nullis nostris officiis benivolentiam illorum allicere possumus: quasi natura et genere disiuncti sint, ita dissident a nobis animo et voluntate. Quare quid habent eorum inimicitiae periculi, quorum animos iam ante habueris inimicos et invidos, quam ullas inimicitias susceperis? Quamobrem 183
mihi, iudices, optatum est illud, in hoc reo finem accusandi facere, cum et populo Romano satisfactum, et receptum officium Siculis, necessariis meis, erit persolutum: deliberatum est autem, si res opinionem meam, quam de vobis habeo, fefellerit, non modo eos persequi, ad quos maxime culpa corrupti iudicii, sed etiam illos, ad quos conscientiae contagio pertinebit. Proinde si qui sunt, qui in hoc reo aut potentes, aut audaces, aut artifices ad corrumpendum iudicium velint esse, ita sint parati, ut, disceptante populo Romano, mecum sibi rem videant futuram: et, si me in

---

Lamb. coll. Havn. Vulgo *labores? suscipiantur*, quod ad numerum verbi praegressi conformatum videtur. Deinde Guelf. 1 ordinem verborum mutat non male, sed solus: *etiam inimicitiae tacitae et occultae sunt timendae magis*, sed omnes boni *atque apertae*, cum additur *et apertae*.

§. 182. *et voluntate]* Sic Lambini v. c. et Guelff. Vulgo *ac voluntate*.

§. 183. *optatum est illud]* Ernestius pro eo, quod olim edebatur *optandum*, ex Guelf. 2 restituit *optatum*, cui respondet *deliberatum*, nec discrepant reliqui boni. Sed ordo variatur, cum Guelf. 1 et Cuiacianus in varietate lect. Graeviana una cum vulgata *optatum est illud* habeant, idque etiam soni causa recepi. Sed ob eandem causam deinceps ex Guelf. 1 dedi *deliberatum est autem* pro vulg. *del. autem est*.

culpa corrupti iudicii] Vulgo *corrumpendi*, quasi res etiamtum haereret, ac non facta esset, cum persequi institueret. Ignoro quam elegantiam Ernestius in illo participio invenisse sibi visus sit: nam res quidem patet. Cf. etiam Madvigium in epist. p. 136. Itaque Graevii exemplum secutus *corrupti* e Guelff. et Lag. 29 et Lambini v. c. et Havn. coll. recepi.

dignum regio munere, tibi factum ab r
catum atque promissum, per nefarium
nibus regiis extorsit; cuiusque sanctis
cherrimum simulacrum Syracusis sustuli
Regina, cuius duo fana duabus in insu
ciorum, Melitae et Sami, sanctissima et
simili scelere idem iste omnibus donis
nudavit: teque, Minerva, quam item i
clarissimis et religiosissimis templis ex
nis, cum auri grande pondus, Syracusi
185 praeter tectum et parietes abstulit: teq
Apollo, et Diana, quorum iste Deli no
ut hominum opinio et religio fert, se
divinumque domicilium nocturno latroci
petu compilavit: etiam te, Apollo, qu
sustulit: teque etiam atque etiam, Dian
gae spoliavit, cuius simulacrum sanctis
stae, bis apud Segestanos consecratum,

---

§. 184. *de manibus regiis]* Sic Lambini et no
mendose *manis* aut *magnis regibus.* Vulgo invers
Iuno Regina] Apud Livium libri V c. 22. 2
quae Veiis devecta Romae in Aventino monte colloc

n religione, iterum P. Africani victoria, tollendum ortandumque curavit: teque, Mercuri, quem Ver- in domo et in privata aliqua palaestra posuit, P. ricanus in urbe sociorum et in gymnasio Tyndari- orum iuventutis illorum custodem ac praesidem vo- esse: teque, Hercules, quem iste Agrigenti, nocte 186 empesta, servorum instructa et comparata manu, vellere ex suis sedibus atque auferre conatus est: ue, sanctissima mater Idaea, quam apud Enguinos, ustissimo et religiosissimo templo, sic spoliatam quit, ut nunc nomen modo Africani et vestigia vio- e religionis maneant, monumenta victoriae fanique imenta non extent: vosque, omnium rerum foren- , consiliorum maximorum, legum, iudiciorumque tri et testes, celeberrimo in loco populi Romani ti, Castor et Pollux, quorum e templo quaestum sibi et praedam improbissimam comparavit: omnes-

— 185. *in domo]* Sic libri mss. melioris ordinis omnes, editi cum oribus *in villa*. Lambinus *aliqua* omisit, nimirum ipsius Ver- m palaestram fuisse ratus, quod Cicero non definit; immo ex IV, Marcelli videtur fuisse.

— 186. *convellere ex suis]* Praepositio abest a Stephaniano libro ietate lectionis et Havn. coll. et Guelff. Sed nondum audeo a orum scriptura discedere, putarim potius *e* fuisse. Nam omissa ositio, cum non sit proprium loci nomen, me quidem aliquantum it. Cf. ad III, 1 et IV, 30. Insequenti quidem §. est *e sacra- onvellendum auferendumque curavit.* — *mater Idaea]* Vide , 44, et de nomine *Enguinorum* ad III, 43. — *religiosissimo o]* Omisimus *in*, quod vulgo interponitur, auctoritate Guelff. et Vide ad IV, 56.

celeberrimo in loco pop. Rom.] Mirum quantopere olim homines corruptissima scriptura *praetoris* exercuerit, neque aut Stepha- nt Lambinus quicquam e codd. suis protulerunt: Lambinus adeo *in loco urbis* correxit. Graevius cum *pr.* in Regio invenisset, verum invenit esse *populi Rom.* idque Ernestius e Guelf. 2 1) firmavit. Nihil manifestius esse potest. Lege I, 49 §. 129. *iste sibi]* Sic Lambini v. c. Havn. Guelff. Vulgo *sibi iste*. Iidem Lambinianum, de quo siletur, *praedam improbissimam*. Vulgo *improbissime*. Etiam in Leid. *improbissimam* legi traditur.

e sua sede ac domo sustulerit; quod erat tale, ut omines, cum viderent, aut ipsam videre se Cererem, ut effigiem Cereris non humana manu factam, sed e coelo lapsam, arbitrarentur: vos etiam atque etiam 188
mploro et appello, sanctissimae deae, quae illos Hennenses lacus lucosque incolitis, cunctaeque Siciliae, uae mihi defendenda tradita est, praesidetis; a quius inventis frugibus et in orbem terrarum distribus, omnes gentes ac nationes vestri religione numis continentur. Ceteros item deos deasque omnes mploro et obtestor, quorum templis et religionibus te, nefario quodam furore et audacia instinctus, belm sacrilegum semper impiumque habuit indictum, si in hoc reo atque in hac causa omnia mea conia ad salutem sociorum, dignitatem populi Romani, em meam spectaverunt, si nullam ad rem nisi ad cium et virtutem omnes meae curae, vigiliae, coationesque elaborarunt, quae mea mens in susci-

---

§. 187. *de coelo lapsam]* Vulgo *coelo delapsam.* Stephanus Lit *de coelo delapsam*, atque ita Lambinus in v. c. esse tradit. um Guelff. Leid. Havn. *de coelo lapsam.*

§. 188. *lacus lucosque incolitis]* Facere non potui, quin hanc phani et Lambini lectionem confirmatam a codd. Leid. Guelff. Havn. reciperem, quamvis dissuaserit Garatonius, *colere* sic dici de diis, lata Gronovii nota ad Liv. XXXI, 30 demonstrans. Quin Livius IV, 38 de his ipsis et locis et diis *hos sacratos lacus lucosque tis*, ut non a verisimilitudine abhorreat, eum de hoc loco cogitasse, mquam *lucus lucique* etiam IV, 48 leguntur. Verum nihil prorimpedit, quominus etiam *incolere*, ut de hominibus, sic de diis in ibus suis collocatis dicatur. — *frugibus]* Guelff. Havn. coll. *fruus.* — *et obtestor]* Sic fideliores: vulgo *atque obtestor.* — *dign. uli Rom.]* Stephanus in var. lect. Lag. 29 Havn. *reip.*

officium et virtutem] Integerrimi libri *virtutem*, quod quamvis s non placere significet in margine repetitae Lambinus, non dubitam tamen praeferre vulgatae *veritatem.* *Veritas* ista quo sensu inlecta sit, difficile est dicere: in iudicio certe non est accusatoris, dicis.

§. 188. *vestra sit in iudicanda]* Sic codd. (
ordine verborum *vestra in iud. sit.* Sed post e
coniectura adiecit *iudices.* Atqui ipse novum se
ostenderat incipere a verbis *ceteros item deos,* qu
pellantur.

§. 189. *deinde uti]* *Deinde* Hervagius, P. M
Lambinus; *denique* vetustiores, servatumque est in
stitutum a Grutero. Codd. itidem discrepant, sed

utique res publ.] Ernestius corruptam Guelf.
haec est: *ut hii quibus res publica placet servan*
ac accusationis mea contenta sit mihique cet. n
meaque fides tollenda putavit uncinisque circums
mili fere scriptura Guelf. 1 et Leid. servant tan
Madvigius in Epist. p. 138 demonstravit, illa cer
explere conantium quod excidisse putarent, e me
scriptura *ut hi qui* explicari posse. *Et sic est j*
nosque assensi laboriosum opus nostrum benivolen
mendamus. Recognovimus a. d. XIII Cal. April.

§. 9. *his tot rem]* Steph. *ius tot.* Lamb. omisit sive *his* sive *ius.*

§. 10. *delatio]* Lag. 6. 29 a pr. m. *dilatio.*

§. 11. *C. Verres — depopulatus — dicitur]* Lag. 5 et ex correct. 27, 45 *Verrem,* iidem et 1. 6. 14 *depopulatum.* Iunt. *Verrem — depopulatum — dicunt.* — *a vobis]* omitt. Par. D. — *esse voluerunt]* Lag. 29 pr. m. *esse* omittit.

et diu cognitum] Sic sane Guelf. 1, sed alter omittit *diu.*

§. 12. *percrebruit]* Lagom. omnes praeter 6. 48. *percrebuit,* Guelf. 2 *percrebunt.* — *omnes]* Lag. 29 pr. m. *homines.*

§. 13. *quos omnes]* Steph. Lamb. cod. Leid. *quos homines.* — *meae]* omittunt Lagom. 1. 6. 14. 45. 48. — *video]* Lag. 29 pr. m. *videor.* — *Marcellinus]* Guelf. 2 *Marcellus.* — *nomini]* Lagom. omnes praeter 42 *nomine,* item Huyd. Meining.

§. 14. *dub. aut obsc. sit]* Steph. Lamb. *dubia sit aut obscura.* — *crimina vel]* Par. D interiicit *saltem.* — *minuerentur]* Lag. 5 ex corr. *numerarentur.*

§. 15. *petiverunt]* Unus Lag. 29 *petierunt.* — *obiiciatur]* Lag. 29 *obiciatur.*

§. 16. *cuiusquam]* Guelf. 2 *cuiuspiam.* — *valit.]* Unus Lag. 27 *valetudinis.* — *haec in hac re]* Omittunt *haec* Steph. Lamb. Lagom. 6. 29 pr. m. Guelf. 2.

§. 17. *debeant]* Lag. 29 pr. m. *debent.*

§. 18. *severi]* Lag. 29 pr. m. *severe.*

§. 19. *una voce]* Lag. 42 *viva voce.* — *populique]* Ambo Guelf. omittunt *que.* — *millies]* Lag. 29 pr. m. *mille.* Guelf. 2 et Par. D *mille sex lege.* Guelf. 1 *milies.*

§. 20. *reperietur]* Lag. 29 pr. m. *reperiretur.* — *probare]* Lag. pr. m. 29 *probari,* idem *utrunque,* ut antea *veruntamen,* talia, scribit. *Utrunque* etiam Car. Stephanus et Lambinus.

§. 21. *loquere]* Lag. 29 pr. m. *loquerere.* — *arbitrantur]* Lag. omnes praeter 1. 6. 48 *arbitramur.*

se ab omnibus] Etiam Guelf. 2 omittit *se.*

§. 22. *Ecquis]* Guelf. 2 Lagom. omnes praeter 42 *etquis.* Iidem Lagom. *unquam* scribunt pro *umquam.* — *delatio]* Lag. 29 pr. m. *dilatio.* — *sint]* Lag. sex (i. e. omnes praeter 29. 42. et 45) *sunt,* item edit. Iunt.

§. 23. *amicus eius]* Abest *eius* a Lag. 29 pr. m. — *ab iud.]* Lagom. 42 *a iud.*

§. 24. *in iudiciis dominari]* Etiam ambo Guelf. adiiciunt *diutius,* ut tuto iam recipi possit, atque adeo debeat.

§. 25. *et ita tamen mut.]* Haec verba absunt a Par. D Leid. Guelf. 2. — *arbitrabantur]* Guelf. 1 *arbitrantur.* — *iudicium sine]* Lag. 42 pr. m. interponit *suum.*

§. 27. *mentem]* Guelf. 2 *mente.* — *sociorum]* Guelf. 2 *socio-*

§. 9. *his tot rem]* Steph. *ius tot.* Lamb. omisit sive *his* sive *ius.*

§. 10. *delatio]* Lag. 6. 29 a pr. m. *dilatio.*

§. 11. *C. Verres—depopulatus—dicitur]* Lag. 5 et ex correct. 27, 45 *Verrem*, iidem et 1. 6. 14 *depopulatum.* Iunt. *Verrem — depopulatum — dicunt.* — *a vobis]* omitt. Par. D. — *esse voluerunt]* Lag. 29 pr. m. *esse* omittit.

et diu cognitum] Sic sane Guelf. 1, sed alter omittit *diu.*

§. 12. *percrebruit]* Lagom. omnes praeter 6. 48. *percrebuit*, Guelf. 2 *percrebunt.* — *omnes]* Lag. 29 pr. m. *homines.*

§. 13. *quos omnes]* Steph. Lamb. cod. Leid. *quos homines.* — *meae]* omittunt Lagom. 1. 6. 14. 45. 48. — *video]* Lag. 29 pr. m. *videor.* — *Marcellinus]* Guelf. 2 *Marcellus.* — *nomini]* Lagom. omnes praeter 42 *nomine*, item Hayd. Meining.

§. 14. *dub. aut obsc. sit]* Steph. Lamb. *dubia sit aut obscura.* — *crimina vel]* Par. D interiicit *saltem.* — *minuerentur]* Lag. 5 ex corr. *numerarentur.*

§. 15. *petiverunt]* Unus Lag. 29 *petierunt.* — *obiiciatur]* Lag. 29 *obiciatur.*

§. 16. *cuiusquam]* Guelf. 2 *cuiuspiam.* — *valit.]* Unus Lag. 27 *valetudinis.* — *haec in hac re]* Omittunt *haec* Steph. Lamb. Lagom. 6. 29 pr. m. Guelf. 2.

§. 17. *debeant]* Lag. 29 pr. m. *debent.*

§. 18. *severi]* Lag. 29 pr. m. *severe.*

§. 19. *una voce]* Lag. 42 *viva voce.* — *populique]* Ambo Guelf. omittunt *que.* — *millies]* Lag. 29 pr. m. *mille.* Guelf. 2 et Par. D *mille sex lege.* Guelf. 1 *milies.*

§. 20. *reperietur]* Lag. 29 pr. m. *reperiretur.* — *probare]* Lag. pr. m. 29 *probari*, idem *utrunque*, ut antea *veruntamen*, talia, scribit. *Utrunque* etiam Car. Stephanus et Lambinus.

§. 21. *loquere]* Lag. 29 pr. m. *loquerere.* — *arbitrantur]* Lag. omnes praeter 1. 6. 48 *arbitramur.*

se ab omnibus] Etiam Guelf. 2 omittit *se.*

§. 22. *Ecquis]* Guelf. 2 Lagom. omnes praeter 42 *etquis.* Iidem Lagom. *unquam* scribunt pro *umquam.* — *delatio]* Lag. 29 pr. m. *dilatio.* — *sint]* Lag. sex (i. e. omnes praeter 29. 42. et 45) *sunt*, item edit. Iunt.

§. 23. *amicus eius]* Abest *eius* a Lag. 29 pr. m. — *ab iud.]* Lagom. 42 *a iud.*

§. 24. *in iudiciis dominari]* Etiam ambo Guelf. adiiciunt *diutius*, ut tuto iam recipi possit, atque adeo debeat.

§. 25. *et ita tamen mut.]* Haec verba absunt a Par. D Leid. Guelf. 2. — *arbitrabantur]* Guelf. 1 *arbitrantur.* — *iudicium sine]* Lag. 42 pr. m. interponit *suum.*

§. 27. *mentem]* Guelf. 2 *mente.* — *sociorum]* Guelf. 2 *socio-*

raevianam *Ac ne.* — *aliquantum]* Lag. 6 et edit. usque ad Naug. *liquantulum.*

Alienum] Sic etiam et h. l. et postea ambo Guelferbytani. — *otum iudicium]* Guelf. 2 cum Stephano omittit *iudicium.*

§. 49. *hoc cons.]* Lagom. septem (i. e. omnes praeter 29. 42) *aec cons.*

§. 50. *reorum]* Guelf. 2 *rerum.*

§. 51. *isto]* Lag. 5. 27. 42. edit. Iunt. *illo.* — *Etenim]* Guelf. 1 *it enim.*

§. 52. *quam multa sint]* Guelf. 1 *quamquam* (compendiose) *ulta sunt.* — *intelligis]* Guelf. 2 Leid. *intellige.*

§. 53. *non quid.* Guelf. 2 *nisi quid.*

§. 54. *ferri]* Guelff. *fieri.*

§. 55. *posset]* Lag. 29 *possit.* — *Lilybaetana]* Guelff. *lilibitana.*

§. 56. *neque enim]* Lag. 29 *neque tantum.* — *Veneri]* Lag. 5 lit. Iunt. *Veneris.* Iidem libri post *hac relig.* pro *ac rel.* — *Ita]* uelf. 2 *ista.* — *Agonis]* Guelff. Leid. Par. D *Agonidis* mendose.

§. 57. *coercendam]* Ambo Guelf. scribunt *cohercendam.* — *esse udanda]* Lag. 5. 27. 42 omittunt *esse.*

§. 59. *amicior]* Guelf. ambo Lag. VII i. e praeter 29. 42 omnes, ed. Iunt. *amicicior.* De eadem erroris constantia in celeberrimo od. Erf. scribit Ed. Wunderus praef. p. XIII. Cf. Forcellinum in lex. v. *amicus* et *inimicus.*

§. 60. *id quod tu iniuriam]* Guelf. 1 *tu* omittit. Guelf. 2 post aec verba continuat *ab illo accepisti*, omissis, quae inter repetitum erbum *iniuriam* interiacent. — *facta est]* Guelf. 2 *facta sit.* — *certum]* Guelf. 1 Oxon. Lag. VII *inceptum.*

§. 61. *nullam neque]* Guelf. 2 *nullamque*, 1 *nullam neque — atue.* — *posse rep.]* Lag. 29 *reper. posse.*

§. 62. *numero]* Guelf. 1 *modo vel numero.* — *in rat. redd.]* ag. 29. 6 *oratione.* — *quin]* Guelf. 2 *qui.*

§. 63. *Philoni]* Guelf. 2 *pithoni*, 1 *piatoni vel filoni.* — *data]* xcidit in Guelf. 1. — *quaestor enim]* Guelf. 2 omittit *enim.* — *ab iculis]* Lag. 5. 14. 27. 42. 45 bis *a Siculis.* — *fuit honest.]* Lagom. mnes praeter 29 edit. Iunt. omittunt *fuit.* — *operam]* Guelf. 2. *opera.*

§. 64. *sociorum atque]* Guelf. 2 *sociorumque.* — *et dign.]* Lag. mnes praeter 42 et 48, item edit. Iunt. *ac dign.* — *erat causa]* uelf. 2 *causa erat.* — *sibi Achaei]* Lag. 5. 27. Iunt. *Achaei sibi.* um *adoptaverant* iidem et cod. 42.

§. 65. *Etenim cum]* Guelf. 2 *Et inimicum.* — *quem actorem ausae]* Guelf. 1 *quem actorem ydoneum causae.* — *cui]* Lagom. 6 *ui cui.* — *fortunasque defenderem]* Continuat Guelf. 2 *M. Cathoem* omissis mediis.

§. 67. *ac relato]* Lag. 42. 5. 27 editt. vett. usque ad Stephanum *tque rel.*

ıraevianam *Ac ne.* — *aliquantum]* Lag. 6 et edit. usque ad Naug. *liquantulum.*

Alienum] Sic etiam et h. l. et postea ambo Guelferbytani. — *otum iudicium]* Guelf. 2 cum Stephano omittit *iudicium.*

§. 49. *hoc cons.]* Lagom. septem (i. e. omnes praeter 29. 42) *aec cons.*

§. 50. *reorum]* Guelf. 2 *rerum.*

§. 51. *isto]* Lag. 5. 27. 42. edit. Iunt. *illo.* — *Etenim]* Guelf. 1 *et enim.*

§. 52. *quam multa sint]* Guelf. 1 *quamquam* (compendiose) *ulta sunt.* — *intelligis]* Guelf. 2 Leid. *intellige.*

§. 53. *non quid.* Guelf. 2 *nisi quid.*

§. 54. *ferri]* Guelff. *fieri.*

§. 55. *posset]* Lag. 29 *possit.* — *Lilybaetana]* Guelff. *lilibitana.*

§. 56. *neque enim]* Lag. 29 *neque tantum.* — *Veneri]* Lag. 5 lit. Iunt. *Veneris.* Iidem libri post *hac relig.* pro *ac rel.* — *Ita]* uelf. 2 *ista.* — *Agonis]* Guelff. Leid. Par. D *Agonidis* mendose.

§. 57. *coercendam]* Ambo Guelf. scribunt *cohercendam.* — *esse udanda]* Lag. 5. 27. 42 omittunt *esse.*

§. 59. *amicior]* Guelf. ambo Lag. VII i. e praeter 29. 42 omnes, ; ed. Iunt. *amicicior.* De eadem erroris constantia in celeberrimo od. Erf. scribit Ed. Wunderus praef. p. XIII. Cf. Forcellinum in lex. v. *amicus* et *inimicus.*

§. 60. *id quod tu iniuriam]* Guelf. 1 *tu* omittit. Guelf. 2 post aec verba continuat *ab illo accepisti*, omissis, quae inter repetitum erbum *iniuriam* interiacent. — *facta est]* Guelf. 2 *facta sit.* — *ıcertum]* Guelf. 1 Oxon. Lag. VII *inceptum.*

§. 61. *nullam neque]* Guelf. 2 *nullamque*, 1 *nullam neque — at-ue.* — *posse rep.]* Lag. 29 *reper. posse.*

§. 62. *numero]* Guelf. 1 *modo vel numero.* — *in rat. redd.]* ag. 29. 6 *oratione.* — *quin]* Guelf. 2 *qui.*

§. 63. *Philoni]* Guelf. 2 *pithoni*, 1 *platoni vel filoni.* — *data]* xcidit in Guelf. 1. — *quaestor enim]* Guelf. 2 omittit *enim.* — *ab iculis]* Lag. 5. 14. 27. 42. 45 bis *a Siculis.* — *fuit honest.]* Lagom. nnes praeter 29 edit. Iunt. omittunt *fuit.* — *operam]* Guelf. 2. *opera.*

§. 64. *sociorum atque]* Guelf. 2 *sociorumque.* — *et dign.]* Lag. nnes praeter 42 et 48, item edit. Iunt. *ac dign.* — *erat causa]* uelf. 2 *causa erat.* — *sibi Achaei]* Lag. 5. 27. Iunt. *Achaei sibi.* um *adoptaverant* iidem et cod. 42.

§. 65. *Etenim cum]* Guelf. 2 *Et inimicum.* — *quem actorem ausae]* Guelf. 1 *quem actorem ydoneum causae.* — *cui]* Lagom. 6 *ui cui.* — *fortunasque defenderem]* Continuat Guelf. 2 *M. Catho-em* omissis mediis.

§. 67. *ac relato]* Lag. 42. 5. 27 editt. vett. usque ad Stephanum *que rel.*

§. 12. *vexavit]* verum est non legi in Guelf. 2. *Ac* vero io loco positum ne nimis insolens existimetur, cf. in Verr. I, 15 *hoc vero occultum, intestinum, ac domesticum lum;* IV, 45 pr. *illius fani antistitae, maiores natu, proae, ac nobiles mulieres.* Sicut etiam *atque* tertio loco leur in Catil. II, 13 *precari, venerari, atque implorare;* de ect. 10 *agris, vicis, atque oppidis.*

§. 13. *satietati]* Guelf. 2 *satietatem* Par. B. *satietatis.*

§. 15. *facta quoque eius]* Guelf. 1 *facta eius quoque.* — *alia um ratione]* Guelf. 2 *alia ratione mecum.* — *his se rebus]* lf. 2 *is se rebus.* — *simulat se]* Guelf. 1 *se* omittit.

§. 16. *e provincia]* Guelf. 1 *ex prov.* — *conductio]* Guelf. 1 *di-* Guelf. 2 et Huyd. *conclusio.*

ea mansit] Nimirum *ea* in codice ms. nullo legitur.

§. 17. *omnium]* omittit Guelf. 1. — *allini]* Lagom. septem *udimi.*

§. 18. *Etenim]* Lag. 1. 29 *Et.* — *commemorari]* Lag. 29. 42 *memorare.* Guelff. *commemorare voluisset.* — *palamque]* Lag. 5. *alam.* — *et amic.]* Lag. septem *et* omittunt.

§. 19. *spectare videbant]* Tolle ex annotatione locum e iciana c. 36, ubi Erfurt. non *ultores esse videbam,* sed *esse res videbam* habet.

§. 20. *ipse se]* Guelf. 1 *ipsum.* — *quid igitur]* Guelf. 1 *quod ur.* Guelf. 2 *quid ergo.* — *Quid iudices]* Guelf. 1 *Quid modo.* *Non]* Erravi, *num* habet Guelf. 2.

§. 21. *hominis perditi]* Abest *hominis* a lemmate Asconii et edd. erii, P. Manutii. — *gratulatio]* Huyd. Lag. 5, 27, 42 editt. princ. *ratulatio.* — *animi]* Lag. 23 *animo.* — *nuntiatur mihi]* Excint in Leid. — *tantam isti grat.]* Hoc verbb. ordine primus Vius: antea *tant grat. isti,* ut est in Lagom. septem praeter 48. — *i suae]* Guelf. 2 omittit *suae.*

§. 23. *praemonebat]* Lag. 1. 27. 29. 45. 48 *praemonebant.*

§. 24. *districtum]* Guelf. 1 Lag. 29 et alii *destrictum.* Guelf. 2 *ructum.*

§. 25. *ab Hortensio]* Guelf. 2 omittit *ab.*

deiiceret] Guelf. 1 quidem *deiceret,* Leid. *deiicere.*

§. 27. *Arcessit]* Lagom. VII *accersit.* — *praetor]* Guelf. 2 *p. r* — *his]* Ambo Guelf. *cum hiis.*

§. 28. *non fato]* Guelff. *non facto.*

§. 29. *in eo cons.]* Abest *eo* ab Guelf. 2 Leid. — *hunc iudicem]* ff. *nunc iudices ex kl. Iunii.*

§. 30. *tribuni plebis]* Guelf. 1 sic: *tribuni erunt tunc non has.* — *illa equestri]* Guelf. 1 *illa et equestri.* — *Cn. Tremellius]* f. 1 *vel M. Cn tremellius.* — *praetore]* Ambo Guelf. Leid. edit. bani *praetoribus,* propter notam.

§. 12. *vexavit]* verum est non legi in Guelf. 2. *Ac vero* tio loco positum ne nimis insolens existimetur in Verr. I, 15 *hoc vero occultum, intestinum, ac domesticum* lum; IV, 45 pr. *illius fani antistitae, maiores natu, pro-tae, ac nobiles mulieres.* Sicut etiam *atque* tertio loco legur in Catil. II, 13 *precari, venerari, atque implorare;* de sect. 10 *agris, vicis, atque oppidis.*

§. 13. *satietati]* Guelf. 2 *satietatem* Par. B. *satietatis.*

§. 15. *facta quoque eius]* Guelf. 1 *facta eius quoque.* — *alia* rum *ratione]* Guelf. 2 *alia ratione mecum.* — *his se rebus]* elf. 2 *is se rebus.* — *simulat se]* Guelf. 1 *se* omittit.

§. 16. *e provincia]* Guelf. 1 *ex prov.* — *conductio]* Guelf. 1 Guelf. 2 et Huyd. *conclusio.*

ea mansit] Nimirum *ea* in codice ms. nullo legitur.

§. 17. *omnium]* omittit Guelf. 1. — *allini]* Lagom. septem *udimi.*

§. 18. *Etenim]* Lag. 1. 29 *Et.* — *commemorari]* Lag. 29. 42 *mmemorare.* Guelff. *commemorare voluisset.* — *palamque]* Lag. 5. *palam.* — *et amic.]* Lag. septem *et* omittunt.

§. 19. *spectare videbant]* Tolle ex annotatione locum e nciana c. 36, ubi Erfurt. non *ultores esse videbam*, sed *esse ores videbam* habet.

§. 20. *ipse se]* Guelf. 1 *ipsum.* — *quid igitur]* Guelf. 1 *quod tur.* Guelf. 2 *quid ergo.* — *Quid iudices]* Guelf. 1 *Quid modo.* *Non]* Erravi, *num* habet Guelf. 2.

§. 21. *hominis perditi]* Abest *hominis* a lemmate Asconii et edd. rii, P. Manutii. — *gratulatio]* Huyd. Lag. 5, 27, 42 editt. princ. *gratulatio.* — *animi]* Lag. 29 *animo.* — *nuntiatur mihi]* Excimt in Leid. — *tantam isti grat.]* Hoc verbb. ordine primus Virius: antea *tant grat. istl*, ut est in Lagom. septem praeter 48. — *ri suae]* Guelf. 2 omittit *suae.*

§. 23. *praemonebat]* Lag. 1. 27. 29. 45. 48 *praemonebant.*

§. 24. *districtum]* Guelf. 1 Lag. 29 et alii *destrictum.* Guelf. 2 *tructum.*

§. 25. *ab Hortensio]* Guelf. 2 omittit *ab.*

deiiceret] Guelf. 1 quidem *deiceret,* Leid. *deiicere.*

§. 27. *Arcessit]* Lagom. VII *accersit.* — *praetor]* Guelf. 2 *p. r* — *his]* Ambo Guelf. *cum hiis.*

§. 28. *non fato]* Guelff. *non facto.*

§. 29. *in eo cons.]* Abest *eo* ab Guelf. 2 Leid. — *hunc iudicem]* lff. *nunc iudices ex kl. Iunii.*

§. 30. *tribuni plebis]* Guelf. 1 sic: *tribuni erunt tunc non ha-us.* — *illa equestri]* Guelf. 1 *illa et equestri.* — *Cn. Tremellius]* lf. 1 *vel M. Cn tremellius.* — *praetore]* Ambo Guelf. Leid. edit. hani *praetoribus,* propter notam.

§. 55. *crim. totum]* Lag. 29. *totum crimen* — *.oratione]* Lag. 6. *ratione.* — *singulas]* Guelf. 2 *singulares.* — *desideret]* Septem Lagom. *desiderat.* — *ratione]* Guelf. 2 *oratione.*

§. 56. *quadringenties]* Guelf. 1 *CCCC,* 2 *CCCC M.* In Divin. 5. *millies* est. Huyd. *CCCC sestertia,* Lag. 1. 5. Mein. om. *HS*

LIB. I.

§. 2. *est idem]* Lag. 29 pr. m. 42. Huyd. Mein. interponunt *enim.* — *paratus]* Leid. Guelf. 2 *sic ad audiendum praesto,* 1 a pr. m. *semper ut ad audiendum,* fallentibus verbis similibus. — *tamen]* Guelff. *... tum non moleste.* Guelf. 2 Leid. om. *non.* — *mihi opus]* Lag. 29 m. *opus mihi.*

§. 3. *neque eo]* Lag. 29 p. m. om. *eo.*

§. 4. *iste esset]* Lag. 29 *esset iste.* — *neque enim]* Leid. Guelf. 2 *enim.*

§. 6. *ipse iam]* Guelf. 1 *etiam.*

§. 7. *Agunt eum]* Lag. 27. 48. Guelf. 1 *agunt enim.*

§. 8. *obstrinxerit]* Lagom. VII *tot sceleribus se obstruxerit.*

§. 9. *nam quis]* Guelf. 2 *Nam quisquis.* — *iri si]* Guelf. 2 Leid. ... — *ac non sic]* Guelf. 2 *ac si non.* — *cum—dimiserit]* Deest colon in Guelff. Leid.

tamen ex] Habent sane Guelf. ambo *cum ex*, vitiose nimirum propter notam, nec dignum notatu nisi ut Stephani fides alligatur.

§. 10. *Non est, non est]* Semel tantum Guelf. 2 Huyd. — *viros]* Lag. 29 *iudices.* — *ne actor quidem]* Guelf. 1 Huyd. Mein. Lag. praeter 42 omnes *nec actor q.* — *his ego iud.]* Guelf. 2 *his iud. ego.*

§. 11. *persuadeamus]* Lag. 6. 29 *persuademus.* — *a quaest.]* Omittitur *a* in Lag. 42. — *Vindicandum]* Guelf. 2 *ad iudicandum.* — *sociorum]* Guelf. 2 *sociorumque.*

et ex urbibus] Sic sane Guelferbytani.

§. 12. *me iam pridem]* Guelf. 1 *iam me pridem*, Guelf. 2 *me ... non pridem.*

§. 13. *vestra ser.]* Steph. Guelf. 2 *nostra ser.* Tum Guelff. *ad nos.*

§. 14. *Suctius]* Guelf. 2 *Succtius*, Leid. *Scnestius.* Lib. II, *Suctius* sine varietate est.

§. 15. *in hoc iud.]* Lag. 29 omittit *in.* — *iud. quisquam]* Lag. 6. *quisq. iudices.* — *vestro peric.]* Guelf. 1 *nostro.* — *rebus est]* primus Steph. (Lamb.) priores edd. *est rebus.* — *tum in]* Omittit Guelf. 1. — *subscrib.]* Guelf. 1 *scribendi.*

fuerunt] Sic etiam Guelf. 2.

§. 16. *in Siciliam]* Lagom. VII praeter 6 *in Sicilia.* — *studio]* Lag. 29 pr. man. *odio.*

§. 17. *et ex Sicil.]* Omittunt *et* Lagom. omnes praeter 29. — *gnoverant]* Lag. 29. *noverant.* — *usque eo]* Lag. 42 *eo usque.*

§. 55. *crim. totum]* Lag. 29. *totum crimen.* — *oratione]* Lag. 6. *ratione.* — *singulas]* Guelf. 2 *singulares.* — *desideret]* Septem *desiderat.* — *ratione]* Guelf. 2 *oratione.*

§. 56. *quadringenties]* Guelf. 1 *CCCC*, 2 *CCCC M.* In Divin. 5. *millies* est. Huyd. *CCCC sestertia*, Lag. 1. 5. Mein. om. *HS*

LIB. I.

§. 2. *est idem]* Lag. 29 pr. m. 42. Huyd. Mein. interponunt *enim.* — *ratus]* Leid. Guelf. 2 *sic ad audiendum praesto*, 1 a pr. m. *semper ut ad audiendum*, fallentibus verbis similibus. — *tamen]* Guelff. *tum non moleste.* Guelf. 2 Leid. om. *non.* — *mihi opus]* Lag. 29 m. *opus mihi.*

§. 3. *neque eo]* Lag. 29 p. m. om. *eo.*

§. 4. *iste esset]* Lag. 29 *esset iste.* — *neque enim]* Leid. Guelf. 2 *enim.*

§. 6. *ipse iam]* Guelf. 1 *etiam.*

§. 7. *Agunt eum]* Lag. 27. 48. Guelf. 1 *agunt enim.*

§. 8. *obstrinxerit]* Lagom. VII *tot sceleribus se obstruxerit.*

§. 9. *nam quis]* Guelf. 2 *Nam quisquis.* — *iri si]* Guelf. 2 Leid. — *ac non sic]* Guelf. 2 *ac si non.* — *cum—dimiserit]* Deest colon in Guelff. Leid.

tamen ex] Habent sane Guelf. ambo *cum ex*, vitiose nimirum propter notam, nec dignum notatu nisi ut Stephani fides alligatur.

§. 10. *Non est, non est]* Semel tantum Guelf. 2 Huyd. — *viros]* 29 *iudices.* — *ne actor quidem]* Guelf. 1 Huyd. Mein. Lag. praeter 42 omnes *nec actor q.* — *his ego iud.]* Guelf. 2 *his iud. ego.*

§. 11. *persuadeamus]* Lag. 6. 29 *persuademus.* — *a quaest.]* ...ituitur *a* in Lag. 42. — *Vindicandum]* Guelf. 2 *ad iudicandum.* — *...orum]* Guelf. 2 *sociorumque.*

et ex urbibus] Sic sane Guelferbytani.

§. 12. *me iam pridem]* Guelf. 1 *iam me pridem*, Guelf. 2 *me a non pridem.*

§. 13. *vestra ser.]* Steph. Guelf. 2 *nostra sev.* Tum Guelff. *ad nos.*

§. 14. *Suctius]* Guelf. 2 *Succtius*, Leid. *Scnestius.* Lib. II, *Suetius* sine varietate est.

§. 15. *in hoc iud.]* Lag. 29 omittit *in.* — *iud. quisquam]* Lag. 6. *quisq. iudices.* — *vestro peric.]* Guelf. 1 *nostro.* — *rebus est]* primus Steph. (Lamb.) priores edd. *est rebus.* — *tum in]* Omittit Guelf. 1. — *subscrib.]* Guelf. 1 *scribendi.*

fuerunt] Sic etiam Guelf. 2.

§. 16. *in Siciliam]* Lagom. VII praeter 6 *in Sicilia.* — *studio]* Lag. 29 pr. man. *odio.*

§. 17. *et ex Sicil.]* Omittunt *et* Lagom. omnes praeter 29. — *gnoverant]* Lag. 29. *noverant.* — *usque eo]* Lag. 42 *eo usque.*

stius adventus. — *hominem]* deest in Guelf. 2. — *postea praemia]* Lagom. VII et editt. vett. usque ad Victorianam et Hervagianam *praemia postea.*

et permiscere] Scribe *ac*, nam sic etiam Guelf. 1 (vere quidem *at*).

§. 39. *accidere]* Steph. Guelf. 1 Lag. 29 *accedere.* — *voluerint]* Manutius primus correxit, cum antea fuisset *voluerunt*, quod extat VII Lagom. Hayd. — *ipsis]* Guelf. 2 Leid. *temporis.* — *in simulatione]* Guelf. 1 *in dissimulatione.* — *malum]* om. Leid. Guelf. 2. — *prospicere]* A Naugerio ad Manutium edd. *perspicere.* Sustulit menum denuo Steph.

§. 40. *tu eum]* Steph. (Lamb.) Guelf. 1 *tum cum.* Guelf. 2 et Leid. *tu* omittit.

§. 41. *haud scio an]* Lag. VII praeter cod. 6 *haud socio an.* — *qui in Cn.]* Guelf. 1 *qui ante Gn.*

et falso] Etiam Guelf. 1 *ac*, et omnino recipi debebat.

§. 42. *quid hoc]* Lag. 29 *quid de hoc.* Guelf. 1 om. *hoc.*

ambos] Tuto recipi poterat *ambo*, nam sic etiam Guelf. 1 contra alterum et Leidensem. Sic etiam Epist. V, 8, 4 et IX, 3, 2 (Medic.).

§. 43. *perspecto]* Lag. 29 *perfecto*, 5. 27 *profecto*, reliqui *prospecto.* — *istum sibi ex]* Lagom. VII et edd. vett. usque ad Steph. *istum sibi ullam ex*, vocabulo huc e postremis translato. — *eius]* Omittunt Lag. VII et 42 Hayd. Ox. cum edd. principibus usque ad Naugerium.

§. 44. *Cilicia constituta est]* Lag. 29 *const. est Cilicia.* — *id quod]* Lag. 42 om. *quod.* — *pervadere]* Guelf. 2 *persuadere:* idem Guelf. 1 ab altera manu. — *aliquando fecerit.* — Lag. 42 *al. fecit.* — *nisi quod]* Taurinensis palimps. apud Peyron. p. 216 *nisi id quod.* Guelf. 2 *nisi quod sibi in.*

ut iste prof. est] Malim nunc scribere *ut est profectus*, quoniam codd. aut *iste* (ut Guelf. 1) aut *est* exhibent, nullus, ut videtur, utrumque.

§. 45. *est alius mihi]* Taur. palimps. *est mihi alius.* — *dictum hoc est]* Taur. *dictum est hoc.* — *pondus ablatum]* Continuant Guelff. Leid. *eius consilii* omissis mediis. — *non modo part.]* Taur. *non participem.*

§. 46. *fan. spol.]* Steph. *spoliat. fanum.*

§. 48. *hominibusque]* Edit. Steph. et Guelf. 2 omittunt *que.* — *quidem record.]* Guelf. 1 *non* inserit, male.

§. 49. *et Halicarnasso]* Guelf. 1 *alicarnoso*, sine *et.*

Tenem] Lag. 29 *Temnem*, Guelf. 1 *Thenucm* (item *theneios*) Guelf. 2 Leid. Lag. 1. 45 *tenucm.* Ex his apparet, restituendum esse *Tennem*, duplici *n*, quod traditur esse in Hayd.

§. 50. *illinc]* Guelff. *istinc illinc.*

§. 51. *illa quaero]* Guelf. 1 om. *illa.* Idem *deposita.*

nendo typogr.) *tantum.* — *munus illud suum]* Guelf. 1 *munus suum illud*, 2 *illud munus suum.* — *laborabat]* Guelf. 1 *laboraret.* — *comparat]* Lag. 42 *apparat.*

tametsi erat] Etiam Guelf. 1 *non* interiicit. Idem cum Leid. m. *mali.*

§. 66. *accumberent]* Lag. VII *recumberent.*

§. 67. *aliqua]* Lag. 42 addit *parte*, Leid. *aliquo* solus.

§. 68. *in contionem]* Huyd. Ox. Lag. VII *in concione.* — *factu]* Lag. 29 *factum.* — Verba *si istius — manuque essent* absunt a Lag. 1. 6. 14. 45. 48.

§. 69. *deversabatur]* Lag. VII et 42 et Guelff. et edd. ante Steph. Lamb.) *diversabatur.* Ox. Mein. *versabatur.* — *et sarm.]* Guelf. 2 Leid. om. *et.* — *iniuria—putaretur]* Codd. deteriores omnes (Lag. VII. 42) *putarent*, *iniuriam* etiam Lag. 5. 6. 27; inde editt. princ. *iniuriam putarent.* Primus Naugerius nunc vulgatam scripturam induxit. — *futurus]* Guelf. 2 *facturus.* — *non pepere.]* Guelf. 1 om. *non.*

§. 70. *et nequior]* Lag. 29 *ac nequior.* — *cogerem]* Guelf. 2 *agerem.*

§. 71. *priore]* Lag. 29 *priori.* — *si quid]* Guelf. 2 *si quod.* — Ambo Guelff. mox *possit* pro *posset.*

P. Tettius] Guelf. 1 *Petius*, Leid. *Pectrus*, altero loco Guelf. 1 *in tecti*, Leid. *incerti*, Lag. 42 *Terti*, 29 *Cestii.*

§. 72. *cuiusm. fuit]* Lag. 29 *fuerit.* — *liberar.]* Leid. p. m. *abderetur.*

§. 73. *nequissimi]* Lag. 42 *iniquissimi.* — *et primus]* Mein. Lag. 42. 5. 27 *ut primus.* — *praef. et trib.]* Lag. 29 *praefectos tribunos et militares.* — *aequissimus]* Lag. 29 *aequissumus.* — *exigendas]* Huyd. Lag. VII 42 *agendas.* — *togati]* Guelf. 1 *rogati.*

§. 74. *Dolabellae]* Lag. 5, 6, 27, 48 semper *Dolobellae.* — *tamen]* Guelf. 1 *tantum.* — *istius iniuriae]* Steph. *iniuriae istius.*

defensorem neminem] Sic etiam Guelf. 2.

§. 75. *quo quam]* Edd. princ. usque ad Nauger. Huyd. codd. Lag. II. 42 *quod quam.*

§. 76. *flebat]* Guelf. 2 *flevit.* — *luctum et]* omitt. Leid. Guelf. 2. — *se percussos]* Guelf. 2 omittit *esse.*

§. 77. *innocentium]* Guelf. 1 tamen *innocentum.* Sic idem 7 §. 116 et alibi.

§. 78. *quod vid. quod aud.]* Guelf. 1 *quod vid. quod concupies, quod aud. quod cogitaveris* alio ordine. — *deversabare]* Lag. VII Huyd. *diversabare.*

§. 79. *atque inferri]* Lag. 29 *ac inf.*

§. 80. *terroris]* Guelf. 2 *erroris.* — *ad te]* Guelff. *a te.*

domum tuam] Erravi quod *tuam* in omnibus codd. legi dixi: deest in utroque Guelf.

§. 81. *potuerint]* Lag. VII *potuerunt.* — *a Lampe.]* Guelf. 2

abs te] Haec verba et post *at* absunt etiam a Guelf. 1. Notabile autem ipsum illud Stephani *omittere* esse in Guelf. 2.

§. 95. *vexarit]* Lag. 29 *vexaret*. — *aestimando]* Huyd. Lag. 1. 5. 6. 14. 27 *extimando*. — *hac sua]* Lag. omnes praeter 29 *ac sua*. — *his nominibus]* Lamb. *his omnibus*. Gu. 1 *his hominibus*. — *eum]* Guelff. *hunc*.

§. 96. *te aest.]* Guelf. 1 *et extim.* — *eodemque]* Lag. nonnulli deterioribus *ea denique*. — *aliq. calam.]* Guelf. 2 *calamitosam aliquam*. — *temp. pestemque]* Lag. 29 *pestem tempestatemque*. — *istius]* Lag. VII praeter 45 et 48 *isti*. — *cognosceret]* Lag. 29 Guelf. 2 *cognosset*.

§. 97. *descensuros]* Steph. edit. cod. Cuiac. ambo Guelf. *discessuros*.

§. 98. *legationis]* Huyd. Lag. VII praeter 6 *legationem*. — *quam]* Leid. Guelf. 2.

Forsitan — sint] Sic etiam alter Guelf. Cf. ad lib. IV, 56 124. Mox quod Stephanum fideliter quidem sed absurde edidisse tradidi *prorogarentur*, et *te lecto*, sic sunt in Guelf. 2, etiam in antiquiore.

§. 99. *Ex litibus* cet.] Titulus hic abest a Guelf. 1.

§. 100. *triginta duo]* Lag. 29 *tricenta duo*. Nota *HS* ante *decies* est in Guelf. 1. — *oct. milia]* Guelf. 2 Leid. interponunt *duo*. — *pecuniae]* Lag. 29 *pecunias*. — *Postumiis]* Lag. 29 *Postumus*, 42 *Postumius*. Guelf. 2 *ratio Q. postumus curtus*, 1 *ratio quaesturae postumius curtius*.

numeratum] Silentio fidem habendam recte non putavi. Guelf. 1 et ipse *numerata*.

§. 101. *in oblivione]* Guelf. 1 om. *in*. Idem *accusetur*.

§. 102. *cum confeceres]* Guelff. omittunt *cum*. — *arbitrabare]* Guelf. 1 *arbitrare*.

§. 103. *veniamus]* Guelf. 1 *venimus*. Idem mox *paratique non veniamus*. — *quin]* Guelff. Leid. *quid in*. — *negligentiae]* Lag. 29 Steph. *neglegentiae*. — *non attigit]* Deest *non* in Lag. 29. — *ratio brev.]* Guelf. 1 *brev. rationem*. — *obiici]* Steph. Guelff. *obici*. Tum 1 *poterat*.

§. 104. *C. Sacerdote]* Guelf. 1 *cum sacerdote*. — *faciebant omnia]* Lag. 29 *omnia faciebant*.

§. 105. *an temptatus]* Steph. Leid. Guelf. 2 *attemptatus*. — *qua est ipse]* Guelf. 1 *qua cum*. — *sine indice]* Guelff Lag. VII praeter duos *sine iudice*. — *iste — singulari audacia]* Lag. 42 *ille*, Vat. Ox. Lag. VII praeter 48 *singularis*; 5. 27 Mein. etiam *audaciae*. — *morem]* om. Guelf. 2. — *institutus]* Francianus apud Graev. *substitutus*. — *possit fieri]* Franc. omittit *fieri*. Vatic. editio *posset*. — *ediceret — edictum]* Vat. *diceret — dictum*, ut saepe peccat.

audac. amentiamque] Sic Guelf. 2. — *et inhumanum]* Vaticanus *et tam inhumanum*.

§. 106. *periculo suo]* Lag. 29 omitt. *suo*. — Verba *cum intelligam legem Voconiam* in edit. Vatic. omissa sunt. — *fecit]* Vat. *scripsit*. —

§. 114. *abeat]* Vat. *habeat.* — *quisquam]* omittit Vat. — *mortuis]* Vat. *mortuo.* — *iure]* om. Vat. — *translaticiumque]* Lag. 27. 2. 48 omittunt *que.*

intestato] Vat. *intestatus.* Sic lib. II, 22. Contra de Orat. I, 0 §. 183 *mortuusque esset intestato.* — *dicere]* Sic Vat. Huyd.

§. 115. *heredem esse]* Lambin. *esse heredem.* — *lege ag.]* Lag. pr. m.) *non lege ag.*

§. 116. *Quid id ad]* Vulgo *Iam quid id ad,* Lag. 29 *iam quid ad id,* Mein. *iam quid ad.* Sustulit Ern. *iam,* quia nec scon. habet, et Priscian. XVIII, 13 *Quid ad.*

§. 117. *e lege]* Huyd. om. *e.* — *translaticium est]* Abest *est* ab ag. 29. — *tab. non prof.]* Lag. 29 omitt. *non.*

§. 118. *habitabant]* Lag. 29 pr. m. *habitant.* — *hereditatibus]* ag. 29 pr. m. *civita hereditatibus.* — *pretio]* Mein. *premio.*

§. 120. *dicendo]* Vat. edit. *dicundo.*

inter alios] Vat. *inter aliquos.* — *id quod saepe]* Sic Vat.

§. 121. *hac]* Lag. 29 *ac.* — *nisi]* Vat. *ni.* — *et iniq.]* om. Vat. ec *tum* est in illa editione.

§. 122. *commemorem]* Lag. 29 pr. m. *commemorarem.* — *atrocior]* Lag. 29 pr. m. *audacior.* — *cognoscendae]* Vat. *recognoscendae.*

commemorem] Firmat Vat., item ordinem verborum *iste viris,* et *conspectum.* Sed post verba *tribunus plebis* additur omen *Quintius,* et annotat Maius esse eundem adversus quem . Tullio dixerit Cicero. Causam cur ita statui velit non addit. *roduxit]* Vat. *produxisset.*

§. 123. *complures]* Lag. 29 *plures.* — *cuiusque]* Huyd. Lag. 29. 2 *quisque,* VII praeter 6 *quibus.* — *A. Treb.]* Lag. 42 omittit *A.* — *urare facturos]* Vat. *adiurare acturos.*

quae] Sic Vat. et pro *is* habet *sic,* i. e *iste.* — *in his]* Vat. *in iis.* — *fratrem illum]* Vat. omittit *fratrem.* — *At Te]* absunt a Vat.

§. 124. *adimis]* Lamb. *adimas.* — *qui tum in miseriis]* Vat. mittit *tum.* — *a quo]* Lag. 29 pr. m. et aliquot deteriores Lag. *quo.*

libertinus sit homo] Vat. *lib. homo sit.* — *surrexit]* Bene Vat. *surrexerit.*

§. 125. *ego pec. non dicam]* Vat. *ego non dicam pecuniam.* — *ognostis]* Vat. *didicistis.* — *is mortuus]* Vat. omittit *is.* — *non abuerat]* Vat. male omittit *non.* — *venissent]* Vat. *fuissent.*

Olympus] Sic Vat. — *coeperit]* Vat. recte *coepit.* Vide d II, 18 extr. — *ad eas hered.]* Vat. *in eas hered.*

§. 126. *et auctor.]* Vat. (et Mai.) omittit *et.* — *sua]* Mein. *gratia.* — *quod facile in causa* cet.] Ordo verbb. in Vat. hic: *quod facile homini ingenioso fuit in causa aeq.* (mendose ille *causam aequissimam).*

-*e, summo officio*, et verum videtur. — *ut mittam cetera]* t. *ut omittam cetera.*

§. 138. *loquitur Mustius]* Vat. editio *loquitur C. Mustius.* — *inhumane]* Vat quemadmodum apud Priscianum est, *non humaniter.* — *priore]* Sic Vat.

§. 139. *adolescenti]* Lag. 29 *adulescenti.*

pro Mustio rec..re auditum] Vat. editio *sed recenti re de tio auditum est.* — *etenim iudicium]* Sic Vat.

§. 140. *locaturum]* Lagom. VII *locuturum.*

§. 141. *hoc]* Sic etiam Huyd. — *coepit cogitare]* Lambin. *cogit. coepit.*

§. 142. *quod est igitur]* Huyd. Lag. VII *quid* cet. — *vendendis]* — *vendundis.* — *quaestorum]* Lag. 29 *quaestorumque.* — *res sit]* — om. *sit*, et deinde *solum.* — *quid accedit]* Vat. *quisquam acce-* — *refecturum esse]* Vat. omittit *esse.* — *populo]* Vat. et hic post *pupillo*, quod miramur Maio probari potuisse. — *in meo]* ed. Lag. VII *vel mea.* — *immittes]* Lag. 29 pr. m. *immittet.*

factum esse oportebat] Probo Vat. quod omittit *esse:* cf. notat. ad IV, 17 extr.

§. 143. *urbis]* Huyd. *urbanus.* — *Quid enim? Video]* Asconii lemma, t. Lamb. *quod enim video.* Verba *video in* Vat. omittit. — *Qui de Marcio]* Vat. *R.* (i. e. *recita*) *Quid* cet. Reliqua sicut nos edidimus.

lex opere faciundo] Vat. recte *operi.*

§. 144. *a tuo redemptore]* Vat. *ex tuorum red.*

propinquorum lacrimae] Locum scribe nunc secundum cod. t. sic: *si propinquorum lacrimae, si D. Bruti, cuius prae-s suberant, periculum, si M. Marcelli* cet. Item *legem* ad-it sicut Lag. 29. — *nec cum]* Vat. *neque cum.* — *addicitur opus]* Vat. h. l. recte *id* omittit, *pro LXXX mil.* scribitur S *CIƆƆƆ CCIƆƆ CIƆƆ* (debebat CCIƆƆ) *CCIƆƆ.* — *hom. iq.]* Vat. *iniq. hominis.*

§. 145. *deiectum sit]* Vat. editio servat *delitum est*, (cf. lib. I, 13 §. 35) de codice siletur, et multa in ea pagina ob-lerata erant. Servatur item vulgata lectio *petivissem.*

§. 146. *acceperit]* Vat. *accepit.* — *tutorum ademisti]* Interponi-r in Lag. 29 *un^o^.* — *cuique]* Lag. 29 et Vat. *quique.* In Vat. adii-ur *Quid est suo cuique.*

§. 146. *solvitur]* Vat. ut scribendum coniecimus *solvetur.* — *uod tu HS IƆLX mil. locasti]* In Vat. numeri turbati: *quod HS CILXIIII. CCIƆƆ locasti se HS CCCCIƆƆ CCIƆƆ CCIƆƆ fecturum esse clamavit*, sed *se* comparet, alio quidem loco iam quo in vulg. est.

§. 147. *aliqui]* Vat. editio servat *aliquis.* — *materies]* Vat. addit *la.* — *manus pretium]* Vat. *manispraetium.* — *Quadragenis mi-bus]* Vat. CCIƆƆ CCIƆƆ, i. e. vicenis milibus.

§. 2. *veniendum]* Lag. 29 *veniundum.* — *viribus]* Lag. 1. 14. 42 *Bus.* — *integerrimis]* Vind. A B Mein. *integerrimus.* — *atque* *us]* Vat. editio om. *adeo.* — *cum omnium]* Lag. VII praeter 5 et Bob. III *tum.* — *diligenter]* omitt. in Lag. 29(pr. m.) — *debetis]* . 29 (a pr. man.) *debeatis*, sic etiam Paris. A *debetis vel debeatis* ... ma punctis notata. — *amicitiam nostram]* Interponit Lag. 42 *pro-* ... *o.* — *maxime illustres]* Lag. 42 *et* interponit, Paris. A *inlustres.* *ac flagit.]* Sic Vat. habere traditur, sed cum vulgo sic le-...r, errorem esse puto et in Vat. esse *atque.*

§. 3. *opes — concidissent]* Lag. VII Vindob. III Paris. C. Oxon. ...s *concidisset.* — *illud et]* Lag. 29 *et illud.* — *Carthaginis]* . 1. 14 *Karth.* item post.

§. 4. *ille ipse]* Vind. C Huyd. om. *ille.* — *cum manu]* Paris. C . VII praeter 5 Vindob. III *tum.* — *claudebatur]* Lag. 29 et 42 a manu *clauderetur.*

§. 5. *efferre]* Lag. 42 pr. m. *offerre*, idem ab eadem *nos* pro *eos* nte *nutricem* addit *matrem.* — *aer. illo maiorum]* Huyd. om. , Vind. C. *aer. nostro maiore.* — *sumptu nostro]* Lag. 29 inter-*ve.* Par. C *sine sumptu nostro ullo.*

§. 6. *quae forsitan]* Lag. VII Huyd. Vindobon. B C. item edd. ...tae *quod.* — *quod habent]* Vindob. A B interponunt *nostri*, ...d. *quam nosti*, tum *civitatibus* pro *civibus* omnes tres Vindob. et ...m. VII Oxon. Correxit Naugerius. — *ut denique]* Lag. 42 *ubi* . — *ac domic.]* Huyd. Paris. C Lagom. quattuor et 42 *ad domi-* ...m; Vindob. A B *et.* — *Rom. numerum]* Huyd. Vind. A B *R. est* ...*erus*, C *R. est numerum.*

§. 7. *iucunda]* Omnes Lagom. *iocunda*, ex iis 29 et 42, sed cor-, *est suburbanitas* mutato ordine verborum.

§. 9. *peccasset]* Lamb. edidit *peccavisset.* — *perferre]* Lag. 29 ...*erre.* — *istius]* Lag. 42 *illius* sed correctum. — *agros]* Huyd. Vind. III Lag. VII omittunt et edd. vett. usque ad Vict.

§. 10. *fecerunt]* Lag. 29 *ferunt.*

§. 11. *unquam ulla]* Lag. 42 a pr. manu *ulla unquam.*

§. 12. *Hi porro]* Lag. 29. 42 et aliquot alii *His porro.* — *tra-*...*i]* Lag. fere omnes et Paris. C *tracti.* — *denuntiavimus]* Lag. 42 ...mam partem a pr. manu *denuntiamus eos in vinculis studiisque.*

§. 13. *causae benivol.]* Paris. C et Lagom. aliquot deteriores in-...nunt *et.* Tum Lag. 42 a pr. manu *benivolentiae erga istum sint.*

§. 14. *quidam]* Lag. VII praeter 6 Paris. C. *quidem.* — *ecquid]* VII praeter 45 *aliquid*, 42 *necquid.* Paris. A C *et quid.*

§. 15. *attinet]* Lag. 42 a pr. m. *attineat.* — *quanto]* Libri de-...res *quantum.* — *repetundis]* Lag. 42 *repetendis.*

§. 17. *ulla in re unquam]* Lag. 42 *in re unquam ulla.* — *qui-*...*nam]* Lag. 42 (e corr.) *quibuscum.* — *agendo]* Lag. 29 *accedendo*, Paris. A qui et *volebat.* — *tametsi non]* Deest *non* in Paris.

§. 29. *si tu a me hoc]* Lag. 42 (p. m.) *tu* omittit, tum *hoc a me* pr. m.) et 6. 48. — *meam]* Lag. 29 (p. m.) *maximam.* — *fore]* Lag. 42 *esse.* — *hoc illis]* Absunt haec verba a Lag. 42 (p. m.)

§. 30. *invenerat]* abest a Lag. 42 (p. m.) — *sint]* Lag. 42 *essent.* — *eorum]* Lag. 42 *calumniatorum.* — *det]* Lag. 42 (p. m.) *t; iudicem* omittit idem.

§. 31. *in ea verba praetor]* Olim ante repetitam Lambinianam *praetor in ea verba*, sed firmant eum ordinem, qui nunc est, boni libri omnes. — *fundus]* Lag. 42 (p. m.) *fundum — restitueretur.* — *fundum rest.]* Abest *fundum* ab edd. vett. usque ad Aldinam et codd. vulgaribus, Huyd. Lagom. VII et Paris. C.

§. 32. *suis legibus]* Lag. 29 *cum suis leg.* — *Praetor]* Lag. 42 p. m.) *Pop. R.* — *populus a priv.]* Lag. 42 (p. m.) *privatus a priv.* — *Siculus iudex datur]* Lag. 29 *Siculis*, 42 *datur* omittit. — *quod Siculus]* Lag. 6. 29 *Siculis.* — *civis Rom. datur]* Lag. 29 omittit *civis Rom.* Vat. .... *Romano.* — *rerum]* omittit Lag. 42 (p. m.) et Vat. — *Hieronicam]* Paris. A semper *heronicam.*

§. 33. *ad civem suum]* Vat. editio *ad suum civem.* — *quo edito]* Vat. *quod edicto.* — *cognosset]* Lag. 42 (p. m.) *cognosceret.* Vat. *cognovisset.*

putaret] bis confirmat Vat. idem tamen *spectet.*

§. 34. *haec copia]* Lag. 42 (p. m.) *hac copia.* — *iudicum]* Edd. vett. usque ad Aldinam et Lagom. VII praeter 48 *iudicium.* — *putatis]* Lag. 29 *putetis.* — *Si quid]* Lag. 6. 27 omittunt *si*, Lag. 42 p. m.) *qui.* — *Senatus]* Lag. 42 inscribit *Siculus.* — *negotiatoribus]* Lag. 42 (p. m.) *negotiatoris.*

§. 36. *a quibusdam]* Lag. 29 omittit *a.* — *quorum iste uxores]* Codd. vulgares et editiones ante Gruterianam *quorum uxores iste.* — *Aeschrio]* Codd. vulgares et edit. vett. *Hestrio.*

§. 37. *dicas sortiturum]* Lag. 42 (p. m.) *dicas sortientium.*

§. 39. *dicundo]* Plerique libri Lag. et Paris. B *dicendo.* — *quod omnes]* Vocem *omnes* omittunt Lag. 29 et Paris. A.

§. 41. *quod imperatum esset]* Lag. 42 (p. m.) *q. i. est.* — *iubeatur]* Lag. 29 *iubet*, Paris. B *iubetur.* — *de absente]* Lag. 42 (p. m.) *absentem.*

§. 42. *multo invid.]* Lag. 42 (p. m.) *multos*, idem *quod* pro *eum.* — *eo accedebat]* Maius in textu *eo accedere*, sed notatur cod. *accedere accedebat.* — *e lege Rup.]* Vat. *ex lege Rup.* — *iniquiorem eum]* Vat. *iniquiore visu;* sed talia cum plurima sint plerumque praetermitto. — *corrigere]* Lag. 42 (p. m.) *recorrigere.* — *vult]* Vat. *velit.* — *apertior]* Lag. 42 (p. m.) *apertius.*

sese negat] Scribe *se*, cum Vat. ad eos libros, quos commemoravi, accedat. Idem *lege Rup.* sine praepos. firmat. Sed ex *lege velle sortiri* simpliciter, et *cum multis lacrimis cum*.

derant pecuniam] Vat. quoque *pec. ded.* — *mentio denique* — *la]* Sic Vat. — *ut sibi id]* Vat. confirmat.

§. 56. *sese HS* cet.*]* Vat. edit. *se HS LXXX frustra.*

a se male acc. dimittit] Scribe secundum Vat. *male acptos ab se dimittit.* Nam etiam Par. A B Lag. 29 *ab se,* d alio loco. Vulgares libri *male a se acceptos.* Idem Vat. *fit.* — *in ore]* Vat. admodum probabiliter *et in ore.* Relia recte legi non possunt.

§. 57. *ipsius pr. caput]* Edd. usque ad Aldinam et codd. vulgares II Lagom. Paris. C *caput ipsius praet.* — *fortunat]* Ox. *fortum.* — *animadvertisse]* Lag. 29 Paris. A B alii deteriores *animum vertisse* et post *animum advertere,* Paris. A B Ox. etiam *improvintiam* pro *imprudentiam.*

§. 58. *in conventu]* Lag. 42 (p. m.) *conventum* (sine *in*). — *eo timo]* Lag. 42 (p. m.) *quoquo an.* — Tum *ex quo*, et *quis* (pro *ivis*) et *esse* omittit, et pro *te* habet *recte.* — *tecum]* Lag. 42 (p. .) *tamen*, reliqui fere *tum.* — *quamdiu tecum]* Lag. 42 (p. m.) *tam divite animi.*

§. 59. *etiamsi adesset]* Hayd. (id erit porro H.) *etiamsi adesat.* — *se auditurum]* Vat. omittit *se.* — *Bidinis]* Ox. H. *libidie.* — *petunt]* Vat. *qui petunt.* — *scr. iubeat]* Vat. *iuberet.* — *simulant hominem]* Lag. 42 (p. m.) *insinuant*, deteriores libri omnes *mines.*

ab absente peteret] Vat. *de absentem* (sic) *pet.* Sed est men quod dubites de isto usu praepositionis. — *exitus nullus per.]* Vat. *nullus repperiebatur exitus.* — *iubeat]* Sic Vat.

§. 60. *Epicratem]* Lag. 1. 5. 14. 45. Vat. *Epicraten.* — *idem lud]* Vat *illut item.*

nummum null. nemini] En Vat. omittit *nullum.* Deinde at. quoque *iudicio se passuros*, quam constructionem altero eo allato III, 28 §. 68, ubi Vat. et Lag. 42 conspirant, tuetur aius. Ac nescio an verum sit, ut illud ipsum *agi secum* cotatione addatur. — *ne quod iudicium]* Sic Vat. sed servavit men deinde Maius *ne qua*, codicis nulla mentione facta.

§. 61. *occasionem calumniae]* A Lag. 42 (p. m.) abest *occas.* In) et Paris. A B *calumniae*, in Vat. utrumque. — *aliquid quod]* g. 42 (p. m.) interponit *id.* — *modo illos]* H. *m. ad il.* — *sed ulto et. plures]* Lag. 42 (p. m.) *si* — *pluris.* — *Epicratem def. stiterunt]* Lag. 29 Vat. *Epicraten.* Lag. 42 (p. m.) *destiterant.* yd. *destituerunt.* — *HS IↃ milia]* Vat. *HS IↃL.* — *HS quinsies]* Vat. ∞ *IↃ.*

daturum] Sic Vat. — *ducta est]* Vat. sicut editur.

§. 62. *sordidati]* Lag. VII et Paris. C. H. Mein. et edd. usque ad

mis. — *locuples]* Lag. 5. 6. 27. 45. 48 *locuplex.* — *iudicium]* Lag. 5. 6 *iudicatum.*

§. 69. *eques Rom.]* Lag. 42 (p. m.) *pr.* — *videretur]* Lag. 42 (p. m.) *videtur.*

§. 70. *quis posset]* Ox. *qui possit.* — *proinde]* H. *proin.* — *dimitt. iudic.]* Lag. 29 Paris. A B *iud. dimittitur.* — *habebant]* Lag. 6. 42 *habebat.*

§. 71. *ventum est]* Pariss. et Lag. omnes praeter 6 et 42 *est ventum.* — *convenissent]* Lag. 29 *venissent.* — *iidem]* Lag. 6. 29 et hic post *idem.* — *M. Petilium]* Lag. 42 (p. m.) *N. Pet.*

§. 72. *Respondet]* abest a Lag. 42 (p. m.) — *ad quos?]* Lag. VII Paris. C Huyd. et edd. vett. usque ad Aldinam *aliquos.* — *idoneus es]* Abest *es* a Lag. 42 (p. m.) — *affuerant]* Lag. 29 *adfuerunt.* — *cognorant]* Lag. 42 (p. m.) *cognoscant.* — *illi—inquit]* Haec desunt in Ox. — *et simul]* Lag. 29 et 42 Paris. A B *ut simul.* — *abire]* Lag. 42 (p. m.) *ire.*

§. 73. *verbis]* abest a Lag. 42 (p. m.) — *proseq.]* Lag. 5. 27. 42 *persequitur.* — *ablegato]* H. *allegato.* Idem *se* ante *defensurum.*

§. 74. *tamen subito]* H. *tam s.* — *tantam arb.]* H. *tm̃ arb.* — *suas cup.]* Ox. *sua cup.*

§. 76. *eius auct.]* *eius* om. H. — *Ptolomaeum* libri Lag. omnes. — *alius haec]* Lag. 42 (p. m.) *hoc.* Verba inter duo *ad* absunt a Lag. 42 (p. m.)

§. 77. *illud, illud]* Alterum *illud* abest a Lag. 6. 42 (p. m.) 45. — *habeatis]* Lag. 42 (p. m.) *habeamus istum nobiscum, etiam de nobis.* — *reiiciundi]* Lag. 6. 42 *reiiciendi.* — *iudicum]* Lag. 29. 42 *iudicium.*

§. 78. *est flag.]* Mein. *est causa flag.* — *proposuisses]* H. *praeposuisses.* — *quippiam]* H. *cuipiam.* — *post eandem]* Lag. 42 *postea tandem.*

§. 79. *Stalenum]* Edd. vetustae et Lag. 5. 6. 27. 48 *Scalenum,* nullus *Staienum*, ut Io. Classen. in nova edit. Cluentianae scripsit, vide ad c. 24. — *norint]* Lag. 6. 27. 42 (p. m.) *norunt.* — *pecuniamque]* Abest *que* a Lag. 42. 48., *quod* Lag. 29. Tum Lag. 42 (p. m.) mendose *habemus* (H. *habebitis*) et pro *index oblinebit* nihil nisi *videlicet,* et pro *si visum erit* idem *visus erit.*

§. 81. *dimisso]* Lag. 29 *demisso.* — *teque cum]* Lag. 42 (p. m.) *tecum.* Idem C. omittit, et habet *condemnasset*, *quem* pro *quae.*

§. 82. *nunc aliud eius]* Lag. 42 (p. m.) *non allupeius.* Idem pro *in uno* habet *nemo*, et post *videntur.*

§. 83. *Sthenius]* Lag. 42 (p. m.) *Stenius est his.* — *comparasset]* H. *comparat.* — *summam virt.]* Lag. 42 (p. m.) *multam virt.* — *Deliacam]* Lag. VII *Deliaciam.* 42 (p. m.) *delicia.* — *invitationes]* Lag. 42 (p. m.) *imitationes.*

§. 84. *animi]* Lag. 42 p. m. *omni*, eadem *tamen* et *dolore* omit-

ıg. 42 (p. m.) *Thermitanus* et mox *mansisset.* — *Rupilius]* Lagom. aeter 42 omnes et Paris. B C Ox. Huyd. *Rutilius.* — *postea leges* z] Lag. 29 *ita leges postea.* — *cives — agerent]* Lag. 42 (p. m.) *vis ageret*, idem *eidemque hoc haberet.*

§. 91. *ac nefarius]* Lag. VII Paris. C edd. vett. usque ad Ald. *que*, H. *aut.* — *id istum]* P. Manutius, fortasse typographorum incuria, *sum*, quod vitium tamen per Stephanianam et repet. Lambinianam et uterianam pervasit, donec Hotomani monitu sustulit Graevius. — *se]* ante *teste* om. H. — *suoque hosp.]* Mein. *suo quoque hosp.*

§. 92. *ad hor. VIIII]* Mein. Ox. *ad h. octavam.* — *dolore arre]* Lag. VII Par. C Ox. Huyd. edd. vett. usque ad Aldinam *dolore*, *dore.* — *apud inim.]* Abest *apud* a Lag. 42 (p. m.).

§. 93. *dixerat cum — litt. publicas]* desunt in Huyd. Idem etiam *c* habet ante *praeterea.* — *nov. mod. nul.]* H. *novo non nullo.*

§. 94. *postq. numeratam]* Lag. 29 *postq. pecunia num.* Lag. 42 (p.) *numeratum.* — *et licere]* Lag. 29 *et legere* vitiose. — *defertur]* g. 42 (p. m.) *refertur.* — *ut Col. D.]* Huyd. om. *ut.*

§. 95. *aequiora et placab.]* Lag. 42 (p. m.) *aequora plac.* — *statum]* omittunt Lag. VII Paris. C Ox. H. edd. vett. ante Aldinam.

§. 96. *hospites omnes]* Abest *omnes* a Lag. VII Paris. C Ox. Huyd. edd. vett. usque ad Aldinam, sed firmatur Lag. 29 et 42 Paris. A B, quis denuo eiiciendum putet. — *laborent]* Lag. 42 *laborant.* Idem *nfirmatur curatum.* — *et terra]* Lag. 42 (p. m.) *in terra.*

§. 97. *ut edixerat]* Lag. 42 (p. m.) *ut dixerat*, at supra semper *licere* fuit.

§. 98. *aut ambit.]* Huyd. *atque.* — *certos]* Lag. 1. 5. 14. 45 *ceros.* — *in integro]* Lag. 6 et Lamb. (iam priore edit.) *integra.* — *ta res]* *tota* om. H. — *tum]* Lag. 42 *tam.* — *si non]* H. *sed non* mox *ac* pro *at.* — *M. Pacilius]* Lag. 42 (p. m.) *N. Pac.*

§. 99. *oporteret]* Lag. 1 et 42 (p. m.) *oportet.* — *ex reis]* Edd. tt. etiam Aldina et Lag. VII Paris. C Ox. *ex reo.* Iidem post paulo *bi* omittunt, et habent *esses* pro *essem*, quod primus dedit Naugeus. — *non putasti]* Lag. 42 (p. m.) *non putas.*

§. 100. *pater]* abest a Lag. 29. — *in cont.]* Lag. 42 (p. m.) omit- *in.* Ceterum *contione* cum *t* littera h. l. omnes Lagom. *Tribunum* abest ab edd. vett. usque ad Ald. et Lag. VII Paris. C. Ox. — *ibunorum pl.]* Ox. *tribunis pl.* — *M. Pal.]* Lag. 42 *N.* ut supra 98. — *statuisse]* Lag. 42 (p. m.) *stasse.* — *liceret R. esse]* Vat. *omae liceret esse.*

collegium hoc] Lag. 29 Paris. A B *hoc collegium*, et inde *Romae quemquam esse*, qui ordo verborum, quoniam d illos libros accedit Vat., restituendus iam videtur, quamnam contra stat Lag. 42. Item paulo post *et cum ita rem*

sum 42 omnes *adscripserit*, item edd. vett. etiam Manut. et Lambiniana prior.

§. 111. *ignorat]* abest a Lag. 42 (p. m.). Idem *possunt* pro *possint.*

§. 112. *adeptus]* Lag. 29 *amptus.* — *communibus]* Lag. 42 (p. m.) *casibus.* — *cognoscere]* Edd. vett. usque ad Aldinam *recognoscere.*

§. 113. *cum acc. e. q. propter]* In his verbis desinit cod. Meiningensis. — *C. Marii]* Ox. II. et omnes codd. nostri praeter Lag. 42 *Martii* vel *Marcii.* — *accerseretur* in aliquot codd. et edd. vett. legitur. — *se huius]* Lag. 42 *Stennii.* — *apud suos cives]* Lag. 29 *apud cives suos.* Tum Lag. 42 *proficeret.* — *oppido Thermis]* Lag. 42 (p. m.) *optimis.* Ab eodem absunt verba *ex sacro nihil.*

§. 114. *Verria]* Abest etiam ab Ox. — *cui — stant]* Vat. *cuius — estant.* (Maius *extant*). — *vide — inquam]* Vat. omittit *vide.* — *abs te]* Lag. 42 (p. m.) *ab te.* — *patrono]* H. *cum patr.* — *laudant te]* Lag. 42 (p. m.) *laudantes*, idem *Mancellina civitas*, et omittit *legati laedant.* — *arguunt]* Vat. *arguant.* — *si tu]* Ox. *si tamen.*

festi dies] Vat. edit. servat *dies festi.* — *fund. eversas se esse]* Vat. *se eversas funditus esse.*

§. 115. *lampade quid]* Lag. 42 (p. m.) *lapide qui.* Tum idem *hic* pro *hoc*, et *tropeum* (Lag. 29 et VII *trophaeum*). — *quid tandem]* H. *quid tamen.* — *faciunt hoc]* Omittitur *hoc* in VII Lagom. et Paris. A. C. Huyd. editionibusque veteribus.

flag. suorum] Sic Vat.

§. 116. *sciri tum]* Vat. *sciribtum*, Lag. 42 (p. m.) *scriptum.* — *hostissimum]* Vat. *hostissimum* mendose. — *putarem]* Lag. 27. 42 (p. m.) *putaram*, porro *deos posse hoc donum veni non de Sthenii id dedisse.* — *te gratum]* Vat. *gratum gratum.* — *hereditas]* Lag. 42 (p. m.) *redditus.*

§. 117. *recepissem]* Lag. 42 *precepissem.* — *singulariter]* Lag. 42 (p. m.) *singulare.* — *cognossem]* Lag. 42 (p. m.) *cognoscere*, Lag. VII Paris. A C Ox. Huyd. *cognoscerem.*

§. 118. *Aegritomari]* H. *Centomari.* — *provinciae]* H. addit *Siciliae.* — *privatimque defenduntur]* Interponitur in Lag. VII *uno tempore.* — *iudicatisque]* H. Ox. *vindicatisque.* — *sumemus]* Lamb. priore edit. correxerat *sumimus.*

§. 119. *nummum]* Lag. 42 (p. m.) *non.* Tum pro *Q. Varii* habet *Valerii*, et *et probari* pro *comprobari.* — *se isti pec.]* *se* om. H. et mox *id* ante *tot.* — *argumenter]* Lag. 42 (p. m.) *argumentor.*

§. 120. *Quod enim]* Lag. VII praeter 6 *quid.* — *ecqua]* Lag. VII et Paris. C *et qua.* Lag. 29 *equa.* Paris. A *equas.* Lag. 42 *hecque.* Sed in hoc ipso loco iam Niebuhrii, viri praestantissimi ac diligentissimi, industria in librorum vitiis vel foedissimis enotandis defecit. Et

C. Ox. (idem mox *respondit*, non *responsum*) et editiones vett. *t* omittunt, Lag. 29 Paris. A B post *sunt* collocant. — *numquid]* 42 (p. m.) *nunc quidem.* — *Ita Iovis]* Lag. 42 (p.m.) *tanta vis.*

§. 127. *iubet iste]* Vat. editio servat *ille.*

§. 128. *Climachias]* Lag. 29 *Dimachias.* — *locuplex* H. Lag. 42 II vulgares praeter 5. — *ei locus]* Abest *ei* a Lag. 42 (p. m.). — *d com.]* Lag. 42 (p. m.) omittit *se*, et *contraherentur* pro *comi-aberentur.* — *volebat]* Lag. 42 (p. m.) *valebat*, et omittit *exco-t*, et post *habentur* et *possit*, omnia mendose. — *acutior]* H. *ior.*

§. 129. ἐξαιρεσίμους] in H. est αἱρεσίμους. — *dimid. mens.]* in H. *diem.*

§. 130. *rev. diebus]* H. *rev. dies.* — *iudicium fieri posset]* Lag. *udicii*, 42 (p. m.) *potest.*

§. 131. *aestimationis]* Huyd. *existimationis*, tum idem *ei* et *ha-*

§. 134. *habuerit]* Lag. VII Paris. C Ox. H. et editiones vett. ante nam *habuit.* — *reperiebam]* Lag. 42 (p. m.) *reperiebat.* — *mira dam]* Lag. 29 *intra*, 42 (p. m.) *quidem.* — *tantum avaritia er hiante]* Lag. VII Paris. C *tantum semper avarit. hiante*, edd. usque ad Gruterianam. — *item ut]* Lag. VII et Paris. C unt *ut*, item edd. vett. usque ad Aldinam.

§. 135. *Haec vero huius]* Edd. vett. usque ad Aldinam *hoc vero* In Ald. correctum est *haec.* — *et callid.]* Lag. 42 (p. m.) it *et.*

§. 136. *ex quibus]* abest a Lag. 42. Idem *istius iste.* De con-ne pronominum *iste* et *ipse* vide ad IV, 7 §. 15. *regnasse* abest g. 42 (p. m.). Item *is* abest. — *Timarchidi]* H. *Timarchidis*, *libertos* pro *liberos.*

§. 137. *in singulis* plenius Lag. 42 (p. m.) ab eodem verbum rii abest. — *fatebare]* Lag. 42 (p. m.) *fatebere.* Porro idem omittit, et habet *beneficiis*, *p. r. causa pervenisse.* — *conci-Fae]* Lag. 42 (p. m.) *collocandae.*

§. 138. *posset]* Vat. *possit.* — *administrari]* Lag. 29 Paris. A B *nistrare* solita verborum activorum et passivorum confusione. — *ssimos hauserant* Lagom. VII praeter 1 et 5, hi autem cum Paris. c. H. *tenuissima hauserant.* — *oneris]* Vat. *honoris.* — *homines]* edit. *omnes.* — Tum *re ipsa facillime*, hoc ordine, Lag. VII Paris. edd. vett. usque ad Aldinam. — *Letili* plerique omnes Lagom., *aetelii* Vat. — *observari]* H. *servari.* — *Peducaeo]* Vat. etiam a *Peduceo.* — *habitus esset]* Vat. *habitatus esse.*

uxerunt] Sic Vat. — *censum stare]* Recipiendum igitur *stari*, quoniam in Vat. esse traditur.

§. 139. *cum id]* Lag. 42 *qui id*, Vat. *quicum.* Lag. 29 *denovo*, 42 m.) *postremo* pro *postero anno.* Idem *creare* et *observare* pro

§. 178. *perfecistis]* Lag. VII Paris. C Oxon. Huyd. *perficitis.*

§. 180. *ut iam]* Ox. *ut eum.*

§. 181. *vel plur.]* Ox. *ut plur.*

§. 182. *Vibium]* Lag. 29 et VII praeter 48 *Iubium*, 48 *Iulium*, 2 *Iullum* v. *Uillum.* Idem *magistratum* pro *magistrum*, et *bonum* ro *homini.* — *quaesivi]* Lag. 42 (p. m.) *quae vidi.* — *ratio scripta]* ag. 29 Par. B *scr. rat.*

§. 184. *fuerit]* Edd. vett. et plerique codd. deteriores usque ad ldinam *fuit.*

§. 185. Lag. 42 (p. m.) *portoriis* et *uti* (pro *ut hi.)* — *mariti-ios]* Lag. 29 *marinos.* — *quid Thermis]* Libri deteriores et edd. ett. usque ad Aldinam *quid Athenis.* — *Messana]* Lag. 42 (p. m.) *Iessane.* — *exportanda]* Lag. 42 (p. m.) *exportari*, idem *ut omnes* mittit.

§. 186. Lag. 42 (p. m.) *acceptas et expensas.* — *confectas]* ag. 29 *confictas.* — *versuram]* Lag. deteriores Paris. C Ox. H. et dd. vett. usque ad Aldinam *usuram.* — *non solum consulibus]* In ag. et Par. deterioribus et edd. vett. *cum* additur.

§. 187. *homo, vers.]* Ox. *habeo: adversari;* Huyd. *adversarii.*

§. 188. *certo ex loco]* Vat. solus *in* pro *ex.*

in Sicilia] Sic Vat. Hoc solus habet, sed recte, quod *Ver-ucium* littera *c* scribit. — *qui esset, ubi esset]* Sic Vat. sed ervatur in edit. saltem *confecerit.*

§. 189. *non quo—putarem]* Lag. 42 *non quo—putabam*, sed hoc pr. m. — *omnibus]* Vat. mendose *omnia.* — *in iure]* Edd. veteres *in-iuriae.* — *vix virum]* Lag. 42 (p. m.) *maximum:* ante *vix* H. om. *e.* — *summa hominum]* Lambin. *summa in hominum.*

hoc postulabam] Servat edit. Vat. *haec.* Sed nescio an erum sit, quod in eo legitur, *ut ad ea mihi responderet.*

§. 190. *et diligentia]* Absunt ab Ox. — *ab hominibus]* Lagom. lerique et ante Naugerium editi *ab omnibus.* Tum pro *obsignata* ag. 42 (p. m.) *obligata* mendose. — *nunc tu]* Vat. omittit *tu.* — *se hunc tuum]* Vat. *es hunc tum.* — *mortales]* Abest a Vat.

mihi tum] Sic Vat. — *cognoveris]* Servat editio Vat. *co-soris.* — *ne hoc aut]* Sic Vat. item *atque.*

§. 191. *primas litteras]* Vat. *litt. primas.* — *Verris]* Vat. *Ver-s nam*, ex quo Maius fecit *Verrinam.* — *demersam esse]* Vat. om. *se*, Huyd. *immersam esse.* — *in litura]* Sic correxerat Naugerius. ibri mss. deteriores et ante illum editi *in lituram.* — *nulla eius]* ag. 42 (p. m.) *nullius.*

caudum] Etiam Vat. *codam.* — *esse Verrutium]* Etiam at. *Verrucium esse.*

§. 192. *libidinosissimum]* om. Huyd. — *committebant]* Huyd. *mittebant.*

ue. — *Segestana]* Lag. omnes praeter 42 *Segestina.* — *Halicyen-is]* Lag. VI *Al.* Paris. A B *Haliensis.*

§. 14. *ne legem quidem]* Abest *quidem* a Lag. VI Paris. A C litisque ante Naugerium. — *vendundi] vendundis* Ox. — *non modo]* 'x. *non in.*

§. 15. *iucundior]* Lag. VI et 29 *iocundior.* — *amicitiae ius]* ag. 29 et 42 (p. m.) *amicitia eius.* Sed in Lag. VI et Paris. C uyd. et edd. princ. verba *ius societatis* omittuntur, adiecta primum Naugerio ex aliquo meliorum.

§. 16. *assecutus es]* Lag. 42 *adsecutus* et p. m. *est.* — *operi]* ag. 29 *ortiri*, Paris. B *oporteri.*

§. 19. *viri]* omittit Lag. 42 (p. m.)

§. 20. *amovendo]* Vat. *admovendo.* — *fraudare decum.]* Lag. 29 *ecum. fraudare.* — *Siculis]* Lag. 42 *Siculi.* — *expediret]* Lag. 42 . m.) *expediet.* — *invito]* Lag. 42 (p. m.) *inimico.*

exportando] Sic Vat. — *posset auferri]* Vat. edit. *possit* rvat.

§. 21. *essent ita]* Lambin. edit. et Vat. *ita essent.* — *everteret]* at. *verteret.* — *suos improb. quaestus]* Vat. *vos improb. adque uaestus.* — *instituerit]* Vat. edit. *constituerit.* — *sic prov.]* Vocem c Lag. 29 post *triennium* removet.

sacculis tot] Sic Vat.

§. 22. *omnium]* deest in Vat. — *querimonias]* Repetita Lambi-ana *querimonia*, σφάλμα typothetarum, quod Gruterus et Ernestius opagarunt. — *et adspectum]* Lag. 29 *atque adsp.* — *Siciliensrs]* ig. 42 *Siciliensis.* — *cogitate ac]* absunt a Vat. — *et cum]* Vat. nittit *et.* — *istos]* Lag. 42 *ipsos.* Idem omittit verba *aliqua sed.* — *ter se]* absunt a Paris. A. — *similitudoque]* Paris. A omittit *que.*

§. 23. *improb..s]* Huyd. *improbissimos.* — *adhibebat]* Lag. 42 *lhibeat.* — *expilationibus]* Huyd. *expoliationibus.* — *habet mo-m]* Ox. *habet mox.* Idem om. *omnes* ante *odissent*, et *verteretur* o *uteretur.* — *iucundus]* Lag. 29 *iocundus.*

isti] Etiam Vat. retinet *istis.*

§. 24. *addictos]* Lag. 29 Huyd. *additos.* — *antea dixi]* Sic pri-um Naugerius: vetustiores et codd. Lagom. VI (praeter 45) et Paris. C at. *ante dixi.*

§. 25. *oportere]* deest in Lag. 42.

audite iud.] Vat. editio servat vulgarem ordinem verbb. *iud.* *udite.* — *tantundem]* Vat. *tantundem* d a b o. Reliqua con-mat.

§. 26. *recitet ex cod.]* Vat. addit *professione* (M. *professionem)* pparet bis in illo quoque fuisse *Ed. de prof.* — *nam id]* Lag. 42 *m id.* — *ubi caves]* Lag. 42 *tibi ubi caves.* Huyd. *tibi* pro *ubi.*

nutu sign.] Sic Vat. — *edicis]* Etiam Vat. editio *dicis,*

us. — *Segestana]* Lag. omnes praeter 42 *Segestino.* — *Halicyen-s]* Lag. VI *Al.* Paris. A B *Haliensis.*

§. 14. *ne legem quidem]* Abest *quidem* a Lag. VI Paris. A C litiisque ante Naugerium. — *vendundi] vendundis* Ox. — *non modo]* x. *non in.*

§. 15. *iucundior]* Lag. VI et 29 *iocundior.* — *amicitiae ius]* ag. 29 et 42 (p. m.) *amicitia eius.* Sed in Lag. VI et Paris. C uyd. et edd. princ. verba *ius societatis* omittuntur, adiecta primum Naugerio ex aliquo meliorum.

§. 16. *assecutus es]* Lag. 42 *adsecutus* et p. m. *est.* — *operi]* g. 29 *ortiri*, Paris. B *oporteri.*

§. 19. *viri]* omittit Lag. 42 (p. m.)

§. 20. *amovendo]* Vat. *admovendo.* — *fraudare decum.]* Lag. 29 *ecum. fraudare.* — *Siculis]* Lag. 42 *Siculi.* — *expediret]* Lag. 42 . m.) *expediet.* — *invito]* Lag. 42 (p. m.) *inimico.*

exportando] Sic Vat. — *posset auferri]* Vat. edit. *possit* rvat.

§. 21. *essent ita]* Lambin. edit. et Vat. *ita essent.* — *everteret]* at. *verteret.* — *suos improb. quaestus]* Vat. *vos improb. adque aestus.* — *instituerit]* Vat. edit. *constituerit.* — *sic prov.]* Vocem Lag. 29 post *triennium* removet.

sacculis tot] Sic Vat.

§. 22. *omnium]* deest in Vat. — *querimonias]* Repetita Lambina *querimonia*, σφάλμα typothetarum, quod Gruterus et Ernestius pagarunt. — *et adspectum]* Lag. 29 *atque adsp.* — *Sicilienses]* g. 42 *Siciliensis.* — *cogitate ac]* absunt a Vat. — *et cum]* Vat. ittit *et.* — *istos]* Lag. 42 *ipsos.* Idem omittit verba *aliqua sed.* — *er se]* absunt a Paris. A. — *similitudoque]* Paris. A omittit *que.*

§. 23. *improb.s]* Huyd. *improbissimos.* — *adhibebat]* Lag. 42 *hibeat.* — *expilationibus]* Huyd. *expoliationibus.* — *habet mo-n]* Ox. *habet mox.* Idem om. *omnes* ante *odissent*, et *verteretur* *uteretur.* — *iucundus]* Lag. 29 *iocundus.*

isti] Etiam Vat. retinet *istis.*

§. 24. *addictos]* Lag. 29 Huyd. *additos.* — *antea dixi]* Sic prim Naugerius: vetustiores et codd. Lagom. VI (praeter 45) et Paris. C . *ante dixi.*

§. 25. *oportere]* deest in Lag. 42.

audite iud.] Vat. editio servat vulgarem ordinem verbb. *iud. dite.* — *tantundem]* Vat. *tantundem* d a b o. Reliqua con-nat.

§. 26. *recitet ex cod.]* Vat. addit *professione* (M. *professionem*) paret bis in illo quoque fuisse *Ed. de prof.* — *nam id]* Lag. 42 *id.* — *ubi cares]* Lag. 42 *tibi ubi cares.* Huyd. *tibi* pro *ubi.*

nutu sign.] Sic Vat. — *edicis]* Etiam Vat. editio *dicis,*

ı. C. Ox. (idem mox *respondit*, non *responsum*) et editiones vett. *quit* omittunt, Lag. 29 Paris. A B post *sunt* collocant. — *numquid]* ag. 42 (p. m.) *nunc quidem.* — *Ita Iovis]* Lag. 42 (p.m.) *tanto vis.*

§. 127. *iubet iste]* Vat. editio servat *ille.*

§. 128. *Climachias]* Lag. 29 *Dimachias.* — *locuplex* H. Lag. 42 : VII vulgares praeter 5. — *ei locus]* Abest *ei* a Lag. 42 (p. m.). — *ad com.]* Lag. 42 (p. m.) omittit *se*, et *contraherentur* pro *comi-a haberentur.* — *volebat]* Lag. 42 (p. m.) *valebat*, et omittit *exco-itat*, et post *habentur* et *possit*, omnia mendose. — *acutior]* H. *utior.*

§. 129. ἰξαιρεσίμους] in H. est αἰρεσίμους. — *dimid. mens.]* in-rit H. *diem.*

§. 130. *rev. diebus]* H. *rev. dies.* — *iudicium fieri posset]* Lag. II *iudicii*, 42 (p. m.) *potest.*

§. 131. *aestimationis]* Huyd. *existimationis*, tum idem *ei* et *ho-pet.*

§. 134. *habuerit]* Lag. VII Paris. C Ox. H. et editiones vett. ante ldinam *habuit.* — *reperiebam]* Lag. 42 (p. m.) *reperiebat.* — *mira uaedam]* Lag. 29 *intra*, 42 (p. m.) *quidem.* — *tantum avaritia emper hiante]* Lag. VII Paris. C *tantum semper avarit. hiante*, em edd. usque ad Gruterianam. — *item ut]* Lag. VII et Paris. C mittunt *ut*, item edd. vett. usque ad Aldinam.

§. 135. *Haec vero huius]* Edd. vett. usque ad Aldinam *hoc vero ius.* In Ald. correctum est *haec.* — *et callid.]* Lag. 42 (p. m.) mittit *et.*

§. 136. *ex quibus]* abest a Lag. 42. Idem *istius iste.* De con-sione pronominum *iste* et *ipse* vide ad IV, 7 §. 15. *regnasse* abest Lag. 42 (p. m.). Item *is* abest. — *Timarchidi]* H. *Timarchidis*, lem *liberios* pro *liberos.*

§. 137. *in singulis* plenius Lag. 42 (p. m.) ab eodem verbum *'enarii* abest. — *fatebare]* Lag. 42 (p. m.) *fatebere.* Porro idem *'icere* omittit, et habet *beneficiis*, *p. r. causa pervenisse.* — *conci-landae]* Lag. 42 (p. m.) *collocandae.*

§. 138. *posset]* Vat. *possit.* — *administrari]* Lag. 29 Paris. A B *dministrare* solita verborum activorum et passivorum confusione. — *enuissimos hauserant* Lagom. VII praeter 1 et 5, hi autem cum Paris. ; Ox. H. *tenuissima hauserant.* — *oneris]* Vat. *honoris.* — *homines]* Vat. edit. *omnes.* — Tum *re ipsa facillime*, hoc ordine, Lag. VII Paris. ; et edd. vett. usque ad Aldinam. — *Letili* plerique omnes Lagom., ;. *Laetelii* Vat. — *observari]* H. *servari.* — *Peducaeo]* Vat. etiam ostea *Peduceo.* — *habitus esset]* Vat. *habitatus esse.*

auxerant] Sic Vat. — *censum stare]* Recipiendum igitur *ensu stari*, quoniam in Vat. esse traditur.

§. 139. *cum id]* Lag. 42 *qui id*, Vat. *quicum.* Lag. 29 *denovo*, 42 p. m.) *postremo* pro *postero anno.* Idem *creare* et *observare* pro

Qui cum apparitoribus eo et cum vi cet. — *aliam civit. occupare]* Vat. *in al. civit. occurrere.* — *homines et fortes satis]* Vat. *homines satis fortes et plane frugi.*

§. 68. *sese]* Vat. *se.* — *addituros]* Vat. *audituros.* — *Agyrii]* Huyd. *Agyri.* — *evocantur]* Huyd. *evocarentur.* — *praesto est Apr.]* Lag. 29 *Apr. praesto est.* — *respondebat]* Vat. *respondebant* — *reciperatores* — *dictum.* — *iniiciebat]* Vat. (ut semper) et Lag. 29 Par. B *iniciebat.*

hom. improbiss.] Sic Vat. sed servat vulg. *ille magno praesertim: cum* male omittit. Idem cum Lag. 42 damnat *quid rei esset.* — *iudicium]* Item Vat. *iudicio*, cf. App. ad II §. 60.

§. 69. *ingerebat]* Huyd. *ingerebant.* — *Artemidorum]* Vat. *Artemidolorum.* — *eiusmodi]* Vat. *huiusce modi.* — *cond. pactionesque]* Lag. VI Par. C edd. ante Naugerium *pactiones conditionesque.* — *daret]* Vat. *darent.* — *adversus]* Vat. *adversum.* — *damnari* cet.] Vat. *damnari septu mavultis damnari dicebant.* — *rog. atque orare]* Lag. 29 *orare atque rog.* — *discederent]* H. *recederent.*

Artem. Cornelium cet.] Sic Vat. — *paret]* Sic Vat. — *quam rem]* Maius se scribit legere in Vat. *in qua re*, ipsum velle *de qua re.* — *dicebat]* Vat. editio *aiebat.* — *quinquagenis mil.]* Vat. *IↃↃↃ*, quod idem est. — *suus sibi]* Vat. edit. vulgatam servat.

§. 70. *condicio]* Huyd. *condictio.* — *edidisset]* Vat. *edixisset*: item post. — *ex edicto]* Vat. omitt. *ex.* — *dandum erat]* Lag. 42 *damnum*, 29 *damni.* — *quomodo]* Vat. *quando.* Huyd. *et quo pro etiam. quomodo.* — *verum]* Vat. *vero.* — *arat. dedisset]* Vat. *dedisset arator.* — *venisse arbitretur]* Huyd. *devenisse arbitraretur.*

[redacted]

cuna trium quattuorve notarum) *XII M* ∞ ∞, corrupte. — *item istius]* Vat. edit. vulgatam servat. — *modium XXXVII milia* Vat. *M. CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ* ∞ ∞ *CICCC.* — *hoc tantum lucri]* Sic Vat. — *cum iam]* Vat. *tum cum.*

§. 76. *ipsi]* omitt. Vat. — *mulieri]* Vat. *mulierem.*

modium XXV DCC] Vat. *M. CCIↃↃ CCIↃↃ IↃↃↃ CICCC,* quod idem est, tantum quod C accedunt. — *Sua praedonum]* Vat. edit. *praedonum* tantum. — *mod. XXI]* Vat. *M. XXVI CCIↃↃ CCIↃↃ* ∞ διττογραφίᾳ. — *accessionem]* Scribe nunc igitur *accessionis,* quoniam sic etiam Vat. — *pretiumque]* Vat. *atque,* atque idem nunc videtur in Lag. 42 esse. — *anno vero tertio]* Vat. edit. vulgatam tuetur. — *barb. reges]* Vat. quoque *reges barbaros.*

§. 77. *esse ducebat]* Etiam Ox. Huyd. *esse dicebat.* — *Pipa]* Huyd. *Pipera* et post *Piperae.* — *se ad]* Lag. 42 omittit haec verba. *usque eo]* Lag. 29 *eo usque.* Vat. *usque adeo.* — *efficere]* Huyd. *afficere.* — *metuebat]* Vat. *metuebant.* — *et eo magis]* Vat. *adeo magis.* — *quod iam]* Lag. VI et Par. C *quo superioribus* et omisso *iam.*

ducebat] Vat. edit. *dicebat.* — *Pipa]* Sic Vat. — *pervulgatum]* Scribe *pervagatum* ex eo quod in Vat. est *pervagatum et pervulgatum.* Cf. annot. ad III, 56. — *recidisset]* Vat. quoque *resedisset.* — *supraiecit]* Vat. edit. vulgatam tenet. — *med. VIIIC]* Vat. corrupte *med. IↃↃↃVIII* ∞ ∞ ∞ *C D nimio* cet. — *afflicti]* Sic Vat. — *medimna DC]* Haec et reliqua Vat. corrupte *medimnum. Iubet in tabulas pro med. IↃↃↃ* ∞ ∞ ∞ *D referre DII IↃↃↃ* ∞ ∞.

§. 78. *Docimus]* (pr. loco) Lag. 29. 42 *Decimus,* VI reliqui *Demmis,* sed altero recte *Docimus* 29. Ox. *decumis.* — *ad quem iste]* Habent etiam Huyd. Ox. — *Tertiam Isidori mimi]* Vat. *TERTIAMIMISIDORIMI.* — *ac prope dicam]* Vat. *ac pro decimam.* Huyd. *ac p. dictam.* — *praetoris aemuli]* Vat. *praetores simul.* — *non tam]* Abest *tam* a Vat. editione. — *noluit]* Ox. *nolunt.*

deduxerat] Vat. *adduxerat.* — *imit. Apron.]* Servat Vat. edit. vulgatam et mox *tamen illi.*

§. 80. *animadvertistis]* Huyd. *animadvertitis.* — *ferendum]* Lag. 29 *ferundum.* — *illud]* H. *aliud.* — *praeterii]* Ox. *praeteriit.*

§. 81. *maiorum]* abest ab Huyd. — *dempsisset, hi]* Ox. *depressisset, in.* — *hi pecunias]* Ascens. *hi ut p.* Iunt. *ne pec.* — *concesserat]* Ox. Par. A B et Lag. praeter 42 omnes *concesserant.*

§. 82. *tibi tuam]* Abest *tibi* a Lag. VI et olim editis ante Naugerium. — *concedetur]* Lag. 27. 42 *conceditur.*

§. 101. *fecerant]* Lag. VI *fecerunt*, item edd vett. usque ad Lamm. — *Theomnastus]* Lag. VI et 29 et edd. principes *Theonastus*. §. 103. *iam orat.]* Abest *iam* a vetustissimis edd. et Lag. VI, *que* post *fugiendam*.

§. 105. *ipsi]* abest a Lag. VI Par. C item edd. vetustissimis.

§. 106. *omnia]* Abest a Lag. VI et edd. vetustioribus Aldina. — *insolentia]* Lag. 29 Par. B *de permissa ab isto licentia*. — *sanagno]* Lag. VI Par. C edd. vetustiss *sociis*.

§. 109. *aut incredibile]* Lag. 42 *autem incr.* — *est iud.]* Lag. 29 *res est*. — *Mnasistrati]* Lag. 42 *Nasistr.* sicut supra *Theona*. — *ulla nocere]* Lag. 29 *nulla nocere*.

§. 110. *me Leont. civ.]* Lag. 27. 29 Par. B. *Leont. civitas me*. — *-lunda]* Sic primum edit. Gruteriana et habent Lag. 29. 42 Par. Antea *reperienda*. — *hoc possum]* Lag. 29 *possem hoc*, Lag. VI C et editt. vetustissimae *hoc possim*.

§. 112. *nullas]* Lag. VI edd. vetustiss. *nullus*. — *decumo]* Lag. VI er 14 *decimo*. — *tum fit]* Olim *fuit* ante Naugerium, quod et le- in Lag. VI praeter 45 Par. C, *tamen* Lag. 42 perpetua confusione.

§. 113. *medimnis dec.]* Olim editi ante Aldinam et Lag. VI cum : Paris. B C *medimnos*. — *immo tum]* Lag. 42 *nimio cum*.

§. 114. *legarunt ad Apr.]* absunt a Par. A B Lag. 29. — *et* *am]* Abest *et* ab iisdem.

§. 115. *eos appell.]* Lag. 42 *et app.* — *eripuit]* abest a Lag. — *de fructu]* Abest *de* a Lag. VI Par. C.

§. 116. *qui minimum]* Huyd. *qui nimium*.

§. 117. *Artemidorus Cornelius]* Lamb. *Artemidotus*; edd. ante omitt. *Cornelius*.

§. 118. *HS D milia]* Editiones Aldina superiores et codices de- -es *Sestertia D milia*.

§. 119. *alia praeterea]* Lag. 42 *aliqua*. — *orationibus]* Lag. 42 *oribus*.

§. 120. *accidit]* Etiam Huyd. habet *actum est*. — *Mutycensis]* Ox. *nensis*. — *hunc tot]* Abest *tot* a Par. A B Lag. 29. Tum Lag. 29 *scit et desiderat* inverso verborum ordine, et *Herbitessis* Lag. — *extorres prof.]* Lag. 42 inserit *se*.

§. 121. *inanior cum]* Edd. vetust. ante Aldinam interiiciunt *fa-*. — Item *peraeque hoc* alio verborum ordine. — *reliqui—eos]* VI Par. C. edd. ante Aldinam *reliquit*, et omittunt *eos*, nec ta- *fecerat*.

§. 122. *iudices si]* Absunt a deterioribus codd. et editionibus ve- s. *Iudices* quidem e Nanniano primum adiectum, sed est in Par. Lag. 29. 42. — *atque defend.]* Unus Lag. 1 sed et editiones na antiquiores *ac def.* — *quid vultis]* Lag. 42 *multis*, 29 *voltis*.

§. 123. *M. Mummium]* Deest *M.* in Par. C Lag. VI praeter 14 1 edd. vetustis. — *lege Hier. vendidisse quid scribit se]* Haec

Lag. 29. — *dictitarat]* Huyd. *dictitaret.* — *atque discrim.]* Vat. ponit *in.* — *ut in Apron.]* Abest *ut* a Lag. VI Par. C Huyd. edd. cipibus.

utrisque] Servat Vat. editio. — *estne* cet.] Sic Vat. — *ab propulsare]* Sic Vat. — *HS V]* Vat. *IↃↃ*, sed adiicit *nomine.*

§. 141. *de societ.]* Codd. deteriores *sed soc.* Iidem non *fictum factum* habent simul cum edd. Aldina superioribus. — *et te]* t. Vat.

tute] Sic Vat. sed *confiterere.* — *si qui]* Vat. edit. vulgo *quis* servat. — *potestis]* Sic Vat. sed *ex hoc* servat. — *prov. apportatum]* Vat. *ex prov. deportatum.*

§. 142. *illud intell.]* Sic Vat. — *in prov.]* Vat. ut vulgo fit *sua.*

§. 143. *aliquis]* Vat. *aliqui.* — *similibus]* Vat. *militibus.*

ac iud.] Vat. edit. tuetur *et* et postea *atque.* — *cum tanta emia]* Vat. tollit *cum.*

§. 144. *quis]* Vat. *qui.* — *erit aliquis]* Lag. VI Par. C Ox. edd. *erat* — *posset*, et post *attulit.* — *quo vobis]* Oxon. *quod vo-* — *ea dictitare]* absunt a Lag. 42.

commov.] Sic Vat.

§. 145. *dicturos]* Oxon. *ducturos.*

§. 147. *verbo decumas [vend.]* Lag. VI deteriores et Par. C et omnes ante Aldinam verba male sic collocant: *decumas verbo vend.* — *ent]* Lag. 29 Par. A B *venderent*, Lag. VI Par. C *viderent.* Edd. veteres recte. — *venierint]* Lag. 42 *venit.* Idem post cum 45 pro *veneunt* mendose *venerunt.*

§. 148. *dico]* Lag. VI Par. C Huyd. edd. ante Naug. *doceo.* Tum fere *cum suis similibus.* — *abiret]* Edd. princ. et Lag. VI C Huyd. *abirent.*

§. 149. *tu commotus]* Abest *tu* a Lag. 29 Par. B.

§. 150. *novis edictis]* Lag. VI Par. C edd. princ. ante Aldinam *iis novis.* — *tantum lucri]* Edd. illae et Lag. 5 *lucrum.*

§. 151. *potuerit]* Lag. aliquot deteriores et edd. princ. *potuere.*

§. 152. *Tenetur igitur]* Huyd. nec *igitur* nec *ergo* habet. — *vultis amplius]* Vat. *quid amplius voltis.* — *aut metum]* Vat. *etum.* — *per vim]* Abest *per* ab edd. illis et Lag. VI Par. C. *Gallus]* Sic Vat. et *reddidisset*, et *ab* quemadmodum Lag. — *nostri]* Vat. *vestri.*

§. 153. *noluerit]* Vat. *noluit*, idem *praeiudicaret*, et *iudicaret.* — *erat quod]* Edd. princ. *quo* cum codd. deterioribus, *qui* Par. B 29. Mox *illum* pro *ullum* Lag. 42, et *Verri.* — *praeiudicium]* *praeiudicio.* Oxon. *iudicium.*

ipse] Vat. edit. *ipso.* — *statueret]* Vat. *statuerat.*

§. 101. *fecerant]* Lag. VI *fecerunt*, item edd vett. usque ad Lambinum. — *Theomnastus]* Lag. VI et 29 et edd. principes *Theonastus*.

§. 103. *iam orat.]* Abest *iam* a vetustissimis edd. et Lag. VI, item *que* post *fugiendam*.

§. 105. *ipsi]* abest a Lag. VI Par. C item edd. vetustissimis.

§. 106. *omnia]* Abest a Lag. VI et edd. vetustioribus Aldina. — *de insolentia]* Lag. 29 Par. B *de permissa ab isto licentia*. — *satis magno]* Lag. VI Par. C edd. vetustiss. *sociis*.

§. 109. *aut incredibile]* Lag. 42 *autem incr*. — *est iud.]* Lag. 29 *iudices est*. — *Mnasistrati]* Lag. 42 *Nasistr*. sicut supra *Theonastus*. — *ulla nocere]* Lag. 29 *nulla nocere*.

§. 110. *me Leont. civ.]* Lag. 27. 29 Par. B. *Leont. civitas me*. — *reperiunda]* Sic primum edit. Gruteriana et habent Lag. 29. 42 Par. A B. Antea *reperienda*. — *hoc possum]* Lag. 29 *possem hoc*, Lag. VI Par. C et editt. vetustissimae *hoc possim*.

§. 112. *nullas]* Lag. VI edd. vetustiss. *nullus*. — *decumo]* Lag. VI praeter 14 *decimo*. — *tum fit]* Olim *fuit* ante Naugerium, quod et legitur in Lag. VI praeter 45 Par. C, *tamen* Lag. 42 perpetua confusione.

§. 113. *medimnis dec.]* Olim editi ante Aldinam et Lag. VI cum 27 et Paris. B C *medimnos*. — *immo tum]* Lag. 42 *nimio cum*.

§. 114. *legarunt ad Apr.]* absunt a Par. A B Lag. 29. — *et testem]* Abest *et* ab iisdem.

§. 115. *eos appell.]* Lag. 42 *et app*. — *eripuit]* abest a Lag. 29. — *de fructu]* Abest *de* a Lag. VI Par. C.

§. 116. *qui minimum]* Huyd. *qui nimium*.

§. 117. *Artemidorus Cornelius]* Lamb. *Artemidotus;* edd. ante Ald. omitt. *Cornelius*.

§. 118. *HS D milia]* Editiones Aldina superiores et codices deteriores *Sestertia D milia*.

§. 119. *alia praeterea]* Lag. 42 *aliqua*. — *orationibus]* Lag. 42 *oratoribus*.

§. 120. *accidit]* Etiam Huyd. habet *actum est*. — *Mutycensis]* Ox. *Mutinensis*. — *hunc tot]* Abest *tot* a Par. A B Lag. 29. Tum Lag. 29 *reposcit et desiderat* inverso verborum ordine, et *Herbitessis* Lag. 42. — *extorres prof.]* Lag. 42 inserit *se*.

§. 121. *inanior cum]* Edd. vetust. ante Aldinam interiiciunt *factus*. — Item *peraeque hoc* alio verborum ordine. — *reliqui—eos]* Lag. VI Par. C. edd. ante Aldinam *reliquit*, et omittunt *eos*, nec tamen *fecerat*.

§. 122. *iudices si]* Absunt a deterioribus codd. et editionibus vetustis. *Iudices* quidem e Nanniano primum adiectum, sed est in Par. A B Lag. 29. 42. — *atque defend.]* Unus Lag. 1 sed et editiones Aldina antiquiores *ac def*. — *quid vultis]* Lag. 42 *multis*, 29 *voltis*.

§. 123. *M. Mummium]* Deest *M.* in Par. C Lag. VI praeter 14 et in edd. vetustis. — *lege Hier. vendidisse quid scribit se]* Haec

ibus Lag. 29. — *dictitarat]* Huyd. *dictitaret*. — *atque dixerim.]* Vat. interponit *in*. — *ut in Apron.]* Abest *ut* a Lag. VI Par. C Huyd. edd. principibus.

utrisque] Servat Vat. editio. — *estne* cet.] Sic Vat. — *ab e — propulsare]* Sic Vat. — *HS V]* Vat. IↃↃ, sed adiicit *nomine*.

§. 141. *de societ.]* Codd. deteriores *sed soc.* Iidem non *fictum* sed *factum* habent simul cum edd. Aldina superioribus. — *et te]* mitt. Vat.

tute] Sic Vat. sed *confiterere*. — *si qui]* Vat. edit. vulgatam *quis* servat. — *potestis]* Sic Vat. sed *ex hoc* servat. — *e prov. apportatum]* Vat. *ex prov. deportatum*.

§. 142. *illud intell.]* Sic Vat. — *in prov.]* Vat. ut vulgo fit addit *sua*.

§. 143. *aliquis]* Vat. *aliqui*. — *similibus]* Vat. *militibus*.

ac iud.] Vat. edit. tuetur *et* et postea *atque*. — *cum tanta praemia]* Vat. tollit *cum*.

§. 144. *quis]* Vat. *qui*. — *erit aliquis]* Lag. VI Par. C Ox. edd. et. *erat — posset*, et post *attulit*. — *quo vobis]* Oxon. *quod vobis*. — *ea dictitare]* absunt a Lag. 42.

commov.] Sic Vat.

§. 145. *dicturos]* Oxon. *ducturos*.

§. 147. *verbo decumas [vend.]* Lag. VI deteriores et Par. C et editiones ante Aldinam verba male sic collocant: *decumas verbo vend.* — *venirent]* Lag. 29 Par. A B *venderent*, Lag. VI Par. C *viderent*. Edd. tamen veteres recte. — *venierint]* Lag. 42 *venit*. Idem post cum Lag. 45 pro *veneunt* mendose *venerunt*.

§. 148. *dico]* Lag. VI Par. C Huyd. edd. ante Naug. *doceo*. Tum idem fere *cum suis similibus*. — *abiret]* Edd. princ. et Lag. VI Par. C Huyd. *abirent*.

§. 149. *tu commotus]* Abest *tu* a Lag. 29 Par. B.

§. 150. *novis edictis]* Lag. VI Par. C edd. princ. ante Aldinam *edictis novis*. — *tantum lucri]* Edd. illae et Lag. 5 *lucrum*.

§. 151. *potuerit]* Lag. aliquot deteriores et edd. princ. *potuere*.

§. 152. *Tenetur igitur]* Huyd. nec *igitur* nec *ergo* habet. — *quid vultis amplius]* Vat. *quid amplius voltis*. — *aut metum]* Vat. *metum*. — *per vim]* Abest *per* ab edd. illis et Lag. VI Par. C.

Gallus] Sic Vat. et *reddidisset*, et *ab* quemadmodum Lag. 2. — *nostri]* Vat. *vestri*.

§. 153. *noluerit]* Vat. *noluit*, idem *praeiudicaret*, et *iudicaret*. — *nihil erat quod]* Edd. princ. *quo* cum codd. deterioribus, *qui* Par. B Lag. 29. Mox *illum* pro *ullum* Lag. 42, et *Verri*. — *praeiudicium]* Vat. *praeiudicio*. Oxon. *iudicium*.

ipse] Vat. edit. *ipso*. — *statueret]* Vat. *statuerat*.

lem cum Par. B mox *isti* omitt. — *diff. est]* Lag. 42 om. *est.* — *si t nunc]* Lag. 29 Par. A B *ut si nunc*, Lag. 42 *si cui nunc.*

§. 163. *aequaliter]* Huyd. *aequabiliter.*

§. 164. *exhausto]* Lag. 42 *inhausto*, 29 *inexhausto.* — *aver'sse]* Huyd. Edd. princ. usque ad Aldinam et codd. deteriores *rever'sse.* Lag. 29 *advertisse.* — *habebo]* Lag. 42 *habeo* et post altera ınnu adiicitur *si* ante *meminero.* — *accusatorie]* Huyd. *accusatori.*

§. 165. *furtorum]* Lag. 42 *fructum.*

§. 166. *autem hoc]* Lag. 29 *enim*, et deest *hoc* in Lag. 29 et ar. B. — *tractati]* Ambo hi *tracti.*

§. 167. *iuvisset]* Vat. *iussisset.*

§. 168. *Vettius]* Huyd. ubique *Vectius.* — *fer. non putant]* Huyd. ag. 42 *putavit.*

usura publ.] Sic Vat. — *usura]* Sic Vat.

§. 169. *re]* Vat *res.* — *ad haec]* Lag. VI Par. C edd. ante Alinam *hoc.* — *convincare]* Vat. *convincere.* — *Si mehercule]* Lag. 42 *ercle* et omittit *si.* — *accepto]* Vat. *acceptam.*

praetorem in prov.] Sic Vat. sed idem tamen *hercule*, et *iam pecuniam.* — *fortasse est]* Vat. quoque om. *est.*

§. 170. *Siciliae civitates]* Par. A inserit *hae*, Lag. 29 et Par. B *aec.* — *Halesina]* Huyd. *Helesina.* — *quanti]* Vat. *quantum.* — *im hoc mihi]* *hoc* abest ab Huyd.

Halesina] Nomen per *ae* diphthongum admodum constanter :ribitur in Vat. solo: sed tamen et infra §. 192 *Halesam est*, et b. IV §. 17 *Alesina:* apud Strabonem est Ἄλαισα, apud Diodoım compluribus locis Ἄλεσα, uno in Excerpt. legatt. lib. XXIII Ἀλαισῖνοι leguntur. Itaque dubitatio relinquitur, sed malim taıen iam et ipse *ae.* Postea Vat. *Halaese* (pro olim vulg. *Ha:siae*). — *sexagena]* Vat. *LX M.* item postea numeros habet. — *bstupui]* Vat. quoque *obstipui.* — *publice]* Vat. quoque *pulicam.*

§. 171. *Demonstrat]* Vat. *demonstravit.* — *ac rationem]* om. 'at. — *copia decumarum]* Vat. *pecunia decumanorum.* — *quantum rumenti esset]* Vat. *quantum esset frumentum.* — *Romam]* Vat. *Romae.* — *rationes]* Vat. *rationem.* Ox. *post orationes.* — *nullum]* :dd. princ. et codd. deteriores *nullam.* — *dedisse]* Lag. 42 addit *te*, nendose. — *Volc. Tim. scribae]* Vat. *Timarchidi et Volcatio scriae*, male cf. ad 75 extr. — *cum suum probasset]* Vat. interponit *rumentum.* — *ei]* ante *frumento* om. Huyd.

debeat] Sic Vat. bis. — *a civitat.]* Sic Vat. sed idem menlose *auferet.*

§. 172. *quod mittis]* Vat. *quem mittis.* — *peculiarem]* Huyd. *eculiares.* — *horum]* Huyd. *eorum.* — *posset]* Vat. *possint*, Ma-

§. 182. *non me fugit]* Vat. *non praeterit.* — *civitat parum.]* Vat. ordinem verbb. invertit. — *nummum nullum]* Abest *nullum* a Lag. 29 Paris. B. — *deductum]* Vat. *decum.* — *mihi totum]* Lag. 29 Par. B *totum mihi.* — *postulassent]* Vat. *possent.*

aut ullo iure sit] Vat. non facit cum Lag. 42. — *quid ego]* Item Vat. *ergo.* — *hoc a me]* Sic Vat. editio, sed tamen servat *umquam omnino* (cod. *omni*).

§. 183. *operae]* Vat. *operis.* — *aut opportunitatis]* Edd. vett. ante Aldinam, Ox. H. Paris. C Lag. praeter 42 omnes *aut opportunitas.* — *tabulae]* Vat. *tabellae.* — *velint]* Lag. VI Par. C Ox. H: Edd. vett. *valent*, iidem mox *intelligitis.* — *omnes]* Vat. *omnibus.*

et non potius] Mendose Vat. *non mulio plus qui advexerit.* — *aut Venerius]* Sic Vat. — *cur ei non* cet.] Sic, ut editur, Vat. editio. — *patribus familiis]* Sic Vat. — *rem novam]* Vat. edit. tamen *novam rem.*

§. 184. *noli hos]* Huyd. *noli hoc.* — *colligere]* Vat. *corrigere.* — *explosorum]* Vat. *exspilosoporum.* — *se venisse]* Vat. *evenisse.* — *disceptatores]* Vat. *disceptatorem.* — *esse mol. ferunt]* Vat. *mol. ferunt esse.* — *tametsi cum]* Vat. interiicit *id.* — *mirabimur]* Vat. *quid mirabimur.* — *licet pretio]* Vat. *proelio licet.* — *permissu]* Vat. *permissum.* — *ferre quemquam]* Vat. *quemq. ferre.* — *civitate]* Huyd. *civitati.* — *HS uno nomine terd.]* Vat. *S terdeciens uno nomine.*

donis] Sic Vat. quamquam M. in textu *bonis.* — *turpes aliquos ibi esse]* Vat. *turpis esse aliquos.* — *terdeciens]* Sic Vat. — *HS III milibus]* Vat. *SVIIIM.*

§. 185. *videbatur]* Lag. 42 *videatur* — *Cosutium]* Huyd. *Consitium.*

impudentia nova] Vat. tamen edit. servat *praedita*, nec in ea comparet *etiam.* — *excellentem]* Sic Vat. editio. — *Cassitium]* Vat. *Crasticium*, quemadmodum id nomen scribendum esse nuper in progr. Giessensi a. 1830, quo disputatur de eo ex oratione p. Flacco c. 31, Fr. Osannus docuit. Sic igitur facias velim.

§. 186. *quid haec]* Huyd. Lag. VI edd. principes *quid hoc.* — *an quod ager]* Omittit *an* Vat. et Lag. 42, idem post abiicit *te* et *male gestarum*, et *est* post *anulo.*

trium] abest a Vat. — *dicenda]* Sic Vat. — *ac manub.]* Vat. editio servat *aut.* — *praes. propugn.]* Sic Vat.

§. 188. *aestimato]* Lag. 29 *aestumato.*

§. 189. *aut]* Edd. ante Aldinam et Lag. deteriores *ut.* — *gratiae]* Lag. 42 *gratia.* — *consuet. aestim.]* Lag. 42 *existimationis.*

atque] Sic Vat. sed *omne instrumentum.* — *habet in urb.]* Vat. ut vulgo *habet idem in urbanis.* — *aliquid]* Vat. *ius aliquod.* — *hominis]* Sic Vat. — *illi quoque]* Vat. recte *illi quoque homines sunt.* — *in remp.]* Vat. *in rep.*

§. 200. *ex vestris]* Vat. inserit *impensis, ex vestris.* — *Addite — addite]* media omittit Vat. — *placetne]* Vat. *placet.* — *gratis dare]* Vat. *dare gratis.* — *quid iniquius]* Vat. *quid hoc iniquius.* — *Entellinus]* Huyd. *Entelenus*, et infra *Entelano.* — *Menisco]* Huyd. *Menisto.* — *in cell. gr., ne posthac]* Huyd. *gratis in cellam ut est hoc.*

magistr. vetris] Sic ait Maius in edd. esse, ipse tanquam cod. edidit *nostris.* Videtur contrarium voluisse. — *atqui]* Vat. *atq.* — *Verre praet.]* Sic Vat. — *Sositheus]* Sic Vat.

§. 201. *non ad aequi.]* Vat. *non aequitate.* Ox. H. Paris. tres, Lag. praeter 42 omnes *non ad aequitatis conditionem.* Primum correctum est ex Fabric. in marg. Lamb. repetitae. — *Verri suae pars]* Vat. *Verris ea partis.* — *potest]* Lag. 42 *posse*, idem *nostri magistratus* quia etiam pro *populo Rom.* habet *pr.* — *si sine]* Vat. omittit *si.*

certe] Vat. tamen *certo.* — *quanto op.]* Sic Vat. — *mille mod.]* Vat. editio *modium.* — *HS VIII milia]* Vat. *S. VII. M.* — *magna enim]* Vat. *magna est enim*, utroque coniuncto. *Id* servatur in editione. — *possumus]* Sic Vat.

§. 202. *in uno]* Vat. *in isto.* — *pecun. est]* Vat. *est pecunia.* — *emeres]* Bis Lag. 42 *emeris.* — *in cellam]* Lag 29 Par. B *in cella.* — *auferes]* Lag. 42 *auferes.* Idem *eo* omittit. — *et refer]* Vat. om. *et.* — *constituatur]* Sic Vat. — *ternos X]* Vat. *ternos denarios.* — *iam refertius]* Vat. edit. servat *tum.*

§. 203. *At]* Lag. 42 *an.* — *aest. intuo]* Huyd. *aest. aut in tuo.* — *ea quam]* Huyd. *et eam quam.* — *differat]* Huyd. *differant.*

istum ac cellam] Vat. nec hoc loco neque post *se* habet.

§. 204. *Sophocles]* Vat. *Sosippus.* — *et cop.]* Sic Vat.

§. 205. *captam]* Huyd. *raptam.* — *an com.]* Lag. 42. 48 *ac.* — pro *tu* Lag. 42 *tum.* — *atque in]* Lamb. repet. Grut. Graev. *an* — Huyd. om. *atque.* — *hab. se]* Lag. 29 *se habuit.*

§. 206. *in hoc uno]* Vat. omittit *uno.* — *gravissime]* Vat. *gravissimum.*

alii quidem] Vat. *alii quid.* — *hom. alium]* Sic Vat. — *itaque etiam]* Sic Vat., Maius variam lectionem in textum receptam putat. — *relinquetur]* Sic Vat.

§. 207. *pervaserit]* Huyd. *persuaserit.*

denique omnia] Vat. interponit *etiam.* — *luctus]* Vat. *luctum.* — *manif. flagitiis]* Vat. edit. servat *in.*

tiam daturi sitis :::::III *qui.* — *denos]* Lag. 42 *denarios.* — *praetorie]* Vat. *praetorum.* — *Quapropter]* Lag. 42 *quia:* idem omittit verba inter duo *finem.*

ternis] Vat. *tribus.* — *aeque in]* Sic Vat.

§. 221. *igitur quam]* Lag. 42 *iniuriam.* — *absolvite eum]* Vat. *abs. illum.* — *sociorum]* Lag. 42 *satietate.* — *cepisse]* Huyd. *accepisse.* — *Sunt alii]* *Sunt* omitt. Lag. 42. — *ut uno]* H. *et uno.* — *si qui sunt]* Lag. 42 *si qui et sunt.*

idem qui] Vat. vulg. ordinem servat. — *At hoc]* Vat. editio *adhuc.*

§. 222. *quid agis]* Lag. 42 *quis* — *Hortensio, cons. designato prov. sortiri.* — *recte factum]* Abest *recte* a Lag. VI Par. C. edd. vetustis Aldina prioribus. — *profiteare]* Lag. 42 *profitere quasi* sine *et.* — *Atqui]* Vat. omittit, Lag. 42 *atque.* — *concup.]* Lag. 42 *cupiderit.*

Quas ob res] Restitue ex Vat. *quam ob rem.* — *defendis — dicis]* Vat. editio *defendes — dices.* Atque nunc probo, et inseq. §. bis *dicet.*

§. 223. *non dicit]* Vat. *dicet.* Lag. 42 *dicat.* — *ita dicit]* Lag. 42 Vat. *dicet*, reliqui Lag. praeter 5 *dicat.* Porro Lag. 42 *nos — suspitiamur — possit.* — *arbitrentur]* Vat. *arbitrarentur.* — *peccare]* Vat. *errare.*

remp. sistere] Sic Vat. editio. — *nisi]* Sic Vat.

§. 224. *agitare]* Lag. VI Par. C. Ox. H. edd. vet. *cogitare.* — *prope]* Lag. 42 *placeat.* — *ab sociis]* Vat. *a sociis.* — *nunquam]* Huyd. *non.* — *quis obsistet]* Huyd. *qui obstet.*

auferatur] Sic Vat. — *neque id ullo]* Vat. edit. *neque illo.* — *vestrum]* Vat. edit. *vestri.* — *homini credidisse]* Vat. *vos id credidissetis homini credidisse*, mendose, sed adiuvat nos.

§. 225. *ei licet]* Vat. omittit *ei.* — *ipsius litt.]* Lag. 42 *ipse litt.* — *recipiam.* — *ternis]* Vat. *tribus.* — *feci]* Lag. VI Par. C Ox. H. edd. princ. *fac*, Lag. 42 *facia::* — *nostro ord.]* Lag. 42 *vestro*, et mox *iungere* p. *existimare*, et *religione.* Lag. 29 Par. B *religionis.* *Atqui]* Lag. 42. *Qui in.* — *debebatur]* Vat. *dabitur.* — *quinquiens tanto]* Vat. *quinque tanta.* — *addi]* abest a Lag. VI Par. C Huyd. Ox. edd. vetustis. — *si et aestim.]* Vat. omittit *et.*

ex litt. publ.] Vat. *ex publ. litt. ac.* — *in cellam ei]* Vat. *item* omittit *ei.*

§. 226. *perspicere]* Huyd. *prospicere.*

§. 227. *annona]* Codd. deteriores et edd. ante Naugerium *annonae.* Idem *in cal. fructum.* — *totae autem]* Lag. VI Par. C Ox edd. vetustae *totae enim.* — *suorum fruct.]* Lag. 42 *servorum fruct.*

§. 228. *ferunt]* Huyd. Ox. tamen *ferentur*, non ut Lagg. *ferren-*

tiam daturi sitis : : : : : III *qui.* — *denos]* Lag. 42 *denarios.* — *praetoriis]* Vat. *praetorum.* — *Quapropter]* Lag. 42 *quia:* idem omittit verba inter duo *finem.*

ternis] Vat. *tribus.* — *aeque in]* Sic Vat.

§. 221. *igitur quam]* Lag. 42 *iniuriam.* — *absolvite eum]* Vat. *abs. illum.* — *sociorum]* Lag. 42 *satietate.* — *cepisse]* Huyd. *accepisse.* — *Sunt alii]* *Sunt* omitt. Lag. 42. — *ut uno]* H. *et uno.* — *si qui sunt]* Lag. 42 *si qui et sunt.*

idem qui] Vat. vulg. ordinem servat. — *At hoc]* Vat. editio *adhuc.*

§. 222. *quid agis]* Lag. 42 *quis* — *Hortensio, cons. designato prov. sortiti.* — *recte factum]* Abest *recte* a Lag. VI Par. C. edd. vetustis Aldina prioribus. — *profiteare]* Lag. 42 *profitere quasi* sine *et.* — *Atqui]* Vat. omittit, Lag. 42 *atque.* — *concup.]* Lag. 42 *cupierit.*

Quas ob res] Restitue ex Vat. *quam ob rem.* — *defendis — dicis]* Vat. editio *defendes — dices.* Atque nunc probo, ut inseq. §. bis *dicet.*

§. 223. *non dicit]* Vat. *dicet.* Lag. 42 *dicat.* — *ita dicit]* Lag. 42 Vat. *dicet*, reliqui Lag. praeter 5 *dicat.* Porro Lag. 42 *nos — suspitiamur — possit.* — *arbitrentur]* Vat. *arbitrarentur.* — *peccare]* Vat. *errare.*

remp. sistere] Sic Vat. editio. — *nisi]* Sic Vat.

§. 224. *agitare]* Lag. VI Par. C. Ox. H. edd. vet. *cogitare.* — *prope]* Lag. 42 *placeat.* — *ab sociis]* Vat. *a sociis.* — *nunquam]* Huyd. *non.* — *quis obsistet]* Huyd. *qui obstet.*

auferatur] Sic Vat. — *neque id ullo]* Vat. edit. *neque ullo.* — *vestrum]* Vat. edit. *vestri.* — *homini credidisse]* Vat. *vos id credidissetis homini credidisse*, mendose, sed adiuvat nos.

§. 225. *ei licet]* Vat. omittit *ei.* — *ipsius litt.]* Lag. 42 *ipse litt. recipiam.* — *ternis]* Vat. *tribus.* — *feci]* Lag. VI Par. C Ox. H. edd. princ. *fac*, Lag. 42 *facia* : : — *nostro ord.]* Lag. 42 *vestro*, et mox *augere* p. *existimare*, et *religione.* Lag. 29 Par. B *religionis.* *Atqui]* Lag. 42. *Qui in.* — *debebatur]* Vat. *dabitur.* — *quinquiens tanto]* Vat. *quinque tanta.* — *addi]* abest a Lag. VI Par. C Huyd. Ox. edd. vetustis. — *si et aestim.]* Vat. omittit *et.*

ex litt. publ.] Vat. *ex publ. litt. ac.* — *in cellam ei]* Vat. item omittit *ei.*

§. 226. *perspicere]* Huyd. *prospicere.*

§. 227. *annona]* Codd. deteriores et edd. ante Naugerium *annonae.* Idem *in cal. fructum.* — *totae autem]* Lag. VI Par. C Ox edd. vetustae *totae enim.* — *suorum fruct.]* Lag. 42 *servorum fruct.*

§. 228. *ferunt]* Huyd. Ox. tamen *ferentur*, non ut Lagg. *ferren-*

at. *bonae Fortunae.* — *Messanam cum imperio nemo]* Hoc verbum ordine primum in Hervag. legitur, sed confirmant meliores de nostris libris. Deteriores et edd. vetustae *nemo Messanam cum imperio*, servavitque Lambinus, et inventum est in Vat. — *cuiusque modi]* Guelf. 1 *eiusmodi*, Guelf. 2 *eiuscemodi*, Havn. coll. *cuiuscemodi.* — *erit]* Lag. 5. 42. 48 *erat.* — *praeterea cuiquam]* Coll. Havn. et Vat. *cuiquam praeterea.* — *domus istius]* Vat. *istius domus.* — *C. Claudius]* Vat. *C.* omittit. — *relictum esse]* Guelf. 1 *esse relictum.*

e sacrario] Vat. servat *de.* — *impud. est]* In Vat. edit. *est* omittitur. — *ut hic toll.]* Vat. edit. servat *iste.*

§. 8. *tibi ego]* Lag. 29 *ego tibi.* — *pretii fuerint]* Steph. Lamb. *fuerunt*, codex e nostris nullus.

verbo uno] Vat. quoque interiicit *iam.* — *omnia qui]* Sic Vat.

§. 10. *fore uti]* Lag. 29 *ut.* — *nihil pro potestate, nihil]* In edd. vulgaribus Oxon. Huyd. Lagom. omnibus praeter 48 omittuntur verba *nihil pro potestate*, edd. vetustae habent, sed ab illis abest extremum *nihil.* Naugerius qui hoc adiecit, idem omisit *nihil pro potestate.* Utrumque ita, ut nunc est, coniunxit primum Hervagius, deinde Stephanus et Lambinus.

§. 12. *iuvat]* Codd. Oxon. Lagom. praeter 29, Guelff. Havn. coll. *iuvant*, primus correxit Naugerius. Stephanus in var. lect. *iuvat enim is.* — *quae isti]* Steph. *quae ista.*

§. 13. *quanti]* Lagom. VI. et edit. ante Aldinam *quam.* — *commisisset]* Cuiac. Gruteri Guelff. *commisset*, Leid. *coemisset.*

§. 14. *qui aut non] aut* deest in codd. Lag. praeter 29 Huyd. omnibus Aldina antiquioribus. In iisdem pro *idem* est *is.*

§. 16. *eaque se quanti voluerit]* Vat. *eaque sese quanti voluisset.* — *neque se illa habuisse]* Codd. vulgares et edd. veteres pleraeque (sed etiam Vat.) *neque se hab. illa*, Hervag. et ex ea repetita Lambiniana inde Gruteriana et reliquae *neque se illa hab.* et sic Guelff.

esse illa signa cet.] Vat. sic novum fragm. incipit... *domi suae esse non esse aput Verrem.*

§. 17. *Hennensi]* Codd. deteriores cum editt. vett. *Aetnensi*, P. Manutius correxit *Ennensi*, sed Vat. et Guelff. *Hennensi*, ut alibi. — *laudat]* Vat. *laudant* mendose, qua ratione saepissime peccat. — *pecuniam repetere]* Abest *repetere* ab Hervagiana. In eadem omittitur *post sacra.* — *tantopere]* Vat. *tanto opere.*

huius iud.] Sic Vat. — *cybaea]* Vat. editio servat *cybea.* — *communi arce]* Vat. *communis rei.* — *te patrios]* Sic Vat.

§. 18. *Ecqui]* Vat. solito modo *Et qui — et quae.* — *tecum. ac iurciur.]* Sic Vat. item reliqua, sicut nos, exhibet.

§. 19. *quanti is]* Vat. omittit *is.* — *Verum fac]* Abest *verum* Lagom. omnibus, Oxon. Huyd. edd. princ. et Aldina. Item *Mamer-*

at. *bonae Fortunae.* — *Messanam cum imperio nemo]* Hoc verbum ordine primum in Hervag. legitur, sed confirmant meliores de nostris libris. Deteriores et edd. vetustae *nemo Messanam cum imperio*, servavitque Lambinus, et inventum est in Vat. — *cuiusque modi]* Guelf. 1 *eiusmodi*, Guelf. 2 *eiuscemodi*, Havn. coll. *cuiuscemodi.* — *erit]* Lag. 5. 42. 48 *erat.* — *praeterea cuiquam]* Coll. Havn. et Vat. *cuiquam praeterea.* — *domus istius]* Vat. *istius domus.* — *C. Claudius]* Vat. *C.* omittit. — *relictum esse]* Guelf. 1 *esse relictum.*

e sacrario] Vat. servat *de.* — *impud. est]* In Vat. edit. *est* omittitur. — *ut hic toll.]* Vat. edit. servat *iste.*

§. 8. *tibi ego]* Lag. 29 *ego tibi.* — *pretii fuerint]* Steph. Lamb. *erunt*, codex e nostris nullus.

verbo uno] Vat. quoque interiicit *iam.* — *omnia qui]* Sic Vat.

§. 10. *fore uti]* Lag. 29 *ut.* — *nihil pro potestate, nihil]* In edd. vulgaribus Oxon. Huyd. Lagom. omnibus praeter 48 omittuntur verba *nihil pro potestate*, edd. vetustae habent, sed ab illis abest extremum *nihil.* Naugerius qui hoc adiecit, idem omisit *nihil pro potestate.* Utrumque ita, ut nunc est, coniunxit primum Hervagius, deinde Stephanus et Lambinus.

§. 12. *iuvat]* Codd. Oxon. Lagom. praeter 29, Guelff. Havn. coll. *iuvant*, primus correxit Naugerius. Stephanus in var. lect. *iuvat enim* ... — *quae isti]* Steph. *quae ista.*

§. 13. *quanti]* Lagom. VI. et edit. ante Aldinam *quam.* — *commisisset]* Cuiac. Gruteri Guelff. *commisset*, Leid. *coemisset.*

§. 14. *qui aut non] aut* deest in codd. Lag. praeter 29 Huyd. editionibus Aldina antiquioribus. In iisdem pro *idem* est *is.*

§. 16. *euque se quanti voluerit]* Vat. *eaque sese quanti voluisset.* — *neque se illa habuisse]* Codd. vulgares et edd. veteres pleraeque (sed etiam Vat.) *neque se hab. illa*, Hervag. et ex ea repetita Lambiniana inde Gruteriana et reliquae *neque se illa hab.* et sic Guelff.

esse illa signa cet.] Vat. sic novum fragm. incipit... *domi* ... *esse non esse aput Verrem.*

§. 17. *Hennensi]* Codd. deteriores cum editt. vett. *Aetnensi*, P. Manutius correxit *Ennensi*, sed Vat. et Guelff. *Hennensi*, ut alibi. — *laudat]* Vat. *laudant* mendose, qua ratione saepissime peccat. — *penitum repetere]* Abest *repetere* ab Hervagiana. In eadem omittitur *post sacra.* — *tantopere]* Vat. *tanto opere.*

huius iud.] Sic Vat. — *cybaea]* Vat. editio servat *cybea.* — *communi arce]* Vat. *communis rei.* — *te patrios]* Sic Vat.

§. 18. *Ecqui]* Vat. solito modo *Et qui—et quae.* — *testim. ac iurciur.]* Sic Vat. item reliqua, sicut nos, exhibet.

§. 19. *quanti is]* Vat. omittit *is.* — *Verum fac]* Abest *verum* Lagom. omnibus, Oxon. Huyd. edd. princ. et Aldina. Item *Mamer-*

-stulo. — videro] Lag. 29 et Guelff. 2 videto. — tabulas proferas] Lag. 29 tab. proferas.

§. 37. citream] Lag. omnes praeter 29 et Huyd. (Oxon. Loicitream) vicitream. — iam perdito] Guelff. Havn. tam perd. — te emisse] Lag. omnes emisse te.

§. 38. auferebat] Lag. 42 auferebantur. — rem eiusmodi] Guelf. 1 rem huiusmodi. — antea] Guelf. 1 solus ante. — domi nobilis] Lag. (praeter 29) Huyd. et edd. veteres etiam Victor. Manut. Steph. domo, Hervag. tamen et Manut. 1559 domi. — et apud] Lag. (praeter 29) Huyd. apudque. — habere cum] Abest cum a Guelf. 2 et cod. Puteani, qui post paulo thericlia habet. — quod iste ubi] Edd. vett. usque ad Stephanianam et codd. vulgares quod ubi iste.

§. 39. amitterc] Lag. 42 amitteret. — quia non potuerat argentum eripere] Absunt haec verba a Lag. 14. 45. 48. — optime facta] Lag. 29 facta optime. — vociferari] Lag. omnes, Ox. Huyd. et Victor. Manut. 1540 (non 1559) vociferare. — viderat] Erfurt. videbat.

§. 41. reos fieri, sed etiam absentes] P. Manutius in edit. 1559 edidit reos fieri rerum capitalium, neque solum praesentes, sed etiam absentes. — in hominum numero] Havn. Guelff. numerum. — ex Havn. Guelf. 2 Erf. Sthennio, Guelf. 1 triennio. — itaque] Erf. ita. — paululum] Lag. 27. 29 paulum. — Verba non pudore sed omittuntur in Erf. — ac timore] Lag. omnes praeter 29 atque. — pressus] Erf. presus. — prope] Erf. proprie. — triennium] Erf. triennio.

§. 42. domi retinere] Manutianae edd. interponunt suae. — postea] Guelf. 1 post. — provincia expectabat] Guelff. provinciae expectabat. Havn. provinciae exspectabit.

§. 43. clausum] Erf. clusum. — in his] Codd. deteriores et edd. vett. usque ad Hervag. Victor. omittunt in. — una cum] Verbum una in mediae aetatis edd. excidit, revocatum primum a Stephano. Num quibus in codd. non legatur, nescio. — et cum ceteris] Sic et olim editum erat et post Lambinum editur, mediae aetatis editt. ab Hervag. inde ad Stephanianam falso cum et ceteris. Ita paulo post denique recte editur et legitur in vetustissimis, sed Hervag. Steph. Gruterus inde.

§. 44. omnes alios praetores] Excidit alios in edd. mediae aetatis Aldina, Vict. Hervag. Manut. Revocarunt Stephanus et Lambinus, rursus eiecit Gruterus, restituerunt Graevius et Ernestius. In mss. omnibus legitur.

§. 45. homini honesto cet.] Lag. 42 homini locupleti et splendido.

§. 46. fuerint] Lagom. omnes et Huyd. fuerunt. In iisdem omittitur ac ante simulacris.

§. 47. forsitan] Lag. VI. forsan. — vobis] deest in Lag. 29. — videantur] Guelff. Havn. Huyd. mendose videbantur.

§. 48. Nymphodoro] Guelff. Erf. Havn. Nymphiodoro, aut volunt

afferlur in Havn. coll.) Guelff. — *exponit]* Erf. praemittit *atque.* — *paratum ut sit]* Omittitur *ut* in Huyd. et Lag. praeter 29 et edd. Ott. usque ad Herv. Vict. — *et istum]* Omittitur *et* in Lag. 29. — *copiose]* Codd. deteriores omnes et codd. ante Hervag. Vict. *diligenter.* — *multum* (ante *argentum*) omittitur in Lag. VII Huyd. Ox., *argentum multum* Erfurt. — *praetori pop. Rom.]* Abest *p. r.* a deterioribus codd. editionibusque vetustis usque ad Herv. Vict.

§. 63. *spoliatum]* Lag. VII Oxon. et edd. vett. *expoliatum*, Lag. 29 omittit. — *velle se eam]* Edd. principes *se* omittunt, Aldina et sqq. secundum deteriores plerosque *eam se.* Nostrum verborum ordinem Lambinus restituit, ceterique servarunt.

§. 64. *et in exteris]* Cod. Ursini *quod in ext.* ex interpolatione. — *e gemmis]* Codd. vulgares et edit. vett. usque ad Hervag. *et gemmis clarissimis et opera mirabili perfectum.* — *Romam cum]* Lag. 29 *cum Romam.* — *non quo quicquam]* Lag. 42 et Lambinus *quod.* — *et cum]* Edd. vett. ante Aldinam omittunt *cum.* — *ut id]* Sic primum Lambinus, tacite ab insecutis editoribus receptum. Nam in prioribus editionibus et in mss. vulgaribus legitur *uti ad se mittat.* Lag. 42 *sese.*

§. 65. *et regio]* In mendo concordant Lambini v. c. Havn. coll. Erf. Guelferbytani, qui commemorantur. Hi enim omnes *et religioso*, sed Guelf 1 omittit *et*, Havn. *esset et religioso ut id in.* Abest *id* a vulg. codd. et edd. vett. usque ad Hervagianam et Victorianam. — *ea magnitudine]* Lag. VII Huyd. *et magn.* — *Sed ad]* Lag. 29 abest *ad.* — *satis iam]* Lag. 42 *iam satis.*

§. 66. *decederet]* Mss. vulgares et editi ante Lamb. *discedere.* — *in foro]* Omittuntur haec verba in Lag. VII et edd. ante Hervag.

§. 67. *contestans]* Edd. vett. usque ad Aldinam *contestatus.* — *antea iam]* Lambinus solus *iam antea.* In Lag. VII Huyd. et edd. Aldina antiquioribus non est *iam.* — *adhibere]* Sic Hervag. et Vict. rel., antea ex deterioribus, Lag. omnibus Huyd., *habere.* — *amicus et socius]* Lag. 29 *amicus esset et socius.* — *regibus]* Havn. Guelf. 2 Paris. D E F *rebus.*

§. 68. *regno]* Havn. Guelff. Par. C D E F *regno.* — *putasti]* Lag. VII Ox. item edit. Iuntina *putaris*, Huyd. *putatis.* — *acerbitati]* Havn. Leid. Guelff. Par. D E F *acerbitate.* — *liberae civitates]* Non est *liberae* in Lagom. omnibus Oxon. Huyd. duobus Pariss. edd. Hervag. antiquioribus. — *arbitrabuntur]* Lag. VII. Ox. Huyd. *arbitrantur.* — *audierint]* Havn. Guelf. 1 Par. D E F *audient.* — *operam]* Ox. Huyd. Lag. praeter 29 et 14 *opera.* — *arbitrentur]* Lag. 29 *arbitrarentur.*

§. 69. *suscipienda]* Lag. 27. 29 addunt *est.* — *non quae deleret]* Lambinus in marg. repet. voluit alio verborum ordine *non quae I. O. M. templum deleret:* in nostris codd. nulla eius rei causa apparet.

§. 71. *e gemmis]* Huyd. Lag. omnes et edd. ante Hervag. omittunt praepositionem. — *quid religiosi]* Abest *quid* a Lag. 29 et edd. Aldina superioribus. — *qui in iudicium]* Lagom. omnes praeter 42 Oxon. Huyd. edd. ante Aldinam *qui in id iudicium.* — *res repet.]*

Abest *res* a Lag. VII Huyd. — *Pergae]* Ox. *Pergamae*, Lag. 42 *Pergami*, item sic edd. vetustae ante Aldinam. — *a Capit.]* Omitt. *a* Lag. VII. — *de suis pecuniis ornant]* Guelf. 1 *de sui ornant.* — *id C. Verres]* Lag. 29 *idem C. Verres.*

§. 72. *conditum esse]* Abest esse a Lag. VII et Huyd. — *delectum est]* Ox. Pall. Gruterianus, Lag. omnes praeter 27 *deiectum est*, frequentissima confusione, vide ad I, 13 extr. Sed sic tamen etiam editi libri ante Hervag. et P. Manutium: nam Victor. et ipse *deiectum*. Tum *ibi* Lagom. omnes et Huyd., primus Naugerius videtur *urbi* dedisse de coniectura ille quidem sed libris nostris firmata.

§. 73. *victoria]* Lagom. VII Ox. Huyd. *historia.* — *Himerae]* Havn. coll. (e silent.) *Himerae.* Non credo. — *Gellensibus* scribitur in Lag. omnibus, edd. Aldina superioribus et rursus Steph. Lambinianis, non autem in Guelff. — *demittere]* Huyd. Leid. Lagom. omnes et edd. Aldina superiores *dimittere.*

§. 74. *de qua dicimus]* Edit. P. Manutii 1559 *diximus.* — *in suis ant.]* Cod. Ursini *et in suis*, nullus nostrorum. — *posita]* Lag. VII Pall. Gruterianus Ox. Huyd. et edd. ante Aldinam *reposita.*

§. 75. *Hanc eum]* Lag. omnes Ox. Huyd. *haec*, item edd. vetustae ante Aldinam.

§. 76. *remigibusque]* Abest copula ab edd. vett. et codd. Huyd. et Lag. praeter 29. Sed ab hoc *in* abest, quod *frumento* praecedit. — *arcessebat]* Lag. omnes praeter 29 et edd. veteres ante Lambinum *accersebat.* Sed sic etiam Erfurtensis et silentium Havn. coll. — *fore se]* Lag. 29 *se fore.*

§. 77. *fuerit]* Grut. in Cuiac. tradit esse *fuit.* — *scitote neminem]* Edd. vetustissimae ante Ald. *neminem scitote.* — Tum *neque liberum* absunt a Lag. omnibus, Ox. Huyd., in edd. quidem sunt (certe iam in Ascens.) — *totius]* Lag. omnes Ox. Huyd. *potius*, item

[redacted]

mplam illustremque] Havn. coll. silentium cum olim vulgata *amplam, lustrem claramque* facit: nihil enim enotatur, nisi esse in vet. cod. *llustrem.* — *pro mea parte]* Lag. VII *Rome aperte* vel *a pte* vel *patre.*

§. 82. *P. Afric.]* In Lag. VII deest praenomen. — *negligantur]* Havn. *negleguntur)* Lag. VII praeter 48 *negliguntur.* — *et putare]* best *et* a Lag. omnibus et editis ante Hervag. Victor.

§. 83. *tanto dolore] Tantum* edd. vett. et codices vulgares, *tanto* libro vet. Hotomanus correxit recepitque Lambinus, probant Guelff. ag. 42.

§. 84. *atque iudicium]* Lag. quinque e deterioribus *ac.*

§. 85. *primo illo]* Lag. 29 *illo primo.* — *negat ullo modo]* Guelf. 1 *negat r e m ullo modo.*

§. 86. *Fefellit haec] Hic* Huyd. Lag. praeter 14 et 27 item Havn. oll. — *in illam civitatem]* Codd. vulgares (Lag. omnes) et edd. ante tephanum *in illa civitate totaque provincia,* quod servavit etiam ruterus.

§. 87. *Tum frequens]* Lag. 29 *cum.* — *ad istum]* Sic post Hervagium omnes, codices deteriores (Lag. omnes) et edd. vett. *ad eum.* — *e statua C.]* Guelff. *de statuaque.* — *iam]* abest a Lag. 29. — *obliguisset]* Codd. deter. (Lag. omnes) et edd. ante Hervag. Victor. *obcurasset.*

§. 88. *a sociis]* Havn. coll. et vet. Stephani *ab sociis.* Ambo erba desunt in Lag. 29. — *rerumque]* Guelff. et Lambiniani in marg. *erum* sine *que.*

§. 89. *clientium]* Sic Guelf. 2, at 1 *clientum.* — *praesidii nihil]* Lagom. omnes et edd. vett. usque ad Vict. Hervag. *nihil praesidii.* Havn. coll. *praesidium nihil.*

§. 90. *tam splendidae]* Lag. 29 *tam splendidam,* itaque in ordine saltem verborum cum nostra lectione congruit. — *successum isti audierunt]* Oxon. Huyd. Lagom. omnes praeter 48 *secessum istius,* ille 48 *decessum istius.* Guelf. 1 *successum isti credo audierunt el adimerunt.* Intelliges librarium de recta scriptura verbi dubitasse.

§. 91. *Aesernino]* Plerique deteriores peccant varie *Aesernue, Aesarmie, Aeseriniae, Aesermio.* — *mihi nunquam]* Lag. praeter 27 et 29 *nunquam mihi.* — *isti]* abest ab edd. antiquis Aldina prioribus.

§. 93. *nonne]* Lag. 29 *non.* Guelf. 1 *nerone,* 2 *vero ne.* — *P. Scipionis]* Abest *P.* a codd. vulgaribus et edd. vetustis, adiectum primum in Vict. Hervag. — *civitas est]* Lag. 5. 27. 42 *est civitas.* — *negot. datur]* Lag. 29 *datur negotium.* — *propter multitudinem]* Codd. vulgares (omnes Lag. Oxon. Huyd.) *pro multitudine* et mox *virtute.*

§. 94. *iste Agrig.]* Lag. 29 omittit *iste.* — *et gratul.]* Solus Huyd. inserit *in.* — *mulcati]* Havn. *mulcato.*

§. 95. *surrexerit]* Lag. 29 *surrexit.* — *quod cuique]* Lag. 42 *quod,*

ullam sibi iste] Guelf. 1 *sibi iste nullam.* — *ac tacitus]* Guelf. 1 *tacite*, 2 *et tacita.*

§. 105. *diu videor]* Guelff. et Leid. omittunt *diu* mendose propter militudinem insequentis verbi. — *ordiri]* Deteriores mss. aut *ordiar* ut (Lag. 14. 45. 48) *exordiar.* — *perstringere]* Stephani vet. et Havn. ll. *praestringere.*

§. 106. *opinio, iudices]* Deest *iudices* in Lag. omnibus et Huyd. edd. Vict. Hervag. praecedentibus. — *iis ignibus]* Guelff. *hiis*, sed e fere etiam ubi *his* in textu est nec aliud esse potest: *ex is* Lag. VII uyd. Ox. et edd. veteres usque ad Hervag. Vict. — *praeferret]* Lag. 9 *proferret.*

§. 107. *ab omni aditu]* Abest *ab* a codd. deterioris familiae, Lag. mnibus, Oxon. Huyd. adiectumque est primum a Stephano. — *exti-sse]* Lag. 29 *astitisse*, Lag. 14 *exisse.* — *a Syracusis]* Lag. 29 *ab yr.* — *tota Sicilia]* Lag. 29 *tota provincia.*

§. 108. *fruges invenisse]* Lag. praeter 29 omnes et Oxon. *fru-em.* — *Cereris pulcherr.]* Abest *Cereris* a Lag. omnibus et Oxon. ditionibusque Hervag. Vict. antiquioribus. — *illius relig.]* Abest *illius* Lag. 29, mox *ad* omittitur ante *ipsam.*

§. 109. *iam dudum]* Lag. 29 *iam diu.*

§. 110. *ac propatulo]* Lag. 27. 29 vetust. edd. ante Ald. *et.* — *xportatio]* Guelf. 1 *exportatio.* — *in manu]* Lambinus edidit *e manu*, irum, nec ullus codex habet de nostris, Guelf. 1 *manu* sine praepo-itione, sed hausta a littera *m.*

§. 112. *P. Popillio P. Rupilio]* Lag. 29 Guelff. Havn. *Pupillo*, et ox *Rutilio.* — *temeritate fugitivos]* Haec verba absunt a Lag. VII . e. omnibus praeter 29) Oxon. Huyd.

§. 113. *ex istius facto]* Lag. praeter 29 omnes *fausto*, Huyd. *astu.* — *quaecunque accidant]* Vetus Stephani et Havn. coll. *ac-edant.*

§. 114. *quam des. quam inc.]* Lag. 29 *quam inculta quam de-erta.* — *Ea]* Gruteriani typographi peccarunt *et*, nec quisquam ante aratonium animadvertit. — *in his locis]* Havn. *iis*, Guelff. *hiis.*

§. 115. *coluerunt]* Multi e deterioribus *voluerunt.* — *orationum]* ag. omnes et Huyd. *rationem.*

§. 116. *Ac iam]* Lag. VI Ox. Huyd. *nunc iam*, item edd. vett. nte Aldinam. — *id adventu Verris Siculorum]* Lag. VI Ox. Huyd. *d adventum Verris singulorum.* — *innocentium]* Guelf. 1 *inno-entum.*

§. 117. *cum munito]* Sic primum extat in Victor. deinde in Ma-nut. 1540 mox rel. Priores et codd. vulgares *communito.*

§. 118. *proiecta]* Erf. *porrecta.*

§. 119. *Syracusis]* Lag. 5. 27 *Syracusa*, 42 *Syracusarum.* — *st, et]* Havn. coll. et Guelf. 2 omitt. *est.*

§. 121. *appetivit]* Lag. 29 *petivit.* — *suburbano: putavit est.]*

§. 134. *quam si quis]* Stephani vet. (nam mendum est apud Steph. i variet. lect. et debet pro *prius* esse *vetus*) Havn. coll. Guelf. 2 *uam si*, nihil aliud: Guelf. 1 *quam sibi*, Lag. 29 *quam si qui.* — *ferri]* Lag. 29 *referre*, Lag. VI et Oxon. Huyd. *refert.* Verba in- er repetitam vocem *pretio* interiecta non sunt in Lag. omnibus, nec in . Huyd. item ab edd. vett. absunt usque ad Hervag. Vict.

§. 135. *Ialysum]* Guelff. 2 *alisum*, Havn. coll. *Alysium.* — *Iac- hum]* Plerique Lagom. et Havn. *Iachum.* Guelf. 1 *iacum*, 2 *yacum.* — *ralum]* Oxon. et Lagom. praeter 29 omnes *Parthalum*, item editt. ett. et Victoriana. Verum est in Cratandr. et Hervagiana.

§. 136. *quibuscum illae]* Abest *illae* ab Oxon. Huyd. Lagom. praeter 9 omnibus, item. edd. vett. — *sed etiam]* Omittitur *etiam* in Lag. 42.

§. 137. *ante dixi]* Lag. 29 *antea dixi.*

§. 138. *consurgitur]* Guelf. 1 *consurgimus.* — *senatum popu- umque docuissem]* Guelf. 1 *senatum p. r. edocuissem*, alter *sena- um p. r. Ω docuissem.* — *neque Romae]* Guelf. 2 *nec Romae.* — *. Verris]* Guelf. 1 non habet *C.*

§. 139. *pro se]* Lag. VII Oxon. Huyd. *prope.* Verba *multo ma- imam partem ipsum abstulisse: neque postulandum fuisse, ut ille alaestritas diligeret*, et paulo post *neque publice*, absunt a vulgari- us codd. Oxon. Huyd. Lag. praeter 29 omnibus item edd. vett. usque d Hervag. Vict.

§. 140. *hortatus sum]* Stephani vet. et coll. Havn. Guelff. *hor- atus tum.* — *ut illam]* Codd. vulgares et edd. vett. post *ut* interii- iunt *si.* Sustulit Stephanus primus, dein reliqui.

§. 141. *ex illius amicis]* Lag. praeter 42 omnes et Oxon. *illis*, em edd. vetustae ante Hervag. — *decerni]* Guelf. 1 *decernere.*

§. 142. *referatur]* Lag. 42 *refertur.* — *primus]* Lag. omnes Oxon. uyd. *prius.* — *sortito]* Cod. Ursini *sortitione.* — *de illa civit.]* ag. omnes Oxon. Huyd. *ex illa civit.* iidem paulo post *tamen non* *riis ei decernere.*

sua sponte] Legitur tamen *sponte sua* p. Sext. 47 et de- enditur a Müllero.

§. 143. *Id] adeo* Guelf. 1 *id autem.* — *in qua curia]* Abest *qua* Lagom. praeter 29 omnibus et Huyd. et edd. vett. ante Hervag. — *uem ne]* Edd. principes *nec quem.* — *nudus quidem filius]* Lag. 9 *nudus filius quidem.*

§. 144. *ut omnes]* Lag. 29 *uti omnes.* — *insulam]* Leid. *civita- em.* — *e curia]* Lag. omnes praeter 48 tollunt *e.*

§. 145. *venerit]* Lag. VI *venerat.*

§. 147. *ferri]* Huyd. Lag. 48 et edd. vett. *fieri.*

§. 148. *sine amicis]* absunt a Lag. praeter 29 omnibus Oxon. Huyd. t edd. ante Vict. Hervag. — *plane]* Lag. 29 *sane.* — *ac desertum]* ag. illi *atque.* — *ridicula est]* Abest *est* ab Huyd. et Lagom. prae- er 29 omnibus. — *molesta sane]* Guelf. 1 *sane molesta.*

§. 71. *si ut]* Leid. Lag. 2

§. 72. *deesset]* Lag. 29. 4
interiicit *iste*. — *quorum ego]*
cum] Guelf. 2 *tum cum locum*

§. 73. *vict. praeclara]* La
tum] Omnes Lagom. praeter 2
Guelf. 1 *Antoni*, 2 *Antonii*. L
Anneius. Sed altero loco Gu
60. — *civem Rom.]* Editio Al

§. 74. *si haberes]* Lag. 27

§. 75. *crimen hoc]* Lambin
dem tibi] Abest *tibi* a Lag. 29
gom. VII Oxon. Huydec. et ed
rianam *esse putasti iudicium*
producere] Havn. *produceretur*
desunt in Guelff. Leid. Havn. —
v. c. et Havn coll.

§. 76. *quoad per M'.]* Ed
codices deteriores omnes *M*. —
sunt in Havn.

§. 77. *contra populum R*
Steph. Lambini v. c. Leid. Hav
29 *finem vitae*.

§. 79. *quid si auf.]* Guelf.
facilitate. — *securi percussu*
illam habet *illius*. — *praeter*
quo hoc] Guelf. 2 Havn. *quod*

§. 80. *aut etiam in tanto]*
Havn. et Huydec. *carbasis*. —

§. 81. *exceptione]* excidit i
bilissimorum. — *Pipa]* A. Maiu
Aeschrionis] Vat. *Aeserionis*,
Vat. Guelff. *cupiditate*.

§. 82. *in acta dies]* In edi
putida libidine corrumpendi. V
tradit.] Lag. VIII Huyd. *tradidi*
solutiore] Lagomars. sex e dete

§. 83. *aut accusem]* Maius
Vat. *dare*. — *a Senatu]* Omitt

§. 84. *nauarchis]* Lagom.
isto] Lag. VIII *iste*. — *aequi*
Lag. VIII *referre*. — *ille vir]*
gom. 27 (et Huyd.) et edd. vetus
rissimus civis. — *iis claustra]*
Guelf. 1 *hiis*.

§. 14. *servitiorum]* Lag. 29 *servorum.* — *comprehendi]* Havn. 1. *comprendi.*

§. 15. *novum]* Lag. 29 *novissimam.* — *motus servorum]* Stephanus in variet. lect. se edidisse *servitiorum* significat: scripsit vero *servorum.* — *Macrinio]* Lag. 5. 27. Iunt. al. *Macrino.* Huyd. *Macrino.* Item post. — *vir cl.]* Lagom. pauci *clar. vir.*

§. 16. *ecquid]* *et quid* bis Lagom. paene omnes. — *excogitavit]* Haec sic in Lag. 29: *attulit profecto excog. nescio quid.*

§. 17. *iste]* Guelf. 1 *ipse.* — *maxime summa]* Lag. 42 *maxima summaque.* — *ut dico]* omitt. Guelf. 1.

§. 19. *tamenne]* Guelff. *tamen non.* — *si quid est]* Lagom. fere omnes et edd. vett. usque ad Stephanum *si quod est.* — *meo enim iure]* Havn. et Lagom. omnes *meo iure enim* item edd. vett. usque ad Naug. et Victor. eiusdem anni, in quibus primum rectus verborum ordo.

§. 20. *antea]* Havn. coll. *ante.* — *in culpa fuerit]* Lag. 29 *fuerit in culpa.*

§. 21. *dicet]* Havn. *dicit.* — *Verr. idem]* Lag. 29 *idem Verres.* — *... obsecr.]* Guelf. 1 solus *et obsecrantem.*

§. 23. *vincula]* Steph. Lamb. Havn. coll. *vincla.*

§. 24. *metum]* omitti voluit Steph. editor (in var. lectt.) cum Havn. collatione. Leid. *Siculis* quoque omittit. — *pecuniosis]* Cod. Reg. *pecuniosissimis.*

§. 25. *retinendum]* Lag. 29 *intelligendum.*

§. 26. *maxime]* Edit. Lamb. repetita *minime* in textu. — *iucundum]* Guelff. *iocundum* ubique.

§. 27. *viderat]* Lag. 29 *videret.* — *minutis maculis]* Interponit 29 *nimis.* — *audistis]* Deterior codicum familia *audietis.* Primus Naugerius ex aliquo meliore libro, quod statim receptum est a ceteris, *audistis.* — *deinde]* Edd. Steph. et Lambini *dein.* — *deb. arb.]* Lag. 29 *arbitr. deb.*

§. 28. *mihi non praeterm. vid.]* Havn. coll. *non praetura mihi permitt. vid.* cuius scripturae causa etiam Lamb. in marg. repet. *praeterm. mihi vid.* voluisse verisimile fit. — *delecta]* Havn. *dilecta.* — *solet]* Guelf. Havn. *solent* mendose.

§. 29. *pulch. Syracusarum loco]* Abest *pulcherrimo* a Pall. Gruteri, Lag. VII Huyd. Oxon. editionibusque ante Naugerium. Tum *Siracusanorum* ambo Guelff., *luco* mendose edit. Ascens. et Ald. 1580, postea bis *lucum*, codex quidem ms. nullus.

§. 30. *homines]* Lag. 29 *omnes*, idem addit *et* post *amicitia.* — *... ebant]* Leid. *conveniebant.* — *ac mul.]* Lambini v. c. et Havn. *et mul.*

§. 32. *defens. tuae]* Guelf. 1 *tuae def.*

§. 33. *omnia istius]* Abest *istius* a Lag. 29. — *commemorabuntur]* Steph. (in var. lect.) et Havn. coll. *commemorantur.* — *multa]* Guelf. 1 *multa enim.*

14. *servitiorum]* Lag. 29 *servorum.* — *comprehendi]* Havn. *mprendi.*
15. *novum]* Lag. 29 *novissimam.* — *motus servorum]* Ste-in variet. lect. se edidisse *servitiorum* significat: scripsit vero *m.* — *Macrinio]* Lag. 5. 27. Iunt. al. *Macrino.* Huyd. *Ma-* Item post. — *vir cl.]* Lagom. pauci *clar. vir.*
16. *ecquid]* *et quid* bis Lagom. paene omnes. — *excogitavit* aec sic in Lag. 29: *attulit profecto excog. nescio quid.*
17. *iste]* Guelf. 1 *ipse.* — *maxime summa]* Lag. 42 *maxima que.* — *ut dico]* omitt. Guelf. 1.
19. *tamenne]* Guelff. *tamen non.* — *si quid est]* Lagom. fere et edd. vett. usque ad Stephanum *si quod est.* — *meo enim* lavn. et Lagom. omnes *meo iure enim* item edd. vett. usque ad et Victor. eiusdem anni, in quibus primum rectus verborum ordo.
20. *antea]* Havn. coll. *ante.* — *in culpa fuerit]* Lag. 29 *fue-ulpa.*
21. *dicet]* Havn. *dicit.* — *Verr. idem]* Lag. 29 *idem Verres.* — *obsecr.]* Guelf. 1 *solus et obsecrantem.*
23. *vincula]* Steph. Lamb. Havn. coll. *vincla.*
24. *metum]* omitti voluit Steph. editor (in var. lectt.) cum Havn. ne. Leid. *Siculis* quoque omittit. — *pecuniosis]* Cod. Reg. *pos-simis.*
25. *retinendum]* Lag. 29 *intelligendum.*
26. *maxime]* Edit. Lamb. repetita *minime* in textu. — *iucun-* Guelff. *iocundum* ubique.
27. *viderat]* Lag. 29 *videret.* — *minutis maculis]* Interponit *nimis.* — *audistis]* Deterior codicum familia *audietis.* Pri-rvagius ex aliquo meliore libro, quod statim receptum est a ce-*udistis.* — *deinde]* Edd. Steph. et Lambini *dein.* — *deb. ar-* ag. 29 *arbitr. deb.*
28. *mihi non praeterm. vid.]* Havn. coll. *non praetura mihi mitt. vid.* cuius scripturae causa etiam Lamb. in marg. repet. *eterm. mihi vid.* voluisse verisimile fit. — *delecta]* Havn. *di-* — *solet]* Guelf. Havn. *solent* mendose.
29. *pulch. Syracusarum loco]* Abest *pulcherrimo* a Pall. Gru-ig. VII Huyd. Oxon. editionibusque ante Naugerium. Tum *si-torum* ambo Guelff., *luco* mendose edit. Ascens. et Ald. 1580, tea bis *lucum*, codex quidem ms. nullus.
30. *homines]* Lag. 29 *omnes*, idem addit *et* post *amicitia.* — *nt]* Leid. *conveniebant.* — *ac mul.]* Lambini v. c. et Havn. *mul.*
32. *defens. tuae]* Guelf. 1 *tuae def.*
33. *omnia istius]* Abest *istius* a Lag. 29. — *commemorabun-* eph. (in var. lect.) et Havn. coll. *commemorantur.* — *multa* uelf. 1 *multa enim.*

§. 14. *servitiorum]* Lag. 29 *servorum.* — *comprehendi]* Havn. coll. *comprendi.*

§. 15. *novum]* Lag. 29 *novissimam.* — *motus servorum]* Stephanus in variet. lect. se edidisse *servitiorum* significat: scripsit vero *servorum.* — *Macrinio]* Lag. 5. 27. Iunt. al. *Macrino.* Huyd. *Macrino.* Item post. — *vir cl.]* Lagom. pauci *clar. vir.*

§. 16. *ecquid] et quid* bis Lagom. paene omnes. — *excogitavit al.]* Haec sic in Lag. 29: *attulit profecto excog. nescio quid.*

§. 17. *iste]* Guelf. 1 *ipse.* — *maxime summa]* Lag. 42 *maxima summaque.* — *ut diem]* omitt. Guelf. 1.

§. 19. *tamenne]* Guelff. *tamen non.* — *si quid est]* Lagom. fere omnes et edd. vett. usque ad Stephanum *si quod est.* — *meo enim iure]* Havn. et Lagom. omnes *meo iure enim* item edd. vett. usque ad Hervag. et Victor. eiusdem anni, in quibus primum rectus verborum ordo.

§. 20. *antea]* Havn. coll. *ante.* — *in culpa fuerit]* Lag. 29 *fuerit in culpa.*

§. 21. *dicet]* Havn. *dicit.* — *Verr. idem]* Lag. 29 *idem Verres.* — *atque obsecr.]* Guelf. 1 solus *et obsecrantem.*

§. 23. *vincula]* Steph. Lamb. Havn. coll. *vinclo.*

§. 24. *metum]* omitti voluit Steph. editor (in var. lectt.) cum Havn. collatione. Leid. *Siculis* quoque omittit. — *pecuniosis]* Cod. Reg. *pecuniosissimis.*

§. 25. *retinendum]* Lag. 29 *intelligendum.*

§. 26. *maxime]* Edit. Lamb. repetita *minime* in textu. — *iucundum]* Guelff. *iocundum* ubique.

§. 27. *viderat]* Lag. 29 *videret.* — *minutis maculis]* Interponit Lag. 29 *nimis.* — *audistis]* Deterior codicum familia *audietis.* Primus Hervagius ex aliquo meliore libro, quod statim receptum est a ceteris, *audistis.* — *deinde]* Edd. Steph. et Lambini *dein.* — *deb. arbitr.]* Lag. 29 *arbitr. deb.*

§. 28. *mihi non praeterm. vid.]* Havn. coll. *non praetura mihi praetermitt. vid.* cuius scripturae causa etiam Lamb. in marg. repet. *non praeterm. mihi vid.* voluisse verisimile fit. — *delecta]* Havn. *dicta.* — *solet]* Guelf. Havn. *solent* mendose.

§. 29. *pulch. Syracusarum loco]* Abest *pulcherrimo* a Pall. Gruteri, Lag. VII Huyd. Oxon. editionibusque ante Naugerium. Tum *siracusanorum* ambo Guelff., *luco* mendose edit. Ascens. et Ald. 1580, tum postea bis *lucum*, codex quidem ms. nullus.

§. 30. *homines]* Lag. 29 *omnes*, idem addit *et* post *amicitia.* — *conveniebant]* Leid. *conveniebant.* — *ac mul.]* Lambini v. c. et Havn. coll. *et mul.*

§. 32. *defens. tuae]* Guelf. 1 *tuae def.*

§. 33. *omnia istius]* Abest *istius* a Lag. 29. — *commemorabuntur]* Steph. (in var. lect.) et Havn. coll. *commemorantur.* — *multa enim]* Guelf. 1 *multa enim.*

. Lambinus in marg. repet. *Atque ut.* Codices nihil tale. — *cum nsil.]* Leid. *commodi cons.* Havn. coll. *comodi.*

§. 55. *en foed.]* Lamb. edidit *an.* — *pactores]* Leid. et Havn. ll. *pactiones.* — *antequam]* Leid. Havn. *quam te.* — *debuisset]* ag. 29 *deberet.*

§. 56. *te adierunt]* Havn. omittit *te.* — *exigis].* Havn. *exegisses.* ambinus *exegisti.*

§. 57. *numerum consuet.]* Guelf. 1 solus *consuetudinis numerum.*

§. 58. *quae est ista]* Abest *est* a Lagom. VIII Huyd. edd. veteбus ante Aldinam.

§. 59. *cum praeda]* Leid. *propter praedam.* — *cust. que furtoum]* Adiecit Lambinus de coniectura *fuerunt.*

§. 60. *nec solum]* Havn. coll. *nec non solum.*

§. 61. *omnium consuet.]* Lag. 42 *omnem.* — *molestiam]* Sic priom Hervag. Victor. priores cum codd. deterioribus, Lagom. VIII Oxon. uyd. *cum crimine molestiae.* — *Rec. testimonia civitatum]* Havn. ec. *testimonium*, nihil praeterea.

§. 62. *commeatum totius aestatis]* Deteriores codd. et edd. usue ad Hervag. *commeatu potius aetatis.* — *atque haec]* Guelf. 1 t *hoc*, idem mox pro *tantoque* habet *tanto*, Havn. coll. *tanto a.* ambini v. c. *tanto in.*

§. 63. *classis esset]* Edd. ante Lambinum et codd. plerique deteores, (non Lag. 27. 42) *essent.* — *Caesetius]* Omnes ante Gruterum esecius, sed —*tius* Lag. 29. 42. — *abduxerunt]* Lag. 27. 29. Reps (Havn.) *adduxerunt.* — *ea noris]* Leid. *illa.* — *plena arg.]* ecessit verbum *plena* in Hervag. Vict., a prioribus et codd. deteriobus Lag. VIII, Huydecoperano abest. — *a classe]* Sic iam Hervagius, d cum Iuntinus editor 1534 non recepisset, denuo Stephanus e liis melioribus restituit. Priores et deteriores codd. *ex classe.* — *innta]* Lag. 29 *adinventa.*

§. 64. *advecta]* Guelf. 1 *aducta.* Lag. 29 *adducta.*

§. 65. *tantopere]* Lag. 29. 45 *tanto opere.* — *nomen audissent]* ld. principes usque ad Aldinam interponunt *cum*, sed nullus codex.

§. 66. *eos te]* Lagom. aliquot deteriores et Oxon. *eosdem.* Iidem Lag. 29 pro *duci* habent *adduci.*

§. 67. *antea]* Lag. 14. 48 *ante.*

§. 68. *feriri]* Lamb. v. c. et Havn. coll. *ferire.* — *Lautumias]* mnes codd. nostri, neque editionem veterem novi in qua *Latomias* t, quod scripsit Lambinus. In v. c. esse tradit *lautomias.* — *toum]* Lag. VII *notum.* — *nec cogit.]* Lag. 29 *neque.*

§. 69. *iustissimaeque]* Lag. VII Ox. Huyd. *iastissimaeque* Guelff. *ıtissime*, sed etiam *optime.* — *amandat]* Codd. deteriores (Lag. VII uyd. Oxon.) *commendat*, Havn. et Lag. 29 *amendat.* — *putatis]* odex Reg. et Leid. *putastis.*

§. 70. *terrestrem archip.]* Lag. 29 interponit *hominem.*

§. 34. *vi et aud. cep*
munic.] Lag. VIII Oxon. H
§. 35. *sed etiam ipsi]*
§. 38. *tibi creditam]*
liore libro, nam a vulgaribu
ab Havn. coll. Leid. Guelff.,
§. 40. *loqueretur]* St
ambo Guelf. mendose *quer*
§. 41. *sed ad iud.]* L
Hervag. et Victor. interpon
§. 42 *peric. fuit]* Sic
scribebatur e Lagom. VI *f*
num] Abest *praedonum*
densi et Havn. coll.
§. 43. *clam dederint*
ter 42) et edd. veteres usq
derint, Havn. coll. *clam*
Lag. 29 *ex eorum litt.* —
Valleam. Item paulo post
auctoritate librorum mss.
mam. — *Veliam] Vell*
edd. antiquae ante Aldinam
§. 45. *criminibus]* E
dictis: correxit iam Nauge
29 *accersere*, item Havn.
§. 46. *tu tibi]* Lagom
Sola Iunt. *navim.*
§. 47. *ex quo]* Omitt
ante Aldinam.

§. 48. *emeris aut qu*

§. 50. *cybaea quam*
omnibus absunt, sed iam
cas] Verbum *ipse* adiecer
terioribus plerisque (Huyd.
reip.] Lag. 29 et Lamb. (e
et postea solus Lambinus
Sic Hervag. Vict. primi: a
Ox.) *seniorum.* — *arm. a*
rum. — *hi—ante]* Havn.
omittunt. — *foederis et]*
§. 52. *ut ne venderen*
omittunt *ne*, pro *ut* Guelf.
et interprete] Havn. Guelf
postea *commeatum.*

§. 53. *his dico]* Lag. 2

f. Lambinus in marg. repet. *Atque ut.* Codices nihil tale. — *cum nsil.]* Leid. *commodi cons.* Havn. coll. *comodi.*

§. 55. *en foed.]* Lamb. edidit *an.* — *pactores]* Leid. et Havn. oll. *pactiones.* — *antequam]* Leid. Havn. *quam te.* — *debuisset]* ag. 29 *deberet.*

§. 56. *te adierunt]* Havn. omittit *te.* — *exigis].* Havn. *exegisses.* ambinus *exegisti.*

§. 57. *numerum consuet.]* Guelf. 1 solus *consuetudinis numerum.*

§. 58. *quae est ista]* Abest *est* a Lagom. VIII Huyd. edd. veteribus ante Aldinam.

§. 59. *cum praeda]* Leid. *propter praedam.* — *cust. que furtoum]* Adiecit Lambinus de coniectura *fuerunt.*

§. 60. *nec solum]* Havn. coll. *nec non solum.*

§. 61. *omnium consuet.]* Lag. 42 *omnem.* — *molestiam]* Sic primum Hervag. Victor. priores cum codd. deterioribus, Lagom. VIII Oxon. uyd. *cum crimine molestiae.* — *Rec. testimonia civitatum]* Havn. *ec. testimonium*, nihil praeterea.

§. 62. *commeatum totius aestatis]* Deteriores codd. et edd. usue ad Hervag. *commeatu potius aetatis.* — *atque haec]* Guelf. 1 *t hoc*, idem mox pro *tantoque* habet *tanto*, Havn. coll. *tanto a.* ambini v. c. *tanto in.*

§. 63. *classis esset]* Edd. ante Lambinum et codd. plerique deteiores, (non Lag. 27. 42) *essent.* — *Caesetius]* Omnes ante Gruterum *'esecius*, sed —*tius* Lag. 29. 42. — *abduxerunt]* Lag. 27. 29. Reius (Havn.) *adduxerunt.* — *ea noris]* Leid. *illa.* — *plena arg.]* ccessit verbum *plena* in Hervag. Vict., a prioribus et codd. deteriobus Lag. VIII, Huydecoperano abest. — *a classe]* Sic iam Hervagius, ed cum Iuntinus editor 1534 non recepisset, denuo Stephanus e liris melioribus restituit. Priores et deteriores codd. *ex classe.* — *inenta]* Lag. 29 *adinventa.*

§. 64. *advecta]* Guelf. 1 *aducta.* Lag. 29 *adducta.*

§. 65. *tantopere]* Lag. 29. 45 *tanto opere.* — *nomen audissent]* dd. principes usque ad Aldinam interponunt *cum*, sed nullus codex.

§. 66. *eos te]* Lagom. aliquot deteriores et Oxon. *eosdem.* Iidem : Lag. 29 pro *duci* habent *adduci.*

§. 67. *antea]* Lag. 14. 48 *ante.*

§. 68. *feriri]* Lamb. v. c. et Havn. coll. *ferire.* — *Lautumias]* mnes codd. nostri, neque editionem veterem novi in qua *Latomias* it, quod scripsit Lambinus. In v. c. esse tradit *lautomias.* — *toum]* Lag. VII *notum.* — *nec cogit.]* Lag. 29 *neque.*

§. 69. *iustissimaeque]* Lag. VII Ox. Huyd. *iustissimaeque* Guelff. *ustissime*, sed etiam *optime.* — *amandat]* Codd. deteriores (Lag. VII Huyd. Oxon.) *commendat*, Havn. et Lag. 29 *amendat.* — *putatis]* Codex Reg. et Leid. *putastis.*

§. 70. *terrestrem archip.]* Lag. 29 interponit *hominem.*

§. 86. *speciem]* Lag. VIII Huyd. *specie.*

§. 87. *fame coacti]* Deest *fame* in Lag. VII Huyd. Oxon. et in ditis, adiecit primus Naugerius. — *et his]* Havn. *et iis.* — *perpotaat]* Lag. VII *praepotabat.*

§. 88. *propter honorem]* Lag. 29 *amorem.*

§. 89. *instar habere]* Paris. 7775 C. D. Guelf. 1 Lambini v. c. i margine repet. edit. *haberi*, Guelf. 2 *haberunt illos.*

§. 90. *Haluntinorum]* Pariss. tres *halintinorum*, postea pro *Hamtinus* iidem *halentinus.* — *nobilis]* Lag. 29 *nobilissimus.* — *conostis]* Lag. VII Huyd. *cognoscitis.*

§. 91. *et eiectam]* Lambinus edidit *atque*, sed in vet. cod. abesse oniunctionem notavit.

§. 92. *conflagrabat]* Solus Huydec. *flagrabat.* — *Syracusas]* dd. vetustae ante Ald. et Lagom. VI Huyd. *Syracusis.*

§. 93. *specula]* Lag. 29 *spelunca.*

§. 94. *Lucebat]* Lag. VIII Huyd. Oxon. *lugebat.* — *excipitur — lamore]* Lagom. VIII Huyd. Oxon. *excipit — clamorem.* Correxit ervagius ex aliquo meliore. Notabile tamen Vat. quoque cum deterioribus facere. Is postea mendose *quod in odio sui similitudo ominum.* — *est factum]* Vat. *esse factum.* — *sepulcra]* Vat. *seulcha.*

§. 95. *Qui videlicet]* Codd. Lag. VIII et edd. veteres ante Herig. *cum videlicet.* Oxon. *qui cum.*

§. 96. *ad illa]* Solus Vat. *ad* omittit. Idem *per os dies.* — *colcarat]* Lag. 29 *collocarit*, 42 *collocavit.* Vat. *conlocarat.* — *in ortum dico]* Lag. 29 *inquam.* — *intimam]* Vat. *intumam.* — *est nim]* Abest *enim* a Lag. 14. 29. *mari* sive *a mari* excidit Guelf. 2.

§. 97. *myoparo]* Guelff. *mioparon.* — *crepidines]* Lag. 29 Leid. *epitudines.* — *te praetorem]* Lag. VIII praeter 42 *praet. te.*

§. 98. *CCC navibus]* Vat. *secentis* sine *navibus.* — *atque surata]* Lag. 27. 29. 48 *ac.* — *Eone]* Vat. tantum *ne:* mox pro *quo* bet *quod.* — *adisset]* Lagom. omnes *adesset.* — *quo in loco]* Vat. *ea in loco.* — *quod qui]* Vat. *quo qui.*

§. 99. *est pervagatus]* Lagom. omnes omittunt *est.* Vat. *At quem modum vagatus.*

§. 100. *e portu]* Lag. VIII, praeter 42, Huydec. edd. vett. usque Victor. omittunt *e*, pro eo Hervag. mendose *se.* — *et palam]* uelf. 2 *ac*, Guelf. 1 omitt. *et.* — *sciret esse]* Lag. 29 *esse sciret.*

§. 101. *et fuga]* Lag. 29 *ac fuga.*

§. 102. *illis nauarchis]* Havn. *illeis*, Guelff. *ille hiis nauarchis.* — *et in sua]* Steph. Lamb. *ut in sua quisque.* — *advocat]* ag. VI Oxon. Huyd. *at vocat.* — *singillatim]* Lagom. omnes praer 27 et 42 *sigillatim.* — *in tabulas]* Codd. Huyd. Lag. VIII (praer 42. 45. 48) et Edd. ab Aldina ad Stephan. *tabellas.* Primus amb. restituit *tabulas.*

§. 111. *Dicit]* Lag. 29 *dixit.* — *audiens]* Gue
tum non navigarit] Codd. vulgares et edd. vetu
et Victor. *tum cum navigaret.* — *is tamen i*
edd. vetustae *iste in.*

§. 112. *se facere]* Omittitur *se* in Lag. 29
phanus in var. lectionis. — *in carc. mater]* L
cere. — *acceperit]* Lag. VII Huyd. *acceperat.* -
Havn. scriptum est *relinquit.* — *impudicissima*
tissimae.

§. 113. *se fore]* Omittitur *se* in VII Lagom.
clara: non] Lag. 29 *non praeclare.* — *sed ab*
et edd. veteres usque ad Stephanum *sed tum a*

§. 114. *accessit]* Lagom. (praeter 29) Oxon. *c*
Lag. 29 *precerni iam.* In nonnullis edd. vett. *S*
scio scriptis an editis libris apud Lagom. et Lei
Legatum] abest a Lag. 29. — *reiectus]* Vat. *re*

§. 115. *maioribus nostris]* Lag. 29 omitt. *no*
Vat. omittit *nostri.* — *suorum furtorum]* Guelff.
Havn. coll. *suarum furturum.* — *innocentium*
et Guelff. *innocentum.* — *omnes multumque]* Va

§. 116. *sed secum ipse]* Steph. (var. lect.)
sed cum ipse. Vat. *secum ipse*, sine *sed.* Hu
vet. lib. *sed cum secum ipse certet.* — *candem]*
ei] Lamb. edit. omittit *ei.* — *caveat]* Lag. VIII
vetustae usque ad Hervag. *caveret.*

§. 117. *humanum est — usitatum est]* Grae
cod. dedit (quod falsum est) servavitque Maius. -
Omittitur [illegible]

errorque] Lag. VI praeter 27 Oxon. Huyd. *terroresque.* — *ut adeas]* Lag. VI *ait adeas.* Huyd. *aut adeas.*

§. 119. *mors sit extrema]* Guelf. 1 *mori extremo non erat*, item Guelf. 2 nisi quod *erit* habet. — *progredi crudelitas]* Lag. VIII praeter 42 et Havn. *crud. progredi.*

§. 120. *quin audierit]* Codd. vulgares et edd. vett. usque ad Stephanum *qui non audierit*, quamvis sequatur *quin sciat.* Restituit veteres sordes Gruterus, expurgarunt denuo Graevius et Ernestius. — *carcere]* Vat. *in carcere.*

§. 121. *ferreus]* Maius edidit *durus* nec annotavit de codice. ... vitium intercedere. — *et flagit.]* Guelf. 1 *ac flag.* Idem *innocentum.* — *eluere]* Oxon. Huyd. Lagom. VIII praeter 42 et 45 edd. vett. usque ad Hervag. *luere.* Iidem codices verba *praeceps amentia ferebare* omittunt. — *eorum]* abest ab Oxon. Huyd. Lag. VII edd. ante Hervag., item ab iisdem absunt verba *neque illis.* — *neque tibi et ex* absunt a Lag. 29. — Vat. *neque illis neque tibi* habet. — *veniunt]* Lag. VIII Oxon. Huyd. *veniunt.* — *et adsunt]* Vat. omittit *et.*

§. 122. *Phylarchus]* Vulgo *Philarchus*, sed Grut. et Ernestius mendose *Philargus.* Lag. VIII *Philiarchus*, 29 *Phylarchus*, Lauinus *Phararchus.* Statim Vat. *alintinus*, et *oppressis.* Pro *missione* idem *ussione.*

§. 123. *laboribus]* Lag. 29 *liberis.* Vat. *laboris.* Tum Vat. *spes nostri imp. nostraeque aetatis* mendose, sed *etatis* etiam Guelff.

§. 124. *Cum mihi]* Stephanus *mihi* omitti voluit, fortasse secundum cod. suum, sed nostri adversantur. — *multum vero]* Abest *vero* Guelff.

§. 125. *Carthaginem]* Lag. 42 *Carthaginienses.* — *duxit]* Vat. *adduxit.* — *Vobiscum]* Ambo Guelff. *et nobiscum.* — *verbis, sed]* Guelff. *verbis sunt. sed* nota bis expressa. — *comprobata]* Vat. *commemorata.* — *istius]* omittunt Lag. VII et edd. vetustae ante Hervagianam. — *carnifici Sextio]* Codd. plerique omnes *carnificis exilio.* Correxit primus Naugerius in Aldina.

§. 126. *ac vindices]* Absunt haec verba a deterioribus mss. et edd. Aldina antiquioribus: illi etiam *dicit* pro *dicet.* — *repetendis]* Vat. Guelf. 1 *repetundis.* — *pop. Rom.]* omitt. Vat. — *pervenire]* Vat. *pervenisse* tuetur. — *eo magis]* Vat. edit. *eo* omittit. — *videatur]* mendose *videamur.*

§. 127. *videtis. Sed]* Codd. vulgares et edd. vetustae usque ad Hervag. et Victorianam *videtis, si.* — *et negligunt]* Lag. 29 omitt. *et.* — *non repetunt]* Lag. VIII Oxon. Huyd. et edd. vett. ante Hervag. Vict. *non petunt.*

§. 128. *aspicite]* alterum abest a Vat. Lag. VIII Oxon. Huyd. — *Sthenius hic]* Praemittitur in vulgaribus codd. omnibus et editis ante Stephanum *Est.* — *domo]* Havn. coll. *domis.* — *abs te]* Vat. *a te.* — *enim tua]* Vat. *enim a tua*, et omittit *et* ante *scelere.* — *vult ali-*

tem. Lag. VIII et Oxon. et edd. vetustae usqu
rianam *virtutem*, Huyd. *sapientiam et virtutem* i
tiverunt factum] Vat. interponit *satis*.

§. 131. *praetermittat]* Vat. *praetermittam.*
Cuiacianus Gulielmii, Havn. mendose *multa*. — o
fenderint. — *tibi obiicio]* Lag. 29 omittit *tibi*.
ambo Guelf. *incommode*. — *perpetuo sociis atq*
sociumque et mox verba *te illo* usque ad *obiicer*
dice exciderunt.

§. 132. *exprobrare]* Guelff. Lag. 29 *exprob*
Steph. Lamb. *ii*, Havn. *hii*, — *fortunae]* Guelf.
et Havn. *fortunas*. — *tuae]* Sic primum Lambin
deterioribus. Vat. *istius calamitates quidem tu*
viriis] Guelf. 1 omittit *in*. idem *innocentum*. —
Vat. *possimus dicere*. Idem mox *tibi* omittit.

§. 133. *vertitur]* Havn. Guelff. *vertetur*. Lei
re mil.] Vat. *in re mil.* — *severe]* Lag. VI
Ex editis sustulit Hervagius. — *Hoc Amestr.* r
lectio Graeviana repetitur *hoc Herbitenses, hoc A*
nenses, Agyrinenses, Tyndaritani publice. — *i*
sum] Sic primus Hervagius ex aliquo meliore,
quoque (nisi quod hic *terram* habet) *in terra ess*
VI Lag., *proiectum* omnes et Oxon., Huydec. *prog*
ornatarumque navium] Lag. VII et edd. ante He
vium ornatarumque. Vat. omittit *ornatarumque*.
et Havn. *possent*.

§. 134. *attribuenda]* Guelff. *attributa*. — *f*
runt. — *etiam in ipso]* Guelff. *etiam et in ipso*

tam] Guelf. 2 *piratam.* — *qui cives Rom.]* Edd. veteres etiam Victoriana *cives Rom. qui.* Mutavit Hervagius libros mss. secutus. — *abducere]* Guelff. mendose *adducere*, sic etiam repetitio Lambiniana, unde in Gruterianam venit. — *domo]* abest a Lag. 29.

§. 137. *Syracusano]* Guelf. 1 *Syracusio.* — *Sicilia]* primus Stephanus dedit: deteriores codd. *Siciliae.* — *a praedonibus]* Absunt haec verba a Lagom. VII Oxon. Huyd. adiecta a Victorio et Stephano et deinde reliquis, non ab Hervag. et P. Manutio.

§. 138. *ac taciturnitate]* Lambiniana *atque.*

§. 139. *causa, iudices]* Omittitur *iudices* in edd. Steph. et Lambini fortasse typographorum errore, nam codicem nullum video auctorem fieri. Leid. tamen *causa nostra.* — *non iam]* Lambini v. c. in margine *iam non.* — *innato]* Guelff. *ita*, Havn coll. *inta.* — *dubitaret]* Guelff. Havn. *dubitores.*

§. 140. *ad corpora]* Havn. *in ad corpora.* — *negare Verres]* Havn. *gerere.* In Guelf. 1 inter media verba tractus est litterarum ... — *Panhormitano]* Havn. coll. *Panhormitanorum.* — *ad terram]* Leid. Guelff. *a terra*, Havn. *atterra.* — *in Sicilia]* Havn. *in Sicilliam.* — *tuis]* abest a Guelf. 1.

§. 141. *atque nequitia]* Lag. 29 *ac nequitia.* — *ne iniquis]* Guelff. Havn. mendose *de.*

§. 142. *nocturna vota]* Notatur a Lagom. VII abesse *nocturna*, item ab Huyd. et Oxon. abesse *vota.* In alterutra notatione errorem suspicor versari.

§. 143. *civium Rom.]* Hervagius primus (non Victor.) adiecit *civium*, quod deest in Lagom. omnibus, Oxon. Huyd. — *priore]* Lag. 29 *priori.* — *Statuitis]* Sic iam Naugerius. Deteriores omnes et edd. principes *statuistis.* Guelff. Leid. *sciatis*, Stephanus in varietate lectionis *scitis*, Havn. *statis*, supra lineam *sciatis.* — *et dignitatis]* Absunt haec verba a Lag. VI et Oxon. Huydec. Adiecit item Naugerius in Aldina.

§. 144. *intuetur]* Lag. 29 *tuetur.* — *species ipsa]* Lag. 29 omittit *ipsa.* — *contionis]* Leid. Havn. *contentionis.*

§. 145. *sinus]* Guelf. 2 Havn. *sensus.* — *promontoria]* Lamb. vet. cod. et Havn. coll. et Lag. 29 *promuntoria.* — *ut eos]* Abest *eos* a Lag. VII Huyd. edd. vetustis ante Hervag. — *interficere]* Lambinus ex coniectura edidit *intercipere.*

§. 146. *hoc etiam iste]* Guelf. 1 *et iste etiam.* — *periculum inferebant]* Guelf. 1 interponit *pecuniam.* — *mercibus]* Guelff. Leid. Havn. *mercedibus.* — *quibus ex locis]* Omittitur *ex* in Lagom. VIII Oxon. Huyd. editionibus veteribus ante Hervag. — *abduci]* Lag. 29 Havn. et edd. principes *adduci.*

§. 147. *Suetium]* Havn. *Suettium*, aliquot Lagom. *Suescium*, *Suertium*, *Senecium.* — *ut iam]* Lag. 29 *aut etiam.* — *attulit]* Lag. 42 *attulit.* — *augere]* Lag. VIII praeter 42 *ogere.*

coll. et Lag. 29 *his hominibus.*

§. 154. *Hic vide]* Guelf. 2 et Leid. *hoc* (cf. *nium]* Edd. ante Hervag. et codd. vulgares *P.* oı Lag. 29 *reperire.*

§. 155. *quinam]* Lag. 29 *quisnam.* — *is* (*is.* Idem verbum *centum.* — *argentariam Lep* *tarimalefici,* Guelff. Leid. *argumentari malefic* res iure censentur, hic sunt emendatiores.

§. 156. *An te]* Abest *te* a Guelff. — *M. A* *M. Anni.* — *qui omnibus]* Havn. coll. *quibus,* ı Leid. Lambini v. c. omittunt prorsus.

§. 157. *peric. subeunda]* Lag. 29 *subeunda* *ex ultima] Usque* abest ab edd. Hervagiana e mss. vulgaribus.

§. 158. *in dicendo]* Gruteriana, Graeviana *dic* *eiusmodi est]* Havn. coll. Guelf. 1 *eiusm. sit,* *credibile fore]* Guelf. 1 *fore credibile.*

§. 159. *neque hoc providerim]* Abest *hoc* (

§. 160. *qui tam prope]* Lag. VI et Huyd. *metu* habent *illorum metu.* — *revixisset]* G *recta]* Guelf. 1 *rectum.* — *apud ipsum]* Lag. 2 *tiorum* aliquot Lagomarsiniani et Huyd. addunt *c* *Atque.* — *navem]* Lambini v. c. *navim.* — *quo*

§. 161. *et furore]* Lag. 29 *ac fur.* — *pr* *eripiat,* 2 *eripi ac: ac* etiam Lag. 29.

§. 162 *perfecit]* Huyd. et Lag. VIII praeter xit Naugerius. Iidem libri et *que* post *usurpar* tum *crux.*

§. 165. *me esse]* Lag. 29 *esse me.* — *quid ceteri]* Lagom. pleque omnes *quid enim ceteri*, item edd. vetustae, Iunt. Aldina. — *osset]* Lag. 29 *possit* idem *tento* pro *teneo.*

§. 167. *adeunt]* In Lambiniana non legitur verbum, fortasse excit errore typographorum; in marg. repet. *adeuntque*, Gellium I, 7, ualis tunc fuit, secutus. — *nunquam antea]* Lag. 29 *ante.* Idem non abet *semper.* — *fore se tutos]* Lag. 29 *se* non habet.

§. 168. *L. Pretium]* Lag. VI et Oxon. *recium*, Lag. 48 *retium.* lox Lag. VI *Retium*, 42 *recium.* — *notus esset]* Lag. 29. *notus sit.*

§. 169. *tu Gavio tum]* Lagom. aliquot *tum Gavio tu.* — *illa rux]* Lambinus solus edidit *crux illa.*

§. 170. *tam nefaria]* Lag. 29 omitt. *tam.* — *elegit]* Lag. 29 *ligit.*

§. 171. *aliquos]* Edd. principes *reliquos*, iidem *romanum nonen.* — *et ad scop.]* Guelf. 2 omittit *ad.*

§. 172. *adsunt]* Lag. VII (praeter 48) et Oxon. Huyd. *absunt.* Verba *vestram severitatem desiderant* absunt a Guelf. ambobus, menlose.

§. 173. *habent]* Lag. 29 *haberent.* — *tamen si]* Guelf. 1 *et si*, *tam etsi.* — *eripuerit]* Havn. coll. *eripuit.*

§. 174. *nolo in hoc]* Codd. Lagom. omnes et edd. Aldina Victor. d. *nolo hoc in hoc*, abiecit P. Manutius. Tum *flagitii* Lagom. 29 et Stephanus in variet. lect. — *si qui]* Guelf. 1 *si quis.* — *et consideres]* Guelf. 1 omitt. *et.* — *quo progrediare]* Havn. Guelf. 1 *pro quo progrediare.* — *iudicium quae ad iudicium]* Guelff. omittunt prius *iudicium*, Havn. coll. verba *quae ad iudicium.* — *et illa]* Gruterus in Cuiac. codice esse tradit *desistas ista sed et illa*, unde Graevius salem *sed* addidit ad vulg.

§. 175. *liberatum]* Huyd. Oxon. Lag. VI praeter 45 *deliberatum.* — *ornam. ista]* Lag. 29 *ista ornamenta.* — *nondum]* Lag. 29 *non.* — *nostrum]* Lag. VII Huyd. *vestrum.*

§. 176. *si quis tantulum]* Lag. 29 *si quid quantulum*, Havn. coll. *si qui.* — *consequetur]* Havn. *consequitur.* — *excusat.]* Lag. VII Huyd. Oxon. *accusationibus.*

§. 177. *vere ut dicam]* Guelff. *vere ut ita dicam.* — *provid. est]* Lag. aliquot deteriores et Huyd. omittunt *est.* Guelf. 1 *At quo tempore provid. est etenim* mendose. — *cum omnibus]* Lag. VII Huyd. *tum.* Iidem etiam post *tum pop. Rom.*

§. 178. *adversetur]* Graevius et Ernestius e bonis libris emendatius scripserunt pro vulg. *adversaretur:* sed antea iam Stephanus (et P. Manutius 1559) et Lambinus. Gruterus tamen ex repetita Lambiniana veteres sordes restituit. — *antea iudiciis—putavit]* Havn. *ante —putaret*, Steph. *iudicis—putare.*

§. 179. *onus]* Guelff. *unus.* — *non agitanda]* Guelf. 1 *non erit agit. res, non in iudicium proferenda.* — *omnes]* Guelff. *homines.* —

§. 165. *me esse]* Lag. 29 *esse me.* — *quid ceteri]* Lagom. ple-e omnes *quid enim ceteri*, item edd. vetustae, Iunt. Aldina. — *set]* Lag. 29 *possit* idem *tento* pro *teneo.*

§. 167. *adeunt]* In Lambiniana non legitur verbum, fortasse exci-errore typographorum; in marg. repet. *adeuntque*, Gellium I, 7, is tunc fuit, secutus. — *nunquam antea]* Lag. 29 *ante.* Idem non et *semper.* — *fore se tutos]* Lag. 29 *se* non habet.

§. 168. *L. Pretium]* Lag. VI et Oxon. *recium*, Lag. 48 *retium.* Lag. VI *Retium*, 42 *recium.* — *notus esset]* Lag. 29. *notus sit.*

§. 169. *tu Gavio tum]* Lagom. aliquot *tum Gavio tu.* — *illa x]* Lambinus solus edidit *crux illa.*

§. 170. *tam nefaria]* Lag. 29 omitt. *tam.* — *elegit]* Lag. 29 *it.*

§. 171. *aliquos]* Edd. principes *reliquos*, iidem *romanum no-* — *et ad scop.]* Guelf. 2 omittit *ad.*

§. 172. *adsunt]* Lag. VII (praeter 48) et Oxon. Huyd. *absunt.* ba *vestram severitatem desiderant* absunt a Guelf. ambobus, men-e.

§. 173. *habent]* Lag. 29 *haberent.* — *tamen si]* Guelf. 1 *et si*, *am etsi.* — *eripuerit]* Havn. coll. *eripuit.*

§. 174. *nolo in hoc]* Codd. Lagom. omnes et edd. Aldina Victor. *nolo hoc in hoc*, abiecit P. Manutius. Tum *flagitii* Lagom. 29 et phanus in variet. lect. — *si qui]* Guelf. 1 *si quis.* — *et consideres]* elf. 1 omitt. *et.* — *quo progrediare]* Havn. Guelf. 1 *pro quo pro-diare.* — *iudicium quae ad iudicium]* Guelff. omittunt prius *iu-ium*, Havn. coll. verba *quae ad iudicium.* — *et illa]* Gruterus in lac. codice esse tradit *desistas ista sed et illa*, unde Graevius sal-*sed* addidit ad vulg.

§. 175. *liberatum]* Huyd. Oxon. Lag. VI praeter 45 *delibera-n.* — *ornam. ista]* Lag. 29 *ista ornamenta.* — *nondum]* Lag. 29 — *nostrum]* Lag. VII Huyd. *vestrum.*

§. 176. *si quis tantulum]* Lag. 29 *si quid quantulum*, Havn. coll. *qui.* — *consequetur]* Havn. *consequitur.* — *excusat.]* Lag. VII yd. Oxon. *accusationibus.*

§. 177. *vere ut dicam]* Guelff. *vere ut ita dicam.* — *provid.* Lag. aliquot deteriores et Huyd. omittunt *est.* Guelf. 1 *At quo npore provid. est etenim* mendose. — *cum omnibus]* Lag. VII yd. *tum.* Iidem etiam post *tum pop. Rom.*

§. 178. *adversetur]* Graevius et Ernestius e bonis libris emenda-s scripserunt pro vulg. *adversaretur:* sed antea iam Stephanus (et Manutius 1559) et Lambinus. Gruterus tamen ex repetita Lambi-na veteres sordes restituit. — *antea iudiciis—putavit]* Havn. *ante putaret*, Steph. *iudicis—putare.*

§. 179. *onus]* Guelff. *unus.* — *non agitanda]* Guelf. 1 *non erit it. res, non in iudicium proferenda.* — *omnes]* Guelff. *homines.* —

§. 182. *quasi]* Steph. *qui si in*, Havn. coll. *q*
sint] Lag. omnes praeter 42 *sunt*. Sed *diiuncti* L
§. 183. *maxime]* Lag. omnes, Oxon. Huyd. e
Hervagianam et Victor. *maxima*. — *disceptante*
disceptandi mendose. — *cognorunt]* Guelf. 1 *cog*
§. 184. *te Iupp.]* Edd. principes ante Aldinam i
nulli praeter Lag. 5 Huyd. — *et antiq.]* Guelf. 1
sima. — *abstulit]* Lag. VII Huyd. Oxon. *sustulit*.
§. 185. *Pergae]* Lagom. aliquot et Oxon. Huyd.
Pergami iterum. Oxon. Huyd. Lag. omnes praete
gymnasio] Lag. VII et Huyd. omittunt *in*. — *ac p*
mus Gruterus, sed recte, voluitque Lamb. in marg.
§. 186. *non ad]* Abest *non* in Havn. coll. e
lect. — *faciendum]* Havn. *faciundum*.
§. 187. *non modo]* Guelf. 1 *nullo modo*. — *s*
Huyd Oxon. *sustulit* frequentissimo vitio. Iidem e
editi omnes ante Manutianum a. 1540 post *factam*
§. 188. *tradita est]* Edd. ante Hervag. et codd.
Huyd. *credita*. Iidem omittunt *a* ante *quibus*, et *q*
teros. — *numinis]* Steph. Havn. Leid. Guelf. 2 *no*
hoc reo atque et mox *mea* omittuntur in Lag. VII
tamen in editis. — *indictum ut]* Lambinus in marg.
voluit *primum*. — *nullam]* Vitiose repetita Lambin
terus cum reliquis usque ad Ernestiam, qui correxit
rarunt] Verbum compositum (quamquam Havn. coll.
dose *elaborabunt*, Guelf. 2 *elaboraverunt*) est in o
phanum in editis. Deteriores mss. et edd. vetustior
§. 189. *defendere]* Lambini v. c. Leid. *laudare*
fere aut *dere*.

INDEX
RERUM ET VERBORUM IN ANNOTATIONE EXPLICATORUM.

A.

INDEX

RERUM ET VERBORUM IN ANNOTATIONE EXPLICATORUM.

A.

INDEX

ET VERBORUM IN ANNOTATIONE EXPLICATORUM.

O.

P.

T.

